

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

اربعین
علیه السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

روزشمار جنگ ایران و عراق

کتاب هفتم، جلد دوم

تداوم استراتژی دفاع متحرک عراق
اشغال مهران

۱۰ اردیبهشت تا ۱۴ خرداد ۱۳۶۵

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع ملی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

روز شمار جنگ ایران و عراق : تداوم استراتژی دفاع متحرک عراق جلد ۴۲-۱

نویسنده:

مهدی حاجی خدا وردی خان

ناشر چاپی:

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

فهرست	۵
روزشمار جنگ ایران و عراق: تداوم استراتژی دفاع متحرک عراق جلد ۴۲-۱	۸
مشخصات کتاب	۸
اشاره	۹
فهرست روزشمار	۱۷
فهرست نقشه ها	۲۰
فهرست راهنمای عکسها	۲۱
پیشگفتار	۲۶
مقدمه	۲۸
ارتش عراق و استراتژی دفاع متحرک	۳۲
روزشمار جنگ چهارشنبه / ۱۰ اردیبهشت ۱۳۶۵ / ۲۰ شعبان ۱۴۰۶ / ۳۰ آوریل ۱۹۸۶	۶۱
روزشمار جنگ پنجشنبه / ۱۱ اردیبهشت ۱۳۶۵ / ۲۱ شعبان ۱۴۰۶ / ۱ مه ۱۹۸۶	۱۱۶
روزشمار جنگ جمعه / ۱۲ اردیبهشت ۱۳۶۵ / ۲۲ شعبان ۱۴۰۶ / ۲ مه ۱۹۸۶	۱۶۰
روزشمار جنگ شنبه / ۱۳ اردیبهشت ۱۳۶۵ / ۲۳ شعبان ۱۴۰۶ / ۳ مه ۱۹۸۶	۱۹۱
روزشمار جنگ یکشنبه / ۱۴ اردیبهشت ۱۳۶۵ / ۲۴ شعبان ۱۴۰۶ / ۴ مه ۱۹۸۶	۲۲۶
روزشمار جنگ دوشنبه / ۱۵ اردیبهشت ۱۳۶۵ / ۲۵ شعبان ۱۴۰۶ / ۵ مه ۱۹۸۶	۲۶۳
روزشمار جنگ سه شنبه / ۱۶ اردیبهشت ۱۳۶۵ / ۲۶ شعبان ۱۴۰۶ / ۶ مه ۱۹۸۶	۳۱۱
روزشمار جنگ چهارشنبه / ۱۷ اردیبهشت ۱۳۶۵ / ۲۷ شعبان ۱۴۰۶ / ۷ مه ۱۹۸۶	۳۴۸
روزشمار جنگ پنجشنبه / ۱۸ اردیبهشت ۱۳۶۵ / ۲۸ شعبان ۱۴۰۶ / ۸ مه ۱۹۸۶	۳۸۳
روزشمار جنگ جمعه / ۱۹ اردیبهشت ۱۳۶۵ / ۲۹ شعبان ۱۴۰۶ / ۹ مه ۱۹۸۶	۴۱۰
روزشمار جنگ شنبه / ۲۰ اردیبهشت ۱۳۶۵ / ۳۰ شعبان ۱۴۰۶ / ۱۰ مه ۱۹۸۶	۴۳۷
روزشمار جنگ یکشنبه / ۲۱ اردیبهشت ۱۳۶۵ / ۱ رمضان ۱۴۰۶ / ۱۱ مه ۱۹۸۶	۴۶۸
روزشمار جنگ دوشنبه / ۲۲ اردیبهشت ۱۳۶۵ / ۲ رمضان ۱۴۰۶ / ۱۲ مه ۱۹۸۶	۴۹۸
روزشمار جنگ سه شنبه / ۲۳ اردیبهشت ۱۳۶۵ / ۳ رمضان ۱۴۰۶ / ۱۳ مه ۱۹۸۶	۵۴۷

روزشمار جنگ چهارشنبه / ۲۴ اردیبهشت ۱۳۶۵ / ۴ رمضان ۱۴۰۶ / ۱۴ مه ۱۹۸۶	۵۸۸
روزشمار جنگ پنجشنبه / ۲۵ اردیبهشت ۱۳۶۵ / ۵ رمضان ۱۴۰۶ / ۱۵ مه ۱۹۸۶	۶۳۰
روزشمار جنگ جمعه / ۲۶ اردیبهشت ۱۳۶۵ / ۶ رمضان ۱۴۰۶ / ۱۶ مه ۱۹۸۶	۶۶۵
روزشمار جنگ شنبه / ۲۷ اردیبهشت ۱۳۶۵ / ۷ رمضان ۱۴۰۶ / ۱۷ مه ۱۹۸۶	۶۸۶
روزشمار جنگ یکشنبه / ۲۸ اردیبهشت ۱۳۶۵ / ۸ رمضان ۱۴۰۶ / ۱۸ مه ۱۹۸۶	۷۳۴
روزشمار جنگ دوشنبه / ۲۹ اردیبهشت ۱۳۶۵ / ۹ رمضان ۱۴۰۶ / ۱۹ مه ۱۹۸۶	۷۷۶
روزشمار جنگ سه شنبه / ۳۰ اردیبهشت ۱۳۶۵ / ۱۰ رمضان ۱۴۰۶ / ۲۰ مه ۱۹۸۶	۸۲۳
روزشمار جنگ چهارشنبه / ۳۱ اردیبهشت ۱۳۶۵ / ۱۱ رمضان ۱۴۰۶ / ۲۱ مه ۱۹۸۶	۸۵۶
روزشمار جنگ پنجشنبه / ۱ خرداد ۱۳۶۵ / ۱۲ رمضان ۱۴۰۶ / ۲۲ مه ۱۹۸۶	۸۸۴
روزشمار جنگ جمعه / ۲ خرداد ۱۳۶۵ / ۱۳ رمضان ۱۴۰۶ / ۲۳ مه ۱۹۸۶	۹۱۵
روزشمار جنگ شنبه / ۳ خرداد ۱۳۶۵ / ۱۴ رمضان ۱۴۰۶ / ۲۴ مه ۱۹۸۶	۹۴۰
روزشمار جنگ یکشنبه / ۴ خرداد ۱۳۶۵ / ۱۵ رمضان ۱۴۰۶ / ۲۵ مه ۱۹۸۶	۹۵۶
روزشمار جنگ دوشنبه / ۵ خرداد ۱۳۶۵ / ۱۶ رمضان ۱۴۰۶ / ۲۶ مه ۱۹۸۶	۹۹۶
روزشمار جنگ سه شنبه / ۶ خرداد ۱۳۶۵ / ۱۷ رمضان ۱۴۰۶ / ۲۷ مه ۱۹۸۶	۱۰۲۸
روزشمار جنگ چهارشنبه / ۷ خرداد ۱۳۶۵ / ۱۸ رمضان ۱۴۰۶ / ۲۸ مه ۱۹۸۶	۱۰۴۹
روزشمار جنگ پنجشنبه / ۸ خرداد ۱۳۶۵ / ۱۹ رمضان ۱۴۰۶ / ۲۹ مه ۱۹۸۶	۱۰۷۶
روزشمار جنگ جمعه / ۹ خرداد ۱۳۶۵ / ۲۰ رمضان ۱۴۰۶ / ۳۰ مه ۱۹۸۶	۱۱۰۹
روزشمار جنگ شنبه / ۱۰ خرداد ۱۳۶۵ / ۲۱ رمضان ۱۴۰۶ / ۳۱ مه ۱۹۸۶	۱۱۳۲
روزشمار جنگ یکشنبه / ۱۱ خرداد ۱۳۶۵ / ۲۲ رمضان ۱۴۰۶ / ۱ ژوئن ۱۹۸۶	۱۱۵۲
روزشمار جنگ دوشنبه / ۱۲ خرداد ۱۳۶۵ / ۲۳ رمضان ۱۴۰۶ / ۲ ژوئن ۱۹۸۶	۱۱۶۹
روزشمار جنگ سه شنبه / ۱۳ خرداد ۱۳۶۵ / ۲۴ رمضان ۱۴۰۶ / ۳ ژوئن ۱۹۸۶	۱۱۹۸
روزشمار جنگ چهارشنبه / ۱۴ خرداد ۱۳۶۵ / ۲۵ رمضان ۱۴۰۶ / ۴ ژوئن ۱۹۸۶	۱۲۳۳
گزارش روزشمار فشرده اهم مطالب	۱۲۵۱
نمایه (فهرست راهنمای موضوعی)	۱۳۶۹
اشاره	۱۳۶۹
اشخاص	۱۳۷۰

مکانها ----- ۱۴۱۶

سایر اسامی و اصطلاحات ----- ۱۵۰۹

درباره مرکز ----- ۱۵۸۳

روزشمار جنگ ایران و عراق: تداوم استراتژی دفاع متحرک عراق جلد ۴۲-۱

مشخصات کتاب

سرشناسه: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

Islamic Revolution Iranian Revolutionary Guards. Holly Defense Research and Documentation Center

عنوان و نام پدیدآور: تداوم استراتژی دفاع متحرک عراق/ مهدی حاجی خدا وردی خان؛ مجری مدیریت مطالعات تاریخی و روزشمار مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس؛ ناظران علمی حمیدرضا فراهانی، مهدی انصاری، سجاد نخعی؛ ویرایش فنی و ادبی لیلا ساعی منش، هانیه مرشدی؛ زیر نظر شورای تدوین و انتشار روزشمار جنگ حسین اردستانی ... [و دیگران].

مشخصات نشر: تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۲ ج.: مصور، جدول.

فروست: روز شمار جنگ ایران و عراق؛ کتاب چهل و دوم.

شابک: ۶۰۰۰۰۰ ریال، ج ۱ ۹۷۸-۶۰۰-۵۴۴۳-۸۷-۵؛ ج ۲ ۹۷۸-۶۰۰-۵۴۴۳-۹۶-۷.

وضعیت فهرست نویسی: فاپا(ج. ۱)

یادداشت: زیر نظر شورای تدوین و انتشار روزشمار جنگ حسین اردستانی، مهدی انصاری، حمیدرضا فراهانی، علی رضا لطف الله زادگان، هادی نخعی، حجت الله کریمی.

یادداشت: ج. ۲: ۱۳۹۷ (فپا).

یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس.

یادداشت: نمایه.

مندرجات: ج. ۱. اشغال مهران: ۱۰ اردیبهشت تا ۱۴ خرداد ۱۳۶۵. ج. ۲. آزادسازی مهران: ۱۵ خرداد تا ۱۷ تیر ۱۳۶۵.

موضوع: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ گاهشماری

موضوع: Iran-Iraq War, ۱۹۸۰-۱۹۸۸ Chronology

موضوع: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ مهران (ایلام) گاهشماری

موضوع : Iran-Iraq War, ۱۹۸۰-۱۹۸۸ Mehran (Ilam) Chronology

موضوع : جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ نبرد ها

موضوع : Iran-Iraq War, ۱۹۸۰-۱۹۸۸ Campaigns

شناسه افزوده : حاجی خداوردی خان، مهدی، ۱۳۴۱ -

شناسه افزوده : فراهانی، حمیدرضا، ۱۳۳۶ -

شناسه افزوده : انصاری، مهدی، ۱۳۳۴ -

شناسه افزوده : نخعی، سجاد، ۱۳۶۰ -

شناسه افزوده : اردستانی، حسین، ۱۳۳۷ - ۱۳۹۶.

شناسه افزوده : سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس. مدیریت مطالعات تاریخی و روزشمار

شناسه افزوده : سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس. شورای تدوین و انتشار روزشمار جنگ

شناسه افزوده : روز شمار جنگ ایران و عراق؛ کتاب چهل و دوم.

رده بندی کنگره : DSR۱۶۰۲/س ۲۵۹ ۴۲ ج. ۱۳۹۷

رده بندی دیویی : ۹۵۵/۰۸۴۳۰۲

شماره کتابشناسی ملی : ۵۱۴۸۱۰۳

ص: ۱

اشاره

روزشمار جنگ ایران و عراق

کتاب چهل و دوم، جلد ۱

تداوم استراتژی دفاع متحرک عراق
اشغال مهران

۱۰ اردیبهشت تا ۱۴ خرداد ۱۳۶۵

مهدی حاجی خداوردی خان

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

سرشناسه :	سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس
عنوان و نام پدیدآور :	تداوم استراتژی دفاع متحرک عراق: اشغال مهران/ مهدی حاجی خداوردی خان؛ مجری مدیریت مطالعات تاریخی و روزشمار
مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس :	ناظرین علمی حمیدرضا فراهانی، مهدی انصاری، سجاد نخعی؛ ویراستاران لیلا ساعی منش، هانیه مرشدی؛ زیر نظر شورای تدوین و انتشار روزشمار جنگ حسین اردستانی... [و دیگران]
مشخصات نشر :	تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری :	ج: مصور (رنگی).
فروست :	روز شمار جنگ ایران و عراق: کتاب چهل و دوم.
شابک :	978-600-5443-87-5
وضعیت فهرست نویسی :	فیا
یادداشت :	زیر نظر شورای تدوین و انتشار روزشمار جنگ حسین اردستانی، مهدی انصاری، حمیدرضا فراهانی، علیرضا لطف‌الله زادگان، هادی نخعی، حجت‌الله کریمی.
یادداشت :	کتابنامه
یادداشت :	نمایه
مندرجات :	ج ۱. ۱۰ اردیبهشت تا ۱۴ خرداد ۱۳۶۵ -
موضوع :	جنگ ایران و عراق، ۱۳۶۷-۱۳۵۹ -- گامشمار
موضوع :	Iran-Iraq War, 1980-1988 -- Chronology
موضوع :	جنگ ایران و عراق، ۱۳۶۷-۱۳۵۹ -- مهران (ایلام) -- گامشمار
موضوع :	Iran-Iraq War, 1980-1988 -- Mehran (Ilam) -- Chronology
موضوع :	جنگ ایران و عراق، ۱۳۶۷-۱۳۵۹ -- نبردها
موضوع :	Iran-Iraq War, 1980-1988 -- Campaigns
شناسه افزوده :	روزشمار جنگ ایران و عراق: کتاب چهل و دوم.
شناسه افزوده :	حاجی خداوردی خان، مهدی، ۱۳۴۱ -
شناسه افزوده :	فراهانی، حمیدرضا، ۱۳۳۶ -
شناسه افزوده :	انصاری، مهدی، ۱۳۳۴ -
شناسه افزوده :	نخعی، سجاد، ۱۳۶۰ -
شناسه افزوده :	اردستانی، حسین، ۱۳۳۷ - ۱۳۹۶.
رده بندی کنگره :	۱۳۹۷ ج ۴۲ / ۲۵۹۹ س / ۱۶۰۲ DSR
رده بندی دیویی :	۹۵۵/۰۸۴۳۰۲
شماره کتابشناسی ملی :	۵۱۴۸۱۰۳

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	
روزشمار جنگ ایران و عراق - کتاب چهل و دوم، جلد ۱	
تداوم استراتژی دفاع متحرک عراق	
اشغال مهران	
مهدی حاجی خداوردی خان	
ناظران علمی: حمیدرضا فراهانی، مهدی انصاری با همکاری سجاد نخعی	
مجری: مدیریت مطالعات تاریخی و روزشمار مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس	
ویرایش فنی و ادبی: لیلا ساعی منش، هانیه مرشدی	
همکاران آماده‌سازی: مریم سادات سادات نجفی (صفحه‌آرایی) ■ محمد فردی (نمایه) ■ محمد محمدپور (گزینش عکس)	
لیتوگرافی و چاپ: مرکز چاپ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ■ ناظر چاپ: سیدناصر کشاورز	
چاپ اول: ۱۳۹۷ ■ تعداد: ۵۰۰ نسخه ■ قیمت: ۶۰,۰۰۰ تومان	
شابک: ۵ - ۸۷ - ۵۴۴۳ - ۶۰۰ - ۹۷۸ ISBN: 978-600-5443-87-5	
کلیه حقوق متعلق به مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس است.	
نقل از کتاب با ذکر مأخذ مجاز و هرگونه بهره‌برداری دیگر منوط به اجازه کتبی این مرکز می‌باشد.	

روزشمار جنگ ایران و عراق

تهیه و نشر: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

زیر نظر شورای تدوین و انتشار روزشمار جنگ:

حسین اردستانی، مهدی انصاری، حمیدرضا فراهانی،

علی‌رضا لطف‌الله‌زادگان، هادی نخعی، حجت‌الله کریمی

ردیف	دوره	عنوان یا مهم‌ترین موضوعات کتاب	وضعیت
۱	۱۳۵۷/۱۱/۲۱ - ۱۳۵۸/۲/۱۶	پیدایش نظام جدید	منتشر شد
۲	۱۳۵۸/۲/۱۷ - ۱۳۵۸/۴/۲۴	بحران در خوزستان	منتشر شد
۳	۱۳۵۸/۴/۲۵ - ۱۳۵۸/۶/۱۵	آشوب در پاوه؛ حذف حسن البکر، قدرت بلامنازع صدام و دوری مجدد عراق از سوریه	تدوین اولیه
۴	۱۳۵۸/۶/۱۶ - ۱۳۵۸/۸/۱۲	پذیرش شاه در امریکا (زمینه‌سازی کشمکش بزرگ)	تدوین و نظارت
۵	۱۳۵۸/۸/۱۳ - ۱۳۵۸/۱۰/۱۴	انقلاب دوم علیه امریکا، پی‌آمدهای داخلی و جهانی اشغال سفارت امریکا در تهران	تدوین اولیه
۶	۱۳۵۸/۱۰/۱۵ - ۱۳۵۸/۱۲/۲۹	انتخاب بدرجام اولین رئیس‌جمهور ایران و پی‌آمدهای داخلی و خارجی آن؛ تقلیل روابط ایران و عراق از سفیر به کاردار	تدوین اولیه
۷-۱	۱۳۵۹/۱/۱ - ۱۳۵۹/۱/۳۱	قطع رابطه امریکا با ایران	منتشر شد
۷-۲	۱۳۵۹/۲/۱ - ۱۳۵۹/۲/۳۱	طیس تا سنندج؛ تهاجم‌ها و بحران‌های دوران گذار	منتشر شد
۸	۱۳۵۹/۳/۱ - ۱۳۵۹/۴/۳۱	محاصره اقتصادی و کودتای نوژه؛ آخرین گام‌های امریکا و عراق پیش از جنگ	تدوین و نظارت
۹	۱۳۵۹/۵/۱ - ۱۳۵۹/۶/۳۰	تصمیم صدام به جنگ علیه ایران	منتشر شد
۱۰	۱۳۵۹/۶/۳۱ - ۱۳۵۹/۸/۵	هجوم سراسری	منتشر شد
۱۱	۱۳۵۹/۸/۶ - ۱۳۵۹/۱۰/۱۵	هویزه، آخرین گام‌های اشغالگر	منتشر شد
۱۲	۱۳۵۹/۱۰/۱۶ - ۱۳۵۹/۱۲/۲۹	پایه‌گذاری اتحادیه جدید (شورای همکاری) در منطقه علیه ایران و تشکیل جبهه متحد در داخل کشور علیه خط امام	تدوین اولیه
۱۳	۱۳۶۰/۱/۱ - ۱۳۶۰/۳/۲۰	بحران در فرماندهی عالی جنگ	تدوین و نظارت
۱۴	۱۳۶۰/۳/۲۱ - ۱۳۶۰/۴/۳۱	عزل بنی‌صدر از فرماندهی کل قوا؛ ورود منافقین به دورهٔ مقابله مسلحانه	تدوین اولیه

ردیف	دوره	عنوان یا مهم‌ترین موضوعات کتاب	وضعیت
۱۵	۱۳۶۰/۵/۱ - ۱۳۶۰/۷/۱۴	آزادسازی سرزمین‌های ایران، گام اول: عملیات ناامن‌الائمه ^(۱) شکستن محاصره آبادان؛ ناکامی منافقین در براندازی نظام	منتشر شد
۱۶	۱۳۶۰/۷/۱۵ - ۱۳۶۰/۹/۳۰	آزادسازی سرزمین‌های ایران؛ گام دوم: بستان	منتشر شد
۱۷	۱۳۶۰/۱۰/۱ - ۱۳۶۰/۱۱/۳۰	عملیات محمد رسول‌الله ^(۲) در جبهه شمالی؛ درگیری مسلحانه اتحادیه کمونیست‌ها در آمل	تدوین و نظارت
۱۸	۱۳۶۱/۱۲/۱ - ۱۳۶۱/۱/۳۱	عملیات فتح‌المبین؛ زمینه‌ها و پی‌آمدهای آن	طرح کلی
۱۹	۱۳۶۱/۲/۱ - ۱۳۶۱/۳/۳۱	آزادسازی خرمشهر؛ پایان‌روای تجزیه ایران	منتشر شد
۲۰	۱۳۶۱/۴/۱ - ۱۳۶۱/۵/۳۱	عبور از مرز	منتشر شد
۲۱	۱۳۶۱/۶/۱ - ۱۳۶۱/۷/۳۰	عملیات مسلم‌بن‌عقیل	منتشر شد
۲۲	۱۳۶۱/۸/۱ - ۱۳۶۱/۹/۳۰	عملیات محرم؛ بهبود شرایط امنیتی و اقتصادی کشور	منتشر شد
۲۳	۱۳۶۱/۱۰/۱ - ۱۳۶۱/۱۱/۳۰	والفجر مقدماتی؛ دستگیری سران حزب توده و تیرگی روابط ایران و شوروی	منتشر شد
۲۴	۱۳۶۱/۱۲/۱ - ۱۳۶۲/۱/۳۱	عملیات والفجر ۱؛ ممانعت ایران از برگزاری اجلاس عدم‌تعهد در بغداد؛ انفجار سفارت آمریکا در بیروت	منتشر شد
۲۵	۱۳۶۲/۲/۱ - ۱۳۶۲/۳/۳۱	الحلال حزب توده و دستگیری سران آن؛ اخراج دیپلمات‌های شوروی	تدوین و نظارت
۲۶	۱۳۶۲/۴/۱ - ۱۳۶۲/۵/۳۱	عملیات‌های والفجر ۲ و ۳	تدوین و نظارت
۲۷	۱۳۶۲/۶/۱ - ۱۳۶۲/۷/۲۲	آماده‌سازی عملیات والفجر ۴ تجهیز عراق به جنگنده‌های سوپراناتلارد؛ تهدید ایران به بستن تنگه هرمز	منتشر شد
۲۸	۱۳۶۲/۷/۲۳ - ۱۳۶۲/۹/۳۰	نخستین عملیات بزرگ در شمال غرب؛ والفجر ۴	منتشر شد
۲۹	۱۳۶۲/۱۰/۱ - ۱۳۶۲/۱۱/۳۰	تدارک جنگ در هور؛ انفجار سفارت ایران در دمشق	تدوین و نظارت
۳۰	۱۳۶۲/۱۲/۱ - ۱۳۶۳/۱/۳۱	عملیات خیبر؛ انتخابات مجلس دوم	طرح کلی
۳۱	۱۳۶۳/۲/۱ - ۱۳۶۳/۴/۱۹	آغاز جنگ کشتی‌ها؛ توافق غیرمستقیم ایران و عراق؛ قطع حملات به مناطق مسکونی	آماده‌سازی
۳۲	۱۳۶۳/۴/۲۰ - ۱۳۶۳/۶/۳۰	فعال‌شدن دیپلماسی ایران؛ سفر وزیر خارجه آلمان به ایران؛ سفر رئیس‌جمهور ایران به سوریه، لیبی و الجزایر	آماده‌سازی
۳۳	۱۳۶۳/۶/۳۱ - ۱۳۶۳/۹/۶	تجدید رابطه آمریکا و عراق	منتشر شد
۳۴	۱۳۶۳/۹/۷ - ۱۳۶۳/۱۱/۱۴	تدارک جنگ مجدد در هور؛ طرح صلح مشترک شورای همکاری و اروپا	تدوین و نظارت
۳۵	۱۳۶۳/۱۱/۱۵ - ۱۳۶۴/۱/۱۸	عملیات بدر؛ آغاز جنگ شهرها	تدوین و نظارت
۳۶	۱۳۶۴/۱/۱۹ - ۱۳۶۴/۳/۲۳	ترور امیر کویت؛ سفر وزیر خارجه عربستان سعودی به ایران؛ تلاش میانجیگرانه دبیرکل سازمان ملل	طرح کلی
۳۷	۱۳۶۴/۳/۲۴ - ۱۳۶۴/۵/۳۱	توسعه روابط با قدرت‌های آسیایی (سفر آقای هاشمی به چین و ژاپن)	منتشر شد
۳۸	۱۳۶۴/۶/۱ - ۱۳۶۴/۸/۱۵	فرمان امام؛ تشکیل سه نیروی زمینی، هوایی، دریایی در سپاه	تدوین نهایی
۳۹/۱	۱۳۶۴/۸/۱۶ - ۱۳۶۴/۹/۲۳	نخستین گام به سوی فتح فاو؛ غلبه بر تردیدها و کاهش نگرانی‌های عملیات در منطقه فاو؛ انعطاف در مواضع شورای همکاری خلیج فارس	منتشر شد
۳۹/۲	۱۳۶۴/۹/۲۴ - ۱۳۶۴/۱۰/۳۰	تشدید تلاش‌ها برای فتح فاو	منتشر شد
۴۰	۱۳۶۴/۱۱/۱ - ۱۳۶۴/۱۲/۶	فتح فاو و آمادگی ایران برای پایان عادلانه جنگ و واکنش منفی نظام بین‌الملل	مرحله تحقیق
۴۱	۱۳۶۴/۱۲/۷ - ۱۳۶۵/۲/۹	عملیات والفجر ۹؛ شروع عملیات "دفاع متحرک" عراق؛ انتقاد از عراق برای استفاده از سلاح شیمیایی	مرحله تحقیق
۴۲/۱	۱۳۶۵/۲/۱۰ - ۱۳۶۵/۳/۱۴	تداوم استراتژی دفاع متحرک عراق؛ اشغال مهران	کتاب حاضر
۴۲/۲	۱۳۶۵/۳/۱۵ - ۱۳۶۵/۴/۱۷	شکست استراتژی دفاع متحرک عراق؛ آزادسازی مهران	آماده‌سازی
۴۳	۱۳۶۵/۴/۱۸ - ۱۳۶۵/۶/۲۰	در تدارک عملیات سرنوشت‌ساز	منتشر شد

ردیف	دوره	عنوان یا مهم‌ترین موضوعات کتاب	وضعیت
۴۴	۱۳۶۵/۶/۲۱ - ۱۳۶۵/۸/۲۲	ماجرای مک فارلین؛ عملیات فتح ۱	منتشر شد
۴۵	۱۳۶۵/۸/۲۳ - ۱۳۶۵/۱۰/۴	پی‌آمدهای افشای ماجرای مک فارلین؛ عملیات کربلای ۴	تدوین و نظارت
۴۶	۱۳۶۵/۱۰/۵ - ۱۳۶۵/۱۱/۳۰	عملیات کربلای ۵: شدیدترین درگیری‌های طول جنگ در پشت دروازه‌های بصره	تدوین و نظارت
۴۷	۱۳۶۵/۱۲/۱ - ۱۳۶۶/۱/۲۲	آخرین تلاش‌ها در جنوب	منتشر شد
۴۸	۱۳۶۶/۱/۲۳ - ۱۳۶۶/۳/۱۰	عملیات کربلای ۱۰: آغاز دوره جدید جنگ در جبهه‌های شمال غرب؛ تداوم تحرکات جهانی علیه استمرار جنگ	تدوین اولیه
۴۹	۱۳۶۶/۳/۱۱ - ۱۳۶۶/۴/۲۹	تصویب قطعنامه ۵۹۸ (زمینه‌های سیاسی و نظامی)	منتشر شد
۵۰	۱۳۶۶/۴/۳۰ - ۱۳۶۶/۶/۳۱	اسکورت نفتکش‌ها؛ تقابلی مستقیم ایران و آمریکا در جنگ کشتی‌ها	منتشر شد
۵۱	۱۳۶۶/۷/۱ - ۱۳۶۶/۸/۲۷	جنگ محدود ایران و آمریکا در خلیج فارس	منتشر شد
۵۲	۱۳۶۶/۸/۲۸ - ۱۳۶۶/۱۰/۲۴	تکاپوی جهانی برای توقف جنگ	منتشر شد
۵۳	۱۳۶۶/۱۰/۲۵ - ۱۳۶۶/۱۲/۲۲	موشک‌باران تهران؛ عملیات بیت‌المقدس ۲	تدوین نهایی
۵۴	۱۳۶۶/۱۲/۲۳ - ۱۳۶۷/۱/۲۷	عملیات والفجر ۱۰، بمباران شیمیایی حلبچه؛ فشار جهانی به ایران برای پذیرش قطعنامه ۵۹۸	منتشر شد
۵۵	۱۳۶۷/۱/۲۸ - ۱۳۶۷/۳/۵	تک موفق عراق در فاو با استفاده از مواد شیمیایی؛ حملات آمریکا به شناورها و سکوها نفتی ایران؛ تک موفق عراق در شلمچه	مرحله تحقیق
۵۶	۱۳۶۷/۳/۶ - ۱۳۶۷/۴/۲۷	پذیرش قطعنامه ۵۹۸	طرح کلی
۵۷	۱۳۶۷/۴/۲۸ - ۱۳۶۷/۵/۲۹	شکست عراق در اشغال مجدد خوزستان، آتش‌بس؛ مرور پیشرفت اجرای مفاد قطعنامه ۵۹۸	تدوین و نظارت

عنوان صفحه

پیشگفتار ۱۵

مقدمه ۱۷

عنوان صفحه

۱۰ اردیبهشت ۱۳۶۵ ۴۷

۱۱ اردیبهشت ۱۳۶۵ ۸۱

۱۲ اردیبهشت ۱۳۶۵ ۱۱۱

۱۳ اردیبهشت ۱۳۶۵ ۱۳۱

۱۴ اردیبهشت ۱۳۶۵ ۱۵۵

۱۵ اردیبهشت ۱۳۶۵ ۱۷۹

۱۶ اردیبهشت ۱۳۶۵ ۲۰۷

۱۷ اردیبهشت ۱۳۶۵ ۲۳۱

۱۸ اردیبهشت ۱۳۶۵ ۲۵۱

۱۹ اردیبهشت ۱۳۶۵ ۲۶۹

۲۰ اردیبهشت ۱۳۶۵ ۲۸۵

۲۱ اردیبهشت ۱۳۶۵ ۳۰۵

۲۲ اردیبهشت ۱۳۶۵ ۳۲۳

۲۳ اردیبهشت ۱۳۶۵ ۳۵۵

۲۴ اردیبهشت ۱۳۶۵ ۳۸۳

۲۵ اردیبهشت ۱۳۶۵ ۴۰۷

۲۶ اردیبهشت ۱۳۶۵ ۴۲۹

۲۷ اردیبهشت ۱۳۶۵ ۴۴۳

عنوان صفحه

۲۸ اردیبهشت ۱۳۶۵ ۴۷۵

۲۹ اردیبهشت ۱۳۶۵ ۵۰۱

۳۰ اردیبهشت ۱۳۶۵ ۵۲۹

۳۱ اردیبهشت ۱۳۶۵ ۵۵۱

۱ خرداد ۱۳۶۵ ۵۶۷

۲ خرداد ۱۳۶۵ ۵۸۷

۳ خرداد ۱۳۶۵ ۶۰۵

۴ خرداد ۱۳۶۵ ۶۱۵

۵ خرداد ۱۳۶۵ ۶۳۹

۶ خرداد ۱۳۶۵ ۶۵۹

۷ خرداد ۱۳۶۵ ۶۷۳

۸ خرداد ۱۳۶۵ ۶۹۱

۹ خرداد ۱۳۶۵ ۷۱۱

۱۰ خرداد ۱۳۶۵ ۷۲۷

۱۱ خرداد ۱۳۶۵ ۷۴۱

۱۲ خرداد ۱۳۶۵ ۷۵۵

۱۳ خرداد ۱۳۶۵ ۷۷۳

۱۴ خرداد ۱۳۶۵ ۷۹۵

عنوان صفحه

گزارش روزشمار (فشرده اهم مطالب) ۸۰۷

فهرست راهنما (نمایه) ۸۶۷

ص: ۹

عنوان صفحه

مرحله اول و دوم پیشروی ارتش عراق در مهران ۴۴۹

مرحله سوم پیشروی ارتش عراق در مهران ۵۰۳

آخرین وضعیت خطوط خودی و دشمن ۵۶۹

ص: ۱۰

علی شمشخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ۵۸

رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ۵۸

آیت الله سیدعلی خامنه ای رئیس جمهور ۹۶

حجت الاسلام والمسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی و امامجمعه موقت تهران ۱۲۲

کوچ کرد های عراقی از زادگاه و خانه خود بر اثر فشار رژیم بعثی عراق ۱۴۱

سعید رجایی خراسانی نماینده دائمی جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل متحد ۱۷۰

صدام حسین رئیس جمهور و فرمانده کل نیرو های مسلح عراق ۱۷۲

دیدار مسئولان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با آیت الله سیدعلی خامنه ای رئیس جمهور و رئیس شورایعالی دفاع ۲۲۰

کمال خرازی سرپرست ستاد تبلیغات جنگ ۲۲۳

بازدید کارشناسان سازمان ملل متحد از مناطق بمباران شده باختران ۲۲۴

بمباران پالایشگاه تهران ۲۳۲

جورج شولتز وزیر امور خارجه امریکا ۲۶۵

مسعود رجوی رهبر سازمان مجاهدین خلق ۲۸۱

حجتالاسلام سید محمد باقر حکیم رئیس مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق ۲۹۶

سرهنگ جمالی جانشین فرمانده نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران ۳۰۷

علی شمشخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ۳۰۸

محمد باقری مسئول واحد اطلاعات و عملیات نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ۳۲۷

غلامعلی رشید مسئول طرح و عملیات قرارگاه خاتم ۳۳۰

ناخدا محمدحسین ملکزادگان فرمانده نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران ۳۳۹

علیاکبر ولایتی وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران ۳۶۷

رونالد ریگان رئیس جمهور امریکا ۳۸۰

واگن آسیدیده قطار اهواز - تهران بر اثر حمله جنگنده های عراق به ایستگاه راه آهن هفتتپه ۳۹۲

آیت الله سیدعلی خامنه ای ۴۳۵

محمدباقر قالیباف فرمانده لشکر ۵ نصر ۴۵۱

محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ۵۱۲

سعدون حمادی رئیس مجلس عراق ۵۱۹

حافظ اسد رئیس جمهور سوریه ۵۲۱

منطقه عمومی مهران در اشغال نیرو های عراقی ۵۲۹

علیرضا معیری معاون سیاسی نخستوزیر ۵۳۹

معمّر قذافی رئیس جمهور لیبی ۵۸۴

مک فارلین مشاور ویژه رئیس جمهور امریکا ۶۲۸

حسن شفیعزاده، حسن تهرانی مقدم، یعقوب زهدی، حاجیزاده ۶۴۲

موسی رفان فرمانده نیروی هوایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ۶۹۶

حسین پادشاه اردن ۷۲۱

امام خمینی و حجتالاسلام اکبر هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی ۷۳۱

-پیشگفتار

-مقدمه

ص: ۱۳

بسم الله الرحمن الرحيم

پس از چند سال تلاش، مراحل مختلف طراحی، تحقیق، تدوین، ارزیابی، ویرایش، آماده سازی و تهیه عکسها و نقشه های جلد اول کتاب چهل و دوم از مجموعه بزرگ روزشمار جنگ ایران و عراق به پایان رسید و این کتاب با عنوان تداوم استراتژی دفاع متحرک عراق؛ اشغال مهران آماده انتشار شد.

کتاب حاضر وقایع ۳۶ روز از دوران جنگ ایران و عراق را در بر میگیرد و درمجموع شامل ۷۴۹ گزارش درباره جنگ و موضوعات مربوط به آن در دوره زمانی ۱۰/۲/۱۳۶۵ تا ۱۴/۳/۱۳۶۵ است.

برای به رهگیری شایسته از کتاب توجه به چند نکته ضروری است:

۱. مقدمه کتاب شامل جمعبندی مهمترین موضوعاتی است که در گزارش های مختلف در سراسر کتاب بدانها پرداخته شده است.

۲. هرروز از روزشمار به منزله یک فصل و در قالب چندین گزارش شامل اخبار و تفسیر و تحلیل وقایع همان روز است که در پایان آن، فهرست منابع و مآخذ مطالب همان روز درج شده است. همچنین برخی از توضیحات ضروری درباره بعضی گزارشها که در متن روزشمار نمیگنجد، در پانویست یا در ضمیمه پایان همان روزشمار آمده است.

۳. پس از متن اصلی کتاب، چکید های از مطالب کتاب با عنوان “گزارش روزشمار” درج شده است که شماره هایی نظیر شماره گزارش های متن کتاب دارد و دستیابی به مطالب موردنظر را آسان میکند. در پایان کتاب نیز فهرست راهنمای موضوعی (نمایه) آمده است. همچنین عکس هایی از صحنه های وقایع و اشخاص ذکر شده در گزارشها، در کتاب چاپ شده است.

۴. برای آگاهی بیشتر از سیر و شیوه تحقیق و تدوین مجموعه روزشمار، مطالعه مقدمه کتاب اول (پیدایش نظام جدید) و ضمیمه کتاب دهم (هجوم سراسری) ضروری است.

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس ضمن درخواست علو درجات برای راویان شهید، از همه کسانی که در مراحل مختلف تحقیق، تدوین و آماده سازی این کتاب با نویسنده و مرکز همکاری کرده‌اند، از جمله هانیه مرشدی و لیلا ساعیمنش (ویرایش ادبی)، مریم سادات سادات نجفی (صفحه آرایی)، زهراسادات صبحگل (بانک اطلاعات و عکس)، محمد محمدپور (گزینش عکس)، اکبر رستمی (تهیه نقشه) و نیز سعید حصاری و محمد فردی (استخراج و تنظیم نمایه) سپاسگزاری میکند.

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

۱۳۹۶

ص: ۱۶

کتاب پیشرو جلد اول چهل و دومین کتاب از مجموعه بزرگ روزشمار جنگ ایران و عراق است که تحت عنوان تداوم استراتژی دفاع متحرک عراق؛ اشغال مهران به بازخوانی و روایت مهمترین رخدادها و اتفاقات مقطع زمانی ۱۰ اردیبهشت تا ۱۴ خرداد ۱۳۶۵ می‌پردازد.^(۱)

موضوعات مرتبط با جنگ ایران و عراق در این مجلد از ۳ منظر کلی مورد مطالعه قرار گرفته است:

۱. مهمترین اقدامات نظامی ایران و عراق.
 ۲. برجسته‌ترین رویداد های سیاسی و اقتصادی داخلی و خارجی دو کشور.
 ۳. نگرش مقامات سیاسی - نظامی سایر کشورها و رسانه های جهان به روند وقایع منطقه ای و فرمانطقه ای جنگ ایران و عراق و تحلیل آنها در این خصوص.
- در این چارچوب تلاش شده فرایند مهمترین اتفاقات مقطع زمانی موردنظر در هر ۳ محور در سطح کلان و خرد - به دور از هرگونه جهتگیری - روایت شود. ویژگی خاص این روایت استفاده از منابع سری، محرمانه و طبقه بندی شده، به ویژه در بخش نظامی می باشد، که در محافل رسانه ای آشکار وجود ندارند. همچنین خواننده با مطالعه دقیق این اثر علاوه بر ارتقای سطح اطلاعات خود به دریافت های جدیدی از جریانها و حوادث مرتبط با جنگ ایران و عراق دست خواهد یافت که عبارتاند از:

۱. پایه و مبنای سیاست نظامی یا راهبرد دفاعی ایران و عراق در این مقطع زمانی؛ تمهیدات و اقدامات فرماندهان نظامی دو کشور برای غلبه بر طرف مقابل و کسب موفقیت و برتری و امکانات و تجهیزات دو کشور برای اعمال فشار بر یکدیگر.
۲. تلاش ایران و عراق برای به رهبرداری از ظرفیت و پتانسیل معارضین داخلی نظام مقابل به نفع خود با توجه به تأثیر مستقیم جنگ بر مسائل داخلی دو کشور و نیز ناملازمات و مشکلاتی که ازطرف این نیرو های معارض برای حکومت ها ایجاد می شد.

ص: ۱۷

۱- براساس تقسیم بندی اولیه مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، روایت تاریخی دوران دفاع مقدس در ۵۷ مجلد در نظر گرفته شده است؛ کتاب چهل و دوم در طرح کلی مجموعه روزشمار شامل ۷۵ روز (۱۰ اردیبهشت تا ۱۷ تیر ۱۳۶۵) است که به دلیل حجم گسترده اخبار و اطلاعات مربوط به وقایع این دوره، در دو جلد منتشر می شود.

۳. تأثیر کاهش به ای نفت بر وضعیت اقتصادی دو کشور.

۴. فعالیت های دیپلماتیک ایران و عراق در سطح منطقه ای و بین المللی و مواضع مقامات سیاسی - نظامی و رسانه های سایر کشورها در تعامل با تهران و بغداد.

اولین روز بازه زمانی کتاب حاضر، مصادف است با حمله نظامی عراق به منطقه عملیاتی فکه (در چارچوب استراتژی دفاع متحرک) که با واکنش فوری و متقابل ایران مواجه شد، ازاینرو، در حوزه نظامی گزارش های مستندی از اتفاقات، مسائل و حواشی مرتبط با آن در صحنه نبرد درج شده است؛ ازجمله:

• شرح کلیاتی از عملیات نیروی زمینی عراق در منطقه فکه و اهداف آن که در ادامه راهبرد نظامی جدید عراق موسوم به "استراتژی دفاع متحرک" اجرا شد و سپس با اجرای عملیات های دیگر در مناطقی چون پیچ انگیزه، حاج عمران و به ویژه در مهران ادامه یافت.

• گزارش هایی از حملات نیروی هوایی عراق به تأسیسات زیربنایی، مناطق نظامی و غیرنظامی و ازسرگیری جنگ نفتکش ها در خلیج فارس که با هدف اعمال فشار به ایران، با قدرت زیاد انجام شد.

• واکنش جمهوری اسلامی ایران به اقدامات نظامی عراق؛ در این چارچوب گزارش هایی درخصوص تصمیمات، سیاستگذاری، برنامه ریزی و مدیریت جنگ با درایت مقامات مسئول و فرماندهان نظامی ایران برای در هم شکستن راهبرد جدید نظامی عراق و ناکامگذاشتن این کشور در تحقق اهدافش تهیه شده است.

علامه بر مباحث مذکور، در این کتاب گزارشها و اطلاعات متنوع و متعددی از کوشش های دو طرف در بیشاتسازی نظام حاکم بر کشور مقابل درج شده است. از آنجا که عراق پس از آغاز جنگ تحمیلی، باوجود برتری امکانات و تجهیزات نظامی و حمایت های قابل توجه منطقه ای و بین المللی نتوانست به اهداف اعلامی خود ازجمله جداسازی بخشی از خاک ایران و سرنگونی نظام جمهوری اسلامی دست یابد و ازسوی دیگر ایران هم در مقایسه با عراق، فاقد یک متحد برجسته در میان همسایگان و کشورهای منطقه (به استثنای سوریه و لیبی) و قدرت های بزرگ فرامنطقه ای بود، لذا هر دو کشور باوجود وضعیت متفاوت، برای کسب برتری و به دستگرفتن ابتکارعمل و گاه برای ایجاد موازنه، به به رهگیری از ظرفیت و پتانسیل گروه های معارض داخلی یکدیگر روی آوردند تا از این طریق، توان نظامی طرف مقابل صرف مقابله با معارضین داخلی شده و تمرکز رزمی آن برای اجرای عملیات های نظامی مهم دچار چالش شود. براین اساس، بخشی از گزارش های کتاب به سیاست معارضین داخلی و خط مشی آنها در تقابل با نظام و نیز تصمیمات و سیاست های دو کشور برای جلب همکاری گروه های معارض طرف مقابل اختصاص یافته است.

یکی دیگر از محور های اصلی کتاب حاضر همانگونه که پیشتر هم ذکر شد مباحث اقتصادی است. با توجه به اتکای اقتصاد ایران و عراق به درآمد های نفتی - ماد های بااهمیت که به قول یک سیاستمدار فرانسوی هر قطره آن ارزشی برابر یک قطره خون دارد - و تأثیرات قابل ملاحظه این

اقتصاد تک محصولی بر راهبرد جنگ و استراتژی نظامی - اقتصادی دو کشور، همواره یکی از تلاش های اصلی ایران و عراق، بمباران و انهدام زیرساختها و ظرفیت های اقتصادی طرف مقابل بود تا از این طریق یکدیگر را وادار به پذیرش خواسته های خود کنند. بر همین اساس، عراق به دلیل برتری هوایی، پس از عملیات والفجر ۸ (در به منماه ۱۳۶۴) بیش از پیش بمباران تأسیسات نفتی ایران را در دستور کار قرار داد. از آنجا که این تاکتیک در سال های قبل نیز اجرا شده و نتوانسته بود ایران را وادار به پذیرش صلح تحمیلی با عراق کند، لذا حامیان رژیم بعث عراق در سازمان اوپک با سکنداری عربستان سعودی در تصمیمی غیرمتعارف اقدام به افزایش تولید و کاهش شدید به ای نفت کردند تا از این طریق ایران به سبب کاهش در آمد های ارزی دچار مشکلات اقتصادی عدیده در تأمین نیازمندی های تسلیحاتی، معیشت مردم و پروژه های عمرانی شده و با ایجاد رکود و به ستوه در آمدن مردم، مسئولان این کشور مجبور به پذیرش صلح شوند. اگرچه عراق هم تحت تأثیر این جنگ اقتصادی، موسوم به جنگ نفت قرار میگرفت، اما به دلیل برخورداری از حمایت های گسترده مالی رژیم های عرب منطقه به خصوص عربستان سعودی و کویت، بسیار کمتر از ایران آسیبپذیر بود. در متن کتاب توضیحاتی جامع از فرایند این کنش اقتصادی و تأثیر آن بر دو کشور آمده است.

در حوزه مسائل سیاسی، به دلیل رویکرد دولت های منطقه ای و فرامنطقه ای که مستقیم یا غیرمستقیم در جنگ ایران و عراق نقش داشتند گزارشها از تنوع بیشتری برخوردار است. در مقطع زمانی کتاب حاضر وضعیت دو کشور از لحاظ سیاسی تمایزی آشکار داشت. عراق از همان نخستین روز جنگ به طور استثنایی و بیسابقه از حمایت های سیاسی، اقتصادی و نظامی ابرقدرتها و کشورهای عربی منطقه به رهمند بود، درحالیکه جمهوری اسلامی ایران به لحاظ اتخاذ سیاست استقلالطلبانه نه شرقی و نه غربی همواره موردغضب، تحریم و بیمهری اکثر کشورهای منطقه ای و بین المللی وابسته به بلوک شرق و غرب قرار داشت، تاحدیکه حتی برخی کشورها نظیر اردن تمام تلاش خود را در حوزه دیپلماسی به کار بردند تا با ریزنی با دو کشور عرب متحد ایران یعنی سوریه و لیبی، پیوند سیاسی بین آنها با تهران را خدشه دار کنند و علاوه بر آن با رفع اختلافات این دو کشور به ویژه سوریه با عراق برقراری ارتباط سیاسی بین دمشق و بغداد، موجب انزوای کامل سیاسی ایران شده و همه امور را به نفع رژیم بعث عراق به اتمام رسانند.

از سوی دیگر، در این مقطع زمانی، برخی حوادث و رویداد های منطقه ای که کانون اصلی آن پیشتر در لبنان شکل گرفته و به گروگانگیری چندتن از اتباع امریکا و فرانسه به دست سازمان جهاد اسلامی انجامیده بود، موجب شد تا واشنگتن و پاریس به سبب نفوذ ایران در مسائل لبنان، در مناسبات خود با ایران تجدیدنظر کنند و به ظاهر ضمن چشمپوشی از دشمنی پایدار با جمهوری اسلامی، فصل جدیدی را در به بود روابط با تهران آغاز کنند که این جریان در رسانه های غرب بازتاب خاصی داشت.

اظهارات و موضعگیری مقامات سیاسی سایر کشورها به ویژه کشورهای غربی و جهتگیری

خاص آنان که اغلب با هدف تضعیف نظام جمهوری اسلامی و ایجاد هراس در بین کشورهای منطقه انجام می شد و نیز نشاندادن چراغسبز به رژیم عراق برای اعمال هرگونه جنایات جنگی، به خصوص استفاده از سلاح شیمیایی و بمباران مناطق مسکونی از دیگر موضوعاتی است که در این کتاب به آن پرداخته شده است.

درمجموع، مهمترین مسائل مطرح شده در کتاب پیش رو چنین است:

۱. تشریح ۴ عملیات آفندی عراق در مناطق فکه، پیچ انگیزه، حاج عمران و مهران در چارچوب استراتژی دفاع متحرک.
۲. تحلیل فرماندهان خودی از راهبرد نظامی جدید عراق و اقدامات قوای نظامی ایران به خصوص سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در دفع تجاوزات عراق و بازپسگیری مناطق اشغال شده.
۳. اقدام عراق به ازسرگیری جنگ شهرها و جنگ نفتکش ها و اقدامات متقابل جمهوری اسلامی ایران.
۴. اقدامات و تحرکات گروههای ضدانقلاب به ویژه سازمان مجاهدین خلق (منافقین) علیه امنیت نظام جمهوری اسلامی و همکاری آنان با رژیم بعث عراق.
۵. اقدامات و تحرکات گروههای کرد عراقی و مجاهدین معارض این کشور علیه رژیم بعثی عراق.
۶. شرح مناسبات محرمانه ایران و امریکا و چشماندازی بر روند به بود روابط ایران و فرانسه.
۷. برگزاری اجلاس وزرای امور خارجه کشورهای عرب.
۸. تلاشهای میانجیگرانه اردن برای برقراری آشتی میان عراق و سوریه و ایجاد شکاف در اتحاد تهران و دمشق.
۹. کاهش به ای نفت و تأثیرات آن بر اقتصاد دو کشور ایران و عراق.
۱۰. تلاشهایی به منظور برقراری صلح بین ایران و عراق.
۱۱. مکاتبات ایران و عراق با دبیرکل سازمان ملل متحد.
۱۲. نقش رسانه ها در ایرانهراسی.

ارتش عراق و استراتژی دفاع متحرک

وقایع جنگ ایران و عراق در ماه های اردیبهشت و خرداد سال ۱۳۶۵ همچنان تحت تأثیر شکست عراق از ایران در عملیات والفجر ۸ در به منماه ۱۳۶۴ قرار داشت؛ زیرا ایران با اجرای عملیات مذکور موفق شده بود در کوتاهترین زمان ممکن منطقه راهبردی فاو در جنوب شرقی عراق را تصرف کند و ضمن قطع اصلیتترین راه ارتباط آبی این کشور با جهان، توازن جنگ را به طور قابل ملاحظه ای به نفع خود تغییر دهد.

اهمیت منطقه فاو و آثار و تبعات سیاسی از دست دادن آن، اعتبار سیاسی - نظامی عراق را خدشه‌دار کرده و در معرض تهدید قرار داد و این موضوعی نبود که دولتمردان و فرماندهان عراقی از آن چشم‌پوشند، لذا بیش از دو ماه با به کارگیری همه امکانات، استعداد و تجهیزات خود برای

ص: ۲۰

بازپس گیری آن جنگیدند، ولی در مواجهه با مقاومت ۷۵ روزه یگان های نیروی زمینی سپاه پاسداران ناکام ماندند. عراق که در وضعی دشوارتر از قبل قرار گرفته بود، دو راهکار پیشرو داشت: همچنان عملیات های خود را در فاو ادامه داده و تلفات دهد یا در جبهه های دیگر به ایران حمله کرده و با کسب موفقیت هایی در آن مناطق، ایران را وادار به معامله کند. ارتش عراق راه دوم را برگزید و متعاقب آن فرماندهان عراقی برای خروج از این انفعال به تغییر راهبرد نظامی مبادرت کردند. در راهبرد جدید اصل آفند در همه جبهه ها، شاکله اصلی به حساب می آمد و این امکان برای یگان های نیروی زمینی عراق فراهم می شد تا از لاک دفاعی بیرون آمده و به حالت تهاجمی تغییر وضعیت دهند، بدین ترتیب با تحرک بخشیدن و ایجاد انگیزه در نظامیان عراقی راه برای تهاجم مستمر به مواضع پدافندی جمهوری اسلامی هموار می شد و عراق با اشغال مواضع رزمندگان و پیشروی در عمق خاک ایران علاوه بر بازیابی حیثیت نظامی - سیاسی خود می توانست با تبلیغات گسترده و دامنهدار در جهان وانمود کند که همچنان دارای قدرت برتر بوده و قادر است در برابر پیروزی ایران در فاو با اجرای عملیات آفندی نه تنها ایران را از اجرای عملیات های آتی باز دارد، بلکه ابتکار عمل را از این کشور بازپس گیرد. در این زمینه صدام حسین رئیس جمهور و فرمانده کل نیرو های مسلح عراق، با اشاره به تمرکز قوای ایران در جبهه فاو گفت: «[باید] اهداف دیگری را غیر از شهر فاو، در طول مرز ۱۲۰۰ کیلومتری تعیین و به نیرو های ایران حمله کنید. حالا ما به این نتیجه رسیدهایم که اگر ارتش ما حمله نکند، نیروهای ایران حمله میکنند و اگر در یک منطقه پدافند کنیم، پس از چند روز به همان اندازه تلفات میدهیم که معمولاً در حمله میدهیم. بنابراین به ترین راه را در این یافتیم که فعلاً از فاو صرف نظر کنیم و در سایر جبهه ها به نیروهای ایرانی حمله کنیم.»

این اظهارات صدام حسین گرچه حاکمیت اتخاذ سیاست جنگی جدید بود، اما او نتوانست خشم خود را به علت ازدست دادن فاو پنهان کند و در پیامی به خلبانان یادآور شد که «اگر نصف عراق منهدم شود، باید منطقه فاو پس گرفته شود.» در این چارچوب فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق در اطلاعیه شماره ۲۲۲۹ با تشریح راهبرد جدید اعلام کرد: دشمن ایرانی به علت پایبندی ما به راهبرد دفاع ثابت در مرزها، توانست مثلث فاو را اشغال کند.^(۱) پس از آن، ما مجبور شدیم در راهبرد خود تجدیدنظر کنیم و جایگزینی برای آن با این اهداف برگزینیم؛ بیرون راندن نیرو های ایران در هر منطقه ای که باشد و به دست آوردن جایگزین هایی از خاک ایران برای آماده کردن زمینه بازگشت دو طرف به مرز های بین المللی.

رادیو بغداد نیز به عنوان بلندگوی رژیم بعث در چارچوب این تغییر رویکرد نظامی با راه انداختن هیاهوی تبلیغاتی اعلام کرد: «[نیرو های عراقی] ارتش ایران را در تمامی جبهه ها (از شمال تا جنوب)

ص: ۲۱

۱- مثلث فاو از خور عبدالله تا دهانه خلیج فارس؛ حاشیه اروندرود تا دهانه خلیج فارس و امتداد خور عبدالله و کارخانه نمک را در برمی گیرد.

مورد حمله و سرکوب قرار می‌دهند^(۱) و بزرگترین خسارات و ضایعات را به سازمان آنها وارد خواهند کرد و هیچ تجمع و تراکمی را بدون ضربت و سرکوب باقی نخواهند گذاشت.»

بدین ترتیب ارتش عراق با تبیین راهبرد جدید موسوم به "دفاع متحرک" در اولین گام در تاریخ ۲۳/۱۲/۱۳۶۴ به منطقه چوارتا در شمالشرق استان سلیمانیه عراق که در تصرف رزمندگان ایرانی بود، حمله کرد و پس از کسب موفقیت و احیای روحیه رزمی با اجرای عملیات در مناطق دیگری چون پنجوین (۲۹/۱۲/۱۳۶۴)، دربندیخان (۱۰/۱/۱۳۶۵)، شرهانی و سومار (۱۸ و ۲۲/۱/۱۳۶۵)، سیدکان و جزیره مجنون (۴ و ۶/۲/۱۳۶۵)، بخشی از مواضع رزمندگان را تصرف و اشغال کرد. عراق در دهم اردیبهشت ماه ۱۳۶۵ (مقارن با اولین روز کتاب حاضر) به مواضع ارتش در مناطق مذکور (بجز جزیره مجنون) حمله کرد و در ادامه در روزهای ۱۹، ۲۴ و ۲۷ اردیبهشت ماه مواضع دیگری از ارتش ایران در مناطق پیچ انگیزه، حاج عمران و مهران را هدف تهاجم قرار داد.

الف) عملیات در فکه، ادامه استراتژی دفاع متحرک

در ساعت ۶ صبح روز دهم اردیبهشت ۱۳۶۵، یگان‌های تحت‌آمر سپاه چهارم عراق با پشتیبانی توپخانه، نیروی هوایی و هوانیروز، نیروهای زرهی و پیاده در جبهه‌ای به طول ۲۱ کیلومتر به مواضع نیروهای خودی در منطقه فکه حمله کردند. در مدت کوتاهی، مواضع رزمندگان در خط مقدم در هم شکسته شد. در ادامه با رخنه و نفوذ دشمن علاوه بر اشغال مقر فرماندهی گردان‌های مستقر در منطقه، تلفات زیادی به یگان‌های مستقر در منطقه تحمیل شد. بدین ترتیب نیروهای خودی مجبور به عقب نشینی شدند و امکانات و تجهیزات بسیاری به دست مهاجمان عراقی افتاد. قوای دشمن در روز اول حدود ۱۰ کیلومتر در عمق پیشروی کرده و علاوه بر اشغال ارتفاعات سرکوب منطقه حدود ۱۰۰۰ نفر را به اسارت گرفتند و ۵۰ تا ۶۰ تانک و نفربر سالم را به غنیمت بردند. در پی این تهاجم در یازدهم اردیبهشت فرمانده سپاه چهارم عراق اعلام کرد: مادامیکه ایران نیت توسعه طلبانه خود را دنبال کند، سرزمین‌های اشغالی ایران را حفظ خواهیم کرد. سرلشکر احمد ثابت سلطان در هفدهم همین ماه خاطرنشان کرد که به تصرف خاک ایران تا خارج شدن نیروهای ایرانی از فوا ادامه خواهیم داد. ماهر عبدالرشید فرمانده سپاه هفتم نیز در روز سیزدهم اردیبهشت ادعا کرد که در صورت تأمین نیروی انسانی کافی، تمام مناطق جنگی در اختیار ایران را بازپس خواهیم گرفت.

در پی درخواست کمک نیروی زمینی ارتش از نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به منظور جلوگیری از پیشروی بیشتر دشمن و نیز بازپس‌گیری منطقه اشغال شده، فرمانده نیروی زمینی سپاه استعدادی از تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) را به منطقه اعزام کرد. این تیپ پس از انجام شناسایی تعجیلی و برخی هماهنگیها با فرماندهی لشکر ۱۶، ساعت ۲۳:۱۷ شامگاه دوازدهم اردیبهشت،

عملیات مشترکی را با هدف بازپسگیری خاکریز و خط مقدم تیپ ۱ لشکر ۱۶ زرهی ارتش آغاز کرد. تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) در همان ساعات اولیه به دلیل رعایت اصل غافلگیری و غیر منتظره بودن حمله برای عراقی ها و نیز سرعت عمل مناسب، توانست تلفات و خسارات بسیاری به نیرو های عراقی وارد کند. اما در ادامه به دلایلی از جمله گستردگی منطقه عملیات، استعداد بیشتر نیرو های عراقی، شهادت و زخمی شدن چند تن از فرماندهان عملیات، تأخیر نیرو های احتیاط ارتش برای حضور در منطقه نبرد و نیز نبود الحاق میان گردان های خطشکن، دستیابی به همه اهداف میسر نشد و نیرو های عملیاتی تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) به رغم موفقیت در پیشگیری از پیشروی دشمن، در فاصله سه کیلومتری از خط دشمن - حدود ۲ کیلومتر جلوتر از مواضع قبلی - استقرار یافتند. در پی این موفقیت، سه روز بعد (۱۵/۲/۱۳۶۵) فرماندهی سپاه نده، فرماندهی قرارگاه نجف ۲ سپاه، رکن ۲ ژاندارمری جمهوری اسلامی و فرمانده قرارگاه نوح سپاه از افزایش تحرکات ارتش عراق در مناطق پیچ انگیزه، حاج عمران، مهران، جزیره مجنون و فاو اخباری را ارسال کرده و درخصوص احتمال حمله به مواضع رزمندگان در بعضی از این مناطق هشدار دادند.

ب) عملیات در پیچ انگیزه

سپاه چهارم عراق در دومین اقدام خود و در پی تظاهر به تک در منطقه فکه در هجدهم اردیبهشت، در ساعت ۴:۳۰ بامداد ۱۹/۲/۱۳۶۵ با استعداد ۵ تیپ رزمی از چهار محور به مواضع تیپ ۲ و ۳ لشکر ۱۶ زرهی قزوین و لشکر ۵۸ ارتش در محور ربوط - بجلیه اقدام به تک کرد. هدف ارتش عراق از این اقدام تصرف ارتفاعات حمزین، استقرار در شمال غربی رودخانه دویرج و اشغال تپه ۱۷۵ و شیار بجلیه بود. ارتش عراق با در هم شکستن مواضع پدافندی تیپ ۲ لشکر ۱۶ زرهی ارتش مواضع گردان ۱۲۵، گردان قدس و نیرو های ژاندارمری را تصرف کرد. در جریان این تهاجم تنها درگیری جدی عراق با یک گردان از تیپ ۲ لشکر ۱۶ زرهی بود که آنها هم به دلیل فقدان پشتیبانی مؤثر توپخانه درحالی که در شرف محاصره قرار داشتند، ناچار به عقب نشینی شدند.

در پی این تهاجم دشمن، نیرو هایی از لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) و تیپ ۱۰ سیدالشهدای(ع) سپاه پاسداران به استعداد هر کدام یک گردان که از روز قبل با دستور فرماندهی نیروی زمینی سپاه به عنوان نیروی احتیاط در منطقه مستقر شده بودند از دو محور پل چمپندی و پل چمتری به کمک نیرو های ارتش شتافتند و موفق شدند تا ساعت ۹ صبح، نه تنها مانع پیشروی عراقی ها شوند، بلکه نیرو های در شرف محاصره را نجات داده و مهاجمان را ۲ کیلومتر به عقب برانند. بدین ترتیب با همت نیرو های سپاه پاسداران بار دیگر ارتش عراق از دستیابی به هدف خود یعنی سلسله ارتفاعات حمزین بازماند، ضمن آنکه ۳۰ تن از مهاجمان عراقی به اسارت نیرو های ایران درآمدند.

همزمان با این درگیری در منطقه مرزی شمال غربی شریانی نیز نیرو های عراقی در پشتیبانی از یگان درگیر در پیچ انگیزه دست به تحرکاتی زدند که نیرو های پدافندی ارتش مستقر در منطقه آن

را دفع کردند. نظر به اهمیت منطقه، احتمال حمله مجدد عراق یک تهدید جدی بود و بر همین اساس، فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران یگان های دیگری از سپاه (لشکر های ۷ ولیعصر (عج) و ۱۹ فجر) را وارد منطقه کرد. این یگانها دو روز بعد (۲۳/۲/۱۳۶۵) اقدام به پاتک علیه قوای عراق کردند و در موج اول موفق به شکستن خط دفاعی دشمن و نفوذ و رخنه به مواضع آنها شدند، اما در ادامه به علت نبود شناخت کافی از زمین منطقه، به هم ریختگی ناشی از اجرای عملیات سریع، کامل نشدن پاکسازی منطقه و ایجاد مشکل در الحاق به مواضع خود بازگشتند. انهدام حدود ۱۵ تانک و نفربر و همچنین کشته و مجروح شدن ۴۰۰ نفر از قوای عراقی، نتیجه عملیات در این منطقه بود، البته دشمن نیز توانست زمینی به طول ۶۲ و به عمق ۵/۲ تا ۳ کیلومتر را در اشغال خود نگه دارد.

ج) عملیات عراق در منطقه حاج عمران

در حالیکه درگیری در منطقه پیچ انگیزه کمیویش ادامه داشت و از سویی واحده ای اطلاعاتی، گزارش هایی درخصوص احتمال عملیات ارتش عراق در منطقه حاج عمران داده بودند، تیپ ۴ لشکر ۶۴ ارتش با همکاری نیروی زمینی سپاه پاسداران در این منطقه، تدابیر پیشگیران های به منظور تقویت بنیه رزمی به عمل آورده بود؛ از جمله دو تیپ ۱۱۰ شهید بروجردی و ۱۵۵ ویژه شهدا و چند گردان جندالله سپاه مأمور تقویت منطقه شدند. در چنین وضعیتی قوای عراقی با استعداد ۵ تیپ پیاده مکانیزه، ۱۷ گردان کماندویی و ۵ گردان توپخانه حمله خود را ساعت ۵ صبح روز ۲۴/۲/۱۳۶۵، مطابق معمول با اجرای آتش سنگین و به قصد تصرف دو ارتفاع مهم شهید صدر ۲۴۳۵ و گردمند ۲۵۱۹ و ارتفاعات تپه شهدا، کدو و سرسول آغاز کردند. مهاجمان عراقی این بار برخلاف دو عملیات قبلی با مقاومت جدی رزمندگان مواجه شده و باوجود تشدید فشار و چندین حمله، نتوانستند به سرعت به مواضع رزمندگان رخنه کنند. در این وضعیت با توجه به تلفات و خسارات وارد آمده بر دو طرف درگیر، تقویت سریع قوای رزمی و انتقال تجهیزات و نیرو عامل مهمی بود که می توانست تفوق یک طرف بر دیگری را امکانپذیر سازد؛ از آنجا که دشمن امکانات به تر و سرعت بیشتری برای نقل و انتقال نیرو داشت، اقدام به هلیبرن نیرو و تجهیزات کرد تا ضمن تقویت نیروی رزمی، مانع ترمیم مواضع آسیب دیده به دست رزمندگان شود و با فشار مضاعف، خطوط دفاعی ایران را در هم بشکند. این تدبیر و سرعت عمل مؤثر واقع گشت و قوای دشمن پس از پنج حمله متوالی، توانستند بر مقاومت نیرو های ایران غلبه کرده و دو ارتفاع مهم شهید صدر و گردمند را به اشغال خود در آورند. باوجود این در جریان این حملات تعداد زیادی از نیرو های عراقی کشته یا زخمی شدند و سازمان رزم برخی یگان های دشمن از ۳۰ تا ۸۰ درصد متلاشی شد و بیش از ۷ فروند بالگرد عراقی در همان روز نخست عملیات سقوط کرد.

در پی این حادثه فرماندهی قرارگاه نجف ۲ سپاه با اظهار رضایت از مقاومت و روحیه خوب نیروها بنا به درخواست فرماندهی میدان نبرد، ۴ گردان نیرو برای بازپسگیری منطقه اشغال شده

اعزام کرد. در این خصوص ناصر کریمیان قائم مقام قرارگاه نجف ۴، گفت: اگر نیرو به موقع برسد میتوان ضمن شکست سنگین دشمن، آنها را از مواضع اشغال شده عقب زد. عملیات در این منطقه حدود ۱۰ روز به شدت بین دو طرف ادامه داشت و با پیوستن تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل (ع) سپاه به یگان های ارتش جمهوری اسلامی، مواضعی که عراقی ها در روز اول گرفته بودند چندینبار بین دو طرف دستبه دست شد، به طوریکه در ساعت ۲ بامداد روز ۲/۳/۱۳۶۵، نیرو های تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل (ع) در نبردی سنگین با دشمن ارتفاع شهید صدر را بازپس گرفتند. اما در ادامه به دلیل اجرای آتش مستمر دشمن بر روی این ارتفاع، ناچار آن را ترک کردند. در این عملیات نیرو هایی از تیپ های ۵۷ حضرت ابوالفضل (ع)، قدس و چند گردان جندالله سپاه و چند گردان از تیپ ۳ لشکر ۶۴ ارتش برای تقویت نیرو های در خط وارد عمل شدند. به این ترتیب، خط پدافندی نیرو های خودی در این منطقه که مسئولیت آن برعهده نیرو های ارتش بود نه تنها در اولین ساعت درگیری سقوط نکرد، بلکه رزمندگان ارتش جمهوری اسلامی پایه پای نیرو های سپاه مقاومت کرده و جنگیدند.

(د) عملیات عراق در مهران

در ادامه استراتژی دفاع متحرک عراق، مهمترین عملیاتی که در بین عملیات های زنجیر های (از ۲۳/۱۲/۱۳۶۴ تا ۲۷/۲/۱۳۶۵) ارتش این کشور اجرا کرد، حمله به منطقه عمومی مهران بود. مسئولیت پدافندی این منطقه را لشکر ۸۴ خرماآباد و تیپ ۴ از لشکر ۲۱ حمزه برعهده داشتند. گفتنی است مدتی پیش از حمله عراق به منطقه عمومی مهران هشدار های متعددی درباره نقلوانتقال ارتش عراق در این منطقه گزارش می شد. به عنوان نمونه روز ۲۲/۲/۱۳۶۵، سرهنگ ذاکری مسئول رکن ۲ قرارگاه کربلای ارتش، در گزارشی با اشاره به اینکه عراق سه روز قبل تکاوران و نیرو های کیفی گارد ریاست جمهوری را به منطقه مهران آورده و توان اجرای یک تک گسترده را دارد، خاطرنشان کرد: مأموریت سپاه چهارم عراق گرفتن ارتفاعات حمیرین است، چون این قسمت هم در خط الرأس قرار دارد و هم منطقه نفتی است و از نظر تبلیغاتی اهمیت زیادی دارد.

دراینزمینه عبدالامیر خزعل زامل فرمانده تیپ ۷۰ زرهی ارتش عراق، در تبیین مقاصد فرماندهان نظامی عراق گفت: «برای بازپسگیری اراضی عراق و اشغال اراضی جدید از ایران، سپاهها، عملیاتها و تهاجمات گسترده های را طرحریزی کرده اند که در این فرایند دستور تصرف شهر مهران و روستا های اطراف آن به یگان های تحت امر صادر شده است.»

وی با اشاره به این شعار رزمندگان عراقی که "مهران، مهریه فاو است." اجرای عملیاتها و تحقق اهداف پیش بینیشده را برای نیرو های تیپ خود و ارتش عراق بسیار روحیه بخش دانست. خزعل زامل بدون اشاره به شکست نیرو های عراقی در فاو، مدعی شد که نبرد ۷۵ روزه فاو حالت جدیدی را در نظامیان ایجاد کرده و رغبت و تمایل شدیدی برای ادامه نبرد در آنها به وجود آورده است. این تمایل در رفتار نیرو های عراقی به ویژه تیپ گرگها (تیپ ۷۰ زرهی) نمایان

است و این یک احساس وجدانی است، نه عاطفی و با واگذاری مأموریت اشغال شهر مهران، رزمندگان این فرصت را مییابند که این رغبت و میل شدید را به نمایش بگذارند.

در پی اینگونه گزارشها، سپاه پاسداران ۲ گردان از تیپ امیرالمؤمنین(ع) و مسلم بن عقیل(ع) را برای احتیاط نزدیک و لشکر ۵ نصر را برای احتیاط دور در نظر گرفت.

سرانجام درحالیکه فرماندهان خودی چند روزی مشغول بررسی و چارهجویی و مقابله با تهاجمات پیدری دشمن بودند، لشکر ۱۷ زرهی از سپاه دوم عراق در ساعت ۲ بامداد روز ۲۷/۲/۱۳۶۵، به مواضع ارتش ایران در منطقه عمومی مهران از دو محور ارتفاعات قلاویزان (محور جنوب) و ارتفاعات نمهکلانینو (محور شمال) با هدف تصرف ارتفاع کلهنندی، تنگه کنجانچم، جاده آسفالته مهران - ایلام و شهر مهران حمله کرد. قوای مهاجم عراقی در هر دو محور با سرعت به مواضع یگان های جمهوری اسلامی نفوذ و آنها را تسخیر کردند و به بخش اعظمی از اهداف عملیاتی خود دست یافتند. نیرو های لشکر مذکور به خصوص در محور شمالی، در همان ساعات اولیه تا آستانه شهر مهران پیشروی کردند و اگر خود را به جاده کمربندی کنجانچم - دهران میرساندند می توانستند راه ارتباطی جبهه های شمالی و جنوبی را مسدود و مشکلات بسیاری را برای نیرو های جمهوری اسلامی ایجاد کنند. در چنین وضعیتی فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران پس از کسب خبر درهم شکسته شدن خط پدافندی رزمندگان ایران و پیشروی نیرو های عراقی تا جاده کمربندی، آن را یک بحران جدی اعلام کرد، از اینرو به فرماندهی تیپ امیرالمؤمنین(ع) دستور داد تا به سرعت به مقابله با دشمن پرداخته و مانع پیشروی و تسلط او در تنگه کنجانچم شود. اقدام به موقع این تیپ باوجود برخی مشکلات مربوط به هماهنگی با نیرو های ارتش، به ثمر نشست و رزمندگان تیپ امیرالمؤمنین(ع) موفق شدند از پیشروی بیشتر دشمن و تسلط قوای عراقی بر مهمترین گلوگاه منطقه عملیاتی جلوگیری کنند. از سویی، عراقی ها که به موفقیت های قابل ملاحظه ای، از جمله اشغال شهر مهران دست یافته بودند، برای تثبیت مناطق تصرف شده، ۹ تیپ زرهی و مکانیزه و یک گردان کماندویی - که برابر ۱۸ گردان سپاه پاسداران بود - را وارد عمل کردند تا شهر مهران، ارتفاعات قلاویزان، تپه غلامی و باغ کشاورزی تا پشت جاده کمربندی به عمق ۲۰ کیلومتر را حفظ کنند. گفتنی است در جریان عملیات در منطقه مهران که بیش از یک هفته به طول انجامید، ارتش عراق در روز ۴/۳/۱۳۶۵ برای دفع ضدحملات ایران از سلاح شیمیایی استفاده کرد. بر اثر این حملات شیمیایی بالغ بر ۵۵۰ نفر از رزمندگان مصدوم و به مراکز درمانی منتقل شدند.

اشغال شهر مرزی مهران مهمترین دستاوردی بود که موجب غرور فرماندهان عراقی شد، زیرا آنها به زعم خود بدینوسیله می توانستند مقامات ایران را برای یک معامله به چالش بکشند؛ به طوریکه ارتش بعث عراق با اشغال مهران در روز ۲۷/۲/۱۳۶۵ در اطلاعیه ای اعلام کرد: «... چند ساعت پس از عملیات عراق، شهر مهران ایران به دست فرزندان دلاور شما عراقی ها افتاد و پرچم عراق روی ساختمان های آن

به اهتزاز درآمد تا اینکه حکام ایران شرایط انسانی و منصفانه رهبری حکیمانه ما را بپذیرند.»

پس از انتشار این اطلاعیه، حکومت بعثی تبلیغات پرهیاهویی به راه انداخت: توپخانه ارتش عراق ۱۲ گلوله توپ شلیک کرد؛ دولت عراق سه روز تعطیل عمومی اعلام کرد؛ رادیو و تلویزیون عراق با قطع برنامه های عادی خود، جشن و تبلیغات گسترده های به راه انداختند؛ در جنجالیترین بخش این هیاهوی تبلیغاتی رادیو، تلویزیون، نشریات و به ویژه فرماندهان عراقی پس از اینکه اشغال مهران را به منزله تصرف مجدد خرمشهر یا فتح پایتخت ایران برشمردند با راهاندازی جنگ روانی، اعلام کردند: «مهران را در برابر فاو پس میدهیم.»

در این خصوص سرهنگ عبدالامیر فضعل سامر - فرمانده گردان تانک که پهلوان مهران لقب گرفته بود - در مصاحب های گفت: «به صدام قول میدهیم تازمانیکه ایرانیها از شهر فاو خارج نشوند، ما این شهرها [مهران و اطراف] را که با دست آهنین گرفت هایم، حفظ کرده و از آن خارج نخواهیم شد و در صورت ماندن ایران در فاو، دیگر شهرها را نیز خواهیم گرفت.»

ژنرال ضیاء توفیق ابراهیم فرمانده سپاه دوم عراق نیز با غرور اشغال مهران را به تلافی تصرف فاو برشمرد و افزود: حاکمان ایران بدانند تا هنگامی که نیرو های خود را از فاو بیرون نبردهاند، عراق نواحی اشغالی مهران را تخلیه نخواهد کرد.

همچنین سرهنگ ستاد عبدالامیر ساعدی یک هفته پس از اشغال مهران مدعی شد که هیچ نیرویی قادر به عقبراندن نیرو های عراقی نیست و پرچم عراق همچنان در مهران در اهتزاز باقی خواهد ماند.

رادیو بغداد نیز اهداف صریح حکومت عراق را از اشغال مهران چنین تشریح کرد: «ما از همین لحظه آماده عقب نشینی مشروط از شهر مهران به یکی از این دو صورت میباشیم؛ ایران اصل عقب نشینی سراسری و کامل و غیر مشروط دو طرف به مرز های بین المللی و عدم دخالت در امور داخلی را بپذیرد یا ایران عقب نشینی از مثلث فاو در برابر عقب نشینی عراق از شهر مهران را قبول نماید. در غیر این دو صورت، ما بدون تردید اعلام میکنیم که نیرو های ما با مشت آهنین این شهر یا شهر های دیگر را در تصرف خود نگه خواهند داشت.»

رئیس شورای ملی عراق نیز در دیدار با سفرای کشورهای خارجی ادعا کرد در صورت پرهیز ایران از صلح، عراق سیاست تهاجم نظامی را ادامه خواهد داد. علاوه بر این، سفیر عراق در فرانسه روز پانزدهم اردیبهشت سه راه را برای پایان جنگ برشمرد: ۱. درگذشت (امام) خمینی یا وقوع کودتا علیه او ۲. اجرای قطعنامه شورای امنیت سازمان ملل متحد و ۳. تصمیم کشورهای غربی مبنی بر خودداری از خرید نفت ایران و قطع ارسال اسلحه به آن کشور.

نکته جالب توجه در این سلسله عملیات روانی، وضوح پوچی ادعای اهمیت یکسان مهران و فاو بود؛ چرا که با وجود آنهمه هیاهوی تبلیغاتی، رادیو بغداد در برنامه ای گفت: «در این مورد تأکید میکنیم از آنجا که شهر مهران را از لحاظ معیار های نظامی بدیل خوب و کافی برای فاو نمیشناسیم، لذا تنها به اشغال [مهران] اکتفا نخواهیم کرد و عراق دیر یا زود اقدام به تسخیر دیگر شهر های ایران و هدف های

دیگر خواهد کرد تا بتواند به تمام معنا یک موازنه از لحاظ استراتژیک و نظامی ... برقرار نماید.»

به هر حال در پی این هیاهوی تبلیغاتی، مردم عراق با برپایی تظاهرات در شهرهای مختلف خواستار آزادی فاو در مقابل آزادی مهران شدند. همچنین برخی دولت‌های عربی منطقه همگام با دولت عراق، یک روز را تعطیل عمومی اعلام کردند و مردم را به شادی و پایکوبی فراخواندند.

یادآوری می‌شود در بازه زمانی کتاب حاضر، واحد‌های نظامی عراق علاوه بر این چهار عملیات عمده که از ۱۰ اردیبهشت تا ۱۴ خرداد اجرا شد، در سایر مناطق نیز دست به اقداماتی مشابه زدند؛ از جمله: اجرای عملیاتی‌های ایزدایی در اشنویه، لولان و منطقه گردشوان در جبهه شمال غرب (۲۱/۲/۱۳۶۵)، اجرای تک در محور جاده خندق در جزیره مجنون (۱۸ و ۲۳/۲/۱۳۶۵)، عملیات در منطقه شیروان و عملیات‌های متعدد گشتی رزمی در مناطق مختلف. برخی از این تهاجمات به همت رزمندگان دفع شد و در برخی موارد نیز نیروهای دشمن پیشروی‌های محدودی کردند. علاوه بر اقدامات مذکور ارتش عراق در بسیاری از جبهه‌های غرب و شمال غرب اقدام به جابه‌جایی و تقویت نیرو، برچیدن موانع، شناسایی زمینی و هوایی، اعزام نیروهای گشتی رزمی، ایجاد کمین و تشدید فعالیت‌های مهندسی (ترمیم یا احداث جاده، کانال، خاکریز، پست‌های دیدبانی، مواضع توپخانه) و تظاهر به تک‌میکرد، بر این اساس، قرارگاه‌ها و واحد‌های نظامی خودی مستقر در منطقه به طور مکرر در مورد آمادگی ارتش عراق برای حمله به مناطقی مانند پنجوین، میمک، قصر شیرین، سومار، خرما، مهران، حاج عمران، بارزان، نفتشهر، کانیسخت، شاخ شمیران، جزایر مجنون، سورکوه، لولان، دزلی و فاو هشدار میدادند. جمع‌بندی این گزارش‌ها نشان می‌داد که دشمن از اینگونه فعالیت‌ها چند هدف کلی را مدنظر دارد: ۱. گرفتن نقاط حساس و سرکوب منطقه ۲. تصرف مناطقی که احتمال اجرای تک‌نیروهای ایرانی متصور بود ۳. اشغال معابر اصلی به سمت مراکز و مناطق حساس در جبهه‌های غرب و شمال غرب ۴. استحکامبخشی، کاهش و رفع آسیب‌پذیری خطوط پدافندی ۵. جلوگیری از تمرکز نیرو و تمرکز فرماندهان ایرانی.

ازسویی به عقیده برخی تحلیلگران و ناظران نمیتوان عملیات‌های عراق را از جنبه ضربه زنی و توان پیشروی تأثیرگذار توصیف کرد، زیرا ارتش عراق فاقد نیروی پیاده رزمی آموزش‌دیده و کارآمد برای اجرای عملیات در جبهه‌های حساس و مهم بود و با وجود کسب موفقیت‌ها، تلفات و خسارات بسیاری را متحمل شد که این امر از مسائل قابل توجه در اجرای راهبرد نظامی جدید عراق به شمار می‌آید.

تدابیر و واکنش سپاه پاسداران در مقابله با استراتژی دفاع متحرک عراق

سپاه پاسداران که با توجه به اهمیت منطقه فاو حداکثر توان رزمی خود را معطوف به تثبیت، حفظ و نگهداری این منطقه و جبهه‌های شلمچه و هورالعظیم کرده بود، پس از گذشت ۸۰ روز از عملیات والفجر ۸ با نهمین عملیات زنجیرهای عراق در منطقه فکه و سپس عملیات‌های دیگر در

منطقه پیچ انگیزه، حاج عمران و سرانجام مهران مواجه شد. عراق با اجرای این سلسله عملیاتها توانسته بود دوباره بخش هایی از خاک جمهوری اسلامی را به اشغال خود درآورد. در چنین وضعیتی بخش قابل توجهی از نیروها و امکانات رزمی ایران مصروف بازپسگیری مناطق مذکور شد و این امر نگرانیها و مشکلات جدی و جدیدی را برای تصمیمگیران سیاسی و نظامی ایران پدید آورد. به خصوص طرح ادعای معاوضه مهران با فاو، جمهوری اسلامی را با یک چالش مهم روبه رو ساخت، به طوریکه فرمانده کل سپاه دراینزمینه گفت: «کلاً هدف دشمن این است که توان آفندی ما را زمینگیر کند و از عملیات گسترده بعدی ما مشخصاً جلوگیری کند و کسب زمان بکند برای بازسازی و بالابردن توان رزمی خود و موازنه سیاسی جنگ را ازطریق یک به یک جبران کند. یعنی یک جا ما حمله میکنیم، وقتی که میبیند نمیتواند ما را بیرون کند، می آید به جای دیگر حمله میکند و موازنه سیاسی در سطح دنیا برقرار می شود. این توافق مشترک بین ابرقدرتهاست که ایران نباید بر عراق پیروز شود و عراق نباید بر ایران پیروز شود. صدام هم مسئولیت دارد که این موازنه سیاسی را حفظ کند.» (۱۹/۲/۱۳۶۵)

علی شمشانی فرمانده نیروی زمینی سپاه نیز در تشریح راهبرد جدید عراق گفت: «عراق بعد از عملیات بیتالمقدس (آزادی خرمشهر) تا والفجر ۸ یک خط مشی داشت که بعد از عملیات والفجر ۸ تازمانیکه ما خودمان مشخص کنیم چه کار میخواهیم بکنیم، یک خطمشی دیگر اتخاذ کرده است. از عملیات بیتالمقدس تا والفجر ۸ خط مشی عراق، پدافند در زمین و آفند در همه جا (هوا، دریا، سیاست و...) بود. خط مشی ما با توجه به خط مشی دشمن پدافند در همه جا و آفند در زمین بود. بعد از عملیات والفجر ۸ خط مشی عراق، آفند در همه جا حتی در زمین و مشی ما پدافند در همه جا حتی در زمین شد و این خواست ما نبود. این خط مشی، آن نیست که ما برای خودمان ترسیم کرده باشیم، بلکه توان ما این را به ما دیکته کرد.»

فرماندهان سپاه در یک جمعبندی کلی اهداف عراق را از اجرای استراتژی دفاع متحرک بدین شرح تجزیه و تحلیل کردند:

۱. حل مسائل ناشی از تلفات سنگین وارد آمده به ارتش بعث در عملیات والفجر ۸ و تضعیف روحیه نیروهای آن و زدودن آثار تحقیر رژیم صدام حسین در فاو.

۲. تجزیه، زمینگیر کردن و به انفعالکشانیدن رزمندگان ایران به منظور جلوگیری از آفند و اجرای عملیات گسترده آتی آنها؛ تهدید جبهه ها و مناطق حساس با هدف خارجکردن یگان های سپاه از خط پدافندی فاو و تضعیف این جبهه و درن هایت بازپسگیری فاو در موقعیت مناسب.

۳. به دستگرفتن ابتکارعمل در جنگ و تعیین منطقه و نوع نبرد.

۴. کسب زمان برای بازسازی و افزایش توان رزمی.

۵. به رهبرداری تبلیغاتی در بعد بین المللی و تقویت روحیه نظامی در بعد داخلی و حفظ موازنه سیاسی جنگ ازطریق پیروزی یک به یک.

۶. جلوگیری از مایوس شدن حامیان بین المللی صدام حسین از توانایی ارتش و رژیم بعث عراق.

۷. تسلط بر نقاط مهم و ترمیم خطوط پدافندی و دستیابی به تسلط دید و تیر، با هدف کاستن از اضطراب های خود و صرفهجویی در نیرو و امکانات.

۸. گرفتن اسیر به منظور تبلیغات و همچنین کسب اطلاعات درمورد خطوط پدافندی و عملیتهای محدود و گسترده آتی ایران.

اما سؤال اصلی این بود که عراق تا چه زمانی میخواهد به تاکتیک آفندی ادامه دهد و چگونه باید با آن مقابله کرد؟ فرماندهان سپاه اگرچه از بدو حمله عراق به مواضع پدافندی ارتش جمهوری اسلامی در منطقه فکه، پیچ انگیزه، حاج عمران و مهران با دشمن مقابله کردند، اما همواره با یک چالش مهم مواجه بودند؛ آنها میدانستند هدف اصلی عراق بازپسگیری فاو است، ازاینرو باید همچنان تمام توان خود را معطوف به حفظ و نگهداری فاو می کردند یا با اقدام قاطع نظامی، خط بطلانی بر پایان راهبرد نظامی جدید عراق میکشیدند. دراین خصوص دیدگاههای متفاوتی وجود داشت. برخی فقط بر حفظ فاو تأکید داشتند و با انتقال یگانهای رزمی قوی برای مقابله با حملات عراق در مناطق دیگر مخالفت می کردند. عدهای معتقد بودند با تداوم عملیات های محدود در فاو میتوان عراق را در وحشت ادامه پیشروی نیرو های ایران در این منطقه بازهم در موضع انفعال قرار داد. دسته دیگر با یادآوری ضرورت مقابله با حملات عراق و تعیین اولویت برای تقویت خطوط پدافندی حساس، بر اجرای عملیات در جبهه های جنوب، غرب و شمال غرب تأکید داشتند. در این بین، دیدگاه سوم مورد توجه قرار گرفت و برپایه آن تدبیر و برنامه ریزی شد. به طوریکه با اجرای آن نه تنها عراقی ها در هر سه عملیات فکه، پیچ انگیزه و حاج عمران از دستیابی به اهدافشان بازماندند، بلکه رزمندگان در ۹/۴/۱۳۶۵ با حمله متقابل به عراق در منطقه مهران در عملیاتی موسوم به “کربلای یک” علاوه بر آنکه آنها را مجبور به عقب نشینی از کل مناطق اشغالی کردند، موفق شدند بخشی از ارتفاعات مهم در خاک دشمن را به تصرف خود درآورند.*** لذا در چارچوب دیدگاه سوم، فرماندهان نظامی سپاه - در طول مقطع زمانی ۱۰ اردیبهشت تا ۱۴ خرداد ۱۳۶۵ - تدابیری را اتخاذ و اجرا کردند که مهمترین آنها بدین شرح است:

۱. ابلاغ دستورالعمل فرماندهان قرارگاه مشترک خاتمالانیا(ص) ۱ و ۲ به قرارگاه های مشترک نجف ۲ و ۳ و ۴ نیروی زمینی ارتش و نیروی زمینی سپاه برای تهیه طرح های پدافندی مشترک به منظور مقابله با حملات ارتش عراق.

۲. ابلاغ دستورالعمل مربوط به تشکیل گردان های پدافندی ازسوی فرمانده نیروی زمینی سپاه.

۳. ابلاغ دستورالعمل فعالکردن خطوط دفاعی ازسوی قرارگاه نجف.

۴. ابلاغ دستورالعمل انجام مقدمات عملیات در فاو ازسوی قرارگاه کربلا.

۵. دستور فرمانده نیروی زمینی سپاه درخصوص مکانیابی برای احداث پایگاه موشکی در خوزستان.

۶. دستور فرمانده نیروی زمینی سپاه برای تشکیل دفتر قرارگاه جنگ های نامنظم سپاه.

۷. ابلاغ دستورالعمل های عملیاتی برای بازپسگیری مناطق فکه، پیچ انگیزه، حاج عمران و به ویژه مهران.

علامه بر موارد یادشده که به طور کلی در سطح مسائل تاکتیکی جنگ می باشد فرمانده کل سپاه پاسداران در نامه ای به فرمانده عالی جنگ با تأکید بر ادامه جنگ تا سقوط صدام، درباره تبعات هرگونه تردید و ابهام در اهداف راهبردی و فن اداره جنگ با دشمن هشدار داد و ضمن تشریح اهداف و برنامه سپاه برای راهبری جنگ، پیشنهاد هایی مطرح کرد.

دراینمیان، مسئولان نظام جمهوری اسلامی، سیاست نظام را درپیشبرد روند جنگ و واکنش به اقدامات نظامی عراق و متحدان آن اعلام کردند. آیت الله خامنه ای رئیس جمهور و رئیس شورایعالی دفاع، در ۲/۳/۱۳۶۵، استراتژی دفاع متحرک عراق را یک اقدام تقلیدی از شیوه رزم ایران برشمرد و گفت: رزمندگان ما ... مدتها عراقی ها را در طول این هزار کیلومتر جبهه جنگ از بالا به پایین کشاندند و یک حالت ناامنی و نبود اطمینان برای رژیم عراق به وجود آوردند. استمرار این وضع عراق را مجبور کرد فکر دیگری کرده و آن را به صورت یک تاکتیک ابتکاری در دنیا وانمود کند و البته امروز، همه در دنیا پذیرفته اند که عراق این تاکتیک را از رزمندگان ما تقلید کرده است. آیت الله خامنه ای همچنین سال ۱۳۶۵ را سال پیروزی اعلام کرد و در جمع سه هزار تن از معلمان و دانشجویان مراکز تربیت معلم اظهار کرد: من با توکل به خدا پیش بینی میکنم که امسال، کار جنگ با پیروزی ملت مسلمان ایران یکسره خواهد شد. ملت ما نشان داد که چقدر شکستناپذیر، باصلابت و مقاوم است و ما امروز برای وارد کردن ضربه متقابل به قلب بغداد آمادہتریم. حجت الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی و نماینده امام در شورایعالی دفاع نیز جنگ را دفاعی و تنها راه نجات منطقه را حذف حزب بعث برشمرد. وی با اعلام اینکه این جنگ با پیروزی اسلام و شکست کفر به پایان خواهد رسید، گفت: مردم ما که اکنون اینقدر به هیجان آمده اند، به کمتر از این رضایت نخواهند داد. (۱۲/۲/۱۳۶۵) محسن رضایی فرمانده کل سپاه نیز راهبرد کوتاهمدت را برای رهبری جنگ با هدف سقوط صدام و حزب بعث حول سه محور پیشنهاد کرد: ۱. سد کردن پیشروی نیرو های دشمن و اجرای عملیات با هدف بازپسگیری مهران ۲. آزادسازی یگان های مانوری برای عملیات ۳. اجرای دو یا سه عملیات بزرگ همزمان و استمرار آنها. (۲۹/۲/۱۳۶۵)

تحرکات هوایی عراق؛ جنگ شهرها و نفتکش ها و واکنش جمهوری اسلامی

پس از اجرای عملیات والفجر ۸ به همت رزمندگان در منطقه فاو و ۷۵ روز تلاش ناکام عراق برای بازپسگیری آن، ارتش رژیم بعث به تلافی شکست در جبهه زمینی، همزمان با اجرای استراتژی دفاع متحرک، فعالیت هوایی خود را با بمباران پایگاه های نظامی، تأسیسات اقتصادی، مناطق

غیرنظامی در شهرها و حمله به نفتکش ها در منطقه خلیج فارس بار دیگر از سر گرفت و پس از برگزاری اجلاس سران هفت کشور صنعتی در توکیو و چراغ سبز امریکا و سکوت جامعه بین الملل بر شدت آن افزود. درحقیقت میتوان گفت انگیزه اصلی عراق از حمله هوایی به شهرها و سایر مراکز نظامی و اقتصادی و نفتکش ها در هم شکستن روحیه مقاومت مردمی، نابودی تأسیسات نفتی و اخلال در روند صادرات نفت و نیز فشار بر ایران برای پذیرش صلح تحمیلی بود.

بر این اساس در طول دوره زمانی کتاب حاضر، نیروی هوایی عراق بارها به شهرهای ایلام، دره شهر، صالح آباد، سقز، بانه، سردشت، شهرک ربط، سلماس، موسیان، عینخوش، اهواز، خرم آباد، کرند، شادگان، سنندج، پلدختر، کوه دشت، پیرانشهر و اشنویه تجاوز و این مناطق را بمباران کرد. البته جنگنده های عراقی در برخی از این تجاوزات به دلیل مواجهه با آتش سنگین پدافند هوایی در اجرای مأموریت خود ناکام مانده و فقط اقدام به شکستن دیوار صوتی می کردند. همچنین در این دوره مواضع رزمندگان در مناطق عملیاتی فکه، حاج عمران و محل تجمع رزمندگان در پادگان جلدیان، پادگان شهید عبادت (مریوان)، محل استقرار لشکرهای ۳۱ عاشورا و ۸ نجف، تیپ ۴۴ قمرنبه‌هاشم (ع) سپاه پاسداران در شمال دزفول، قرارگاه تمرچین و نیز پل های ارتباطی نظیر پل جمجاب در دهلران، پل میمه در ایلام و پل قطور در آذربایجان غربی هدف حملات هوایی ارتش عراق قرار گرفت. درخصوص تأسیسات نفت و گاز و صنایع، اهدافی مانند تأسیسات نفت و گاز اهواز، ایستگاه گاز رامشیر از توابع رامهرمز، تأسیسات نفتی در بیبی حکیمه گچساران، امیدیه، مارون ۲، آغا جاری، تلمبه خانه گوره در بندر گناوه، جزیره خارک و صنایع فولاد اهواز چندینبار بمباران شدند. در میان حملات هوایی عراق، چند مورد که بیش از سایر حملات خسارات و تلفات برجا گذاشت و حتی یکی از آنها در شمار جنایات جنگی به حساب آمد بدین شرح است:

بمباران شیمیایی مواضع رزمندگان در منطقه مهران در ۴/۳/۱۳۶۵ که موجب مصدومیت شیمیایی ۶۰۰ رزمنده شد.

حمله به پالایشگاه نفت تهران در ۱۷/۲/۱۳۶۵ که بر اثر آن خسارات سنگینی به نیروگاه برق پالایشگاه، اتاق کنترل، مخزن نگهداری مواد نفتی، یک مخزن گاز مایع و تلمبه خانه پالایشگاه وارد آمد.

حمله هوایی روز ۲۴/۲/۱۳۶۵ به ایستگاه راه آهن هفتپه که در پی آن یک قطار مسافربری و یک قطار حامل مهمات هدف قرار گرفتند و انفجار مهیب ناشی از آن موجب وارد آمدن خساراتی به تأسیسات راه آهن و تخریب تعدادی خانه مسکونی شد و حدود ۳۳۰ نفر شهید یا مجروح شدند؛ بالینحال سخنگوی نظامی عراق روز بیستونهم اردیبهشت در سخنانی بمباران این هدف را مشروع برشمرد. درهمین زمینه وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران یادداشت اعتراض آمیزی برای دبیرکل سازمان ملل ارسال کرد و خواستار اعزام کارشناس برای بررسی این حمله و محکومیت صریح رژیم عراق شد. حجت الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی نماینده امام در شورای عالی دفاع نیز با اشاره به اینکه رژیم عراق در وضعیت تنگنا به جنگ شهرها

روی می آورد، دولت بعث عراق را تهدید به مقابله به مثل کرد. نیروی زمینی سپاه پاسداران هم در بیانی های اعلام کرد که انتقام خون شهدا را در جبهه های جنگ خواهد گرفت. نیروی هوایی جمهوری اسلامی نیز به تلافی این حادثه، در همان روز، تأسیسات نفتی عراق در کرکوک، فرودگاه موقت در شهر دیانا و مواضع تجمع نظامیان عراقی در فکه را بمباران کرد.

در عرصه دریا؛ جنگ نفت که از همان ابتدای هجوم عراق به ایران در سال ۱۳۵۹، با بمباران تأسیسات نفتی ایران در جزیره خارک شروع شد و دامنه آن در اردیبهشت ماه سال ۱۳۶۳، با حمله به کشتی های نفتکش در منطقه خلیج فارس گسترش یافت، در این دوره، ابعاد جدیدتری به خود گرفت. از آن پس، هرگاه عراق در جبهه زمینی با شکست سنگین مواجه می شد از این راهبرد نظامی برای جبران شکست و تحت فشار قرار دادن ایران و نیز بین المللی جلوه دادن جنگ استفاده میکرد با این امید که سایر کشورها از عراق حمایت و به یافتن یک راه حل صلح آمیز کمک کنند. لذا در طول دوره زمانی ۱۰ اردیبهشت تا ۱۴ خرداد ۱۳۶۵، عراق به چند کشتی در نزدیکی سواحل ایران که برای بارگیری نفت پهلو گرفته یا در حال بازگشت بودند حمله کرد. متعاقب آن ایران مراقب بود واکنش خود را در پایبندترین حد نگه دارد تا به آن های برای مداخله خارجی در منطقه نباشد. البته در این میان، هرازگاهی به نفتکش های متعددی که اغلب متعلق به کشور های حامی عراق بودند، حمله می شد به این امید که کشور های مذکور از نفوذ اقتصادی خود علیه عراق استفاده کرده و بغداد را مجبور به قطع حملات به نفتکش ها کنند.

ناگفته نماند که نیروی هوایی ایران و عراق در عمل، به یک اندازه در عملیات های خود به موفقیت های قابل انتظار دست نمی یافتند؛ زیرا هر دو کشور از هواپیما های تهاجمی خود بیشتر به صورت انفرادی و نه به عنوان عناصر هماهنگ در یک سیستم مرکزی و منسجم برای انهدام اهداف مورد نظر استفاده می کردند. به عبارت دیگر، نیروی هوایی ایران و عراق پرواز های خود را به شکل جفت یا انفرادی انجام میدادند و برای فرار از آتش ضدهوایی طرف مقابل از ارتفاع بالا اقدام به بمباران می کردند، در نتیجه میزان تخریب و خسارات نظامی و اقتصادی نسبتاً کم بود. به طوریکه عراقی ها با وجود حملات متعدد و پیاپی به جزیره خارک هیچگاه نتوانستند تأسیسات نفتی عظیم آن را از کار ببندازند.

در راستای واکنش ایران به اقدام عراق در جنگ نفتکش ها، نیروی دریایی جمهوری اسلامی ایران توقیف و بازرسی کشتی های مظنون به حمل بار برای عراق را تشدید کرد که این امر اعتراض شدید دولت امریکا را در پی داشت؛ این کشور با صدور بیانی های، ایران را از ادامه روند بازرسی کشتیها و نزدیک شدن به شناور های سطحی و زیرسطحی کشورها، برحذر داشت و علاوه براین، ناوشکن موشک انداز خود را در اطراف حریم امنیتی آب های ایران مستقر کرد، اما این اقدام، به سرعت با واکنش ایران مواجه شد. وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران در ۲۴/۲/۱۳۶۵ تصریح کرد موضع ایران درباره خلیج فارس، موضعی ثابت و شناخته شده است و ابرقدرتها باید از دخالت در این منطقه پرهیز کنند، زیرا حفظ امنیت منطقه خلیج فارس

برعهده کشور های منطقه است و اجازه دخالت به هیچ کشور خارجی، امریکا یا غیر امریکا در این منطقه داده نخواهد شد. فرمانده نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی نیز با هشدار به ناو های امریکایی درخصوص ایجاد مزاحمت برای کشتی های ایران که مشغول توقیف و بازرسی کشتی های مظنون به حمل کالا برای عراق هستند خاطرنشان کرد: اگر این کارها ادامه پیدا کند و در اجرای مأموریت واحد های ما اختلال ایجاد شود به شدت با آنها برخورد خواهیم کرد.

یادآوری می شود در کنار واکنشها و موضعگیری های مذکور یکی از تبعات حمله به کشتیها در این دوره افزایش قابل ملاحظه نرخ بیمه برای کشتی هایی بود که در خلیج فارس تردد می کردند.

همکاری گروه های ضدانقلاب و منافقین با ارتش بعث عراق علیه جمهوری اسلامی ایران

همچنان که یکی از اقدامات ایران برای گسترش دامنه نفوذ در عراق، استفاده از توانایی های گروهها و احزاب معارض عراقی با مقاصد مختلف بود، رژیم بعث عراق نیز برای ایجاد بیثباتی در ایران از نیرو های اپوزیسیون این کشور مثل سازمان کومله، حزب دمکرات، گروه خبات، رزگاری و نیز سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در استان های کردنشین ایران حمایت کامل میکرد. با این تفاوت که میزان توان گروه های ضدانقلاب ایرانی بنا به دلایلی نظیر سابقه و تجربه مبارزاتی و تشکیلاتی بسیار کمتر از گروه های کرد عراقی متحد ایران بود و به همین دلیل عراقی ها میکوشیدند حمایت خود را از گروه های قدرتمندتر مخالف جمهوری اسلامی دوچندان کنند. به همین منظور سازمان مجاهدین خلق (منافقین) را که در منطقه کردستان ایران فعالیت از گذشته شده بود به کار گرفتند. این تدبیر عراق با به بود روابط ایران و فرانسه اوج گرفت. به خصوص که دولت فرانسه، فشارها و محدودیت های جدیدی را برای کادر رهبری و فعالیت اعضای سازمان علیه ایران در فرانسه اتخاذ کرد، تاحدیکه زمزمه های ترک فرانسه و انتقال رهبران منافقین به یک کشور عربی (اردن یا عراق) قوت گرفت. دراینزمینه، نزار حمدون سفیر عراق در امریکا، در تاریخ ۸/۳/۱۳۶۵ در انجمن ملی مطبوعات امریکا اعلام کرد اگر دولت فرانسه از مجاهدین خلق بخواهد فرانسه را ترک کنند، کشورش این پیشنهاد (پذیرش این سازمان در عراق) را بررسی خواهد کرد.

در ادامه این روند، عراق توانست با اهرم کرد های معارض ایران، اجرای برخی عملیات هایش در جبهه های شمال غرب را تسریع و تسهیل کند. ضمن آنکه گروه های ضدانقلاب فعال در شمال غرب ایران که برخی در قالب نیرو های سازمانیافته جیشالخفیفه و فرسان درآمده بودند با اتکا به حمایت نظامی عراق و باز شدن عقبه شان به عراق، به موقعیت های بیشتری برای حمله به پایگاه های نظامی رزمندگان، اجرای عملیات های کمین و مینگذاری در جاده های مواصلاتی ایران دست یافتند. اقدامات گروه های معارض کرد و ضدانقلاب به ویژه منافقین به دو طریق انجام می شد:

۱. اقدامات گروه های چریکی: نفوذ به پشت خطوط تماس رزمندگان در شب، شناسایی یگانها، تماس با روستائیان و تطمیع آنها برای جمعآوری خبر، دیدبانی نفوذی، مینگذاری در محور های

فرعی خط پدافندی، اجرای کمین در محور های جنگلی و فرعی در خطوط پدافندی، گروگان گرفتن پرسنل نظامی و دولتی و تحویل آنها به نیرو های دشمن، گروگانگیری در خطوط عقبی یگانها، تبلیغات و جنگ روانی با هدف پاینا آوردن روحیه نیرو های خودی و تشویق نظامیان به فرار یا ترک محل خدمت.

۲. اقدامات اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین): جمعآوری اطلاعات از جبهه خودی و تحویل به دشمن، شناسایی نیرو های خودی، شناسایی شخصیتها و فرماندهان نظامی و مسیر های رفتوبرگشت آنان برای عملیات ترور و جاسوسی به نفع دشمن.

در این خصوص مسعود رجوی رهبر منافقین، در پیامی به هواداران خود در روز ۱۹/۲/۱۳۶۵، ضمن اعتراف صریح به جاسوسی و افشای طرح های عملیاتی ایران برای عراق، اقدام به جاسوسی را "سیاست انقلابی و میهنی" برشمرد. وی همچنین اعتراف کرد که سازمان مجاهدین خلق (منافقین) با استفاده از اخبار و اطلاعاتی که از جبهه های نبرد به دست آورده تاکنون چندین نقشه عملیاتی ایران را قبل از اجرا افشا کرده است.

گفتنی است در طول این دوره در درگیری های معتابه ی که بین رزمندگان و گروه های ضدانقلاب و منافقین رخ داد، جمعی از رزمندگان شهید یا مجروح و از گروه مقابل نیز تعدادی کشته یا زخمی شدند. همچنین اغلب عملیات های گروه های ضدانقلاب در شهر های مریوان، بانه، بوکان، سردشت، پیرانشهر، دیواندره، جوانرود، سلماس، صائیندر، نقده و تکاب اجرا شد. با اینحال برخی از این گروهها به دلیل کمکاری همواره با خطونشان کشیدن های ارتش رژیم بعث مواجه بودند. در این خصوص وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی ضمن گزارشی به نقل از حفاظت اطلاعات ارتش جمهوری اسلامی درباره چگونگی به رهگیری حکومت عراق از گروه های مخالف برای پیشبرد اهداف خویش اعلام کرد که عوامل حزب بعث عراق در قریه سلیمانیهک، سران حزب دمکرات و سازمان های کومهله و منافقین را دعوت کرده و از آنها خواستند هرچه سریعتر نیرو های خود را برای کمک به ارتش بعث آماده و سازماندهی کنند و همچنین در محور های عملیات مریوان به اجرای کمین پردازند، در غیر این صورت عراق کمک های خود به آنها را قطع خواهد کرد.

روابط ایران با کردها و معارضین عراقی

اتخاذ سیاست "نه شرقی، نه غربی" از سوی ایران، حمله عراق به ایران، سیاست خصمانه دولت های قدرتمند فرامنطقه ای علیه انقلاب اسلامی و خارجشدن ایران از اردوگاه غرب از جمله عواملی بود که موجب شد ایران از ائتلافها و اتحاد های مختلف سیاسی، نظامی و امنیتی که رژیم گذشته وارد آن شده بود، خارج شود، به طوریکه از آغاز تهاجم عراق از داشتن یک یا چند متحد سیاسی قابل توجه در مقایسه با رژیم بعث عراق که از پشتوانه و حمایت کشور های منطقه ای و

فرمانطقه ای برخوردار بود، بیه ره ماند. به همین دلیل با آغاز جنگ تحمیلی رهبران سیاسی و نظامی ایران برای جبران نبود حمایت های خارجی و ضربه زدن به رژیم بعث به اتحاد با گروه های غیردولتی و نهضت های آزادیبخش کشور های مختلف، از جمله اتحاد با کرد های اهل تسنن و گروه های مبارز شیعه در عراق، متمایل شدند. به ویژه آنکه امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی ایران، در خلال جنگ با عراق بر قیام مردم و نیرو های میهنپرست این کشور به منظور رهایی از رژیم بعثی صدام حسین تأکید داشتند. به این ترتیب، گروه های معارض با رژیم عراق اعم از شیعیان در جنوب و کرد های اهل تسنن در شمال این کشور با درک این فضا کوشیدند با کمرنگکردن خواسته های هویتگرایانه قومی خود در نزد ایرانیان، از خود چهره یک جنبش رهایی بخش علیه رژیم بعثی ارائه دهند. بنابراین درحالیکه از پشتیبانی های مالی و در برخی موارد لجستیکی ایران به ره میبردند، در مراکز نظامی یا اقتصادی عراق عملیات های نظامی اجرا می کردند. البته این تدبیر ایران برای اعمال فشار داخلی به دولت بعث، در زمانی که عراق از عناصر ضدانقلاب در استان های کردنشین و سازمان منافقین حمایت میکرد، اقدامی بسیار کارآمد به شمار می آمد، زیرا درواقع با گشودن جبهه های جدید - به ویژه در شمال عراق - نه تنها به تجزیه قوای نظامی عراق کمک میکرد، بلکه در گرفتن فرصت های جدید از دشمن برای یافتن راهکار های عملیاتی در جبهه های جنوب و نیز به دستگرفتن ابتکارعمل در جنگ بسیار مؤثر واقع شد. به طوری که در مقاطع مختلف دولتمردان و فرماندهان عراقی درصدد برآمدند در ملاقاتها و جلسه های مختلف با رهبران گروه های کرد معارض عراقی آنها را با تطمیع، دادن وعده حمایت های مالی و اعطای خودمختاری و سپردن مناصب دولتی به سوی خود جلب کنند که همین عامل در برخی مقاطع، همکاری ایران با گروه های معارض کرد عراقی را به سبب بروز برخی رفتارها و عملکرد شبه هناک رهبرانشان دچار فرازوفرود کرد و حتی تا حد به تعلیق درآوردن همکاری پیش برد. بالاینهمه درمجموع ایران از ظرفیت قابل توجه این گروهها برای ضربه زدن به رژیم عراق به رهبرداری کرد. در کتاب حاضر گزارش های متعددی از اقدامات نظامی معارضین عراقی در قالب حمله به پایگاه های نظامی، تأسیسات اقتصادی و زیربنایی، اجرای عملیات کمین و مینگذاری درج شده است که مهمترین آنها عبارتاند از: حمله مجاهدین مسلمان شیعه عراقی به پایگاه هوایی الشعیه؛ حمله به پایگاه نظامی در العماره؛ حمله گروه های کرد به کاخ صدام و چند پایگاه نظامی در اربیل و حلبچه، حمله اکراد به پایگاهها و قرارگاه های نظامی عراق در زاخو، دهوک، زاوتیه، اردوگاه دیرکوک و نیز حمله به منطقه مانگیش و روستای باگیرا در استان دهوک در روز ۲۴/۲/۱۳۶۵ که موجب تسلط نیرو های بارزانی بر یکی از مهمترین شاهراه های ارتباطی در کردستان عراق و نیز خطوط انتقال نفت این کشور به ترکیه شد؛ این حادثه ضمن بازتاب فراوان، ضربه شدیدی به اعتبار نظامی رژیم بعث وارد آورد و حتی خشم و نگرانی دولت ترکیه را برانگیخت، بنابراین ارتش عراق را بر آن داشت تا برای بازپسگیری این شاهراه ناچار از نیرو های گارد ریاست جمهوری استفاده کند.

مناسبات دو کشور ایران و امریکا که پس از پیروزی انقلاب اسلامی به دلیل قطع روابط سیاسی دو کشور و تحریم نظامی ایران از سوی امریکا همواره تیره بود، در سال ۱۳۶۴، به دلایلی از جمله مسائل داخلی لبنان که گروگان گرفته شدن چند تبعه امریکایی به دست نیروهای سازمان جهاد اسلامی را در پی داشت و نیز برگزاری انتخابات ریاست جمهوری در امریکا (سال ۱۳۶۵)، وارد مرحله جدیدی شد. به طوریکه دولت جمهوریخواه امریکا را واداشت تا در مسابقه انتخاباتی با حزب رقیب، از نفوذ ایران در لبنان به عنوان برگ برنده برای آزادی گروگانها استفاده کند. از اینرو، دولت مذکور کوشید تا ارتباطات و مذاکرات محرمانه های با ایران برای آزادی گروگانها در ازای واگذاری سلاح (موشک فونیکس و قطعات موشک هاگ) آغاز کند. مذاکرات از اسفندماه ۱۳۶۴، وارد مرحله جدید و جدیتری شد، به طوریکه در ۱۷/۲/۱۳۶۵، واسطه ایرانی اعلام کرد امریکاییها تا ده روز دیگر نیمی از قطعات درخواستی مربوط به موشک هاگ را تحپوشش یک هیئت آلمانی به ایران خواهند آورد و مابقی آن را پس از مشخص شدن زمان آزادی گروگانها تحویل خواهند داد.

همزمان با روند مذاکرات در ۲۴/۲/۱۳۶۵، دادگاه لاهه برپایه شکایت ایران با صدور حکمی دولت امریکا را به پرداخت ۵۰۰ میلیون دلار به ایران محکوم کرد. هیئت امریکایی سرانجام در ۴/۳/۱۳۶۵ به سرپرستی مک فارلین مشاور ویژه رونالد ریگان رئیس جمهور امریکا، همراه محموله های که شامل یک چهارم نیازهای تسلیحاتی ایران می شد به تهران آمد. این هیئت پس از سه روز اقامت به دلیل توافق نکردن با ایران بر سر فرمول آزادی گروگانها و بدون آنکه موفق به ملاقات با مقامات ارشد جمهوری اسلامی شود، ایران را ترک کرد.

در اینحال، برخی رسانه های امریکایی، مدعی رقابت ایران و سوریه برای آزادی گروگانها شدند. به طوریکه شبکه تلویزیونی سی.بی.اس امریکا در بیستوسوم اردیبهشت ماه در گزارشی ادعا کرد که سوریه در راه تلاش برای آزادی گروگانها ایران را تهدید کرده که در صورت همکاری نکردن در این خصوص حمایت خود را از ایران در جنگ با عراق سلب خواهد کرد.

روند روبه بهبود روابط ایران و فرانسه

روابط ایران و فرانسه نیز در این دوره تحت تأثیر موضوع به گروگان گرفته شدن تعدادی از اتباع این کشور به دست سازمان جهاد اسلامی در لبنان قرار داشت. مقامات پاریس نیز همانند همتایان امریکایی خود درصدد برآمدند تا از نفوذ ایران برای آزادی گروگانها استفاده کنند. اگرچه در این فرایند دولتمردان فرانسوی گوشه چشمی به تلاش های سوریه داشتند، اما بیشتر امیدشان به نقش و اثرگذاری ایران بود. از اینرو پس از عملیات والفجر ۸، روابط دیپلماتیک دو کشور با پیش شرط ایران مبنی بر اینکه فرانسه باید سیاست خود را در قبال ایران تغییر دهد

و در روابط خود با تهران و بغداد تجدیدنظر کرده و توازن برقرار کند، وارد مرحله جدیدی شد. در دیدار مقامات سیاسی دو کشور، ایران دو شرط دیگر برای کمک به آزادی گروگان های فرانسوی مطرح کرد: نخست استرداد وامی که فرانسه از ایران دریافت کرده بود و دوم اخراج کادر رهبری و اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) از فرانسه یا ایجاد محدودیت و جلوگیری از فعالیت این سازمان علیه ایران. پس از آن، هیئت های سیاسی - اقتصادی دو کشور در چند دیدار، مذاکرات مفصل و جدیتری را برای رفع اختلافات و برآورد هک کردن انتظارات یکدیگر انجام دادند. ایران قاطعانه دخالت خود را در موضوع گروگانگیری رد کرد و فرانسه نیز از سیاست خود مبنی بر حمایت از عراق عقب نشینی نکرد. با این حال، فرانسویها به توانایی و نفوذ سیاسی ایران در منطقه و به ویژه لبنان چشم دوخته بودند. در سفر مهم معاون نخستوزیر ایران به فرانسه در ۳۰/۲/۱۳۶۵، مقامات فرانسوی قول دادند که محدودیت ویژه ای را برای فعالیت منافقین اعمال کنند و کارشناسان و هیئت های اقتصادی را برای رسیدگی به مسئله بدهی فرانسه به ایران تعیین کنند. در این چارچوب معاون نخستوزیر ایران در سفر به فرانسه، گروگانگیری را مخالف مبانی دین اسلام برشمرد و با تکذیب هر گونه رابطه ایران با گروگانگیرها تصریح کرد که ایران هر کاری که قادر باشد در هر جای جهان در مخالفت با گروگانگیری انجام خواهد داد. در این زمینه، نماینده ایران در سازمان ملل نیز اتهام باجگیری ایران از یک دولت برای وساطت آزادی گروگانها را رد کرد و گفت: هیچگونه باجگیری در کار نبوده، بلکه کاهش بحران بین تهران - پاریس کمک خواهد کرد تا رهبران دو کشور در تماس های خود، مسائل و مشکلاتشان از جمله گروگانگیری را حل کنند.

با افزایش ارتباطات و سفر های مقامات سیاسی ایران و فرانسه، رسانه ها نیز بیش از پیش به تحلیل و بازتاب روابط دو کشور پرداختند. برخی مدعی شدند گروگان های فرانسوی زودتر از گروگان های امریکایی آزاد خواهند شد. بعضی نشریات فرانسوی، ایران را به باجگیری از فرانسه متهم کردند. روزنامه فیگارو این روابط را نوعی معامله برشمرد و روزنامه لیبراسیون از آن به عنوان کلید حل معما در تهران یاد کرد، روزنامه لوکوتیدین دویاری نیز با اشاره به اینکه دولت سوریه برای رفع اتهام پیوند خود با تروریسم تلاش بیشتری را برای آزادی گروگانها انجام میدهد، تصریح کرد که توانایی دمشق در مقایسه با ایران در آزادی گروگانها مورد تردید است. ****

اجلاس وزرای امور خارجه کشور های عرب

از دیگر رویداد های سیاسی این مقطع، درخواست لیبی برای برپایی اجلاس فوقالعاده سران کشور های عربی با هدف بررسی و محکومیت حمله نظامی امریکا به آن کشور بود.

در فروردین ۱۳۶۵، آمریکا به بهانه مبارزه با تروریسم، پایتخت و کاخ ریاست جمهوری لیبی را بمباران کرد. این اقدام به ظاهر از راهبرد مقابله با ضدشورشگری به راهبرد مداخله‌گرانه تغییر ماهیت داده بود و با طرح تئوری مبارزه با تروریسم در به‌ترین پوشش برای ورود به فاز نظامی علیه لیبی انجام شد. آمریکا برای هدف قراردادن لیبی چند دلیل داشت: ۱. حمایت لیبی از ایران در جنگ با عراق (که به مثابه برجسته‌شدن مواضع ضدامپریالیستی لیبی تلقی می‌شد) ۲. مواضع صریح ضدآمریکایی لیبی ۳. کمک لیبی به جنبش‌های آزادیبخش؛ آنچه این اتهام را قوت بخشیده بود مقابله کشورهای مرتجع عرب با لیبی، موافقت جناح راست کشورهای عربی با آمریکا و موافقت کشورهای اروپایی درمورد بمباران لیبی بود.

به هر حال در پی درخواست لیبی، مقرر شد ابتدا وزرای امور خارجه کشورهای عرب یک اجلاس مقدماتی به منظور تعیین دستور کار اجلاس سران کشورهای عرب در شهر فاس مراکش برگزار کنند. اما این امر از همان ابتدا با سنگاندازی کشورهای جناح راست عرب به ویژه عربستان سعودی، کویت و سپس عراق مواجه شد، زیرا آنها خواستار اضافه‌شدن موضوعات دیگر به خصوص موضوع جنگ ایران و عراق به دستور کار اجلاس مذکور بودند. درحالی‌که لیبی، الجزایر، سوریه و یمن جنوبی اعتقاد داشتند تجاوز آمریکا به لیبی باید تنها موضوع بحث اجلاس باشد. به نظر می‌رسد هدف کشورهای جناح راست عرب کمرنگ جلوه‌دادن حمله آمریکا به لیبی بود، بنابراین تمایل چندانی به برگزاری اجلاس نداشتند و نمی‌خواستند راه‌های عملی برای مبارزه با آمریکا را بپذیرند، زیرا این مسئله با ماهیت خط مشی سیاسی آنها در تعامل با آمریکا (به دلیل وابستگی‌شان به واشنگتن) تناقض داشت، از طرفی به گفته وزیر امور خارجه آمریکا، حمله به لیبی با تأیید اعراب انجام شده بود. از سوی دیگر، کشوری نظیر عراق که جوهره سیاست خارجی لیبی را حمایت از ایران و تجاوز به اتحادیه عرب میدانست مجبور به حضور در اجلاسی بود که باید در حمایت از لیبی برای مقابله با آمریکا راه‌های عملی اتخاذ کند. بدین ترتیب باوجود این اختلافات ماهوی، اجلاس وزرای امور خارجه کشورهای عرب برگزار شد، اما بدون دستیابی به نتیجه‌ای برای تعیین دستور کار اجلاس سران به کار خود پایان داد.

گفتنی است جمهوری اسلامی ایران نه تنها حمله به لیبی را محکوم کرد، بلکه در ۱۱/۲/۱۳۶۵ در بیانیه مشترکی با لیبی اعلام کرد با تمام امکانات خود با تهاجم مجدد آمریکا علیه لیبی مقابله خواهد کرد. آنچه مسلم بود برای تهران ارتباط با طرابلس بسیار اهمیت داشت، زیرا ایران تجهیزات و تسلیحات خود را به سبب تحریم ازسوی کشورهای غربی و بدون داشتن ارتباط با کشورهای بلوک شرق از طریق لیبی تأمین می‌کرد. درواقع علاوه بر سوریه، لیبی از منابع اصلی تأمین سلاح ایران به شمار می‌آمد. ازاینرو مقامات دولتی ایران همواره با هدف گسترش مناسبات و همکاری نظامی - اقتصادی به این کشور سفر می‌کردند.

برتری ایران در جنگ به خصوص پس از عملیات والفجر ۸، موجب تغییر سیاست و واکنش کشورهای شد که تصور می کردند ایران در جنگ فرسایشی تضعیف و سرانجام تسلیم خواهد شد؛ در نتیجه حمایت این کشورها از عراق و فشار به ایران افزایش یافت. در همین مقطع، سیاست سوریه که در طول پنج سال گذشته مبتنی بر حمایت از ایران در مقابله با عراق بود با واکنش های منفی و جدیتر جهان عرب مواجه گشت. از سویی «تحولات منطقه ای نیز به گونه های پیش میرفت که گسترش همکاریها بین دمشق و تهران را ضروری میساخت.»***** از جمله میتوان به تهدیدهای مکرر رژیم اشغالگر قدس و امریکا برای حمله به سوریه و ترس این کشور از تشدید فشارهای کشورهای جناب راست عرب اشاره کرد. همچنین از دیگر مسائلی که در روابط سوریه و ایران و در عملکرد سوریه در جنگ تحمیلی تأثیر داشت سقوط شدید قیمت نفت بود که در پی آن درآمدهای نفتی ایران به شدت کاهش یافت. از طرفی کوتاهی دمشق در پرداخت بدهیهایش به ایران موجب شد تا تهران از زمستان ۱۳۶۴، ارسال نفت به سوریه را متوقف کند که به دنبال این سردی روابط، کشورهای عربی از جمله عربستان سعودی و به ویژه اردن تلاش کردند تا زمینه به بود مناسبات سوریه و عراق و آشتیدادن صدام حسین و حافظ اسد رئیس جمهور سوریه را فراهم آورند. ایران نیز در مقابل با درک وضعیت و به سبب فشار شدید کشورهای منطقه و فرمانطقه تلاش کرد تا از طریق مذاکره، چالش موجود در روابط خود با سوریه را به حداقل برساند و در جهت رفع آن بکوشد.*****

از سویی راهبرد سوریه که تا حدی تحت تأثیر کمکهای مالی کشورهای ممول عرب قرار داشت، پیغامی با این مضمون دریافت کرد که اگر دمشق رهبران ایران را وادار به پذیرش صلح در جنگ با عراق کند، یک کمک مالی به علت این تغییر راهبرد، دریافت خواهد کرد. در این رابطه حسین پادشاه اردن، به عنوان یک میانجی با سفر به سوریه، تلاش کرد تا دمشق را در تغییر رویکرد سیاسیش در قبال عراق و رویگردانی از ایران ترغیب کند؛ چراکه به زعم تحلیلگران، موفقیت در آشتیدادن عراق و سوریه نتایج بسیار مهمی در پی داشت و علاوه بر تأثیر بسیار در پایان دادن به جنگ عراق و ایران، موجب استقرار مجدد وحدت عربی می شد. به همین دلیل، مقامات ریاض و امان بیصبرانه مشتاق تغییر گرایش حافظ اسد رئیس جمهور سوریه، بودند. به خصوص که آنها به دنبال فتح فاو به دست رزمندگان ایرانی و شکست نظامی عراق در این منطقه بسیار نگران و در جستجوی راههایی برای تقویت موقعیت نظامی و سیاسی عراق بودند. گرچه انتظار نمیرفت تغییر موضع سوریه در آینده نزدیک اثر مهمی در جنگ داشته باشد، با اینحال اعراب میانهرو

که برای فراهم کردن زمینه ملاقات رهبران دو کشور تلاش می کردند به وضوح به تغییر نگرش سوریه یا حداقل اتخاذ یک موضع بیطرفانه و صلحجویانه در قبال جنگ از جانب دمشق امیدوار بودند، زیرا اگر سوریه موضع بیطرفانه‌تری اتخاذ میکرد، ایران در مورد پذیرفتن پیشنهادهای صلح بغداد، تحت فشار بیشتری قرار میگرفت. با اینحال، به دلیل اختلافات شخصی موجود بین حافظ اسد و صدام حسین تغییر موضع سوریه به نفع عراق غیرمحمتمل به نظر میرسید، ضمن آنکه به دلیل همین سوءظن و تنفر موجود بین آنها، ملاقات رهبران دو کشور، که تلاش بسیاری برای انجام آن شده بود نافرجام باقی ماند. از سویی مقامات ایران که با دقت راهبرد سیاسی سوریه را رصد می کردند در بزنگاههای حساس و با به کارگیری دیپلماسی فعال در رابطه با سوریه، توانستند تا حدی احتمال تغییر رویکرد این کشور را خنثی کنند.

با اینحال، برخی منابع دیپلماتیک در منطقه تصریح کردند که به موازات افزایش فعالیت دیپلماسی ایران، رژیم عراق به شاه حسین اطلاع داده است که این رژیم آمادگی دارد در مقابل تجدید روابط بین بغداد و دمشق، ورقه سفید امضا شده‌ای را در اختیار رهبران دمشق قرار دهد. حکام عراق معتقد بودند رویگردانی دمشق از تهران یک پیروزی بزرگ محسوب می شود که پیروزیهای نظامی ایران و نیز شرایط رهبران دمشق برای عادیسازی مناسبات خود با بغداد، در مقابل آن ناچیز است.

آثار کاهش به ای نفت بر اقتصاد ایران و عراق

با کاهش بیسابقه به ای نفت که از نیمه دوم سال ۱۳۶۴، آغاز شد کلیه تولیدکنندگان انرژی تنگنای ناشی از سقوط بیش از پیش قیمت نفت در هر ماه را احساس کردند. اگرچه شدت فشارهای وارد شده متفاوت بود، ولی میتوان گفت هیچیک از صادرکنندگان عمده نفت از آثار آن در امان نماندند. این مسئله به «جنگ نفت» شهرت یافت و مسبب آن در درجه اول عربستان سعودی بود که به عنوان بزرگترین تولیدکننده نفت سازمان اوپک به افزایش بیرویه عرضه نفت مبادرت کرد، ضمن آنکه کندی رشد تقاضای جهانی برای انرژی، قیمت نفت را در سرازیری و کاهش مستمر قرار داد. این رویه باعث شد تولید نفت اوپک که در سال ۱۳۶۴، روزانه ۹/۱۵ میلیون بشکه بود در سال ۱۳۶۵، با افزایش تولید عربستان از ۳۵/۴ به ۶ میلیون بشکه در روز و نیز افزایش صادرات نفت سایر کشورهای عربی، به روزانه ۵/۱۹ میلیون بشکه ارتقا یابد و موجب کاهش شدید قیمت نفت تا ۶ دلار در هر بشکه شود. به گفته برخی تحلیلگران این توطئه نفتی برای فلجکردن اقتصاد ایران و بازداشتن این کشور از ادامه جنگ به اجرا درآمد. در پی افت به ای نفت، ایران از همان ابتدای سال ۱۳۶۵، در تنگنای اقتصادی شدید قرار گرفت و در مقطع زمانی این کتاب، روزهای دشواری را سپری کرد؛ تولیدات صنعتی و کشاورزی رو به کاهش بود، برخی کارخانجات و صنایع تولیدی به دلیل تأمین نشدن منابع ارزی برای تهیه مواد اولیه، دچار رکود یا افت شدید در تولید شدند و در آستانه تعطیلی قرار گرفتند، با اینحال دولت با اعمال سیستم

جیره‌بندی مواد مصرفی به خصوص مواد خوراکی توانست تا حد زیادی از افزایش قیمت‌ها جلوگیری کند، هرچند این اقلام در بازار سیاه به ای بالایی داشتند. نرخ تورم و بیکاری در حال افزایش بود و دولت با وجود کسری بودجه تلاش میکرد تا مردم را از آثار اقتصادی ناشیاز کاهش به ای نفت دور نگه دارد. این در حالی بود که مدیریت اقتصادی جنگ نیاز به درآمدهای ارزی برای تأمین هزینه های جنگ و معیشت مردم و حصول فوری درآمدها داشت. از اینرو، دولت بر اخذ مالیات‌ها بیشتر تمرکز کرد. مردم، کارکنان ادارات دولتی و حتی کارگران کارخانجات برای کمک به دولت اقداماتی را انجام دادند؛ کارکنان دولت یک روز از حقوق خود را برای پشتیبانی از جنگ اختصاص دادند و کارگران حمایت خود را برای تغییر خط تولید کارخانه ها به تجهیزات نظامی اعلام کردند. بدینترتیب بستر و زمینه برای خوداتکایی و رشد اقتصادی فراهم آمد.

در مقابل، اقتصاد عراق در وضعیت بدتری از حیث درآمدهای نفتی به سر میرد. عراق هم باید همزمان به تهیه ملزومات جنگی و ارزاق مردم اقدام میکرد. این کشور تا مدت‌ها هزینه توسعه اقتصادی و هزینه های جنگ با ایران را از ذخایر ارزی ۳۵ میلیارد دلاری خود تأمین میکرد به طوریکه در سال ۱۳۶۵، ذخایر ارزی این کشور رو به اتمام بود و از طرفی طلبکاران بین المللی صبر خود را از دست داده و مطالبات آنها، عراق را در وضعیت بغرنجتری نسبت به ایران قرار میداد. بنابراین مقامات عراقی ناچار به اجرای برخی برنامه‌های ریاضتی شدند، به خصوص که در پی شکست نظامی از ایران کشورهای عرب که حامیان مالی عراق بودند، برای ادامه حمایت‌های خود از آن کشور تمایل کمتری داشتند و برخی کشورهای غربی و آسیایی از سرمایه‌گذاری در عراق یا خودداری کردند یا درباره آن دچار ابهام شدند. مقامات عراق با سفر به کشورهای طلبکار، تلاش کردند تا مهلت بیشتری را برای بازپرداخت بدهی‌های خود کسب کنند؛ از جمله طه یاسین رمضان معاون اول نخست‌وزیر عراق، به هند رفت تا با مقامات این کشور در مورد بازپرداخت وام‌های معوقه به میزان ۶۸ میلیون دلار گفتوگو کند. گفتنی است سایر کشورها نظیر ترکیه، هند، ژاپن، یوگسلاوی و آلمان غربی نیز در تعامل اقتصادی با عراق دچار مشکل بودند.

مکاتبات ایران و عراق با دبیرکل سازمان ملل متحد

در طول دوره این کتاب (۱۰/۲/۱۳۶۵ تا ۱۴/۳/۱۳۶۵) ایران سه یادداشت برای دبیرکل سازمان ملل ارسال کرد که در نامه اول به جزئیات بمباران هوایی عراق در مرکز شهر باختران و حومه آن در روز ۹/۲/۱۳۶۵ و در نامه دوم به جزئیات حملات هوایی و توپخانه‌ای عراق به شهرهای مریوان و باختران اشاره و درخواست کرد تا تیم تحقیق سازمان ملل متحد گزارشی از این حملات برای شورای امنیت تهیه کند. در سومین نامه نیز جزئیات حملات شیمیایی عراق به مناطق امیرآباد و گوگان در حومه مهران تشریح شد.

عراق نیز در این مدت ۴ نامه برای دبیرکل سازمان ملل ارسال کرد. نامه اول عراق (۱۰/۲/۱۳۶۵)

در پاسخ به نمایندگی دائمی ایران مبنی بر رد هرگونه بدرفتاری با اسیران ایرانی در عراق بود. در نامه دوم (۱۷/۲/۱۳۶۵) به تشریح حمله هوایی به پالایشگاه تهران پرداخته و در سومین نامه که پس از حمله به مهران و اشغال این شهر ارسال شد، علت اشغال شهر مهران و شرط عراق برای خروج از این شهر بیان شده است. در نامه چهارم عراق (۶/۳/۱۳۶۵)، ایران به انجام حملات هوایی و توپخانه‌ای به مناطق مسکونی سلیمانیه و حومه شهرهای خرمال، بیاره و خانقین متهم شده است.

نقش رسانه ها در ایرانهراسی

تاکتیک جنگ نرم که از آغاز هجوم عراق به ایران با تلاش محافل سیاسی و رسانه‌ای در جهت تقویت و پشتیبانی اهدافی که عراق از طریق عملیات رزمی علیه ایران تعقیب میکرد و نیز با هدف تخریب و تضعیف ایران انجام میگرفت، در این مقطع زمانی نیز با توجه به شکست عراق از ایران در جبهه فاو، شدت بیشتری یافت. مروری بر جهتگیری و تحلیل محتوایی رسانه های مختلف در این مقطع، حکایت از آن دارد که در عملیات رسانه‌ای علیه ایران، سه موضوع "حمایت از تروریسم"، "عامل تشنج در غرب آسیا" و "مداخله در امور داخلی کشورهای دیگر" در حوزه امور بین الملل و سه موضوع درخصوص مسائل داخلی کشور ایران شامل "نارضایتی مردمی"، "اپوزیسیون" و "اقتصاد ورشکسته" بیشتر از موضوعات دیگر دستمایه تبلیغات و مانور رسانه ها قرار گرفت که در پرتو آن سه هدف دنبال می شد: ایجاد نگرش منفی در مردم به نظام، القای یأس و ناامیدی در مردم و تحریک کشورهای دیگر علیه ایران. این روند به خصوص در حوزه نظامی و بین الملل با نوعی ظرافت و عملیات روانی به القای ناتوانی عراق در رویارویی با ایران و امکان گسترش جنگ از سوی ایران به سایر کشورهای منطقه دامن میزد و درواقع مروج راهبرد ایرانهراسی در منطقه بود. در این چارچوب به چند نمونه اشاره می شود:

نشریه یونایتد امریکا نوشت: جنگ به زیان عراق پیش میرود و بسیاری از همسایگانش مانند کویت و عربستان سعودی که از لحاظ مالی صدام را یاری میدهند، دچار شک و تردید شده‌اند و در هول و هراس به سر می‌برند. لوس‌آنجلس تایمز با اشاره به توانایی ایران بر ایجاد دگرگونی در سیستم حکومتی عراق نوشت: در اینصورت امکان بروز تغییر در نظام سیاسی کشورهای حوزه خلیج فارس وجود دارد. از اینرو پیروزی ایران فاجعه‌آمیز است. (۱۱/۲/۱۳۶۵) روزنامه استرالیایی سیدنی مورنینگ هرالده با انتخاب عنوان "زنگهای خطر در تمام کشورهای خلیج فارس به صدا درآمده است"، به ناکارآمدی نیروی هوایی ارتش عراق اشاره کرده و افزود: نیروی هوایی عراق تنها نیرویی است که آشکارا با بنیادگرایی اسلامی ایران نبرد میکند، اما نتوانسته نیروهای ایران را از فاو خارج کند. به موجب این امر زنگها در عربستان سعودی و کویت و دیگر کشورهای حوزه خلیج فارس به صدا درآمده‌اند. بنابراین یک یورش ایران به داخل خاک کویت یا بدتر از آن پیروزی ایران، باعث خواهد شد که ماجراجوییهای ایران افزایش یابد.

مجله انگلیسی میدل ایست با اشاره به آثار موفقیت‌های ایران در جنگ با عراق به ویژه فتح فاو خاطرنشان کرد تداوم عملیات ایران ممکن است به تمامی منطقه خلیج فارس گسترش یابد. (۱۴/۲/۱۳۶۵) واشنگتن تایمز با طرح موضوع به زانو درآمدن عراق، که هدف از آن افزایش هراس بین کشورهای منطقه بود، نوشت: ایران طرح تهاجم وسیعی دارد که شامل اشغال جزیره بویان کویت و تقسیم عراق به دو بخش می شود. (۵/۳/۱۳۶۵) رادیو امریکا نیز به نقل از نزار حمدون سفیر عراق در امریکا، گفت: اگر ایران احساس کند توانایی آسبیدن به عراق را ندارد، تیغ حمله خود را م توجه دیگر کشورهای عربی میکند و این حمله ممکن است در هر زمان صورت گیرد و این امر بسته به فشاری است که به ایران وارد شود. (۸/۳/۱۳۶۵) همچنین نشریه لوس‌آنجلس تایمز مطالبی را درباره خطر ایجاد یک دولت بنیادگرا در عراق که متمایل به ایران خواهد بود، منتشر کرد. (۱۶/۲/۱۳۶۵) روزنامه کریستین ساینس مانیتور ایران و سوریه را منشأ تروریسم معرفی کرد و روزنامه واشنگتن تایمز به نقل از رئیس سازمان اطلاعات و ضداطلاعات ایتالیا اینطور اعلام کرد که اگر اروپا می‌خواهد علیه تروریسم مبارزه کند، تحریم نفتی ایران نخستین گام است. (۱۲/۲/۱۳۶۵)

علاوه بر مباحثی که گذشت در جلد اول کتاب چهلودوم روزشمار به رخدادها و اتفاقات دیگری هم پرداخته شده است که در ادامه به اهم آن فهرستوار اشاره می شود:

• برگزاری اجلاس سران هفت کشور صنعتی در ژاپن (۱۴ تا ۱۶ اردیبهشت) که در آن امریکاییها با معرفیکردن کشورهای لیبی، سوریه، ایران، کوبا و نیکاراگوئه به عنوان حامیان تروریسم موجب شدند تا اعضای اجلاس با صدور بیانیهای خواستار تحریم تسلیحاتی و اعمال محدودیتهایی در مناسبات اقتصادی و کاهش سطح روابط دیپلماتیک با این کشورها شوند. آیت الله خامنه ای رئیس جمهور و رئیسشورایعالی دفاع، در یک واکنش تند مفاد این بیانیه را شرماور توصیف کرد و امریکا و برخی کشورها مثل فرانسه را تروریست و از حامیان اصلی آنها برشمرد.

• سیاست و تصمیمات دولت جمهوری اسلامی درباره مسائل اقتصادی کشور و راههای عملی برای غلبه بر تنگنایهای اقتصادی، صادرات غیرنفتی، وضعیت ارزی، طرحهایی برای صرفهجویی اقتصادی و اقتصاد مقاومتی، اخذ مالیات و دعوت از اتباع ایرانی که در خارج از کشور بودند.

• حضور ناوشکنهای امریکایی در محدوده آبی ایران، تهدیدات امریکا علیه ایران.

• درگیریهای گروههای سیاسی لبنان و نقش میانجیگرانه ایران.

• روند دیپلماسی سیاسی و اقتصادی مقامات دولت جمهوری اسلامی ایران و عراق در تعامل با کشورهای آسیایی، اروپایی و آفریقایی و چشماندازی به پیشنهاد و راهکار ایران برای پایان جنگ و آینده عراق.

• تهدیدات مکرر امریکا و رژیم صهیونیستی برای حمله به سوریه.

• وخامت اوضاع اقتصادی عراق و تردید و اعمال محدودیت برخی کشورها نظیر هند و ترکیه برای سرمایهگذاری در عراق.

• اختلافات دولت امریکا با مجلس این کشور در مورد فروش سلاح به عربستان سعودی.

• به رهگیری عراق از کارشناسان کشورهای عربی و اروپایی در جنگ با ایران و احساس نگرانی آن کشور از آینده جنگ.

• تمهیدات سپاه پاسداران برای جذب نیروهای داوطلب مردمی و افزایش تلاش دولت برای به کار بستن همه امکانات سازمانها و ادارات دولتی در جنگ و نیز استقبال آحاد مردم برای حضور در مناطق جنگی و جمع‌آوری هدایا و کمکهای متنوع مردمی و ارسال آن به جبهه‌ها.

• مواضع و رویکرد محافل سیاسی در برقراری صلح بین ایران و عراق. در این چارچوب مقامات سیاسی کشورها بدون اشاره به آغازگر جنگ و بدون دادن پیشنهادهای عملی، خواهان توقف جنگ می شدند و برخی کشورها هیچ روزنه و امیدی را برای تحقق صلح متصور نبودند. فقط ژاپن برای خاتمه جنگ طرحی داد که برپایه آن باید عملیات نظامی دو کشور به مدت شش ماه متوقف می شد و در این مدت نیروهای دو کشور به مرزهای بین المللی عقب نشینی می کردند، سپس مذاکرات میان دو طرف در یک کشور بیطرف آغاز می شد. (۲۵/۲/۱۳۶۵)***

الطاف الهی توفیقی را فراهم آورد تا در عرصه فعالیت پژوهشی و تاریخنگاری وقایع دفاع مقدس - یکی از مهمترین برجستهترین مقاطع تاریخی نظام جمهوری اسلامی - سهمی بسیار کوچک داشته باشم. برای تدوین این اثر زمانی طولانی سپری شد. بر خود لازم میدانم به پاس تلاش گرانمایه و صمیمانه همکاران و دوستان عزیزی که اینجانب را تا به ثمر رسیدن آن همراهی کردند، از آنان یاد کرده و مراتب تشکر و قدردانی خود را اعلام دارم:

دوست محبوب و برادر عزیزم مرحوم دکتر حسین اردستانی (رئیس فقید مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس) که به بنده اعتماد کرد؛ بتردید اگر امروز در میان ما بود از انتشار این اثر مسرور می شد، اما دریغا که دوره حیات پرآوازه‌اش در کمال ناباوری همکاران و دوستان در نوروز ۱۳۹۶ به سر آمد و روح بلندش به ملکوت اعلی پیوست.

خانمها زهراسادات صبحگل و زینبسادات موسوی که در مراحل مختلف نگارش، منابع اطلاعاتی لازم را از بانک اطلاعات مهیا و در اختیارم گذاردند.

آقایان حمیدرضا فراهانی و سجاد نخعی که زحمت نظارت محتوایی کتاب را برعهده داشتند و با مطالعه دقیق، ابهامات و اشکالات آن را یادآوری کردند.

خانمها هانیه مرشدی و لیلا ساعیمش که با حوصله و دقت فراوان ویرایش متن را برعهده داشتند.

آقای حسین مجیدی و سرکار خانم زهره خیاطی که هریک بخشی از حروفچینی کتاب

را انجام دادند و خانم مریم سادات سادات نجفی که صفحه آرای و آقایان محمد محمدپور و اکبر رستمی که مسئولیت تهیه عکس و نقشه را پذیرفتند.

و سایر کسانی که تلاششان دستمایه به ثمر رسیدن این کتاب شد، از خداوند بزرگ سلامتی و موفقیت همه آنها را مسئلت دارم.

ص: ۴۶

۱. صبح امروز، ارتش عراق به مواضع نیروهای خودی در منطقه فکه حمله کرد. در این تهاجم منطقه وسیعی اشغال شد، تجهیزات فراوانی به دست مهاجمان افتاد و تعداد بسیاری از رزمندگان اسیر و عدهای شهید یا مجروح شدند.

به دنبال اجرای موفقیت آمیز عملیات والفجر ۸ در منطقه فاو (به من ۱۳۶۴) و تغییر توازن سیاسی - نظامی به نفع جمهوری اسلامی ایران، ارتش عراق برای جبران این شکست سنگین، راهبرد عملیاتی تازه‌ای موسوم به "استراتژی دفاع متحرک" برگزید. مب ۷نای این راهبرد تحرک زمینی در برخی مناطق کمتحرک یا کماهمیت و تبدیل وضعیت دفاعی به حالت تهاجمی در این مناطق بود. (۱)

راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران که از مهمترین تحولات جبهه های جنگ و همچنین ارتباط فرماندهان سپاه و ارتش آگاه است، در گزارش خود با استناد به گزارشهای دریافتی از واحدهای اطلاعات سپاه و ارتش، وضعیت منطقه فکه را قبل از حمله عراق چنین توصیف کرده است: ارتش عراق از مدتی قبل اقدام به انتقال نیرو و تجهیزات زرهی و نیز افزایش واحدهای توپخانه و تقویت مناطق فکه، شریانی و زییدات کرده بود. علاوه بر آن، مکالمات بیسیمی یگانه‌های عراقی مستقر در منطقه، حاکی از ورود نیروهای تازه‌نفس به منطقه بود، اما به دلیل تقویت نیرو در سایر محورها و اجرای عملیات نفوذی عراقی ها در دو نوبت به محوره‌های بجلیه و شریانی، مسئولان نیروی زمینی ارتش ایران در منطقه، تجمع دشمن در محور فکه را فریب تلقی و محور اصلی حمله احتمالی ارتش عراق را منطقه شریانی پیش بینی می کردند. دراینباره سرهنگ جمشیدی فرمانده لشکر ۱۶ زرهی قزوین، که پدافند منطقه فکه را به عهده دارد، گفت: «ما از طریق منابع مختلف قبل از تک به فکه از فعالیت دشمن اطلاع داشتیم، ولی فکر میکردیم این محور، فریب منطقه شریانی است.»

ص: ۴۷

راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ افزوده است: «روز گذشته نیز از طرف دشمن سکوت رادیویی [بیسیمی] برقرار شد و این اقدام موجب شد تا احتمال تک دشمن تا حدودی به یقین تبدیل شود.»^(۱)

امروز ساعت ۶ صبح، پیش از آنکه یگانهای خودی اقدام مؤثر و بازدارندهای انجام دهند، لشکریهای ۱ مکانیزه و ۱۰ زرهی ارتش عراق به منطقه فکه حمله کردند.^(۲)

واحدهای توپخانه ارتش عراق قبل از تهاجم به مدت یک ساعت آتش تهیه سنگین اجرا کردند. سپس یگانهای مهاجم از مواضع خود (در ۵ کیلومتری خط مقدم نیروهای خودی) حرکت کردند و از سه محور در جبهه ای به طول تقریبی ۲۵ کیلومتر به خاکریزهای خودی هجوم آوردند و به دلیل پدافند ضعیف، در مدتی کوتاه، مواضع خودی را به راحتی درهم شکسته و خاکریزهای خط مقدم را تصرف کردند.^{(۳) (۴)}

پس از سقوط اولین خاکریزها، بقیه نیروهایی که مسئول دفاع و حفظ منطقه بودند، عقب نشینی کردند و در نتیجه قوای مهاجم ضمن پیشروی با افزایش حجم آتش، خطوط دوم و سوم را تصرف کردند و تا ساعت ۱۱ پیش از ظهر در حالیکه بسیاری از تجهیزات و خودروهای نیروهای پدافندی در منطقه به جا مانده بود، خود را به مقر یکی از گردانها رساندند و ضمن اشغال مقر فرماندهی گردان، همه امکانات و تجهیزات را غارت کردند.^(۵)

غافلگیری نیروهای خودی و سرعت عمل دشمن موجب شد نیروهای خط مقدم و فرمانده گردان ها که ۳ کیلومتر از هم فاصله داشتند، همزمان عقب نشینی کردند.^(۶)

از جمله دلایل اصلی عقب نشینی نیروهای پدافند کننده ضعیف بودن خط پدافندی، ضعف روحیه رزمی در برخی گردانها، نداشتن احتیاط و جدینگرفتن فعالیتهای آمادگی دشمن بود.

این وضعیت نامناسب و سقوط خطوط پدافندی در جبهه های دیگر که در عملیاته‌ای دفاع متحرک عراق به دست دشمن افتاده بود موجب نگرانی شدید سایر فرماندهان جنگ شد.^(۷)

بنابر اظهارات امروز فرمانده لشکر ۱۶ زرهی قزوین و منابع دیگر، در حمله دشمن به محور فکه،

ص: ۴۸

۱- ۱. سند شماره ۶۵۴/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تک عراق به فکه، پیچ انگیزه و شرفانی، محسن رخصتطلب، اردیبهشت ۱۳۶۵، ص ۳.

۲- ۲. سند شماره ۱۳۶۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای قرارگاه عملیاتی خاتمالانیا (ص) (واحد اطلاعات)، شماره ۱۱، ۱۳۶۵/۱۰/۲، ص ۱.

۳- کی گردان از ژاندارمری و دو گردان قدس) از گردانهای پدافندی ارتش (، تحت امر لشکر ۱۶ زرهی قزوین بودند. گفتنی است از حدود ۷ یک لومتری غرب فکه تا جنگل امقر در جنوب ارتفاعات میشداغ، زمین منطقه رملی است که برای

ادوات زرهی و مکانیزه قابل تردد نبود.

۳-۴. سند شماره ۶۵۴/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۳؛ و - سند شماره ۲۳۴۱۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بررسی کوتاه تک دشمن در منطقه عمومی فکه، واحد اطلاعات قرارگاه کربلا، ۱۰/۲/۱۳۶۵، ص ۱.

۴-۵. سند شماره ۱۳۶۰۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش تک دشمن در منطقه فکه، واحد اطلاعات و عملیات نیروی زمینی سپاه، ۱۰/۲/۱۳۶۵.

۵-۶. سند شماره ۲۳۴۱۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱.

۷- باتوج هبه محورهای حمله ارتش عراق به منطقه فکه ب هنظر می رسید ک ه نیروهای عراقی قصد داشتند ضمن گرفتن جناح از نیروهای خودی در فکه، عملیات اصلی را از محور بجلیه شروع کرده و پس از تصرف پ لهای چم سری و چمهندی ادامه ت کداده و ضمن تصرف س هراهی شرهانی ازطریق جاده نهرعنبر، سلسله ارتفاعات جبال حمیرین را دور زده و درنهایت به رودخانه میمه بچسبند؛ درای صورت آنها قادر می شدند ارتفاعات سرکوب منطقه (از قبیل ارتفاعات ۱۷۵ ، ۱۸۱ ، ۲۹۰ و ۴۰۰) را که همگی بر جاده آسفالت مهران - دهلران دید دارند تصرف ک نند و حدود دو لشکر نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی را به محاصره درآورند. [سند شماره ۶۵۴/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تکهراق به فکه، پی چانگیزه و شرهانی، گزارش راوی قرارگاه نجف ۲، علی مژدهی، اردیبهشت ۱۳۶۵، صص ۳ و ۸]

تیپ ۱ این لشکر بیش از ۵۰۰ سرباز و حدود ۳۵ افسر تلفات داد که ۳ تن از آنان فرمانده گردان بودند. تلفات این تیپ بیشتر شامل اسیران و مفقودان می شد. تیپهای ۲ و ۳ لشکر ۱۶ نیز حدود ۱۵ افسر و بیش از ۵۰۰ سرباز تلفات دادند. در همین حال، تلویزیون بغداد در گزارشی حدود ۳۰۰ اسیر و ۵۰ تا ۶۰ دستگاه تانک و نفربر را در حالیکه به شهر عماره منتقل شده بودند، نشان داد.^(۱)

از مجموع واحدهای درگیر نیروهای تحت امر لشکر ۱۶ زرهی قزوین، گردان ۱۷۶ پیاده مکانیزه ۷۰ درصد، گردان ۲۲۰ تانک ۹۰ درصد، گردان ۱۸۵ حدود ۹۰ درصد و گردان ۲۰۱ تانک ۷۰ درصد دچار تلفات و آسیب شدند. گردان ۱۱۲۹ قدس هم که بدون درگیری عقب نشینی کرد متحمل خسارت جزئی شد.^{(۲)(۳)} براساس گزارشهای ارسالی اولیه به قرارگاه نیروی زمینی سپاه، در پی سقوط خط منطقه شیخ حاوی (شرق فکه) نیروهای عراقی حدود ۱۰ کیلومتر پیشروی کرده و به یک کیلومتری شمکلی رسیده و در منطقه گسترش یافته اند. عراقی ها علاوه بر تصرف تپه ۸۵، بلندترین ارتفاع منطقه یعنی ارتفاع ۱۸۱ را نیز اشغال کرده اند.^(۴)

۱. ارتش عراق با صدور اطلاعیهای نتایج تهاجم امروز به منطقه فکه را اعلام کرد. رادیو صوت الجماهير (بغداد) در بخش شامگاهی خود با استناد به اطلاعیه ۲۲۰۸ فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق گفت که نیروهای سپاه چهارم ارتش عراق در ساعت ۶ صبح امروز، به منطقه محصور میان فکه، حیاوی (شیخ حاوی) و حنا نه حمله کردند و با پشتیبانی توپخانه، نیروی هوایی و بالگردها و نیروهای زرهی و پیاده در جبهه ای به طول ۲۱ کیلومتر، مواضع و استحکامات محکم (ایران) را درهم کوبیده و تا عمق ۱۲ کیلومتری به سوی اهداف خویش نفوذ کردند و بالغ بر ۲۵۲ کیلومتر مربع از اراضی مهم و سواقالجیشی را به تصرف خود درآوردند. همچنین تعداد بسیاری از افراد دشمن از جمله گروهی افسر را به اسارت درآورده و تعداد زیادی سلاح و تجهیزات، شامل تانک، نفربرهای زرهی و خمپاره انداز را به غنیمت گرفتند.^(۵)

۱. در پی درخواست کمک نیروی زمینی ارتش از سپاه پاسداران، فرمانده نیروی زمینی سپاه دستور داد یکی از مسئولان این نیرو و فرمانده تیپ سیدالشهدا (ع) عازم فکه شوند تا ضمن هماهنگی با فرماندهی لشکر ۱۶ زرهی تلاش خود را به منظور متوقف کردن دشمن، برای بازپسگیری منطقه اشغالی طرح ریزی کنند.

ص: ۴۹

۱-۶. سند شماره ۶۵۴/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۱.
۲- البته در روزها یبعد و بنابر اظهارات سرهنگ جمشید یفرمانده لشکر ۱۶ زرهی قزوین و برادران سپاه، تلفات و خسارات وارد آمده به این لشکر تا تاریخ ۲۱ / ۲ / ۱۳۶۵، بال غیر ۱۰۰۰ سرباز و درجه دار، بیش از ۵۰ افسر، حدود ۶۰ دستگاه تانک و نفربر، تعداد زیاد یخودرو و انواع ادوات جنگی است. از این تعداد حدود ۷۰۰ نفر مفقود شدند که اجساد آنان در منطقه به جا مانده است. (همان، ص ۱۱)

۳-۷. سند شماره ۲۳۴۱۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱.
۴-۸. سند شماره ۱۲۱۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی مهدی انصاری،

۱۳۶۵/۲/۵ تا ۱۳۶۵/۲/۱۲، ص ۱۳۱؛ و - سند شماره ۱۳۶۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱.
۵-۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۲، ۱۳۶۵/۲/۱۱، صص ۱ و ۲، رادیو صوتالجماهیر،
۱۳۶۵/۲/۱۰.

لحظاتی پس از شروع حمله عراق، فرمانده لشکر ۱۶ زرهی قزوین موضوع را به قرارگاه نیروی زمینی ارتش در جنوب اطلاع داد. این قرارگاه نیز چند ساعت بعد، در تماس با فرمانده نیروی زمینی سپاه ضمن اعلام وضعیت، درخواست کمک کرد. (۱) به دنبال این درخواست، علی شمخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه، در جلسهای که برای بررسی نتایج عملیات در فاو تشکیل شده بود، موضوع هجوم به فکه و درخواست کمک نیروی زمینی ارتش را مطرح کرد. شمخانی با اشاره به حملات اخیر عراق گفت: «عراق در یک بازی به موقع، ما را بازی داده است. امروز، در فکه عملیات و پیشرویهای داشتند. ... در شرایط فعلی باید عینک خود در دینی را برداریم و کل درد را ببینیم. برادران کمک کنند تا قرارگاه کربلا و قرارگاه نوح منطقه فاو را تأمین کنند ... و تیپ سیدالشهدا (ع) را به فکه بفرستیم.» چند تن از فرماندهان حاضر در جلسه برای کمک به منظور جلوگیری از پیشروی دشمن اعلام آمادگی کردند. (۲) شمخانی در ادامه پیشنهاد داد که در یک نشست مشترک با فرماندهان نیروی زمینی ارتش موضوع، بررسی و برای ممانعت از پیشروی دشمن و بازپسگیری مناطق اشغال شده برنامه ریزی شود. وی به فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) و گردان ضدزره قرارگاه نجف دستور داد تا پس از هماهنگی با ارتش به سرعت عازم فکه شوند. (۳)

شمخانی همچنین علی عبداللهی از مسئولان طرح و عملیات قرارگاه نیروی زمینی سپاه را مأمور کرد تا همراه علی فضلی فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) در نشستی با فرماندهان لشکر ۱۶ زرهی قزوین، آخرین وضعیت تهاجم نیروهای عراقی به فکه، چگونگی متوقف کردن دشمن و اعزام یگان کمکی به آن منطقه را بررسی کنند. هنگام ظهر که عبداللهی در تماس با قرارگاه فرماندهی ارتش در جنوب جوای چگونگی وضعیت شد سرهنگ عبادت از مسئولان نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی با لحنی نگران و شتابزده گفت: «وضع نیروهای ما [لشکر ۱۶] بسیار بد است و دشمن در حال پیشروی است و ما هیچ نیرویی نداریم تا جلوی آنها را بگیریم.» (۴)

به دستور فرمانده نیروی زمینی سپاه، علی عبداللهی و علی فضلی عازم منطقه فکه شدند و ساعت ۶ بعدازظهر، با حضور در قرارگاه لشکر ۱۶ همراه با فرمانده این لشکر به بررسی موضوع پرداختند. در این جلسه مقرر شد تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) سپاه در اولین فرصت نیروهای خود را به فکه اعزام و قبل از تثبیت دشمن در موقعیت فعلی، با پشتیبانی توپخانه لشکر ۱۶ وارد عمل شده و خاکریز تیپ ۱ لشکر ۱۶ زرهی را تأمین کند. همچنین مقرر شد تا قبل از روشن شدن هوا باقیمانده نیروهای تیپ ۱ به منظور رفع کمبود نیرو در قسمتهایی از خاکریز تصرف شده استقرار یابند. (۵)

فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) که نیروهای خود را در بخشهایی از خطوط دفاعی دو منطقه فاو و جزایر مجنون مستقر کرده بود، در مورد اجرای دستور گفت: «به محض ابلاغ مأموریت به سرعت واحدهای [تیم] شناسایی را به منطقه فکه فرستادم و یکی از گردانهای مستقر در فاو را که به آنها مرخصی داده بودیم و در حال عزیمت به زادگاهشان بودند، متوقفشان کردیم تا به فکه بروند.» (۶)

ص: ۵۰

- ۲- ۱۱. سند شماره ۱۲۱۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۲۴.
- ۳- ۱۲. سند شماره ۱۳۶۰۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
- ۴- ۱۳. سند شماره ۶۵۴/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴ و ۵.
- ۵- ۱۴. سند شماره ۶۵۴/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴ و ۵.
- ۶- ۱۵. سند شماره ۶۵۴/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۵؛ و - دفتر سیاسی نمایندگی امام در سپاه پاسداران، نشریه رویدادها و تحلیل، شماره ۹۴، ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۲. به دنبال عملیات محدود و موفقیت آمیزی که در ۸ اردیبهشت ۱۳۶۵، (۱) در منطقه فاو با هدف ترمیم و اصلاح خط پدافندی در محدوده دریاچه نمک اجرا شد و در ۹ اردیبهشت نیز ادامه یافت، یگانهای عراقی اقدام به اجرای پاتکهایی کردند که با مقاومت مدافعان این منطقه دفع و خسارتهایی به واحدهای پاتکهکننده وارد شد. (۲) با اینحال فرمانده نیروی زمینی سپاه پیشنهاد ادامه عملیات در منطقه فاو را نپذیرفت و آن را منتفی اعلام کرد.

براساس گزارش راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه نیروی زمینی سپاه، فرمانده نیروهای گارد ریاست جمهوری عراق با وجود اجرای چند پاتک ناموفق و دادن تلفات همچنان بر بازپسگیری منطقه از دست داده پافشاری میکند. به همین منظور صبح امروز، با ارسال تلگرافی برای فرماندهان یگانهای از لشکر گارد، دستور پیشروی و استقرار در خطوطی مناسبتر را صادر کرد. (۳)

به دنبال صدور این دستور، گردان ۲ از تیپ ۵۰۱ و گردان تانک از تیپ ۶۶ نیروی مخصوص ارتش عراق با هدف بازپسگیری مواضع خود از دو محور جاده استراتژیک و سیلند دوم کارخانه (دریاچه) نمک اقدام به پاتک کردند. با هوشیاری نیروهای خودی، پاتک عراقی ها دفع شد و قوای دشمن با تحمل تلفاتی مجبور به عقب نشینی شدند. در این پاتک ۶ نفر از تیپ ۶۶ و ۲ نفر از تیپ ۵۰۱ به اسارت نیروهای خودی درآمدند. (۴)(۵)

ص: ۵۱

۱- با وجود گذشت بیش از ۷۵ روز از آغاز عملیات والفجر ۸ به همت رزمندگان سپاه پاسداران در منطقه فاو (عراق)، این منطقه همچنان به دلیل اهمیت آن دستخوش درگیر یقوا یا ایران و عراق بود و کمتر روز بی‌دون درگیر یسپری می شد. آخرین اقدامی که در منطقه فاو به وقوع پیوست، عملیاتی بود که با رمز "یا مهدی یا صاحب الزمان (عج)" در ۸ / ۲ / ۱۳۶۵ با تلاش نیروهای سپاه و پشتیبانی واحدهای توپخانه ارتش اجرا شد.

۲- ضمیمه دارد؛ اجرای عملیات محدود در منطقه فاو برا ترمیم خطوط پدافندی

۳- ۱۶. سند شماره ۱۲۱۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۳۰.

۴- به دنبال عملیات رزمندگان در ۸ / ۲ / ۱۳۶۵، فرمانده سپاه هفتم ارتش عراق واحدهایی از تیپ ۶۶ نیروی مخصوص را از جزیره جنوبی مجنون و واحدهایی از تیپ ۵۰۱ پیاده را از جنوب سیبه به منطقه فاو انتقال داد. یکی از اسیران این عملیات گفت: «در جریان عملیات ایران در اولین روز (۸ / ۲ / ۱۳۶۵)، سرهنگ صالح لازم حسن فرمانده تیپ ۴۱۳، سرهنگ بارق عبدالله حنطه فرمانده تیپ ۶۶ و سرهنگ عدنان خلیفه فرمانده تیپ ۴۲۱ عراق که در گذشته چندین مدال "سام الرافدین" از شخص صدام حسین دریافت کرده بودند، ناپدید شدند و تلاش فرماندهان دیگر واحدها یارتش عراق برای برقراری تماس و کسب تکلیف درمورد هدایت عملیات یا عق بنشینی ب نتیجه ماند. » و یافزود: «حمله نیروها یا ایران به مواضع ارتش عراق به حد یدور از انتظار بود که سازماندهی و آرایش نظامی واحدها یمما در شب اول عملیات بره مخورد و فرماندهان نتوانستند یک جم عبنند یاز چگونگی حمله و محورها یمورد هجوم به دست آورند. » اسیر دیگر عراقی گفت: «تی پهای ۶۶ و ۴۲۱ که ب هتازگی بازساز یشده بودند در این عملیات متلاشی شدند. » [روزنامه ابرار، ۱۳ / ۲ / ۱۳۶۵] کیی دیگر از اسرای عراقی نیز اظهار ک رد: «در جریان هجوم (شب اول ۸ / ۲ / ۱۳۶۵) نیروها یا ایران به محور غربی دریاچه نمک، سرهنگ جمیل شعلان

فرمانده تیپ ۴۸ پیاده عراق نخستین فردی بود که منطقه عملیاتی را ترک و پا به فرار گذاشت. او پریشب، برا بیازدید از محور عملیاتی گلوگاه شماره ۷ به این منطقه آمده بود که حدود ساعت ۱۰ شب، نیروها یایران دست به حمله زدند. « (روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۱ / ۲ / ۱۳۶۵، ص ۲)

۵-۱۷. سند شماره ۱۳۶۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱؛ و - روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۱/۲/۱۳۶۵، ص ۱۰.

احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف که نیروهایش در دفع پاتک عراقی ها نقشی مؤثر داشتند، در جلسه امروز با فرمانده نیروی زمینی سپاه با اشاره به دفع پاتک نیروهای دشمن و روحیه متزلزل یگانهای عراقی، پیشنهاد حمله به مواضع عراق را مطرح کرد و گفت: «یک گردان [از تیپ ۵۰۱] را که در عملیات شب گذشته عقب زدیم، صبح امروز فرماندهاش، نیروها را پیاده روی جاده [فاو - بصره] انداخت تا به طرف ما بیایند. ما با دوربین میدیدیم که فرمانده با زور آنها را به جلو هل میداد، بنابراین مناسب است از جناح چپ جاده به نیروهای عراقی که در سمت راست جاده هستند حمله کنیم.» (۱)

از سوی دیگر، مرتضی قربانی فرمانده لشکر ۲۵ کربلا، در همین جلسه پیشنهاد کرد با توجه به آسیبپذیری مواضع لشکر ۸، آب از پایین دریاچه نمک به سمت جلوی مواضع این لشکر جاری شود.

فرمانده نیروی زمینی سپاه با توجه به حملات ارتش عراق در جبهه های دیگر، پاتک دشمن در منطقه فاو را اقدامی بیاهمیت خواند و تداوم عملیاتهایی ایدایی یا محدود را در این منطقه به مصلحت ندانست. وی در پاسخ به پیشنهاد احمد کاظمی گفت: «عراقی ها در پاتک خود از یگانهای ۳ رقیمی [یگانهای ضعیف و غیرسازمانی عراق] به جای نیروهای سازمانی استفاده کردند. یعنی توان اصلی خود را در این عملیات نگذاشتند و معلوم هم نیست کجا به کار بگیرند. ما باید توانمان را حفظ کنیم و در منطقه ای وسیعتر و یکجا به کار گیریم. درعینحال باید برای گرفتن یک جناح طرف جاده البحار و یک جناح از سمت راست جاده فاو - بصره فکر [طرحریزی] شود.» (۲)

قرارگاه خاتمالانبیا(ص) در اطلاعاتی درباره نتایج عملیات دیروز و امروز رزمندگان در منطقه فاو، اعلام کرد که چند کیلومتر از محورهای عملیاتی آزاد و استحکامات و مقرهای جدید دشمن در جاده فاو - بصره به تصرف درآمده و یگانهایی از دشمن متلاشی شدهاند و تلفات و خسارات بسیاری به نیروها و تجهیزات ارتش عراق وارد شده است. (۳)

۱. فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران و فرمانده قرارگاه کربلا در جلسهای اوضاع منطقه فاو را بررسی کردند. در این جلسه علی شمخانی با اشاره به تأثیر عملیات دو روز گذشته (۸ و ۹ اردیبهشت ۱۳۶۵) در منطقه فاو بر خروج رزمندگان از وضعیت انفعالی، خاطرنشان کرد که به دلیل کمبود مهمات و وضعیت توان یگانها باید از اجرای عملیاتهایی کوچک و پراکنده خودداری کرد.

به نوشته راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه کربلا، احمد غلامپور فرمانده این قرارگاه، با اشاره به آثار حملات اخیر عراق گفت: «ما در وضعیت بدی قرار داریم و عراق از این وضعیت ما استفاده کرده و به شدت به ما ضربه میزند.» وی افزود: «در این عملیات [۸/۲/۱۳۶۵]، توانستیم عراق را از ۶ تیپ محروم کنیم و روحیه خوبی برای رزمندگان ما شد، ولی امروز، تمام یگانهای ما کموبیش با مشکلات و فشارهایی روبه رو هستند.» احمد غلامپور همچنین درباره آثار

ص: ۵۲

۱-۱۸. سند شماره ۱۲۱۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۲۱.

۲-۱۹. سند شماره ۱۲۱۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۲۱ و ۱۲۲.

این عملیات گفت: با وضعی که در خط پدافندی (محور جاده استراتژیک) داشتیم، این خط ناقص بود و با برخی پیشرویهای دشمن، وضع بدتری پیش آمده بود. دشمن از سهرابی دژ، کارخانه نمک و جاده استراتژیک خود را به ما نزدیک کرده و از جاده شنی جلو آمده بود تا جای پای داشته باشد. ارتباط قرارگاه نجف و قرارگاه کربلا نیز در حال قطع شدن بود و هر لحظه امکان سقوط خط پدافندی لشکر ۸ نجف میرفت و ما پیدرپی از این یگان میخواستیم تا خط پدافندیش را تحکیم بخشد. در این منطقه یک روحیه پدافندی به ما تحمیل شده بود و دشمن هم که فکر نمیکرد ما عملیات کنیم، بنابراین شروع کرده بود به اجرای عملیاتهای ایدایی و با اجرای عملیات در نقاط دیگر که به دنبال پیروزیهای تبلیغاتی و سیاسی بود، میخواست ما را از این منطقه بیرون کند. دشمن بخشی از نیروهایش را از اینجا به جبهه های دیگر مثل سیدکان، کانیمانگا، سد دربندیخان، کهنهریگ، شرهانی، زبیدات، منطقه والفجر ۹ و جزیره مجنون فرستاد و در آن مناطق فعال کرد. از این تحرکات دشمن نتیجه میگیریم که عملیات اجرا کرده و خطوط پدافندی را ترمیم کنیم. (۱)

۲. عصر امروز، در جلسهای با حضور فرماندهان و مسئولان نیروی زمینی و نیروی دریایی سپاه پاسداران، چگونگی اجرای عملیات روی اسکلههای البکر و العمیه عراق در شمال خلیج فارس بررسی شد. (۲)

به دنبال تحقیقات میدانی اخیر فرماندهان و مسئولان واحدهای اطلاعات لشکرها ۲۷ محمدرسولالله (ص)، ۴۱ ثارالله (ع)، ۱۹ فجر و تیپ ۳۳ المهدی (عج) و برخی مسئولان نیروی دریایی سپاه درباره اسکلههای البکر و العمیه، ساعت ۱۶ امروز، جلسهای به منظور بررسی چگونگی اجرای عملیات روی این اسکلهها و مشکلات آن تشکیل شد.

در این جلسه به چهار موضوع پرداخته شد:

۱. شناسایی دقیقتر هدف، مسیر تردد شناورها و شاخصهای میان ساحل تا هدف: حاضران بر ضرورت شناسایی بیشتر برای کسب اطلاعات دقیقتر از موقعیت دو اسکله البکر و العمیه، فاصله آنها تا ساحل خودی و یافتن نقطه مناسب برای شروع حرکت رزمندگان تأکید داشتند. از جدیتترین مشکلات نیروها و شناورها هنگام عزیمت به سمت هدف، وضعیت بیثبات جریان آب بود که

ص: ۵۳

۱- ۲۱. سند شماره ۱۱۸۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا، علیرضا لطفاللزادگان، ۱۳۶۵/۲/۷ تا ۱۳۶۵/۲/۲۲، صص ۳۵ - ۳۲.

۲- در این جلسه علی شمخانی (فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران)، سیدرحیم صفوی (جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه)، احمد غلامپور (فرمانده قرارگاه کربلا)، عزیز جعفری (فرمانده قرارگاه قدس)، علی فدوی (مسئول معاونت اطلاعات نیروی دریایی سپاه)، سیدعلی حسینی تاش (مسئول ستاد نیروی زمینی سپاه)، حسن دانایی فر (معاونت عملیات قرارگاه کربلا)، محمد پی شهباز (جانشین مسئول اطلاعات قرارگاه نیروی زمینی سپاه)، علی آستانه (مسئول معاونت عملیات نیروی دریایی سپاه) و احمدیان (رئیس ستاد نیروی دریایی سپاه) حضور داشتند. [سند شماره ۱۰۹۶۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی عملیات روی اسکله ها یا البکر و العمیه عراق] قرارگاه نیرو زمینی سپاه، ۱۳۶۵/۲/۱۰، مهد یانصاری، صص ۲۳ - ۱۲

؛ و - سند شماره ۱۲۱۵ / د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راو یقرارگاه نیرو زمینی، مهد یانصاری، ۵ /
۱۳۶۵ / ۲ تا ۱۲ / ۲ / ۱۳۶۵ ، صص ۱۲۶ و ۱۲۷]

به ویژه هنگام جزرومد دریا یا عبور کشتیها تشدید می شد، زیرا هنگام عبور شناور کوچک یا نیروی غواص از کنار کشتی بزرگ، حالتی چون خلأ ایجاد می شود که بر حرکت قایق یا نیروی غواص تأثیر گذاشته و آنها را از مسیر منحرف میکند، به طوریکه حرکت دقیق به سمت هدف در تاریکی شب تقریباً امکانپذیر نخواهد بود. بنابراین بر موضوع شناسایی دقیق مسیر، شناسایی نقطهای مناسب برای رهایی نیروها و تعیین شاخصهایی برای تشخیص مسیر حرکت تأکید شد.

۲. چگونگی صعود به بالای اسکله و پاکسازی آن: مرحله دوم عملیات پس از رسیدن شناورها و نیروهای غواص به هدف، صعود به بالای اسکله و پاکسازی آن است. به دلیل فاصله ۸ متری اسکله با سطح آب و نیز تعبیه سیمهای خاردار از بالا تا پائین پایههای اسکله، صعود کار مشکلی است. علاوه بر این، در صورت رسیدن غواص به روی اسکله، به محض شلیک اولین تیر، نیروهای دشمن هوشیار خواهند شد و با توجه به تعداد اندک غواصان در مقابل انبوه نیروهای عراقی روی اسکله، امکان تصرف اسکله و کمکرسانی نیروهای پشتیبان به آنها بسیار دشوار خواهد بود. همچنین برخی حاضران در جلسه معتقد بودند که پس از صعود غواصان به بالای اسکله و آغاز درگیری، به دلیل هوشیاری کامل دشمن، نیروهای خودی قادر به پشتیبانی سریع از غواصان نخواهند بود و حتی با فرض امکان انجام این کار، در فاصله زمانی رسیدن نیروهای پشتیبانی، غواصان روی اسکله در معرض تهدید جدی کشته یا اسیر شدن قرار میگیرند.

برای حل این مشکلات، دو راهکار پیشنهاد شد: اول، اجرای آتش سنگین و مستمر توپخانه روی دو اسکله به مدت ۵ روز، قبل از شروع عملیات. دوم، بمباران هوایی اسکله به وسیله هواپیماهای جنگنده، چند ساعت قبل از عملیات و صعود غواصان.

۳. آموزش و افزایش مهارت نیروهای غواص: حاضران بر آموزشهای ضروری و متنوع نیروهای عملکننده نظیر آموزش غواصی در آب، ای متلاطم، تیراندازی از روی قایق، غلبه بر جریانهای جزرومد دریا، جهتیابی در دریا، تمرین سکنداران به شیوه حرکت در دریا و پرهیز از قرار گرفتن در دید رادارهای دشمن تأکید کردند. علت پافشاری بر آموزش و تمرین سکنداران قایقها احتمال ضعیف دستیابی غواصان به اسکلهها قبل از هوشیاری دشمن بود.

۴. انتخاب یگانی مناسب برای عملیات: با توجه به این اصل که موفقیت هر عملیات بستگی به میزان آمادگی روحی و رزمی نیروها و فرماندهان یگان عملکننده دارد، احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، لشکر ۲۵ کربلا را گزینههای مناسب برای اجرای عملیات روی اسکلهها معرفی کرد. وی توضیح داد که فرمانده لشکر ۲۷ محمدرسولالله(ص) - که برای اجرای این عملیات انتخاب شده - اعتقادی به عملیات روی اسکلههای البکر و العمیه ندارد و چنین عملیاتی را بیهوده میدانند. احمد غلامپور تأکید کرد که نباید روی یگانی سرمایهگذاری شود که از همان ابتدا در اجرای عملیات تردید دارد. حاضران در جلسه همچنین عنوان کردند که نیروهای منتخب برای این عملیات باید نترس، دارای روحیه جنگی و ماجراجو باشند.^(۱)

ص: ۵۴

۱- ۲۲. سند شماره ۱۹۷۶۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی عملیات روی اسکلههای البکر و العمیه عراق، (قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ۱۰/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۷۶۱)، مهدی انصاری، صص ۲۳ - ۱۲؛ و - سند شماره ۱۲۱۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۲۶ و ۱۲۷.

۱. قرارگاه کربلا با اعلام افزایش حملات ایزدایی و اقدامات ارتش عراق در جزیره مجنون درباره احتمال حمله دشمن و اشغال این جزیره هشدار داد.

به گزارش واحد اطلاعات قرارگاه کربلا، اقدامات ارتش عراق در جزایر مجنون در ده روز اول اردیبهشت ۱۳۶۵، نسبت به دوره‌های قبل افزایش داشته است. دشمن در این دوره ۴ بار در دو ضلع میانی و غربی جزیره مجنون تگ کرد که در ضلع غربی حدود ۹۵۰ متر و ضلع میانی حدود ۱۵۰ متر پیشروی و نیروهایش را مستقر کرد. همچنین تبادل آتش بین نیروهای خودی و ارتش عراق در این منطقه در مقایسه با دوره قبل افزایش یافت. علاوه بر این در این دوره دهروزه، ۵۰ مورد فعالیت مهندسی دشمن شامل عملیات خاکریزی، خاکریزسازی، تسطیح و ترمیم جاده‌ها، کانالکشی و آبپاشی جاده‌ها مشاهده شده است.

در دوره مذکور، در کل منطقه تردد ۱۹۷ خودروی ایفا و ۱۰۹ جیپ فرماندهی، ۱۲ تانکر آب، ۸ آمبولانس، ۴ لندکروز، یک اتوبوس و یک خودروی گاز ثبت شده است. درضمن ۸ فعالیت هوایی انجام شده که ۶ مورد آن را ۱۰ بالگرد و ۲ مورد دیگر را ۲ هواپیما انجام داده‌اند، این فعالیت‌های هوایی شامل گشت‌زنی روی خط اول از ضلع غربی تا طلایه قدیم، یک مورد بمباران و عکسبرداری بوده است.

واحد اطلاعات قرارگاه کربلا در این گزارش با توجه به افزایش تحرکات دشمن، درباره احتمال تگ ارتش عراق در جزیره جنوبی هشدار داد و تأکید کرد چنانچه اقدامات ضروری برای مقابله با دشمن انجام نشود، به ناچار باید از جزیره جنوبی چشمپوشی کرد که در این صورت امنیت جزیره شمالی نیز در خطر جدی قرار خواهد گرفت. (۱)

۲. جنگنده‌های عراقی در روز جاری، علاوه بر بمباران تأسیسات نفت و گاز ایران که تلفات و خساراتی در پی داشت چندبار به حریم هوایی شهرها و جبهه‌ها تجاوز و در شهرستان ورامین نیز اقدام به پخش اعلامیه کردند. در همین حال منابع اطلاعاتی نیز درباره احتمال حمله هواپیماهای عراقی به قطارهای حامل رزمندگان هشدار دادند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از اهواز، ۲ هواپیمای عراقی ساعت ۱۳:۵۵، منطقه به رهبرداری یونیت ۲ اهواز (محل تولید فشار گاز) واقع در ۱۰ کیلومتری این شهر را بمباران کردند. این حمله منجر به نشت گاز، نفت و ایجاد حریق در این تأسیسات شد که بر اثر آن ۳ تن شهید و ۱۵ تن مجروح شدند. (۲) پنج دقیقه بعد، ایستگاه گاز شهید دستیاری واقع در ۳۰ کیلومتری رامشیر از توابع شهرستان رامهرمز، هدف ۳ راکت هواپیماهای عراقی قرار گرفت که ۲ راکت به بیابان و یک راکت به یک مخزن خالی گاز اصابت کرد. در این حمله ۳ تن مجروح شدند.

ص: ۵۵

۱- ۲۳. سند شماره ۱۳۶۵۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای ۱۰ روزه قرارگاه نصرت به قرارگاه کربلا (اطلاعات نظامی)، شماره ۶۰، ۱۳/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۲- ۲۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۲، ۱۱/۲/۱۳۶۵، ص ۵، اهواز - خبرگزاری جمهوری

همزمان با این حمله هوایی، جنگنده‌های دشمن به تأسیسات گاز واقع در حدود ۲۰ کیلومتری امیدیه حمله کردند که بمبه ۱ به تأسیسات اصابت نکرد. (۱)

نیروی دریایی سپاه نیز اعلام کرد: در ساعت ۱۴، دو هواپیمای عراقی به منطقه نفتی بیسیحکیمه در منطقه گچساران حمله کردند که در نتیجه این حمله تعدادی کارگر و سرباز مجروح شدند و به تأسیسات مذکور ۵۰ درصد خسارت وارد گردید. (۲)

علاوه بر این، ساعت ۲ بامداد، خط ورودی نفت گوره هدف بمباران هواپیماهای عراقی قرار گرفت و منهدم شد. (۳)

از سوی دیگر، هواپیماهای عراقی تجاوز به حریم هوایی شهرها را از ساعت ۸:۱۵ امروز، آغاز کردند. هواپیماهای عراقی در ۴ نوبت در ساعتهای ۸:۱۵، ۹:۱۰، ۱۰:۲۰ و ۱۰:۵۰ به حریم شهرستان ایلام حمله کردند. هواپیماهای دشمن همچنین در مسیر خود به حریم هوایی بخش صالحآباد، شهرهای دره‌شهر و دهلران نیز تجاوز کردند، اما بر اثر آتش پدافند هوایی، قبل از هرگونه اقدام گریختند. (۴)

همچنین بنابر گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، امروز، حریم هوایی ارومیه دو بار مورد تجاوز هواپیماهای دشمن قرار گرفت که با پدافند هوایی نیروهای خودی این حمله دفع شد. (۵)

امروز، در ورامین (از شهرهای استان تهران)، عراق دست به عملیات روانی زد و با پخش اعلامیه‌هایی مردم را به پرهیز از حضور در جبهه‌های جنگ ترغیب کرد. (۶) (۷)

گردان مرزی جلدیان، شهرک ربط و شهرهای سردشت، بانه، اسلامآباد، کرد و شادگان از دیگر نقاطی بودند که هواپیماهای عراقی به آنها تجاوز کردند و در برخی شهرها دیوار صوتی را نیز شکستند. (۸)

ساعت ۱۳:۴۵ نیز چند هواپیما اطراف فرودگاه اهواز را بمباران کردند که تلفاتی نداشت. (۹)

علاوه بر این، در روز جاری مناطق عملیاتی عینخوش، ابوغریب، (۱۰) شطعلی و جزیره جنوبی مجنون نیز بمباران شد. (۱۱)

همچنین به گزارش واحد اطلاعات قرارگاه نجف، هواپیماهای عراقی شش مرتبه به منطقه فاو حمله کردند. بالگردهای عراقی هم کارخانه نمک در این منطقه را هدف قرار دادند. (۱۲)

علاوه بر این عقبه لشکر ۷ ولیعصر (عج) نیز امروز، هدف حملات جنگنده‌های عراقی قرار گرفت. (۱۳)

در همین حال، اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی از تصمیم رژیم بعثی عراق برای بمباران مرز بازرگان و قطارهای حامل نیرو به جبهه‌ها خبر داد. (۱۴)

از سوی دیگر، ستاد کل نیروهای مسلح عراق در اطلاعیه نظامی شماره ۲۲۰۹ درباره فعالیت‌های

ص: ۵۶

۱- ۲۵. همان، صص ۶ و ۷، اهواز - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۰/۲/۱۳۶۵.

۲- ۲۶. همان، ص ۷، بوشهر - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۰/۲/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۱۴۳۶۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات

جنگ: دفتر فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران، ۱۱/۲/۱۳۶۵.

۳-۲۷. سند شماره ۲۰۰۲۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه اخبار روزانه، وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی، شماره ۲۳۵، ۱۳/۲/۱۳۶۵، ص ۴.

۴-۲۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۲، ۱۱/۲/۱۳۶۵، ص ۵، ایلام - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۰/۲/۱۳۶۵.

۵-۲۹. همان، ص ۶، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۰/۲/۱۳۶۵.

۶- متن کی ی از اعلامی ها چنین است: «پیام به تمام واحدهای ایرانی؛ نجات شما یا با تسلیم یا با آمدن ب هسوی ما است. از مرگ نجات پیدا نخواهید کرد. کسی که تاکنون ک شته نشده فردا به هلاکت می رسد. اگر این امر را باور نمیک نید، پس از سرنوشت آنهایی ک ه قبل از شما به اینجا آمدند، بپرسید ... هر چیزی که رنگش سفید است، در دست بردارید و به سوی زندگی سعید بیا یید تا این جنگ در اسرع وقت پایان ی ابد. فرماندهی ک ل نیر وهای مسلح عراق » [سند شماره

۲۰۰۲۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه واحد اطلاعات سپاه پاسداران، شماره ۲۳۷، ۱۳۶۵/۲/۱۶، ص ۶
۷-۳۰. سند شماره ۲۰۰۲۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه واحد اطلاعات سپاه پاسداران، شماره ۲۳۷، ۱۳۶۵/۲/۱۶، ص ۶.

۸-۳۱. سند شماره ۲۰۰۲۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۵.

۹-۳۲. سند شماره ۷۵۶۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی منطقه یک ثارالله به دفتر فرماندهی کل سپاه، ۱۱/۲/۱۳۶۵.

۱۰-۳۳. سند شماره ۳۶۵۱۹۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از استانداری ایلام به ستاد تبلیغات جنگ شورایعالی دفاع، ۱۰/۲/۱۳۶۵.

۱۱-۳۴. سند شماره ۱۲۱۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۳۱.

۱۲-۳۵. سند شماره ۱۳۶۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای واحد اطلاعات عملیات قرارگاه نجف، شماره ۲۶، ۱۲/۲/۱۳۶۵.

۱۳-۳۶. سند شماره ۱۲۰۷۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات لشکر ۷ ولیعصر(عج) به فرماندهی لشکر ۷ حضرت ولیعصر(عج) (طرح عملیات) و اطلاعات و عملیات نیروی زمینی قرارگاه کربلا، ۱۰/۲/۱۳۶۵.

۱۴-۳۷. سند شماره ۱۴۳۳۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) (واحد طرح و عملیات) به ستاد مرکزی سپاه، ۱۰/۲/۱۳۶۵.

امروز نیروی هوایی این کشور اعلام کرد: «هوایماهای قدرتمند نیروی هوایی در ساعت ۱۴:۱۵، حملات سهمگینی را علیه ایستگاههای تلمبه خانه و چاههای نفت مارون و تلمبه خانهها و چاههای نفتی بیسیحکیمه و آغاجاری انجام دادند. در این عملیاتها چند تن بمب روی هدفها فرو ریخته و آنها را به آتش تبدیل کردند.» در ادامه این اطلاعیه آمده است: «هوایماهای نیروی هوایی امروز، ۱۵۰ مأموریت و هلیکوپترها ۸۵ مأموریت رزمی علیه تجمعات و افراد دشمن انجام دادهاند.» (۱)

۱. امروز، در خلیج فارس یک لنج و یک جرثقیل شناور ایرانی هدف قرار گرفتند که بر اثر این حمله چند تن شهید یا مجروح شدند. در پی این حادثه عراق ادعا کرد که به دو هدف بزرگ دریایی حمله کرده است. عمان نیز با همکاری انگلیس و آمریکا یک مانور دریایی در دریای عمان اجرا کرد.

نیروی دریایی سپاه اعلام کرد یک لنج حامل سیب درختی که عازم دوبی بود در خور بندر ریگ هدف یک شیء نورانی (احتمالاً موشک) قرار گرفت که بر اثر این حادثه یک نفر مفقودالاثر، ۴ نفر شهید و ۳ نفر مجروح شدند. (۲)

در پی ادعای فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق مبنی بر حمله سحرگاه امروز نیروی دریایی ارتش عراق به دو هدف دریایی بزرگ در نزدیکی سواحل ایران، (۳) خبرگزاری آسوشیتدپرس گزارش داد که مدیران شرکتهای کشتیرانی در خلیج فارس از کشتیهای ترددکننده در اطراف جزیره خارک، هیچ پیام اضطراری دریافت نکردهاند. به گفته مدیران مذکور آنها فقط یک جرثقیل شناور را که برای خطوط لوله نفتی در جنوب بوشهر فعالیت میکرد، هدف قرار دادند. (۴)

براساس گزارش ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران، امروز در دریای عمان یک مانور دریایی انجام شد که در آن یک ناوچه لجستیکی و ۲ ناوشکن انگلیسی، ۳ ناوچه و یک فروند نیروبر عمانی، ۲ فروند هوایمای اسکای وان و یک ناو آمریکایی که در هنگام مانور به طور مداوم ناو خارک را تعقیب میکرد در حال تمرین بودهاند. (۵)

۱. فرماندهی کل سپاه پاسداران طرح ایجاد «یگانهای پدافند رزمی قائم نواحی سپاه» را با هدف تقویت توان دفاعی خطوط مرزی کشور به نواحی سپاه پاسداران ابلاغ کرد. هدف از این طرح حفظ خطوط مرزی، به خصوص در مناطق جنگی و آزاد نگهداشتن یگانهای رزمی توانا و باتجربه برای وارد کردن ضربات جدید بر ارتش بعث عراق است. در ابلاغیه مذکور مقرر شده که اجرای این طرح با مشارکت ارتش جمهوری اسلامی و همکاری ستادهای پشتیبانی جنگ استانها و شهرستانها و یگان رزمی هر منطقه انجام پذیرد. براساس این ابلاغیه هر ناحیه سپاه باید تیپ یا لشکر قائم استان خود را با استعداد ۱ الی ۵ گردان سازماندهی و تجهیز و به منطقه ای

ص: ۵۷

۱- ۳۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۲، ۱۱/۲/۱۳۶۵، صص ۳ و ۴، بخش عربی رادیو صوتالجماهیر، ۱۰/۲/۱۳۶۵.

۲- ۳۹. سند شماره ۸۴۲۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه نوح نبی(ع) (مرکز فرماندهی) به نیروی دریایی سپاه (مرکز فرماندهی)، ۱۰/۲/۱۳۶۵.

۳ - ۴۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۲، ۱۱/۲/۱۳۶۵، ص ۳، رادیو صوتالجماهیر، ۱۰/۲/۱۳۶۵.

۴ - ۴۱. همان، ص ۱۵، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۰/۲/۱۳۶۵.

۵ - ۴۲. سند شماره ۳۹۱۳۸۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی سپاه شمال به کلیه نواحی تابعه و یگانهای رزمی، ۱۶/۲/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۷۵۷۰۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی سپاه پنجم به فرماندهان نواحی سهگانه، ۲۰/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

که ستاد مرکزی سپاه پاسداران مشخص میکند، اعزام کند. مأموریت یگانهای قائم، پدافند در مرزهای تعیین شده می باشد. این یگانها تحت امر فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران انجام وظیفه خواهند کرد و در نقاطی که ارتش حضور دارد، زیر نظر قرارگاه مشترک سپاه و ارتش عمل میکنند، این درحالی است که از شهر مرزی خود هم پشتیبانی میشوند، ضمن آنکه همه امکانات تدارکاتی و لجستیکی این یگانها را باید همان ناحیه و با استفاده از حداکثر امکانات محلی در استان و شهرستان تأمین کند. (۱)

۲. فرمانده کل سپاه پاسداران در حکمی علی شمخانی را به سمت فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران و سیدرحیم صفوی را به جانشینی فرمانده نیروی زمینی سپاه منصوب کرد. متن حکم محسن رضایی به علی شمخانی چنین است:

«برادر علی شمخانی

با توجه به فرمان تاریخی حضرت امام - روحی فدا - مبنی بر تجهیز سریع و قوی سپاه به نیروهای سهگانه و نیز با توجه به سابقه پرافتخار و مدیریت مطلوب جنابعالی، شما را با حفظ سمت به فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و سپاه کشوری منصوب میکنم. امیدوارم با استعانت از درگاه حضرت احدیت و با الهام از خون شهیدان ارجمند انقلاب اسلامی، توفیق یابید در مسیر تحقق رهنمود مقام فرماندهی معظم کل قوا، مصمم، پرتلاش، استوار و شتابان گام بردارید.» (۲)

متن حکم فرمانده کل سپاه به سیدرحیم صفوی نیز چنین است:

«برادر رحیم صفوی

با توجه به فرمان تاریخی حضرت امام - روحی فدا - مبنی بر تجهیز سریع و قوی سپاه به نیروهای سهگانه و نیز با توجه به سابقه درخشان جنابعالی در سپاه و جنگ به پیشنهاد برادر شمخانی به جانشینی فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی منصوب میشوید. امید است با استعانت از درگاه حضرت احدیت و با الهام از خون شهیدان ارجمند انقلاب اسلامی توفیق یابید در مسیر تحقق رهنمود مقام [فرماندهی] معظم کل قوا، مصمم، پرتلاش و شتابان گام بردارید.» (۳)

ص: ۵۸

۱- ۴۳. سند شماره ۸۴۲۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی منطقه ۵ به فرماندهی نواحی سهگانه، ۱۰/۲/۱۳۶۵.

۲- ۴۴. سند شماره ۱۳۵۹۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی کل سپاه به برادر علی شمخانی، ۱۰/۲/۱۳۶۵.

۳- ۴۵. سند شماره ۱۳۵۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی کل سپاه به برادر رحیم صفوی، ۱۰/۲/۱۳۶۵.

۳. امروز، در کردستان و آذربایجان غربی چند درگیری میان نیروهای خودی و افراد گروه‌های مسلح غیرقانونی و درگیریهایی نیز میان افراد گروه‌های مسلح ضدانقلاب با یکدیگر روی داد که تلفاتی نیز در پی داشت.

به گزارش فرمانداری مریوان، افراد گروه کومهله با استقرار روی ارتفاعات مشرف به روستای شرکه از توابع مریوان از ساعت ۴:۳۰ صبح، به سمت نیروهای خودی تیراندازی کردند که با مقاومت و آتش متقابل مینیکاتیوشای رزمندگان این درگیری تا ساعت ۱۴ ادامه یافت، سرانجام عناصر ضدانقلاب عقب نشینی کرده و ارتفاعات آزاد شد. در این درگیری یک نیروی سپاه شهید شد و ۳ نفر مجروح شدند. (۱) حسین دقیقی فرمانده سپاه ناحیه کردستان، تلفات گروه کومهله را ۱۲ کشته و زخمی اعلام کرد. (۲)

در حادثه دیگری نیروهای خودی با افراد گروه کومهله در منطقه عباسآباد از توابع بانه درگیر شدند که بر اثر آن یک سرباز از لشکر ۷۷ مجروح شد. (۳)

در ساعت ۱۷:۴۵، بین تیم گشت و کمین پایگاه عیسی‌کندی واقع در محور مهاباد - بوکان با عناصر هیز پیشوا (از واحدهای نظامی حزب دمکرات کردستان) درگیری رخ داد که با رسیدن نیروی کمکی، این ماجرا در ساعت ۱۹:۳۰، بدون تلفات نیروهای خودی خاتمه یافت. (۴)

به گزارش فرمانده سپاه سردشت یک دسته ده نفری از هیز معینی (از واحدهای نظامی حزب دمکرات) به پایگاههای تأمین نزدیک قلعه‌رشه (از توابع سردشت) حمله کردند. در این حمله یک نفر از نیروهای خودی شهید و یک نفر مجروح شد و از افراد ضدانقلاب یک بیسیم و ۲ مسلسل ژ ۳ به غنیمت گرفته شد. (۵)

اداره اطلاعات پیرانشهر نیز گزارش داد: ۱۰۰ نفر از نیروهای هیز قندیل (از واحدهای نظامی حزب دمکرات) در روستای آبخوره از توابع پیرانشهر استقرار داشتند که نیمی از آنها با یک قبضه خمپاره ۸۰ میلیمتری، یک قبضه تیربار دوشکا و سلاحهای انفرادی به قصد عملیات به دره ترکشی رفتند. (۶)

واحد اطلاعات سپاه کردستان در گزارشی از تردد تعدادی از افراد گروههای کومهله، دمکرات و خبات در روستاها و نقاط مختلف کردستان از جمله دیواندره، مریوان و بانه خبر داد. به گزارش همین منبع، افرادی از کومهله با عدهای از گروه خبات در روستای بلکه از توابع بانه درگیر شدند که از تلفات آنها خبری در دست نیست. همچنین ۱۳ فرد مسلح که با خود یک بیسیم پی.آر.سی ۷۷ و ۲ بیسیم کوچک دستی و نقشه مناطق بانه را داشتند از نوار مرزی وارد خاک ایران شدند.

یکی از افراد ضدانقلاب نیز که خود را سرباز فراری معرفی میکرد و درواقع برای اجرای مأموریتهای خرابکاری به منطقه آمده بود در اطراف مریوان دستگیر شد. (۷)

ص: ۵۹

۲- ۴۷. سند شماره ۳۵۹۵۰۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش ۴۸ ساعته از فرماندهی سپاه ناحیه کردستان به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۱۱/۲/۱۳۶۵.

۳- ۴۸. سند شماره ۳۱۴۲۵۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۱۳/۲/۱۳۶۵.

۴- ۴۹. سند شماره ۳۵۹۴۸۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای عملیاتی قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهدا(ع) (ژاجا - رکن ۳)، ۱۰/۲/۱۳۶۵، ص ۱؛ و - سند شماره ۳۵۹۵۲۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای عملیاتی، قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهدا(ع) (ژاجا - رکن ۳)، ۱۳/۲/۱۳۶۵.

۵- ۵۰. سند شماره ۳۵۹۵۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه سردشت (واحد عملیات) به قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۱۰/۲/۱۳۶۵.

۶- ۵۱. سند شماره ۳۵۹۵۱۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به فرماندهی نجف ۴، ۱۲/۲/۱۳۶۵.

۷- ۵۲. سند شماره ۳۵۹۵۷۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای ستاد ناحیه سپاه کردستان (واحد اطلاعات)، ۱۰/۲/۱۳۶۵.

ستاد قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) در نامه‌های به سپاه پاسداران شهرستانهای خوی، سلماس و ماکو اعلام کرد که شخصی به نام فغاندار که به نظر میرسد سرهنگ فراری ارتش بوده است با تعداد زیادی از عوامل خود قصد حمله به پاسگاههای ژاندارمری و پایگاههای بسیج در نوار مرزی ایران و ترکیه را دارد.(۱)

۱. مسلمانان کرد عراقی با اجرای سه کمین، تلفات و خساراتی به نظامیان عراقی تحمیل کردند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از منابع موثق، انقلابیون مسلمان کرد در جریان سه کمین در روزهای نهم و دهم اردیبهشت ماه، در شهرهای موصل و کرکوک کردستان عراق با سلاح آر.پی.جی ۷ به سمت ۳ خودروی مأموران نظامی و امنیتی عراق شلیک کردند که منجر به کشتهشدن ۱۱ تن از آنان شد. براساس این گزارش ۲ افسر ارتش بعث و ۳ مأمور امنیتی عراق در میان کشتهشدگان بودند.(۲)

۲. عدهای از فاتحان عملیات والفجر ۸ و جمعی از فرماندهان ارشد سپاه پاسداران و ارتش جمهوری اسلامی امروز برای دیدار با امام خمینی در حسینه جماران حضور یافتند. در این دیدار محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران؛ سرهنگ سهرابی رئیس ستاد مشترک ارتش؛ ناخدا ملکزادگان فرمانده نیروی دریایی ارتش؛ سرهنگ صدیق فرمانده نیروی هوایی ارتش؛ حسن روحانی مسئول پدافند کشور؛ سرهنگ جلالی وزیر دفاع؛ جانشین فرمانده نیروی زمینی ارتش؛ مسئول بسیج مستضعفان؛ جمعی از فرماندهان و نیروهای واحدهای رزمی، پدافندی، مهندسی، پشتیبانی، تدارکات، امداد، جمعی از غواصان؛ عدهای از مجاهدین عراقی و گروهی از جهادگران و رزمندگان عملیات والفجر ۸ حضور داشتند. حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی فرمانده عالی جنگ، در این جمع با اشاره به اقدام اخیر رزمندگان در شمال منطقه عملیاتی فاو گفت: «تاکنون چهار تیپ از قوای مضمحل صدامی متلاشی شدند و نیروهای اسلام با وارد آوردن ضربات خود به آخرین بقایای واحدهای دشمن در این منطقه، قدرت هرگونه تفکر را از دشمن سلب نمودند.» وی با اشاره به عزیمت کاروانهای راهیان کربلا اعلام کرد: «ما آمادهایم تا در آینده درسی فراموشنشدنی به دشمنان خود بدهیم.»

در خاتمه این دیدار امام خمینی به ابراز احساسات حاضران پاسخ دادند.(۳)

۳. کمال خرازی سرپرست ستاد تبلیغات جنگ، در یک نشست مطبوعاتی درباره موضع ایران در برابر تهدیدات عراق به تداوم بمباران شهرها، وضعیت اسیران ایرانی و ادعای بدرفتاری با اسرای عراقی، حضور ناوگان امریکا در خلیج فارس و ادعاهای امریکا درمورد قاچاق اسلحه توضیحاتی داد.

ص: ۶۰

۱ - ۵۳. سند شماره ۳۶۵۱۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: ستاد قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) (طرح و عملیات)، ۱۰/۲/۱۳۶۵.

۲ - ۵۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۳ - ۵۵. روزنامه کیهان، ۱۰/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

خرازی با اشاره به اینکه حملات هوایی عراق به مناطق مسکونی ایران اقدامی دیوانهوار است و هدفی جز جنگ روانی ندارد، تصریح کرد که جمهوری اسلامی در صورت تکرار بمباران مناطق، به شدت مقابله به مثل خواهد کرد. وی درباره بدرفتاری رژیم بعث با اسیران آزادشده عراقی گفت: «اسناد به دستآمده از برخی گزارشهای صلیب سرخ جهانی [گزارش شماره ۱۵۵۶۶، سال ۱۹۸۵] و (۱) گزارشهای دیگر حاکی است که رژیم حاکم بر عراق، اسرای آزادشده عراقی را تحت فشارهای مختلف به سفرهای تبلیغاتی به کشورهای اروپایی اعزام میدارد تا در راستای تبلیغات سوء علیه جمهوری اسلامی ایران اقدام کنند.» خرازی با ارائه مدارکی افزود: «در مواردی به ما ثابت شده است که اسرای عراقی پس از آزادی از اردوگاههای ایران و مراجعت به عراق، هرگز نزد خانوادههای خود بازنمیگردند. در یک مورد خانواده یک اسیر، ماهها پس از عزیمت وی از ایران، برای آن اسیر توسط صلیب سرخ بین المللی نامه فرستادهاند.» (۲) خرازی تصریح کرد: «این درحالی است که اسرای عراقی براساس اسناد موجود از مسئولان اردوگاه در ایران به کرات تقاضای کلاس درس، نشریات، کتب مذهبی و غیرمذهبی و انجام فرائض مذهبی به طور گروهی کردهاند که از سوی مسئولان پذیرفته شده است، لیکن براساس شواهدی نظیر گزارشهای سازمان صلیب سرخ و مشاهدات اسرای ایرانی، مسئولان عراقی از دراختیار گذاشتن کمترین امکانات برای فرائض مذهبی خودداری میکنند و با اعمال انواع محدودیتها، امکانات بدیهی را از اسرای ایرانی سلب میکنند. ضمن آنکه رزمندگان اسیر ایرانی از لحظه اسارت مورد ضرب و شتم و شکنجههای روحی قرار میگیرند و وسایل به دشتی و درمانی هم در اردوگاهها وجود ندارد. همچنین اسرا با وسایل روانی دیگری مانند پخش موزیک به صدای بلند از صبح زود تا نیمهشب و نمایش فیلمهای خلاف اخلاق مورد اذیت و آزار قرار میگیرند. دراینمورد یک نظامی اسیر عراقی اطلاعاتی دراختیار مسئولان جمهوری اسلامی ایران قرار داده است.»

سرپرست ستاد تبلیغات جنگ درمورد وضعیت مفقودان جنگ تحمیلی گفت: «به غیر از اسرا، حدود ۲۰ هزار نفر مفقودالاثر داریم. تاکنون چند هزار تن از این مفقودین از طریق جراید و وسایل ارتباط جمعی عراق شناسایی شدهاند. البته تعدادی از اسرای ایرانی که [عکس] یا فیلم آنان از طریق مطبوعات یا تلویزیون عراق انتشار مییابد و مورد شناسایی خانواده خود قرار میگیرند از سوی رژیم بعثی انکار می شود.» به گفته خرازی براساس شواهد غیرقابل انکار چهارصد اسیر ایرانی در زندانی به نام ابوغریب در بازداشت به سر میبرند، ولی دولت عراق نه تنها این مطلب را تکذیب میکند، بلکه از ملاقات آنان با مأموران صلیب سرخ جلوگیری کرده است؛ معروفترین اسرای این گروه آقای تندگویان وزیر نفت جمهوری اسلامی ایران، آقای یحوی بوشهری و پزشکی به نام دکتر کاکرودی است. وجود این پزشک در عراق یک بار توسط وزیر کار و امور اجتماعی عراق به کمیسیون بین المللی کار در ژنو اعلام شد، اما وقتی همسر این پزشک درصدد کسب اطلاع درمورد وی برآمد، عراقی ها مدعی شدند که جزو اسرای ایرانی کسی با این نام وجود ندارد.»

ص: ۶۱

۱- ۵۶. روزنامه ابرار، ۱۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۲- ۵۷. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۱/۲/۱۳۶۵، ص ۱۱.

کمال خرازی درباره این ادعا که دولت ایران به هیئت صلیب سرخ جهانی اجازه بازدید از اردوگاههای اسیران عراقی را نمیدهد گفت که این اردوگاهها همواره برای بازدید خبرنگاران خارجی و بین المللی آماده است و چنانچه سازمان صلیب سرخ اقدامات گذشته خود را جبران کند، برای بازدید هیئتی از این سازمان مانعی نمی بینیم.

سرپرست ستاد تبلیغات جنگ همچنین با اشاره به حضور ناوگان امریکا در خلیج فارس و ادعاهای امریکا مبنی بر اقدام ایران به خرید ۵/۲ میلیارد دلار اسلحه قاچاق از سوی ایران از واسطه های اسرائیلی گفت: «حضور ناوگان در آبه ای بین المللی چیز جدیدی نیست. مواضع ما در قبال این تهدیدات مشخص است.»^(۱) وی اضافه کرد که انتشار شایعاتی مانند قاچاق اسلحه از امریکا به ایران با همکاری افسران بازنشسته اسرائیلی ترغیب سیاسی - تبلیغاتی امریکا علیه جمهوری اسلامی ایران است.^(۲)

۱. مسئولان یگانهای دریایی و فرماندهان قرارگاهها و یگانهای رزمی سپاه پاسداران امروز با نخستوزیر دیدار کردند. میرحسین موسوی در این دیدار با تجلیل از روحیه فداکاری در جامعه، ایمان و از خود گذشتگی مردم را عامل تغییر همه معادلات جهان دانست.

در این دیدار دختر ۷ ساله یکی از شهیدان جنگ تحمیلی پس از قرائت قسمتی از وصیتنامه پدرش گفت: «من افتخار میکنم که پدرم در راه اسلام شهید شده است و آرزو میکنم وقتی بزرگ شدم راه او را ادامه دهم و زینوار با دشمنان اسلام مبارزه کنم.»

در ادامه نخستوزیر با تشریح نقش بنیادین فرزندان شهدا در استمرار انقلاب و تجلیل از تأثیرات فرهنگی انقلاب بر اتحاد جامعه گفت: «اگر انقلاب اسلامی هیچ کاری نمیکرد جز تربیت چنین فرزندان با چنین روحیههایی، به جرئت میتوان گفت که در اینصورت هم وظیفه خود را در جهان انجام داده بود.» وی افزود: «ملت ایران با تلاش و کوشش و از خود گذشتگی و با تکیه به رهبریهای امام امت می رود که به همه ملتها نشان دهد ناممکنها را میتوان با نثار خون و فداکردن جان ممکن کرد.» نخستوزیر با ارج نهادن به دستاوردهای عملیات والفجر ۸ اضافه کرد: «وقتی جنگ تحمیلی را علیه ما آغاز کردند پیروزی ما را غیرممکن میانگاشتند، ولی امروز با چشمانداز فتح فاو و بسیج همه جانبه نیروهای مؤمن و انقلابی می رود که به زودی این امر ممکن شود.»^(۳)

۲. جانشین فرمانده کل قوا در دیدار مسئولان یگانهای دریایی سپاه پاسداران از تشکیل یگانهای دریایی در این نهاد تمجید کرد و بر ضرورت افزایش فعالیت این یگانها، تقویت صنایع دریایی، اهمیت حضور در خلیج فارس و احتمال رویارویی با ابرقدرتها در این منطقه تأکید کرد.

ص: ۶۲

۱- ۵۸. روزنامه اطلاعات، ۱۱/۲/۱۳۶۵، ص ۱۱؛ و - روزنامه کیهان، ۱۱/۲/۱۳۶۵، ص ۱۸.

۲- ۵۹. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۱/۲/۱۳۶۵، ص ۱۱.

۳- ۶۰. همان، ص ۱۲.

حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی با بیان اینکه فکر تشکیل یگانهای دریایی سپاه پاسداران برای تکمیل نیروی دریایی و رفع نواقص و پرکردن خلأها از الطاف الهی بوده است، تصریح کرد: باید واقعاً روی نیروی دریایی سرمایه‌گذاری کنید و به آن علاقه‌مند باشید.^(۱) وی با ابراز خرسندی از تشکیل این نیرو در سپاه افزود: «کار دریایی سپاه به صورت عملی و از مسائل آسانتر شروع شد و این شیوه کار خودکفایی و استقلال را به همراه دارد که بسیار مهم است. شما میتوانید با ابتکارتان رفته‌رفته پهنه دریا را تسخیر کنید و آنها در برابر شما عاجز میمانند، همانند آنچه که در جنگ زمینی اتفاق افتاد.»

فرمانده عالی جنگ درمورد تأثیر خلاقیت و اهمیت خودکفایی گفت: «اینکه هیچکس نمیتواند به ما دیکته کند که بجنگید یا صلح کنید یا این شرط را قبول کنید یا نکنید، فقط به خاطر این خودکفایی است که ما در رزم از جنبه نیروی انسانی و امکانات به دست آوردیم. ما به خاطر اهمیتی که دریا در آینده تاریخ دارد نمیتوانیم نسبت به آن غافل باشیم. بنابراین صنایع دریایی سپاه پاسداران باید تقویت شود و محققین در آنجا کار کنند.»

حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی تأکید کرد: «اگر در خلیج فارس حضور جدی داشته باشیم میتوانیم حافظ منطقه باشیم و جلوی توطئههای را که در منطقه است، بگیریم. خلیج فارس و تنگه هرمز نه تنها برای ما، بلکه برای دنیا مهم است. هر دو ابرقدرت مواظب این منطقه هستند. ثروت عمده دنیا در اینجا خوابیده است. ابرقدرتها ممکن است به آسانی با امکانات کلاسیک ما که خودشان در اختیار کشورمان گذاشته‌اند درگیر شوند، اما از رویارویی با نیروی حزب‌الله و امکانات دیگری که ابتکارش در دستشان نیست عاجزند. در اهمیت میدان فعالیت شما هیچ تردیدی نیست و حضورتان نیروی دریایی [ارتش] را تکمیل میکند.»^(۲)

۱. اجرای عملیات اخیر ایران در منطقه فاو^(۳) در رسانه های خارجی بازتابه ای متفاوتی داشت. برخی رسانه ها اخبار عملیات را با کم توجهی انتشار دادند و با استفاده از تعبیری چون اخبار متناقض و گیج‌کننده سعی در تشکیک افکار عمومی درمورد حوادث واقعی جنگ کردند. بعضی به انعکاس اطلاعاتی نظامی دو کشور بسنده کرده و برخی هم سکوت در پیش گرفتند. گروهی نیز به طور یکجانبه اخبار عراق را منتشر ساختند.

خبرگزاری جمهوری اسلامی با بررسی رسانه های انگلیس دراینباره نوشته است: «رادیو بیبسی با اشاره کلی به وجود درگیریهای شدید در چند روز اخیر گفت بر طبق معمول ادعاهای ایران و عراق درست نقطه مقابل هم است و انسان را گیج میکند. بیبسی به نقل از منابع خبری ایران و عراق افزود ایران مدعی است که در تعرض جدید علیه نیروهای عراقی در منطقه فاو، دو کیلومتر از مواضع قبلیاش پیشروی کرده است و بیش از چهارهزار نفر تلفات

ص: ۶۳

۱- ۶۱. روزنامه ابرار، ۱۳۶۵/۲/۱۱، ص ۲.

۲- ۶۲. روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۲/۱۱، ص ۱۹.

۳- این عملیات در روزهای هشتم و نهم اردیبهشت ماه جاری در منطقه فاو اجرا شد.

بر نیروهای عراقی وارد آورده است و چند واحد نظامی عراق را نابود [کرده] و اکنون مشغول تحکیم مواضع تازه خود است. همچنین ایران از سازمان ملل خواسته ناظرانی جهت مشاهده خرابیهای شهر باختران [کرمانشاه] که روز گذشته، هدف حملات هوایی عراق بوده، اعزام کند. بیبسی در ادامه به نقل از خبرگزاری رسمی عراق، با اشاره به نبردهای سنگین در منطقه فاو گفت ارتش عراق ادعا کرده که حمله ایرانیان را دفع نموده و تلفات سنگینی [به آنها] وارد ساخته است. علاوه بر آن در شمال بصره در جزایر مجنون نیز مواضع نیروهای ایران را در هم شکسته و از خبرنگاران خارجی دعوت کرده از این جبهه دیدن کند.» (۱)

خبرگزاری رویتر نیز در گزارشی با کماهمیت جلوه دادن منطقه فاو، آورده است: «پس از تصرف بندر نفتی بلااستفاده فاو توسط ایران، تلاشهای عراق برای عقبراندن سربازان مهاجم [ایران] در فاو ناکام مانده که عمدتاً به خاطر هوای بد بوده است. از اینرو عملیات جنگی اخیر عراق بر جبهه های شمالی متمرکز شد، اما ایران درباره پیشرویهای جدید در جبهه فاو مدعی است که هدف از عملیات جدید که [در منطقه ای] به عرض ۲۰ کیلومتر انجام شده انهدام نیروهای تازه نفس عراق بود که به این منطقه منتقل شده بودند.» (۲)

در عین حال روزنامه گاردین فقط به گزارشی کوتاه به نقل از خبرگزاری رویتر درباره ادعای عراق در حمله به فرودگاه باختران در روز ۹/۲/۱۳۶۵ اکتفا کرد. روزنامه دیلی نیوز نیز به چاپ تصاویری از عزیمت کاروان راهیان کربلا به جبهه و خبر یک خطی «ایران ادعا کرد پیروزیهای جدید در جنگ به دست آورده است» بسنده کرد. (۳)

تایمز، روزنامه دست راستی لندن در مطلبی با عنوان "پیشروی ایران به سوی بصره" به نقل از فرانس پرس، از قطع برنامههای عادی رادیو تهران و پخش اطلاعیهای ایران مبنی بر پیشروی به سوی بصره خبر داد. گزارشگر این روزنامه اخبار منعکس شده ایران از این حمله را اغراق آمیز دانست و آن را ترفندی در جهت تهییج بیشتر نیروهای داوطلب برای عزیمت به جبهه اعلام کرد. (۴)

روزنامه دیلی تلگراف (چاپ لندن) نیز با اشاره به اینکه مفسران غربی ضمن تأیید احتمال پیشروی ایران، درباره اخبار این پیروزی با احتیاط نظر داده اند، نوشته است: «مفسرین معتقدند اگرچه ممکن است ایرانیها زمینهایی را تصرف و تلفاتی را به عراقی ها وارد کرده باشند، ولی در شرایط نامساعد در فاو میجنگند.» (۵)

۲. قائم مقام فرمانده سپاه پاسداران منطقه یک ثارالله (ع) با اعلام برنامه رژه نیروهای بسیج ادارات و کارخانجات در روز کارگر، از سازمانها و ارگانهای دولتی خواست تا سپاه را در آموزش نیروها یاری کنند.

محسن انصاری در گفتوگویی که امروز منتشر شد با تشریح برنامههای ویژه بسیج کارگری و کارمندی در روز کارگر و با اشاره به اینکه در طول امروز و فردا (پنجشنبه)، ۲۳ لشکر کارگری

- ۱- ۶۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۲، ۱۱/۲/۱۳۶۵، صص ۲۲ و ۲۳، رادیو بیبسی ۱۰/۲/۱۳۶۵.
- ۲- ۶۴. همان، صص ۱۹ و ۲۰، بحرین - خبرگزاری رویتر، ۱۰/۲/۱۳۶۵.
- ۳- ۶۵. همان، ص ۱۱، آنکارا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۰/۲/۱۳۶۵.
- ۴- ۶۶. همان، صص ۹ و ۱۰، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۰/۲/۱۳۶۵.
- ۵- ۶۷. همان، ص ۱۰، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۰/۲/۱۳۶۵.

و کارمندی در شهرهای کرج، ورامین و تهران رژه خواهند رفت، گفت: «تاکنون در سطح تهران ۳۶۰ پایگاه بسیج ادارات تشکیل شده و نیروهای داوطلب در آن سازماندهی گردیده‌اند. از سویی در تهران بیش از ۱۰ هزار نیروی داوطلب در قالب سومین کاروان راهیان کربلا راهی جبهه‌ها شدند که در همان روز، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی منطقه یک ثارالله (ع) بیش از ۵ هزار نیروی داوطلب داشت که نمی‌توانست به علت کثرت نیروها آنها را به جبهه‌ها اعزام کند، از کلیه سازمانها و ارگانهایی که قادر به کمک برای آموزش نیروهای داوطلب هستند دعوت می‌شود تا برای ایجاد امکانات آموزشی لازم، سپاه را یاری دهند.» انصاری همچنین با توجه به طرح ایجاد یگانهای پدافند رزمی قائم افزود: «گردانهای پدافند قائم که وظیفه حفاظت از مرزها را به عهده خواهند داشت در سطح استان تهران در حال شکلگیری است و در تهران و کرج این گردانها تشکیل شده‌اند.» (۱)

۱. در پی تجاوز هوایی روز گذشته عراق به خاک ایران و بمباران باختران و حومه آن، ستاد تبلیغات جنگ و نمایندگی ایران در سازمان ملل متحد از هیئت ویژه و دبیرکل این سازمان خواستار تحقیق درباره این حملات شدند.

ستاد تبلیغات جنگ امروز با انتشار اطلاعیهای ضمن تأکید بر اینکه رزمندگان اینگونه اقدامات جنایتکارانه دشمن را بیپاسخ نخواهند گذاشت، از هیئت ویژه سازمان ملل متحد ناظر بر توافقنامه ۱۲ ژوئن ۱۹۸۴ عراق با دبیرکل این سازمان، دعوت کرد که به منظور ثبت و انعکاس آثار حمله عراق به شهر باختران (۲) از مناطق آسیب‌دیده این شهر گزارش تهیه کنند. (۳)

فریدون دماوندی کمالی کاردار موقت هیئت نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل نیز امروز در نامه‌ای به دبیرکل این سازمان نوشت: «بنا به اطلاع دولت متبوعم احتراماً توجه جنابعالی را به مطالب زیر جلب مینمایم:

در غروب ۲۹ آوریل ۱۹۸۶ (۹/۲/۱۳۶۵) در ساعت ۱۸:۳۰ (به وقت محلی) جنگنده‌های رژیم بعثی متجاوز عراق به دو هدف مسکونی در خاک جمهوری اسلامی ایران حمله کردند. یکی از اهداف در مرکز شهر باختران بود که راکتی به یک مجتمع مسکونی اصابت کرد. دومین هدف روستای رحیم‌آباد در حومه شهر باختران بود که مورد حمله واقع شد. این دو بمباران به شهید و مجروح شدن ۳۴ نفر منجر شد. این حملات جدید به مناطق مسکونی غیرنظامی، نقض حقوق بین‌المللی دیگری

ص: ۶۵

۱- ۶۸. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۰/۲/۱۳۶۵، ص ۵.

۲- ساعت ۱۸:۳۰ (روز گذشته) ۹/۲/۱۳۶۵، هواپیماها یجنگنده عراقی نقاط مسکونی شهر باختران و روستای رحیم آباد واقع در حاشیه این شهر را بمباران کردند. این اقدام درحالی صورت گرفت که عراق در تاریخ ۱۲ ژوئن ۱۹۸۴، به دبیرکل سازمان ملل متحد تعهد داده بود که همه حملات علیه اهداف غیرنظامی ایران را متوقف کند. عراق این تعهد را بارها نقض کرد که گزارشها یمربوط به آن در اسناد سازمان ملل متحد موجود است. [روزنامه جمهور یاسلامی، ۱۰/۲/۱۳۶۵، صص ۲ و ۸]

۳- ۶۹. روزنامه ابرار، ۱۰/۲/۱۳۶۵، ص ۱.

توسط رژیم فعلی عراق است. جنابعالی مطلعید که تنها چند روز پیش، گزارشی از به کارگیری تسلیحات شیمیایی توسط دشمن بعثی در جبهه جنگ ارائه کردیم (S/۱۸۰۳۶ و S/۱۸۰۲۸).^(۱) اکنون آشکار شده که هروقت جامعه بین المللی نسبت به اقدامات جنایتکارانه رژیم فعلی عراق سکوت اختیار کرده، تخلفات با اقدامات تجاوزگرانه، افزایش یافته است که نقض مقررات حقوق بین الملل از جمله پروتکل ۱۹۲۵ ژنو مبنی بر ممنوعیت استفاده از گازهای خفیه کننده، مسموم کننده یا سایر گازها و جنگافزارهای میکروبی و نیز نقض کنوانسیون ۱۹۴۹ ژنو درباره محافظت از جان غیرنظامیان در زمان جنگ می باشد. دولت متبوعم درخواست کرد که جنابعالی از مناطق مسکونی بمباران شده از سوی رژیم عراق، تحقیقات لازم را به عمل آورید.

فریدون دماوندی کمالی - کاردار موقت^{(۲)(۳)}

۲. واحد اطلاعات ستاد مرکزی سپاه پاسداران امروز در گزارشی به قرارگاه خاتمالانیا(ص) اعلام کرد که روز ۱۲ اردیبهشت ، یک کشتی حامل سلاح از لهستان به مقصد عراق عازم بندر عقبه خواهد شد.

در این گزارش آمده است: «طبق اطلاع واصله کشتی باری یونانی به نام YOULAMILATKAA حامل محموله زیر از بندر GEDANSK در لهستان عازم بندر عقبه می باشد و اکنون در بندر AANVERSE BELOKL متوقف می باشد و روز جمعه به سوی بندر عقبه حرکت خواهد کرد.

کشتی حامل:

۱. موشکهای زمین به زمین اسکات[اسکاد].

۲. هفتصدوپنجاه صندوق، هر صندوق به وزن هزار کیلو.

۳. توپ ۱۰۰ و ۱۲۰ و ۷۵ میلیمتری، جمعاً به وزن ۸۵۰۰ تن می باشد.

رژیم عراق در فوریه سال قبل با شرکت مذکور قراردادی به مدت یک سال برای حمل اسلحه از بندر GEDANSK لهستان به بندر عقبه امضا کرد.^(۴)

۳. کاردار سفارت جمهوری اسلامی ایران در فرانسه شرط به بود روابط تهران و پاریس را بازپرداخت وام یکمیلیارد دلاری به ایران، محکومیت بمباران شهرهای ایران و قطع حمایت از تروریستها

ص: ۶۶

۱- در تاریخ ۲/۲/۱۳۶۵ (۲۲ آوریل ۱۹۸۶) نمایندگی ایران در سازمان ملل در نامه ای خبر حمله شیمیایی عراق در ۲۰ ، ۲۱ و ۲۲ آوریل (۳۱ فروردین و اول و دوم اردیبهشت ۱۳۶۵) در منطقه فاو را که بر اثر آن تعداد ییزمنده شهید و مجروح شدند به اطلاع دبیرکل این سازمان رساند. [مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، جنگ ایران و عراق در اسناد سازمان ملل متحد، ترجمه محمدعلی خرمی، جلد ۵، تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۸۸ ، ص ۱۶۹]

۲- این نامه با شماره سند S/۱۸۰۴۳ شورا یامنیت به ثبت رسید.

۳- ۷۰. محمدعلی خرمی، جنگ ایران و عراق در اسناد سازمان ملل، جلد ۵، تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۸۸، صص ۱۷۳ و ۱۷۴.

۴- ۷۱. سند شماره ۸۴۲۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد مرکزی سپاه (واحد اطلاعات) به قرارگاه خاتمالانیا(ص)، ۱۰/۲/۱۳۶۵.

اعلام کرد. همزمان اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در تماس با برخی ائمه جمعه در صدد برآمدند به بود روابط فرانسه و ایران را دربردارنده آثاری منفی جلوه دهند.

در پی سفر اخیر قائم مقام وزارت امور خارجه فرانسه به تهران و گفتوگو با مقامات ایران، غلامرضا حدادی کاردار سفارت جمهوری اسلامی ایران در پاریس در مصاحبه با روزنامه فیگارو با اشاره به نشانه‌های امیدوارکننده‌ای برای به بود روابط پاریس و تهران، گفت: ایران انتظار دارد فرانسه به جای حرف به وعده‌هایش عمل کند.

همچنین وی اظهارات اخیر مسئولان فرانسوی درباره ایران و تشکیل دولت جدید در فرانسه را امیدوارکننده خواند و در تشریح شرایط به بود روابط پاریس و تهران خاطرنشان کرد: «حل مسئله بازپرداخت وام یکمیلیارد دلاری ایران که اکنون با به ره‌های آن از مبلغ یکمیلیارد و پانصد میلیون دلار تجاوز میکند میتواند در آینده روابط اقتصادی و سیاسی ایران و فرانسه نقش اساسی داشته باشد. به علاوه، انتظار داریم فرانسه، بغداد را به ویژه به خاطر بمباران شهرهایی چون آبادان که با سلاح شیمیایی صورت گرفته محکوم نماید و حمایت خود را از تروریست‌های ایرانی مقیم فرانسه نیز سلب کند.»

کاردار ایران درباره تقدم این خواسته‌ها اظهار کرد: «این شرایط به یکدیگر مربوط‌اند. این سه مسئله در ابتدای انقلاب وجود نداشتند و فرانسه آنها را به وجود آورده است، بنابراین حل آنها بایستی همزمان باشد.»

حدادی در پاسخ به اینکه آیا از این طریق میتوان دولت فرانسه را به تمکینهایی تشویق کرد و افکار عمومی فرانسه را به پذیرش آنها برانگیخت، گفت: «صادرکنندگان فرانسوی از عادی‌شدن روابط دو کشور نفع فراوانی خواهند برد. صادرات فرانسه به ایران بین سالهای ۷۹ و ۸۱ نسبت به قبل از دوبرابر تجاوز کرده بود و این امر نتیجه موضع‌گیری‌های فرانسه به هنگام انقلاب اسلامی بود، ولی این روند در پی موضع‌گیری‌های غیرمسئولانه مقامات فرانسه در مورد حمایت از عراق و مخالفان ایرانی متوقف گردید.» حدادی همچنین درباره گروگان‌های فرانسوی در بیروت گفت: «ما همواره گفته‌ایم که تروریسم به معنای دقیق کلمه عمل مردودی است. ما بر این عقیده‌ایم که امریکا مسبب واقعی تروریسم بین‌المللی است و جمهوری اسلامی ایران در این قبیل عملیات گروگان‌گیری در لبنان، به راستی هیچ دخالتی ندارد.» (۱)

گفتنی است که همزمان با تلاش پاریس و تهران برای به بود روابط، اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در پوشش‌های مختلف با چند تن از ائمه جمعه تماس گرفته و ضمن بیان مطالبی درباره بازتاب نامطلوب این تلاش دیپلماتیک در جبهه‌ها و ناراحتی رزمندگان، از ائمه جمعه خواست‌هاند این موضوع را در نماز جمعه اعلام و از این اقدام مسئولان جمهوری اسلامی جلوگیری کنند. (۲)

ص: ۶۷

۱- ۷۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۲، ۱۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲۷، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۰/۲/۱۳۶۵.

۲- ۷۳. سند شماره ۲۰۰۲۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش روزانه، وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی،

۱. نماینده دائمی عراق در سازمان ملل متحد در پاسخ به نامه ایران به دبیرکل این سازمان، موضوع بدرفتاری عراق با اسرای ایرانی را رد کرد.

در بخشی از نامه عصمت کتانی به دبیرکل سازمان ملل متحد آمده است: «با احترام، بنا به اطلاع دولت متبوع، ادعاهای ایران که در سند S/۱۸۰۰۸ منعکس شده،^(۱) بیاساس بوده و قاطعانه رد می شود و هیچ مدرکی دال بر ارتکاب این اعمال توسط عراق ارائه نگردیده است. همچنین جای تعجب است که مقامات ایران متمسک به کنوانسیون ژنو شده‌اند درحالی‌که آنها [نقض] مفاد آن کنوانسیون را با بدرفتاری با اسیران جنگ و جلوگیری از انجام وظایف کمیته بین‌المللی صلیب سرخ و نیز با ارتکاب جنایت کشتار اسیران جنگ در منطقه نبرد و در اردوگاهها به اثبات رسانده‌اند. به خوبی روشن است که کمیته بین‌المللی صلیب سرخ به انجام وظایف خود در عراق در خصوص رفتار با اسیران ایرانی جنگ، ادامه خواهد داد. اگر ادعاهای مقامات ایران در بدرفتاری با اسیران حقیقت دارد آیا قابل‌قبول است که کمیته بین‌المللی در این مهم سکوت اختیار کند؟»^(۲)

۲. آیت الله احمد آذری قمی امروز در ادامه سلسله مباحثی با عنوان «شیوه برخورد فقه سنتی با مسائل»، ضمن تأکید بر اینکه احکام ثانویه نمیتواند مبنایی برای اداره جامعه قرار گیرد، نوشت: «در شرایط عادی همان خمس و زکات و انفال کفایت میکند و علاوه بر اینها هیچ احتیاجی به مالیات نمی باشد، اما اگر الآن فرضاً آنهایی که باید زکات بدهند، نمیدهند یا خمس نمیدهند و از آن طرف هم جنگ و هزینه های دیگری به ما تحمیل شده، در چنین شرایط خاصی نیاز پیش می آید یک مالیات جدیدی وضع کنند، زمانیکه اشخاص مکلف به دادن زکات آن را نمیپردازند باید به زور از آنها گرفت و اگر به زور هم نشد بگیرند، خوب این باید بر عدهای تحمیل بشود. البته این همان حالت استثنایی و مقطعی است و باید توجه داشت که هیچ وقت زیربنا را احکام ثانویه نسازند، چون احکام ثانویه نمیتواند به عنوان زیربنا برای اداره جامعه قرار بگیرد. آنچه که جنبه زیربنایی پیدا میکند همان احکام اولیه بدون استثنا است.»

وی گرفتن مالیات را حتی در زمان جنگ ضروری ندانسته و افزوده است: «ما معتقدیم در شرایط عادی و شرایط طبیعی و حتی در مسئله جنگ اگر بنا باشد آن مالیاتهایی که در اسلام

ص: ۶۸

۱- در این سند کاردار موقت نمایندگی ایران در سازمان ملل متحد به پیداشدن پیکر ۴۰ شهید در هویزه در طول فعالیتهای بازسازی این شهر که به طور فجیعی به شهادت رسیده بودند، اشاره کرده است. در بخشی از این نامه آمده است: «به دنبال تحقیقات صورت گرفته، این شهدا ساکنین غیرنظامی شهر هویزه بودند که به اسارت رژیم عراق درآمده، دستشان از پشت بسته بود و نشان می داد که ابتدا مورد ضرب و جرح قرار گرفته و سپس با خالی کردن گلوله بر پیشانی، سینه و قل بهایشان آنها را شهید کردند. ما نگرانی خود را از تکرار چنین جنایات وحشیانه ا یعلیه اسیران ایران در عراق و ساکنین شهرهایی که اخیراً اشغال کرده، اعلام مینماییم و از کلیه سازمانها بی‌المللی به ویژه سازمان ملل و کمیته بی‌المللی صلیب سرخ، درخواست می نمایم اقداماتی را اتخاذ نمایند که از ادامه و تکرار این جنایات جلوگیری نموده و این اقدامات را محکوم کنند.

[جنگ ایران و عراق در اسناد سازمان ملل، پیشین، صص ۱۶۹ و ۱۷۰]

۲- ۷۴. جنگ ایران و عراق در اسناد سازمان ملل، پیشین، ص ۱۷۳.

قرار داده شده وصول شود، حتی برای جنگ هم به مالیات دیگری غیر از زکات و خمس و انفال احتیاج پیدا نمی شود چه برسد به مخارج دیگر. برای اینکه ما میبینیم پیغمبر اکرم (ص) هم جنگهای زیادی داشتند. امیرالمؤمنین (ع) هم جنگهای زیادی داشتند و معذلتک ندیدیم که چیزی را به عنوان مالیات بگیرند، الا اینکه همان خمس و زکات و اجاره اراضی خراجیه و هرچه بوده همینها بوده و یک چیز علاوهای را وضع نکردهاند.»^(۱)

۳. رئیس جمهور یمنجنوبی حمایت خود را از ایران در جنگ با عراق و از لیبی در مقابل تجاوز امریکا اعلام کرد. سران مصر و اروگوئه نیز خواستار پایان جنگ ایران و عراق و حل مسئله فلسطین شدند.

ابوبکر العطاس رئیس جمهور یمنجنوبی، در دیدار با سفیر جمهوری اسلامی ایران در عدن گفت: «ما از اول، آغازکننده جنگ را محکوم کردیم. این موضع ثابت و اصولی ماست و تا آخر در کنار جمهوری اسلامی خواهیم ماند.» وی همچنین تجاوز امریکا به لیبی را تجاوز علیه همه نیروهای مترقی از جمله ایران، سوریه و یمن دمکراتیک برشمرد و هدف امریکا را از مداخله در امور لیبی، جدا کردن انقلاب اسلامی ایران از انقلاب لیبی، سوریه، یمنجنوبی و الجزایر و تحت فشار قراردادن نیروهای پیشرو خواند. وی تأکید کرد که کشورش در کنار ملت ایران از مقاومت لیبی حمایت میکند.»^(۲)

از سوی دیگر، رئیس جمهور اروگوئه در پایان سفر به مصر، در بیانیهای مشترک با رئیس جمهور کشور میزبان، بر ضرورت تلاش بین المللی برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق تأکید کرد. در این بیانیه همچنین بر لزوم حل بحران منطقه غرب آسیا و حق تمام دولتهای منطقه برای زندگی در مرزهای امن و به رسمیت شناختن حقوق قانونی ملت فلسطین از جمله حق تعیین سرنوشت خود، تأکید شده است.^(۳)

۱. ایران با شرایط ترکیه برای خرید نفت به شیوه نت بک^(۴) مخالفت کرد. منوچهر متکی سفیر جمهوری اسلامی ایران در ترکیه در گفتوگو با روزنامه گونش (چاپ آنکارا) اعلام کرد: «ایران با پیشنهاد ترکیه در مورد خرید نفت خام به شکل نت بک به هیچ عنوان موافقت نخواهد کرد.» وی

ص: ۶۹

۱- ۷۵. روزنامه رسالت، ۱۰/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۲- ۷۶. روزنامه کیهان، ۱۱/۲/۱۳۶۵، ص ۱۸.

۳- ۷۷. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۱/۲/۱۳۶۵، ص ۷، رادیو کویت (عربی)، ۱۰/۲/۱۳۶۵.

۴- در شیوه نت بک (بازیافتی) قیمت نفت، یک ماه بعد از حمل آن براساس قیمت فرآورد هها ینفی در آن تاریخ ارزیابی میشود که در حقیقت به معنا یکنترل قیمت نفت خام از طریق مصر فکننده است. ترکیه در سال ۱۳۶۴، معادل ۲ میلیارد و ۵۲۸ میلیون دلار نفت خام از ایران خریدار یکرد و مقرر شد برای سال ۱۳۶۵، حدود ۱۴ میلیون تن محصول نفتی خریدار ک یند. از سویی براساس یک قرارداد تجار یکه در دی ماه ۱۳۶۴، بین ترکیه و ایران امضا شد، ترکیه مقدار ی نفت خام به قیمت هر بشکه ۲۵ دلار از ایران خریدار یکرد، ولی پس از سقوط قیمت نفت خواستار کاهش قیمت نفت وارداتی خود از ایران شد،

بنابراین تا رسیدن به توافق جدید، معاملات خود را به حال تعلیق درآورد. گفتنی است که در آن مقطع زمانی قیمت نفت بین ۱۰ تا ۱۵ دلار در نوسان بود. [دفتر سیاسی نمایندگی امام در سپاه پاسداران، نشریه رویدادها و تحلیل، شماره ۹۳، ۱۶ / ۲ / ۱۳۶۵، ص ۴۹]

درمورد آینده روابط تجاری ایران و ترکیه گفت: «اگر ترکیه خواهان ادامه مناسبات تجاری به نحو احسن با ایران است بایستی به واردات نفت خود از ایران ادامه دهد، زیرا که کالاهای صادراتی ترکیه از نظر مرغوبیت و قیمت، قابل رقابت با دیگر کشورهای صادرکننده نیست.»^(۱)

۲. درحالیکه استمرار افت به ای نفت سبب کاهش شدید ذخایر ارزی و احتمال بحران اقتصادی در عربستان سعودی و در نتیجه محدود شدن کمکهای مالی این کشور به عراق شده است، رژیم عراق برای غلبه بر تنگنایهای اقتصادی، اقدام به چاپ اسکناس بدون پشتوانه کرد. ازسوی دیگر کاهش قیمت نفت موجب کاهش سرمایهگذاری در زمینه صنایع وابسته به نفت برخی کشورهای صنعتی شده است.

کاهش درآمد های نفتی عربستان سعودی موجب کاهش شدید ثروت این کشور، پایین آمدن ارزش ریال سعودی، خروج یکچهارم کارگران خارجی مقیم عربستان و به تعویق افتادن انتشار بودجه سال مالی ۱۹۸۷ - ۱۹۸۶ این کشور شده است. نشریه انگلیسی زبان کرسنت اینترنشنال در این باره نوشته است: «ذخایر ارزی عربستان سعودی طی سه سال گذشته از حدود ۱۸۰ میلیارد دلار به ۷۰ میلیارد دلار کاهش یافته است و باوجود تکذیب ای مقامات عربستان، ذخایر نقدی این کشور ماهانه تقریباً یکمیلیارد و نیم کاهش میابد و در صورتیکه این نرخ کاهش ادامه یابد در اوایل دهه ۱۹۹۰، تمامی ذخایر ارزی سعودیها از میان خواهد رفت.»

این نشریه افزوده است: «آنچه واقعاً برای اقتصاد عربستان فلجکننده بوده است تأمین مالی عراقی ها در جنگ با ایران است. برآوردهای مربوط به میزان کمکی که دولت ریاض تابه حال در اختیار عراق گذاشته، متفاوت است، اما برخی برآوردها میزان این کمک را ۷۰ میلیارد دلار ذکر میکنند. دولت عربستان نقش خود را در کمک مالی به عراق در جنگ مخفی نگه میدارد، زیرا مردم عربستان از این بابت خشنود نیستند.»^(۲) ^(۳)

در پی افت شدید قیمت نفت و کاهش کمکهای مالی عربستان سعودی و کویت، دولت عراق اقدام به چاپ اسکناس بدون پشتوانه کرد. نشریه العمل الاسلامی با اعلام این خبر نوشت: «بانکهای عراقی با بحران بیولی مواجه شدهاند و نه تنها غالباً از نقد کردن چکها خودداری میکنند، بلکه مدتهاست که به چاپ پول بدون پشتوانه اقدام میکنند. در زمینه عدم نقد کردن

ص: ۷۰

۱- ۷۳. سند شماره ۲۰۰۲۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش روزانه، وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی، شماره ۲۳۵، ۱۳/۲/۱۳۶۵، ص ۱.

۲- در ادامه گزارش نشریه کرسنت اینترنشنال آمده است: «کاهش کلی درآمد عربستان سعودی ۷ میلیون جمعیت این کشور نیز اثر گذاشته است. در ریاض و جده دو شهر بزرگ عربستان سعودی ۴۰ درصد تمامی ساختمانهای تجاری و مسکونی خالی است و مالکان آنها تنها با دادن تخفیفاتی تا میزان ۲۵ درصد می توانند ساختمان خود را برای کارهای اداری یا سکونت اجاره دهند. طی دو سال گذشته مشکلات خارج شدن شدید میزان نقدینگی بها موجب شده است دو هزار شرکت از صحنه تجارت کنار روند یا درخواست کمک اضطرار میکنند و در حالیکه رکود ادامه دارد انزجار از مخارج بیش از حد برخی از

اعضا یپادشاهی در حال افزایش است. » [روزنامه جمهور یاسلامی، ۱۰ / ۲ / ۱۳۶۵، ص ۱۰]
۳- ۷۹. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۰/۲/۱۳۶۵، ص ۱۰.

چکها، بانکهای عراقی بدون دستورالعمل کتبی این کار را انجام میدهند، ازاینرو قادر به پاسخگویی به صاحبان چکها نیستند. بنا بر این گزارش، مسئولین اقتصادی و بانکی رژیم عراق هیچگونه اظهارنظری درمورد علت عدم قبول برخی چکهای بانکی نکردهاند. یادآوری می شود در پی کاهش شدید قیمت نفت، عربستان سعودی و کویت که از حامیان مالی اصلی عراق محسوب میشوند، با کمبود شدید امکانات مالی مواجه شدهاند و گفته می شود حجم پرداختهای این دو کشور به عراق به شدت کاهش یافته است.»^(۱)

درهمینحال، بانک سلطنتی اسکاتلند در انگلیس نیز اعلام کرد: «شش هزار کارگر صنایع استخراج نفت در اسکاتلند در معرض بیکاری قرار گرفتهاند. برخی شرکتهای استخراجکننده نفت نظیر شرکت اموکو، شرکت بریتیش پترولیوم، شرکت بورمان، شرکت بریتول، شرکت هامیلتون و شرکت شل به علت کاهش به ای نفت، انگیزه اقتصادی و به رهبری خود را برای سرمایهگذاری و ادامه امور استخراج نفت به میزان ۴۰ تا ۱۰۰ درصد از دست دادهاند.»^(۲)

۳. رژیم عراق زمان تردد اتباع خارجی را در این کشور محدود و عزاداری علنی برای کشتهشدگان جنگ را در بغداد ممنوع اعلام کرد.

دولت عراق با انتشار دستورالعملی، از اتباع خارجی مقیم این کشور خواست تا از هرگونه رفتوآمد پس از ساعت ۱۵ به طور جدی خودداری کنند. برخی منابع خبری در تبیین دلیل این اقدام گفتند در پی حمله نظامی امریکا به لیبی که به کمک انگلیس صورت گرفت، اتباع و مؤسسات امریکایی و انگلیسی در نقاط مختلف موردحمله قرار گرفتند، البته که در بخشنامه صادره به این امر اشارهای نشده است، اما گفته می شود این موضوع به طور خصوصی با نمایندگان سفارتخانهها در میان گذاشته شده است.»^(۳)

هفتهنامه العمل الاسلامی نیز نوشت که پس از گذشت چند روز از عملیات والفجر ۸، رژیم عراق به کسانی که عضوی از خانوادهشان را در جنگ از دست داده بودند، دستور داد از نصب پرچم سیاه بر سر در منزلشان به نشانه عزاداری خودداری کنند.»^(۴)

۱. سرگرد باب الیوت کارشناس مؤسسه مطالعات راهبردی لندن، در تحلیلی اوضاع نظامی ایران و عراق، تأثیر موفقیت ایران در منطقه فاو، ضرورت بازپسگیری فاو و دلیل تلاشهای نافرجام ارتش عراق در منطقه فاو را بررسی کرده و پیروزی احتمالی ایران را نگرانکننده دانسته است.

رادیو بیبسی به نقل از باب الیوت درباره وضعیت نظامی دو طرف جنگ گفت: «تصرف شبه جزیره فاو، ایران را در موضعی قرار داده که توانسته شطالعرب [اروندرو] و خور عبدالله

۲- ۸۱. روزنامه ابرار، ۱۳۶۵/۲/۱۰، ص ۱.

۳- ۸۲. روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۲/۱۰، ص ۱۹.

۴- ۸۳. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۱۰، ص ۳.

را که راه آبی منتهی به تنها بندر باقیمانده عراق یعنی ام‌القصر است، در کنترل خود داشته باشد. از اینرو عراق باید شبه جزیره فاو را به هر نحو ممکن پس بگیرد، ولی نیروهای عراقی تا این تاریخ نتوانسته‌اند در مقابل مواضع ایران پیشروی کنند یا از ارسال تدارکات و اعزام نیروهای تازه‌نفس ایران جلوگیری کنند. حتی تلاش فرماندهان عراقی به رغم به کارگیری نیروهای استراتژیک احتیاط ویژه خود یعنی لشکر گارد انقلابی [ریاست جمهوری] ناکام مانده است. برخی ناظران معتقدند موفقیت ایران در فاو که در آغاز تهاجم، به پیشروی محدود امید داشت، نشان داد این کشور مهارت و امکانات لازم برای استفاده از فرصت‌های غیرقابل پیش بینی را دارد. بعضی دیگر بر این عقیده‌اند که تهاجم ایران بسیار با دقت انتخاب، نقشه‌ریزی و پیاده شد، ضمن آنکه اجرای حملات دیگری در منطقه سلیمانیه دور از انتظار نیست که در این صورت و به احتمال زیاد نیروهای عراقی را بیش‌ازپیش به گسترش مجبور و آنها را تضعیف خواهند کرد.»

باب الیوت با مقایسه این دو نظریه یادآور شد: «گرچه این دو نظر متفاوت‌اند، ولی در یک فرض مشترک هستند که نیروهای ایران از مهارت بیشتری در فنون نظامی برخوردارند.» الیوت همچنین تمهیدات تاکتیکی عراق را که برپایه تمرکز بر قدرت آتش و تشدید حملات هوایی بود بیشتر دانست و افزود: «عراق برای جبران کمبود نیروی انسانی خود در این جنگ، به سیستمی از مواضع دفاعی مستحکم با حمایت قدرت آتش متمرکز برای متلاش کردن نیروهای ایران متوسل شد، اما از آنجا که عراق نیروی پیاده پرتحرک و پرقدرتی ندارد، نمیتواند کاری از پیش ببرد و به نظر میرسد فرماندهان عراقی انعطاف و ابتکار لازم را که در استفاده از چنین نیرویی حیاتی است، ندارند.»

به عقیده این کارشناس، عراق گرچه از نیروی هوایی برتری نسبت به ایران برای حمله به شهرها، مراکز اقتصادی، تأسیسات نفتی و کشتیها برخوردار است، اما ناپیوستگی این حملات از یکسو و دقیقنبودن هدفگیریها از سوی دیگر موجب شده است تأثیر حملات حتی اگر از نظر تاکتیکی، ایران را دچار مشکلاتی کرده باشد، از نظر راهبردی چندان بااهمیت تلقی نگردد. باب الیوت با ارزیابی نتایج حملات اخیر نیروهای ایرانی و تصرف اراضی جدید، ولی محدود به دست آنان گفت: «ایران برای اولینبار حملات خود را علیه نقاط ضعف عراق متمرکز کرده و با یک سلسله پیروزیهای محدود و ناحیه‌ای احتمالاً صف‌آرایی دفاعی عراق را تضعیف خواهد کرد. علاوه بر این، ایران با این پیروزیهای محدود، به موقعیت خود در مذاکرات آینده قدرت خواهد بخشید. البته پیروزی [نهایی] ایران هنوز نزدیک نیست، اما امکان آن به طور روزافزون در سراسر منطقه مایه نگرانی است.» (۱)

۲. نشریه یونایتد آفریکا (چاپ آلمانغربی) در مقالهای به تحلیل گسترش جنگ ایران و عراق در منطقه خلیج فارس، تسلیح عراق به سلاحهای شیمیایی، به حاشیه‌رفتن قوانین جنگ و نحوه رفتار رسانه‌ها با پدیده جنگ پرداخت.

ص: ۷۲

۱- ۸۴. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۱/۲/۱۳۶۵، صص ۳ و ۴، رادیو بیسی، ۱۰/۲/۱۳۶۵؛ و - اداره کل مطبوعات و رسانه‌های خارجی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۱۱۲، ۲۸/۲/۱۳۶۵، صص ۲۰ و ۲۱، مجله صوت‌البلاد (چاپ قبرس)، ۳۰ آوریل ۱۹۸۶.

این نشریه با اشاره به کندی روند جنگ خلیج فارس، آلودگی و مسمومیت فضای دریایی و شهری و تأثیر حملات مکرر و نامعقول عراق بر کشتیرانی بین المللی و صادرات منظم نفت در ششمین سال جنگ نوشته است: «عراق با حملات ناجوانمردانه به هواپیماهای غیرنظامی و کشتیهای بازرگانی این جنگ را جهانی کرده است. دراینحال رسانه های گروهی جهان از استفاده مکرر سلاحهای مرگبار شیمیایی و بیولوژیکی توسط عراق گزارش میدهند. این اواخر تلویزیون آلمان غربی نشان داد که چگونه یک شرکت امریکایی مستقر در هلند، عراق را به سلاحهای شیمیایی و بیولوژیکی، مرکب از سموم گیاهی و جانوری و گازهای خطرناک سمی تجهیز میکند. شرکت فوق با به انهدایی واهی به انجامدادن معاملات خود اعتراف کرد، ولی نگفت که این سلاحها چگونه به دست عراقی ها میرسد. درعینحال عهد کرد که ازاینپس عراق را با اینگونه سلاحهای مرگآور تغذیه نماید.» نویسنده مقاله سپس درباره ازسرگیری حملات هوایی عراق افزوده است: «طی این جنگ نوعی روش غیراخلاقی دایر بر حملات هوایی و توپخانهای علیه مناطق مسکونی ایران ازسوی عراق اعمال شده و ایران نیز پیوسته عراق را به انجامدادن اینگونه حملات متهم کرده است. حملات فوق گرچه برای مدتی متوقف شد، اما بار دیگر به تحریک عراق از سر گرفته شد. در جریان این جنگ، ناظران بین المللی با بیمیلی خاطرنشان کردند که سازمان ملل متحد و دیگر کنوانسیونها و منشورهای بین المللی که با مسائلی از قبیل به کارگیری سلاحهای شیمیایی، حمله به هواپیماهای غیرنظامی، کشتیهای بازرگانی و غیره سروکار دارند، کلاً به دست فراموشی سپرده شدهاند.

برای نمونه: کنوانسیون ۱۹۲۵ ژنو درمورد عدم به کارگیری سلاحهای شیمیایی؛ کنوانسیون ۱۹۷۲ ژنو درمورد متوقفنمودن تولید، به کارگیری و ذخیره کلیه سلاحهای شیمیایی و بیولوژیکی با توجه به قدرت تخریب آنها؛ موافقتنامه ۱۲ ژوئن ۱۹۸۴ دبیرکل سازمان ملل متحد [و عراق] جهت متوقفنمودن حملات هوایی، توپخانهای و موشکی به مناطق مسکونی و همچنین قوانین و موافقتنامهها و کنوانسیون سازمان دریایی بین الملل درمورد عبور آزادانه و بیخطر کشتیهای باری و ... [و] بالاخره پروتکل ۱۹۷۰ ژنو. ... طی پنج سال گذشته تلاشهای صلحآمیز بسیاری جهت پایانبخشیدن به این جنگ صورت گرفته است. نخست رهبران عراق از پذیرفتن هرگونه اقدام دراینمورد امتناع می کردند، جمهوری اسلامی ایران معتقد است که این کشور آغازگر جنگ نبوده و بنابراین تنها زمانی میتواند جنگ را متوقف نماید که متجاوز (یعنی صدام حسین) به خاطر عدم درک صحیح از خواسته مردم عراق کاملاً مجازات شود.»

نویسنده در ادامه مقاله با تحلیل روند جنگ، اوضاع را به زیان عراق پیش بینی و با استناد به مدارکی دراینزمینه تصریح کرد: بسیاری از مدارک فعلی مبین این حقیقت است که جنگ به ضرر عراقی ها پیش میرود و بسیاری از همسایگان این کشور در خلیج فارس مانند کویت و عربستان سعودی - که از لحاظ مالی صدام را یاری میدهند - دچار شک و تردید شدهاند و در هولوهراس

به سرمیبرند. در ادامه این مقاله درمورد انعکاس اخبار جنگ آمده است: «علیرغم پیروزی ایران که دفاعی موفقیت آمیز از مناطق تازه آزادشده را به همراه داشت، مطبوعات بین المللی اظهار تردید کردند و دست آخر به طور لجوجانه یا مبادرت به چاپ حقیقت نمودند یا جانب احتیاط را رعایت کرده و اصلاً چیزی ننوشتند و به اصطلاحاتی از قبیل "موقعیت گیجکننده است" یا "زدخورد به بن بست رسیده" توسل جستند. اکثر مطبوعات فوق بیانیهای تبلیغاتی عراق را نقلقول کردهاند.»^(۱)

۱. استاد مسائل منطقه غرب آسیا در دانشگاه کلمبیا گفت که بحران سیاسی لبنان و تنگناهای اقتصادی سوریه بر اثر کاهش به ای نفت، سبب تیرگی روابط راهبردی ایران و سوریه نخواهد شد.

پرفسور خالدی در گفتوگو با رادیو امریکا ضمن اشاره به عواقب ناگوار نزول شدید به ای نفت بر اقتصاد کشورهای منطقه غرب آسیا گفت: «کاهش به ای نفت، سوریه را دچار ناملایمات شدید اقتصادی کرده است به نحویکه علاوه بر کاهش ارزش خارجی، باعث افت میزان کمکهای مالی مستقیم ممالک نفتی عرب به دمشق شده است. عربستان سعودی بزرگترین حامی مالی سوریه به مقدار قابلملاحظه از کمکهایش به سوریه کاسته است. پارلمان کویت با ادامه کمکهای مالی به دمشق مخالفت میکند. لیبی هم به دلیل فشار اقتصادی قادر به ادامه کمک به سوریه نخواهد بود.»

وی با توجه به فشارهای فزایندهای که بر اقتصاد سوریه تحمیل شده تصریح کرد: «کاهش درآمدهای خارجی [و مشکلات اقتصادی] سوریه بدان معنی نیست که دمشق برای ادامه دوستی با تهران به ای سنگینتری مطالبه کند. زیرا اولاً، ایران نیز قادر به انجام کاری نیست، ثانیاً، روابط سوریه و ایران جنبه سوقالجیشی دارد تا یک رابطه اقتصادی، بدین جهت درحالحاضر دلیلی بر قطع روابط دمشق و تهران یا وخامت آن وجود ندارد زیرا ادامه جنگ خلیج فارس و بحران لبنان به حفظ اتحاد دو کشور کمک میکند.»

خالدی درباره تأثیر تحولات لبنان بر روند مناسبات تهران و دمشق گفت: «البته اگر مسیر جنگ ایران و عراق یا تحولات لبنان تغییر کند میتوان انتظار دگرگونیهایی در روابط تهران و دمشق را داشت.»^(۲)

۲. صبح امروز، گردهمایی وزیران امور خارجه کشورهای عرب با هدف دستیابی به توافق درباره دستور کار اجلاس فوقالعاده سران کشورهای عربی، در شهر فاس کشور مراکش آغاز به کار کرد.^(۳) این نشست به شدت تحت تأثیر حمله امریکا به لیبی و جنگ عراق علیه ایران بود و به دلیل اختلاف نظر شدید بین اعضا در نخستین روز گردهمایی توافقی درمورد دستور کار اجلاس سران کشورهای عرب حاصل نشد.

ص: ۷۴

۱- ۸۵. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۱۲۳، ۱۰/۲/۱۳۶۵، صص ۱۳ - ۱۱، نشریه یونایتد آفریکا (چاپ آلمانغربی).

۲- ۸۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۱/۲/۱۳۶۵، ص ۸، رادیو امریکا، ۱۰/۲/۱۳۶۵.

۳- در نخستین روز گردهمایی وزیران امور خارجه عرب، نمایندگان ۱۹ کشور از ۲۱ کشور عضو جامعه عرب، از جمله وزیر امور خارجه لیبی شرکت داشتند و فقط کرس یهای سوریه و لبنان خالی بود. البته گفته می شد که هیئت نمایندگی لبنان از بیروت عازم فاس شده است. [روزنامه اطلاعات، ۱۱ / ۲ / ۱۳۶۵، ص ۲۰]

لیبی و سوریه اصرار داشتند در اجلاس فوقالعاده سران عرب فقط موضوع حمله امریکا به لیبی بررسی شود. علاوه بر این، لیبی چند ساعت قبل از اجتماع وزیران امور خارجه کشورهای عرب، خواستار برگزاری اجلاس سران عرب در این کشور شد و تهدید کرد که در غیر این صورت اجلاس را تحریم خواهد کرد.^(۱) سوریه نیز شرکت در نشست سران کشورهای عربی را منوط به موافقت با دو شرط کرد: یکی برگزاری این اجلاس در خاک لیبی و دیگری محدود شدن مذاکرات سران به مسئله حمله امریکا به لیبی.^(۲)

در همین حال سفیر عراق در فرانسه اظهار کرد: «کنفرانس سران عرب باید مسئله جنگ ایران و عراق را بررسی کند.»^(۳) از سوی دیگر، پطروس غالی وزیر مشاور در امور خارجه مصر، گفت: «کشورهای عربی امریکا را به خاطر حمله اخیرش به لیبی تحریم نخواهند کرد، زیرا این کشورها سیاستهای طرابلس را که برهمزننده ثبات می باشد محکوم میکنند.»^(۴)

برخی کشورهای میانه‌روی عرب و عربستان سعودی نیز خواستار بررسی همه مسائل دنیای عرب، از جمله جنگ ایران و عراق در اجلاس سران کشورهای عربی شدند. آنها مایلاند به وضوح بدانند لیبی و سوریه تا چه مرحله‌ای از جمهوری اسلامی ایران در برابر کشور عربی عراق پشتیبانی میکنند.^{(۵)(۶)}

با توجه به جانبداری ایران از مواضع لیبی و سوریه، روزنامه کویتی القبس موضعگیری لیبی را متأثر از سفر علیاکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران، به این کشور اعلام کرده و نوشته است: «مقامات ایرانی به مقامات لیبیایی اطلاع داده‌اند که طرح مسئله جنگ ایران و عراق از دیدگاه کشورهای عرب ممکن است بر روابط میان ایران و لیبی تأثیر بگذارد.»^(۷) این در حالی است که شاذلی قلیبی دبیرکل اتحادیه عرب، با وجود اشاره به گسترش خطرناک جنگ ایران و عراق، برخلاف درخواست بغداد از محکوم کردن صریح حمله ایران به عراق خودداری و اعلام کرد: «کنفرانس سران عرب سه مسئله همبستگی اعراب، دفاع از امنیت ملی و راههای برقراری صلح را مورد بررسی قرار خواهد داد.» وی همچنین حمله امریکا به لیبی و تهدیدهای رژیم صهیونیستی علیه سوریه را محکوم کرد.^(۸)

برخی رسانه‌ها به نقل از محافل آگاه، اعلام کردند که تشدید اختلافات در آستانه برگزاری اجلاس سران کشورهای عرب، ممکن است موجب به تعویق افتادن زمان برگزاری این اجلاس شود.^(۹)

۱. با وجود مخالفت بیش از ۵۰ سناتور امریکایی، دولت ایالات متحده بر اجرای معامله ۳۵۴ میلیون دلاری فروش اسلحه به عربستان سعودی پافشاری کرد.

نشریه وال استریت ژورنال آسیایی که امروز در توکیو توزیع شد، گزارش داد: «دولت امریکا

ص: ۷۵

۳- ۸۹. روزنامه کیهان، ۱۰/۲/۱۳۶۵، ص ۲۰.

۴- ۹۰. روزنامه ابرار، ۱۳/۲/۱۳۶۵، ص ۵.

۵- ضمیمه دارد؛ دلایل اصرار ک شورهای میان هرو یعرب بر طرح موضوع جنگ ایران و عراق در اجلاس سران کشورهای عرب.

۶- ۹۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۲، ۱۱/۲/۱۳۶۵، ص ۱۶، رادیو اسرائیل، ۱۰/۲/۱۳۶۵.

۷- ۹۲. همان، صص ۱۴ و ۱۵، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۰/۲/۱۳۶۵.

۸- ۹۳. روزنامه اطلاعات، ۱۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲۰.

۹- ۹۴. روزنامه ابرار، ۱۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

تعهد دارد یکصد موشک هوا به زمین هارپون به ارزش ۱۰۷ میلیون دلار برای نصب روی جت‌های اف ۱۵، تعداد ۹۹۵ فروند موشک هوا به هوا سایدویندر (۹ ال-ام) و ۶۷۱ فروند موشک سایدویندر را - که همه انواع آنها قبلاً به اسرائیل فروخته شده‌اند - به عربستان سعودی نیز بفروشد. همچنین در نظر است ۲۰۰ فروند موشک هوا به زمین استینگر و تعداد دیگری موشک که توسط نفر شلیک می شود نیز برای حفاظت از تأسیسات نظامی و حوزه‌های نفتی به عربستان فروخته شود.***** اما ۵۷ سناتور کنگره آمریکا با امضای یک قطعنامه، مخالفت خود را با پیشنهاد فروش حدود ۲۶۰۰ فروند موشک به عربستان اعلام کردند. دلیل اصلی مخالفت این گروه از نمایندگان - که عمدتاً دموکراتها هستند - بر این فرض است که به کارگیری این سلاحها علیه اسرائیل در یک جنگ احتمالی وجود دارد. (۱)

ضمیمه گزارش ۱: استراتژی دفاع متحرک عراق

عراقی ها فقط شش ماه اول جنگ حالت تهاجمی داشتند و پس از آن بر اثر مقاومت رزمندگان ایران و حملات پیدرپی آنان در لاک دفاعی فرو رفتند، اما در پنجمین سال جنگ، بعد از عملیات والفجر ۸ عراق دوباره راهبرد تهاجمی را از سر گرفت. ارتش عراق به طور موقت از فاو دست کشید و با شروع سازماندهی نیروها و بازسازی یگانها زمینه تغییر شیوه ادامه جنگ را فراهم کرد و آماده اجرای عملیتهای آفندی شد. این شیوه آفندی "استراتژی دفاع متحرک" نامیده شد و ارتش عراق آن را راهی برای پایان جنگ اعلام کرد. وزیر دفاع عراق در تشریح این راهبرد اظهار کرد: «ارتش عراق باید از دفاع ثابت و پدافند غیرمتحرک صرف نظر کند و با بسیج کلیه امکانات آموزشی، لجستیکی، نیروی انسانی و زرهی، پیوسته از خطوط ثابت دفاعی خارج و به مرزهای ایران هرجا مصلحت باشد، حمله کند.» (۲)

ارتش عراق امیدوار بود با موفقیت در اجرای این راهبرد، علاوه بر کاستن از فشارهای سیاسی و ضربات روانی ناشی از شکستهای پیدرپی در فاو از انفعال خارج شود و ابتکار عمل را در جنگ به دست گیرد. از اینرو پس از اطلاعاتی که از خطوط پدافندی رزمندگان ایران کسب کرد، با آگاهی از تمرکز یگانهای اصلی سپاه پاسداران در منطقه فاو، خطوط پدافندی ضعیف و قابل نفوذ را شناسایی و سلسله حملاتی را از ۱۵ اسفند ۱۳۶۴ با هجوم به منطقه چوارتا آغاز کرد. این حملات به تدریج با حمله به ارتفاعات دربندیخان (۱۵/۱/۱۳۶۵)، منطقه شریانی و پیچ انگیزه (۱۸/۱/۱۳۶۵)، ارتفاعات سومار (۲۲/۱/۱۳۶۵)، منطقه سیدکان (۴/۲/۱۳۶۵)، جزیره جنوبی مجنون (۶/۲/۱۳۶۵)، فکه (۱۰/۲/۱۳۶۵)، پیچ انگیزه (۱۹/۲/۱۳۶۵)، حاج عمران (۲۴/۲/۱۳۶۵) به اجرا درآمد (۳) و در ادامه با حمله به مهران و اشغال آن در ۲۷/۲/۱۳۶۵ پایان یافت.

به نظر کارشناسان نظامی، هدف عراق از این تحرکات دستیابی به چند هدف سیاسی و نظامی بود، از جمله:

○ حل کردن مسائل ناشی از تلفات بسیار سنگین نیروهای ارتش عراق در عملیات والفجر ۸.

○ تجزیه و زمینگیر کردن قوای ایران با هدف جلوگیری از اجرای عملیات گسترده.

○ به رهبرداری تبلیغاتی و برقراری موازنه سیاسی در جنگ و ناچار کردن ایران به پذیرش صلح اجباری.

○ به دست گرفتن ابتکار عمل در جنگ و تعیین مکان نبرد.

0 تضعیف جبهه فاو برای ضربه زدن به خطوط دفاعی ایران در این منطقه در زمان مناسب.

0 گرفتن اسیر با اهداف تبلیغاتی. (۴)

ص: ۷۶

۱- ۹۵. روزنامه ابرار، ۱۶/۲/۱۳۶۵، ص ۴.

۲- ۹۶. مهدی حاجی خداوردیخان، مهران در روند تحولات جنگ ایران و عراق، تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۹۱، ص ۲۵۱.

۳- ۹۷. سند شماره ۶۸۲/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش استراتژی دفاع متحرک رژیم عراق، مهدی انصاری، صص ۴۷ - ۳۶.

۴- ۹۸. سند شماره ۶۵۴/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱.

ضمیمه گزارش ۴: اجرای عملیات محدود در منطقه فاو برای ترمیم خطوط پدافندی

در پی اجرای عملیات والفجر ۸ در منطقه فاو و ۴۰ روز نبرد مداوم، خط پدافندی به دلیل شکل مارپیچی آن، وجود رخنه بین خط حد قرارگاهها و نیز انجام نشدن الحاق کامل آسیبپذیر باقی مانده بود. از جمله رخنه‌های موجود رخنه حدود ۲ کیلومتری میان قرارگاه‌های عملکننده در منطقه پدافندی کارخانه نمک بود که این شکاف روی جاده شنی، بزرگ و امکان نفوذ همواره متصور بود. از سویی به دلیل کمبود نیروی خودی، پاکسازی نیروهای عراقی و ترمیم رخنه‌های موجود در منطقه انجام نشد و از سوی دیگر دشمن نیز در همین محور به علت نداشتن عقبه و استحکامات مناسب، آسیبپذیری بیشتری داشت. به طوریکه جاده‌های مواصلاتی آنان زیر آتش بود. به همین دلیل علاوه بر تحمل تلفات شدید، ارتش عراق قادر به تدارکات مطلوب نیز نبود. این وضعیت برای نیروهای عراقی چه از لحاظ رزمی و چه از لحاظ روحی بسیار شکننده بود. بنابراین فرماندهان عراقی برای غلبه بر این معضل در ۳۱/۱/۱۳۶۵ از روی جاده شنی جنوب کارخانه نمک تهاجم سنگینی را با شلیک گلوله‌های شیمیایی در دو محور جاده املقصر و کارخانه نمک آغاز کردند، اما واکنش به موقع نیروهای کمین لشکر ۲۷ محمدرسولالله (ص)، اقدامات مؤثر توپخانه و ادوات و همچنین حضور سریع نیروهای کمکی از لشکر فجر موجب شد دشمن پس از دو ساعت جنگ شدید با تحمل تلفات سنگین و با به جا گذاشتن ۳۰۰ الی ۴۰۰ جنازه عقب نشینی کند. در ضمن ۱۲ نفر از جمله فرمانده گردان ۳ از تیپ ۹۶ عراق، به اتفاق ۱۱ سرباز و درجهدار به اسارت درآمدند.

برای حل کامل معضل خط پدافندی لازم بود نیروهای خودی با اجرای عملیاتی قابل توجه، وضعیت ناپایدار خط پدافندی را به وضعیتی مطمئن و باثبات برسانند ضمن آنکه ترمیم خط پدافندی خودی، منجر به آزادسازی نیروی قابل توجهی از این جبهه می شد تا امید دشمن برای بازپسگیری آن قطع شود که این مهم با عملیات در محور کارخانه نمک و جاده فاو - بصره و با هدف تأمین مربع گوشه شرقی کارخانه نمک و عقب‌راندن قوای دشمن از روی جاده استراتژیک تا مقابل زاویه شمالی این مربع (روی جاده خاکی) در ۸/۲/۱۳۶۵، حاصل شد.

سازمان رزم و شرح عملیات نیروهای خودی در کارخانه نمک در ۸/۲/۱۳۶۵:

برای اجرای عملیات در این منطقه مقرر شد در جناح راست، قرارگاه کربلا با استعداد لشکرهای ۸ نجف و ۲۵ کربلا - و در جناح چپ، قرارگاه نجف با ۳ یگان (لشکر ۱۴ امام حسین (ع)، لشکر ۳۱ عاشورا و تیپ ۳۲ انصارالحسین (ع)) در محورهای تعیین شده وارد عمل شوند.

عملیات در ساعت ۲۱ مورخ ۸/۲/۱۳۶۵، آغاز و در طول شب و روز اول، کلیه اهداف تأمین شد و امر الحاق میان یگانها و بین دو قرارگاه در روی جاده شنی و ضلع جنوب شرقی مربعی صورت گرفت. عملیات فقط در روی جاده فاو - بصره ناقص ماند که در شب دوم، دوباره اجرا و کامل شد.

از حوادث مهم این عملیات در شب اول، اقدام دشمن به شلیک گلوله‌های توپ شیمیایی بود که تأثیری در نتیجه کار نداشت.

همچنین نیروهای لشکر ۸ نجف، در دو شب عملیات خود توانستند با فریب دشمن، تلفات زیادی را به نیروهای عراقی وارد و

تعدادی از آنان را اسیر کنند. شب اول، پس از استقرار در نقاط موردنظر، آتش سبک اجرا کردند و تعدادی از نیروهای دشمن، برای خاموشکردن این آتش، وارد معرکه شدند و سپس نیروهای مستقر در کمینگاه، آنها را محاصره و منهدم کردند. در شب دوم نیز با یک عقب نشینی تاکتیکی در یک محور، نیروهای دشمن به دام رزمندگان مستقر در مناطق تعیین شده، افتاده و متحمل تلفات بسیاری شدند.

نتایج و دستاوردهای کلی عملیات:

۱. تصرف قسمت اعظم اهداف بجز گوشه شمالی مربعی در جناح راست لشکر ۸ نجف.
۲. آزادشدن بخش عمدهای از نیروها و یگانهای درگیر سپاه در منطقه.
۳. احیای روحیه تهاجمی در بین نیروهای خودی و امیدواری به توانایی اجرای تک موفق.
۴. انهدام وسیع نیروهای دشمن و عقب‌راندن آنها به موضع دفاعی و سلب روحیه و توان آفندی آنان.^(۱)

ص: ۷۷

۱- ۹۹. مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، جنگ در سال ۱۳۶۵ (کارنامه یکساله سپاه)، تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۶۷، صص ۴۹ - ۲۸.

ضمیمه گزارش ۳۲: دلایل اصرار کشورهای میانه‌روی عرب بر طرح موضوع جنگ ایران و عراق در اجلاس سران کشورهای عرب برخی تحلیلگران مسائل سیاسی درباره تلاش جناح راست جهان عرب درخصوص گنجاندن موضوع جنگ ایران و عراق در دستور کار اجلاس سران کشورهای عربی بر این عقیده‌اند که طرح این موضوع و تأکید عراق بر آن در اجلاس یادشده درواقع یک طرح امریکایی است.

ریگان پس از تهاجم نظامی امریکا به لیبی، چندینبار تکرار کرد که اگر لازم باشد، علیه لیبی دوباره دست به عملیات خواهند زد. بنابراین به نظر میرسد که راه تهاجم دوم باز است و هدف جناح راست جهان عرب پوشاندن چهره امریکا می باشد. به همین منظور به ترین راه برای نیل به این هدف، افزودن موضوعهای دیگر ازجمله جنگ ایران و عراق، مسئله فلسطین، مذاکرات شاه حسین با شیمون پرز و حتی درگیری اخیر قطر - بحرین به دستور کار اجلاس سران عرب است، زیرا هرچه موضوعهای بیشتری در این اجلاس طرح شود به امریکا و حمله تجاوزگرانه‌اش به لیبی کمتر پرداخته خواهد شد. بنابراین اقدام امریکا در ظاهر مشروع جلوه خواهد کرد و پس از این کسب مشروعیت، جناح راست جهان عرب امیدوار خواهد شد که ریگان به وعده خود درمورد حمله به پایتختهای ایران و سوریه عمل کند. این درحالی است که ایران، سوریه و لیبی معتقدند محور اصلی دستور کار اجلاس سران عرب باید بررسی تجاوز امریکا به لیبی باشد.^(۱)

ص: ۷۸

۱. در پی حمله روز گذشته ارتش عراق به منطقه فکه و شکسته شدن خط لشکر ۱۶ زرهی ارتش ایران و پیشروی دشمن در خاک ایران، فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران دستور تشکیل قرارگاه مشترک با لشکر ۱۶ زرهی قزوین، پاکسازی رخنه دشمن در منطقه فکه و آمادگی برای حمله به مواضع ارتش عراق در این منطقه را به تیپ ۱۰ سیدالشهدای سپاه ابلاغ کرد. جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه نیز بر ضرورت شناسایی سریع استعداد و آرایش نیروهای عراقی در منطقه فکه و حمله به آنها تأکید کرد.

فرماندهی نیروی زمینی سپاه در نامه‌های «به کلی سری» به فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) با تصریح به اینکه «در دستور شفاهی تغییری داده نشده است»، مأموریت این تیپ و هماهنگی لازم برای پاتک به دشمن را چنین ابلاغ کرد: «تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) آماده باشید تا در ساعت (س) روز ۱۱/۲/۱۳۶۵ رخنه دشمن در منطقه عمومی فکه [محدوده پدافندی لشکر ۱۶ زرهی قزوین] را پاکسازی نموده و مواضع قبلی تیپ ۱ لشکر ۱۶ را تصرف نمایید و آماده باشید تا بنا به دستور، تک خود را جهت انهدام دشمن بر روی جاده آسفالت به سمت پاسگاه فکه ادامه دهید.» در ادامه این نامه برای هماهنگی بیشتر نیروها بر اجرای مواردی به این شرح تأکید شده است:

الف) تشکیل قرارگاه مشترک ارتش و سپاه (لشکر ۱۶ زرهی - تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع)).

ب) تحت امر گرفتن گردان ضد زره قرارگاه نجف.

ج) به کارگیری ۲ گردان سازمانی و احتیاط بنا به دستور (پیاده).

د) تحت امر گرفتن گردان ۲۱۵ تانک از لشکر ۸۱ زرهی.

هـ-) تحت امر گرفتن یک گروهان مکانیزه (۸ دستگاه نفربر پی.ام.پی).

و) هماهنگی پشتیبانی آتش توپخانه با گردانهای ۳۲۰ و ۳۲۱، کالیبر ۱۵۵ میلیمتری، ۶ دستگاه کاتیوشا و ۴ قبضه توپ ۲۳۰ میلیمتری.

ز) انجام هماهنگیهای لازم با واحد به داری مربوطه از تیپ ۱ لشکر ۱۶.

ح) انجام هماهنگی با افسر رابط هوانیروز (یک فروند بالگرد ۲۱۴ برای انتقال مجروحان تحت امر باشد).

ط) آمادگی برای مقابله با بمباران شیمیایی.

ی) پراکندگی مواضع نیروها در منطقه به منظور مقابله با بمباران هوایی.

ک) آمادگی برای تأمین هدفها و خطوط تصرفی به کمک لشکر ۱۶ زرهی قزوین. (۱)

علامه براین، رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه، به علی عبداللهی از مسئولان طرح و عملیات قرارگاه خاتمالانیا(ص)، که از روز قبل، به منطقه فکه رفته است تأکید کرد که نیروهای اطلاعاتی با سرعت و با استفاده از موتور، برای شناسایی منطقه فکه اقدام کنند و در صورت نیاز از بالگرد هم استفاده شود؛ چون باید هرچه زودتر برای انهدام دشمن در این منطقه اقدام کنند. وی با اشاره به اینکه دشمن قصد ماندن در منطقه را ندارد، گفت: «نباید به عراقی ها اجازه دهیم راحت فرار کنند. آنها میخواهند غنایم موجود در منطقه را جمع کنند و بروند. با علی فضلی [فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع)] که به منطقه آشناست، باید عراقی ها را منهدم کنیم».

همچنین به فتحالله جعفری فرمانده زرهی سپاه پاسداران، دستور داده شد یک گروهان تانک به منطقه فکه اعزام کند. (۲)

۲. پس از تجاوز روز گذشته ارتش عراق به منطقه فکه و اشغال بخشی از مناطق فکه و شیخ حاوی، فرمانده سپاه چهارم ارتش عراق اعلام کرد که عراق سرزمینهای اشغال شده را تا زمانیکه نیروهای ایران خاک عراق را در تصرف دارند، نگهداری خواهد کرد.

رادیو صوتالجماهیر به نقل از سرلشکر ستاد ثابت سلطان احمد ضمن اعلام تصرف بخشی از خاک جمهوری اسلامی ایران در منطقه فکه و شیخ حاوی گفت: «زمین ایرانی که نیروهای ما در عمق ۱۲ کیلومتر تصرف کردند یک منطقه حیاتی و مهم از نظر سوقالجیشی به شمار میرود.» وی تعرض صبح روز گذشته عراقی به مناطق فکه، شیخ حاوی و چنانه (حنانه)، نبردی نمونه توصیف کرد که نتیجه سرعت عمل و هماهنگی این نیروها در هجوم به مواضع ایران بوده است.

ثابت سلطان به خبرگزاری عراق گفت: «عزیمت مردان در ساعت شش صبح، طبق نقشه تعیین شده آغاز و نیروهای ظفرمند به عمق دشمن نفوذ کرده و دفاعها و استحکامات و سیستمهای موانع پیچیده را که سیمهای خاردار و میدانهای مین در برابر واحدهای خودی کار گذاشته بود از بین بردند.» (۳)

-
- ۱- ۱. سند شماره ۱۷۳۷۸۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به فرماندهی تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع)، ۱۴/۲/۱۳۶۵.
- ۲- ۲. سند شماره ۱۲۱۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی، مهدی انصاری، ۱۳۳۵/۲/۵ تا ۱۳۶۵/۲/۱۲، ص ۱۳۳.
- ۳- ۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۳، ۱۳۶۵/۲/۱۲، صص ۱۲ و ۱۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۱/۲/۱۳۶۵.

۳. فرمانده لشکر ۱۷ زرهی ارتش عراق امروز، طرح پاتک و طرح نبرد پدافندی در منطقه عمومی مهران را به منظور مقابله با حمله احتمالی ایران در این منطقه، به یگانهای تحت امر خود ابلاغ کرد (۱) تا ضمن بررسی آن تصمیمات لازم را در این زمینه اتخاذ کنند.

سرتیپ ستاد مؤید اسماعیل حمادی فرمانده لشکر ۱۷ زرهی ارتش عراق، در نامه‌های ضمن اشاره به هدف طرح سازمان یگانهای رزمی و وظایف آنها و راهکارهای احتمالی رزمندگان ایران، اقدامات لازم را برای مقابله با حمله ایران یادآوری کرده است. در ابتدای این نامه هدف طرح «نابودی دشمن و ممانعت آن از گرفتن یا اشغال زمینهای مهم یا استراتژیک» ذکر شده و سپس ضمن بیان سازمان رزم و گروههای رزمی، وظایف آنها چنین مشخص شده است:

«الف) تقویت مناطق پدافندی که از طرف گروهانهای پاتک یا گردان زرهی کامل شده تهدید میشوند.

ب) پشتیبانی نیروهای پیاده در عملیات تعرضی در مناطقی که تانکها نمیتوانند تیر مستقیم روی آنها شلیک کنند.

ج) اتخاذ سد برای متوقف ساختن نفوذ و گرفتن دور تک دشمن و جلوگیری از گسترش و نابودی آنها در مراحل بعدی.

د) انجام پاتک برای پسگرفتن مواضعی که سقوط کرده است.»

فرمانده لشکر ۱۷ زرهی ارتش عراق در ادامه بر شناسایی اهداف تا رده گروهانها، شناسایی محورها و جادهها، شناسایی فاصله میان تیپها و فاصله میان لشکر ۱۷ و لشکر مجاور و نیز تمرینهای مستمر شبانه و روزانه تیپ با شرکت همه رستهها و واحدهای خدماتی تأکید کرده است. در این طرح پستی و بلندیهایی حمیرین، زرباطیه، پلهای بدره، زمینهای حیاتی و ارتفاع ۲۵۰، پاسگاه الزیدی، ارتفاع ۲۵۶ و پاسگاه الدراجی زمینهای تاکتیکی اعلام شده است و پنج مسیر، به عنوان راههای نیروهای پاتککننده (ایران) پیش بینی شده است.

در طرح پاتک لشکر ۱۷ زرهی ارتش عراق، برای اجرای پاتک، این تاکتیکها در نظر گرفته شده است:

«الف) حمله به دشمن از جناحی که امکان رسیدن به عقبه آن وجود دارد، جهت قطع راههای عقب نشینی او و نابود ساختن و اسیر نمودن هرچه بیشتر افراد دشمن.

ب) استفاده از گردانهای پیاده برای اجرای پاتک در مناطقی که نمیتوان به صورت گسترده از یگانهای زرهی استفاده نمود.

ج) استفاده از تانکها و نفربرهای زرهی برای ارائه آتش پشتیبانی بر گردانهای پیاده یا پیاده مکانیزه در مناطقی که امکان به کارگیری گسترده یگانهای زرهی نیست.

ص: ۸۳

د) تأکید اساسی بر اینکه یگانهای زرهی موظف به نابود ساختن و بیرون راندن دشمن از مکانهایی هستند که اشغال کرده است.»

سرتیپ حمادی در بخشی دیگر از طرح خود، طرح نبرد پدافندی را ارائه و تصریح کرده که این طرح، بر هشت مورد پابهریزی شده است که مهمترین آنها عبارتاند از:

۱. نابود ساختن تجمعات دشمن به وسیله اسلحه های مختلف قبل از اینکه (دشمن) دست به تعرض بزند و وارد ساختن بیشترین تلفات و خسارات جانی و مادی.

۲. ایجاد تأخیر در پیشروی دشمن و متوقف ساختن آن در جلوی سیستم موانع و وارد ساختن بیشترین تلفات قبل از رسیدن به لبه جلویی منطقه نبرد.

۳. مقاومت و پایداری یگانها در مواضعشان و محاصره کردن و متوقف ساختن رخنه دشمن و ایجاد جزیره مقاومت تا روشنایی و آماده شدن برای پاتک به دشمن.

۴. اگر به چندین موضع رخنه شود، لشکر باید موضعی را که اهمیت خاصی دارد و رخنهای را که در مواضع نزدیک لشکر ایجاد شده در اولویت قرار داده و با آن مقابله کند و سپس بر حسب اهمیت در سایر مواضع به مقابله بپردازد. (۱)

۱. امروز، فرمانده قرارگاه کربلا در جلسهای با مسئولان این قرارگاه و مسئولان تیپ ۱۸ الغدیر و لشکر ۷ ولیعصر (عج)، ضمن تحلیل عملیتهای اخیر عراق موسوم به استراتژی دفاع متحرک، ادامه پدافند به شیوه کنونی را در منطقه فاو زیانبار خواند و با توجه به دستاوردهای عملیات اخیر در این منطقه، خواستار آمادگی یگانها برای اجرای عملیات شد. (۲)

در این جلسه که احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، حسن دانا یفر معاونت عملیات قرارگاه کربلا، سعید فرجانشین مسئول اطلاعات قرارگاه کربلا، سیف الله حیدرپور فرمانده تیپ ۱۸ الغدیر و غلامحسین کلولی معاون عملیات لشکر ۷ ولیعصر (عج) حضور داشتند، ابتدا گزارشی از شناساییهای تیمهای اطلاعاتی قرارگاه کربلا، لشکر ۷ ولیعصر (عج) و تیپ ۱۸ الغدیر از وضعیت دشمن و مناطق آسیبپذیر نیروهای خودی و عراقی بیان شد.

سپس احمد غلامپور با اشاره به تزلزل نیروهای عراقی و نبود روحیه جنگی مناسب در آنها گفت که با توجه به وضعیت ناپایدار دشمن، ما باید محورهایی را برای عملیات انتخاب کنیم که خودبه خود یا دشمن را مجبور به عقب نشینی کند یا ماندن در آن مواضع از نظر نظامی برای او مناسب نباشد. وی افزود: عراقی ها پس از عملیات والفجر ۸، یک رقابتی را برای حمله به ما شروع کرده اند، یعنی در حالیکه یگانهای اصلی سپاه در فاو به پدافند مشغول شدند، دشمن

ص: ۸۴

۲-۲. ضمیمه دارد؛ بررسی ادامه حملات ارتش عراق، چگونگی مقابله با آن و اجرای عملیات تکمیلی در منطقه فاو.

شروع به حمله در مناطق دیگر کرد. در این حملات عراقی ها به ضعفهای ما پی بردند و مرتب به خطوط پدافندی ما ضربه میزنند، این وضع خیلی بدی است. علت این امر هم ماندن ما (سپاه) در فاو و نداشتن تحرک است، درواقع ما در پی تحکیم مواضع هستیم و به دشمن فرصت بازسازی دادیم. بنابراین او به ما حمله میکند و ما ناچار شدیم تیپ ۲۱ امام رضا(ع) را از فاو به جبهه دیگر بفرستیم؛ تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) را رها کردیم و نمیدانیم به جبهه فکه منتقل کنیم یا جبهه شراهانی. لشکر ۵ نصر را به سومار فرستادیم و ادامه این وضع خیلی بد است.

فرمانده قرارگاه کربلا- در ادامه با توجه به موفقیت عملیات هشتم و نهم اردیبهشت در فاو، اضافه کرد که ما باید دوباره عملیات کنیم، عملیات اخیر در فاو نشان داد اقدام ما موفقیت آمیز و بازدارنده بوده است، چون نه تنها عراق نزدیک به ۵۰۰۰ تن تلفات داد، بلکه به ناچار تیپ ۶۶ نیروی مخصوص را که برای تصرف جزیره مجنون به آنجا برده بود به فاو بازگرداند. لشکر ۱۴ امام حسین(ع) دیروز در خط حد خودش در فاو یک پاتک اجرا کرد. در این پاتک تعدادی از افراد دشمن کشته و ۷ نفر اسیر شدند. غلامپور خطاب به حاضران در جلسه تصریح کرد که این حرفها برای تجدید روحیه شما نیست و واقعیت است. اگر ارتش شکست بخورد یا سپاه پیروز شود رسانه های دنیا نمیگویند چه کسی پیروز شد یا چه کسی شکست خورد، بلکه فقط فیلم اسیران و غنایم را پخش میکنند و حامیان صدام امیدوار میشوند که صدام میتواند پیروز نبرد باشد و بیشتر از او پشتیبانی میکنند.

فرمانده قرارگاه کربلا- در خاتمه با اشاره به اینکه در عملیات اخیر در فاو تعدادی از واحدهای رزمی دشمن از رده خارج شدند و برای آمادگی مجدد به زمان نیاز دارند، تأکید کرد که فرماندهان یگانها، تیمهای شناسایی را سریعتر فعال کرده و آماده ضربه مجدد به دشمن شوند، در این صورت دشمن مجبور می شود حملات خود به سایر جبهه ها را متوقف کند، ضمن آنکه نیروها دوباره روحیه تهاجمی پیدا میکنند. وی افزود: «ما اگر در آفند ۱۰۰ شهید بدهیم به تر است که در پدافند بایستیم و مداوم خمپاره بخوریم یا هواپیماهای عراقی عقبه ما را بمباران کنند یا [بمب] شیمیایی بزنند. بنابراین انشاءالله انتظار داریم از جلسه بعد با برادران درباره مانور عملیات [علیه دشمن] بحث کنیم.»(۱)

۱. جانشین فرمانده قرارگاه کربلا امروز در گفتوگو با راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ اهداف عملیات سه روز پیش در منطقه فاو و نتایج آن را بیان کرد.

حسن داناییفر اهداف این عملیات را ترمیم مواضع پدافندی، فعال نگهداشتن جبهه با هدف افزایش هوشیاری نیروها، تقویت روحیه آفندی و به رهگیری از تاکتیک پدافند متحرک و رد دیدگاه دشمن مبنی بر ناتوانی نیروهای ایران در اجرای عملیات در منطقه فاو اعلام کرد.

ص: ۸۵

۱- ۵. سند شماره ۷۱۶۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی استراتژی دفاع متحرک عراق، (قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ۱۱/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۰۸۰)، مهدی انصاری، صص ۷۶ - ۷۴.

وی سه عامل تهدیدکننده در این منطقه را چنین شرح داد: ۱. دشمن با پیشروی در چند قسمت، خط پدافندی را ناقص کرده بود و هر لحظه احتمال سقوط خط پدافندی و خطوط اولیه وجود داشت. ۲. میان دو محور قرارگاه کربلا و قرارگاه نجف به سبب ایجاد آبگرفتگی از سمت کارخانه نمک، شکاف بزرگی ایجاد شده بود. ۳. عراقی ها در جاده استراتژیک خود را به خط ما نزدیک کرده و روی جاده شنی مستقر شده‌اند. دانایفیر این عوامل را خطر عمده و از علل اجرای عملیات در منطقه فاو برشمرد.

جانشین فرمانده قرارگاه کربلا- دلیل دوم اجرای عملیات را تقویت روحیه نیروهای خودی اعلام کرد و توضیح داد که فشارهای متعدد و مستمر عراق برای بازپسگیری گامبه گام منطقه فاو سبب شده بود تا ما همواره نیروها را در حال آمادهباش نگهداریم و به آنان هشدار دهیم که هر لحظه احتمال پاتک عراقی ها وجود دارد و آنان را به تحکیم مواضع ترغیب کرده و کارهایی کنیم که در طول جنگ نکرده بودیم. مثلاً- هر شب منور بزنیم که دشمن نیاید، موانعی نظیر سیمخاردار و موانع خورشیدی جلوی مواضع خود ایجاد کنیم؛ کارهایی که برای نیروهای ما تازگی داشت و روحیه پدافندی در نیروها به وجود آورده بود که خیلی رنج‌آور و برای حرکتهای آینده مسئله‌ساز بود.

به اعتقاد دانایفیر ایجاد موانع و آباندازی در جلوی مواضع پدافندی برای جلوگیری از تهاجمات احتمالی دشمن، این گمان را در عراقی ها تقویت کرد که ما نه می‌خواهیم و نه میتوانیم در فاو عملیات کنیم. به همین دلیل دشمن با خیال آسوده نیروهای خود را از این منطقه به جبهه های دیگر برد و با هدف به رهبرداری سیاسی و تبلیغاتی در مناطقی که میدانست حتماً پیروز می شود، عملیات اجرا کرد.

دانایفیر درباره عملیات اخیر در منطقه فاو گفت: «لشکر ۲۵ کربلا با ۵ گروهان، لشکر ۴۱ ثارالله (ع) با ۲ گروهان و لشکر ۸ نجف در عملیات شرکت کردند. لشکر ۲۵ کربلا مأموریت داشت با عملیات روی جاده شنی پیش برود و با لشکر ۳۱ عاشورا الحاق نماید. لشکر ۴۱ ثارالله (ع) یک گروهانش روی دژ و گروهان دیگرش روی جاده آسفالت و لشکر ۸ نجف میبایست قرارگاه دشمن را که پیش رویش بود، تصرف کند. شناساییها از مواضع عراقی در طول پنج روز (۲۰ تا ۲۵ فروردین) انجام شد. پس از آمادگیهای لازم، عملیات ساعت ۴ شب [بامداد ۸/۲/۱۳۶۵]، آغاز شد و تا ظهر روز بعد، یگانهای خودی توانستند به اهدافشان دست پیدا کنند. البته در حین عملیات، لشکر ۸ نجف به لحاظ اینکه در جناح راستش تانکهای دشمن حضور داشتند، فشار بیشتری متحمل شد. پس از آن، شب ۹/۲/۱۳۶۵، تیپ ۵۰۱ عراق با واحدهایی از تانک و پیاده در محور لشکر ۸ نجف پاتک کردند که نیروهای خودی تلفات خوبی بر دشمن وارد کردند. لشکر ۴۱ ثارالله (ع) بعد از مرحله اول عملیات، بدون هماهنگی با ما، از حد خودش بیشتر جلو رفت که البته از عراقی ها انهدام خوبی کرد؛ ولی ۴ شهید و ۱۲ مجروح و ۱ اسیر داد.

در

این درگیری حدود ۳۰ نفر از عراقی ها کشته و تعدادی اسیر شدند. از لشکر ۸ نجف و لشکر ۲۵ کربلا فعلاً حدود ۷۰ نفر شهید شمارش شدند. کلاً اسیرهایی که در این عملیات از عراقی ها گرفته شد از تیپ ۴۱۲، تیپ ۹۶، تیپ ۵۰۱ و گردان ۲ تیپ ۱۵ زرهی بود. عمده تلفاتی که ما دادیم پس از عملیات بود که بر اثر اجرای آتش دوربرد عراق بود. الآن (ساعت ۱۰ صبح ۱۳۶۵/۲/۱۱)، وضعیت ما خوب گزارش شده است. البته روی قرارگاهی که از دست داده‌اند فشار است، ولی فشار زرهی نیست بلکه آتش توپخانه و ادوات است و جاهای دیگر فشار [روی نیروها] نیست.» (۱)

۱. اهمیت راهبردی منطقه فاو موجب شده است که فرماندهان سپاه همواره در صدد تدابیری برای تحکیم مواضع نیروهای خودی و مقابله با اقدامات احتمالی دشمن در این منطقه باشند. تلاش برای حفر کانالی از جاده ام‌القصر به خور عبدالله، بستن لوله‌های نفتی منتهی به فاو و پیش بینی اقدامات لازم برای اطفای حریق احتمالی روی اروندرود از جمله این تدابیر است.

علی شمخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه، در دیدار با دو تن از مسئولان وزارت نفت با اشاره به تلاشهای واحدهای مهندسی قرارگاه و یگانها برای حفر کانالی به منظور تردد نیروها گفت که واحدهای مهندسی به منظور سهولت رفتوآمد قایقها اقداماتی برای حفر یک کانال از پایگاه موشکی سوم (سمت چپ جاده ام‌القصر) به خور عبدالله انجام دادند، ولی به دلیل باتلاقی و شل بودن زمین، شنها داخل کانال سرازیر و سبب پر شدن کانال می شود. وی افزود: «امکان دارد عراقی ها از طریق لوله‌های نفتی که در فاو کشیده شده گازهای سمی پمپاژ کنند. همچنین، احتمال دارد که عراق با جاری کردن نفت روی رودخانه اروند ایجاد آتشسوزی کند، بنابراین لازم است امکانات اطفای حریق در منطقه آماده باشد.» پس از اظهارات شمخانی، مسئولان وزارت نفت اعلام آمادگی کردند با استقرار یک گروه تخصصی اقدام به بستن لوله‌های نفت بکنند. جمشید سرداری مسئول جنگ آب، نیز توضیحات فنی را در خصوص چگونگی انسداد لوله‌های نفت بیان کرد.

در ادامه جلسات امروز قرارگاه نیروی زمینی سپاه، مسعود حجاریان از مسئولان لجستیک وزارت سپاه پاسداران، در جلسه کوتاهی با فرمانده نیروی زمینی سپاه، از ساخت دستگاه آبشیرینکن به همت وزارت سپاه و نصب آن در کنار اروندرود خبر داد. به گفته حجاریان، این دستگاه در هر ساعت ۴ مترمکعب آب شیرین میکند و میتواند به راحتی آب شرب یک گردان را در روز تأمین کند. (۲)

۲. در پی تحرکات روزهای گذشته نیروهای عراقی در منطقه فاو که به دنبال عملیات رزمندگان خودی در این منطقه رخ داد، عراقی ها امروز، اقدام به اجرای پاتک و بمباران این منطقه کردند که دستاوردی برای آنان نداشت.

ص: ۸۷

-
- ۱-۶. سند شماره ۷۱۶۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: مصاحبه راوی مرکز (مهدی انصاری) با فرمانده قرارگاه کربلا و جانشین فرمانده قرارگاه کربلا، (قرارگاه نیروی زمینی، ۱۳۶۵/۲/۱۱، نوار شماره ۱۹۰۸۱)، صص ۱۲ - ۶.
- ۲-۷. سند شماره ۱۲۱۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۴۲ و ۱۴۳.

بنا بر گزارش قرارگاه عملیاتی خاتمالانیا(ص)، تیپهای ۵ و ۷ گارد ریاست جمهوری عراق روی محور امالقصر - فاو در ده کیلومتری شمال پل مملحه مستقر شده‌اند و تیپ ۳۰ زرهی لشکر ۶ ارتش عراق که نیروی احتیاط محور جاده استراتژیک است به سمت جلو، جابه جاییهایی انجام داده است.(۱)

راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه نیروی زمینی سپاه، در یادداشت‌های امروز خود درباره اوضاع منطقه فاو نوشته است: ساعت ۱۰ صبح، خبرهایی از آمادگی نیروهای عراقی برای پاتک در محور جاده استراتژیک به قرارگاه، دریافت شد. علی آستانه از قرارگاه نوح اعلام کرد که هواپیماهای عراقی تا ساعت ۱۳:۵۰، چهار بار منطقه را بمباران کردند که تلفاتی نداشت. از منطقه مأموریت قرارگاه کربلا نیز گزارش رسید که از سمت چپ جاده استراتژیک نیروها در معرض تیر مستقیم تانکهای عراقی هستند. در محدوده لشکر ۸ نجف هم نیروهای عراقی چند پاتک اجرا کردند که هربار عقب رانده شدند.(۲)

راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در ادامه یادداشت‌های خود آورده است: «برادر شمخانی در ساعت ۱۹:۲۵ با برادر کاظمی تماس گرفت و از وضعیت او جویا شد. فرمانده لشکر ۸ نجف میگوید از صبح تاکنون به خط ما پاتک می شود. عراقی ها جلو می آیند، بچه ها آنها را عقب میزنند، اما باز هم جلو می آیند. ما برای زدن خاکریز به لودر و بلدوزر احتیاج داریم. درخواست کرده ام، میگویند نداریم. برادر شمخانی به احمد [کاظمی] گفت: مستقیماً با من تماس بگیر، من میگویم تا یک ساعت دیگر به شما برسانند. باز هم مستقیماً با ما تماس بگیر. برادر شمخانی به احمد تأکید کرد که اینهمه تبلیغ کرده ایم، مردم چشمشان به اینجاست محکم بایستید.

پس از این تماس، برادر شمخانی با برادر محسن [رضایی که تهران است] تماس گرفت و مطلب [فشار شدید دشمن به خط لشکر ۸ نجف] را به ایشان منتقل کرد و گفت اگر شما هم تماسی با احمد [کاظمی] گرفتید، تأکید کنید در مقاومت. که قرار شد ایشان هم تماس بگیرد. برادر شمخانی پس از این تماس با برادر یدالله شمایی از مسئولان مهندسی جهاد، تماس گرفت و تأکید زیادی در رساندن وسایل به لشکر نجف کرد.»(۳)

بنا بر اعلام قرارگاه عملیاتی جنوب سپاه پاسداران و به استناد اظهارات اسیران عراقی، از عواملی که سبب تحریک دشمن برای حمله به منطقه فاو شد، سه ضعف عمده در خط پدافندی نیروهای خودی بود: ۱. وجود شکاف و به هم پیوسته نبودن خط پدافندی. ۲. نبود آتش پشتیبانی و سلاحهای سنگین. ۳. غافلگیر شدن.(۴)

ص: ۸۸

۱- ۸. سند شماره ۱۳۶۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای قرارگاه عملیاتی خاتمالانیا(ص) سپاه (واحد اطلاعات)، شماره ۱۱، ۱۳۶۵/۲/۱۲، ص ۲.

۲- ۳. کمبود ماشینآلات مهندسی که یگانهای مستقر در منطقه فاو نیاز شدیدی به آنها داشتند، موجب نگرانی بسیاری شده بود. جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه در گزارشی به فرمانده نیروی زمینی سپاه درباره شکنندگی خطوط پدافندی گفت: «دیشب، برادر غلامپور [فرمانده قرارگاه کربلا-] تلفن زده و برای دو لودر گریه میکرد. او نیاز به دو دستگاه لودر دارد تا خاکریزها را محکم کند که تیر مستقیم تانکهای دشمن به نیروها آسیب نرساند.» [سند شماره ۱۲۱۵/د مرکز مطالعات و

- تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه (مهدی انصاری)، ۵ تا ۱۲ اردیبهشت ۱۳۶۵، ص ۱۳۶]
- ۳- ۹. سند شماره ۱۲۱۵ / د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۴۱.
- ۴- ۱۰. سند شماره ۱۳۶۱۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲، شماره ۱۸۳۶، ۱۱/۲/۱۳۶۵، ص ۵.

۱. امروز، فرمانده قرارگاه نصرت در نامه‌های "به کلی سری" به فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا(ص) نتایج بررسی دستور شفاهی فرمانده کل سپاه مبنی بر اجرای عملیات در جزیره جنوبی مجنون و پیشنهاد اصلاحی خود را برای اجرای عملیات در این منطقه اعلام کرد.

در این نامه نقاط ضعف اجرای این عملیات، چنین اعلام شده است:

۱. متکی بودن به یک عقبه ۵/۴ کیلومتری که فقط نفر میتواند روی آن تردد کند.

۲. وجود دید و تیر دشمن روی عقبه آبی نیروهای خودی.

۳. وجود سه راهکار مناسب برای دشمن جهت پاتک، که با اجرای یک آتش تهیه سنگین به راحتی میتواند نیروهای بدون عقبه ما را عقب براند.

در پایان پیشنهادی به این مضمون مطرح شده است: به دلیل این ضعفهای اساسی نمیتوان یک عملیات مطلوب و مؤثر را در این خط حد انجام داد. پیشنهاد می شود که عملیات در جزیره جنوبی با توجه به امکانات و نیروهای موجود جهت تصرف ۲ کیلومتر در ضلع غربی و مرکزی و بازپسگیری سنگرهای ۵ و ۶ روی ضلع شرقی، برنامه ریزی شود. (۱)

۲. ارتش عراق به منظور آموزش و افزایش آگاهی پرسنل نظامی و جلوگیری از تأثیر مواد شیمیایی بر نیروهای خودی و نیز برای آلوده کردن مناطق درگیری و اشغال شده، سازمان "شیمیایی، میکروبی، رادیواکتیو" تشکیل داده است.

سازمان حفاظت اطلاعات ارتش جمهوری اسلامی ایران گزارشی از نتایج بازجویی اسیران عراقی متخصص در امور شیمیایی برای آشنایی سازمانهای نظامی تهیه کرده است. در این گزارش، اطلاعاتی درباره ساختار سازمان و اداره شیمیایی ارتش عراق، سیستم و نحوه آموزش یگانها، سازمان داخلی گردانهای شیمیایی و وظایف آنها و محل انبارها و کارخانههای تولید مواد شیمیایی درج شده است.

در بخشهایی از این گزارش هشت صفحه‌های آمده است: این سازمان که تحت‌رهبری فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق انجام وظیفه میکند از اداره شیمیایی ارتش عراق تشکیل یافته است. ریاست این اداره به عهده سرهنگ داروساز عبدالمطلب اشکوری است. در هر لشکر ارتش عراق یک گردان شیمیایی تشکیل شده است و هر گردان شامل گروهان شناسایی، گروهان پاکسازی و گروهان تولید دود است. فرمانده آموزشگاه رسته شیمیایی، سرهنگ اکرم اسماعیل الدباغ است و معلمان این مرکز آموزشی را عده‌ای از متخصصان کشور شوروی و افسران عراق که تحصیلات دانشگاهی در رشته شیمی یا فیزیک دارند، تشکیل میدهند.

ص: ۸۹

(فرماندهی)، ۱۱/۲/۱۳۶۵.

به دلیل فراوانی واردات و ساخت مصنوعات داخلی در زمینه مواد شیمیایی، مقامات عراقی اقدام به تأسیس انبارها و کارخانهای مخصوص در مناطق مختلف عراق کرده‌اند که از جمله آنها انباری در منطقه گمرک واقع در جاده فلوجه (شمال غرب بغداد)، پادگان التاجی در حومه شمالی بغداد، انبار مواد شیمیایی منطقه بعقوبه واقع در منطقه منصوریه الجبل، ساختمان انرژی اتمی پشت پادگان الرشید، کارخانه پتروشیمی بصره، کارخانه مواد شیمیایی حدیثه واقع در جاده رمادیه به حدیثه، کارخانه مواد شیمیایی پادگان سعد در منطقه بغداد جدید، می باشد. (۱)

۳. هواپیماهای عراقی امروز علاوه بر بمباران مجتمع فولاد اهواز، به حریم هوایی شهر بانه و محل استقرار نیروهای خودی در منطقه سردشت تجاوز کردند. همچنین ارتش عراق مدعی شد یک بالگرد ایران را سرنگون کرده است.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی و دفتر فرماندهی سپاه منطقه ۳ کربلا، دو هواپیمای میگ ۲۳ عراقی ساعت ۱۰، از ارتفاع بسیار پایین بار دیگر مجتمع فولاد اهواز و منطقه به رهبرداری یونیت ۲ اهواز واقع در ۱۰ کیلومتری این شهر را بمباران کردند که بر اثر آن ۵ تن شهید و ۸ تن مجروح شدند. در این حمله یک وسیله نقلیه و یک کانتینر منهدم و به اردوگاههای کارکنان این مجتمع خساراتی وارد شد. (۲)

سختگوی نظامی عراق حمله امروز هواپیماهای عراقی را حمله موفقیت آمیز دیگری علیه تلمبه خانهای چاههای نفتی اهواز برشمرد و دلیل آن را تجاوز ایران علیه عراق و مخالفت ایران با پیشنهادهای صلح اعلام کرد. (۳) گفتنی است با پیداشدن جسد سوخته و متلاشیشده یکی دیگر از کارگران در همین منطقه که روز گذشته بمباران شد، آمار شهیدان حمله دیروز به ۴ تن رسید. (۴)

قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) نیز اعلام کرد: ساعت ۱۶ امروز، چند هواپیمای عراقی به حریم هوایی شهر بانه تجاوز کردند که با آتش پدافند هوایی متواری شدند. (۵) هواپیماهای عراقی لحظاتی بعد به حریم هوایی شهرستان سردشت و شهرک ربط و در ساعتهای ۱۰:۲۰ و ۳۰:۲۰ نیز به حریم هوایی پادگان جلدیان تجاوز کردند که با آتش پدافند هوایی مواجه شدند و بدون هیچ اقدامی منطقه را ترک کردند. (۶) گفتنی است تکرار حملات به شهر بانه، موجب شد امروز مردم شهر را تخلیه کرده و هنگام عصر دوباره به منازلشان بازگردند. بانکهای این شهرستان نیز امروز تعطیل بود. فرماندار بانه در نامه‌ای از کلیه ادارات خواست تا مطابق ساعت کاری مقرر (۷ الی ۱۴:۳۰) به فعالیت بپردازند. (۷)

از سوی دیگر، سختگوی نظامی عراق ادعا کرد که ساعت ۱۰:۳۰ صبح امروز، ۳ بالگرد ایرانی کبرا در برابر واحدهای ارتش عراق در بخش عملیاتی شرق میسان (حوزه عملیاتی سپاه چهارم) ظاهر شدند که یک فروند از آنها هدف آتش پدافند هوایی قرار گرفت و در خاک ایران سرنگون شد. (۸)

ص: ۹۰

۲-۱۳. سند شماره ۷۵۶۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی سپاه منطقه ۳ کربلا به دفتر فرماندهی کل سپاه، ۱۱/۲/۱۳۶۵؛ و - خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۳، ۱۲/۲/۱۳۶۵، ص ۳، اهواز - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۱/۲/۱۳۶۵.

۳-۱۴. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۲/۲/۱۳۶۵، ص ۴، رادیو بغداد، ۱۱/۲/۱۳۶۵.

۴-۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۳، ۱۲/۲/۱۳۶۵، ص ۳، اهواز - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۱/۲/۱۳۶۵.

۵-۱۶. سند شماره ۳۵۹۴۸۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای عملیاتی قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهدا(ع) (ژاجا - رکن ۲)، ۱۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۶-۱۷. سند شماره ۳۵۹۵۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای عملیاتی قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهدا(ع) (ژاجا - رکن ۳) به فرماندهی ژاجا (رکن ۳ - عملیات)، ۱۱/۲/۱۳۶۵، ص ۱.

۷-۱۸. سند شماره ۳۳۹۷۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندار بانه به استانداری کردستان (معاونت سیاسی)، ۱۱/۲/۱۳۶۵.

۸-۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۳، ۱۲/۲/۱۳۶۵، ص ۵، رادیو صوتالجماهیر، ۱۱/۲/۱۳۶۵.

۱. یک نفتکش متعلق به عربستان سعودی در جنوب خلیج فارس هدف موشک قرار گرفت. خبرگزاری رویتر این حمله را به ایران نسبت داد و اعلام کرد بر اثر آن چند تن کشته یا زخمی شده‌اند.

براساس گزارش بیمه لویدز، نفتکش ۳۱۵۰۰ تنی به نام السفانیه^(۱) که عازم بندر رأسالتنوره در عربستان بود در نزدیکی سواحل قطر و امارات عربی متحده هدف موشک قرار گرفت و به آتش کشیده شد و خدمه آن، کشتی را در ۷۵ مایلی شمال غربی ابوظبی رها کردند.^(۲)

خبرگزاری رویتر با اعلام اینکه در طول سال جاری مسیحی این سیودومین کشتی است که در خلیج فارس هدف قرار گرفته، ایران را عامل این حمله اعلام کرد و به نقل از منابع کشتیرانی گفت: «منطقه نفتی و دریایی رستم که دارای تسهیلات فرود هلیکوپتر می باشد، اخیراً توسط ایران در چند حمله مشابه مورد استفاده قرار گرفته است.» رویتر افزود: به عقیده تحلیلگران نظامی، ایران در حملات خود از بالگردهای اس.اچ.۳ بل استفاده میکند.^(۳)

۲. همزمان با روز جهانی کارگر، نیروهای بسیج کارخانجات و ادارات در سراسر کشور با اجرای رژه، آمادگی خود را برای حضور در جبهه ها اعلام کردند. جانشین فرمانده کل قوا در پیامی به کارگران، حضور باشکوه آنان در مراسم رژه را موجب تحکیم ستون فقرات جمهوری اسلامی و ضامن اقتدار نظام دانست.

امروز، در تهران هزاران تن از کارگران و کارمندان بسیجی عضو بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و گروهی از افراد کفپوش و مسلح درحالیکه سربندهای منقوش به شعارهای حماسی "جنگ، جنگ تا پیروزی"، "راهیان کربلا، برای فتح کربلا پیش به سوی جبهه ها" را بر پیشانی بسته بودند در چند خیابان رژه رفتند و سپس در استادیوم شهید شیرودی تجمع کردند. در این مراسم حجتالاسلام مهدی کربوبی نماینده امام در بنیاد شهید، پیام جانشین فرمانده کل قوا حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی را خطاب به کارگران قرائت کرد.

در پیام حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی با اشاره به اینکه «هنوز میلیونها کارگر تحتسیطره استکبار جهانی و فشارهای ناشی از سختی کار، روزها و شبه ای سختی را سپری میکنند»، آمده است: «در ایران اسلامی عرق جبین کارگران و زحمتکشان در کنار خون شهیدان راه آزادی و عشق به یک جویبار ریخت و کارگران همگام با دلاوران عرصه جنگ هر روز با گسستن قیدوبندهای استعماری و شکستن دیوارهای تعلق، اساس استقلال و ستون فقرات جمهوری اسلامی را تحکیم بخشیدند. اینک جبهه های نور علیه ظلمت از حضور قوی و یکپارچه بازوهای انقلاب، شور و التهابی دیگر گرفته و حضور کارگران در تمامی صحنه های پیکار فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و نظامی ضامن اقتدار جمهوری اسلامی و ترسیمگر راه دفاع از اسلام می باشد.»^(۴)

ص: ۹۱

۱-۴. نیروی دریایی سپاه پاسداران نام صحیح کشتی را "السفینه" اعلام کرد.

۲-۲۰. همان، ص ۴، لندن - خبرگزاری فرانسه، ۱۱/۲/۱۳۶۵.

۳-۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۳، ۱۲/۲/۱۳۶۵، ص ۵، بحرین - خبرگزاری رویتر، ۱۱/۲/۱۳۶۵.

۴-۲۲. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳/۲/۱۳۶۵، ص ۱۱؛ و - روزنامه اطلاعات، ۱۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

شرکت کنندگان در مراسم روز جهانی کارگر با صدور قطعنامه‌های آمادگی خود را برای تغییر خط تولید به تولید سلاح و مهمات و همچنین حضور در جبهه ها اعلام کردند. آنان ضمن تأکید بر ضرورت اصلاح الگوی مصرف، خواستار تسریع در واگذاری سهام کارخانجات به کارگران شدند. در این قطعنامه ۱۲ ماده‌ای آمده است: «ما کارگران مسلمان چون همیشه فرامین تاریخساز حضرت امام [خمینی] مبنیبر لزوم پرکردن جبهه ها را به گوش جان شنیده، با زبان دل لیک گفته و آمادگی کامل خود را جهت حضور در جبهه های نور علیه ظلمت تا پیروزی نهایی اعلام میداریم [و] بار دیگر اعتقاد راسخ خود را درخصوص اولویت جنگ و... تغییر خطوط تولید به تولید سلاح و مهمات تا آنگاه که دیگر فتنهای نباشد اعلام میداریم.»

در ادامه قطعنامه، توطئه کاهش قیمت نفت محکوم و تأکید شده است: «ما حمایت از موضعگیریهای قاطع دولت جمهوری اسلامی از تغییر الگوی مصرف را الزامی دانسته و از کارگران میخواهیم اجازه ندهند سرمایههای ملی به وسیله استعمارگران به تاراج رود.» همچنین در بند ۱۰ قطعنامه کارگران ضمن حمایت از دولت به دلیل واگذاری سهام کارخانجات به کارگران، خواستار تسریع در این کار شدند تا کارگرنوازی از شعار به عمل بدل شود.^(۱)

۳. ارتش عراق برای تأمین کادر فرماندهی یگانهای خود، زمان آموزش دوره افسری را کاهش داده و برای رفع کمبود نیروی انسانی، درصدد جلب همکاری عشایر و نیروهای اتحادیه میهنی کردستان عراق برآمده است.

به گزارش واحد اطلاعات عملیات قرارگاه نجف ۲ سپاه پاسداران: «مدت دوره دانشکده افسری عراق قبل از شروع جنگ با احتساب دوره مقدماتی سه سال بوده که پس از دوره مقدماتی دانشجویان به درجه ستوان دومی نائل می شدند، ولی اکنون دوره دانشکده افسری، منهای دوره مقدماتی به ۱۵ تا ۱۶ ماه تقلیل یافته و پس از پایان این مدت دانشجویان به درجه ستوانی نائل میگرددند. کوتاهی دوره به دلیل حذف تعطیلات سالیانه و حذف دروسی نظیر تاریخ، جغرافیا و انگلیسی است و در عوض به ساعات تدریس درس رزم شبانه افزوده شده است.»^(۲)

از سوی دیگر، رژیم عراق که از چندی قبل به دلیل کمبود نیروی انسانی در ارتش، طرح استفاده از عشایر را در جنگ بررسی کرده بود، اخیراً نمایندگانی از سران جاشها را برای سازش با جلال طالبانی رهبر اتحادیه میهنی کردستان عراق، اعزام و اعلام کرده است درصورت تمایل به همکاری و آتشبس بین دو طرف با قسمتهایی از شرایط خودمختاری؛ یعنی سپردن کنترل استان سلیمانیه به جلال طالبانی، موافقت خواهد کرد و درصورت تسخیر قسمتی از خاک ایران، علاوه بر واگذاری اسلحه و مهمات غنیمتی، به آنها پاداش نیز خواهد داد.^(۳)

یک نشریه داخلی سپاه در خبری تکمیلی درباره مواضع مثبت جلال طالبانی به این درخواست

ص: ۹۲

۱- ۲۳. روزنامه اطلاعات، ۱۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۲- ۲۴. سند شماره ۱۳۶۱۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴ و ۵.

۳- ۲۵. سند شماره ۱۳۶۱۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۴.

نوشته است: «طالبانی در جواب به نمایندگان مزبور اظهار داشته که چون به مقامات ایرانی قول همکاری داده است، نمیتواند به صورت آشکار همکاری خود را اعلام نماید، ولی میتواند با کنار کشیدن تیپهای ۳۷ و ۲۱ اتحادیه میهنی و نشان دادن نقاط ضعف و آسیبپذیر نیروهای ایرانی در منطقه مذکور، با آنها همکاری کند».

این نشریه در ادامه به سوابق و اهمیت موضوع اشاره کرده و افزوده است: «رژیم بعث عراق به علت کارآیی این افراد در جبهه های شمال غرب و غرب درصدد است عشایر کرد را جایگزین نیروهای نظامی خود در جبهه های شمالی کند تا بدینوسیله از یکسو پدافند آن منطقه را توسط نیروهای بومی و مجرب مستحکم نماید و از سوی دیگر، نیروهای خود را جهت به کارگیری در میدانهای جنگ آزاد کند. شایان ذکر است پیش از این ارتش رژیم بعث عراق توانسته بود در بازپسگیری منطقه عملیاتی والفجر ۹ و چند عملیات دیگر از جمله تصرف ارتفاعات دربندیخان از همکاری اکراد عراق به ره ببرد.»^(۱)

۱. پیشمرگان کرد عراقی با اجرای عملیات در مناطق حیات و شاندری، مناطقی را آزاد و تلفات و خساراتی را به ارتش عراق وارد کردند. رژیم عراق چند تن از مسئولان جیشالشعبی را اعدام کرد.

نماینده پیشمرگان حزب دمکرات کردستان عراق (بارزانیها) در گزارش به گردان ۱ نوهذ از درگیریهای شدید نیروهای تحت امر خود در منطقه حیات خبر داد و اعلام کرد که پیشمرگان کرد موفق شدند مناطقی چون سریبابک، گرویکولکان و سریزیلکوک را به کنترل خود درآورند و خساراتی به نظامیان عراق وارد کنند.^(۲)

قرارگاه رمضان نیز با استناد به خبر ژاندارمری ناحیه کردستان گزارش داده است که تعدادی از نیروهای حزب دمکرات عراق به یکی از پایگاههای ارتش عراق در منطقه شاندری در استان سلیمانیه حمله کردهاند. در این حمله ۳۰ نفر از نیروهای عراقی کشته و ۵ نفر اسیر شدهاند و اسلحه و مهمات پایگاه به غنیمت بارزانیها درآمده است.^(۳)

به گزارش ناحیه ژاندارمری کردستان، رژیم عراق اخیراً تعداد ۵ تن از مسئولان جیشالشعبی از جمله رشید صالح برادر استاندار سلیمانیه و مسئول عملیات مناطق حلبچه، خرمال، طویله و بیاره را اعدام کرده است. گفتنی است رشید صالح ۲۵ سال در دستگاه رژیم بعث خدمت کرده بود.^(۴)

۲. درگیری نیروهای خودی با عناصر ضدانقلاب، مینگذاری و اجرای کمین و تردد افراد ضدانقلاب به روستاها با هدف عملیات علیه نیروهای جمهوری اسلامی و نیز همکاری آنان با رژیم بعث عراق از جمله وقایع و حوادث امروز منطقه کردستان بود.

ص: ۹۳

۱- ۲۶. دفتر سیاسی نمایندگی امام در سپاه پاسداران، نشریه رویدادها و تحلیل، شماره ۹۴، ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۶.

۲- ۲۷. سند شماره ۱۸۱۵۵۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از نماینده کمبا ۱۱ منطقه اشنویه به گردان ۱ نوهذ، ۱۱/۲/۱۳۶۵.

۳- ۲۸. سند شماره ۱۸۲۳۹۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه رمضان (واحد اطلاعات) به ناحیه ۱ نقده

(اطلاعات)، ۱۱/۲/۱۳۶۵.

۴ - ۲۹. سند شماره ۳۳۷۶۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ژاندارمری کردستان به استاندار کردستان،
۱۱/۲/۱۳۶۵.

به گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) در هفت مورد درگیری در شهرهای کردستان با عناصر ضدانقلاب (از ۵/۲/۱۳۶۵ تا ۱۱/۲/۱۳۶۵)، از نیروهای خودی ۲ تن شهید و ۴ تن مجروح شدند و از افراد ضدانقلاب ۱۴ تن کشته و تعدادی زخمی شدند.^(۱) همچنین درگیری نیروهای پایگاه موسلان و نیز نیروهای گروهان چناره در محور مریوان به بسطام با عناصر ضدانقلاب پس از نیمساعت بدون تلفات خاتمه یافت.^(۲)

بر اثر برخورد یک فرد روستایی با مینی که عناصر ضدانقلاب در حوالی روستای کانیسور کار گذاشته بودند، یک پای وی قطع شد.^(۳) همچنین انفجار مین در جاده نيسک از توابع سردشت، موجب مجروح شدن ۸ تن از روستائیان شد. دو نارنجک که در محل تأمین پایگاه مسافربری به دست عناصر ضدانقلاب تلهگذاری شده بود، منفجر شد. ضدانقلابیون پس از این انفجار با شلیک به سمت نیروهای گشت پایگاه شهید یآوری در اطراف پل سلماس از منطقه گریختند.^(۴)

تعدادی از عناصر ضدانقلاب که قصد ورود به شهر سردشت را داشتند در شیار روستای ژاژو که به کمین نیروهای خودی برخوردند و پس از شلیک چند گلوله آر.پی.جی فرار کردند.^(۵) بنا بر گزارش سپاه صائیندر تعدادی از افراد حزب دمکرات از روستای ساریقمیش به سمت روستاهای کانیشته و باغچه آمدهاند و قصد حمله به پایگاههای مجاور را دارند. در همین حال گروهی از پیشمرگان دمکرات به فرماندهی عطاالله غلامی با تجمع در روستای چمپان و ۸۰ نفر از چتهای دمکرات با استقرار در روستای درهزیارت در تدارک حمله به پایگاه حصار و پایگاههای دیگر به سرمیرند.^(۶) تعدادی از اعضای کومهله نیز به سرپرستی مجید حسینی به روستای زویران در بخش سرشیو از توابع مریوان رفته و درباره استعداد و تجهیزات پایگاه رزمندگان اطلاعات جمعآوری کردهاند.^(۷)

فرمانداری شهرستان بانه اعلام کرد که سازمان استخبارات عراق تعدادی از افراد خود را که اهل سلیمانیه هستند با زن و بچه در پوشش پناهنده از ماؤوت عراق به سوی نوار مرزی بانه و سردشت روانه کرده و قرار است آنها با مسئولان حزب دمکرات کردستان عراق مستقر در منطقه بانه و سردشت تماس گرفته و با پرداخت مبلغی پول مسئولان را راضی کرده و در پوشش پیشمرگان بارزانی در نوار مرزی سکونت گزینند و اخبار و اطلاعات مربوط به نیروهای ایرانی و منطقه را جمعآوری کنند و منتظر دستور بمانند.^(۸)

۱. در پی تهدید امریکا به حمله نظامی علیه ایران، این موضوع در کمیسیون شورای امنیت کشور بررسی و تصمیمهایی برای مقابله با جنبه های تبلیغاتی و نظامی این تهدید گرفته شد.

کمیسیون فرعی شورای امنیت کشور امروز، در محل دبیرخانه این شورا با حضور نمایندگان وزارت اطلاعات، سپاه پاسداران، کمیته انقلاب اسلامی و قائم مقام معاونت دفاعی نخستوزیر

ص: ۹۴

- ۲-۳۱. سند شماره ۳۵۹۵۱۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه پاسداران انقلاب اسلامی سردشت (دفتر فرماندهی) به قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) (فرماندهی)، ۱۲/۲/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۳۵۹۵۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
- ۳-۳۲. سند شماره ۳۱۴۲۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۱۳/۲/۱۳۶۵.
- ۴-۳۳. سند شماره ۳۵۹۵۱۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
- ۵-۳۴. سند شماره ۳۵۹۵۱۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
- ۶-۳۵. سند شماره ۴۳۳۳۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه پاسداران صائیندر (واحد اطلاعات) به قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۱۱/۲/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۳۳۷۶۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
- ۷-۳۶. سند شماره ۳۳۷۶۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
- ۸-۳۷. سند شماره ۳۳۹۷۳۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری بانه به استانداری کردستان (معاونت سیاسی)، ۱۱/۲/۱۳۶۵.

تشکیل جلسه داد. در این جلسه درباره تهدید اخیر امریکا و تفاوت تهدید این کشور علیه لیبی با ایران، مقایسه موقعیت جغرافیایی تهران با طرابلس و بازتاب حمله احتمالی نظامی امریکا بحث و تبادل نظر شد.

اکثر اعضای این کمیسیون با الهام از دیدگاه امام خمینی مبنی بر پوچ بودن تهدیدات امریکا این تهدید را اقدامی تبلیغاتی برشمرده و معتقد بودند که امکان یک حرکت نظامی از سوی امریکا میسر نیست. در این باره قائم مقام معاونت دفاعی نخست وزیر گفت: «امکان نقطه‌زنی برای هواپیماهای امریکایی نیست و از طرفی با طرحهایی که در دست اقدام است و در آینده نزدیک به به رهدی می‌رسد، امکان عملیات دقیق علیه مراکز حیاتی و حساس تهران وجود ندارد.» نماینده سپاه نیز ضمن تأکید بر ناتوانی نقطه‌زنی هواپیماهای دشمن، معتقد بود که با توجه به موقعیت جغرافیایی تهران، هواپیماهای دشمن ناچار هستند در ارتفاع بالای پنجاه هزار پا عملیات اجرا کنند که اینگونه حملات فاقد ارزش نظامی است و دشمن نمیتواند نقاط مورد نظر را بزند، درحالی‌که اگر در ارتفاع بیست هزار پایی اقدام به اجرای عملیات کنند، حملات آنها مؤثر می‌باشد، البته در این صورت هم با تجهیز رادارها و پدافند عامل زمینی میتوان حملات دشمن را دفع کرد.

در ادامه جلسه درباره چگونگی دفاع غیرعامل و جلوگیری از هرگونه حادثه احتمالی، با تأکید بر سه محور این نوع دفاع؛ یعنی استتار، اختفا و خاموشی در شب، تصمیماتی اتخاذ گردید؛ از جمله:

۱. اجرای مانورهای تبلیغاتی علیه تهدیدات دشمن از طریق رسانه های گروهی و تحقیر امریکا در سخنرانیها و ایجاد آمادگی در مردم برای حمله احتمالی.

۲. برگزار نکردن جلسات همزمان توسط مسئولان سه قوه در مقر شهید مطهری.

۳. تقویت پدافند عامل نقاط حیاتی و حساس مانند منزل امام خمینی، منزل آیت الله منتظری، مجموعه شهید مطهری، سایر اماکن حیاتی و حساس تهران.

همچنین مقرر شد: وزارت اطلاعات با هماهنگی وزارت امور خارجه احتمال حمله هوایی امریکا را بررسی کرده و نتیجه آن را به شورای امنیت کشور گزارش دهد؛ کلیه اقدامات پدافندی و تمهیدات حفاظتی برای مقابله با حملات احتمالی طوری انجام شود که نه دشمن قادر به سوءاستفاده از آن باشد و نه در مردم ایجاد رعب و وحشت کند؛ ساختمانهای مقاوم و دارای زیرزمین برای استقرار ارگانهای مهم در مواقع حملات احتمالی مد نظر گرفته شود. (۱)

۲. رئیس شورای عالی دفاع در مراسم گرامیداشت سالگرد شهادت آیت الله مرتضی مطهری، ضمن محکوم کردن سیاست سلطه‌طلبانه امریکا، امسال را سال پیروزی نهایی بر ارتش متجاوز عراق پیش بینی کرد. وی همچنین بر ضرورت تغییر بنیادی نظام آموزشی و ایجاد مدارس خصوصی تأکید کرد.

ص: ۹۵

آیت‌الله سیدعلی خامنه‌ای رئیس‌جمهور

آیت‌الله سیدعلی خامنه‌ای رئیس شورای عالی دفاع، در جمع سه‌هزار تن از معلمان و دانشجویان مراکز تربیت‌معلم کشور با اشاره به تجاوز امریکا به لیبی گفت: «اینکه یک قدرت استکباری فقط به دلیل آنکه مدعی است منافعش در منطقه‌ای از دنیا به خطر افتاده است، پس از پیمودن هزاران کیلومتر در هوا، دریا و خشکی عده‌ای از مردم را از بین ببرد، به دلیل این است که دیگران هم به او حق میدهند و میگویند امریکاست و قدرتمند است. حتی کسانی هم که چوب این حرکت را می‌خورند، فریاد برنمی‌آورند و سلطه امریکا اکنون در بسیاری از کشورهای دنیا پذیرفته شده است، [ولی] امروز ملت ما با این رسم به مبارزه برخاسته است و میگوید نه قدرتمندان حق ستم دارند و نه ضعیفا باید ستم را بپذیرند و ما برای ابلاغ پیام خود به ملتها، هفت سال است که با استکبار در حال مبارزهایم.»

رئیس‌جمهور ایران با اشاره به استقبال نیروهای داوطلب برای اعزام به جبهه‌ها و پیروزیهای اخیر رزمندگان در فاو افزود: «با پیروزیهای عظیمی که در جبهه‌های نبرد به دست آمده و بعد از حرکت باشکوه و بیسابقهای که با اشاره امام عزیزمان صورت گرفت، امروز استکبار جهانی شدیداً احساس خطر و نگرانی میکند. ... و در مقابل، ملتهای جهان سوم با خوشحالی تمام به این پیروزیها نگاه میکنند. ... من با توکل به خدا پیش بینی میکنم که امسال کار جنگ با پیروزی ملت مسلمان ایران که پیروزی اسلام و قرآن است یکسره خواهد شد و جنگ با پیروزی جمهوری اسلامی تمام خواهد شد.»

رئیس‌جمهور در خاتمه خطاب به وزیر آموزش و پرورش تأکید کرد: «تغییر بنیادی نظام آموزشی براساس نیازهای جامعه باید به شکل جدی پیگیری شود. باید از کمک مردم برای ایجاد آموزشگاهها استفاده شود. البته دولت باید نظارت کامل در امر آموزش و پرورش داشته باشد، ولی درعینحال باید مدارس خصوصی هم وجود داشته باشد و در قانون گنجانیده شود.» (۱)

۱. نخستوزیر جمهوری اسلامی ایران ضمن استقبال از طرح خروج شوروی از افغانستان، اعلام همکاری انگلیس با امریکا علیه ایران را تقبیح کرد و آن را کم اهمیت شمرد.

میرحسین موسوی در اولین جلسه شورای سیاسی دولت که با حضور وزیران اطلاعات، ارشاد اسلامی، کشور، امور خارجه، نفت و چند تن از معاونان این وزارتخانهها برگزار شد، درمورد طرح زمانبندیشده خروج شوروی از افغانستان گفت: «ما هنوز اطلاع دقیقی دراینمورد نداریم، ولی از

ص: ۹۶

۱- ۳۹. روزنامه اطلاعات، ۱۳/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

صحت این خبر خوشحال خواهیم شد. ما قبلاً نظر خود را در مورد راه حل افغانستان چه در محافل خصوصی و چه در محافل بین المللی اعلام کرده‌ایم. آرزوی ملت افغانستان و صلاح شوروی و کشورهای منطقه در این است که در افغانستان یک حکومت متکی بر خواست مردم مسلمان تشکیل شود. این حکومت میتواند در قطع به انهیگیریهای امریکا برای دخالت و تجاوز در منطقه مؤثر باشد.»

نخستوزیر همچنین با تقبیح موضع دولت انگلیس در مورد همکاری با امریکا علیه ایران، انگلیس را عامل همیشگی جنایات در قرون گذشته و حوادث اخیر خواند و افزود: «آنچه شگفتانگیز است چهل خانم تاجر نسبت به قدرت جمهوری اسلامی ایران است. انقلاب اسلامی یک قدرت محلی نیست، بلکه یک قدرت جهانی است و میتواند پاسخ انگلیسیها و امریکاییها را در همه جای دنیا بدهد.»^(۱)

۲. وزیر ارشاد و نمایندگان فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور امروز با رئیس مجلس شورای اسلامی دیدار کردند. حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی در این دیدار با اشاره به اهمیت نقش و تأثیر فرهنگ در هر کشور، بر ضرورت ترویج فرهنگ اسلامی تأکید کرد. وی همچنین ادعاهای رسانه‌ها درباره قاچاق اسلحه از امریکا به ایران را دروغ خواند و حمایت از گروههای اسلامی درستکار لبنان را تأیید کرد.

رئیس مجلس شورای اسلامی با بیان این نکته که در موقعیت کنونی تلاش دنیا در مقابله با جمهوری اسلامی ایران صرفاً معطوف به مسائل اقتصادی، سیاسی و اهمیت سوقالجیشی ایران نیست، گفت: «اکنون دنیا فاقد یک فرهنگ غنی است که بتواند مزاحم قدرتهای سلطهگر شود. مارکسیستها واقعاً در صدد بودند که مکتب کاملی بیاورند. ... اما مکتب آنها با فطرت نمیخواند، [زیرا] تفسیر غلطی از تاریخ و طبیعت و تحلیلهای اشتباهی از آینده ارائه نمودند. ... به خاطر همین کمکم شکست خوردند و الآن دارند تسلیم غریبه‌ها میشوند. ... درحالیکه انقلاب ما میخواهد این دین را که از اول بشریت همراه انسان بوده احیا کند. این حرف بزرگی است که مسیحیان، یهودیان و همه الهیان آن را میفهمند. ... ولی رذالتهایی که اینها [رسانه‌های غربی] برای هتک حیثیتی و فکری جمهوری اسلامی میکنند از تلاشهای فیزیکی آن بیشتر است. آنها میخواهند جمهوری اسلامی به عنوان یک حرکت مطلوب در دنیا نباشد. ... شما نمایندگان فرهنگی جمهوری اسلامی که دستتان پر است از این معارف اسلامی که از اسلام در اختیار دارید و دست پری برای برخورد با آدمهای باسواد و اهل فکر دارید.»

حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی در مورد ادعاهای رسانه‌ها درباره قاچاق اسلحه از امریکا به ایران افزود: «این قضیه قاچاق اسلحه که آن را به ایران نسبت دادند و چقدر وقت آنها صرف [این ادعا] شد همه آنها اصلاً از پایه دروغ بوده است. تا آنجا که من دیدم اکثر روزنامه‌های معتبر دنیا برای این مطلب چندینبار نوشتند و مصاحبه و تحلیل کردند. علت این کارها این است که

احساس میکنند جمهوری اسلامی اعتباری در دل مردم آزاد و آزادیخواه جهان ایجاد کرده و مرکزی قوی برای مبارزه با استکبار و سلطه‌گرها به وجود آورده است. اینهمه تبلیغات به ضرر خودشان هم هست. وقتی آن همه اصرار میکنند که ما دو میلیارد دلار اسلحه را از زرادخانه امریکا بیرون کشیدیم این خیلی برای آنها ضعف است.»

رئیس مجلس شورای اسلامی همچنین درخصوص حمایت ایران از برخی گروههای اسلامی در لبنان گفت: «مسائل دیگری هم مطرح میکنند که مثلاً در لبنان یک گروهی وجود دارد، فرضاً جهاد اسلامی که خود را طرفدار ما میدانند و ما هم او را محکوم نمیکیم و اگر کار درستی هم انجام دهد که اصولی باشد ما قبول میکنیم مثل هر سازمان دیگر. اینها را در دنیا بزرگ میکنند و روی آن تبلیغات میکنند. مثلاً اگر ما برای سازمانی مثل سازمان کرس که در فرانسه میجنگد یا بادر ماینهوف و ارتش سرخ ژاپن در اینجا دفتر باز کنیم که البته هیچوقت نمیکردیم، مثل این است که آنها در پاریس و جاهای دیگر برای سلطنتطلبه‌ا و چریکها دفتر باز کنند. آنها کار خودشان را [حمایت از] تروریسم نمیدانند، اما اگر ما این کار را بکنیم که هیچوقت نکردیم ما را تروریست معرفی میکنند. چون تروریسم یک مسئله زشتی است، میخواهند ما را با آن بدنام کنند.» (۱)

۱. یک مقام وزارت بازرگانی ضمن انتقاد از وضعیت مصرف در زمان جنگ، درباره سیاست دولت در امر توزیع کالا و تأمین نیازهای مردم با نرخ ثابت و معتدل توضیحاتی داد.

اسلامینسب معاون تأمین مایحتاج عمومی وزارت بازرگانی، گفت: «روند فعلی مصرف با عقاید و آرمانهای اعتقادی و سیاسی سازگار نیست، زیرا علیرغم وجود جنگ تحمیلی و لزوم دفاع مقدس، ما شاهد اسراف و حیفومیلهایی در جامعه هستیم و عمدتاً این اسراف و تبذیر توسط قشر محدود مرفه جامعه صورت میگیرد و چون مردم همباهم در تماس هستند و عملکرد و نوع زندگی آنها در روحیه یکدیگر اثر میگذارد، باعث رقابت ناسالم گردیده است.» وی درباره سیاست دولت در امر توزیع کالا گفت: «سیاستهای جاری از جمله توزیع عادلانه کالا یا در برخی موارد با دفترچه بسیج (اقتصادی) عمدتاً بدینخاطر است که نقدینگی زیادی در دست بخش محدودی از مردم انباشته شده که اینها قدرت خرید با نرخهای بالای تورم را دارا میباشند، ولی از ترس اینکه مایحتاج ضروری مردم به دستشان نرسد، این روشها اعمال شده ...، لذا تازمانیکه نقدینگی در جامعه بیش از عرضه باشد وزارت بازرگانی خود را موظف میداند که نیازهای جامعه را به دست اکثریت مردم و با نرخ ثابت و معتدل برساند.» اسلامینسب درباره سیاست دولت در مورد استقلال اقتصادی و اصلاح الگوی مصرف افزود: «فهرست غیرمجاز ورود کالاها که در سال ۱۳۵۹ حدود ۱۷۰ قلم بوده به ۳۶۷ قلم در سال ۱۳۶۴ افزایش پیدا کرده و تلاشمان برای اصلاح الگوی مصرف نیز پذیرفتن تعهدات در قبال کالاهای دفاعی یعنی نیازهای جنگ و تأمین نیازهای حیاتی و ضروری جامعه است.» (۲)

ص: ۹۸

۱- ۴۱. روزنامه اطلاعات، ۱۳/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۲- ۴۲. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۱/۲/۱۳۶۵، ص ۷.

۲. در پایان سفر هیئت ایرانی به لیبی، دو کشور با صدور بیانیه مشترکی اعلام کردند که با تمام امکانات خود با تهاجم امریکا علیه لیبی مقابله خواهند کرد. متن این بیانیه به دلیل مخالفت لیبی با برخی دیدگاههای ایران هنگامی نهایی شد که هیئت ایرانی خاک لیبی را ترک کرده بود.^(۱)

در این بیانیه مشترک که در ۷ بند تنظیم شده است به موضوعاتی چون اقدام برای بسیج یک میلیارد مسلمان برای مقابله با تجاوز امریکا، حمایت لیبی از ایران در جنگ با عراق، تروریسم دولتی و سلطهجویی امریکا اشاره شده است. در این بیانیه تهاجم امریکا به لیبی، "جنگ صلیبی" خوانده شده و آمده است: «لیبی و ایران با تمام امکانات خود با این تهاجم صلیبی، مقابله خواهند کرد و برای بسیج یک میلیارد مسلمان تلاش خواهند کرد ... و در صورتیکه جنگ شعله‌ور شود این جنگ همه جانبه خواهد بود و به لیبی و ایران محدود نخواهد شد، بلکه به شرق و غرب جهان اسلام گسترش خواهد یافت.»

در بیانیه مذکور، دو کشور ضمن رد ادعاهای امریکا و کشورهای همپیمان اروپایی آن مبنی بر تروریست تلقی کردن ایران و لیبی، تأکید کرده‌اند: «ریگان و برخی همپیمانان او مجرم و قاتل کودکان هستند و امریکا مرکز تروریسم رسمی در جهان می باشد.»

در بند ۵ قطعنامه نیز تصریح گردیده است که طرح امپریالیستی - صهیونیستی که با سرمایه‌های نفتی کشورهای عربی و اسلامی تأمین می شود، چیزی جز جنگ صلیبی دیگری در زمینه اقتصادی نیست و هدف آن تقویت نفوذ و سلطهجویی در منطقه و به زانو در آوردن انقلاب به ا می باشد و این طرح یک نوع تجاوز اقتصادی و ایجاد مانع در برابر راه رشد و گسترش نهضت‌های آزادیبخش در این منطقه می باشد. در پایان این بند آمده است: «جماهیری لیبی موضع اصولی خود را در قبال جنگ تحمیلی رژیم فاشیستی عراق بر جمهوری اسلامی و ضرورت سقوط این رژیم تأکید میکند و ایران احترام به حاکمیت کشورهای عربی همجوار را تأکید میکند و این کشور هرگونه هدف توسعه طلبانه در خاک عراق یا هر کشور دیگری را نفی میکند.»^(۲) ۴۳

ص: ۹۹

۱-۵. نکته حائز اهمیت هنگام تهیه پیشنویس بیانیه مشترک بین دو کشور، مخالفت لیبی با طرح موضوع جنگ ایران و عراق در این بیانیه بود که موجب خودداری از صدور آن شد. هنگام تهیه پیشنویس، درمورد پیشنهاد گنجاندن بند جنگ، مقاومت زیادی از طرف لیبی شد و بالاخره بعد از قبول افزودن آن، به عبارتهای کلی در حد اینکه جماهیر لیبی مواضع ثابت خود را درباره جنگ اعلام میکند، اکتفا شد. استدلال مقامات لیبیایی این بود که معرکه اصلی در لیبی است و موضوع اصلی، مقابله با امریکا است و گنجاندن مطلب سرنگونی صدام موجب مشکلاتی در اجلاس سران عرب خواهد شد. در نهایت توافق حاصل نشد و هیئت ایرانی خاک لیبی را ترک کرد، ولی حدود نیمساعت بعد از پرواز هیئت ایرانی، آقای جلود با بیسیم هواپیما تماس گرفت و اعلام کرد که با نظر ایران درمورد اضافه کردن بند جنگ موافقت شده است و اصرار کرد که همان شب بیانیه پخش شود که در اینباره موافقت شد. [وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، بولتن گزارش مستقیم، ۱۳۶۵/۲/۱۲، ص ۸]

۲-۶. ضمیمه دارد؛ پیامدهای حمله امریکا به لیبی و آثار سفر هیئت ایرانی به این کشور.

۳. امروز، هیئت بلندپایه سیاسی - نظامی به سرپرستی وزیر امور خارجه ایران در چارچوب تداوم روابط دوستانه با سوریه وارد دمشق شد و در دیدار با حافظ اسد درباره حمله امریکا به لیبی، اجلاس سران عرب، جنگ ایران و عراق و اختلافات سوریه با حزبالله لبنان گفتگو کرد.

به نوشته نشریه وزارت امور خارجه، هیئت ایرانی در آغاز دیدار با حافظ اسد گزارشی از دیدارهای انجامشده در سفر به لیبی و دیدارهای انجام شده و روحیه خوب لیبیاییها داد. سپس پیشنهاد عبدالسلام جلود درباره تشکیل اجلاس سران کشورهای پیشرو بازگو و یادآوری شد که به لیبیاییها گفته شده است که در اجلاس فاس چیزی به دست نخواهند آورد. همچنین در این دیدار از حافظ اسد خواسته شد که ایران و سوریه، لیبی را تقویت کنند تا طرابلس در مقابله با حمله امریکا به لیبی بتواند باشد. (۱)

علیاکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران، در ملاقات با رئیس جمهور سوریه ابعاد حمله امریکا به لیبی را تشریح و از نتیجه اجلاس سران عرب ابراز ناامیدی کرد و گفت: «در اجلاس سران عرب که قرار است در مراکش به خاطر حمله امریکا به لیبی تشکیل شود به دلیل حضور برخی کشورهای مرتجع و طرفدار امریکا در این کنفرانس، نباید انتظار محکومکردن امریکا و اتخاذ اقدامات عملی آن کشورها را داشته باشیم». وزیر امور خارجه ایران افزود: «کشورهای مترقی منطقه باید با اقدامات عملی و قاطع خود جلوی تجاوزات امپریالیسم و صهیونیسم را در منطقه گرفته و متجاوز را تنبیه نمایند. جمهوری اسلامی ایران آمادگی کامل دارد تا همهگونه امکانات لازم را برای ایجاد هماهنگی در این مبارزه به کار گیرد.»

به نوشته روزنامه ابرار، در ادامه این دیدار، «حافظ اسد با محکومکردن تجاوز اخیر امریکا به لیبی بر لزوم هماهنگی کشورهای مترقی منطقه برای در هم شکستن توطئههای امریکا تأکید کرد و درباره اجلاس سران عرب گفت با آقای قذافی دو بار تماس تلفنی داشتهام و با شاذلی بن جدید [رئیس جمهور الجزایر] نیز صحبت کردهام و نظر سوریه را که اجلاس سران باید برای بررسی حمله امریکا به لیبی باشد، اعلام کردیم، ولی نباید انتظار داشته باشیم چنین شود. اسد افزود: گرچه پیشنهاد قذافی را مبنیبر اینکه اجلاس در لیبی باشد تأیید کردیم، ولی گمان نمیکنیم که این امر تحقق پیدا کند. حافظ اسد همچنین درباره جنگ امریکا علیه لیبی گفت: به معمر گفتم آدم باید خیلی خوشحال باشد وقتی که با یک ابرقدرت میجنگد. اسد در ادامه با خنده بلند خطاب به هیئت ایرانی گفت: البته شما استنباط نکنید که شما هم با شوروی بجنگید، درست نیست.

حافظ اسد در ادامه، دوره جدید مناسبات کشورش با حزبالله لبنان را مثبت دانست و گفت: روابط اخیراً با حزبالله به بود یافته است و ارتباطاتی بین دو کشور برقرار شده است و ما با آنها به عنوان دشمن برخورد نمیکنیم، بلکه به عنوان کسانی که نسبت به قانون تخلف کردهاند برخورد مینماییم. رئیس جمهور سوریه با اشاره به اینکه در گذشته و حال مشکلاتی با حزبالله به وجود می آید، تصریح کرد: ولی چون دشمن خونی اسرائیل و امریکا هستند، آنها [حزبالله] را تحمل میکنیم چون میباید به مسائل بزرگتر و مهمتر پردازیم.»

ص: ۱۰۰

محسن رفیق‌دوست وزیر سپاه پاسداران انقلاب اسلامی نیز در این دیدار با توصیف عملیات اخیر رزمندگان در جبهه فاو و روحیه متزلزل عراقی‌ها، نوید پیروزیهای بیشتری را داد و گفت: «به زودی شاهد پیروزی نهایی رزمندگان اسلام و سقوط رژیم بعثی خواهیم بود.»^(۱)

۱. امروز، کمکها و هدایای کارگران و کارکنان کارخانجات و شرکتهای تهران به وسیله ۸۰ تریلر و کامیون از ورزشگاه شهید شیروودی به جبهه‌های نبرد ارسال شد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، هدایای این کاروان را کارخانجات شیر پاک، روغن پارس، روغن نباتی قو، ساسان، ایران خودرو، کاشی ایرانا، ایران تایر، سایپا و نیز بانک ملی و اتحادیه صنف طلا- و جواهر و همچنین مساجد بقیه‌الله و حسین‌بنعلی (ع) تهیه و در اختیار ستاد جذب و هدایت کمکهای مردمی قرار داده بودند. این هدایا شامل ۱۰۶ تانکر آب، ۸ اتومبیل نیسان و جیب، ۶ قایق موتوری، ۶ موتورسیکلت، ۱ تریلر تراورس، ۱ تن پنبه، ۱۴۹۳۲ کارتن کمپوت و کنسرو، ۱۰ تن ماست، ۱۰ تن نایلون، ۱۲۰ تن پلیت، ۱ دستگاه بلوکزن، ۶ دستگاه تریلر و تراکتور، ۱۴۶۳۰ عدد گونی، ۳۷۶ بشکه، ۳۰ هزار بطری آبلیمو، ۸۳۸۰ دست لباس زیر، ۲۰ هزار قطعه وسایل آشپزخانه و انواع مواد خوراکی و دارویی و اجناس مورد نیاز رزمندگان است.

کارکنان فروشگاههای زنجیرهای قدس نیز علاوه بر واریز مبلغ ۲ میلیون و ۳۹۲ هزار و ۵۸۸ ریال وجه نقد به حساب ویژه امور جنگردگان، مقدار قابل توجهی پوشاک، وسایل زیستی، دارو و دیگر لوازم مورد نیاز جبهه‌ها را به ستاد پشتیبانی جبهه و جنگ استان تهران تحویل دادند. کارکنان وزارت مسکن و شهرسازی نیز کمکهایی شامل ۲۵۷۶ کیلوگرم برنج و ۳۱۵۳۵ قوطی از انواع کنسرو به جبهه‌های نبرد ارسال کردند.^(۲)

۲. مقامات ارشد لیبیایی ضمن نفی ارتباط کشورشان با تروریسم بین‌الملل و هشدار به امریکا درمورد حمله مجدد به لیبی، تلاش کشورهای مرتجع عرب را برای گنجانیدن موضوع جنگ ایران و عراق در دستور کار اجلاس سران عرب محکوم و حمایت خود را از ایران برای ایستادگی در مقابل رژیم عراق اعلام کردند. لیبی همچنین در واکنش به اقدام کشورهای اروپایی، دستور اخراج اتباع این کشورها را صادر کرد.

معمّر قذافی رئیس‌جمهوری لیبی، در مصاحبه با روزنامه الاتحاد (چاپ ابوظبی) با بیان این نکته که «امریکا با هجوم به لیبی، دهمین جنگ صلیبی را علیه اسلام تدارک دیده است»، خاطرنشان کرد که لیبی هرگونه ارتباط خود را با تروریسم بین‌المللی به شدت رد میکند. وی تأکید کرد: «تجاوز اخیر امریکا علیه لیبی موجب نزدیک شدن لیبی به اروپای شرقی می‌شود و چه‌بسا این کشور به کوبای دیگری تبدیل شود.»

ص: ۱۰۱

۱- ۴۵. روزنامه ابرار، ۱۳/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۲- ۴۶. روزنامه کیهان، ۱۳/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

قذافی در این مصاحبه از جمهوری اسلامی ایران در مقابله با تجاوز رژیم عراق حمایت کرد، ولی ضمن ابراز تأثر از خونریزی میان دو کشور مسلمان، از محکوم کردن عراق خودداری و در یک موضعگیری دوپهلو اظهار کرد: «خون ایرانی و عراقی هردو به یکسان عزیز است و امیدوارم هرچه زودتر جنگ خاتمه پذیرد.»^(۱)

عبدالسلام جلود عضو شورای انقلاب لیبی نیز در مصاحبه با روزنامه السفیر (چاپ لبنان) تلاش تعدادی از کشورهای عرب برای مطرح کردن اهداف مورد علاقه خود در اجلاس آتی سران عرب را اقدامی در جهت تحقیقبخشیدن به هدفهای امریکا در منطقه غرب آسیا خواند و افزود: «یکی از هدفهای کشورهای مرتجع عرب مطرح کردن پشتیبانی از صدام در جنگ با ایران و بازگرداندن مصر به اتحادیه عرب بدون لغو قرارداد صلح با اسرائیل است.»^(۲)

از سوی دیگر، خبرگزاری آلمان غربی به نقل از وزارت امور خارجه انگلیس اعلام کرد که دولت لیبی در واکنش به اقدام کشورهای اروپایی همپیمان امریکا در مورد اخراج تعدادی از دیپلماتها و دانشجویان لیبیایی، دستور اخراج ۱۹ تن از کارکنان پنج شرکت انگلیسی، ۳۶ تن از کارکنان شرکتهای اسپانیایی و ۴۲ تن از اتباع ایتالیایی را صادر کرد.^(۳)

گفتنی است که دولتهای ایتالیا و اسپانیا چند روز قبل به ترتیب ۱۰ و ۱۱ تن از اتباع لیبیایی از جمله تعدادی دیپلمات لیبی را از کشورهای خود اخراج کردند.^(۴)

۱. برخی محافل خبری به نقل از دبیرکل سازمان ملل متحد، از توافق دولتهای ایران و عراق درباره دستور کار مذاکرات صلح برای پایان دادن به جنگ خبر دادند، اما سخنگوی سازمان ملل توافق این دو کشور برای مذاکره را تکذیب کرد.

خبرگزاری رویتر با استناد به مصاحبه خاویر پرز د کوئیار دبیرکل سازمان ملل متحد، با نشریه الجزایری اکتوالیته اعلام کرد: «در مورد اصول مربوط به مفاد هشت مادهای برقراری مذاکرات مستقیم صلح بین طرفین توافق حاصل شده، اما دو کشور همچنان در رابطهما نحوه متوقف کردن درگیریها با هم اختلاف دارند. البته د کوئیار به جزئیات مفاد هشت مادهای اشاره نکرده، ولی تأکید کرده که ایرانیها در مورد بیطرفی شورای امنیت سازمان ملل تردید دارند و تصور میکنند، این شورا با آنها دشمن است.»

رویتر از قول د کوئیار افزود: «وی سعی کامل دارد استقلال عمل مقام دبیرکلی سازمان ملل را تقویت کرده و از این طریق اعتماد هردو طرف (ایران و عراق) را جلب کند.»^(۵)

رادیو مونت کارلو نیز در گزارش بخش عربی خود به نقل از د کوئیار گفت: «دو طرف متخاصم یک برنامه هشت مادهای برای دستیابی به آتشبس را پذیرفتهاند، تهران خواستار بحث در مورد یکبه یک برنامهها است درحالیکه بغداد شرط آغاز هرگونه بحث را برقراری آتشبس اعلام کرده است.»^(۶)

ص: ۱۰۲

۲- ۴۸. سند شماره ۲۱۲۴۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱.

۳- ۴۹. روزنامه اطلاعات، ۱۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲۰.

۴- ۵۰. روزنامه رسالت، ۱۱/۲/۱۳۶۵، ص ۱۰.

۵- ۵۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۳، ۱۲/۲/۱۳۶۵، ص ۱۰، الجزیره - خبرگزاری رویت، ۱۱/۲/۱۳۶۵.

۶- ۵۲. همان، ص ۱۴، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۱/۲/۱۳۶۵.

باوجود بازتابه ای رسانهای این خبر، سخنگوی سازمان ملل متحد وجود توافق جدید میان ایران و عراق به منظور آغاز مذاکرات برای پایاندادن به جنگ را به شدت تکذیب کرد و افزود: خبرهای منتشرشده دراینزمینه حاصل برداشت از مصاحبه ای است که مجله الجزایری با دکوئیار انجام داده است.^(۱)

۲. در پایان اجلاس دوروزه شورای مرکزی فلسطین در بغداد، این شورا حمایت صدام حسین از سازمان آزادیبخش فلسطین را ستود و از پیروزیهای عراق در جنگ با ایران تقدیر کرد. به گزارش رادیو صوتالجماهیر عراق، در بیانیهای که شورای مذکور به ریاست شیخ محمدعبدالحمید السائح و با حضور یاسر عرفات رئیس کمیته اجرایی سازمان آزادیبخش فلسطین منتشر کرد، آمده است: «شورای مرکزی فلسطین، حمایت وسیع عراق به رهبری صدام حسین از سازمان آزادیبخش فلسطین - به عنوان تنها نماینده قانونی ملت فلسطین - را علیرغم نبرد قومی که علیه تجاوز ایران و به نیابت ازطرف امت عرب درگیر آن می باشد، مورد ستایش قرار میدهد. این شورا به پیروزیهای ارتش عراق در رویارویی قهرمانانه با تجاوز ناجوانمردانه ایران علیه عراق و امت عرب درود میفرستد.»^(۲)

۳. درحالیکه پاینآمدن به ای نفت موجب کاهش ۱۸ درصدی درآمد نفتی عربستان سعودی شده است، وزیر صنایع ایران این تغییر در قیمت نفت را توطئهای علیه ایران خواند که درعینحال زمینهساز رشد صنایع ایران و خوداتکایی در صنایع مادر و نظامی شده است. در همین زمینه عراق نیز ادعا کرد که توانسته است تبعات ناشیاز کاهش قیمت نفت را پشت سر بگذارد.

در پی گزارش خبرگزاری رسمی سعودی مبنیبر اینکه درآمد نفتی این کشور در سال مالی ۱۹۸۵ - ۱۹۸۴، به میزان ۱۸ درصد کاهش داشته و ۲۱ درصد پایینتر از میزان در نظر گرفتهشده در بودجه این کشور است، خبرگزاری رویتر به نقل از گزارش سالانه مؤسسه پولی عربستان اعلام کرد: «درآمد نفتی سعودی در این سال مالی که در مارس ۱۹۸۵ پایان یافت به ۳۲ میلیارد و ۶۰۰ میلیون دلار رسید. درحالیکه در سال مالی قبل ۳۹ میلیارد و ۷۰۰ میلیون دلار بوده است. در این گزارش آمده است که این رقم بسیار کمتر از بودجه در نظر گرفتهشده، بود و دلیل آن کاهش قیمت نفت و تولید نفت عربستان است. درآمد نفت به طور عادی دوسوم درآمد دولت عربستان سعودی محسوب می شود.»^(۳)

از سوی دیگر، غلامرضا شافعی وزیر صنایع ایران، با اشاره به توطئه کاهش قیمت نفت و تلاش امریکا برای ضربه زدن به اقتصاد ایران، گفت: «کمبود ارز باعث می شود که امکانات کشور

ص: ۱۰۳

۱- ۵۳. همان، ص ۱۳، نیویورک - خبرگزاری فرانسه، ۱۱/۲/۱۳۶۵.

۲- ۵۴. همان، ص ۱۳، بغداد - رادیو صوتالجماهیر، ۱۱/۲/۱۳۶۵.

۳- ۵۵. روزنامه اطلاعات، ۱۱/۲/۱۳۶۵، ص ۴.

رشد یافته و نیروی انسانی ما به خودشان متکی باشند.» وی با اشاره به ابتکارهای ایران در صنایع راهبردی و ماشینسازی برای تأمین نیازمندیها و موفقیتهایی که از آغاز جنگ تاکنون در ساخت تجهیزات نظامی در کشور به دست آمده، افزود: «ما صنایع ماشینسازی و سنگین خود را رشد خواهیم داد و با درخدمتگرفتن این صنایع مادر، در زمینه ساخت تجهیزات نظامی به نبرد با ابرقدرتها و حمایت از ملتهای تحت‌ستم دنیا خواهیم رفت.» (۱)

در همین حال، طه یاسین رمضان معاون صدام حسین، در گفتوگو با نشریه کویتی السیاسه گفت: «گرچه کاهش قیمت نفت تأثیر بسزایی بر عراق گذاشته است، ولی ما توانستیم این خطر را پشت سر بگذاریم.» وی چگونگی غلبه بر این بحران را مشخص نکرد. این ادعا در حالی مطرح شد که طبق برآورد محافل اقتصادی در منطقه، رژیم بعث عراق که پیش از جنگ با جمهوری اسلامی معادل ۳۰ میلیارد دلار ذخیره ارزی داشت، اکنون با وجود کمکهای گسترده حامیان مالیاش، با یک بدهی ۸۰ میلیارد دلاری مواجه است. (۲)

۱. نشریه امریکایی لوس‌آنجلس تایمز در مقالهای با عنوان "نگرانیهای امریکا از پیروزیهای ایران در جنگ"، احساس ضعف عراق در ادامه جنگ با ایران و احتمال شکست در پیکارهای آینده را موجب نگرانی دولت ریگان دانسته و نوشته است: «به اعتقاد مقامات امریکایی، منافع امریکا در خاورمیانه در نتیجه پیروزی ایران فاجعه‌آمیز خواهد بود، زیرا در صورت توانایی ایران بر ایجاد دگرگونی در سیستم حکومتی عراق، امکان بروز تغییر در نظم سیاسی حوزه خلیج فارس وجود دارد.» ۵۸

یک مقام بلندپایه وزارت امور خارجه امریکا با اذعان به اینکه درمورد ادامه جنگ و موضع صدام حسین نگرانیهایی وجود دارد، گفت: «آژانسهای اطلاعاتی امریکا باور ندارند که عراق با یک سقوط فوری مواجه شود، اما اوضاع به این دلیل ناراحت‌کننده است که پیروزی ایران در جنگ، راه را برای دولت ایران هموار میکند و آن را به صورت پدیده‌های خطرناکتر از لیبی درمی‌آورد و این درحالی است که ایران بسیار بزرگتر و بسیار نیرومندتر است و تحترهبری آیت الله خمینی از ثبات بیشتری برخوردار است.»

این نشریه در ادامه به نقل از مقام بلندپایه وزارت امور خارجه امریکا افزوده است: «اگر شش سال قبل هنگام آغاز جنگ ایران و عراق که اغلب مقامات امریکایی با تأسی از دیدگاه کیسینجر که گفته بود "مایه شرمساری است که هیچکدام از طرفین نتوانند بازنده بشوند." موافق بودند، اما در ماههای اخیر به این نتیجه رسیدند که ایران خطرناکتر از عراق است. ایران اهداف نهایی خود را پنهان نمیکند. این اهداف شامل شکست نهایی عراق [است] که در آن صورت دولت آتی بغداد به طور مستقیم و یا از طریق عراقی‌های طرفدار ایران در کنترل نیروهای ایرانی در خواهد آمد.» مقام یادشده اضافه کرد که پیروزی ایران در جنگ از نظر تأثیر در منافع امریکا

ص: ۱۰۴

۱- ۵۶. روزنامه اطلاعات، ۱۳/۲/۱۳۶۵، ص ۴.

۲- ۵۷. روزنامه اطلاعات، ۱۱/۲/۱۳۶۵، ص ۴.

در خلیج فارس فاجعه‌آمیز خواهد بود، زیرا اگر ایران بتواند حکومتی مطیع خود در بغداد روی کار آورد، آنگاه امکان دارد که نظم سیاسی حوزه خلیج فارس به طور کامل تغییر کند. همچنین پیروزی ایران به طور مسلم تقریباً ثبات تولیدکنندگان نفت یعنی عربستان سعودی و کویت را که حامیان اقتصادی عراق میباشند، برهم خواهد زد.

نویسنده مقاله سپس به نقل از یک کارشناس مسائل منطقه غرب آسیا در مرکز مطالعات راهبردی و بین‌المللی دانشگاه جرج تاون نوشته است: «پیروزی ایران تقریباً تمامی منافع آمریکا در خاور نزدیک را به خطر خواهد انداخت و اگر ایران بر عراق مسلط شود باید در انتظار بود که رژیم تهران، اسرائیل، عربستان، اردن و کویت را زیر فشار قرار دهد و از طرفی همچنین پیروزی ایران، تندروهای شیعه حامی ایران در لبنان را تقویت خواهد کرد.»

تحلیلگر نشریه لوس‌آنجلس تایمز با اشاره به درگیری ایران و عراق در جبهه فاو اذعان کرده که ایرانها با استفاده از یک تاکتیک که بر نبرد تنه تن متکی است، ابتکار عمل را به دست گرفته‌اند. وی افزود: «عراق در طول پنج سال جنگ ۴۰۰ هزار نفر کشته و مجروح داده است و این رقم برای کشور ۱۴ میلیونی بسیار زیاد است. ولی ایران با جمعیت ۴۲ میلیون نفری از موقعیت به تری برخوردار است.»

این مقاله در ادامه به استناد اظهارات یک مقام بلندپایه وزارت امور خارجه آمریکا افزوده که ادامه جنگ ممکن است به افزایش نارضایتی در ارتش صدام حسین در مورد رهبری وی بینجامد. این مقام امریکایی خاطرنشان کرد: نمیتوان سرنگونی صدام را که هدف ایران است پیش بینی کرد، اما در دولت آمریکا هیچکس معتقد نیست رژیم ایران در صورت سقوط صدام حسین نبرد را خاتمه خواهد داد. (۱)

۲. به ادعای یک روزنامه کویتی، ایران برای تقویت پدافند هوایی خود در صدد است از پاکستان و مجاهدین افغانی موشکهای استینگر درخواست کند. خبرگزاری جمهوری اسلامی در گزارشی از کویت نوشته است: «روزنامه کویتی الوطن امروز، در گزارش ویژه‌ای ادعا کرد که شورایعالی دفاع ایران چند روز پیش به طور محرمانه به ریاست سهرابی رئیس ستاد مشترک ارتش ایران و با حضور مقامات عالیرتبه سیاسی و نظامی ایران به منظور بررسی نتایج حملات اخیر ایران در جبهه شمالی عراق موسوم به والفجر تشکیل جلسه داد.» (۲)

الوطن به نقل از منابع نزدیک به اعضای شورایعالی دفاع افزوده است: «شرکتکنندگان در جلسه گفته‌اند در صورتیکه نیروی هوایی عراق در عملیات والفجر برتری نداشت نتایج بهتری

ص: ۱۰۵

۱- ۵۹. روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۲/۱۱، ص ۱۶

۲- ۷. گفتنی است شورایعالی دفاع به ریاست رئیس جمهور تشکیل می شود نه رئیس ستاد مشترک ارتش. آیت الله سیدعلی خامنه ای رئیس جمهور

در این عملیات نصیب ایران می شد. ... [لذا] اعضای شورایعالی دفاع ایران تصمیم گرفتند پدافند ضدهوایی ایران را در برابر فعالیتهای نیروی هوایی به ویژه هلیکوپترهای عراق تقویت نمایند.» به نوشته الوطن در پایان این جلسه تصمیم گرفته شد که مقامات ایرانی از دولت پاکستان یا مقامات افغانستان موشکهای ضدهوایی استینگر ساخت امریکا درخواست کنند. این روزنامه همچنین اضافه کرده است: «برخی از اعضای شورایعالی دفاع ایران نسبت به دریافت موشکهای ضدهوایی استینگر از پاکستان بدون موافقت امریکا اظهار تردید کردند.»

در پایان گزارش الوطن آمده است: «جبهه ملی افغانستان به رهبری سیداحمد گیلانی و جنبش اسلامی افغانستان به رهبری شیخ محسنی که مقادیری از موشکهای استینگر در اختیار دارند، روابط مستحکمی با ایران برقرار کردهاند.»^(۱)

۱. گسترش حزبالله و ابتکارعمل این جمعیت در صحنه سیاسی لبنان، موجب نگرانی سوریه و رژیم صهیونیستی شده است؛ به ویژه آنکه حزبالله کارایی خود را در مبارزه با امریکا و رژیم اشغالگر قدس به اثبات رسانده است.

رادیو بیبسی به نقل از روزنامه دلی تلگراف گفت: «حزبالله که به دولت ایران وفادار است و دولت ایران با دستدلبازی وجوهرش را تأمین میکند، به تدریج ابتکارعمل را از کف گروه شبه نظامی شیعی امل به درمی آورد. ... ظهور یک حزب نیرومند طرفدار دولت ایران به صورت نیروی مسلط در صحنه لبنان، هم سوریه و هم اسرائیل را به هراس افکنده است، زیرا هیچیک از آن دو دولت مایل نیستند که یک رژیم وفادار به رژیم ایران در همسایگیشان پدید آید.»

دلی تلگراف افزود: «وجوهی که از ایران به حزبالله میرسد، این سازمان را قادر میسازد که در مقایسه با سایر سازمانهای شبه نظامی به رزمندگان پول بیشتری برساند. به علاوه حزبالله، نیروی برتر و برجستهتری تلقی میگردد که کاراییاش در گذشته به اثبات رسیده است، زیرا در بیرونراندن تفنگداران دریایی امریکا از بیروت و رشته بمبگذاریهایی علیه هدفهای اسرائیلی نقش عمدهای ایفا کرده است.»^(۲)

ضمیمه گزارش ۳۷: بررسی ادامه حملات ارتش عراق، چگونگی مقابله با آن و اجرای عملیات تکمیلی در منطقه فاو در پی ادامه حملات ارتش عراق به خطوط پدافندی خودی، در جلساتی با حضور فرماندهان و مسئولان ارشد قرارگاههای سپاه پاسداران در روزهای ۲۵ و ۲۸ فروردین ۱۳۶۵، هدفهای بعدی عراق، راههای مقابله با آن و اجرای عملیات در منطقه فاو بررسی شد.

در جلسه روز ۲۵ فروردین ۱۳۶۵، علی عبداللّهی از مسئولان طرح و عملیات قرارگاه خاتمالانیا(ص)، به تشریح اوضاع جبهه های غرب به ویژه مهران پرداخت. وی ضمن اعلام خبر اقدام ارتش عراق به افزایش نیرو و تقویت جبهه مهران، حمله دشمن به منطقه مهران را محتمل دانست و بر ضرورت اعزام یگانهایی با هدف

ص: ۱۰۶

جمهوری اسلامی، ۱۱/۲/۱۳۶۵.

۲ - ۶۱. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳/۲/۱۳۶۵، ص ۸، رادیو بیسی،

۱۱/۲/۱۳۶۵.

جلوگیری از حمله عراق به مهران تأکید کرد. عبداللّهی با بیان اهمیت ارتفاع کلهقندی در منطقه مهران گفت که اگر این ارتفاع را عراق بگیرد، راه ارتباطی جبهه غرب با جبهه جنوب دوباره قطع می شود. غلامعلی رشید و سیدمهدی مبلغ با توجه به سابقه لشکرهای ۴۱ ثارالله(ع) و ۵ نصر در منطقه مهران، پیشنهاد کردند که واحدهایی از این دو یگان به منطقه مهران اعزام شوند.

ازسوی دیگر، با توجه به احتمال حمله عراق به مناطقی مانند چنگوله و شرهانی، فرمانده قرارگاه قدس عقیده داشت که تنها راه جلوگیری از تهاجمات بعدی ارتش عراق آزادشدن سه، چهار لشکر و تیپ از منطقه فاو و اعزام آنها برای بازپسگیری مناطق اشغال شده به دست عراقی ها می باشد.(۱)

همچنین در جلسه روز ۲۸ فروردین ۱۳۶۵، اصغر کاظمی از مسئولان طرح و عملیات قرارگاه خاتمالانیا(ص)، که از جبهه های غرب بازگشته بود به موضوع اولویت مهران در صورت عملیات دشمن در جبهه های غرب پرداخت. وی گفت: جمع بندی صحبتی که با برادر حمیدینیا کردیم این است که آنها هم مهران را در معرض تهدید میدانستند. هدف عراقی ها تصرف کلهقندی و ارتفاعات قلاویزان در منطقه مهران است و چنگوله هدف بعدی آنها پیش بینی می شود. وی وضعیت یگانهای موجود سپاه در منطقه عمومی مهران را اینگونه تشریح کرد: «درحالحاضر، تیپ ۱۱ امیرالمؤمنین(ع) با استعداد چهار گردان در خط و یک گردان احتیاط در آنجا [مهران] است. یک گردانش هم در منطقه لری بوده که دارد [به مهران] می آید. یعنی می شود دو گردان احتیاط ... ما گفتیم سعی کنند یک گردان دیگر هم درست کنند. [تیپ] مسلم بن عقیل هم الآن مشغول سازماندهی یک گردان است و حدود سی کیلومتر هم در منطقه گیلانغرب خط دارد، با حدود پنج گردان و یک گردانش در هزار قله است که آن هم دارد [به مهران] برمیگردد.»(۲)

اما احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، نظر دیگری داشت. به عقیده وی هدف اصلی دشمن خروج چند لشکر سپاه پاسداران از فاو و سرگرم شدن آنها به چند عملیات کوچک است که هیچ اثری هم ندارد.(۳) احمد غلامپور به رغم ابراز نگرانی از حملات عراق معتقد بود که باوجود پیشروی عراقی ها در مناطق مورد هجوم، اجرای عملیات در محور کارخانه نمک در منطقه فاو ضروری است و با این کار روحیه آفندی در کل جبهه زنده می شود. وی تأکید داشت یکی دو ماه همه توان نیروها در این منطقه گذاشته و خط تکمیل شود، بعد با خیال راحت نیروها به جبهه های غرب و مهران بروند.

فرمانده قرارگاه کربلا دلایل پافشاری خود بر اولویت عملیات در منطقه فاو و حمله به دشمن در محور کارخانه نمک را چنین برشمرد: اولاً با حمله ما در منطقه فاو، همه ذهن و فکر دشمن معطوف حضور ما می شود. ثانیاً، دشمن مجبور می شود بسیاری از تپه های سهرقمیاش را با همه تشکیلات به این منطقه بیاورد. ثالثاً، مجبور می شود یگانهایی را که برای حمله آماده کرده، برای پاتک در فاو به کار بگیرد.

غلامپور تأکید کرد که اگر ارتش عراق زودتر از ما در فاو شروع به اجرای عملیات کند، ما در وضعیت نامناسبی قرار میگیریم.(۴)

علی شمخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه، در این جلسه توجه به هردو جبهه فاو و غرب را مهم اعلام کرد. او با تحلیل راهبرد

جدید عراق (موسوم به دفاع متحرک) و اشاره به حملات عراق و مواضعی که تصرف کرده، اولویت دشمن را غیر از منطقه فاو اعلام کرد و گفت: «عراقی‌ها همین‌الآن دارند آماده میشوند که روی چنگوله، مهران و جزیره مجنون عمل کنند... ما باید یک سیاست مشخص داشته باشیم که جلوی این پیشرویه‌ها را بگیریم. لازم است فکر اساسی و مناسب کنیم.» وی سپس در واکنش به اصرار احمد غلامپور برای عملیات در منطقه فاو گفت: «عملیات در فاو یک سری منافع دارد و یک سری مضار که نه، بلکه بیخاصیت. منافعش چند دلیل دارد: ۱. ما آماده‌ایم چون همه امکاناتمان در اینجا (فاو) است. ۲. عراقی‌ها خط پدافندی محکم ندارند. ۳. عراق اینجا موضع تدافعی دارد، یعنی دشمن شکست خورده است. ۴. اینجا سریع می‌شود عمل کرد و عراق را از ادامه حرکتش [در جبهه‌های دیگر] بازداریم. ۵. انهدام خوبی از عراق میگیریم. ۶. با توجه به نگرانیهایی که از [شکندگی در خطوط فاو] است میتوانیم خط پدافندی خوبی به دست آوریم.

ص: ۱۰۷

-
- ۱- ۶۲. سند شماره ۱۷۰۰۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بررسی تحرکات عراق و اوضاع جبهه مهران، (قرارگاه خاتمالانیا(ص)، ۲۵/۱/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۰۳۰)، اسدالله احمدی، صص ۱۵ - ۷.
 - ۲- ۶۳. سند شماره ۱۷۲۳۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بررسی اوضاع جبهه‌های غرب، (قرارگاه خاتمالانیا(ص)، ۲۸/۱/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۰۳۷)، اسدالله احمدی، صص ۱۷ و ۲۱.
 - ۳- ۶۴. سند شماره ۱۷۰۰۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۲ - ۲۹.
 - ۴- ۶۵. سند شماره ۱۷۲۰۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش قرارگاه‌ها بررسی مشکلات و طرح‌ها جهت عملیات، (قرارگاه خاتمالانیا(ص)، ۲۷/۱/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۰۳۴)، اسدالله احمدی، ص ۱۹.

اما ضرر انجام عملیات در فاو این است که ما هرچه منفعت سیاسی و نظامی در عملیات والفجر ۸ به دست آورده‌ایم از بین می‌بریم. ... با توجه به اینکه جنگ ما جنگی است که باید در درون و بیرون ایجاد تحول کند، این عملیات تحول‌ناخواهد بود و نمیتوانیم از آن به رهبرداری تبلیغاتی کنیم. بنابراین به ریهایی که از قبل به دست آورده‌ایم از بین می‌بریم. اگرچه درارتباط با مناطق دیگر هم، ما هر منطقه ای برویم کمتر از سه ماه دیگر نمیتوانیم عمل کنیم. لذا عملیات [در فاو در وضعیت کنونی] تأثیری در توقف تکه‌های عراق ندارد.»^(۱)

ضمیمه گزارش ۵۴: پیامدهای حمله آمریکا به لیبی و آثار سفر هیئت ایرانی به این کشور

در نشریه داخلی وزارت امور خارجه ایران درباره پیامدهای حمله آمریکا به لیبی، مواضع کشورها، آثار حمایت ایران از لیبی و سفر هیئت ایران به این کشور چنین آمده است:

۱. گرچه حمله آمریکا به لیبی موجب خلل در روحیه مردم و نظام لیبی شده بود و مشکلات داخلی را تشدید کرده بود، ولی عدم موفقیت این حمله و پشتیبانیهای مردمی در سراسر جهان آن را جبران کرده بود.

۲. عدم کمک شوروی به لیبی، مقامات لیبیایی را از جناح سوسیالیستها نیز ناامید کرد و تکیه بر دوستی با کشورهای مثل ایران در آنان بیشتر تقویت شده است.

۳. جناح ارتجاع [کشورهای عرب منطقه به خصوص عربستان سعودی، کویت، اردن و عراق] میکوشند از این امر و تشکیل اجلاس سران [عرب] که دو سال است تشکیل نشده به نفع خود و جداکردن لیبی از ایران استفاده کنند.

۴. درخواست اعزام نیروهای بسیجی برای حفاظت از قذافی نشانه یأس آنان از کشورهای عرب منطقه و تکیه و نیاز آنان به ایران است. این امر هم اعلام شد و هم در کمیته نظامی پیگیری شد.

۵. این سفر توانست روحیه دوبارهای به مردم و دولت لیبی بدهد.

۶. بیانیهای که صادر شد نیاز زیاد از حد لیبی را به آن نشان میداد، که هم ایران را در کنار لیبی در مواجهه با آمریکا نشان میداد و هم موجب تقویت داخلی رژیم لیبی بود. ازسویی تأکید مجدد بر سقوط صدام، امید ارتجاع [کشورهای عرب حامی عراق] را در این مقطع حساس از لیبی تا حد زیادی قطع خواهد کرد.

قذافی و جلود در گفتوگوهایشان با هیئت ایرانی تکیه زیادی به لیبی و ایران برای مقابله [با آمریکا] مینمودند و توطئه را م توجه این دو کشور میدانستند و کمتر نام سوریه برده می شد.»^(۲)

ص: ۱۰۸

۱. فرماندهان تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) سپاه پاسداران و لشکر ۱۶ زرهی ارتش جمهوری اسلامی با تشکیل قرارگاه مشترک، طرح عملیاتی سیدالشهدا(ع) را با هدف ممانعت از پیشروی بیشتر دشمن و بازپسگیری مواضع اشغال شده تهیه کردند.^(۱) در همین حال ستاد کل نیروهای مسلح عراق امروز، با صدور اطلاعیهای نتایج هجوم ارتش عراق به منطقه فکه در روز ۱۰ اردیبهشت را اعلام و ادعا کرد یگانهای عراقی بر مواضع تصرفشده در فکه و جبهه های دیگر تسلط کامل دارند.

براساس طرح عملیاتی سیدالشهدا(ع) که امروز، تهیه و آماده اجرا شد قرارگاه مشترک لشکر ۱۶ زرهی ارتش و تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) سپاه پاسداران مأموریت دارد به منظور انهدام نیروهای دشمن و ترمیم رخنه، در منطقه فکه تک کند. در تدبیر عملیاتی این طرح چنین آمده است:

«مانور: قرارگاه مشترک لشکر ۱۶ زرهی ارتش و تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) با استفاده از یگانهای تیپ سیدالشهدا(ع) پس از عبور از یگانهای تیپ ۱ لشکر ۱۶ و تیپ ۱ لشکر ۸۱ در محور شمالی با ۳ گردان و محور جنوبی با ۳ گردان تک نموده نیروهای دشمن را در منطقه منهدم و خط کربلا را تصرف و تأمین مینماید. تیپ ۱ لشکر ۱۶ و تیپ ۱ لشکر ۸۱، عبور تیپ سیدالشهدا(ع) را کمک و پشتیبانی مینماید. تیپ ۲ و ۳ در منطقه مربوطه پدافند مینماید.»

در این طرح تیپ سیدالشهدا(ع) سپاه مجری اصلی عملیات، تعیین شده و خطاب به آن آمده است:

«۱. تک کنید عناصر دشمن را در منطقه رخنه منهدم و خط کربلا را تصرف و تأمین نمایید.

۲. پس از تصرف هدف، قسمتی از مواضع پدافندی را به تیپ ۱ لشکر ۸۱ و تیپ ۱ لشکر ۱۶ تحویل نمایید.»

در ادامه طرح مسئولیت پشتیبانی به تیپ ۱ لشکر ۱۶ زرهی محول شده و خطاب به آن آمده

ص: ۱۱۱

۱- ۱. شایان ذکر است پس از اشغال مواضع لشکر ۱۶ زرهی قزوین در منطقه فکه، روز گذشته، مسئول عملیات نیروی زمینی سپاه پاسداران و فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) بنا به دستور فرمانده نیروی زمینی سپاه برای کمک به واحدهای ارتش عازم این منطقه شدند.

است: «در حد مقدورات عبور یگانهای تیپ سیدالشهدا(ع) را کمک و پشتیبانی نمایید.»

علاوه براین، در طرح عملیاتی، تقدم آتش پشتیبانی هوایی و زمینی برای حمایت از تیپ سیدالشهدا(ع) در نظر گرفته شده و مقرر گردید عملیات با رمز "یا سیدالشهدا(ع) یا سیدالشهدا(ع)" بر سر به فریاد ما" آغاز شود و مهمات مورد نیاز تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) برای اجرای عملیات را تاجاییکه امکان دارد، لشکر ۱۶ تأمین کند. (۱)

پس از ارسال این طرح برای فرمانده نیروی زمینی سپاه، دستورالعمل اجرایی از طرف فرماندهی نیروی زمینی سپاه به فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) بدین شرح ابلاغ شد:

«تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) مأموریت دارد که در ساعت ۲۲:۰۰ تاریخ ۱۲/۲/۱۳۶۵ رخنه دشمن در منطقه عمومی فکه را پاکسازی و خط پدافندی تیپ ۱ از لشکر ۱۶ را تصرف و تأمین و طی ۴۸ ساعت خط تصرف شده را تحویل تیپ ۱ از لشکر ۱۶ نماید.

مانور

تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) با ۴ گردان سازمانی و ۲ گردان احتیاط و کلاً با ۶ گردان، در ۲ محور، محور سمت راست جاده فکه با گردانهای قمر بنی‌هاشم(ع)، زینب(س) و زهیر و در سمت چپ جاده فکه به ترتیب گردان علی اصغر(ع)، گردان حضرت قاسم(ع) و گردان علیاکبر(ع) وارد عمل شود.

دستور هماهنگی

۵ قرارگاه تاکتیکی مشترک سپاه و ارتش (تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع)، لشکر ۱۶ [زرهی] قزوین) برقرار گردد.

۵ گردان ضدزره قرارگاه کربلا، گردان ۲۱۵ تانک از لشکر ۸۱ زرهی، گردان ذوالفقار تانک (سپاه) و یک گردان مکانیزه نفربر پی.ام.پی تحت امر تیپ سیدالشهدا(ع) قرار گیرند.

توپخانه

گردانهای ۳۲۱ و ۳۷۰ کمک مستقیم آتش تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) و گردانهای ۲۳۰ و ۲۲۷ عمل کلی آتش.

هوانیروز

یک تیم شامل ۳ فروند هلیکوپتر کبری و یک تیم تخلیه مجروح شامل ۲ فروند هلیکوپتر ۲۱۴.

طبق هماهنگی میان برادران ارتش و سپاه، قرار شد که پس از تصرف اهداف مورد نظر، تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) تمام منطقه تصرف شده را تحویل تیپ ۱ لشکر ۸۱ زرهی نماید و تیپ ۱ ظرف ۴۸ ساعت منطقه را از تیپ سیدالشهدا(ع) تحویل بگیرد. (۲)

این طرح با هدف جلوگیری از تداوم حملات عراق در این منطقه و نیز بازپسگیری مواضع اشغال شده، درحالی تهیه شد که

-
- ۱ - ۱.. سند شماره ۱۷۳۷۹۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از لشکر ۱۶ زرهی (رکن ۳) به فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران، ۱۲/۲/۱۳۶۵.
- ۲ - ۲.. سند شماره ۱۳۶۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دستورالعمل فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۲/۲/۱۳۶۵.

در همه جبهه ها تسلط دارد، ادعا کرد: «تلفات دشمن در حمله نیروهای سپاه چهارم در تاریخ ۳۰/۴/۱۹۸۶ (۱۰/۲/۱۳۶۵)، (۱) بالغ بر ۲۷۳۰ تن کشته و مجروح و تعداد زیادی اسیر از جمله تعدادی افسر بوده است. همچنین ۴ تانک، ۳۰ نفربر زرهی، ۸ دستگاه مهندسی و یک خودرو حامل موشک ضدتانک منهدم گردید. تعداد ۳۶ نفربر زرهی، ۷ تانک، ۴۶ قبضه تیربار، ۲۱۸ قبضه تفنگ، ۶۴ قبضه آر.پی.جی. ۷، ۱۶ توپ ۱۰۶ میلیمتری، یک سکوی موشکانداز براکن، ۲۳ خمپاره‌انداز، ۶۰ دستگاه مخابراتی، یک بولدوزر و ۱۴ خودرو نیز به غنیمت گرفته شد.» در ادامه این اطلاعیه همچنین ادعا شده است که توپهای سپاه هفتم با اجرای آتش شدید علیه مواضع و دستگاههای مهندسی نیروهای ایران، عدهای را کشته یا مجروح و تعدادی از تجهیزات مهندسی را منهدم کرده‌اند. در پایان این اطلاعیه آمده است: نیروهای سپاه ششم نیز در شرق دجله به مواضع نیروهای ایران حمله و ضمن دستیابی به اهداف خود، ۸ شناور و ۲ قایق کوچک را منهدم کردند. (۲)

۱. عملیات تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) سپاه پاسداران با هدف بازپسگیری منطقه اشغالی فکه، با پشتیبانی واحد توپخانه لشکر ۱۶ زرهی ارتش جمهوری اسلامی در ساعت ۲۳:۱۷ آغاز شد. رزمندگان موفق شدند در همان دقایق اولیه مواضعی از دشمن را تصرف و خساراتی را بر ارتش عراق تحمیل کنند.

تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) در شرایط جوی بارانی عملیات خود را با ۶ گردان خطشکن و پشتیبانی و یک گردان تانک و یک گردان ضدزره در منطقه فکه شروع کرد. براساس طرح مانور، تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) برای شکستن خط ۳ تیپ از لشکر ۱۰ ارتش عراق در دو محور و هر محور با دو گردان، (۳) وارد عمل شد.

هدف عملیات بازپسگیری خاکریز و خط مقدم تیپ ۱ لشکر ۱۶ زرهی ارتش جمهوری اسلامی بود. (۴) علاوه بر نیروهایی که از ارتش عراق در خط مستقر بودند، یگانهای دیگر دشمن از جمله تیپ ۳۴ زرهی در جنوب فکه، تیپ ۱ مکانیزه و واحدهایی از تیپ ۱۷ زرهی در بخش میانی و تیپ ۲۴ مکانیزه و تیپ ۲۷ مکانیزه در شمال فکه و تیپ ۶ زرهی لشکر ۲ در جنوب منطقه گسترش داشتند. (۵)

لحظاتی پس از شروع عملیات، رزمندگان تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) به سرعت در مواضع دشمن نفوذ کردند و به دلیل رعایت اصل غافلگیری و غیر منتظره بودن عملیات برای عراقی ها، موفق شدند در همان ساعات اولیه حمله، بسیاری از واحدها و تجهیزات دشمن را منهدم و تعدادی تانک به غنیمت بگیرند. چنانکه گردان حضرت علیاکبر(ع) پنجاه دقیقه پس از آغاز عملیات اعلام کرد که به اهداف خود رسیده و توانسته ۱۲ تانک دشمن را به غنیمت بگیرد. (۶) با اینحال، برخلاف پیش بینی فرماندهان خودی، استعداد دشمن در منطقه نبرد بیش از حد تصور بود، طوریکه نیروهای خودی با انبوهی از نیروها، تانکها و نفربرهای دشمن مواجه شدند. بر این

ص: ۱۱۳

۱- ۲. علاوه بر ۴ گردان که وظیفه خطشکنی داشتند در هر محور، یک گردان نیز به عنوان احتیاط در نظر گرفته شده بود.
۲- ۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۴، ۱۳/۲/۱۳۶۵، صص ۱ و ۲، رادیو صوتالجماهیر، ۱۲/۲/۱۳۶۵.

۳-۳. این عملیات در روز بعد نیز ادامه یافت که گزارش آن در روزشمار ۱۳/۲/۱۳۶۵ آمده است.

۴-۴. سند شماره ۶۵۴/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش تک عراق در منطقه پیچ انگیزه و شرهانی، علی مژدهی.

۵-۵. سند شماره ۳۳۲۳۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: مرکز بازجویی اسیر عراقی قرارگاه خاتمالانیسا(ص)، ۱۳/۲/۱۳۶۵، ص ۱.

۶-۶. سند شماره ۲۵۷۷۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه تشریح و بررسی عملیات عراق در منطقه پیچ انگیزه و شرهانی، (قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ۱۲/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۷۶۸)، مهدی انصاری، ص ۱۲.

اساس فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) از فرمانده لشکر ۱۶ زرهی درخواست کرد که گردان قدس را به سرعت برای پشتیبانی و استقرار، به سوی مواضع تصرف شده اعزام کند؛ زیرا هر گردان از تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) مأموریت اجرای عملیات در منطقه ای به عرض ۵ کیلومتر و عمق ۴ کیلومتر را برعهده داشت و تأخیر در پشتیبانی می توانست آثار نامطلوبی داشته باشد. (۱) (۲)

۲. با افزایش نقولات انتقال یگانهای ارتش عراق در جبهه شمال غرب و احتمال حمله در برخی محورها از جمله ارتفاعات سورکوه، نیروهای خودی تلاشهایی را برای مقابله با این تحرکات آغاز کردند.

بنا بر گزارش اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی با قید "فوری"، نیروهای عراقی در نظر دارند در حوالی مرزهای قصرشیرین، خسروی، پنجوین و سومار به یک سلسله عملیات تاکتیکی دست بزنند. (۳) فرماندهی سپاه اشنویه نیز اعلام کرد که دشمن بعضی تعداد زیادی نیرو و چهارپا (قاطر، الاغ و ...) به ارتفاعات بینالاتا اعزام کرده است و احتمال حمله به مواضع خودی وجود دارد. (۴)

همچنین بنا بر اعلام سپاه میوان، ارتش بعث عراق با بازسازی جاده خرمال به محورهای اطراف، به انتقال و تقویت نیرو در منطقه اقدام کرده است. (۵) فرمانده قرارگاه حمزه در گزارش به فرمانده قرارگاه نجف با تأکید بر نقولات و تحرکات اخیر یگانهای عراقی در مناطق عملیاتی والفجر ۹ و قادر و اقدام به چندین مرحله شناسایی از سمت منطقه گرماب که با همکاری عناصر ضدانقلاب انجام شده، هشدار داد که نیروهای عراقی قصد حمله به ارتفاعات سورکوه را دارند. فرماندهی این قرارگاه پیشنهادهای خود را برای مقابله با حملات احتمالی دشمن، به فرماندهی قرارگاه نجف بدین شرح اعلام کرد:

۱. «یک گردان [از نیروهای] ارتش از سمت الوت تا چومان آزاد شود و در حدفاصل بین سورکوه غرب به شرق از سمت گرماب مستقر گردد.

۲. یک گردان [از نیروهای] ارتش از سمت اشترآباد تا بلکه آزاد شود و از این سمت به غرب سورکوه گسترش یابد. دراین رابطه پیشنهاد میگردد ۵۰۰ نفر پرسنل به ناحیه کردستان اعزام شود تا مجموعاً تعداد ۱۸ پایگاه از نیروهای ژاندارمری و ارتش رها شده و در سورکوه مستقر گردند.

۳. جهت حضور سپاه در سورکوه نیاز به ۱۰۰ نفر نیرو برای سپاه بانه است و حضور سپاه صددرصد ضروری است.»

فرمانده قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) در آخر تصریح کرده است که این قرارگاه گردانهای جندالله را برای تقویت، به مناطق عملیاتی قادر و والفجر ۹ انتقال داده و درحالحاضر نیرویی برای کمک ندارد و هیچگونه تعهدی را دربرابر حملات احتمالی دشمن نمیپذیرد. (۶)

ص: ۱۱۴

۱-۳. این عملیات در روز بعد نیز ادامه یافت که گزارش آن در روزشمار ۱۳/۲/۱۳۶۵ آمده است.

۲-۷. همان، صص ۱۲ و ۱۳؛ و - سند شماره ۶۵۴/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۵.

- ۳- ۸.. سند شماره ۱۴۳۸۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی جمهوری اسلامی (اداره اطلاعات) به وزارت کشور، ۱۲/۲/۱۳۶۵.
- ۴- ۹.. سند شماره ۳۵۹۵۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه اشنویه به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۱۲/۲/۱۳۶۵.
- ۵- ۱۰.. سند شماره ۱۸۵۴۶۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه ناحیه ۲ مریوان به قرارگاه مقدم رمضان، ۱۲/۲/۱۳۶۵.
- ۶- ۱۱.. سند شماره ۱۳۴۳۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به فرماندهی قرارگاه نجف اشرف، ۱۲/۲/۱۳۶۵.

۳. در پی عملیاتی که چهار روز قبل به همت لشکرهای ۲۵ کربلا و ۸ نجف در منطقه فاو با هدف تصرف و تأمین کامل زمین مربعی واقع در گوشه شرقی کارخانه نمک و ترمیم خط پدافندی با موفقیت اجرا شد، ارتش عراق همچنان برای عقب‌راندن نیروهای ایرانی میکوشد. در این وضعیت فرمانده قرارگاه کربلا به فرمانده نیروی زمینی سپاه اطلاع داد که نیروهای لشکر ۸ نجف همچنان در معرض تهدید و فشار دشمن قرار دارند.

احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، در گزارش به علی شمخانی ضمن تشریح وضعیت خط حد قرارگاه کربلا و دو لشکر ۲۵ کربلا و ۸ نجف در منطقه فاو، وضعیت نیروهای لشکر ۲۵ کربلا- را عادی و موقعیت نیروهای لشکر ۸ نجف را ناپایدار اعلام کرد. به گفته وی لشکر ۲۵ کربلا- در سمت چپ جاده استراتژیک فاو - بصره و لشکر ۸ نجف در سمت راست آن استقرار دارند. لشکر ۲۵ کربلا- مشکلی ندارد و از طرف دشمن فشاری بر آن نیست، ولی لشکر ۸ نجف با توجه به اینکه در محل قرارگاه تصرف شده دشمن استقرار دارد، هم از طرف جاده استراتژیک و هم از سوی تانکهایی که روبه روی قرارگاه تصرف شده مستقرند، تحت فشار است. احمد غلامپور افزود: فقط خاکریز قسمت بالای قرارگاه تصرف شده محکم است و خاکریزهای اطراف قرارگاه ضعیف‌اند و عراقی‌ها به طور دائم با تیر مستقیم تانک، قرارگاه را زیر آتش گرفته و فشار بسیاری بر لشکر ۸ نجف وارد میکنند. منطقه را آب گرفته و قسمتهایی هم که آب نیست باتلاقی و گلاکود است و قابل‌تردد نمی‌باشد و رفت‌وآمد فقط از جاده آنتنی منتهی به قرارگاه امکانپذیر است. درحالی‌که نیروهای پیاده و زرهی دشمن روی جاده آسفالت به راحتی جلو می‌آیند.

فرمانده قرارگاه کربلا- در ادامه بر ضرورت ارسال امکانات مهندسی برای لشکر ۸ نجف تأکید کرد و گفت: «به شمایی [مسئول نیروهای مهندسی جهاد سازندگی در فاو]، تکلیف شده تا به کمک احمد [کاظمی، فرمانده لشکر ۸ نجف]، برود، ایشان با دو لودر به کمک او رفت، ولی باز هم کفایت نمیکند و خط به صورتی است که هر شب دو، سه دستگاه [ماشینآلات مهندسی] اینجا منهدم می‌شود و باید دستگاه مهندسی جدید وارد کرد.» (۱)

۱. فرمانده سپاه هفتم ارتش عراق هرگونه پیشروی ایران در جبهه فاو و نیز استفاده عراق از سلاح شیمیایی علیه مواضع ایران در این منطقه را تکذیب و بر تصمیم عراق به ادامه عملیات در این جبهه تأکید کرد.

به گزارش خبرگزاری فرانسه، ژنرال ماهر عبدالرشید فرمانده جدید سپاه هفتم ارتش عراق، امروز در یک نشست مطبوعاتی با تشریح وضعیت جبهه فاو گفت: «وضعیت در جنوب شبه جزیره فاو پس از نبردهای شدید دو روز اخیر [نهم و دهم اردیبهشت ۱۳۶۵]، رو به آرامش می‌رود.» عبدالرشید افزود که واحدهای تحت‌امرویی سرکوب قوای ایران در این منطقه را بیرحمانه ادامه

ص: ۱۱۵

میدهند. ماهر عبدالرشید خاطرنشان کرد تهاجم ایران در محورهای فاو - بصره و فاو - البحر قبل از هرگونه دستاوردی برای واحدهای ایران با شکست مواجه شده است و نبرد با دو لشکر ایران، که در باتلاقهای نمک تلفات سنگینی داده‌اند، ادامه دارد. وی ضمن رد عقب نشینی نیروهای عراقی تأکید کرد قوای عراقی در این بخش همچنان مواضع خود را حفظ کرده و عقب نشینی نکرده‌اند. فرمانده سپاه هفتم عراق همچنین افزود واحدهای تحت فرماندهی وی هرگز سلاح شیمیایی علیه قوای ایران به کار نبرده‌اند. (۱) (۲)

۲. ستاد مشترک ارتش با صدور دو اطلاعیه فعالیت‌های امروز نیروی هوایی و نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران، ازجمله بمباران مواضع تحت اشغال ارتش عراق در منطقه فکه را تشریح کرد. عراق حمله هوایی ایران را تکذیب کرد، درحالی‌که رسانه‌های خارجی از حملات هوایی ایران گزارش دادند.

در اطلاعیه شماره ۲۴۵۸ ستاد مشترک ارتش آمده است: «خلبانان نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در ساعت ۵:۵۵ بامداد امروز [جمعه]، با چند فروند هواپیمای شکاری بمافکن محل تجمع یگانهای زرهی و مقر فرماندهی نیروهای متجاوز دشمن را در منطقه فکه بمباران کردند و پس از وارد ساختن خسارات قابل توجهی به دشمن، سالم به پایگاههای خود مراجعت نمودند.» (۳)

از سوی دیگر، رادیو بغداد به نقل از یک سخنگوی نظامی عراق گفت که امروز، هیچ هواپیمای ایرانی به عراق حمله نکرده است. (۴) این درحالی است که رادیو مونت کارلو و رادیو بیبسی به نقل از رادیو تهران، از حمله هواپیماهای ایران به مواضع ارتش عراق در اطراف فکه خبر دادند. (۵)

ستاد مشترک ارتش در اطلاعیه شماره ۲۴۵۹ به گزارش فعالیت‌های یگانهای زمینی ارتش و ژاندارمری پرداخته و آورده است: در شبانهروز جمعه، آتش سنگین توپها و سلاحهای دوربرد رزمندگان در منطقه عملیاتی جفیر موجب انهدام بخشی از وسایل مهندسی دشمن شده و در مناطق عملیاتی بیس، چانه و نهرعبر مانع تردد ستونهای موتوری و جابه جایی یگانهای زرهی و تحکیم مواضع آنان گردید. طبق این اطلاعیه در جریان تبادل آتش در مناطق مرزی باختران و ایلام، شدت آتش در مناطق سومار و مهران بیشتر بوده است و چندین سنگر اجتماعی و پست دیدبانی دشمن منهدم و تعدادی از نیروهای عراقی کشته شده‌اند. در این اطلاعیه همچنین آمده است که نیروهای ژاندارمری در مناطق قصر شیرین، ایلام، بیات و زبیدات چند موضع و یک انبار مهمات عراقی ها را به آتش کشیده‌اند که بر اثر آن تعدادی از افراد دشمن کشته یا مجروح شدند. (۶)

ص: ۱۱۶

۱-۴. شورای امنیت سازمان ملل متحد برای اولینبار در ۲۱ مارس ۱۹۸۶ (۱ فروردین ۱۳۶۵) ضمن تأیید استفاده عراق از سلاح شیمیایی، کاربرد مداوم سلاح شیمیایی را در جنگ محکوم کرد. [مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، جنگ ایران و عراق در اسناد سازمان ملل متحد، ترجمه محمدعلی خرمی، جلد ۵، تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۸۸، صص ۱۵۳ و ۱۵۴]

۲-۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۴، ۱۳۶۵/۲/۱۳، ص ۳، بغداد - خبرگزاری فرانسه،

۱۲/۲/۱۳۶۵.

۳-۱۴.. روزنامه ابرار، ۱۳/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۴-۱۵.. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳/۲/۱۳۶۵، ص ۵، رادیو بغداد، ۱۲/۲/۱۳۶۵.

۵-۱۶.. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۲/۲/۱۳۶۵، صص ۱۱ و ۱۲، رادیو مونت کارلو و رادیو بیبسی.

۶-۱۷.. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۴/۲/۱۳۶۵. ص ۲.

۳. امروز مهمترین درگیریهای مناطق کردنشین کشور در مناطق بوکان و مریوان رخ داد که در نتیجه آن تعدادی از نیروهای خودی شهید یا مجروح شدند.

به گزارش سپاه پاسداران بوکان در ساعت ۱۷ امروز، نیروهای سپاه بوکان در مسیر نیسکاآباد - قادرآباد (محور مهاباد - بوکان) به کمین افراد ضدانقلاب افتادند و با آنها درگیر شدند. با اعزام نیروهای کمکی، درگیری تا ساعت ۲۲، ادامه یافت و سرانجام با فرار عناصر ضدانقلاب به پایان رسید. در این حادثه ۲ نفر از نیروهای خودی مجروح شدند. (۱) قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) تلفات ضدانقلاب را در این درگیری ۳ تن اعلام کرد. (۲)

همچنین ساعت ۱۸:۳۰ امروز، پرسنل سپاه چناره در محلی به نام دره پمان (دره پابال) از توابع بخش سرشیو مریوان با افراد ضدانقلاب درگیر شدند. این درگیری با اعزام نیروی کمکی از گروهان شهادت سپاه مریوان و گروهان چناره تا ساعت ۲۱، طول کشید و در جریان آن یکی از نیروهای سپاه مجروح و یک قاطر از ضدانقلاب به غنیمت گرفته شد. (۳) به گزارش شهربانی استان کردستان در نتیجه این درگیری ۲ تن از جمله یکی از اهالی بومی به شهادت رسیدند. (۴)

در روستای شرکه از توابع مریوان نیز گردان حضرت رسول(ص) و گروه ضربت محور انجیاران (انجیران) سپاه پاسداران ناحیه کردستان، از ساعت ۶ صبح امروز، با افراد ضدانقلاب درگیر شدند که بر اثر آن یک نفر از گروه ضربت و ۲ نفر از گردان حضرت رسول(ص) مجروح شدند. (۵)

۱. ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی از ملاقات رئیس حزب دمکرات کردستان ایران با رئیس اتحادیه میهنی کردستان عراق، خبر داد. افزایش تردد و تجمع نیروهای ضدانقلاب و جاشهای عراقی در اطراف برخی شهرهای کردستان و احتمال حمله به پایگاههای نیروهای خودی از دیگر خبرهای امروز منابع نظامی است.

ستاد مشترک ارتش در نامه‌ای به وزارت اطلاعات اعلام کرد: «برابر خبر واصله، دکتر قاسملو دبیرکل حزب منحلہ دمکرات [ایران] با جلال طالبانی در تاریخ ۱۲/۲/۱۳۶۵، در کانیاں واقع در ۵ کیلومتری شمال غربی سرگریشیخان [از توابع منطقه سلیمانیه عراق] به مدت ۵ ساعت درباره اتحاد بین حزب دمکرات و اتحادیه میهنی کردستان عراق به گفتگو پرداخته‌اند.» (۶)

سپاه مهاباد نیز در گزارشی از دومین جلسه عناصر ضدانقلاب در دو ناحیه گردان ۲۴ کومهله مهاباد و دو پل از ناحیه بوکان در باغ ملارد در ضلع شرقی روستای اشکلان خبر داد. (۷)

در نامه دبیر شورای امنیت کشور به رئیس شورایعالی دفاع نیز چنین آمده است: «موتق، حدود ۶۰۰ نفر از عناصر گروههای ضدانقلاب، کومهله و منافقین، همراه جاشهای عراقی در روستاهای مرزی هفتتاش، میشاب بالا و میشاب پایین و سهکچله از توابع شهرستان سقز تجمع کرده و قصد عملیات در مناطق کردستان را دارند.» (۸)

ص: ۱۱۷

ستاد قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) (طرح و عملیات)، ۳۰/۲/۱۳۶۵.

۲- ۱۹.. سند شماره ۳۵۹۵۲۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهدا(ع) ژاندارمری جمهوری اسلامی (رکن ۳) به فرماندهی ژاجا (رکن ۳ عملیات)، ۱۳/۲/۱۳۶۵.
۳- ۲۰.. همان.

۴- ۲۱.. سند شماره ۳۱۴۲۳۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۱۲/۲/۱۳۶۵.
۵- ۲۲.. سند شماره ۴۳۳۳۸۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانده سپاه ناحیه کردستان به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۱۳/۲/۱۳۶۵.

۶- ۲۳.. سند شماره ۱۸۲۴۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی (فرمانده اطلاعات) به وزارت اطلاعات، ۲۸/۲/۱۳۶۵.

۷- ۲۴.. سند شماره ۴۳۳۳۸۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه پاسداران انقلاب اسلامی مهاباد به سپاه پاسداران انقلاب اسلامی بوکان و میاندوآب (واحد اطلاعات)، ۱۳/۲/۱۳۶۵.

۸- ۲۵.. سند شماره ۱۳۶۵۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دبیر شورای امنیت کشور به ریاست شورای عالی دفاع (آیت الله خامنه ای)، ۱۲/۲/۱۳۶۵.

علاوه بر این واحد اطلاعات سپاه پاسداران مهاباد از تجمع تعدادی از افراد حزب دمکرات ایران در اطراف روستای پانهسر از توابع سردشت خبر داده و پیش بینی کرده است که آنها احتمالاً قصد درگیری و اجرای عملیات در روستای گرو را دارند.^(۱)

شهربانی استان کردستان نیز از تجمع عوامل کومهله در حوالی روستای تازهآباد از توابع شهرستان مریوان خبر داد.^(۲)

۲. پیشمرگان حزب دمکرات کردستان عراق (بارزانیها) در درگیری با نیروهای نظامی این کشور، بخشی از مناطق و ارتفاعات کردستان عراق را از سلطه نظامیان خارج و تلفات و خساراتی به آنها وارد کردند. پیشمرگان مسلمان کرد در درگیری با جاشهای عراقی در منطقه زور، تلفاتی به نیروهای عراقی تحمیل کردند.

نماینده حزب دمکرات کردستان عراق امروز، در گزارش به فرمانده گردان ۱ تیپ ۳ نوه (جمعی لشکر ۲۳ نیروی مخصوص ارتش جمهوری اسلامی) عملیات نیروهای این حزب علیه ارتش عراق را موفقیت آمیز توصیف و اعلام کرد که در نتیجه مقاومت دلیرانه پیشمرگان ما و اهالی منطقه و نیروی شیخ محمد خالد بارزانی، پس از نبردی شدید و سنگین، مناطق حیات و ارتفاعات سرزیلگوله، سربابکه، گرویا کولکا و روستای لولکان از تصرف ارتش عراق خارج و به دست پیشمرگان آزاد شده است. در این درگیریها خسارتهای فراوانی بر ارتش عراق وارد آمده است. شوکت بارزانی در ادامه گزارش خود یادآور شد که در حملات شب نهم اردیبهشت، پیشمرگان بارزانی موفق شدند روستای هوپه را از دست نیروهای دشمن خارج و خسارتهایی بر آنها وارد کنند و ۴ مسلسل کلاشینکف، ۱۶ خشاب، ۱۰۰۰ فشنگ، ۴ صندوق موشک آر.پی.جی. ۷، ۲ صندوق نارنجک دستی، یک صندوق گلوله خمپارهانداز و ۴ قاطر به غنیمت بگیرند. در این عملیات یک نفر جیشالشعبی اسیر شد و ۴ تن از پیشمرگان مجروح شدند.^(۳)

نماینده بارزانیها مستقر در اشنویه نیز در گزارش تکمیلی دراینباره آورده است: در پی عملیات پیشمرگان، نیروهای دشمن به داخل روستای شیروان عقب نشینی کردند که با اسارت یک سرباز دیگر از آنها، تعداد اسیران عراقی ۲ نفر شد. بنا بر این گزارش، در منطقه حیات نیز نیروهای عراقی مجبور به عقب نشینی به کوه پیران و کلندر شدند. در درگیریهای این منطقه، یک پیشمرگ مسلمان کرد شهید و ۳ نفر دیگر مجروح شدند. در پایان این گزارش درخواست شده که به منظور ادامه عملیات در روزهای آینده، خواربار و مهمات برای آنها ارسال شود.^(۴)

ص: ۱۱۸

۱- ۲۶.. سند شماره ۴۳۳۳۹۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه مهاباد (واحد اطلاعات) به سپاه سردشت (واحد اطلاعات)، ۱۳/۲/۱۳۶۵.

۲- ۲۷.. سند شماره ۳۱۴۲۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

۳- ۲۸.. سند شماره ۱۸۲۳۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از نماینده کمبا ۱۱ (شوکت بارزانی) به فرماندهی گردان ۱ تیپ ۳ نوه، ۱۲/۲/۱۳۶۵.

۴- ۲۹.. سند شماره ۱۸۱۵۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از نماینده کمبا ۱۱ در اشنویه به گردان نوه، ۱۲/۲/۱۳۶۵؛ و -

سند شماره ۱۸۲۳۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی گردان ۱ تیپ ۳ نوهده به فرماندهی لشکر ۲۳، ۱۲/۲/۱۳۶۵.

خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز به نقل از اعلامیه بارزانیها دراینباره گزارش داده است: «چریکهای حزب دمکرات کردستان تهاجم عمده عراقی ها را که در آن قریب به ۱۰۰۰۰ سرباز مربوط به ارتش پنجم عراق شرکت داشتند و علیه پایگاههای آنها در منطقه شروان (شیروان) وارد کار شده بودند عقب راندهاند.» بارزانی گفته است که تهاجم مزبور از یک هفته پیش شروع شده بود. وی افزود: جتها و بالگردهای توپدار عراقی بیش از ۴۰۰ مأموریت بر روی روستاها و پایگاههای کرد انجام دادهاند. پرواز این جتها و بالگردها در پشتیبانی از ارتش عراق بود که علیه پایگاههای کردها میجنگیدند.

در این بیانیه همچنین آمده است که هدف عراقی ها بیرونراندن چریکها از پایگاههایشان، دونیمکردن دههزار کیلومتر مربع از مناطق آزادشده در کردستان عراق و رساندن نیروهای خود به مرزهای ترکیه بوده است. گزارش شده که حملات اولیه در چندین منطقه کوهستانی و روستا صورت گرفته است، لیکن چریکهای کرد با شروع ضدحمله خود خطوط تدارکاتی عراقی ها را قطع و نیروهای عراقی را مجبور به عقب نشینی کردند و خسارات سنگینی به آنها وارد آوردند. روز گذشته (پنجشنبه ۱۱/۲/۱۳۶۵)، عراقی ها کاملاً از حیات، دشت هیرت و منطقه هوپا رانده شدند. در جریان این عملیات ۱۰ چریک کرد کشته و ۳۰ غیرنظامی نیز کشته یا زخمی شدند.^(۱)

قرارگاه رمضان نیز اعلام کرد در پی درگیری پیشمرگان مسلمان کرد با جاشهای عراقی در روستای بیریکه از توابع شهر زور عراق، ۲ نفر از جاشها کشته شدند و جاشها نیز در حمله مجدد به اهالی روستا، ۳ نفر را کشتند.^(۲)

۱. امروز، چندین کاروان نیروهای داوطلب و کمکهای مردمی عازم جبهه های نبرد شدند.

به گزارش خبرنگاران امروز، کاروانی شامل کارکنان آموزش و پرورش و دانشآموزان شهرستان تربتجم با عنوان گردان حضرت ابوالفضل(ع)، ۳۲ یک تیپ نیروی رزمی و تخصصی از کارگران کارخانجات اراک، هفتمین کاروان راهیان کربلا و سومین کاروان لیبیک یا امام به استعداد ۲۰۰۰ نفر از نیروهای رزمی و تخصصی و نیز بیش از ۶۰۰ نفر از کارکنان ادارات و کارخانجات استان لرستان عازم جبهه های جنگ شدند. از باختران نیز کاروانی از اقشار مختلف مردم و کارگران و کارکنان دولت با تخصصهای گوناگون به جبهه ها عزیمت کردند. از شهر همدان و شهرستانهای این استان هم کاروانی از نیروهای اعزام مجدد و داوطلب متشکل از کارمندان ادارات و نهادها در قالب هفتمین کاروان راهیان کربلا و سومین کاروان لیبیک یا امام و نیز کاروانی از رزمندگان آموزش دیده بسیج سپاه نیشابور عازم جبهه شدند.

ص: ۱۱۹

۱- ۳۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۴، ۱۳/۲/۱۳۶۵، ص ۲۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۲/۲/۱۳۶۵.

۲ - ۳۱. سند شماره ۱۷۲۵۱۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه رمضان به خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۳۰/۲/۱۳۶۵.

امروز همچنین کاروان هدایای کارگران کارخانجات اراک شامل ۴ خودرو تویوتا، ۴ یخچال، ۲۰ پنکه سقفی، ۷۰۰ متر سیم، ۵۵۰ عدد خودکار و چسب، ۱۵۰۰۰ گونی، ۳۰ تن تخته و چوب، ۲۰ تن لوله، ۲ تن پلیت سنگری، ۱۵۰۰ شیشه آبلیمو، ۳۸ کولر آبی، ۴۰۰۰ قوطی کمپوت، ۷۰۰۰ بسته بیسکویت، ۴ تن آرد و نان و دیگر اقلام مورد نیاز و ۸۰۰ هزار ریال وجه نقد، جمعاً به ارزش ۱۴,۹۱۲,۰۰۰ ریال به جبهه ها ارسال شد.

از رشت نیز کاروانی شامل کمکهای مردمی به ارزش ۲,۱۲۰,۳۰۰ ریال و ۳۰۰ هزار ریال وجه نقد اهدایی کارکنان به زیستی استان گیلان به سوی جبهه ها روانه شد.^(۱)

۲. در ادامه تلاشها و اقدامات دولت جمهوری اسلامی برای پشتیبانی از جبهه ها و تأمین نیازمندیهای رزمندگان و نیز کمک به بازسازی مناطق دزفول و اندیمشک و همچنین به منظور رفع مشکلات بانکهای استان خوزستان، امروز، چند تن از وزیران و مسئولان دولت یک گردهمایی در اهواز و جلسهای در شهر فاو برگزار کردند.

در گردهمایی دوازده وزیر، معاونان و مدیران وزارت بازرگانی در اهواز، برای ادامه همکاری این وزارتخانه با سپاه پاسداران و جهاد سازندگی در مناطق جنگی جنوب، مقرر شد وزارت بازرگانی به منظور تأمین و توزیع کالاهای مصرفی مورد نیاز جبهه ها دفتری در جنوب افتتاح کند.^(۲)

امروز همچنین چند تن از وزیران و مسئولان دولت از جمله اکرمی وزیر آموزش و پرورش، فرهادی وزیر فرهنگ و آموزش عالی، به زاد نبوی وزیر صنایع سنگین، مرتضی نبوی وزیر پست و تلگراف و تلفن، فخرالدین حجازی نماینده مردم تهران در مجلس، معاون وزیر اقتصاد و دارایی و عدهای از مدیران بانکها ضمن بازدید از منطقه عملیاتی والفجر ۸، جلسهای در شهر فاو عراق برگزار کردند که در آن موضوعاتی مانند مسائل و مشکلات سیستم بانکها در خوزستان، چگونگی واگذاری تسهیلات به مردم و کمک به بازسازی مناطق بمباران شده دزفول و اندیمشک بررسی شد. در این جلسه ۱۳ میلیارد ریال به طرحهای کشاورزی استان خوزستان اختصاص داده شد.^(۳)

۳. در پی حمله موشکی یک بالگرد ناشناس به نفتکش عربستان سعودی به نام السفینه در روز گذشته، رسانه های غربی ایران را متهم به این حمله کردند.

به گزارش رادیو بیبسی وزارت امور خارجه بریتانیا تأیید کرده است نفتکش السفینه درحالیکه به طرف بندر سعودی رأسالتنوره در حرکت بود هدف دو موشک واقع شد و آتش

ص: ۱۲۰

۱- ۳۳.. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳/۲/۱۳۶۵، ص ۷.

۲- ۳۴.. روزنامه ابرار، ۱۴/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۳- ۳۵.. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

گرفت. بیسیسی افزود: وزارت امور خارجه بریتانیا گفته است به محض اینکه ملیت هواپیمای مسئول حمله مشخص شود، از طریق دیپلماتیک دراینمورد به شدت اعتراض خواهد شد. بنا به ادعای خبرنگار دیپلماتیک بیسیسی شواهد دلالت بر آن دارد که ایران مسئول این حمله است.^(۱)

رادیو امریکا در بخش خبری شامگاهی خود دراینباره گفت از ۲ خدمه کشته شده نفتکش السفینه، یکی بریتانیایی و دیگری پاکستانی است و ۶ ملوان دیگر این نفتکش مجروح شده اند. این رادیو افزود: گفته می شود موشکها از بالگردی شلیک شده است که از جزیره رستم متعلق به ایران برخاسته بود. به گفته رادیو امریکا، در سال جاری، این سیودومین کشتی بازرگانی می باشد که در خلیج فارس هدف قرار گرفته است.^(۲)

رادیو کلن نیز ایران را عامل حمله به نفتکش سعودی اعلام کرد و گفت: نفتکش ۳۱ هزار تنی السفینه عربستان سعودی به وسیله نیروی هوایی ایران مورد حمله قرار گرفت.^(۳)

۱. رئیس جمهور ایران در پیامی به اعضای مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق، این مجلس را نماد وحدت و انسجام احزاب اسلامی عراق دانست و آنان را به پرهیز از تفرقه، مداومت در مبارزه با رژیم صدام، افزایش اقدامات جهادی و انقلابی، جذب نیرو و ایجاد پایگاههای نظامی در مناطق آزاد شده عراق توصیه کرد.

آیت الله سیدعلی خامنه ای رئیس جمهوری، به مناسبت شروع به کار دومین مجمع عمومی دور ششم مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق که با عنوان "لیک یا امام"، امروز، در یکی از شهرهای استان خوزستان برگزار شد، پیامی برای اعضای این مجلس فرستاد. در بخشی از این پیام آمده است: «گردهمایی شما عزیزان و امیدهای انقلاب اسلامی عراق که نمودی از انسجام و وحدت صف و حرکتی در جهت استحکام هرچه بیشتر آن است باعث خرسندی دوستان و سراسیمگی و نگرانی دشمنان است. ... امروز، هر حرکتی که نوک تیز پیکان مبارزه را از صدام و حزب بعث عراق به طرف دیگری بچرخاند حتی اگر قویترین توجیهها و محملها را با خود داشته باشد حرکتی غلط و انحرافی است و من از فرد فرد شما برادران انتظار دارم در مقابل آن ایستادگی نمایید و اجازه رشد و گسترش به آن ندهید و آن را در نطفه خفه نمایید.»

در بخش دیگری از پیام آمده است: «مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق میبایست حتی در حرکتهای سیاسی تبلیغی بین المللی خود رنگ و بوی جهادی داشته باشد و همه حرکتهایش انقلابی تهاجمی باشد و البته با حفظ حدود و ثغور هر امر. امید است که از تصمیمات این مجمع عمومی، بسیج اعضای محترم مجلس باشد به سراسر نقاط کشور جمهوری اسلامی و حتی خارج از آن به منظور جذب و بسیج نیروهای مردمی عراقی و اعزام آنها به جبهه ها و مستقر نمودن آنها در سرزمینهای آزاد شده عراق و تشکیل پایگاههای نظامی در این نقاط و اعزام این نیروها به اعماق خاک عراق به منظور ضربه زدن به رژیم صدام و تشکیل پایگاههای مقاومت مردمی در داخل شهرها و روستاهای عراق.»

ص: ۱۲۱

۲-۳۷.. همان، ص ۱۰، رادیو امریکا.

۳-۳۸.. همان، ص ۱۱، رادیو کلن.

رئیس جمهور ایران در ادامه اظهار امیدواری کرد: «مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق با تمام قوا و امکانات خود در جهت یکسره نمودن کار این رژیم و سقوط آن تلاش کند و تمام گروه‌ها و نیروهای اسلامی موظفاند امکانات خود را در کانال مجلس برای تحقق این هدف بسیار مهم قرار دهند. ... [و] امیدوارم که دومین مجمع دوره ششم مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق که به نام میمون و مبارک "لیک یا امام" نامیده شده است با موفقیت کار خود را به پایان برساند و ما شاهد دستاوردهای مثبت آن باشیم و مردم مسلمان عراق با تحرک جدید مجلس هرچه سریعتر شاهد سقوط صدام و حزب بعث عراق باشند و از این اسارت نجات یابند.»^(۱)

۲. حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی در خطبه‌های امروز نماز جمعه تهران درباره عدالت اجتماعی، اصالت خانواده، ضرورت مقابله با مفاسد اجتماعی، گرامیداشت روز کارگر و روز معلم و ضرورت وجود مراکز آموزش غیردولتی، تجاوز امریکا به لیبی و ناتوانی سران عرب در تشکیل اجلاسی دراینباره، تقبیح تلاش‌های داخل کشور برای سست کردن مبارزه مردم با حکومت عراق و حذف حزب بعث به عنوان تنها راه نجات مردم ایران و عراق و منطقه سخن گفت.

حجت‌الاسلام والمسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی
رئیس مجلس شورای اسلامی و
امام جمعه موقت تهران

رئیس مجلس شورای اسلامی در بخشی از خطبه‌های نماز جمعه این هفته، به مسائل آموزشی و فرهنگی کشور پرداخت و با ذکر اینکه یکی از اهداف اساسی جمهوری اسلامی این است که جامعه را به طرف علم، فضیلت و دانش و تخصص ببرد، گفت: «این کار بدون همکاری مادی و معنوی مردم و مسئولین امکانپذیر نیست. الآن ما بیش از دهمیلیون شاگرد مدرسه و صدها هزار دانشجو داریم و صدها هزار هم داوطلب ورود به دانشگاه داریم که زمینه مادی ورود اینها به دانشگاه فراهم نیست و وضعیت مدارس ما باید به تر از این باشد و دولت نمیتواند به تنهایی در زمان جنگ و حتی تا سالها بعد از جنگ این کار را انجام دهد و دراین رابطه خوشبختانه امام بخشی از سهم امام را به این کار اختصاص دادند و باید مردم وارد این ماجرا بشوند. دولت طبق قانون اساسی موظف است زمینه تحصیل رایگان را برای دانش‌آموزان فراهم سازد، اما دولت در سطح تحصیلات عالی نمیتواند این کار را انجام دهد. ... متأسفانه عده‌ای وجود دارند که بعضی از آنها در آموزش عالی هم هستند که فکر غلط و متحجر دولتی‌کردن هر چیزی را در سرشان دارند، با این کار مخالفت میکنند و این فکر بسیار غلط است.»

۱- ۳۹.. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳/۲/۱۳۶۵، ص ۱۱.

نماینده امام در شورایعالی دفاع در ادامه با اشاره به تجاوز امریکا به لیبی از موضع منفعلانه سران اغلب کشورهای عربی به شدت انتقاد کرد و آنها را مهره سرسپرده و نوکر امریکا خواند و افزود: «دیدید که کشورهای عربی نتوانستند یک کنفرانس سران تشکیل دهند و این از مشکلات جامعه اسلامی است. حادثهای به این مهمی پیش می آید، تجاوزی از سوی یک غول ابرقدرتی مثل امریکا به یک کشور سهمیونی انجام می شود و کشورهای اسلامی عرضه تشکیل یک کنفرانس را هم ندارند و حتی بوش آنها را متهم به همکاری در حمله به لیبی میکند و از خودشان دفاع نمیکند و مزورانه به بهانه اینکه اگر کنفرانسی تشکیل بشود باید درمورد جنگ ایران و عراق هم بحث شود، جلسهای تشکیل نمیدهند.»

حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی در ادامه گفت: «این سران [کشورهای عربی] که دیدید با نفت چه کردند. امروز، دارند نفت را تقریباً مجانی تحویل جهانخواران میدهند. چقدر آدم نوکر و بدبخت باشد که به دست خودش مال مردم را از [بشکهای] ۲۸ دلار به ۱۰، ۱۲ دلار بیاورد. اینها متأسفانه حاکمان بر دنیای اسلام هستند و حالا بهانه جنگ را مطرح میکنند.»

نماینده امام در شورایعالی دفاع درمورد وضعیت فعلی جنگ و سیاستهای دفاعی جمهوری اسلامی ایران خطاب به سران کشورهای منطقه گفت: «جنگ را شما تحمیل کردید و میدانید که امریکا میخواهد این جنگ بماند و نمیخواهد اینطور تمام بشود، درحالیکه اگر با پیروزی ما تمام شود، جنگ خاتمه پیدا میکند. او آتشیسی را میخواهد به ما تحمیل بکند که از جنگ بدتر باشد. او میخواهد ایران و عراق دائماً در مقابل هم بایستند و به هم بد بگویند و هریک مخالفین دیگری را در خود جای دهند و با هم مبارزه بکنند و هرچه پول دارند اسلحه بخرند و برای جنگ دیگری آماده شوند و همواره میان کشورهای اسلامی اختلاف باشد.» وی همچنین اظهار کرد: «این لیبرالهای داخلی هم که مزورانه میگویند جنگ باید تمام بشود، آنها هم این مطلب را میفهمند که با این کار جنگ تمام نمی شود. آتش زیر خاکستر است. اینها هم اینقدر بی شعور نیستند، ولی چون به آنها میگویند بگویید، آنها هم این حرف را میزنند.»

حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی سستکردن انگیزههای مردم برای دفاع در برابر تجاوز دشمن را تقییح کرد و خطاب به جریان فکری لیبرالها گفت: «زشتترین شعار این است که مردم را سست کنید که اینها جنگ را ادامه ندهند. تنها راه نجات منطقه که باعث حل همه مسائل شود این است که حزب بعث عراق از منطقه حذف شود و دو ملت عراق و ایران همکاری کنند و در سایه همکاری دو ملت ... قدرت عظیم اقتصادی و سیاسی و سوقالجیش جغرافیایی در منطقه تشکیل خواهند داد. ... و تمام شریایی که بر ما تحمیل شده با کمک این کشورهای منطقه حل شود. [لذا] ملت ما این مسئله را فهمیده و بیخود نیست که شعار کارگران ما "جنگ، جنگ تا پیروزی" است و فشار معلمین ما به قدری است که وزیر آموزش و پرورش ما میگوید ترس از آن داریم که کلاسها تعطیل شود و دانشجویان را به سختی کنترل میکنیم. همچنین کسبه بازار

و مردم سراسر کشور و اصناف و روستائیان و کشاورزان و غیره به خاطر شعوری که دارند میفهمند که تنها راه نجات منطقه این است که این جنگ با پیروزی اسلام و شکست کفر به پایان برسد و حالا که مردم تحقیقاً اینقدر به هیجان آمده‌اند، به کمتر از این رضایت نخواهند داد و رهبری ما از اول این تز را اعلام فرموده‌اند.»^(۱)

۱. روابط ایران و سوریه و بروز اختلافاتی میان دو کشور بر سر پرداخت به ای نفت و اوضاع لبنان، موضوعاتی است که خبرنگار بیبسی در منطقه غرب آسیا به بررسی آن پرداخته است.

این خبرنگار با اشاره به علل و سابقه روابط دوستانه تهران و دمشق و همچنین وحدت نظر دو کشور در محکومیت حمله امریکا به لیبی، علت سفر اخیر علیاکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران به سوریه را ورای گفتوگو درباره حمله امریکا به لیبی دانست و گفت: «نظر دیپلماتهای منطقه حاکی از این است که روابط دو کشور ایران و سوریه در حال حاضر به گرمی گذشته نیست. بحران اقتصادی که سوریه در حال حاضر با آن روبه رو است یکی از دلایل رو به سردی گذاشتن این روابط است. مقامات ایران تاکنون در ازای حمایت سیاسی سوریه از ایران به خصوص در مورد جنگ با عراق، نفت را با قیمتی پایینتر از نرخ بازار بین المللی در دسترس سوریه قرار داده‌اند، ولی اخیراً ایران در چند مورد از تأخیر سوریه در پرداخت به ای نفت خریداری شده، شکایت داشته است و شاید همین امر یکی از مسائل مورد مذاکره طرفین باشد.

دیگر اختلاف بین دو کشور، مسئله آینده لبنان است. سوریه سعی دارد که یک موافقتنامه امنیتی و سیاسی را به گروههای متخاصم در لبنان بقبولاند که براساس آن اصلاحاتی در آن کشور انجام گرفته و بحران دیرپای لبنان خاتمه یابد. دولت سوریه تاکنون توانسته است توافق دو رهبر عمده چریکی جامعه مسلمانان لبنان را به پذیرش موافقتنامه جلب نماید، ولی گروههای کوچکتر مسلمانان شیعه که با ایران روابط نزدیکی دارند، به خصوص گروه حزبالله، حاضر نشده‌اند به این موافقتنامه پیوندند. ... و وجوه اختلاف کماکان باقی است، مع هذا هیچ دلیلی برای قریبالوقوع بودن یک بحران عمده در روابط دو کشور دیده نمی شود. ایران و سوریه هردو به تداوم پشتیبانی سیاسی یکدیگر نیازمندند و سوریها به ویژه مایل به حفظ روابط دوستانه با ایران هستند تا چنانچه امیدی به خاتمه جنگ ایران و عراق از طریق مذاکره پیدا شود، بتوانند نقش میانجی را به عهده گیرند.»^(۲)

۱. در آستانه برگزاری اجلاس سران هفت کشور صنعتی در ژاپن، رئیس جمهور امریکا ضمن مشروع دانستن حمله نظامی به لیبی، با اعلام جلب موافقت اتحادیه کشورهای جنوب شرقی آسیا در مبارزه با تروریسم، لیبی را بار دیگر تهدید به حمله نظامی کرد. شوروی امریکا را متهم کرد

ص: ۱۲۴

۱- ۴۰.. همان، ص ۱۸؛ و - روزنامه رسالت، ۱۳/۲/۱۳۶۵، ص ۴.

۲- ۴۱.. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳/۲/۱۳۶۵، ص ۹، رادیو بیبسی، ۱۲/۲/۱۳۶۵.

که قصد دارد اجلاس سران کشورهای صنعتی را به تریون ضدشوروی و جلب حمایت غرب برای تهاجم به لیبی، سوریه و ایران تبدیل بکند.

خبرگزاری یونایتدپرس در گزارشی از جزیره بالی اندونزی، محل برگزاری جلسه وزیران امور خارجه اتحادیه کشورهای جنوب شرقی آسیا، آورده است: «ریگان تروریسم را یک مسئله جهانی خواند و خاطرنشان کرد که حمله پانزدهم آوریل [۱۹۸۶ - ۲۶/۱/۱۳۶۵] به لیبی از آن جهت انجام گرفت که راههای دیگر برای وارد ساختن فشار به سرهنگ قذافی مؤثر نبود. وی ضمن ابراز امیدواری از اینکه حمله نظامی در متقاعد ساختن قذافی برای تغییر سیاستهایش کافی باشد، افزود به هر حال برای انجام دادن اقدام نظامی دوباره تردید نخواهد کرد.» (۱)(۲)

ریگان رئیس جمهور امریکا، امروز همچنین پس از ورود به توکیو در مصاحبه ای به خبرنگاران گفت که در دیدار با وزیران امور خارجه شش کشور عضو اتحادیه جنوب شرقی آسیا در جزیره بالی، آنها موافقت خود را برای مقابله با تروریسم بین المللی اعلام کرده اند. ریگان یادآور شد که قبل از شروع اجلاس سران هفت کشور صنعتی، با ناکاسونه نخستوزیر ژاپن، در اینباره مذاکره خواهد کرد. (۳)

روزنامه پراودا ارگان رسمی حزب کمونیست شوروی نیز در اینباره نوشته است: «در اجلاس توکیو به جای بررسی مسائل اقتصادی و تلاش برای حلوفصل اختلافات موجود میان کشورها، امریکا قصد دارد تمام توجه خود را به مسئله واهی حمایت شوروی از تروریسم بین المللی معطوف کند.» به نوشته پراودا: «واشنگتن امیدوار است که اجلاس توکیو را مبدل به پایگاهی برای بسیج کشورهای غربی علیه خطر تهدیدآمیز تروریسم برای جهان به اصطلاح آزاد کند. آنها در این اجلاس به محکوم کردن شوروی و لیبی خواهند پرداخت و واشنگتن تمام تلاش خود را برای ایجاد یک جبهه واحد علیه کشورهایمانند سوریه و ایران صرف خواهد کرد.» (۴)

۲. یک تحلیلگر امریکایی با متهم کردن ایران به پرورش تروریست، تحریم نفتی ایران را مانع توسعه تروریسم خواند.

رادیو امریکا به نقل از مقاله تام بریدن در روزنامه واشنگتن تایمز گفت: «برای جلوگیری از توسعه تروریسم بین المللی باید درآمد نفتی ایران را قطع کرد، زیرا ایران درآمد نفت را صرف

ص: ۱۲۵

۱-۵. شایان ذکر است هنری کیسینجر سیاستمدار امریکا نیز در گفتوگو با تلویزیون ایتالیا از حمله نظامی به لیبی حمایت کرد و گفت: «هرکس که به جای ریگان بود، در مقابل لیبی همین واکنش تهاجمی را نشان میداد.» وی افزود: «این امر به ویژه در شرایط تاریخی کنونی که چارچوب بین المللی در موضعی مثبت در قبال از سرگیری مذاکرات قرار دارد و تغییراتی در سیاست شوروی پدید آمده است، حائز اهمیت ویژه ای می باشد. با اینحال رهبری جدید شوروی هر چند در ماههای اخیر یک موضع صلحطلبی اتخاذ کرده، ولی طالب صلح نیست.» اسپادولینی وزیر دفاع ایتالیا نیز در مورد حمله امریکا به لیبی گفت: «اگر اقدام امریکا در مدیترانه با اروپا هماهنگ نشود، امریکا به تنهایی قادر به جلوگیری از تروریسم نیست و اگر اقدام علیه لیبی با

- اروپاییها هماهنگ شده بود، این امکان وجود داشت که بمباران طرابلس انجام نشود.» [روزنامه کیهان، ۱۳/۲/۱۳۶۵، ص ۲۰]
- ۲- ۴۲.. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۴، ۱۳/۲/۱۳۶۵، ص ۲۰، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۲/۲/۱۳۶۵؛ و - واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۲/۲/۱۳۶۵، ص ۷.
- ۳- ۴۳.. سند شماره ۲۱۲۴۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش مستقیم، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی، ۱۵/۲/۱۳۶۵، ص ۱۱.
- ۴- ۴۴.. روزنامه کیهان، ۱۳/۲/۱۳۶۵، ص ۲۰.

خرید اسلحه و توسعه تروریسم میکند. تام بریدن با نقل قولی از رئیس سازمان اطلاعات و ضداطلاعات ایتالیا که گفته تروریست‌هایی که مسافران غیرنظامی را در فرودگاه‌های رم و وین به قتل رساندند در ایران تعلیم دیده بودند و نیز ادعای اینکه مسجد هلمبورگ، سفارت جمهوری اسلامی در بن و دفتر هواپیمایی ایران در فرانکفورت مرکز اعصاب جدید دستگاه‌های تروریستی در آلمان به شمار می‌آیند، افزود اگر اروپا جداً می‌خواهد علیه تروریسم مبارزه کند، تحریم نفتی ایران نخستین گام است. البته ممکن است ژاپن رضایت ندهد، ولی پرزیدنت ریگان به زودی با نخستوزیر ژاپن در توکیو دیدار میکند و میتواند از نفوذ خود، برای این مقصود استفاده کند.»^(۱)

گفتنی است با توجه به برگزاری اجلاس سران هفت کشور صنعتی جهان در توکیو در روزهای آتی و تلاش امریکا برای گنجانیدن موضوع مبارزه با تروریسم در دستور کار این اجلاس، انتشار چنین مقالاتی در رسانه‌های امریکایی و غربی افزایش یافته است و به نظر میرسد هدف این خط تبلیغاتی ایجاد موقعیت مناسبی برای موضعگیری یا تصویب بیانیهای علیه جمهوری اسلامی باشد.

۳. رادیو بیبسی دلایل نافرجام بودن اجلاس وزیران امور خارجه کشورهای عربی را پشتیبانی لیبی از ایران، همسویی برخی از کشورهای عربی با امریکا و اختلافات اصولی میان اعراب برشمرد.

اجلاس وزیران امور خارجه کشورهای عربی در شهر فاس کشور مراکش که بدون نتیجه پایان یافت، بازتابه ای مختلفی داشت. تحلیلگر رادیو بیبسی از جمله دلایل مهم شکست اجلاس وزیران امور خارجه کشورهای عرب را حمایت لیبی از ایران دانست و افزود: «در اجلاسهای که قرار بود درباره اتخاذ یک سیاست کلی از سوی جامعه عرب به دنبال حمله هوایی امریکا به لیبی در پانزدهم آوریل (۲۶ فروردین ۱۳۶۵) مذاکره شود، لیبی بالاخص خواستار آن بود که سران دنیای عرب حمله به لیبی را به منزله حمله علیه بخشی از ملت عرب تلقی کرده و به اقدام متقابل علیه امریکا که لیبی آن کشور را همگام با اسرائیل و به منزله بزرگترین تهدید برای جامعه عرب میدانند، پردازند، ولی از سوی دیگر، کشورهای عرب خلیج فارس احتمال پیروزی ایران در جنگ با عراق را بزرگترین تهدید برای امنیتشان تصور میکنند و حاضر نبودند دلنگرانی لیبی را بدون طرح مسئلهای که نگرانی واقعی آنان را فراهم کرده است، یعنی حمایت سوریه و لیبی از ایران در جنگ با عراق مطرح نمایند. حسنی مبارک رئیس جمهور

مصر، که مدتهاست از شرکت در جلسات سران جامعه عرب کنار گذاشته شده است صراحتاً به این موضوع اشاره کرد و سوریه و لیبی را متهم ساخت که خود آنها با حمایت از یک کشور غیرعرب در جنگ با کشور عرب عملاً پیمان دفاعی اعراب را نقض نموده‌اند.»

بیبسی در ادامه به توافقات پنهانی امریکا با کشورهای عرب پرداخت و افزود: «در محاسباتی که قبلاً دستگاه اداری امریکا از بازتابه ای سیاسی حمله به بنغازی و طرابلس در دنیای عرب نموده بود، این پیش بینی شده بود که تمام جامعه عرب به دور سرهنگ قذافی جمع

۱-۴۵.. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۴، ۱۳/۲/۱۳۶۵، صص ۱۸ - ۱۶، رادیو امریکا به نقل از واشنگتن تایمز، ۱۲/۲/۱۳۶۵.

نخواهند شد. سیاستمداران امریکایی چنین استدلال می کردند که بسیاری از کشورهای عرب خود از عملیات شرارتانگیز قذافی احساس خطر کرده و مایلند درسی به او بدهند.»

مفسر بیبسی درباره دستور آینده اجلاس گفت: «گرچه وزرای [امور] خارجه موافقت کردند بعد از ماه رمضان فعالیت‌های خود را برای تهیه دستور کار اجلاس آینده ادامه دهند، ولی با گذشت زمان ممکن است بحث برای محدود کردن دستور جلسه به مسئله حمله امریکا به لیبی از اهمیت بیفتد و این امر موقعیت آنانی را که مایل به بحث درباره سایر مسائل دنیای عرب از جمله جنگ ایران و عراق میباشند مستحکمتر خواهد کرد. البته در صورت گنجاندن مسئله جنگ ایران و عراق در دستور جلسه، احتمال شرکت سوریه و لیبی در اجلاس چندان حتمی به نظر نمیرسد و این تعجّبآور خواهد بود که کنفرانس سران عرب که تشکیل آن در اصل به ابتکار خود لیبی بوده است نهایتاً بدون شرکت لیبی برگزار شود.» (۱) (۲)

۱. روزنامه لوموند در مقالهای به مناسبت اعلام تشکیلات جدید رهبران نهضت آزادی موسوم به "جمعیت اتحاد برای دفاع از آزادیها و حاکمیت مردم ایران" به تحلیل تجمع اخیر لیبرالها، رفتار نظام جمهوری اسلامی با آنها، اعضای تشکیلات جدید و بیانیه این تشکیلات پرداخته است.

تحلیلگر روزنامه لوموند (چاپ فرانسه) با اشاره به سابقه تشکیل این جمعیت نوشته است: «اپوزیسیون قانونی رژیم اسلامی تهران در پایان ماه مارس (فروردین ۱۳۶۵) با ایجاد یک تجمع وسیع متشکل از اکثر شخصیت‌های لیبرال با گرایش‌های مذهبی یا ملی به تجدید سازمان خود پرداخت. این تشکل جدید که "جمعیت اتحاد برای دفاع از آزادیها و حاکمیت مردم ایران" نامیده شده، در پایان یک کنگره ملی که به طور قانونی در تهران برگزار شد [بدون آنکه مقامات کاری برای جلوگیری از آن انجام دهند] به وجود آمد. در برخی از محافل پایتخت گفته می شود که سعهصدر نسبی مقامات نسبت به این تجمع، نتیجه مداخله محرمانه آیت الله منتظری جانشین منتخب امام، است که هیچگاه علاقه خود را نسبت به لیبرالها پنهان نساخته است. شورای مرکزی تجمع جدید اکثر رهبران اصلی نهضت آزادی ایران به رهبری مهدی بازرگان را دربرمیگیرد.»

لوموند در ادامه افزوده است: «در رده دوم این تشکل، نمایندگان جبهه ملی سابق که هوادار مصدق میباشند قرار دارند، از جمله علی اردلان و اسدالله مبشری که به ترتیب وزیران سابق

ص: ۱۲۷

۱-۶. روزنامه امریکایی واشنگتن پست نیز علت به نتیجه نرسیدن اجلاس وزیران امور خارجه کشورهای عرب را فقدان اتحاد سیاسی کشورهای عربی ذکر کرد و به نقل از یک مفسر بانفوذ مصری نوشت: «جهان اعراب قطبی نشده بلکه پراکنده و درهم ریخته شده است. اعراب دارای اختلافات اصولی هستند، اختلافاتی که از سال ۱۹۸۲ [۱۳۶۱] مانع تشکیل یک اجلاس با شرکت تمامی کشورهای عربی شده است.» [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۶، ۱۵/۲/۱۳۶۵، ص ۱۵، واشنگتن - خبرگزاری جمهوری اسلامی] حجت الاسلام والمسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی و امام جمعه موقت تهران

۲-۴۶. همان، صص ۱۵ و ۱۶، رادیو بیبسی، ۱۲/۲/۱۳۶۵.

دارایی و دادگستری در کابینه دولت موقت بازرگان بودند و چندین شخصیت مستقل از جمله معینفر وزیر سابق نفت و میناچی وزیر اطلاعات نیز جزو این تجمع میباشند.»

این نشریه سپس در تشریح مشی سیاسی این جمعیت به بخشهایی از بیانیه آنها اشاره کرده و آورده است: «بیانیه این تجمع جدید، ضمن اعلام تشکیل آن، تفوق مفهوم "حاکمیت ملت ایران" بر کلیه ملاحظات دیگر را مورد تأکید قرار داده و خاطرنشان میسازد که این مفهوم نمیتواند در انحصار گروه خاصی درآید. در این بیانیه آمده است که "عدم رعایت حاکمیت ملی به معنای گشودن راه به سوی استبداد است" ... امضاکنندگان این بیانیه اضافه میکنند که قانون اساسی جمهوری اسلامی علیرغم کلیه نقایص و ناهماهنگیهای آن منشوری مورد قبول همگان است و بنابراین دولت را متعهد میکند که حقوق و آزادیهای مردم را محترم شمارد. ...»

لوموند در ادامه به دیدگاه این جمعیت درباره جنگ عراق علیه ایران اشاره کرده و نوشته است: «بالاخره بیانیه این تجمع، جنگ با عراق را اینگونه ارزیابی میکند که تصرف فاو از سوی نیروهای ایرانی فرصت مناسبی جهت انجام مذاکرات صلح به منظور پایاندادن به جنگی که نمیتواند در صحنه نظامی حلوفصل گردد به وجود آورده است. این بیانیه میافزاید ادامه جنگ دامی است علیه خود ما و صرفاً به سود قدرتهای بزرگ و اسرائیل است.»^(۱)

۲. در پی ناآرامیهای منطقه بقاع در لبنان به دلیل درگیری میان نیروهای ارتش سوریه با نیروهای حزبالله، شهر بعلبک در شرق بقاع به محاصره ارتش سوریه درآمد.

خبرگزاری آلمانغربی با اشاره به درگیری روز گذشته، میان ارتش سوریه و نیروهای حزبالله از بیروت گزارش داد: «نیروهای سوری امروز (جمعه) شهر بعلبک را که در ۸۳ کیلومتری شمالشرق شهر بیروت واقع شده و به منزله پایگاه اصلی حزبالله می باشد، به محاصره خود درآوردند و ورود و خروج مردم از مناطق دیگر لبنان به این شهر را ممنوع اعلام نمودند.» براساس این گزارش، درگیری در نزدیکی پادگان شیخ عبدالله روی داد. این پادگان قبلاً متعلق به ارتش لبنان بوده است، اما همکنون به دست افراد حزبالله لبنان اداره می شود. بنا به گفته رادیو صدای لبنان، گروگانهای غربی در این پادگان به سرمیبرند.

گزارش خبرگزاری آلمانغربی به نقل از رادیو صدای لبنان همچنین حاکی است که درگیری روز گذشته بعلبک با گروگانهای غربی رابطه دارد و قصد سوریه این است که قبل از برگزاری اجلاس اقتصادی سران هفت کشور صنعتی جهان در توکیو به پادگان شیخ عبدالله حمله کند و گروگانهای مزبور را آزاد سازد. درخصوص این مسئله ایرانیها و لیباییها هردو به سوریها فشار آوردهاند که دست از اقدامات خود را برای آزادی گروگانها بردارند. رادیو صدای لبنان همچنین اعلام کرد گروگانهای امریکایی مستقر در پادگان مزبور بیمار بوده و توسط پزشکان ایرانی تحتعالجه هستند.^(۲)

ص: ۱۲۸

۲- ۴۸.. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۴، ۱۳/۲/۱۳۶۵، صص ۱۸ - ۱۶، رادیو امریکا، ۱۲/۲/۱۳۶۵.

۱. در ادامه عملیات آزادسازی بخش اشغالی منطقه فکه که از ساعت ۲۳ شب گذشته، به همت نیروهای تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) آغاز شده بود، باوجود پیروزیهای اولیه، به دلیل برقرارنشدن الحاق میان گردانهای خطشکن، دستیابی به همه اهداف میسر نشد و نیروهای عملکننده فقط موفق به جلوگیری از پیشروی دشمن شدند.

در پی حمله روز ۱۰ اردیبهشت نیروهای عراقی به مواضع دفاعی لشکر ۱۶ زرهی ارتش جمهوری اسلامی و پیشروی ۷ کیلومتری آنها در خاک ایران در منطقه فکه،^(۱) با طرحریزی و هماهنگی فرماندهان سپاه و ارتش مستقر در منطقه، ۶ گردان از نیروهای تیپ ۱۰ سیدالشهدای سپاه پاسداران و بخشی از استعداد لشکر ۱۶ زرهی قزوین (ارتش) در ساعت ۲۳ شب گذشته، عملیات خود را در منطقه فکه با هدف بازپسگیری مناطق اشغال شده آغاز کردند. با گذشت پنجاه دقیقه از شروع عملیات، گردان حضرت علیاکبر(ع) از تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) اعلام کرد به اهداف خود رسیده است. متعاقب آن مقرر شد تا گردان ۱۱۲۹ قدس (تحتامر لشکر ۱۶ زرهی قزوین) برای حمایت از گردان حضرت علیاکبر(ع) وارد عمل شود. ساعت ۱ بامداد امروز، دو گردان حضرت قاسم(ع) و حضرت علی اصغر(ع) از تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) باوجود پیشروی به سمت مواضع عراقی ها به دلیل فاصله زیاد از یکدیگر و نیز مقاومت نیروهای عراقی، قادر به الحاق

ص: ۱۳۱

۱- ۱. یکی از سربازان عراقی (ولید فالح عبدالجبار، جمعی تیپ ۱ گردان ۳ گروهان ۳) که به اسارت نیروهای ایرانی درآمد، درباره اهداف عملیاتیهای اخیر ارتش عراق گفته است که هدف، کشاندن نیروهای ایرانی از فاو به مناطق عملیاتی جدید و کمکردن فشار بر روی نیروهای عراقی در فاو بوده است. وی افزود که قبل از عملیات در منطقه فکه، ۱۵ روز آموزش دیده و مانور داشتهاند. [سند شماره ۳۳۲۳۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: مرکز بازجویی اسیر عراقی قرارگاه خاتمالانیا(ص)، ۱۳۶۵/۲/۱۳، ص ۱]

نشدند. علاوه براین، شهادت اسکندرلو فرمانده گردان حضرت علی اصغر(ع) و مجروح شدن معاون وی، در هدایت عملیات نیروهای این گردان تأثیر منفی گذاشت. به منظور رفع این مشکل، فرمانده تیپ دستور داد، گردان احتیاط المهدی(عج) برای کمک به گردان حضرت علی اصغر(ع) عازم منطقه درگیری شود. نیروهای گردان المهدی(عج) نیز پیشروی خوبی داشتند و تا ۲۰۰ متری هدف پیش رفتند، ولی به دلیل شهادت حسنی فرمانده این گردان، آنان هم در دستیابی به هدف ناکام ماندند. گردان زهیر نیز با وجود تلاش برای الحاق با گردان مجاور خود به هدف تعیین شده نرسید. گردان حضرت قمر بنی‌هاشم(ع) در اجرای مأموریت خود در منطقه ای پیچیده با انبوهی از موانع مختلف به ویژه میدان مین مواجه شد. رزمندگان این گردان کوشیدند از مسیر گردان حضرت زینب(س) راهی برای پیشروی پیدا کنند، ولی نه تنها موفق نشدند بلکه به دلیل وجود تپه‌های رملی متعدد در منطقه سرگردان شدند. نیروهای گردان حضرت زینب(س) هفتمین گردان تیپ سیدالشهدا(ع) هم با مقاومت و فشار شدید متجاوزان مواجه شدند و از پیشروی بازماندند.(۱)

گفتنی است نیروهای تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) شب گذشته، درگیری با قوای دشمن را درحالی شروع کردند که سه تیپ تازه‌نفس از لشکر ۱ ارتش عراق که بعدازظهر دیروز برای جایگزینی با نیروهای مستقر در خط به منطقه آمده بودند، با مشاهده عملیات رزمندگان ایران، به کمک نیروهای درگیر شتافتند. ازاینرو نیروهای تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) به جای حمله به ۳ تیپ عراقی، با ۶ تیپ دشمن روبه رو شدند. ضمن آنکه گردان ۱۱۲۹ قدس ارتش نیز قرار بود بلافاصله با شروع عملیات در کنار گردان حضرت علیاکبر(ع) در جناح چپ عملیات با دشمن درگیر شود، اما تا آخر عملیات این امر میسر نشد.

در ساعت ۳:۳۰ بامداد، وجود فاصله زیاد میان گردانهای عملکننده، خارج شدن ۲ گردان المهدی(عج) و حضرت علی اصغر(ع) به دلیل تلفات فراوان و شهادت فرماندهان دو گردان، وجود انبوهی از نیروها و تانکهای دشمن در منطقه موجب شد پیشروی رزمندگان به خصوص در محور منتهی به جاده آسفالت فکه به کندی صورت گرفته و در برخی محورها متوقف گردد. علاوه براین اجرای آتش شدید، پرحجم و بیوقفه ارتش عراق و تعداد زیاد نیروهای دشمن، رزمندگان را از جناحین تهدید میکرد و احتمال رخنه قوای عراقی در میان گردانها و محاصره شدن آنان قوت گرفته بود. در چنین وضعیتی ساعت ۴ بامداد، به گردانهای عملکننده تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) دستور عقب نشینی و انتقال مجروحان و شهیدان داده شد.

علی فضلی فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) در توضیح کوتاهی درباره این عملیات گفت: «ما قبل از عملیات گفته بودیم که منطقه گسترده است و با ۶ گردان نیرو، نمیتوان ۳۰ کیلومتر منطقه را پاکسازی و تأمین کرد، اما به هر حال مجبور شدیم عملیات را انجام دهیم. ضمناً قرار بود

ص: ۱۳۲

۱- ۱. سند شماره ۱۹۷۶۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه فرمانده لشکر ۸ نجف با فرمانده نیروی زمینی سپاه و بررسی وضعیت فلش دشمن در محدوده عملیاتی لشکر در منطقه فاو، (قرارگاه نیروی زمینی، ۱۷/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۷۶۵) مهدی انصاری، صص ۲ و ۱۳.

نیروهای گردان ۱۱۲۹ قدس از تیپ ۱ لشکر ۱۶ زرهی قزوین [برای کمک به ما] به منطقه بیایند، اما نیامدند و ما شدیداً با کمبود نیرو مواجه شدیم. همچنین آتش توپخانه ارتش خودی بسیار کم بود، به طوریکه نیروها میگفتند تعداد منورهای دشمن از تعداد گلولههای توپخانه خودی بیشتر بود.» (۱)

علی عبداللهی نیز که بنا به دستور فرمانده نیروی زمینی سپاه در منطقه فکه حضور دارد در تماس تلفنی به علی شمخانی گزارش داد که حضور ۶ تیپ عراقی با وسایل و تجهیزات بسیار در منطقه درگیری موجب شده است تلفات فراوانی به قوای دشمن وارد آید. (۲)

به این ترتیب ساعت ۶ صبح، درحالیکه بیشتر شهیدان و مجروحان از منطقه درگیری به عقب منتقل شده بودند، نیروهای تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) در فاصله ۳ کیلومتری از خط دشمن، یعنی حدود ۲ کیلومتر جلوتر از مواضع قبلی استقرار یافتند تا دربرابر نیروهای عراقی خط دفاعی جدید تشکیل دهند.

بنا به اظهار نیروهای عملکننده و تأیید فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع)، در این عملیات حدود ۷۶ تانک، ۱۰۰ نفربر، ۱۲ خودرو و ۱۵۵ خمپاره‌انداز و تیربار دشمن منهدم گردید و ۳۵۰۰ نفر از افراد دشمن کشته یا مجروح شدند. از رزمندگان تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) در این عملیات ۷۰ تن شهید شدند که پیکر ۴۹ تن از آنان به عقب انتقال داده شد. (۳) و ۳۰۰ نفر نیز مجروح و به عقب منتقل شدند. (۴)

فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق در اطلاعیه شماره ۲۲۱۲ درباره عملیات نیروهای ایرانی در منطقه فکه اعلام کرد: «در ساعت ۱۱ دیشب (جمعه)، یک نیروی دشمن به استعداد تقریبی دو تیپ پیاده‌نظام سعی داشت به مواضع مقدم سپاه چهارم در بخش عملیاتی شهر میسان حمله کند، ولی نیروهای ما با تمامی سلاحهای خود با آن مقابله و درپی یک نبرد سهمگین حمله مذکور دشمن را مهار کردند و با اولین روشنایی امروز، بخش اعظم نیروهای دشمن منهدم و باقیمانده آنها وادار به عقب نشینی نامنظم شدند و نیروهای ما تسلط کامل خود را بر اوضاع برقرار ساختند و مانع آن شدند که دشمن به هدفهای خود تحقق بخشد.» (۵)

۱. فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا (ص) امروز، دستور طراحی و اجرای تکهای محدود علیه مواضع نیروهای عراقی را به نیروی زمینی ارتش و نیروی زمینی سپاه پاسداران ابلاغ کرد. (۶)

در این ابلاغیه تصریح شده است: فرماندهی این نیروها به قرارگاههای تابعه خود دستور دهند که

ص: ۱۳۳

۱- ۲. سند شماره ۲۰۶۴۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی وضعیت دشمن در محدوده عملیاتی دو لشکر ۸ نجف و ۴۱ ثارالله (ع) در منطقه فاو، (قرارگاه کربلا، ۱۴/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۰۸۴) علیرضا لطفاللهزادگان.
۲- ۳. همان.

۳-۲. به دلیل روشنشدن هوا، درحین عقب نشینی پیکر حدود ۲۵ نفر از شهدا در منطقه جا ماند. دو عامل نیز موجب افزایش آمار مفقودان تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) شد: ۱. گستردگی منطقه و کمبود نیرو ۲. دیر اعلامشدن دستور عقب نشینی.

۴-۴. سند شماره ۱۵۹۲۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی انتخاب منطقه برای عملیات آینده و وضعیت خطوط پدافندی دشمن در منطقه شلمچه، (قرارگاه نیروی زمینی، ۱۴/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۷۶۴)، مهدی انصاری، صص ۲ و ۲۲.

۵-۵. سند شماره ۱۹۷۶۷/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی انتخاب منطقه برای عملیات آینده، (قرارگاه نیروی زمینی، ۱۴/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۷۶۷)، مهدی انصاری، صص ۳ و ۴.

۶-۳. به نظر میرسد این اقدام در واکنش به استراتژی دفاع متحرک عراق و جلوگیری از تداوم حملات ارتش عراق به خطوط پدافندی خودی باشد.

طرح‌های آفندی محدودشان را تا تاریخ ۲۰ اردیبهشت ۱۳۶۵، با اهداف ذیل تهیه و بنا به دستور اجرا کنند:

«الف) حفظ روحیه آفندی و فعال‌کردن یگانهای در خط.

ب) حفظ هوشیاری و جلوگیری از غافلگیر شدن نیروها در خط.

ج) درگیر نگه داشتن دشمن و جلوگیری از صرفه‌جویی در قوای دشمن.

د) ضربه زدن و وارد آوردن تلفات و خسارات بیشتر به دشمن کافر و انشاءالله شکست نهایی دشمن.»

این نامه را محسن رضایی از طرف اکبر هاشمی رفسنجانی امضا کرده است.^(۱)

۲. منابع اطلاعاتی سپاه پاسداران، ارتش و نیروی شهربانی با اشاره به تحرکات ارتش عراق در نقاطی از جبهه‌های شمالی و میانی درباره احتمال حمله دشمن به مواضع رزمندگان در این مناطق هشدار دادند.

واحد اطلاعات قرارگاه نجف امروز، در گزارشی «به کلی سری» به فرمانده سپاه شمال پس از ذکر عملیاتهای اخیر عراق در مناطق عملیاتی والفجر ۹ و والفجر ۴، درباره توانایی و تدابیر تاکتیکی جدید عراق در اجرای عملیات نوشته است: «ارتش بعث عراق برای به دست آوردن حیثیت بربادرفته‌اش در فاو، تصمیم به عملیاتهای محدود با جمع‌کردن گردانهای تکاور مأمور به تپیه‌های پدافندی همراه با نیروهای بومی و کرد منطقه و نیز استفاده از نیروهای ضدانقلاب کومله و دمکرات در شناساییها، اقدام به تکهای از قبل پیش بینشده نظیر عملیات شاخشمیران کرد. همچنین با نیروهای خط پدافندپاش تکهای شناساییشده‌های را در منطقه سومار انجام داد که موارد زیر نشانه اهداف عملیاتی مرحله‌به مرحله دشمن به حساب می آید:

۱. گرفتن نقاط حساس و سرکوب منطقه.

۲. گرفتن نقاطی که احتمال تکهای آینده ما از آن مناطق می‌رود، زیرا عملیات مهندسی و شناسایی ما مناطق فوق را برای دشمن مشخص ساخته بود. [مثل شاخشمیران].

۳. گرفتن معابر اصلی به سمت مراکز حساس در شمال غرب و غرب، مثل تنگه کاتو که معبر اصلی به چوارتا و سلیمانیه بود و شاخشمیران که منطقه سد دربندیخان و تونل شمال به جنوب را تهدید میکرد و میان‌تنگ سومار که معبر اصلی ورود به مندلی و بغداد به شمار میرفت.

۴. مستحکم‌کردن و ازبین‌بردن جناحین خطوط پدافندپاش.

۵. به حداقل رساندن نیروهای خط پدافندپاش و کاستن از ضربه پذیری.

۶. جلوگیری از تمرکز نیرو و تمرکز افکار فرماندهان خودی.»

واحد اطلاعات قرارگاه نجف در خاتمه، درباره انگیزه دشمن برای بازپسگیری پنجوین و

ص: ۱۳۴

۱- ۶. سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه، مهدی انصاری، ۱۳۶۵/۲/۱۲ تا ۱۳۶۵/۲/۲۲، ص ۳۳؛ و - روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۵/۲/۱۵، ص ۱۵.

اشغال مجدد قصر شیرین و مهران هشدار داده است.^(۱)

از سویی دفتر فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) در گزارش به فرمانده سپاه سردشت خاطرنشان کرد دشمن منطقه مقابل را تقویت و احتمال حمله در این منطقه متصور است.^(۲)

همچنین براساس گزارش واحد اطلاعات ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی، ارتش عراق قصد دارد برای دستیابی به ارتفاع کلاشین و حاج عمران، با اجرای عملیات هلیبرن، ارتفاعات بردهبوک، حصاروست و گلاله را به تصرف خود درآورد. پیش از این در تاریخ ۸/۲/۱۳۶۵ نیز تعداد ۸۰ بالگرد دشمن در فرودگاه دیانا مشاهده شده است.^(۳) برپایه اعلام ژاندارمری ناحیه باختران، ارتش عراق امروز، ضمن تقویت نیروهای خود در بخش میانی و شمالی مناطق عملیاتی به خصوص مقابل سرپل ذهاب، طوطیان و دربندیخان به آنها اعلام آمادهباش کرده و قصد حمله به یگانهای خودی در خط را دارد.^(۴)

واحد اطلاعات نیروی شهربانی نیز در نامه‌های به وزارت کشور از قصد حمله احتمالی نیروهای عراق به حاج عمران و آمادهباش آنها در این منطقه خبر داد.^(۵)

قرارگاه رمضان هم از اقدامات ارتش عراق درمورد افزایش نیرو و تقویت منطقه هانیقل و جاده‌سازی در منطقه خرماخبر داده است.^(۶) در همین حال، سپاه مریوان اعلام کرد: در محور خرماخ، گشتیهای عراق برای خنثیکردن مین آمده بودند که ضمن خنثیسازی چند مین بر اثر انفجار یک مین یک تن از آنها کشته و یک نفر دیگر مجروح شد.^(۷)

رکن ۲ ژاندارمری از جبهه جنوب اعلام کرده است: «برابر اخبار واصله ارتش عراق در قریه الروطه [مقابل منطقه طلائی ایران که خالی از سکنه است] پایگاهی متشکل از نیروهای گارد مرزی و حزبی با وسایل و تجهیزات کامل مستقر کرده است.»^(۸)

ستاد مشترک ارتش نیز در اطلاعیه نظامی شماره ۲۴۵۹ با اشاره به تبادل آتش شدید در مناطق عملیاتی جزایر مجنون و حسینیه، گزارش داد در منطقه سومار با اجرای آتش روی یک یگان تکاور دشمن تعدادی از آنها کشته شدند. همچنین یک واحد گشتی عراق که در منطقه نهر عنبر قصد نفوذ به مواضع نیروهای خودی را داشت با اجرای آتش متواری شد. در تبادل آتش در جبهه های مرزی باختران و ایلام، شدت آتش در منطقه سومار و منطقه مهران بیش از دیگر مناطق بوده است.^(۹)

۱. امروز درحالی درگیرها در منطقه فاو ادامه داشت که نیروهای خودی با اجرای آتش دوربرد، ارتباط مخابراتی سپاه هفتم عراق را قطع کردند و ارتش عراق نیز مدعی شد عملیات نفوذی ایرانیان را دفع و تلفاتی بر آنان تحمیل کرده است. از سویی منابع اطلاعاتی اعلام کردند ارتش

ص: ۱۳۵

۱- ۷. روزنامه اطلاعات، ۱۵/۲/۱۳۶۵، ص ۱۵.

۲- ۸. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۶/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۳- ۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۴/۲/۱۳۶۵، صص ۱ و ۲، رادیو بغداد،

۱۳/۲/۱۳۶۵.

۴- ۱۰. سند شماره ۷۵۶۶۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از مرکز فرماندهی ستاد مرکزی سپاه به قرارگاه خاتمالانیا(ص)،
۱۴/۲/۱۳۶۵.

۵- ۱۱. سند شماره ۳۵۹۵۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه پیرانشهر به قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)
(اطلاعات)، ۱۴/۲/۱۳۶۵.

۶- ۱۲. سند شماره ۱۳۷۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه عملیاتی نجف ۲، شماره
۱۸۷۱، ۱۹/۲/۱۳۶۵.

۷- ۱۳. سند ۲۶۷/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش تفصیلی تک عراق به مهران، گزارش راوی قرارگاه عملیاتی
نجف ۲، علی مژدهی، اردیبهشت ۱۳۶۵، ص ۱۹.

۸- ۱۴. سند شماره ۷۵۶۷۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی منطقه ۲ کربلا- به دفتر فرماندهی کل سپاه،
۱۵/۲/۱۳۶۵.

۹- ۱۵. سند شماره ۲۰۰۲۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن اخبار روزانه، وزارت اطلاعات، شماره ۲۳۷،
۱۶/۲/۱۳۶۵، ص ۱.

عراق همچنان برای بازپسگیری فاو مصمم و در حال طرحریزی است و قصد دارد در عملیات خود از خلبانان مصری و اردنی استفاده کند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، به دنبال پیشروی رزمندگان در حوالی دریاچه نمک در منطقه فاو و اجرای آتش توپهای دوربرد روی تأسیسات مخابراتی سپاه هفتم عراق، ارتباط مخابراتی یگانهای مختلف این سپاه با سرفرماندهی ارتش عراق و قرارگاههای عملیاتی آن قطع شد. قطع ارتباط مخابراتی تیپهای تحت امر فرماندهی نظامی عراق و دریافت نکردن دستورهای تاکتیکی منظم از قرارگاههای فرماندهی، اختلال شدیدی در سازمانهای سپاه هفتم پدید آورده و قدرت مانور و تحرکات رزمی را از پرسنل واحدهای عملکننده دشمن سلب کرده است.^(۱)

ارتش عراق نیز متقابلاً اعلام کرد: «یک نیروی دشمن به استعداد تقریبی یک دسته پیاده نظام تقویت شده در سه مرحله سعی داشته به مواضع مقدم ما در جبهه سپاه هفتم حمله کند، ولی سربازان ما با آن مقابله و با استفاده از تمامی سلاحها با دشمن درگیر شدند و با برخورداری از آتش توپخانه توانمند توانستند اغلب نیروهای مهاجم را نابود کنند که ۱۰۰ نفر کشته و باقیمانده آنان متواری شدند.»^(۲)

از سوی دیگر، فرمانده جدید سپاه هفتم عراق ادعا کرد که در صورت تأمین نیروی انسانی کافی، تمام مناطق جنگی در اختیار ایران را بازپس خواهد گرفت. رکن ۲ ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی در گزارشی به دبیرخانه شورای عالی دفاع اعلام کرد: «حکومت عراق در حال طرحریزی یک عملیات جهت بازپس گرفتن شهر فاو می باشد و برای این منظور تعداد ۱۵ هزار نفر از افراد داوطلب ارتش را انتخاب نموده است که با صرف هزینههای هنگفت، مشغول آموزش دادن به آنها در نزدیکی شهر موصل میباشند. قرار است که پس از آمادهدادن این نیروها و شروع عملیات، منطقه عملیات زیر آتش سنگین نیروهای عراقی قرار گرفته و سپس این عده با کمک و هماهنگی نیروهای هوایی مصر، اردن و عراق به وسیله چتر در شهر فاو پیاده شوند. سرلشکر ماهر عبدالرشید فرمانده سپاه هفتم عراق همچنین اعلام نموده است که پس از عملیات فاو در صورتیکه ۵۰ تا ۷۰ هزار نفر در اختیار او قرار گیرد، همه مناطق جنگی را که در دست نیروهای ایران می باشد، بازپس خواهد گرفت.»^(۳)

در همین زمینه اسیر عراقی ولید فالح عبدالجبار (جمعی تیپ ۱، گردان ۳، گروهان ۳) از اقدامات فرماندهان عراقی به منظور کسب آمادگی برای عملیات در فاو خبر داد. به گفته وی «تعداد ۳۰ نفر از نیروهای تیپ ۱ برای آموزش به حبانیه اعزام شدهاند و قرار است نیروهایی که در حبانیه هستند، برای آزادسازی فاو عملیات کنند. این نیروها از افراد غیرنظامی شهرها که رشد جسمانی خوبی دارند انتخاب و در حال آموزش هستند.» این اسیر عراقی از استعداد نیروها اطلاع نداشت.^(۴)

ص: ۱۳۶

۱- ۱۶. سند شماره ۳۵۹۶۹۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی سپاه ارومیه به دفتر فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع)، ۲۰/۲/۱۳۶۵.

۲- ۱۷. سند شماره ۳۳۷۷۳۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از لشکر ۲۸ رده عقب (رکن ۲) به فرمانده قرارگاه لشکر ۲۸ رده جلو (رکن ۲)، ۱۴/۲/۱۳۶۵.

۳- ۱۸. سند شماره ۳۵۹۵۶۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به کلیه پایگاههای تابع و ناحیه کردستان (اطلاعات)، ۱۴/۲/۱۳۶۵.

۴- ۱۹. سند شماره ۳۵۹۸۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه سردشت به قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) (اطلاعات)، ۱۴/۲/۱۳۶۵.

۱. فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران امروز در جلسه با چند تن از فرماندهان یگانهای سپاه پاسداران ضمن بررسی و تحلیل جنگ از آغاز تا امروز، وضعیت نامناسب کنونی را ناشی از گسترش سازمان رزم عراق، کاهش توان رزمی نیروهای خودی و متأثر از دیدگاههای سیاسی اعلام کرد و برای خروج از این وضعیت توسعه سازمان رزم و افزایش تجهیزات و امکانات را ضروری دانست.

علی شمخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران، در آغاز گفت که عراق در راهبری جنگ با ایران براساس یک نظام، تحلیل میکند، نتیجه میگیرد، تصمیم میگیرد و بعد اجرا میکند. همانطور که در ابتدا تصمیم گرفت که با انقلاب اسلامی بجنگد. متعاقب آن تصمیم، جنگ را شروع کرد. پس از مدتی دید با آن توان نمیتواند به نقاط و اهداف مورد نظر خود برسد، چون یکی از علت‌هایی که در سالهای اول جنگ با ما ناموفق ماند این بود که هر مانوری برای یگانهایش تهیه و ابلاغ کرده بود، بیش از ظرفیت و توان آنها بود. به همین دلیل نتوانست دزفول یا اهواز را بگیرد، باینکه اهواز در محاصره‌هاش بود. حتی دید با این توان، مرزهایش را هم نمیتواند نگه دارد. پس به سرعت سازمان رزم خود را توسعه خیلی خوبی داد. درحالیکه ما بعد از عملیات بیت‌المقدس دیگر توان نداشتیم و نه تنها پس از آن توسعه پیدا نکردیم بلکه تحلیل رفتیم. ما در عملیات بیت‌المقدس ۲۰۰ گردان نیرو وارد عملیات کردیم و پس از ۳ سال، در عملیات والفجر ۸ با ۱۵۰ گردان نیرو عمل کردیم.

وی دلیل توسعه‌یافتن سازمان رزم را متأثر از دیدگاههای سیاسی حاکم بر جنگ دانسته و اعلام کرد: این توسعه‌یافتن بیشتر به این علت بود که یک بار هدف از جنگ تصرف یک مکان بود که پس از آن جنگ را تمام کنیم. ولی بعد شعارهای متفاوتی داده می شد. یک بار شعار "جنگ، جنگ تا رفع کل فتنه"، یک بار "جنگ، جنگ تا پیروزی" و بار دیگر "جنگ، جنگ تا یک پیروزی". یعنی فکر کرده بودیم با یک پیروزی صدام سقوط میکند یا یک پیروزی را چاشنی کار سیاسی میکنیم و به صدام فشار می‌آوریم که با آن حداقل حقوقمان را از عراق بگیریم یا او را عوض کنیم. عملیات رمضان را با همین تفکر انجام دادیم. عملیتهای بدر، خیر و والفجر ۸ را هم همینطور، ولی عراق از زمانیکه فهمید باید برای جنگ فکر اساسی کند، سازمان نیروی نظامیاش را از ۳ سپاه به ۸ سپاه و از ۱۲ لشکر پیاده به ۳۵ لشکر توسعه داد. در تاکتیک هم عراقی‌ها به این نتیجه رسیدند که در زمین پدافند کنند و در همه جا (هوا، دریا، دیپلماسی) آفند کنند، ولی ما برعکس، آفندمان فقط در زمین و پدافند در همه جا (در هوا، دریا و...) بود. ما به دلیل توانمان در همه جا پدافند کردیم و فقط در زمین آفند میکردیم، ولی عراق در دریا کشتیها را هدف قرار داد، از هوا مبادرت به جنگ شهرها کرد و همچنین در به کارگیری سلاح شیمیایی، در خرید تسلیحاتی و در

مدار دیپلماسی همه حرکت آفندی داشت. در عملیات رمضان ما در زمین آفند کردیم درحالیکه او در زمین به پدافند مشغول شد، یعنی مسیر (تاکتیک) را انتخاب کرد، لذا آمد اقدام به احداث موانع، سیمخاردار، ایجاد میادین مین و کمین کرد. شبکه رازیت و رادار را فعال و زمین را پیچیده و پر از موانع کرد. در چنین وضعیتی با اطلاعات و توانی که ما داشتیم فقط قادر بودیم سالی یک بار و در یک نقطه عملیات اساسی اجرا کنیم و قادر نبودیم سالی دو بار یا در چند نقطه عملیات کنیم. این روال ادامه داشت. عراق فهمید که بعد از عملیات والفجر ۸ ما وضعیتی پیدا کردیم که مجبور شدیم در زمین هم پدافند کنیم، زیرا علاوه بر پدافند در فاو باید منطقه هور، جزیره مجنون و سایر نقاط حساس و درجه یک را نیز حفظ میکردیم. بنابراین با تغییر تاکتیک شروع کرد به منحرفکردن ما و نیروهایمان و در چند منطقه عملیات کرد.

شمخانی در ادامه راه غلبه بر دشمن را توسعه سازمان رزم از جمله تهیه برخی نیازمندیها و تجهیزات ضروری، تأمین نیروی رزمی، آتش پشتیبانی، امکانات مهندسی، خودرو، سرعت عمل و تشکیل گردانهای قائم ذکر کرد و افزود: «در مقابل این تاکتیک عراق اگر ما بخواهیم غیر از آنکه زمینها و نقاط مرزی را حفظ کنیم، جلوی تکههای عراق را هم بگیریم، چند گردان نیرو میخواهیم. یا با همین وضع موجود با چند گردان میتوانیم آفند کنیم. پس مشکل ما، بحث نیروی پیاده است. بحث دیگر تأمین آتش این منطقه یا منطقه دیگری است که درگیر میشویم. مشکل بعد، کمبود خودرو است. اولین مشکلی که شما به عنوان فرمانده برای اجرای عملیات به ذهنت می آید، تویوتا است. آیا بسیج نیرو، میتواند مشکل تویوتای ما را حل کند. جنگ که تظاهرات نیست، انتخابات هم نیست. نیاز به یک زمان دارد، یعنی وضعیتی که عراق طی ۵ سال جنگ کسب کرد. حالا ممکن است برادران بپرسند پس چرا اینجا (فاو) عمل نمیکنید. ما هم اعتقاد داریم باید عمل کرد، ولی برآورد کردیم بیش از ۱۵۰ گردان نیرو میخواهد. ... و این دردی نیست که سال ۱۳۶۵، به آن دچار شده باشیم و بگویم همین امسال هم قابلمداوا است. ما این را باید از سال ۱۳۶۰، دربارهش فکر میکردیم. ... اکنون باید یک سری اقدامات برای اعزام نیرو کنیم. باید نقاط حساس شناسایی شوند، بعد ۳۰ گردان را پشتسر ارتشیا نگه داریم و یک سری یگان هم آماده عملیات باشند.

در وضع کنونی سرعت عمل یک مسئله خیلی مؤثری است و هرچه زمان بگذرد به ضرر ما می شود. مطلب دیگر اینکه باید آماده باشیم تا در صورتیکه نیرو اعزام شد برایمان روشن باشد که این نیرو برای چه کاری یا چه منطقه ای به کار گرفته شود. باید به دنبال امکانات مهندسی باشیم.

باید هر یگان از نیروهای اعزام جدید، یک گردان قائم تشکیل دهد که در آینده مبنای یک یگان پدافندی شود که دارای ستاد مستقل باشد. اینها را در خطوط پدافندی میگذاریم و بدینطریق میتوانیم به یگانها، خط جدید بدهیم. البته خود این وضعیت، مبنایی برای توسعه یگان رزم

می شود. زیرا یگان رزم را که یکروزه نمیتوان توسعه داد. زمان نیاز دارد. کار نیاز دارد.»

فرمانده نیروی زمینی سپاه درباره هدف دشمن و تدابیر خودی خاطرنشان کرد: دشمن هم به این نتیجه رسیده است به همین دلیل در این منطقه (فاو) کار میکند و در جاهای دیگر به ما حمله میکند. هدف دشمن از عملیات در فکه تصرف ارتفاعات برغازه است، اما شب گذشته، تیپ سیدالشهدا (ع) با ۶ گردان در آنجا عملیات اجرا کرد و به ۶ تیپ دشمن حمله برد و خسارات زیادی به دشمن وارد کرد. ما نیز در حال حاضر مجبوریم در همین منطقه (فاو) بجنگیم البته برای چاشنی سیاسی آن روی دو اسکله البکر و العمیه (در شمال خلیج فارس) عمل میکنیم. (۱)

۱. با توجه به تهدیدهای ضمنی امریکا و احتمال حمله نظامی آن کشور به ایران، مسئول ستاد کل پدافند کشور در نامه‌های به رئیس شورای عالی دفاع، خواهان توجه مسئولان به این تهدید، آمادگی برای مقابله با آن و تلاش در جهت بازداشتن امریکا از این حمله شد.

در بخشی از نامه آمده است: «با نگرش به حملات هوایی امریکا علیه کشور لیبی، این ستاد احتمال انجام حملات هوایی مشابه توسط امریکا با به رهگیری از تسهیلات کشورهای منطقه به ایران را در آینده نزدیک یا دور متصور میدانند. برآورد می شود که نقاط حساس شهر تهران از جمله هدفهای اول و مراکز حساس موجود در سواحل و بنادر در خلیج فارس و دریای عمان جزء هدفهای بعدی این تهاجم باشند.»

در ادامه این نامه با بیان اینکه دفع کامل حملات هوایی امریکا مقدور نیست، ولی احتمال سرنگونی بخشی از هواپیماهای مهاجم با بسیج کلیه امکانات وجود دارد، اضافه شده است: در چنین حالتی لازم است برای مدت مشخص و محدودی خطر اصلی و اولویت در پدافند به مقابله با تهاجم امریکا داده شده و تهدید عراق در وهله بعد در نظر گرفته شود.

مسئول ستاد کل پدافند کشور در پایان پیشنهاد کرده است که موضوع در جلسات شورای عالی دفاع مطرح و کلیه امکانات کشور شامل نیروهای مسلح، سپاه پاسداران و وزارت اطلاعات بسیج و طرحهای مقتضی برای پیشگیری و مقابله با حمله احتمالی امریکا تهیه شود. (۲) ۲۱

گفتنی است یکی از تجهیزات پیشرفته و مؤثر در دفاع هوایی جمهوری اسلامی، هواپیماهای جنگنده اف ۱۴ بود و شاید از جمله دلایل و اهداف پیشنهاد یک کمپانی خارجی در مورد تعویض این نوع هواپیما با هواپیماهای اف ۵ و اف ۴ تضعیف دفاع هوایی ایران بوده است. حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی جانشین فرمانده کل قوا، در یادداشتهای امروز خود درباره پیشنهاد مذکور

ص: ۱۳۹

۱- ۲۰. سند شماره ۳۰۱۲۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه نظامی اداره کل اطلاعات آذربایجان غربی و کردستان، وزارت اطلاعات، شماره ۲۳۵، ۱۴/۲/۱۳۶۵، ص ۱.

۲- ۴. مقرر شد این موضوع در جلسه ۸/۳/۱۳۶۵ شورای عالی دفاع مورد بحث و تبادل نظر قرار گیرد.

نوشته است: «آقای [حسین] مهدیان آمد و پیغامی از طرف آقای [محمدتقی] فلسفی آورد. پیغام این بود که یک کمپانی خارجی پیشنهاد کرده چهل هواپیمای اف ۱۴ ما را با اف ۵ و اف ۴ عوض کنند. گفتم موافق نیستم، چون اف ۱۴ خیلی پیشرفته و به تر است. آنها فکر کرده اند اف ۱۴ها به خاطر نیاز به قطعه از خط خارجاند.»^(۱)

۲. ارتش عراق با دعوت از سران گروههای ضدانقلاب ایرانی، علاوه بر درخواست افزایش همکاریهای نظامی گروههای مذکور با ارتش عراق و اجرای عملیات کمین در مریوان، تهدید کرد در غیر این صورت کمکهای خود را به آنها قطع خواهد کرد.

سازمان حفاظت اطلاعات ارتش جمهوری اسلامی به نقل از منابع اطلاعاتی خود درباره چگونگی استفاده رژیم عراق از گروههای مخالف نظام جمهوری اسلامی برای پیشبرد اهداف خود نوشته است: «حدود دو هفته پیش، یکی از عوامل حزب بعث عراق در قریه سلیمانیهک واقع در شمال عراق، سران حزب دمکرات و حزب کومله و گروهک منافقین را دعوت و به آنها اعلام نموده که هرچه سریعتر نیروهای خود را جهت کمک به ارتش بعثی آماده و سازماندهی نموده و به اجرای کمین در محورهای عملیاتی مریوان مشغول کنند، در غیر این صورت، عراق کمکهای خود را به آنها قطع خواهد نمود. ضمناً اضافه نموده که در فرصت مناسب و بدون اطلاع قبلی شهرهای ایران را مورد حمله قرار خواهد داد و لازم است که نسبت به شناسایی پایگاههای موشکی رزمندگان نیز اقدام نمایند. بر این مبنا، حزب دمکرات به چتهای خود ابلاغ نموده به خدمت وظیفه عمومی اعزام شوند تا ضمن نفوذ در مناطق نظامی و عملیاتی، بتوانند به هنگام استفاده از مرخصی عملیاتی یا به وسیله نامه پستی این افراد، اخبار و اطلاعات لازم را در اختیار حزب مذکور قرار دهند.»^(۲)

۳. درحالیکه ارتش عراق با تشدید فشار به کردهای عراقی آنان را مجبور به ترک خانه و کاشانه خود میکند، پیشمرگان مسلمان کرد عراقی در واکنش به این فشارها دو مقام امنیتی حزب بعث را کشتند و در منطقه موصل تلفاتی را بر نیروهای عراقی وارد کردند. نماینده حزب دمکرات عراق نیز درباره حمله ارتش عراق به منطقه تحتنفوذ بارزانیها هشدار داد.

واحد مرکزی خبر به نقل از منابع کرد عراقی گزارش داد: «در ادامه اقدامات ضد مردمی ارتش عراق علیه کردهای مسلمان عراقی، محدوده ۱۵ کیلومتری اطراف سد دوکان در استان سلیمانیه از سکنه خالی شد. در این اقدام ضدبشری رژیم بغداد، ساکنین دهها دهکده کوچک آواره شدند

ص: ۱۴۰

۱- ۲۲. سند شماره ۱۸۲۴۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از نماینده کمبا ۱۱ (شوکت بارزانی) به فرماندهی گردان ۱

تیپ ۳ نوه، ۲۰/۲/۱۳۶۵.

۲- ۲۳. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۴/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

و هزاران خانواده مجبور به کوچ اجباری شدند و کلیه مایملک خود را از دست دادند. تخریب و ایجاد انواع تضییقات برای اهالی مسلمان شمالی عراق که غالباً کرد هستند از سالها پیش به منظور سرکوبی قیامهای مردمی صورت گرفته است، لیکن به رغم کشتارهای هزارنفری و آواره‌ساختن دهها هزارنفری این مردم، رژیم بغداد همچنان از جانب کردهای مسلمان احساس خطر میکند.»^(۱)

کردهای عراقی تحت فشار رژیم بعث عراق مجبور به ترک زادگاه و خانه خود شدند.

به گزارش رکن ۲ ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران، «روز ۱۳۶۵/۲/۱۳، دو نفر از مأموران امنیتی و مهره‌های مهم حزب بعث عراق به نامهای عبدالله مصطفی در شهر سلیمانیه و آرام صالح در منطقه حلبچه توسط مخالفین رژیم عراق وابسته به حزب کمونیست ترور گردیدند.»^(۲)

به گزارش نماینده حزب دمکرات کردستان عراق، امروز همچنین یک نارنجک دستی به سوی یک جیپ فرماندهی ارتش عراق در نزدیک سهره موصل - تلعفر پرتاب شد که بر اثر آن علاوه بر انهدام خودرو، ۳ تن از نظامیان عراقی کشته شدند و یک تن مجروح شد.

منبع مذکور در خبری دیگر اعلام کرد که در جلسه امروز فرماندهان جاشها با مسئولان نظامی عراق در منطقه زاخو، دستور داده شد تا واحدهای مستقر در این منطقه به مناطق تحتنفوذ بارزانیها به خصوص روستای بارزان، برهکاره و دشتازی (قرارگاه شاخدا) حمله کنند.^(۳)

۱. فرمانده کل سپاه پاسداران به منظور تکمیل نیروی کادر یگانهای رزمی، فرماندهان مناطق پنجگانه سپاه پاسداران و نواحی تابعه را موظف کرد تا برای جذب پاسدار افتخاری تلاش بیشتری بکنند.

در دستور فرمانده کل سپاه آمده است همه پاسداران پایگاههای سپاه بعد از ظهرها با حضور فرماندهی پایگاه در قسمت پذیرش به امر تبلیغات، عضوایی و انجامدادن مصاحبه یا تحقیقات محلی پاسداران افتخاری کمک کنند. همچنین از نیروهای مناسب برای کمک به کادر پذیرش و از پاسداران پایگاه به منظور عضوایی و نیز نیروهای موتوری برای تردد نیروهای پذیرشی

-
- ۱- ۲۴. سند شماره ۳۱۴۲۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۱۴/۲/۱۳۶۵؛ و -
سند شماره ۳۱۴۲۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۱۴/۲/۱۳۶۵.
- ۲- ۲۵. سند شماره ۳۵۹۸۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
- ۳- ۲۶. سند شماره ۲۰۰۲۳۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه نظامی، وزارت اطلاعات، شماره ۲۳۹، ۱۸/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

استفاده شود. محسن رضایی تأکید کرده است: «با توجه به نیازهای یگانهای رزمی و با نظر به اینکه سهمیه جذب کلیه نواحی میبایست ظرف یک ماه آینده جذب گردد، لذا کلیه فرماندهان نواحی و پایگاهها موظفانند با تلاش و به رهگیری از توان نیروی انسانی و امکانات پایگاه مربوطه به هر نحو ممکن این مأموریت را انجام دهند.»^(۱)

۲. همزمان با هفته بزرگداشت معلم، هزاران تن از نیروهای داوطلب مردمی از شهرستانهای مختلف در قالب کاروانهای رزمی و تخصصی عازم جبهه های جنگ یا مراکز آموزش نظامی شدند. امروز همچنین هدایای نقدی و جنسی مردم به جبهه ها ارسال شد.

امروز، هفتمین کاروان راهیان کربلا و سومین کاروان لیگ یا امام متشکل از نیروهای بسیجی اعزام مجدد و داوطلب شامل کارکنان ادارات، نهادها، کارگران، معلمان و فرهنگیان و دانشآموزان استان همدان؛ یک گروهان نیروهای اعزام مجدد از شهرستان تربت حیدریه و یک گروهان اعزام به آموزش؛ کاروانی از نیروهای داوطلب کارگر، فرهنگی، دانشجو، دانشآموز و کارمند دولت استان باختران؛ جمعی از نیروهای بسیج شهرستانهای سرخس و بندر ترکمن؛ گروههایی دیگر از داوطلبان با تخصصهای مختلف از شهرستانهای گناباد، قوچان، بابل، نیشابور؛ اولین گروه از کارکنان فنی - تخصصی واحدهای تابعه سازمان جهانبوردی و کاروانی از دانشجویان پزشکی دانشگاه شهید بهشتی برای پرداختن به فعالیتهای رزمی، تخصصی و پزشکی عازم جبهه ها شدند.

از طرف دیگر، روابطعمومی مجلس شورای اسلامی اعلام کرد: اتحادیه انجمنهای اسلامی شرکت توسعه کشت دانههای روغنی و کارکنان شرکت صنعتی آبر به ترتیب ۲ میلیون و ۱۰ میلیون ریال برای کمک به جبهه ها اهدا کردهاند. نماینده مردم ملایر در مجلس شورای اسلامی نیز مبلغ ۶۰۰ هزار ریال کمک نقدی اهالی منطقه حسینآباد شاملو و روابطعمومی شرکت ملی فولاد ایران یک روز حقوق به مبلغ ۴,۱۴۲,۵۴۰ ریال را به جبهه اهدا کردند. کارکنان شرکتهای تحت پوشش امور اقتصادی بنیاد شهید انقلاب اسلامی نیز علاوه بر چهارمیلیون ریال کمک نقدی، هدایایی شامل لوازم برقی، مواد شوینده، دمپایی، آبلیمو، موکت، پرچم، ادویه، کلمن آب و پنکه سقفی به ارزش یکمیلیون و چهارصد هزار ریال به جبهه ها ارسال کردند. همچنین همراه با نیروهای اعزامی از استان باختران، ۱۵ کامیون و تریلر حامل هدایای کارخانجات این استان شامل تانکر آب، مواد خوراکی، پوشاک، گونی، گالن آب، پتو و چادر صحرایی عازم جبهه ها شدند.

علاوه براین، کاروان هدایای فرهنگیان و دانشآموزان شهرهای اراک، ساوه، خمین و بخشهای فراهان و وفس از توابع شهرستان اراک تحت عنوان کاروان معلم امروز، به وسیله ۲۰ دستگاه کامیون

ص: ۱۴۲

و کامیونت به جبهه های نبرد ارسال شد. این کاروان که به مناسبت گرامیداشت سالگرد شهادت استاد مرتضی مطهری و روز معلم ازسوی اداره کل آموزش و پرورش استان مرکزی تدارک و عازم جبهه ها شد، شامل ۲ وانت تویوتا، ۲ موتورسیکلت، ۱۴ تانکر بزرگ آب، یک یخچال ویترونی، ۲ هزار گالن آب، ۲۵۰ شاخه نبشی و آهنآلات، لوازم یدکی ماشینآلات به ارزش ۱۰۰ هزار ریال، ۱۶۰۰ کیلو نخود و لوبیا، ۲۰۰ شیشه آلبیمو، ۱۵۰۰ عدد تاید و صابون، ۱۳ هزار کیلو آرد و نان، یک هزار قوطی کمپوت و کنسرو، ۳ هزار عدد بالش و ۵۰ عدد چراغ والور می باشد.^(۱)

۳. نخستوزیر در گردهمایی سراسری مسئولان کمیتههای تبلیغات جنگ بر اهمیت و تأثیرگذاری تبلیغات و لزوم به رهگیری از روشهای نوین تبلیغاتی در جنگ تأکید کرد و برای دستیابی به پیروزی، خوداتکایی و صرفهجویی را ضروری خواند.

میرحسین موسوی نخستوزیر، صبح امروز، در این گردهمایی درباره وظایف ستادی تبلیغات جنگ گفت که در ذهن برادران نباید فقط تدارک جبهه ها مطرح باشد چون مسائل مختلف جامعه همواره بر یکدیگر و مسائل جبهه ها و پشت جبهه در روند جنگ تأثیر میگذارند و به همین دلیل حضور افرادی با دید همه جانبه در این ستادها اهمیت خاصی دارد.

نخستوزیر روشهای تبلیغاتی رسانه های داخلی را در مقایسه با روشهای تبلیغاتی غرب مطلوب ندانست و افزود: ما درحالحاضر برای مقابله با شیوههای تبلیغی و فرهنگی دشمنان در ابتدای کار هستیم. وی با تأکید بر اینکه باید از قدرت روحانیت، مساجد، منابر و مناسبتهای مذهبی برای نگهداشتن مردم در صحنه انقلاب کمال استفاده بشود، به رهگیری از وسایل نوین ارتباطی به به ترین شیوه را ضروری خواند. موسوی اظهار کرد: تبلیغات رژیم عراق در موضوعهای اقتصادی، سیاسی و جنگی بسیار فراتر از ما است و هرچند تبلیغات عراق در مقایسه با تبلیغات رسانه های غربی علیه انقلاب اندک است، آن چیزی که ملت ما را برای نیل به اهدافش مصمتر و راسختر میکند اعتقاد و ایمان مذهبی به ادامه راهشان است. وی گفت درحالیکه دشمنان ما کمترین موفقیت خود را بزرگ جلوه میدهند، متأسفانه ما هنوز نتوانستهایم موفقیتهای خود را آنطور که باید مطرح کنیم.

نخستوزیر با بیان اینکه بعد از انقلاب سختههای بسیاری دیدهایم، این مشکلات را سبب قدرتمندشدن جمهوری اسلامی و ایجاد انگیزه برای مقابله با کاهش قیمت نفت دانست و خاطرنشان کرد: دولت برای صرفهجویی ۶۰ تا ۶۵ میلیارد تومان برنامه ریزی کرده است. وی کمکهای مردمی را از جنبه های مادی و معنوی باارزش خواند و عمدهترین اثر آن را انسجام و

ص: ۱۴۳

اتحاد بیشتر مردم و تبلیغ صرفهجویی در سطح ملی برشمرده. موسوی با اشاره به منابع محدود کشور و تأکید بر ضرورت تداوم جنگ تا پیروزی نهایی، گفت: «از آنجاییکه کشور ما در طول این سالها بر روی پای خود ایستاده است و از نظر اقتصادی از هیچجا کمک دریافت نمیکند، لذا تبلیغ فرهنگ "مصرف کمتر" و "تولید بیشتر" و صرفهجویی در تمامی زمینهها از اهمیت خاصی برخوردار است و باید همه بخشها در این جهاد مقدس که تداوم جنگ با تکیه بر منابع اقتصادی خودمان است، شرکت فعال داشته باشند.» وی افزود: «مردم ما هر چقدر بیشتر صرفهجویی کنند ما قادر خواهیم بود امکانات و نیازمندیهای جبهه را بیشتر تأمین کنیم.» (۱)

۱. نخستوزیر جمهوری اسلامی ایران در گفتوگو با ماهنامه عربیا به سؤالات خبرنگار این نشریه درباره تأثیر کاهش به ای نفت بر اقتصاد ایران، مفهوم صدور انقلاب، حدود فعالیت مخالفان و موضع ایران در جنگ تحمیلی پاسخ گفت. خبرنگار عربیا در پایان این مصاحبه یادآور شد مردم ایران روحیههای فاتحانه در جنگ دارند و رهبری ایران معتقد به ادامه جنگ تا پیروزی نهایی است.

روزنامه اطلاعات در شماره امروز خود خلاصهای از این گفتوگو را به نقل از خبرگزاری جمهوری اسلامی در لندن چنین درج کرده است: «ماهنامه انگلیسیزبان عربیا چاپ لندن در شماره ماه مه خود مصاحبه اخیر خبرنگارش با مهندس موسوی نخستوزیر را منتشر کرده است. وی به خبرنگار عربیا در زمینه بحران بین المللی به ای نفت گفت: ما بر این باوریم که بر مشکل کاهش به ای نفت فائق خواهیم آمد، زیرا اقتصاد ما بر برنامه ریزی استوار است. حتی اگر قیمت نفت از حد فعلی نیز پایینتر رود، ما از آن به عنوان اهرمی برای دستیابی به خودکفایی و استقلال اقتصادی استفاده خواهیم کرد. آقای موسوی اضافه کرد: همانطور که میبینید ما به هیچ دولت خارجی بدهی نداریم و در آینده نیز با اینکه به ای نفت نصف شده است، از آنها قرض نخواهیم کرد.

نخستوزیر در پاسخ به این سؤال خبرنگار عربیا که چرا جمهوری اسلامی مشتاق صدور انقلاب است، گفت: درحالحاضر ۴۰ ایستگاه رادیویی خارجی برای صادر کردن فرهنگ و اعتقادات خودشان علیه جمهوری اسلامی ایران فعالیت میکنند و هیچکس در اینمورد که چرا امریکا میخواهد فرهنگش را به کشور ما صادر کند چیزی نمیگوید، اما وقتی ما راجع به اسلام و نیاز بازگشت مسلمانان به اسلام سخن میگوییم آنها میگویند ما میخواهیم انقلابمان را صادر کنیم. اگر معنای صدور انقلاب این است که میخواهیم به مسلمانان پیام دهیم که عزت آنان منوط به بازگشت به اسلام است، در این صورت ما قبول داریم که انقلاب را صادر میکنیم، اما اگر معنای آن دخالت

ص: ۱۴۴

در امور داخلی و تحریک و صدور اسلحه به کشورهای دیگر باشد ما این مطلب را رد میکنیم.

نخستوزیر ایران سپس در مورد فعالیت مخالفین میگوید: تاحدیکه مخالفین قصد سرنگونی جمهوری اسلامی را نداشته باشند به آنها اجازه فعالیت خواهیم داد، اما نسبت به گروههایی که از سوی امریکا و شوروی حمایت میشوند، کوچکترین ترحمی نشان نخواهیم داد.

مهندس موسوی در پاسخ به سؤال خبرنگار عربی که از موضع ایران در جنگ تحمیلی پرسید، گفت: متجاوز باید محکوم شود. ما معتقدیم جنگ بر سر یک اصل بنیادی است و گرچه خود را برای یک مقاومت بیستساله آماده کردهایم، اما با توجه به شرایط فعلی در داخل عراق و روحیه بسیار متزلزل سربازان عراقی و پیروزیهای اخیر رزمندگان اسلام، ما معتقدیم جنگ در زمانی نهچندان دور با پیروزی نهایی مدافعان انقلاب اسلامی خاتمه خواهد یافت.

خبرنگار عربی که به تازگی به ایران سفر کرده است، طی مقالهای همراه با این مصاحبه نوشته است: مردم ایران احتمالاً به خاطر پیشروی نظامی این کشور در منطقه فاو روحیه فاتحانه دارند. این اعتقاد که در جنگ با عراق میتوان به پیروزی رسید، در سطح وسیعی وجود دارد. تقریباً در همه روستاها و شهرها مردم به منظور ثبتنام برای شرکت در جبهه ها در اطراف مراکز سپاه پاسداران تجمع کردهاند.

گزارشگر عربی میافزاید: رهبری و مردم ایران به اینکه جنگ میتواند به زودی به پایان رسد اعتقاد راسخ دارند. ریشه این اعتقاد در اینجا است که اولاً در داخل ایران تماس نزدیکی بین مردم و دولت وجود دارد و ثانیاً ایرانیها احساس میکنند جهان به طور کلی و کشورهای مسلمان به طور اخص در حال پایاندادن به کمکهایشان به رژیم صدام حسین هستند و بالاخره رهبری ایران معتقد است که اکنون که یک نهضت مقاومت خوبی در داخل عراق وجود دارد، باید به نبرد تا پیروزی نهایی ادامه داد.»(۱)

۱. ستاد هماهنگی انجمنهای اسلامی وزارتخانهها و مؤسسات دولتی در نامهای به حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی مشارکت و همکاری خود را در مبارزه علیه توطئه کاهش قیمت نفت اعلام کرد.

در این بیانیه آمده است: امت اسلامی ایران اجازه نخواهد داد که استکبار جهانی با کمک مرتجعان منطقه از سلاح نفت علیه آنان استفاده کنند. این ستاد به امریکا و ایادیش خاطرنشان کرد که اگر مایلند قدرت و توان اقتصادی و نظامی ملت ایثارگر ایران را دوباره تجربه کنند، نیروهای نظامی و سرمایههای اقتصادی آنها در خاک خودشان و تمام جهان محو و نابود خواهد شد.

ستاد مذکور در پایان اعلام کرده است که برای حمایت از دولت و مشارکت در مبارزه علیه کاهش قیمت نفت ضمن صرفجویی در مصرف، هفتهای ۲ روز را روزه گرفته و از یک روز تا ۵ روز حقوق خود را به حساب دولت واریز خواهند کرد.»(۲)

۱- ۳۰. روزنامه کیهان، ۱۴/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۲- ۳۱. روزنامه ابرار، ۱۴/۲/۱۳۶۵، ص ۱.

۲. همکاریهای نظامی یوگسلاوی با عراق در زمینههای مختلف از جمله تولید سلاحهای شیمیایی و آموزش نیروهای عراقی گسترش یافته است. یک منبع موثق اطلاعاتی امروز، گزارشی را در این خصوص برای فرمانده کل سپاه ارسال کرد که در بخشی از آن آمده است:

۱. هیئتی هفتنفره به سرپرستی محمدحسین شریف افسر ارتش عراق، از تاریخ ۳۰/۶/۱۳۶۴ تا ۳۰/۸/۱۳۶۴، در کارخانه شهر ویتز (۱۰۰ کیلومتری شمال غرب مرکز جمهوری بوسنی و هرزگوین) بخش سلاحهای شیمیایی آموزش دیدهاند. کارخانه مزبور به ظاهر کارخانه چرمسازی است، ولی درواقع کارخانه تولید وسایل نظامی از قبیل توپ و گلوله و مهمات و دارای بخش مربوط به سلاحهای شیمیایی است.

۲. کارخانه دیگری نیز در شهر چاچک می باشد که انواع توپ و موشک و مهمات تولید میکند. احمد کاظمی مهندس شیمی از ارتش عراق، از تاریخ ۳۰/۷/۱۳۶۴ تا ۳۰/۹/۱۳۶۴، در آن آموزش دیده است.

۳. عراق از یوگسلاوی هواپیما و تانک خریداری نمیکند، اما انواع اسلحههای سبک، مهمات و توپهای متوسط و ضد موشک از این کشور میخرد.

در ادامه این گزارش به دیدار یک هیئت عراقی با رئیس یکی از کارخانجات تولید سلاح شیمیایی اشاره شده است: «مجموعه همکاریهای دو کشور از مرکزی در بلغراد در ساختمانی هفتطبقه هدایت می شود. این ساختمان صورت غیرنظامی دارد، ولی نظامی است. در طبقه ششم آن دایره خاصی جهت ایجاد همکاریهای لازم بین عراق و کارخانجات یوگسلاوی وجود دارد. محمدحسین شریف در این ساختمان با رئیس تولیدات شیمیایی جمهوری مقدونیه (شهر اسکوپیه) دیدار نموده است. در این ملاقات ژنرال کاتالک رئیس تولیدات شیمیایی، کلیه اطلاعات لازم درمورد تولید سلاحهای شیمیایی به خصوص معادلات شیمیایی مدرن را به شریف داده است. شریف گفته است برخی از این معادلات شیمیایی را ما نداریم، در مراجعت به عراق آنها را به مسئول گزارش خواهیم نمود. در این ملاقات شریف گفته است ما قراردادهایی بین عراق و فرانسه و عراق و امریکا درمورد سلاحهای شیمیایی داریم، ولی به شما نیز نیاز داریم. ژنرال کاتالک، نقشه هایی نیز به شریف داده است. شریف بعد از دیدار به همراه خود گفته است که ما از مدتی قبل روابطمان با یوگسلاوی سرد شده بود، ولی دومرتبه همکاریهای گرمی را آغاز نموده ایم.»^(۱)

۳. سودان شرایط ایران را برای آزاد کردن اسیران سودانی نپذیرفت و مذاکره دراینباره را متوقف کرد. عثمان عبدالله وزیر دفاع سودان که کشورش درگیر جنگهای داخلی است در گفتوگو با روزنامه الخلیج (چاپ شارجه) با ابراز خرسندی از کمکهای تسلیحاتی کشورهای عربستان سعودی، لیبی،

ص: ۱۴۶

عراق، سوریه، اردن، مصر و یمن جنوبی برای سرکوب مخالفان، درباره مذاکره با ایران برای آزادی مزدوران سودانی که در جبهه های عراق علیه ایران میجنگیدند و به اسارت نیروهای ایرانی درآمدند، گفت: «مذاکره با ایران برای آزادی ۴۱ رزمنده اسیر سودانی در جنگ خلیج [فارس] به دلیل پافشاری ایران بر تعدادی از شرایط سیاسی قطع شده است»^(۱) و من به سفیر ایران در خارطوم گفتم که ترجیح میدهم این افراد با برادران عراقی خود در اسارت باقی بمانند تا اینکه تحتشرایطی آنها را آزاد کنیم»^(۲)

۴. درحالیکه یک بانک هندی به دلیل بدهیهای عراق، سرمایهگذاری در این کشور را به حال تعلیق درآورد، شرکتهای امریکایی با سفر به بغداد درصدد توسعه همکاری با عراق هستند.

براساس گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از لندن، بانک صادرات و واردات هند، به دلیل بدهیهای عراق، صدور مجوز برای شروع کارهای جدید ساختمانی را متوقف ساخته است. به نوشته مجله میدل ایست اکونومیک دایجست، گرچه هند از فاشکردن میزان بدهیهای عراق خودداری کرده، ولی ناظران مبلغ آن را حدود ۶۰۰ میلیون دلار تا دسامبر ۱۹۸۵ (آذر ۱۳۶۴) ذکر کردهاند. از سوی دیگر به گزارش رویتر، یک هیئت اقتصادی امریکایی که نمایندگان از شرکتهای کاتریپلار، هلیکوپترسازی بل، کالتکس، وستینگ هاوس و کلوگ در آن عضویت دارند با سفر به عراق درباره زمینههای همکاری اقتصادی و تجاری با مقامات عراقی مذاکره کردند.^(۳)

۱. با گذشت ۴۸ ساعت از حمله به نفتکش عربستان سعودی در خلیج فارس، مطبوعات امارات و کویت، ایران را عامل اصلی این حمله معرفی کردند.

خبرگزاری جمهوری اسلامی دراینباره گزارش داد: کارکنان مجروح نفتکش السفینه متعلق به

ص: ۱۴۷

۱-۵. پس از اوجگرفتن حرکت اسلامی در سودان که به وقوع کودتا و تغییر حاکمیت این کشور انجامید، شورای نظامی سودان به دلیل فشار داخلی ناشیاز گرایش شدید مردم این کشور به انقلاب اسلامی، درصدد برآمد تا ضدیت خود را با ایران کاهش دهد. درپی تغییر موضع ظاهری حاکمیت جدید در سودان و ابراز تمایل به ایجاد رابطه، موضوع آزادی اسیران سودانی مطرح شد که مسئولان جمهوری اسلامی ایران برای آزادی آنها، تحقق این شرایط را ضروری برشمردند: ۱. تضمین رسمی دولت سودان مبنیبر بازنگشتن این افراد به عراق. ۲. سوءاستفاده نکردن از این اسیران پس از آزادی برای تبلیغات علیه جمهوری اسلامی. ۳. اعلام بیطرفی کامل سودان در جنگ عراق با ایران. ۴. محکوم نمودن سیاست حاکم سابق سودان درمورد جنگ. ۵. توازن بین روابط سودان با ایران و عراق. اظهارات جدید وزیر دفاع سودان نیز نشانه آن است که قاطعیت مسامحه نکردن جمهوری اسلامی درمورد آزادی اسیران سودانی، آنها را غافلگیر کرده و ماهیت واقعی حکومت جدید سودان را که نقاب فریبندهای بر چهره زده بود، برملا ساخت. [دفتر سیاسی نمایندگی امام در سپاه پاسداران، نشریه رویدادها و تحلیل، شماره ۹۳، ۱۶/۲/۱۳۶۵، ص ۱۲] کردهای عراقی تحت فشار رژیم بعث عراق مجبور به ترک زادگاه و خانه خود شدند. ۲-۳۳. روزنامه رسالت، ۱۶/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۳- ۳۴. اکبر هاشمی رفسنجانی، اوج دفاع (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۵)، به اهتمام عماد هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، چاپ هشتم ۱۳۸۸، ص ۸۸.

عربستان سعودی که ۲ روز قبل (۱۱/۲/۱۳۶۵) در خلیج فارس هدف حمله یک هواپیمای ناشناس قرار گرفته و آسیب فراوانی دیده بود روز گذشته، از بیمارستان مرخص شدند. برخی روزنامه‌های اماراتی ایران را مسبب اصلی این حادثه دانسته و نوشتند این حمله به وسیله جنگنده‌های ایرانی در دو مرتبه، پیدری صورت گرفته است.

مطبوعات کویت نیز ایران را مسئول حمله به نفتکش السفینه معرفی کردند و نوشتند این کشتی که هدف حمله هواپیماهای ایرانی قرار گرفت، در ۷۵ مایلی سواحل ابوظبی با شلیک ۲ موشک به آتش کشیده شد. (۱)

۲. نیروهای نظامی و امنیتی کویت از جزیره بویان حوادث جنگ ایران و عراق را با جدیت رصد میکنند.

معاونت اطلاعات ستاد مرکزی سپاه پاسداران با ارسال ترجمه تعدادی از پیامهای سری که پایگاه دریایی کویت و اسناد دیگری که از ستاد تبلیغات جنگ دریافت کرده است، قرارگاه خاتمالانیا(ص) را از فعالیت نظامیان کویت آگاه کرد. برخی نکات مطرح‌شده در پیامهای ارسالی نیروهای نظامی کویت برای سران این کشور بدین شرح است:

۰ اجرای آتش سنگین توپخانه و فعالیت هوایی عراق در فاو در تمام شب گذشته و اوایل صبح امروز.

۰ شش هزار سرباز عراقی موسوم به "نیروهای عقاب بزرگ" با تجهیزات و تسلیحات خیلی مدرن و با لباسهای جدید ضد شیمیایی آماده مقابله با سربازان ایرانی در فاو میباشند. آنها منتظر دستور رئیس جمهور عراق هستند. وی قول داده است که اگر پیروز شوند به آنها ارتقای درجه میدهد.

۰ ایرانیها از ماه گذشته هنوز در منطقه فاو میباشند و توانایی پشتیبانی و آوردن سربازهای بیشتر را به منطقه دارند و بسیار قوی هستند.

۰ هنوز عراق منطقه فاو را بمباران میکند و فعالیتهای هوایی در شرق بویان از هر دو طرف ادامه دارد.

۰ عراق موشکهای دوربرد زمینه زمین از امالجزیره به منطقه نامعلوم پرتاب میکند.

۰ ایران تقاضای خرید ۵۰۰ دستگاه Diving Suit از آلمان غربی کرده است.

۰ ایران Divers (تجهیزات غواصی) امکان استفاده آن علیه بنادر و تأسیسات نفت کشورهای حوزه خلیج فارس می باشد.

در ادامه این گزارش نیز درباره حملات هوایی عراق و اقدامات رزمندگان ایران چنین آمده است:

۰ جنگندههای بمبافکن و بالگردها به منطقه فاو حمله کردند.

۰ بمباران سنگین به طرف سربازان ایرانی در منطقه فاو انجام شد.

۰ سربازان ایرانی موشک هاگ و توپخانه ضدهوایی را از میان شطالعرب با استفاده از پلهای چوبی جابه جا کردند.

۱-۳۵. روزنامه کیهان، ۱۶/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

○ سربازان ایرانی خط ساحلی شطالعرب را شکستند و برای جلوگیری از آمدن سربازان عراقی به طرف آنها، در آنجا آب انداختند.

در بخشی از پیامهای پایگاه دریایی کویت نیز اضافه شده است:

○ تعداد بسیاری از سربازان ایران به وسیله عراقی ها کشته شدند.

○ ۸۵۰۰ ایرانی به وسیله بمب ای شیمیایی مجروح شدند که ۳۴۰ نفر برای درمان به اروپا فرستاده شدند.

○ ۴۴۰۰۰ ایرانی آماده میباشند.

○ ایران آماده حمله به منطقه الهویزه می باشد.

○ به نظر میرسد حمله به هویزه قبل از تسخیر فاو توسط عراق شروع شود. (۱)

۱. برخی مقامات نفتی و محافل اقتصادی پیش بینی کردند که بحران انرژی و کاهش قیمت نفت تشدید خواهد شد. وزیر نفت عربستان از پایینبودن قیمت نفت ابراز خوشحالی کرد. معاون نخستوزیر عراق پیش بینی کرد که به ای نفت افزایش خواهد یافت. گابن نیز از عربستان به دلیل افزایش تولید نفت انتقاد کرد.

وزیر نفت عربستان سعودی گفت که بحران انرژی سختتری را نسبت به بحران دهه ۱۹۷۰ پیش بینی میکند. زکی یمانی در ژنو اظهار کرد: «علیرغم تأثیر سودجویانه کاهش قیمتهای نفت، این قیمتها بایستی قاعدتاً تنها برای مدتی کوتاه پایین بمانند.» وی افزود: «چنانچه قیمتها برای ۵ سال پایین باقی بماند باعث خوشحالی من است، لیکن پس از ۲ یا ۳ سال کاهش، قیمتها به شدت افزایش خواهند یافت.» وی گفت: «ضمن آنکه کمپانیها به یک به ای نفت باثباتی برای برنامه ریزیهای آتی خود نیاز دارند، افزایش سریع قیمتها به نفع اقتصاد جهان نخواهد بود.» یمانی افزود: «عربستان با امریکا دوست است و درصدد جلوگیری از بروز فاجعه می باشد. عربستان منافع سیاسی و مالی بسیار مشترکی با امریکا دارد.» (۲)

به گزارش خبرگزاری کویت، براساس گزارش سازمان مالی «کلین وورت گریوین» در لندن، ممکن است قیمتهای نفت خام تا ماه مه (اردیبهشت) یا ژوئن (مرداد) سال جاری به پایینتر از ده دلار برسد. در این گزارش آمده است: «احتمال نیروود ۱۳ کشور عضو سازمان اوپک که درحالحاضر حدود ۷/۱۷ میلیون بشکه نفت در روز تولید میکنند، این مقدار تولید را به طور شایستههای حفظ کنند.» (۳)

اما خبرگزاری اوپک در بولتن روز سهشنبه (۹/۲/۱۳۶۵) خود به نقل از طه یاسین رمضان معاون اول نخستوزیر عراق، نوشته است که به ای نفت در بازارهای جهانی افزایش خواهد یافت و احتمالاً از مرز قیمتهای سال ۱۹۷۹ نیز خواهد گذشت. رمضان در مصاحبه ای با روزنامه السیاسه (چاپ کویت) گفته است که عراق و سایر اعضای سازمان اوپک خود را با آثار ناخوشایند سقوط

-
- ۱- ۳۶. سند شماره ۴۰۴۲۹۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد تبلیغات جنگ شورای عالی دفاع به استاندار کمیته تبلیغات جنگ ایلام، ۲۳/۲/۱۳۶۵.
- ۲- ۳۷. روزنامه کیهان، ۱۶/۲/۱۳۶۵، ص ۱۸.
- ۳- ۳۸. اوج دفاع، پیشین، ص ۸۸.

قیمتها تطبیق داده‌اند، اما وی هشدار داد که کشورهای صنعتی جهان که مدعی‌اند به علت کاهش به ای نفت میلیارد‌ها دلار صرفه‌جویی کرده‌اند سخت لطمه خواهند خورد.^(۱)

از سوی دیگر، نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در گابن گزارش داد: «معاون دوم نخست‌وزیر و وزیر نفت و انرژی گابن که به تازگی از اجلاس ژنو مراجعت نموده، ضمن انتقاد صریح از عربستان سعودی که با تولید زیاد باعث اشباع بازار و در نتیجه افت قیمت شده، از موضع سه کشور ایران، لیبی، الجزایر دایر بر تعیین سقف تولید اوپک به میزان ۵/۱۴ میلیون بشکه در روز حمایت نموده و گفته است که تنها راه بازگرداندن قیمت نفت به سطح قبلیاش همین موضع می باشد.»^(۲)

۲. درحالی‌که رادیو بی‌بی‌سی، ایران را با روحیه‌تر و مصمم‌تر به ادامه جنگ و پیشروی در جنوب عراق اعلام کرده و انسجام مردم برای حضور در جبهه‌ها را خطر جدی برای رژیم عراق برشمرده است، مجله تایم روحیه جنگی سربازان عراقی را ضعیف و شکست عراق را پرهزینه دانست. سازمان سیا نیز حکومت عراق را در معرض اضمحلال خواند.

رادیو بی‌بی‌سی در بخش انگلیسی امروز خود در گزارشی تحلیلی از جنگ ایران و عراق با اشاره به دستاوردهای پیروزی ایران بر عراق به ویژه پیشروی رزمندگان در منطقه فاو و نیز آمادگی ایران برای اجرای عملیاتی دیگر گفت: «اینک پس از پنج سال و نیم جنگ، هنوز طرفین آماده پذیرش شرایط یکدیگر نیستند. ایران خواستار برکناری صدام حسین است و عراق اظهار می‌دارد با آنکه هیچ ادعای ارضی نسبت به ایران ندارد حاضر به پذیرش شرایط این کشور نیست. به نظر می‌رسد ایران در پی کسب پیروزی نظامی در مقابل عراق است. نیروهای این کشور در جنوب عراق پیشرویهایی قابل ملاحظه ای کرده‌اند و علیرغم نگرانی اکثر کشورهای حوزه خلیج فارس در شبه جزیره فاو همچنان به پیشروی خود ادامه می‌دهند.

آیت الله خمینی در یک سخنرانی مهم که در ۲۴ ماه مارس (۵ اسفند ۱۳۶۴)، ایراد کرد از تمام مردم خواست به جبهه بروند و علیه عراق بجنگند. این فرمان، دولت ایران را ملزم می‌سازد که به یک حمله بزرگ نهایی علیه عراق دست بزند. دولت اینک از تمام مردان، زنان، نمایندگان پارلمان و خلاصه تمام اقشار مردم خواسته است تحت آموزشهای نظامی قرار گیرند. این تعداد مردم بر قشون ایران - که هم‌اکنون هم تعداد آن در جبهه‌ها بسیار زیاد است - خواهد افزود. این حمله نظامی - که شواهد زیادی دال بر آغاز آن وجود دارد - می‌تواند خطرات جدی را م توجه رژیم صدام حسین نماید. صدام حسین انتظار دارد کشورهای حوزه خلیج [فارس] به او کمک کنند. این کشورها تاکنون کمک فراوان به عراق کرده‌اند، ولی امسال در وضع مالی آنها اشکالاتی ایجاد شده است. بنابراین امکان دارد در سال جاری که صدام حسین بیش از هروقت دیگری به کمک آنها نیاز دارد، این کمکها به طور کامل امکانپذیر نباشد.»^(۳)

ص: ۱۵۰

۱- ۳۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۷، ۱۶/۲/۱۳۶۵، صص ۲۳ - ۱۹، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

۲- ۴۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۶، ۱۵/۲/۱۳۶۵، صص ۵ و ۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳/۲/۱۳۶۵.

از سوی دیگر، مجله آمریکایی تایم به نقل از یک دیپلمات غربی نوشته است: «ما قبلاً می‌پرسیدیم عراقی‌ها تا کی می‌توانند این پیروزیهای پرهزینه را تحمل کنند، اما امروز نگرانیم که آنها تا چه موقع می‌توانند این شکستهای پرهزینه را متحمل شوند.» تایم همچنین از قول یک ناظر غربی افزوده است: «عراقی‌ها همه چیز دارند جز روحیه. ایرانیها نترس هستند و از آتش دشمن هراس به خود راه نمیدهند. آنها به وضوح تعلیم‌دیده‌تر از سربازان عراقی‌اند.» تایم همچنین با اشاره به کمکهای عربستان و کویت به عراق افزوده است که این دو کشور حاضر نیستند خطر شکست صدام را بپذیرند.^(۱)

یک مقام وزارت امور خارجه آمریکا نیز در مصاحبه با روزنامه سوئدی تمپوس گفت: سازمان اطلاعات آمریکا (سیا) عقیده دارد رژیم عراق در معرض یک اضمحلال قریبالوقوع قرار دارد. وی افزود: من تصور میکنم ابعاد پیروزیهای ایران برای منافع آمریکا در منطقه غرب آسیا فاجعه‌بار خواهد بود و اگر ایران موفق به استقرار حکومت دلخواهش در عراق گردد، موازنه قدرت در خلیج فارس کاملاً دگرگون خواهد شد.^(۲)

۱. نشریه میدل ایست تایمز (چاپ قبرس)، عقیده برخی تحلیلگران را مبنی بر اینکه برکناری صدام حسین یا بازنشستگی اجباری وی کلید خاتمه جنگ عراق با ایران است، رد کرد.

این نشریه در مقالهای با عنوان "حدس اشتباه درباره عراق" نوشته است: «عقب نشینی مهم نظامی عراق طی دو ماه گذشته از فاو موجب شده تا مطبوعات آمریکا اظهارنظرهای گسترده‌ای درباره بازنشستگی اجباری پرزیدنت صدام حسین (چه با ترور و چه با دیگر روشهای غیرعمد) نمایند و حتی درباره احتمال سقوط حزب بعث که از سال ۱۹۶۸ تاکنون بر عراق حکومت کرده است، سخن برانند.

ناظران تأکید میکنند که برکناری صدام حسین کلید خاتمه جنگ عراق با ایران است که بیش از پنج سال به طول انجامیده است. ناظران معتقدند که بدون وجود صدام حسین، مردم عراق خواهان برقراری صلح با ایران خواهند شد و شاخههای نظامی عراق نیز حتی ممکن است برای رسیدن به این هدف اقدام به کودتا نمایند.»

مفسر میدل ایست تایمز با بیان اینکه این پیش بینی نمونه درکنکردن سیاستهای عراق و امکانات سیاسی رژیم بعث می باشد، افزوده است: «اگر قرار باشد برای صدام حسین اتفاقی بیفتد شاید جانشینش یک رئیس جمهور و دولت جدیدی که حتی نگرشی خصمانه‌تر نسبت به جنگ دارد، امری عادی باشد. به احتمال زیاد جانشین صدام حسین، معاون اول نخستوزیر عراق طه یاسین رمضان - که دومین مرد قدرتمند عراق محسوب می شود - می باشد. صدام حسین و او تنها بازماندگان کادر سیاسی هستند که انقلاب ۱۹۶۸ را رهبری کردند و موجب به قدرترسیدن

ص: ۱۵۱

۱- ۴۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۶، ۱۵/۲/۱۳۶۵، ص ۳، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۴/۲/۱۳۶۵.

۲- ۴۳. روزنامه رسالت، ۱۴/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

حزب بعث شدند. رمضان فرمانده ارتش ۲۵۰ هزار نفری خلق از زمان تشکیل آن در سال ۱۹۷۰ تاکنون بوده است و بر بیشتر امور داخلی کشور از سال ۱۹۷۹ کنترل دارد.»

این نشریه به نقل از کریستین هلمز، کارشناس مؤسسه بروکینگز، نوشته است: «ما باید هنگام صحبت درباره تشکیل و سقوط دولتها در عراق بسیار احتیاط کنیم. حزب بعث با یک برنامه گسترده سیاسی، سیستم بازرسی و توازن میان نظامیان و غیرنظامیان و سیستم اداری برای انتقال قدرت کاملاً سازماندهی شده است.»

میدل ایست تایمز نوشته است: «به گفته منابع آگاه، فشاری دوجانبه از سوی شورای فرماندهی انقلاب و ارتش به صدام حسین وارد می شود تا اقدام قاطعتری اتخاذ کند، به خصوص در شبه جزیره فاو تمامی قدرت هوایی عراق را به کار گیرد. تعداد تلفات خفبار عراق در این منطقه باتلاقی که حدود ۲۰ هزار نفر برآورد شده، حتی موجب شده تا رسانه های غرب خلبانان عراقی را بزدل و ترسو توصیف کنند؛ چراکه حاضر نیستند در سطح خیلی پایین یا بسیار نزدیک به منطقه عملیاتی پرواز کنند.»

این نشریه همچنین درباره نگرانیهای صدام حسین آورده است: «به گمان بعضی کارشناسان تردید صدام حسین در وارد شدن به یک جنگ تمامعیار بر این ترس استوار است که یک ایران تحقیرشده، حتی بدون آیت الله روحالله خمینی، مایل نخواهد بود تا با عراق به مذاکره برای صلح بنشیند. صدام حسین همچنین ممکن است از آن بیم داشته باشد که یک اقدام گستاخانه موجب عکسالعمل شدید ایران بشود همانگونه که در سال ۱۹۸۰ وی به ایران اعلام جنگ کرد، اما تقریباً در سال ۱۹۸۲ در جنگ شکست خورد.»

نویسنده مقاله در پایان، حکومت صدام را تحسین کرده و یادآور شده است: «با توجه به آنکه عراق تحت فشار است و بیش از ایران در معرض شکست قرار دارد، معهدا آمادگیاش جهت شدتبخشیدن به جنگ، آنهم بدون در نظر گرفتن هزینه و وسایل آن، قابلتحسین است.»^(۱)

۲. درحالیکه نمایندگان مجلس کویت قرار است برای خاتمه جنگ تلاش کنند، سفیر سابق کویت در مراکش، مأموریت اصلی شورای همکاری خلیج فارس را مقابله با ایران اعلام کرد.

به نوشته روزنامه الخلیج (چاپ امارات)، بنا به تصمیم مجلس کویت پنج هیئت ۸ نفری در تعطیلات تابستانی این مجلس به ۱۹ کشور آسیایی و آفریقایی سفر خواهند کرد تا حمایت این کشورها را برای خاتمه دادن به جنگ ایران و عراق جلب کنند.^(۲)

از سوی دیگر، سفیر سابق کویت در مراکش در مقالهای در روزنامه کویتی الانبا نوشته است: «شورای همکاری، یک پیمان عربی است که مأموریت دارد از منطقه خلیج [فارس] در برابر ایران حمایت کند. ... سلاح اعراب در منطقه خلیج [فارس] تنها یک مأموریت دارد و آنهم مقابله با

ص: ۱۵۲

اسلامی، ۱۴/۲/۱۳۶۵.

۲-۴۵. روزنامه کیهان، ۱۵/۲/۱۳۶۵، ص ۱.

ایران در درجه اول است.» وی با تأکید بر اینکه مشکلات مرزی میان کشورهای عربی (بحرین و قطر) نباید از طریق زور حل شود، افزوده است: «اگر ما در منطقه خلیج [فارس] می‌خواهیم تکان بخوریم باید ابتدا جزایر اعراب در خلیج [فارس] را آزاد کنیم و سپس با دلها و بازوان خود به کمک عراق بشتاییم.» وی هشدار داد که اختلافات میان اعراب نباید به جایی برسد که آنان پس از خرابی بصره و ازدسترفتن عراق از خواب بیدار شوند.^(۱)

همچنین در سفر اخیر تورگوت اوزال نخستوزیر ترکیه به کویت، مقامات کویتی از وی خواستند که از برقراری روابط حسنه با ایران بپرهیزد و نفت خود را نیز از کشورهای عربی تأمین کند، لیکن اوزال بر موضع بیطرفی در جنگ ایران و عراق تأکید کرده است.^(۲)

ص: ۱۵۳

۱- ۴۶. همان، ص ۲۰.

۲- ۴۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۶، ۱۵/۲/۱۳۶۵، صص ۱۹ و ۲۰، اسلامآباد - خبرگزاری رویت، ۱۴/۲/۱۳۶۵.

۱. فرمانده لشکر ۸ نجف عصر امروز، در گفتوگو با فرمانده نیروی زمینی سپاه ضمن اشاره به درگیریهای مداوم با نیروهای دشمن و فشارهای شدید ارتش عراق در محدوده دفاعی این لشکر در منطقه فاو، درخواست کرد تا برای حفظ دستاوردهای عملیات والفجر ۸ و نیز عملیات محدود ۸ اردیبهشت ماه جاری در این منطقه، تدبیری اساسی اندیشیده شود.

احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف، در تشریح فشارهای دشمن بر خط مقدم این لشکر گفت: ما خیلی تحت فشاریم، ارتش عراق موضع تانکهایش را در مقابل ما تغییر نداده است، این تانکها به خاکریز چسبیده‌اند. همچنین یک گروهان نیروی پیاده تقویت شده را جلوی خاکریز و بعضی تانکها را روی جاده گذاشته است، بچه‌های ما تانکشان را میزنند و بعد تانک را عقب میکشند و یکی دیگر جایگزین میکنند. فشار واقعاً زیاد است.

وی ضمن درخواست اتخاذ تدبیری دراینباره افزود: آمده‌ام خدمتتان تا تدبیری بکنید. البته در محوری که استقرار داریم کار سخت و آتش ادوات و توپها شدید است. دشمن همه چیزمان را منهدم کرده و همه تجهیزاتمان را از بین برده است: لودر، بلدوزر، نفربر پی.ام.پی. خدا شاهد است با این وضع دشوار، خط را نگه داشته‌ایم. برای حفظ خط باید سرمایه‌گذاری حسابی بشود. ما باید با یک گردان عمل کنیم و عراقی‌ها را عقب برانیم تا بتوانیم خاکریز بزنیم. در وضعیت کنونی نمی‌شود خاکریز احداث کرد. پریشب، دشمن چنان آتش شدیدی روی مواضع ما ریخت که هیچی از ما باقی نماند؛ نه سنگر، نه خاکریز. سه چهار بلدوزر و لودر کار می‌کردند که آنها را هم منهدم کردند. من تابه حال چنین آتش پرحجمی در یک منطقه محدود ندیده بودم.

احمد کاظمی برخی از اقدامات لشکر ۸ نجف برای مقابله با دشمن را چنین برشمرد: «تابه حال

برای جلوگیری از پیشروی دشمن در صورت شکسته شدن خط دو تا بریدگی یکی در فاصله ۴۰ متری و دیگری در ۱۴۰ متری خط مقدم ایجاد کرده ایم. الان هم داریم یک کانال از اول جاده تا کنار دشت احداث میکنیم. قصد داشتیم مینریزی کنیم، ولی دیدیم اگر بخواهیم عملیات کنیم بچه ها میروند روی مینها، مین نریختیم. الان بچه ها پشت خاکریز مستقرند. تانکهای دشمن دو سه بار جلو آمدند که هفت هشت دستگاه آنها در گل گیر کردند. بچه ها سعی کردند یکی دو تا از تانکها را بیاورند، ولی نشد. اگر امشب هم نتوانند بیاورند، گفتم آتششان بزنند.»

فرمانده لشکر ۸ نجف در پایان بازهم تأکید کرد: «اگر میخواهید اینجا محفوظ بماند یک فکری کنید. من حاضرم. به ما امکانات بدهید خودمان میرویم خاکریز میزنیم. ... آنوقت تقریباً ۵۰ کیلومتر زمین می آید دستتان.» (۱)

۲. فرمانده نیروی زمینی سپاه ضمن تأکید بر ضرورت استمرار عملیات در منطقه فاو به منظور سلب آرامش قوای دشمن و خروج یگانهای خودی از وضع انفعالی، به یگانها ۲۰ روز مهلت داد تا برای عملیات آماده شوند.

در جلسه امروز فرمانده نیروی زمینی سپاه با فرمانده و مسئولان قرارگاه کربلا، (۲) فرماندهان دو لشکر ۸ نجف و ۴۱ ثارالله (ع) و مسئول مهندسی جهاد سازندگی که در مقر قرارگاه کربلا تشکیل شد، ضمن تحلیل نقاط قوت و ضعف عملیات نیروهای سپاه در منطقه فکه، وضعیت منطقه فاو نیز بررسی شد. براساس شناسایی انجام شده در منطقه عملیاتی فاو به ویژه محور دریاچه و کارخانه نمک، مسائلی نظیر محدودیتهای راههای مواصلاتی به خط دشمن به دلیل وجود آبگرفتگی وسیع در منطقه و باتلاقی بودن زمین، محدود بودن منطقه عملیات و معبرهای نفوذی به خطوط پدافندی عراق و نیز کمبود خاک برای احداث خاکریز و سنگر مشکلاتی را برای فعالیت نیروهای پدافندی ایجاد کرده است. (۳)

در ابتدای جلسه، علی شمخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه، با اشاره به عملیات سریع نیروهای خودی در پاسخ به حمله دشمن در منطقه فکه، بر ضرورت اجرای عملیات در منطقه فاو تأکید کرد و گفت: «در فکه، چهار تیپ عراق در خط بود که برادرها [نیروهای خودی] به خط زدند و انهدام خوبی از دشمن کردند و تعداد خیلی خوبی اسیر گرفتند، چون دشمن هنوز خط منظمی نداشت و تازه شروع به مینگذاری کرده بود، اما علت اینکه [نیروهای خودی] باقی نماندند،

ص: ۱۵۶

۱- ۱. سند شماره ۱۹۷۶۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه فرمانده لشکر ۸ نجف با فرمانده نیروی زمینی سپاه و بررسی وضعیت فلش دشمن در محدوده عملیاتی لشکر در منطقه فاو، (قرارگاه نیروی زمینی، ۱۷/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۷۶۵) مهدی انصاری، صص ۲ و ۱۳.

۲- ۱. اعضای جلسه عبارت بودند از: علی شمخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران، احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، حسن دانیایفر از مسئولان قرارگاه کربلا، عبدالمحمد رئوفی فرمانده لشکر ۷ ولیعصر (عج)، قاسم سلیمانی فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله (ع)، احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف، قاضی فرمانده تیپ ۲۱ امام رضا (ع)، شمایل از مسئولان مهندسی جهاد سازندگی.

۳- ۲. سند شماره ۲۰۶۴۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی وضعیت دشمن در محدوده عملیاتی دو لشکر ۸

نجف و ۴۱ ثارالله (ع) در منطقه فاو، (قرارگاه کربلا، ۱۴/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۰۸۴) علیرضا لطفاً الهزادگان.

یکی سرعت عمل در اجرای عملیات بود، دوم زمان برای شناسایی نداشتند و از همه مهمتر اینکه عرض منطقه عملیاتی حداقل ۲۳ کیلومتر بود که با یک تیپ اصلاً امکان برقراری الحاق بین نیروها وجود نداشت. ولی اگر، یک یگان دیگر داشتیم قطعاً می توانستیم الحاق را انجام دهیم و نیروها [در منطقه آزادشده] بمانند.»

وی ضمن یادآوری سرعت عمل نیروها در مقابله با حمله عراق و نیز عزیمت بخشی از توان لشکر ۵ نصر به منطقه دهلران و نتیجه حاصل از این تدابیر تصریح کرد: «یگانهای دیگر هم باید آمادگی داشته باشند [علاوه بر منطقه ای که اکنون مأموریت دارند] روی منطقه دیگری کار کنند تا به محض اعلام، بدون تأخیر [علیه دشمن] وارد عمل شوند.»

فرمانده نیروی زمینی سپاه در ادامه با بیان اینکه ارتش عراق برای حمله به مواضع نیروهای ایرانی در مناطق دیگر از یگانهای اصلی و سازمانیاش استفاده و یگانهای ضعیفتر را در فاو مستقر کرده است، این اقدام را فرصت مناسبی برای عملیات در فاو برشمرد و گفت: «با توجه به ضعفی که فعلاً ارتش عراق در این منطقه دارد و با در نظر گرفتن حضور مردم در جبهه های جنگ، باید به سرعت از این وضع انفعالی که بر ما حکم شده خارج شویم و بدون هیچ تردیدی برویم میدان عملیات و میدان جنگ را خودمان مشخص کنیم. الان با توجه به مجموعه شرایطی که از نظر نظامی داریم و اینکه تمام توان جمهوری اسلامی در این منطقه متمرکز است، به ترین منطقه برای عملیات همین منطقه [فاو] است که هم تأثیر انهدامی روی دشمن دارد و هم میتوانیم زمین زیادی را بگیریم و هم ارتش عراق را نسبت به آیندهاش بترسانیم که در جایی دیگر عمل نکند.»

شمخانی همچنین با ابراز نگرانی از ضعف خطوط پدافندی و پایانیافتن زمان مأموریت بخشی از نیروهای داوطلب مردمی، بر فعالکردن جبهه ها تأکید و خاطر نشان کرد: «به جای اینکه تانکهای عراقی را به حال خود رها کنیم که خاکریزهای ما را بزنند، باید آنها را مشغول کنیم و کاری کنیم که به جای آنکه یک خاکریز و یک نقطه را هدف قرار دهند توان خود را صرف منطقه وسیعتری بکنند.» وی تصریح کرد که برای تحکیم خطوط پدافندی هم راهی جز اجرای عملیات نداریم، بدون فوت وقت مشغول کار شوید، چون نیروهای داوطلب اکثر یگانها تا یک ماه دیگر ترخیص میشوند و اگر عملیاتی نکنیم، برگشت نیرو بدون اجرای عملیات تأثیرات منفی بسیاری دارد.

در ادامه جلسه، فرماندهان دو لشکر ۸ نجف و ۴۱ ثارالله(ع)، ضمن بیان کمبودها، تمایل خود را برای اجرای عملیات اعلام کردند. قاسم سلیمانی فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله(ع)، با ابراز ناراحتی از کمبود امکانات برای سنگرسازی گفت: «خدا شاهد است در این عملیات ۱۳۰ هزار گونی مصرف کردیم. الان هیچچیز نداریم [که با آن سنگر بسازیم] وضعمان خیلی ناچور است. [بااینحال] ما آمادهایم. با توجه به مسائلی که دشمن دارد به وجود می آورد، این ذلت است که ما

بیکار بنشینیم و از این [فرصت] استفاده نکنیم و بگذاریم عراقی ها عملیات کنند.»

احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف هم اظهار کرد: «خدا شاهد است الآن سه کیلومتر خط داریم، ولی نه سنگر داریم، نه خط درست و حسابی، یک سری خطوط بیخود و نامناسب داریم. یک سنگر داشتیم که پست امداد ما بود. برادرهای متخصص بروند ببینند، طاقش را الوار گذاشته بودیم و چهارتا گونی دورش بود. بعد یک گلوله آمد و از سنگر هیچ اثری نماند. ادامه این وضع خیلی ناجور است.»

در ادامه جلسه فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران، با توجه به اهمیت محدوده کارخانه و دریاچه نمک در منطقه عملیاتی فاو، بر دقت در طرحریزی عملیات تأکید کرد و گفت: «برادران محکم و بدون تردید آماده شوند که این منطقه را تأمین کنیم ما باید در طرحریزی، وضعیت دشمن را پیچیده و مشکل فرض کنیم. گرچه واقعیت این است که تحرکات عراق در جبهه های دیگر حکایت از این دارد که نیروهای متلاشیشده عراق در خطوط مقدم هستند. زیرا در اینجا بیشترین میزان آتشها روی دشمن است و دشمن هرگز نمی آید یک تیپ و یک یگان سازمانیاش را زیر آتش ما قرار دهد. اینجا اکثر نیروهای عراقی جیشالشعبی هستند که باید آنها را پاک کنیم. انشاءالله ۲۰ روز دیگر حداکثر زمانی است که می شود برای آمادگی عملیات اعلام کرد. ... ضمن آنکه باید برای مشکلی که لشکر ۸ نجف در منطقه دارد یک فکر عاجل و صحیح بکنیم.»^(۱)

۱. فرماندهی نیروی زمینی سپاه در جلساتی با فرماندهان قرارگاههای قدس و کربلای سپاه پاسداران در محل قرارگاه شهید همت در منطقه فاو، درمورد انتخاب منطقه ای برای عملیات گسترده آتی، وضعیت خطوط پدافندی دشمن در منطقه شلمچه و مقایسه زمین شلمچه با زمین مناطق عملیاتی بدر، خیر و فاو بحث و تبادل نظر کردند.^(۲)

در جلسه بعد از ظهر امروز، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه قدس، با اعلام بیرغبتی فرماندهان یگانهای تحت امر این قرارگاه برای اجرای عملیات در منطقه شلمچه، تأکید کرد که جلب نظر فرماندهان یگانها و تمایل آنان شرط بسیار مهمی برای موفقیت عملیات است. وی توضیح داد که منطقه شلمچه در معرض دید کامل دیدبانان عراقی است و کار آماده سازی آن برای یگانها بسیار سخت است و امکان فعالیت یگانها در این منطقه بدون هشیارشدن دشمن، دور از انتظار است. عزیز جعفری که منطقه را از نزدیک بررسی کرده است، افزود: در این منطقه فاصله خط

ص: ۱۵۸

۱-۳. همان.

۲-۲. در جلسه اول محمد باقری و علی عبداللهی (مسئول اطلاعات و یکی از مسئولان طرح و عملیات نیروی زمینی سپاه) نیز حضور داشتند و در جلسه دوم احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا و حسن داناییفر نیز به آنها اضافه شدند. مهدی انصاری راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ نیز در هر دو جلسه به ثبت و ضبط مطالب جلسه پرداخت.

خودی با خط اصلی دشمن ۲ تا ۳ کیلومتر است که این محدوده پر از آب، موانع و میدان مین می باشد. دشمن در منطقه شلمچه رده‌های مختلف دفاعی دارد و حواشش کاملاً جمع است. ضمن آنکه در این منطقه اصلاً کار مهندسی نشده به طوریکه داخل سنگرهای نیروهای ارتشی مستقر در منطقه، آب آمده است. خاکریزهایشان هم کوتاه است. به بچه‌های اطلاعات گفتم امروز بروند در خط مستقر شوند و دو کار را انجام دهند: یکی طول خط پدافندی و وضعیت خط و آرایش دشمن را ببینند، یکی هم عقبه‌ها و کل وضعیت جاده‌ها و خاکریزها را روی کالک ترسیم کنند. آنچه مسلم است در این محور خیلی باید کار شود. وضعیت خطی که نیروها فعلاً مستقرند خیلی خراب است. درواقع نیروها توی آب زندگی میکنند. مثلاً یک خاکریز داشتند که آب به سمت پشت آن نشت کرده و یک استخری ایجاد کرده است. به همین دلیل نیروها از روی سینه خاکریز پیاده راه می‌روند.

فرمانده قرارگاه قدس افزود: «وقتی برای بررسی خط رفتیم کسی نبود جلویمان را بگیرد، نه دژبانی و نه ... خط خیلی خلوت بود، به گونه‌ای که وحشتمان گرفت که احتمالاً اینجا سقوط کرده و ارتشها هم در خط نیستند. حتی یک ماشین از اینجا نمی آمد. بعد م توجه شدیم محل عقبه‌شان را تغییر دادند. لذا ما هرچه بتوانیم از شلمچه پرهیز کنیم، به تر است.»

فرمانده نیروی زمینی سپاه که بر تمرکز برنامه ریزی و طرحریزی برای عملیات در منطقه شلمچه تأکید دارد، پس از شنیدن اظهارات عزیز جعفری، گفت که باید برای شلمچه فکر اساسی بشود.

فرمانده قرارگاه قدس در ادامه ضمن مقایسه مناطق عملیاتی والفجر ۸ و بدر با منطقه شلمچه، به مشکلات دیگر شلمچه اشاره کرد و افزود: «در شلمچه، زمین برای دشمن آماده است یعنی اینجا عراقی‌ها مواضع توپهایشان را از قبل آماده کرده‌اند. از نظر جاده‌سازی و راه‌های مواصلاتی محدودیت ندارند چون در منطقه خودشان جاده‌سازی زیادی انجام داده‌اند. در فاو آرایش زمین به نفع ما بود، ولی در این منطقه برعکس است. ما اینجا بخواهیم آرایش بگیریم، از چپ و راست توپخانه‌مان را می‌زنند. یعنی در اینجا تقریباً زمین به نفع دشمن یا حداقل برابر است.»

علی عبداللہی نیز در تأیید دیدگاه فرمانده قرارگاه قدس گفت: «در عملیات والفجر ۸ ما از یک طرف با دشمن درگیر بودیم و از سه طرف دیگر خیالمان راحت بود (چون سه طرف ما آب بود) و محدودیت زمین هم نداشتیم، ولی در عملیات بدر از سه طرف با دشمن درگیر بودیم و آتش از سه طرف روی نیروهای ما بود.» سپس عزیز جعفری با توجه به آرایش ارتش عراق در منطقه شلمچه خاطرنشان کرد که در این منطقه دشمن دورتادور ما را محاصره کرده، یعنی از یک دایره، سه ربع در اختیار عراقی‌ها و یک ربع آن دست ما است. وی در ادامه خطاب به فرمانده نیروی

زمینی سپاه درخصوص انتقال نیرو و واگذاری خط حد به یگانها تأکید کرد که قبل از این کار لازم است با محسن رضایی به یک تصمیم قطعی برسیم، بعد این کار را بکنیم. (۱)

در پایان جلسه قرار شد که برای دستیابی به نتیجه به تر و تصمیمگیری دقیقتر، بحث و بررسی دراینباره ادامه یابد. (۲)

در جلسه شامگاه نیز بحث درباره طراحی عملیات آتی ادامه یافت. راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه نیروی زمینی سپاه به نقل از عزیز جعفری چنین نوشته است: «وی با یادآوری سابقه ذهنی و دیدگاه فرمانده کل سپاه برای اجرای عملیات در منطقه عمومی شلمچه و با هدف توسعه زمین منطقه عملیاتی فاو گفت طرحی که در ذهن برادر محسن رضایی بوده، هدفش ابوالخصیب بوده که برای رسیدن به آن، با استفاده از اروندرود و عقبه کارون این کار انجام می شود، اما این منطقه چند اشکال دارد: یکی عرض کم منطقه است که دشمن با استفاده از آتش شدید [میتواند تهدید جدی را برای نیروها ایجاد کند]؛ مسئله دیگر مشکل عقبه است. به عقیده وی موفقیت عملیات در منطقه ابوالخصیب کاملاً وابسته به نتیجه عملیات در منطقه شلمچه است. ضمن آنکه تاکنون سابقه نداشته دشمن در منطقه [ساحل غربی اروندرود] این مقدار آمادگی داشته باشد.» برپایه این گزارش، عزیز جعفری در ادامه خاطرنشان کرد که طرح مورد نظر ما این بود که عملیات از بالای آبگرفتگی شلمچه تا جزیره مینو اجرا شود. در صورتیکه در منطقه شلمچه عمل کنیم، امکانات دشمن را در منطقه بصره به خود جذب کرده و اجازه نمیدهیم که همه امکاناتش را روی ما بگذارد. ما باید طوری عملیات را طراحی کنیم که وابسته به شلمچه نباشد.

احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا نیز دراینباره اظهار کرد: «[تداوم] عملیات در [ساحل غربی اروندرود] کاملاً وابسته به عملیات در شلمچه است. لذا باید ببینیم کدام مهمتر است؛ منطقه ابوالخصیب یا ساحل بصره؟ همچنین باید به سه عامل توان، زمان و زمین توجه کنیم. ... اگر تأمین خط تنها متکی به عبور از رودخانه باشد، مشکلاتی دارد. من نظرم این است که برای اجرای این طرح، حتماً باید از منطقه شلمچه استفاده کنیم.»

باینحال، محمد باقری عقیده داشت با توجه به پیچیدگی زمین منطقه به دلیل اقدامات مهندسی گسترده دشمن و وسعت و تعدد موانع، در منطقه شلمچه اصلاً نمیتوان در سه چهار روز اول برای دستیابی به هدف امیدوار بود. وی تأکید کرد: «حتی اگر پای نیروی ما برسد به این منطقه،

ص: ۱۶۰

۱-۳. فرمانده قرارگاه قدس در مقایسه دو منطقه شلمچه و فاو، عوامل موفقیت در منطقه فاو را چنین برشمرد: اراده و مشیت الهی، غافلگیرشدن دشمن، آمادهنبودن زمین دشمن، باتلاقیبودن زمین که مانع خوبی برای اجرای پاتک عراق بود، پشتیبانی خوب نیروهای مردمی، حجم مناسب آتش پشتیبانی، وسعت منطقه و درگیری با دشمن از یک سمت. [سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه (مهدی انصاری)، ۱۲/۲/۱۳۶۵ تا ۲۲/۲/۱۳۶۵، ص ۱۹]

۲-۴. سند شماره ۱۵۹۲۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی انتخاب منطقه برای عملیات آینده و وضعیت

خطوط پدافندی دشمن در منطقه شلمچه، (قرارگاه نیروی زمینی، ۱۴/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۷۶۴)، مهدی انصاری، صص ۲ و

چهار روز طول میکشد [تا از موانع دشمن خلاص شود]؛ یعنی اینقدر دشمن شلمچه را پیچیده کرده و موانع پیچدرپیچ و تودرتو با سنگرهای سیمانی و بتونی ایجاد کرده و با اتصال برق به موانع، موقعیت خود را تحکیم کرده است.» (۱) (۲)

۱. با اقدامات واحدهای آتش یگانهای سپاه پاسداران و ارتش در مناطق مختلف، ضرباتی به قوای دشمن وارد شد. آتش دوربرد ارتش عراق نیز خساراتی به مناطق خودی وارد کرد. همچنین به ادعای ارتش عراق تعدادی از نیروهای ایران به قوای عراقی پناهنده شدند.

راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه نیروی زمینی سپاه در اینباره نوشته است که صبح امروز، نیروهای لشکر ۲۷ محمدرسولالله (ص) دو تانک عراقی را در جاده املقصر با موشک میلان منهدم کردند. (۳)

ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی نیز اعلام کرد که حرکت یک ستون زرهی دشمن در منطقه ابوالخصیب با اجرای آتش سنگین نیروهای خودی، مختل و چند تانک و خودرو از این ستون منهدم شد. همچنین با اجرای آتش روی منطقه سیبه در غرب اروندرود، بخشی از سنگرها و سلاحهای ارتش عراق منهدم و تعدادی از نیروهای آنها کشته یا مجروح شدند. در مناطق مرزی باختران و ایلام نیز اجرای آتش رزمندگان تلفات و خساراتی به دشمن وارد کرد. (۴)

این ستاد در اطلاعیه نظامی شماره ۲۴۶۱، ضمن اشاره به درگیری پراکنده در مناطق عملیاتی فکه و شرهانی تصریح کرد که قهرمانان هوانیروز با حمله به یگانهای زرهی دشمن ۴ تانک نیروهای عراقی را به کلی منهدم کردند. در ادامه این اطلاعیه آمده است که نیروی دریایی جمهوری اسلامی در مأموریت گشت دریایی، ۹ فروند کشتی تجاری و نفتکش خارجی را مورد بازرسی قرار دادند. (۵)

فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق با صدور اطلاعیه شماره ۲۲۱۳ اعلام کرد که با اجرای آتش در مناطق سپاه سوم (شرق بصره) و سپاه هفتم (غرب اروندرود و منطقه فاو) خسارات و تلفاتی به نیروهای ایرانی وارد کرده است. در این اطلاعیه ادعا شده است که تعدادی از نظامیان ایرانی به واحدهای خط مقدم عراق پناهنده شده اند. (۶)

ص: ۱۶۱

۱-۴. عزیز جعفری فرمانده قرارگاه قدس، در تأیید اظهارات محمد باقری گفت: «اینها را برای آقای غلامپور بگو تا بداند این [زمین] شلمچه چه چیز عجیب و غریبی است. ... اینجا [دشمن] برای ۱۵ روز جنگ، مهمات، آب، غذا و امکانات [آماده] دارد. سیمخاردارها را به برق وصل کرده، سنگرهای بتونی [ساخته] که گلوله‌بزی روی کلهاش، هیچی نمی شود. اصلاً این شلمچه یک چیز عجیب و غریبی است.» [سند شماره ۱۹۷۶۷/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی انتخاب منطقه برای عملیات آینده، کربلای ۴ (قرارگاه نیروی زمینی، ۱۴/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۷۶۷) راوی: مهدی انصاری، صص ۴ و ۳]

۲-۵. سند شماره ۱۹۷۶۷/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی انتخاب منطقه برای عملیات آینده، (قرارگاه نیروی زمینی، ۱۴/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۷۶۷)، مهدی انصاری، صص ۳ و ۴.

۳-۶. سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه، مهدی

انصاری، ۱۲/۲/۱۳۶۵ تا ۲۲/۲/۱۳۶۵، ص ۳۳؛ و - روزنامه اطلاعات، ۱۵/۲/۱۳۶۵، ص ۱۵.

۴-۷. روزنامه اطلاعات، ۱۵/۲/۱۳۶۵، ص ۱۵.

۵-۸. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۶/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۶-۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۴/۲/۱۳۶۵، صص ۱ و ۲، رادیو بغداد، ۱۳/۲/۱۳۶۵.

۱. انتقال تعداد زیادی جاش مسلح عراقی به منطقه عملیاتی والفجر ۸، تجمع واحدهای نظامی دشمن در رواندوز، اقدام نیروهای عراقی به ترمیم و احداث سنگر و کانال در محور قصر شیرین و مهران، گلولهباران مواضع رزمندگان ایران در منطقه عمومی مهران از جمله مهمترین خبرهای منابع نظامی در جبهه شمالی و میانی است.

قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) با استناد به گزارش ناحیه کردستان اعلام کرد که رژیم بعث عراق اخیراً جاشهای مسلح زیادی را به استعداد ۵۰۰ نفر از منطقه عملیاتی والفجر ۹ به منطقه عملیاتی والفجر ۸ اعزام کرده است. (۱)

سپاه پیرانشهر نیز در نامهای به قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) از تجمع نیروهای عراقی در منطقه رواندوز خبر داده و نوشته است که به گفته برخی از جاشها، عراق قصد حمله به ایران را دارد. (۲)

براساس گزارش قرارگاه عملیاتی نجف ۲، تعدادی از عوامل عراقی در محور قصر شیرین در حال ترمیم کانال و احداث و ترمیم سنگر و در محور مهران در حال احداث سنگر مشاهده شدهاند. (۳)

گفتنی است علی مژدهی راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در گزارش روزانه خود نوشته است امروز توپخانه دوربرد عراق تیپ ۴ لشکر ۲۱ حمزه ارتش جمهوری اسلامی در منطقه هرمز آباد را به شدت گلولهباران کرد. (۴)

۲. در نتیجه اجرای کمین نیروهای عراقی در منطقه عمومی دهلران، تعدادی از رزمندگان شهید یا مجروح شدند. در درگیری دیگری در جبهه شمال غرب، سنگر کمین عراقی ها منهدم و افراد آن متواری گشتند.

دفتر فرماندهی منطقه ۲ کربلا- در گزارشی به دفتر فرماندهی کل سپاه اعلام کرد که در منطقه گاوتپه واقع در ۳۰ کیلومتری دهلران، گروهی از نیروهای ژاندارمری مأمور در سومار با یک دستگاه خاور به شناسایی میروند که در کمین دشمن گرفتار شده و در نتیجه ۱۱ نفر از آنها شهید و تعدادی مجروح میشوند و خودروی آنان نیز منهدم می شود. (۵)

گزارش نشریه وزارت اطلاعات از این حادثه حاکی است: حدود ۴۷ نفر از افراد ژاندارمری در محور چلاست هدف کمین ضدانقلابیون وابسته به عراق قرار میگیرند که در نتیجه ۷ نفر شهید و ۱۰ نفر زخمی میشوند و از بقیه اطلاعی در دست نیست. (۶)

دفتر فرماندهی سپاه ارومیه نیز گزارش داد: گروهی از نیروهای گردان شهید باکری که امروز، برای دستگیری دیدبانان عراق به خطوط دشمن اعزام شده بودند با کمین عراقی ها مواجه شده و با آنان درگیر میشوند که با رشادت نیروهای این گردان، کمین دشمن متلاشی شده و افراد آن میگریزند. نیروهای خودی بعد از یک ساعت درگیری، سالم به مقر برمیگردند. (۷)

ص: ۱۶۲

- ۲- ۱۱. سند شماره ۳۵۹۵۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه پیرانشهر به قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) (اطلاعات)، ۱۴/۲/۱۳۶۵.
- ۳- ۱۲. سند شماره ۱۳۷۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه عملیاتی نجف ۲، شماره ۱۸۷۱، ۱۹/۲/۱۳۶۵.
- ۴- ۱۳. سند ۲۶۷/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش تفصیلی تک عراق به مهران، گزارش راوی قرارگاه عملیاتی نجف ۲، علی مژدهی، اردیبهشت ۱۳۶۵، ص ۱۹.
- ۵- ۱۴. سند شماره ۷۵۶۷۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی منطقه ۲ کربلا- به دفتر فرماندهی کل سپاه، ۱۵/۲/۱۳۶۵.
- ۶- ۱۵. سند شماره ۲۰۰۲۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن اخبار روزانه، وزارت اطلاعات، شماره ۲۳۷، ۱۶/۲/۱۳۶۵، ص ۱.
- ۷- ۱۶. سند شماره ۳۵۹۶۹۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی سپاه ارومیه به دفتر فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۲۰/۲/۱۳۶۵.

۳. در پی تهدید حکومت عراق به اخراج گروه رزگاری از این کشور و با توجه به احتمال تهدید مشابه سایر گروه‌های ضدانقلاب ایرانی، این گروه‌ها اقدامات و حملات خود را تشدید کرده‌اند.

بنا بر گزارش امروز رکن ۲ (اطلاعات) لشکر ۲۸ ارتش جمهوری اسلامی، رژیم بعث عراق در ۳/۲/۱۳۶۵، به سران گروه‌ها از جمله گروهک رزگاری هشدار داد در صورت افزایش ندادن فعالیت‌هایشان باید خاک عراق را ترک کنند. در همین ارتباط سران رزگاری با تشکیل جلسهای، تعدادی از نیروهای خود را به ۳ گروه عملیات به فرماندهی سعید مرادی، اطلاعات به سرپرستی محمد ولی و پشتیبانی به سرپرستی رفیق (اهل سیانا) تقسیم کردند. این گروه‌ها با نفوذ به داخل ایران در بخش سروآباد قصد دارند پس از استقرار در این منطقه ضمن اجرای عملیات، اخبار و اطلاعات و همچنین محل استقرار نیروهای خودی را در اختیار رژیم عراق قرار بدهند.

براساس همین گزارش، گروه عملیات رزگاری به استعداد ۳۴ نفر در ۵/۲/۱۳۶۵، با ورود به منطقه اورامان به سه تیم تقسیم شد: تیم اول به استعداد ۴ نفر به سرپرستی سهراب رزابی به حوالی روستای رزاب؛ تیم دوم به استعداد ۱۶ نفر به حوالی روستای به رامآباد بندول و تیم سوم به استعداد ۱۴ نفر به منطقه اورامان اعزام شدند و در این نقاط در حال گشت‌زنی هستند. این تیم‌ها قصد اجرای کمین در جاده‌ها، ترور شخصیت‌ها و در صورت امکان حمله به پایگاه‌های نیروهای خودی را دارند. (۱)

در این زمینه، قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) نیز ضمن هشدار به همه پایگاه‌های تحت‌امر خود در مورد تاکتیک جدید حزب دمکرات در حمله به پایگاه‌ها، اعلام کرد: اخیراً هیزهای (گردانهای) حزب دمکرات به صورت هماهنگ شده و باهم وارد عمل میشوند و طبق تصمیمات کنگره هفتم حزب دمکرات، واحدهای عملیاتی این حزب هماهنگ با یکدیگر و زیر نظر قرارگاه، عملیات خواهند کرد. این تاکتیک جدید به همه هیزها ابلاغ شده است. (۲)

واحد اطلاعات سپاه سردشت نیز به قرارگاه حمزه هشدار داد تعداد زیادی از افراد هیز کیارنگ چند روزی است که در روستای احمدبریو استقرار یافته و قصد حمله به گروه ضربت سردشت را دارند. (۳)

از سوی دیگر، سپاه سنندج برای دستگیری یکی از عوامل ضدانقلاب به نام محمود گفتاری در ساعت یک بامداد امروز، اقدام به ایجاد کمین کرد، اما نامبرده م توجه کمین شده و با نیروهای خودی درگیر و کشته شد. (۴)

ص: ۱۶۳

۱- ۱۷. سند شماره ۳۳۷۷۳۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از لشکر ۲۸ رده عقب (رکن ۲) به فرمانده قرارگاه لشکر ۲۸ رده جلو (رکن ۲)، ۱۴/۲/۱۳۶۵.

۲- ۱۸. سند شماره ۳۵۹۵۶۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) به کلیه پایگاه‌های تابع و ناحیه کردستان (اطلاعات)، ۱۴/۲/۱۳۶۵.

۳- ۱۹. سند شماره ۳۵۹۸۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه سردشت به قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) (اطلاعات)، ۱۴/۲/۱۳۶۵.

۴-۲۰. سند شماره ۳۰۱۲۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه نظامی اداره کل اطلاعات آذربایجان غربی و کردستان، وزارت اطلاعات، شماره ۲۳۵، ۱۴/۲/۱۳۶۵، ص ۱.

۱. تهاجم ارتش عراق برای تصرف دشت برازگری در شمال استان اربیل، با مقاومت پیشمرگان کرد و مجاهدین عراقی درهمشکست. عملیات چریکی بارزانیها در منطقه زاخو و بمبگذاری مجاهدین عراقی در باشگاه افسران عراقی تلفات و خساراتی به ارتش عراق وارد کرد.

خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از منابع موثق از داخل خاک عراق، گزارش داد که مقاومت و نبردهای چریکی پیشمرگان حزبالله کرد هوادار مجلس اعلاى عراق و مجاهدین مسلمان عراقی، منجر به تحمیل تلفات و خسارات سنگینی به مهاجمان عراقی و عقب نشینی آنان تا مواضع قبلی خود شد. در این عملیات چند تن از نظامیان عراق اسیر شدند و تعدادی سلاح و مهمات به غنیمت پیشمرگان درآمد. (۱) (۲)

شوکت بارزانی نماینده حزب دمکرات کردستان عراق (گروه بارزانیها) در گزارشی به فرماندهی تیپ نوهده اعلام کرد که در ساعت ۱۹:۳۰ مورخ ۱۴/۲/۱۳۶۵، گروهی از پیشمرگان منطقه زاخو به پایگاههای سیلافه، کانیکوتره و سیهله حمله و بعد از نبردی شدید پایگاه سیلافه را تصرف کردند و به آتش کشیدند. در این عملیات خسارت بسیاری به هر سه پایگاه دشمن وارد شد و ۶ نفر از افراد دشمن از جمله فرمانده پایگاه سیلافه اسیر شدند. همچنین چند سلاح سبک، یک دوربین و مقداری مهمات به غنیمت افراد بارزانی درآمد.

بنا بر همین گزارش، همزمان با عملیات مذکور، پیشمرگان منطقه عقره سر جاده پایگاه بابلو (شمال زاویه) کمین زدند. در این کمین ۲ تن از نیروهای دشمن کشته شدند و ۲ تفنگ غنیمت گرفته شد. (۳)

همچنین روزنامه جمهوری اسلامی در شماره امروز خود نوشت: مجاهدین عراقی در اواخر ماه گذشته با کار گذاشتن یک بمب ۱۰ کیلویی در باشگاه شبانه افسران عراقی در خیابان ابونراس بغداد، این باشگاه را به آتش کشیدند. در این انفجار ۲ افسر بلندپایه عراقی به نامهای سرهنگ وعد الدلیمی و سرگرد ولید خالد کشته شدند. (۴)

۲. سازمان مجاهدین خلق (منافقین) با اعزام افراد خود از عراق به نقاط مختلف کشور، فعالیتهای جاسوسی و خرابکاری خود را در داخل ایران تشدید میکند.

بنا بر اعلام شهربانی استان کردستان، تعدادی از عوامل سازمان مجاهدین خلق (منافقین) از

ص: ۱۶۴

۵- ۱. تهاجم ارتش عراق با شلیک هزاران گلوله توپ و خمپاره و اجرای آتش مستمر بیش از ۱۰ بالگرد توپدار روی روستاهای بیدفاع منطقه آغاز شد. این تهاجم به انهدام کامل چند روستا و دهها خانه مسکونی و مجروح و شهیدشدن عدهای غیرنظامی انجامید. مجروحان با تلاش گروههای امداد پزشکی و پیشمرگان حزبالله معالجه شدند. همچنین در این عملیات یک پیشمرگ کرد و یک مجاهد مسلمان عرب به شهادت رسیدند. [روزنامه اطلاعات، ۱۴/۲/۱۳۶۵، ص ۱۵]

۲- ۲۱. روزنامه اطلاعات، ۱۴/۲/۱۳۶۵، ص ۱۵.

- ۳-۲۲. سند شماره ۱۸۲۴۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از نماینده کمبا ۱۱ (شوکت بارزانی) به فرماندهی گردان ۱
تیپ ۳ نوهده، ۲۰/۲/۱۳۶۵.
- ۴-۲۳. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۴/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

مرز چوارتای عراق وارد خاک ایران شده‌اند. گروه دیگری نیز از مرز پاوه قصد ورود به خاک ایران را داشتند که با اجرای آتش خمپاره‌انداز نیروهای خودی، یکی از آنها کشته و ۵ نفر دیگر مجروح شدند.^(۱) همچنین بنا بر گزارش واحد اطلاعات سپاه سردشت، عده‌ای از افراد این سازمان پس از تردد در روستاهای گوزله و یولوکه با ماشین عازم سایر شهرهای ایران شدند.^(۲)

وزارت اطلاعات نیز در گزارش روزانه خود اعلام کرد منافقین اقدام به شناسایی تورهای بازرسی در مسیرهای تبریز به بستانآباد، تبریز به آذرشهر و بناب کرده‌اند. این سازمان همچنین با اعزام عناصر خود وضعیت استقرار تورهای بازرسی و کیفیت بازرسی را در مسیرهای میاندوآب، مراغه، قرهچمن و میانه بررسی کرده‌اند.^(۳)

شهربانی استان ایلام نیز در نامه‌ای به فرمانده گردان مرزی ژاندارمری ایلام ضمن هشدار درباره احتمال اقدامات تخریبی منافقین اعلام کرد: «به قرار اطلاع واصله، منافقین قصد دارند در آینده اقدام به یک سری عملیات خرابکارانه در تأسیسات شهرها و دکل‌های فشارقوی برق نمایند.»^(۴)

۱. امروز نیز هزاران تن از داوطلبان بسیجی شامل نیروهای رزمی، فنی، پزشکی، آموزشی، مهندسی و راهسازی از سراسر کشور عازم جبهه‌ها شدند.

نیروهای تخصصی بسیج سپاه پاسداران قم، نیروهای فنی و تخصصی طرح کاد آموزش و پرورش قم و گروهی از کارخانجات این شهرستان، اولین کاروان لیبک یا امام پزشکان سمنان، گروهی از نیروهای امدادگر جمعیت هلالاحمر شهرستان کاشان، یک اکپ از نیروهای فنی و تخصصی اداره راه‌وترابری گرگان، ۵۸ تن از نیروهای پزشکی، درمانی و امدادی جمعیت هلالاحمر استان هرمزگان^(۵) و سومین کاروان دانش‌آموزان مدارس تهران شامل ۲۰۰ نفر، امروز عازم جبهه‌های نبرد شدند.^(۶)

همچنین کاروان راهیان کربلای استان خراسان شامل دانشجویان، کارگران و فرهنگیان؛ ۲۵۰۰ نیروی داوطلب از بخشهای مختلف استان لرستان؛ نیروهای رزمی از لنگرود؛ صدها داوطلب رزمی و فنی از شهرهای سنندج، جهرم، پلدشت؛ نیروهای رزمی آموزش‌دیده از شهرهای دهلران، ایلام، دره‌شهر، آبدانان و ایوانغرب؛ گروهی از فرهنگیان، مسئولان ادارات و اعضای سپاه پاسداران هشتر تالش؛ ۲۱۳ تن از فرهنگیان و ۱۴۳ تن از دانش‌آموزان قائمشهر؛ جمعی از روحانیون حوزه علمیه قم؛ ۴۰ نفر از دبیران مدارس گیلان؛ ۳۷ نفر از فرهنگیان، دانش‌آموزان، کشاورزان و کارکنان شرکت ابریشم شارم از طاهرگوراب؛ ۲۴ تن از دانشجویان

ص: ۱۶۵

۱- ۲۴. سند شماره ۳۱۴۲۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۱۴/۲/۱۳۶۵؛ و -

سند شماره ۳۱۴۲۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۱۴/۲/۱۳۶۵.

۲- ۲۵. سند شماره ۳۵۹۸۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۳- ۲۶. سند شماره ۲۰۰۲۳۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه نظامی، وزارت اطلاعات، شماره ۲۳۹،

۱۸/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۴-۲۷. سند شماره ۳۵۹۵۵۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی ایلام به فرماندهی گردان مرزی ژاندارمری ایلام
(رکن ۲)، ۱۴/۲/۱۳۶۵.

۵-۲۸. روزنامه ابرار، ۱۵/۲/۱۳۶۵، ص ۶.

۶-۲۹. روزنامه کیهان، ۱۵/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

آموزشکده به داشت عمومی؛ ۱۰۰ تن از کارکنان شهرداری اهواز؛ نیروهای بسیج دانشآموزی و معلم آققلا، کاروانهای راهیان کربلا- از باختران و گیلانغرب؛ گروهی از کارکنان بنیاد شهید، کمیته امداد، آموزش و پرورش، بازاریان و بسیجیان داوطلب ادارات شهرستان پاوه (در قالب دومین کاروان راهیان کربلا) رهسپار مناطق عملیاتی شدند. علاوه بر این، سومین کاروان جهاد سازندگی خراسان متشکل از دو گردان مهندسی رزمی با ۵۶۰ تن از متخصصان راهسازی و عملیات آبی، نیروهای فنی و تخصصی از همدان، سیوچهارمین اکیپ راهسازی استان اصفهان و ۵۰ تن از نیروهای تخصصی شرکت تهیه مواد غیرفلزی اصفهان وابسته به شرکت ملی فولاد ایران رهسپار جبهه های نبرد شدند.^(۱)

۲. وزیر کشور ضمن اعلام آمادگی همه نیروها و امکانات وزارت کشور برای خدمت رسانی به جبهه ها، از تشکیل قرارگاه مهندسی این وزارتخانه در جبهه جنوب خبر داد. حجتالاسلام سیدعلیاکبر محتشمی گفت: «کلیه نیروها و امکانات مؤسسات وزارت کشور با حالت آمادهباش در خدمت جنگ قرار گرفته است.» وی افزود: «درحالحاضر قرارگاه وزارت کشور در جبهه جنوب تشکیل شده و تمامی شهرداریها و دفاتر فنی دواير ذيربط در سراسر کشور در تماس نزدیک و لحظه به لحظه با ستاد جنگ وزارت کشور قرار دارند.» وزیر کشور گفت: «به منظور هماهنگی بیشتر با طراحان عملیات جنگی، معاونت جنگ وزارت کشور نیز در قرارگاه خاتمالانیا(ص) مستقر شده است.»^(۲)

۳. اقدامات تیمهای عملیات روانی سپاه پاسداران در جبهه های مختلف، ازجمله پخش پیامهایی به زبان عربی، تأثیر بسیاری در جذب نیروهای دشمن دارد.

علیرضا مزینانی مسئول واحد تبلیغات نیروی زمینی سپاه پاسداران، در گزارشی به فرمانده نیروی زمینی سپاه تبلیغات روانی را بر نیروهای عراقی اثربخش خواند و با اعلام اینکه در دو ماه اخیر، ۱۹ تیم صوتی جنگ روانی در خطوط مختلف جبهه مستقر شدهاند، گفت: «از این ۱۹ تیم، ۱۲ تیم در خط فاو، از کناره اروند تا خور عبدالله، یک تیم در گارد ساحلی (خسروآباد)، ۲ تیم در جزیره مینو، ۲ تیم در کوی سپاس آبادان و ۲ تیم در هور مستقر شدهاند.»

وی افزود: «تیمهای صوتی جنگ روانی دارای وسایلی از قبیل موتور برق، آمپلیفایر، بلندگو و ضبطصوت هستند که با نصب بلندگو در خطوط مقدم، اقدام به پخش مطالبی به زبان عربی

ص: ۱۶۶

۱- ۳۰. روزنامه کیهان، ۱۴/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۲- ۳۱. روزنامه ابرار، ۱۴/۲/۱۳۶۵، ص ۱.

شامل پیام، سرود، شعر، مصائب اهل بیت، اذان، قرآن، مصاحبه و پیامهای اسرا میکنند. در هر تیم یک یا دو نفر روحانی عزیزبان حضور دارند که در هر شبانه‌روز حدود ۴ ساعت یا بیشتر برنامه اجرا میکنند.» به گفته مزینانی در طول دو ماه و نیم اخیر افراد متعددی از نیروهای دشمن تسلیم رزمندگان شده‌اند که همگی اذعان کرده‌اند پس از شنیدن پیامها، تصمیم به پناهندگی گرفته‌اند.

مزینانی از جمله علائم اثربخشبودن عملیات روانی را واکنش دشمن دانست و گفت: «به هنگام پخش برنامههای صوتی، دشمن حساسیت خاصی از خود نشان میدهد و نه تنها با اجرای آتش سنگین علیه مواضع رزمندگان واکنش نشان میدهد، بلکه در بعضی از خطوط اقدام مشابهی انجام داده است و پیام، آهنگ و موسیقی پخش میکند.» وی افزود که بر اثر آتش دشمن به طور میانگین در هر ماه یک موتور برق و در هر هفته یک آمپلیفایر و در هر روز سه بلندگو از بین میرود. مسئول واحد تبلیغات نیروی زمینی سپاه تأکید کرد: «برای پرمحتوا نمودن برنامهها و ایجاد تنوع در جنگ روانی نیاز به کسب اطلاعات از وضعیت دشمن است که واحد اطلاعات باید به ما بدهد.» (۱)

۴. آیت الله منتظری در جلسه با سران قوا، پیشنهاد کرد نیروهای مسلح ادغام شوند.

در جلسه امشب سران سه قوه مقننه، مجریه و قضائیه با قائم مقام رهبری، موضوع ادغام نیروهای مسلح مورد بحث قرار گرفت. حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی جانشین فرمانده کل قوا، در کتاب خاطرات خود دراینباره نوشته است: «شب مهمان آقای منتظری بودیم. ایشان طرحی برای ادغام نیروهای مسلح، ارتش و سپاه و ژاندارمری و کمیتهها و شهربانی ارائه داد. اصل ایده مورد قبول همه بود، ولی در زمان و کیفیت آن نیاز به مطالعه بیشتر دیده شد.» (۲)(۳)

۱. رئیس مجلس شورای اسلامی امروز در جمع شرکتکنندگان کمیتههای استانی ستاد تبلیغات جنگ، ضمن رد هرگونه آتشبس با رژیم بعث عراق، بر انعکاس حقایق جنگ ازسوی این ستاد تأکید کرد.

حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی در این دیدار که سرپرست ستاد تبلیغات جنگ و جمعی از

ص: ۱۶۷

۱- ۳۲. سند شماره ۱۶۴۲۵۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد تبلیغات نیروی زمینی سپاه به فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

۲- ۶. حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی درباره نظر امام خمینی درمورد این طرح در خاطرات روز ۱۹ اردیبهشت ۱۳۶۵ خود نوشته است: «... طرح آقای منتظری را درمورد ادغام نیروهای مسلح مطرح کردم. [امام] اصل طرح را قبول داشتند. زمان فعلی را برای طرح یا اشاعه آن مناسب نمیدانند.» [اکبر هاشمی رفسنجانی اوج دفاع (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۵)، به اهتمام عماد هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، چاپ هشتم ۱۳۸۸، ص ۹۳] گفتنی است پس از پایان جنگ تحمیلی، در دوره اول ریاست جمهوری حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی، کمیته انقلاب اسلامی، شهربانی و ژاندارمری ادغام شدند و این سازمان جدید، "نیروی انتظامی جمهوری اسلامی" نامگذاری شد.

استانداران و معاونان حضور داشتند با اشاره به اینکه هدف حزب بعث عراق نابودی جبهه پایداری (۱) و نابودی انقلاب اسلامی است، از اعضای این ستاد خواست تا اهتمام بیشتری برای افشای ماهیت حزب بعث و بنیانگذار آن در جهت روشنتر شدن افکار عمومی داشته باشند. رئیس مجلس شورای اسلامی با تأکید بر اینکه جنگ ما دفاعی است و باید تا جایی پیش برویم که بقای انقلاب تضمین شود، هرگونه آتشبس را رد کرد و با توجه به اختناق حاکم بر عراق خاطرنشان کرد که پیشنهاد آتشبس از سوی رژیم بعث عراق و حامیان او حاکم به ضعفافتادن آنها است و میخواهند از آتشبس برای تجدید قوا و حمله مجدد به انقلاب اسلامی، استفاده کنند. وی همچنین با انتقاد از رویکرد برخی احزاب داخلی در مخالفت با ادامه جنگ گفت: «من از لیبرالها تعجب میکنم که دم از سیاست میزنند و میگویند جنگ باید تمام شود. حالا اگر منافقین و دیگران حرف بزنند، این [طرز تفکر و] حرکت برای آنان اقتضا میکند، ولی اینها که خود را از مردم میدانند چطور با پررویی جلوی جوانان دانشجو را در خیابان میگیرند و میگویند جنگ باید تمام شود.»

فرمانده عالی جنگ در ادامه به حمله عراق در منطقه فکه در روز ۱۰/۲/۱۳۶۵، اشاره و تصریح کرد: «نیروهای عراقی اخیراً با استفاده از یک منطقه باز در فکه صدها تانک را بسیج کردند و شروع به حرکت کردند، بچههای (نیروها) ما وقتی فهمیدند، تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) [سپاه پاسداران] و چند گردان نیرو با سرعت بر سر عراقی ها ریخته، و چند هزار نفر را تارومار کردند.» (۲)

حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی با اشاره به وظیفه ذاتی ستاد تبلیغات جنگ افزود: «این ستاد باید کار کند و راه را روشن کرده و جهت بدهد و تبلیغات را به خوبی اداره کند و به تعبیر من اگر شما حتی بخشی از حقایق جنگ را بدون سانسور و رتوش و همانطور که اتفاق افتاده در تبلیغات منعکس کنید، در کار جنگ موفق خواهید بود.» (۳) وی در خاتمه ضمن تجلیل از استقبال مردم برای حضور در جبهه ها با اشاره به اینکه هنوز هنر برای تجسم صحنههای عالی جنگ و روند انقلاب به کار گرفته نشده تأکید کرد که باید از این صحنهها تا میتوان فیلم تهیه کرد و به مردم دنیا نشان داد تا در دل تاریخ آینده ملتها باقی بماند. (۴)

۲. گردهمایی دوازده مسئولان کمیتههای تبلیغات جنگ سراسر کشور که به دعوت ستاد تبلیغات جنگ و به منظور ارزیابی عملکرد این کمیتهها، بررسی و رفع مشکلات موجود و ایجاد هماهنگی در فعالیت آنها تشکیل شده بود، امروز، با پیشنهادها و توافقهایی پایان یافت.

ص: ۱۶۸

۱- ۷. کشورهای لیبی، سوریه، الجزایر و یمن شمالی در واکنش به صلح کمپ دیوید، جبهه ای موسوم به جبهه پایداری را تشکیل دادند و به صراحت به اقدام دولت مصر در عادی سازی روابط و صلح با رژیم اشغالگر قدس اعتراض کردند.

۲- ۳۴. اکبر هاشمی رفسنجانی، اوج دفاع (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۵)، به اهتمام عماد هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، چاپ هشتم ۱۳۸۸، ص ۸۸.

۳- ۳۵. روزنامه کیهان، ۱۶/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۴- ۳۶. سند شماره ۴۰۴۲۹۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد تبلیغات جنگ شورای عالی دفاع به استاندار کمیته

در این گردهمایی علاوه بر مسئولان کمیته‌های تبلیغات جنگ سراسر کشور، نخست‌وزیر و مسئولانی از وزارت کشور، وزارت اطلاعات، وزارت ارشاد اسلامی، جهاد سازندگی، سپاه پاسداران، ارتش، قوه قضاییه، سازمان صداوسیما و سازمان تبلیغات اسلامی حضور داشتند. مهمترین دستاوردها و توافقات این هماندیشی بدین شرح است:

0 تشکیل دبیرخانه ستاد پشتیبانی جنگ استانها برای پیگیری کارهای این ستاد.

0 تهیه بولتن خبری به همت ستاد تبلیغات جنگ با هدف تغذیه اطلاعاتی کمیته‌های استانی و نیز دریافت اخبار فعالیت‌های آنها و انعکاس رسانه‌های آن.

0 موافقت ستاد جذب و هدایت کمک‌های مردمی با استفاده از بعضی کمک‌های نقدی و جنسی مردم در امر تبلیغات برای ترغیب مردم به حضور هرچه گسترده‌تر در صحنه جنگ.

0 استمداد از مردم برای تأمین مخارج مربوط به تبلیغات جنگ.

0 توجه و رسیدگی به مسائل و مشکلات خانواده‌های رزمندگان.

0 افزایش تولید برنامه‌های جنگی با هدف انتقال فرهنگ جبهه به شهرها و نیز پوشش خبری و تصویری رویدادهای جنگ توسط صداوسیما جمهوری اسلامی.

0 انعکاس اخبار فعالیت یگانهای رزمی هر استان در همان استان.

0 انعکاس گسترده‌تر اعزام نیرو و کمک‌های مردمی به جبهه‌ها از طریق صداوسیما جمهوری اسلامی.

0 انعکاس فعالیت‌های فنی و تخصصی نیروهای جهاد سازندگی با هدف ترغیب نیروهای متخصص برای حضور در جبهه‌ها.

0 پرهیز از فعالیت انفعالی در تبلیغات جنگ و اتخاذ تصمیم برای تبلیغات تهاجمی. (۱)

۲. نماینده دائم جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل متحد با تمجید از پیروزی رزمندگان در عملیات‌های بیت‌المقدس و والفجر ۸، آثار و پیامدهای سیاسی - نظامی این دو عملیات را تحلیل کرد.

سعید رجایی خراسانی سفیر و نماینده دائمی ایران در سازمان ملل متحد، با حضور در هشتمین هماندیشی دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه - که امروز در تالار علامه امینی دانشگاه تهران برگزار شد - با بیان اهمیت عملیات بیت‌المقدس که موجب حیرت دنیا شد، گفت: «در کریدرهای سازمان ملل همه صاحب‌نظران سیاسی متحیر بودند که چگونه ایرانی‌ها توانستند خرمشهر را آزاد کنند.» وی درباره تأثیر عملیات بیت‌المقدس و تکاپوی حامیان رژیم عراق برای برقراری آتشبس و حفظ صدام گفت: «در شورای امنیت جلسه تشکیل دادند و

قطعاتی که گذرانند که بعد از ۲۲ ماه سکوت میخواستند ما بپذیریم که با دشمن وارد مذاکره شده و نیروهای حافظ صلح به منطقه بیایند و بین ما و صدام حائل شوند و کسانی که این طرح را تهیه کرده بودند، نقشهشان این بود که رژیم صدام حفظ شود ... بنابراین شروع کردند شعار دعوت به صلح دادن و دعوت به صلح چیزی بود که آن موقع صدام دوست میداشت و هرکس این دعوت صلح را نمیپذیرفت، از نظر افکار عمومی دنیا به او لطمه میخورد. علاوه بر این، دعوت به اعزام نیروهای حافظ صلح، آتشبس و مذاکره کردند تا از پیشروی سپاه اسلام جلوگیری کنند.»

سعید رجایی خراسانی
نماینده دائمی جمهوری اسلامی ایران
در سازمان ملل متحد

رجایی خراسانی درباره مغالطه سیاسی در متجاوز جلوه دادن ایران اظهار کرد: «مسئله دیگر این بود که ایران تا الآن از اراضی خود دفاع میکرد. بنابراین مشروع بود، ولی حالا دیگر دفاع نمیکند، بلکه تجاوز میکنند. این یک مغالطه سیاسی بود. ما اگر ده سال هم بجنگیم باز دفاع میکنیم، ولی آنها دفاع را اینطوری تعریف کرده‌اند، مادامی که شما در اراضی خود میجنگید دفاع میکنید هروقت به تعقیب دشمن از اراضی خود خارج شدید، دارید تجاوز میکنید.» وی سپس به سیاست دوگانه حامیان رژیم عراق در رفتار با ایران اشاره کرد و افزود: «از اینکه رژیم تجاوزگر صدام به دست جمهوری اسلامی ساقط شود نگران هستند و گرنه آنها نگران سقوط صدام نیستند، حتی تلویحاً قول میدهند که اگر شما آشتی کنید، صدام سقوط میکند. آنها فقط دوست ندارند صدام به دست سپاه اسلام سقوط کند. بعد از آزادی خرمشهر مسئولیتهای تازه‌ای برای آقایان به وجود آمد باید از نظر تسلیحاتی و استراتژیکی آنقدر صدام را تقویت کنند تا ما را در یک بنبست نظامی قرار دهند، یک موازنه، ما یک برتری در نیروی انسانی و روحیه و معنویات داریم و صدام باید در تکنولوژی نظامی از نوع به ترین سلاحها در دنیا برتری داشته باشد. میگ ۲۵، به ترین سلاح روس، میراث ۲۰۰۰ به ترین سلاح فرانسه و سوپراتاندارد با موشکهای اگزوسه و ... بنابراین توان استراتژیک صدام را آنقدر بالا بردند که بتوانند جبران برتری معنویات و نیروی انسانی ما را بکنند.»

نماینده دائم ایران در سازمان ملل در ادامه به موضوع فشار غرب برای وادار کردن ایران به مذاکره و القای اینکه ایران هیچگاه جنگ را با پیروزی پشتسر نخواهد گذاشت، پرداخت و افزود: «[حامیان عراق] از نظر سیاسی هم با مانورهای مختلف در مجامع بین المللی سعی میکنند

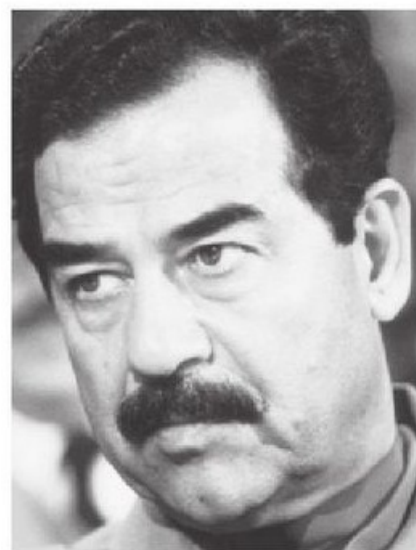
علیه ما عمل کنند. ... مشکل [آنها] فعلاً این است که آتشبس پذیرفته شود و مسئولان جمهوری اسلامی به مذاکره مستقیم یا غیرمستقیم با صدام تن در دهند، بنابراین دنیا خودش را آماده کرده بود که روزی ما مشغول مذاکره شویم. در مسافرت‌هایی که مجبور بودیم از طریق لندن به نیویورک داشته باشیم هروقت وارد لندن می شدیم وزارت امور خارجه انگلستان از ما دعوت کرده و در عالیترین سطوح احترامات از ما استقبال و پذیرایی می کردند و سؤالی که داشتند این بود که میدانید این جنگ ادامه‌اش بین نتیجه است اصلاً امکان اینکه یکی از طرفین بر دیگری پیروز شود، وجود ندارد. ... حتی خاطرم است که رئیس شورای امنیت از کشور هلند در روزی که ریاستش پایان گرفت، وقت گرفت و به دیدن نمایندگی جمهوری اسلامی آمد و گفت: آمده‌ام و پیامی دارم از طرف شورای امنیت به شما، من آمده‌ام از طرف ابرقدرتها به شما اطمینان دهم که شما در این جنگ پیروز نخواهید شد و چون دنیا تصمیم گرفته که شما پیروز نشوید بنابراین تلاش شما برای ادامه جنگ از نظر ما یک بلاهت سیاسی است.»

رجایی خراسانی در ادامه به آثار و پیامدهای عملیات والفجر ۸ و تلاش غرب برای ایجاد هراس در بین کشور عرب حوزه خلیج فارس اشاره کرد و گفت: «وقتی برادران ما وارد فاو شدند، چیزی اتفاق افتاد که از نظر محاسبات سیاسی ریزبینها، محال بود. امریکا عوض اینکه بگوید بعد از پیروزی سپاه اسلام در فاو، سقوط صدام نزدیک شده یا موقعیت استراتژیکی عراق به هم خورده، هیچکدام را نمیگوید. میگوید قوای ایران به مرزهای عربستان سعودی و کویت نزدیک شده است. اصلاً صدام در اینجا مطرح نیست. آن چیزی که امریکا از آن میترسد این است که ما به عربستان و کویت حمله کنیم. امریکا میداند که بعد از سقوط صدام شکل جغرافیای سیاسی منطقه عوض می شود و تمام چیزهایی که آنها موازنه خاصی برای موقعیت جغرافیایی سیاسی به وجود آورده‌اند منقرض و متلاشی می شود. بنابراین ترسی که امریکا از این انقراض دارد خودش مطرح نمیکند، بلکه آن را به کویت و عربستان منتقل میکنند و علیرغم اینکه مسئولان ایران بارها شفاهاً و کتباً با اعزام هیئتهای عالیرتبه به کویت، عربستان و به بقیه کشورهای منطقه خلیج فارس اطمینان میدهند که ما قصد گذشتن از مرزهای عراق به کشورهای دیگر را اصلاً نداریم، معالاف سعی میکند آنچه را خودش از آن میترسد مرتب به کویت و عربستان منتقل کند.»^(۱)

۱. رئیس جمهور عراق در سخنانی با اشاره به تجربه هایی که عراق در مقابله با حمله ایران به فاو کسب کرده و همچنین فواید این نبرد و تغییراتی که در راهبرد نظامی عراق صورت گرفته است، گفت کشورش مصمم است شبه جزیره فاو را بازپسگیرد. وی شرایط عراق را برای صلح

ص: ۱۷۱

اعلام کرد و سوریه و لیبی را به دلیل حمایت از ایران، خائن خواند. صدام یکی از عناصر اصلی قدرت را جمعیت ذکر و خانواده‌ها را به زادوولد بیشتر تشویق کرد.

صدام حسین رئیس‌جمهور و فرمانده کل نیروهای مسلح عراق

صدام حسین رئیس‌جمهور عراق، در سخنرانی برای مقامات و اعضای دفتر حزب بعث عربی سوسیالیست شاخه بغداد، گفت: «نبرد فاو سودهای زیادی دارد از جمله مهمترین سودهای آن، برملاشدن افرادی است که بر سیاست خود با خیانت سرپوش گذاشته بودند. مسئله دیگر سرنگونی رژیم در بغداد و نه اشغال عراق است، ولی درواقع ثابت شد که آنها به ایران کمک میکنند تا عراق را اشغال کند.» (۱) ... این خود یک مورد سود حاصل از نبرد فاو بود که حقیقت خیانتکاران در چارچوب قومی و حتی جهانی فاش شود. فاو منطقه عزیزی از خاک عراق است، لیکن شما میدانید و ما آن را ظرف ماه گذشته ثابت کردیم که توان آن را داریم که هر روز به اندازه مثلث فاو یا دربرابر آن مساحتی از ایرانیه‌ها در سراسر جبهه از شمال تا جنوب بگیریم.» صدام افزود: «نام فاو در جهان مشهور است و همه میدانند که ایرانیه‌ها جزئی از خاک ما را اشغال کردند، لذا از این به بعد که جنگ ادامه دارد این امکان برای ما وجود دارد که به ارتش آن کشور در هرجایی که باشد حمله کنیم و نه تنها در فاو، بلکه ارتش آنها را در هرجایی که باشد تعقیب کنیم. حتی اگر در دزفول یا محمره [خرمشهر] و هرجایی دیگر از خاک ایران باشد ما خواهیم رفت و به آنها ضربه خواهیم زد و این شیوه جدید ما است.» (۲)

صدام با تظاهر به صلحطلبی افزود: «عراق صلح میخواهد و طمعی به یک وجب خاک ایران ندارد و به درخواست ایران بدون اینکه دخالت در امور داخلش بکند احترام میگذارد و ایران برای خود باشد و ما برای خودمان. عراق شعار بازگشت دو طرف به مرزهای بین‌المللی

ص: ۱۷۲

۸-۱. اشاره صدام به سران سوریه و لیبی است که در جنگ ایران و عراق از مواضع جمهوری اسلامی ایران حمایت می‌کردند.

۲-۹. رادیو کلن آلمانغربی نیز درباره تغییر راهبرد عراق گفت: «بنا به اظهارات صدام حسین، عراق در جنگ با ایران استراتژی دفاعی خود را تغییر داده و اکنون پس از چهار سال دوباره به خاک ایران حمله و قادر به پیشرویهای بیشتر در خاک ایران است. صدام خاطرنشان کرد که دولت وی این هدف را کماکان در نظر دارد که در خاتمه مسالمتآمیز اختلافات، تنها از مجاری به رسمیت شناخته شده دست یابد.» رادیو کلن در ادامه، تلاش ارتش بعث عراق را برای تصرف فاو بیثمر خواند و افزود: «کوششهای عراق برای تسخیر مجدد شبه جزیره فاو که از ماه فوریه (به منماه) گذشته به وسیله سپاهیان مسلح ایرانی اشغال شده است تاکنون بینتیجه بوده است.» [واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۵/۲/۱۵، ص ۲، رادیو کلن]

را سر میدهد. ما خواهان برقراری صلح همه جانبه براساس احترام متقابل در حاکمیت و روابط منجمله عدم دخالت در امور یکدیگر هستیم و اینکه هریک از دو کشور عراق و ایران، به عنوان دو عنصر مثبت در امنیت خلیج فارس باشند و ایران به اعراب احترام بگذارد. آنچه مشهود است این است که اگر جنگ امروز تمام شود و فردا ایران به یک کشور عربی تجاوز کند طبیعتاً ارتش عراق را در برابر خود در دفاع از اعراب خواهد دید و سپس خواهد دید که چگونه زیر چکمه عراقی ها خرد خواهد شد.»(۱)

صدام حسین همچنین در دیدار با اعضای دفتر اجرایی اتحادیه عمومی زنان عراقی، جمعیت را عنصر اصلی قدرت برشمرد و گفت: «شعار ما باید این باشد که هر خانواده باید پنج دختر و پسر داشته باشد و هر خانواده‌ای [با] کمتر از چهار فرزند، باید استحقاق قدری ملامت سخت را داشته باشد و به آنها با چشم نارضایتی بنگریم. تاریخ گذشته و حال ثابت کرده که امکان بروز جریانه‌ها و حالتهایی که بتواند عراق را هدف قرار دهد وجود دارد، بنابراین ایجاب میکند ما جمعیتی داشته باشیم که بتوانیم از عراق دفاع کنیم.» صدام حسین تأکید کرد که تمایل به کار در خارج از خانه نباید مانع داشتن فرزندان بیشتر شود.»(۲)

۲. یکی از نمایندگان مجلس انگلیس، جنایت صدام حسین در مورد اعدام ۵۰۰۰ تن از زندانیان زندان ابوغریب را افشا کرد.

به نوشته روزنامه اطلاعات، «واحد خبر مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق در تماسی با واحد مرکزی خبر با اظهار این مطلب افزود خانم آن کلود عضو حزب کارگر و نماینده پارلمان انگلیس با صدور گزارشی خطاب به پارلمان انگلیس در تاریخ ۱۳/۳/۱۹۸۶ [۲۲/۱۲/۱۳۶۴] به نقل از یک افسر مسئول زندان ابوغریب ضمن تأیید وقوع این جنایت هولناک و اظهار تأسف از اینکه سرزمین عراق که روزی مرکز تمدنهای جهان بود، امروزه زندان عظیمی چون ابوغریب را در خود جای داده است، جزئیات بیشتری را پیرامون چگونگی تیرباران مجاهدین مسلمان عراقی افشا کرد. در این گزارش آمده است: سرپرست زندان با دریافت دستور شروع عملیات از صدام به کلیه زندانیان محکوم به اعدام اطلاع داد که فرمان آزادی آنان از طرف رئیس جمهوری صادر شده است و هرچه سریعتر سلولهای خود را تمیز کرده و آماده خروج از زندان شوند. صبح روز بعد، زندانیان در گروههای ۵۰ نفری و تحت پوشش شدید امنیتی سوار کامیونهای نظامی شده و راهی پادگان البسمایه، که بزرگترین میدان تیر عراق است و در ۳۰ کیلومتری جنوب بغداد قرار دارد، شدند و در محوطه پادگان، [به دست] صدها تن از مأموران امنیتی و

ص: ۱۷۳

۱- ۳۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۷، ۱۶/۲/۱۳۶۵، صص ۲۳ - ۱۹، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

۲- ۴۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۶، ۱۵/۲/۱۳۶۵، صص ۵ و ۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳/۲/۱۳۶۵.

عناصر جیش الشعبی در گروههای ۵۰۰ نفری پس از ورود به محوطه پادگان البسمایه تیرباران شده و توسط ۳۰ کانتینر یخچالدار به منطقه الحصوص که مرکز تحویل پیکرهای مقتولین قادسیه است، منتقل شدند.»

در ادامه این گزارش آمده است که شهدا از افراد فراری از جبهه های قادسیه، مجاهدین مسلمان و چند دانشجوی کرد شرکتکننده در تظاهرات دانشگاه اربیل بوده‌اند.^(۱)

۱. وزیر دفاع کویت اعلام کرد کویت هرگز در گیر جنگهای خارجی در منطقه نخواهد شد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از کویت، شیخ سالم الصباح وزیر دفاع کویت، با بیان اینکه رهبران کویت، نیروهای مسلح این کشور را در جنگ و توطئه‌های جهانی در گیر نمیکنند تصریح کرد که دولت کویت با جنگهای جاری در منطقه مانند جنگ ایران و عراق و درگیریهای قطر و بحرین، به روش بیتشنج و با احتیاط رفتار میکند. وی افزود: «ما در تلاشیم شری را که م توجه ما است به آرامی و با دوراندیشی و بدون درگیری با آن از خودمان دفع کنیم و دولت کویت تلاش خواهد کرد طرفهایی را که میخواهند از آب گلآلود ماهی بگیرند از منطقه بیرون کند.»^(۲)

۲. "آیا ایران میتواند سرپل خود را حفظ کند؟" این عنوان مقالهای از یک گزارشگر انگلیسی در مجله میدل ایست می باشد که در آن ضمن پرداختن به عملیات رزمندگان ایران در منطقه فاو، تفوق روانی ایران، ضرورت بازپسگیری فاو و هراس کشورهای عرب منطقه از پیروزی ایران را مورد بررسی قرار داده است.

فیلیپ مارفلیت در این مقاله نوشته است: «مهمترین نتیجه نبردهای اخیر جنگ خلیج فارس تفوق روانی است که ایران به دست آورده است. حمله نظامی به فاو و نفوذ در کردستان عراق، پیروزی مهمی را برای حکومت تهران که در حفظ اقتصاد جنگی خود با مشکلات جدی روبه رو می باشد، محقق گردانیده است.» وی به نقل از الیوت تحلیلگر نظامی مؤسسه بین المللی تحقیقات راهبردی لندن، آورده است: «حمله ایران به فاو، حملهای زیرکانه بود که ایرانیان، عراقی ها را در وضع نامساعدی قرار دادند. آنها روشی به مراتب پیچیده‌تر از معمول از خود نشان دادند و سرپلی ایجاد کرده‌اند که عراقی ها درواقع باید آن را از میان بردارند. این اقدام چنان ضروری است که صدام حسین رئیس جمهور عراق، باید این جنگ را "یک جنگ حیثیتی" اعلام کند که احتمالاً

ص: ۱۷۴

۱- ۴۱. روزنامه اطلاعات، ۱۴/۲/۱۳۶۵، ص ۱۵.

۲- ۴۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۶، ۱۵/۲/۱۳۶۵، ص ۳، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۴/۲/۱۳۶۵.

به قیمت جان بسیاری تمام خواهد شد.» فیلیپ مارفلت در ادامه به استناد گزارش دیپلماتها در بغداد افزوده است: «گارد زبده ریاست جمهوری منهدم و در هم کوبیده شده، همچنین [صدام حسین] چند تن از افراد ارشد ارتش خود، از جمله ژنرال رشید، فخری و جبوری را مأمور نبرد فاو کرده است، که آشکارا ناکام مانده‌اند.» به نوشته مارفلت از نگرانیهای عمده رژیم بعثی عراق، حضور ۳۵۰ هزار نیروی ایرانی در منطقه مرکزی جنگ، یعنی نزدیک سوسنگرد است. این نیروها میتوانند دوباره مرداب‌های هویزه را تهدید کنند؛ جایی که عراق به تازگی توانسته بود واحدهای ایرانی را که سال گذشته وارد این منطقه شده بودند، از آنجا اخراج کند چنانچه ایران قبل از اینکه عراق بتواند نیروهای ایران را از فاو بیرون کند دست به حملاتی در این منطقه بزند، بغداد با مشکل حاد دفاع از بصره از دو جناح شمال و جنوب روبه‌رو خواهد شد.

گزارشگر مجله میدل ایست، عملیاتیهای اخیر رزمندگان را موجب هراس کشورهای عربی منطقه برشمرده و دراینمورد افزوده است: «حوادث فاو هراسهایی را مجدداً برانگیخته است و آن اینکه درگیری ممکن است در تمامی منطقه خلیج [فارس] گسترش یابد ... یک تهاجم دیپلماتیک در سازمان ملل متحد، که شورای همکاری خلیج [فارس] در آن نقش عمدهای داشت، ایالات متحده و اتحاد شوروی را تحت فشار قرار داد تا این درگیری را خاموش نماید. ... از سویی فشار بر سوریه جهت تجدیدنظر در روابط نزدیک خود با ایران نیز به نظر میرسد که با شکست روبه‌رو گردیده است.»

فیلیپ در خاتمه با اشاره به ادامه تلاشهای جنگی دو طرف نوشته است: «این درگیری به نفع کسانی همچون هنری کیسینجر وزیر امور خارجه اسبق ایالات متحده، که عقیده دارند نفع فوقالعاده در این است که هر دو طرف درگیر یعنی ایران و عراق در این جنگ بازنده گردند، ادامه خواهد یافت.»^(۱)

۳. حافظ اسد رئیس جمهور سوریه، ضمن موافقت با حملاتی که علیه رژیم صهیونیستی انجام میگردد، گفت که از نفوذ خود برای جلوگیری از حمله گروههای چریکی علیه کشورهای اروپایی استفاده خواهد کرد.

خبرگزاری یونایتد پرس امروز، به نقل از مجله اشپگل (چاپ آلمانی) درمورد ملاقات حافظ اسد با هانس دیتیش گنشر وزیر امور خارجه آلمان غربی، در بلغراد که چهارشنبه گذشته (۱۰/۲/۱۳۶۵) انجام شد، گزارش داد: اسد در این دیدار به گنشر اطمینان داد به طور قاطع تروریسم در خاک اروپا را رد میکند. براساس این گزارش، اسد گفت که جنگ منطقه غرب آسیا باید در سرزمینهای تحت‌الشغال رژیم صهیونیستی صورت گیرد.

ص: ۱۷۵

اشپیگل نوشته است: «اسد قول داد از نفوذ خود بر گروه‌های چریکی در سوریه و لبنان استفاده خواهد کرد تا آنها را جهت متمرکز کردن مبارزات خود در سرزمینهای اشغالی متقاعد سازد. وزیر [امور] خارجه آلمان غربی که جهت گفتوگو با حافظ اسد پیرامون درگیری خاورمیانه [منطقه غرب آسیا] و تروریسم، عازم پایتخت یوگسلاوی شده بود، بعد از این دیدار گفت که اسد قول داد در رابط‌ها تلاش‌های جامعه اروپایی برای مقابله با تروریسم همکاری کند.»

به نوشته این مجله، در گزارشی محرمانه که وزارت امور خارجه فرانسه هفته گذشته برای دولت آلمان غربی فرستاد، سوریه یکی از پایگاه‌های اصلی برای تروریسم بین‌المللی قلمداد گردیده بود. در این گزارش آمده بود که لیبی، ایران و در درجه اول سوریه پول و سایر کمک‌ها را در اختیار تروریست‌ها می‌گذارند.^(۱)

۱. جایگزینی نجیب‌الله به جای ببرک کارمل رئیس‌جمهور افغانستان تأکید سخنگوی مبارزان افغان بر مبارزه تا خروج آخرین سرباز شوروی از افغانستان و رد هرگونه مذاکره صلح بدون حضور نماینده مردم و استقبال ایران از طرح زمانبندی خروج نیروهای شوروی از افغانستان و خودداری از شرکت در مذاکرات ژنو مهمترین گزارش‌های سیاسی امروز در رابط‌ها افغانستان می‌باشد.

به گزارش خبرگزاری فرانسه از اسلام‌آباد امروز، ژنرال نجیب‌الله از نژاد پشتو و رئیس سازمان امنیت افغانستان، به جای ببرک کارمل، ریاست جمهوری این کشور را به عهده گرفت.^(۲) وی در اولین اظهارنظر پس از انتصاب به این سمت اعلام کرد که دوستی با اتحاد جماهیر شوروی اصلی اساسی است و نیروهای ارتش را تقویت و ظرفیت جنگی را ارتقا خواهد داد.^(۳)

این درحالی است که برهان‌الدین ربانی رئیس گروه چریکی جمعیت اسلامی و سخنگوی گروه‌های اسلامی مبارز افغان، در واکنش به این اظهارات گفت: «تا وقتی که آخرین سرباز شوروی از افغانستان خارج نشده است، اسلحه را به زمین نخواهیم گذاشت و هر مذاکره و راه حل سیاسی که بدون حضور نماینده مردم افغانستان (مجاهدین) انجام شود، مورد قبول واقع نخواهد شد.»^(۴) ربانی نکات عمده پیشنهاد صلح و به خصوص خروج مرحله‌به مرحله نیروهای شوروی از خاک افغانستان و تضمین پایان دادن به مبارزه را رد کرد و افزود: «فقط نمایندگان افغانها میتوانند درباره سرنوشت خود مذاکره کنند.»^(۵)

ص: ۱۷۶

۱- ۴۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۶، ۱۵/۲/۱۳۶۵، ص ۲۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۴/۲/۱۳۶۵.

۲- ۴۵. روزنامه کیهان، ۱۵/۲/۱۳۶۵، ص ۱.

۳- ۴۶. همان، ص ۲۰.

۴- ۱۰. واکنش ربانی به دور هفتم مذاکرات دولت پاکستان و دولت کمونیست افغانستان درخصوص خروج مرحله‌به مرحله نیروهای اشغالگر شوروی است که دو هفته بعد، بدون حضور نماینده‌های از مجاهدان افغان در ژنو و تحت‌نظارت سازمان ملل انجام خواهد شد.

۵- ۴۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۶، ۱۵/۲/۱۳۶۵، صص ۱۹ و ۲۰، اسلام‌آباد - خبرگزاری

در همین حال سخنگوی وزارت امور خارجه ایران، ضمن استقبال از طرح زمانبندی برای خروج نیروهای شوروی از افغانستان اعلام کرد: ما همواره خواستار خروج قوای شوروی از افغانستان بوده‌ایم و بدیهی است که در حال حاضر از هر تحولی که منجر به خروج هرچه سریعتر قوای شوروی از افغانستان شود، استقبال میکنیم. ... ولی جمهوری اسلامی ایران در مذاکراتی که مردم افغانستان در آن نقش نداشته باشد شرکت نمیکند. ما معتقدیم که قبل از هر چیز باید منافع ملت مسلمان افغانستان مدنظر باشد و نمیتوانیم با شرکت در مذاکراتی که مردم افغانستان در آن نادیده گرفته میشوند، بر آن صحنه بگذاریم. (۱)

۲. امروز اجلاس اقتصادی - سیاسی سران هفت کشور صنعتی غرب در پایتخت ژاپن آغاز شد. "تروریسم بین الملل" و "انفجار در رآکتور هسته‌های شوروی در چرنوبیل" از جمله موضوعهای مطرح شده در این نشست بود. دو ساعت پس از شروع اجلاس، پنج موشک در مقابل سفارت کانادا و در نزدیکی محل اجلاس به زمین اصابت کرد. یونایتد پرس اعلام کرد گروه‌های رادیکال ژاپنی تهدید کرده‌اند که در طول اجلاس سه‌روزه، حملات دیگری انجام خواهند داد. در اولین روز جلسه مقدماتی سران، رهبران امریکا، ژاپن و ایتالیا بر نگرانی جهان از وقوع عملیات تروریستی تأکید کردند. (۲)

ص: ۱۷۷

۱- ۴۸. روزنامه اطلاعات، ۱۵/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۲- ۴۹. روزنامه کیهان، ۱۵/۲/۱۳۶۵، ص ۲۰.

۱. نیروهای گشتی رزمی ناوتیپ کوثر سپاه پاسداران هنگام عزیمت به خور عبدالله برای انهدام یک یدککش عراقی با نیروهای عراقی درگیر شدند.

ساعت ۱۹:۴۵ امروز، بخشی از نیروهای گردان ابوالفضل (ع) از ناوتیپ کوثر به وسیله ۷ فروند قایق، با هدف انهدام یک یدککش عراقی که دو هفته قبل در خور عبدالله بین امالقصر و جزیره بویان مورد اصابت موشکهای رزمندگان قرار گرفته بود، عازم خور عبدالله شدند. ۲ فروند از قایقهای گردان ابوالفضل (ع) پس از نزدیک شدن به یدککش، به آن حمله کردند که با واکنش نیروهای عراقی مستقر در آن مواجه شدند. به گزارش فرمانده قرارگاه نوح در حین این درگیری، یک ناوچه عراقی از بویه ۲۱ به سمت نیروهای خودی به حرکت درآمد و از فاصله ۳ مایلی با توپهای مستقر در ناوچه، رزمندگان را هدف قرار داد. دقایقی بعد ناوچه دیگری به پشتیبانی از ناوچه اول وارد عمل شد. در این وضعیت نیروهای خودی به دلیل نابرابری قوا پیش از اینکه صدمهای ببینند به پایگاه خود بازگشتند. (۱)

۲. افزایش تحرکات نظامی ارتش عراق در مناطقی مانند حاج عمران، مهران، جزیره مجنون و فاو احتمال حمله به مواضع نیروهای خودی در بعضی از این مناطق را قوت بخشیده است.

سپاه پاسداران نقره با توجه به نقلوانتقالات نیروهای عراقی در منطقه حاج عمران هشدار داد که اکثر جاشها به منطقه حاج عمران اعزام شده‌اند و به احتمال زیاد دشمن قصد حمله به آنجا را دارد. (۲)

دفتر فرماندهی سپاه شمال نیز به نقل از قرارگاه نجف ۲ اعلام کرده است: «امروز، در محور مهران از ساعت ۷ تا ۸، [تردد] ۵۱ دستگاه تانک از طرف بدره به طرف مندلی مشاهده گردیده است.» (۳) همچنین امروز، ۱۰ نفر از گشتیهای دشمن در منطقه مهران دیده شدند و یک هواپیمای عراقی به حریم هوایی منطقه مهران تجاوز کرد. (۴)

ص: ۱۷۹

۱-۱. سند شماره ۱۳۷۵۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه نوح به فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا (ص)، ۱۵/۲/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۴۳۳۴۲۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی کل سپاه به فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا (ص) و فرماندهان مناطق پنجگانه و فرمانده قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع)، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

۲-۲. سند شماره ۱۷۲۵۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ۱ سپاه نقره به قرارگاه مقدم رمضان، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

۳-۳. سند شماره ۱۳۶۸۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی سپاه شمال به ستاد نیروی زمینی سپاه، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

۴-۴. سند شماره ۱۳۷۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه عملیاتی نجف ۲، شماره ۱۸۷۱، صص ۲ و ۴، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

در پی تحرکات ارتش عراق، رکن ۲ ژاندارمری جمهوری اسلامی هم، در دو گزارش جداگانه از تقویت توپخانه سنگین دشمن در منطقه قورहतو و نیز استقرار ۴۰۰ نفر نیرو در پایگاهی در منطقه شرق قلعه‌دیزه خبر داد.^(۱)

واحد اطلاعاتی قرارگاه نصرت مستقر در منطقه هور نیز در یک جمع‌بندی به قرارگاه کربلا هشدار داده است که با توجه به افزایش فعالیت نیروهای پیاده، استمرار فعالیت مهندسی و تداوم اجرای آتش توپخانه نیروهای عراقی، احتمال تک دشمن در جزیره جنوبی مجنون و غرب پاسگاه طلائییه قدیم وجود دارد.^(۲)

همچنین در گزارش واحد اطلاعات قرارگاه نوح به قرارگاه خاتم آمده است: فعالیت خودروهای دشمن در این دوره، به خصوص روی جاده امل‌قصر چشمگیر بوده است.^(۳)

۱. عراق برای مقابله با فعالیتهای مهندسی نیروهای ایران در منطقه فاو و همچنین آمادگی برای اجرای عملیات علیه ایران، همه امکانات سازمانی ارتش، وزارتخانه‌ها و بخش خصوصی را به کار گرفته است.

به گزارش واحد اطلاعات نیروی زمینی سپاه پاسداران، ارتش عراق در منطقه والفجر ۸ (فاو) با همه امکانات خود در تلاش برای انهدام ادوات مهندسی و ختیکردن اقدامات مهندسی یگانهای رزمی سپاه پاسداران است. با توجه به اینکه دشمن بعضی برای بازسازی واحدهای آسیب‌دیده خود و کسب آمادگی برای اجرای عملیات وسیع، نیاز به زمان دارد، فرصت مناسبی فراهم شده تا یگانهای خودی به ایجاد استحکاماتی نظیر پل، اسکله، کانال، سیل‌بند، جاده و خاکریزهای خطوط مقدم و ایجاد موانع سیمخاردار و میادین مین پردازند، باینحال، ارتش متجاوز عراق با طراحی و اجرای آتشیهای گوناگون برای جلوگیری از فعالیتهای مهندسی رزمندگان، همه توان خود را بسیج کرده است. همچنین باوجود تلفات و خسارات سنگینی که نیروی هوایی ارتش عراق در عملیات والفجر ۸ متحمل شده، هواپیماهای جنگنده عراقی به محض مساعد شدن اوضاع جوی، بر فراز منطقه ظاهر شده و در صورت مشاهده هر پل یا اسکله جدید فوری آن را بمباران و منهدم میکنند.^(۴) در این گزارش افزوده شده است که عراق به احداث کانالهای جدید در منطقه که امکان

ص: ۱۸۰

۱-۵. سند شماره ۱۳۷۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ژاندارمری جمهوری اسلامی (رکن ۲ - گروه اطلاعات) به مقام وزارت اطلاعات، ۱۵/۲/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۱۳۷۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ژاندارمری جمهوری اسلامی (رکن ۲ - گروه اطلاعات) به وزارت اطلاعات، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

۲-۶. سند شماره ۱۳۶۹۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای (خلاصه اطلاعاتی ۲۴ ساعته) واحد هفتادوپنج، بیستونه جیم به قرارگاه کربلا (اطلاعات نظامی)، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

۳-۷. سند شماره ۱۳۶۹۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای واحد اطلاعات قرارگاه نوح (ع) به وزارت اطلاعات و قرارگاه خاتمالانیا (ص)، شماره ۱۸، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

۴-۱. واحد اطلاعات قرارگاه نجف نیز در گزارشی جداگانه، دراینباره آورده است: «دشمن بعضی از ۱/۱۲/۱۳۶۴ در منطقه فاو جهت تخریب پلها و مناطق حساس از هواپیماهای سوخوی ۲۵ استفاده مینماید. این هواپیما به علت استفاده از سیستم لیزری

دارای هدفگیری بسیار دقیق در بمبارانها می باشد، ولیکن با توجه به آموزش کم خلبانان آن و ترس از پدافند هوایی رزمندگان اسلام، تاکنون نتوانسته‌اند هدفها را با استفاده از سیستم لیزری دقیق مورد اصابت قرار دهند، ولیکن چنانچه آموزش این خلبانان کامل گردد با استفاده از این سیستم قادر خواهند بود که هدفها را دقیقاً مورد اصابت قرار دهند.» [سند شماره ۱۳۶۹۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه نجف ۲، ۱۵/۲/۱۳۶۵، ص ۵]

آب انداختن در جلوی مواضعش را فراهم میکند واکنش بسیاری نشان داده و به همین دلیل محل استقرار دستگاههای پمپاژ آب یا دستگاههای مهندسی را به طور دائم هدف قرار میدهد. ارتش عراق همچنین با استقرار ۱۰۰ دستگاه تانک، ۷۶ آتشبار توپ و ادوات، آتش سنگین مستقیم و منحنی را روی خطوط اول نیروهای ایرانی اجرا میکند، طوریکه پس از گذشت چند روز، خاکریزها صاف میشوند و اگر دائم ترمیم نشوند به طور کامل از بین میروند.

واحد اطلاعات نیروی زمینی سپاه پاسداران در ادامه این گزارش افزوده است: همزمان با این سلسله اقدامات تاکتیکی، ارتش و رژیم متجاوز عراق از مدتها قبل برای افزایش توان مهندسی خود در جنگ، همه نیرو و امکانات این کشور را در خدمت جنگ گرفتهاند. به همین منظور، تقریباً همه امکانات وزارت راه و شرکتهای راهسازی، دارندگان کمپرسیها و وسایل مهندسی شخصی، شرکتهای خارجی و امکانات ارتش برای مهندسی جنگ بسیج شدهاند و اکنون همه این امکانات مهندسی در منطقه فاو به کار گرفته شده و باوجود آتش توپخانه یگانهای نیروی زمینی سپاه مستقر در منطقه، عراق همچنان مشغول احداث جادهها، سیلبندها، کانالها و پلهای بسیاری است. برخی از اقدامات مهندسی عراق چنین است:

۱. احداث جادهای با عرض ۸ تا ۱۰ متر، ارتفاع ۱ تا ۲ متر و طول ۱۵۰ کیلومتر که ۵۰ کیلومتر آن آسفالت می باشد که حدود ۳,۰۰۰,۰۰۰ متر مکعب خاکریزی داشته است.

۲. احداث سیلند و خاکریزی به طول ۵۰ کیلومتر، که حدود ۵/۰ تا ۱ میلیون متر مکعب خاکریزی داشته است.

۳. احداث کانال با عرض و عمق مناسب به طول ۳۰ کیلومتر.

۴. احداث مواضع برای استقرار ۴۰ گردان توپ و چندین عقبه و بنه مهمات قرارگاه و ... که حداقل ۱ میلیون متر مکعب خاکریزی داشته است.

۵. احداث یک پل در منطقه امالقصر به طول ۲۰۰ متر و یک پل در محور جزیره حجام به طول ۳۰۰ متر.

عراق با احداث سه جاده در حدفاصل دو جاده استراتژیک فاو - بصره و فاو - امالقصر محدودیتهای خود را از نظر نقلوانتقالات و خطرهای احتمالی کانالیزه شدن در منطقه از بین برده است و با احداث مواضع توپها و بنههای مهمات به خارج از بُرد آتش خودی، از آسیبپذیریهای خود کاسته است.

واحد اطلاعات نیروی زمینی سپاه پاسداران سپس با اشاره به ادامه فعالیت شبانهروزی ارتش بعثی برای تکمیل پروژههای مهندسی خود، هشدار داده است: «اطلاعات مخفی و آشکار موجود نشان میدهد که دشمن بعثی برای اجرای یک عملیات وسیع در منطقه فاو، تمامی فعالیتهای جمعآوری نیرو، آموزش، تجهیزات و پایکار آوردن امکانات و اقدامات مهندسی را پایه پای هم و با زمانبندی مشخص به پیش میرود و انتظار میرود که با گرم شدن هوا، خشک شدن زمین و تکمیل برخی اقدامات آموزشی و مهندسی به یک حمله وسیع در خردادماه اقدام کند.»

در پایان گزارش تأکید شده است: «باید با استفاده از فرصت موجود و با به رهگیری از حداکثر امکانات موجود در جمهوری اسلامی، به ایجاد استحکامات، خاکریزها، کانالها و احداث پلها و عقبه ها اقدام کرد و خود را آماده مقابله با فشارهای آینده دشمن بعثی نماییم. به اینمنظور، تشدید اقدامات مهندسی و آماده سازی همه جانبه رزمندگان برای پاسخگویی به حملات دشمن بعثی متذکر میگردد.» (۱)

گزارش فرماندهی اطلاعات ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی نیز حاکی است که عراق برج دیدبانی قشله را که در عملیات والفجر ۸ با آتش دوربرد رزمندگان منهدم شده بود، امروز پس از بازسازی، راهاندازی کرد. با شروع فعالیت این برج، تماس رادیویی فرماندهان دشمن در منطقه پایگاه هوایی شعبیه برقرار شده است. (۲)

۱. علی شمشخانی و سرهنگ جمالی فرماندهان قرارگاه مشترک خاتم ۱ و خاتم ۲، به قرارگاه عملیاتی مشترک سپاه و ارتش ابلاغ کردند که به منظور مقابله با تهاجمات ارتش عراق به خطوط پدافندی نیروهای خودی، برای مناطق تحتمسئولیت خود طرحهای پدافندی تهیه کنند و همه اقدامات لازم را به طور مشترک انجام دهند. این ابلاغیه در ۹ بند بدینشرح تنظیم شده است:

۱. طرح پدافندی مناطق تحتمسئولیت هر قرارگاه با توجه به نیروی موجود و به صورت مشترک تهیه و نیازهای پدافند از نظر یگانهای مانوری و پشتیبانی رزمی به طور جداگانه گزارش شود.

۲. استقرار عناصر کمین و ایجاد موانع در جلوی خطوط پدافندی و طرح سد موانع گزارش شود.

۳. در احداث قرارگاههای مشترک، به همجواریبودن یا نزدیک هم بودن توجه شود، در غیراین صورت فرماندهان قرارگاههای مشترک درطول هفته حداقل دو جلسه برای مبادله اطلاعات، تهیه طرحهای مشترک و بررسی و رفع نارساییهای منطقه مربوط تشکیل دهند.

۴. گشتیهای شناسایی و رزمی به طور مشترک و به منظور کسب اطلاعات و فرسودهکردن دشمن و بالاخره تقویت روحیه آفندی نیروهای خودی به صورت مداوم اعزام شوند و نتیجه فعالیت گشتیها ضمن درج در گزارشهای نوبه ای در جلسات مشترک ارائه شود.

۵. تیمهای عملیاتی مشترک در هریک از قرارگاهها تشکیل و ضمن گزارش صورت اسامی آنان، به طور مرتب برای بازدید از خطوط پدافندی و بررسی نارساییها اعزام شوند.

۶. به منظور ایجاد اعتماد در زیردستان، لازم است فرماندهان ردههای مختلف از خطوط پدافندی مربوط بازدید به عمل آورده و با پرسنل جمعی خود در خطوط مقدم ملاقات کنند.

۷. از جهادهای منطقه به صورت مشترک استفاده شود و کارهای واگذاری به جهادها حتماً پس از تصویب فرماندهان مشترک به اجرا گذاشته شود.

۸. طرح‌های آفندی محدود و نیمه‌گسترده در مناطق محول‌شده به صورت مشترک تهیه و ضمن گزارش نیازمندی‌های مربوط شناسایی تا پایتترین رده توسعه داده شود.

ص: ۱۸۲

۱- ۸. سند شماره ۱۳۶۹۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

۲- ۹. سند شماره ۱۰۸۹۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی (فرماندهی اطلاعات) به سماجا۳، ۱۸/۲/۱۳۶۵.

۹. دادگاه نیروهای نظامی و انتظامی کل کشور در جهت تقویت فرماندهان و برای رسیدگی به جرائم پرسنل خاطی در باختران مستقر شده است، همکاریهای لازم در کلیه ردههای فرماندهی با مسئولان دادگاه به عمل آید.

گفتنی است که این دستورالعمل به امضای علی شمخانی و سرهنگ جمالی رسیده است و برای قرارگاه خاتمالانیا(ص)، ستاد مشترک ارتش، نیروی زمینی سپاه و ارتش، قرارگاههای مشترک نجف ۲، نجف ۳ و نجف ۴ و نیز قرارگاه نجف سپاه پاسداران ارسال شده است. (۱)

۲. فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران، دستورالعمل تشکیل گردانهای پدافند مرزی قائم را به فرماندهی سپاه کشوری ابلاغ کرد. طبق این دستورالعمل یگانهای رزمی نیروی زمینی سپاه پاسداران مأموریت دارند تا در مناطق واگذارشده به آنها در خطوط سرتاسری غرب تا جنوب، خط پدافندی را تحویل گرفته و آمادگی مقابله با هر حرکت ایزدایی دشمن را داشته باشند. بدین منظور یگانهای رزمی با پشتیبانی ناحیه مربوط، باید اقدام به تشکیل محورهای پدافندی تحت عنوان گردانهای مرزی قائم کنند.

در این دستورالعمل وظایفی برای گردانهای پدافند مرزی قائم در نظر گرفته شده که مهمترین آنها عبارتند از:

۱. شناسایی محدوده خط پدافندی تا عمق خط اول دشمن.
۲. ثبت تیر روی مواضع حساس و گرههای مواصلاتی دشمن.
۳. مقابله با تکههای محلی و حرکتهای ایزدایی دشمن.
۴. استحکام خط پدافندی (اقدامات سنگرسازی و ایجاد موانع).
۵. گزارش حرکات و جابه جاییهای دشمن در جلوی منطقه مسئولیت هر گردان به قرارگاه مربوط.
۶. اعزام گروههای گشتی رزمی به جلوی منطقه مسئولیت.
۷. اعزام کمین به جلوی خط پدافندی.
۸. بررسی منطقه به منظور اجرای اقدامات مهندسی و آماده سازی برای عملیات.
۹. آمادگی برای اجرای عملیتهای محدود تا استعداد ۲ گروهان.
۱۰. تربیت کادر و آموزش نیروهای گردان.
۱۱. آماده کردن مواضع ادوات در منطقه مسئولیت.

در این دستورالعمل درمورد سازماندهی گردانهای پدافندی مرزی مقرر شده است:

۱. گردانهای پدافند مرزی هر ناحیه جزء سازمان یگان رزمی همان ناحیه است.

۲. مسئولیت تأمین نیروی گردانهای پدافندی به عهده نواحی کشوری است و سازماندهی گردانهای پدافندی تحت نظارت یگانهای رزمی مربوط انجام می شود.

ص: ۱۸۳

۱ - ۱۰. سند شماره ۴۴۲۵۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه مشترک خاتمالانیا(ص) ۱ و ۲ به گیرندگان قرارگاه خاتمالانیا(ص) و نیروی زمینی ارتش و سپاه پاسداران و قرارگاه نجف سپاه، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

۳. در برآورد نیروهای گردان به جای به کارگیری پاسدار رسمی، در صورت کمبود نیرو میتوان پاسدار افتخاری و به جای پاسدار افتخاری از مشمول پیمانی با تعهد ۵ ساله و به جای پاسدار وظیفه از بسیجیهای با تعهد ۶ ماهه استفاده کرد.

همچنین در این دستورالعمل به طور کامل سازمان، تشکیلات و تعداد نیروی هر گردان؛ سلاحهای لازم؛ مهمات و نیز جزئیات امکانات موردنیاز هر گردان مشخص شده، ازجمله اینکه هر گردان قائم دارای ۴ گروهان رزمی است که هریک از این گروهانها دارای ۷ پاسدار رسمی، ۱۸ پاسدار افتخاری، ۸ نیروی وظیفه و ۶۵ رزمنده بسیجی است.^(۱)

۱. فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران خواستار تهیه بالگرد ۲۰۶ و نصب موشک تاو روی آن شد.

علی شمخانی در نامه‌ای به فرماندهی قرارگاه مرکزی خاتمالانیا(ص) نوشته است: «نظر به اینکه هلیکوپترهای ۲۰۶ در هوانیروز ژاندارمری به تعداد زیاد موجود است و به عنوان هلیکوپتر غیرنظامی، تهیه آن به راحتی امکانپذیر است، خواهشمند است نسبت به اجرای طرح مسلح نمودن این هلیکوپتر به موشک ضدتانک تاو دستورات لازم را صادر فرمایید.»^(۲)

۲. مسئولان قرارگاه نیروی زمینی سپاه پاسداران در جلسهای با اعضای کمیته بررسی مشکلات جنگ مجلس شورای اسلامی کلیات حوادث و اوضاع کنونی جبهه ها را تشریح کردند.^(۳)

در این جلسه که ساعت ۲۱:۱۰، شروع شد علی عبداللهی عملیات اخیر رزمندگان در منطقه فاو (۸/۲/۱۳۶۵) و حمله دشمن به فکه (۱۰/۲/۱۳۶۵) را به طور کامل تشریح کرد. وی در بخشی از گزارش خود مقاومت نکردن نیروهای خودی را ازجمله دلایل شکست عنوان کرد و گفت پس از حمله عراق وقتی وارد منطقه شدیم اصلاً خطی از نیروهای خودی وجود نداشت. خط، پیوستگی خود را از دست داده بود و اگر دشمن ادامه میداد کسی نبود جلوی آن را بگیرد. عراقی ها ۹ کیلومتر پیشروی کردند. یک خاکریز تعجیلی هم زدند. با توجه به اینکه ارتش عراق هنوز مواضع خود را به خوبی درست نکرده بود، امکان عقب راندن نیروهای عراق وجود داشت،

ص: ۱۸۴

۱- ۱۱. سند شماره ۲۹۸۲۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از گردانهای پدافندی مرزی (فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی) به فرماندهی سپاه کشوری، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

۲- ۱۲. سند شماره ۱۳۶۸۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا(ص)، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

۳- ۲. در این جلسه از قرارگاه نیروی زمینی سپاه یعقوب زهدی جانشین فرمانده توپخانه سپاه، علی عبداللهی از مسئولان طرح و عملیات قرارگاه، یوسف فروتن، علی عساکره فرمانده واحد ادوات سپاه و از نمایندگان مجلس شورای اسلامی شوشتری نماینده مردم قوچان و عضو کمیسیون قضایی، جلالی نماینده مردم فیروزآباد و عضو کمیسیون کشاورزی، هجرتی نماینده مردم قزوین و عضو کمیسیون آموزش و پرورش، عوضزاده نماینده مردم شیروان و عضو کمیسیون نهادهای انقلابی، محمد شهنی مصطفی نماینده مردم مسجدسلیمان و عضو کمیسیون به داری، هراتی نماینده مردم سبزوار و عضو کمیسیون

برنامہ بودجہ و یکی از نمایندگان عضو کمیسیون دفاع حضور داشتند.

اما برخی ناهماهنگیها مانع از اقدام جدی علیه دشمن شد. درحالیکه اگر دشمن کمی دیگر پیشروی میکرد ما ناچار بودیم تا منطقه برغازه عقب برویم. همان روز تعدادی از بچههای تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) سپاه پاسداران رفتند و امکاناتی که نیروهای خودی در منطقه جا گذاشتند، به عقب آوردند. عبداللّهی در ادامه افزود: «منطقه فکه در بین سایر مناطق در اولویت درجه ۲ قرار دارد. به خاطر اینکه فاصله دشمن با ما خیلی زیاد بوده، ولی اینطور هم نبوده که کسی به یگانهای که به آن منطقه برای پدافند یا کارکردن رفتهاند نگفته باشد که این منطقه حساس است و تأکید شد که احتمال تک در آنجا همیشه است. ... ما در اینجا [فکه] خط محکمی داشتیم، ولی به نظرم مقاومتی صورت نگرفت. اگر ما در اینجا کوچکترین مقاومتی میکردیم، دشمن قادر نبود خط ما را بشکند. ... [درحالیکه] ما در جزیره معجون با دشمن ۵۰ متر فاصله داریم در عرض دو دقیقه میتوانیم به هم برسیم. با توجه به حساسیت جزیره، چندبار تک شده، ولی با هوشیاری نیروهای سپاه و مقاومت آنها، دشمن قادر به پیشروی نشد. زیرا نیروها مقاومت میکنند، تلفات هم میدهند، اما اینطور نیست که تا دوتا شهید دادند، کل نیروها خط را تخلیه کنند. ما با تجربه میگوییم که دشمن روحیه ندارد. ما به عین دیدیم که هرجا در برابر دشمن مقاومت کنی، دشمن قادر نبوده خط ما را بشکافد» (۱)

علی عبداللّهی در پاسخ به گفته یکی از اعضای کمیته مجلس درمورد اینکه برخی فرماندهان گفتند ما احساس کردیم دشمن اینجا قصد فریب داشته است، توضیح داد: «البته اینجا سازمانشان کامل نبود، ولی ۱۵ دستگاه تانک و ۳۰ دستگاه نفربر از دست دادهاند. پس معلوم است بیش از این امکانات داشتهاند. ادواتشان کم بوده است، ولی یک گردان توپ داشتهاند. نیرویی که از دشمن به خط آنها زد ۳ تیپ بود، ولی به هر حال امکان مقاومت وجود داشت» (۲)

۱. بنا به پیشنهاد فرمانده سپاه سوم ارتش عراق به منظور بررسی و ارزیابی پیشرفت کار گشتیهای شناسایی و ایجاد تحرک در آنها، یک گردهمایی با شرکت افسران اطلاعات لشکر ساعت ۱۱ روز ۱۵ اردیبهشت ۱۳۶۵، در محل قرارگاه فرماندهی سپاه سوم تشکیل گردید. یکی از اسناد به دستآمده از ارتش عراق نامهای است که فرمانده لشکر ۳۰ پیاده ارتش عراق برای فرمانده تیپ ۲۳ درباره نتایج این بررسی ارسال کرده است.

در این نامه درباره ضعفهای فعالیتهای جاری نیروهای گشتی شناسایی ارتش عراق چنین آمده است: «با توجه به مواضع از قبل آمادہشده در جلو و مناطق واحدها، گشتیها برای اجرای مأموریتهای معمولی به آنجا رفته و روز دوم برمیگردند که فعالیت و کار آنها محدود، یکنواخت و بیتحرک بوده و در سطح مطلوب نمی باشد. در این مدت هیچگونه پیشرفتی که حاکماز ابتکار و فعالیت افسران اطلاعات یا تیپها و گردانها باشد، مشاهده نشده بلکه

ص: ۱۸۵

۱-۱۳. سند شماره ۲۵۷۷۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی تغییرات استراتژی نظامی عراق، (قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ۱۵/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۷۶۸)، مهدی انصاری، صص ۷ و ۲۲ - ۲۰؛ و - سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه، مهدی انصاری، ۱۲/۲/۱۳۶۵ تا ۲۲/۲/۱۳۶۵، صص ۳۸ و

۲-۱۴. سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۸ و ۳۹.

فعاليتها منحصر به اجرای برنامه ماهانه بوده است. اطلاعاتی که گشتیها جمعآوری میکنند، اطلاعاتی سطحی و عادی می باشد که به هیچوجه متناسب با امکانات و تلاشهایی که در این راه صرف می شود، نمی باشد.»

در این نامه هدفهای اعزام نیروهای گشتی شناسایی چنین اعلام شده است:

«۱. بررسی نیروی دشمن از جنبه های سازماندهی، تجهیزات، مناطق گسترش نیروها و محل و چگونگی تجمع نیروهای احتیاط.

۲. گرفتن اسیر.

۳. دستیابی به اسناد و نمونههایی از تسلیحات و تجهیزات دشمن.

۴. کنترل زمین ممنوعه و جلوگیری از کسب اطلاعات مربوط به یگانها و مقاصد خودی توسط گشتیهای دشمن و تأثیر گذاشتن بر روحیه نیروهای دشمن.»

در این نامه همچنین آمده است: «ازجمله تجربیاتی که در طول جنگ به دست آمده این نکته است که هریک از طرفین جنگ که به زمین ممنوعه کنترل داشته و مانع رسیدن گشتیهای طرف مقابل به موضع خودی و کسب اطلاعات دقیق و شناخت منطقه بشود، برنده عملیات خواهد بود. دشمن دراینزمینه از ما پیشی گرفته و با اعزام گشتیهایش، اطلاعات لازم به ویژه اطلاعات مربوط به آرایش یگانهای خودی، محورها و راههای ارتباطی واقع در شبکه موانع زمینی ما و آنها را تأمین میکند.»^(۱)

۲. جنگندههای عراقی به حریم هوایی چند شهر غربی ایران تجاوز کردند، اما تلاش آنها برای بمباران تأسیسات نفتی جزیره خارک ناکام ماند. همچنین منابع بیطرف ادعای عراق را درباره بمباران اهداف بزرگ دریایی تأیید نکردند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، هواپیماهای جنگنده عراقی از ساعت ۹:۲۰ تا ۹:۳۰ صبح امروز، به حریم هوایی شهرهای ایلام، درهشهر، صالحآباد (از توابع ایلام)، سنندج و باختران تجاوز کردند که با واکنش مؤثر پدافند هوایی، امکان اجرای آتش و بمباران شهرها از آنها سلب شد و فقط توانستند اقدام به شکستن دیوارهای صوتی کنند.^(۲)

قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) از بمباران شهر سقز به وسیله هواپیماهای عراقی ۱۷ و فرماندار شهرستان بانه از تجاوز هواپیماهای دشمن به حریم هوایی شهر بانه خبر دادند.^(۳)

همچنین به گزارش دفتر فرماندهی نیروی دریایی سپاه پاسداران، ساعت ۱۶:۲۱ جنگندههای عراقی جنوب شرقی جزیره خارک در خلیج فارس را بمباران کردند. در این حمله هوایی ۴ بمب با فاصله تقریبی ۲۰۰ متر از پاسگاه شماره ۵ به داخل آب اصابت کرد که خسارتی در پی نداشت.^(۴)

- ۱- ۱۵. سند شماره ۱۷۰۰۲۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از گزارش فرمانده گردان ۱ تیپ ۲۳ پیاده عراق، ۲۱/۵/۱۹۸۶.
- ۲- ۱۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۷، ۱۶/۲/۱۳۶۵، ص ۳، سنج - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۵/۲/۱۳۶۵.
- ۳- ۱۸. سند شماره ۳۳۷۷۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندار بانه به استاندار کردستان (معاونت سیاسی)، ۱۶/۲/۱۳۶۵.
- ۴- ۱۹. سند شماره ۱۳۷۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی نیروی دریایی سپاه پاسداران به فرماندهی کل سپاه، ۱۶/۲/۱۳۶۵.

باینحال، فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق امروز، در اطلاعیه نظامی شماره ۲۲۱۴ با اشاره به حمله هوایی به جزیره خارک مدعی شد جنگنده‌های عراقی هدفهای موردنظر را بمباران کرده و به آتش کشیده‌اند. درضمن چند هواپیمای عراقی نیز در ساعت ۹ صبح، یک هدف بزرگ دریایی را در نزدیکی سواحل ایران به طور دقیق و مؤثر هدف قرار داده‌اند. (۱)

درباره این ادعای عراق، رادیو امریکا گفت: «چنین ادعاهایی در صورت صحت، معمولاً مورد تأیید شرکت‌های کشتیرانی خلیج فارس قرار می‌گیرد، ولی [این شرکت‌ها] هیچ گزارشی درباره اختلالاتی در منطقه دریافت نکرده‌اند.» این رادیو افزود: «ادعای روز پنجشنبه [۱۱/۲/۱۳۶۵] عراق که گفته بود کشتیهای جنگیاش دو نفتکش را در منطقه ساحلی ایران مورد حمله قرار داده‌اند، هنوز مورد تأیید قرار نگرفته است.» (۲)

۱. در درگیریهای امروز نیروهای خودی با عناصر حزب دمکرات و کومله در مناطقی از استانهای کردستان و آذربایجان غربی تعدادی از رزمندگان شهید، مجروح یا اسیر شدند و افراد ضدانقلاب نیز متحمل تلفاتی شدند. علاوه بر این گزارشهایی از همکاری گروههای ضدانقلاب با رژیم عراق به منظور جاسوسی و خرابکاری در ایران و همچنین تجمع این گروهها در مناطقی از شمال غرب ارسال شده است.

به گزارش سپاه پاسداران سردشت، گروه ضربت این سپاه با آگاهی از حضور افراد حزب دمکرات به استعداد دو لک (گروهان) در حوالی ارتفاعات محمد، کوه کوچ، بالاسر و روستای پالان، عازم منطقه شدند و پس از گذاشتن تعدادی نیروی تأمین، در ساعت ۱۱:۳۰، وارد روستا شده و با عناصر ضدانقلاب درگیر شدند. در همان آغاز درگیری به علت مجروح شدن مسئول پاسگاه و مسئول گروه ضربت، انسجام نیروها و امکان هدایت آنها از بین رفت و گروه ضربت متحمل ۱۲ شهید و ۵ زخمی شد. این درگیری تا غروب و رسیدن نیروهای کمکی گردان نییاکرم (ص) و گروهان ویژه ادامه یافت. در ادامه، افراد ضدانقلاب با استفاده از تاریکی شب، ارتفاعات را تخلیه و به طرف کوههای منطقه ادعان و سرشاخان گریختند. گفتنی است که تا رسیدن نیروهای کمکی ۸ تن از گروه ضربت اسیر شدند و از دمکراتها یک نفر کشته شد. (۳)

برپایه اعلام شهربانی استان کردستان، «در حوالی روستای ماسیدر از توابع شهرستان مریوان، بین نیروهای خودی و گروهک کومله درگیری رخ داد که در نتیجه تعدادی از نیروهای خودی شهید و ۲ نفر از گروهک مذکور کشته شدند.» (۴)

همچنین امروز، در روستای درگهسنگ (از توابع نقده)، از یک عضو گروهک "نهضت نجات آذربایجان" - که به تازگی اعلام موجودیت کرده است - ۶ اسلحه کلاشینکف، یک قبضه آر.پی.جی. ۷ و مهمات آن، مقداری تی.ان.تی، مقداری مهمات و چاشنی و یک دستگاه آهنیاب برای یافتن و منفجر ساختن لولههای نفت کشف شد. (۵)

ص: ۱۸۷

۱ - ۲۰. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۶/۲/۱۳۶۵، ص ۲، رادیو بغداد، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

۲ - ۲۱. همان، ص ۴، رادیو امریکا، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

- ۳ - ۲۲. سند شماره ۳۵۹۶۷۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه سردشت (واحد اطلاعات) به قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) (طرح و عملیات)، ۱۵/۲/۱۳۶۵.
- ۴ - ۲۳. سند شماره ۳۱۴۲۹۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۱۷/۲/۱۳۶۵.
- ۵ - ۲۴. سند شماره ۲۰۰۲۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش روزانه، وزارت اطلاعات، شماره ۲۴۲، ۲۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲ سپاه پاسداران گزارش داد که به تازگی دو گروه از ضدانقلابیون متواری به سرکردگی علیمحمود مرادی، آمادگی خود را برای اجرای یک سلسله عملیات خرابکاری و بمبگذاری در ایران به دولت عراق اعلام کرده‌اند. این افراد از مرز بمو وارد منطقه قلقله و قلعه‌زنجیر شده و مواد منفجره را در اختیار افراد دیگری قرار داده‌اند. (۱)

به گزارش منبع مذکور، همچنین ۴۰ نفر از عناصر ضدانقلاب متواری به سرپرستی منصور زارع ساکن دوشیمان از مرز عراق به ایران وارد و در منطقه قصرشیرین مستقر شده‌اند. پیش‌بینی می‌شود این افراد قصد اجرای یک سلسله عملیات خرابکاری در شهرهای اسلام‌آباد و کرند را داشته باشند. (۲)

در شهر بیجار نیز امروز، بر اثر انفجار یک مین در مسجد روستای جعفرآباد ۳ پسر بچه ۱۴ ساله مجروح شدند که پای یکی از آنها قطع شد. (۳)

فرماندار مریوان نیز اعلام کرد: «عده زیادی از عناصر ضدانقلاب کومهله از مرز بانه منطقه سیران وارد ایران شده‌اند و تعدادی دیگر برای ضربه زدن به نیروهای خودی به روستای شاهنشین از توابع مریوان رفته‌اند.» (۴) تعدادی از افراد گروه خبات هم که مجهز به سلاحهای سبک و آر.پی.جی بودند در حوالی روستای زرواو علیا و سفلی از توابع شهرستان بانه مشاهده شده‌اند. (۵) دو تن از اهالی قصر شیرین وابسته به گروه رزگاری با سلاح و مهمات و یک تن دیگر وابسته به هیز کلاشین (سیمکو) بدون سلاح تسلیم رزمندگان شدند. (۶) (۷)

۲. درحالی‌که حمله نظامیان عراقی علیه مخالفان رژیم بعثی در کردستان عراق ادامه دارد، کردها و مجاهدین انقلابی عراق با تهاجم به مقر نیروهای ارتش عراق در منطقه کانیمروارید، خانزور، طاووق و شیروان جمعی از آنها را کشته و تعدادی را اسیر کردند.

سپاه ناحیه ۱ نقده در گزارشی، از حمله نظامیان ارتش بعث عراق به مقر نیروهای سپاه پاسداران و کردهای مبارز عراقی و همچنین تلفات وارد شده به آنها خبر داد و اعلام کرد: دشمن بعد از اجرای آتش تهیه ۱۷ ساعته توسط توپخانه، ارتفاعات مشرف به مقرهای حیات (۸) و مقر حزبالله را به آتش کشیده و بعد از مدت کوتاهی منطقه را به طور کامل ترک کرد. در جریان این عملیات برادر فارس بزو بر اثر اصابت ترکش توپ شهید و برادر مجید لطافت مفقود گردید. (۹)

از سوی دیگر، قرارگاه رمضان گزارش داد که پیشمرگان کرد شاخه سلیمانی، امروز، با تهاجم

ص: ۱۸۸

۱-۳. نام این افراد در اصل سند آمده است.

۲-۲۵. سند شماره ۱۳۶۹۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی نجف ۲ (واحد اطلاعات)، ۱۵/۲/۱۳۶۵، ص ۶.

۳-۲۶. سند شماره ۳۵۹۶۴۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد ناحیه کردستان به قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع)،

- ۴-۲۷. سند شماره ۴۰۸۰۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندار مریوان به استاندار کردستان، ۱۵/۲/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۳۱۴۳۰۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۱۸/۲/۱۳۶۵.
- ۵-۲۸. سند شماره ۳۱۴۲۷۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۱۵/۲/۱۳۶۵.
- ۶-۴. ضمیمه دارد؛ اظهارات یکی از افراد تسلیم شده گروه رزگاری درباره دلایل تسلیم شدن خود، وضع پناهندگان ایرانی در اردوگاه عراق و چگونگی سقوط جبهه شاخ شمیران.
- ۷-۲۹. سند شماره ۴۰۴۲۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین؛ و - سند شماره ۱۳۷۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به فرماندهی کل سپاه، ۱۷/۲/۱۳۶۵.
- ۸- حیات شهری در نزدیکی بارزان در شمال عراق است که نیروهای ایرانی دو قرارگاه تاکتیکی رمضان و قرارگاه فرعی ظفر را در آنجا مستقر کردند، به همین دلیل به نام مقر حیات مشهور بود.
- ۹-۳۰. سند شماره ۱۸۲۴۰۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ۱ سپاه نقده به قرارگاه مقدم رمضان، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

گسترده به پایگاه‌های رژیم بعث در منطقه کانیمروارید موفق شدند یک پایگاه را تسخیر و ۲۴ نفر از نیروهای نظامی عراق را اسیر کنند.^(۱)

همچنین شهربانی استان کردستان اعلام کرد مجاهدین عراقی در شهر خانزور از توابع استان بعقوبه عراق، ۵ نفر از افسران بعثی را ربودند.^(۲) روزنامه اطلاعات به نقل از یک منبع آگاه در اینباره نوشته است که در جریان عملیات کمین انقلابیون مسلمان کرد در محور طاووق عراق، ۲ دستگاه کامیون حامل نظامیان عراق منهدم و ۱۶ نفر از سرنشینان آن کشته یا مجروح شدند.^(۳) علاوه بر این، نیروهای پیشمرگ کرد، موسوم به نیروهای قرآن^(۴) در گزارشی اعلام کردند: با همت پیشمرگان حزب‌الله و نیروهای مردمی، مواضعی که دشمن در غرب شیروان به هوپه تصرف کرده بود، آزاد شد. در این عملیات ۶ نفر از جاشهای عراقی که تحت‌آمر محمد طاهر بودند، کشته شدند و یک نفر نیز اسیر شد. همچنین ۴ قبضه مسلسل کلاشینکف و ۳ هزار مهمات آن، ۴ رأس قاطر و تعدادی گلوله. آر.پی. جی و نارنجک دستی به غنیمت گرفته شد. از نیروهای پیشمرگ نیز ۲ تن مجروح شدند.^(۵)

۱. سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در تازه‌ترین اقدام جاسوسی به نفع ارتش عراق، ادعا کرده که ایران برای حملات جدید در جبهه شمال غرب، در حال احداث یک تونل است. این سازمان همچنین میکوشد تا اطلاعاتی از شیوه بازرسی در جاده‌ها کسب کند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از لندن، نشریه نظامی جینز دیفنس (چاپ لندن) در شماره اخیر خود نوشته است که براساس ادعاهای اعضای سازمان مجاهدین خلق در ارتش ایران، قرار است از یک تونل مخفی حفر شده در منطقه مرزی، علیه عراق استفاده شود.

به نوشته جینز دیفنس، «این تونل که حفر آن سه ماه به طول انجامیده در نزدیکی شهر کوچک مریوان، که در شاهپور نیز نامیده می‌شود، قرار دارد و پس از گذشتن از بلندیهای مرزی به نزدیکی شهرهای عراقی خرمال و سیدصادق منتهی می‌شود. ... عملیات حفاری این تونل که بسیار سری نگه داشته شده، توسط پاسداران آیت الله خمینی انجام گرفته است. به گفته منابع مجاهدین [منافقین]، چندین لشکر سپاه پاسداران و ارتش در هفته‌های اخیر جهت آمادگی برای حمله به این منطقه اعزام شده‌اند. ... ناظرین حدس می‌زنند هدف از این حمله کاهش فشار روی نیروهای ایرانی مستقر در شبه جزیره فاو و دو جبهه میان مریوان و بانه می‌باشد.»^(۶)

همچنین بنا بر گزارشی از منابع نظامی، اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در شهرهایی نظیر باختران در تماس با پایگاه‌های بسیج و نیز در همدان با تماس با پلیس‌راه، اطلاعاتی را درباره چگونگی تورها، شیوه‌های بازرسی، مسیرها، محلهای بازرسی داخل شهرها و بین راهها کسب کردند.^(۷)

ص: ۱۸۹

۳۰/۲/۱۳۶۵.

۲-۳۲. سند شماره ۳۴۰۱۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۳/۳/۱۳۶۵.

۳-۳۳. روزنامه اطلاعات، ۱۸/۲/۱۳۶۵، ص ۱۵.

۴-۵. نیروهای قرآن یا حزبالله، همان پیشمرگان کرد عراقی هستند که اغلب وابسته به حزب سوسیالیست کردستان عراق میباشند. چون فرماندهان ایرانی سازماندهی آنها برای اجرای عملیات را برعهده داشتند، ایرانیها به آنها نیروهای قرآنی یا حزبالله میگفتند.

۵-۳۴. سند شماره ۱۷۲۵۱۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از نیروهای قرآن (حیات) به ناحیه ۱ نقده، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

۶-۳۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۷، ۱۶/۲/۱۳۶۵، ص ۱۲، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

۷-۳۶. سند شماره ۲۰۰۲۳۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش روزانه، وزارت اطلاعات، شماره ۲۳۹، ۱۸/۲/۱۳۶۵، ص ۱.

قرارگاه رمضان سپاه پاسداران نیز از همکاری سازمان مجاهدین خلق (منافقین) با رژیم عراق خبر داد. به گفته این منبع، منافقین در روستای سوله عراق یک پست شنود بیسیم و رادیو کار گذاشته‌اند تا اخبار جمع‌آوری‌شده را به رژیم بعث عراق تحویل دهند.^(۱)

۲. نیروهای داوطلب از شهرهای سمنان، میناب، بندرعباس، طبس، آشتیان و چندین شهر دیگر، همراه با کاروانهای بزرگ تدارکاتی امروز، عازم جبهه‌های نبرد شدند.

در پاسخ به ندای رهبر انقلاب اسلامی مبنی بر تقویت جبهه‌ها، صبح امروز، چهارمین کاروان راهیان کربلا بخش رودان از توابع شهرستان میناب متشکل از نیروهای رزمی و تخصصی؛ از سمنان نیروهای رزمی بسیج و سپاه پاسداران در قالب گردان امام موسی‌بن‌جعفر (ع) همراه با نیروهای تخصصی این شهرستان؛ یک گروه از کارکنان رزمی تخصصی جهاد احداث راه آهن بندرعباس متشکل از نقشه‌بردار، رانندگان وسایل مهندسی و خودروهای سبک و سنگین، مکانیک، تعمیرکار، آشپز و اپراتور؛ گروهی از نیروهای تخصصی در حرفه‌های قایقرانی، نگهبانی و بیسیم‌چی از ستاد پشتیبانی جنگ جهاد سازندگی شهرستان دشتستان؛ گروهی از جهادگران جهاد سازندگی شهرستان طبس؛ گروهی از بسیجیان و نیروهای اعزام مجدد شهرستان آشتیان؛ ۱۰۰ نفر از نیروهای متخصص و فنی شهرداریهای استان باختران؛ سومین کاروان کارکنان اداره کل آموزش و پرورش شهرستان پاوه؛ تعدادی از قایقرانان و ملوانان جزیره هرمز؛^(۲) ۲۰۰ تن از دانش‌آموزان استان تهران؛ ۳۹، ۶۰ نفر از کارکنان وزارت بازرگانی و گروهی از کارکنان فرمانداری آمل و بخش‌داریهای مرکزی محمودآباد و لاریجان ۴۰ عازم جبهه‌های جنگ شدند.

همچنین در ادامه کمکهای مردمی، ستاد پشتیبانی جهاد سازندگی استان یزد، کمکهای اهدایی مردم این استان شامل ۴ تن هندوانه، ۳۰۰ کیلوگرم مربا، ۴۰ کیلوگرم نان خشک، ۱۰۰ کیلو نبت، ۱۵۰ کیلو آجیل، ۳۴ تن نمک و ۱۴۳۰ قوطی و بطری کمپوت و آبلیمو؛ را به جبهه‌های جنگ ارسال کرد.^(۳) علاوه بر این هدایای مردم شهرستان تایباد نیز شامل اجناسی مانند ۲۰ تن گندم، ۲۵۰ رأس گوسفند، ۵۰۰ تخته پتو و تعدادی کلمن آب، تانکر آب، تشک، پودر رختشویی و صابون به علاوه ۵۰۰ هزار ریال وجه نقد؛ کمکهای مردم شهرستان کرمان شامل خرما، نبت، روغن، هندوانه، آرد، جمعاً به میزان ۲۵ میلیون ریال و معادل ۳ میلیون ریال هدایای غیرنقدی مردم بخش رودان شامل خرما، برنج، کنسرو ماهی و لیمو خشک ۴۲ و نیز هدایای اهالی روستاهایی از بخش مرکزی همدان، نهاوند، بهار و کبودرآهنگ به میزان ۲ میلیون و ۳۴۰ هزار ریال وجه نقد، ۹ قطعه طلا، ۳۲ تن نان، ۱۴ تن آرد گندم، ۶ دستگاه موتورسیکلت، ۲ دستگاه آمبولانس و یک کامیون و تعدادی تانکر آب به جبهه‌ها ارسال شد. همچنین کارکنان برق منطقه ای اصفهان ۱۱۰ واحد خون به مجروحان اهدا کردند.^(۴)

ص: ۱۹۰

۱- ۳۷. سند شماره ۱۳۶۹۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه رمضان به ستاد مرکزی سپاه (واحد اطلاعات)، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

۲- ۳۸. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۶/۲/۱۳۶۵، ص ۷.

۳-۴۱. همان، ص ۱۰.

۴-۴۳. روزنامه رسالت، ۱۳۶۵/۲/۱۵، ص ۶.

۳. صبح امروز، سخنگوی واحد بسیج مستضعفین سپاه پاسداران برنامه‌های ستاد مرکزی بسیج خواهران درباره آموزش نظامی بانوان و چگونگی ثبتنام برای این امر را تشریح کرد.

وی درباره ثبتنام بانوان شاغل گفت: «خواهران شاغل در وزارتخانه‌ها، ادارات و کارخانجات دولتی برای دیدن آموزش نظامی میتوانند در پایگاه‌ها و نواحی مقاومت بسیج مستضعفین ثبتنام کنند. آموزش نظامی بنا به تصویب هیئت وزیران در محل کار یا پادگانهای آموزشی صورت میگیرد و به طور شبانه خواهد بود.» این سخنگو افزود: «از خواهران دانشجو و طلبه به ترتیب در دانشگاه‌ها، مراکز نظامی آموزشی و حوزه‌های علمیه ثبتنام به عمل خواهد آمد. آموزش نظامی آنها در اردوهای شبانه‌روزی انجام خواهد شد. ضمناً خواهران طلبه در صورت تمایل میتوانند در محل تحصیل خود، آموزش نظامی را فراگیرند.»

وی همچنین گفت: «دانشآموزان دبیرستانها و مدارس راهنمایی و نیز خواهران غیرشاغل و خانهدار برای دیدن آموزش نظامی میتوانند با مراجعه به پایگاه‌های بسیج مستضعفین، فرم ثبتنام را پر کنند.» وی یادآوری کرد که آموزش نظامی خواهران دانشآموز در مدارس یا اردوهای شبانه‌روزی و آموزش خواهران غیرشاغل و خانهدار در پایگاه‌های مقاومت محل صورت خواهد گرفت. (۱)

۱. رئیس جمهور در دو دیدار جداگانه در واکنش به برخی گرایشهای داخلی برای پایان دادن به جنگ از طریق سیاسی، توجه به شعار مردم را فصلالخطاب راه پایان جنگ دانست. وی در دیدار با مسئولان عقیدتی سپاه، این نهاد را از ورود به باندهای سیاسی برحذر داشت.

به گزارش روزنامه کیهان، آیت الله خامنه ای در دیدار با اعضای جامعه و عاظم تهران، جامعه ایران را یک جامعه سیاسی ایده‌آل دانست و گفت: «مردم در تعیین اکثر جهتگیریهای سیاسی مؤثرند و اگر فرض کنیم بعضی از مسئولین کشور علاقه‌مند باشند جنگ در مقطع خاصی پایان یابد، خواست اکثریت مردم با شعار جنگ تا پیروزی مانع از این امر می شود.» (۲)

روزنامه کیهان همچنین در گزارشی درباره دیدار مسئولان آموزش عقیدتی - سیاسی سپاه پاسداران با رئیس جمهور نوشت: «[آیت الله] خامنه ای با تأکید بر تلاش برای استمرار و بقای اهمیت سپاه اظهار داشت [که] فرد سپاهی نباید وارد باندهای سیاسی شود و جلوی نفوذ هرگونه جریان‌های سیاسی را در سپاه باید بگیریم.» به نوشته کیهان، آیت الله خامنه ای سپاه پاسداران را یک نیروی الهی صددرصد و تمامشده برای حفظ انقلاب و ایستادگی در مقابل دشمنان توصیف کرد و افزود: «هروقت در سپاه ضایعات سیاسی - اخلاقی به وجود آمد یا اخلاص و جوشندگی دائم از سپاه گرفته شد باید احساس خطر کرد.» وی در ادامه گفت: «اگر از سپاه تعریف کنیم، ولی به کیفیت آن و کمشدن کاراییها به چشم یک خطر نگاه نکنیم این دلسوزی نیست.»

رئیس جمهور ضمن اشاره به اهمیت آموزش عقیدتی و سیاسی در سپاه گفت: «نگذارید کیفیت کار در سپاه پایین آید، اگر سپاه از نظر درک انقلابی تنزل کند، انقلاب ضربه خواهد خورد.» (۳)

۱- ۴۴. روزنامه اطلاعات، ۱۵/۲/۱۳۶۵، ص ۱۵.

۲- ۴۵. روزنامه کیهان، ۱۵/۲/۱۳۶۵، ص ۱.

۳- ۴۶. همان، ص ۱۸.

۲. نخست وزیر جمهوری اسلامی در همانندیشی مالیات، نقش مالیات در بودجه دولت و اقتصاد کشور را تشریح کرد و درباره لزوم دریافت مالیات و نفی دیدگاه کسانی که با دخالت دولت در امور اقتصادی و دارایی مخالف هستند سخن گفت. وزیر امور اقتصاد و دارایی نیز خواستار بازنگری سیستم مالیاتی کشور تا تحقق ۸۰ درصدی بودجه جاری دولت شد و رئیس دیوانعالی کشور با نقد دیدگاهی که مالیات را جزء احکام ثانویه میدانند، از اقدام دولت برای دریافت مالیات حمایت کرده و آن را شرعی و قانونی برشمرد.

میرحسین موسوی نخستوزیر، در اجلاس دوروزه مالیاتی کشور که در تالار مدرس وزارت اقتصاد و دارایی برگزار شد، با اشاره به اینکه شرایط پیچیده کنونی از نظر اقتصادی و سیاسی ایجاب میکند که برای دستیابی به استقلال بیشتر به نیروهای داخلی تکیه کنیم، گفت: لازم است که یک نظام ارزشی مبتنی بر اسلام به سیستم دریافت مالیات حاکم شود.

نخستوزیر با این استدلال که بخش عظیمی از درآمدهای کشور از فروش نفت حاصل می شود، گفت: «این مسئله موجب شده تا از طریق مکانیزمهای حاکم بر بازار جهانی، اقتصاد ما دچار مصائبی گردد و چنین به نظر میرسد که مهمترین و اصلیتین راه برای کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی، مالیاتها باشد.»

موسوی در واکنش به دیدگاههایی در داخل کشور که وظیفه دولت را نظارت بر مسائل اقتصادی میدانند، گفت: «این نوع استدلالها گاهی با دیدگاههای مذهبی هم مطرح می شود و عموماً عدم دخالت و شرکت [نکردن] دولت در امور اقتصادی را به عنوان یک ارزش به حساب می آورند، ولیکن قانون اساسی این دیدگاه را نفی میکند.» نخستوزیر افزود: «آنچه از قانون اساسی برمی آید این است که مبدا به سمتی برویم که ثروتها در دست افراد معدودی تداوم داشته باشد، بلکه با تکیه بر قوانین شرعی و اصول قانون اساسی بایستی به سمتی حرکت کنیم که نابرابریها، اجحافها و... کمتر باشد و مردم قدرت به رهبری از امکانات خودشان را بیشتر داشته باشند.»

نخستوزیر در مورد نقش مالیاتها در تأمین درآمدهای دولت گفت: «یک حکومت اسلامی هزینه دارد. هزینه های دفاعی، امنیتی، فرهنگی، سیاسی و... وجود دارد. وقتی ما داعیه جهانی برای گسترش اسلام داریم، گرفتن مالیات و هزینه کردن آن در این چارچوب معنایی خاص میباید.»

موسوی افزود: «علیرغم رشد درآمدهای مالیاتی نسبت به قبل از پیروزی انقلاب اسلامی به ایندلیل که بیشتر باید بر توان داخلی تأکید کرد، میبینیم که این رقم اندک است و مالیات مشاغل که باید نقش حساسی داشته باشد رقم ناچیزی را تشکیل میدهد و جوسازی علیه دولت به خاطر همین مقدار اندک است.» (۱)

محمدجواد ابروآنی وزیر امور اقتصادی و دارایی، با اشاره به رشد ۱۴ درصدی مالیاتها در سال ۱۳۶۴ نسبت به سال ۱۳۶۳، خاطرنشان کرد: «درآمدهای مالیاتی ۳۹ درصد بودجه جاری را تشکیل دادهاند. ... [درحالیکه] حداقل ۸۰ تا ۹۰ درصد بودجههای جاری [دولت] بایستی از محل مالیاتها تأمین شود.»

ایروانی با تأکید بر ضرورت بازنگری در سیستم مالیاتی گفت که سیاستهای اقتصادی کشور باید به گونه‌های شکل داده شوند که در یک دوره میانمدت پنج تا دهساله حداقل ۸۰ درصد بودجه جاری را بپوشانند.

در ادامه آیت الله موسوی اردبیلی رئیس دیوانعالی کشور در واکنش به برخی از دیدگاهها که دریافت مالیات را جزء احکام ثانوی دانسته و آن را سازوکار مناسب برای تأمین هزینه دولت نمیدانند، گفت: «اصولاً مالیات و حکومت لازم و ملزوم یکدیگرند و معنی ندارد بگوییم کشور، نظام و حکومت و... میخواهد، ولیکن مالیات نمیخواهد. از نظر فقهی هر کس یک مقدار روشن فکر کند این مسئله را میفهمد و احتیاج به بحث و جدل هم ندارد. دراین رابطه برخی گفتهاند که مالیات جزء احکام ثانوی است، ولیکن امام علاوه بر اینکه اصل مالیاتها را تأیید کردند، فرمودند که مالیات جزء عناوین ثانوی نیست و از عناوین اولیه است و لذا جنبه دائمی دارد و نه موقت.»

آیت الله موسوی اردبیلی افزود: «سالمترین نظام اداری و تشکیلات دولتی، نظامی است که براساس مالیاتها بچرخد. افرادی که بیشتر از امکانات جامعه استفاده میکنند بیشتر هم باید بپردازند.» رئیس دیوانعالی کشور تأکید کرد که مالیات باید گرفته شود زیرا هم شرعی است و هم قانونی و هم علمی؛ اصلاً حکومت باید براساس مالیات اداره شود. (۱)

۱. درپی تشکیل ستاد پشتیبانی جنگ استان تهران، استاندار تهران و مدیر اجرایی این ستاد در نامه‌ای به همه سازمانها و نهادهای تابع استان تهران ابلاغ کرد که بیشازپیش با این ستاد همکاری کنند.

در بخشی از نامه حسین طاهری آمده است: «براساس دستورالعمل ریاست محترم شورایعالی دفاع و با توجه به اساسنامه مصوب ستاد عالی پشتیبانی جنگ که از ناحیه مقام محترم وزارت کشور ابلاغ گردیده، ستاد پشتیبانی جنگ استان تهران از تاریخ ۶/۲/۱۳۶۵، تشکیل و فعالیت خود را آغاز نموده است، لذا از کلیه مدیران، رؤسا و مسئولین ارگانها و نهادهای استان خواهشمند است که دررابطهها مسائل جبهه و جنگ و تصمیمات ستاد یادشده که ابلاغ میگردد بیشازپیش به نحوی سریع و مؤثر و جدی برخورد نموده همکاریهای همه جانبه معمول فرمایند.» (۲)

۲. ستاد تبلیغات جنگ شورایعالی دفاع، آییننامه تشکیل کمیته تبلیغات جنگ شهرستانها و وظایف و تشکیلات آن را برای اجرا به مراکز استانها ارسال کرد.

در این آییننامه آمده است: «به منظور ایجاد هماهنگی تبلیغات جنگ در شهرستانهای کشور، کمیته تبلیغات جنگ در شهرستان تشکیل میگردد تا نسبت به برنامه ریزی و هدایت تبلیغات جنگ براساس سیاستهای متخذه در کمیته تبلیغات جنگ استان و هماهنگی با ستاد تبلیغات جنگ شورایعالی دفاع اقدام نماید.

ص: ۱۹۳

الف) چارچوب کلی وظایف تبلیغات جنگ شهرستانها به شرح زیر می باشد:

۱. خنثیسازی جنگ روانی دشمن و ارتقای روحیه مردم و تلاش در جهت محو ضدانگیزهها.
۲. اجرای مراسم یادبودها و سالروزهای مربوط به جنگ تحمیلی و توزیع مواد تبلیغاتی.
۳. پیشنهاد طرحهای تبلیغاتی مربوط به جنگ به کمیته استان جهت تصویب.
۴. برنامه ریزی تبلیغاتی به منظور جذب نیرو به جبهه ها و جمعآوری کمکها و امانات مردم.
۵. هماهنگی و تصمیمگیری درمورد پخش اعلامیههای مربوط به نیازهای محلی جبهه و جنگ.

ب) تشکیلات

۱. کمیته تبلیغات جنگ متشکل از مسئولین سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ارتش جمهوری اسلامی ایران، خبرگزاری جمهوری اسلامی، جهاد سازندگی، بنیاد شهید، اداره اطلاعات، اداره ارشاد اسلامی، سازمان تبلیغات اسلامی، آموزش و پرورش، و امامجمعه و فرماندار می باشد.
۲. جلسات کمیته تبلیغات جنگ هفتگی بوده و به هنگام ضرورت نیز جلسه فوقالعاده تشکیل میگردد.
۳. مسئول کمیته تبلیغات جنگ فرماندار می باشد.
۴. مسئول کمیته تبلیغات جنگ گزارش هر جلسه و شرح فعالیتهای کمیته را مستقیماً و به طور مرتب به کمیته تبلیغات جنگ استان ارسال خواهد کرد.^(۱)

۱. فرمانده نیروی دریایی عراق با ادعای اینکه تاکنون ۴۰ درصد از توان ناوگان دریایی ایران از بین رفته است، تأکید کرد که عراق مصمم به نابودی همه نفتکش هایی است که به بنادر ایران وارد یا از آنها خارج میشوند. وی یادآور شد که مأموریتهای نیروی دریایی عراق جلوگیری از رسیدن تدارکات به نیروهای ایرانی در فاو و کمک به نیروی زمینی ارتش عراق با هدف ممانعت از پیشروی ایرانیها در این منطقه است.

جمال کمال خبرنگار اعزامی عمان به بغداد گزارش مصاحبه خود با فرمانده نیروی دریایی عراق^(۲) را در روزنامه عمان منتشر کرد. در ادامه بخشهایی از این گزارش که به همت سفارت جمهوری ایران در مسقط ترجمه شده آمده است.

فرمانده نیروی دریایی عراق در آغاز سخن تأکید کرد: «نیروهای عراقی مصممند نفتکش هایی را که وارد یا از بندر ایرانی خارک و دیگر بنادر دوردست ایران خارج میشوند هرچقدر که برایشان گران تمام شود، نابود سازند، زیرا نفت سلاح اصلی است که ایران آن را برای ادامه نبردها علیه عراق به کار میگیرد.» وی افزود: «عراق قادر است برای سالهای دیگری به محاصره جزیره خارک ادامه

۱- ۵۰. سند شماره ۴۰۴۳۱۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد تبلیغات جنگ شورای عالی دفاع، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

۲- این مصاحبه در ۱۹۸۶/۴/۲ (۱۵ / ۱ / ۱۳۶۵) در روزنامه عمان (چاپ مسقط) به چاپ رسیده بود که وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی امروز ترجمه آن را برای اطلاع فرماندهی سپاه پاسداران ارسال کرد.

دهد و قادر است که کلیه نفتکش هایی را که [به جزیره] وارد یا از این جزیره خارج میشوند نابود سازد و محاصره عراق فقط به جزیره خارک خلاصه نمیگردد، بلکه به هدف قراردادن نفتکش ها و کشتیها و میدانهای نفتی ایران در خور موسی، نوروز و اردشیر ادامه مییابد.»

ارتشبد عبد محمد عبدالله در پاسخ به سؤالی درباره اصرار عراق به انهدام نفتکش هایی که به جزیره خارک وارد یا از آن خارج میشوند بدون در نظر گرفتن تابعیت آنها و آثار و پیامدهایی که این موضوع بر موقعیت عراق در صحنههای بین المللی دارد، گفت: «عراق قبلاً اعلام داشته که جزیره خارک جزو منطقه عملیات نظامی به شمار میرود و هشدار را به کلیه کشتیهای جهانی اعلام داشته و این یک حق بین المللی است که عراق براساس اعلام جنگ با ایران آن را کسب میکند.»

فرمانده نیروی دریایی عراق افزود: «ناوچهها و موتور لنجهای موشکی عراق به منظور ناکامساختن هر گونه تلاش ناوچههای ایرانی برای حمله یا حتی استفاده از سواحل شمالی، به طور مداوم در شمال خلیج [فارس] در حال رفتوآمد هستند و این نیروی دریایی عراق است که کاملاً بر شمال خلیج [فارس] مسلط است و این نیرو تسلط کاملی بر امتداد ۱۵۰ کیلومتر از شمال خلیج [فارس] در مقابل سواحل ایران و عراق دارد و واحدهای دریایی ایران در فاصله ۱۰۰۰ کیلومتری بندر فاو در خلیج [فارس] متمرکز هستند و فرمانده نیروی دریایی ایران نمیتواند هر گونه حضور دریایی خود در شمال خلیج [فارس] را ثابت کند.»

فرمانده نیروی دریایی عراق درباره مشارکت وسیع نیروی دریایی ایران در حمله به فاو گفت که نیروهای ایرانی واحدهای خود را از خلال معابر آبی مانند رود به منشیر و خور موسی از طریق دریا عبور داده و در منطقه فاو متمرکز ساختهاند و تمامی اینها قبل از آغاز عملیات حساب شده بودند و باوجود آن نیروهای ایرانی پس از گذشت ۸ روز از آغاز نبرد نتوانستند از معابر آبی شطالعرب یا از دریا استفاده کنند.

ارتشبد عبد محمد عبدالله به سؤالی درباره تحلیل فرمانده نیروی دریایی ایران که گفته بود ایران یک نیروی دریایی قدرتمند دارد، چنین پاسخ داد: «در آغاز جنگ ناوگان ایران حدود ۳۲ قطعه جنگنده مسلح به موشک یا توپخانه داشت که این رقم بزرگی است، ولی نتایج جنگ، قدرت عراق را در مقابله با این ناوگان و نابودساختن ۴۰ درصدی آن نشان داد و این امری است که ایران را از به رهگیری از توانایی ناوگان [دریایش] بازداشت مخصوصاً اینکه طبیعت جغرافیایی ایران ایجاب میکند که ناوگان دریایی خود را در کرانه شرقی آن پراکنده سازد.»

فرمانده نیروی دریایی عراق در مورد نقش نیروی دریایی این کشور در نبردهای اخیر فاو تصریح کرد: «نیروی دریایی عراق در خلال نبردهای فاو بر دو مأموریت تمرکز داشت: نخست قطعساختن و انهدام پلهای ایرانی روی شطالعرب یا معابر آبی داخل ایران مانند پلی که ایران سعی در ایجاد آن نموده تا جزایر آبادان را به منطقه رأسالبیشه و فاو متصل کند و جلوگیری از رسیدن هر گونه تدارکات و امدادهای دریایی به نیروهای محاصرهشده در مثلث فاو و این امری

است که عملاً در منهدم‌ساختن ۲۰ کشتی تدارکاتی متوسط و دو کشتی تدارکاتی بزرگ صورت گرفت. دومین مأموریت، رساندن کمک‌ها به نیروی زمینی و جلوگیری از هرگونه پیشروی نیروهای ایرانی و این چیزی است که عراق هنگامیکه موفق به انهدام ۲۵ قایق سنگین که سعی در به تصرف درآوردن بنادر البکر و العمیه کرده بودند، گردید و بر آن نام قتلگاه دریایی نهاد.

ارتشبد عبد محمد عبدالله درباره سلاح‌های دریایی جدیدی که ایران در حمله اخیر خود از آن استفاده کرد، افزود: «ایران در خلال نبردهای اخیر از موشک‌های امریکایی هارپون که از زمان شاه در اختیار داشته و از موتور لنج‌های حامل موشک‌های کوبیان استفاده کرد.» وی افزود که ایران در سال ۱۹۷۹ حدود ۹ موتور لنج داشت و در سال ۱۹۸۱ سه موتور لنج دیگر را تحویل گرفته است.

فرمانده نیروی دریایی عراق در پایان خاطرنشان کرد که «عراق سلاح‌های بسیار مدرن و جدیدی در اختیار دارد که از آنها استفاده ننموده است و زمان مناسب فرا خواهد رسید. عراق ذخایر تسلیحات دریایی در اختیار دارد که برای نبردهای دریایی برای ۹ سال متوالی کافی است و هواپیماهای سوپراتاندارد هنوز نزد عراق هستند و تعداد عظیمی از موشک‌های انگزوسه در اختیار داریم، ولی از آنها استفاده نخواهیم کرد مگر برای هدف قرار دادن هدف‌ها و بنادر دریایی بسیار دوردست ایران.» (۱)

۱. وزیر کشور با صدور بخشنامه‌ای از استانداران سراسر کشور خواست تسهیلات همه جانبه ای برای فرزندان و خانواده‌های شهیدان، مفقودان، جانبازان و اسیران جنگ تحمیلی فراهم کنند.

در بخشنامه حجت‌الاسلام سیدعلیاکبر محتشمیپور وزیر کشور، چنین آمده است: «با توجه به وظیفه شرعی و با عنایت به سفارشات مکرر حضرت امام مبنی بر قدردانی و قدرشناسی از خانواده‌های شهدا، این نعمت الهی و پاسداران خون و حماسه‌آفرینان و سنگر نشینان جبهه‌های حق که به حراست از دین خدا و شرف و ناموس نشست‌هاند بدینوسیله اعلام می‌شود کلیه واحدهای وزارت کشور موظفانند ضمن حفظ حرمت و تکریم خانواده‌های شهدا، نسبت به ایجاد تسهیلات در زمینه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و آموزشی فرزندان محترم شهدا و جانبازان و اسرا و مفقودین را در اولویت قرار داده و به مسئولین و کارمندان و کارگران تحت‌نظارت خویش سفارش کنند که از هرگونه مانع‌تراشی، بهانه‌جویی و کاغذبازی [درمورد آنها] بپرهیزند و زمینه‌های پیشرفت و موفقیت‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی این عزیزان را فراهم نمایند.» در ادامه بخشنامه خطاب به استانداران تأکید شده است: «استانداران باید توجه داشته باشند این عزیزان از همان خانواده‌های مستضعفی هستند که تمام عزت و شوکت و عظمت انقلاب اسلامی ما رهین منت و خدمت آنان است و درخت اسلام و انقلاب از مجاهدتها و خون جگر گوشه‌های آنان آبیاری شده است. اینها خانواده‌های معظمی هستند که میراثداران عزت و حاملان رسالت انقلاب شکوهمند اسلامی ملت ما هستند. برادران استاندار مؤکداً به همه دستگاه‌های اجرایی استان خود

ص: ۱۹۶

سفارش نمایند که پیام هشتم اردیبهشت ماه ۱۳۶۵ امام امت را نصبالعین خود قرار داده و حسب فرمایشات آن رهبر بزرگوار به انجام وظیفه و ایفای مسئولیتهای محوله در رابطها خانوادهای شهدا، جانبازان، اسرا، مفقودین پردازند و خود ناظر بر حسن اجرای آن باشند»^(۱)

۲. وزیر دفاع عراق از منطقه عملیاتی سپاه سوم (شلمچه تا طلائیه) بازدید کرد. وزیر اطلاعات این کشور هم ایران را به بمباران شهرها تهدید کرد.

براساس گزارش رکن ۲ ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران، ارتشبد عدنان خیرالله وزیر دفاع عراق و معاون فرمانده کل نیروهای مسلح، بعد از بازدید از منطقه عملیاتی سپاه سوم در جنوب بعدازظهر امروز، به بغداد بازگشت. وی در این بازدید با فرماندهان و نیروهای ارتش گفتگو و از آنها تمجید کرد و در جریان بازپسگیری بخشی از سرزمینهای عراق که در تصرف ایران بود قرار گرفت. در این دیدار رئیس ستاد ارتش، عدنان خیرالله را همراهی میکرد.^(۲)

از سوی دیگر، لطیف نصیف جاسم وزیر فرهنگ و اطلاعات عراق، در اظهاراتی مدعی شد که ادامه گلولهباران مناطق مسکونی عراق توسط حکام ایران، از نیت آنها پرده برمیدارد. خبرگزاری عراق به نقل از وی افزود: «پناهاوردن حکام ایران به این شیوه نشاندهنده شکست تلخ آنها در میدانهای نبرد است و عراق باید با وسایل گوناگون و به طور قاطع در صورتیکه ایران از حمله به شهرها و روستاهای غیرنظامی دست برندارد، پاسخ گوید». این وزیر عراقی همچنین ادعا کرد که اسیران عراقی در ایران مورد شکنجه و آزار قرار میگیرند و درهمینزمنه از کشورهای جهان و سازمانهای بین المللی خواست تا ایران را به رعایت پیمانهای بین المللی به ویژه در رفتار با اسیران وادار کنند.^(۳)

۳. مجمع عمومی مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق در پایان اجلاس خود در شهر فاو با صدور قطعنامهای ضمن ستودن عملیات والفجر ۸ و تأکید بر استمرار مبارزه برضد رژیم عراق، با ارسال تلگرافی برای امام خمینی و آیت الله منتظری آمادگی خود را برای حضور در جبهه ها اعلام کردند.

به گزارش خبرنگار روزنامه ابرار از فاو، جلسه پایانی دومین مجمع عمومی دوره ششم مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق در مقر این مجلس در شهر آزادشده فاو تشکیل شد. در این جلسه، قطعنامه پایانی این مجمع قرائت شد که در بخشی از آن آمده است: «در پی عملیات ظفرمند والفجر ۸ توسط نیروهای اسلام، بخش مهمی از خاک میهن اسلامی ما از لوٹ وجود صدامیان پاکسازی گردیده است. ما آزادسازی شهر فاو را حق مسلم جمهوری اسلامی برای تنبیه متجاوز میدانیم و آن را بخشی از استراتژی جمهوری اسلامی مبنیبر آزادسازی اراضی کشور عزیز خود

ص: ۱۹۷

۱- ۵۲. روزنامه اطلاعات، ۱۵/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۲- ۵۳. سند شماره ۱۰۸۸۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی (رکن ۲) به سماجا ۲ (مرکز فرماندهی)، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

۳- ۵۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۷، ۱۶/۲/۱۳۶۵، ص ۴، بغداد - خبرگزاری عراق، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

تلقى نموده و از نیروهای مسلمان عراقی می‌خواهیم همزمان با این عملیاتها ضربات خود را بر پیکر رو به زوال صدام وارد آورند.» در بخش دیگری از این قطعنامه ضمن قدردانی و پشتیبانی از پیام اخیر امام امت مبنی بر لزوم حضور اقشار مختلف مردم در جبهه ها از همه نیروهای زیر پوشش مجلس اعلا خواسته شده که همچون گذشته با حضور در جبهه های نبرد دوشادوش رزمندگان اسلام، میهن اسلامی خود را از لوٹ وجود قوای بعثی پاکسازی کنند.^(۱)

شرکتکنندگان در این مجمع عمومی همچنین با ارسال دو پیام جداگانه به امام خمینی و آیت الله منتظری آمادگی خود را برای حضور در جبهه ها و ادامه مبارزه تا حاکمیت شریعت اسلامی در عراق اعلام کردند.^(۲)

۱. به دنبال شکستهای مکرر ارتش بعثی عراق در مقابله با قوای جمهوری اسلامی ایران، حکومت بغداد با دعوت از ژنرالهای بازنشسته کشورهای عربی در همایشی به بررسی علل این شکستها پرداخت.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، در گردهمایی امروز بغداد که با شرکت چندین افسر بازنشسته مصری، تونسی، مغربی و اردنی تشکیل شد، تاکتیکهای جنگی نیروهای ایران و نقاط ضعف ارتش عراق بررسی شد. عنوان این گردهمایی "آخرین یافتههای جنگی کشورهای عربی" بود و ریاست آن را ارتشبد بازنشسته محمد فوزی وزیر جنگ سابق مصر، به عهده داشت.

آگاهان نظامی خاطرنشان کردند که صدام به دلیل ناامید شدن از طرحهای نظامی کارشناسان خارجی، از ژنرالهای بازنشسته کشورهای عربی استمداد کرده تا بدینوسیله علاوه بر به رهنمندی از تجارب آنان، جنگ ایران و عراق را یک جنگ عربی - فارسی قلمداد کند.^(۳)

۲. ارتش عراق برای دفاع از بخشی از خطوط پدافندی خود در جبهه ها، نیروهایی از کشورهای عرب آفریقایی را به کار گرفته است.

بنا بر اعلام واحد اطلاعات قرارگاه عملیاتی نجف ۳: «ارتش رژیم بعثی عراق در حدود ۸۰۰ نفر از افراد غیرنظامی سودانی و مصری را پس از صدور شناسنامه جعلی و چند ماه آموزش نظامی در بغداد به منطقه قلاچون (از توابع سلیمانیه عراق) اعزام نموده است و ماهیانه مبلغ ۱۵۰ دینار [معادل هشتاد هزار ریال] حقوق به آنان پرداخت مینماید.»^(۴)

همچنین رکن ۲ ژاندارمری جمهوری اسلامی اعلام کرد که برابر دستور فرماندهی ارتش خلقی عراق، روز ۱۵ اردیبهشت، نیرویی به استعداد یک لشکر پیاده از سربازان مصری به جبهه های شرق بصره اعزام شدند. این سربازان آموزشهای نظامی را در پادگانی در مصر که به همین منظور اختصاص یافته است، فراگرفتهاند.^(۵)

ص: ۱۹۸

۱- ۵۵. روزنامه ابرار، ۱۶/۲/۱۳۶۵، ص ۶.

۲- ۵۶. روزنامه کیهان، ۱۵/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۳-۵۷. روزنامه کیهان، ۱۶/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۴-۵۸. سند شماره ۱۳۸۵۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی واحد اطلاعات قرارگاه عملیاتی نجف ۳، ۲۴/۲/۱۳۶۵، ص ۱۴.

۵-۵۹. سند شماره ۱۳۹۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ژاندارمری جمهوری اسلامی (رکن ۲) به مقام وزارت اطلاعات، ۲۸/۲/۱۳۶۵.

۳. در پی سخنان روز گذشته صدام درباره تغییرات راهبردی جنگی عراق، رسانه ها این اظهارات را دلیلی بر تصمیم عراق برای بازپسگیری فاو برشمردند.

رادیو کلن با بیان اینکه تلاشهای ارتش عراق برای بازپسگیری فاو با شکست مواجه شده است، گزارش داد که صدام حسین رئیس جمهور عراق، گفته است کشورش پس از چهار سال اتخاذ راهبرد دفاعی در جنگ خلیج فارس، اینک حملات خود به خاک ایران را از سر خواهد گرفت و همکنون نیروهای عراق پس از تسخیر شهر مرزی فکه و ۲۰۰ کیلومتر مربع از خاک ایران، آماده پیشرویهای بیشتر هستند.^(۱)

رادیو امریکا با ذکر گزیده‌های از اظهارات صدام حسین درباره تغییر راهبرد خود در جنگ با ایران، به نقل از وی گفت که این راهبرد جدید، حمله و انهدام نیروهای ایرانی در هر نقطه که باشند و بازگرداندن آنها به داخل خاک ایران تا آنجا که لازم باشد است. صدام تأکید کرد که عراقی ها مصمم به بازپسگرفتن شبه جزیره فاو در جنوب که در ماه فوریه (به من ۱۳۶۴) به دست ایرانیها تصرف شد، میباشند.^(۲)

رادیو اسرائیل در بخش شامگاهی خود، سخنان صدام را به شدت تهدیدآمیز توصیف کرد و به نقل از وی گفت: «ارتش عراق آماده است نیروهای مسلح ایران را نابود سازد و آنها را حتی در داخل خاک ایران نیز تعقیب و منهدم نماید. ... صدام حسین افزود که ارتش عراق مصمم است به هر قیمت شده شبه جزیره فاو را از اشغال نیروهای ایرانی آزاد نماید.»^(۳)

خبرگزاری رویتر نیز اظهارات صدام را نشانه تغییر شیوههای جنگی عراق برشمرد و به نقل از وی گفت: «عراق به هر کشور عربی در حوزه خلیج فارس که مورد حمله جمهوری اسلامی ایران قرار گیرد، کمک خواهد کرد.»^(۴)

۴. درحالیکه چند عضو قدیمی حزب بعث در لندن برای تغییر رئیس جمهور عراق تلاش میکنند، نخستوزیر ترکیه معتقد است که صدام قویتر شده و جانشینی برای او نیست.

براساس اطلاعات رسیده از یک منبع موثق به سفارت ایران در دمشق، تحرک سیاسی جدیدی برای تغییر صدام با تلاش بعثیهای مقیم لندن شروع شده است. رهبری این حرکت را صلاح عمرعلی که قبلاً عضو حزب بعث و نماینده عراق در سازمان ملل متحد بوده برعهده دارد و اعضای آن را گروهی از بعثیهای شیعه همچون حازم جواد وزیر کشور عراق در سال ۱۹۶۳، طالب حسینی شیب وزیر امور خارجه عراق در همان سال، دکتر تحسین معلج رئیس اسبق دانشکده پزشکی و توفیق فکیکی عضو سابق قیاده قطریه تشکیل میدهند. این افراد فعالیت گستردهای را تحت نظارت انگلیس آغاز کردهاند. همچنین به تازگی این موضوع مطرح

ص: ۱۹۹

۲- ۶۱. همان، صص ۲۵ و ۲۶، تهران - خبرگزاری پارس، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

۳- ۶۲. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۶/۲/۱۳۶۵، ص ۳، رادیو اسرائیل، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

۴- ۶۳. همان، ص ۴، رادیو اسرائیل، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

شده است که رئیس جمهور عراق باید از اهل تسنن باشد و شیعه نباشد.^(۱)

از سوی دیگر نخستوزیر ترکیه به نماینده جمهوری اسلامی ایران در آنکارا درخصوص امکان بروز تغییرات در حاکمیت عراق گفت: «باید طریقی برای پایش پیدا شود. صدام درحاضر خیلی قویتر شده است و جایگزینی برای او وجود ندارد.» تورگوت اوزال در پاسخ به نمایندگی ایران که پرسید: «به نظر شما وضعیت رژیم عراق پس از رسیدن ما به امالقصر چگونه خواهد بود؟» گفت: «خیلی ضعیف خواهد شد.» و ادامه داد: «ما در کمیته صلح کنفرانس اسلامی، هموضع با عربها نیستیم، حتی پیشنهاد ریاست ترکیه داده شد، ما نپذیرفتیم.» اوزال افزود: «شوروی به عراق کمکهای زیاد تسلیحاتی میکند زیرا روسها میدانند اگر دو سال پیش صلح می شد خیلی به تر بود.»

وی با اشاره به نظر مردم ایران که خواستار مجازات صدام هستند، گفت: «معتقدم که اگرچه آیت الله خمینی الگو می باشد، ولی این مورد را مردم خود ایران عقیده دارند.» وی افزود: «من با نظر بعضیها که عامل وجود امام، باعث این روحیه تنبیه متجاوز در مردم می باشد موافق نیستم، البته من به آقای رفسنجانی در سفرم گفتم که پیغمبر، صلح حدیبیه را امضا کرد.»^(۲)

۱. سفیر عراق در فرانسه تلاش پاریس برای ازسرگیری روابط سیاسی با تهران را موجب نگرانی بغداد ندانست، ولی تجهیز کردن ایران را امری خطرناک خواند. وی همچنین سه راه برای پایان جنگ برشمرد.

به نوشته مجله الطلیعه العربیه (چاپ فرانسه)، المشاط سفیر عراق در فرانسه در ملاقات با رئیس انجمن مطبوعات خارجی این کشور درباره ازسرگیری روابط سیاسی پاریس با تهران گفت: «گمان نمیکنم کوشش دولت فرانسه منبیر ازسرگیری روابطش با ایران، بتواند در روابط خوب میان عراق و فرانسه تأثیری داشته باشد.» وی افزود که اگر فرانسه در برقراری روابط با ایران، این کشور را با اسلحه مجهز کند، این موضوع جنبه خطرناکی پیدا میکند. او همچنین گفت: «عراق از این امر نگران نیست، زیرا عقیده دارد سیاست فرانسه روشن و ثابت است و همچنین مدرک یا علائمی وجود ندارد که نشان دهد عملیات ازسرگیری روابط، ممکن است به فروش اسلحه به ایران منجر گردد.»

المشاط ۳ راه را برای پایان جنگ برشمرد: «اول، درگذشت [امام] خمینی یا وقوع کودتا علیه او. دوم، اجرای قطعنامه شورای امنیت بین المللی به طور جدی ازسوی پنج کشور عضو دائمی سازمان ملل متحد و سوم، تصمیم کشورهای غربی منبیر خودداری از خرید نفت ایران و قطع عملیات ارسال اسلحه خود به این کشور چه به طور مستقیم و چه از طریق بازار آزاد.» وی افزود: «در بحران نفت بیشترین خسارات م توجه ایران است تا عراق، زیرا ۹۰ درصد بودجه کل ایران متکی به درآمدهای نفتی است، درحالیکه عراق علاوه بر نفت منابع دیگری نیز دارد.»^(۳)

ص: ۲۰۰

۱- ۶۴. سند شماره ۲۱۲۴۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش مستقیم، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، ۱۵/۲/۱۳۶۵، صص ۱۰ و ۱۱.

۲- ۶۵. سند شماره ۲۱۲۴۳۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش مستقیم، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی

ایران، ۱۷/۲/۱۳۶۵، صص ۴ و ۵.

۳- ۶۶. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره

۱۱۱۳، ۲۹/۲/۱۳۶۵، مجله الطلیعه العربیه (چاپ فرانسه)، ۵ مه ۱۹۸۶ (۱۵/۲/۱۳۶۵).

۲. صادق المهدی رهبر حزب امت در سودان، در دیدار با کاردار جمهوری اسلامی ایران در این کشور خواهان توقف جنگ با عراق و مذاکره برای حل اختلافات شد.

به گزارش نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در خارطوم، صادق المهدی درخصوص سفر اخیرش به عراق به کاردار ایران گفت: «روابط ما با عراق بدین علت که عراق آغازگر جنگ بوده و آن را محکوم نموده‌ایم، سرد بود و ما بارها علاقه‌مندی خود را برای سفر به ایران اعلام کردیم، اما چون تحرکی دراینباره مشاهده نشده بود و با توجه به اصرار و علاقه‌مندی عراقی‌ها، اقدام به این امر نموده و اجابت دعوت عراقی‌ها بدین خاطر بود که مانعی برای فعالیت روزافزون و زیان‌آور حزب بعث در سودان قائل گردیده و به آنها بفهمانیم که درصورت استمرار این فعالیتها مجبور به رویارویی با آنها و فعالیتهای متقابل ازسوی سودان در عراق خواهیم شد.» وی افزود: «عراقی‌ها نظر ما را راجع به اشغال اراضی عراق توسط نیروهای ایران استفسار نمودند که به آنها گفته شد همانطور که قبلاً از نیروهای عراقی خواسته شد اکنون از نیروهای ایران می‌خواهیم که از اراضی عراق عقب نشینی نمایند و مشکلات کنونی بین دو کشور با مذاکرات قابل حل بوده و جنگ باید متوقف شود و این نظرات منافاتی با مواضع اصولی ما در محکوم‌نمودن متجاوز و آغاز جنگ ازسوی عراق ندارد.» صادق المهدی اضافه کرد: «ما به جریان اسلامی پایبندیم و از آن جانبداری می‌کنیم و نمیتوانیم در مقابل افکار بعث بیتفاوت یا بیطرف باشیم. درعینحال مخالف جنگ هستیم. جنگ عقیدتی با حزب بعث باید ادامه یافته، اما نمی‌خواهیم جنگ نظامی ادامه یابد. بدین لحاظ مایلیم با ایران جهت پایان یافتن جنگ و جبران خسارتهای ایران به تفاهم برسیم. آیا ایران چنین فرصتی را به ما می‌دهد.» (۱)

۳. واحد خبر مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق، به نقل از گزارش اتحادیه پزشکان انگلیس با استناد به مدارکی از مراکز پزشکی مختلف جهان اعلام کرد درحالحاضر صدها پزشک جراح در زندانها بر شکنجه زندانیان نظارت داشته و حتی به طور مستقیم و با استفاده از تکنیکهای پزشکی در تشدید شکنجه زندانیان سهم مؤثری ایفا میکنند. در این گزارش به نقش پزشکان اسرائیلی در شکنجه زندانیان فلسطینی و پزشکان کشور شیلی و افریقای جنوبی و چند کشور منطقه غرب آسیا تأکید شده، اما از ذکر علنی نام رژیم عراق خودداری شده است. گفتنی است که رژیم عراق تعداد کثیری از جراحان را در زندان ابوغریب به خدمت گرفته و در کشیدن خون زندانیان از آنان استفاده میکنند.

همچنین بنا به آماری که بانک بین المللی چشم منتشر کرده است رژیم صدام در پنج سال گذشته، بزرگترین صادرکننده چشم در جهان بوده است. اطلاعات به دست آمده از افراد فراری از زندان ابوغریب حاکی است یک چشمپزشک متخصص به نام دکتر عطار با نصب دستگاه ویژه و اجرای

ص: ۲۰۱

عمل جراحی، چشمان زندانیان را درآورده که با قیمتهای گزافی به بانک مذکور فروخته می شود. گفته می شود این شیوه شکنجه به تازگی به ویژه درمورد افراد فراری از جبهه قادسیه به کار برده می شود.

روزنامه لاستامپا (چاپ ایتالیا) چندی پیش به نقل از بولتن سازمان بین المللی حقوق بشر نوشت: «تعداد زندانیان سیاسی در عراق به ۱۰۰ هزار زندانی بالغ می شود.»^(۱)

۱. پس از گذشت نزدیک یک دهه از تیرگی روابط سوریه و اردن، امروز رئیس جمهور سوریه به اردن سفر کرد.

احمد خطیب وزیر اطلاعات اردن، در مراسم استقبال از حافظ اسد به خبرنگاران گفت: «سفر اسد، به اردن یک حادثه تاریخی است و در مذاکرات اسد و شاه حسین تمام مسائل مربوط به جهان عرب مورد بحث قرار خواهد گرفت.» ناظران معتقدند رفع اختلافات سوریه و اردن بر سر مسائلی چون جنگ ایران و عراق و بازگشت مصر به جهان عرب به زمان نیاز دارد.^(۲) همچنین برخی تحلیلگران سیاسی بر این عقیده اند که نزدیکی روابط سوریه و اردن شکستی سیاسی برای ایران محسوب می شود. به همین دلیل جمهوری اسلامی برای لغو این دیدار تلاش فراوانی به کار برد.^(۳)

۲. رسانه های غربی ادعا کردند ایران برای تأمین تسلیحات مورد نیاز خود، همچنان به خرید سلاح از بازار سیاه اقدام میکند.

هفته نامه انگلیسی آبزور، نوشته است: به یک کشتی که حامل ۲۵۰۰۰ تن مهمات توپخانه، قطعات هواپیما و دیگر تجهیزات جنگی می باشد و هم اکنون در دریا است دستور داده شده که بدون توقف در یک کشور ثالث در افریقا، بار خود را به طور مستقیم در بندرعباس تحویل دهد. این نشریه افزوده است: «آگاهان نظامی معتقدند با کشف باند فروش ۵/۲ میلیارد دلار اسلحه به ایران یکمیلیون داوطلب و سرباز ایرانی در مقابل حملات سهمگین نیروی هوایی و تجهیزات زرهی عراق بیدفاع خواهند ماند و ایران برای پرکردن خلأ تسلیحاتی خود به تقلا افتاده و معامله کنندگان اسلحه را به رقابت واداشته است.» به ادعای آبزور، معاملات چندصد میلیون دلاری نظامی میان ایران و اسرائیل که سالها به طور عادی از طریق واسطه ها انجام میگرفت اکنون به دلیل بحران تسلیحاتی ایران از پشت پرده ا به ام خارج شده است.

گزارشگر آبزور همچنین مدعی شد دو معامله بزرگ ایران، عطش این کشور را برای خرید اسلحه نشان میدهد. معامله کنندگان اسلحه گزارش میدهند ایران به تازگی از انبارهای اروپایی ۱۰ هزار موشک ضدتانک تاو ساخت امریکا را به به ای هریک ۱۶۰۰۰ دلار خریداری کرده درحالی که قیمت هر واحد آن در اصل ۶ هزار دلار می باشد. گفته می شود ۲۵۰۰ عدد از این موشکها در حال حاضر به ایران تحویل شده است.^(۴)

مجله تایم (چاپ هلند) نیز در مقالهای نوشته است: «واشنگتن مدتها بود که نسبت به ادامه

ص: ۲۰۲

- ۳ - ۷۰. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۵/۲/۱۳۶۵، ص ۷، رادیو ایران، ۱۴/۲/۱۳۶۵.
- ۴ - ۷۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۷، ۱۶/۲/۱۳۶۵، ص ۱۶، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

راهیافتن سلاحهای امریکایی به ارتش شیعه آیت الله روحالله خمینی مشکوک بود، اما هفته گذشته وزارت دادگستری پرده از راز یک شبکه قاچاق که ظاهراً تاکنون ۵/۲ میلیارد دلار تجهیزات امریکایی به ایران ارسال داشته است، برداشت. مقامات فدرال علیه ۱۷ نفر از جمله یک حقوقدان امریکایی مستقر در لندن و یک ژنرال بازنشسته اسرائیلی به اتهام توطئه، اعلام جرم کردهاند. این بزرگترین مبارزه علیه قاچاق اسلحه است که مقامات فدرال تاکنون به آن مبادرت کردهاند.

به گفته مقامات دادستانی، معاملات انجامشده یک سوپرمارکت تمامعیار تسلیحات را دربرمیگیرد که شامل ۱۸ فروند جنگنده اف۱۴، ۱۳ فروند جنگنده اف۵، ۵ فروند هواپیمای حملونقل ای.سی.۱۳۰، بیش از ۲۰ فروند هلیکوپتر و هزاران موشک می باشد. در سالهای دهه ۱۹۷۰ یعنی در زمان شاه [معدوم]، ایران ۱۷ میلیارد دلار صرف خرید تجهیزات امریکایی کرد و اینک مذبوحانه درصدد دستیابی به سلاحها و قطعات جدید است تا جنگ فرسایشی پنجسالونیمه با عراق را ادامه دهد. ایران آماده است با هر کسی که بتواند این سلاحها را تحویل دهد، وارد معامله شود.»^(۱)

درهمینحال، مطبوعات کویت و امارات بار دیگر به انتشار اخبار و ادعاهایی درباره ارسال سلاحهای امریکایی و اسرائیلی به ایران، پرداختند.^(۲)

۳. برای تضعیف اوپک و جلوگیری از افزایش به ای نفت، انگلیس، نروژ و کانادا قصد دارند در طرحی مشترک به ای نفت خود را در هر بشکه ۵ دلار کاهش دهند.

خبرگزاری کویت به نقل از یک اقتصاددان آلمانی اعلام کرد که کشورهای صنعتی برای جلوگیری از افزایش به ای نفت در دورههای کوتاه و میانمدت، یک طرح راهبردی تهیه کردهاند. این کارشناس اقتصادی که در انیستیتوی پژوهشهای اقتصادی در آلمان غربی کار میکند، گفت: هدف این طرح، تضعیف سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) و پایاندادن به نفوذ آنها در بازار جهانی نفت است. این کارشناس فاش کرد که به موجب این طرح که کارشناسان نفتی عرب تهیه کردهاند، انگلستان، نروژ و کانادا به ای نفت خود را ۵ دلار در هر بشکه تقلیل میدهند. اقتصاددان آلمانی افزود که طبق این طرح کشورهای صنعتی مصرفکننده نفت برای غرامت در مقابل کاهش پیشنهادی به ای نفت کشورهای انگلستان و نروژ، کمک مالی در اختیار این دو کشور قرار خواهند داد.^(۳)

۱. وزیر دفاع انگلیس برای گفتوگو درباره قرارداد نظامی ۵/۷ میلیارد دلاری میان لندن و ریاض وارد عربستان سعودی شد.

خبرگزاری آسوشیتدپرس از ریاض به نقل از منابع دیپلماتیک گزارش داد که براساس قرارداد انگلیس و عربستان، ۷۲ هواپیمای بمبافکن جنگنده تورنادو، ۳۰ هواپیمای جت هاوک و ۳۰ هواپیمای

ص: ۲۰۳

۲-۷۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۷، ۱۶/۲/۱۳۶۵، ص ۱۷، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

۳-۷۴. روزنامه کیهان، ۱۶/۲/۱۳۶۵، ص ۱۷.

پیلاتوس به عربستان فروخته شد. گفتنی است که سابقه این معامله مربوط به سال گذشته است.

وزیر دفاع انگلیس پس از مذاکره با همتای سعودی خود، برای مشاهده یک مانور هوایی با شرکت ۶ خلبان هواپیمای تورنادو که در انگلستان آموزش دیده‌اند، حاضر خواهد شد. این هواپیما محصول مشترک انگلیس، آلمان و ایتالیا است.

آسوشیتدپرس به نقل از منابع صنعت فضایی آمریکا افزود: «عربستان قصد داشت هواپیماهای جنگی اف ۱۵ از آمریکا خریداری کند، ولی کنگره آمریکا با آن مخالفت کرد.» (۱)

ضمیمه گزارش ۱۳۸: اظهارات یکی از افراد تسلیم‌شده گروه رزگاری درباره دلایل تسلیم‌شدن خود، وضع پناهندگان ایرانی در اردوگاه عراق و چگونگی سقوط جبهه شاخ شمیران

یکی از افراد گروه رزگاری که تسلیم رزمندگان شده است در اظهاراتی دلیل همکاری خود را با این گروه چنین بیان کرد: «وقتی انقلاب شد ما و مردم منطقه جوانرود و قصرشیرین به عراق رفتیم. در آنجا کاری نداشتیم و در اردوگاه اربت زندگی میکردیم و ممر معاش ما مستمری بود که هر ماه مبلغ ۷۵ دینار به پناهنده‌ها میدادند تا اینکه به ما گفتند باید بروید جکدار تفنگچی بشوید و من از آنجا که در رزگاری فامیل داشتیم به این گروه پیوستم. از آن به بعد ماهانه ۸۵ دینار به من میدادند و مدت یک سال است که با اینها همکاری میکنم. در این مدت علاوه بر پست‌دادن در مقرها، دو بار به منطقه شیخ‌صله رفتم و اینبار هم به اورامان آمدم که خودم را تسلیم کردم.»

وی درباره علت تسلیم‌شدنش گفت: «هرچه فکر کردم دیدم اگر صد سال هم در عراق باشم برایم فایده ندارد چون ایران وطن من است. از ده روز پیش که در اردوگاه بودم تصمیم گرفتم بیایم. ضمناً ایران هم تبلیغات میکرد و همه میگفتند که جمهوری اسلامی آغوشش باز است و هرچه هم که باشی میبخشد. بنابراین از مقرمان در هانیگرمله نمی توانستم فرار کنم، ماندم تا اینکه به من گفتند باید مأموریت گشتی به داخل ایران بروید من هم آمدم. وقتی به نزدیکی روستای درکی رسیدیم ساعت ۸ شب بعد بود که در میان تخته‌سنگی پنهان شدم تا آنها رفتند و در همان کوه ماندم تا شب که حرکت کردم، میخواستم بروم و خود را به پایگاه هستون معرفی کنم که در ساعت ۵ صبح، دیدم پایگاهی هست و خود را معرفی کردم.»

وی درمورد وضع پناهندگان ایرانی چنین توضیح داد: «اردوگاه پناهندگان ایرانی در جاده اربت و نزدیک روستای اربت می باشد، در آنجا دکتر و به داری هست، اما فروشگاه نیست و باید از شهر خرید کنیم، البته برای خارج‌شدن از اردوگاه باید مجوز بگیریم. از همه گروه‌ها در این اردوگاه هستند و در آنجا رفتوآمد میکنند. خبر در این اردوگاه بسیار سریع پخش می شود.»

از وی درباره علت سقوط جبهه شاخ‌شمیران پرسیده شد که پاسخ داد: «عراقی‌ها به رشید صالح گفته بودند که باید شاخ‌شمیران را بگیری و او قبول نکرده بود و اعدامش کردند و بعد چهار نفر قلخانی با نیروهای عراقی تماس گرفته و گفتند بیاید و ما شاخ را خالی میکنیم و آنها هم رفتند و آنجا را گرفتند و گرنه شاخ اصلاً سقوط نمیکرد.» (۲)

۱- ۷۵. روزنامه کیهان، ۱۵/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۲- ۷۶. سند شماره ۱۸۵۴۵۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: پرونده ضدانقلاب، بازجویی، ۱۵/۲/۱۳۶۵.

۱. امروز در قرارگاه نیروی زمینی سپاه پاسداران چند جلسه برگزار شد. اولین جلسه با حضور علی شمشانی فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران، رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه، علی عبداللهی مسئول طرح و عملیات قرارگاه نیروی زمینی سپاه، محمد پیشبه ار جانشین مسئول اطلاعات قرارگاه نیروی زمینی سپاه و سیدمهدی مبلغ جانشین مسئول ستاد نیروی زمینی سپاه از ساعت ۹:۱۵، آغاز و تا حدود ساعت ۱۲، ادامه یافت. در این جلسه ابتدا درباره تشکیل گردانهای قائم برای استقرار در خطوط دفاعی بحث شد. سپس رحیم صفوی، محمد پیشبه ار و سیدمهدی مبلغ که روز ۱۲ اردیبهشت، برای بررسی خطوط پدافندی عازم دو جبهه میانی و شمالی شده بودند، درباره وضعیت خطوط پدافندی گزارش دادند.

مهدی انصاری راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه نیروی زمینی سپاه، درباره مطالب مطرح شده در این جلسه آورده است: در پی حملات ارتش عراق در ماههای اخیر به خطوط دفاعی نیروهای جمهوری اسلامی و اشغال مواضع آنها، سپاه پاسداران با وجود کمبود نیرو و امکانات، علاوه بر حضور فوری در منطقه اشغال شده و برعهده گرفتن طراحی عملیات علیه قوای دشمن و دفاع از مناطق مهم، تصمیم گرفت برای مقابله با تکرار حملات ارتش عراق و جلوگیری از نفوذ نیروهای دشمن به خطوط دفاعی ارتش اقدام عملیاتی لازم را انجام دهد. علی عبداللهی در تشریح فعالیتهایی که تاکنون در اینمورد انجام شده، گفت برای هر یگان سپاه پاسداران یک گردان قائم در نظر گرفته شده و سازمان و نیرو و امکانات و تجهیزات آن مشخص شده است. این گردانها از نوع گردانهای سنگین است که ۶۰۰ نیرو دارد و دارای ستاد، سلاح و ادوات، سازمان تدارکات و... است طوریکه تا حدودی از لحاظ پشتیبانی و تأمین آتش پشتیبانی خط پدافندیاش خودکفا است.

در ادامه جلسه علی عبداللهی طول خط حدی را که برای هر یگان سپاه پاسداران در سراسر خطوط پدافندی مشخص شده اعلام کرده و توضیح داد که برای تعیین خط حد هر یگان دو موضوع

در نظر گرفته شده است: یکی آشنایی یگان به منطقه و فعالیت قبلی در آن و دوم تاحدامکان نزدیکی عقبه یگان به منطقه تعیین شده. چند نمونه از خط حدهایی که برای پدافند به گردانهای قائم چند یگان مشخص شده، چنین است: لشکر ۷ ولیعصر (عج) منطقه جزابه ۵ کیلومتر، لشکر ۴۱ ثارالله (ع) از فرخآباد مهران و ادامه آن زیر ارتفاعات قلاویزان تا شیار گاوی ۶ کیلومتر، لشکر ۱۴ امام حسین (ع) از پاسگاه زید به طرف ابرویی ۴ کیلومتر، لشکر ۸ نجف ارتفاعات سورن و چالهبز، لشکر ۲۵ کربلا از ترابه تا پاسگاه دژ ۱۳ کیلومتر، تیپ امیرالمؤمنین (ع) از چنگوله تا پاسگاه آبزیادی و... (۱).

بخش دوم این جلسه به گزارش نتایج بازدید رحیم صفوی و محمد پیشبه از محورهای مختلف جبهه شمال غرب و جبهه میانی اختصاص یافت. در این بازدید وضعیت محورهای مختلف، مشکلات و ضعفهای خطوط پدافندی؛ وضعیت یگانها و نیروهای پدافندکننده؛ محورهایی که امکان اجرای عملیات در آنها وجود دارد؛ تحرکات اخیر ارتش عراق در هر محور و واکنش نیروهای خودی؛ ضعف و قوت یگانهای مستقر در مناطق مختلف این جبهه؛ نیازهای موجود در زمینه نیرو، آموزش و تجهیزات؛ اقدامات یگانهای خودی برای مقابله با حملات احتمالی دشمن؛ خطوط دفاعی ضعیف و مناطق خالی از نیروی دفاعی؛ چگونگی ارتباط و هماهنگی یگانهای سپاه و ارتش در این دو جبهه و چگونگی رفع ضعفها و ایجاد هماهنگی مناسب و... بررسی شد.

در این گزارش گفته شد که ارتش عراق در منطقه دیانا (در شمال عراق روبه روی پیرانشهر ایران)، با افزودن یک تیپ به یگانهای مستقر در این منطقه نیروهای خود را تقویت کرده و علاوه بر آوردن ۱۰۰ بالگرد، توپهای خود را هم جلو کشیده است. رحیم صفوی افزود در مقابل ارتش عراق در این منطقه، تیپ قدس سپاه پاسداران با ۷ گردان و همچنین یک تیپ از ارتش مستقر است. وی گفت: نیروهای خودی و دشمن به تازگی در این منطقه فعال شدهاند و این منطقه که شاید در شش ماه گذشته هیچ شهیدی نداشته، در چند روز اخیر روزانه یکی، دو شهید و ده، دوازده مجروح بر اثر آتش دشمن داشته است. رحیم صفوی اضافه کرد که هرچند بیشتر تیپهای خودی که در این جبهه مستقر هستند، در عملیتهای اصلی و درگیریهای سخت با دشمن شرکت نداشتهاند، اما اگر هشیار باشند و در حفظ شیارها و محورهایی که امکان نفوذ هست، بکوشند و با عملیات هلیبرن عراق مقابله کنند، دشمن نمیتواند کاری بکند. وی توضیح داد که البته خوبی تیپهای مستقر در جبهه شمالی این است که برخلاف یگانهای مستقر در جنوب، اینها سنگین نشدهاند و به سادگی قابلیت جابه جایی و انتقال دارند. محمد پیشبه از نیز گفت که به دلیل تحرکات اخیر ارتش عراق، فرماندهان یگانهای خودی در برخی محورهای جبهه شمالی فعال شدهاند و در یک هفته چندبار به خطوط دفاعی سرکشی میکنند، هم سپاه و هم ارتش توپ اضافه کرده و خطها را تقویت کردهاند. از سوی دیگر، رحیم صفوی ضمن تأکید بر اهمیت منطقه سردشت توضیح داد که در این منطقه نیرویی از سپاه حضور ندارد و ارتفاعات مشرف بر سردشت کاملاً در معرض خطر و هجوم دشمن است و باید برای تصرف ارتفاعات این منطقه اقدام شود.

ص: ۲۰۸

گردانهای قائم و بررسی وضعیت نیروهای خودی و دشمن در جبهه های شمال غرب و میانی، (قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ۱۶/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۷۷۰)، مهدی انصاری، صص ۳ - ۱.

در ادامه گزارش، در تشریح وضعیت مناطق دیگر از جمله دربندیخان، ارتفاعات شاخشمیران، هزارقله، ارتفاعات لری و... گفته شد که روی ارتفاعات لری ۲ تیپ از ارتش و پایینتر از آن هم تیپ ۱۵ امام حسن (ع) و یک گردان جندالله از سپاه مستقر است. همچنین در دشت پنجوین که باتلاقی است هیچیک از یگانهای خودی مستقر نیستند، برای همین نیروهای دشمن میتوانند از آن عبور کنند، ضربه بزنند و برگردند. قرار شد دو سه ماه دیگر که وضعیت زمین مناسب می شود در این دشت خاکریز احداث شود. همچنین از جمله دلایل ناهماهنگی در برخی محورها، نبود ارتباط منسجم میان فرماندهان ارتشی و سپاهی ذکر شد و بر ضرورت وحدت فرماندهی در این محورها تأکید گردید.

محمد پیشبه ار در ادامه، فعالیت تیپ ۵۷ ابوالفضل (ع) را در منطقه شاخشمیران، شاخسورمر و یالهای آن و نیز اقدامات تیپ ویژه شهدا را در پایین تیپ ۵۷ و منطقه برددکان و فعالیتهای شناسایی این دو تیپ را توضیح داد. وی خط حد قرارگاه نجف ۲ سپاه را از شاخکوشی تا چنگوله ذکر کرد و گفت: منطقه باغکوه تقویت شده، ولی توان ما در منطقه سرپل ذهاب ضعیف است. وی افزود: هرچند منطقه قصرشیرین تقویت شده، ولی همچنان در معرض تهدید دشمن است. همچنین در منطقه نفتشهر خط دشمن جلوتر از نفتشهر بوده و این شهر در منطقه اشغالی قرار دارد. در ادامه، محمد پیشبه ار درباره منطقه مهران و فعالیتهای دشمن در این منطقه گفت: در منطقه مهران خط ما روی ارتفاعات کانیسخت و خط دشمن روی ارتفاعات قلاویزان است. دشمن به تازگی منطقه مهران را با یک تیپ تقویت کرده و به وسیله بالگرد فعالیتهای شناسایی داشته است. به گفته پیشبه ار در پی تحرکات دشمن در این منطقه، با هماهنگی فرماندهان سپاه و ارتش روی مراکز تجمع دشمن آتش شدیدی اجرا شد. درواقع عوامل مختلفی مانند تلاش و اقدامات سپاه در منطقه، اجرای فعالیتهای روانی و تبلیغاتی در ایلام، تشکیل قرارگاهی با حضور امامجمعه، استاندار، شهردار و...، راهپیمایی مردم در شهر و هشدار درمورد اینکه عراق قصد اشغال مهران را دارد، موجب شد ارتش عراق از تصمیم احتمالی خود برای تصرف خطوط پدافندی ارتش ایران در مهران در اواخر فروردینماه گذشته منصرف شود. البته در این جلسه هشدار داده شد که توان نیروهای خودی در منطقه مهران ضعیف و این شهر همچنان در معرض تهدید است به طوریکه نیروهای دشمن میتوانند جاده اصلی مهران را به سرعت ببندند و این شهر را اشغال کنند.^(۱)

محمد پیشبه ار در ادامه جلسه گفت: منطقه چکه موسی تقریباً خالی است و نیروی کمی از ارتش در آنجا مستقر است که با تحرک اخیر دشمن در این منطقه، ارتش تا حدی نیروهای خود را تقویت کرده، ولی همچنان در معرض تهدید قرار دارد. وی افزود: در منطقه چنگوله تیپ

ص: ۲۰۹

۱- بنا بر اعلام واحد اطلاعات قرارگاه نجف، ساعت ۱۵ روز ۱۶/۲/۱۳۶۵، یک سرباز عراقی به نام علی حسین حامل، تسلیم نیروهای خودی شده و گفته است: «وقتی وارد منطقه شدیم پرسنل قدیمی به ما گفتند که میخواهند به منطقه مهران حمله کنند و حسناآباد، فیروزآباد و جاده آسفالت را بگیرند.» [سند شماره ۱۳۹۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: واحد اطلاعات قرارگاه نجف، ۲۹/۲/۱۳۶۵]

امیرالمؤمنین (ع) سپاه پاسداران، ۴ گردان نیرو و ۶ کیلومتر خط دارد که توان خوبی است و آتش پشتیبانی مناسبی دارند، درضمن توپخانه ارتش هم به آنها کمک میکند.

علی شمشانی فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران، در این جلسه پیشنهاد کرد نیروهایی از واحد طرح و عملیات سپاه که درحال آموزش هستند، برای آموزش عملی، همراه با مریبان خود در یک مأموریت ۱۵ روزه، سراسر خطوط پدافندی را بررسی و ضعفها را مشخص کنند و پیشنهادهای لازم را برای استحکام، تقویت و اصلاح خطوط پدافندی بدهند. با موافقت حاضران قرار شد این پیشنهاد عملی شود. علی شمشانی همچنین عملیات روانی دشمن را که مدتی است با تحرکاتی نظیر فرستادن نیروی شناسایی به خطوط خودی در مناطق مختلف، بازکردن میدان مین، تظاهر به تک و همچنین اجرای تک در برخی خطوط، به راه افتاده و فکرها و توانها را از تمرکز روی عملیات و اقدامات اصلی بازداشته است، تاکتیکی موفق برای دشمن خواند. وی در پایان جلسه تشکیل قرارگاههای عملیاتی و پدافندی در مناطق مهم، ازجمله تشکیل قرارگاه نصرت در منطقه هور را شیوهای موفق ارزیابی کرد که بحث دراینباره و ضرورت تداوم این شیوه ادامه یافت.^(۱)

۱. در دومین جلسه امروز فرماندهان نیروی زمینی سپاه، علی فضلی و علی عبداللهی به تشریح عملیات ۱۳/۲/۱۳۶۵ در منطقه فکه و علل ناکامی آن پرداختند.

در این جلسه که در مقر شهید همت در شرق شهر فاو برگزار شد علی شمشانی، رحیم صفوی، عزیز جعفری، احمد غلامپور، یعقوب زهدی، محمد پیشبه ار، محمد باقری، علی فضلی و علی عبداللهی حضور داشتند. ابتدا علی فضلی فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) سپاه، گفت: روز یازدهم اردیبهشت، درحال استقرار نیرو در جزیره مجنون بودیم که رحیم صفوی ابلاغ کرد به فکه برویم. پس از رسیدن به فکه و بررسیهای اولیه م توجه شدیم دشمن با گذشت ۲۴ ساعت از عملیات، ۲ خاکریز احداث کرده و جلوی مواضع خود را سیمخاردار کشیده است. بعد از شناساییها، برای اجرای عملیات در ۶ محور شناسایی شده، ۶ گردان عملیاتی و ۲ گردان احتیاط سازماندهی کردیم. روز عملیات هوای منطقه ابری و مهآلود بود که رفتهرفته باران شروع شد. ساعت ۱۵:۲۳ روز ۱۳/۲/۱۳۶۵، با رمز "یا سیدالشهدا (ع)" عملیات شروع و در همان ابتدای عملیات تعدادی تانک دشمن منهدم شد. دشمن ۳ تیپ در منطقه داشت (تیپهای ۶، ۱۷ و ۲۴) ولی در همان روز عملیات، ۳ تیپ دیگر (۲ تیپ زرهی و یک تیپ مکانیزه از لشکر ۱) برای جایگزینی با نیروهایی که قبلاً عمل کرده بودند به منطقه آمدند و با شروع عملیات، عملاً همه ۶ تیپ برای مقابله با عملیات ما به کار گرفته شدند. عمده مقاومت نیروهای عراقی هم نزدیک جاده اصلی بود که واحدهای زرهیاش در آنجا استقرار داشتند. دشمن از نیروی پیاده کمی استفاده کرد. به هر حال، نیروهای ما پس از یکی دو کیلومتر پیشروی در عمق با نیروهای دشمن درگیر

ص: ۲۱۰

۱- ۲. سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴۳ و ۴۵؛ و - سند شماره ۲۵۷۷۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۹ - ۱.

شدند. در جریان عملیات گردان قمربنیه‌اشم(ع) در جناح راست که گفته بودیم برای کمک به گردان دیگر بیاید، به دلیل پیچیدگی زمین و عارضه‌های فراوان راه را گم کرد. گردانهای حضرت قاسم(ع) و حضرت علی اصغر(ع) و همچنین گردانهای زهیر و زینب(س) باوجود موفقیت در انهدام دشمن، نتوانستند باهم الحاق کنند و فقط گردان حضرت علیاکبر(ع) توانست به هدف خود برسد. عرض منطقه عملیات زمین حدود ۳۰ کیلومتر و زمین منطقه نبرد واقعاً نیروخور است. از طرفی برخی فرماندهان از جمله اسکندرلو فرمانده گردان حضرت علی اصغر(ع) و حسنی فرمانده گردان المهدی(عج) شهید شدند و معاون دوم گردان حضرت علی اصغر(ع) زخمی شد. لذا پیش بینی کردیم اگر نیروها با همان وضعیت در منطقه بمانند با پاتک مواجه میشوند که همینطور هم شد. با گذشت حدود ۶ ساعت از عملیات، ساعت ۵ صبح، عراق پاتک شدیدی اجرا کرد که ما گفتیم نیروها سریع شهدا و مجروحان را از منطقه تخلیه کنند. بدین ترتیب تا ساعت ۸:۳۰ همه گردانها به مواضع قبلی بازگشتند.

علی فضلی افزود: در این عملیات حدود ۷۰ شهید دادیم که ۴۹ نفر از آنها به عقب آورده شدند. در میان شهدا، ۲ فرمانده گردان و مسئول پرسنلی لشکر هم بود. حدود ۳۰۰ نفر هم زخمی شدند که ۷۰ درصدشان سرپایی مداوا شدند. وی مشکل فعلی یگان خود را کمبود ماشین، مهمات، اسلحه، آب و غذا ذکر کرد.(۱)

همچنین علی عبداللهی که ازطرف فرماندهی نیروی زمینی سپاه به منطقه فکه رفته بود، امروز، پس از بازگشت از فکه در گزارشی به علی شمخانی گفت: با توجه به توان زیاد دشمن در منطقه و کمبود نیروی خودی، ما برای عملیات نیاز به ۴ گردان دیگر داشتیم، ولی ناچار با همین نیروی موجود عمل کردیم.(۲)

۱. در جلسه مشترک فرماندهان نیروی زمینی سپاه پاسداران با اعضای کمیته بررسی مشکلات جنگ مجلس شورای اسلامی، مهمترین مسائل و مشکلات و موضوعاتی نظیر سیاست جنگی عراق، ضرورت توجه بیشتر مسئولان کشور به پشتیبانی از جنگ و رفع کمبودها و ضرورت توسعه سازمان رزم سپاه مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

ص: ۲۱۱

۱-۳. سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۵۷ - ۵۴؛ و - سند شماره ۲۵۷۷۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۹ - ۱.

۲- در پی تحرکاتی که در چند روز اخیر در منطقه فکه رخ داده است، ساعت ۳:۳۰ بامداد ۱۶/۲/۱۳۶۵، سرهنگ جمشیدی فرمانده نیروهای ارتشی مستقر در منطقه فکه، از تحرکات دشمن در این منطقه از جمله برداشتن بخشی از موانع خبر داد و با اعلام احتمال تک مجدد دشمن، درخواست کمک کرد. در پی این درخواست، فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران به فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) که یگان احتیاط این منطقه بود، دستور داد که آماده باشد تا در صورت لزوم نیروهایش را برای مقابله با دشمن به کار گیرد. [سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه (مهدی انصاری)، ۱۲/۲/۱۳۶۵ تا ۲۲/۲/۱۳۶۵، ص ۴۳]

امروز، در قرارگاه نیروی زمینی سپاه پاسداران، فرمانده نیروی زمینی، جمعی از مسئولان این قرارگاه^(۱) و فرماندهان یگانها با تعدادی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی^(۲) که به عنوان "کمیته بررسی مشکلات جنگ" به جبهه جنوب آمده‌اند، مسائل و مشکلات جنگ را بررسی کردند. در این جلسه شش‌ساعته موضوعات متعددی مطرح شد. ابتدا فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران به تشریح سابقه سیاست جنگی عراق مبتنی بر راهبرد "پدافند در زمین و آفند در همه جا" پرداخت. سیاستی که بعد از عملیات بیت‌المقدس در سال ۱۳۶۱، اتخاذ شد و تا عملیات والفجر ۸ ادامه یافت. بعد از عملیات والفجر ۸ عراق سیاست جنگی خود را به آفند در همه جا، حتی در زمین، تغییر داد و با اجرای این راهبرد جدید در طول دو ماه اخیر توانست با چند عملیات محدود، مواضعی از خطوط پدافندی نیروهای خودی را در خاک ایران به اشغال درآورد. علی شمشانی افزود: تهاجمات زنجیرهای اخیر عراق بدین‌معنی خواهد بود که آیا ما در فاو تمرکز کنیم و صرفاً این جبهه ها را نگه داریم یا در جبهه ای که عراق خودش انتخاب میکند، بجنگیم؟ امروز، ما در وضعیتی قرار گرفته‌ایم که برای انتخاب منطقه نبرد، اختیاری نداریم بلکه مجبوریم در چارچوب خاصی که زمان آن را هم عراقی ها بر ما تحمیل کرده‌اند عمل کنیم. این وضعیت ناامیدکننده و تیره است. وی دلیل بروز چنین وضعیتی را کم توجهی برخی مسئولان کشور به مسئله جنگ و سستی در پشتیبانی جنگ اعلام کرد و راه مقابله با سیاست جنگی جدید عراق را توسعه سازمانی سپاه و حمایت همه جانبه از جنگ دانست. فرمانده نیروی زمینی سپاه به نمایندگان مجلس گفت که میدان جنگ میدان انتخابات نیست که هر زمانی تصمیم گرفته شود بتوان مردم را به خیابان کشاند، جنگ لوازمی می‌خواهد که اگر آن را در طول زمان فراهم نکنیم، نمیتوانیم هر زمان که خواستیم تصمیم به اجرای اهدافمان بگیریم. ما برای پیروزی مستمر در میدان جنگ بایستی از سال ۱۳۶۰، تصمیماتی می‌گرفتیم که امروز همچنان بتوانیم به آفند ادامه دهیم. تصمیمات و اقدامات روزانه در جبهه، قابلیت‌توجیه و اجرا نخواهد بود. عراق در سال اول جنگ، بعد از آنکه در هجوم به ایران ناکام ماند به این نتیجه رسید که یکی از علل این ناکامی کمبود نیروی نظامی است. در پی آن به سرعت تمام توانش را برای رفع این نقص به کار گرفت

ص: ۲۱۲

۱- رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه، احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا سپاه، محمد باقری مسئول اطلاعات نیروی زمینی سپاه، یعقوب زهدی جانشین فرمانده توپخانه سپاه، ظهراب جانشین مسئول واحد مخابرات، علی فضلی فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) سپاه، حیات مقدم رئیس ستاد سپاه در جنوب، مرتضی صفار جانشین فرمانده قرارگاه نوح، یوسف فروتن، محمود احمدپور مسئول تدارکات سپاه، جمال آبرومند و اکبر غمخوار به ترتیب جانشین اول و دوم مسئول تدارکات، علی حسینی تاش رئیس ستاد نیروی زمینی سپاه در این جلسه حضور داشتند.

۲- شوشتری نماینده مردم قوچان و عضو کمیسیون قضایی، عوضزاده نماینده مردم شیروان و عضو کمیسیون نهادهای انقلابی، هجرتی نماینده مردم قزوین و عضو کمیسیون آموزش و پرورش، شهنی مصطفی نماینده مردم مسجدسلیمان و عضو کمیسیون به داری، جلالی نماینده مردم فیروزآباد و عضو کمیسیون کشاورزی، هراتی نماینده مردم سبزوار و عضو کمیسیون برنامه‌بودجه.

و توانست ارتش را از ۳ سپاه با توان ۱۲ لشکر و ۵ تیپ مستقل در سال اول جنگ به ۷ سپاه با توان ۳۵ لشکر توسعه دهد. عراق با توسعه سازمان رزم و تجهیز آن، یگانهای جدید تأسیس و آنها را به جای یگانهای اصلی در خطوط نبرد مستقر کرد و برای غلبه بر ما، یگانهای سازمانی قویتر را در احتیاط و آماده نگه داشت و هر جا ما برای عملیات تجمع میکردیم، آنها را علیه ما به کار گرفت. یکی از دلایل موفقیت ارتش عراق در عملیات بدر یا عملیات خیبر همین بود. این درحالی است که بعد از عملیات بیتالمقدس نه تنها توان جدیدی به ما (سپاه پاسداران) اضافه نشد، بلکه توان امروز ما از آن زمان هم کمتر است. این وضعیت ناشی از فقدان آیندهنگری کسانی که در جبهه ها میجنگند، نیست، زیرا دلایل و شواهد فراوانی وجود دارد که سپاه پاسداران اعلام نیازمندی میکرد و اقداماتی را هم شروع کرد، ولی به دلیل نبود وحدت و درکنش مشکلات جنگ و منفکبودن مسائل پشتجبهه با جبهه، هرگز برنامهها به ثمر نرسید. وقتی سپاه بعد از عملیات والفجر مقدماتی اعلام کرد ما باید لشکرهايمان را به سپاه تبدیل کنیم، به جای تحلیل صحیح این نیاز، عناصر زیرک درارتباط با عناصر سادهاندیش با زدن برچسب ای سیاسی، برنامه سپاه را نه تنها به شکست کشاندند، بلکه درون سپاه را نیز به مخالفت واداشتند و دراینباره جزوهها نوشتند و به جای آنکه آیه "وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ" (۱) را سرلوحه کار خود قرار داده و موجب رشد نظامی شوند، با هرکسی صحبت میکردی میگفت "کَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً" (۲) لذا نه تنها برنامه توسعه سازمان رزم متوقف شد و هیچگونه رشدی نکردیم، بلکه توانمان نسبت به گذشته کمتر شد.

در این وضعیت عراق همزمان با رشد سازمان نظامی خود، اهتمام زیادی به تقویت دستگاههای اطلاعاتیاش کرد. علاوه بر آن از توان گروهکهای ضدانقلاب، عناصر وابسته به رژیم گذشته و شبکه نیروهای خلق عرب استفاده کرد و از وضعیت ما کسب اطلاع کرد. سپس با تغییر سیاست جنگیاش (آفند در همه جا) به مواضع ما حمله کرد و یکبه یک مناطقی را که در تصرف ما بود، گرفت. البته حدس ما این بود که عراق راهبرد خود را تا حد بازپسگیری زمینهای تصرفشده توسعه دهد، ولی با عملیات در منطقه فکه و سخنرانی صدام و مقامات حزب بعث مشخص شد که عراق تصمیم گرفته در حد توان و مقدوراتش، وارد خاک ایران شود و به عملیتهای آفندی ادامه دهد.

فرمانده نیروی زمینی سپاه علاوه بر حمایت نکردن از روند توسعه سازمان رزم سپاه، ظرفیت ناقص یگانهای موجود و ناتوانی آنها برای اجرای عملیات علیه دشمن را از دیگر دلایل بروز وضعیت کنونی برشمرد و افزود: «در چنین وضعیتی اگر حتی مردم هم به جبهه ها بیایند سازمان ابلاغی یگانهایمان کامل نشده است و اگر بیش از این ظرفیت هم نیرو بیاید این نیرو را نمیتوان به کار گرفت، چون تازمانیکه در سازمان، فرمانده، سلاح، ماشینآلات مهندسی و... نباشد،

ص: ۲۱۳

۱- سوره انفال آیه ۶۰

۲- سوره بقره آیه ۲۴

نمی شود برای نیروی رزمنده تصمیمگیری کرد و توان آفندی ایجاد کرد. توان آفندی منوط به چند عامل است: ۱.

آنچه داریم، درست آماده کنیم. ۲. عواملی را که در پدافند داریم به نحوی به کار گیریم که بتوانند توان آفندی ما را زیاد کنند. ۳. آنچه داشتیم را گسترش بدهیم، یعنی از عملیات بدر به بعد، آنچه را که در یگانها منهدم شده جایگزین کنیم.»

علی شمعانی در پایان سخنان خود هماهنگی و همکاری عوامل پشتبجه با جبهه را یک ضرورت دانست و تأکید کرد: «باید یک فکر اساسی شود. یعنی نمی شود ما بخشی از این مملکت را مأموریت ادامه زندگی بدهیم و بخشی از این مملکت را مأموریت ادامه جنگ. هر تصمیم که در این دو طرف گرفته می شود روی همدیگر تأثیر میگذارد. ما باید مشخص کنیم به کجا میخواهیم برویم، بعد بر مبنای آن تصمیم خودمان را بگیریم. ... اگر از زمینهای بالقوه فراوانی که در زمینهای اقتصادی، نظامی و حضور مردم داریم ... استفاده نکنیم، نمیتوانیم در انتظار معجزههای الهی باشیم. در تاریخ هم خداوند هیچ ملت بیتحرکی را به نزول معجزه به این وسعتی که ما انتظار داریم وعده نداده است.» (۱)

۱. در ادامه جلسه فرماندهان و مسئولان واحدهای ستادی و پشتیبانی قرارگاه نیروی زمینی سپاه پاسداران با اعضای کمیته بررسی مشکلات جنگ مجلس شورای اسلامی گزارشی از کمبودهای جاری در جبهه ها بیان شد.

در این جلسه احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، از کمبود امکانات به ویژه تجهیزات مهندسی رزمی به شدت ابراز ناراحتی و انتقاد کرد. وی در بخشی از اظهارات خود گفت: «خدا شاهد است که در یک قسمت از جبهه‌مان چند روز است مرتب شهید میدهیم به خاطر نبودن چهار دستگاه لودر و بلدوزر. هرچه سروصدا میکنیم که بابا، این چهار دستگاه لودر و بلدوزر را به دست ما برسانید میگویند: آقا نیست! کم است! ...» (۲)

مرتضی صفار معاون فرمانده قرارگاه نوح سپاه نیز به مشکلات نیروی دریایی سپاه اشاره کرد و با بیان سابقه تشکیل این نیرو بعد از عملیات خیبر، گفت: از آن زمان تاکنون به دلیل ضرورت پدافند در زمین نتوانستهایم به طور کامل نیروی دریایی را گسترش دهیم و عملیات کنیم. به طورمثال مدتهاست قصد داریم روی سکوهای البکر و العمیه عراق در شمال خلیج فارس که برای واحدهای شناوری ما مزاحمت ایجاد میکنند، عملیات کنیم، اما به دلیل نداشتن شناورهای مناسب نتوانستیم این کار را انجام دهیم.

ص: ۲۱۴

۱-۵. سند شماره ۲۵۷۷۷/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه فرماندهان و مسئولان نیروی زمینی سپاه با تعدادی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی (قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ۱۶/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۷۷۳)، مهدی انصاری؛ و - سند شماره ۲۵۷۷۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه فرماندهان و مسئولان نیروی زمینی سپاه با تعدادی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی (قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ۱۶/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۷۷۴)، مهدی انصاری.

۲- گفتنی است که از آغاز آماده سازی زمینه اجرای عملیات والفجر ۸ در منطقه فاو تا اجرای عملیات و تثبیت منطقه تصرف شده زمان زیادی صرف شد، در این مدت دستگاههای مهندسی بسیاری به این منطقه اعزام و به کار گرفته شدند که تعداد زیادی

از آنها بر اثر آتش دشمن منهدم یا بر اثر استفاده طولانی و مداوم آنها از رده خارج شد.

در ادامه، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه قدس مشکل اصلی یگانهای سپاه در پدافند و آفند را ناشی از کمبود یگان و نیروی رزمی دانست و افزود: هر یگان که در عملیات شرکت میکند، مثلاً یگانهای ارتش، بعد از دو، سه روز باید تعویض شود چون بیش از این قادر به جنگیدن نیست، ولی یگانهای سپاه پاسداران در منطقه والفجر ۸، چهل شبانهروز پشتسرهم جنگ کردند، یعنی پس از عملیات هم مدتها در موضع پدافندی برای مقابله با پاتکهای دشمن جنگیدند. مشکل اصلی محدودیت سازمان رزم و توسعه نیافتن آن است. واقعاً اگر بخواهیم جنگ را به جایی برسانیم و به آن سرعت عمل بدهیم با این کندی که اوضاع پیش میرود و ضربه های کوچکی که به دشمن میزنیم اثر نمیکند. ما باید استعداد رزمی خود را به دو یا سه برابر برسانیم. ما با وضع موجود مجبوریم جاهایی را برای عملیات پیدا کنیم که در آنجا بتوانیم دشمن را غافلگیر کنیم. یکی از فرماندهان ارتش عراق در مصاحبه ای به طور قاطع و محکم گفت که من مطمئن هستم ایرانیها دیگر در هیچجا نمیتوانند حمله بکنند. یعنی اینها از استعداد رزمی و ضعفهای ما به طور دقیق مطلعاند. این واقعیتی است که موجب می شود ما از عملیاتها نتیجه مطلوب نگیریم.

در ادامه جلسه محمد باقری مسئول اطلاعات نیروی زمینی سپاه پاسداران، به چگونگی اقدام عراق برای حفظ سازمان رزم خود اشاره کرد و گفت: دوران خدمت سربازی در عراق سهساله است، ولی بعد از شروع جنگ به هیچکس پایان خدمت ندادهاند، یعنی نیروهایی وجود دارند که ۸ سال است سربازی هستند. عراق همچنین همه احتیاطهای خود را فراخوانده، یعنی افراد عراقی از ۱۸ تا ۳۶ ساله الآن در ارتش عراق هستند. به اینترتیب الآن یکمیلیون نفر در خدمت جنگ دارد که ۵۰۰ هزار نفر آن رزمی و ۵۰۰ هزار نفر دیگر پشتیبانیکننده هستند. در عراق خانوادههایی نیست که در جنگ تلفات نداده باشد. در پادگانهای عراق هرساله ۲۰۰۰ افسر وظیفه و ۱۵۰۰ افسر کادر، آموزش میبینند. یکی از دلایل اینکه ما نتوانستیم نیروی کادر آموزش دهیم، نداشتن مکان آموزشی است.

محمد باقری افزود که عراقی ها تقریباً تمامی وزارت راه و شرکتهای راهسازی خصوصی و حتی شرکتهای راهسازی خارجی موجود در کشورشان را در خدمت جنگ گرفتهاند. به گونهای که مثلاً وقتی ما در عملیاتها خیبر و بدر، به جاده بصره - عماره حمله کردیم تا ارتباط شمال و جنوب عراق را در نزدیک جبهه قطع کنیم، عراق ظرف سه ماه توانست سه جاده در منطقه آبگرفته هور احداث کند. واقعاً کاری طاقتفرسا و باورنکردنی بود، در منطقه ای آبی که در برخی نقاط عمق آب به ۷ متر میرسید، جادهای به طول ۷۰ کیلومتر و عرض ۱۲ متر، ۱۳ متر و ۱۸ متر، احداث و بعد هم آسفالت کرد که الآن به عنوان جاده درجه یک در نقشهها چاپ شده است. همچنین زیر آتش رزمندگان، ۵۰ کیلومتر سیلند و خاکریز احداث کرد. حدود ۳۰ کیلومتر کانال در خط اولش حفر کرد. برای استقرار ۴۰ گردان توپخانه، پد ساخت. روی خور عبدالله در منطقه امالقصیر، که زیر آتش توپهای ما است و گاهی بمباران میکنیم، ظرف همین مدت پل به طول ۹۰۰ متر احداث کرد. با یک حساب سرانگشتی، حدود ۵ میلیون مترمکعب فقط خاک

روی این جاده ریختند، خاکی که باید از شهر زیر آورده می شد و برای این کار حداقل ۲۰۰۰ دستگاه کمپرسی نیاز داشت. به عبارتی واقعاً توان مهندسی، تبلیغاتی، نیروی انسانی و سایر امکانات عراق، همه در خدمت جنگ هستند.

وی همچنین به نقش تبلیغات در جنگ اشاره کرد و گفت: «در عراق تقریباً تمامی امکانات در خدمت جنگ است. همه رسانه ها، رادیو، تلویزیون، مجلات و روزنامهها مختص ارتش است. هر یگانی و هر تیپی برای خودش یک مجله دارد که با روحیات افراد خودش تنظیم میکند. ... هر موقع تلویزیون را روشن کنید تعدادی افسر نشست‌هاند درمورد جنگ بحث میکنند درحالیکه ما برای کشیدن یک بلندگو در خط که بخواهیم یک تبلیغات روانی [علیه نیروهای دشمن] انجام دهیم، مشکل داریم.»^(۱)

۱. فرماندهان و مسئولان سپاه پاسداران در جلسه با اعضای کمیته بررسی مشکلات جنگ مجلس شورای اسلامی از نحوه برآورد و تخصیص بودجه جنگ و شیوه تقسیم آن بین ارتش و سپاه پاسداران ابراز ناراحتی کردند.

در ادامه این جلسه طولانی محمود احمدپور مسئول تدارکات سپاه پاسداران، به موضوع بودجه جنگ اشاره کرد و گفت: مشارکت اصلی نمایندگان در عملیات زمانی است که میخواهند بودجه سپاه را تعیین کنند. ما معتقدیم که پول را به سازمانی بدهید که میجنگد. این مسئله هنوز در مملکت حل نشده است که پول بیشتر را به سازمانی بدهند که نیروی بیشتر و حضور چشمگیری در جنگ دارد. وی با اشاره به افزایش هزینهها، مثلاً ۴ برابر شدن مصرف مهمات در عملیات والفجر ۸ در مقایسه با عملیات بدر، خواستار افزایش بودجه به نسبت هزینهها شد.

یکی دیگر از مسئولان سپاه پاسداران نیز با بیان اینکه سپاه سازمانی تازه تأسیس می باشد که از قبل هم دارای تجهیزات و تأسیسات اساسی یک نیروی نظامی نبوده و از آغاز جنگ وارد میدان شده است، به توسعه تدریجی و شرکت گسترده سپاه در عملیاته‌ای پیدری اشاره کرد و خواستار توجه جدی به نیازهای جنگی سپاه پاسداران شد. وی افزود: اخیراً محسن رفیق‌دوست رفت و ۱۵۰۰ خودرو شامل آمبولانس و تویوتاوانت از نخستوزیر، گرفت. حالا یک مرد میدان بیاید و با توجه به نیاز یگانها این تعداد را تقسیم کند. درحالیکه جنگ نیازهای زیادی دارد باید سیاست صنعتی کشور را براساس سیاست دفاعی و جنگی تنظیم کرد. زمانی ما نیاز به مین نداشتیم، اما الآن برای جلوگیری از تهاجم دشمن نیاز داریم که مین کار بگذاریم و برای تهیه آن نیاز به بودجه داریم. درواقع برخی موارد به ما تحمیل شد. خداوکیلی سالها نیاز به مینگذاری نداشتیم و سابقه نداشت مین به کار ببریم، اما امروز مجبوریم به طوریکه یک لشکر در محور خودش ۳۰۰۰ مین کار گذاشته است.

امروز، نیاز به ماسک ضدشیمیایی داریم، ولی برای تهیه آن وابسته به خارج هستیم. برای اجرای یک عملیات نیاز به ۳۰۰ ماشین رفع آلودگی است، ولی نداریم. اکنون یگانها از نبود

ص: ۲۱۶

زمینی سپاه، ۱۶/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۷۷۵)، مهدی انصاری.

لودر و بولدوزر رنج میبرند. احمد غلامپور و عزیز جعفری اینجا حضور دارند و شاهد هستند که چند شب پیش، دنبال دوتا لودر میگشتیم. یعنی ما دوتا لودر در مملکت نداریم؟! اعتبار برای خرید آن نداریم؟! معتقدم داریم. به اندازه‌های که جنگ را اداره کنیم داریم. فقط یک چیز نداریم و آن توجه به مسائل و نیاز واقعی سازمانها است.

یکی دیگر از فرماندهان حاضر در جلسه نیز ابراز داشت: باور کنید گاهی اوقات فرمانده لشکر یا یک تیپ را میبینیم از شرمندگی نمیخواهیم با او روبه رو شویم چون میدانیم دردش چیست؟ رزمنده ما برای سنگرسازی گونی ندارد. واقعاً بعد از ۵ سال برویم در نخلستانها، یک چاه بکنیم و دستهجمعی سرمان را داخل آن کنیم و درد دل کنیم.^(۱)

۲. هواپیماهای ایران پایگاه نظامی رواندوز عراق را بمباران کردند. جنگنده‌های عراقی نیز علاوه بر یک نفتکش قبرسی، شهر مریوان و چهار پادگان ایران را هدف حمله قرار دادند. این حملات تلفات و خساراتی به بار آورد.

ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران در اطلاعیه نظامی شماره ۲۴۶۲ اعلام کرد: «ساعت ۱۰:۳۰ صبح امروز، نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران با چند فروند هواپیمای شکاری بمافکن، محل تجمع هلیکوپترها و نیروهای دشمن واقع در شمال رواندوز عراق را بمباران کردند و سالم به پایگاه خود مراجعت کردند.»^(۲)

از سوی دیگر، صبح امروز، هواپیماهای عراقی به یک نفتکش قبرسی ۲۷۳۰۰۰ تنی موسوم به I.O.R در فاصله ۶۴ کیلومتری جزیره خارک حمله کردند، این نفتکش که حامل ۲۵۰۰۰۰ تن نفت سنگین بود، دچار آتشسوزی شد.^(۳)

قرارگاه رمضان نیز از حمله هوایی دشمن به پادگان و دو نقطه از شهر مریوان خبر داد. این قرارگاه بدون اشاره به نتایج حمله به پادگان شهید عبادت در این شهر، اعلام کرد که دو بمب یکی به نزدیکی پمپترین و به مقابل ساختمان جهاد اصابت کرده است.^(۴) فرماندار شهرستان مریوان تعداد شهیدان این حمله را ۷ نفر و مجروحان را ۸ نفر اعلام کرد و افزود بیش از ۳۰ واحد مسکونی، تجاری و چندین خودرو تخریب یا به آنها خسارت وارد شده است.^(۵) به گزارش سخنگوی ستاد تبلیغات جنگ این حمله صبح امروز، درحالی انجام شد که هیئت کارشناسی سازمان ملل متحد برای تهیه گزارش از آثار حمله هوایی اوایل اردیبهشت ماه امسال،^(۶) در شهر باختران به سرمیبرد. لذا ستاد تبلیغات جنگ از هیئت کارشناسی دعوت کرد تا از مناطق بمباران‌شده مریوان نیز دیدن کند.^(۷)

ص: ۲۱۷

۱- ۷. سند شماره ۲۵۷۷۷/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین؛ و - سند شماره ۲۵۷۷۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۲- ۸. روزنامه اطلاعات، ۱۷/۲/۱۳۶۵، ص ۱۵.

۳- ۹. دفتر سیاسی نمایندگی امام در سپاه پاسداران، نشریه رویدادها و تحلیل، شماره ۹۴، ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۹.

۴- ۱۰. سند شماره ۱۵۹۰۵۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه رمضان (واحد اطلاعات) به مرکز اطلاعات، ۱۶/۲/۱۳۶۵.

۵-۱۱. سند شماره ۳۳۹۸۱۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری مریوان به استانداری کردستان، ۱۶/۲/۱۳۶۵.

۶- روستای رحیم آباد و شهرک تعاون باختران روز سهشنبه ۹/۲/۱۳۶۵، هدف حمله هوایی و بمباران جنگنده های عراقی قرار گرفت.

۷-۱۲. روزنامه رسالت، ۱۷/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

همچنین قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهدا(ع) به نقل از ژاندارمری گزارش داد: امروز ساعت ۱۱، هواپیماهای متجاوز عراقی به حریم هوایی شهر سردشت و شهرک ربط؛ ساعت ۱۲، به حریم هوایی شهر سلماس و پادگان جلدیان؛ ساعت ۱۴:۳۰، به پایگاه گاویشان در عمق منطقه مهاباد و سردشت و ساعت ۲۰:۳۰، به حریم هوایی گردان ۲۰۴ امداد تجاوز کردند که با آتش موثر پدافند هوایی مواجه و بدون هیچ اقدامی متواری شدند.(۱)

ستاد کل نیروهای مسلح عراق در اطلاعیه شماره ۲۲۱۵ درباره حملات هوایی امروز عراق اعلام کرده است: «خلبانان نیروی هوایی در ساعت ۱۱:۵۵ صبح امروز، دست به یک حمله کمرشکن و ویرانکننده علیه پادگان موسک زده و هدفهای خود را نابود ساختند. همچنین در ساعتهای ۱۱:۵۸، ۱۴:۴۶، ۱۴:۵۰ و ۱۵:۲۰ به ترتیب حملاتی علیه پادگان مریوان، پادگان سردشت، حمله مجدد به پادگان موسک و حمله به پادگان کلالة انجام دادند که در حمله به پادگان کلالة ۲۰ خودروی نظامی به آتش کشیده شد. در مجموع هواپیماهای نیروی هوایی ما امروز، ۹۵ مأموریت رزمی علیه مراکز تجمع و مواضع جنگافزارهای ایران انجام دادند و پس از تحمیل تلفات زیاد، سالم به پایگاههای خود بازگشتند.»

این اطلاعیه افزوده است: در ساعت ۱۰:۴۱، دو هواپیمای ایران قصد داشتند از مرزهای بین المللی ما در بخش شمالی رخنه کنند که با آتش سلاح ضدهوایی مجبور به فرار شدند.(۲)

۱. امروز، چند درگیری میان نیروهای خودی و گروههای ضدانقلاب در شهرهای استان کردستان و آذربایجان غربی رخ داد. همچنین با افزایش تردد افراد وابسته به گروههای ضدانقلاب در مناطق کردنشین احتمال حمله آنها به پایگاههای خودی وجود دارد.

به گزارش فرمانداری بانه، نیروهای خودی در منطقه هفتتاش با عناصر ضدانقلاب درگیر شدند. در این درگیری ۲ نفر از افراد ضدانقلاب کشته و ۳ نفر از رزمندگان مجروح شدند.(۳)

همچنین در روستای زریندژ از توابع سقز، افراد کومهله قصد حمله به پایگاه نیروهای خودی را داشتند که با آتش متقابل آنها، گریختند.(۴)

در سردشت نیز نیروهای عملیات شهری و پایگاه دادکوش با افراد ضدانقلاب درگیر شدند که درگیری بدون تلفات خاتمه یافت.(۵)

از سوی دیگر، سپاه صائیندژ از تردد افراد حزب دمکرات در روستاهای باغچه‌میشه، کهریز، بنچاقچی، خواجه و احتمال حمله آنها به پایگاه باغلوچه و دیگر پایگاههای نیروهای خودی خبر داد.(۶)

گزارش سپاه کردستان نیز از رفتوآمد تعدادی از افراد حزب دمکرات در دو روستای حسینآباد از توابع سنندج و مخروبه کلک از توابع بیجار حکایت دارد.(۷)

- ۱ - ۱۳. سند شماره ۳۵۹۶۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهدا(ع) ژاندارمری جمهوری اسلامی (رکن ۲) به فرماندهی ژاجا (رکن ۲)، ۱۷/۲/۱۳۶۵.
- ۲ - ۱۴. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۷/۲/۱۳۶۵، صص ۳ - ۱، رادیو بغداد، ۱۶/۲/۱۳۶۵.
- ۳ - ۱۵. سند شماره ۳۳۹۷۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری بانه به استاندار کردستان، ۱۷/۲/۱۳۶۵.
- ۴ - ۱۶. سند شماره ۳۱۴۲۷۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۲۱/۲/۱۳۶۵.
- ۵ - ۱۷. سند شماره ۴۰۴۲۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به فرمانده کل سپاه پاسداران، ۲۱/۲/۱۳۶۵.
- ۶ - ۱۸. سند شماره ۳۵۹۶۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه صائیندژ (واحد اطلاعات) به قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) (واحد اطلاعات)، ۱۶/۲/۱۳۶۵.
- ۷ - ۱۹. سند شماره ۳۵۹۷۲۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد سپاه ناحیه کردستان به قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) (واحد اطلاعات)، ۲۰/۲/۱۳۶۵.

همچنین طبق اخبار رسیده از شهربانی کردستان، افراد کومهله از اهالی بانه و روستای گویزهکوره از توابع مریوان اخاذی کرده‌اند.^(۱)

به گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، نیروهای سپاه در روستای دورگهسنگ از توابع نقده تعدادی سلاح و اسناد درونگروهی حزب دمکرات را کشف و ضبط کردند.^(۲)

۲. حکومت عراق برای به رهبرداری بیشتر از توان گروههای مخالف جمهوری اسلامی در زمینههای جاسوسی، خرابکاری و ضربه زدن به پایگاههای ایران دست به اقدامات جدیدی زده است.

واحد اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به نقل از قرارگاه شمال غرب سپاه پاسداران اعلام کرد:

«تعداد ۴۵۰ نفر از منافقین بعد از سپریکردن دورههای خرابکاری و آموزشهای سیاسی با اونیفورم سربازی توسط سازمان امنیت عراق به خاک جمهوری اسلامی نفوذ داده شده‌اند. از این تعداد ۱۳۰ نفر به استان کردستان، ۱۰۰ نفر به آذربایجان شرقی، ۱۰۰ نفر به آذربایجان غربی، ۴۰ نفر به باختران، ۶۰ نفر به تهران و ۲۰ نفر به اصفهان رفته‌اند.»^(۳)

قرارگاه مقدم رمضان نیز اعلام کرد: «دولت بعث عراق از حزب دمکرات خواسته که کلیه نیروهای نظامی حزب را در اختیار آنها قرار دهند تا استخبارات عراق نظارت کامل روی عملیاتهای آنها در داخل کشور داشته باشد.»^(۴)

گروه اطلاعات ژاندارمری جمهوری اسلامی در نامه‌های خطاب به وزارت اطلاعات نوشته است: «تعدادی از سران عمده ضدانقلاب تحتامر دولت عراق به نامه‌های...^(۵) از جمله سردار جاف و برادرزاده و افراد تحتامرش که احتمالاً به استعداد ۴۰۸ نفر میباشند با همیاری دولت بعث عراق، اقدام به پاتک مذبحانهای در منطقه شمیران نموده است. همچنین اللهنظر رستی با اقوام و ایادی خود شامل...^(۶) هماهنگ کردند تا درمورد حمله به پاسگاهها و پایگاهها و ضربه زدن در گلوگاهها و محورهای مواصلاتی به ویژه مناطق بزمیرآباد، کانیسفر و ریجاب اقدام نمایند.»^(۷)

گزارشهای دیگری حاکی است که تعداد ۲۵۰۰ نفر از عشایر منطقه هرکی عراق که ازطریق دولت بعثی تسلیح شده‌اند از مرز مشترک ایران و عراق به طرف کوههای دلاپرداغ عزیمت کردند.^(۸)

۱. پیشمرگان حزب دمکرات کردستان عراق به مواضع نظامیان عراقی در منطقه سرسنگ حمله کردند. شوکت بارزانی نماینده حزب دمکرات کردستان عراق در گزارشی از عملیات علیه نیروهای عراقی اعلام کرد که «نیروهایی از پیشمرگان منطقه شیخان، مواضع دشمن مستقر در

ص: ۲۱۹

۱- ۲۰. سند شماره ۳۱۴۲۷۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۲۰/۲/۱۳۶۵.

۲- ۲۱. سند شماره ۱۳۷۴۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به فرماندهی کل سپاه

پاسداران، ۱۸/۲/۱۳۶۵.

۳- ۲۲. سند شماره ۱۳۴۴۱۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) (واحد اطلاعات) به ستاد مرکزی سپاه (واحد اطلاعات)، ۱۶/۲/۱۳۶۵.

۴- ۲۳. سند شماره ۲۶۶۸۹۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه مقدم رمضان به فرمانده ناحیه ۲، - ۱۶/۲/۱۳۶۵.

۵- نام افراد در سند محفوظ است.

۶- نام افراد در سند محفوظ است.

۷- ۲۴. سند شماره ۱۳۷۲۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ژاندارمری جمهوری اسلامی (رکن ۲) به وزارت اطلاعات، ۱۶/۲/۱۳۶۵.

۸- ۲۵. سند شماره ۱۳۷۲۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ژاندارمری جمهوری اسلامی (گروه اطلاعات) به وزارت اطلاعات، ۱۶/۲/۱۳۶۵.

سرسنگ شامل مقر سازمان حزب بعث، قرارگاه سازمان امنیت، قرارگاه اتحاد زنان، ایستگاه پست بازرسی سرسنگ - عمادیه و سرسنگ - دھوک و پایگاههای اطراف بخشداری سرسنگ را با توپ، آر.پی.جی و سلاحهای سبک مورد حمله قرار دادند.» درهمینحال، واحد دیگری از پیشمرگان، مواضع دشمن مستقر در یگان پزشکی صحرائی در کاریفا را با خمپارها نواز و تیربار مورد حمله قرار داد که بنا بر گزارشهای اولیه، در این حمله خسارتهای بسیار سنگین جانی و مالی به دشمن تحمیل شده است.^(۱)

۲. رئیس جمهور ایران با محکوم کردن تصمیمات سران هفت کشور صنعتی غرب، امریکا را تروریست اصلی برشمرد و بر ضرورت مقاومت علیه آیین سلطه‌گری و سلطه‌پذیری تأکید کرد.

دیدار مسئولان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با آیت الله سیدعلی خامنه‌ای
رئیس جمهور و رئیس شورای عالی دفاع

آیت الله سیدعلی خامنه‌ای رئیس جمهور، امروز در دیدارهای جداگانه با مسئولان حفاظت اطلاعات سپاه پاسداران و مسئولان سازمانها و ارگانهای مستقر در فرودگاه تهران ضمن اشاره به تجاوز امریکا به لیبی، قطعنامه سران هفت کشور صنعتی را اتفاقنظر روی یکی از شرماورترین حوادث تاریخ توصیف کرد و گفت: در این قطعنامه باید ریگان و امریکا محکوم می شدند، زیرا آنها به گرانادا حمله کرده‌اند، به ضدانقلابیون نیکاراگوئه اسلحه داده‌اند و به زشت‌ترین تروریستهای عالم کمک کرده‌اند. رئیس جمهوری در ادامه تصریح کرد: تروریست فرانسه است که ضدانقلابیون را در آغوش خود جا داد و به آنها کمک میکند. آیت الله خامنه‌ای همچنین با انتقاد از سکوت سازمان ملل متحد و سازمانهای وابسته به این سازمان در محکوم کردن حمله امریکا به لیبی، آن را نتیجه ترس از سلطه‌گران توصیف کرد و افزود: «ما علیه آیین غلط سلطه‌گری و سلطه‌پذیری ایستادهایم و روی این اصل در همه کشورها مردم روشنفکر این مسئله را میبینند.»^(۲)

ص: ۲۲۰

۱- ۲۶. سند شماره ۱۸۲۴۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از نماینده کمبا ۱۱ (شوکت بارزانی) به فرماندهی گردان ۱

۳. فرمانده عالی جنگ عصر امروز در دیدار با مسئولان حفاظت و اطلاعات مناطق و نواحی و یگانهای رزمی سپاه پاسداران، پیروزی عملیات والفجر ۸ را دلیلی بر اقتدار اطلاعاتی جمهوری اسلامی و رسوایی دستگاههای اطلاعاتی دشمن دانست. وی ضمن تأکید بر ضرورت هشپاری بیشتر سپاه پاسداران برای جلوگیری از رخنه دشمن در حوزههای اطلاعاتی، سپاه پاسداران را قدرتی قوی در مقابله با توطئههای دشمن توصیف کرد.

در این دیدار، حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی نماینده امام در شورایعالی دفاع، در مقایسه توان اطلاعاتی ایران و دشمن گفت: «طرح عملیات والفجر ۸ مدتهای مدید در جریان بود و طرح آن ریخته شده بود و فرماندهان [ارشاد] سپاه از آن اطلاع داشتند. همچنین خبر آن به فرماندهان لشکرها سپاه و سپس به واحدها و سران نیروها سرایت کرده و نیروهای تدارکاتی و مهندسی از آن مطلع شده بودند. خیلی از افراد مطالب زیادی از این عملیات میدانستند، به علاوه، چشمهای خارجی از قبیل ماهوارهها و آواکسهای امریکایی و منابع دیگر جاسوسی با دقت مواظب بودند، ولی همه آنها حسابی رودست خوردند و واقعاً رسوا شدند.» وی افزود: «علاوه بر شکست حیثیتی و نظامی که بر عراق وارد شد، رسوایی اطلاعاتی که بر مدعیان سلطه اطلاعاتی وارد آمد بسیار عظیم بود؛ هرچند ابعاد این رسوایی فاش نشد و آنها زیاد روی آن صحبت نکرده و سعی نمودند بر آن سرپوش بگذارند.»

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی با اشاره به امکانات جاسوسی دشمن افزود: «منافقین برای دادن اطلاعات به صدام پول زیادی از وی دریافت میکنند. آواکسها مرتباً کار میکنند. دشمنان ما مدعی هستند که آنها همه هستههای نفوذی در ایران دارند. ما شک نداریم که غرب و شرق و ارتجاع اگر اطلاعاتی به دست بیاورند در اختیار دشمن قرار میدهند و آنها هم که بیطرف هستند اگر مخالف ما نباشند مخالف جنگ هستند و اطلاعات را میدهند. اینتلیجنت سرویس، سی.آی.ای و موساد و کا.گ.ب،^(۱) امکانات سفارتخانههای کشورهای مرتجع در ایران، بسیاری از امکانات راداری و وسایل استراقسمع و جاسوسی در جبهه ها، عکسهای هواپیماهای عراقی که با پرواز در ارتفاع بالا با دوربینهای مخصوص همه منطقه را در عکس نشان میدهند و هرگونه امکانات دیگر، همه فریب خوردند و نتوانستند کاری از پیش ببرند و این گوشهای از قدرت حفاظت و اطلاعات را به نحوی نشان میدهد. اگر این مسائل به جایی درز پیدا میکرد همه زحمتهای فداکاریها و خرجها را هدر میداد.»

فرمانده عالی جنگ با اشاره به اینکه دشمنان جمهوری اسلامی برای نفوذ در نهادی همچون سپاه خیلی سرمایهگذاری کردهاند، درباره نقش راهبردی سپاه پاسداران در جنگ و حفاظت از

ص: ۲۲۱

۱- اینتلیجنت سرویس، سی.آی.ای (سیا)، موساد و کا.گ.ب به ترتیب سازمانهای اطلاعاتی و جاسوسی انگلستان، امریکا، رژیم صهیونیستی و شوروی هستند.

انقلاب اسلامی گفت: «موقعی که سپاه شروع به کار کرد اکثر ارگانها به خاطر انقلاب هر کاری را انجام میدادند ما هم در هر بخشی که می توانستیم کار میکردیم و هر جا باری به زمین گذاشته شده بود برمیداشتیم. سپاه هم انصافاً هر جا صدای فریادی میرسید دخالت میکرد و حق هم همین بود و هیچ چاره‌ای جز این کار وجود نداشت. الآن هم همینطور است و اگر نیازی به کمک باشد شما وارد میدان خواهید شد حتی اگر در اساسنامه سپاه هم پیش بینی نشده باشد.»

نماینده امام در شورای عالی دفاع با یادآوری تلاش همیشگی دشمنان در جریانات، گفت: «در همان سال اول که انقلاب پیروز شد، دشمنان اسلام به نقش سپاه و نهادهای دیگر پی برده و در تحلیل‌هایشان در آن زمان گفته بودند که بر فرض هم که بتوانیم کودتایی در ایران راه بیندازیم، باوجود سیهزار نیروی سپاه امکان کودتا وجود ندارد.»

حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی با بیان اینکه امروز سپاه خیلی رشد کرده و انبوهی از افراد مخلص در این نهاد عظیم متشکل شده‌اند، افزود: «طبعاً نباید انتظار داشت که یک شیوه مدیریت برای همیشه باقی بماند و قانون بشود. یک قانون که با تجربیات هفتساله تعیین می شود ممکن است با تجربیات جدید پیشرفت کند. هنگامیکه تجربیات جدید در سالهای آینده به دست آوریم ممکن است اشکال سازماندهی سپاه هم به صورت فعلی نباشد. مقدار زیادی تجربه پیدا کردیم و مقدار زیادی هم باید در آینده پیدا کنیم.»^(۱)

۱. فرمانده کل سپاه پاسداران در پیامی از خدمات و رشادتهای رزمندگان تیپ ۱۸ الغدير در رویارویی با دشمن تمجید و تصریح کرد که عراق شکستی را که در جزایر خیبر، متحمل شد از یاد نخواهد برد.

در پی حضور و تلاشهای موفقیت آمیز رزمندگان تیپ ۱۸ الغدير در جزایر مجنون و منطقه فاو، که سهم بسزایی در پیروزیهای نیروهای خودی در این دو جبهه و حفظ دستاوردهای آن داشت، محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، پیامی برای رزمندگان این تیپ و مردم استان یزد - که پشتیبانی اصلی این یگان را برعهده دارند - ارسال کرد. در بخشی از این پیام که در شماره امروز روزنامه ابرار به چاپ رسیده، آمده است: «از میان خیل این سلحشوران که پیروزیهای عظیم در فاو را تا امروز رقم زده‌اند شیرمردان تیپ الغدير صحنههایی پرشور و سراسر حماسه را در صفحات تاریخ انقلاب اسلامی نگاشته‌اند که نسلها سینه‌به‌سینه از کلام پدران و مادران بر گوش جان فرزندان آینده انقلاب خواهند رسانید و این سرمایه گرانبه‌ا را برای عصرها و نسلها به یادگار خواهند گذاشت. عزم استوار و جهاد بیامان دلاورمردان تیپ الغدير خصوصاً کاروانیان کربلا، بالاخص قشرهای دانشجویان در این کاروان نمایی از اوج حماسه‌آفرینیها و شجاعتها در نبرد اخیر رزمندگان اسلام علیه قوای زبون بعثی که به راستی قلم از ترسیم رشادتها و خلوص این پاکبازان عاجز است و بیان از تدوین ایثارشان قاصر. مقاومت شما در جزایر خیبر ظرف چندین شبانه‌روز نبرد بیسابقه نه تنها اعجاب دنیا را برانگیخت، بلکه طلسم تحرکات اخیر دشمن

ص: ۲۲۲

را شکست و پوزه دشمن زبون در تهاجمات اخیر در جزایر خیبر را به خاک مالید. سردار قادسیه که قصد داشت مذبحانه به دنیا اعلام کند که هنوز زنده است، آنچنان درسی شما دلیرمردان و قهرمانان استان یزد در جزایر خیبر به او دادید که هرگز از یاد نخواهد برد.»^(۱)

۲. سرپرست ستاد تبلیغات جنگ با تأکید بر ضرورت بیان حقایق جنگ، خاطرنشان کرد که تجربه کم و استفاده نکردن از هنر در تبلیغات موجب شده تأثیر مورد انتظار در این کار به دست نیاید.

کمال خرازی با اشاره به اهداف و نتایج اجلاس کمیته‌های تبلیغات جنگ، درباره تبلیغات در جنگ گفت: «به همان شکل که جنگ ما، یک جنگ مردمی است، تبلیغات جنگ نیز باید مردمی باشد.» خرازی با اشاره به اظهارات رئیس مجلس شورای اسلامی در مورد انعکاس حقایق جنگ افزود: «گاهی اوقات دست‌اندرکاران تبلیغات احساس میکنند که برخی مسائل را باید به نحوی به مردم ارائه دهند که برخی مسائل آنان تضعیف نشود، چنین گرایشی در کار تبلیغات حتی در تبلیغات جنگ ناشی از عدم شناخت کامل مردم است. مردم ما کسانی هستند که انقلاب کردند و جنگ را هم اداره میکنند، بنابراین اگر خبری داده شود که مثلاً در فلان نقطه آسیبی وجود داشته، نباید تصور شود که این مردم روحیه خود را خواهند باخت.»

کمال خرازی سرپرست ستاد تبلیغات جنگ

وی کار تبلیغات جنگ را چنین ارزیابی کرد: «در تبلیغات آنطور که حق مطلب ایجاب میکند که ایثار رزمندگان و فرهنگ جبهه مطرح شده باشد در حد متوسطی هستیم و این مسئله ناشی از عوامل گوناگونی از قبیل کم‌تجربگی و عدم استفاده از هنر در کار تبلیغات می باشد.» خرازی افزود: «مسئله اصلی که تبلیغات جنگ را در حد متوسط نگه میدارد بعد بین المللی آن به دلیل توطئه گسترده تبلیغات استکبار علیه انقلاب اسلامی است، زیرا برعکس امکانات محدود ایران در صحنه بین المللی، دشمنان انقلاب اسلامی به وفور از امکانات تبلیغی در جهان برخوردارند. گاهی حرفهایی که تلاش میکنیم در جهان انعکاس یابد، منعکس نمی شود، اما کوچکترین حرف دشمنان ما خیلی سریع و در سطحی وسیع منعکس می شود.» وی خاطرنشان کرد: «باوجود اینکه رادیوی برونمرزی ما در انعکاس صدای انقلاب تلاش دارد، اما با سرمایه‌گذاریهای دشمنان در پارازیت‌کردن آن مواجه هستیم.»^(۲)

۱- ۲۹. روزنامه ابرار، ۱۶/۲/۱۳۶۵، ص ۶.

۲- ۳۰. روزنامه ابرار، ۱۷/۲/۱۳۶۵، ص ۱.

بازدید کارشناسان سازمان ملل متحد از روستای رحیم آباد و شهرک تعاون باختران که به تازگی به وسیله هواپیماهای عراقی بمباران شده است.

۱. به درخواست ایران، نماینده سازمان ملل متحد از مناطق مسکونی بمباران شده شهر باختران دیدن کرد. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی سرپرست تیم نظامی سازمان ملل متحد مستقر در جمهوری اسلامی ایران صبح امروز، از روستای رحیم آباد و شهرک تعاون باختران که روز سهشنبه ۹/۲/۱۳۶۵، هدف بمباران هواپیماهای عراقی قرار گرفتند، بازدید کرد. در این دیدار یکی از کارشناسان نظامی کشورمان نحوه حمله هوایی دشمن را تشریح کرد و گفت حدود ۱۶ تا ۲۰ بمب در این دو منطقه فرو ریخته شده که تعدادی از آنها عمل نکرده، ولی بقیه منفجر و موجب شهید یا مجروح شدن عده‌ای از اهالی این روستاها شدند. سپس نماینده سازمان ملل از بمبه‌ای عمل نکرده و محل اصابت بمبه‌ای عکس تهیه کرد و با حفظ تدابیر امنیتی یکی از بمبه‌ای خوشه‌ای عمل نکرده را با خود برد. سرپرست تیم نظامی سازمان ملل در ادامه با پدر و مادر مجتبی الماسی کودک ۹ ساله‌ای که در بمباران شهید شده بود گفتگو کرد. مردم حاضر در منطقه نیز درحالی‌که شعار "جنگ، جنگ، تا پیروزی"، "مرگ بر امریکا"، و "مرگ بر صدام" سرمیدادند، از نماینده سازمان ملل خواستند که جنایات صدام را به سازمان ملل منعکس کنند. (۱)

۲. همزمان با اعزام کاروانهای نیروهای داوطلب از استان هرمزگان و کاشان به جبهه‌های نبرد، گروهی از طلاب خارجی مقیم ایران نیز عازم جبهه‌ها شدند. همچنین رئیس ستاد مرکزی سپاه دستور جذب داوطلبان عراقی را برای حضور در جبهه‌ها صادر کرد. نماینده امام در شورای عالی دفاع از استقبال مردم برای حضور در جبهه‌ها تجلیل کرد.

در آستانه فرارسیدن ماه مبارک رمضان، چهارمین کاروان راهیان کربلا و نخستین کاروان لیبک یا امام از استان هرمزگان؛ گروهی از کارشناسان زراعت، آب و خاک اداره کشاورزی مازندران؛ گروهی از بسیجیان بندر لنگه؛ ششمین کاروان راهیان

کربلا- و سومین کاروان لییک یا امام شامل نیروهای رزمی و تخصصی از دانشجویان، دانشآموزان، کارمندان و کارگران
شهرستان کاشان؛

ص: ۲۲۴

۱- ۳۱. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۷/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

گروهی از ورزشکاران داوطلب شهرستان نقده؛ گروهی از سربازان پادگان گنبد؛ بیش از ۱۵۰ تن از نیروهای تخصصی هنرستانهای فنی استان اصفهان؛ جمعی از داوطلبان شهرستان اردستان و دومین کاروان راهیان کربلا از کرج عازم جبهه ها شدند.^(۱)

روزنامه کیهان نیز گزارش داد: امروز، گروهی از روحانیون حوزههای علمیه عراق، لبنان، بحرین، سیرالئون و افغانستان پس از حضور در مجلس شورای اسلامی به جبهه های جنگ عزیمت کردند.^(۲)

همچنین با توجه به تمایل اتباع عراقی مقیم ایران برای حضور در جبهه ها امروز، علیرضا افشار رئیس ستاد مرکزی سپاه پاسداران، در نامه‌ای به همه نواحی و پایگاههای سپاه پاسداران دستور داد: «چنانچه نیروهای عراقی در شهرهایی که دفتر بسیج عراق تشکیل نشده، جهت آموزش و اعزام مراجعه نمودند، سریعاً آنها را جذب و به واحد بسیج عراق قرارگاه رمضان مستقر در ستاد مرکزی سپاه، معرفی کنید.»^(۳)

حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی نماینده امام در شورایعالی دفاع، امروز در دیدار با مسئولان ستاد تبلیغات جنگ ضمن اشاره به استقبال عمومی مردم برای حضور در جبهه گفت: «مردم ما عجب می‌جنگند، هر لحظه شاهد صحنههایی از خانوادههای شهید، از اعزام نیرو، حالات عاشقانه مجروحین، جنگیدنهای شجاعانه و امداد گریهای امدادگران هستیم که هر کدام از اینها انسان را به سختی تکان میدهد. جنگیدن اینها یادآور اوج خوبیهای زمان پیامبر(ص) است.»^(۴) ۳۵

۳. در پی شکست عراق در عملیات والفجر ۸، کشورهای عرب حامی عراق با نگرانی از تزلزل ساختار حکومتی در این کشور، برای تقویت حکومت صدام و برقراری آتشبس میکوشند.

به گزارش خبرگزاری عراق از ابوظبی، مجلس امارات متحده عربی امروز، در بیانیه‌ای ضمن ابراز نگرانی از افزایش عملیتهای نظامی ایران، این اقدام را عامل برهم زدن امنیت و آرامش کشورهای حوزه خلیج فارس و زمینه‌ساز مداخله کشورهای بیگانه در منطقه برشمرد و از ایران خواست درخواستهای صلح را بپذیرد و به جنگ علیه عراق پایان دهد.^(۵)

از سوی دیگر، شاذلی قلیبی دبیرکل اتحادیه عرب، در پیامهای مشابهی که برای شرکتکنندگان در گردهمایی سران هفت کشور صنعتی در توکیو، ارسال کرد، با اشاره به جنگ ایران و عراق،

ص: ۲۲۵

۱- ۳۲. روزنامه ابرار، ۱۶/۲/۱۳۶۵، ص ۶.

۲- ۳۳. روزنامه کیهان، ۱۶/۲/۱۳۶۵، ص ۲۱.

۳- ۳۴. سند شماره ۷۵۶۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به کلیه نواحی و پایگاههای تابعه، ۱۶/۲/۱۳۶۵.

۴- حجت الاسلام هاشمی با یادآوری خاطره‌ای از روحیه مردم در حمایت و دفاع از انقلاب اسلامی افزود: یکی از دوستان ما

به تازگی شهید شد. او زن جوانی داشت اخیراً ازدواج کرده و یک فرزند هم داشت. پدرش میگفت ما نمیدانستیم چگونه خبر شهادت را به این زن بدهیم. با مقدماتی آقای ناطق نوری که عموی ایشان بودند، مقرر شد مسئله را به نحوی بازگو کنند. اتفاقاً مراسم ازدواج یکی از بستگان هم بود و از سویی جنازه هم برای تشییع آماده بود. در حین اینکه آن خانم را برای دریافت خبر شهادت (همسرش) آماده می کردند او زودتر مسئله را احساس میکند دو، سه قطره اشک میریزد و سپس میگوید الحمدلله که ما هم به این افتخار نائل شدیم. بعد خواهش میکند که او را تا صبح با جنازه شهیدش تنها بگذارند و او تا صبح با شهیدش تنها ماند و در کنار جنازه مطهر او نماز میخواند. بعد هم مثل گذشته به زندگیش ادامه میدهد و مثل یک قهرمان، مردانه مقاومت میکند و اینها نمونههایی است که ما زیاد میبینیم و ستاد تبلیغات باید اینها را به به ترین نحو منعکس کند. [روزنامه رسالت، ۱۶/۲/۱۳۶۵، ص ۲]

۵-۳۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۹، ۱۸/۲/۱۳۶۵، ص ۲، ابوظبی - خبرگزاری عراق، ۱۶/۲/۱۳۶۵.

بدون آنکه نامی از ایران برد، راه حل پایان جنگ را اعمال فشار قدرتهای بزرگ بر ایران ذکر کرد و افزود: «جنگ ایران و عراق که مدت پنجسالونیم ادامه دارد با قراردادن یکی از حساسترین مناطق جهان در معرض خطری جدی، به پیچیدگی اوضاع افزوده است. تلاشهای متعددی برای پایان دادن به این جنگ انجام شده است که تاکنون هیچیک مؤثر نبوده است و این امر به گونهای فراینده آشکار می شود که تنها یک اقدام شدید از سوی قدرتهای بزرگ میتواند طرف سرسخت را به وارد شدن به یک فرایند تعیین شده از طریق مذاکره و پذیرفتن قطعنامه شورای امنیت، درست همانگونه که طرف دیگر یعنی عراق از ابتدا انجام داده است، بکشانند.»^(۱)

همچنین به گزارش رادیو صوتالجماهیر، رفعت محجوب رئیس مجلس مصر، در ملاقات با سعدون حمادی رئیس مجلس عراق، بر پشتیبانی مصر از عراق در مقابله با ایران تأکید کرد.^(۲)

۱. به گزارش یک خبرنگار ژاپنی از بغداد، عراق برای جبران کمبود نیروی انسانی در جنگ، افراد بالای ۳۷ سال را هم به جبهه ها اعزام میکند. در همین حال اوضاع اقتصادی این کشور نیز به وخامت گراییده است.

روزنامه توکیو شیمبون (چاپ ژاپن) در گزارشی به نقل از خبرنگار خود در بغداد به بررسی اوضاع اقتصادی و کمبود نیروی انسانی در عراق پرداخته است. در این گزارش آمده است: «در خیابانهای بغداد جوان نمیینید، ولی همه جا عکس بزرگی از صدام حسین رئیس جمهوری عراق، نصب گردیده است. مردمی که در خیابانها میینید، مصریها، عربستان سعودیها، اردنیها، فیلیپینیها و پاکستانیها میباشند که به عنوان کارگر از آنها استفاده می شود. به گفته تعدادی از خارجیها، سربازانی که به تازگی در بغداد مشاهده میشوند کلاً بالای سنین ۴۰ یا ۵۰ سال میباشند. تا دو سال پیش، کسانی که پایینتر از ۳۷ سال داشتند برای جنگ به جبهه اعزام می شدند ولی از آن به بعد دیگر هیچگونه شرایط سنی وجود ندارد. یکبار راننده سفارت ژاپن در بغداد، که یک عراقی ۳۷ ساله است، ناپدید شد و برای بار دوم او را به جبهه ها اعزام نمودند. با اطلاع دقیقی که سفارت ژاپن به دست آورده حتی مسئول میز ژاپن در وزارت خارجه عراق که مرد میانسالی است اخیراً به جبهه ها اعزام شده است. به وزارت خارجه و وزارت اطلاعات و غیره سر زدم و از کارمندان و مسئولین، کسی را در حدود سنی ۳۰ سال ندیدم، شاید بقیه هم اعزام شده باشند. در حال حاضر اداره نظام وظیفه عراق دندانش را برای کارگران خارجی شاغل در این کشور تیز کرده است. برای مثال در هتل شرایتون بغداد، که بیش از ۴۵۰ خارجی اقامت دارند، به طرق مختلف از همه آنان خواسته شده که در ازای پول خوب به جنگ بروند.»

خبرنگار روزنامه توکیو شیمبون در ادامه درباره تأثیر جنگ بر زندگی شهروندان عراقی و اوضاع اقتصادی نوشته است: «مسئله جنگ در زندگی شهروندان تأثیر عمیقی داشته است، قیمت آب آشامیدنی که به صورت بطری خریداری میگردد روز به روز بالا میرود. قیمتها افزایش سریعی پیدا کرده و با وضع قیمت نفت که در حال حاضر در بازار بین الملل پایین آمده، احتمالاً

وضع اقتصاد در عراق تاریکتر از گذشته خواهد گردید. خیابان‌هایی که اطراف دوایر دولتی می باشد، همواره با مشکل مسدود شدن روبه رو هستند. تقسیم اراضی بین خانواده‌هایی که در جنگ بستگانشان را از دست داده‌اند دیگر به سختی انجام میگیرد. به گفته منابع غربی، کشورهای عربی منطقه که در رأس آنها عربستان سعودی می باشد نسبت به کمکهای اقتصادی به عراق دچار تزلزل شده و بیش از این نمیتوانند به عراق امیدوار باشند.»(۱)

۲. دولتهای مصر، اردن و ایتالیا کمکهای نظامی و اقتصادی خود را به عراق ادامه میدهند.

براساس گزارشهای منتشر شده، مصر تعدادی نیرو و چند خلبان و اردن نیز سربازان بسیاری مجهز به سلاحهای سبک و سنگین به عراق اعزام کرده‌اند.(۲)

به گزارش رادیو لندن، پس از قطع راه ارتباط آبی عراق از طریق اروندرود به خلیج فارس و مشکل عبور از راه آبی خور عبدالله، بندر عقبه اردن که تا چند سال پیش هر روز حدود ۱۰ کشتی در حال تخلیه یا بارگیری و در انتظار نوبت در آن دیده می شد، امروزه جانشین مناسبی برای بندر بصره عراق و مهمترین معبر برای ورود کالاهای ضروری عراق تبدیل شده است، به گفته رادیو لندن به نظر میرسد استفاده گسترده عراق از بندر عقبه، که متضمن رشد اقتصاد اردن نیز می باشد، با موافقت رژیم صهیونیستی و در ازای تأمین نیازهای نفتی و صدور اسلحه صورت میگیرد.(۳)

شرکت ایتالیایی ساییم نیز امروز، اعلام کرد که یک قرارداد ۲۳ میلیون دلاری را به منظور احداث یک خط لوله و یک تلمبه خانه برای عراق امضا کرده است. این خط لوله ۱۲۶ کیلومتری نفت خام عراق را برای صدور به بندر ینبع عربستان در دریای سرخ منتقل خواهد کرد.(۴)

۳. سوریه بازگشایی خط لوله نفت عراق در خاک آن کشور را منوط به تغییر موضع بغداد درمورد دمشق دانست.

به گزارش خبرگزاری آلمانغربی، وزیر نفت سوریه امروز، هنگام ورود به کویت برای شرکت در اجلاس وزیران سازمان کشورهای عربی صادرکننده نفت (آ - اوپک) اعلام کرد که این کشور آماده است در صورت تغییر سیاستهای فعلی عراق درمورد سوریه، خط لوله صادرات نفت عراق به دریای مدیترانه را بازگشایی کند.

گفتنی است سوریه با بستن این خط لوله - که ظرفیت صدور ۴/۱ میلیون بشکه نفت در روز را دارد - به اقتصاد عراق در دوران بحرانی و سخت جنگ، ضربه جدی وارد کرده است. درآمد سوریه از دریافت عوارض انتقال نفت عراق از طریق این خط لوله سالانه ۶۰۰ میلیون دلار بود.

وزیر نفت سوریه گفته است: بستن این خط لوله در سال ۱۹۸۲، ریشههای سیاسی قدیمی به علت برخی از کوششهای خصومتآمیز رژیم عراق علیه مردم سوریه، داشته است.(۵)

۱- ۳۹. روزنامه کیهان، ۱۶/۲/۱۳۶۵، ص ۲۰.

۲- ۴۰. سند شماره ۳۱۴۲۲۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۱۶/۲/۱۳۶۵.

۳- ۴۱. دفتر سیاسی نمایندگی امام در سپاه پاسداران، نشریه رویدادها و تحلیل، شماره ۹۳، ۱۶/۲/۱۳۶۵، صص ۵۱ و ۵۲.

۴- ۴۲. روزنامه ابرار، ۱۷/۲/۱۳۶۵، ص ۱۱.

۵- ۴۳. دفتر سیاسی نمایندگی امام در سپاه پاسداران، نشریه رویدادها و تحلیل، شماره ۹۳، ۱۶/۲/۱۳۶۵، صص ۴۶ و ۴۷.

۴. ریچارد مورفی معاون وزیر امور خارجه امريکا، عراق را در به رهبرداري از توان هوایی خود ضعیف دانست و نزدیکی ایران را به مرزهای کویت و عربستان تهدیدی علیه این کشورها اعلام کرد. نشریه لوس‌آنجلس تایمز نیز ایجاد یک دولت بنیادگرا در عراق را یک کابوس برای دولت امریکا خواند.

به گزارش خبرگزاری رویتر، مورفی در کمیته فرعی امور خارجه مجلس نمایندگان امریکا گفت که عراق در جنگ با ایران ضعیف عمل کرده و این تا حدودی به دلیل ناتوانی عراق در به رهبرداري از برتری هوایی خود بوده است. وی افزود عملکرد نیروی هوایی عراق با توجه به برتری تجهیزاتی که دارد مؤثر و گیرا نبوده است. بااینحال، مورفی درمورد توانایی عراق برای ادامه جنگ گفت: «عراق مقید و مصمم به دفاع از قلمرو خود است.» وی پیشروی ایران در فاو را یک تهدید دانست و گفت: «نیروهای ایرانی تنها سه تا چهار مایل با کویت فاصله دارند و کویت و عربستان سعودی را به خاطر حمایت از عراق در این جنگ تهدید میکنند.»^(۱)

نشریه امریکایی لوس‌آنجلس تایمز نیز نوشته است: دولت امریکا از ایجاد یک دولت بنیادگرا در بغداد که متحد آیت الله خمینی باشد و نیز از وارد آمدن خسارت نظامی شدید بر تأسیسات نفتی در حوزه خلیج فارس و تلاش مسکو برای به رهگیری از این آشوب، به ویژه به منظور دستیافتن به یک جای پای دائمی سیاسی در ایران نگران است و این مسائل ازجمله کابوسهای واشنگتن به شمار می‌آیند.^(۲)

۱. هفته‌نامه العمل الاسلامی به نقل از منابع دیپلماتیک در جده و ریاض، فاش کرد که صدام رئیس جمهور عراق، ماه گذشته، با جرج بوش معاون رئیس جمهور امریکا، در عربستان سعودی به طور محرمانه ملاقات کرده است. در این ملاقات که با حضور فهد شاه عربستان، انجام شده، ضمن بررسی آخرین وضعیت جنگ تحمیلی، بوش درمورد ازسرگیری حملات هوایی به ایران و توسعه اقدامات تروریستی رژیم عراق در تهران پیشنهادهایی مطرح کرده است. بوش همچنین به صدام اطمینان داده است که ازطریق ماهواره‌های امریکا در منطقه، اطلاعاتی از وضعیت تحرکات ایران در آبه ای خلیج فارس و بنادر ایران و تردد کشتیها در اختیار رژیم عراق قرار خواهد داد.^(۳)

۲. سازمان مجاهدین خلق (منافقین) سیاست صلحجویی مهدی بازرگان را ریاکارانه و خائنانه خواند. رادیو مجاهد (رادیوی اختصاصی سازمان مجاهدین خلق) به مواضع بازرگان رهبر نهضت آزادی، که در مصاحبه ای درباره جنگ^(۴) گفته بود: «جنگ به یک صلح شرافتمندانه و عادلانه نیاز دارد»، به شدت حمله کرد. رادیو مجاهد این شرط بازرگان درباره صلح را که «دولت عراق باید مسئول

ص: ۲۲۸

۱- ۴۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۹، ۱۸/۲/۱۳۶۵، ص ۲، واشنگتن - خبرگزاری رویتر، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

۲- ۴۵. دفتر سیاسی نمایندگی امام در سپاه پاسداران، نشریه رویدادها و تحلیل، شماره ۹۳، ۱۶/۲/۱۳۶۵.

۳- ۴۶. روزنامه کیهان، ۱۶/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۴- متن این مصاحبه در روزنامه فرانسوی لیبراسیون در ۲۳ به من ۱۳۶۴ چاپ شده است.

تجاوز به ایران شناخته شود و جبران خسارت و تلفات وارده را بکند» همسو با برنامه تبلیغاتی حاکمان ایران دانست و آن را ریاکاری و دستاویز و بهانه‌ای برای ادامه جنگ از سوی ایران برشمرد و خطاب به نهضت آزادی گفت: «با اعلام مواضعتان درباره صلح، معلوم شد صلحی تحت‌حاکمیت [امام] خمینی می‌خواهید و این از مکر و فریب شماس، زیرا تا [امام] خمینی هست جنگ هست و اگر کسی جنگ و سرکوب نمی‌خواهد، باید [امام] خمینی را بکشد».

رادیو مجاهد در ادامه، دیدگاه مسعود رجوی رهبر سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، درباره صلح و مواضع بازرگان را چنین نقل کرد: «باید تأکید نمود که در محاسبات استراتژیکی ما خواهندگان صلح فوری، فقط آنهایی میتوانند باشند که عمیقاً و بلادرنگ خواستار سقوط قطعی رژیم [امام] خمینی در تمامیت آن باشند. بنابراین همانگونه که نهضت به اصطلاح آزادی بازرگان در خدمت و در تمجید رژیم [امام] خمینی قرار دارد، صلحجویی ریاکارانه‌اش در خدمت جنگافروزی است».^(۱)

ص: ۲۲۹

۱- ۴۷. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۶/۲/۱۳۶۵، صص ۲۲ - ۱۵، رادیو مجاهد.

۱. امروز، در یکی از شدیدترین حملات هوایی عراق، پالایشگاه تهران بمباران شد. بر اثر این حمله تعدادی شهید یا مجروح شدند و خساراتی نیز به تأسیسات پالایشگاه وارد آمد. ارتش عراق با صدور اطلاعیهای اعلام کرد حملات هوایی به تأسیسات حیاتی ایران را ادامه خواهد داد.

براساس گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، ساعت ۱۱:۱۸ امروز، همزمان با اعلام وضعیت قرمز در تهران، هواپیماهای عراقی پالایشگاه تهران را بمباران کردند. به گفته منابع موثق در وزارت نفت در این حمله تلمبه خانه پالایشگاه، نیروگاه برق پالایشگاه اول، اتاق کنترل پالایشگاه دوم، مخزن نگهداری مواد نفتی و یک مخزن گاز مایع بر اثر اصابت بمب خسارت دیدند.^(۱) قسمتهای دیگری نیز هدف راکت قرار گرفتند، اما به دلیل حجم عظیم دود و آتش هنوز شناسایی دقیق آنها میسر نشده است.

در ساعت ۱۳:۴۰، با تلاش مأموران آتشنشانی، آتش در دو کانون پالایشگاه تاحدودی مهار شد، ولی هنوز قسمتی که کولینگ تاور نامیده می شود در آتش میسوزد. گفته می شود در صورتیکه این قسمت آسیب کلی دیده باشد، تقریباً پالایشگاه از کار میافتد.

راننده یکی از تانکهای نفتکش که هنگام این حمله در حال سوختگیری در پالایشگاه بوده است، گفت: ۶ فروند هواپیمای عراقی در بالای پالایشگاه ظاهر شدند و ۲ فروند از آنها به طرف پایین شیرجه رفتند و به قدری پایین آمدند که شمارههای آنها قابلخواندن بود. سپس تعدادی راکت

ص: ۲۳۱

۱- مجتمع پالایشگاهی ری (پالایشگاه تهران) شامل دو پالایشگاه اول و دوم و همچنین مجتمع تصفیه و تولید روغن است که با هزینه بیش از ۱۶۰ میلیون دلار ساخته شد. این مجتمع با ظرفیت ۲۶۰ هزار بشکه در روز، نخستین پالایشگاه کشور است و از این نظر خدمات ارزندهای را ارائه کرده است. نفت خام مورد احتیاج پالایشگاه به وسیله یک خط لوله ۱۶ اینچی به طول ۷۵۰ کیلومتر از منابع نفت اهواز تأمین میگردد. پالایشگاه به نحوی طراحی شده که میتواند صددرصد نفت خام اهواز یا مخلوطی از ۷۵ درصد نفت خام اهواز و ۲۵ درصد نفت سنگین سایر مراکز را تصفیه و تقطیر کند. ناگفته نماند که در طراحی این پالایشگاه از آخرین ابداعات و پیشرفتهای صنعت پالایشگاه نفت استفاده گردیده است. [دفتر سیاسی نمایندگی امام در سپاه پاسداران، نشریه رویدادها، شماره ۹۴، ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۴۳]

بمباران پالایشگاه تهران

به طرف پالایشگاه شلیک کردند. به گفته این راننده، دستگاه مادر که ایزوماکس نام دارد و مورد اصابت قرار گرفته در حال تعمیر بوده و در صورتیکه این دستگاه سالم بود، سبب انفجار شدیدتری می شد. یک مخزن قیر نیز مورد اصابت ترکش قرار گرفت که خوشبختانه آتش نگرفته است.

خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از سرهنگ نصیرزاده از مسئولان انتظامات پالایشگاه، افزوده است: ۴ فروند هواپیمای دشمن انحرافی عمل کرده و فقط ۲ فروند آنها پالایشگاه را بمباران کرده‌اند. به گفته خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی آمبولانسها مجروحان را به بیمارستان انتقال دادند. ازدحام جمعیت در اطراف پالایشگاه مشکلاتی در رفتوآمد به وجود آورده است.

ساعت ۱۲:۱۳ امروز، یک هواپیمای عراقی بار دیگر بر فراز پالایشگاه تهران مشاهده شد، اما با اجرای آتش سلاحهای ضدهوایی مستقر در پالایشگاه، گریخت. براساس اظهارات کارشناسان، مسیر هواپیما از غرب به سمت شمالشرق بوده است.

تا ساعت ۱۳:۴۵ امروز، ۵ تن بر اثر این حادثه شهید و ۸ مجروح نیز در بیمارستان شرکت نفت بستری شده‌اند. به گفته مسئول اورژانس پالایشگاه ۶ نفر که زیر دستوپا مجروح شده‌اند و ۶ خانم کارمند که موقع صرف نهار بر اثر شکستن شیشه زخمی شده‌اند هم به بیمارستان انتقال یافتند.^(۱)

حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی درباره این حمله در کتاب خاطرات خود نوشته است: «اطلاع دادند پالایشگاه تهران بمباران شده و آتشسوزی شدید است. وضعیت قرمز اعلام شده. به دفترم آمدم. نیروی هوایی میگوید رادارها، هواپیماهای مهاجم را اصلاً ندیده‌اند و حتی تا ساعت ۱۲، خیال می کردند انفجار بوده است. بعداً قبول کردند که هواپیمای دشمن بوده، ولی احتمال میدادند غیرعراقی است.^(۲) وزیر نفت میگوید که یک واحد پالایشگاه،

۱- ۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۹، ۱۸/۲/۱۳۶۵، صص ۷ و ۸، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

۲- فرمانده پدافند هوایی کشور در تاریخ ۲۳/۲/۱۳۶۵، در گزارشی درباره این حمله ضمن بیان جزئیاتی از گزارش رادارها در زمان حمله مذکور اعلام کرد: در بررسیهای انجامشده نتیجه مشخصی حاصل نشده است و این موضوع که آیا هواپیمای متخاصم به حریم تهران تجاوز کرده و پالایشگاه بمباران شده است یا نه؟ و همچنین اینکه وضعیت رادار و آمادگی پرسنل دست اندرکار چگونه بوده؟ مجهول است. [سند شماره ۴۴۰۹۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانده پدافند هوایی به فرماندهی نیروی هوایی سپاه پاسداران، ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۲]

آسیب کلی دیده و دیگری قابلترمیم است. مشکل مواد سوختی خواهیم داشت.»^(۱)

فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق در اطلاعیه نظامی شماره ۲۲۱۶ خود ضمن تهدید به ادامه حملات هوایی به تأسیسات زیربنایی و حیاتی، درباره حمله به پالایشگاه تهران اعلام کرد: «نیروی هوایی عراق در ساعت ۱۱:۴۰ پیشازظهر امروز، با چند فروند هواپیما دست به حمله هوایی غافلگیرانه و برقآسا و شدید علیه پالایشگاه نفت ایران در جنوب شهر تهران زدند تا رژیم خمینی را از استفاده از این بخش حیاتی در هدفهای جنگیاش علیه کشورمان محروم سازند. هواپیماهای ما در این حمله تمام بمبه ای آتشین خود را بر تأسیسات پالایشگاه فروریختند و آن را ویران و به آتش کشیدند و... سالم به میهن باز گشتند.»^(۲)

خبرگزاری رویتر از تهران، درباره حمله هوایی عراق به پالایشگاه تهران، گزارش داد: «امروز یک هواپیمای عراقی بمبی را که شاهدان عینی گفتند به بزرگی یک اتومبیل بود به پالایشگاه نفت تهران انداخت که باعث آتشسوزی عظیمی شد که ابری از دود بر فراز جنوب شرقی پایتخت ایران گسترده. پس از آن مأموران آتشنشانی مردم را از دو برج عمده تقطیر شیمیایی دور کردند. صدای آژیر خطر حمله هوایی در رادیو تهران که بیانگر وضعیت هشدار بود ۱۵ دقیقه، به طول انجامید، اما در خیابانهای پرجمعیت تهران نشانهای از نگرانی دیده نمی شد، ولی ظرف یک ساعت صفهای طولانی در پمپهای بنزین پایتخت تشکیل شد.»^(۳)

۱. نیروی هوایی عراق در ادامه حملات خود امروز، پل راه آهن قافلانکوه و شهرهای مریوان و بانه را بمباران کرد و در حمله هوایی به چند شهر دیگر در استانهای لرستان، آذربایجان غربی و همدان به دلیل واکنش پدافند هوایی ایران ناکام ماند. در حملات هوایی امروز، چندین نفر شهید یا مجروح شدند و خساراتی نیز به بار آمد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از تبریز، چند فروند هواپیمای عراقی ساعت ۱۲:۳۰، ضمن تجاوز به آسمان آذربایجان شرقی اطراف پل راهبردی راه آهن قزلاوزن، واقع در مسیر میانه به زنجان را بمباران کردند. در این حمله ۷ بمب به اطراف پل اصابت کرد، اما هیچگونه آسیبی به پل نرسید.^{(۴)(۵)}

ص: ۲۳۳

۱- ۲. اکبر هاشمی رفسنجانی، اوج دفاع (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۵)، به اهتمام عماد هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، چاپ هشتم ۱۳۸۸، ص ۹۱.

۲- ۳. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۸/۲/۱۳۶۵، ص ۱، رادیو بغداد.

۳- ۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۹، ۱۸/۲/۱۳۶۵، ص ۱۱، تهران - خبرگزاری رویتر، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

۴- پل مذکور که در طول ماه جاری برای دومینبار بمباران شده است بر روی رودخانه همیشه خروشان و پرآب قزلاوزن قرار گرفته و از جمله دهها پل حیاتی و تقریباً بیدفاع می باشد که ارتباط شمال غربی کشور را با استانهای مرکزی برقرار میسازد. اهمیت ویژه اقتصادی - نظامی این پل به این علت است که تنها راه ارتباط راه آهن ایران با خارج از کشور به شمار رفته و بنا به اظهارات مسئولان ایستگاه میانه، روزانه یک الی سه قطار نظامی حامل مهمات و نیرو از آنجا عبور میکند. این پل به طور

طبیعی دارای قابلیت دفاعی مناسبی می باشد. زیرا در میان رشتهکوههای قافلانکو محصور بوده و این امر قدرت مانور هوایی دشمن را به حداقل ممکن رسانده است. بنا به گزارشهای موثق، هواپیماهای عراقی در حملات هوایی خود به پلهای ارتباطی راه آهن شمال غربی ایران از مناطق مرزی ایران و ترکیه عبور میکنند. به طوریکه در تاریخ ۱۷/۲/۱۳۶۵، حرکت ۴ فروند هواپیمای عراقی در منطقه مرزی حسنلو، واقع در انتهای نقطه مرزی شهرستان سلماس و ترکیه مشاهده شده است.

۵-۵. همان، ص ۵، تبریز - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

منابع نظامی نیز از بمباران پل راه آهن قافلانکوه -از توابع شهرستان میانه- و خسارات جزئی به این خط آهن خبر دادند.^(۱) در حمله دیگری، جنگنده‌های دشمن دره قطور و ایستگاه راه آهن که محل تخلیه بار قطارهای حامل اجناس اروپایی است را بمباران کردند که در نتیجه آن ۲ نفر مجروح و یک باب ساختمان تخریب شد.^{(۲)(۳)}

قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهدا(ع) اعلام کرد که «در ساعت ۱۰:۴۰، تعداد ۵ فروند از هواپیماهای دشمن بعثی عراق قصد بمباران محل استقرار گردان رزمی عباسآباد را در جبهه شمال غرب داشتند که با آتش رزمندگان اسلام مواجه و در حین فرار بمبه ای خود را به ۳۰۰ متری و یک کیلومتری غرب پادگان عباسآباد پرتاب کردند که در نتیجه این اقدام یک نفر سرباز ارتش (جمعی گردان ۱۲۲ تیپ ۲ لشکر ۷۷ خراسان) مجروح گردید.»^(۴)

خبرگزاری جمهوری اسلامی از سندج نیز گزارش داد: ساعت ۱۰:۳۰ امروز، هواپیماهای متجاوز عراقی با بمباران مجدد شهر مریوان جنایت تازه‌ای آفریدند. بر اثر این حمله ۳ تن از هموطنان شهید و ۱۸ تن مجروح شدند. همچنین در ساعت ۱۱:۴۱، یک فروند از هواپیماهای دشمن دوبار به آسمان مریوان تجاوز کرد که با آتش پدافند هوایی این شهر مواجه شد و ضمن فرار اقدام به شکستن دیوار صوتی کرد.^(۵)

همچنین قرارگاه عملیاتی سیدالشهدا(ع) در گزارش تکمیلی خود درباره تجاوز هواپیماهای عراقی به حریم هوایی مریوان نوشت: هواپیماهای عراق به حریم هوایی شهر مریوان تجاوز و چند نقطه از این شهر و اطراف پادگان شهید عبادت مریوان را بمباران کردند که در نتیجه ۳ نفر شهید و ۱۸ نفر که ۲ نفر آنها ارتشی و بقیه از پرسنل جهاد بودند مجروح شدند. بنا به این گزارش، یک دستگاه خودرو و ۱۰ باب منزل مسکونی بر اثر اصابت راکت منهدم و ۶ نفر از اهالی محل با تلاش نیروهای ژاندارمری از زیر آوار خارج شده‌اند.^(۶)

علاوه بر این ۴ فروند هواپیمای عراقی با عبور از منطقه مرزی ارومیه - سلماس، حوالی روستاهای بستکآباد و خانیک^(۷) و انتهای حوزه استحفاظی بیجار به طرف بخش گرماب را بمباران کردند که خساراتی دربرداشت.^(۸)

امروز، در استانهای کردستان و آذربایجان غربی حریم شهرهای سندج، سردشت^(۹) و بانه^(۱۰) در استان لرستان، شهرهای خرمآباد، بروجرد، منطقه افرینه از توابع بخش پلدختر و کوهدشت^(۱۱) در آذربایجان غربی شهر ارومیه^(۱۲) و در همدان، حریم هوایی بخش رزن^(۱۳) مورد تجاوز هواپیماهای عراقی قرار گرفت که با

ص: ۲۳۴

۱- سند شماره ۸۸۹۰۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از حفاظت اطلاعات سپاه ناحیه آذربایجانشرقی به حفاظت اطلاعات کل، ۱۸/۲/۱۳۶۵.

۲- سه روز پس از این حادثه، خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از یک منبع آگاه اعلام کرد در حمله هواپیماهای عراقی به خط آهن ایران و ترکیه فقط در ایستگاه سرای در حوزه استحفاظی شهرستان خوی، به ساختمان پست کنار ریل آسیب رسید و اشکالی در خطوط راه آهن به وجود نیاورد. این دومین حمله عراق به راه آهن و پل قطور به شمار میرود و برخلاف ادعای

عراق در حمله دوم به پل قطور آسیبی وارد نشده است. [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۲، ۲۱/۲/۱۳۶۵، ص ۳، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی]

۷-۳. سند شماره ۲۱۲۴۳۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن گزارش روزانه، وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی، شماره ۲۴۰، ۱۹/۲/۱۳۶۵، صص ۴ و ۵.

۴-۸. سند شماره ۳۵۹۶۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهدا(ع) به فرمانده ژاجا (رکن ۳ - عملیات)، ۱۸/۲/۱۳۶۵.

۵-۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۹، ۱۸/۲/۱۳۶۵، ص ۵، سنندج - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

۶-۱۰. سند شماره ۳۵۹۶۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی حضرت سیدالشهدا(ع) ژاندارمری جمهوری اسلامی (رکن ۲) به فرمانده ژاجا (رکن ۲ - مرکز فرماندهی)، ۱۷/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۷-۱۱. سند شماره ۳۵۹۶۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (سلماس) به ستاد قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) (واحد طرح و عملیات)، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

۸-۱۲. سند شماره ۳۰۱۲۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از وزارت اطلاعات (اداره کل اطلاعات آذربایجان غربی و کردستان) به استاندار کردستان، ۱۴/۳/۱۳۶۵.

۹-۱۳. سند شماره ۳۵۹۶۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین؛ و - سند شماره ۳۵۹۶۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۱۰-۱۴. سند شماره ۳۳۹۷۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری بانه به استاندار کردستان، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

۱۱-۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۹، ۱۸/۲/۱۳۶۵، ص ۶، خرمآباد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

۱۲-۱۶. همان، ص ۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

۱۳-۱۷. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۸/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

آتش پدافند ضدهوایی، بدون آنکه بتوانند عملیاتی اجرا کنند، صرفاً اقدام به شکستن دیوار صوتی کردند.

به گزارش واحد مرکزی خبر، چند فروند جنگنده ارتش عراق نیز امروز اطراف دریاچه دوکان در کردستان عراق را بمباران کردند. این اقدام به منظور مقابله با حضور و فعالیت پیشمرگان مسلمان کرد در این منطقه صورت گرفت. بنا بر این گزارش بر اثر بمباران مذکور دستکم ۲۰ ماهیگیر کشته یا مجروح شدند. رژیم عراق این حمله را به نیروهای جمهوری اسلامی ایران نسبت داد و با مصاحبه با چند مجروح کوشید این اقدام ضدانسانی و حملات مشابه به کرکوک، کویه دربندر و دربندیخان را به نیروهای جمهوری اسلامی ایران نسبت دهد.^(۱)

رادیو صوتالجماهیر عراق امروز، به نقل از دو اطلاعیه نظامی ستاد کل نیروهای مسلح عراق درباره تهاجم جنگنده‌های این کشور به خاک ایران گفت: نیروهای هوایی در حملات متعدد به تأسیسات حیاتی، از جمله پالایشگاه تهران، پادگانها و راههای تدارکاتی ایران را هدف قرار دادند.^(۲) در دومین اطلاعیه با شماره ۲۲۱۷ تصریح شده است که هواپیماهای جنگنده امروز چهارشنبه، جمعاً ۹۳ مأموریت رزمی علیه ایران انجام دادند که تلفات و خساراتی را به آنها تحمیل کرد، به طوریکه از ساعت ۱۰:۵۴ تا ۱۲:۳۰، به ترتیب پادگان مریوان، پادگان کلالة، پادگان بانه، تونل قطار در نزدیکی پل قطور - که خطوط راه آهن ایران را به دنیای خارج مرتبط می‌سازد - و پل راهبردی و بسیار مهم قافلانکوه را به شدت بمباران و خسارتهای فراوانی به آنها وارد کردند.^(۳)

۱. در واکنش به اقدام عراق در بمباران مناطق غیرنظامی ایران، فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا(ص) دستور گلولهباران صنایع بصره و آمادگی برای شلیک موشکهای دوربرد را صادر کرد.

در پی تجاوز روزهای اخیر و امروز هواپیماهای عراقی به مناطق غیرنظامی ایران و بمباران پالایشگاه تهران و نیز نقض توافق ۲۲ خرداد ۱۳۶۳ درمورد خودداری از حمله به اهداف غیرنظامی، فرمانده قرارگاه خاتمالانیا(ص) دستور مقابلهبه مثل صادر کرد. حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی در کتاب خاطرات خود دراینباره نوشته است: «به آقای رضایی گفتم توپخانهها صنایع اطراف بصره را بزنند. به مسئول موشک زمینه زمین گفتم که آماده شوند. به نیروی هوایی هم گفتم آماده مقابلهبه مثل شوند.»^(۴)

متعاقب این دستور، محسن رضایی جانشین فرمانده قرارگاه خاتمالانیا(ص)، با ارسال دو نامه برای فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران و یک نامه به فرمانده نیروی زمینی ارتش، آنان را ملزم به آمادگی سریع برای هدف قراردادن مناطق تأسیسات نظامی و اقتصادی عراق کرد. در نامه اول به فرماندهی نیروی زمینی سپاه آمده است که از تاریخ ۱۸/۲/۱۳۶۵، آمادگی داشته باشید بنا به دستور، تأسیسات بندری امالقصر، اسکله البکر و العمیه و تأسیسات ذوبآهن در شمال امالقصر را به میزانی که تداوم آتش حفظ شود، گلولهباران کنید.^(۵) در نامه دوم محسن رضایی به فرماندهی نیروی زمینی سپاه نیز چنین آمده است: از تاریخ ۱۹/۲/۱۳۶۵، آمادگی داشته باشید تا اهداف راهبردی در عمق خاک

ص: ۲۳۵

- ۲ - ۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۹، ۱۸/۲/۱۳۶۵، ص ۱، رادیو صوتالجماهیر، ۱۷/۲/۱۳۶۵.
- ۳ - ۲۰. همان، ص ۳، رادیو صوتالجماهیر، ۱۷/۲/۱۳۶۵.
- ۴ - ۲۱. اوج دفاع، پیشین، ص ۹۱.
- ۵ - ۲۲. سند شماره ۴۵۳۷۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه خاتمالانبیا(ص) به فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

عراق به خصوص هدفهای تعیین شده در شهرهای بغداد و کرکوک را هدف موشک قرار دهد.^(۱)

در نامه جانشین فرمانده قرارگاه خاتم الانبیا(ص) به فرماندهی نیروی زمینی ارتش دستور داده شده است که با هدف انهدام تأسیسات بانمیل، خانقین و الحارثه در شمال بصره و پایگاه هوایی شعیبیه، به میزانی که تداوم آتش حفظ شود، گلولهباران شود.^(۲)

به دنبال دستورات مذکور، نیروی زمینی ارتش گلولهباران تأسیسات مهم جنوب عراق را شروع کرد و قرارگاه خاتمالانبیا(ص) (مرکز عملیات مشترک سپاه پاسداران و ارتش جمهوری اسلامی ایران) با صدور اطلاعیهای اعلام کرد که نیروگاه الحارثه در شمال بصره و تأسیسات نفت زیر در جنوب عراق با توپهای دوربرد زیر آتش شدید قرار گرفت و خسارات عمدهای به این دو مرکز اقتصادی وارد شد.^(۳)

۱. در پی بمباران شهرهای مسکونی و مناطق غیرنظامی ایران، سخنگوی ستاد تبلیغات جنگ رژیم عراق را به مقابله مثل تهدید کرد. در همین حال، نماینده دائمی عراق در سازمان ملل ضمن تأیید حمله هوایی به پالایشگاه تهران، ادعای ایران مبنی بر بمباران مناطق مسکونی را رد کرد و آن را به انهای برای ازسرگیری جنگ شهرها ازسوی ایران برشمرد. همچنین سخنگوی نظامی عراق نیز به ایران درمورد اقدام متقابل در حمله به شهرها هشدار داد.

به دنبال بمباران مناطق مسکونی مریوان و بانه سخنگوی ستاد تبلیغات جنگ اعلام کرد: «جمهوری اسلامی ایران بیش از این نمیتواند در برابر جنایات عراق علیه مناطق مسکونی ساکت بنشیند و ناچار به پاسخگویی است.» وی با اشاره به اینکه رژیم عراق هرگاه در صحنههای نبرد سخت در جبهه ها شکست خورده است به اینگونه جنایات و ماجراجوییها با هدف جبران شکست روحی سربازانش متوسل می شود، افزود: «چنین ماجراجوییها را تنها با پاسخ مثبت میتوان خنثی کرد.»

این سخنگو درباره بمباران پالایشگاه تهران نیز تصریح کرد: «حمله به تأسیسات صنعتی جمهوری اسلامی ایران هیچگاه بیاسخ نمانده است و ما در پاسخ به تلاش مذبحخانه دشمن، درس دیگری به رژیم عراق خواهیم داد.»^(۴)

از سوی دیگر عصمت کتانی نماینده دائمی عراق در سازمان ملل متحد نیز امروز، در نامهای به دبیرکل این سازمان^(۵) با تأیید حمله هوایی به پالایشگاه تهران، ادعای ایران مبنی بر بمباران مناطق مسکونی به وسیله هواپیماهای جنگنده عراقی را رد کرد. وی در این نامه نوشته است: «به اطلاع جنابعالی میرسانم که در روز چهارشنبه مورخه ۷ می ۱۹۸۶ [۱۷/۲/۱۳۶۵] در ساعت ۱۱ قبلانظر به وقت محلی، نیروی هوایی عراق طی عملیاتی روزانه خود علیه نیروهای رژیم تجاوزگر و توسعطلب ایران، با موفقیت به پالایشگاه تهران حمله هوایی کرد.» وی با اشاره به

ص: ۲۳۶

۲-۲۴. همان.

۳-۲۵. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۸/۲/۱۳۶۵، ص ۲۲.

۴-۲۶. روزنامه اطلاعات، ۱۸/۲/۱۳۶۵، ص ۱۵.

۵- این نامه به عنوان سند شورای امنیت به شماره S/۱۸۰۴۸ در ۷ می ۱۹۸۶ (۱۷ اردیبهشت ۱۳۶۵) منتشر شد.

اینکه نیروهای مسلح عراق به هیچ منطقه غیرنظامی در ایران حمله نکرده‌اند، مدعی شد که ادعاهای ایران در اینباره کاملاً بیاساس بوده و حکومت ایران از تأسیسات غیرنظامی صرفاً به عنوان پوشش استفاده میکند و آن را به صورت پایگاههای تجاوزات خود قرار داده و مدعی است که آنها اهداف غیرنظامی هستند. عصمت کتانی در این نامه ادعا کرد که «رژیم ایران آماده ازسرگیری جنگ شهرها می باشد و به خاطر انحراف موضوع از شکستهایی که در جبهه های مختلف متحمل شده و نیز منحرف ساختن توجهات از آن تجاوزات و فرار از فشار جامعه بین المللی به منظور متوقف ساختن تجاوزات و برقراری صلح همه جانبه، به اینگونه ترندها متوسل شده است.»^(۱)

در همین حال سخنگوی نظامی عراق حمله به مناطق غیرنظامی ایران را از طرف نیروهای عراقی تکذیب کرد و گفت که نیروی هوایی عراق فقط پادگانهای ایران را هدف قرار داده است. وی ایران را متهم کرد که هر روز با توپخانه دوربرد یا هواپیما مناطق مسکونی عراق را مورد تهاجم قرار میدهد. سخنگوی نظامی عراق در پایان اظهارات خود خاطرنشان ساخت که رژیم ایران باید در صورت ادامه حمله به مناطق بیدفاع شهرهای عراق به خوبی قدرت عراق را در پاسخ شدید درک کند.^(۲)

۲. بازتاب اخبار حملات هوایی امروز عراق به ویژه حمله به پالایشگاه تهران، در صدر خبرهای رسانه های خارجی قرار داشت.

بخش عربی رادیو بیبسی ضمن انعکاس گزارشهای ایران و عراق درباره حمله به پالایشگاه نفت تهران، گفت: «این اولین حمله علیه تهران از خردادماه گذشته، است. تا آن زمان، عراق ظاهراً در تلاش برای مجبور کردن ایران به تجدیدنظر در مواضعش برای حلف فصل مسئله جنگ، تقریباً هر شب به مدت چندین هفته علیه تهران دست به حملات هوایی زد. ... هنوز معلوم نیست که حمله امروز عراق تنها یک حمله است یا آغاز یک سلسله حملات تازه، این امکان وجود دارد که عراق برای کاهش فشار نظامی از روی نیروی زمینیاش به دنبال حملات ایران، تصمیم به ازسرگیری بمبارانهای هوایی گرفته باشد.»^(۳) شکی نیست که عراق از این نظر بر نیروهای ایرانی برتری دارد.»^(۴)

ص: ۲۳۷

۱- ۲۷. مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، جنگ ایران و عراق در اسناد سازمان ملل (۶۵ - ۱۳۶۴) ۱۹۸۶، ترجمه محمدعلی خرمی، جلد ۵، تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۸۷، صص ۱۷۴ و ۱۷۵.

۲ - ۲۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۸/۲/۱۳۶۵، ص ۴، رادیو بغداد، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

۳- مجله الاسبوع العربی (چاپ بیروت) نیز در شمارهای که حدود دو هفته بعد منتشر شد، حمله هوایی عراق به پالایشگاه تهران را پیام جدید بغداد مبنی بر تغییر راهبرد جنگ دانست و به نقل از ناظران که معتقدند ایران خود را برای آغاز یک حمله گسترده به عراق آماده میکند، نوشت: «در مقابل تحرکات اخیر، مقامات عراقی در صدد برآمدن پیامی به مقامات ایرانی ارسال نمایند. متن پیام این بود که نیروی هوایی عراق هنوز قدرت هدف قرار دادن هر نقطه در داخل سرزمینهای ایران و حتی پایتخت [تهران] را دارد. ... تحول دیگری که نمیتوان آن را کماهمیت تلقی نمود، این است که عراق رسماً اعلام نمود استراتژیاش در

جنگ خلیج [فارس] را تغییر داده است و چنانچه نیروهای ایرانی به اشغال بخش جنوبی شبه جزیره فاو ادامه بدهند، نیروهای عراقی نیز به داخل مرزهای ایران هجوم خواهند آورد. پرزیدنت صدام حسین در ملاقاتی با مسئولین برجسته حزبی اظهار داشت هدف از سیاست جدید متلاشینمودن ارتش ایران است.» [اداره کل مطبوعات خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۱۳۶، ۲/۴/۱۳۶۵، صص ۷ و ۸، مجله الاسبوع العربی (چاپ بیروت)]

۴-۲۹. همان، صص ۴ و ۵، رادیو بیبسی، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

صدای امریکا، هدف حمله هوایی عراق را محروم کردن ایران از منابع مورد نیازش برای ادامه جنگ، توصیف کرد.^(۱)

خبرگزاری فرانسه نیز ضمن انعکاس خبر حمله هوایی عراق به پالایشگاه تهران و مناطق مسکونی مریوان و بانه خاطر نشان کرد که توافق دو متخاصم برای خودداری از حمله به اهداف غیرنظامی که در تاریخ ۱۲ ژوئن ۱۹۸۴ (۲۲ خرداد ۱۳۶۳) تحت نظارت سازمان ملل متحد حاصل شده است، تاکنون با افزایش بمباران شهرها از ۱۱ مارس تا ۷ آوریل (۲۰ اسفند ۱۳۶۳ تا ۱۸ فروردین ۱۳۶۴) و ۲۵ ماه می تا ۱۵ ژوئن ۱۹۸۵ (۴ تا ۲۵ خرداد ۱۳۶۴) به نحو گستردهای زیر پا گذاشته شده است.^(۲)

خبرگزاری فرانسه در گزارش دیگری آورده است: «پالایشگاه تهران به دفاع ضد هوایی به ویژه موشکهای زمین به هوا هاگ ساخت امریکا مجهز است، لیکن کارشناسان نظامی بر این عقیده اند که تأثیر پذیری و کاربرد این موشکها به دلیل عدم وجود قطعات یدکی مورد تردید است.»^(۳)

این رسانه ها همچنین به بخشهایی از اظهارات سخنگوی ستاد تبلیغات جنگ ایران، مبنیر اینکه حمله عراق نشانه از سرگیری حمله به هدفهای غیرنظامی است و نیروهای ایران تلافی خواهند کرد، اشاره کردند.^(۴)

۱. در حمله امروز نیروهای قرارگاه نصرت^(۵) به نیروهای ارتش عراق در منطقه هورالهویزه، تلفاتی بر دشمن تحمیل شد و غنایمی به دست نیروهای خودی افتاد.

به گزارش معاونت اطلاعات نیروی زمینی سپاه پاسداران، امروز، یک تیم ۱۰ نفره گشتی رزمی واحد اطلاعات قرارگاه نصرت مسلح به ۴ قبضه تیربار و ۲ قبضه آر.پی.جی. ۷ به نیروهای دشمن در جنوب جاده خندق در آبراه جمل که در جلوی پاسگاه خود یک گروه ضد کمین مستقر کرده بودند، حمله کردند. در این حمله، ضد کمین مذکور منهدم و ۱۲ نفر از افراد دشمن کشته شدند و فرمانده آنها که به شدت مجروح شده بود به اسارت درآمد. این فرد هنگام انتقال به عقب در بین راه فوت کرد. همچنین در عملیات مذکور، رزمندگان ۲ قبضه تیربار و یک قبضه خمپاره انداز به غنیمت گرفتند و سالم به پایگاه خود بازگشتند.^(۶)

۲. در جلسهای که بعد از ظهر امروز با حضور محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، علی شمخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه، رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه، احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلای سپاه و غلامعلی رشید در محل قرارگاه کربلا تشکیل شد، اوضاع

ص: ۲۳۸

۱- ۳۰. همان، ص ۷.

۲- ۳۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۹، ۱۸/۲/۱۳۶۵، ص ۱۶، پاریس - خبرگزاری فرانسه، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

۳- ۳۲. همان، ص ۲۵، پاریس - خبرگزاری فرانسه، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

۴-۳۳. همان، ص ۲۴، پاریس - خبرگزاری فرانسه، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

۵- قرارگاه نصرت قرارگاهی مستقل و تحت‌امر نیروی زمینی سپاه پاسداران است که عمده فعالیتش در منطقه هورالعظیم (منطقه عملیاتی خیبر) متمرکز است.

۶-۳۴. سند شماره ۱۳۷۴۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از معاونت اطلاعات قرارگاه نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۸/۲/۱۳۶۵.

و تحولات منطقه فاو مورد بررسی قرار گرفت. کمبود تجهیزات مهندسی و طرح جدید برای ادامه عملیات در منطقه فاو محورهای عمده بحث فرماندهان در این جلسه بود.

در جلسه امروز ضمن ارائه گزارشهایی از نتایج اقدامات یک هفته اخیر در منطقه فاو و نیز آخرین وضعیت خط پدافندی یگانها احمد غلامپور در تشریح مشکل کمبود دستگاهها و تجهیزات مهندسی خطاب به محسن رضایی گفت: «خدا شاهد است الان یک هفته است که مرتب به خاطر چند دستگاه لودر و بولدوزر در اینجا شهید میدهیم. از آقای فروزنده گرفته تا بقیه که به اینجا آمدند، برایشان روضه خواندیم [این موضوع را یادآوری کردیم]، ولی آخرش چیزی دست ما را نگرفت.»

علی شمخانی با تأیید برخی کاستیهای لجستیکی خاطرنشان کرد که محسن رفیق دوست برای کل منطقه فهرستی نوشت که شامل نیازمندیهای مهندسی بود و آن را به حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی داد که تأمین کند. از آن فهرست یک دستگاه بولدوزر هم نیامد. البته حدود ۳۰ دستگاه لودر تأمین شد، ولی بولدوزر و کمپرسی اصلاً نیامد. الان میخواهیم یک لودر، یک بولدوزر و پنج، شش دستگاه کمپرسی به احمد کاظمی (فرمانده لشکر ۸ نجف)، بدهیم که بتواند خاکریز خود را احداث کند.

در ادامه جلسه، فرمانده قرارگاه کربلا- کلیاتی از طرح مانور جدیدی که مربوط به محور دریاچه (کارخانه) نمک در منطقه عملیاتی فاو بود را برای فرمانده سپاه تشریح کرد که با توجه به نواقص آن، مقرر شد برای تکمیل طرح و اصلاحات تلاش بیشتری شود. (۱)

۳. با توجه به قابلیت‌های هواپیماهای پی.سی.۷، فرمانده کل سپاه پاسداران از جانشین فرمانده کل قوا درخواست کرد ۱۰ فروند از این هواپیماها از نیروی هوایی ارتش به نیروی هوایی سپاه منتقل شود.

محسن رضایی در نامه‌ای به حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی با اشاره به اینکه عراق تعدادی از ۵۴ فروند هواپیمای پی.سی.۷ توربوجت آموزشی خود را به مسلسل مسلح کرده و با استفاده از آنها در منطقه هور علیه رزمندگان اقدام به اجرای عملیات میکند، نوشته است: «اخیراً با بررسیهایی که به عمل آمده صنایع سپاه و همچنین صنایع دفاع اعلام آمادگی کرده‌اند که این هواپیما را به راکت و مسلسل مسلح بنمایند. [پیشتر] صنایع دفاع به کمک جهاد خود کفایی نیروی هوایی، یک فروند آن را مسلح نموده است.»

فرمانده سپاه با توجه به توانمندی نیروی هوایی سپاه در هدایت این نوع هواپیما افزوده است: «این هواپیما در صورت مسلح شدن میتواند توسط خلبانان سپاه هدایت شده و در عملیتهای هور و همچنین در مقابله با ضدانقلاب در کردستان به کار گرفته شده و کارایی داشته باشد. پیشنهاد می شود ۱۰ فروند از هواپیماهای مذکور جهت مسلح شدن و به کارگیری، از نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی به نیروی هوایی سپاه پاسداران واگذار گردد.» (۲)

ص: ۲۳۹

در فاو، (قرارگاه کربلا، ۱۷/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۰۸۷)، علیرضا لطف‌اللهزادگان، صص ۵ - ۳.

۲-۳۶. سند شماره ۴۴۰۹۱۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از محسن رضایی (فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی) به فرماندهی قرارگاه خاتمالانینیا (ص) (حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی)، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

۱. درحالی‌که نقلوانتقالات ارتش عراق در منطقه مهران، احتمال حمله به منطقه میمک را قوت بخشیده است، فرمانده سپاه چهارم ارتش عراق بر ادامه راهبرد جدید عراق و پیشروی در خاک ایران تاوقتی‌که فاو در تصرف ایران است، تأکید کرد.

واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲ سپاه پاسداران در بخشی از گزارش نوبه ای خود با عنوان "یادآوری بسیار مهم" هشدار داده است: «از محور مهران تعداد ۱۰۰ دستگاه ایفا از ساعت ۱۴ روز ۱۷/۲/۱۳۶۵، به پشت ارتفاعات گیس‌هشیمه تردد و تعدادی برگشته‌اند و احتمال تک دشمن در منطقه میمک وجود دارد.»^(۱)

از طرفی «سرلشکر [احمد ثابت] سلطان فرمانده سپاه چهارم عراق، در مقر فرماندهی خود در نزدیکی العماره واقع در ۳۰۰ کیلومتری جنوب شرقی بغداد به خبرنگاران گفته است هشت ضدحمله نیروهای ایرانی برای بازپس‌گیری اراضی ازدست‌رفته در داخل خاک ایران در منطقه فکه با شکست مواجه شده و آنها قادر به بازپس‌گیری هیچ‌یک از مناطق ازدست‌رفته نشدند و تمامی حملات را درهم شکستیم. وی اضافه کرد که عراق به تصرف اراضی ایران ادامه خواهد داد مگر اینکه نیروهای این کشور از فاو خارج شده و رویاهای توسعه‌طلبی خود علیه خاک عراق را کنار بگذارند. ... این ژنرال ارتش عراق مدعی شد که ایران سرگرم تجمع نیرو برای اجرای یک تهاجم قریبالوقوع علیه استان میسان عراق می باشد.»

احمد ثابت سلطان در مصاحبه با خبرگزاری رویتر گفت نیروهای عراقی ۲۷۰ کیلومترمربع از اراضی ایران را در منطقه مقابل میسان تصرف کرده‌اند و اشغال اراضی ایران حق قانونی عراق برای دفاع از خویش است. این فرمانده عراقی ضمن دفاع از تغییر راهبرد ارتش عراق و روی آوردن این کشور به اشغال اراضی ایران افزوده است که «ما همچنان در خاک ایران باقی خواهیم ماند و به حفظ آن ادامه خواهیم داد و نه تنها در منطقه مقابل میسان بلکه در دیگر مناطقی که دشمن در آنها حضور دارد نفوذ کرده و آنها را از بین خواهیم برد.»^(۲)

۲. ارتش عراق ضمن فراخوان افراد ۳۷ تا ۵۲ ساله برای خدمت سربازی، با وعده و تطمیع عشایر درصدد جلب همکاری آنان برآمده است. همچنین صدام زندانیان سیاسی و سربازان فراری را عفو کرد.

به گزارش ژاندارمری جمهوری اسلامی، ارتش عراق به تازگی با هدف تکمیل نیروی انسانی یگانهای رزمی و پشتیبانی، متولدان سالهای ۱۹۳۴ تا ۱۹۴۹ میلادی را برای خدمت زیر پرچم و اعزام به جبهه‌ها احضار کرده است.^(۳)

ژاندارمری همچنین در نامه‌ای به وزارت اطلاعات اعلام کرد: «اخیراً ازسوی وزارت اطلاعات عراق، به عشایر مرزنشین اعلام گردیده جوانانی که قادر به انجام عملیات چریکی و فعال باشند

ص: ۲۴۰

۱- ۳۷. سند شماره ۱۳۷۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲، شماره ۱۱۳، ۱۹/۲/۱۳۶۵، ص ۷.

۲- ۳۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۹، ۱۸/۲/۱۳۶۵، صص ۲۷ و ۲۸، العماره - خبرگزاری

رویتړ، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

۳- ۳۹. سند شماره ۱۳۷۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ژاندارمری جمهوری اسلامی (گروه اطلاعات) به وزارت کشور (اداره کل امور انتظامی)، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

خود را به آن وزارت معرفی نمایند و دراینزمنه قول واگذاری مسکن، اتومبیل و مبالغ هنگفتی وجه نقد داده شده است. تاکنون چند نفر از عشایر قول همکاری داده‌اند.» (۱) (۲)

به گزارش شهربانی استان کردستان، صدام رئیس جمهور عراق، همزمان با سالروز تولدش دستور عفو همه زندانیان سیاسی و مشمولان و سربازان فراری را صادر کرد. (۳) از سوی دیگر، قرارگاه عملیاتی سپاه هفتم ارتش عراق به واحدهای مستقر در منطقه عملیاتی اعلام کرده است که همه پرسنل موظفانده به خانواده‌هایشان اطلاع دهند که از مسافرت به بصره و ملاقات با آنان خودداری کنند. (۴)

۳. امروز، یک نفتکش متعلق به عربستان سعودی در آبه ای خلیج فارس هدف قرار گرفت و به آن خساراتی وارد شد. مطبوعات کویت، ایران را عامل حمله دانستند. دولت انگلیس نیز با ادعای اینکه ایران هفته گذشته، به نفتکش سعودی السفینه حمله کرده، به کاردار ایران اعتراض کرد که کاردار ایران، این اتهام را رد کرد.

خبرگزاری فرانسه به نقل از سرویسهای اطلاعاتی شرکت بیمه لویدز لندن اعلام کرد: نفتکش "النصر العربی" متعلق به عربستان سعودی بامداد امروز، در سواحل دوبی هدف حمله ۲ بالگرد ناشناس قرار گرفته و قسمت عقب کشتی بر اثر برخورد موشک آسیب دیده است. این کشتی پس از این حمله برای تعمیر به دوبی بازگشت. با این حمله شمار کشتیهای تجاری که از آغاز جنگ ایران و عراق در سال ۱۹۸۰ تاکنون، مورد حمله عراق یا ایران قرار گرفته‌اند، به ۲۰۰ فروند رسیده است. (۵)

مطبوعات کویت ایران را مسئول حمله امروز، به نفتکش عربستان اعلام کرده و مدعی شدند ایران با ۲ بالگرد نظامی در نزدیکی تنگه هرمز به یک نفتکش سعودی که حامل نفت کویت از بندر الاحمدی به مقصد سنگاپور بود، حمله کرده است. (۶)

از سوی دیگر، رئیس اداره امور خاورمیانه در وزارت امور خارجه انگلیس هم امروز، ضمن

ص: ۲۴۱

۱- دراینباره افسر اسیر عراقی، سروان احمد عبدالحکیم مسئول گروهان توپخانه ۶۹۶ از لشکر ۲۳، در بازجویی گفت: «صدام به جاشها و عشایری که در عملیات [علیه نظامیان عراقی] شرکت نکردند، ماشین داد که علت آن کار سیاسی است. البته صدام معتقد است باید کردها را سرکوب کرد تا علیه رژیم نجنگند، زیرا ارتش بعث در جبهه‌ها مشغول جنگ است و توان مقابله بیشتر در شمال را [با اکراد معارض] ندارد. صدام از اینها میترسد. گاهی صدام [به سران عشایر] مأموریتهایی میدهد، ولی به آنها اطمینان ندارد. کردها فقط از رئیس خودشان اطاعت میکنند. رؤسای عشایر با صدام در ارتباطند. اینها موقع حقوقگرفتن نفرت خودشان را ۲۰۰ نفر اعلام میکنند در صورتیکه ۱۰۰ تا ۱۵۰ نفرند. صدام با اینکه این موضوع را میداند، ولی پرداخت میکند، بیشتر حقوق را هم رئیس عشیره بر میدارد. رؤسای عشایر در دربار صدام هر کدام یک اتاق برای خوشگذرانی دارند. هرکس هم بخواهد جاش شود باید ۱۰۰ دینار به رئیس عشیره بدهد. [سند شماره ۱۷۲۵۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اطلاعات عملیات قرارگاه رمضان، ۱۷/۲/۱۳۶۵، ص ۹]

۲- ۴۰. سند شماره ۱۳۷۴۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ژاندارمری جمهوری اسلامی (رکن ۲ - اطلاعات) به وزارت اطلاعات، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

۳- ۴۱. سند شماره ۳۱۴۲۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

۴- ۴۲. سند شماره ۱۰۸۹۰۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران (رکن ۲) به سماجا ۳ (عملیات)، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

۵- ۴۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۰، ۱۹/۲/۱۳۶۵، ص ۱۸، لندن - خبرگزاری فرانسه، ۱۷/۲/۱۳۶۵

۶- ۴۴. همان، ص ۱۹، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

فراخواندن کاردار جمهوری اسلامی ایران در لندن به این وزارتخانه، مراتب اعتراض دولت انگلیس را به دلیل حمله هفته گذشته، به کشتی سعودی السفینه که در آن کاپیتان انگلیسی کشتی کشته شد و خدمه انگلیسی آن زخمی شدند به وی اعلام کرد و یادآور شد که حمله به کشتی السفینه که در نزدیکی ابوظبی هدف یک موشک ایرانی قرار گرفت نقض قانون بین المللی تلقی می شود و انگلستان حق خود را برای مطالبه غرامت حفظ میکند.^(۱)

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، جلال ساداتیان کاردار ایران در لندن، در پاسخ این مقام انگلیسی تأکید کرد که شواهدی دال بر حمله ایران به نفتکش السفینه وجود ندارد و دولت ایران این ادعا را رد میکند. ساداتیان درباره ضرورت حفظ امنیت کشتیرانی در خلیج فارس خاطرنشان کرد: «چنانچه سیاستی اتخاذ شود که براساس آن کمک به رژیم عراق به عنوان عامل تشنج در منطقه قطع شود، امنیت برای همه برقرار خواهد شد. ضمن آنکه ایران همیشه خواستار قطع اینگونه حملات و برقراری امنیت کشتیرانی در خلیج فارس بوده تا به منافع کسی در این منطقه لطمهای وارد نشود.»^(۲)

۱. گروههای ضدانقلاب علاوه بر ایجاد درگیریهای پراکنده و محدود روزانه در مناطق شمال غرب کشور، با همکاری نظامیان عراقی درصدد اجرای اقدامات بزرگتر به ویژه حمله به پایگاههای اصلی رزمندگان در این مناطق هستند.

واحد اطلاعات ژاندارمری جمهوری اسلامی درباره همکاری گروههای ضدانقلاب با رژیم عراق و تلاش برای نفوذ به خاک ایران با هدف حمله به پایگاههای رزمندگان^(۳) اعلام کرد: به تازگی دو گروه ۲۵ نفری به سرپرستی همسر فیروز اهل درکه و کمال قادر اهل درهتفی ازطرف رژیم بعثی عراق وارد ایران شدهاند تا به پایگاههای نیروهای ایرانی ضربه زده یا آنها را اسیر کرده و به عراق انتقال دهند.^(۴)

اداره اطلاعات پیرانشهر نیز درباره احتمال حمله گروههای ضدانقلاب به پایگاههای سپاه پاسداران، در گزارشی به فرمانده سپاه این شهر نوشته است: ۹۰ نفر از افراد هیز قندیل (از واحدهای نظامی حزب دمکرات) به فرماندهی سیدرسول احمدی در روستای ایلزه جمع شده و قصد ضربه زدن به پایگاه نیروهای خودی در کاسوره را دارند.^(۵)

فرمانده گردان نوهده نیز گزارش داد: عوامل سلطنتطلب قصد دارند توسط عوامل خود، مبالغ هنگفتی را ازطریق مرزهای سردشت و پیرانشهر وارد خاک ایران کنند و با روش به ظاهر دلسوزانه بین کشاورزان منطقه شمال غرب کشور توزیع کنند.^(۶)

ص: ۲۴۲

۱- ۴۵. همان، ص ۱۳، لندن - خبرگزاری کویت، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

۲- ۴۶. همان، صص ۲۹ و ۳۰، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

۳- ضمیمه دارد؛ گزارش لشکر ۲۸ پیاده کردستان درباره وضعیت گروههای ضدانقلاب در منطقه کردستان و چگونگی همکاری آنان با ارتش عراق

۴- ۴۷. سند شماره ۱۸۱۵۶۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ژاندارمری جمهوری اسلامی (رکن ۲) به وزارت اطلاعات،

۱۷/۲/۱۳۶۵.

۴۸-۵. سند شماره ۳۵۹۶۶۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه پیرانشهر، ۱۸/۲/۱۳۶۵.

۴۹-۶. سند شماره ۱۸۵۴۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی گردان نوه‌د به بخشداری اشنویه، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

۲. امروز، با اجرای عملیاتی در مناطق سقز و مریوان چند روستا پاکسازی شد. در جریان این عملیات تعدادی از نیروهای خودی شهید یا مجروح و عناصری از گروه‌های ضدانقلاب کشته یا زخمی شدند.

بنا به گزارش قرارگاه عملیاتی سیدالشهدا(ع) در پی طرح‌ریزی عملیاتی با هدف پاکسازی روستاهای هفتتاش، میشاو بزرگ و میشاو کوچک واقع در عمق محور بانه - بسطام که در جلسه مشترک فرماندهان سپاه سقز و سپاه بانه و هنگ ژاندارمری سقز و گردان صاحب‌الزمان(عج) در قرارگاه شهید شهرامفر انجام گرفت، عملیات در ساعت ۳ بامداد امروز، آغاز شد.^(۱)

نیروهای خودی متشکل از ۶ گردان از نیروهای سپاه بوکان، سپاه بانه، سپاه سقز و جمعی از پرسنل هنگ ژاندارمری سنندج، پس از عزیمت به مناطق سیانزار و گردنه عباسآباد، با هدف پاکسازی منطقه از عناصر کومله مستقر در ارتفاعات هفتتاش، میشاو بزرگ و میشاو کوچک، عملیات خود را آغاز کردند. این عملیات از سه محور بیاندره، سرشیو سقز و یک محور در مریوان آغاز شد و تا ساعت ۱۸ بعدازظهر، ادامه یافت و با اجرای آن، روستاهای هفتتاش، بیاندره، میشاو بزرگ و میشاو کوچک از وجود عناصر ضدانقلاب پاکسازی شد و ضدانقلابیون به سمت منطقه شیلر گریختند. در این عملیات ۹ تن از نیروهای خودی شهید، ۱۵ تن مجروح و ۶ تن اسیر شدند و از افراد ضدانقلاب هم ۵ نفر کشته، ۱۰ نفر زخمی و ۲ نفر مفقود شدند.^(۲)

علاوه بر عملیات مذکور، در گریه‌های دیگری نیز در نقاط مختلف استانهای کردستان و آذربایجان غربی رخ داد. در شهرستان مریوان، در جریان دو درگیری در روستاهای شرکه و شیرین، ۱۲ تن از افراد ضدانقلاب کشته شدند.^(۳)

در شهرستان تکاب ساعت ۵ بعدازظهر امروز، ۱۰ نفر از افراد حزب دمکرات که در جاده چوپلو به تکاب، کمینی به طول یک کیلومتر برای نیروهای خودی تدارک دیده بودند، با تیمهای تأمین خودی درگیر شدند و بعد از درگیری به روستای داشبرات گریختند.^(۴)

همچنین در یک درگیری میان مأموران گشت سپاه پاسداران با افراد گروه حرکت اسلامی در پاوه، یکی از نیروهای سپاه مجروح شد و ۲ تن از افراد مسلح گروه مذکور دستگیر شدند.^(۵)

۳. فرمانده قرارگاه رمضان سپاه پاسداران در پی بروز برخی تردیدها درخصوص موضعگیری و فعالیتهای دو گروه بانفوذ و معارض کرد عراقی، همکاری با این دو گروه را به حالت تعلیق درآورد.

با توجه به موضعگیریهای اخیر مسئولان حزب دمکرات کردستان عراق (بارزانیها) درمورد جنگ و آشکارشدن وابستگیهای آنها به شبکه استکبار بین المللی، قرارگاه رمضان در روابط خود با این حزب اعلام تجدیدنظر کرد. فرماندهی قرارگاه رمضان همچنین خواستار مشخص شدن

ص: ۲۴۳

(رکن ۲) به فرمانده ژاجا (رکن ۳) عملیات، ۱۹/۲/۱۳۶۵.

۵۱-۲. سند شماره ۳۳۹۷۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ژاندارمری کردستان (رکن ۲) به استاندار کردستان، ۱۹/۲/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۳۱۷۳۷۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری سقز به استاندار کردستان، ۲۲/۲/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۱۳۸۰۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی حمزه سیدالشهدا(ع) به فرماندهی کل سپاه پاسداران، ۲۲/۲/۱۳۶۵.

۵۲-۳. سند شماره ۳۳۷۷۹۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری مریوان به استاندار کردستان، ۱۷/۲/۱۳۶۵.
۵۳-۴. سند شماره ۳۵۹۶۷۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه تکاب به قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) (اطلاعات)، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

۵۴-۵. سند شماره ۲۰۰۲۳۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن گزارش روزانه، وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی، شماره ۲۳۸، ۱۷/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

مواضع دقیق و شفاف اتحادیه میهنی کردستان عراق (طالبانها) در قبال تعهداتشان به جمهوری اسلامی و چگونگی فعالیتهای آنها علیه حکومت و ارتش بعثی عراق شد تا همکاری با این اتحادیه در چارچوب تعریفشده، انجام پذیرد. (۱)

۱. نیروهای مردمی امروز نیز در قالب کاروانهای لییک یا امام و راهیان کربلا از شهرهای مختلف عازم جبهه های جنگ شدند. نخستوزیر کشورمان اعزام نیروهای داوطلب مردمی را باعث انفعال دشمن اعلام کرد.

به گزارش واحد مرکزی خبر، امروز دهها هزار رزمنده از شهرهای اصفهان، شیراز، گرگان، کرمان، شاهرود، کرج و ساری به جبهه عزیمت کردند. همچنین از استان فارس نیروهای عشایر داوطلب در قالب کاروان لییک یا امام پس از تجمع در صحن حرم حضرت احمد بن موسی (ع) عازم جبهه شدند.

دومین کاروان لییک یا امام و پنجمین کاروان راهیان کربلا از اصفهان آماده عزیمت به جبهه شدند. از این کاروانها، تعدادی راهی جبهه ها و بقیه برای کسب آموزشهای نظامی روانه پادگانها و مراکز آموزشی شدند.

از گرگان نیز گروه کثیری از نیروهای داوطلب مردمی شامل اعزام مجدد، تخصصی، خدماتی و آموزششده عضو بسیج و کارکنان ادارات و نهادهای انقلاب اسلامی شهرهای گرگان، گنبد، بندر ترکمن، علیآباد، کردکوی، بندر گز و بخشهای کلالة، مینودشت، آزادشهر و خانابین متشکل در کاروان "راهیان کربلای ۴" و از شهرستان شاهرود هم دهمین کاروان رزمی تخصصی جهاد سازندگی متشکل از ۱۲۰ تن با تخصصهای راننده بولدوزر، گریدر، لودر و پایهییک، جوشکار، مکانیک و نیروهای خدماتی و از کرمان نیز گروه کثیری از عشایر استان کرمان عازم جبهه ها شدند.

دومین کاروان لییک یا امام شهرستان کرج مرکب از نیروهای آموزششده، اعزام مجدد و رزمی تخصصی بسیج سپاه پاسداران ناحیه کرج و بخشهای ساوجبلاغ، شهریار، رباطکریم، طالقان، اشتهارد و آسارای کرج و از ستاد پشتیبانی جنگ استان مازندران در شهر ساری نیز گروهی داوطلب از نیروهای فنی تخصصی با چند دستگاه ماشینآلات سبک و سنگین رهسپار مناطق جنگی شدند. (۲)

همچنین از قائمشهر اولین کاروان لییک یا امام، از رزن همدان گروهی از نیروهای تخصصی، از اسلامشهر نیروهای رزمی و تخصصی، چهارمین کاروان راهیان کربلای شهرستان نوشهر متشکل از نیروهای آموزششده و رزمی تخصصی عضو واحد بسیج نوشهر، چالوس، کلاردشت، مرزنآباد و کجور، از برازجان از ستاد پشتیبانی جنگ جهاد سازندگی دشتستان نیروهای تخصصی شامل راننده بیل مکانیکی، قایقران، بیسیمچی، نگهبان و مسئول خط رهسپار جبهه ها شدند. (۳)

ص: ۲۴۴

۱ - ۵۵. سند شماره ۴۵۲۱۱۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه رمضان به واحد اطلاعات قرارگاه رمضان، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

۲ - ۵۶. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۸/۲/۱۳۶۵، ص ۱۵.

همزمان از شهری یک کاروان شامل ۲۰ دستگاه تریلر و کامیون از هدایای کارگران و کارکنان کارخانجات به جبهه ها عزیمت کردند. (۱) (۲)

میرحسین موسوی نخستوزیر، در پایان جلسه امروز هیئت دولت، با تأکید بر ضرورت حضور مداوم و گسترده مردم در جبهه ها گفت که حضور گسترده مردم و قدرت روزافزون نیروهای رزمنده در جبهه ها، حالت انفعالی برای رژیم متجاوز صدام پدید آورده است. (۳)

۲. فرمانده عالی جنگ در مراسم صبحگاه مشترک روحانیون، خواهران مربی و رزمندگان بسیج، از حضور آنان و خدمات بسیج مستضعفین سپاسگزاری کرد.

حجت الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی با حضور در پادگان امام علی (ع) در جمع نیروهای واحد بسیج مستضعفین سپاه پاسداران متشکل از گردان آموزشی بسیج روحانیون، خواهران مربی پادگان آموزشی حضرت زهرا (س)، نیروهای اعزام به جبهه پدافند ش.م.ر. و دوره تخصصی بسیج، گفت: «چنین صحنه‌ای را ما بعید میدانستیم که در کشور مظلوم و گرفتار دشمنان اسلام شاهد باشیم. انسان در این روزها تحول و پیشرفت فراوان میبند که یکی از آنها همین منظره است. برای خانمها اصولاً چنین تصویری نبود که روزی آنها در پادگانها آموزش ببینند و تفنگ به دوش بگیرند و آموزش نظامی را به عنوان وظیفه تلقی کنند.»

وی در ادامه به نقش روحانیت در میان مردم و حضور فعال آنان در جبهه های جنگ اشاره کرد و گفت: «وقتی مردم میبینند اینطور روحانیون آموزش نظامی میبینند و در جبهه ها حضور پیدا میکنند و درصد شهدای آنها نسبت به قشرهای دیگر بیشتر است، میفهمند که مدعیان این نظام دارای عقیده‌اند و نمیخواهند از مردم سوءاستفاده کنند.»

نماینده امام در شورای عالی دفاع از خدمات بسیج تشکر کرد و گفت: «ما باید این خدمات را از نعمتهای آسمانی تلقی کنیم و زمینه همه کارهای خوب، مردم خوب ما هستند که ما باید از آنها سپاسگزار باشیم.» (۴)

۳. وزیر نفت عراق ضمن اعلام اینکه عربستان و کویت با واگذاری روزانه ۳۰۰ هزار بشکه نفت به عراق برای فروش، از این کشور پشتیبانی میکنند، تأکید کرد که عراق به حملات خود علیه تأسیسات نفتی ایران ادامه خواهد داد.

ص: ۲۴۵

۱- بنا به گزارش خبرنگار روزنامه کیهان، این کاروان به همت کارکنان کارخانجات ایران سیلندر، ایران گاز، انرژی، حریر، مرغوب ساتر کفش، روغن تهران، روغنباتی پارس قو، رنگسازی شمس، چرمسازی ری، سازمان خدمات موتوری شهرداری و واحد هفتم سیمان تهران و با هماهنگی ستاد پشتیبانی دفتر جنگ خانه کارگر عازم جبهه ها شدند.

۲- ۵۸. روزنامه کیهان، ۱۷/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۳- ۵۹. روزنامه اطلاعات، ۱۸/۲/۱۳۶۵، ص ۱۵.

خبرگزاری آسوشیتدپرس به نقل از قاسم احمد تقی وزیر نفت عراق، گزارش داد که کویت و عربستان سعودی روزانه ۳۰۰ هزار بشکه نفت به عراق وام می‌دهند و عراق در آینده آن را پس خواهد داد. گفتنی است این نفت از یک میدان نفتی در منطقه بیطرف به دست می‌آید. قاسم احمد تقی گفت: عراق از طریق خط لوله‌های که از ترکیه می‌گذرد یک میلیون بشکه در روز و از طریق خط لوله عربستان ۵۰۰ هزار بشکه در روز نفت صادر می‌کند. وزیر نفت عراق افزود: «خط لوله سوریه هنوز برای عراق از اهمیتی حیاتی برخوردار است.» وی با اشاره به اینکه عراق روی ۱/۱۳ درصد سهمیه حداکثر تولید اوپک پافشاری میکند، خاطرنشان کرد: «ما حتی از یک بشکه نفت نخواهیم گذشت و در صورتیکه اوپک این خواسته عراق را تأمین نکند عراق ناگزیر خواهد بود که رسماً سهمیه خود را تعیین کند.»

قاسم احمد تقی در بخشی دیگر از سخنان خود ضمن تهدید ایران، گفت که عراق همچنان حمله به هدفهای نفتی ایران را ادامه خواهد داد و از هر اقدامی که به کاهش صادرات ایران بینجامد و این کشور را به متوقف ساختن تجاوز به عراق وادار کند، خودداری نخواهد کرد.^(۱)

۱. فرانسه، انگلیس و امریکا برای فروش برخی تسلیحات به ایران اعلام آمادگی کرده‌اند.

حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی در اینباره نوشته است: «آقای محسن رفیق‌دوست آمد و گزارش سفر به لیبی و سوریه را داد و گفت سوریها گفته‌اند که فرانسویها اظهار آمادگی [برای] فروش دومیلیارد دلار اسلحه به ایران کرده‌اند و انگلیسیها آماده دادن موشک را پیر هستند.»

حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی در ادامه افزوده است: «آقای امراللهی آمد و پیشنهادی از شخصی در سوریه آورد که تحت‌نظر وزارت اطلاعات سوریه بوده و گفته حاضر است مقداری کالا به ارزش بیش از یکمیلیارد دلار برای پرداخت بدهیهای سوریه به ما بفروشد، در جلسه سران، این پیشنهاد به شرط کمشدن قیمت و اطمینان کامل تأیید شد.»

وی همچنین در ادامه خاطرات امروز خود آورده است: «آقای [محسن] کنگرلو تلفنی اطلاع داد که امریکاییها گفته‌اند در روز هفده ماه می (۲۸ اردیبهشت) نصف قطعات درخواستی [موشک] هاگ را با هیئت ظاهراً آلمانی به ایران می‌آورند^(۲) و پس از تنظیم برنامه آزادی گروگانها در لبنان، بقیه را می‌آورند.»^(۳)

ص: ۲۴۶

۱ - ۶۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۴۹، ۱۸/۲/۱۳۶۵، صص ۵۶ و ۵۷، کویت - آسوشیتدپرس، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

۲- اشاره به تلاش امریکاییها برای آزادی گروگانهای این کشور در لبنان با وساطت ایران، در قبال فروش موشکهای هاگ و تاو به ایران است. مشروح این موضوع در کتاب ماجرای مکفارلین (فروش سلاح، آزادی گروگانها)، تألیف محسن هاشمی و حبیب‌الله حمیدی، از آثار دفتر نشر معارف انقلاب درج شده است.

۳- ۶۲. اوج دفاع، پیشین، صص ۹۱ و ۹۲.

ضمیمه گزارش ۱۹۵: گزارش لشکر ۲۸ پیاده کردستان درباره وضعیت گروههای ضدانقلاب در منطقه کردستان و چگونگی همکاری آنان با ارتش عراق

لشکر ۲۸ پیاده کردستان گزارشی درباره وضعیت گروههای ضدانقلاب در منطقه کردستان و همکاری آنها با ارتش بعثی عراق تهیه کرده که خلاصهای از آن چنین است:

گروههای غیرقانونی دمکرات، کومهله، خبات و رزگاری پس از پیروزی انقلاب اسلامی در منطقه کردستان ابتدا با تهاجم به سربازخانهها و مراکز انتظامی اعلام موجودیت کردند و از سال ۱۳۵۹ که از شهرها رانده شدند، پایگاههای چریکی ثابت در مناطق مختلف دایر کردند. در سال ۱۳۶۲، وقتی آخرین پایگاههای آنان در استان کردستان متلاشی شد، مقر خود را به خاک عراق منتقل کردند و در نقاط مختلف کردستان عملیات پارتیزانی خود را همچنان ادامه دادند.

از سوی دیگر، حکومت عراق که در ابتدای جنگ تحمیلی بین اکراد عراق محبوبیتی نداشت دست به تجهیز گروههای ضدانقلاب زده و در منطقه لشکر مذکور، به صورت نیروی پوششی از آنان استفاده کرد؛ بدین ترتیب که از منطقه چومان تا نورد در جنوب شهر بانه از عناصر کومهله و دمکرات و خبات؛ از منطقه رودخانه شیر تا سیانوا از کومهله و دمکرات و گروه علی مریوانی و از منطقه سیانوا تا شهرک بیاره از گروه رزگاری به ره گرفت.

این همکاری میان عراق و ضدانقلاب ادامه داشت تا اینکه رزمندگان با اجرای عملیات والفجر ۴ بر سلسله ارتفاعات سورکوه و لری و کنگرک مسلط شدند، در نتیجه ارتباط عراق با گروههای ضدانقلاب ایران و پشتیبانی مستقیم آنها دچار اختلال شد. به دنبال آن عراق مقرهایی در ماؤوت، قلعه‌دیزه، رانیه، سلیمانیه و حلبچه به این گروهها واگذار کرد و گروههای ضدانقلاب از جمله سازمان مجاهدین خلق (منافقین) با تشکیل پایگاههای چریکی و آموزشی دست به تحرکاتی بدین شرح زدند:

۱. عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) که پس از اقدامات سال ۱۳۶۰ در ایران به عراق، رفته بودند در شمال سلیمانیه به فعالیت پرداختند و در ماؤوت و گلاله مرکزیت یافتند و از طریق ارتفاعات سورکوه خط ارتباطی خود را با داخل کشور حفظ و در سال ۱۳۶۴ دست به یک مانور نظامی در ارتفاعات بمو زدند.

۲. گروههای دمکرات و کومهله پس از بروز اختلاف با یکدیگر، منطقه بانه را تقسیم کردند: ارتفاعات اشتیرآباد منطقه فعالیت کومهله و ارتفاعات کا کر منطقه فعالیت دمکراتها شد و از این طریق راه ارتباطی خود را با داخل کشور حفظ کردند که کماکان ادامه دارد.

۳. گروه خبات از سال ۱۳۵۸، در دامنههای شرقی و غربی سورکوه بین بانه و سلیمانیه در تردد بوده و هست.

۴. گروه رزگاری از سال ۱۳۵۸، از ارتفاعات اورامانات با حلبچه و سلیمانیه و سیدصادق در ارتباط بوده و هست.

۵. گروه علی مریوانی از سال ۱۳۵۹، در مناطق مرزی غرب مریوان از دره سیانوا و دره توتمان و هرگینه و روستاهای شمال رودخانه قزلجهسور در تردد و گشت بوده است.

از سال ۱۳۶۲ به بعد، حکومت عراق که فهمید گروه‌های مخالف جمهوری اسلامی مراکز خود را از دست داده و مقرهای ثابت آنان متلاشی شده و نیروهای جمهوری اسلامی با دادن اماننامه افراد این گروه‌ها را جذب و پس از آموزش به عنوان گروه‌های توابع مورد استفاده قرار می‌دهند و از سوی دیگر تدارک گروه‌های مخالف ایران در داخل خاک عراق مشکلی بر مشکلات موجود آنها افزوده است، با شیوه دیگری دست به جذب افراد عراقی زد. البته تا سال ۱۳۶۳، این روند به کندی پیش رفت، لیکن از ابتدای سال ۱۳۶۴، با به رهگیری از تبلیغات نظامی و دادن پول کافی و تطمیع افراد دست به نیروهای جیش الخفیفه و فرسان زده و تعداد افراد مسلح را که از ابتدای جنگ تحمیلی حدود ۸ هزار نفر بودند در پایان سال ۱۳۶۴، به حدود ۱۵ تا ۲۰ هزار نفر

ص: ۲۴۷

رسانید. استخبارات عراق عدهای از این افراد را که به نقاط مرزی نیز آشنایی داشتند پس

از آموزش به صورت گروههای چریکی سازمان دادند که همکنون در گروههای ۶ تا ۷ نفره به خطوط مقدم اعزام و در فرصتهای مناسب دست به عملیات تخریبی و گروگانگیری میزنند.

در ادامه گزارش لشکر ۲۸ کردستان، شگردهای مشترک گروههای چریکی کرد عراقی و ضدانقلاب ایرانی چنین برشمرده شده است:

۱. اقدامات گروههای چریکی دشمن: نفوذ به پشت خطوط تماس در شب؛ شناسایی یگانها؛ تماس با روستائیان از راه تطمیع و جمعآوری خبر؛ دیدبانی نفوذی؛ مینگذاری در محورهای فرعی خط پدافندی؛ اجرای کمین در محورهای جنگلی و فرعی در خطوط پدافندی؛ گروگانگیری پرسنل و تحویل به نیروهای دشمن.

۲. اقدامات گروههای ضدانقلاب: جمعآوری اطلاعات خودی و تحویل به دشمن؛ شناسایی نیروهای خودی؛ ترغیب روستائیان به نفوذ در حوالی یگانها برای جمعآوری خبر و فریب پرسنل؛ دیدبانی نفوذی برای دشمن؛ مینگذاری در محورهای خطوط عقبه یگانها؛ اجرای کمین در محورهای جنگلی و فرعی در خطوط عقبی یگانها؛ گروگانگیری در خطوط عقبی یگانها؛ همکاری با دشمن و فعالیت در پستهای شنود دشمن؛ اجرای تبلیغات و جنگهای روانی با هدف پایینآوردن روحیه نیروهای خودی و تشویق پرسنل به فرار یا ترک منطقه خدمتی؛ شناسایی شخصیتها و فرماندهان نظامی و مسیرهای رفتوبرگشت آنان برای عملیات ترور. (۱)

ص: ۲۴۸

۱-۶۳. سند شماره ۲۵۰۵۱۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از لشکر ۲۸ پیاده کردستان به فرماندهی سپاه پاسداران (واحد اطلاعات)، ۱۷/۲/۱۳۶۵.

۱. در پی افزایش تحرکات ارتش عراق در منطقه فکه، فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا(ص) به نیروی زمینی سپاه دستور بررسی و تقویت مجدد این منطقه را داد. پس از آنکه در بررسیها مشخص شد این تحرکات، تظاهر به تک بوده و جنبه فریب داشته است، به منظور مقابله با این اقدامات، اجرای آتش خودی در منطقه فکه و مناطق شمالی آن افزایش یافت. ارتش عراق نیز شبه نگام به قوای خود در شرق العماره دستور آمادهباش داد و آتش خود را تشدید کرد.

پس از حمله روز دهم اردیبهشت ارتش عراق در منطقه فکه و شکسته شدن خط پدافندی لشکر ۱۶ زرهی ارتش و پیشروی دشمن در این منطقه، اقداماتی با تلاش یگانهای سپاه پاسداران برای تقویت خط پدافندی لشکر ۱۶ و بازپسگیری منطقه اشغال شده اجرا شد. این در حالی بود که گزارشهای دریافتی از نقولوانتقال یگانهای عراقی در مناطق شمالی فکه و نیز برچیده شدن موانع جلوی خطوط مقدم در منطقه پیچ انگیزه، احتمال حمله ارتش عراق به این مناطق را قوت میبخشید.^(۱) تحقق این پیش بینی چندان طول نکشید، زیرا ساعت ۱۰:۳۰ صبح امروز، به محسن رضایی جانشین فرمانده قرارگاه خاتمالانیا(ص)، اطلاع داده شد که ارتش عراق در منطقه فکه شروع به پیشروی کرده است.^(۲) وی بلافاصله ضمن تماس با رحیم صفوی جانشین فرمانده

ص: ۲۵۱

۱- با توجه به اینکه ارتش عراق از اواسط اسفند ۱۳۶۴، دست به چنین تحرکاتی در نقاط مختلف زده بود، پیش بینی زمان و مکان قطعی حملات عراق ناممکن شده بود و این وضعیت باوجود مزیت های تاکتیکی که برای ارتش عراق داشت، در اردوی خودی التهاباتی ایجاد کرده بود.

۲- این خبر در جلسه بررسی وضعیت جزیره مجنون به وی داده شد. حاضران در جلسه از پیشروی دشمن در روز روشن تعجب کردند، اما پس از بررسی میدانی مشخص شد که ارتش عراق در این منطقه تظاهر به تک کرده است. غلامعلی رشید نیز پس از شنیدن این خبر گفت که دشمن میخواهد ما را به منطقه فکه، بستان و جزابه بکشاند و به ما دیکته کند که اینجا بجنگید. [سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه (مهملی انصاری)، ۱۲/۲/۱۳۶۵ تا ۲۲/۲/۱۳۶۵، ص ۱۰۱]

نیروی زمینی سپاه،^(۱) از وی خواست که علی عبداللہی مسئول طرح و عملیات نیروی زمینی سپاه و علی فضلی فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشہداء(ع) سپاہ را برای بررسی منطقه پدافندی ارتش و یافتن راهکاری برای مقابله با دشمن به منطقه فکہ بفرستد.^(۲) در پی ابلاغ این مأموریت، رحیم صفوی به علی عبداللہی و علی فضلی دستور داد که فوری عازم منطقه فکہ شوند.^(۳)

از سوی دیگر، محسن رضایی ساعت ۱۱، در تماسی با سرہنگ جمالی جانشین فرمانده نیروی زمینی ارتش، گفت: ما یک تیم نیرو میفرستیم، اما تا آمادہ شدن نیروہا، شما با بالگرد و موشکہای تاو ہرچہ میتوانید تانکہای دشمن را بزنید. فرماندہ کل سپاہ پاسداران در تماس دیگری با رحیم صفوی تأکید کرد: مرتب با سرہنگ جمالی در ارتباط باشید تا روحیہاش حفظ شود و از سرہنگ جمشیدی فرماندہ لشکر ۱۶ زرہی ارتش ہم بخواہید از نزدیک در جریان تحرکات دشمن باشد.^(۴)

سرہنگ جمشیدی ساعت ۱۲ تماس گرفت و اعلام کرد کہ دشمن در منطقه فکہ تحرکات زیادی دارد و احتمال تک ارتش عراق وجود دارد. با ہماہنگیہایی کہ بہ عمل آمد، مسئول طرح و عملیات نیروی زمینی سپاہ ساعت ۱۵، در محل استقرار لشکر ۱۶ ارتش حضور یافت. علی عبداللہی، سرہنگ جمشیدی و سرہنگ عبادت با حضور در منطقه استقرار نیروہا و بررسی منطقه و تحرکات ارتش عراق بہ این نتیجہ رسیدند کہ احتمالاً این تحرکات دشمن تک فریب است. پس از این نتیجہگیری، فرماندہ لشکر ۱۶ ارتش بہ یک گردان تانک کہ برای تقویت منطقہ فکہ، بہ آنجا فراخواندہ شدہ بود، دستور داد بہ منطقہ پیچ انگیزہ برگردد.^{(۵)(۶)}

ص: ۲۵۲

۱- رحیم صفوی در گردہمایی فرماندہان نواحی سپاہ پاسداران در اہواز، کہ برای بررسی و توجیہ تشکیلات جدید نیروی زمینی سپاہ تشکیل شدہ بود، حضور داشت. [ہمان، ص ۱/۱۰۶]

۲- ۱. سند شمارہ ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچہ ثبت جنگ راوی قرارگاہ نیروی زمینی سپاہ، مہدی انصاری، ۱۲/۲/۱۳۶۵ تا ۲۲/۲/۱۳۶۵، ص ۱۰۱.

۳- فرماندہ تیپ ۱۰ سیدالشہداء(ع) در گزارشی دراینبارہ نوشتہ است: «روز ہفدہم (اردیہشت)، بعد از عملیات فکہ، بعد از ظہر در جلسہای کہ با برادر شمشخانی فرماندہ نیروی زمینی [سپاہ]، داشتیم قرار شد جدا از خط جزیرہ [مجنون]، خط فکہ را نیز تقویت کنیم، بہ این معنا کہ در حد ۲ گردان نیرو بیاوریم و آمادہ باشیم برای تحرکات دشمن. در پیامد این مأموریت، روز ہیجدهم [اردیہشت] صبح، آقا رحیم از اہواز محل سمینار ابلاغ کردند کہ سریع بروید فکہ و آنجا باشید. آمدم فکہ و با برادر عبداللہی ہماہنگ کردیم و بنا شد ما احتیاط تیپ ۱ [لشکر ۱۶ ارتش] باشیم. فکر جزئیات را ہم کردیم و عناصرمان از روز ہفدہم بہ صورت تقریباً تمامفعال بہ منطقہ آمدند. قبل از ہفدہم، عناصر [واحدہای] اطلاعات عملیات، طرح و عملیات، اورژانس، تعاون و ادوات در منطقہ بودند. بہ ہر حال، روز ہیجدهم کہ آمدم بنا شد در حد تقویت باشیم و قرار شد در محل تیپ ۱ [لشکر ۱۶] مستقر شویم و لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) را نیز مأموریت بہ تیپ ۲ [لشکر ۱۶] دادند. شب نوزدہم، ما در تیپ ۱ نقلوانتقالات دشمن را پیگیری میکردیم.» [سند شمارہ ۱۳۷۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش فرماندہی تیپ ۱۰ سیدالشہداء(ع) بہ فرماندہی نیروی زمینی سپاہ، ۲۱/۲/۱۳۶۵]

۴- ۲. همان.

۵- ارتش عراق هفته قبل به اندازه یک کیلومتر از موانع جلوی مواضع خود را در منطقه پیچ انگیزه برداشته بود. [سند شماره ۱۳۶۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش ویژه اطلاعاتی سپاه پاسداران، قرارگاه عملیاتی نجف ۲ (واحد اطلاعات)، ۲۲/۲/۱۳۶۵]

۶-۳. سند شماره ۱۳۶۰۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش از تک دشمن در فکه، واحد طرح و عملیات نیروی زمینی سپاه، ۲۲/۲/۱۳۶۵.

به گزارش رکن ۲ ستاد مشترک ارتش، در مقابله با تحرکات دشمن در ساعتهای مختلف روز ۱۸ اردیبهشت ۱۳۶۵، مواضع ارتش عراق در مناطق الشکاک، بجلیه، فکه و شرهانی زیر آتش توپهای نیروهای خودی قرار گرفت، این آتش در منطقه قلعهباش شدت بیشتری داشت طوریکه دیدبانان عراقی به داخل سنگر رفتند. (۱)

از سوی دیگر، ارتش عراق با هدف آمادگی برای شروع تکه خود در روز بعد، به همه برجهای دیدبانی خود در شرق العماره حدفاصل منطقه شرهانی تا جزایر مجنون، از ساعت ۶:۵۰ تا ۱۸ امروز دستور آمادهباش کامل داد.

همچنین ارتش عراق در ساعت ۲۰:۲۰ همین روز، به همه نیروهای خود مستقر در شرق العماره دستور آمادهباش داد و در منطقه عملیاتی عینخوش در شمال فکه از ساعت ۲۲:۳۰، آتش توپخانه خود را تشدید کرد. (۲)

۱. با واکنش به موقع نیروهای لشکر ۲۵ کربلا علیه قوای دشمن که در دو محور ابولیل و شطعلی قصد حمله و تصرف کمینهای رزمندگان را داشتند، تعدادی از نیروهای عراقی کشته شدند و تجهیزاتی از آنان به غنیمت گرفته شد.

به گزارش منابع اطلاعاتی قرارگاه نصرت، نیروهای دشمن ساعت ۶ صبح امروز، با ۳ فروند قایق نیمهسنگین مجهز به سلاح کالیبر ۷۵ میلیمتری، آر.پی.جی. ۷ و تفنگ کلاشینکف قصد تکه و تصرف کمینهای نیروهای خودی در محور جنوبغربی روستای ابولیل در منطقه هورالهویزه، محدوده استحفاظی لشکر ۲۵ کربلا را داشتند که با واکنش رزمندگان مستقر در کمینهای شناور مواجه شدند. در این درگیری سرنشینان یکی از قایقهای مهاجم کشته شدند، در پی آن دو قایق دیگر با بردن کشتهها از منطقه فرار کردند. در پایان درگیری یک قایق به غنیمت رزمندگان درآمد. (۳)

فرمانده لشکر ویژه ۲۵ کربلا نیز در گزارشی به قرارگاه کربلا اعلام کرد: امروز، نیروهای عراقی با دو قایق قصد حمله به خط پدافندی منطقه شطعلی در هورالهویزه را داشتند که پیش از اقدام مهاجمان، نیروهای خودی آنها را هدف قرار دادند و در نتیجه قایقها منهدم و همه سرنشینان آنها کشته شدند. (۴)

قرارگاه نصرت نیز در گزارشی به قرارگاه خاتمالانیا (ص) به نقل از تیپ ۱ لشکر ۹۲ زرهی ارتش آورده است: در بامداد روز ۱۸/۲/۱۳۶۵، جریان باد یک بلم دشمن را به ضلع شمالی جزیره جنوبی (حدفاصل چهارراه همت و ضلع غربی) آورده است که نیروهای تیپ ۱ قایق را تصرف و ۳ سرنشین آن را اسیر کردند. (۵)

ص: ۲۵۳

۱-۴. سند شماره ۱۰۸۷۶۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی (رکن ۲) به معاونت عملیات اطلاعات نزا (مدیریت - اطلاعات)، ۲۱/۲/۱۳۶۵.

۲-۵. سند شماره ۸۸۹۱۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد مرکزی سپاه پاسداران (مرکز فرماندهی) به قرارگاه خاتمالانیا (ص) (فرماندهی نیروی زمینی)، ۱۹/۲/۱۳۶۵.

۳-۶. سند شماره ۱۳۷۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات قرارگاه نصرت، ۱۸/۲/۱۳۶۵.

- ۴-۷. سند شماره ۲۶۱۱۷۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی لشکر ویژه ۲۵ کربلا به قرارگاه کربلا (فرماندهی)،
۱۸/۲/۱۳۶۵.
- ۵-۸. سند شماره ۲۹۳۵۶۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه نصرت به قرارگاه خاتمالانبیاء(ص) (اطلاعات
عملیات)، ۲۳/۲/۱۳۶۵.

۲. به دنبال تغییر راهبرد نظامی عراق و اجرای سلسله عملیاتهایی در قالب "استراتژی دفاع متحرک" و حمله به مواضع دفاعی ایران، قرارگاه عملیاتی نجف ۲ سپاه پاسداران دستورالعملی را برای فعالکردن خطوط دفاعی، تحکیم آنها و حفظ دستاوردهای عملیاتی به یگانهای تحتامر ابلاغ کرد. در این دستورالعمل بر بازدید مستمر از خطوط، تقویت و فعالکردن کمینها، رفع آسیبپذیری خطوط دفاعی، احداث خاکریزهای ضروری، تهیه طرحهای تک، پاتک و نفوذی، سازماندهی و آموزش نیروها، اعزام نیروهای گشتی رزمی با هدف شناسایی و گرفتن اسیر تأکید شده است. فرمانده قرارگاه عملیاتی نجف ۲ امروز، با ارسال این دستور به یگانهای تحتامر، فرماندهان را ملزم به اجرای آن کرد. مهمترین موارد این دستورالعمل چنین است:

○ بازدید مستمر از یگانهای در خط و رفع نقاط ضعف.

○ تقویت و فعالکردن کمینهای خودی و استقرار در خطوط پدافندی.

○ اعزام گشتی رزمی و شناسایی منطقه جلو و گرفتن اسیر.

○ آرایش سنگرهای نگهبانی در خط و سنگرهای یدک و ایجاد هماهنگی آتش توپخانه و ادوات و گرفتن نقاط ثبتي معابر مین باز شده و نقاط کور، نقاط تمرکز نیرو، قرارگاهها، بنههای مهماتی و تدارکاتی.

○ ایجاد طرح پوشش مناسب با آرایش صحیح تیربارها و ادوات و نداشتن زاویه بیروح.

○ ایجاد میادین مین و سیمخاردار و احداث خاکریز و سنگرهای تانک موردنیاز طبق کالک ارسالی و تأمین آنها به دست نیروهای کمین.

○ پوشاندن جناحین و برطرف ساختن آسیبپذیریها و انتخاب محلهایی برای ایجاد سد موانع و تهیه طرح و ارسال به قرارگاه.

○ دیدبانی مستمر در شب و روز و بالا بردن کمیت و کیفیت دیدبانها.

○ برقراری ارتباط مطمئن و مداوم با یگانهای در خط و دیدگاهها و بررسی معابر وصولی و نفوذی به داخل منطقه خودی و تأمین آن با موانع.

○ برآورد نیروهای موردنیاز خطوط پدافندی با توجه به امکانات و توان موجود و اهداف دشمن از نظر تبلیغاتی - سیاسی - نظامی.

○ تهیه طرحهای عملیاتی نفوذی و وسیع در خط حد یگان و نیز تهیه طرح پاتک به خصوص در مناطقی که در معرض تهدید قرار دارد و ارسال به قرارگاه برای تصویب و اجرا.

○ تجزیه و تحلیل آخرین وضعیت یگانهای خودی و دشمن. (۱)

۱- ۹. سند شماره ۳۰۷۶۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی نجف ۲ سپاه به یگانهای تابعه، ۱۸/۲/۱۳۶۵.

۲. در پی دستور شفاهی فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا(ص) به قرارگاه کربلا برای اجرای عملیات در منطقه فاو، فرمانده قرارگاه کربلای سپاه دستورالعملی دراینباره به یگانهای تحت امر شامل لشکرهای ۵ نصر، ۴۱ ثارالله(ع)، ۷ ولیعصر(عج) و تیپهای ۲۱ امام رضا(ع) و ۴۴ قمر بنیهاشم(ع) ابلاغ کرد.

در بخش اول این دستورالعمل ضمن مشخص شدن خط حد مأموریت هریک از این یگانها در منطقه فاو، از آنها خواسته شده منطقه مأموریت خود را شناسایی و حداکثر تا ۳۰ اردیبهشت ۱۳۶۵، برای اجرای عملیات اعلام آمادگی کنند. بخش دوم این دستورالعمل به دستورات هماهنگی اختصاص یافته که مشروح آن چنین است:

۱. در این عملیات الحاق یگان و گردانها نسبت به هم از اهم امور است و در موفقیت عملیات نقش اساسی دارد، لذا یگانها در جهت الحاق با یکدیگر هماهنگی لازم را به عمل آورند.

۲. گردانها تا رده دستها و واحدهای خود را نسبت به این عملیات توجیه نمایند.

۳. به گردانهای عملکننده آموزش لازم داده و مانور مشابه این منطقه را برای آنان اجرا نمایند.

۴. در جهت مهندسی عملیات، برآورد لازم از دستگاههای مختلف [را] به عمل آورده و طرح انتقال و دستگاه برای احداث خاکریزهای مورد نیاز و اتصال جادههای مواصلاتی را تهیه نمایند.

۵. در جهت تخلیه شهدا و مجروحین تلاش لازم را به عمل آورید.

۶. در جهت تأمین آتش عملیات اعم از ادوات و توپخانه (برد کوتاه) هماهنگی لازم را به عمل آورید.

۷. تا زمان شروع عملیات سعی کنید از ارتباط باسیم استفاده نمایید.

۸. جهت نگهداری نیروهای عملکننده و دنبالپشتیان و احتیاط، کانالهای پیاده لازم را پشت خط پدافندی خودی احداث نمایید.

۹. آموزش نصب ماسک و تجهیزات شیمیایی را جهت مقابله با تک شیمیایی دشمن به نیروها بدهید. [\(۱\)](#)

۳. فرمانده قرارگاه نوح سپاه پاسداران در نامهای به فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا(ص) طرح اجرای عملیات روی اسکلههای العمیه و البکر را نامناسب اعلام و پیشنهاد کرد این قرارگاه با اجرای عملیاتی در محور فاو - امالقصر، زمینه بستشدن خور عبدالله را به روی شناورهای عراق فراهم کند.

در این نامه با اشاره به مأموریت قرارگاه نوح برای تصرف و تأمین اسکلههای البکر و العمیه، امکان نگهداری این اهداف پس از تصرف با ذکر دلایلی بدین شرح بسیار ضعیف ارزیابی شده است: «برتری کامل هوایی دشمن در منطقه مورد نظر؛ عدم وجود پوشش هوایی مناسب در منطقه؛ برتری کامل توان رزمی و مانوری ناوچههای دشمن در منطقه با توجه به استفاده دشمن

۱- ۱۰. سند شماره ۲۵۸۹۹۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه کربلا، ۱۸/۲/۱۳۶۵.

بویان؛ مجهز بودن هلیکوپترهای دشمن به موشکهای اگزوست؛ محدود بودن حجم و مساحت اهداف و ثابت بودن آنها در دریا؛ عدم امکان تدارک مستمر نیروها به دلیل فاصله زیاد اهداف تا عقبه خودی؛ نداشتن شناور مناسب جهت انجام عملیات و تدارک مداوم نیروها؛ عدم تجربه کافی نیروها در عملیات دریایی؛ عدم امکان تخلیه مجروحین و شهدا به عقب و در نتیجه تضعیف روحیه نیروهای خودی؛ عدم سرمایه‌گذاری کامل یگانها در نگهداری اهداف به دلیل درگیر بودن در خط پدافندی؛ تردید فرماندهان یگانها در مورد موفقیت در مأموریت واگذاری.»

حسین علانی فرمانده قرارگاه نوح، در پایان یادآور شده است: «علاوه بر موارد فوق در مأموریت واگذاری، توانی در حد سه یگان پر قدرت ما با نیرویی به استعداد حداکثر ۲ گروهان از دشمن درگیر خواهد شد. به علاوه در صورت موفقیت در مأموریت مذکور نه تنها حضور دشمن در منطقه خور عبدالله و خلیج فارس از بین نخواهد رفت که فعالیت نیز خواهد شد. پیشنهاد می شود به جای مأموریت تصرف اسکله‌ها به یگانهای این قرارگاه مأموریتی جهت تصرف قسمتی از جاده فاو - ام‌القصر داده شود که بتوان به عرض کوچکی از خور عبدالله رسید و خور را با سلاحهای مستقیم مسدود کرد.»^(۱)

۱. اوضاع جزیره مجنون جنوبی، تحرکات اخیر ارتش عراق در این منطقه، اقدامات شناسایی و مهندسی نیروهای خودی و پیشنهاد اجرای عملیات در منطقه مذکور در جلسه امروز قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران بررسی شد.

این جلسه با حضور محسن رضایی، غلامعلی رشید، محمد باقری، علی هاشمی فرمانده قرارگاه نصرت، حمید رضوانی مسئول واحد اطلاعات این قرارگاه و سیامک بمان مسئول طرح و عملیات قرارگاه نصرت، در پایگاه منتظران شهادت (گلف اهواز) برگزار شد. در ابتدا فرمانده قرارگاه نصرت درباره وضعیت جزیره مجنون گفت: وقتی ما به جزیره رفتیم، آنجا حالتی متروکه داشت و نیروهایی که مسئول دفاع از پد مرکزی بودند در آنجا فعالیتی نداشتند. آتش توپخانه خودی هم پراکنده بود و با دیدبانی اجرا نمی شد. به آنها دکل دادیم تا با دیدبانی آتش خود را منظم کنند. دو تانک خودی نیز روی ضلع شمالی جزیره جنوبی بود که آنها را راهنمایی کردیم تا به سمت دشمن شلیک کنند. هماکنون تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) در پد مرکزی و تیپ ۳۲ انصار در پد غربی جزیره جنوبی مستقر شده‌اند.

علی هاشمی در ادامه به تحرکات اخیر ارتش عراق اشاره کرد و افزود: دشمن در دو هفته اخیر، سهار به جزیره جنوبی حمله کرده است. در تک اول، به پد مرکزی و پد غربی حمله کرد. در حمله

ص: ۲۵۶

۱ - ۱۱. سند شماره ۱۳۷۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه نوح (ع) به فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا (ص)، ۱۸/۲/۱۳۶۵.

عراقی ها به پد مرکزی نیروهایی که دفاع از این منطقه را برعهده داشتند، عقب نشینی کردند. به دنبال این عقب نشینی ۷ نفر از نیروهای سپاه پاسداران که در سنگر مقدم این پد در حالت کمین بودند به شهادت رسیدند و دشمن حدود ۵/۱ کیلومتر جلو آمده و همان روز اقدام به مینگذاری منطقه تصرف شده و کشیدن سیمخاردار کرد. هاشمی ادامه داد: در پی این حمله به نیروهای تیپ ۱۸ الغدير از سپاه پاسداران گفتیم به سمت مواضع دشمن جلو بروند و بخش اشغال شده را پس بگیرند. این نیروها شب اقدام کردند و با عبور از میدان مین، موفق به بازپسگیری مواضعی از عراقی ها شدند. در وضعیت فعلی عراقی ها حدود ۲۰۰ متر از خط قبلی خود جلو آمده‌اند.

فرمانده قرارگاه نصرت خاطرنشان کرد که حمله دوم ۲۴ ساعت بعد، انجام شد و عراقی ها با قایق از دو طرف پد مرکزی حمله کردند، اما قبل از رسیدن قایقها به مواضع رزمندگان، غواصان خودی با واکنش به موقع و پرتاب نارنجک، اولین قایقهای دشمن را منهدم کردند. در این زمان هوا طوفانی شده بود و سایر نیروهای قایقسوار دشمن ترسیدند و فرار کردند.

به گفته علی هاشمی، ارتش عراق در سومین اقدام (شب ۱۳/۲/۱۳۶۵)، درحالیکه اوضاع جوی نامناسب بود از سمت غرب پد غربی حمله کرد که نیروهای خودی موفق به دفع این حمله شدند. ارتش عراق در سلسله اقدامات خود در دو هفته اخیر با واکنش رزمندگان مواجه و تلفات بسیاری در منطقه جزیره مجنون متحمل شد. فرمانده قرارگاه نصرت درباره سایر اقدامات قوای عراقی گفت: «دشمن عملیاتهای مشکوک انجام داده و تحرکات زیاد و فعالیت مهندسی بسیاری در این منطقه دارد و به نظر میرسد قصد دارد قدمبه قدم جلو بیاید.»

محمد باقری در تأیید اظهارات فرمانده قرارگاه نصرت خاطرنشان کرد: «[یک] سرهنگ پناهنده عراقی گفته جنوب جزیره [بالای کانال سوئیب] محل مناسبی برای عملیات می باشد. ضمن آنکه اخیراً کانال دیگری به موازات کانال سوئیب احداث شده که اگر آب این کانال کاهش پیدا کند، با استفاده از آن [آب موردنیاز را] تأمین میکند.»

یکی از مسئولان قرارگاه نصرت نیز دراینباره گفت: «سه هفته قبل دو عراقی از منطقه عشاره پناهنده شدند و گفتند نیروهای عراقی قصد حمله از این منطقه را دارند.» وی افزود که ما با استفاده از دو دکل منطقه را شناسایی کرده و زیر نظر گرفته‌ایم.

حمید رمضانی نیز تحرکات دشمن در بستان را تهدیدآمیز توصیف کرد و گفت: در بستان پلی است که اگر دشمن آن را منهدم کند همه عقبه نیروهای خودی را میندد. همچنین در قسمت ارتفاعات سوبله نیز دشمن تحرکاتی دارد، البته رزمندگان اقدامات آنها را زیر نظر دارند.

در این جلسه همچنین گفته شد که دشمن مدتی قبل، ۲۶ تانک و در دو، سه روز اخیر، ۶۰ تانک از جاده پایین ارتفاعات سوبله وارد منطقه کرده است.

فرمانده قرارگاه نصرت در ادامه به آمادگی این قرارگاه برای عملیات اشاره کرد و گفت: «ما برای عملیات آماده هستیم و دراینباره طرح داریم.» وی همچنین بر ضرورت واگذاری استحکامات و امکانات بیشتر به این قرارگاه به منظور کاهش آسیب و جلوگیری از شهادت رزمندگان بر اثر آتش و حملات دشمن تأکید کرد.

محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، پس از شنیدن این گزارشها ضرورت اقدامات مهندسی رزمی ازجمله احداث پد در ضلع مرکزی جزیره جنوبی و پدهایی از ضلع شمالی به ضلع غربی، ایجاد استحکامات مناسب، احداث جادههایی در امتداد جاده شرقی جزیره شمالی به سمت جاده خندق، احداث سکو برای قبضههای توپ و ادوات را یادآور شد و گفت: اگر توپها و ادوات را جلو بکشید دشمن خیلی آسیبپذیر می شود و اگر گرورها و پلهای مهم روی رودخانه دجله را ناامن کنیم دشمن قادر نخواهد بود، ۱۰ لشکر را در اینجا مستقر کند. (۱)

۱. فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا(ص) امروز، در واکنش به بمباران روز گذشته پالایشگاه تهران و مناطق غیرنظامی کشور در روزهای اخیر، دستور گلولهباران تأسیسات اقتصادی عراق را صادر کرد. در دستور محسن رضایی جانشین فرمانده قرارگاه خاتمالانیا(ص) به نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران، درباره مکان و میزان اجرای آتش روی تأسیسات اقتصادی عراق چنین آمده است: «بازگشت به نامه مورخ ۱۷/۲/۱۳۶۵، مقتضی است با هدف انهدام تأسیسات اقتصادی بانمیل خانقین (برابر روش سابق) و الحارثه در شمال شهرستان بصره (روزانه ۱۰ گلوله) و پایگاه هوایی الشعیه (روزانه ۱۰ گلوله) از تاریخ ۱۸/۲/۱۳۶۵ تا اطلاع ثانوی گلولهباران نمایند.» (۲)

۲. سازمان مجاهدین خلق (منافقین) افراد خود را برای جمعآوری اطلاعات، جاسوسی و اجرای عملیات علیه رزمندگان، در نقاطی از نوسود تا بمو مستقر کرد. حمله عناصر این سازمان به پایگاهی در بانه و تلاش برای انتقال سلاح و مواد منفجره به داخل ایران ازجمله فعالیتهای امروز این سازمان است.

واحد اطلاعات سپاه پاسداران شمال غرب در گزارشی اعلام کرد: «منافقین ازسوی رژیم بعث مأموریت یافتهاند تا برای شناسایی سکوهای موشکی و انهدام آنها در استانهای باختران و ایلام اقدام کنند. منافقین برای اجرای این مأموریت درصددند که در کنار خط پدافندی عراق، از نوسود تا بمو و دشت سازان مقرهایی برپا کنند.» (۳)

ص: ۲۵۸

۱- ۱۲. سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۹۸ - ۱۰۵.

۲- ۱۳. سند شماره ۴۴۲۵۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا(ص) به نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۱۸/۲/۱۳۶۵.

۳- ۱۴. سند شماره ۸۸۹۰۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد سپاه دوم شمال (واحد اطلاعات) به ستاد مرکزی سپاه اطلاعات، ۱۸/۲/۱۳۶۵.

فرماندار بانه نیز از تهاجم افراد سازمان مجاهدین خلق (منافقین) به پایگاه نیروهای خودی خبر داد. طبق این گزارش ساعت ۲۲، تعدادی از منافقین با حمله به آخرین پایگاه سورکوه نیروهای این پایگاه را مشغول کردند و عده‌ای هم از طرف دیگر پایگاه به روستای بلکه نفوذ کردند. مهاجمان ۴۰ نفر و مسلح به سلاح‌های سبک بودند. این افراد که بیشتر آنان دختر بودند همراه ۴۰ استر حامل مهمات و مواد منفجره وارد روستای ساوان شده‌اند و در حال حاضر در آنجا اتراق کرده‌اند. (۱)

همچنین بنا بر گزارش منابع اطلاعاتی، به تازگی بر اثر گلوله‌باران مؤثر مقرهای نظامی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در خاک عراق در منطقه مقابل پاوه، تعدادی از اعضای سازمان مذکور کشته یا مجروح شدند. فرماندهی سیاسی نظامی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) شاخه استان تهران در بیانیهای اعلام کرد که بر اثر اصابت گلوله‌های خمپاره به مقرهای مزبور، یکی از افراد سازمان به نام فرهاد اصغرینیا کشته و ۵ تن دیگر مجروح شده‌اند. در ادامه گزارش منابع اطلاعاتی آمده که شهرهای مرزی حلبچه و کلاله در استان سلیمانیه عراق محل تردد و جولانگاه افراد مسلح سازمان مجاهدین خلق (منافقین) شده است که برای عبور از مرز از منطقه مرزی پاوه استفاده می‌کنند.

در پایان گزارش هشدار داده شده که منافقین قصد دارند تعدادی کپسول گاز پیکنیک را احتمالاً برای جاسازی اسناد و مدارک و سلاح یا به منظور ایجاد انفجار وارد کشور کنند؛ ضمن آنکه سازمان به شدت در صدد تدارک و اعزام تیمهای تروریستی و تسلیح افراد داخل کشور است. (۲)

امروز، افرادی از گروه کومهله نیز به پایگاه مقاومت روستای کانی حمله کردند. مهاجمان با واکنش رزمندگان گریختند. (۳) واحد اطلاعات ژاندارمری نیز گزارش داد امروز، ۲۰۰ نفر از افراد حزب دمکرات (هیز معین) قرار است از منطقه سوتیه در شمال قلعه‌دیزه عراق، وارد منطقه سردشت شوند و عملیاتی را علیه نیروهای خودی اجرا کنند. (۴)

۳. در حملات هوایی امروز عراق، تأسیسات نفتی آغاجاری، تلمبه خانه نفت اهواز و یک کشتی نفتکش در خلیج فارس هدف قرار گرفت و تلفات و خساراتی به آنها وارد شد. در همین حال ارتش عراق اعلام کرد نیروی هوایی این کشور در روز جاری ۸۵ مأموریت رزمی انجام داده است.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از اهواز، چند فروند هواپیمای عراقی ظهر امروز، تأسیسات نفتی مارون ۲ در منطقه آغاجاری را بمباران کردند. در این حمله خساراتی به این تأسیسات وارد شد.

هواپیماهای عراقی در حملات دیگر واحد به رهبرداری شماره یک شرکت نفت، واقع در ۲۰ کیلومتری اهواز را هدف قرار دادند. در این حمله ۲ تن شهید و ۱۷ تن مجروح شدند و ضمن ایجاد آتشسوزی، خساراتی به این واحد وارد آمد. (۵)

ص: ۲۵۹

- ۲- ۱۶. سند شماره ۲۰۰۲۳۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه اخبار روزانه، وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی، شماره ۲۳۹، ۱۸/۲/۱۳۶۵، صص ۲ و ۳.
- ۳- ۱۷. سند شماره ۳۳۷۷۹۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری مریوان به استانداری کردستان، ۲۳/۲/۱۳۶۵.
- ۴- ۱۸. سند شماره ۱۷۲۴۸۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ژاندارمری جمهوری اسلامی (واحد اطلاعات) به وزارت کشور (اداره کل امور انتظامی)، ۱۸/۲/۱۳۶۵.
- ۵- ۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۰، ۱۹/۲/۱۳۶۵، ص ۳، اهواز - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۸/۲/۱۳۶۵.

خبرگزاری جمهوری اسلامی امروز همچنین گزارش داد که یک کشتی نفتکش ۶۰ هزار تنی متعلق به کره شمالی به نام هارمون ۱ که حامل نفت سفید بود در ساعت ۸:۳۰، در فاصله ۴۸ کیلومتری بندر بوشهر هدف جنگنده‌های عراقی قرار گرفت. در این حمله قسمت عقب کشتی دچار آتشسوزی شد و ۲ تن از کارکنان خارجی کشتی مفقود و ۲ تن دیگر مجروح شدند. با اعزام مأموران اطفای حریق به محل آتش مهار گردید و کشتی هارمون ۱ به وسیله یدککش به جزیره سیری انتقال یافت. (۱)

به گزارش خبرگزاری آلمان غربی این سومین نفتکش اجاره‌ای ایران است که از روز سه‌شنبه گذشته تاکنون، هدف حمله هواپیماهای عراقی قرار گرفته است. این خبرگزاری افزود: ایران روز گذشته، با حمله موشکی به نفتکش النصر العربی متعلق به عربستان سعودی در خارج از سواحل امارات متحده عربی دو حمله قبل را تلافی کرد. (۲)

ارتش عراق در اطلاعیه نظامی شماره ۲۲۱۸ با اعلام خبر حملات هوایی مذکور، افزود: در ساعت ۱۰:۲۷ و ساعت ۱۱:۲۵، دو پل ارتباطی را هدف قرار داده است. در این اطلاعیه تعداد مأموریت‌های امروز هواپیماهای عراقی ۸۵ مأموریت رزمی اعلام شده است. (۳)

۱. فرمانده نیروی هوایی عراق با اشاره به افزایش توانمندی‌های این نیرو، تهدید کرد در صورتیکه ایران صلح را نپذیرد، حملات هوایی ادامه خواهد یافت. تحلیلگران حملات هوایی جدید عراق را از دیدگاه‌های متفاوتی نظیر ابتکار عمل، خوف از حملات ایران و اقدام تبلیغاتی تفسیر میکنند.

به گزارش خبرگزاری آلمان غربی، «ژنرال حمید شعبان فرمانده نیروی هوایی عراق، قول داده ضربات بیشتری همانند حمله غافلگیرکننده روز گذشته علیه یک پالایشگاه عمده در جنوب تهران، به ایران وارد کند. شعبان گفت ما توانایی دستیابی به هرگونه هدف در داخل خاک ایران را بدون توجه به بعد مسافت داریم و طی چند روز آینده، این را ثابت خواهیم کرد. وی اضافه کرد نیروی هوایی عراق امکاناتی جهت منهدم کردن تمامی هدفها را در ایران دارد و در صورت عدم پذیرش مذاکرات صلح از سوی ایران چنین خواهد کرد.» (۴)

خبرگزاری فرانسه نیز با اشاره به آثار عملیات ایران در منطقه فاو و تلاشهای ناکام عراق در بازپس‌گیری آن اعلام کرد: عراق از ۳۰ آوریل (۱۰ اردیبهشت ۱۳۶۵)، همزمان با پایان جشنهای پنجروزه به مناسبت تولد صدام حسین، تاکتیک جنگی خود را کاملاً تغییر داده تا بتواند در جنگ با ایران دوباره ابتکار عمل را در دست گیرد. از اینرو حمله هوایی به پالایشگاه تهران بخشی از این راهبرد است که هدف آن فشار به ایران برای تخلیه شبه جزیره فاو است. از طرفی، ژنرال احمد ثابت سلطان فرمانده سپاه چهارم عراق، تهدید کرده است که اگر ایرانیها یک شهر ما را تصرف کنند ما چندین شهر آنها را تصرف خواهیم کرد. (۵)

ص: ۲۶۰

۱- ۲۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۲، ۲۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲، بوشهر - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۰/۲/۱۳۶۵.

۲- ۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۰، ۱۹/۲/۱۳۶۵، ص ۱۹، تهران - خبرگزاری جمهوری

اسلامی، ۱۸/۲/۱۳۶۵.

۳ - ۲۲. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۹/۲/۱۳۶۵، ص ۱، رادیو بغداد، ۱۸/۲/۱۳۶۵.

۴ - ۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۰، ۱۹/۲/۱۳۶۵، ص ۱۹، بغداد - خبرگزاری آلمان غربی، ۱۸/۲/۱۳۶۵.

۵ - ۲۴. همان، صص ۱۱ و ۱۲، بغداد - خبرگزاری فرانسه، ۱۸/۲/۱۳۶۵.

در همین حال رادیو لندن حمله عراق به تأسیسات نفتی ایران را ابتکار عمل جدید بغداد برشمرد و گفت: «از هنگامیکه سرفرماندهی عراق دریافت که لااقل در زمان حاضر نمیتواند نیروی زمینی ایران را از شبه جزیره فاو بیرون براند به دنبال راههای دیگری برای به دستگرفتن ابتکار عمل در جنگ بوده است و از دیدگاه عراق به ترین راه این کار بسیج نیروی هوایی برتر عراق برای حمله به هدفهای دارای اهمیت اقتصادی ایران است. ... به خصوص که فرمانده نیروی هوایی عراق هشدار داده چنانچه ایران به ادامه جنگ مصر باشد، نه توانایی اقتصادی برایش باقی خواهد ماند و نه توانایی نظامی. این درحالی است که دولت ایران نه تنها کوچکترین نشانه‌ای از سست شدن در امر جنگ نشان نداده، بلکه برعکس مراتب تشدید و گسترش بسیج را وسیعاً بیان میکند.»^(۱)

خبرگزاری آناتولی ترکیه نیز با اشاره به تهاجم هوایی عراق و اظهارات سخنگوی نظامی ارتش عراق که گفته بود هر حرکت نسنجیده‌ای از سوی ایران، برای آن کشور بسیار گران تمام خواهد شد، درباره انتشار بیانیه نظامی بغداد با هدف بزرگنمایی حمله هوایی به پالایشگاه تهران، به نقل از ناظران سیاسی گفت: بیانیه ارتش عراق که با عجله از سوی دولت بغداد انتشار یافته است، نشاندهنده خوف شدید رژیم عراق از حملات احتمالی نیروهای ایرانی به تلافی بمباران تهران می باشد.^(۲)

به نوشته نشریه فایننشال تایمز (چاپ انگلیس)، بغداد دستکم به این حمله به عنوان یک تبلیغات روانی بزرگ برای جبهه داخلی خود مینگرد. زیرا نیروهای عراقی پس از تداوم اشغال بخش جنوبی منطقه فاو توسط ایران دچار ضربه شدید روانی شده بودند.^(۳)

۱. بازدید جمعی از فرماندهان عراقی از منطقه تنومه و افزایش فعالیتهای مهندسی در منطقه فاو از جمله اقدامات پیشگیرانه ارتش عراق برای مقابله با عملیتهای احتمالی رزمندگان ایران است.

بنا بر اعلام معاونت اطلاعات و عملیات نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی امروز، فرمانده عملیاتی عراق در شرق بصره همراه تعدادی از افسران و فرماندهان ارتش عراق از منطقه تنومه در شمالشرقی بصره بازدید کردند.^(۴)

قرارگاه نوح نیز در گزارشی درباره فعالیتهای مهندسی ۲۴ ساعت گذشته دشمن در منطقه عملیاتی والفجر ۸ اعلام کرد: تردد افراد پیاده دشمن در سیلند شماره ۴ کارخانه نمک و ساحل خور عبدالله نسبتاً زیاد بوده و نیروهای عراقی با وسایل مهندسی در حوالی پل صدام در سمت چپ جاده امالقصر مشغول فعالیت جادهسازی بوده‌اند. عراقی ها همچنین در حال احداث جادهای به موازات جاده امالقصر در آنسوی کارخانه نمک میباشند.

ص: ۲۶۱

۱- ۲۵. همان، صص ۹ و ۱۰، رادیو لندن، ۱۸/۲/۱۳۶۵.

۲- ۲۶. همان، صص ۶ و ۷، آنکارا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۸/۲/۱۳۶۵.

۳- ۲۷. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۱۲۵، ۱۳/۳/۱۳۶۵، ص ۸، فایننشال تایمز، ۸ مه ۱۹۸۶ (۱۸/۲/۱۳۶۵).

۴-۲۸. سند شماره ۱۰۸۷۶۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی (معاونت اطلاعات و عملیات) به نزاجا معاونت اطلاعات عملیات (مدیریت اطلاعات)، ۲۱/۲/۱۳۶۵.

در سایر خطوط منطقه فاو، نیروهای دشمن مشغول تقویت خاکریزها بوده و میکوشند تا آبی را که نیروهای خودی در محور امالقصر رها کرده‌اند به خور عبدالله هدایت کنند. گفتنی است در چند روز اخیر، به دلیل بروز اشکالاتی در وسایل پمپاژ از حجم آب رهاشده در این منطقه کاسته شده است.^(۱)

۲. پیشمرگان کرد عراقی امروز، در دو نبرد شدید با نظامیان رژیم بعث در کردستان عراق، ضمن دفع حمله آنان، تلفات و خساراتی به آنها تحمیل کردند. همچنین مجاهدین مسلمان عراقی در جنوب این کشور، با حمله به پایگاه هوایی الشعیبه، خساراتی به آن زدند.

حزب دمکرات کردستان عراق در گزارشی به تیپ ۳ نوه‌د درباره حمله نظامیان عراق به روستاهای کردنشین آورده است: ساعت ۸ صبح روز ۱۸/۲/۱۳۶۵، تعداد زیادی از نیروهای دشمن، متشکل از یگانهای نیروی مخصوص و جیشالشعبی با پشتیبانی تعدادی زرهپوش و ۴ بالگرد با هدف انهدام و به آتشکشدن به روستاهای بوطیا، پشتگری، قارقاروا، اکماله و باکوزه حمله کردند که با مقابله پیشمرگان مواجه شدند. این درگیری تا ساعت ۴ بعدازظهر، ادامه یافت و سرانجام مهاجمان شکست خورده و عقب نشینی کردند. در این نبرد تعدادی از افراد دشمن کشته یا اسیر شدند و پیشمرگان غنائم متنوعی به دست آوردند.^(۲)

همچنین به گزارش منابع نظامی، عده‌ای از پیشمرگان کرد حزب سوسیالیست عراق تحت سرپرستی ستاد جنگهای نامنظم مریوان امروز، در روستای قلوژه و کانیردینه از توابع شهرستان زور عراق، با نیروهای جاش (مزدور) و بعثی عراق درگیر شدند. در این درگیری یک تانک دشمن منهدم شد و ۸ نفر از نیروهای عراق کشته و ۲۵ نفر اسیر شدند و تعدادی سلاح و مهمات به دست پیشمرگان افتاد.^(۳)

بنا بر اعلام خبرنگار روزنامه جمهوری اسلامی از آبادان، مجاهدین مسلمان عراق در حملهای به پایگاه هوایی الشعیبه عراق در جنوب بصره، یک انبار ذخیره مهمات را منهدم کردند که بر اثر سرایت آتش به آشیانه هواپیماها، چند هواپیما طعمه حریق شد.^(۴)

۳. امروز نیز کاروانهای نیروهای داوطلب مردمی از شهرهای مختلف کشور به جبهه‌ها اعزام شدند.

به گزارش روزنامه کیهان، امروز، هفتمین کاروان راهیان کربلای همدان متشکل از فرهنگیان، کارمندان ادارات، کارگران و دانشجویان؛ سومین کاروان کارکنان آموزش و پرورش شهرستان پاوه؛ سومین کاروان لیبک یا امام از شهرستان الشتر و هزار رزمنده بسیجی از ساوجبلاغ، شهریار، طالقان و کرج عازم جبهه‌ها شدند.^(۵)

ص: ۲۶۲

- ۲- ۳۰. سند شماره ۱۸۲۴۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از نماینده حزب دمکرات کردستان عراق (کمبا ۱۱ - شوکت بارزانی) به فرماندهی گردان ۱ تیپ ۳ نوهده، ۲۰/۲/۱۳۶۵.
- ۳- ۳۱. سند شماره ۱۲۴۲۷۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی جمهوری اسلامی ایران، ۱۸/۲/۱۳۶۵.
- ۴- ۳۲. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۸/۲/۱۳۶۵، ص ۲.
- ۵- ۳۳. روزنامه کیهان، ۱۸/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

همچنین ۶۰۰ نفر از روحانیون حوزه علمیه قم در کاروان ویژه ماه مبارک رمضان برای فعالیتهای تبلیغی؛ گروه کثیری از عشایر استان کرمان و عشایر گیلانغرب؛ کاروان بسیج عشایری استان فارس؛ تعدادی از نیروهای فنی و تخصصی شهرستان بجنورد؛ چهارمین گروه از روحانیون حوزه علمیه مشهد؛ یک تیپ از سربازان لشکر ۷۷ ثامنالائمه(ع)؛ چهارمین کاروان راهیان کربلا و دومین کاروان لیبک یا امام استان مازندران شامل نیروهای رزمی - تخصصی و آموزششده کارگران، فرهنگیان، کارمندان، روحانیون، دانشآموزان و دیگر اقشار مختلف مردم و صدها تن از پرسنل آموزششده پادگان گنبد کاووس با عنوان گردان قدس عازم جبهه ها شدند.

علاوه براین، عشایر غرب کشور، عشایر سپاه کرگاه یکصد رأس گوسفند به ارزش ۱,۵۰۰,۰۰۰ ریال به جبهه ها کمک کردند.^(۱)

۴. رئیس شورایعالی دفاع در دیدار با نیروهای بسیج عشایری درباره تهدید عراق به جنگ شهرها اعلام کرد ما اعتقاد به جنگ در میدان نبرد داریم و تجاوز را بیپاسخ نمیگذاریم.

صبح امروز، هزاران تن از نیروهای بسیج عشایری پیش از عزیمت به جبهه ها در مقر شهید مطهری، با رئیس جمهور دیدار کردند. آیت الله خامنه ای با تقدیر از دلاوریهای عشایر گفت: «عشایر عزیز ما از ابتدای جنگ تحمیلی به جبهه گسیل شده و در این نبرد سهم بزرگی را به عهده داشتهاند.» رئیس شورایعالی دفاع در واکنش به تهدید عراق درخصوص ازسرگیری جنگ شهرها افزود: «ما جنگ را شروع نکردیم، اما وقتی دشمن به ما حمله کرد ما مردانه وارد میدان شدیم. امروز هم ما اعتقاد به جنگ در میدان داریم، اما اعلام میکنیم تجاوز را بیپاسخ نمیگذاریم. ما ضمن پاسخ به حملات هوایی رژیم بعثی به مناطق مسکونی، در صورتیکه رژیم عراق بخواهد جنگ شهرها را شروع کند، چنان ضربه ای بر پیکر عراق وارد خواهیم کرد که صدای آن را دنیا بشنود.»^(۲)

۱. رئیس جمهور گامبیا و رئیس کمیته اسلامی صلح در نامهای از ایران و عراق خواست در طول ماه رمضان آتشبس اعلام کنند. در این نامه با اشاره به اینکه یک آتشبس میتواند به مذاکرات میان دو کشور متخاصم منتهی گردد، آمده است: «کمیته اسلامی صلح از ادامه جنگ تأسفبار ایران - عراق که اکنون در ششمین سال خود همچنان جان انسانهای بیشتری را میگیرد، شدیداً ابراز نگرانی کرده بار دیگر خواهان برقراری آتشبس می باشد.»^{(۳) (۴)}

ص: ۲۶۳

۱- ۳۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۰/۲/۱۳۶۵، ص ۷.

۲- ۳۵. روزنامه کیهان، ۱۸/۲/۱۳۶۵، ص ۱۸.

۳- سازمان کنفرانس اسلامی در سال ۱۹۸۱ این کمیته را به منظور تلاش برای خاتمه دادن به جنگ تشکیل داد.

۴- ۳۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۰، ۱۹/۲/۱۳۶۵، ص ۱۳، بانجول - خبرگزاری رویتر، ۱۸/۲/۱۳۶۵.

۲. روزنامه امریکایی کریستین ساینس مانیتور در گزارشی حمله عراق به پالایشگاه تهران، استفاده عراق از سلاحهای شیمیایی، هزینه های سنگین جنگ برای ایران، پیشنهاد ایران درباره برکناری صدام و... را بررسی کرده است.

خبرنگار این روزنامه که به تازگی از تهران دیدار کرده، نوشته است: «حمله اخیر عراق به پالایشگاه نفت تهران، نمایشگر توانایی عراق در پایداری در برابر حملات نظامی و پاسخگویی به این حملههاست. علاوه بر آن، عراق نیروهای ایرانی مستقر در فاو را هدف بمبارانهای مداوم قرار داده و این نیروها روزانه هدف ۳۰۰ حمله هوایی قرار میگیرند. همچنین استفاده از سلاحهای شیمیایی بخشی از استراتژی جنگی عراق است. ... وابسته یک سفارتخانه غربی در تهران میگوید عراق هرچه را که در دسترس دارد به سوی نیروهای ایرانی نشانه میبرد تا از پیش، طعم اشغال شهرهای عمدهای چون بصره را به آنها بچشاند. ایرانیها به خوبی آگاهاند که کنترل بخشهای عمده خاک عراق، خطوط تدارکاتی آنها را تحلیل برده و از نظر نیروی انسانی و مادی نیز بسیار گزاف خواهد بود.

یک مقام عالیرتبه ایرانی به طور خصوصی خاطرنشان ساخت که ایران هر راه حلی را که شامل برکناری صدام حسین باشد میپذیرد، اما به گفته یک وابسته نظامی غرب، متحدان عراق [یعنی] عربستان سعودی، کویت، اردن و دیگر کشورهای حوزه خلیج فارس دو راه در پیش دارند میتوانند صدام حسین را وادار به کنارهگیری کنند که این درنهایت جنگ را خاتمه داده و درازمدت منجر به سقوط دولت غیرمذهبی عراق خواهد شد. از سوی دیگر دوستان صدام حسین میتوانند به رغم هرگونه پیشامدی همچنان به حمایت از وی ادامه دهند که این سناریوی دوم از این طرز تفکر مایه میگیرد که هر حمله جدید ایرانیان برای رژیم تهران بسیار پرهزینه خواهد بود و ازاینرو، با این حملات جمهوری اسلامی نخواهد توانست صدام حسین را از اریکه قدرت به زیر آورد. هاشمی رفسنجانی در مصاحبه با کریستین ساینس مانیتور بر این نکته پافشاری کرد که برکناری صدام حسین نقطه پایان جنگ ۵ سال و نیمه خواهد بود و صلح را به منطقه خلیج فارس بازمیگرداند. اما یک دیپلمات عرب میگوید اطمینان ندارم که ایرانیها به وعدهشان عمل کنند. آنها در شرایط فعلی خویشتنداری نشان میدهند، ولی اگر پرزیدنت [صدام] حسین برود درصدد استقرار یک جمهوری اسلامی در بغداد برمیآیند که به صورت پایگاهی برای صدور انقلابشان به سراسر جهان عرب درخواهد آمد.»

کریستین ساینس مانیتور در ادامه نوشته است: «اشتقاق مقامات ایرانی برای پایانبخشیدن به جنگ تاحدودی از کاهش درآمدهای نفتی ناشی می شود. به گفته کارشناسان عربی در سال مالی

۱۹۸۶ - ۱۹۸۵ درآمد نفتی ایران ۱۵ میلیارد دلار بود حال آنکه انتظار می‌رود درآمد ایران در سال جاری بین ۷ تا ۱۰ میلیارد دلار باشد. با توجه به این واقعیت که ایران برای واردات مواد غذایی به ۲ تا ۳ میلیارد دلار نیاز دارد، بودجه چندانی برای بخشهای اقتصادی و هزینه های جنگی باقی نمی‌ماند. ایرانیها با این نظر موافق نیستند و میگویند بخش عظیمی از بودجه جنگ را مردم ایران داوطلبانه تأمین میکنند. به گفته منابع اطلاعاتی غرب، اخیراً ایران صنایع نظامی خود را گسترش داده و مقادیر معتدبه ی اسلحه و مهمات شامل خمپاره و بازو کا تولید میکند»^(۱)

۳. وزیر امور خارجه امریکا ضمن پشتیبانی از حمله به لیبی، به طور تلویحی سوریه و ایران را نیز تهدید به حمله کرد. معاون هیئت نمایندگی امریکا در سازمان ملل نیز حمله به لیبی را عامل هشیاری سایر کشورها خواند. در همین حال سفیر عراق در امریکا و نخستوزیر رژیم صهیونیستی هم از حمله امریکا به لیبی حمایت کردند.

به نوشته مجله التضامن، جورج شولتز وزیر امور خارجه امریکا، ضمن پشتیبانی از اقدام ریگان در حمله به لیبی، عملیات سری را از اقدامات ضروری توصیف کرد. وی سعی کرد دامنه این اقدامات را طوری تعمیم دهد که کشورهای دیگری را نیز دربرگیرد. شولتز گفت: «در این عملیات[ها] چه در رابطه با تروریسم لیبی باشد یا تروریسم دیگر، آنچه برای ما اهمیت دارد این است که باید تدابیر بسیاری که اتخاذ آن میسر است، به کار بندیم».

جورج شولتز وزیر امور خارجه امریکا

التضامن با اشاره به اینکه ناظران مقصود شولتز از تروریسم غیرلیبیایی را تروریسم سوریه و ایران، توصیف کرده‌اند، به نقل از یک مقام امریکایی افزوده است: «حمله به ایران شاید به تغییر معادله در موازنه نیروهای منطقه خلیج [فارس] منجر گردد که این امر در منافع ما در این منطقه تأثیر منفی میگذارد. انجام هرگونه اقدام در این منطقه از سوی ما به ویژه از طریق مداخله نظامی، موازنه سیاسی و نظامی در خلیج [فارس] را به مخاطره خواهد انداخت؛ به ویژه آنکه [نبرد] عراق و ایران هنوز بدون تحقق هیچگونه پیشرفتی از مرحلهای به مرحله دیگر منتقل می شود»^(۲)

هربرت واکن معاون هیئت نمایندگی امریکا در سازمان ملل نیز گفت: «اقدام امریکا علیه لیبی، متحدان ایالات متحده و سایر کشورها را نسبت به تروریسمی که از سوی لیبی اداره می شود حساستر و آگاهتر کرد»^(۳)

۱- ۳۷. همان، صص ۱۶ و ۱۷، رادیو امریکا، ۱۸/۲/۱۳۶۵.

۲- ۳۸. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۱۲۰، ۶/۳/۱۳۶۵، صص ۱۲ و ۱۳، مجله التضامن (چاپ لندن).

۳- ۳۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۰/۲/۱۳۶۵، ص ۲۰، رادیو امریکا، ۱۸/۲/۱۳۶۵.

نزار حمدون سفیر عراق در ایالات متحده هم ضمن ستایش از بیانیه اخیر هفت کشور صنعتی در توکیو، چنین اقدامی را به ترین راه مقابله با آنچه وی آن را دولتهای غیرمسئول چون لیبی خوانده، برشمرده است. رادیو امریکا به نقل از حمدون گفت: «این اقدام نه تنها به منزویساختن بیشتر لیبی خواهد انجامید، بلکه حمایت جهان عرب را نیز به اینگونه اقدامات جلب خواهد کرد.»^(۱)

همچنین شیمون پرز نخستوزیر رژیم صهیونیستی، در گفتوگو با روزنامه ایتالیایی کوریرادلاسرا گفت: «ایالات متحده امریکا از آن نظر علیه لیبی به اقدام نظامی پرداخت که رژیم سرهنگ قذافی به نحو علنی و با بیاعتنایی به افکارعمومی جهان از تروریسم حمایت میکند... من تصور میکنم که سوریه و ایران باید از سرنوشت قذافی درس عبرت بگیرند در غیر این صورت ناچار خواهند شد با واکنش گسترده بین المللی دستوپنجه نرم کنند.»^(۲)

۱. مشاور امنیتی ریگان در واکنش به مخالفت نمایندگان مجلس سنا با فروش سلاح به عربستان، با اشاره به اهمیت منطقه غرب آسیا و دوستی راهبردی عربستان با امریکا در مقالهای در روزنامه واشنگتن پست نوشته است: «با توجه به حمله اخیر ایران علیه عراق و درگیریها در یمنجنوبی و ادامه حملات تندروهای اسلامی علیه رهبران میانهر و خلیج فارس، یاری عربستان در مقابله با این تهدیدات بسیار مهم و به نفع امریکاست. اقدام ریگان برای فروش سلاح به عربستان علاوه بر اینکه نمایش سیاسی روشنی از تعهد امریکا به دفاع از سعودیهاست و کمک میکند تا از توسعه جنگ توسط ایران و تجزیه اعراب میانهر و جلوگیری کند، استفاده از نیروی هوایی امریکا که احتمالاً به طور ناگهانی باید برای حفظ منافع امریکا در خلیج فارس به کار گرفته شود را کاهش میدهد. آنچه مسلم است سعودیهها و امریکا منافع مشترکی در ماورای خلیج فارس دارند. آنها در یافتن راه حل صلحجویانه در لبنان و کمک به آزادیخواهان افغانی در پاکستان و نیروهای میانهر و در سودان کمک میکنند.»^(۳)

۲. خبرگزاری دولتی شوروی از مواضع ایران در قبال تحولات افغانستان و نیز تعامل ایران با گروههای مبارز افغان به شدت انتقاد کرد.

خبرگزاری رویتر امروز، به نقل از خبرگزاری رسمی تاس گزارش داد: «ایران با تشویق چریکهای که علیه دولت تحتالحمایه شوروی در افغانستان میجنگند، موضع رو به رشد تجاوزکارانههای را علیه مسکو اتخاذ کرده است.» خبرگزاری تاس افزوده است: درحالیکه مذاکرات

ص: ۲۶۶

۱- ۴۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۰، ۱۹/۲/۱۳۶۵، ص ۴۶، رادیو امریکا، ۱۸/۲/۱۳۶۵.

۲- ۴۱. همان، ص ۴۲، رادیو اسرائیل، ۱۸/۲/۱۳۶۵.

۳- ۴۲. روزنامه کیهان، ۱۸/۲/۱۳۶۵، ص ۲۰.

برای خاتمه‌دادن به جنگ شش‌ساله (افغانستان) به مرحله رضایت‌بخشی رسیده است، ایران به طور فزاینده‌ای در مسئله افغانستان درگیر می‌شود. دیپلمات‌ها این گزارش تاس را یک انتقاد غیرمعمول از سیاست خارجی ایران از طرف شوروی توصیف کردند. به گفته خبرگزاری تاس، اظهارات قالبی ضدشوروی و ضدافغانی از جانب شورشیان مستقر در ایران وجهه تجاوزگرانه رو به رشد رهبری فعلی ایران را تأیید میکند. رهبران راست‌گرای ایران دوست دارند که بر روی سیاست افغانستان اعمال نفوذ نمایند و تعیین کنند که این کشور به چه راهی برود و چه نوع دولتی داشته باشد. میرحسین موسوی نخست‌وزیر ایران، به تازگی تمایلات اسلام‌گرایانه نشان داده است که برای تلاش‌های مربوط به تحقق صلح منطقه‌ای زیان‌آور است و بایستی توجه کرد راکت ضدشوروی و ضدافغانی در ایران در زمانی منفجر می‌گردد که شرایط برای دستیابی به پیشرفت در نظم‌بخشیدن به امور سیاسی اطراف افغانستان مناسب است.^(۱)

ص: ۲۶۷

۱- ۴۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۱، ۲۰/۲/۱۳۶۵، ص ۲۶، مسکو - خبرگزاری رویتر، ۱۸/۲/۱۳۶۵.

۱. ارتش عراق بامداد امروز، با هجوم به منطقه پیچ انگیزه، مواضع نیروهای خودی در این منطقه را اشغال کرد. در مقابله با این هجوم، نیروهای کمکی سپاه پاسداران وارد عمل شدند، دشمن را متوقف و بخشی از منطقه اشغالی را آزاد کردند.

ارتش عراق در ادامه سلسله حملات خود به مناطق دفاعی جمهوری اسلامی (۱) و در پی تظاهر به تک در منطقه فکه در روز گذشته و نیز تشدید آتش توپخانه از اوایل دیشب، ساعت ۴:۳۰ بامداد امروز، با اجرای آتش تهیه سنگین و به کارگیری ۵ تیپ رزمی (۲) به مواضع پدافندی ارتش جمهوری اسلامی ایران در منطقه پیچ انگیزه (جنوب استان ایلام و شمال غربی استان خوزستان) حمله کرد.

نیروهای دشمن به منظور تصرف ارتفاعات حمزین و استقرار در ساحل غربی رودخانه دوبرج تحت فرماندهی و هدایت سپاه چهارم ارتش عراق از چهار محور به خط تپه‌های ۲ و ۳ لشکر ۱۶ و نیز لشکر ۵۸ ارتش جمهوری اسلامی از روبه روی تپه ۱۷۵ و شیار بجلیه و جنوب مواضع تیپ ۲ لشکر ۱۶ حمله کردند. (۳)

ص: ۲۶۹

۱- این حملات از نیمه اسفند ۱۳۶۴، آغاز شده بود و آخرین آنها، قبل از حمله امروز، هجوم به مواضع تیپ ۱ لشکر ۱۶ ارتش در ۱۰ اردیبهشت ۱۳۶۵، در منطقه فکه بود. عراق این سلسله حملات را "استراتژی دفاع متحرک" نامیده است.

۲- در این حمله تپه‌های ۴۴ و ۶۰ از لشکر ۲۰ پیاده و تپه‌های ۵۱ و ۹۵ از لشکر ۱ مکانیزه و تیپ ۴۳۵ عراق شرکت داشتند.

۳- طبق اسناد به دست آمده از یگانهای عراقی، سپاه چهارم ارتش عراق در این حمله مأموریت داشت سلسله ارتفاعات مرزی حمزین را اشغال کند. خط الرأس جغرافیایی جبال حمزین مرز مشترک ایران و عراق است. در این زمان نیروهای خودی با استقرار روی این ارتفاعات منطقه وسیعی از خاک عراق را زیر دید و تیر خود داشتند. ارتش عراق در صورت استقرار روی این ارتفاعات، بر منطقه گسترده عینخوش تا دهلران تسلط مییافت. [سند شماره ۶۸۲/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: استراتژی دفاع متحرک رژیم عراق (راوی مهدی انصاری)، ص ۵۰] همچنین بنا به اظهار چند تن از اسیران دشمن و جمع بندی فرماندهان خودی، ارتش عراق تصمیم داشت با گرفتن جناح از نیروهای خودی در محور فکه و اجرای عملیات اصلی در محور بجلیه و تصرف پلهای چم سری و چمندی و پیشروی تا سهرای شرهانی از طریق جاده نهرعنبر، ارتفاعات حمزین را دور زده و در ساحل رودخانه میمه مستقر شود. در چنین وضعیتی همه ارتفاعات سرکوب منطقه که بر جاده آسفالت مهران - دهلران دید دارد، تصرف می شد و حدود ۲ لشکر از نیروهای زمینی ارتش ایران در محاصره ارتش عراق قرار میگرفت. [سند شماره ۶۵۴/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش تک عراق به فکه و پیچ انگیزه و شرهانی، (محسن رخصتطلب)

ص ۸]

گزارش مسئول عملیات نیروی زمینی سپاه پاسداران که پیش از حمله عراق، به دستور فرماندهی نیروی زمینی سپاه برای هدایت تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) و لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع)(۱) در منطقه حضور یافته بود و نیز یادداشتهای راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران درباره حمله امروز دشمن حاکی است: تیپ ۳ لشکر ۱۶ ارتش که عهدهدار پدافند از شیار بجلیه تا ارتفاع ۱۷۰ شرفانی بود، ساعت ۵ صبح، اعلام کرد که دشمن تک خود را شروع کرده و فشار بسیاری می آورد. سی دقیقه بعد، تیپ ۲ این لشکر از حمله دشمن خبر داد. ازسویی به دلیل احتمال افزایش فشار دشمن بر تیپ ۲، به تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) دستور داده شد به کمک این تیپ برود، اما با اعلام شکستهشدن خط تیپ ۳ و تشدید فشار بر آن، گروهان تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) برای کمک به تیپ ۳ عازم منطقه شد. در ساعت ۸:۱۵ که این گروهان به منطقه درگیری رسید، خط گردان ۲۲۴ از تیپ ۳ سقوط کرده بود. بااینحال گروهان اعزامی در ساعت ۹، موفق به تأمین ۴۰۰ متر از شیار جاده ربوط شد. در پی تأکید فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع)، رزمندگان این تیپ ۵۰۰ متر از خط گردان ۲۲۴ ارتش را آزاد کردند. در ادامه درگیری و در وضعیتی که تعداد اندکی از نیروهای این گردان در منطقه باقی مانده بودند، یک گروهان ضدزره از تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) با ۳۶ آر.پی.جیزن و ۷ نیروی کمکی به یاری نیروهای پیاده این تیپ شتافتند و تا ظهر، موفق به تأمین ۱۲۰۰ متر از خط گردان ۲۲۴ شدند. (۲) (۳)

از سوی دیگر، با هجوم دشمن به منطقه پدافندی تیپ ۲ ارتش، نیروهای گردان قدس، گردان ۱۲۵ و نیروهای ژاندارمری که تحتامر این تیپ بودند، عقب نشینی کردند. در ادامه پیشروی مهاجمان در منطقه تیپ ۲، نفربرهای عراقی از تپهاهورها بالا آمدند و توپهای عراقی آتش پراکندهای اجرا کردند. در این وضعیت برخی از فرماندهان گردانهای تیپ ۲ و نیز یگان توپخانه تحت امر این تیپ، باوجود دستور اکید فرمانده تیپ ۲ برای مقابله با دشمن لحظاتی پس از شکستهشدن خط، بدون هماهنگی با فرمانده تیپ عقب نشینی کردند. به دنبال شکستهشدن خط تیپ ۲ در همه قسمتها بجز خط گردان ۱۱۴، لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) سپاه مأمور پشتیبانی

ص: ۲۷۰

۱- با توجه به تحرکات دشمن در منطقه فکه، این دو یگان سپاه پاسداران مأمور کمک به لشکر ۱۶ ارتش شده بودند و از روز گذشته، بخشی از نیروهایشان را در این منطقه مستقر کرده بودند. همچنین ارتش عراق از حدود یک هفته قبل از این حمله، یک کیلومتر از موانعی را که جلوی خط خود در منطقه پیچ انگیزه ایجاد کرده بود، برداشت. نقلوانتقالات در این منطقه نشان میداد که دشمن درصدد حمله به این منطقه است. [سند شماره ۱۳۶۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای واحد اطلاعات قرارگاه کربلا، ۱۴/۲/۱۳۶۵، ص ۱]

۲- ضمیمه دارد؛ ضمیمه اول: گزارش فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) از مقابله این تیپ با هجوم دشمن.

۳- ۱. سند شماره ۱۳۷۶۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش تک دشمن به پیچ انگیزه، قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ۱۹/۲/۱۳۶۵، صص ۱ و ۲.

از این تیپ شد. این لشکر با به کارگیری یک گردان وارد عمل شد و ساعت ۹، به خط رسید و کانالهای خط گردان ۱۱۴ را که تحت نفوذ دشمن بود، پاکسازی و تثبیت کرد. با وجود این موفقیت، هیچ آتشی روی نیروهای دشمن اجرا نمی شد. لذا فرمانده گردان ۱۱۴ که نگران پیامدهای پشتیبانی شدن نیروها بود از افراد خود و نیروهای لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) خواست به عقب برگردند، اما رزمندگان لشکر ۱۷ از عقب نشینی خودداری کردند و به تثبیت خط ادامه دادند.

در همین حال، در پی سقوط خط گردانهای ۱۲۵ و قدس از تیپ ۲ لشکر ۱۶ و محاصره نیروهای ارتش به وسیله دشمن، یک گروهان و یک دسته از لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) به دستور فرمانده این لشکر به مقابله با دشمن پرداختند و موفق به شکستن محاصره و نجات نیروهای ارتش شدند. در ادامه، گروهان دیگری از همین لشکر در نبرد با نیروهای متجاوز آنها را به عقب نشینی واداشت و خود در خط دوم مستقر شد. (۱)

سرهنگ جمالی جانشین فرمانده نیروی زمینی ارتش، که در قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران حضور داشت، (۲) ساعت ۱۱:۲۰ در تماس تلفنی با سرهنگ جمشیدی فرمانده لشکر ۱۶ زرهی ارتش، وضعیت را جویا شد. سرهنگ جمشیدی اوضاع را بحرانی توصیف کرد و ضمن اعلام اینکه یک گردان از لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) وارد منطقه درگیری شده است به سرهنگ جمالی تأکید کرد که اگر به ما نیرو و کمک فوری نرسد، دو تیپ لشکر ۱۶ از بین میروند.

در پی این درخواست، رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران در تماس تلفنی با علی عبداللهی معاون عملیاتی نیروی زمینی سپاه پاسداران، به وی تأکید کرد که تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) و لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع)، هرچه نیرو در منطقه دارند برای مقابله با دشمن به کار گیرند.

حدود ظهر، سرهنگ جمالی در تماس دیگر وضعیت منطقه را جویا شد. وی پس از پایان تماس گفت که تیپ ۲ لشکر ۱۶ تا چمپندی عقب نشینی کرده است و هواپیماهای دشمن نیز چندبار منطقه را بمباران کردهاند. (۳)

در این زمان، نیروهای لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) و گردان ضد زره سپاه پاسداران و نیز سرهنگ سروری فرمانده تیپ ۲ لشکر ۱۶ ارتش در اطراف پل چمپندی با نیروها و تانکهای در حال عقب نشینی لشکر ۱۶ مواجه شدند و عدهای از نیروها و تعدادی از تانکها را به سمت منطقه درگیری بازگرداندند. (۴)

ص: ۲۷۱

۱- ۲. همان، صص ۳ و ۴؛ و - سند شماره ۶۸۲/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: استراتژی دفاع متحرک رژیم عراق، مهدی انصاری، صص ۴۹ و ۵۰.

۲- در پی هجوم امروز ارتش عراق به منطقه پیچ انگیزه، سرهنگ جمالی جانشین فرمانده نیروی زمینی ارتش، سرهنگ موسوی قویدل و سرهنگ محمدزاده از مسئولان نیروی زمینی ارتش درحالیکه از این هجوم دشمن و احتمال محاصره، انهدام و اسارت نیروهای لشکر ۱۶ ارتش در این منطقه بسیار نگران بودند برای چارهجویی به محل استقرار محسن رضایی جانشین فرمانده قرارگاه خاتمالانیا (ص) آمدند. آنان با صحبتهای روحیهبخش محسن رضایی تا حدودی آرام شدند. وی با اشاره به

اعزام دو یگان از سپاه پاسداران برای کمک به لشکر ۱۶ افزود خبرهایی که از توانایی قوای مهاجم و میزان پیشروی آنها میرسد، اغراقاً میز است. [سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه (مهدی انصاری)، ۱۲/۲/۱۳۶۵ تا ۲۲/۲/۱۳۶۵، صص ۱۰۷ و ۱۰۸]

۳-۳. سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه، مهدی انصاری، ۱۲/۲/۱۳۶۵ تا ۲۲/۲/۱۳۶۵، صص ۱۱۳ - ۱۱۱.

۴-۴. سند شماره ۱۳۷۶۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۴؛ و - سند شماره ۶۸۲/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۵۰.

حدود ساعت ۱۲، نیروهای عراقی به نزدیکی پل چمهندی (یکی از دو پل مهم منطقه) رسیدند. نیروهای لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) که روی تپه‌ماهورهای اطراف مستقر شده بودند، شروع به شلیک موشک‌های آر.پی.جی ۷ به سوی مهاجمان کرده و در پی آن تانک‌هایی از لشکر ۱۶ ارتش نیز به اجرای آتش پرداختند. در این وضعیت، نیروهای دشمن که به مواضع محکم دفاعی دست نیافته بودند با مشاهده ایستادگی و مقابله نیروهای بسیجی و حرکت تانک‌ها، حدود ساعت ۱۲:۳۰، عقب نشینی کردند. پس از آن، نیروهای تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) و لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) تا حد ممکن پیش رفتند و خط دفاعی تشکیل دادند. همچنین یک گردان باقیمانده از مجموع ۴ گردان تیپ ۲ لشکر ۱۶ در این خط مستقر شد. (۱)

به این ترتیب باهمت نیروهای خودی، پیشروی ارتش عراق در منطقه پیچ انگیزه و بجلیه متوقف و از دستیابی نیروهای متجاوز به هدف مهمی چون سلسله ارتفاعات حمیرین جلوگیری شد. بنا به اعلام مسئول عملیات نیروی زمینی سپاه، در این درگیری‌ها ۳۰ تن از نیروهای عراقی به اسارت درآمدند. (۲)(۳)

از توقف دشمن در منطقه پدافندی لشکر ۱۶ ارتش زمان چندانی نگذشته بود که در ساعت ۱۳، یکی از مسئولان نیروی زمینی ارتش بعد از تماس با لشکر ۵۸ از پیشروی ارتش عراق در منطقه تحت‌مسئولیت لشکر مذکور در شرفانی خبر داد. لشکر ۵۸ در جناح راست لشکر ۱۶ مستقر بود و مأموریت پدافند از منطقه مرزی شمال غربی شرفانی را به عهده داشت. به نظر می‌رسید که این تحرک دشمن در پشتیبانی از یگان‌هایی بود که به منطقه لشکر ۱۶ حمله کرده بودند. فرمانده لشکر ۵۸ ارتش دو ساعت بعد، با اعلام خبر پاکسازی و تأمین خط این لشکر یادآور شد که با توجه به تجمع نیروهای عراقی در پایین شرفانی، احتمال هجوم مجدد آنها وجود دارد. (۴)

۱. با گذشت چند ساعت از عملیات در منطقه پیچ انگیزه، فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق درباره تهاجم امروز به این منطقه اطلاعیه نظامی شماره ۲۲۱۹ را منتشر کرد. (۵)

در بخشی از این اطلاعیه آمده است که امروز، نیروهای دلیر ابو عبیده با برنامه ریزی و نظارت عملیاتی مقر سپاه چهارم به فرماندهی سرلشکر ستاد ثابت سلطان احمد، دست به حملات برق‌آسا و

ص: ۲۷۲

۱- هرچند با تلاش نیروهای تیپ ۱۰ سیدالشهدا و لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) پیشروی متجاوزان متوقف شد و قوای دشمن حدود ۲ کیلومتر به عقب رانده شدند، اما ارتش عراق در این حمله، منطقه‌ای به عرض ۱۲ کیلومتر و عمق حدود ۵/۲ کیلومتر را اشغال و بسیاری از نیروهای لشکر ۱۶ را شهید یا اسیر کرد و تجهیزات زیادی را از این لشکر به غنیمت گرفت.

۲- ضمیمه دارد؛ ضمیمه دوم: وضعیت بخشی از نیروهای حمله‌کننده عراقی به منطقه پیچ انگیزه از زبان اسیران عراقی.

۳- ۵. سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۱۴؛ و - سند شماره ۶۸۲/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴۹ و ۵۰.

۴- ۶. سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۱۶ - ۱۱۳.

۵- فرمانده سپاه چهارم در تلگرام تبریک به صدام، زمان آغاز عملیات را ساعت ۳:۳۰ بامداد نهم ماه می (ساعت ۴ صبح روز

جمعه ۱۹/۲/۱۳۶۵ به وقت تهران) اعلام کرد. [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۱، ۲۰/۲/۱۳۶۵،
ص ۳، رادیو صوتالجمامیر، ۱۹/۲/۱۳۶۵]

نابودکننده در جبهه ای به طول ۱۰ کیلومتر زد و با نفوذ به مواضع نیروهای ایران تا عمق ۱۰ کیلومتر، مواضع آنان را در حدود یکصد کیلومترمربع نابود کرد. نیروهای زرهی و پیاده‌نظام با پشتیبانی عظیم نیروی هوایی، توپخانه و بالگردها، پیشروی کردند و توانستند هدفهایشان را کامل تصرف کنند و دشمن را در مناطق چمپندی، عینکیزه و ارتفاعات ۱۱۲، ۱۱۵، ۱۱۷، تپه مدور و تپه مستطیل سرکوب کنند و اکنون اوضاع در این مناطق کاملاً به نفع نیروهای ما تثبیت شد.

در ادامه اطلاعیه نظامی عراق آمده است که همزمان با پیشروی نیروهای ابوعبیده، نیروهای الرافدین نیز برای زمینگیر کردن و سرگرمساختن نیروهای دشمن و فرسایش نیروهای ذخیره آن، (در منطقه شریانی) دست به یورش زدند و توانستند دو تیپ زرهی از لشکر ۱۶ زرهی و دو تیپ زرهی از لشکر ۸۱ زرهی و یک تیپ پیاده‌نظام از لشکر ۵۸ و یک تیپ از پاسداران (امام) خمینی و تعدادی از گردانهای پاسداران و ژاندارمری را منهدم و خسارات سنگینی به آنها وارد کرده و تعداد بسیاری از افراد دشمن از جمله تعدادی افسر را اسیر کنند. درضمن یک فروند بالگرد دشمن سرنگون شد. (۱)(۲)

۲. در پی هجوم امروز ارتش عراق به منطقه پیچ انگیزه و اقدامات اولیه برای متوقف کردن دشمن، جانشین فرمانده قرارگاه خاتمالانیا(ص) در جلسه مشترک فرماندهان نیروی زمینی سپاه و ارتش، با اعلام اولویتهای دفاعی مناطق عملیاتی، از آنان خواست با همکاری و هماهنگی بر مشکلات غلبه کنند.

به دنبال حضور سرهنگ جمالی جانشین فرمانده نیروی زمینی ارتش، سرهنگ موسوی قویدل، سرهنگ محمدزاده و سرهنگ ذاکری از مسئولان نیروی زمینی ارتش، در قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران در اهواز (پایگاه منتظران شهادت) و استمداد برای مقابله با هجوم دشمن در منطقه پیچ انگیزه، پس از تدابیر اولیه، جلسهای با حضور نامبردگان و محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران و جانشین فرمانده قرارگاه خاتمالانیا(ص)، علی شمخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران، رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران و محمد باقری مسئول اطلاعات و طرح و عملیات نیروی زمینی سپاه تشکیل شد.

محسن رضایی در این جلسه ابتدا با تأکید بر لزوم همکاری سپاه و ارتش برای حل مشکل و جلوگیری از پیشروی امروز عراق گفت: ما با یک دشمن در یک زمین روبه رو هستیم. آنچه مشخص است میان ارتش و سپاه ناهماهنگی اطلاعاتی وجود دارد که برای رفع آن باید لحظه به لحظه اخبار و اطلاعات مبادله شود. ارتش و سپاه از امکانات و مقدرات یکدیگر و محل آن بیخبرند. برادران نیروی

ص: ۲۷۳

۱- دراینباره در نشریه اخبار روزانه چنین آمده است: در ساعت ۱۰:۳۰، یک بالگرد کبری در منطقه عملیاتی زبیدات مورد اصابت گلوله دشمن قرار گرفت و خساراتی به یک موتور و گیربکس آن وارد شد که با مهارت خلبان، بالگرد در منطقه عملیاتی عینخوش به زمین نشست. [سند شماره ۲۴۴/۲۰۲۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن اخبار روزانه وزارت اطلاعات، شماره ۲۴۴، وزارت اطلاعات، ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۷]

۲- ۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۱، ۲۰/۲/۱۳۶۵، ص ۲، رادیو صوتالجماهیر، ۱۹/۲/۱۳۶۵.

زمینی سپاه و ارتش باهم بنشینند و هماهنگ کنند و از مقدورات یکدیگر باخبر شوند. قرارگاههای مشترک تشکیل شود تا همه احساس مسئولیت بکنند و لازمه این کار اطلاع از مقدورات همدیگر است.

وی در ادامه، اولویت مناطق پدافندی را برای تمرکز تلاشها و امکانات، چنین برشمرد: فاو، جزایر مجنون، ارتفاعات حمیرین، مهران، مریوان و منطقه عملیاتی والفجر ۲ به سمت شمال.

محسن رضایی افزود: در حال حاضر، هم آفند و هم پدافند در دستور کار ما است. در همه جا، آفند از پدافند قابلیتفکیک نیست و برخی متناقض با دیگری است. وی هدف اصلی این حملات دشمن را زمینگیر کردن و از بین بردن توان آفندی نیروهای خودی و در نهایت جلوگیری از اجرای عملیات اصلی و گسترده جمهوری اسلامی اعلام کرد و افزود: عراق در تلاش برای ایجاد موازنه سیاسی - نظامی با ایران و ممانعت از برتری جمهوری اسلامی است.

جانشین فرمانده قرارگاه خاتمالانیا(ص) در پایان این جلسه کوتاه ضمن تأکید بر ضرورت حفظ خونسردی و آرامش، از علی شمخانی و سرهنگ جمالی خواست با تلاش برای هماهنگی نیروی زمینی سپاه و ارتش، تدبیری اساسی برای گردانهای قدس(۱) ارتش و نیروهای ژاندارمری بکنند.

بلافاصله پس از جلسه مذکور، فرمانده نیروی زمینی سپاه در حضور جانشین فرمانده نیروی زمینی ارتش و مسئولان این نیرو وضعیت یگانها و مناطق پدافندی تحت مسئولیت سپاه را تشریح کرد. علی شمخانی با اشاره به منطقه فاو گفت: باینکه سه ماه از عملیات والفجر ۸ میگذرد، عراق هیچکدام از نیروهایش را از این منطقه خارج نکرده و هنوز هیچ مانعی (مین، سیمخاردار و...) جلوی خطوط خود کار نگذاشته است.(۲)(۳)

۱. باوجود فروکشکردن بحران اولیه ناشیاز هجوم دشمن به منطقه پیچ انگیزه و متوقفشدن پیشروی دشمن باهمت یگان کمکی سپاه پاسداران و تسلط نسبی فرماندهان خودی بر این منطقه، هنوز تهدید دشمن به طور کامل رفع نشده است، بر این اساس، مسئولان نظامی به منظور تلاش برای مقابله با حملات مجدد ارتش عراق و برنامه ریزی برای بازپسگیری منطقه اشغالی اقداماتی را بدینشرح آغاز کردند:

ص: ۲۷۴

۱- گردانهای قدس از حدود سال ۱۳۶۳، به ابتکار فرماندهی نیروی زمینی ارتش طرحریزی و با استفاده از نیروهای مردمی تشکیل شد تا با استقرار این گردانها در خطوط پدافندی، یگانهای سازمانی ارتش از خطوط پدافندی آزاد شده و در عملیاتها شرکت کنند. اما این کار عملی نشد و بنابراین، گردانهای قدس با نیروهای ارتش سازمان داده شد و به بیش از ۶۰ گردان افزایش یافت که در خطوط مختلف پدافندی مستقر شدند. البته برخی معتقدند استعداد نیروهای جذبشده برای گردانهای قدس ۳۰ گردان بود. [سند شماره ۶۵۴/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش تک عراق به منطقه فکه، پیچ انگیزه و شرهانی، (علی مژدهی)، اردیبهشت ۱۳۶۵، ص ۱]

۲- چنین وضعیتی نشان میداد که ارتش عراق با گذشت مدت طولانی از عملیات والفجر ۸ و اجرای پاتکهای سنگین و پیدرپی

در منطقه فاو، بازهم قصد پاتک و بازپسگیری این منطقه را دارد و به همین دلیل سپاه پاسداران ناچار بود با توجه به اهمیت منطقه فاو، توان بسیاری را در این منطقه آماده مقابله با پاتکهای دشمن نگه دارد.

۳-۸. سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۱۱ - ۱۰۹.

۱. دستور فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا(ص) برای تقویت منطقه درگیری بدین شرح ابلاغ شد:

«با توجه به حملات امروز دشمن، لازم است به منظور تقویت یگانهای ارتشی به ترتیب لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) را در احتیاط لشکر ۵۸ ذوالفقار [ارتش] و تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) را ضمن تقویت با دو گردان از لشکر ۱۹ فجر و لشکر ۲۷ حضرت رسول(ص) [سپاه پاسداران] در احتیاط لشکر ۱۶ زرهی قزوین [ارتش] قرار دهید. ضمناً از باقیمانده یگانهای زرهی سپاه در شرق اروندرود، در حد امکان منطقه فکه و پیچ انگیزه و شرهانی را تقویت نمایید.»(۱)

۲. رحیم صفوی و سرهنگ جمالی ساعت ۱۳، از قرارگاه مرکزی سپاه در اهواز عازم محل قرارگاه لشکر ۸۱ ارتش واقع در شرق منطقه درگیری شدند تا از نزدیک در جریان وقایع امروز، قرار گرفته و تدابیر دقیقتری برای مقابله با دشمن و اقدام برای بازپسگیری منطقه اشغالی اتخاذ کنند.(۲)

۳. فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران به لشکر ۱۹ فجر، لشکر ۷ ولیعصر(عج) و لشکر ۲۷ حضرت رسول(ص) و تیپ ۱۸ الغدير دستور داد که با انتقال گردانهای رزمی به منطقه و توجیه نیروهای خود ضمن شناسایی منطقه آماده مقابله با دشمن و عملیات بازپسگیری منطقه اشغالی شوند.(۳)

۴. انجام پشتیبانی تجهیزاتی و تدارکاتی لشکر ۱۶ زرهی ارتش از یگانهای کمکی سپاه پاسداران.(۴) ۱۲

۲. فرمانده قرارگاه خاتمالانیا(ص) با صدور دستوری از فرماندهی نیروی زمینی سپاه خواست تا خط حد یگانهای تازه تأسیس قائم در خطوط پدافندی مرزی مشخص و بخشی از آنها برای تقویت یگانهای پدافندی ارتش در مرز به کار گرفته شوند.

پس از تلاش سپاه پاسداران و تشکیل گردانهای پدافندی قائم، فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا(ص) در نامه‌ای به فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران اعلام کرد: «به منظور مشخص کردن مسئولیت ثابت خط پدافندی هر یگان و پرهیز از هرگونه شتابزدگی در پاسخ به حملات اخیر دشمن و نیز تقویت به موقع یگانهای در خط، لازم است کلیه یگانهای سازمانی و گردانهای جدیدالتأسیس قائم در سراسر مرز، خطوط حد ثابت داشته باشند. ضمناً هر گردان را در تقویت یک یگان از نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران قرار دهید، به صورتیکه همکاری مشترک و تنگاتنگی بین آنها برقرار باشد.» گفتنی است که این نامه را محسن رضایی از طرف حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی فرمانده قرارگاه خاتمالانیا(ص)، امضا کرده است.(۵)

ص: ۲۷۵

۱- ۹. سند شماره ۱۰۴۸۸۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا(ص) به فرماندهی نیروی زمینی سپاه، ۱۹/۲/۱۳۶۵.

۲- ۱۰. سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۱۳.

۳- ۱۱. سند شماره ۱۳۷۶۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۴- هنگامیکه تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) و لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) برای تقویت لشکر ۱۶ ارتش مأمور شدند، به دلیل فاصله

زیاد عقبه و مراکز پشتیبانی این دو یگان با منطقه استقرار لشکر ۱۶، این لشکر موظف به پشتیبانی آنها از جنبه مهمات، سوخت، آب و غذا شد، اما در جریان مقابله یگانهای مذکور با دشمن در منطقه پیچ انگیزه، این تعهد عملی نشد و پشتیبانی پس از پافشاری بسیار به میزان ناچیزی انجام گرفت. به همین دلیل، فرمانده قرارگاه تیپ به مسئول تدارکات تیپهای ۲ و ۳ دستور پشتیبانی از این یگانهای سپاه را صادر کرد.

۵-۱۳. سند شماره ۱۰۴۹۱۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا(ص) به فرماندهی نیروی زمینی سپاه، ۱۹/۲/۱۳۶۵.

۳. حملات نیروهای عراقی به دو نقطه جزیره جنوبی و الکساره با انهدام بخشی از توان دشمن دفع شد. بر اثر اجرای آتش دشمن چند سنگر رزمندگان در هور منهدم شد. همچنین مواضع مختلف ارتش عراق در منطقه فاو هدف آتش توپهای رزمندگان قرار گرفت.

طبق گزارشی که امروز به قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران رسید، شب گذشته، دشمن در منطقه هور به سه نقطه از مواضع یگانهای پدافندی سپاه در ضلع مرکزی و ضلع غربی جزیره جنوبی و الکساره حمله کرد که با ایستادگی و مقابله جدی نیروهای سپاه این تهاجم دفع و تعدادی از مهاجمان کشته یا زخمی و چند تن اسیر شدند.^(۱)

فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق امروز، در اطلاعیه شماره ۲۲۲۰ خود که به ظاهر به حملات شب گذشته در هور اشاره دارد، ادعا کرده است: «نیروهایی از سپاه ششم در بخش عملیاتی شرق دجله، مناطق حضور دشمن را در برابر خود مورد حمله قرار داده و در پی یک درگیری سریع توانستند به هدفهای موردنظر دسترسی پیدا کنند و افراد آنها را بکشند. سپس دشمن ۶ قایق حامل نفرات را برای نجات دادن نیروهای خود وارد عمل ساخت، ولی رزمندگان ما با آنها درگیر و توانستند تمامی قایقها را منهدم و سرنشینان آنها را کشته یا غرق کنند.» در ادامه این اطلاعیه آمده است که ایرانیها برای دومینبار قایقهای دیگری را وارد عمل کردند که نیروهای عراقی در یک درگیری قاطع تعدادی از آنها را غرق کردند و تعدادی متواری شدند.^(۲)

از سوی دیگر، به گزارش قرارگاه نصرت و زش باد شدید در شامگاه امروز، دو پاسگاه از تیپ بیتالمقدس را به وسط آبراههای انفاق و موته برد. در پی این حادثه دشمن آتش شدیدی روی این دو پاسگاه اجرا کرد طوریکه چند سنگر آنها از بین رفت. گفتنی است به دلیل نبود وسایل لازم برای انتقال، پاسگاهها همچنان در میان آبه ای هور شناور هستند.^(۳)

گروه توپخانه ۱۲ خاتمالانیا(ص) از منطقه فاو نیز گزارش داد: امروز، جادههای تدارکاتی و مواصلاتی دشمن در حدفاصل امارصاص تا کارخانه نمک و نیز مواضع زرهی و خطوط اول و مواضع توپخانه دشمن در این منطقه، هدف آتشبارهای خودی قرار گرفت.^(۴)

۱. ارتش عراق با ایجاد تحرکات، نقلوانتقال نیرو و جابه جاییهایی در نقاط مختلف جبهه های میانی و شمالی در تلاش برای تشدید التهاب در اردوی نیروهای ایرانی و کسب آمادگی برای هجوم به نقاطی دیگر است.

واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲ در گزارشی با اشاره به نقلوانتقالات واحدهای عراقی، درباره احتمال حمله دشمن در برخی محورها هشدار داد. براساس این گزارش دشمن در منطقه شاخ شمیران در محور کانیسالار اقدام به شناسایی کرده که احتمال دارد هدف از این اقدام طرحریزی

ص: ۲۷۶

۱- ۱۴. سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۱۷.

۲ - ۱۵. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۰/۲/۱۳۶۵، ص ۳، رادیو بغداد،

۱۹/۲/۱۳۶۵.

- ۳-۱۶. سند شماره ۲۹۳۵۶۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای قرارگاه نصرت (واحد اطلاعات) به قرارگاه خاتمالانیا(ص) (واحد اطلاعات)، ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۴.
- ۴-۱۷. سند شماره ۲۵۷۳۵۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از گروه توپخانه ۱۲ خاتمالانیا(ص) (واحد اطلاعات) به فرمانده گردان توپخانه ۶۳ خاتمالانیا(ص)، ۱۹/۲/۱۳۶۵.

یک حمله باشد. همچنین ارتش عراق در منطقه سومار در محور سانوپا در حال تقویت نیرو است، ضمن آنکه با توجه به جابه جایی نیروهای دشمن در منطقه مهران در محور میمک، احتمال تک دشمن وجود دارد. (۱)

این واحد اطلاعاتی در گزارشی دیگر از افزایش فعالیت دشمن در منطقه عمومی مهران خبر داد و اعلام کرد که واحد مهندسی رزمی عراق در طول ۴۸ ساعت اخیر، مواضع خود را در حوالی ورمهزار - مهران، تحکیم و در حوالی سیدقاسم - مهران، خاکریزی به طول ۳۰ متر و ارتفاع ۵/۲ متر احداث کرده است. همچنین در محور عمومی مهران، نقلوانتقالات افزایش یافته، از جمله از ساعت ۷:۴۵ تا ۹:۰۵ در جاده بدره به مندلی، ۳۹ دستگاه ایفا، ۶ دستگاه جیپ و ۷ دستگاه تریلی که ۳ دستگاه آن حامل تانک و یک دستگاه حامل توپ بوده مشاهده شده است. بین ساعت ۱۶:۴۹ تا ۱۷:۲۰ نیز در منطقه صالحآباد ۵۰ نفر با تجهیزات دیده شده‌اند و از ساعت ۱۸ تا ۱۹ در منطقه مهران، ۳ دستگاه ایفا نیرو پیاده کرده‌اند. همچنین آتش توپهای دشمن در جبهه میانی به طور پراکنده اجرا می شود، اما در مناطق نفتشهر، سومار و مهران شدت بیشتری دارد. (۲)

گزارش دیگری از ایلام حاکی است در شامگاه امروز، گروهی از نیروهای عراقی که قصد نفوذ به منطقه شورشیرین قدیم را داشتند با هشیاری نیروهای خودی و آتش شدید نیروهای ژاندارمری گریختند. (۳)

۲. هواپیماهای عراق امروز، چندبار مناطق عملیاتی استان ایلام را بمباران کردند. نفتکش کرایهای هارمون ۱ نیز برای دومینبار هدف موشک عراق قرار گرفت که بر اثر آن چند تن شهید یا مجروح شدند.

در ادامه حملات هوایی عراق، هواپیماهای متجاوز این کشور امروز، در ساعتهای ۱۱:۵۰، ۱۲:۰۵ و ۱۲:۲۰ قسمتهایی از شمال و شمالشرقی موسیان را بمباران کردند که در نتیجه یک قطعه زمین کشت گندم کشاورزان واقع در سه کیلومتری شمال موسیان دچار حریق شد. همچنین اطراف پاسگاه عینخوش در دو نوبت گلولهباران شد که یکی از راکتهای شلیک شده به پل چم سری اصابت کرد و موجب کندی تردد شده است. این حملات تلفات انسانی نداشت. (۴)

فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق با صدور اطلاعیه نظامی ۲۲۲۰ ادعا کرده است نیروی هوایی این کشور امروز، در ۸۵ مأموریت رزمی از نیروهای زمینی عراق در حمله علیه نیروهای ایران پشتیبانی کرده و ضمن حمله به مواضع، اجتماعات، جنگافزارها و یک مرکز فرماندهی، ۵ پل ارتباطی از جمله پل چم سری، پل دویرج، و پل چمندی را منهدم کرده است. (۵)

از سوی دیگر، خبرگزاری جمهوری اسلامی گزارش داد نفتکش کرایهای هارمون ۱ که روز گذشته هدف قرار گرفته بود امروز در ساعت ۱۸، در فاصله حدود ۸۰ کیلومتری جزیره سیری برای دومینبار با موشک هدف قرار گرفت. در این حمله ۲ مأمور اطفای حریق شهید و ۴ تن مجروح شدند. (۶)

ص: ۲۷۷

- ۲- ۱۹. سند شماره ۱۳۸۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای قرارگاه عملیاتی نجف ۲ (واحد اطلاعات)، شماره ۱۹۰۷، ۲۳/۲/۱۳۶۵.
- ۳- ۲۰. سند شماره ۲۰۰۲۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن گزارش روزانه، وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی، شماره ۲۴۲، ۲۱/۲/۱۳۶۵، ص ۷.
- ۴- ۲۱. سند شماره ۳۵۹۷۰۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از استانداری ایلام به ستاد تبلیغات جنگ شورای عالی دفاع، ۱۹/۲/۱۳۶۵.
- ۵- ۲۲. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۰/۲/۱۳۶۵، ص ۴، رادیو بغداد - ۱۹/۲/۱۳۶۵.
- ۶- ۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۲، ۲۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲، بوشهر - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۰/۲/۱۳۶۵.

۳. در دو درگیری ضدانقلاب با نیروهای خودی در منطقه مریوان، تعدادی از نیروهای دو طرف مجروح شدند.

به گزارش فرمانداری شهرستان مریوان، امروز گروهی از افراد حزب کومله به یکی از پایگاههای گردان ۱۹۲۰ قدس در منطقه دره‌وران از توابع مریوان حمله کردند. در این درگیری یکی از نیروهای خودی و ۲ تن از مهاجمان مجروح گردیدند.^(۱)

در درگیری دیگری، میان نیروهای خودی و افراد کومله در حوالی روستای ورژیر از توابع مریوان، تعدادی از عوامل کومله زخمی و برای مداوا به روستای کاگل انتقال داده شدند.^(۲)

برپایه گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) یک دستگاه ایفا متعلق به ارتش در جاده بیوران پایین و بالا به کمین عناصر حزب دمکرات افتاد که در نتیجه ۲ نفر شهید شدند و به خودرو خسارت وارد شد.^(۳)

۴. فرمانده نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در سفر به جزیره خارک، حملات هوایی اخیر عراق را بر سرنوشت جنگ بی‌اثر خواند و تأکید کرد که به زودی به حملات عراق پاسخ داده خواهد شد.

سرهنگ هوشنگ صدیق امروز، در بازدید از یگانهای پدافندی مستقر در جزیره خارک، درباره حملات اخیر عراق به مناطق مسکونی و اقتصادی ایران گفت: «عراق با سیستم پیشرفته هوایی که از سوی ابرقدرتها در اختیارش قرار داده شده، وقتی که طعم تلخ شکست در جبهه‌ها را می‌چشد، به حملات غیرانسانی و ناجوانمردانه علیه مردم بی‌دفاع و منابع اقتصادی کشور ما دست می‌زند تا شاید از این طریق باعث تضعیف روحیه مردم و رزمندگان اسلام شود، ولی این حملات همچون گذشته هیچ اثری در روحیه و اراده رزمندگان پرتوان و مردم مسلمان ما نداشته و نیروی هوایی نیز در این رابطه بیکار ننشسته و نخواهد نشست.» وی افزود: «ما به تمام حملات عراق پاسخ متقابل می‌دهیم و همانگونه که تاکنون شاهد بودهایم جنگنده‌های تیزپرواز ما پالایشگاه و محل به ربهرداری نفت عراق در عینالزله را هدف بمبه‌ای سهمگین خود قرار دادند و آن را از بین بردند.» سرهنگ صدیق همچنین گفت: «این قبیل شرارتهای عراق تازگی ندارد و هیچ اثری نیز در سرنوشت نهایی جنگ نخواهد داشت.»^(۴)

۱. در ادامه عزیمت نیروهای داوطلب به جبهه‌ها، امروز، دو کاروان دانشجویی و عشایری همراه یک کاروان هدایای کارکنان وزارت صنایع، کاروانی از کارمندان و کارکنان شهرستان یزد تحت‌نظر گردان رمضان، دانشجویان و کادر دانشکده تربیت‌مربی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی قم و کاروانی از بسیجیان عشایر استان فارس عازم جبهه‌ها شدند.^(۵)

ص: ۲۷۸

۱- ۲۴. سند شماره ۳۳۷۹۴۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندار مریوان به استانداری کردستان، ۲۵/۲/۱۳۶۵.

۲- ۲۵. سند شماره ۳۱۴۳۲۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۲۵/۲/۱۳۶۵.

۳- ۲۶. سند شماره ۳۵۹۶۸۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) ژاندارمری جمهوری اسلامی (رکن ۲) به فرماندهی قرارگاه سیدالشهدا(ع) نزاچا (رکن ۳ - پیرانشهر)، ۱۹/۲/۱۳۶۵.

۴-۲۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۲/۲۱، ص ۱.

۵-۲۸. روزنامه ابرار، ۱۳۶۵/۲/۲۰، ص ۵.

همچنین کاروانی متشکل از ۴۰ دستگاه کامیون و کامیونت هدایای مردم آباده، صغاد، به من، ایزدخواست، سورمق و روستاهای شهرستان آبادان و اقلامی شامل ۳۳۰۰ کیلوگرم ماست، ۵ حلب ترشی، ۱۰۰ کیلو نان، ۳۵ کیلو قند، ۳ کارتن آبلیمو، ۵ کیلو روغن نباتی، یک کارتن دارو، ۳ کلمن آب، ۴۸ عدد کمپوت، یک عدد فلاکس چای، ۳ کارتن صابون و پودر رختشویی، ۷۰ دست لباس زیر و ۵ دست پوشاک به همت ستاد پشتیبانی جنگ جهاد سازندگی استان زنجان به جبهه جنوب ارسال شد.^(۱)

۲. نماینده دائمی ایران در سازمان ملل متحد، امروز، در نامه‌ای به دبیرکل این سازمان^(۲) تأکید کرد که ادامه بمباران شهرهای ایران از سوی عراق پیامدهای خطرناکی خواهد داشت.

سعید رجایی خراسانی نماینده دائمی ایران در سازمان ملل در ابتدای نامه خود به خاویر پرز دکوئیار با استناد به اسناد رسمی و غیررسمی تیم سازمان ملل مستقر در تهران، درباره بمبارانهای مناطق مسکونی و غیرنظامی ایران نوشته است: «جنابعالی مطلعید که نیروهای متجاوز عراق، اخیراً به شهرهای غیرنظامی مریوان و باختران حمله کردند. تیم سازمان ملل مستقر در تهران، بدون مجوز امنیتی عراق، از شهرها بازدید به عمل آورده و جنابعالی به زودی گزارش جدیدترین حملات رو به رشد عراق علیه مناطق غیرنظامی را دریافت میکنید. اگر حملات عراق علیه مراکز مسکونی غیرنظامی ادامه یابد، بدون شک به پیامدهای خطرناک و دردناکی منجر خواهد شد. یادآور می شود که درخواست گذشته جنابعالی درباره متوقف ساختن حملات به مناطق غیرنظامی، در کاهش حملات عراق مثبت و مؤثر بوده و از همین رو صدمات و تلفات جانی کاهش یافته بود. گزارشهای تحقیقی غیررسمی تیم سازمان ملل مستقر در تهران به وضوح میزان حملات ناجوانمردانه هوایی و توپخانه‌های عراق علیه غیرنظامیان را که مغایر با حقوق بشردوستانه بین المللی و توافق ۱۲ ژوئن می باشد، نشان میدهد. بنابراین، صادقانه امیدواریم که جنابعالی این گزارشها را به اطلاع شورای امنیت و اعضای آن و نیز مجموعه این سازمان بین المللی به نحو مقتضی برسانید.»^(۳)

۳. امامجمعه موقت تهران بقای حکومت عراق و حمایت حکام عرب از صدام را مانع امنیت و آرامش منطقه اعلام کرد. معاون وزیر امور خارجه نیز در دیدار با وزیر امور خارجه مجارستان تنها راه تحقق صلح را سرنگونی صدام برشمرد.

ص: ۲۷۹

۱- ۲۹. روزنامه رسالت، ۲۰/۲/۱۳۶۵، ص ۵.

۲- این نامه در تاریخ ۱۲ می ۱۹۸۶ (۲۲/۲/۱۳۶۵) با شماره S/۱۸۰۵۲ به عنوان سند رسمی شورای امنیت ثبت و منتشر شد.

۳- ۳۰. محمدعلی خرمی، جنگ ایران و عراق در اسناد سازمان ملل (۱۳۶۵ - ۱۳۶۴)، تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۸۷، ص ۱۷۶.

حجت‌الاسلام امامی کاشانی امروز، در خطبه دوم نماز جمعه گفت: «ما از این جنگ ناراحت هستیم، ولی برای دفاع از اسلام تا وقتی که صدام سر کار باشد مکلف به دفاع از اسلام هستیم.» وی از سرگیری جنگ شهرها را نشانه ناتوانی ارتش عراق در جبهه های جنگ و برای تقویت روحیه سربازان خود دانست و هشدار داد: «اگر این اقدام رژیم عراق که با ادعای حمله به مراکز اقتصادی، نظامی و... انجام می‌دهد، ادامه یابد، جمهوری اسلامی آنچنان ضربه ای به عراق می‌زند که برای همیشه نابود شود. ما متأسفیم از اینکه مقابله به مثل می‌کنیم و خدا نکند رژیم عراق جنگ را از جبهه ها به شهرها منتقل کند، زیرا در این صورت جمهوری اسلامی جواب قاطع خواهد داد.» امام‌جمعه موقت تهران افزود: «ما به قدرتهایی که اجلاسیه تشکیل می‌دهند و از رژیم عراق حمایت می‌کنند ... هشدار می‌دهیم که حمایت شما از رژیم عراق بیشتر منطقه را به آتش میکشاند و ناامن می‌کند.» (۱)

از سوی دیگر، شیخ‌الاسلام معاون سیاسی وزیر امور خارجه که به مجارستان سفر کرده است، امروز، در دیدار با وزیر امور خارجه این کشور گفت: ۵ سال است ایران مورد هجوم عوامل امریکا قرار گرفته و امریکا جنگ ناخواسته‌ای را به ایران تحمیل کرده است و اکنون نیز تلاش می‌شود صلح ننگینی به ما تحمیل شود. وی تأکید کرد: «بدون مجازات متجاوز، ریشه تجاوز نمی‌خشکد و تنها راه تحقق صلحی پایدار در منطقه، سرنگونی رژیم صدام است.» (۲)

۱. به گزارش یک خبرنگار آلمانی، عراق با هدف جبران شکست بزرگ سیاسی - نظامی در فاو، فعالیت مهندسی خود را در این منطقه افزایش داده است. این خبرنگار همچنین به بررسی آثار کاهش قیمت نفت بر سیاست جنگی دو طرف پرداخته است.

اسولریش تیلگز خبرنگار آلمانی که به تازگی در جبهه های عراق حضور داشته، فتح فاو به دست قوای ایران را شکست بزرگ سیاسی برای عراق خواند. وی در رادیو آلمان گفت که عراق برای جبران این شکست از هیچ تلاشی فروگذار نخواهد کرد.

تیلگز با اشاره به حضور خود در فاو و بازدیدش از جبهه های شمالی جنگ در نزدیکی مرز ترکیه اظهار کرد: «من در [جبهه های] جنوب دیدم که عراقی ها با وسعت و گستردگی زیادی مواضع دفاعی خود را علیه ایران بازسازی کرده‌اند. ... اینک عراق تمام حاشیه شط‌العرب [اروندروود] را سنگربندی کرده است. عراقی ها دهها هزار درخت نخل را قطع کرده و با آن سنگر ساخته‌اند. طوریکه به موازات شط‌العرب سه سنگر به طول ۶۰ کیلومتر ساخته شده و در پشت این سنگرها تانکها مستقر هستند و در پشت تانکها توپخانه قرار دارد.»

تیلگز افزود ایران سعی می‌کند از روی اروندرود، با آتش خمپاره، جاده تدارکاتی به سوی فاو را هدف قرار دهد. وی با بیان اینکه فاو در منطقه ای باتلاقی قرار دارد، گفت: «ایران در این سرزمین باتلاقی آب بیشتری را پمپاژ می‌کند تا منطقه باتلاقی خشک نشود و عراق هم به نوبه

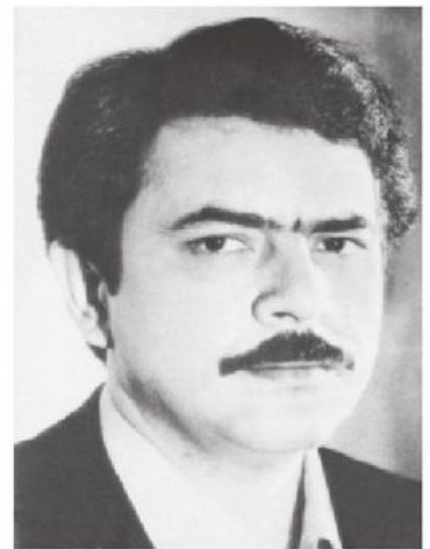
۱- ۳۱. روزنامه کیهان، ۲۰/۲/۱۳۶۵، ص ۱۸.

۲- ۳۲. روزنامه اطلاعات، ۲۰/۲/۱۳۶۵، ص ۴.

خود آب ها را با پمپاژ خارج میکند تا بتواند با تانک به سوی فاو پیشروی کند.»

این خبرنگار آلمانی درباره آثار کاهش قیمت نفت بر سیاست جنگی دو طرف گفت: «به نظر من کاهش قیمت نفت باعث شده است که دیگر ایران نتواند هزینه های این جنگ پرخرج را تأمین کند، لذا به زودی حمله بزرگی را آغاز خواهد کرد. در مقابل، عراق هماینگ سعی دارد از ضعف امکانات مالی و اقتصادی ایران استفاده کرده و با حملات محدود و کوچک خود، ایران را مجبور به صلح نماید. بدین جهت من فکر میکنم که کاهش قیمت نفت نه تنها باعث آرامشدن جنگ نمی شود، بلکه باعث تشدید آن هم خواهد شد.»^(۱)

۲. در سفر حجتالاسلام محمدباقر حکیم رئیس مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق و هیئت همراه به منجیل و بازدید از کمپ اسیران عراقی و گفتوگو با آنان، گروه کثیری از اسیران درحالیکه کفن پوشیده بودند شعار "مرگ بر امریکا" و "مرگ بر صدام" سردادند و با نوشتن طوماری با خون خود از رئیس مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق خواستند تا زمینه اعزام آنان را به جبهه ها و مقابله با بعثیون کافر را فراهم کند. حجتالاسلام حکیم نیز اظهار امیدواری کرد: انشاءالله به زودی راه کربلا باز خواهد شد و همگی به کربلا و وطن باز خواهیم گشت.^(۲)

مسعود رجوی
رهبر سازمان مجاهدین خلق (منافقین)

۳. مسعود رجوی رهبر سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، در پیامی که امروز، از رادیو مجاهد پخش شد، ضمن اعتراف صریح به جاسوسی و افشای طرحهای عملیاتی ایران برای عراق، بر ضرورت ادامه این کار به خصوص در موقعیت کنونی تأکید کرد.

وی جاسوسی برای عراق را سیاست انقلابی و میهنی خواند و افزود: «در مسیر همین سیاست انقلابی و میهنی است که رهبری انقلاب نوین مردم ایران، مستمراً ضربات جدی و استراتژیکی را به جنگطلبی [آیت الله] خمینی وارد آورده است. از ملاقات با نایب نخستوزیر عراق و انتشار بیانیه (مشترک با طارق عزیز) و طرح صلح شورا گرفته تا برانگیختن عموم مردم و سربازان و پرسنل ارتش ...»

رجوی در این گفتار رادیویی اعلام کرد که سازمان مجاهدین خلق (منافقین) با استفاده از اخبار و اطلاعاتی که از جبهه های

نبرد به دست آورده است تاکنون چندین نقشه عملیاتی ایران را قبل از اجرا افشا کرده و در نتیجه مانع از

ص: ۲۸۱

۱- ۳۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۱، ۲۰/۲/۱۳۶۵، صص ۱۲ - ۱۰، بن - خبرگزاری جمهوری اسلامی.

۲- ۳۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۰/۲/۱۳۶۵. ص ۲.

موفقیت رزمندگان ایران شده است. رجوی از مواردی که افراد سازمانش به دلیل حفاظت‌های مستحکم اطلاعاتی موفق به جمع‌آوری اخبار مربوط به عملیات نشده‌اند و در نتیجه به عراق ضربات سختی وارد آمده، ابراز تأسف کرد.

وی در بخش دیگری از مطالب خود، جاسوسی و خیانت و همکاری با دولت عراق را حرکتی انقلابی قلمداد کرده و آن را «کاری در راستای مبارزه با جنگ‌طلبی و هرچه فراگیرتر کردن شعار صلح نامید»^(۱).

۴. بر اثر انفجار بمب در اتوبوس شرکت واحد، راننده و کمک‌راننده آن به شهادت رسیدند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، حدود ساعت ۱۱ امروز، در مقابل پارک دانشجو، بر اثر انفجار بمبی که وزن آن ۸ پوند تی.ان.تی تخمین زده می‌شود و زیر اولین صندلی طبقه اول اتوبوس دوطبقه خط ۳۴ شرکت واحد (مسیر امام حسین (ع) - بیمارستان امام خمینی) کار گذاشته شده بود، راننده و کمک‌راننده اتوبوس شهید شدند. این حادثه مجروحی نداشت، زیرا هنگام انفجار فقط همین دو نفر داخل اتوبوس بودند. بر اثر انفجار این بمب آتش‌زا، شیشه‌های اتوبوس خرد شد و تعدادی از صندلی‌های طبقه اول آن سوخت.^(۲)

خبرگزاری فرانسه اعلام کرد که دفتر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در پاریس، این سوءقصد را محکوم و به اینکه مقامات ایرانی آن را به این سازمان نسبت داده‌اند، اعتراض کرد.^(۳)

۱. وزارت امور خارجه افغانستان ایران را به مبارزه علیه افغانستان و تجاوز مسلحانه به یک روستای این کشور متهم و یادداشتی را در اینباره تسلیم کاردار سفارت ایران در کابل کرد.

پس از اعتراض وزارت امور خارجه افغانستان به ایران درباره نشست مطبوعاتی رهبران گروه‌های مبارز افغانی در تهران (۳/۲/۱۳۶۵) و تبلیغات شدید آنها علیه حکومت افغانستان، وزارت امور خارجه افغانستان امروز، در یادداشتی اعتراض‌آمیز به کاردار سفارت ایران در کابل اعلام کرد که یک واحد از نیروهای سپاه پاسداران و یک باند از دشمنان (رزمندگان مقاومت افغانستان) به روستای قاضی حمله کرده‌اند که در این حمله ۱۲ نفر کشته و ۲ نفر دیگر مجروح شده‌اند و یک افغانی نیز دستگیر و به خارج از افغانستان برده شده است.

خبرگزاری تاس ضمن انتشار این خبر، افزوده است: «وزارت خارجه افغانستان، ضمن خصمانه توصیف کردن کنفرانس رهبران گروه‌های ضد دولت و دخالت ایران در امور داخلی افغانستان، تأکید کرده که در صورت تکرار، افغانستان خود را ناگزیر می‌بیند یک سلسله تدابیر لازم برای دفاع از حاکمیت و تمامیت ارضی خود اتخاذ کند. در یادداشت وزارت خارجه افغانستان، بازگرداندن فوری افغانی اسیر شده درخواست شده است».^(۴)

ص: ۲۸۲

۱-۳۵. دفتر سیاسی نمایندگی امام در سپاه پاسداران، نشریه رویدادها و تحلیل، شماره ۹۶، ۶/۳/۱۳۶۵، صص ۳۱ و ۳۲.

۲-۳۶. روزنامه اطلاعات، ۲۰/۲/۱۳۶۵، ص ۱۳.

- ۳-۳۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۱، ۲۰/۲/۱۳۶۵، ص ۳۳، پاریس - خبرگزاری فرانسه، ۱۹/۲/۱۳۶۵.
- ۴-۳۸. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۲؛ و - خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۲، ۲۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲۸، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۹/۲/۱۳۶۵.

ضمیمه اول گزارش ۲۲۱: گزارش فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) از مقابله این تیپ با هجوم دشمن

علی فضل‌ی فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع)، در گزارشی مکتوب از عملیات ۱۹/۲/۱۳۶۵، به فرمانده نیروی زمینی سپاه نوشته است که ساعت ۵ صبح، گفتند در محل تیپ ۳ درگیری سخت است. برادر عبداللّهی گفت سریع یک گروهان بفرستید. نیروها را درحالی‌که به ۱۰ قبضه تفنگ ۱۰۶ میلیمتری و ۴ قبضه خمپاره مجهز بودند، فرستادیم. اما یک‌دفعه گفتند به کمک تیپ ۲ بروید. از طرفی ما به هیچیک از منطقه پدافندی تیپ ۲ و تیپ ۳ لشکر ۱۶ زرهی آشنا نبودیم که دوباره اعلام کردند یک گروهان به موقعیت تیپ ۳ بفرستید برای این منظور دو بلدچی ارتش، یکی سرگرد و دیگری ستوان، مأمور شدند تا یک گروهان ما را به تیپ ۳ و گروهان دوم را به تیپ ۲ راهنمایی کنند که در نیمه راه ابلاغ شد کلاً به تیپ ۳ برویم.

حدود ساعت ۷، به خط تیپ ۳ رسیدیم. در آنجا همراه برادر عبداللّهی به مقر فرماندهی گروهان ۲۲۷ رفتیم و با سرهنگ رضایی جانشین فرمانده تیپ و سرهنگ الماسی به خط (منطقه عملیات) توجیه شدیم. در آن زمان خط گردان ۲۲۴ سقوط کرده بود. از اینرو برای بازپس‌گیری مناطق اشغال شده، وارد منطقه شده و با درگیری نزدیک توانستیم جلوی پیشروی دشمن را گرفته و حدود ۵۰۰ متر هم آنها را به عقب نشینی مجبور کنیم. درحالی‌که از نیروهای گردان ۲۲۴ تعداد اندکی حضور داشتند. سپس گروهان ضدزره، گردان حضرت زینب(س) با ۳۵ آر.پی.جیزن و ۷ کمک آر.پی.جیزن به کمک گردان حضرت قاسم(ع) رفته و بالغ بر ۴۰۰ متر دیگر از منطقه گردان ۲۲۴ را بازپس گرفتیم. به دنبال آن گروهان دوم از گردان حضرت قاسم(ع) که به منطقه رسیده بود، سریع به منطقه ۲۲۴ اعزام شد و برادران موفق شدند در عملیاتی هماهنگ تا ساعت ۱۲ ظهر، ۱۲۰۰ متر از خط گردان ۲۲۴ را تأمین کنند.^(۱)

ضمیمه دوم گزارش ۲۲۱: وضعیت بخشی از نیروهای عراقی حمله‌کننده به منطقه پیچ انگیزه از زبان اسیران عراقی

اسیر ستوان دوم سیدکریم سیدهاشم سیدعلی درباره وضعیت و آمادگی رزمی یگانهای عراقی گفت که از هر استان عراق یک تا دو گردان جمع‌آوری و به پادگان اعزام کردند. این نیروها از نیروهای مردمی و از جوانان ۱۸ ساله هستند که هنوز به سربازی احضار نشده‌اند. از کارمندان نیز تعداد زیادی در بین آنها دیده می‌شود. همچنین دانش‌آموزان دبیرستانها و تعدادی مهندس و قضات دادگستری جزو این نیروها می‌باشند که ابتدا برای آزادسازی فاو در نظر گرفته شده بودند. قبل از عملیات یک هیئت نظامی از بغداد، در بازدید از پادگان، شایستگی رزمی نیروها را بررسی کردند. نتیجه این بود که نیروها ۲۰ درصد آمادگی و شایستگی رزمی دارند.

دو سرباز اسیر دیگر به نامهای رحیم احمد علوان و صلاح ابراهیم تموخان، درباره آموزش نیروهای فدایی صدام گفتند: «آموزشها شامل راهپیمایی، دو، سکانداری با قایق، تمرین حمله علیه دشمن با کمک هوانیروز، آموزش پریدن از روی پل به داخل آب رودخانهها، راهپیمایی طولانی در مناطق شورهزار و زمینهای باتلاقی می‌باشد.»

به گفته این دو اسیر حدود ۵/۲ ماه قبل، برای تشکیل واحدهای فدایی صدام، از هر تیپ ارتش عراق ۲۵ نفر نیرو انتخاب شدند که خود آنها جزو انتخابشدگان بوده و بلافاصله به قرارگاه لشکر ۱۷ زرهی اعزام گردیدند. و مدت ۳ روز در آنجا بودند که حدود ۸۰۰ نفر در آنجا جمع و به مدرسه رزمی اعزام شدند. در طول مدت دوره آموزش، صدام دو بار برای بازدید از نحوه

آموزش به پادگان حبانیه آمده که همه افراد درحال آموزش شعار میدادند "ما را به فاو بفرستید تا بجنگیم" که صدام در جواب آنها میگوید که شما به فاو نمیروید و شما را برای جای دیگر آماده کرده‌ایم.

این دو اسیر افزودند: حدود ۳۰۰۰ نفر از افراد غیرنظامی که داوطلب ورود به لشکر گارد ریاست جمهوری هستند به عنوان کادر لشکر در حبانیه درحال آموزشهای پیاده میباشند.^(۲)

ص: ۲۸۳

۱ - ۳۹. سند شماره ۱۳۷۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش علی فضل‌ی (فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع)) به فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران، ۲۱/۲/۱۳۶۵.

۲ - ۴۰. سند شماره ۳۰۵۵۸۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: خلاصه بازجویی از اسرای عملیات منطقه فکه و شریانی، ۱۹/۲/۱۳۶۵.

۱. باوجود تلاشهای ارتش عراق برای ایجاد درگیریهای پیدرپی و جلوگیری از تمرکز فرماندهان سپاه پاسداران برای طرحریزی عملیاتهای بزرگ و اساسی، امروز، با حضور فرماندهان ارشد سپاه در قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران، طرح عملیات بزرگ آتی برای اجرا در منطقه ابوالخصیب عراق (غرب خرمشهر و شرق بصره) بررسی شد.

در این جلسه که با حضور علی شمخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران، رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران، غلامعلی رشید مسئول عملیات قرارگاه خاتم و عزیز جعفری فرمانده قرارگاه قدس سپاه تشکیل شد، ابتدا عزیز جعفری ضمن توضیحاتی درباره طرح پیشنهادی برای عملیات در منطقه ابوالخصیب یادآور شد که با توجه به اشکالاتی که محسن رضایی فرمانده کل سپاه، به طرح شماره ۱ وارد کرد، طرح جدید (شماره ۲) طراحی شده است. به گفته وی به دلیل وابستگی هدف اصلی عملیات (شهر ابوالخصیب) به منطقه شلمچه، برای اطمینان بیشتر در دستیابی به هدف، طرح ۲ باید در سه مرحله و با فاصله زمانی اجرا شود. عزیز جعفری در ادامه ضمن برشمردن محاسن و معایب طرح ۱ و طرح ۲، با بیان اینکه محدوده طرح ۲ از جزیره مینو تا ابوالخصیب است، گفت برای اجرای این طرح سه مرحله پیش بینی شده است: مرحله اول تا جاده آسفالت اول؛ جاده البحار (فاو - ابوالخصیب)، مرحله دوم تا جاده دوم؛ جاده استراتژیک فاو - بصره و آباندازی در پایین جادهای که از جزیره امالبابی عمود بر دو جاده مذکور است؛ مرحله سوم پیشروی تا جاده سوم؛ جاده فاو - امالقصر.

فرمانده قرارگاه قدس افزود که نیروی موردنیاز برای اجرای این طرح ۹۰ گردان برای عملیات و ۶۰ گردان برای احتیاط و پدافند برآورد شده است.

برپایه گزارش راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه نیروی زمینی سپاه پاسداران،^(۱)

ص: ۲۸۵

۱- علاوه بر فرماندهان مذکور، مهدی انصاری راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه نیروی زمینی سپاه، در این جلسه حضور داشت که این گزارش با استفاده از یادداشتهای وی تهیه شده است.

فرمانده قرارگاه قدس برای جلوگیری از هشیاری دشمن در مورد این طرح و اجرای عملیات در این منطقه و همچنین جلوگیری از حساسیت یگانهایی که در منطقه هستند، بر ضرورت تهیه طرح حفاظتی جدید تأکید و پیشنهاد کرد: مسائل مربوط به طرح جدید تشکیل گردانهای قائم را به گونهای با این موضوع ارتباط دهیم و نیز شایع کنیم که دشمن قصد دارد به جای فاو، خرمشهر را اشغال کند تا تردد و شناسایی و... در این منطقه طبیعی جلوه کند. در این جلسه سایر حاضران نیز پیشنهادهایی درخصوص طرح شماره ۲ مطرح کردند. در آن میان رحیم صفوی معتقد بود هدف اصلی باید عبور از اروند و پیشروی به سمت ابوالخصیب باشد.^(۱)

۲. ارتش عراق به دنبال حمله روز گذشته به منطقه پیچ انگیزه، امروز نیز دو بار به مواضع نیروهای خودی در این منطقه حمله کرد که با مقاومت رزمندگان مواجه و متحمل تلفات و خساراتی شد. همچنین فرماندهی نیروی زمینی سپاه، امروز، مأموریت بازپسگیری این منطقه اشغالی را به چند یگان ابلاغ کرد. هواپیماهای ایران و عراق نیز مواضع یکدیگر را در مناطق عملیاتی بمباران کردند.

به گزارش واحد اطلاعات نیروی زمینی سپاه پاسداران، با گذشت حدود ۲۴ ساعت از حمله نیروهای عراقی به مواضع تیپ ۲ و تیپ ۳ از لشکر ۱۶ زرهی ارتش جمهوری اسلامی در منطقه پیچ انگیزه و اشغال بخشی از مواضع این لشکر،^(۲) ارتش عراق امروز نیز برای تکمیل اهداف خود دو بار در ساعتهای ۴ صبح و ۳ بعدازظهر، با تپهای ۶۰، ۹۵، ۵۱ و ۴ کماندویی تحتامر لشکرهای ۲۰ و ۱ مکانیزه که به وسیله تپهای ۳۴ زرهی و ۲۴ مکانیزه پشتیبانی می شدند، اقدام به تگ کرد، اما با مقاومت و مقابله نیروهای تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) و لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) از سپاه پاسداران قوای متجاوز هر دو بار به عقب رانده و متحمل تلفات و خساراتی شدند.^(۳)

قرارگاه خاتمالانبیا(ص) در گزارشی با اشاره به نتایج عملیات جمعشعب (۱۹/۲/۱۳۶۵)، اعلام کرد که در نتیجه نبرد سنگین جمعشعب و روز شنبه (۲۰/۲/۱۳۶۵) در مناطق عملیاتی پیچ انگیزه و شرفانی، بیش از ۳ هزار نفر از نیروهای عراقی کشته یا مجروح شده‌اند و بیش از ۲۰۰ دستگاه تانک و نفربر و خودروی عراقی هدف حملات واحدهای ضدزره نیروی زمینی سپاه پاسداران و توپخانه و هوانیروز ارتش جمهوری اسلامی ایران قرار گرفت و منهدم شد.^(۴)

از سوی دیگر، فرماندهی نیروی زمینی سپاه امروز، در جلسهای مأموریت بازپسگیری این منطقه اشغالی را به لشکرهای ۱۹ فجر، ۷ ولیعصر(عج)، ۲۷ محمدرسولالله(ص) و تیپ ۱۸ الغدیر ابلاغ کرد و برای هماهنگی بیشتر، مقرر شد این یگانها تحتفرماندهی قرارگاههای کربلای ۱ و کربلای ۲ عمل کنند.^(۵) همچنین با توجه به اینکه تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) و لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع)

ص: ۲۸۶

۱- ۱. سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه، مهدی انصاری، ۱۲/۲/۱۳۶۵ تا ۲۲/۲/۱۳۶۵، صص ۱۲۰ و ۱۲۱.

۲- در پی حمله روز گذشته ارتش عراق به مواضع لشکر ۱۶ زرهی، یگانهایی از سپاه پاسداران باحضور در منطقه و مقابله با

نیروهای دشمن، مانع از ادامه پیشروی آنها شدند.

۳-۲. سند شماره ۱۳۸۶۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش تک عراق به پیچ انگیزه تا شرهانی، واحد اطلاعات

نیروی زمینی سپاه، ۲۵/۲/۱۳۶۵، صص ۲ و ۳.

۴-۳. روزنامه اطلاعات، ۲۱/۲/۱۳۶۵، ص ۱۵.

۵-۴. سند شماره ۱۳۷۶۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش تک دشمن در منطقه پیچ انگیزه، واحد اطلاعات نیروی

زمینی سپاه، ۱۹/۲/۱۳۶۵، ص ۶.

در مقابله با حملات روز گذشته و امروز دشمن در منطقه، بخشی از توان خود را از دست داده بودند، علی‌اللهی مسئول طرح و عملیات قرارگاه نیروی زمینی سپاه،^(۱) که در منطقه درگیری به سر میبرد، با هدف تقویت توان مقابله با حملات جدید دشمن، در تماس با فرماندهی نیروی زمینی درخواست کرد دو گردان نیروی دیگر به این منطقه اعزام شود.^(۲)

در چنین وضعیتی، امروز باوجود اوضاع نامساعد جوی، نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در دو نوبت عقبه تیپ ۲۴ مکانیزه عراق را در حوالی پل بجلیه بمباران کرد. از سوی دیگر، یک بالگرد کبری از هوانیروز ارتش جمهوری اسلامی ایران در حین عملیات علیه واحدهای عراقی، هدف آتش سلاحهای ضدهوایی دشمن قرار گرفت و سقوط کرد که خلبان آن شهید و کمکخلبان آن مجروح شد.^(۳)

در همینحال امروز، هواپیماهای دشمن نیز پل چمهندی روی رودخانه دویرج در منطقه شریانی را بمباران کردند که در نتیجه قسمتی از پل تخریب شد و تردد وسایل نقلیه به سختی امکانپذیر است. در پی این حادثه به واحد مهندسی دستور داده شد فوراً کار تعمیر پل را آغاز کند.^(۴)

ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی در اطلاعیه نظامی شماره ۲۴۶۶ اعلام کرد امروز، هواپیماهای شکاری بمافکن نیروی هوایی، محل تجمع نیروهای زرهی دشمن در شمال غرب فکه را بمباران و خساراتی به آنها وارد کردند.^(۵)

از سوی دیگر، خبرگزاری عراق مدعی شد ارتش این کشور قسمت اعظم نیروهای ایرانی را که قصد داشتند به مواضع تحت تصرف یگانهای تحتامر سپاه چهارم نزدیک شوند، منهدم کرده است. این خبرگزاری افزود: یک بالگرد ایرانی در صحنه درگیری این منطقه هدف قرار گرفت و سقوط کرد.^(۶)

۱. عراق در ادامه راهبرد جدید خود با نقلوانتقالات، تحرکات و فعالیتهای مهندسی در مناطق و خطوط پدافندی مختلف درصدد برهمزدن آرامش نیروهای خودی و ممانعت از تمرکز فرماندهان برای طراحی عملیتهای اساسی است.

واحد اطلاعات قرارگاه خاتم ۱ سپاه با اشاره به تلاشهای گوناگون دشمن از جمله تقویت مواضع خود در ارتفاع کلهقندی در منطقه هلاله؛ احداث سنگرهای جدید در ارتفاعات کهنهریگ سومار و ایجاد سنگرهای کمین در آن؛ افزایش تردد در محورهای مهران، نفتشهر، مندلی، هوان و افزایش تردد خودروها در محور کانیسخت؛ جمعآوری سیمخاردار و پاکسازی مینهای

ص: ۲۸۷

۱- وی با آغاز حمله دشمن، به دستور فرماندهی نیروی زمینی سپاه به منطقه مأموریت لشکر ۱۶ زرهی ارتش (فکه و پیچ انگیزه) عزیمت کرده بود تا ضمن برگزاری جلسات مشترک و هماهنگی با فرماندهان ارتش، تدابیر فوری و لازم را با مشارکت نیروهایی از سپاه پاسداران برای مقابله با دشمن برنامه ریزی کند.

۲- ۵. سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۱۹.

۳-۶. سند شماره ۱۳۸۶۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۳.

۴-۷. سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۱۸.

۵-۸. روزنامه کیهان، ۲۱/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۶-۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۲، ۲۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۰/۲/۱۳۶۵.

جلوی مواضع خود در منطقه قصر شیرین و تشدید آتش توپها در مناطق مهران، سومار، شرهانی، فکه و جزایر مجنون در پنج روز اخیر و گسترش چند واحد زرهی و پیاده در منطقه حاج عمران در مورد احتمال حمله به این منطقه هشدار داد.^(۱)

واحد اطلاعاتی محور فتح (تابع قرارگاه نجف ۲) نیز از ۹ مورد فعالیت دشمن در روزهای ۱۸ تا ۲۰ اردیبهشت در منطقه عمومی مهران خبر داد. این فعالیتها شامل احداث محل انبار مهمات، انتقال و جابه جایی نیروها، واحدهای زرهی، انواع ماشینآلات مهندسی، احداث یا ترمیم سنگرهای دیدبانی، حفر کانال، بازدید سیم تلفن صحرایی و افزایش فعالیت توپخانه است.

این واحد اطلاعاتی در پایان با اعلام خبر تقویت مواضع دشمن در منطقه مهران، این اقدامات را مشکوک خواند و دلیل آن را نامشخص اعلام کرد.^(۲)

همچنین گروه اطلاعات (رکن ۲) ژاندارمری جمهوری اسلامی اعلام کرد ارتش عراق امروز، چندین قبضه توپ در ارتفاعات هوله مستقر کرده و قصد دارد منطقه حاج عمران را هدف قرار دهد. گفتنی است که عراق این توپها را از فرانسه خریداری کرده است.^(۳)

در خبر دیگر از همین واحد اطلاعاتی آمده است: «اخیراً رژیم بعث عراق حدود ۶۰۰۰ نفر متشکل از نیروهای نظامی عشایر محلی را در جبهه های حاج عمران و دولتو مستقر نموده و گویا قصد حمله به رزمندگان اسلام را دارد. همچنین در ارتفاعات قلعه دیزه، توپخانه مستقر کرده است.»^(۴)

از سوی دیگر، نماینده حزب دمکرات کردستان عراق در گزارشی به فرمانده گردان ۱ تیپ ۳ نوهده از افزایش تجمع و تحرکات نیروهای جاش عراقی در منطقه سیدکان خبر داد و اعلام کرد: دشمن قصد حمله دارد، اما هنوز از محل حمله اطلاع نداریم. احتمال دارد قصد حمله به حاج عمران را داشته باشد و این نیرو را برای فشار آوردن بر روستای گوندهژور در جناح غربی حاج عمران یعنی در اطراف گلهرزد و پشت گوندهژور به کار گیرد یا ممکن است این نیرو را علیه منطقه کرگوزین و کیلشین و لولان و خربنه به کار بندد.^(۵)

گزارش واحد اطلاعات قرارگاه رمضان نیز حاکی است که عراق حدود ۳۰۰ کماندو به منطقه بانینوک و چالهبز آورده است و نیروهای محلی را از آنها جدا کرده تا اخبار را به نیروهای خودی منتقل نکنند. علاوه براین، ۴ قبضه توپ نیز در منطقه پشتک مستقر کرده است. ارتش عراق همچنین فعالیت مهندسی خود را در زیر ارتفاعات گامو (منطقه والفجر ۹) افزایش داده و در حال تعمیر جادههای این منطقه است.^(۶)

قرارگاه رمضان همچنین به قرارگاه مقدم خود هشدار داد که دشمن قصد دارد تا سه روز آینده، به منطقه بارزان، حمله کند.^(۷) این قرارگاه به نقل از منبعی موثق، درباره تلاش عراق برای آموزش نیرو و احتمال حمله به برخی از جبهه های جنوب نیز اعلام کرد: قرار است حدود ۱۴۰ هزار نفر نظامی که به طور مستمر تحت آموزش هستند به نزدیکی شهر آبادان و خرمشهر آورده شوند. هدف از این اقدام قطع تدارکات و کمکرسانی به رزمندگان و سرگرمکردن آنها می باشد.

- ۱- ۱۰. سند شماره ۱۳۸۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای قرارگاه عملیاتی خاتمالانیا(ص) سپاه (واحد اطلاعات)، شماره ۱۳، ۲۳/۲/۱۳۶۵، صص ۱ و ۲.
- ۲- ۱۱. سند شماره ۱۳۷۷۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای قرارگاه فتح به اطلاعات قرارگاه نجف ۲، شماره ۱۱۱/۴، ۱۸/۲/۱۳۶۵ تا ۲۰/۲/۱۳۶۵، صص ۱ و ۲.
- ۳- ۱۲. سند شماره ۸۳۷۷۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی ناحیه کرمان به فرماندهی سپاه کشوری، ۲۹/۲/۱۳۶۵.
- ۴- ۱۳. سند شماره ۱۰۷۶۵۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات ژاندارمری جمهوری اسلامی به وزارت اطلاعات، ۲۰/۲/۱۳۶۵.
- ۵- ۱۴. سند شماره ۱۸۱۵۷۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از نماینده کمبا ۱۱ (شوکت بازرانی) به فرماندهی گردان ۱ تیپ ۳ نوه، ۲۰/۲/۱۳۶۵.
- ۶- ۱۵. سند شماره ۱۳۸۸۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، گزارش نوبه ای قرارگاه رمضان (واحد اطلاعات) به قرارگاه خاتمالانیا(ص)، شماره ۳۰۲۴، ۲۵/۲/۱۳۶۵.
- ۷- ۱۶. سند شماره ۱۷۲۵۱۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از نیروهای قرآن، حیات به ناحیه یک قرارگاه رمضان، ۲۰/۲/۱۳۶۵.

نیروهای عراق قصد دارند در این محورها به مواضع رزمندگان حمله کنند. احتمال دارد که هجوم چندروزه باشد، ولی قبل از هجوم، عملیاتهای کوچکی در مواضع مختلف جبهه برای عقبراندن نیروهای خودی اجرا میکنند. (۱) (۲)

۱. فرماندهی قرارگاه خاتمالانبیا(ص) در نامه‌ای به جانشین فرمانده و سرپرست نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی و فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران ضمن بیان اهداف عراق از حملات اخیر و نیز اولویتبندی خطوط پدافندی، توصیه‌ها و دستوراتی را برای مقابله با حملات احتمالی ارتش عراق و نیز حفظ توان آفندی قوای خودی بیان کرد. (۳)

در این نامه که محسن رضایی جانشین فرمانده قرارگاه خاتمالانبیا(ص)، آن را از طرف حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی فرمانده این قرارگاه، امضا کرده، با اشاره به جلسه روز ۱۸/۲/۱۳۶۵، اهداف دشمن از تحرکات دو ماه اخیر، حول ۵ محور بدین شرح اعلام شده است:

۱. زمینگیر کردن توان آفندی یگانهای خودی و بالاخص جلوگیری از وقوع والفجر ۱۰ (۴) و درنهایت جلوگیری از ادامه جنگ.

۲. کسب زمان [برای] بازسازی و بالابردن توان رزمی ارتش عراق.

۳. برقراری و حفظ موازنه سیاسی جنگ.

۴. روحیهبخشیدن به ارتش شکستخورده و مردم عراق.

۵. مایوسنشدن دنیا از توان ارتش بعث عراق.»

در ادامه نامه تصریح شده است که در مقابل حملات دشمن باید به این اصول توجه شود:

۱. حفظ خونسردی و آرامش و جلوگیری از شتابزدگی.

۲. توجیه، ترغیب و دعوت رزمندگان به مقاومت در خطوط پدافندی.

۳. عکسالعمل سریع و به موقع یگانهای احتیاط [که از قبل مشخص شده است] در محل پیش بینیشده و جلوگیری از کاربرد ناصحیح یگان در خطوط غیرمحمول.

۴. توجه به اولویتهای تعیین شده خطوط پدافندی: منطقه عملیاتی والفجر ۸ (فاو) اولویت یکم؛ جزایر مجنون و پد خندق در هورالهویزه اولویت دوم؛ منطقه عملیاتی محرم (ارتفاعات حمزین) و منطقه عملیاتی والفجر ۳ (مهران) و منطقه عملیاتی والفجر ۲ (حاج عمران) اولویت سوم تعیین میگردد. دیگر مناطق عملیاتی در اولویت چهارم هستند. در نتیجه به کارگیری یگان

۱- اینگونه اخبار و شایعات را عراقی ها برای تضعیف روحیه قوای خودی و جلوگیری از تمرکز آنان منتشر می کردند.

۲- ۱۷. سند شماره ۱۸۲۴۱۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ۲ سپاه مریوان به ناحیه یک قرارگاه رمضان، ۲۰/۲/۱۳۶۵

۳- ضمیمه دارد؛ تحولات جبهه ها و بررسی اقدامات، توان و مقاصد دشمن در مناطق مختلف.

۴- منظور از والفجر ۱۰ در اینجا عملیات بزرگ بعد از والفجر ۸ است که در دیماه ۱۳۶۵، اجرا و بنا به ملاحظات عملیات کربلای ۵ نامگذاری شد. گفتنی است عملیات موسوم به والفجر ۱۰ در اسفند ۱۳۶۶، در منطقه حلبچه اجرا شد.

احتیاط و میزان توجه با عنایت به اولویتهای فوق می باشد. بین آفند و پدافند در مقابل تک دشمن، اولویت را برای تقویت خط پدافندی موردتهاجم دشمن قرار دهید.

۵. تلاش در جهت حفظ توان آفندی و انجامدادن عملیات برطبق مأموریت‌های ابلاغشده.»

در پایان نامه با یادآوری احتمال برداشت متناقض بین بندهای ۳ و ۵، از فرماندهان دو نیرو خواسته شده تا از طریق بحث و بررسی و نتیجه‌گیری در قرارگاه مشترک قائم (۱) این مسئله را حل کرده و طرح‌های خود را به قرارگاه خاتمالانیا (ص) پیشنهاد دهند تا مورد تصویب یا تدبیر جدید فرماندهی قرار گیرد. (۲)

۲. در پی تدبیر سپاه پاسداران برای تشکیل گردانهای قائم و استقرار آنها در خطوط پدافندی مورد تهدید، فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا (ص) امروز، رهنمودهایی را به منظور تشکیل هرچه سریعتر این گردانها به فرماندهی نیروی زمینی سپاه ابلاغ کرد.

در این ابلاغیه آمده است: «در این شرایط که مردم شجاع و شهیدپرور به ندای امام خویش لبیک گفته‌اند به ترین فرصت برای تشکیل گردانهای قائم فراهم آمده است. به این ترتیب که یگانهای سازمانی سپاه را تماماً به محورهای احتمالی حملات اخیر دشمن [غیر از فاو و هورالهیوزه] مسئولیت داده و هر یگان موظف شود یک گردان سازمانی را از خود رها کرده و در خط پدافندی معینی که در پیوست آمده است، مستقر نماید. گردان جدا شده هر یگان مبنای تشکیل گردان مستقل قائم ناحیه متعلق به یگان گردد. بدین ترتیب به ترین استفاده را میتوانیم از قدرت سازمانی یگانهای مانوری در این شرایط با تشویق و ترغیب یگان بنماییم.»

در پیوست این نامه مناطق مأموریت یگانها چنین مشخص شده است: منطقه جزابه یک گردان از تیپ امام رضا (ع)؛ پیچ انگیزه یک گردان از تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع)؛ جاده آسفالت شرفانی یک گردان از لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع)؛ ارتفاعات حمزین ۲ گردان از لشکرهای ۸ نجف و ۱۹ فجر؛ منطقه عملیاتی والفجر ۳ (مهران) ۳ گردان از لشکرهای ۵ نصر، ۴۱ ثارالله (ع) و ۲۷ محمد رسول الله (ص)؛ میمک ۲ گردان از تیپ ۳۲ انصارالحسین (ع) و یک یگان دیگر؛ منطقه عملیاتی مسلم بن عقیل (ع) ۲ گردان از تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل (ع) و یک یگان دیگر؛ منطقه عملیاتی والفجر ۴ هفت گردان از لشکرهای ۲۵ کربلا، ۱۴ امام حسین (ع)، ۷ ولیعصر (عج)، تیپ ۴۴ قمر بنی‌هاشم (ع)، تیپ ۱۵ امام حسن (ع) و دو یگان دیگر؛ منطقه عملیاتی والفجر ۲ سه گردان از لشکر ۳۱ عاشورا و تیپهای ۳۳ المهدی (عج) و ویژه شهدا. (۳)

این نامه را محسن رضایی از طرف حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی امضا کرده است.

ص: ۲۹۰

۱- قرارگاه قائم نام قرارگاه مشترک نیروی زمینی ارتش و نیروی زمینی سپاه است.

۲- ۱۸. سند شماره ۱۰۴۹۱۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا (ص) به جانشین و سرپرست نیروی زمینی ارتش و فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران، ۲۰/۲/۱۳۶۵.

۳-۱۹. سند شماره ۴۴۲۵۵۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه خاتمالانبیا(ص) به فرماندهی نیروی زمینی
سپاه، ۲۰/۲/۱۳۶۵.

۱. ارتش عراق بخشی از مناطق استقرار حزب دمکرات کردستان عراق (بارزانیها) را در شمال استان اربیل تصرف کرد و قصد حمله گستردهتری به منطقه حیات از دیگر مناطق استقرار بارزانیها را دارد.

شوکت بارزانی نماینده حزب دمکرات کردستان عراق، در گزارشی به فرمانده گردان ۱ تیپ ۳ نوهده با اشاره به حمله دیروز نیروهای عراقی به روستای هیبه از توابع شیروان در شمال استان اربیل عراق و ایجاد آتشسوزی در آن روستا، اعلام کرد در تازهرترین تهاجم، نیروهای ارتش بعثی امروز، توانستند تا قله کوره مشرف به روستای هیبه و قله گرده در پشت منطقه شیروان پیشروی و این ارتفاعات را اشغال کنند و پایگاههایی روی این ارتفاعات احداث کنند. درحالحاضر جاشهای تحتفرماندهی حسین جهانگیری و عناصر جیشالشعبی و ارتش عراق در منطقه استقرار دارند. نیروهای حزب نیز در پشت هیبه، دالیتا، دریاپله، کوانه و ملاداره مستقر شدهاند. (۱) ۲۰

نماینده بارزانیها در گزارش دیگری از تصمیم ارتش عراق برای استمرار حملات خود خبر داد و اعلام کرد: «دشمن قصد دارد در این روزها اقدام به یک حمله گسترده به منطقه حیات و اطراف آن بنماید و این حمله شدیدتر و بزرگتر از حمله قبل [خواهد] بود و نیروهای ما که در این منطقه موجودند با دشمن درگیر خواهند شد و نیاز به تدارکات و مهمات دارند که خواهشمند است اقداماتی سریع دراینمورد ازطرف فرماندهی اتخاذ گردد.» (۲)

۲. در آستانه ماه رمضان، امروز، هزاران تن از نیروهای رزمی و تخصصی داوطلب از شهرهای مختلف کشور راهی جبهه ها شدند. همچنین کاروانهایی از هدایا و کمکهای مردمی به مناطق جنگی اعزام شد.

به گزارش خبرنگار روزنامه جمهوری اسلامی، دومین گروه از اعضای اتحادیه کمپرسیداران با چندین دستگاه از کمپرسیهای خود؛ چهارمین کاروان راهیان کربلا از مردم گرگان؛ گروهی از کارکنان فرمانداری و بخشداری شهرستان گنبد کاووس و مینودشت؛ اولین گروه به داشتنی استان بوشهر متشکل از کارشناس تغذیه، تکنسین به داشت محیط، تکنسین مالاریا و تکنسین بیماریهای واگیردار؛ تعدادی از اعضای سپاه پاسداران اهواز و اصفهان؛ رزمندگانی دیگر از

ص: ۲۹۱

۱- روزنامه جمهوری اسلامی به نقل از واحد مرکزی خبر دراینباره نوشته است: «انقلابیون مسلمان کرد عراقی طی یک عملیات موفقیت آمیز موفق شدند یک ارتفاع استراتژیک در غرب شیروان در استان اربیل را به تصرف خود درآورند، نشریه النهضه ارگان انقلابیون مسلمان کرد عراقی وابسته به مجلس اعلاى انقلاب اسلامی عراق ضمن درج این مطلب اضافه میکند در این عملیات که سهشنبه هفته گذشته [۲۳/۲/۱۳۶۵] انجام گرفت ۱۵ تن از نیروهای رژیم بعثی به اسارت نیروهای مسلمان کرد درآمدند. [روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۲]

۲ - ۲۱. سند شماره ۱۸۱۵۷۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از نماینده کمبا ۱۱ به فرمانده گردان ۱ تیپ ۳ نوهده، ۲۳/۲/۱۳۶۵؛ و - روزنامه اطلاعات، ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۲؛ و - روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

شهرهای به بهان، شوشتر، دزفول، مسجدسلیمان، ماهشهر، ایذه، شادگان، آغاچاری، سوسنگرد، رامهرمز، هفتگل و اندیمشک عازم جبهه ها شدند.^(۱)

از سوی دیگر، واحد بسیج سپاه پاسداران باختران برای آموزش کارکنان دولت اعلام آمادگی کرد. به گفته مسئول بسیج این استان ۱۰۴۰ نفر از کارکنان و کارگران کارخانههای تولیدی و صنعتی استان باختران راهی جبهه ها شدهاند و حدود ۲۱۰۰ نفر هم آموزش رزمی دیدهاند. امروز همچنین کمکهای سال ۱۳۶۵ صنف سنگبر و سنگتراش شامل ۱۴ آمبولانس و ۲۰ کامیون حامل مواد غذایی، اجناس و پوشاک به ارزش ۲۲،۰۰۰،۰۰۰ ریال به جبهه ها اسال شد.^(۲) خیرین استان هرمزگان نیز مبلغ ۱،۵۰۰،۰۰۰ ریال برای کمک به جبهه ها اهدا کردند.^(۳)

۳۰۰ تن از کارکنان وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران هم امروز، با اهدای ۱۲۰ هزار سیسی خون به یاری رزمندگان مجروح در جبهه ها شتافتند.^(۴)

۳. درحالیکه معاون اول نخستوزیر عراق از مسلح نمودن کردهای عراقی برای حمله به فاو خبر داده است، یک پناهنده عراقی گفت که افسران و سربازان عراقی از اعزام به جبهه فاو وحشت دارند.

به گزارش منابع اطلاعاتی، رژیم بعث به تازگی تبلیغات وسیعی را برای جذب اکراد عراقی آغاز کرده است. طه یاسین رمضان نیز گفته است که ما در آینده نزدیک با مسلح کردن دهها هزار نفر از اکراد استانهای کردنشین عراق، حمله وسیعی را برای بازپسگیری فاو آغاز خواهیم کرد.^(۵)

این درحالی است که اظهارات یک پناهنده عراقی حاکی است کلیه پرسنل ارتش عراق اعم از افسر و درجهدار و سرباز از انتقال به منطقه فاو وحشت دارند و بعضیها نیز با خود عهد بستهاند که اگر واحد آنها به منطقه فاو اعزام شود، فرار کنند. این پناهنده افزود که هیچ منطقه عملیاتی نبوده و نیست که اینچنین باعث ترس و وحشت نظامیان عراقی شده باشد. آنان جنگ در جبهه فاو را به منزله مرگ حتمی میپندارند.^(۶)

۴. نخستوزیر در هماندیشی مدیران بنیاد مستضعفان خواستار نقش بیشتر این بنیاد در پیشبرد اهداف رزمندگان و همکاری با سایر نهادهای نظامی و پشتیبانیکننده جنگ شد. وی همچنین از حضور و خدمات سایر دستگاههای دولتی در جبهه های جنگ قدردانی کرد.

میرحسین موسوی نخستوزیر، در مراسم افتتاح هماندیشی سراسری مدیران بنیاد مستضعفان با اشاره به وظایف مختلفی که به عهده نهادهای انقلاب اسلامی از جمله سپاه پاسداران، جهاد سازندگی، بنیاد شهید و بنیاد مستضعفان است، گفت: «در شرایط فعلی بنیاد مستضعفان همچون سپاه و جهاد و دیگر نهادهای انقلاب باید تماماً در خدمت مستضعفین و جنگ قرار گیرد و

ص: ۲۹۲

۲-۲۳. روزنامه اطلاعات، ۲۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۳-۲۴. روزنامه رسالت، ۲۰/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۴-۲۵. روزنامه اطلاعات، ۲۰/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۵-۲۶. سند شماره ۲۰۰۲۴۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش روزانه، وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی

ایران، شماره ۲۴۱، ۲۵/۲/۱۳۶۵، ص ۸.

۶-۲۷. سند شماره ۱۳۸۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۴.

این بنیاد در زمینه ایجاد تسهیلات، ابزارآلات و مهمات میتواند نقش عمدهای را در جنگ ایفا نماید.» وی با ابراز خشنودی از شروع فعالیت بنیاد مستضعفان در این زمینهها و مهمشمردن آن افزود: «این بنیاد با تقبل پروژههای صنعتی و مهندسی در زمینههای نظامی میتواند نقش مؤثری در پیشبرد جنگ و حصول اهداف رزمندگان داشته باشد.» نخستوزیر در خاتمه ابراز امیدواری کرد که بنیاد مستضعفان بتواند همچون سپاه پاسداران و جهاد سازندگی و دیگر نهادهای بزرگ به فعالیت خود ادامه دهد و جای خود را در میان مردم بیابد.^(۱)

میرحسین موسوی همچنین در دیدار با تیمهای امدادی آتشنشانی، شهرداری تهران و وزارت نفت با تقدیر از خدمات امدادرسانی نیروی آتشنشانی و نیز خدمات سایر نیروهای گمنامی که مشغول به خدمت هستند، گفت: «[به دلیل] وجود این نیروهای گمنام و باایمان است که دشمن علیرغم برخورداری از پیچیدهترین سلاحهای ابرقدرتها، نمیتواند سازش و صلح دلتبار به مردم ما تحمیل کند.»^(۲)

۱. وزیر نفت لیبی در دیدار با مقامات ایران خواستار توقف حمله به نفتکش های عربستان شد. رئیس جمهور ایران شرط برقراری امنیت در خلیج فارس را خودداری عربستان از کمک به عراق و غیرنظامی اعلامشدن این منطقه اعلام کرد. نخستوزیر نیز برقراری امنیت در خلیج فارس را منوط به اعلام بیطرفی عربستان در جنگ و قطع کمک به عراق دانست. وزیر امور خارجه ایران هم با تأکید بر مخالفت ایران با توسعه جنگ، عربستان را دروغگو و حامی اصلی عراق خواند.

فوزی شکشوکی وزیر نفت لیبی، در دیدار با رئیس جمهور ایران گفت: «سرهنگ قذافی گفتند که فهد شاه سعودی، در رابطه با حوادث اخیر با من تماس گرفته و خواسته است که نزد برادران ایرانی وساطت کنم تا از حمله به کشتیهای عربستان سعودی خودداری گردد، به ویژه که توافقهایی قبلی با ایران داشتهاند. سعودیها گفتهاند که کشتیهایشان حامل هیچگونه کالایی برای عراق نبوده و کمکهایشان نیز به عراق قطع شده و تنها روزانه ۳۰۰ هزار بشکه نفت عراق توسط خط لوله عربستان به دریای سرخ منتقل می شود. لذا آقای قذافی خواهش کردند که در این زمینه ایران همکاری بکند تا زمان اجلاس بعدی اوپک که در ۲۵ ژوئن [۴ تیرماه ۱۳۶۵]، است به مذاکرات خود ادامه دهیم تا بلکه بتوانیم به هدف اصلی خود که همانا بالابردن قیمت نفت است برسیم.»

رئیس جمهور نیز با استقبال از تعامل اعضای اوپک با یکدیگر برای افزایش قیمت نفت، گفت: «ما آماده حداکثر همکاری با برادران لیبیایی و الجزایری هستیم و این کار نیاز به شجاعت و همکاری نیروهای مترقی و مانور در تاکتیکها دارد. یعنی یک تاکتیک را اجرا کنیم اگر نشد تاکتیک دیگری را به کار ببندیم. البته مانور در عملیات اقتضا میکند که گاهی در عملیات پیشروی داشت و گاهی نیز عقب نشینی، منتها با هدف رسیدن به آماج اصلی. آقای وزیر نفت

ص: ۲۹۳

۱- ۲۸. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۱/۲/۱۳۶۵. ص ۱۲.

۲- ۲۹. روزنامه اطلاعات، ۲۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

ما تصمیم دارند که قبل از اجلاس آتی اوپک با اعضای آن تماس بگیرند. البته با همکاری و همفکری و مذاکره قبلی با برادران، ما باید تشویق کنیم اعضای اوپک را که با قبول کاهش تولید، راه را برای بازگشت به قیمت‌های قبلی باز کنند. البته ما معتقدیم که اگر [اعضای اوپک] همت می کردند و تولید را متوقف می کردند، نتیجه قطعتر بود.»

آیت الله خامنه ای در واکنش به درخواست رئیس جمهور لیبی برای خودداری از حمله به نفتکش های عربستان افزود: «متأسفانه یکی از عوامل وجود ناامنی در منطقه خلیج فارس خود سعودیها و کشورهای اطراف آن هستند که نفت صادر میکنند، بالاخص سعودی و کویت. ما به دولتهای عربی در منطقه که با ما دوست هستند و با آنها روابطی داریم هشدار دادیم. آنها می توانستند در این زمینه کاری بکنند، ولی متأسفانه نکردند و حتی کمک هم به عراق کردند. در برخوردها و اظهارات مسئولین عربستان و کویت این حرکت عراق، قانونی و قابلتوجه قلمداد شد. قرائن و شواهدی در دست داریم که در این زمینه به عراق کمک کردند. میدانستیم که آواکسهای سعودی پوشش راداری وسیعی در منطقه دارند و اینها از سه سال پیش در خدمت عملیات عراق و جنگندههای عراق هستند. ما هم به طور مستقیم و هم از طریق برادران سوری به سعودیها گفتیم که از کمککردن به عراق دست بردارند. سال گذشته، فهد با آقای حافظ اسد تماس گرفته و از او خواسته بود که در این زمینه وساطت کند ایشان هم خدام را پیش ما فرستادند. ما به خدام گفتیم که آقای اسد به سعودیها بگوید که ما خواهان امنیت در منطقه خلیج فارس هستیم و اگر این منطقه به کلی جدا از مسئله جنگ باشد، امنیت آن تأمین است. یعنی منطقه خلیج فارس و مسیر رفتوآمد کشتیها را به کلی از مسئله جنگ جدا کنید و این کاری است که سعودیها میتوانند انجام دهند، اما اگر سعودیها و کویتها بگویند منطقه ای که نفت شما میگذرد ناامن باشد و مورد حمله قرار گیرد، ولی منطقه عبور نفتکش های سعودی در امنیت باشد، این یک تبعیض و ظلم است.»

وزیر نفت لیبی در دیدار با میرحسین موسوی نخستوزیر نیز گفت: «ما در ملاقات با سعودیها مقایسههای بین ایران و عراق کردیم و گفتیم که عراق همه نوع کمک دریافت میکند، ولی ایران برای صادرات نفت خود فقط خلیج فارس را دارد و همچنین ضرورت قطع کمک سعودی به عراق را مطرح کردیم. پاسخ سعودیها این بود که اکنون به عراق کمک نمیکند، تنها روزانه ۳۰۰ هزار بشکه نفت برای عراق منتقل میکنند. همچنین آنها توافقهایی قبلی را با ایران محترم می‌شمارند و پرچم سعودی بر بالای کشتی عربستان نصب کردهاند و لذا حمله به این کشتیها آنها را ناراحت کرده، یک کشتی آنها روز چهارشنبه، درست پس از تماس با قذافی زده شد. من این خواهش را از سوی برادر قذافی میکنم که [ایران] این حملات را متوقف کند.»

میرحسین موسوی در پاسخ، با بیان اینکه حاکم عربستان و وزیر نفت این کشور در خدمت امریکا و عراق هستند، اظهار کرد: «به حساب ما با کاهش قیمت نفت، تولیدکنندگان ۱۰۰ میلیارد

دلار به کشورهای صنعتی هدیه کرده‌اند. در این زمینه آقای فهد و زکی یمانی برای امریکا کار کرده‌اند. در خلیج فارس هم عربستان به صورت قبیحی از عراق حمایت کرده. صدام این جنگ را بدون دلگرمی از پشتیبانی سعودی شروع نکرد. الآن هم ۵۰۰ هزار بشکه نفت عراق به دریای سرخ منتقل می‌شود و ۳۰۰ هزار بشکه نیز به نفع عراق به فروش می‌رسد.»

نخستوزیر درباره برقراری امنیت در خلیج فارس اضافه کرد: «ما دائم به عربستان عنوان کردیم که در مناقشات منطقه بیطرف باشد و از صدام حمایت نکند. قبلاً هم یک هیئت از ایران به عربستان رفت و با آقای فهد ملاقات نمود، ولی او همیشه به حاشیه پرداخته است. به هر حال اگر عربستان در رابطه با قیمت نفت از توطئه خارج شود و کمکهای خود به عراق را قطع کند ما هیچگونه دایعیهایی برای مقابله با عربستان نخواهیم داشت.»

وزیر امور خارجه نیز در واکنش به وساطت لیبی برای خودداری از حمله به نفتکش های عربستان با تأکید بر اینکه ایران خواستار توسعه جنگ در منطقه نیست، سعودیها را دروغگو و حامی اصلی عراق خواند. علیاکبر ولایتی اظهار داشت: «متأسفانه باید بگویم که عربستان قدر این عنصر همسایگی را نمیداند. سال قبل، آقای سعود الفیصل به ایران آمد و شش ماه قبل، من و مدتی بعد معاون وزیر نفت به عربستان رفتیم. آقای [آیت الله] خامنه ای رئیس جمهور هم تلفنی با فهد صحبت کرد، اما اثری نداشت. کسی نیست در دنیا از افراد خبره و صاحب نظر نداند که عربستان نقش مهمی در کاهش قیمت نفت داشت. حالا آنها میگویند که به عراق کمک نمیکنند، دروغ میگویند. اگر آنها راست میگویند بیاوند موضع خود را در اوپک درست کنند تا ما بفهمیم که راست میگویند. آنها میخواهند کار خود را بکنند و در برخورد با دیگران مظلومنمایی کنند.» وی افزود: «به مقامات ریاض بگویید، که آنچه حسنیت طرفین را اثبات میکند عمل است و نه حرف. ما امیدواریم که از سعودیها در روزها و هفتههای آتی آثار عملی آنچه را که به شما گفته‌اند ببینیم. ما هیچ بنایی بر توسعه جنگ نداریم، ولی با قوت از مواضع خودمان دفاع میکنیم.» (۱)

۱. رادیو کلن در برنامه شامگاهی خود درباره روابط اقتصادی و بازرگانی ایران و آلمان غربی و همچنین درخواست ایران از آلمان برای افزایش خرید کالاهای ایرانی، به نقل از محافل آگاه اقتصادی در دوسلدورف آلمان گفت: «از سال ۱۹۸۳ تا سال ۱۹۸۴، میزان واردات جمهوری فدرال آلمان از ایران از یک میلیارد و پانصد میلیون مارک به یک میلیارد و هشتصد میلیون مارک رسید و در سال ۱۹۸۵ نیز واردات آلمان فدرال از ایران در همین سطح قرار داشت. در مقابل از میزان صادرات جمهوری فدرال آلمان به ایران به سرعت کاسته شد. آلمان فدرال در سال ۱۹۸۳ به ارزش کل ۷ میلیارد و ۷۰۰ میلیون مارک، در سال ۱۹۸۴ به ارزش ۶ میلیارد و ۵۰۰ میلیون مارک

ص: ۲۹۵

و در سال ۱۹۸۵ به ارزش ۴ میلیارد و ۸۰۰ میلیون مارک به ایران کالا- صادر کرده است. با توجه به این جریانات و تحولات، حسین ماهرو معاون وزارت صنایع جمهوری اسلامی ایران، چندی پیش در گفتوگو با نمایندگان صنایع و بازرگانان جمهوری فدرال آلمان در شهر دوسلدورف خواستار تلاشهای مؤثرتر برای تحرک در روابط بازرگانی و اقتصادی بین دو کشور گردید. به گفته حسین ماهرو، در شرایط فعلی که ایران از نظر ذخایر ارزی در وضع نامساعدی قرار دارد، شایسته است مؤسسات آلمانی به مقدار بیشتری کالاهای صنایع ساخت ایران را خریداری کنند و اعتبارات مالی بیشتری را برای ایران در نظر بگیرند.»(۱)

۲. سیدمحمدباقر حکیم با اعلام ایجاد تشکیلات نظامی سنتی به همت مجاهدین عراقی، هدف از تشکیل مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق را کوشش برای سرنگونی صدام و برپایی حکومت اسلامی در عراق اعلام کرد.

حجت الاسلام سیدمحمدباقر حکیم
رئیس مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق

روزنامه جمهوری اسلامی، امروز، گفتوگوی حجتالاسلام سیدمحمدباقر حکیم رئیس مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق با خبرنگار این روزنامه را منتشر کرد. به نوشته روزنامه مذکور، حجتالاسلام حکیم درباره عملیاتها و موقعیت نظامی مجاهدین عراقی در جبهه های نبرد گفت: مجاهدین عراقی از دیرباز و به طور دائمی در جبهه های نبرد حضور دارند و در روزهای اخیر موفق به ایجاد تشکیلات نظامی سنتی برای خود شدند. آنها همچنین توانستند عملیاتهای آزادبخش مختلفی را در مناطق آبی و خاکی عراق انجام دهند، به خصوص در منطقه باتلاقی جنوب در عملیات قدس ۴ و عاشورای ۴ توانستند بیش از ۳۵۰ کیلومتر مربع از اراضی باتلاقی عراق را آزاد کنند و اکنون در منطقه شمالی عراق حضور دارند.

حجتالاسلام حکیم همچنین درخصوص اهداف و نقش مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق در آینده این کشور گفت: «مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق یک تشکیلات سیاسی است و حرکت جهادگرانه برعلیه رژیم صدام را رهبری میکند و این حرکت دارای ابعاد مختلفی از جمله تبلیغاتی، سیاسی، نظامی و جهادگرانه است که اهداف اصلیش کوشش جهت سرنگونی صدام و برپایی حکومت اسلامی در آینده عراق است.»(۲)

-
- ۱- ۳۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۲، ۲۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲، رادیو کلن، ۲۰/۲/۱۳۶۵.
- ۲- ۳۲. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۰/۲/۱۳۶۵، ص ۴.

۱. به نوشته روزنامه‌های امریکایی، دور جدید حملات هوایی به شهرها و تأسیسات اقتصادی ایران موجب ازسرگیری جنگ شهرها و گسترش جنگ به منطقه خلیج فارس خواهد شد و عراقی‌ها باوجود نگرانی از عوارض روحی جنگ شهرها بر مردم بغداد قصد دارند حالت تهاجمی به خود بگیرند. یک روزنامه ایتالیایی نیز آغاز جنگ شهرها را نشانه ضعف فرماندهی ارتش عراق توصیف کرد.

در پی حملات روزهای اخیر هواپیماهای عراقی به تهران و برخی شهرهای ایران روزنامه‌های امریکایی به تفسیر و تحلیل این موضوع پرداختند. وال استریت ژورنال دراینباره نوشته است: «هواپیماهای عراقی به یک حمله نابودکننده علیه پالایشگاه بزرگ نفت ایران در تهران و حمله به چهار اردوگاه نظامی ایران، یک تونل قطار و یک پل در شهرهای مرزی میوان، بانه و موسک دست زدند. حمله به پالایشگاه تهران ظاهراً بخشی از استراتژی جدید عراق در افزایش حملات هوایی خود علیه اهداف اقتصادی ایران می باشد که میتواند به بروز مشکلات داخلی برای ایران منجر گردیده و همچنین بار دیگر آتش خطرناک و نابودکننده جنگ شهرها را در خلیج فارس روشن سازد.» این روزنامه افزوده است: این حمله درحالی صورت میگیرد که نشانهایی از گسترش این جنگ پنج سال و نیمه آشکار شده است. به گفته یک تحلیلگر آشنا به افکار عراقی‌ها، عراق م توجه شده که نیروهای ایرانی در بخش مرکزی مرز متمرکز شده‌اند و این احتمالاً نشانه تهاجم آنها در آینده نزدیک است. از طرف دیگر یک بالگرد ایرانی روز گذشته، در خلیج فارس به یک نفتکش عربستان سعودی که به مقصد سنگاپور در حرکت بود حمله کرد که در جریان این حمله یک موشک به نفتکش اصابت کرد. از سویی، عراق که در جبهه‌های مرزی با مشکلات سختی روبه رو شده تصمیم گرفته است که توجه خود را به اهدافی در عمق خاک ایران و مراکزی که از لحاظ اقتصادی برای ایران مهم می باشد مبذول دارد.

به نوشته وال استریت ژورنال، این حملات میتواند عوارض و عواقب وسیعتری نیز داشته باشد. حمله علیه یک هدف حساس در تهران و دیگر حملات هوایی عراقی‌ها موجب شد که ایران، عراق را متهم سازد که قصد دارد بار دیگر جنگ شهرها را آغاز کند. ایران ممکن است درصدد تلافی برآمده و حملات موشکی جدید خود را علیه پایتخت عراق ازسر بگیرد، مانند مرحله‌ای که در گذشته سبب ایجاد جنگ شهرها شد. تکرار ماجرای سال گذشته، میتواند از لحاظ سیاسی برای عراق خطرناک باشد. رژیم صدام همیشه سعی کرده که ساکنان بغداد را از عوارض جنگ به دور نگاه دارد و روحیه مردم را در پایتخت حفظ کند. حملات موشکی ایران علیه بغداد در سال گذشته این پیام را برای عراقی‌ها همراه داشت که حتی پایتخت آنها نیز به طور کامل در مقابل عوارض جنگ محافظت نمی شود.

شاید عراق در این فکر است که به هر صورت حالت تهاجمی به خود بگیرد، حتی اگر این وضعیت شهرها را به مخاطره اندازد. عراق از ماه فوریه (به من ۱۳۶۴)، از هنگام عملیات تهاجمی ایران به فاو در موقعیت دفاعی قرار داشته و تاکنون باوجود درگیریهای شدید، قادر به

بازپسگیری این منطقه نشده و اکنون نیز نگران تهاجم دیگری از جانب ایران در منطقه میسان (هورالهویزه) است زیرا نیروهای ایران در آن منطقه متمرکز شده‌اند.^(۱)

روزنامه ایتالیایی ایل مساجرو نیز آغاز جنگ شهرها از جانب عراق را دلیل ضعف فرماندهی ارتش این کشور در مناطق عملیاتی دانسته و نوشته است: «شروع دوباره جنگ شهرها توسط رژیم عراق و نقض تعهدات این کشور در زمینه توقف بمباران مناطق غیرنظامی، به علت ضعف فرماندهی بغداد در عقبراندن نیروهای ایران از مناطق استراتژیک مهمی است که این نیروها در به منماه گذشته، در خاک عراق به تصرف خود درآوردند.» این روزنامه درباره حمله اخیر عراق به پایتخت ایران از قول دیپلماتهای غربی مقیم تهران نوشته است: «به رغم بمباران منطقه ای در حومه جنوبی شهر تهران، هنگام وقوع حمله و پس از آن بر این شهر یک آرامش کلی حکمفرما بود.»^(۲)

۲. در پی حمایتها و همکاریهای مستمر نظامی و لجستیکی اردن از عراق، امروز، ۶ کامیون بزرگ نظامی حاوی سلاح و مهمات شامل نارنجکهای دستی، تیربار کالیبر ۷۰ و مسلسل کلاشینکف از اردن به عراق وارد و تخلیه شد.^(۳)

در همین حال واحد اطلاعات ژاندارمری جمهوری اسلامی نیز گزارش داد: «اخیراً رژیم عراق حفاظت از حوزه نفتی کرکوک را به نیروهای اردنی واگذار کرده و آنان را در پایگاههای جرمو، چمپال و طاروق استقرار داده است.»^(۴) پیش از این، واحد اطلاعات قرارگاه نجف سپاه به نقل از یک پناهنده^(۵) عراقی اعلام کرده بود ارتش عراق برای آموزشهای تخصصی نیروهای خود از افسران اردنی و سودانی استفاده میکند، لیکن سربازان این دو کشور را به دلیل روحیه ضعیفشان در خطوط مقدم به کار نمیگیرد. ۳۷

۳. رهبر سازمان آزادیبخش فلسطین و رئیس جمهور کنگو و مفتی اعظم سوریه خواستار توقف جنگ ایران و عراق شدند. نخستوزیر هند نیز امکان صلح بین ایران و عراق را بعید دانست.

به گفته رادیو کویت، یاسر عرفات رهبر سازمان آزادیبخش فلسطین و رئیس جمهور کنگو پس از دیدار با یکدیگر در بیانیههای مشترک ضمن اشاره به اینکه قوای بیگانه، جنگ ایران و عراق را عاملی برای تهدید امنیت کشورهای منطقه و جهان قرار داده‌اند، خواستار پایان جنگ شده و پشتیبانی خود را از پیام دولتهای غیرمتعهد در نشست دهلینو، مبنی بر لزوم حل اختلافات میان عراق و ایران از طریق مذاکره، اعلام کردند.^(۶)

ص: ۲۹۸

۱- ۳۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۲، ۲۱/۲/۱۳۶۵، صص ۶ و ۷، واشنگتن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۰/۲/۱۳۶۵.

۲- ۳۴. همان، ص ۵، خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از روزنامه ایل مساجرو، ۲۰/۲/۱۳۶۵.

۳- ۳۵. سند شماره ۱۴۱۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ژاجا به وزارت اطلاعات، ۱۲/۳/۱۳۶۵.

۴- ۳۶. سند شماره ۱۳۷۷۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ژاجا (رکن ۲) به وزارت اطلاعات، ۲۵/۲/۱۳۶۵.

۵- نام پناهنده عراقی در سند محفوظ است.

۶ - ۳۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۱/۲/۱۳۶۵، ص ۵، رادیو کویت، ۲۰/۲/۱۳۶۵.

همچنین خبرگزاری فرانسه گزارش داد: شیخ احمد کفتارو بالاترین مقام سنی کشور سوریه، در مصاحبه ای مخالفت شدید خود را با به کارگیری زور در حلوفصل مناقشات میان ملت‌ها اعلام کرد و گفت: «جنگ ایران و عراق باید فوراً قطع شده و طرفین متخاصم گفتوگوها را آغاز و حکم یک داور را که با توافق طرفین تعیین می شود، بپذیرند.»^(۱)

به گفته رادیو اسرائیل این نخستینبار است که مقامات بلندپایه مذهبی سوریه خواستار پایان دادن جنگ در خلیج فارس میشوند.^(۲)

از سوی دیگر راجیو گاندی نخستوزیر هند، در گفتوگو با روزنامه مصری الازهرام پیش بینی فوری پایان جنگ را مشکل توصیف کرد و افزود: «تمام تلاشها برای استقرار صلح به بنبست رسیده است.» وی خاطرنشان کرد این مسئله حقیقت ندارد که ایران برای صلح، سرسخت و عراق نرمتر است.^(۳)

۱. به نوشته هفتهنامه عربیا، ایرانیان در پی پیروزی در فاو، به این اعتقاد رسیده‌اند که جنگ به زودی با پیروزی ایران به پایان میرسد.

خبرنگار هفتهنامه انگلیسی‌زبان عربیا با اشاره به دستاوردهای عملیات والفجر ۸، در گزارشی تحلیلی از جنگ، وضعیت جاری را چنین توصیف کرده است: «امروز شعار "جنگ، جنگ تا پیروزی" شعار جاری بر زبان اکثر ایرانیان است. احتمالاً پیروزی فاو باعث شده است که مردم چنین احساس پیروزی کنند. امروز، در ایران مردم عمده‌تأ اعتقاد دارند که جنگ را میتوان با پیروزی پایان برد.» عربیا، سه عامل را موجب شکلگیری این اعتقاد دانسته و افزوده است: «امام خمینی خواستار اعزام نیروهای متخصص به جبهه‌ها شده‌اند. مقامات ایرانی هم مثل سایر مردم به این اعتقاد رسیده‌اند که جنگ به زودی با پیروزی ایرانیان به پایان میرسد، این اعتماد و اعتقاد به سه دلیل است: اول، در ایران بین دولت و مردم یک پیوند نزدیک وجود دارد. دوم، ایرانیان احساس میکنند که جهان و به خصوص کشورهای اسلامی، دست از حمایت صدام برداشته‌اند. دلیل سوم این است که رهبران ایران احساس میکنند که جنبش مخالف صدام در داخل عراق به چنان قدرتی دست یافته است که نیروهای عراقی را از جبهه‌ها منحرف سازد.»^(۴)

۲. با تشدید جنگ نفتکش‌ها در خلیج فارس، اتحادیه ناوگان تجاری انگلیس خواستار اقدامات پیشگیرانه سازمان ملل در این زمینه شد.

مرکز اطلاعات بیمه لویذز لندن، ضمن تأیید حمله هوایی به یک کشتی تجاری به ثبت‌رسیده در لیبریه، در آبه ای اطراف بندر رأس‌التنوره عربستان سعودی در خلیج فارس اعلام کرد که قسمتی

ص: ۲۹۹

۲- ۴۰. همان، ص ۱۱، رادیو اسرائیل، ۲۰/۲/۱۳۶۵.

۳- ۴۱. روزنامه ابرار، ۲۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۴- ۴۲. روزنامه اطلاعات، ۲۰/۲/۱۳۶۵، ص ۱۵.

از این کشتی دچار آتشسوزی شده است. رادیو بیبسی نیز به نقل از بیمه لویترز افزود: بر اثر این حمله که در ظاهر توسط نیروهای ایرانی انجام گرفته، ۲ تن از خدمه کشتی کشته شدند. در هفته گذشته، تعدادی کشتی تجاری از جانب نیروهای عراقی و ایرانی مورد حمله قرار گرفتند. بیبسی با اشاره به حمله بالگردهای عراقی به کشتی فلاک سوپرپر متعلق به قبرس در روز ۱۶/۲/۱۳۶۵، گفت: ایران به تلافی این حمله نفتکش ۲۸۴ هزار تنی متعلق به عربستان سعودی را مورد حمله قرار داد.

از سویی، با تشدید حملات به کشتیها، اتحادیه افسران ناوگان تجاری بریتانیا با بیان این نکته که از زمان آغاز جنگ ایران و عراق، نزدیک به ۲۰۰ کشتی تجاری بیطرف هدف حمله نیروهای ایران و عراق قرار گرفته است اعلام کرد اکنون وقت آن رسیده که سازمان ملل متحد اعمال حق کشتیرانی آزاد را در دستور کار خود قرار دهد.^(۱)

۳. روزنامه السفير در تحلیلی اعلام کرد احتمال دارد گروگانهای فرانسوی زودتر از گروگانهای امریکایی در لبنان آزاد شوند. روزنامه السفير (چاپ بیروت) به نقل از منابع ناشناس نزدیک به دولتهای ایران و سوریه نوشته است: «آنها انتظار دارند تا گروگانهای فرانسوی زودتر از گروگانهای امریکایی آزاد شوند. ... در رابطه با آزادی گروگانهای فرانسوی موافقت حاصل شده است، ولی چیزی که الآن لازم است معلوم گردد این است که آنها چه موقع و به چه نحوی آزاد خواهند شد.»^(۲)

۴. باوجود حمایت دولت تونس از عراق در جنگ با ایران و تشویق مردم این کشور برای سفر به عراق، شهروندان تونسی تمایلی برای حضور در عراق ندارند.

یک خبرنگار تونسی درباره حضور میلیونها مصری در عراق و بیمیلی تونسها برای کار در این کشور چنین گزارش داد: «بر اثر عزیمت مردان عراقی به جبهه های جنگ، در حال حاضر ۶ میلیون مصری در این کشور به کار اشتغال دارند و چهره اغلب شهرهای عراق مانند شهرهای مصر شده است.»

خبرنگار روزنامه العمل ارگان حزب حاکم در تونس که به بغداد اعزام شده است در این گزارش به بیمیلی مردم تونس برای رفتن به عراق اشاره کرده و افزوده است: «علیرغم تمایل عراق به پذیرفتن هزاران تن از مردم تونس، به تونسها گفته شده است که عراق از جنگ رنج میبرد و آتش آن به داخل این کشور نیز رسیده است.» به نوشته العمل: «از ۵ هزار نفر تونسی که قرار بود به عراق اعزام شوند تاکنون فقط ۸۰۰ نفر به این کشور رفته اند.» این خبرنگار تونسی برای تشویق مردم این کشور به حضور در عراق، به آنان اطمینان داد که از اتباع تونس در بصره یا جبهه های جنگ استفاده نخواهد شد و رژیم عراق مزایای مالی بسیار خوبی را برای آنها در نظر گرفته است.^(۳)

ص: ۳۰۰

۱- ۴۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۲، ۲۱/۲/۱۳۶۵، ص ۱۳، رادیو بیبسی، ۲۰/۲/۱۳۶۵.

۲- ۴۴. همان، ص ۳۳، بیروت - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۲۱/۲/۱۳۶۵.

۳- ۴۵. روزنامه اطلاعات، ۲۰/۲/۱۳۶۵، ص ۱۵.

ضمیمه گزارش ۲۴۲: تحولات جبهه ها و بررسی اقدامات، توان و مقاصد دشمن در مناطق مختلف

در پی تحرکات اخیر ارتش عراق در مناطق مختلف و حمله به برخی خطوط پدافندی نیروهای خودی، واحد اطلاعات نیروی زمینی سپاه پاسداران در گزارشی تحلیلی و مشروح، به تحولات جبهه ها پس از عملیات والفجر ۸ پرداخته است. در این گزارش کوشش شده با بررسی عمیق اقدامات، توان و مقاصد دشمن در جبهه های نبرد، نتیجهای منطقی برای جهت دادن به اقدامات خودی حاصل شود. در بخشی از این گزارش آمده است:

۱. پس از آغاز عملیات ظفرمند والفجر ۸ و تصرف شهر فاو، ارتش عراق تا قریب یکماه بعد از عملیات، تمام توان خود را برای بازپسگیری منطقه عمومی فاو متمرکز کرد و در پی این اقدامات بود که حدود ۶۵ درصد از یگانهای سازمانی این ارتش (۸ لشکر از ۱۳ لشکر سازمانی) با نیروهای خودی درگیر شدند، اما بجز انهدام سازمان یگانها، تلفات نیرو و ازدست دادن تجهیزات نتیجهای نگرفتند. طبق اطلاعات رسیده و اظهارات اسیران و پناهندگان، تلفات انسانی ارتش عراق در این عملیات در طول جنگ بیسابقه بوده است.

منطقه عملیاتی والفجر ۸ به دلیل ارزش راهبردی، کماکان هدفی مهم در برنامههای نظامی ارتش عراق است. به همین لحاظ دشمن این منطقه را از یگانهای سازمانی خالی نکرده و همانکون لشکرهای سازمانی ۲ پیاده، ۷ پیاده و ۵ مکانیزه در خط مقدم و ۴ لشکر سازمانی دیگر (۵۵ درصد یگانهای سازمانی) در احتیاط این منطقه استقرار دارند. اکثر یگانهای ضربه دیده عراق در عملیات والفجر ۸ حداکثر تا یک ماه دیگر بازسازی خواهند شد.

۲. ارتش عراق کلیه تکههای محدود خود را در جبهه های غرب، میانی و جنوب با به کارگیری یگانهای احتیاط یا سپاه همان منطقه اجرا کرده است. در تک به منطقه فکه دشمن از لشکر ۱ مکانیزه و لشکر ۱۰ زرهی استفاده کرد که لشکر ۱ قبل از تک در خط مستقر و لشکر ۱۰ نیز احتیاط سپاه چهارم بود. با دقت در اطلاعات تکههای دشمن و یگانهای مستقر در منطقه عمومی سپاه هفتم (منطقه اروندرود) میتوان نتیجه گرفت که دشمن بدون آنکه ترکیب نیروهای مستقر در والفجر ۸ را تغییر دهد با کمترین توان ممکن تکههای محدودی در جبهه های مختلف انجام داده و به موفقیتهایی نیز رسیده است.

دشمن کماکان ۵۵ درصد یگانهای سازمانی خود را در کل منطقه سپاه هفتم به صورت احتیاط دور و نزدیک و در خط حفظ کرده است. (لشکرهای ۷ پیاده، ۲ پیاده کوهستانی و ۵ مکانیزه در خط مقدم و لشکرهای ۶ و ۳ زرهی و گارد ریاست جمهوری در احتیاط دور و نزدیک مستقرند).

۳. پس از گذشت مدتی از آغاز عملیات والفجر ۸ و آرام شدن نسبی خطوط تماس، با توجه به اهمیت منطقه جنوب به خصوص از جزایر تا دریاچه نمک، دشمن اقدام به گسترش یگانهای سازمانی خود از العماره تا منطقه والفجر ۸ کرد.

در حال حاضر در منطقه جزیره جنوبی تا قلعه صالح (سپاه ششم) دو تیپ ۶۵ و ۶۸ نیروی مخصوص و یک تیپ از لشکر گارد ریاست جمهوری و لشکر ۱۲ زرهی به صورت احتیاط، به علاوه لشکرهای پدافندی در خط وجود دارند. در منطقه عمومی فاو (سپاه هفتم) لشکرهای ۳ و ۶ زرهی و چهار تیپ از لشکر گارد ریاست جمهوری به صورت احتیاط، به علاوه لشکر ۲ پیاده

کوهستانی و لشکر ۷ پیاده و لشکر ۵ مکانیزه در خط حضور دارند.

در منطقه شرق بصره (سپاه سوم) نیز علاوه بر ترکیب قبلی، لشکرهای ۸ پیاده و ۱۱ پیاده در حوالی دیر در حال بازسازی هستند و به احتمال زیاد به تدریج برای پدافند از شلمچه تا زید به خطوط قبلی خود خواهند رفت.

به طور کلی از یگانهای سازمانی، لشکرهای ۸ و ۱۱ پیاده به تازگی برای بازسازی خطوط درگیری منطقه والفجر ۸ آزاد شده‌اند و لشکرهای ۱ مکانیزه و ۱۰ زرهی در عملیات فکه و پیچ انگیزه شرکت داشته‌اند و لشکرهای ۵ مکانیزه و ۷ پیاده و ۲ پیاده کوهستانی در خطوط پدافندی دریاچه نمک تا اروندرود مستقر هستند. بقیه یگانهای سازمانی ارتش عراق ضمن گذراندن مراحل بازسازی، آماده به کار در مناطق مختلف می‌باشند.

تأکید بر یگانهای ارتش عراق به آن معنا نیست که بقیه لشکرهای عراق قادر به تحرکی نیستند، بلکه در اینجا بیشتر بحث درباره محور تکه‌های اصلی و عمده عراق است که حتماً باید با شرکت یگانهای سازمانی صورت گیرد و بقیه لشکرها توانایی اجرای تکه‌های محدود را ندارند.

ص: ۳۰۱

۴. میزان بازسازی و سازماندهی نیروهای ضربه دیده و تشکیل و بسیج نیروهای جدید به نامهای نیروهای ویژه صدام و نیروهای ویژه آزادسازی فاو و... به دلیل مخلوط شدن تعداد واقعی نیروهای آموزش دیده با جنگ روانی توأم با آن به مسئله پیچیدهای تبدیل شده است و به هیچوجه نمیتوان به اظهارات اسرا در این مورد اعتماد کرد.

جمع بندی اظهارات اسرای عراقی عملیات والفجر ۸ به بعد و بیانیه های رادیویی و فیلمهای تلویزیونی عراق بیانگر آماد ه شدن نیروی پیاده و آموزش دیده های به استعداد ۱۲۰ هزار نفر است. این در حالی است که دشمن برای مقابله با حمله ایران قبل از عملیات والفجر ۸ تعداد ۱۵ هزار نفر را آماده کرده بود و تفاوت این دو رقم غیر واقعیهودن ۱۲۰ هزار نفر را نشان میدهد. بررسیها حاکی است که دشمن حداکثر ۱۰ هزار نفر نیروی پیاده را از یگانهای سازمانی، تیمهای نیروی مخصوص و دفاع الواجبات جمعآوری کرده است.

۵. مناطق حساسی که ارتش عراق به تازگی در آن تحرکاتی داشته و احتمال اجرای حمله در آنها وجود دارد عبارتاند از:

الف) محورهای مورد تهدید در جبهه شمالی

○ ارتفاعات بلفت و نوری در منطقه سردشت (تقویت نیروی پیاده و تردد زیاد دشمن)

○ منطقه والفجر ۲ (استقرار ۱۰۰ بالگرد در دینا، سازماندهی و آموزش ۵ هزار نیروی محلی، افزایش فعالیت گشتیها)

○ ارتفاعات هزار قله و سورکوه (نفوذ یک گروه گشتی شناسایی به مدت چهار روز و کسب اطلاعات جزء به جزء از اهالی، تقویت و تردد منطقه)

ب) محورهای مورد تهدید در جبهه میانی

○ سلمان و باغکوه (در صورت تصرف این ارتفاعات مواضع پدافندی بسیار نامناسبی به نیروهای خودی تحمیل خواهد شد)

○ ارتفاعات نمهکلانوبو در شمال مهران (تقویت یک تیپ پیاده، یک گردان تانک و اجرای آتش بسیار)

○ ارتفاعات میمک (تقویت یک گردان تانک، باز کردن معبر در میدان مین، تردد بسیار)

ج) محورهای مورد تهدید در جبهه جنوبی

○ جزیره جنوبی و پد خندق (تقویت آتش پشتیبانی، تقویت یک گردان پیاده، اجرای تکه های محدود در محور جزیره جنوبی، اجرای گشتهای شناسایی)

○ پیچ انگیزه تا شرهانی (تقویت آتش تردد زیاد)

○ چزابه (تقویت ۲ گردان تانک، مشاهده حداقل ۵ گروه شناسایی)

۶. اهداف و خصوصیات حملات محدود دشمن بدین شرح است:

۰ به دست‌آوردن محورهای تبلیغاتی داخلی و خارجی، خنثی‌کردن آثار تبلیغاتی عملیات موفق والفجر ۸، ایجاد موازنه سیاسی در جنگ

۰ افزایش روحیه نظامیان عراقی

۰ تصرف مناطق حساس در طول خطوط پدافندی برای به دست‌آوردن خطوط پدافندی به تر، پاکسازی مناطق حساس که بتوان در آینده از آنها به عنوان جایپا استفاده کرد، به دست‌گرفتن ابتکارعمل در جنگ

۰ ضربه زدن به روحیه نیروهای خودی با گرفتن اسیر و انهدام قسمتی از یگانهای مستقر در خطوط پدافندی

۰ تجزیه نیروی آماده به کار در منطقه عملیاتی والفجر ۸

۰ پیشروی با پشتیبانی حجم آتش سنگین

۰ پیشروی در صورت مقاومت‌کردن شدید

۰ پیشروی با کمترین تلفات و حداقل نیروی ممکن برای پاتک

۰ تصرف مناطق قابل‌پدافند و سرکوب منطقه

۰ اجرای عملیات با شناسایی زیاد و جنگ روانی

۰ اجرای عملیات با نیروهای کیفی و بلافاصله پس از اجرای تک، تعویض آن با یگانهای قدیمی در خط.

۷. توجه به مطالب مذکور که همه مستدل و مستند به اطلاعات تأییدشده است، نشان میدهد که:

الف) با توجه به اهمیت فوق‌العاده منطقه فاو و آثار منفی باقیماندن این منطقه در دست نیروهای اسلام بر

فضای سیاسی جنگ از نظر دشمن و همچنین تأثیر این پیروزی به عنوان عامل برتری نظامی ایران، دشمن هنوز به تصرف این منطقه چشم طمع دارد و مأیوس نشده است، لکن با دقت در تلفات بسیار سنگین دشمن و مشکلاتی که از جهت زمین منطقه هنوز گریبانگیر عراقی ها است، روشن می شود که ارتش عراق برای اجرای یک عملیات وسیع احتمالی احتیاج به فرصت بیشتری (بیش از یک ماه) دارد، لذا برای به دست آوردن این فرصت اقداماتی را به طور همزمان آغاز کرده است:

۵ ایجاد جنگ روانی با اعلام اینکه تا ۲۵۰ هزار نفر نیروی مخصوص در حال آموزش هستند یا بازپسگیری فاو در برنامه ماست و... در جهت حفظ منطقه فاو به عنوان منطقه ای حساس و مورد نظر عراق.

۶ بازسازی سریع یگانهای ضربه دیده به خصوص یگانهای سازمانی.

۷ برای گرفتن زمان و پر کردن خلأ شدید تبلیغاتی در دنیا، دست به حملات محدود یا نیمههوسیه زده که با موفقیتهای نیمههسبی در آنها بتواند به اهداف خود که در بند ۶ ذکر شد، دست پیدا کند.

ب) چنانچه نیروهای ایرانی با سرعت بیشتری اقدامات خود را با هدف حفظ دور تکه و اقدامات پدافندی قوی برای ایجاد استحکامات و تحکیم خطوط به نحوی انجام دهند که دشمن در جمع بندی خود به این نتیجه برسد که در حمله به جبهه فاو، ضمن متحمل شدن خسارات بسیار نتیجهای نیز نخواهد گرفت، ارتش عراق به عملیتهای آفندی خود ادامه خواهد داد و ممکن است در نقطه های که از نظر تبلیغاتی دارای اهمیتی باشد مانند مهران یا قصر شیرین دست به حمله وسیعتری بزند و با کمک تبلیغات جهانی با یک پیروزی جواب پیروزی ایران را بدهد و یک توان نسبی ایجاد کند.

پ) در حال حاضر همه اطلاعات رسیده نشان میدهد که دشمن در روزهای آینده حمله وسیعی در جبهه ها نخواهد داشت، ضمن اینکه باید هوشیارانه همه اقدامات تقویتی و تحرکات دشمن تحت نظر گرفته شود تا بتوان اقدامات دشمن را قبل از وقوع پیش بینی کرد، اما اجرای حملات محدودی در نقاط حساس متصور می باشد.

در پایان، نظر فرماندهان محترم سپاه اسلام را به ایجاد یک خط پدافندی مطمئن با نیروی در خط و احتیاط مناسب در منطقه والفجر ۸ و استقرار واحدهای احتیاط در نقاط حساس جبهه که در قسمت ششم ذکر شد و به خصوص حفظ دور تکه های محدود و آماده سازی عملیات وسیع برای خارج شدن از حالت های انفعالی و به دست گرفتن مجدد ابتکار عمل در جنگ جلب میکنیم. (۱)

ص: ۳۰۳

۱. در حالیکه بخشی از نیروهای چند یگان سپاه پاسداران برای مقابله با هجوم ارتش عراق و بازپسگیری بخش اشغالی، به منطقه مأموریت لشکر ۱۶ ارتش در پیچ انگیزه اعزام شده‌اند، عراقی‌ها میکوشند با اجرای آتش شدید و تظاهر به تک، از تمرکز و آمادگی این نیروها برای اجرای پاتک جلوگیری کنند. با توجه به تمهیدات دشمن و کمبود نیروی رزمی اجرای عملیات نیروهای خودی برای بازپسگیری منطقه مذکور در شب جاری، به تعویق افتاد.

به گزارش واحد اطلاعات نیروی زمینی سپاه پاسداران، ارتش عراق در ساعت ۶ صبح امروز، آتش تهیه سنگینی روی واحدهای لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) سپاه در منطقه پیچ انگیزه، اجرا کرد. واحدهای زرهی و مکانیزه عراقی نیز چندینبار در این منطقه، تظاهر به تک کردند که با اجرای متقابل تک نیروهای خودی، خنثی شد. (۱)

از سوی دیگر، پس از هجوم ارتش عراق به منطقه پدافندی لشکر ۱۶ ارتش در منطقه پیچ انگیزه که با تلاش نیروهای تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) و لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) متوقف شد، سپاه پاسداران با هدف تسریع در بازپسگیری منطقه اشغالی، قبل از تثبیت قوای اشغالگر، چند یگان دیگر خود را به این منطقه اعزام کرد. برایناساس، لشکر ۷ ولیعصر (عج)، تیپ ۱۹ فجر و تیپ ۱۸ الغدیر هریک با ۲ گردان نیروی پیاده و لشکر ۲۷ حضرت رسول (ص) با یک گردان زرهی عازم منطقه پیچ انگیزه شدند. (۲) همچنین در جلسهای فرمانده کل سپاه از فرمانده نیروی زمینی ارتش خواست که برای این عملیات، دو قرارگاه کربلای ۱ و کربلای ۲ تحت امر فرماندهان تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) و لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) تشکیل شود و همه نیروها زیر نظر این دو قرارگاه قرار بگیرند. (۳)

عملیات آزادسازی منطقه پیچ انگیزه، با به کارگیری نیروهای مذکور طرحریزی و مقرر شد ساعت ۲۳، تحت امر دو قرارگاه کربلای ۱ و کربلای ۲ به اجرا درآید، اما بروز مشکلاتی اجرای عملیات امشب را

ص: ۳۰۵

۱-۱. سند شماره ۱۳۸۶۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش تک دشمن به منطقه پیچ انگیزه تا شرفانی، واحد اطلاعات نیروی زمینی سپاه، ۲۵/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۲- این یگانها در مناطق مهم فاو و هورالهویزه نیز مأموریت دفاعی داشتند.

۳-۲. سند شماره ۱۲۱۶ د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه، مهدی انصاری، ۱۲/۲/۱۳۶۵ تا ۲۲/۲/۱۳۶۵، صص ۱۲۵ و ۱۲۶.

منتفی کرد؛ از جمله فرمانده یکی از گردانهای تیپ ۱۸ الغدير (متشکل از نیروهای اداری و پلیس قضایی) لحظاتی قبل از اجرای عملیات اعلام کرد که نیروهایش به دلیل خستگی ناشی از حضور در پدافند و کاهش توان و روحیه، آمادگی شرکت در عملیات را ندارند. لشکر ۷ ولیعصر (عج) نیز اعلام کرد هر گردانش فقط دو گروهان دارد، از اینرو قادر به اجرای مأموریت واگذار شده نیست. (۱)(۲)

۱. جانشین فرماندهی نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی، عملیات رزمندگان را در منطقه عمومی فکه، رضایتبخش و نتیجه آن را تحمیل ضربات سنگین به نیروهای مهاجم عراقی توصیف کرد.

با گذشت یازده روز از تهاجم نیروهای عراقی به مواضع پدافندی لشکر ۱۶ زرهی ارتش در منطقه فکه، و عملیات متقابل یگانهای از نیروی زمینی سپاه پاسداران برای بازپسگیری مناطقی که به اشغال دشمن درآمده بود، سرهنگ جمالی در گفتوگو با خبرنگاران به تشریح کلیاتی از عملیات و نتایج آن پرداخت. (۳) وی گفت: «رژیم بعثی صهیونیستی عراق به منظور ایجاد

ص: ۳۰۶

۱- علی عبداللهی مسئول طرح و عملیات نیروی زمینی سپاه، که از طرف فرماندهی این نیرو به منطقه پیچ انگیزه اعزام شده است، صبح امروز، در گزارشی از اوضاع این منطقه به فرماندهی کل و فرماندهی نیروی زمینی سپاه گفت: «الآن ۲ گردان از لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) و یک گردان از تیپ الغدير در خط مستقرند. تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) هم همه نیروی خود را در منطقه تیپ ۳ لشکر ۱۶ ارتش خرج کرده و اگر بخواهد نیرویی برای عملیات از آنجا آزاد کند، احتمال شکست شدن خط زیاد است.» وی افزود: این منطقه دو نقطه سرکوب دارد که در اشغال دشمن است و محور اصلی حملاتش هم شیار بجلیه است. علی عبداللهی از جمله مشکلات یگانهای اعزامی به منطقه پیچ انگیزه را مسئله پشتیبانی و تدارک آب و غذا و مهمات آنها اعلام کرد و وجود ۶ یگان که هریک فقط یکی دو گردان نیرو دارند و دارای فرماندهی مستقل هستند را معضلی برای اجرای عملیات آزادسازی ذکر کرد. [سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه، مهدی انصاری، ۱۲/۲/۱۳۶۵ تا ۲۲/۲/۱۳۶۵، صص ۱۲۶ - ۱۲۵] گفتنی است مسئول طرح و عملیات نیروی زمینی سپاه در اولین دقایق بامداد ۲۲/۲/۱۳۶۵، در تماسی با فرمانده این نیرو، وضعیت را به اطلاع وی رساند و به دنبال آن علی شمخانی دستور تعویق اجرای عملیات را صادر کرد. [سند شماره ۶۵۴/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش تک عراق به فکه؛ پیچ انگیزه و شراهانی، علی مژدهی، ص ۱۳؛ و - سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۵۲]

۲- همان، ص ۱۵۲؛ و - سند شماره ۶۵۴/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تک عراق به فکه، پیچ انگیزه و شراهانی، گزارش راوی محسن رخصتطلب، اردیبهشت ۱۳۶۵، ص ۱۳.

۳- برای اطلاع از جزئیات بیشتر عملیتهای یادشده به گزارشهای مندرج در روزهای ۱۰/۲/۱۳۶۵ و ۱۳/۲/۱۳۶۵، رجوع کنید. شایان ذکر است در عملیات بازپسگیری منطقه فکه، یگانهای پدافندی ارتش با توجه به آسیب جدی که به هنگام حمله عراق، متحمل شده بودند درواقع فاقد کارایی عملیاتی بوده و نقشی در بازپسگیری این منطقه نداشتند، ولی این مصاحبه بنا به توصیه

محسن رضایی فرمانده کل سپاه، انجام شد. مهدی انصاری راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه در قرارگاه نیروی زمینی سپاه، در یادداشتهای روزانه خود دراینباره نوشته است: «برادر محسن [رضایی] طی تلفنی به سرهنگ جمالی گفت که از رادیو و تلویزیون می‌آیند، شما درمورد عملیاتی که در فکه - شریانی انجام شده، مصاحبه کنید. سرهنگ جمالی ظاهراً از این کار ابا داشت. برادر محسن به وی گفت که لازم است این کار انجام شود چون مدتی است اطلاعیه داده می شود و به صورت عادی درآمده و تبلیغات ضعیف است. من به آقای هاشمی گفتم، آقای هاشمی هم روی این مسئله تأکید داشت که فرماندهان مصاحبه کرده و کارهای تبلیغی کنند.» [همان، صص ۱۱۸، ۱۲۵ و ۱۲۶]

روحیه کاذب در بین قوای شکستخورده خود و جهت خوشایند حامیان مرتجع عراق، با به کارگیری نیروهایی از لشکر ۲۰، تیپهای ۴۳۵، ۸۰۵، ۴۴ پیاده، تیپ ۶۰ مختلط، تیپ کماندویی حطین، تیپ ۱ گارد جمهوری و لشکر ۱۰ ارتش عراق در این منطقه [فکه] وارد عمل شد، غافل از آنکه با اقدامات هماهنگ دلاوران لشکر اسلام اعم از ایثارگران ارتش جمهوری اسلامی ایران و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی مواجه می شود و با تحمل خسارات سنگین، مذبوحانه اقدام به فرار از منطقه و عقب نشینی میکند.» سرهنگ جمالی با اشاره به نتایج این عملیات افزود: «در تک مذبوحانه دشمن در این منطقه، خسارات فراوانی به نیروهای عراقی وارد شد و [رزمندگان] بیش از سه هزار تن از نیروهای دشمن را از رده خارج و شماری از آنها را به اسارت خود درآوردند.» (۱)

۲. انهدام یک پل جدید دشمن در منطقه بیس، اجرای آتش مؤثر روی مواضع آنان در قلعه‌دیزه، دفع پاتک قوای عراقی در اشنویه و واردشدن خسارت به تأسیسات برق در منطقه ابوالخصیب از مهمترین اخبار امروز است.

ستاد مشترک ارتش در اطلاعیه نظامی ۲۴۶۷ اعلام کرد که نیروهای گشتی خودی در منطقه عملیاتی بیس در شمال غربی فکه، با اجرای مأموریتی موفقیت آمیز یک پل دشمن را که به تازگی ساخته شده بود، تخریب کرده و سالم به پایگاههای خود بازگشتند. در جبهه شمال غرب، در شمال منطقه عملیاتی قلعه‌دیزه (۲) نیز بر اثر اجرای آتش نیروهای خودی بر روی یک واحد پیاده عراقی که در حال تحکیم و ترمیم مواضع بودند، نیروهای دشمن با تحمل تلفاتی مجبور به عقب نشینی شدند. (۳)

این ستاد همچنین با تأیید خبر حملات عراقی ها در جبهه شمالی خاطرنشان کرد که در ساعت ۷ صبح، مزدوران بعثی با به رهگیری از بالگرد توپدار و نفربر و با استفاده از آتش توپخانه و پشتیبانی هوایی در منطقه عملیاتی اشنویه و لولان اقدام به تک کردند که با مقاومت رزمندگان روبه رو شدند. (۴)

واحد اطلاعات ستاد مذکور نیز در گزارشی اعلام کرد که بر اثر آتش توپخانه ایران، برق بیمارستان جمهوری، مرکز فرماندهی و سازمان آب در شهر ابوالخصیب (عراق) قطع شده است. (۵)

ص: ۳۰۷

۱-۴. روزنامه رسالت، ۲۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۲- در برخی اسناد قلعه‌دیزه نوشته شده است. این منطقه در ارتفاعات مرزی بین دو استان دربندیخان و سلیمانیه عراق قرار دارد.

۳-۵. روزنامه کیهان، ۲۲/۲/۱۳۶۵، صص ۱ و ۳.

۴-۶. روزنامه رسالت، ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۲؛ و - روزنامه کیهان ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۵-۷. سند شماره ۱۰۸۷۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سماجا (فرماندهی اطلاعات) به معاونت عملیات و اطلاعات نیروی زمینی ارتش، ۲۱/۲/۱۳۶۵.

۳. فرمانده نیروی زمینی سپاه با استقبال از طرح پیشنهادی فرمانده قرارگاه نوح درخصوص عملیات در جاده فاو - امالقصر به منظور مسدود کردن خور عبدالله، بر ضرورت اجرای عملیات روی اسکله‌های البکر و العمیه تأکید کرد.

در نامه روز ۱۸/۲/۱۳۶۵ فرمانده قرارگاه نوح(ع) به فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا(ص) با ذکر دلایلی امکان نگهداری اسکله‌های البکر و العمیه عراق در شمال خلیج فارس پس از تصرف، بسیار ضعیف اعلام و پیشنهاد شده بود به جای آن در منطقه فاو، قسمتی از جاده فاو - امالقصر، تصرف شود تا با دستیابی به عرض کوچکی از خور عبدالله بتوان این آبراه را با آتش مستقیم، به روی شناورهای عراقی مسدود کرد. علی شمشانی فرمانده نیروی زمینی سپاه، امروز در پاسخ به این نامه ضمن استقبال از طرح پیشنهادی فرمانده قرارگاه نوح(ع)، بر ضرورت هر دو عملیات تأکید کرد. در بخشی از پاسخ علی شمشانی آمده است: بندهای ۸ تا ۱۱ (۱) را با پیگیری و پاسخگویی اراده، حل کنید. این مشکلات بیش از آنکه مشکلات واقعی باشند، مشکلات روانی هستند که با تصمیم و اراده، قابل حل است. در خاتمه پیشروی یگانها در جاده امالقصر - فاو، پیشنهاد مقبولی است و با توجه به استعداد مناسبی که یگانها دارند، با عملیات در اسکله‌ها قابل جمع است. ضروری است این امر را نیز در دستور کار خود قرار داده و طرح لازم را تهیه کنید. (۲)

۱. علی شمشانی فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران، ضمن تأکید بر به کارگیری نیروهای اعزامی در واحدهای رزمی، ضرورت تحکیم پدافند در منطقه فاو و آمادگی برای اجرای عملیات محدود علیه دشمن را یادآور شد.

در جلسه امروز فرمانده نیروی زمینی سپاه با چند تن از فرماندهان و مسئولان قرارگاه نیروی زمینی سپاه و یگانهای رزمی که در محل این قرارگاه برگزار شد، (۳) علی شمشانی با تصریح اینکه نیروهای اعزامی داوطلب مردمی باید بیشتر در گردانها و واحدهای رزمی به کار گرفته شوند تا در واحدهای ستادی و پشتیبانی، درباره اهمیت حفظ و تحکیم مواضع پدافندی در منطقه

ص: ۳۰۸

۱- به روزشمار ۱۸/۲/۱۳۶۵ رجوع کنید.

۲ - ۸. سند شماره ۱۳۷۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه نوح(ع) به فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا(ص)، ۱۸/۲/۱۳۶۵.

۳- این جلسه با حضور علی شمشانی، رحیم صفوی، مهدی مبلغ، عزیز جعفری، احمد غلامپور، حسن شفیعزاده، زهدی و وفایی برگزار شد.

فاو گفت: «هنوز پدافند از منطقه عملیاتی والفجر ۸ در فاو، بااهمیتترین مکان است و باید کلیه امکانات دراختیار یگانهای مستقر در آن منطقه قرار گیرد تا زمانی که یگانهای آن از امکانات مورد نیاز خود کفا شوند. [امروز] وضع لشکر امام حسین (ع) با توانی که آنجا گذاشته نگرانکننده است. باید یک فکری شود. [باید] یک گردانی در اهواز داشته باشیم که اگر خدایناکرده حملهای [از سوی عراقی ها] صورت گرفت بتواند این گردان را به کار بگیرد. ... امکانات مهندسی را آقای سبزواری برود پیگیری کند هر آنچه در منطقه بیکار است دراختیار غلامپور [فرمانده قرارگاه کربلا] بگذارد تا خط دوم را در منطقه والفجر ۸ بسازد. ما الآن خط دوم نداریم. آقای غلامپور با هماهنگی آقای مرتضی صفار [جانشین قرارگاه نوح] خط دوم را در کل منطقه والفجر ۸ بسازند.»

علی شمشانی در ادامه ضمن تأیید ضرورت آمادگی بیشتر فرماندهان برای اجرای عملیات آفندی افزود: «ما باید خودمان را آماده آفند کنیم. طرحهای [عملیاتی] به قرارگاه کربلا و قرارگاه نوح داده شد، این را سریعتر پیگیری کنید. یک طرحهایی هم به قرارگاه نجف سپرده شده است. یکی دو یگان هست، ما جنوب را برخواهیم داشت تا یگانهایی را که حتی خط پدافندی دارند به [جبهه های] غرب ببریم و در دو نقطه مهم، دو تا عملیات انجام دهیم که انشاءالله عراق را یک مقدار میخکوبش کنیم. ... حالا- دشمن بیش از اینکه دارد حمله میکند، جنگ روانی وسیعی علیه ما راه انداخته و ما دقیقاً مطلع نیستیم که دشمن میخواهد چه کار کند مگر اینکه اطلاعاتمان را قوی کنیم.»

رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی نیز در ادامه، رشد و توسعه متناسب در یگانها را مورد توجه قرار داد و خطاب به فرماندهان یگانهای رزمی اظهار کرد که توان رزمی باید متناسب رشد کند؛ یعنی علاوه بر گردانهای پیاده مهندسی، مخابرات و توپخانه نیز باید رشد هماهنگ داشته باشند. درواقع باید مغزتان رشد کند و مغز شما کادرهای کیفی هستند که انتخاب و به کار میگیرید. هرچه میتوانید از این دانشجوها که براساس طرح ششماه به جبهه میآیند، استفاده کنید. بعضی از لشکرها را ما مثل لشکر امام حسین (ع) و لشکر علی بن ابی طالب (ع) خیلی آسیب دیدهاند. همین چند روز پیش دشمن پادگان لشکر علی بن ابی طالب (ع) را بمباران کرد و ۲۱ نفر شهید شدند. بنابراین عقبه های خود را از منطقه اهواز که برای دشمن شناخته شده است، جابه جا کنید و عقبتر ببرید. به حول و قوه الهی بتوانیم برای عملیات گسترده آینده، حداقل توانمان را به ۵/۱ برابر عملیات گذشته افزایش دهیم. (۱)

۲. تعداد ۷ تن از نیروهای لشکر ۷ ولیعصر (ع) در حوالی سکوی العمیه عراق، به اسارت قوای دشمن درآمدند.

معاونت عملیات ستاد مشترک ارتش در گزارشی به مرکز فرماندهی سپاه پاسداران اعلام کرد: «برابر اطلاع واصله یک فروند قایق متعلق به لشکر ۷ ولیعصر (ع) با ۷ سرنشین در ساعت ۱۳:۲۴ امروز، در حوالی سکوی العمیه به اسارت نیروهای عراقی درآمدند.» (۲)

ص: ۳۰۹

۲- ۱۰. سند شماره ۱۰۸۸۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از معاونت اطلاعات سماجا به مرکز فرماندهی سپاه پاسداران،
۲۲/۲/۱۳۶۵.

۳. امروز در منطقه عملیاتی قادر و مناطق دیگری از جبهه های شمال غرب و جبهه میانی از جمله مهران فعالیت نیروهای عراقی در قالب اقدام به تک، عملیات گشتی رزمی، شناسایی، تقویت و جابه جایی نیرو افزایش یافت.

ارتش عراق با افزایش تحرکات خود در طول دو ماه اخیر، علاوه بر اشغال بخشهایی از خاک ایران تا حدی تمرکز قوای ایران را در جبهه های حساس و مهم تحت تأثیر قرار داده است. از اینرو به نظر میرسد فعالیتهای یادشده در ادامه سیاست جنگی جدید، استمرار یافته است. به گونهای که در گزارشهای ارسالی به فرماندهی، نشانههای این راهبرد مشهود است. در اینباره قرارگاه حمزه به نقل از گزارش نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی نوشته است: مزدوران عراقی ضمن به کارگیری نیروهای جاش و با پشتیبانی هلیکوپتر توپدار و هواپیماهای جنگنده در منطقه عملیاتی قادر، اقدام به تک کردند. بنا بر این گزارش، دو دسته از نیروهای سپاه در منطقه گردشوان، استقرار داشتند و قوای دشمن در این اقدام منطقه مذکور و ارتفاع چپاسور که (سروکه) را به اشغال خود در آوردند.^(۱)

ناحیه ۱ نقده^(۲) نیز در گزارشی ضمن اشاره به عملیات یادشده، با هشدار درباره احتمال ادامه عملیات و پیشروی دشمن اعلام کرد احتمال تصرف بریزین و کرگزین و کلاشین، که تحت نفوذ حزب دمکرات کردستان عراق می باشد، وجود دارد. در ادامه این گزارش پیشنهاد شده است به منظور پیشگیری از تهدید دشمن، حتماً عملیاتی برای تصرف ارتفاع کرگزین اجرا شود.^(۳)

فرماندهی قرارگاه رمضان نیز تأخیر در پیشگیری از تهدید دشمن در این منطقه را موجب تفوق دشمن توصیف و خاطرنشان کرد که به علت پیشروی دشمن در ارتفاعات مشرف به لولان، نیروهای خودی پایگاه لولان را تخلیه کردهاند و خط پدافندی به ارتفاعات بالا حزینه انتقال یافته است.^(۴)

در همینحال، واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲ از عملیات گشتی رزمی و شناسایی عراق خبر داد و گفت: «امروز، دو گروهان از تیمهای گشتی رزمی عراق قصد نزدیک شدن به مواضع [ما] در منطقه عمومی مهران را داشتند. ضمن آنکه در ساعت ۱۱:۲۵، با دو فروند هلیکوپتر در سطح پایین از پایگاههای رزمندگان در مهران و کانیسخت بازدید کردند.»^(۵)

اقدام ارتش عراق به شناسایی، جابه جایی نیرو و تقویت منطقه، موضوع اصلی گزارش قرارگاه رمضان بود. بنا بر گزارش این قرارگاه، فرمانده سپاه یکم عراق، معاون وی و چند تن دیگر از فرماندهان عراقی همراه با رئیس جاشهای کرد به نام ارشد زیباری و چند تن دیگر از مسئولان بعضی برای شناسایی و بازدید به محور مقابل دزلی در منطقه خورمال و شهر زور آمدهاند.^(۶)

قرارگاه رمضان نیز از تشکیل نیرویی به نام هیز صدام خبر داد و اعلام کرد که با پیر آغا با ۷۰۰ نفر و

ص: ۳۱۰

۱ - ۱۱. سند شماره ۱۳۸۷۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش خبری از فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) به فرماندهی کل سپاه پاسداران، ۱۳۶۵/۲/۲۵، ص ۲.

۲- قرارگاه رمضان برای ورود به داخل خاک عراق و ارتباط با معارضین کرد عراقی و معارضین شیعه در جنوب، از شمالیترین منطقه مرزی کشور با عراق تا منطقه هورالعظیم را به سه ناحیه (قرارگاه فرعی) تقسیم کرد. ناحیه ۱ نقده از اشنویه تا سردشت، ناحیه ۲ از سردشت تا مریوان و ناحیه ۳ از مریوان تا هورالعظیم. ناحیه ۱ در کردستان عراق تحتنفوذ حزب دمکرات کردستان عراق، ناحیه ۲ تحتکنترل حزب اتحادیه میهنی کردستان عراق و ناحیه ۳ شامل شیعیان جنوب عراق بود.

۳- ۱۲. سند شماره ۱۸۲۴۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ۱ نقده به قرارگاه مقدم رمضان، ۲۱/۲/۱۳۶۵.

۴- ۱۳. سند شماره ۱۳۸۸۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای از واحد اطلاعات قرارگاه رمضان به قرارگاه خاتمالانیا(ص)، شماره ۳، ۲۵/۲/۱۳۶۵.

۵- ۱۴. سند شماره ۱۳۸۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه عملیاتی نجف ۲، شماره ۱۱۴، ۲۳/۲/۱۳۶۵.

۶- ۱۵. سند شماره ۱۳۹۸۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای واحد اطلاعات قرارگاه خاتمالانیا(ص)، شماره ۱۴، ۳۰/۲/۱۳۶۵.

بابکر و سو با ۷۰۰ نفر و احمد سور با ۹۰۰ نفر تاکنون در آن ثبتنام و سلاح دریافت کرده‌اند و محل استقرارشان در قلعه‌دیزه بوده که به تازگی در اطراف سلیمانیه در مناطق کوزه و گرده‌مور مستقر شده‌اند. (۱)

واحد اطلاعات ستاد سپاه ناحیه کردستان اعلام کرد: ۵ تن از عوامل رژیم بعث (۲) به قصد خرابکاری وارد ایران شده‌اند. (۳) این واحد همچنین درباره انتقال چندین حلقه لاستیک به مقصد تهران که داخل آنها مواد منفجره جاسازی شده است هشدار داد. (۴)

در منطقه آگواتان، بر اثر اجرای آتش ادوات (خمپاره ۱۲۰ میلیمتری) دشمن، یک رزمنده خودی شهید شد و ۲ نفر مجروح شدند. (۵) از سویی، فرماندار شهرستان بانه در گزارش به استانداری کردستان هشدار داد که عراق با ۶ هزار سرباز و تعداد زیادی پیشمرگ از واحد فرسان و فوجخفیه وارد چوارتا شده و در پی تدارک برای حمله به سورکوه است. (۶)

۱. پس از عملیات والفجر ۸ و تصرف منطقه فاو، تحرک و کارایی نیروی دریایی ارتش عراق بسیار کاهش یافت، اما فرماندهان این نیرو در تلاش هستند تا با استفاده از آبراه خور عبدالله حضور خود را به ویژه با هدف پشتیبانی از نیروهای نظامی مستقر روی دو اسکله العمیه و البکر در شمال خلیج فارس و تهدید نیروهای ایرانی محفوظ نگه دارند.

علی فدوی معاونت اطلاعات نیروی دریایی سپاه پاسداران، در گزارشی فعالیتها و اقدامات نیروی دریایی عراق را از تاریخ ۱۸/۱۲/۱۳۶۴ تا ۲۱/۲/۱۳۶۵، چنین جمع‌بندی کرده است: فعالیت نیروی دریایی عراق بعد از عملیات والفجر ۸ کماکان ادامه داشته و دشمن مأموریت‌های محولشده را تا حدودی انجام داده و اجرای آتش مختصر نیروهای خودی روی مسیر عراقی‌ها تأثیر کمی بر کار آنها داشته است. به طور خلاصه فعالیت‌های دریایی دشمن در این دوره چنین بوده است:

۱. حرکت از امالقصر، عبور از خور عبدالله و رسیدن به سکوها البکر و العمیه به منظور پشتیبانی آنها، رساندن تدارکات لازم، تجهیزات و تعویض نیروهای مستقر بر سکوها با استفاده از ناوچه‌های جنگی و هاورکرافت که هر ۵ الی ۶ روز یک بار صورت می‌گیرد.

۲. حرکت از سکوها البکر و العمیه، عبور از آبراه خور عبدالله و رفتن به امالقصر که هر ۵ الی ۶ روز تکرار می‌شود.

۳. گشت‌رانی ناوچه‌ها در حوالی بویه‌های ۲۳ و ۲۱ و گاهی تا بویه ۱۹.

۴. حفاظت از دهانه وره به وسیله یک یا ۲ ناوچه به طور مداوم و مراقبت همیشگی.

۵. اجرای مأموریت‌های شناسایی و گشت به وسیله قایق تا حوالی بویه ۱۵.

علاوه بر موارد یادشده از بدو عملیات والفجر ۸ تاکنون، شناورهای دشمن به صورت فعال در پشتیبانی نیروها چه از نظر جابه جایی و چه از لحاظ پشتیبانی آتش شرکت داشته‌اند که عمده

۱- ۱۶. سند شماره ۱۳۸۸۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۸.

۲- اسامی عوامل نفوذی دشمن در سند آمده است.

۳- ۱۷. سند شماره ۴۰۴۰۸۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات ستاد ناحیه کردستان به ستاد قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۲۱/۲/۱۳۶۵.

۴- ۱۸. سند شماره ۴۰۴۰۸۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از کردستان به قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۲۰/۲/۱۳۶۵.

۵- ۱۹. سند شماره ۱۳۸۵۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش خبری از فرماندهی قرارگاه رمضان به فرماندهی کل سپاه پاسداران، ۲۴/۲/۱۳۶۵.

۶- ۲۰. سند شماره ۳۳۹۷۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری بانه به استانداری کردستان، ۲۱/۲/۱۳۶۵.

فعالیت آنها بدین شرح است:

الف) تخلیه سریع نیروهای سایت موشکی منطقه فاو و نیز رادار و موشکهای موجود در پایگاه به وسیله هاورکرافت و بالگرد که دشمن با مقاومتهای کاذب در منطقه و مشغولکردن رزمندگان توانست این کار را با استفاده از توپهای شناور انجام دهد. ضمن آنکه از این طریق عقبه های نیروهای ایرانی را در حوالی جاده فاو - امالقصر و جاده فاو - بصره زیر آتش گرفت.

ب) تدارکات بالگردها به وسیله شناورهای لجستیکی از نظر سوخت، مهمات و تغذیه.

ج) گشت دائم بالگردهای نیروی دریایی عراق بر آسمان آبراه خور عبدالله و نیز هواپیماهای پی.سی.۷ و میگ که تاکنون تعدادی از آنها بر اثر آتش پدافند ساحلی سپاه سرنگون شدهاند.

د) پشتیبانی اسکلههای البکر و العمیه، به هنگام تهاجم نیروهای خودی به وسیله بالگرد و شناور از طریق آبراه خور عبدالله.

هـ) حمله به کاروان نیروی دریایی سپاه به وسیله تعداد زیادی شناور و ناوچه موشکانداز و هاورکرافت که به لطف خداوند عقیم ماند. در این حمله یک فروند شناور دشمن بر اثر آتش پدافند ساحلی نیروی دریایی سپاه منهدم شد که سرنشینان آن به وسیله هاورکرافت به جزیره بویان انتقال یافتند.

و) حمله به قایقهای خودی در آبراه خور عبدالله و دهانه اروندرود، هنگام گشت به وسیله بالگردها و هواپیماهای مختلف.

ز) شناسایی ساحل خور عبدالله با استفاده از هواپیماهای پی.سی.۷ و بالگردهای شناسایی.

ح) بمباران مواضع خودی با استفاده از هواپیماهای بمبافکن و از طریق آبراه خور عبدالله و فضای کشور کویت.

ط) اعزام غواص به منطقه اروند و خور عبدالله برای انهدام پلهای خودی بر روی اروندرود که منجر به اسارت چند تن از آنان شده است. (۱)

۱. ارتش عراق در گزارشی از اقدامات امروز خود در مناطق شمال غرب فکه و شرق دجله، ادعا کرد که تلفات و خسارات سنگینی به نیروهای ایران وارد کرده است.

براساس اطلاعیه نظامی (شماره ۲۲۲۲) ارتش عراق، نیروهای سپاه پنجم عراق در عملیاتی که در ساعت ۲۰ شب گذشته، با هدف پاکسازی تعدادی از مواضع و ارتفاعات جبهه شمالی آغاز شد، با پشتیبانی نیروی هوایی، هوانیروز و توپخانه توانستند تا ساعت ۸:۱۵ صبح امروز، مناطق حیاتی تروکه با ارتفاع ۲۵۲۷ و سه ارتفاع ۲۱۱۴، ۲۰۱۴ و ۱۹۹۸ آن و مانع گوشوان و ارتفاع ۲۱۹۸ را پاکسازی کنند و تلفات و خسارات سنگینی را بر نیروها و تجهیزات ایران وارد آورند. در قسمت دیگری از این اطلاعیه آمده است که در بخش عملیاتی شرق میسان (فکه و شمال آن) دو گردان از نیروهای ایرانی که قصد نزدیکشدن به مواضع جدید نیروهای سپاه چهارم را داشتند با

۱- ۲۱. سند شماره ۱۳۷۹۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: فعالیتهای دریایی عراق از واحد اطلاعات قرارگاه نوح(ع)،
۲۱/۲/۱۳۶۵.

مقابله نیروهای ارتش عراق مواجه شده و بخشی از تجهیزات و قوای آنها منهدم گشت. همچنین از ۲ بالگرد ایرانی که قصد داشتند به مواضع عراق نزدیک شوند، یک فروند آن هدف قرار گرفت و سرنگون شد.

اطلاعیه مذکور همچنین افزوده است: نیروهای سپاه ششم عراق در منطقه شرق دجله با اجرای عملیاتی علیه مراکز تجمع نیروهای ایران ۱۲ نفر را کشته، تعدادی را مجروح و ۲ قایق را منهدم کردند.^(۱)

از سویی، رادیو صوتالجماهیر بغداد به نقل از سخنگوی نظامی عراق در اینباره گفت: «نیروهای دشمن در ساعت ۶:۴۵ صبح روز ۱۱/۵/۱۹۸۶ [۲۱/۲/۱۳۶۵]، قصد انجام حمله، با نیرویی به استعداد ۳ گردان با پشتیبانی تانکها علیه مواضع واحدهای ما در سپاه قهرمان چهارم را داشت که نیروهای ارتش اعم از فرماندهان و افسران و درجهداران که در کمین آنها بودند، حمله دشمن را به طور کامل دفع و تمام نیروهای شرکتکننده در حمله را نابود و ناچار به فرار کردند.»^(۲)

۲. جنگندههای عراقی امروز، تأسیسات نفتی مارون ۲، میدان نفتی آغاچاری در جنوب کشور و منطقه لولان و کلاشین در شمال غرب کشور را بمباران کردند که تلفات و خساراتی در پی داشت. همچنین هواپیماهای دشمن به حریم هوایی چند شهر در استان کردستان تجاوز کردند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، دو فروند هواپیمای عراقی ساعت ۱۴:۱۵، تأسیسات نفتی مارون ۲ واقع در ۲۵ کیلومتری غرب امیدیه را بمباران کردند که در نتیجه لوله ۱۶ اینچی گاز و ایستگاه تقویت گاز پروژه ایران - ژاپن صدمه دید و ۲ نظامی و ۱۲ غیرنظامی مجروح شدند.^(۳) این خبرگزاری در گزارشی از اهواز نیز خاطرنشان کرد که در جریان حمله هوایی امروز، به کمپرسور شماره ۲ گاز میدان نفتی آغاچاری واقع در ۲ کیلومتری غرب آغاچاری، ۴ تن مجروح شدند و به واحد مذکور به میزان ۶۰ درصد خسارت وارد شد.^(۴)

روزنامه القادسیه ارگان ارتش عراق نوشت: «عراق بایستی اهداف اقتصادی ایران را نابود نماید»^(۵) و تهران را مجبور به توقف جنگ کند. این روزنامه همچنین خواستار اشغال تمامی نواحی مهم و راهبردی ایران شد.^(۶)

به گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، هواپیماهای دشمن بعضی بر روی مناطق عملیاتی پیرانشهر، پسوه، جلدیان، اشنویه، لولان و کلاشین ۹ نوبت پرواز عملیاتی داشتهاند که در ۲ نوبت آن تعداد زیادی از هواپیماهای دشمن مناطق لولان و کلاشین را به شدت بمباران کردند.^(۷)

همچنین خبرگزاری جمهوری اسلامی در سنج، اعلام کرد که هواپیماهای متجاوز عراقی در

ص: ۳۱۳

۱- ۲۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۵، ۲۲/۲/۱۳۶۵، صص ۳ - ۱، رادیو صوتالجماهیر، ۲۱/۲/۱۳۶۵.

۲- ۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۶، ۲۳/۲/۱۳۶۵، صص ۵ و ۶، رادیو صوتالجماهیر،

۳-۲۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۵، ۲۴/۲/۱۳۶۵، ص ۲۵.

۴-۲۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۳، ۲۲/۲/۱۳۶۵، ص ۶، اهواز - خبرگزاری جمهوری اسلامی.

۵- فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق در بیانیه نظامی شماره ۲۲۲۲ به بمباران امروز این تأسیسات نفتی اشاره کرده است.

[خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۳، ۲۲/۲/۱۳۶۵، ص ۱، رادیو صوتالجماهیر، ۲۱/۲/۱۳۶۵]

۶-۲۶. همان، ص ۱۰، رادیو صوتالجماهیر، ۲۱/۲/۱۳۶۵.

۷-۲۷. سند شماره ۱۳۸۷۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲.

ساعت ۸:۵۰ امروز، به حریم هوایی شهرهای بانه و سقز تجاوز کرده و دیوار صوتی را بر فراز این شهرها شکستند.^(۱) علاوه بر این از ساعت ۱۲ الی ۱۳:۴۵، تعداد ۹ فروند بالگرد در ۴ نوبت از سمت میمک به طرف کانیشیخ و مندلی در حال پرواز مشاهده شدند. افزایش فعالیت‌های هوایی دشمن در منطقه عمومی مندلی، میتواند نشان‌های از فعالیت‌های عمده دشمن در این منطقه باشد.^(۲)

۱. در تازه‌ترین عملیات نیروهای انقلابی عراق علیه چند پایگاه رژیم بعث، تلفات و خساراتی به نظامیان عراقی وارد شد. بر اثر گلوله‌باران پایگاه سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در عراق و حمله به خودروی این سازمان تلفات و خساراتی به آنها وارد آمد. از سوی دیگر نهضت اتحاد اسلامی کردستان عراق، علما را به جهاد علیه حکومت صدام فراخواند.

خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از منابع داخل عراق گزارش داد که ۲ پایگاه حکومت عراق در عمادیه، هدف حملات انقلابیون مسلمان کرد قرار گرفت و منهدم شد. یک خودروی ایفای ارتش عراق نیز در جاده دشت حیرانه به کمین انقلابیون مسلمان افتاد و با سرنشینانش منهدم شد. همچنین در روزهای اخیر، یک پاسگاه پلیس در شهر اربیل، یک خودروی سازمان امنیت شهر شقلاوه، اردوگاه نظامی دیرکوک و چند تن از نیروهای امنیتی عراق در دهوک با نارنجک دستی انقلابیون مسلمان، هدف قرار گرفتند که ۴ تن از عوامل رژیم عراق کشته شدند و خساراتی به مراکز مذکور وارد شد.^(۳)

گزارش قرارگاه رمضان نیز حاکی است: بر اثر آتش توپ‌های ایران بر روی پایگاه سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در منطقه سازان و اصابت یک گلوله به خودروی گشتی این سازمان، یک تن کشته شد و ۶ تن مجروح شدند. ۳۱

همچنین در پی بروز اختلاف میان سازمان مجاهدین خلق (منافقین) با جلال طالبانی رهبر اتحادیه میهنی کردستان عراق، نیروهای طالبانی به یک خودروی منافقین حمله کردند که در این حمله یک نفر کشته شد و ۳ نفر به اسارت طالبانها درآمدند که چندی بعد آزاد شدند.^(۴)

از سوی دیگر، نهضت اتحاد اسلامی کردستان عراق با صدور بیانیه‌های ضمن اشاره به جنایات حکومت عراق، از مردم مسلمان عراق به ویژه روحانیون مبارز دعوت کرد که به صفوف انقلابیون مسلمان کرد بپیوندند و حزب بعث را سرنگون کنند. ۳۳

۲. امروز، گروه‌های متعددی از نیروهای رزمی و تخصصی داوطلب و کاروان کمک‌های اهدایی مردم عازم جبهه‌ها و مناطق جنگی شدند. حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی نماینده امام در شورای عالی دفاع، همکاری دانشجویان و رزمندگان در جبهه‌ها را جهشی بزرگ در جنگ برشمرد. معاون پژوهشی وزارت آموزش و پرورش نیز از اضاف‌شدن دروس آموزش نظامی به برنامه درسی دانش‌آموزان از سال آینده، خبر داد.

ص: ۳۱۴

۲- ۲۹. سند شماره ۱۳۹۸۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۰.

۳- ۳۰. روزنامه اطلاعات، ۲۱/۲/۱۳۶۵، ص ۱۵.

۴- ۳۲. همان، ص ۲.

امروز، یک اکپ مهندسی رزمی از نیروهای داوطلب مردمی و جهاد سازندگی استان بوشهر شامل راننده لودر، بولدوزر، گریدر، پلساز، جوشکار، بنا، قایقران، نجار، تعمیرکار ماشینآلات سبک و سنگین و نیروهای انتظامی و امدادی از شهرهای اهرم، خورموج، برازجان، دیر و کنگان با تلاش ستاد پشتیبانی جنگ جهاد سازندگی این استان عازم جبهه ها شدند. از اصفهان نیز اولین گروه پاسداران افتخاری همراه جمعی از نیروهای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و بیستمین گروه از نیروهای امداد درمان این استان و همچنین یک اکپ امدادگر جمعیت هلالاحمر شهرستان رودسر رهسپار جبهه ها شدند.^(۱)

نیروهای داوطلب از شهرکرد نیز به منظور شتاببخشیدن به فعالیتهای جهاد سازندگی در میدانهای نبرد عازم جبهه ها شدند. یک عضو شورای مرکزی جهاد سازندگی گفت: «با تشکیل گردانهای مهندسی رزمی، هر عضو از نهاد جهاد سازندگی دو شغله خواهد شد، یکی سازندگی و ارائه خدمات به مجروحین و دیگری شرکت در گردانهای مهندسی رزمی.»^(۲)

از سوی دیگر، کارکنان بنیاد مسکن استان تهران اعلام آمادگی کردند که تا پایان جنگ تحمیلی هر ماه یک روز حقوق خود را برای کمک به رزمندگان اختصاص دهند.^(۳) پرسنل ژاندارمری استان بوشهر نیز یک روز حقوق و مقدار معتابه ی اجناس موردنیاز رزمندگان و ۲۷۵۰۰ ریال وجه نقد ۳۷ و فرهنگیان و دانشآموزان باختران نیز مبلغ ۱۳,۰۵۹,۶۹۰ ریال وجه نقد برای کمک به جبهه ها اهدا کردند. روابطعمومی استانداری کردستان نیز اعلام کرد: در سال گذشته، مبلغ ۱۱۲ میلیون ریال وجه نقد به همت کارکنان ادارات استان کردستان به جبهه ها اهدا شد و ۵۷۹ نفر از کارکنان این استان و ۳۵۱ دستگاه خودرو و ماشینآلات سنگین برای کمک به امور مهندسی و پشتیبانی جنگ عازم جبهه شدهاند. ۳۰۰ نفر از کارمندان شرکت دخانیات نیز ۱۳۵ هزار سیسی خون برای مداوای رزمندگان اهدا کردند.^(۴) به نوشته روزنامه کیهان بنیاد مستضعفان با خرید ۱۶ دستگاه اتوبوس و مینیوس، خط ویژه صلواتی در جبهه های جنگ ایجاد میکند. این بنیاد در اهواز نیز یک گردهمایی صلواتی راهاندازی کرده است.^(۵)

امروز همچنین حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی در دیدار با وزیر فرهنگ و آموزش عالی با اشاره به اینکه امروزه علم در خدمت حق نیست، اظهار کرد: «این عیب بزرگی برای انسانهاست که دانشمندان برجستهای در خدمت افکار لجنزده سیاستمداران غربی و شرقی هستند. ... این کجرویها باعث می شود پدیدههایی مانند اتم و لیزر در راستای اهداف غیرانسانی به کار گرفته شوند.» رئیس مجلس شورای اسلامی به استقبال دانشجویان و دانشگاهیان از اعزام به جبهه اشاره کرد و افزود: «ترکیب مقاومت رزمندگان و تخصص دانشگاهیان، پدیدآورنده جهش در جنگ خواهد بود.»^(۶)

سیداحمد زرهانی معاون پژوهشی وزارت آموزش و پرورش نیز درباره آموزش نظامی دانشآموزان با هدف ایجاد آمادگی رزمی گفت: «از سال تحصیلی آینده تمام دانشآموزان پسر کلاس دوم راهنمایی، درسی تحتعنوان "آموزش نظامی" خواهند داشت که از دو قسمت تئوری و عملی تشکیل شده است و جهت اجرای این برنامه تعداد چهارهزار نفر از میان مربیان تربیتی، معلمان ورزش و معلمان عمومی در تابستان امسال آموزش لازم را میبینند. دانشآموزان، دروس تئوری را در مدارس و دروس عملی را در پادگانها، با نظارت واحد بسیج مستضعفان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی فرامیگیرند.»^(۷)

۱- ۳۴. روزنامه اطلاعات، ۲۲/۲/۱۳۶۵، ص ۱۵.

۲- ۳۵. روزنامه رسالت، ۲۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۳- ۳۶. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۴- ۳۸. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۱/۲/۱۳۶۵، ص ۶.

۵- ۳۹. روزنامه کیهان، ۲۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۶- ۴۰. همان، ص ۳.

۷- ۴۱. همان، ص ۱۸.

۱. وابسته نظامی سفارت یوگسلاوی در ایران، در ملاقات با نماینده معاونت لجستیک نیروی هوایی سپاه پاسداران ضمن تمجید از شجاعت رزمندگان ایران در جنگ با عراق، خواستار ایجاد رابطه دوستانه با ایران شد. وی همچنین تولیدات نظامی هوایی و پدافند هوایی یوگسلاوی را تشریح کرد.

در این دیدار که ساعت ۱۴ روز ۲۱/۲/۱۳۶۵، در محل معاونت لجستیک نیروی هوایی سپاه انجام شد، سرهنگ پتر استجیک^(۱) درباره جنگ گفت: «پیروزی در جنگ از آن جمهوری اسلامی ایران و سربازان و پاسداران و بسیجیان شجاع آن است و شما با ایمان و اراده در مقابل اسلحه و تمام دنیا و ابرقدرتها ایستادهاید و این باعث افتخار شماست و قلب من با شماست و من تمام تلاش خود را برای تهیه تجهیزات مورد نیاز شما انجام خواهم داد. ما میدانیم که جمهوری اسلامی و پاسداران در جنگ پیروز خواهند شد و دولت عراق و حکام عرب حامی عراق شکست خواهند خورد.» وی در پاسخ به سؤال نماینده نیروی هوایی سپاه درباره سیاست خارجی یوگسلاوی در قبال ایران و جنگ افزود: «این یک موضوع حساس است، زیرا ما دارای روابط دیرینه با عراق هستیم و از ۲۵ سال پیش، در عراق پروژههای عمرانی و اقتصادی داشتیم. درحالحاضر نزدیک به ۶ میلیارد دلار پروژه اقتصادی داریم، ولی این رژیم مدتهاست از دادن بدهیهای خود طفره میرود و این یک نکته منفی در روابط عراق با ماست.» وابسته نظامی یوگسلاوی در ادامه به تشریح انواع تولیدات نظامی یوگسلاوی از جمله هواپیما، بالگرد، مهمات و پدافند ضد هوایی پرداخت. سپس نماینده نیروی هوایی سپاه اقلام نظامی مورد نیاز این نیرو را برای بررسی و خرید به وابسته نظامی یوگسلاوی اعلام کرد که وی گفت این موارد را به اطلاع سفیر و وزیر دفاع یوگسلاوی میرسانم. ^(۲)(۳)

۲. هیئت وزیران تبصره ۹ قانون بودجه سال ۱۳۶۵ کل کشور مرتبط با امور نظامی را تصویب کرد.

برپایه این مصوبه که بنا به درخواست وزارت بازرگانی و پیشنهاد وزارت برنامه بودجه به استناد قانون بودجه سال ۱۳۶۵، در جلسه امروز، انجام پذیرفت، هیئت وزیران تصویب کرد: «۱. مبلغ ۵ میلیارد ریال از محل اعتبارات جاری عملیات فوقالعاده نظامی از طریق وزارت سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به طور علیالحساب در اختیار وزارت بازرگانی قرار گیرد تا جهت تهیه و تأمین کالاهای و اجناس مورد نیاز نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران اختصاص یابد. ۲. وزارت بازرگانی موظف است ارزش کالاهای و اجناس مورد درخواست و تحویلی به وزارت های دفاع و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی را به ترتیب تا میزان ۳ میلیارد ریال و ۲ میلیارد ریال تا واریز قطعی به حساب علیالحساب پرداختی منظور و از محل اعتبار فوق برداشت نماید.» ^(۴)

ص: ۳۱۶

۱- colonel peter stojic

۲- نماینده نیروی هوایی سپاه ضمن این گزارش اظهار عقیده کرده است که با توجه به روابط سیاسی نهچندان گرم ایران و یوگسلاوی، مواضع مناسب و گرم این وابسته نظامی یا به دلیل روزهای پایانی دوران خدمت او در ایران است یا ناشی از تغییر سیاست یوگسلاوی در برابر ایران می باشد.

۳- ۴۲. سند شماره ۴۴۰۹۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش ملاقات لجستیکی نیروی هوایی سپاه با وابسته نظامی

دریایی و هوایی یوگسلاوی در ایران از فرماندهی نیروی هوایی سپاه به فرماندهی کل سپاه، ۲۹/۲/۱۳۶۵.

۴-۴۳. سند شماره ۴۴۸۸۲۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از معاونت حقوقی و امور مجلس وزارت سپاه پاسداران به فرماندهی سپاه پاسداران، ۱۲/۳/۱۳۶۵.

۳. معاون سیاسی وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی، نتایج دیدار با مقامات مجارستان و سوئد را مثبت برشمرد و محور مذاکرات خود با مقامات این دو کشور را که شامل حمله امریکا به لیبی و لزوم رعایت قوانین به ویژه ازسوی عراق بود، تشریح کرد.

شیخالاسلام با اشاره به چشمانداز مثبت مناسبات اقتصادی با مجارستان و نیز تحویل پیام کتبی نخستوزیر ایران به جرج لازار نخستوزیر مجارستان، گفت: در دیدار با مقامات مجارستان اعلام کردیم حمله امریکا به لیبی نشاندهنده شکست دیپلماسی امریکاست به طوریکه از لحاظ سیاسی چنان ضربه ای خورد که از تجاوز به لیبی پشیمان شد، البته مقامات مجاری و سوئدی کموبیش با ما همعقیده بودند.^(۱) شیخالاسلام در گفتوگو با گابور ناچ همتای خود در وزارت امور خارجه مجارستان، ضمن تأکید بر شکست محتوم صدام درخصوص آینده عراق گفت که حکومت آینده عراق باید با دیدگاههای ایران، سوریه و لیبی مطابقت کند. به خصوص اینکه پیشتر از طرف عربستان سعودی، موضوع جانشینی طه یاسین رمضان به جای صدام طرح شده بود. به نوشته بولتن وزارت امور خارجه، شیخالاسلام در پاسخ به این سؤال گابور ناچ که آیا جانشین صدام میتواند از اعضای حزب بعث باشد؟ گفت: فرد جایگزین نباید جزء باند جنایتکار حزب بعث باشد، بلکه باید از افراد غیرمعروف و غیر از کسانی که دستشان در این جنایات دخیل بوده، باشد.^(۲)

وی خاطرنشان کرد در گفتوگو با مقامات سوئدی درباره تقویت قوانین بین المللی به خصوص قوانینی که در طول جنگ تحمیلی عراق علیه ایران ازسوی رژیم بعث عراق زیر پا گذاشته شده صحبت کردیم و قرار شد ایران و سوئد در جلسات سازمان ملل و گردهمایی خلع سلاح و سایر مجامع بین المللی شرکت فعالی داشته باشند. شیخالاسلام در ادامه درباره موضوعات مطرحشده با رئیس سازمان سپری^(۳) گفت: «رئیس سازمان سپری صریحاً صدام را به جهت [اینکه] آغازگر جنگ و متجاوز [است] محکوم کرد و نیز از عدم موضعگیری صریح شورای امنیت سازمان ملل در قبال نقض کنوانسیونهای بین المللی ازسوی عراق انتقاد کرد.»^(۴)

۱. برای نخستینبار در کشور موشکانداز ۹ لول آزادپرواز (هدایتنشده) در شاهرود ساخته شد.

به گزارش واحد مرکزی خبر، این ابتکار به همت بخش ماشینافزار هنرستان صنعتی شهید باهنر شاهرود و همکاری سپاه پاسداران انقلاب اسلامی انجام شد. موشکانداز مزبور برای مبارزه علیه هدفهای نیمهسبک رزمی دشمن، مثل خودروها، نفرات نیروهای رزمی، انهدام سنگرهای بتونی و سنگرهای تیربار، انهدام مهمات سیار و ایجاد پردههای دود به منظور استتار واحدهای رزمی و پرتاب گلولههای منور به کار برده می شود و قادر است به طور تکتیراندازی

ص: ۳۱۷

۱- ۴۴. روزنامه کیهان، ۲۲/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۲- ۴۵. سند شماره ۲۱۲۴۴۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش مستقیم، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی، شماره ۳۸/۴، ۱/۳/۱۳۶۵، ص ۸ بخش ضمیمه.

۳- مؤسسه بین المللی پژوهشهای صلح استکهلم (سوئد)

نیمهاتوماتیک و تماماتوماتیک با پرتاب ۳۶ موشک در دقیقه روی هدف، اجرای آتش کند. به گفته مسئول اجرای این طرح، «برد گلوله‌های جنگی این موشکاندا از ۶ کیلومتر و برد گلوله‌های منور و دودزا تا ۴ کیلومتر است. گفتنی است که این جنگافزار براساس مهمات به غنیمت گرفته شده از ارتش عراق طراحی و برای نخستینبار با هزینه ۶۰ هزار ریال ساخته شده است.»^(۱)

۲. خبرگزاری فرانسه، راهبرد جدید ارتش عراق را متأثر از عملیات ایران در فاو اعلام کرد.

این خبرگزاری ضمن انعکاس ادعاهای مقامات عراقی مبنی بر پیشرفت در خاک ایران آورده است: «بر اثر اشغال بندر فاو توسط قوای ایران، واحدهای سپاه چهارم عراق از ده روز پیش با اجرای یک تاکتیک گازانبری در خاک ایران، در جبهه ای ۲۱ کیلومتری، ۱۲ کیلومتر وارد خاک ایران شدند.» این خبرگزاری به نقل از روزنامه القادسیه ارگان ارتش عراق، اضافه کرد: «تغییرات کلی در استراتژی جنگی عراق از سال ۱۹۸۲ که باعث شده بود شدیداً حالت دفاعی به خود بگیرد، به دشمن [ایران] اجازه میداد که جنگ را طولانیتر ساخته، خود را تقویت کرده و محل و ساعت حملتها را انتخاب نماید.» خبرگزاری فرانسه افزود: این اولینبار است که در طول سه سال اخیر، سیاست رهبری جنگ در عراق زیر سؤال میرود. این انتقاد ضمنی به گفتههای یک افسر عالیرتبه عراق که در سال ۱۹۸۳، به خبرنگاران خارجی اعلام کرد که ارتش امیدوار است به خاک ایران حمله کند، لیکن فرماندهی سیاسی ارتش در بغداد مخالف با این کار است، ربط پیدا میکند.

خبرگزاری فرانسه یادآور شد: «استراتژی جدید عراق با یک سلسله جلسات غیرعادی فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق به ریاست صدام حسین و با شرکت فرماندهان واحدهای عملیاتی که گاه تا ۱۲ ساعت، طول میکشد، همراه بود.»^(۲)

خبرگزاری آسوشیتدپرس نیز در گزارشی از بغداد، هدف از حملات اخیر عراق را اعمال فشار نظامی علیه دولت ایران توصیف کرد و به نقل از فرماندهان عراقی افزود: «ایران در حال تمرکز و تجمع نیرو برای صورتدادن به یک تهاجم زمینی به داخل خاک عراق می باشد.»^(۳)

۳. عراق حمله ایران به استان میسان را قریبالوقوع اعلام کرد.

به نوشته نشریه انگلیسی مید، با تمرکز انبوه نیروهای ایرانی در منطقه سوسنگرد و در کنار باتلاق هویزه، امکان حمله جدید ایران زیاد است. عراق نیز تأیید میکند که حمله ایران به استان میسان قریبالوقوع است. درواقع بعد از حمله هفتم ماه می (۱۷ اردیبهشت ۱۳۶۵) عراق به پالایشگاه تهران و بمباران آن که اولین حمله به پایتخت ایران بعد از اواسط سال ۱۹۸۵،

ص: ۳۱۸

۱- ۴۷. روزنامه اطلاعات، ۲۱/۲/۱۳۶۵، ص ۱.

۲- ۴۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۳، ۲۲/۲/۱۳۶۵، صص ۱۰ و ۱۱، منامه - خبرگزاری فرانسه.

۳- ۴۹. همان، ص ۱۳، بغداد - خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از آسوشیتدپرس، ۲۱/۲/۱۳۶۵.

بود، ترس از اجرای حملات تلافیجویانه زیاد شده است و ایران گفته است که این حمله را بدون جواب نخواهد گذاشت. گفتنی است حملات جدید عراق به کشتیها در بخش شمالی خلیج فارس نیز افزایش یافته و شمار اینگونه حملات تأیید شده از اول سال جاری مسیحی تاکنون، به ۴۰ مورد رسیده است. درحالیکه رقم آن در تمامی سال ۱۹۸۵، فقط ۲۶ مورد بود.^(۱)

۴. روزنامه واشنگتن پست مدعی شد دولت امریکا مایل به ازسرگیری ارسال سلاح به ایران است.

پس از سخنان حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی نماینده امام در شورایی عالی دفاع، در پنجم اردیبهشت ماه ۱۳۶۵، مبنیبر اینکه ایران با توجه به سیستم نظامی فعلی خود، سلاحهای امریکایی را هروقت لازم باشد و از هر کجا که بتواند، میخرد، روزنامه واشنگتن پست در دو نوبت در تاریخهای ۵/۲/۱۳۶۵ و ۱۱/۲/۱۳۶۵، از تمایل امریکا به ازسرگیری ارسال مستقیم سلاح به ایران خبر داد. نشریه رویدادها به نقل از مقاله امروز روزنامه واشنگتن پست نوشته است که دولتمردان امریکا به چند دلیل مایل به ازسرگیری ارسال سلاح به ایران هستند، یکی از دلایل، امیدواری دولتمردان امریکا برای به دستآوردن برخی دوستان نفوذی در تهران پس از برکناری آیت الله خمینی از صحنه است. گرچه حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی جانشین (امام) خمینی ازسوی مقامات رسمی امریکایی با عنوان میانهر و توصیف شده و در کمک به آزادی گروگانهای امریکایی در تهران نقش داشت.^(۲)

۱. هواپیمای کویتی ربودهشده، به کویت بازگردانده شد. به گزارش خبرگزاری کویت، ایرباس خطوط هوایی این کشور که در دسامبر سال ۱۹۸۴ (آذرماه ۱۳۶۳)، ربوده و به تهران برده شده بود، به کویت بازگشت. این هواپیما پس از پرواز از تهران و توقف کوتاه در دوبی، حوالی نیمهشب در فرودگاه بین المللی کویت به زمین نشست. خبرگزاری کویت افزود: «بازگشت این ایرباس به اختلافات دو کشور که از دو سال پیش، به دنبال ربودن آن روی داده بود، پایان داد.»^(۳)

گفتنی است در مارس گذشته (اسفندماه ۱۳۶۴) ایران موافقت کرد که گروهی از تکنسینهای کویتی برای آماده سازی این هواپیما به تهران سفر کنند.^(۴)

ص: ۳۱۹

۱- ۵۰. همان، ص ۲، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران، ۲۱/۲/۱۳۶۵.

۲- ۵۱. دفتر سیاسی نمایندگی امام در سپاه پاسداران، نشریه رویدادها و تحلیل، شماره ۹۵، ۳۰/۲/۱۳۶۵، ص ۴.

۳- در این واقعه، هواپیماربایان ۲ تن از سرنشینان امریکایی آن را به قتل رساندند. درخواست هواپیماربایان این بود که دولت کویت ۱۷ تن را که به دنبال یک سلسله انفجار در پایتخت کویت در دسامبر ۱۹۸۳ (آذرماه ۱۳۶۲) دستگیر شده بودند، آزاد کند. در این انفجارها سفارتخانههای امریکا و فرانسه و تأسیسات کویت هدف قرار گرفته بود.

۴- ۵۲. روزنامه رسالت، ۲۱/۲/۱۳۶۵، ص ۱.

۲. پاکستان برای خرید نفت از ایران خواستار تخفیف بیشتر شد.

مقامات نفتی پاکستانی در تماس با مسئولان ایرانی درمورد قیمت محموله نفت ماه ژوئن ۱۹۸۶ (تیر ۱۳۶۵)، برای هر بشکه مبلغ ۷/۹ دلار را - که کمتر از بهای فعلی بین‌المللی است - پیشنهاد کرده و خواستار تخفیف نیز شده‌اند. گفتنی است براساس قرارداد دو کشور، پاکستان روزانه ۲۰ هزار بشکه نفت از ایران می‌خرد که به دلیل نرسیدن به توافق بر سر قیمت، از می ۱۹۸۶ (اردیبهشت ۱۳۶۵) خرید را متوقف و خواستار قیمت کمتری شده است.

یادآور می‌شود که باوجود پیگیریهای متعدد جمهوری اسلامی ایران، درمورد روابط اقتصادی دو کشور، دلسردی، تعلل و عدم پاسخگویی مناسب ازجانب پاکستان کاملاً مشهود است.^(۱)

۳. رئیس‌جمهور سابق آمریکا، حمله یکجانبه به لیبی را اشتباه خواند و موفقیت در مقابله با به اصطلاح تروریسم را منوط به مشارکت سایر کشورها اعلام کرد.

جیمی کارتر رئیس‌جمهور اسبق آمریکا، امروز، در یک مصاحبه تلویزیونی گفت: «نتیجه واکنشها در حمله به لیبی نشاندهنده این است که ریگان از مشاورتهای مضر بر خوردار بوده است. قذافی که تا چند ماه پیش در جهان عرب مطرود بود با این حرکت اکنون به عنوان قهرمان درآمده و در موقعیتی مساوی با رئیس‌جمهوری آمریکا قرار گرفته است.»

به گزارش خبرنگار روزنامه کیهان از نیویورک، کارتر افزود: «برخورد با تروریسم کاملاً بجا است، اما نوع پاسخگویی به آن، موضوع دیگری است. وقتی من با نمونههای بسیاری از اعمال تروریستی مواجه بودم که بعضی به وسیله قذافی یا ایران و سوریه و همچنین توسط اردوگاههای فلسطینی سازماندهی شده بودند، در رابطه با روانشناسی تروریسم مطالعات زیادی کردم و اینکه آنها چه میخواهند؟ چه موقع به پیروزی میرسند و چه موقع ما برنده یا بازنده هستیم.» کارتر گفت: «یکی از اشتباهات آمریکا در مقابله با تروریسم این است که ما همه اعراب را تروریسم خوانده‌ایم درحالیکه در میان اعراب افراد بسیار محترمی وجود دارند که خود از تروریسم، مانند جامعه آمریکا در رنج هستند، مصر و عربستان سعودی از آن جمله‌اند.» وی همچنین خاطرنشان کرد: «این یک اشتباه است که کشوری بخواهد به تنهایی با تروریسم مقابله کند، بلکه مقابله مجموعه کشورها با تروریسم بسیار مؤثرتر است.»^{(۲) (۳)}

ص: ۳۲۰

۱- ۵۳. سند شماره ۲۱۲۴۴۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش مستقیم، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی، شماره ۳۰/۴، ۲۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۲- کارتر در پاسخ به این سؤال که آیا خود او به وسیله تروریسم، تضعیف نشده و آیا از اینکه علیه ایران اقدام قوی نظامی انجام نداده، پشیمان نیست، گفت: «من از اینکه علیه ایران دست به عملیات نزد پشیمان نیستم. در دوران ریاست جمهوری، من در ارتباط با بحران گروگانگیری دو هدف را دنبال می‌کردم: ۱. حفظ منافع ملی ۲. بازگرداندن آزادی به گروگانها به طور سالم.» [روزنامه کیهان، ۲۲/۲/۱۳۶۵، ص ۲۰]

۱. با توجه به بروز مشکلات در شب گذشته که به توقف اجرای عملیات آزادسازی منطقه پیچ انگیزه انجامید، جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران سحرگاه امروز، عازم منطقه فکه شد و در جلسه با فرمانده یگانهای سپاه و ارتش مستقر در منطقه، به بررسی وضعیت درگیریها و دلایل عقب نشینی نیروهایی که عهدهدار پدافند از این منطقه بودند، پرداخت.

رحیم صفوی پس از ورود به منطقه فکه و استقرار در قرارگاه لشکر ۱۶ زرهی ارتش در برغازه (واقع در شمالشرقی فکه)، ابتدا با حضور فرماندهان یگانهای از سپاه پاسداران که برای مقابله با هجوم دشمن به این منطقه آمده بودند به بررسی اوضاع منطقه و وضعیت یگانهای مذکور پرداخت. در این جلسه علی عبداللهی مسئول طرح و عملیات قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ضمن توضیح چگونگی هجوم و پیشروی دشمن و عقب نشینی نیروهایی که مسئولیت دفاع از منطقه پیچ انگیزه را عهدهدار بودند خاطرنشان کرد که نیروهای مذکور هنگام عقب نشینی، تجهیزات خود را در منطقه عملیات به جا گذاشتهاند. همچنین علی فضل‌ی فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع)، وضعیت فعلی استقرار نیروهای خودی و دشمن و مشکلات پشتیبانی نیروهای سپاه پاسداران را که برای جلوگیری از پیشروی دشمن به طور تعجیلی به منطقه آمدهاند، بیان کرد و از افزایش آتش سنگین روز گذشته دشمن در برخی محورها گزارش داد.

در ادامه، جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه ضمن ابراز تأسف از توقف عملیات آزادسازی پیچ انگیزه در شب گذشته، اجرانشدن این عملیات را به زیان قوای خودی دانست و با اشاره به پاتکهای امروز ارتش عراق در این منطقه که سبب شهادت جمعی از رزمندگان شد، گفت: «اگر دیشب حمله کرده بودیم، دشمن امروز، قدرت پاتک نداشت.» رحیم صفوی نحوه استقرار نیروهای خودی در خط فعلی را با توجه به تسلط دشمن روی ارتفاعات، موجب افزایش تلفات خودی ذکر کرد و درباره امکان دستیابی نیروهای عراقی به ارتفاعات حمزین اظهار کرد: چون دشمن دیدبانی دقیقی روی منطقه دارد، وضعیت کنونی، او را تشویق به هجوم علیه ما خواهد

کرد. وی ضمن تأکید بر اجرای هرچه سریعتر عملیات آزادسازی پیچ انگیزه، گفت: «اگر تا امشب، تغییری به وجود نیاید، عملیات را برای رسیدن به اهداف تعیین شده شروع میکنیم.»^(۱)

جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران همچنین در جلسهای با حضور فرماندهان ارتش مستقر در منطقه از جمله سرهنگ عبادت از مسئولان نیروی زمینی ارتش، سرهنگ جمشیدی فرمانده لشکر ۱۶ زرهی و سرهنگ سروری فرمانده تیپ ۲ زرهی لشکر ۱۶، به بررسی اوضاع پرداخت. در این جلسه سرهنگ سروری دلایل عقب نشینی نیروهای ارتش در مقابل هجوم نیروهای عراقی را نداشتن جنگافزار قوی، ضعف جنگافزارهای اجرای تیرمستقیم و ضعف آتش پشتیبانی ذکر کرد. وی در تأیید اظهارات رحیم صفوی در مورد استقامت ضعیف نیروها تا رسیدن نیروی پشتیبانی به عنوان یکی از علتهای عقب نشینی، گفت: «بله، این هم یکی از علتهای می باشد و نیز ترس از آتش زیاد و ترس از زرهی دشمن.» در این جلسه همچنین مقاومت گردان ۱۱۴ ارتش مورد توجه قرار گرفت که دلیل آن را تجربه تک قلی، پشتیبانی مناسب و آگاهی فرمانده آن اعلام کردند.

در ادامه جلسه، ضمن بررسی وضعیت فعلی منطقه پیچ انگیزه، آرایش دشمن و نیروهای خودی، دلایل توقف عملیات در شب گذشته، چگونگی آزادسازی این منطقه، طرحریزی آتش پشتیبانی و نیز پشتیبانی رزمندگان با تلاش یگان هوانیروز بررسی شد.^(۲)

۱. امروز، پس از گفتوگوهای طولانی فرماندهان درباره اوضاع نیروهای خودی و دشمن در منطقه پیچ انگیزه، فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران دستور عملیاتی برای آزادسازی منطقه اشغال شده را تهیه و برای اجرا در فردا شب، به قرارگاههای تاکتیکی کربلای ۱ و کربلای ۲ ابلاغ کرد.

در این دستور عملیاتی - که رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه، آن را امضا کرده است - ضمن اشاره به استعداد دشمن در منطقه و تلاش ارتش عراق برای تصرف پل چمندی و پل چمیری و ارتفاعات حمین، مأموریت قرارگاه کربلا و یگانهای تحتامر آن چنین مشخص شده است:

«قرارگاه کربلا- با استفاده از دو قرارگاه کربلای ۱ و کربلای ۲ مأموریت دارد [با همیاری یگانهای سپاه]، ضمن سد کردن پیشروی دشمن در منطقه عمومی پیچ انگیزه، آماده شود تا رخنه ایجادشده در منطقه تیپ ۲ لشکر ۱۶ ارتش در منطقه عملیاتی را پاکسازی و خط اول تیپ ۲ ارتش را تصرف نماید.»^(۳)

ص: ۳۲۴

۱- ۱. سند شماره ۱۱۸۹/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع)، سیدمحمد فاطمی، ۲۱/۲/۱۳۶۵ تا ۲۹/۲/۱۳۶۵، صص ۱۸ - ۸.

۲- ۲. همان، صص ۲۲ - ۱۹.

۳- در این دستورالعمل هر جا اشاره به تصرف خط اول یا خط حد ارتش شده است، منظور خطوط پدافندی اول یا خط حدی است که پیش از تهاجم ارتش عراق، ارتش ایران در آنجا موضع پدافندی داشت. همچنین در این دستور عملیاتی، فهرست

یگانهایی از ارتش عراق در منطقه که از جنوب زبیدات تا شمال فکه گسترش یافته‌اند، چنین اعلام شده است: لشکر ۲۰ با تیپهای سازمانی ۴۴، ۴۳۵ و ۸۰۵ پیاده و تیپ ۶۰ مختلط؛ لشکر ۱ مکانیزه با تیپهای ۵۱ مختلط، ۳۴ زرهی و ۹۵ پیاده؛ لشکر ۱۰ زرهی با تیپهای ۱۷ و ۴۲ زرهی و ۲۴ مکانیزه؛ تیپ ۱ گارد ریاست جمهوری؛ تیپهای ۱ و ۲ کماندویی سپاه چهارم؛ تیپ ۴ نیروهای ویژه آزادکننده فاو (پاقلایی) و گردان ۹ دفاعالواجبات.

۱. قرارگاه کربلای ۱ با به کارگیری ۴ گردان از لشکر ۷ ولیعصر (عج)، ۲ گردان از تیپ ۱۸ الغدير، یک گردان از لشکر ۲۷، ۲ گردان از لشکر ۱۷، یک گروهان تانک (گروهان ۱ گردان سیدالشهدا (ع)) یک دسته نفربر پی.ام.پی و گردان ضدزره ذوالفقار لشکر ۲۷ سپاه تک نموده و خط اول [پدافندی] گردانهای ۱۱۴ و ۱۹۰۱ و ۱۲۵ تیپ ۲ لشکر ۱۶ را [که به دست ارتش عراق افتاده است] تصرف و تأمین نماید.

۲. قرارگاه کربلای ۲ با به کارگیری ۳ گردان از لشکر ۱۹ فجر و ۲ گردان از تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) سپاه و گردان ضدزره صاعقه از قرارگاه نجف سپاه تک نموده و خط گردان ۵۰۷ ژاندارمری و شیار بجلیه خط حد تیپ ۳ و تیپ ۲ لشکر ۱۶ را تصرف و تأمین نماید. (۱)

در بخش اجرای این دستور عملیاتی مأموریت یگانها چنین مشخص شده است:

۱. تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) سپاه، شیار بجلیه را با ۲ گروهان تأمین کند.

۲. لشکر ۱۹ سپاه با ۳ گردان، خط گردان ۵۰۷ را به اضافه یک کیلومتر از خط گردان ۱۲۵ ارتش را تأمین کند.

۳. گردان ضدزره نجف، عملیات قرارگاه کربلای ۲ را پشتیبانی کند.

۴. لشکر ۷ ولیعصر (عج) سپاه، خط گردان ۱۲۵ و گردان ۱۹۰۱ قدس ارتش را تأمین کند.

۵. تیپ ۱۸ الغدير سپاه، خط گردان ۱۱۴ ارتش را تأمین کند.

۶. گردان ضدزره ذوالفقار سپاه، عملیات قرارگاه کربلای ۱ را پشتیبانی کند.

همچنین واحدهایی از توپخانههای لشکر ۱۶ ارتش و لشکرهای ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) و ۲۷ محمد رسول الله (ص) سپاه برای پشتیبانی این عملیات مشخص شده و دو تیم هلیکوپتر کبری نیز پشتیبانی این عملیات را به عهده دارند. در پایان نیز دستورهای هماهنگی به این شرح اعلام شده است:

۱. پراکندگی لازم در عقبه ها برای مقابله با حملات هوایی را بنماید.

۲. آمادگی مقابله با حملات شیمیایی را داشته باشید.

۳. استفاده از ضدزره و تیربارها در صبح روز عملیات، توصیه میگردد.

۴. ساعت (س) و روز (ر)، حضوراً ابلاغ شده است. (۲)

گفتنی است که در دستور جزء به جزء که عزیز جعفری نماینده نیروی زمینی سپاه، صادر کرد، زمان عملیات ساعت ۲۳ روز ۲۳/۲/۱۳۶۵، اعلام شده است. (۳)

۱. رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه، در جلسه با خلبانان هوانیروز ضمن توجیه آنان به منطقه عملیاتی فکه و پیچ انگیزه، به آثار جهانی عملیاتهای موفق و بزرگ اشاره کرد.

به گزارش راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع)، امروز، خلبانان

ص: ۳۲۵

۱- احتمالاً ۲ گروهان منظور بوده که در اینجا به اشتباه ۲ گردان آمده است.

۲- ۳. سند شماره ۱۳۸۰۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی نیروی زمینی سپاه به قرارگاه کربلا ۱ و ۲ و قرارگاه خاتمالانیا(ص)، ۲۲/۲/۱۳۶۵.

۳- ۴. سند شماره ۱۳۷۶۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش تک دشمن در منطقه پیچ انگیزه، واحد اطلاعات نیروی زمینی سپاه، ۱۹/۲/۱۳۶۵، ص ۶.

یگانی از هوانیروز که برای پشتیبانی رزمندگان به منطقه فکه اعزام شده‌اند در جلسهای با رحیم صفوی در قرارگاه تیپ ۲ لشکر ۱۶ زرهی ارتش به منطقه عملیاتی و وضعیت استقرار نیروهای خودی و دشمن توجیه شدند. وی سپس درباره آثار عملیاتهای بزرگ ایران، خطاب به خلبانان گفت: «با این عملیاتهای ما، مثل والفجر ۸، تمام کشورها پیشنهاد خرید اسلحه را به ما کردند. به طور مثال امریکاییها آمدند با ما تماس گرفتند و پیشنهاد خرید اسلحه به ما دادند. ما که از اول جنگ نتوانسته بودیم موشک تاو داشته باشیم، یکسری موشک تاو با واسطه یک جاسوس امریکایی خریداری کردیم.»^(۱)

۲. در جلسه امروز قرارگاه خاتمالانیا(ص) با حضور فرماندهان ارشد نیروی زمینی سپاه پاسداران و ارتش جمهوری اسلامی ایران، حملات اخیر عراق به خطوط پدافندی و اهداف آن بررسی و تحلیل شد.^(۲) مهمترین موضوعات موردبحث در این جلسه دوساعته، حمله اخیر عراق به فکه و پیچ انگیزه، آثار آن و اقدامات خودی؛ اهداف عراق از اتخاذ استراتژی دفاع متحرک؛ بررسی مناطق بحرانی و آسیبپذیر و اولویتهای پدافندی و همچنین مشکلات پشتیبانی و کمبودها بود.

به گزارش مهدی انصاری راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه نیروی زمینی سپاه، در بخش اول این جلسه به حمله اخیر ارتش عراق در مناطق فکه و پیچ انگیزه پرداخته شد. سرهنگ موسوی قویدل در تشریح اوضاع منطقه پیچ انگیزه گفت که امروز، دشمن سه بار تک کرد که رزمندگان موفق به دفع آن شدند. براساس آخرین گزارشی که در ساعت ۳ بعدازظهر، دریافت شد، دشمن در مقابل گردان ۱۱۴ ارتش ایران در پیچ انگیزه تعداد زیادی تانک متمرکز کرده است و اصرار دارد که با اشغال ارتفاعات حمربین، نیروهایش را به پلهای چمبیری و چمبندی برساند.

سرهنگ ذاکری نیز اضافه کرد: «هدف سپاه چهارم عراق از حمله به این منطقه، تصرف ارتفاع حمربین و سپس پلهای چمبیری و چمبندی است. این دستوری است که فرمانده سپاه چهارم عراق به یگانهای تحت امر ابلاغ کرده است. زیرا خط الرأس ارتفاعات حمربین مرز مشترک ایران و عراق است و هرکس روی این خط الرأس استقرار یابد بر خاک دیگری دید و تیر دارد،

ص: ۳۲۶

-
- ۱- ۵. سند شماره ۱۱۸۹/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲۶.
 - ۲- این جلسه از ساعت ۱۶:۳۰، در پایگاه منتظران شهادت (مجموعه گلف اهواز) آغاز شد و حاضران در جلسه عبارت بودند از: علی شمخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران، غلامعلی رشید مسئول طرح و عملیات قرارگاه خاتمالانیا(ص)، سیدعلی حسینی‌تاش مسئول ستاد نیروی زمینی سپاه پاسداران، محمد باقری معاونت اطلاعات و عملیات نیروی زمینی سپاه، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه قدس سپاه پاسداران، حسن شفیعزاده فرمانده توپخانه سپاه پاسداران، سرهنگ جمالی جانشین فرمانده نیروی زمینی ارتش، سرهنگ موسوی قویدل معاون عملیات نیروی زمینی ارتش، سرهنگ محمدزاده از مسئولان نیروی زمینی ارتش، سرهنگ ذاکری از مسئولان نیروی زمینی ارتش در قرارگاه مرکزی سپاه و مهدی انصاری راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ.

همانطور که ما الآن [بر خاک و مواضع آنها دید و تیر] داریم و اگر دشمن مستقر شود کاملاً مناطق عینخوش تا دهلران، زیر دید و تیر دشمن قرار میگیرد. علاوه بر آن، این منطقه یک حوزه نفتی است که تبلیغ بسیاری در مورد آن می شود.»

سرهنگ ذاکری درباره تاکتیک دشمن اظهار کرد: «تاکتیکی که دشمن در این منطقه به کار گرفت، تعویض یگانهای در خط بود که سه روز پیش از حمله انجام شد. عراق با آوردن نیروهای کیفی و گارد ریاست جمهوری توان اجرای تک گستردهای را در این منطقه دارد. البته خط پدافندی فعلی آنان در فکه مناسب نیست و نیروهایش زیر دید و تیر ما هستند. بنابراین یا باید بالاتر بیاید [پیشروی کند] یا سر جای اولش برگردد که احتمال بازگشت آنها ضعیف است.»

محمد باقری
معاونت اطلاعات قرارگاه خاتم الانبیا (ع)
و نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

وی همچنین با اشاره به توان فعلی عراق گفت: دشمن تعویض یگانهای در خط و استفاده از نیروهای کیفی برای اجرای عملیات را برای اولینبار انجام داده است. سه روز قبل از عملیات، نیروهای در خط را برای بازسازی عقب برد. الآن هم به اندازه کافی نیرو در منطقه دارد؛ لشکر ۱۰ هنوز به کار گرفته نشده، تیپ ۲۴ دیروز، وارد عمل شد، تیپهای ۱۷ و ۴۲ دست نخوردهاند. یعنی دشمن توان اجرای تک گسترده را از پیچ انگیزه به طرف چمهندی و چم سری دارد. اسیران عراقی گفتهاند به ما دستور داده شد تا اینجا (منطقه عمومی فکه و پیچ انگیزه) تک کنیم و منطقه را بگیریم چون نیاز به این زمین و تبلیغات و آثار روانی آن داریم. سرهنگ ذاکری با اشاره به اقدام ارتش عراق در تقویت منطقه چزابه افزود: «[عراق] نیرویی زرهی با حدود ۱۳۰ تانک در منطقه چزابه تا حوالی جنوب پاسگاه صفریه مستقر کرده، چنین نیرویی در این منطقه سابقه نداشته است. نیروهای گشتی و شناسایی آنها فعالتر شدهاند و احتمال این وجود دارد که از قسمت شمال تپه نبئه با نیروی پیاده و از چزابه با تانک به خطوط ما حمله کنند.»

محمد باقری نیز با تأیید این اظهارات خاطرنشان کرد که از میان مناطق مورد هجوم دشمن در دوماه اخیر تنها جایی که عراق بر اشغال آن پافشاری میکند و عملیات گستردهتری را در آنجا شروع کرده، همین منطقه فکه تا طیب است و طبق اظهارات اسرا، قوای عراقی به منظور دستیابی به خطی مطمئن و مسلط و همچنین برای رفع ضعف تبلیغاتی خود اصرار دارند تا ارتفاعات

حمرین و ساحل غربی دویرج را تصرف کنند.

علی شمعانی درباره دلایل منتفی شدن عملیات شب گذشته برای بازپسگیری منطقه پیچ انگیزه گفت: «دیروز در پاتکهای دشمن دو گردان از نیروهای ما مصرف شده بود. علت دیگر اینکه گردانها دیر پای کار رسیدند و امکان

ص: ۳۲۷

انجام عملیات نبود. [چون پشتیبانی و هماهنگیهای مؤثر از نیروها آماده نشده بود] به همین دلیل برادر رحیم صفوی را آنجا فرستادیم. امروز هم دو گردان برای مقابله با پاتکهای دشمن مصرف شد و مقرر شد فردا شب، این عملیات انجام شود.»

سرهنگ جمالی در این جلسه تلفات لشکر ۱۶ زرهی قزوین را در هجومهای اخیر دشمن به فکه و پیچ انگیزه چنین اعلام کرد:

مرتبه نظامی	شهید	مجروح	مفقود	اسیر
افسر	۵	۳۱	۹	۱
درجه‌دار	۱۱	۸۵	۲۸	۱
سرباز	۷۹	۵۵۳	۲۱۰	-

وی همچنین تلفات لشکر ۵۸ و گردانهای ۵۷۸ و ۵۰۷ ژاندارمری و تیپ ۱ لشکر ۲۱ حمزه را بدینصورت اعلام کرد: از افسران ۷ مجروح؛ از درجه‌داران ۹ شهید و ۱۷ مجروح و از سربازان ۱۳ شهید و ۸۹ مجروح. (۱)

۱. بخش دوم جلسه امروز قرارگاه خاتمالانیا(ص) با حضور فرماندهان ارشد سپاه پاسداران و ارتش جمهوری اسلامی برگزار شد. در این جلسه تأثیر عملیات والفجر ۸ بر ارتش عراق، وضعیت کنونی جبهه فاو، اهداف عراق از حملات اخیر، مناطق موردتهدید و آسیبپذیر و اولویتهای پدافندی بررسی شد. (۲)

در این بخش، محمد باقری هدف حملات دو ماه اخیر دشمن را تبلیغاتی و به دستآوردن زمان برای بازسازی یگانهایش توصیف و اظهار کرد: «دشمن بعد از عملیات والفجر ۸ حدود یک ماه، پاتکهای بسیار سنگینی کرد و حدود ۸۰ درصد از واحدهای سازمانش را که قویترین واحدهای ارتش عراق بودند، وارد عمل کرد که اینها ۵۰ تا ۷۰ درصد تلفات و خسارت داشته‌اند. عراق [وقتی] م توجه شد با این وضع نمیتواند ادامه دهد، مجبور به بازسازی شد. از سویی، از حیث تبلیغات جهانی با شکست سنگینی که خورده بود بسیار به ضررش شده بود. پشتیبانی بسیاری از کشورها را داشت از دست میداد؛ زیرا هم کشورهای حاشیه خلیج فارس و هم ابرقدرتها واقعاً از وضع فرماندهی و ارتش عراق در مقابله با ایران به تردید افتاده بودند. لذا [سران عراق] فکر کردند چه کاری برای جبران این شکست کنند تا آماده عملیات وسیعتر در منطقه فاو شوند. در این سه ماه، آمدند با اجرای عملیتهای محدود و نیمهگسترده ... که همراه

ص: ۳۲۸

۱- ۶. سند شماره ۱۲۱۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه، مهدی انصاری، ۲۲/۲/۱۳۶۵ تا ۳۱/۲/۱۳۶۵، صص ۱۲ - ۱.

۲- از نیمه دوم جلسه، علاوه بر سایر حضار محسن رضایی جانشین فرمانده قرارگاه خاتمالانیا(ص) و فرمانده کل سپاه پاسداران نیز در جلسه حضور یافت.

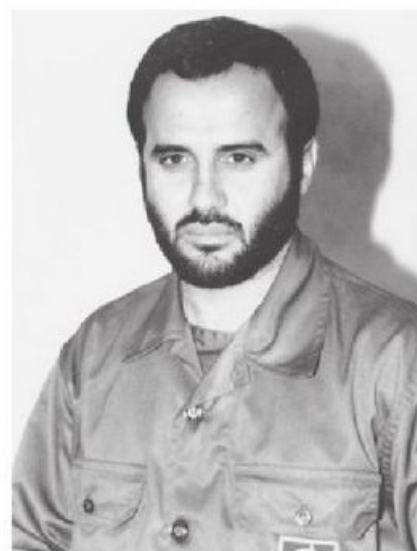
با جنگ روانی و تبلیغات بود ... سعی کردند وانمود کنند در مقابل یک پیروزی که ایران [در فاو] به دست آورد، آنها چندین پیروزی کوچک و یک پیروزی نسبتاً بزرگ به دست آورده‌اند و اکنون آنها این پیروزیها را در مقایسه با عملیات والفجر ۸ در یک کفه ترازو قرار می‌دهند، ... همچنین تبلیغات وسیعی شروع کرده که نیروی زیادی داریم و آماده عملیات وسیع در فاو هستیم.»

محمد باقری در ادامه در خصوص وضعیت منطقه عمومی فاو گفت: «عراق در حال حاضر حدود شش لشکر سازمانی (لشکرهای ۲، ۳، ۵، ۶، ۷ و گارد ریاست جمهوری) استقرار داده است که بعضاً پنجاه درصد بازسازی شده‌اند و برخی دیگر کامل بازسازی شده و آماده مأموریت هستند. عراقی‌ها در تبلیغاتی گسترده اعلام کرده‌اند به سازمان ارتش عراق ۲۵۰ هزار نیرو افزوده شده، ولی براساس اطلاعات دقیق، بیش از ۱۰ هزار نفر (حدود دو تیپ) نیستند. عراق با شناسایی خطوط پدافندی ضعیف ما، تلاش دارد با عملیات محدود، خودش را آماده عملیات وسیع در منطقه فاو نماید. به طوریکه طی دو هفته اخیر، بخشی از استعداد زرهی لشکر گارد را به محور دریاچه نمک منتقل نموده است و واحدهای پیاده لشکر گارد را روی سیلبندهای دریاچه نمک مستقر کرده است.»

در ادامه جلسه، غلامعلی رشید خاطرنشان کرد که هدف دشمن از سلسله عملیاته‌ای جدید ضربه زدن و تجزیه کردن سازمان رزم و گرفتن توان ۵۰ گردان از ما است. حتی اگر جلوی تهاجم دشمن در فکه و پیچ انگیزه را بگیریم، به ظاهر موفق میشویم تا مانع پیشروی آنها شویم، ولی در عمل این سازمان ما است که ضربه می‌خورد و دشمن آماده می‌شود تا در جایی دیگر به ما حمله کند. تاکتیک دشمن این است که با حجم آتش سنگین جلو بیاید و تلاش میکند تلفات هم ندهد.

محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران با اشاره به عملیاته‌ای دشمن در دو ماه اخیر، در مناطق شریانی، سومار، منطقه عملیاتی والفجر ۹ و والفجر ۴، حمله به جزیره مجنون و پاتک در فاو، ارزیابی دقیقتر توان دشمن و خودی را ضروری دانست و گفت: «۱۰ حمله در ۱۰ نقطه با این ویژگی که توانایی همزمان حمله در دو منطقه را از خود نشان داده [مهم] است. ... به عبارتی هر ۱۲ روز، یک بار، در دو نقطه حمله کرده است ... حملاتی که بعضاً تا ۵ روز ادامه یافت. تا اینکه در فکه [۱۳/۲/۱۳۶۵] متوقف شد، سپس رفت منطقه دیگر، دوباره آمد به این سمت.» رضایی این رفتورگشت را ناشی از محدودیت توان دشمن ارزیابی کرد و افزود: «در این مقطع معلوم شد که دشمن نمیتواند هم در فکه و هم در پیچ انگیزه بیاید [و بجنگد] یا نمیتواند هم در پیچ انگیزه باشد و هم در شریانی ... اگر می‌توانست با این توزیع نیرو حتماً این کار را تمام میکرد، ولی [نشان داد که] توانش همین است ... در عین حال ما همواره استعدادی به میزان ۲ تیپ یا ۱۰ گردانمان در منطقه به وسعت ۸ تا ۱۵ کیلومتر مربع درگیر بوده است.» فرمانده کل سپاه این ضعف را مغتنم دانست و با ضرورت تغییر رویکرد از دفاع به حمله گفت: «برای اینکه ما [دوباره] ابتکار عمل را در دست داشته باشیم باید ارزیابی درستتری از توان دشمن به دست بیاوریم. باید برای قدرت پدافندی و آفندی سریع [که در نظر داریم] برنامه ریزی کنیم. اگر قرار باشد اینطور در ابهام باشیم و ندانیم چقدر نیرو

و توان داریم و چه استعدادی را برای پدافند یا آفند به کار بگیریم و همینطور منتظر بمانیم، ... دشمن [توان ما را هم] میفهمد. یعنی تمام [حامیان عراق در] دنیا روی توان ما ارزیابی میکنند که اگر اینها توان داشتند حتماً [به حملاتشان در] امالقصراً ادامه میدادند و آنجا را میگرفتند. الآن توان ما دستشان آمده، دیگر احتیاج ندارد برود ببیند ما کجا میخواهیم حمله کنیم. چون مطمئن است ما توان حمله نداریم. ... سه تا از حملات ما که قرار بود توی این هفته شروع شود نیروهایش صرف پدافند شد. دشمن فعلاً هدفش کسب زمان است. ... الآن بنشینید دقیقاً محاسبه کنید ... اینکه شما میگویید ما نیروها را خردخرد وارد عمل کردیم، [شاید] حرف منطقی است، ولی وقتی [با این روش] نیرو وارد عمل میکنید چون توانتان با زمین منطقه نبرد تناسب ندارد، این خردخرد می‌رود در کام دشمن. یکی از دلایلی که بچه‌ها [یگانهای سپاه] عملیات را عقب انداختند، کمبود نیرو بود و میخواستند خردخرد به کار نگیرند. باید ارزیابی کنید که توان حملات چقدر است، وگرنه الآن اگر بخواهیم حساب کنیم ما باید در همه محورها پنج، شش گردان نیرو داشته باشیم. آیا اگر دشمن الآن یک تک فریب انجام دهد میتوانیم عکسالعملی نشان ندهیم؟ نه، برای اینکه ممکن است تک اصلی باشد. مثل فکه که آمد گردوغبار کرد بعد از پشت، پیچ انگیزه را آزاد کرد. از دویرج نیروهایش را عبور داد و به سمت اینجا [فکه] آورد. پس اینها [دقت در] برآورد می‌خواهد، ارزیابی از توان دشمن می‌خواهد. باید ارزیابی داشته باشیم که هدف بعدی عراق در چه نقاطی است. ما حداکثر میتوانیم احتیاط منطقه میمک، مهران و سومار را بگذاریم. باید [قدرت جابه جایی را بالا ببریم تا] اگر به سومار حمله کرد بتوانیم از احتیاط قصرشیرین [فوراً] استفاده کنیم. باید فاصله دو جبهه ای که احتمال حمله [عراق] است سنجیده شود، جاده‌ها و فاصلها [ی دو جبهه از همدیگر] میتواند توانایی دشمن و خودی را تعیین کند. ... ما نباید نقطهای فکر کنیم، بلکه محلی باید فکر کنیم. چون دشمن با این استراتژی با ما می‌جنگد. یعنی اگر ما یکجا برویم و نیرو هم خوب بچینیم، او از سه جا به ما میزند. پس لازمه‌اش این است که ما با ارزیابی دشمن، نقاط محتمل [به حمله] را حساب کنیم و متناسب با آن احتیاطها را در نظر بگیریم. ... پس بروید با این معیارها بنشینید و فکر کنید.»

غلامعلی رشید
مسئول طرح و عملیات قرارگاه خاتم الانبیا (ص)

در ادامه غلامعلی رشید، منطقه شلمچه و جزیره مینو را از جمله مناطق آسیب‌پذیر ذکر کرد. علی شمخانی با اعلام تجمع نیروی دشمن در منطقه چزابه، از اعزام دو گردان از تیپ ۲۱ امام رضا (ع) به این منطقه خبر داد. وی اولویتهای پدافندی را به ترتیب

فاو، جزایر مجنون، منطقه فکه و شرهانی عنوان کرد و بر اجرای عملیات در منطقه فاو برای امشب یا فردا شب، تأکید کرد.
سرهنگ ذاکری نیز با اعلام خبر

ص: ۳۳۰

افزایش نیروهای دشمن در منطقه میمک، احتمال حمله در این منطقه را دور از انتظار ندانست.

وی خاطرنشان کرد: «با توجه به گزارش یگانها در چند روز گذشته، به این نتیجه رسیدهایم که دشمن در روزهای اخیر، منطقه میمک را تقویت کرده و حدود ۵ گردان پیاده و یک گردان زرهی در این منطقه مستقر کرده و با توجه به ادعای ارضی در مورد این منطقه، احتمال هجوم به این منطقه و انگیزه اینکه از ما نیرویی بگیرد وجود دارد.»^(۱)

۱. چگونگی تأمین مهمات برای توپهای دوربرد و رفع دیگر کمبودهای موجود و همچنین همکاری بیشازپیش نیروی زمینی سپاه و نیروی زمینی ارتش برای غلبه بر مشکلات، از جمله موضوعات مورد بحث در بخش سوم جلسه بعد از ظهر امروز قرارگاه خاتمالانیا (ص) بود.

با توجه به استفاده فراوان از مهمات برای مقابله با پاتکهای شدید، پیدرپی و طولانی ارتش عراق در منطقه فاو و همچنین دفاع در برابر حملات متعدد ارتش بعثی به خطوط پدافندی رزمندگان در دو ماه اخیر، جبهه های خودی با کمبود شدید مهمات سلاحهای سنگین روبه رو شده است. سرهنگ جمالی در اینباره گفت: «مهمات توپخانه در دو قلم کاتیوشا و مینیکاتیوشا به وضعیت بسیار وخیمی و نزدیک به صفر رسیده است و هرچه جلوتر میرویم به مرز بحران نزدیک میشویم. این را به برادر محسن (رضایی) یا هرکس دیگر باید گفت. اعلام میکنیم که موجودی رو به صفر است. ما چه با نامه و چه شفاهی این وضعیت خطرناک را اعلام کردهایم.»

محسن رفیق دوست وزیر سپاه پاسداران، با اعلام اینکه مهمات ۱۰۷ و ۱۳۰ میلیمتری خریدهایم و تاریخ حمل آن به ایران نزدیک است، افزود: وضعیت موجودی مهمات مربوط به سپاه را به فرمانده سپاه اعلام کردهایم و باید طبق آن، برای مصرف برنامه ریزی کند. وی از سرهنگ جمالی خواست که در این زمینه با وزیر دفاع مذاکره کند. محسن رضایی نیز تأکید کرد مهمات مورد نیاز تا آخر سال جاری برآورد و رونوشت آن برای حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی ارسال شود.^(۲)

از سوی دیگر، با توجه به اعزام تعجیلی یگانهای سپاه پاسداران برای مقابله با هجوم ارتش عراق، این یگانها دچار کمبودهایی از جمله مهمات شدند و هرچند قرار بود یگانهای ارتشی مستقر در منطقه از آنها پشتیبانی کنند، اما طبق اظهارات جانشین فرمانده نیروی زمینی ارتش این امر به دلایلی از جمله محدودیت یگانهای ارتش و نداشتن مجوز برای این کار محقق نشد.

برای جلوگیری از بروز چنین مشکلاتی علی شمخانی و سرهنگ جمالی توافق کردند که مهمات لازم به یگانهای سپاه واگذار و رسید آن دریافت شود تا بعد از چند روز، واحد لجستیک نیروی زمینی سپاه، آن را به ارتش برگرداند.^(۳)

در ادامه جلسه موضوع تعمیر توپهای دوربرد در مناطق مختلف عملیاتی مورد بحث قرار گرفت. حسن شفیعزاده فرمانده توپخانه سپاه، درباره تعمیر و نگهداری توپها و رفع نیاز

ص: ۳۳۱

- ۲-۸. سند شماره ۱۸۲۹۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بررسی اهداف دشمن در پیچ انگیزه، (قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ۲۲/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۷۹۴)، مهدی انصاری، صص ۳۱ - ۲۷؛ و - سند شماره ۱۸۲۹۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تحلیل حملات اخیر دشمن، (قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ۲۳/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۷۹۵)، مهدی انصاری، صص ۶۹ و ۷۰؛ و - سند شماره ۱۲۱۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۶.
- ۳-۹. سند شماره ۱۸۲۹۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۰ و ۳۱.

توپهائی که قطعه لازم دارند پیشنهاد کرد دو نماینده یکی از سپاه و دیگری از ارتش برای بررسی مشکلات و نیازمندی قطعات مشخص شود.^(۱)

همچنین تشکیل قرارگاههای مشترک سپاه و ارتش در جنوب و غرب و وظایف آن موضوع دیگر جلسه امروز، بود. اعضای جلسه بر ضرورت تشکیل چنین قرارگاههایی برای هماهنگی دو سازمان ارتش و سپاه و دسترسی آسان فرماندهان به یکدیگر تأکید و درمورد راهاندازی قرارگاههای مشترک در جبهه شمالی، مذاکره کردند و مقرر شد برای بررسی و نتیجهگیری دراینزمینه رحیم صفوی و سرهنگ جمالی عازم جبهه شمال غرب شوند.^(۲)

۱. فرمانده و مسئولان واحدهای نیروی زمینی سپاه پاسداران در جلسه شامگاه امروز، با حضور فرمانده کل سپاه و وزیر سپاه پاسداران، کمبودهای لجستیکی و نیروی انسانی برای ادامه نبرد با دشمن را مطرح و از وضعیت کنونی اظهارنگرانی کردند.^(۳) وزیر سپاه پاسداران باوجود اشاره به کاهش شدید درآمد ارزی دولت، درباره خرید برخی اقلام ضروری تا دو ماه دیگر، ابراز امیدواری کرد.

در آغاز جلسه فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران با اشاره به سلسله حملات اخیر ارتش عراق به خطوط پدافندی و ضرورت افزایش توان رزمی نیروهای خودی برای مقابله با قوای دشمن، گفت که برای رفع کمبود نیروی انسانی به ۸۵ هزار پاسدار و ۲۶۰,۰۰۰ پاسدار مشمول نیاز است. که درحالحاضر ۱۲۰,۰۰۰ بیشتر نداریم. وی اصلیتترین کمبودهای موجود را خودرو، ماشینآلات مهندسی، مهمات، قطعات یدکی سلاحها و ماشینآلات، تجهیزات پدافند شیمیایی و مواد غذایی کنسرو شده اعلام کرد.

به گفته اکبر غمخور مسئول پشتیبانی سپاه پاسداران، برای تکمیل تجهیزات سازمانهای یگانها، طبق سازماندهی قبلی حداقل ۱۸۰۰ تویوتا وانت لازم است و برای سازمان جدید یعنی ۷۵ گردان جدید و یگانهای تازهتأسیس که به تازگی ابلاغ شده، درمجموع ۳۵۰۰ خودروی تویوتا نیاز است. درحالیکه دو، سه سال است به سپاههای نواحی تویوتا واگذار نشده است. وی سایر امکانات موردنیاز برای تکمیل سازمان فعلی را ۶۶۰ تویوتا تانکر، ۹۹۰ آمبولانس، ۴۱۰ جیب فرماندهی، ۲۹۵ جیب مسلح به تفنگ ۱۰۶، ۳۵۰۰ موتورسیکلت، ۱۵۰ جرثقیل،

ص: ۳۳۲

۱- ۱۰. سند شماره ۱۲۱۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۸ و ۹.

۲- ۱۱. سند شماره ۱۸۲۹۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲ و ۳ و ۳۸ - ۳۵.

۳- این جلسه ساعت ۲۰:۵۰، در پایگاه منتظران شهادت اهواز آغاز شد و ساعت ۲۳:۳۰، پایان یافت. برادران حاضر در جلسه عبارت بودند از: محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، علی شمعخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه، محسن رفیق دوست وزیر سپاه، سیدعلی حسینی تاش مسئول ستاد نیروی زمینی سپاه، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه قدس، حسین ظریفمنش مسئول واحد نیروی انسانی سپاه، حسن شفیعزاده فرمانده توپخانه سپاه، محمد باقری مسئول واحد اطلاعات نیروی زمینی سپاه، پاکپور مسئول واحد زرهی سپاه پاسداران، محمدباقر نیکخواه مسئول واحد پدافند شیمیایی، رجایی مسئول به داری، خلخالی مسئول واحد

پدافند هوایی نیروی زمینی سپاه، محمدابراهیم سنجقی مشاور فرمانده سپاه، اکبر غمخوار مسئول واحد پشتیبانی سپاه، محمد ستار وفایی از مسئولان مهندسی قرارگاه خاتمالانیا(ص) و مهدی انصاری راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران.

۵۰۰ کمپرسی، ۳۶۰ مینیوس و... برشمرد. غمخوار میزان تجهیزات انهدامی در دوران طولانی نبرد والفجر ۸ را بسیار عمده اعلام کرد. وی همچنین افزود به تازگی ۱۲۰۰ تویوتا وانت و ۳۰۰ آمبولانس خریداری شده که از هفته آینده به تدریج وارد می شود. اکبر غمخوار هزینه استفاده از کمپرسیهای مردمی که کرایه روزانه آنها ۲۵۰۰ تومان است را کلان توصیف کرد و گفت: «پیشنهاد خرید ۱۰۰۰ کمپرسی برای جنگ هنوز عملی نشده است.» وی خودروهای مناسب برای نقلوانتقال نیرو، کشیدن توپ، کاتیوشا، تویوتای شنیدار و خودروهای رفع آلودگی حملات شیمیایی را از دیگر کمبودهای موجود اعلام کرد.

غمخوار ضمن اعلام نیاز به قطعات مصرفی خودروها و لاستیک، کمبود ماشینآلات مهندسی و راهسازی، قطعات یدکی آنها و همچنین قطعات یدکی خودروهای تویوتا و موتورسیکلتها گفت: «برخی قطعات نیست، برخی هم به دلیل مشکلات ارزی قابلتیه نیست.» وی درمورد مهمات افزود که با توجه به خریدهایی که انجام شده مهمات توپخانه مشکلی ندارد، ولی مهمات ادوات و سلاحهای ضدزره با کمبود و مشکلات زیادی روبه رو است. موجودی مهمات خمپاره ۸۱ میلیمتری به صفر رسیده و با کمبود مهمات خمپاره ۶۱ و ۱۲۰ مواجه هستیم. از مشکلات اساسی، مهمات موشک تاو و موشک مالیوتکا است. مهمات آموزشی و کمکآموزشی هم نداریم.»

غمخوار همچنین درمورد وضعیت سلاحهای سبک اظهار کرد: سلاحهای انهدامی یگانها در طول والفجر ۸ را تأمین کردهایم، ولی با ابلاغ اخیر برای تشکیل ۷۵ گردان جدید، با کمبود سلاح مواجه میشویم. از وسایل اصلی نیروهای اطلاعات و شناسایی دوربین است. گفته شد که دوربین بسیاری از واحدها در عملیات منهدم شده است و واحد تدارکات موجودیاش به صفر رسیده و نمیتواند جایگزین کند. وی اضافه کرد به دلیل نداشتن سیستم، خرید قطعات تانک بسیار مشکل است، هرچند به تازگی مقداری از مجارستان خریداری شده است. غمخوار درباره وسایل سنگرسازی و استحکامات مثل تیرآهن، پلित و گونی گفت که اینها کمبود کشور است، پلित اصلاً نیست.

از مشکلات دیگر یگانهای رزم، کمبود محل اسکان نیرو در جبهه ها اعلام شد. مسئول واحد پشتیبانی سپاه پاسداران دراینزمینه توضیح داد که بخشی از این مشکل را با استفاده از ساختمانهای پیشساخته حل کردهایم، ولی تولید آن کم است.

حسن شفیعزاده فرمانده توپخانه نیروی زمینی سپاه، ازجمله مشکلات توپخانه را کمبود توپهای کالیبر متوسط و قطعات یدکی توپها ازجمله توپهای ۱۳۰ و کاتیوشا، امکانات کمکآموزشی، نیاز به آموزشهای تعمیر و نگهداری توپهای مختلف و نیاز به خودروهای بیشتر از ۸ تن برای نقلوانتقال توپها اعلام کرد.

محمدباقر نیکخواه مسئول واحد پدافند شیمیایی، در ادامه جلسه با توجه به افزایش و گسترش حملات شیمیایی عراق، بر ضرورت آموزش کافی نیروها و تهیه تجهیزات لازم تأکید کرد و گفت: «امکانات فعلی جوابگوی این تکههای شیمیایی گسترده نیست.» وی افزود: رزمندگان، عزیزان

این کشور هستند که به امانت، دست ما سپرده شده‌اند. نیکخواه از جمله مشکلات را کمبود ماسک، نارسا بودن دستگاههای شناسایی و آشکارسازی نوع گاز شیمیایی و دستگاههای رفع آلودگی برشمرد. نیکخواه کیت‌های آشکارساز موجود را ابتدایی و باقیمانده از جنگ دوم جهانی اعلام کرد و گفت: «دستگاههای جدید اتوماتیک ساخته شده که عراق هم چند دستگاه از آلمان خریده است.» وی ادامه داد وزارت سپاه و جهاد سازندگی دستگاههایی برای خنثیسازی و رفع آلودگی مواد شیمیایی ساخته‌اند. نیکخواه بر ضرورت بررسی و استفاده از طرحهای متخصصان شیمی، طرحهای استفاده از هواپیما و بالگرد، استفاده از ماشینهای آتشنشانی برای خنثیسازی مناطق آلوده گسترده، ضرورت آموزش نیروها و تهیه متون آموزشی تأکید کرد.

در ادامه جلسه، محمد ستار وفایی از مسئولان قرارگاه مهندسی خاتمالانیا(ص)، گفت: سپاه پاسداران ۱۰۰ گردان مهندسی دارد. ۱۸۷۰ دستگاه مهندسی کمبود داریم که این با توجه به سازمان قبلی است و چون قرار است سازمان گسترش یابد، نیازها بیش از این است. وی افزود استحکامات در عملیات مصرف شده و برای پدافند چیزی باقی نمانده است.

خلخالی مسئول پدافند هوایی نیروی زمینی سپاه، مشکلات این واحد را تعمیرات و مرکز آن، پادگانهای آموزشی و پشتیبانی آموزشی ذکر کرد و با اعلام اینکه ۱۲۸ توپ ضد هوایی موجود است، خاطرنشان کرد که تعداد دیگری توپ نیز مورد نیاز است.

دکتر رجایی مسئول به داری سپاه پاسداران، در ادامه جلسه وضعیت دارو را مطلوب اعلام کرد و درمورد بخشی از نیازهای پزشکی گفت: ۵۰ درصد کمبود آمبولانس داریم. همچنین به اتوبوس آمبولانس و قایق آمبولانس و محل سقفدار در اهواز برای ۵۰۰ تخت بیمارستانی نیاز داریم. (۱)

پس از توضیحات مسئولان، محسن رفیق دوست وزیر سپاه پاسداران، به بیان وضعیت خرید و تولید اقلام دفاعی مورد نیاز سپاه پاسداران پرداخت. وی در ابتدا توجه حاضران را به کاهش شدید درآمد ارزی کشور جلب کرد و گفت که درآمد ارزی کشور در سال گذشته حداقل ۱۵ میلیارد دلار بود که ۵/۳ میلیارد دلار آن به دفاع اختصاص داده شد، اما امسال درآمد ارزی کشور حداکثر ۹ و حداقل ۷ میلیارد دلار پیش بینی می شود که ۲ میلیارد دلار آن به دفاع اختصاص یافته است.

وزیر سپاه پاسداران با اشاره به اینکه دریافت ارز برای خریدهای خارجی با دشواری انجام می شود، گفت: تعدادی اتوبوس، مینیوس و وانت پیکان تهیه شده که در حال انتقال به انبار است. وی با اعلام اینکه تعداد ۱۲۰۰ وانت تویوتا با مشکلات بسیار خریداری شده که بخشهای دیگری نیز متقاضی این خودروها هستند، با توجه به نیاز شدید یگانهای رزمی سپاه پاسداران، از فرماندهی سپاه خواست در برابر درخواست بخشهای دیگر مقاومت کند. وی افزود: حدود ۶۰۰ دستگاه مهندسی را به پای خرید رسانده‌ایم و منتظر اختصاص ارز هستیم. وی تأمین ارز را کاری دشوار و پرفشار اعلام کرد.

محسن رفیق دوست درمورد مهمات گفت: مهمات توپخانه بجز کاتیوشا طبق روال گذشته فراهم می شود. از پاییز، ماهانه، ۱۵ هزار گلوله توپ ۱۲۲ میلیمتری تولید میکنیم. مهمات بیشتر تانکهای

۱-۱۲. سند شماره ۱۸۲۹۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۵۷ - ۱؛ و - سند شماره ۱۲۱۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۵ - ۱۲.

موجود را خریدهایم. درمورد مهمات مینیکاتیوشا مشکلی نداریم، ولی درمورد مهمات سایر ادوات و خمپاره‌اندازها تا دو ماه دیگر، مشکل داریم. وی افزود: حدود ۵۰۰ قبضه توپ دوربرد، ۴۰۰ قبضه توپهای پدافند هوایی، قطعات تانکهای تی ۶۲ و تی ۷۲ و اقلام دیگری خریداری شده که به تدریج وارد می‌شود. سلاح آر.پی.جی ۷ تولید سپاه مورد تأیید قرار گرفته و در آینده مشکلی در تأمین آن نداریم و تا آخر سال، ۳ هزار قبضه انواع خمپاره‌انداز تولید میکنیم. همچنین برای تولید ماسک شیمیایی یکبارمصرف در تلاش هستیم؛ قرار است تعدادی هم از همین ماسکهای فعلی خریداری شود. اخیراً گفته شده که فرانسه رادار رازیت می‌فروشد، ولی بعید است بفروشد.

وزیر سپاه پاسداران در ادامه گفت که با توجه به افزایش گسترده اعزام نیروهای مردمی به جبهه‌ها که برای ما قابلپیش بینی نبود، دچار کمبود لباس و پوتین هستیم که برای رفع کمبود آنها تلاش خواهیم کرد. وی درمورد برخی وسایل تبلیغات مثل بلندگو و ... گفت: این وسایل را می‌خریم، ولی برای خرید دوربین، ضبط و امثال اینها فعلاً بودجه نداریم. (۱)

مسئول ستاد نیروی زمینی سپاه در ادامه جلسه نیاز سازمان رزم سپاه پاسداران به نیروی انسانی را تشریح کرد و گفت: «با توجه به دستور گسترش سازمان رزم از ۱۷۰ گردان به ۱۸۰ گردان و ۷۵ گردان احتیاط و نیز نیازهای مناطق مختلف کردستان به نیرو، در هر زمان باید ۱۰۰ هزار نیرو در سازمان رزم فعال باشند. با این حساب و با در نظر گرفتن نوبه ای‌کردن اعزام نیروها، در مجموع باید ۱۶۰ هزار نیرو داشته باشیم که فعلاً ۶۸ هزار نیروی پاسدار داریم، یعنی در حال حاضر حدود ۱۰۰ هزار نیروی کادر کم داریم.» به گفته حسینیتاش مأموریت کوتاهمدت نیروهای بسیجی، کارایی آنان را کاهش داده است.

علی شمخانی در پاسخ به سؤال فرمانده کل سپاه درباره دلیل جذب کم پاسدار افتخاری، آن را ناشی از ناکافی بودن تبلیغات دانست و گفت: «تاکنون فقط ۱۶ هزار نفر به عنوان پاسدار افتخاری ثبت‌نام کرده‌اند.» حسین ظریفمنش نیز علاوه بر مشکلات مربوط به شیوه تبلیغات، نامشخص بودن وضعیت شغلی و حقوقی پاسداران افتخاری را مزید بر علت دانست. فرمانده کل سپاه راهکار پیشنهادی را جذب نیروی بسیجی و دانشجویان برشمرد و گفت: اگر نیروهای بسیجی را به جای سه ماه، شش ماه جذب کنید خیلی از مسائلتان حل می‌شود. همچنین ما ۱۲۰ هزار دانشجو داریم که میتوانید آنان را به عنوان پاسدار افتخاری جذب کنید. (۲)

۱. بامداد امروز، اجرای آتش مؤثر توپخانه خودی، مانع عملی شدن تصمیم دشمن برای حمله به منطقه بجلیه و شرهانی شد. در بعدازظهر روز جاری نیز حمله نیروهای تیپ ۱۰ سیدالشهدای سپاه در همین منطقه، تلفات و خساراتی به دشمن وارد کرد. در اینحال، سخنگوی نظامی عراق مدعی شد که ارتش عراق دو حمله ایران را در منطقه فکه دفع کرده است.

ص: ۳۳۵

۱- ۱۳. سند شماره ۱۸۲۹۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۵ - ۲۱.

۲- ۱۴. سند شماره ۱۸۲۹۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۵ و ۲۶.

واحد اطلاعات نیروی زمینی سپاه پاسداران در گزارشی درباره حوادث امروز منطقه فکه و شمال آن، اعلام کرد: «در ساعت ۵ بامداد ۲۲/۲/۱۳۶۵، ارتش عراق آتش تهیه شدیدی روی مواضع خودی اجرا کرد و قصد تک با نیروهای پیاده را داشت که با اجرای آتش متقابل، تک دشمن متوقف شد و ضایعاتی به واحدهای مهاجم وارد گردید. ارتش عراق در ساعت ۱۵ امروز نیز آتش شدید و انبوهی روی مواضع لشکر ۱۷ علیابنابیطالب (ع) سپاه اجرا کرد. در همین زمان، نیروهایی از تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) در تپه‌های غرب شیار بجلیه، به گروهی از نیروهای متجاوز حمله کردند. در این حمله تعدادی از افراد دشمن کشته و ۱۲ نفر از آنها اسیر شدند. در مجموع طی سه روز اخیر تا امروز، اسیران تخلیه شده بیش از ۶۰ نفرند.» (۱)

قرارگاه خاتمالانبیا (ص) در اطلاعیه‌های اعلام کرد که رزمندگان اسلام امروز، موفق به دفع دو حمله ارتش عراق در مناطق بجلیه و شرهانی در شمال فکه شدند. گفتنی است که حملات دشمن در این مناطق با به کارگیری یک گردان زرهی و دو گردان پیاده انجام شد. در این تهاجم تعدادی از مهاجمان کشته یا زخمی شدند و ۱۲ دستگاه تانک، تعدادی نفربر، خودرو و ادوات ارتش عراق نیز بر اثر اجرای آتش توپهای رزمندگان منهدم شد. (۲)

از سویی، رادیو صوتالجماهیر عراق به نقل از اطلاعیه نظامی شماره ۲۲۲۳ فرماندهی کل ارتش بعث عراق ادعا کرد که «نیروهای سپاه چهارم در بخش شرق میسان [فکه و شمال آن] توانستند دو حمله متوالی ایران را طی روز گذشته و امروز، دفع کنند و تلفات و خساراتی را [به آنها] وارد کنند.» (۳)

این رادیو در ادامه به نقل از سخنگوی نظامی عراق در همینباره گفت: «در ساعت ۹ صبح، نیرویی به استعداد یک گردان پیاده با پشتیبانی توپخانه و تانک سعی در نزدیک شدن به مواضع نیروهای سپاه قهرمان چهارم را داشت که نیروهای این سپاه توانستند اغلب افراد آن را نابود سازند.» همچنین ارتش عراق مدعی شد: «تلفات ایران در دو حمله ناکام، بیش از یک تیپ پیاده و تعداد زیادی زخمی و انهدام ۶ تانک، ۵ توپ ۱۰۶، یک موشک‌انداز لولهای، ۲ نفربر زرهی و ۹ خودروی مختلف بوده است.» (۴)

۲. مواضع ارتش عراق در مناطق ایلام، باختران، فاو و امالقصر هدف آتش توپهای دوربرد قرار گرفت و خسارات و تلفاتی به واحدهای عراقی وارد شد. ارتش عراق نیز همچنان برای تقویت قوای خود در منطقه فاو تلاش میکند.

به گزارش خبرنگار روزنامه جمهوری اسلامی، در تبادل آتش سلاحهای سنگین در مناطق ایلام و باختران، ضمن جلوگیری از نقلوانتقالات دشمن، ۳ سنگر اجتماعی، ۳ پست دیدبانی و یک خودروی ارتش عراق منهدم شد و تعدادی از نیروهای عراقی کشته شدند. همچنین در محورهای فاو - بصره و فاو - البحر با اجرای آتش مؤثر سلاحهای دوربرد نیروهای خودی چندین انبار مهمات، یک خودروی فرماندهی و ۳ کامیون حامل تجهیزات عراق خسارات دید.

ص: ۳۳۶

۲- ۱۶. روزنامه رسالت، ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۳- ۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۴، ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۱، رادیو صوتالجماهیر، ۲۲/۲/۱۳۶۵.

۴- ۱۸. همان، صص ۵ و ۶، بخش عربی رادیو صوتالجماهیر، ۲۲/۲/۱۳۶۵.

بنا بر اعلام قرارگاه خاتمالانیا(ص)، ساعت ۱۰:۳۰ امروز، تأسیسات بندری امالقصر هدف آتش توپهای دوربرد ایران قرار گرفت و خسارات سنگینی به آن وارد شد.(۱)

واحد اطلاعات ژاندارمری جمهوری اسلامی نیز اعلام کرد که ارتش عراق در نظر دارد با استفاده از هواپیما و بالگرد تعدادی از عشاير طرفدار خود را از منطقه سلیمانیه در جبهه شمال غرب، برای تقویت نیروهای مستقر در فاو اعزام کند.(۲)

۱. قرارگاه مقدم رمضان در مکاتبه با فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا(ص) ضمن اشاره به حمله عراق در منطقه گردشوان درمورد احتمال سقوط ارتفاعات کرگزین، کلاشین و ارتفاعات منطقه عمومی اشنویه و نیز تجمع نیروهای عراقی در منطقه چوارتا و احتمال حمله آنها هشدار داد. قرارگاه نجف ۲ هم از تحرکات جدید عراق در منطقه مهران خبر داد.

محمدباقر ذوالقدر فرمانده قرارگاه رمضان، در اولین دقایق بامداد امروز، در تماس با قرارگاه نیروی زمینی سپاه اعلام کرد که دشمن در منطقه گردشوان و کوه سروکه، تک کرده و ارتفاعات منطقه گردشوان که نیروهای ارتش در آن مستقر بودند را تصرف کرده است.(۳) اکنون ارتفاعات بریزین، کرگزین و کلاشین به شدت در خطر سقوط می باشد و با توجه به موقعیت راهبردی ارتفاعات یادشده و اخبار مکرری که از یک ماه پیش تاکنون، درباره قصد دشمن برای تصرف کوههای مذکور رسیده است، سقوط آنها درصورت سستی در پدافند حتمی می باشد.

فرمانده قرارگاه رمضان با توجه به اهمیت این ارتفاعات، به ویژه کلاشین در عملیاتیهای منظم و نامنظم، درخواست کرد برای حفاظت و پدافند از آنها به یگانهای مستقر در منطقه دستور لازم داده شود و تأکید کرد که «درصورت تصرف ارتفاعات کلاشین، شهر اشنویه و پادگانهای پسوه و جلدیان و کلیه جادههای منتهی به مرز از نقده، زیر تیر مؤثر توپخانه دشمن قرار خواهد گرفت.»(۴)

قرارگاه رمضان همچنین با اعلام خبر تجمع ۱۵ هزار نیروی کرد عراقی در مناطق چوارتا، کنارود و دره شیر و احتمال حمله آنها افزود تعدادی از نیروهای ارتش عراق با سلاح سبک و سنگین از منطقه دربندیخان وارد چوارتا شدهاند.(۵)

به گزارش قرارگاه نجف ۲، در منطقه مهران، نیروهای عراقی اقدام به ایجاد ۱۸ موضع توپ و تانک کردهاند و تعدادی دیگر نیز درحال حفر کانال میباشند.(۶)

۲. در حمله امروز هواپیماهای عراقی به جزیره خارک، لولههای انتقال نفت خسارت دید. عراق ضمن تکذیب خبر ایران مبنی بر سرنگونکردن یک جنگنده عراقی، ادعا کرد به یک هدف بزرگ دریایی در نزدیکی سواحل ایران، حمله کرده است. ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی درمورد احتمال حملات هوایی شدیدتر عراق به منابع حیاتی ایران، هشدار داد.

ص: ۳۳۷

- ۳- ۲۱. سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه، مهدی انصاری، ۱۲/۲/۱۳۶۵ تا ۲۲/۲/۱۳۶۵، ص ۱۵۳.
- ۴- ۲۲. سند شماره ۱۳۴۱۰۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه رمضان به فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا(ص)، ۲۲/۲/۱۳۶۵.
- ۵- ۲۳. سند شماره ۱۸۵۴۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات قرارگاه رمضان به ناحیه ۲ مریوان، ۲۲/۲/۱۳۶۵.
- ۶- ۲۴. سند شماره ۱۳۹۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه عملیاتی نجف ۲، شماره ۱۱۵، ۲۷/۲/۱۳۶۵، صص ۲ و ۳.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، ساعت ۱۲:۱۳ امروز، دو هواپیمای عراقی از ارتفاع بالا- با ریختن ۴ بمب جزیره خارک را هدف قرار دادند. بر اثر اصابت این بمب به لوله‌های انتقال نفت خام، خسارتهایی به آنها وارد شد. این حمله، آتشسوزی و تلفاتی نداشت. (۱)

ارتش عراق در اطلاعیه نظامی امروز خود، علاوه بر اعلام حمله به جزیره خارک، ادعا کرد هواپیماهایش در ساعت ۹:۰۶ (ساعت ۸:۳۶ به وقت تهران)، یک هدف دریایی بزرگ را در نزدیکی سواحل ایران مورد حمله دقیق و مستقیم قرار داده‌اند. (۲)

رادیو آمریکا در بخش شامگاهی خود، ضمن اشاره به اطلاعیه عراق درباره هدف قرار دادن جزیره خارک و حمله به یک هدف بزرگ دریایی، اصطلاحی که عراق برای توصیف حمله به نفتکش‌ها به کار میبرد، افزود: «شرکتهای امدادی دریایی در خلیج فارس درمورد دریافت پیامهای کمک از کشتیها در منطقه خلیج فارس گزارشی منتشر نکرده‌اند.» (۳)

از سوی دیگر، عراق بیانیه ایران را درباره سرنگونی یک هواپیمای عراقی با موشکهای زمین به هوا در روز گذشته، تکذیب کرد. (۴)

فرماندهی اطلاعات ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران در نامه‌ای به دبیرخانه شورای عالی دفاع با اشاره به حمله هوایی عراق به پالایشگاه تهران در روز ۱۷/۲/۱۳۶۵، اعلام کرد: «با نگرش به امکانات نیروی هوایی عراق و نیز دارا بودن موشکهای پیشرفته هوا به زمین لیزری و هواپیماهای مدرن میگ ۲۵، سوخوی ۲۵، میگ ۲۷، میراژ اف ۱ و توپولوف ۲۲ نیروی هوایی آن کشور را قادر ساخته که در هر زمان تأسیسات حیاتی و حساس جمهوری اسلامی را در عمق مورد تهدید قرار دهد. بنابراین با توجه به فعالیت متقابل نیروی هوایی خودی علیه هدفهای اقتصادی دشمن، انجام هرگونه عملیات شدیدتر از سوی نیروی هوایی عراق علیه منابع حیاتی جمهوری اسلامی ایران در آینده متصور است.» (۵)

۳. به گفته یک افسر پناهنده عراقی، بر اثر انفجار یک انبار گلوله‌های شیمیایی عراق، در فروردین ماه سال جاری در شرق دریاچه نمک (منطقه فاو) تعداد زیادی از نیروهای عراقی کشته شدند.

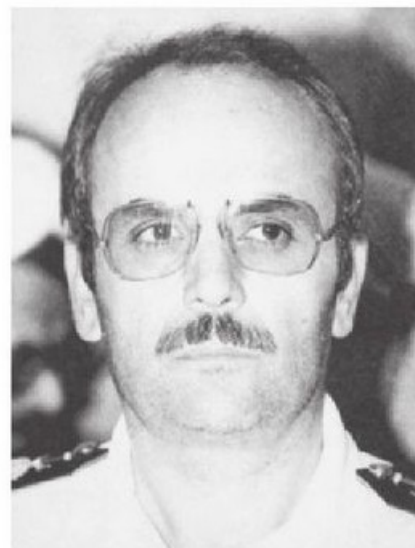
روزنامه اطلاعات در شماره امروز خود، به نقل از یک افسر ارتش عراق که به تازگی در منطقه عملیاتی والفجر ۸ به ایران پناهنده شده، نوشته است که در روز ۲۸/۱/۱۳۶۵، در پی اجرای آتش توپخانه ایران، یک انبار بزرگ گلوله‌های شیمیایی در شرق دریاچه نمک منفجر شد و تعداد زیادی از نیروهای ارتش عراق کشته یا مجروح شدند.

وی گفت: «هفت لشکر و تیپ که در منطقه شرق دریاچه نمک مستقر بودند، به علت گستردگی پخش گازهای شیمیایی صدمات سنگینی دیده‌اند. البته وزش باد در منطقه به افزایش تعداد مجروحین این حادثه کمک زیادی کرد، به نحوی که تا شعاع چندین کیلومتر، منطقه از گازهای

- ۱- ۲۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۴، ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۲/۲/۱۳۶۵.
- ۲ - ۲۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۱، رادیو بغداد، ۲۲/۲/۱۳۶۵.
- ۳- ۲۷. همان، ص ۳، رادیو امریکا، ۲۲/۲/۱۳۶۵.
- ۴- ۲۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۴، ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۷، رادیو لندن، ۲۲/۲/۱۳۶۵.
- ۵- ۲۹. سند شماره ۱۰۸۷۹۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی اطلاعات سماجا به دبیرخانه شورای عالی دفاع، ۲۲/۲/۱۳۶۵.

شیمیایی پوشانده شده بود.» این افسر عراقی افزود: «جمع کثیری از نیروهای تحت‌امر من نیز در جریان انفجار این گلوله‌های شیمیایی جان خود را از دست دادند یا به سختی مجروح شدند.» وی در خاتمه خاطرنشان کرد: به دلیل اینکه در سالهای گذشته، با نیروهای مبارز و مسلمان عراقی از جمله حزب الدعوه همکاریهایی داشتم و در هنگام وقوع این حادثه در مرخصی بودم، فرماندهان عراقی تصور کردند که مختصات این انبار مهمات را من به نحوی به نیروهای ایرانی رسانده‌ام و به دلیل همین سوءظن که تهدید جدی را م‌توجه جان من کرده بود، تصمیم گرفتم به جمهوری اسلامی پناهنده شوم. (۱) (۲)

۱. فرمانده نیروی دریایی ارتش ایران در واکنش به مزاحمت ناوشکنهای امریکایی و فرانسوی در خلیج فارس برای واحدهای نیروی دریایی ایران که مأموریت بازرسی کشتیها را دارند، در اخطار شدیداللحنی اعلام کرد در صورت تکرار اینگونه مزاحمتها به شدت با آنها برخورد خواهد شد. این اظهارات با واکنش امریکا و فرانسه مواجه گردید. امروز، یک فروند کشتی در خلیج فارس مورد بازرسی قرار گرفت.

ناخدا ملک‌زادگان فرمانده نیروی دریایی
ارتش جمهوری اسلامی ایران

فرمانده نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران امروز، در گفتوگویی با روزنامه اطلاعات آخرین تحولات و تحرکات ناوهای امریکایی و فرانسوی را در آبه ای خلیج فارس و دریای عمان تشریح کرد. ناخدا ملک‌زادگان با اشاره به استقرار ۳ ناوشکن موشک‌انداز امریکایی و فرانسوی در اطراف حریم امنیتی ایران، گفت: «دو ناوشکن امریکایی "دیوید آر.ری" و "وای پرل" به همراه یک ناو موشک‌انداز فرانسوی که هر سه مجهز به هلیکوپتر میباشند هماکنون در اطراف حریم امنیتی ایران در حال گشت‌زنی میباشند. این ناوشکنها که عموماً در اطراف آبه ای ساحلی کشورهای حاشیه خلیج فارس و خصوصاً نزدیک

ص: ۳۳۹

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی گزارش داد: به دنبال اظهارات این اسیر عراقی، از مسئول بیمارستان صحرایی حضرت فاطمه (س) در منطقه عملیاتی والفجر ۸ کسب اطلاع شد که آیا در روز پنجشنبه ۲۸ فروردین از رزمندگان ایرانی کسی به علت استنشاق گازهای شیمیایی مصدوم شده بود یا نه و آیا کسی به این بیمارستان منتقل شد؟ وی گفت: انتقال بعضی مجروحان به

بیمارستان با توجه به اینکه در آن روز نه بمباران شیمیایی و نه گلولهباران شیمیایی شده بود، برای ما تعجببرانگیز بود. این مسئول افزود: بحمدالله جراحات نیروهای خودی آنچنان گسترده و عمیق نبود و چند تن از آنان در همین بیمارستان مداوا و جمعی نیز برای ادامه معالجه به تهران اعزام شدند. [روزنامه اطلاعات، ۲۲/۲/۱۳۶۵، ص ۱۵]

۲- ۳۰. روزنامه اطلاعات، ۲۲/۲/۱۳۶۵، ص ۱۵.

سواحل عمان و فجیره استقرار یافته‌اند، برخی اوقات به عنوان اسکورت و قدرتمایی، همراه کشتیهای کشورهای جنوبی منطقه تردد میکنند.» وی افزود: «به تازگی مشاهده می شود که این کشتیها در اجرای مأموریت واحدهای نیروی دریایی کشورمان در امر بازرسی کشتیهایی که دارای کالا- برای رژیم عراق هستند، مزاحمتهایی را ایجاد میکنند که ما از طرق مختلف به این کشتیها هشدار داده‌ایم، لیکن اگر این کار آنها ادامه پیدا کند و در اجرای مأموریت واحدهای ما اختلالی ایجاد کنند، شدیداً با آنها برخورد خواهیم کرد.» ناخدا ملکزادگان در ادامه خاطرنشان کرد: «ما کماکان به وظیفه خطیر خویش مبنی بر بازرسی کشتیهای مشکوک به حمل کالا برای رژیم عراق ادامه میدهم ... و در صورتیکه اسکورت کشتیهای حامل کالا برای رژیم عراق از سوی ناوهای امریکایی همچنان ادامه یابد و برایمان مسجل شود که حضور این کشتیها تهدیدی علیه منافع ما به حساب می آید، آن موقع قاطعانه وارد عمل خواهیم شد.» وی همچنین هشدار داد: «کشتیهای امریکایی باید از این مسئله اجتناب ورزند تا در آینده درگیری پیش نیاید. این اخطار ما جدی است و تاکنون از طرق مختلف به کشتیهای امریکایی اعلام شده است.» (۱)

چند ساعت پس از اظهارات ناخدا ملکزادگان، خبرگزاری فرانسه از پاریس، واکنش منابع فرانسوی را چنین منعکس کرد: «منابع فرانسوی اعلام کردند هیچ مشکل خاصی طی روزهای اخیر با نیروی دریایی ایران در منطقه خلیج فارس ایجاد نشده است. این منابع افزودند که کشتیهای فرانسوی به طور دائم در منطقه خلیج فارس حضور داشته‌اند و در صورت ترک یکی از آنها، کشتی دیگری جایگزین آن می شود و حضور آنها در صورت لزوم حمایت از کشتیهای تجاری فرانسوی را تضمین میکند.» (۲) خبرگزاری فرانسه همچنین گزارش داد: «کاخ سفید واشنگتن، امروز، اعلام کرد از حملات ایران علیه کشتیهای عربستان سعودی در خلیج فارس شدیداً نگران است و مصمم است از آزادی رفتوآمد دریایی در این منطقه استراتژیک دفاع کند.» در بیانیه کاخ سفید آمده است: «ما از آن بیمناکیم که مخالفت کنگره با فروش اسلحه به عربستان سعودی این احساس غلط را به وجود آورده باشد که تعهد امریکا در قبال آزادی کشتیرانی در خلیج فارس و "دفاع از خود" عربستان سعودی کاهش یافته است. هر عقیده‌ای از این دست وخامت‌بار خواهد بود. ما قویاً از "دفاع از خود" عربستان سعودی (خوددفاعی) حمایت میکنیم. ریاست جمهوری امریکا همچنین مصمم است آزادی رفتوآمد دریایی و از جمله رفتوآمد نفتکش ها را در خلیج فارس تأمین کند.» (۳)

در همین حال ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی امروز، از بازرسی یک فروند کشتی تجاری در آبه ای خلیج فارس خبر داد. به گزارش این ستاد، پس از حصول اطمینان از اینکه کشتی مذکور محموله‌های برای کشور عراق حمل نمیکند، اجازه ادامه مسیر به آن داده شد. (۴)

ص: ۳۴۰

۱- ۳۱. همان.

۲- ۳۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۵، ۲۴/۲/۱۳۶۵، ص ۵، پاریس - خبرگزاری فرانسه، ۲۳/۲/۱۳۶۵.

۳- ۳۳. سند شماره ۲۰۰۲۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش روزانه، وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی،

شماره ۲۴۴، ۱۳۶۵/۲/۲۳، ص ۸.

۴-۳۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۲۴، ص ۲.

۲. اعلام نتایج درگیریهای اخیر نیروهای سپاه و گروههای ضدانقلاب، احداث دو پایگاه سازمان مجاهدین خلق (منافقین) و گروه خبات و دریافت تجهیزات جاسوسی از ارتش عراق و همچنین فشار عراق به سران حزب دمکرات برای حمله به پایگاههای جمهوری اسلامی از مهمترین خبرهای امروز استان کردستان و مناطق مرزی شمال غرب کشور است.

قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) گزارش داد از ۱۲ تا ۲۲ اردیبهشت ماه در چندین درگیری میان رزمندگان با افراد گروههای ضدانقلاب در شهرهای بوکان، سردشت، بانه، تکاب، پیرانشهر و سنندج، تعداد ۹ تن از افراد این گروهها کشته و ۱۰ تن زخمی شدند و یک نفر هم اسیر شد. از نیروهای خودی نیز یک تن مجروح گردید.(۱)

همچنین بنا بر اعلام استاندار کردستان در طول روزهای ۱۶ تا ۲۲/۲/۱۳۶۵، در سه مورد درگیری در این استان، از نیروهای خودی ۸ تن شهید و ۴ تن مجروح شدند. تلفات افراد ضدانقلاب در این درگیریها ۲ کشته و ۲ مجروح اعلام شده است.(۲)

سپاه اشنویه نیز خبر داد: امروز، نیروهای گردان حضرت رسول(ص) از منطقه گردشوان به شهر بازگشتند، ولی یک گروهان از گردان جندالله هنوز در این منطقه به سرمیبرد که از آنان ۲ تن شهید، ۹ تن مجروح و ۱۷ تن مفقود شدهاند. از گروهان ویژه مازندران نیز ۲ نفر مجروح و ۱۱ نفر مفقود شدهاند. همچنین یک گروهان از نیروهای گردان جندالله و یک دسته از نیروهای ستادی در منطقه عملیاتی کلاشین مستقر شدهاند.(۳)

به گزارش سپاه ناحیه کردستان، در ساعت ۱۰ شب، در ساوجی واقع در منطقه مریوان، درگیری پراکندهای آغاز شد. با تشدید درگیری در ساعت ۱۲ شب، نیروهای گردان جندالله برای پشتیبانی از پایگاه ساوجی به سوی آنها حرکت کردند و به محض رسیدن به محل با عناصر ضدانقلاب درگیر شده و آنها را مجبور به فرار کردند و سپس به تعقیب آنها پرداختند، اما اثری از آنان نیافتند.(۴)(۵)

از سوی دیگر، فرماندهی قرارگاه رمضان اعلام کرد: «نیروهای سازمان مجاهدین خلق [منافقین] در منطقه کنهماسی یک مقر جدید و وسیع تأسیس کرده و در آنجا به ایست و بازرسی میپردازند. همچنین گروه خبات در فاصله یک کیلومتری از مقر منافقین پایگاهی جدید احداث کرده و ۸۰ نیروی مسلح در آن مستقر کردهاند.»(۶)

سپاه پاسداران سردشت نیز گزارش داد که دولت بعثی عراق یک فرستنده رادیویی در اختیار گروه خبات قرار داده است. این ایستگاه اکنون در مأوت عراق مستقر شده است. همچنین فرستندهای در اختیار منافقین قرار گرفته تا تمامی پیامهای ایران را شنود و به حزب بعث گزارش دهند.(۷)

گزارش ژاندارمری جمهوری اسلامی به وزارت اطلاعات حاکی است: به تازگی رژیم بعث عراق از سران حزب دمکرات خواسته تا تعدادی از افراد خود را برای سرگرم کردن نیروهای خودی به کردستان گسیل کرده و سپس بقیه آنها به پایگاههای نیروهای ایران حمله کنند.(۸)

- ۱- ۳۵. سند شماره ۱۳۴۴۰۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به دفتر نمایندگی امام در سپاه، ۲۴/۲/۱۳۶۵، ص ۱.
- ۲- ۳۶. سند شماره ۱۳۸۲۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی اطلاعات ژاجا به وزارت اطلاعات، ۲۲/۲/۱۳۶۵.
- ۳- ۳۷. سند شماره ۴۰۴۳۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات سپاه اشنویه به اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۲۴/۲/۱۳۶۵.
- ۴- نیروهای خودی ساعت ۸ صبح ۲۳/۲/۱۳۶۵، به پایگاههای خود بازگشتند.
- ۵- ۳۸. سند شماره ۴۰۴۰۲۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی ناحیه سپاه کردستان به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۲۳/۲/۱۳۶۵.
- ۶- ۳۹. سند شماره ۱۷۲۴۹۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه رمضان به ناحیه ۱ نقده، ۲۲/۲/۱۳۶۵.
- ۷- ۴۰. سند شماره ۱۳۸۰۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به واحد اطلاعات ستاد مرکزی سپاه، ۲۲/۲/۱۳۶۵.
- ۸- ۴۱. سند شماره ۱۳۸۲۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۱. انقلابیون مسلمان کرد عراقی با اجرای چند عملیات علیه پایگاههای نظامی عراق در مناطق العماریه، اربیل، شقلاوه، کرکوک و موصل تلفات و خساراتی به نظامیان عراقی وارد کردند.

واحد مرکزی خبر به نقل از نشریه عربیزبان الشهید گزارش داد: انقلابیون مسلمان کرد عراقی دو پایگاه نظامی رژیم صدام را در منطقه العماریه، مورد حمله قرار دادند و پس از نبردی چندروزه موفق به انهدام این دو پایگاه شدند. در این عملیات دستکم ۶ تن از نیروهای بعثی کشته شدند. بنا بر این گزارش، انقلابیون مسلمان کرد عراقی همچنین به یک نفر بر نظامی در جاده دشت حیران حمله کردند و در یک سلسله عملیات دیگر مرکز پلیس محلی استان اربیل و مقر امنیتی شهر سقلاوه و همچنین پادگان دیرلوک در منطقه دهوک را مورد هجوم قرار دادند که منجر به نابودی تعداد زیادی از تجهیزات نظامیان بعثی و کشته شدن جمعی از آنها شد.^(۱)

روزنامه اطلاعات نیز در گزارشی به نقل از پیشمرگان حزبالله کرد که طرفدار مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق هستند، نوشته است: سحرگاه ۲۲ اردیبهشت، در محور عربت، در جریان یک درگیری بین انقلابیون مسلمان کرد و نظامیان عراق، ۲۸ نفر از نیروهای عراقی کشته یا مجروح شدند. در این درگیری ۲ خودروی نظامیان عراقی منهدم شد.

همچنین انقلابیون مسلمان کرد عراقی در هفته گذشته، در سه عملیات جداگانه در منطقه کرکوک و موصل ۱۱ تن از مزدوران رژیم صدام را به هلاکت رساندند. به گزارش واحد مرکزی خبر و به نقل از صدای انقلاب اسلامی عراق، انقلابیون مسلمان کرد عراقی در این عملیات ۳ خودروی متعلق به نیروهای امنیتی را با آر.پی.جی هدف قرار دادند. به گفته شاهدان عینی در بین کشتهشدگان جنازه یک افسر و ۳ مأمور امنیتی مشاهده شده است.^(۲)

۲. بمباران پالایشگاه تهران، ظرفیت تولید فرآوردههای نفتی را به شدت کاهش داده است و احتمال سهمیهبندی مواد سوختی وجود دارد. به گفته وزیر نفت با توجه به نوع کارکرد اسکلههای تازهساز در بندر گناوه، تغییر سیستم کاربری آنها مشکل خواهد بود.

خبرگزاری جمهوری اسلامی در گزارشی محرمانه آورده است: «دراثر حمله چهارشنبه گذشته [۱۷/۲/۱۳۶۵] عراق به پالایشگاه تهران، فعالیت این پالایشگاه حداقل تا یک ماه آینده، متوقف خواهد بود و در آن زمان نیز تنها احتمال به رهبرداری از نیمی از ظرفیت پالایشگاه وجود خواهد داشت. در حال حاضر کارشناسان درصددند تا با استفاده از بخشهای سالم و صدمه ندیده دو پالایشگاه قدیم و جدید بتوانند تنها از ۱۴۰ هزار بشکه در روز ظرفیت تصفیه نفت خام پالایشگاه تهران به رهبرداری نمایند.^(۳) به گفته منابع نظامی، پدافند هوایی پالایشگاه تهران، تا آن حد مورد اطمینان بوده که حتی از

ص: ۳۴۲

۱- ۴۲. روزنامه رسالت، ۲۷/۲/۱۳۶۵، ص ۱۲.

۲- ۴۳. روزنامه اطلاعات، ۲۴/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۳- به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، میزان نیاز به انواع مواد سوختی در کشور حدود ۶۲۵ هزار بشکه در روز می

باشد که این رقم از تصفیه بالغ بر یکمیلیون بشکه نفت خام در روز در داخل و خارج از کشور تأمین می شود.

آن برای پوشش هوایی شهر تهران در هنگام حملات عراق به مناطق مسکونی استفاده می شده است، ولی حمله پنج روز پیش عراق، آنچنان سنگین و مؤثر بوده است که بدون بررسی دقیق میتوان گفت نیمی از کل تأسیسات پالایشگاه از بین رفته است. شاهدان عینی و کسانی که از پالایشگاه پس از حمله بازدید کرده‌اند میگویند بر روی دیوارها آثار گلوله‌های شلیک‌شده از هواپیما وجود دارد و این نشان میدهد که هواپیماها از ارتفاع نسبتاً پایین پرواز کرده‌اند و بدینجهت میزان خسارات وارده به علت دقت در هدفگیری، سنگین است. ... پالایشگاه تهران متشکل از دو واحد قدیم و جدید، موسوم به پالایشگاه اول و پالایشگاه دوم، هر کدام با ظرفیت ۱۴۰ هزار بشکه تصفیه نفت خام در روز می باشد. در اثر حمله عراق بخش تقطیر (آیزوماکس) و گاز مایع پالایشگاه جدید و همچنین نیروگاه برق واحد بخار و واحد آب پالایشگاه قدیم به طور کلی از بین رفته است. با احتساب این صدمات به نظر میرسد برآورد ریالی خسارات بسیار بالا باشد. آقازاده وزیر نفت، ضمن تأیید خسارات وارده، هزینه لازم برای ترمیم و بازسازی بخشهای صدمه‌دیده را بیش از چند میلیارد تومان برآورد کرد. به گفته وزیر نفت، وزارت نفت در صدد است که تا ۲۰ روز آینده حداقل نیمی از ظرفیت کل پالایشگاه را مجدداً راهاندازی کند، ولی به رهبرداری از بقیه ظرفیت پالایشگاه به زمان بیشتری که احتمالاً بیش از چندین ماه خواهد بود نیاز دارد. ... آقازاده افزود سعی ما این است که شرایط موجود در سوخت مصرفی مردم، صنعت و حملونقل تأثیر شدیدی نگذارد، ولی اگر امکان استفاده از بخشی از ظرفیت پالایشگاه تهران به وجود نیاید، ما مجبور خواهیم بود تغییراتی در برنامه‌های خود ایجاد کنیم که سهمیه‌بندی از جمله حتمی‌ترین برنامه‌ها خواهد بود. البته ممکن است این تصور پیش آید که کمبودهای ناشی از عدم کار پالایشگاههای داخل را میتوان با واردات فرآورده از خارج از کشور برطرف نمود، ولی آنچه در این زمینه نیز قدرت اجرایی دولت را با محدودیت مواجه ساخته است محدود بودن ظرفیت وارداتی کشور می باشد.

وزیر نفت در ادامه با اشاره به اسکله‌های شناور جدید الاحداث در حوالی بندر گناوه گفت استفاده از این اسکله‌ها نیز با دو مشکل اساسی مواجه است، اول آنکه اسکله‌های مذکور فرآورده را تنها تا بندر انتقال خواهد داد و خط لوله‌ای که فرآورده را مانند به رگان به سراسر کشور انتقال دهد وجود ندارد. دوم اینکه اسکله‌های مذکور صرفاً جهت صادرات اختصاص یافته و در صورتیکه قصد استفاده از آنها برای واردات را داشته باشیم، میباید سیستم پمپاژ آن را به طرف داخلی تغییر دهیم که این امر مشکلات و هزینه بسیاری را در بر دارد. (۱)

۱. عراق در حالی حمله هوایی به مناطق مسکونی ایران را تکذیب کرد که بر اثر تجاوز هوایی به حریم سه شهر استان کردستان و بمباران این مناطق در هفته اخیر، تعدادی از اهالی شهرهای مذکور و غیرنظامیان شهید یا مجروح شدند. عراق همچنین بار دیگر با تهدید حمله به همه نقاط ایران، عملیات روانی در شهرهای مرزی به راه انداخته است.

ص: ۳۴۳

در پی تشدید حملات هوایی عراق به مناطق مسکونی، تأسیسات و منابع اقتصادی ایران، رادیو دولتی بغداد در بخش خبری ساعت ۸ صبح امروز، هدف از تشدید بمبارانها را نمایش توانایی نیروی هوایی عراق و بازداشتن ایران از ادامه جنگ برشمرد. رادیو بغداد گفت: «عراق به خاطر احترام گذاشتن به تقاضای گروههای مخالف رژیم در خارج از ایران و همچنین برای نشان دادن حسنیت کامل خود در پایان دادن به جنگ، راه مسالمت پیش گرفت و برای آنکه رژیم [امام] خمینی را از ادامه جنگ بازدارد فقط هدفهای نظامی و کشتیهای حامل نفت جمهوری اسلامی را بمباران کرد.»

رادیو بغداد در ادامه، ضمن متجاوز شمردن ایران، افزود: «تا به امروز، عراق با وجود تجاوز علنی جمهوری اسلامی به خاک این کشور، جز بمباران پادگانها و مراکز تجمع این نیروها کار دیگری نکرده است و حمله به پالایشگاه تهران، بیشتر بدین خاطر صورت گرفت تا سردمداران رژیم بدانند که عراق در اوج توانایی و کارایی رزمی خود سخن از صلح به میان می آورد و برای این دولت [عراق] نابودی هدفهای مورد نظر حتی در قلب پایتخت ایران نیز امری ساده و پیشاپافتاده است.» رادیو بغداد در خاتمه تهدید کرد که «عراق قادر است دست به هر کاری که میخواهد در دل خاک ایران بزند و هر هدف و نقطهای را که اراده نماید با خاک یکسان نماید.»^(۱)

در همین حال، استاندار کردستان در گزارشی به دفتر رئیس جمهور اعلام کرد که در هفت روز اخیر، حریم شهرستانهای مریوان، بانه و سقز در مجموع ۱۳ بار مورد تجاوز هواپیماهای عراق قرار گرفته و مریوان و بانه ۳ مرتبه بمباران شدند که در نتیجه این حملات ۱۰ نفر شهید و ۲۸ نفر مجروح شدهاند.^(۲)

ژاندارمری جمهوری اسلامی نیز در نامه‌ای به وزارت اطلاعات نوشته است: «اخیراً رژیم بعث عراق به وسیله ایادی خود در استانهای کردستان و آذربایجان غربی (ارومیه)، شایع نموده که قریباً شهرها و آبادیهای غرب ایران، بمباران خواهد شد تا ساکنین آن دو استان منازل خود را ترک نمایند و بدینوسیله ارتش مزدور عراق بتواند به آسانی پیشروی کند.»^(۳)

۲. نماینده ایران در سازمان ملل امروز، در نامه‌ای به دبیرکل این سازمان با اشاره به بازدید تیم سازمان ملل از مناطق مسکونی بمباران شده مریوان و باختران، درباره پیامدهای خطرناک و دردناک حملات هواپیماهای متجاوز عراقی هشدار داد.

سعید رجایی خراسانی در این نامه نوشته است: «تیم سازمان ملل مستقر در تهران، بدون مجوز امنیتی عراق، از شهرها [ی باختران و مریوان] بازدید به عمل آورده و جنابعالی به زودی گزارش جدیدترین حملات رو به رشد عراق علیه مناطق غیرنظامی را دریافت میکنید. اگر حملات عراق علیه مراکز مسکونی غیرنظامی ادامه یابد، بدون شک به پیامدهای خطرناک و

ص: ۳۴۴

۱- ۴۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۵، ۲۴/۲/۱۳۶۵، ص ۱۴، رادیو بغداد، ۲۲/۲/۱۳۶۵.

۲- ۴۶. سند شماره ۴۰۸۴۲۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از استانداری کردستان به مشاور عالی رئیس جمهور، ۲۲/۲/۱۳۶۵.

۳- ۴۷. سند شماره ۱۳۸۲۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

دردناکی منجر خواهد شد. ... گزارشهای تحقیقی غیررسمی تیم سازمان ملل مستقر در تهران، به وضوح میزان حملات ناجوانمردانه هوایی و توپخانه عراق علیه غیرنظامیان را که مغایر با حقوق بشردوستانه بین المللی و توافق ۱۲ ژوئن می باشد، نشان میدهد. صادقانه امیدوارم که جنابعالی این گزارشها را به اطلاع شورای امنیت و اعضای آن و نیز مجموعه این سازمان بین المللی به نحو مقتضی برسانید.»^(۱)

۱. رئیس جمهور در مراسم صبحگاه پرسنل ستاد مشترک ارتش ضمن تشریح تحولاتی که بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در ارتش پدید آمده است، گفت: «ارتش ما از لحاظ ایمان، آمادگیهای رزمی، هدف، شیوههای جنگ واقعی و پیوستگی با آحاد ملت پیشرفتهای زیادی کرده است.» آیت الله خامنه ای با اشاره به اینکه «امروز، ارتش جمهوری اسلامی ایران از لحاظ کیفیت، حجم و کمیت نسبت به وضعیت پیش از انقلاب پیشرفتهای زیادی به دست آورده است»، از وجه معنوی ارتش به عنوان نماد تغییر یاد کرد و افزود: «آن چیزی که ما در نهاد ارتش احساس میکنیم و آن را تفاوت اساسی با ارتش قبل از انقلاب مشاهده میکنیم ایمان اسلامی و انقلابی است.» رئیس شورای عالی دفاع در ادامه به تحول سالهای اخیر در ارتش اشاره و اظهار کرد: «بدنه عمومی ارتش، بدنه مؤمنی است و در میان این پیکر عظیم چهرههای برجسته شاخص و موجودات باایمان و کم نظیر هم مشاهده می شود. ... و اگر جز این باشد ما باید تصدیق و اذعان کنیم که عقب هستیم.»^(۲)

۲. وزیر امور خارجه سوریه و مقامات ایران درباره مسائل منطقه، جنگ ایران و عراق و تأمین امنیت کشتیهای سعودی گفتگو و تبادل نظر کردند.

فاروق الشرع وزیر امور خارجه سوریه، در دیدار با آیت الله خامنه ای رئیس جمهور، ضمن ابلاغ پیام حافظ اسد، تأکید کرد که جمهوری عربی سوریه، همواره مدافع و پشتیبان جمهوری اسلامی ایران در تمامی محافل بین المللی جهان بوده و خواهد بود. وی خاطر نشان کرد: «امروز، حتی مردم عراق هم دریافته اند که کشورهای متمدن عربی، رژیم صدام را تأیید نمیکنند و این دلیل بارزی بر حقانیت مبارزه جمهوری اسلامی ایران با رژیم است که آغازگر جنگ بوده و از روزهای اول علیه انقلاب اسلامی به دشمنی و ستیز پرداخته است.»

فاروق الشرع در دیدار با میرحسین موسوی نخستوزیر، ضمن اشاره به تمایل دولت متبوع خود به تبادل نظر بیشتر در خصوص تحولات غرب آسیا، بر حقانیت جمهوری اسلامی در جنگ با عراق تأکید کرد. به گزارش روابط عمومی وزارت امور خارجه، وی در ملاقات با علیاکبر ولایتی وزیر امور خارجه نیز حسن روابط دو کشور را زمینه ساز همکاریهای مشترک و نیز

ص: ۳۴۵

۱- ۴۸. محمدعلی خرمی، جنگ ایران و عراق در اسناد سازمان ملل، جلد پنجم، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، ۱۳۸۷، ص ۱۷۶.

۲- ۴۹. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۱۲.

هماهنگیهای دو کشور در صحنه بین المللی اعلام کرد. وزیر امور خارجه سوریه همچنین در گزارشی از اوضاع منطقه، به تهدیدات امریکا علیه سه کشور سوریه، ایران و لیبی و نیز توطئههای رژیم صهیونیستی علیه سوریه اشاره و بر ضرورت انسجام هرچه بیشتر سه کشور در مقابله با این تهدیدات تأکید کرد.^(۱)

حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی در یادداشت‌های امروز خود، هدف از سفر وزیر امور خارجه سوریه و نیز سفر وزیر نفت لیبی را درخواست از ایران برای خودداری از حمله به کشتیهای عربستان سعودی در خلیج فارس ذکر کرده و دراینباره نوشته است: «آقای ولایتی تلفنی گفت وزیر امور خارجه سوریه با عجله آمده و ملاقات می‌خواهد. گفتم ملاقات با ریاست جمهوری کافی است. شب آیت الله خامنه ای اطلاع دادند که پیام او درخواست خودداری از زدن کشتیهای سعودی است. عصر ... [آقای فوزی شکشوکی] وزیر نفت لیبی هم درباره همین موضوع، پیام قذافی را آورد. عربستان از طریق دو حامی عرب ما وارد شده که فشار بیاورد. شاید نگران است که در برنامه مقابله‌به مثل ما در زدن کشتیها، آسیب به کشتیهای سعودی که متهم به فروش نفت به نیابت از عراق است، وارد شود.»^(۲)

۳. شرح وظایف کمیسیون اجرایی ستاد عالی پشتیبانی جنگ کشور تصویب شد.

در جلسه امروز ستاد عالی پشتیبانی جنگ کشور که با حضور آیت الله خامنه ای رئیس جمهور و رئیس شورایعالی دفاع، حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی و نماینده امام در شورایعالی دفاع، میرحسین موسوی نخستوزیر، آیت الله جنتی دبیر شورایعالی تبلیغات اسلامی، سرهنگ سهرابی رئیس ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی، علیرضا افشار رئیس ستاد مشترک سپاه پاسداران و نماینده آیت الله منتظری در ستاد جذب و هدایت کمکهای مردمی تشکیل شد، شرح وظایف کمیسیون اجرایی ستاد عالی پشتیبانی جنگ کشور تصویب شد. در این جلسه حجتالاسلام حسن روحانی رئیس کمیسیون دفاع مجلس شورای اسلامی به ریاست کمیسیون اجرایی ستاد عالی پشتیبانی جنگ منصوب و مقرر شد ستادهای پشتیبانی جنگ در استانها و شهرستانهای کشور مشکلات و طرحهای پیشنهادی خود را به منظور ایجاد تسهیلات در امر پشتیبانی جنگ به کمیسیون اجرایی ستاد ارسال کنند.^(۳)

۴. رئیس کمیته بین المللی صلیب سرخ با ابراز تأسف از عملکرد گذشته نمایندگان این کمیته، در بازدید از اردوگاه اسیران عراقی در ایران، خواستار ازسرگیری روابط و فعالیت این کمیته در ایران شد.

بولتن خبری وزارت امور خارجه دراینباره آورده است: «به دنبال تصمیم شورایعالی دفاع مبنی بر

ص: ۳۴۶

۱- ۵۰. همان.

۲- ۵۱. اکبر هاشمی رفسنجانی، اوج دفاع (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۵)، به اهتمام عماد هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، چاپ هشتم ۱۳۸۸، ص ۹۴.

۳- ۵۲. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۲۳، ص ۱۲.

اجازه تجدید فعالیت کمیته بین المللی صلیب سرخ در ارتباط با اسرای جنگی، پس از دو دور مذاکره در ژنو، آقای هی رئیس کمیته، طی نامه‌ای به علیاکبر ولایتی وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی، ضمن اظهار تأسف از گذشته، علاقه کمیته را به تجدید روابط براساس چارچوبی صحیح در آینده اعلام مینماید.»

در اجلاس اخیر وزرای امور خارجه کشورهای عضو سازمان عدم تعهد در دهلینو نیز قائم مقام این کمیته در ملاقات با ولایتی ضمن تکرار مواضع فوق، علاقه خود را برای سفر به ایران به منظور انجام مذاکره درباره چگونگی تجدید فعالیت اعلام کرد.

به نوشته این بولتن، مواردی که تا به حال در مذاکرات رسمی و غیررسمی درباره آنها توافق صورت گرفته و قرار است در سفر قائم مقام کمیته به تهران پیگیری شود، چنین است:

0 صلیب سرخ فعالیت جدیدی را در مورد مفقودان جنگ آغاز نماید.

0 اگر بازدید از اردوگاهها بار دیگر باعث تشنج شود کار صلیب سرخ در ارتباط با اسرای عراقی برای همیشه تمام شده خواهد بود.

0 نمایندگان صلیب سرخ در بازدید از اردوگاهها، طبق نظر جمهوری اسلامی ایران عمل کرده و تا مدتی از بازدید از اردوگاههایی که اسرای بعثی در آن نفوذ دارند، خودداری کنند.

0 با توجه به اینکه افرادی که قبلاً در نمایندگی صلیب سرخ در تهران مستقر بوده‌اند بیشترین مسئولیت را در مشکلات پدید آمده داشته‌اند، بنابراین صلیب سرخ در اعزام نمایندگان نهایت دقت را کند که از افراد خوشبرخورد و خوشسابقه باشند.

0 قبل از سفر قائم مقام کمیته بین المللی صلیب سرخ به تهران، موضوع اسارت تندگویان، یحیوی و بوشهری باردیگر توسط نماینده‌شان در بغداد پیگیری بشود.

0 در بازگشت از تهران بیانیه‌ای در ژنو منتشر شود که در آن صلیب سرخ ضمن نوعی اظهار تأسف از عملکرد گذشته خود درباره تجدید فعالیت اظهار خوشنودی کرده و اعلام کند که به تلاشهای خود برای اجرای مقررات بین المللی انسانی در زمینه‌های حمله به مناطق مسکونی، کاربرد سلاحهای شیمیایی و امنیت هوایی در این جنگ ادامه خواهد داد.

0 در مورد حمله به مناطق مسکونی موضع بگیرند و درباره کاربرد سلاحهای شیمیایی نیز در فرصت مناسب موضعگیری کنند. (۱)

۲. امروز کاروانهای دیگری از نیروهای داوطلب و کمکهای مردمی به جبهه های جنگ عزیمت کردند. دانشآموزان دبیرستانهای دخترانه فنیو حرفه‌ای تهران و جامعه ارامنه نیز با تشکیل ستاد تبلیغات و کمکرسانی آمادگی خود را برای انجام هرگونه کمک به جبهه ها اعلام کردند.

به نوشته روزنامه جمهوری اسلامی، گروهی از اعضای بسیج و پایگاههای مقاومت سروستان، نیروهای تخصصی از شهرستان نیشابور، جمعی از طلاب دینی و روحانیون استان یزد و شهرستان

۱-۵۳. سند شماره ۲۱۲۴۴۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش مستقیم، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی، ۲۲/۲/۱۳۶۵، صص ۳ و ۴.

ارومیه، یک هیئت پزشکی از ستاد مشترک امداد و درمان جبهه و جنگ هلالاحمر استان اصفهان شامل متخصصان جراحی، ارتوپدی، بیهوشی، گوش و حلق و بینی، روانپزشک و داخلی و نیز یک گروه ۱۲۰ نفری امدادگر که دوره آموزشی را در مرکز آموزشی ثارالله (ع) اصفهان گذرانده بودند، گروهی از نیروهای رزمنده داوطلب بیرجند، جمعی از بسیجیان سپاه پاسداران شهرهای سبزوار، بجنورد و فردوس و گروهی از اعضای بسیج شهرستان جهرم عازم مناطق جنگی شدند. از شهرداری جهرم چندین دستگاه ماشینآلات راهسازی شامل کامیون، بولدوزر، گریدر، غلتک، بیل مکانیکی و آمبولانس همراه رانندگان ماشینآلات راهی جبهه ها شدند.(۱)

همچنین از خمینشهر دومین کاروان لیگ یا امام، نیروهای داوطلب زابل و چهارمین اکیپ مهندسی رزمی اداره کل کشاورزی سیستانوبلوچستان، سومین کاروان نیروهای اعزام مجدد شهریار و ۴۵ تن از کارکنان ادارات دولتی تفرش روانه جبهه ها شدند.(۲) خبرنگار کیهان امروز، از کمکهای مردمی استان کردستان بالغ بر ۷۰ کامیون شامل ۸۰ قلم کالاهای اساسی نظیر ۸۷ دستگاه تانکر آب، ۱۴ دستگاه حمام صحرایی، ۳۰ عدد پتو، ۶۵ گونی قند و شکر، ۱۸ کارتن کفش، تعداد معتابه ی چراغ والور، موتور برق، کپسول بزرگ آتشنشانی، گونی، رادیو، گالن، فانوس، حلواشکری و پودر لباسشویی خبر داد.

همچنین واحد مرکزی خبر از مهاباد، اعلام کرد که دانشآموزان مدارس شهرستان نقده با شکستن قلکهای خود مبلغ ۲,۱۶۹,۴۹۰ ریال به جبهه ها کمک کردند.

یکهزار و چهارصد تن از فرهنگیان و کارکنان آموزش و پرورش شهرستان بویراحمد هم یک روز حقوق ماهانه خود را از اردیبهشت سال جاری تا سرنگونی رژیم صدام به جبهه ها اختصاص دادند.(۳) مردم پارسآباد مغان و طوایف سیدلر، مغانلو و دمیچی که از عشایر منطقه هستند، جمعاً هدایایی به ارزش ۲۰ میلیون ریال با ۱۸ کامیون و ۱۰ وانت به مناطق جنگی اهدا کردند. سعید امانی نماینده مردم تهران در مجلس شورای اسلامی، در مراسم گردهمایی اعضای اتحادیه فروشگاههای مواد پروتئینی و سوپرمارکتهای تهران و حومه، از ارسال ۱۳۶۰ دستگاه خودرو و به نامفر رئیس اتحادیه از ارسال ۶ دستگاه آمبولانس به جبهه ها و عزیمت ۲۵ تن از اعضای اتحادیه به جبهه خبر دادند.

در روزنامههای امروز، اطلاعاتی ازطرف رئیس شورای خلیفهدگری ارامنه تهران انتشار یافت که در آن آمده است: شورای خلیفهدگری ارامنه تهران به عنوان وظیفه شرعی و میهنی، ستاد تبلیغات و کمکرسانی به جبهه های جنگ مستقر در خلیفهدگری ارامنه تهران از تاریخ ۲۵/۱/۱۳۶۵ تشکیل داده است که هدف آن اعزام متخصصان داوطلب جامعه ارامنه به جبهه ها، و جمعآوری کمکهای نقدی و جنسی و تبلیغات می باشد.(۴)

همچنین رؤسای دبیرستانهای دخترانه فنیو حرفهای آموزش و پرورش با ارسال نامه‌های به رئیس اداره آموزش و پرورش فنیو حرفهای تهران آمادگی دانشآموزان دختر این دبیرستانها را برای کمک به جبهه و پشت جبهه و یاری رزمندگان اعلام کردند و خواستار تشکیل کلاسهای آموزش کمکهای اولیه و آموزشهای نظامی شدند.(۵)

۱- ۵۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۴.

۲- ۵۵. روزنامه کیهان، ۲۲/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۳- ۵۶. روزنامه رسالت، ۲۲/۲/۱۳۶۵، صص ۳ و ۴.

۴- ۵۷. روزنامه کیهان، ۲۲/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۵- ۵۸. روزنامه اطلاعات، ۲۲/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۱. قانون جدید وظیفه عمومی و نحوه اجرای آییننامه آن به تصویب رسید. در این قانون ضمن تشویق مشمولان غایب به معرفی خود، برای متخلفان مجازاتهایی وضع شده است.

سرهنگ خلیل رزمجو رئیس اداره وظیفه عمومی، دراینباره گفت: «برای رفع تبعیض و اجرای عدالت اجتماعی، مجلس شورای اسلامی قانونی را به تصویب رسانده است که طبق آن افرادی که غیبت داشته باشند اگر داوطلبانه خود را به حوزههای وظیفه عمومی معرفی کنند خدمت آنها ۲۷ ماه می باشد و چنانچه دستگیر شوند مدت خدمتشان ۳۰ ماه خواهد بود.» وی افزود: «سپاه پاسداران، کمیتههای انقلاب اسلامی، ژاندارمری و شهربانی جمهوری اسلامی موظفاند مشمولین غایب را دستگیر و به حوزههای نظاموظیفه تحویل دهند، لذا در صورتیکه این مشمولین به موقع به خدمت نروند و مجدداً دستگیر شوند آنگاه به مراجع قضایی معرفی خواهند شد و دادگاه خارج از نوبت به وضع آنها رسیدگی خواهد کرد که در آن صورت به یک تا سه سال حبس تعلیقی محکوم خواهند شد.»

رزمجو به کارفرمایانی که مشمولان غایب را استخدام کنند هشدار داد و اعلام کرد: «اگر کارفرمایی [مشمولی را] به خدمت بگیرد، تحت پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت و به ۱ تا ۳ سال زندان محکوم خواهد شد.» به گفته رزمجو: «مجازات مشمولین غایب تنها ۳ ماه یا ۶ ماه اضافه خدمت نیست، بلکه پرونده این افراد تحویل دادگاه خواهد شد.» (۱)

۲. عراق بار دیگر خواستار تشکیل اجلاس سران عرب برای مذاکره درباره جنگ این کشور با ایران شد و از آنچه "باجخواهی" لیبی و سوریه نامید، اظهار تأسف کرد.

به گزارش رویتر، طارق عزیز وزیر امور خارجه عراق، در جلسه کمیته روابط خارجی و عرب مجلس ملی این کشور گفت اکثر کشورهای عرب از یک اجلاس عرب که شامل دستور جلسه همه جانبه ای باشد حمایت کرده و احساس میکنند اقدامات باجخواهی رژیمهای لیبی و سوریه دیگر قابل قبول نیست و با آن باید مقابله کرد.

خبرگزاری رویتر افزود: اظهارات طارق عزیز به طور آشکار اشاره به پافشاری ماه گذشته لیبی در اجلاس وزیران امور خارجه عرب در مراکش دارد که خواسته بود اجلاس مزبور فقط به تهاجم هوایی علیه لیبی بپردازد، درحالیکه نظر عراق این بود که در اجلاس سران عرب باید درباره جنگ عراق و ایران نیز بحث شود. در نتیجه توافقی به دست نیامد و گفتوگوها به بعد از عید فطر موکول شد. (۲)

ص: ۳۴۹

۱- ۵۹. همان، ص ۱.

۲- ۶۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۵، ۲۴/۲/۱۳۶۵، ص ۷، بغداد - خبرگزاری رویتر، ۲۳/۲/۱۳۶۵.

۳. یک هیئت اقتصادی عراق که با هدف رفع اختلافات موجود میان عراق و ترکیه به آنکارا سفر کرده بود، بدون دستیابی به نتیجه ترکیه را ترک کرد.

خبرگزاری جمهوری اسلامی از آنکارا به نقل از روزنامه حریت گزارش داد: تورگوت اوزال نخستوزیر ترکیه، در پایان مذاکرات هیئتهای اقتصادی دو کشور، اعلام کرد که هنوز هیچگونه توافقی با رژیم بغداد انجام نپذیرفته است.

بنا بر این گزارش، قائم مقام وزیر بازرگانی عراق در دیدارهای خود با معاون رئیس بانک مرکزی ترکیه و مسئول تجارت خارجی ترکیه، ضمن پافشاری در مورد دریافت ارز در قبال فروش نفت عراق به ترکیه، خواهان افزایش اعتبارات صادراتی ترکیه به مدت دو سال شده است.

گفتنی است که اختلافات عراق و ترکیه درباره موعدهای بازپرداخت بدهی ۱/۱ میلیارد دلاری، نحوه فروش نفت خام عراق به ترکیه و نیز صادرات ترکیه به عراق، مدتهاست که مورد بحث بوده و با وجود سفرهای متعدد مقامات دو کشور، به نظر میرسد که رژیم عراق به دلیل تنگناهای اقتصادی و مشکلات شدید ارزی، قادر به ادامه روابط اقتصادی خود با ترکیه نیست. (۱)

۴. به گفته یک متخصص انرژی، تأثیر منفی کاهش به ای نفت بر توان اقتصادی و زرهی عراق بیش از ایران می باشد.

فریدون فشارکی رئیس برنامههای انرژی مرکز علمی و پژوهشی ایست وست سنتر در هاوایی، در گفتوگو با رادیو امریکا درباره علت کاهش به ای نفت و تأثیر آن بر برخی کشورها از جمله شوروی و نیز جنگ ایران و عراق گفت: «کاهش به ای نفت غیرمنتظره نبود، چیزی که غیرمنتظره بود شدت و سرعت سقوط به ای نفت بود که به دلیل سیاست عربستان سعودی در افزایش تولید نفت آن کشور بوده است. ... عربستان سعودی علاقهمند بود که قیمت نفت را به زیر ۲۰ دلار برساند، ولی این افت بزرگ قیمت نفت حتی برای آنها هم غیرمنتظره بود.»

فشارکی در مورد آثار کاهش به ای نفت بر جنگ ایران و عراق، که محل تأمین مخارج جنگی آنها از عواید نفت می باشد، اظهار کرد: تأثیر کاهش به ای نفت بر توانایی جنگی ایران نسبت به عراق کمتر خواهد بود، زیرا ایران بیشتر از نیروی انسانی در جنگ استفاده میکند تا از اسلحه. بر همین اساس عراق که مرتباً متکی به واردات مهمات تانکها و انواع و اقسام لوازم جنگی خیلی پیشرفته و پیچیده است و به ای زیادی برای آنها میپردازد، بر اثر این کاهش قیمت، دچار مشکلات بیشتری خواهد شد. به گفته وی «الآن، عراق قروض زیادی به کشورهای فروشنده اسلحه دارد، به خصوص فرانسه و شوروی، که مشکلات بسیاری در پرداخت این امکانات پیدا کرده است. بنابراین اثر کاهش به ای نفت، بیشتر روی عراق است تا روی ایران.» (۲)

ص: ۳۵۰

۱. یک روزنامه انگلیسی مدعی شد باوجود شواهدی مبنی بر فعالیت مأموران شرکت ملی نفت ایران در لندن در زمینه معامله و قاچاق اسلحه به ایران، دولت انگلیس از خود بیاعتنایی نشان می‌دهد.

رادیو صدای آزاد به نقل از گزارشی که امروز، در روزنامه دیلیتلگراف در اینبار به چاپ رسیده است، گفت: «دولت انگلیس برای محدود کردن فعالیتهای مرکز معاملات اسلحه قاچاقی جمهوری اسلامی که در ساختمان شماره ۴ در نزدیکی پارلمان انگلیس انجام می‌شود تحت فشار قرار گرفته است. ساختمان مذکور ظاهراً با عنوان شرکت ملی نفت ایران گشایش یافته، ولی [براساس] مدارک و شواهد متعددی که به وسیله مأموران امنیتی، روزنامه‌نگاران و گروه‌ها و سازمانهای مخالف رژیم آیت الله خمینی به دست آمده، این مؤسسه اکنون تبدیل به مرکز خرید اسلحه قاچاق از بازار سیاه بین‌المللی شده است. این درحالی است که رفون وزیر امور پارلمانی انگلیس، در جواب نمایندگان منتقد در پارلمان که دولت را متهم به کمکاری در برخورد با این مسئله می‌کنند، گفت: در صورتیکه اتهامات مأموران جمهوری اسلامی در مرکز شرکت ملی نفت به اثبات برسد، دولت هرگونه اقدام لازم را برای همکاری با آمریکا انجام خواهد داد.»

دیلیتلگراف در خاتمه این گزارش تصریح کرده است که باوجود شواهد و مدارک موجود، دولت انگلیس تاکنون از متهم کردن مأموران ایرانی در ساختمان شماره ۴ ویکتوریا خودداری کرده و از خود بیاعتنایی نشان می‌دهد. (۱) (۲)

۲. در دومین مرحله جمع‌آوری کمکهای نقدی برای رژیم عراق در کویت، بیش از دویلمیون دلار جمع شد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی: «مطبوعات کویت امروز، نوشتند در مرحله دوم جمع‌آوری وجوهای و اعانات نقدی برای کمک به رژیم عراق در جنگ علیه ایران ۵۶۶ هزار دینار کویتی معادل دویلمیون و ۲۲ هزار دلار جمع‌آوری شده است.» خبرگزاری جمهوری اسلامی یادآوری کرده است که در اولین مرحله جمع‌آوری اعانات مالی برای رژیم عراق که به دنبال عملیات رزمندگان در منطقه فاو در سطح گستردهای در کویت آغاز گردید، میلیونها دلار از مؤسسات تجاری، برای رژیم عراق جمع‌آوری شد. (۳)

۳. برخی رسانه‌های غربی تهدید آمریکا علیه ایران و سوریه را بسیار خطرناک و غیرقابل‌قیاس با حمله آمریکا به لیبی ارزیابی کرده‌اند. خبرگزاری جمهوری اسلامی در گزارشی ارزیابی چند رسانه انگلیسی و فرانسوی را چنین جمع‌بندی کرده است: «رادیو انگلیس طی تفسیری در

ص: ۳۵۱

۱- ضمیمه دارد؛ ادعای یک نشریه آمریکایی درباره معاملات مخفیانه سلاح توسط ایران.

۲- ۶۳. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۳/۲/۱۳۶۵، صص ۸ و ۹، رادیو صدای آزاد، ۲۲/۲/۱۳۶۵.

۳- ۶۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۴، ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۳۵، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۲/۲/۱۳۶۵.

گفت که هرگونه اقدام نظامی امریکا علیه ایران عواقب سوئی برای امریکا به بار خواهد آورد. ... ایران به مدت پنج سال است که درحال جنگ با عراق است. بنابراین نیروهای ایران طی این جنگ به آمادگی و آزمودگی کافی دست یافته‌اند.»^(۱)

مطبوعات فرانسه نیز نوشته‌اند که هرگونه اقدامی ازجانب واشنگتن علیه ایران و سوریه با موانع و مشکلات فنی و سیاسی متعددی روبه رو خواهد شد. این عملیات که گسترده خواهد بود، صلح در غرب آسیا و سپس در جهان را به سختی تهدید خواهد کرد.

روزنامه لوماتن دراینزمینه نوشت: «جغرافیای سیاسی دو کشور اختصاصاتی دارد که مداخله نظامی امریکا را غیرممکن می‌سازد.» روزنامه فرانسوی لیبراسیون هم تهدید امریکا را غیرعقلانه و توخالی توصیف کرد. روزنامه اومانیته (چاپ فرانسه) نیز نوشته است: «ریگان قاطعانه در پی تشنج در خاورمیانه [غرب آسیا] است. ... او جاهطلبی و مقاصد گسترده خود را آگاهانه دنبال می‌کند، اما درعینحال میکوشد در این راه به تنهایی وارد عمل نشود و سعی دارد دیگر متحدان اروپایی را نیز همراه کند.»^(۲)

ضمیمه گزارش ۳۰۷: ادعای یک نشریه امریکایی درباره معاملات مخفیانه سلاح توسط ایران

در چارچوب تلاشهای غرب برای جلوگیری از دستیابی ایران به سلاح، رسانه های غربی گاهی اخباری از معاملات سلاح منتشر میکنند که برخی واقعی و برخی غیرواقعی و گمانه‌زنی است.

نشریه دفاع و امور خارجی (چاپ امریکا) دراینباره نوشته است: «ایران از هنگکنگ به عنوان کانالی برای حملونقل سازوبرگ استراتژیک استفاده کرده است که اندکی پس از آغاز جنگ ایران و عراق در دسامبر ۱۹۸۰ (دی ۱۳۵۹)، ورود آنها عمدتاً از امریکا آغاز شده است. این تجارت به رغم افزایش کنترل امریکا بر صادرات، با آهنگی کندتر همچنان ادامه دارد.» این نشریه افزوده است که «قطعات و تجهیزات هواپیما بخش عمده این دادوستد مخفیانه می باشد. محمولههایی نظیر چتر نجات، کلاهخود و قایقهای کوچک و همچنین تلاش بینتیجهای برای دریافت ۶۰ هزار ماسک ضد گاز به عمل آورده است. البته ایران خواهان قطعاتی برای هواپیماهای بوئینگ ۷۰۷، سی ۱۳۰ ساخت لاکهید، اف ۴های مکدانل داگلاس و اف ۱۴های گرومن است.»

این نشریه در ادامه با ذکر نام برخی دلالتان و تابعیت آنها که تحت پوششهای مختلف در هنگکنگ به دادوستد قاچاق اسلحه به ایران اقدام میکنند، افزوده است: «فعالتهای آنان مشتمل بود بر فروش ۱۱ ژيروسکوپ برای سیستم هواپیمایی اینرسیال هواپیماهای جنگی فانتوم اف ۴ که روز ششم مارس ۱۹۸۴، از هنگکنگ حمل گردید و ارزش آنها ۱۵۹ هزار دلار بود. روز بیستم مارس ۱۹۸۴، به دنبال آن محموله‌های شامل متجاوز از ۱۰ ژيروسکوپ دیگر با ارزش ۱۲۵ هزار دلار از آن کشور فرستاده شد. باز در همان سال، یک ماسک ضد گاز به عنوان نمونه به تهران ارسال شد تا بعداً ۶۰ هزار واحد دیگر از آن فرستاده شود که هیچگاه به مرحله عمل نرسید.»

نشریه دفاع و امور خارجی در پایان نوشته است: «سعید زارع سرکنسولگری ایران در هنگکنگ وجود چنین معاملاتی را انکار میکند و میگوید میان هنگکنگ و ایران هیچگونه معامله تجاری دراینزمینه وجود ندارد.» (۳)

ص: ۳۵۲

۱- این رادیو ازجمله موانع مهم در راه تجاوز نظامی به ایران را وضعیت جغرافیایی خاص این کشور دانسته و افزوده است: شش سال پیش نیز در چنین روزی مأموریت نظامی محرمانه امریکا برای نجات گروگانهای این کشور به علت عدم قابلیت و تجهیزات نامناسب نظامی با شکست روبه رو شد و موجب سرافکندگی شدید دولت امریکا شد.

۲- ۶۵. روزنامه ابرار، ۲۲/۲/۱۳۶۵، ص ۴.

۳- ۶۶. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۱۳۸، ۷/۴/۱۳۶۵، صص ۱۳ - ۱۱، نشریه دفاع و امور خارجی (چاپ امریکا)، ماه مه ۱۹۸۶.

۱. صبح امروز، با پیگیری فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران و برگزاری جلساتی با فرماندهان یگانهای مأمور اجرای عملیات در منطقه پیچ انگیزه، ضمن بحث و تبادل نظر درباره جزئیات طرح مانور، ساعت آغاز عملیات اعلام و دستورات شفاهی و کتبی برای اجرای عملیات آزادسازی منطقه پیچ انگیزه به یگانها داده شد.

با توجه به ادامه تحرکات ارتش عراق در جبهه های شمال غرب کشور و احتمال تجاوز به خطوط دفاعی دیگر، طبق تصمیم فرماندهان نظامی مقرر شد رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران، که از روز گذشته برای بررسی اوضاع و طراحی عملیات آزادسازی منطقه پیچ انگیزه به این منطقه آمده است، امروز، عازم مناطق شمال غرب شود. عزیز جعفری فرمانده قرارگاه قدس نیز به دستور فرمانده نیروی زمینی سپاه برای فرماندهی عملیات آزادسازی پیچ انگیزه در منطقه حضور یافت. وی پس از برگزاری جلساتی با فرماندهان یگانها و بررسی وضعیت منطقه، طرح مانور و آمادگی یگانها، با صدور دستوری زمان عملیات و نکات لازم را اعلام کرد.

در اولین جلسه امروز، با حضور رحیم صفوی، عزیز جعفری، سرهنگ جمشیدی فرمانده لشکر ۱۶ زرهی ارتش و غلامرضا جعفری فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) سپاه پاسداران، آخرین وضعیت منطقه، گسترش دشمن و مأموریت یگانها بررسی شد. رحیم صفوی طول منطقه عملیات را ۹ کیلومتر و عمق آن را ۲ تا ۴ کیلومتر اعلام و تأکید کرد که برای آزادسازی منطقه واحدهای ضدزره نقش زیادی دارند.

در نشستی دیگر نیز ضمن بررسی مجدد طرح مانور لشکر ۷ ولیعصر (عج)، نکات لازم به مسئولان این لشکر و لشکر ۱۹ فجر سپاه پاسداران یادآوری شد.

همچنین در جلسهای با حضور عزیز جعفری، علی عبداللهی، علی عساکره مسئول واحد ادوات سپاه، کریمی از گروه توپخانه سپاه، عبدالمحمد رئوفی فرمانده لشکر ۷ ولیعصر (عج)، محمد کوثری فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) و غلامرضا جعفری فرمانده لشکر ۱۷

علی بن ابی طالب(ع)، طرح مانور یگانهای عملکننده بررسی و هماهنگیهای لازم انجام شد و چگونگی پشتیبانی واحدهای ضدزره و توپخانه از یگانهای عملکننده مشخص گردید.(۱)

علاوه بر نشستهای مذکور، در دستوری کتبی به فرماندهان لشکرها ۷ ولعصر(عج)، ۱۹ فجر، ۲۷ محمدرسولالله(ص)، ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) و تیپهای ۱۰ سیدالشهدا(ع) و ۱۸ الغدیر زمان عملیات و سایر نکات و تذکرات لازم بدین شرح ابلاغ شد:

۱. ساعت (س) روز (ر) ساعت ۲۳ روز ۲۳/۲/۱۳۶۵ خواهد بود.

۲. جهت رعایت حفاظت از این ساعت سکوت رادیویی برقرار باشد.

بدیهی است هیچ محوری منتظر آمادگی محور دیگر نخواهد شد و رأس ساعت باید عملیات آغاز گردد.

۳. با توجه به اینکه رعایت حفاظت کامل و غافلگیری، نقش اساسی در موفقیت تک داشته، هیچ یگانی حق ستونکشی در رابطها انتقال نیرو به داخل خط با اتوبوس را ندارد و حتماً به صورت تکتک و با کمپرسی یا تویوتا انجام گیرد.

۴. حتماً تماس با گردان را با تلفن صحرائی که به دنبال خود میبرید، برقرار نمایید و در غیراین صورت سکوت رادیویی برقرار باشد.»(۲)

۲. عملیات شبانه نیروهای سپاه پاسداران برای بازپسگیری مواضع اشغال شده در منطقه پیچ انگیزه باوجود آمادهاش یگانهای عراقی در منطقه عمومی عملیات و درحالیکه بخشی از توان قوای خودی در دو روز گذشته، صرف مقابله با حملات دشمن شده بود، با موفقیت نسبی آغاز شد.(۳)

رزمندگان در ساعت ۲۳ امشب، از سه محور در منطقه ای به عرض حدود ۱۰ کیلومتر میان پاسگاه مرزی بجلیه و رودخانه دویرج بدینشرح وارد عمل شدند:

۱. محور چپ لشکر ۷ ولعصر(عج) با ۴ گردان در منطقه مواضع قبلی گردانهای ۱۲۵ و قدس از لشکر ۱۶ زرهی ارتش.

۲. محور وسط لشکر ۱۹ فجر با ۳ گردان در منطقه مواضع قبلی گردان ۵۰۷ (ژاندارمری).

۳. محور راست تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) با یک گردان منها در منطقه شیار ربوط.(۴)

ص: ۳۵۶

جنگ راوی تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع)، سیدمحمد فاطمی، ۲۱/۲/۱۳۶۵ تا ۲۹/۲/۱۳۶۵، صص ۳۶ - ۲۷.

۲- ۲. سند شماره ۱۳۸۳۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی نیروی زمینی سپاه (مستقر در محور ابوغریب)، ۲۴/۲/۱۳۶۵.

۳- فرماندهی اطلاعات رکن ۲ ستاد مشترک ارتش در پیامی به سپاه پاسداران اعلام کرد: «ساعت ۲۰:۴۵ روز ۲۳/۲/۱۳۶۵، فرماندهی کل عملیات نیروهای عراقی در منطقه عملیاتی شریانی به کلیه واحدهای مستقر در این منطقه اعلام آمادگی نمود است.» [سند شماره ۷۴۸۵۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سماجا ۲ (فرماندهی اطلاعات) به نراجا، نهاجا، نداجا، نراجا، سپاه، ۲۴/۲/۱۳۶۵]

۴- گفتنی است علاوه بر یگانهای مذکور، لشکرهای ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) و ۲۷ محمدرسولالله(ص) و ۱۸ الغدیر از سپاه پاسداران، هریک با چند گردان برای شرکت در عملیات بازپسگیری منطقه اشغالی به این منطقه آمده بودند، لیکن در روزهای گذشته در مقابله با حملات و پیشرویهای ارتش عراق که برای تکمیل اهداف خود میکوشید، توانشان کاهش یافته و قادر به شرکت در این عملیات نبودند. [سند شماره ۱۳۸۲۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش علی عبداللهی مسئول واحد طرح و عملکرد نیروی زمینی سپاه، ۲۳/۲/۱۳۶۵]

لشکر ۱۹ فجر اولین یگانی بود که با قوای عراقی درگیر شد و پس از تصرف مواضع دشمن با لشکر ۷ ولیعصر (عج) که همزمان وارد عمل شده بود، الحاق کرد. به دنبال آن تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) با دشمن درگیر شد. با گذشت چند ساعت از عملیات، قوای عراقی در برخی محورها، مخصوصاً مقابل لشکر ۱۹ فجر و تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) مقاومت کردند و در بعضی مناطق نیز مجبور به فرار شدند. (۱)

راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ بخشی از وقایع و مکالمات فرماندهان یگانهای عملکننده با فرمانده قرارگاه، در ساعت اول نبرد با دشمن را اینگونه گزارش کرده است: ساعت ۲۳، لشکرهای ولیعصر (عج) و فجر عملیات را با غافلگیری شروع کردند؛ ساعت ۲۳:۳۰، لشکر ۱۹ فجر و تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) در حال پیشروی بوده، وضعیت را خوب اعلام کردند؛ فرمانده لشکر فجر از فرمانده قرارگاه درخواست اجرای آتش ضدآتشبارهای دشمن را کرد؛ ساعت ۲۳:۴۸، تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) اعلام کرد که از کمینها عبور کرده است و پیش میرود. (۲)(۳)

۱. در جریان دفع حمله نیروهای عراقی در شمال هورالهویزه، توسط یگان پدافندی سپاه پاسداران، یک فرمانده گروهان خودی به شهادت رسید و یک قایق و تعدادی سلاح انفرادی به غنیمت گرفته شد.

براساس گزارش واحد اطلاعات قرارگاه نجف سپاه پاسداران، ساعت ۱۲:۱۵ امروز نیروهای عراقی پس از تحرکاتی در سمت چپ محور جاده خندق، (۴) با ۸ قایق که هر کدام حامل ۸ نیروی مسلح و سلاحهای کلاشینکف، تیربار گرینف، سیمینوف و آر.پی. جی. بودند، به سمت پایگاه شریف حمله کردند. دیدبان دکل میلاد با مشاهده مهاجمان، بلافاصله موضوع را به فرمانده نیروهای خودی اطلاع داد. (۵) فرمانده گردان به محض دریافت پیام با حضور در پایگاه شریف فرمانده گروهان این منطقه را با قایق مسلح به دوشکا، مأمور مقابله با مهاجمان کرد.

طولی نکشید که رزمندگان با دشمن درگیر شدند، اما به دلیل نقص فنی دوشکا، فرمانده گروهان به شهادت رسید. بعد از این حادثه، نیروهای اطلاعات تیپ با سازماندهی نیروهای مستقر در منطقه، با دشمن درگیر شدند و مهاجمان را مجبور به عقب نشینی کردند.

باینحال، اجرای آتش شدید توپخانه دشمن که از ساعت ۱۲، روی مواضع رزمندگان در محور جاده خندق آغاز شده بود تا ساعت ۱۶ با شلیک بیش از ۱۴۰۰ گلوله ادامه یافت.

در پی کاهش آتش دشمن، رزمندگان مستقر در پاسگاه به طرف محل درگیری رفته و منطقه را

ص: ۳۵۷

۱- ۳. سند شماره ۱۳۸۲۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش عملیات پیچ انگیزه، اطلاعات و عملیات قرارگاه خاتمالانیا (ص)، ۲۳/۲/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۱۳۸۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای واحد اطلاعات قرارگاه عملیاتی خاتمالانیا (ص)، شماره ۱۴، ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۲- ادامه شرح عملیات در روزشمار ۲۴/۲/۱۳۶۵ آمده است.

۳-۴. سند شماره ۱۱۸۹ د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۷ و ۳۸.

۴- جاده خندق در شمال هورالهویزه و از داخل هور عمود بر رودخانه دجله احداث شده است و ادامه آن به منطقه العزیر در غرب دجله میرسد.

۵- در سند اشارهای به نام یگان سپاه نشده است.

پاکسازی کردند و یک قایق منهدم‌شده از دشمن را که به جا مانده بود با تعدادی اسلحه به عقب انتقال دادند. گفتنی است دشمن بعضی به طور جدی مشغول فعالیت مهندسی و جابه جایی در دو سمت چپ و راست جاده خندق است.^(۱)

۲. گزارشهای سپاه پاسداران و شهربانی حاکی از حمله قریبالوقوع ارتش عراق به منطقه حاج عمران، اقدام دشمن به اجرای آتش شدید در اطراف پیرانشهر و باز کردن معبر در منطقه سومار است.

قرارگاه تحت‌آمر قرارگاه رمضان مستقر در نقده درپیمای به این قرارگاه اعلام کرد: «بنا بر خبر رسیده از حیات، دشمن قصد حمله به منطقه حاج عمران را دارد. طبق خبر واصله امشب به منطقه مذکور حمله خواهد کرد.»^(۲)

به گزارش قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهدا(ع)، توپخانه عراق ساعت ۱۷ امروز، روستای قمطره را در عمق محور پیرانشهر - جلدیان را گلولهباران کرد. در این حمله ۳۵ گوسفند تلف شد، چندین باغ و یک تراکتور نیز آسیب دیدند.^(۳) در همین حال، گزارش اداره اطلاعات شهربانی حاکی است توپخانه ارتش عراق باردیگر از ساعت ۲۲:۳۰، اطراف شهر پیرانشهر را زیر آتش شدید قرار داد که توپخانه خودی نیز اقدام به مقابله کرد.^(۴)

علاوه بر این، بنا بر اعلام قرارگاه نجف ۲ از منطقه سومار، دشمن امشب، در منطقه کانیشیخ بین تپه بازرگان و رودخانه صد، اقدام به باز کردن معبری به عرض ۴ متر در میدان مین خود و جمع‌آوری ۳۰ متر سیمخاردار از سمت چپ تپه ۳۲۸ در محور سومار کرده است.^(۵)

۳. به منظور بررسی مشکلات و کمبودهایی که موجب کندی فعالیت مهندسی شده و نیز مشکلاتی که قرارگاههای مهندسی رزمی سپاه و جهاد سازندگی برای اجرای مأموریت خود با آن روبه رو هستند امشب از ساعت ۲۲ تا ۲۴، جلسهای در قرارگاه نیروی زمینی سپاه پاسداران برگزار شد.^(۶)

در آغاز جلسه، حسن دانیایفر بخشی از فعالیتهای مهندسی ضروری برای ادامه دفاع از منطقه فاو را چنین برشمرد: ترمیم، اصلاح و نگهداری جادههای موجود؛ احداث جادههای ضروری (از جمله احداث جادهای از اروند تا جاده استراتژیک)؛ تقویت خاکریزهای خطوط مقدم؛ دوجداره کردن خاکریزهای در معرض حملات شدید؛ احداث و تکمیل بیمارستان صحرائی؛

ص: ۳۵۸

۱ - ۵. سند شماره ۱۳۸۷۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای از ۷۵۲۹ ج به قرارگاه کربلا، ص ۲، ۲۵/۲/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۱۳۸۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای، واحد اطلاعات قرارگاه نجف، ۲۵/۲/۱۳۶۵، ص ۵.

۲ - ۶. سند شماره ۱۷۲۵۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ۱ نقده به قرارگاه مقدم رمضان، ۲۳/۲/۱۳۶۵.

۳ - ۷. سند شماره ۴۰۳۹۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به فرماندهی ژاجا (رکن ۳)،

۴- ۸. سند شماره ۱۳۸۶۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شاجا به وزارت کشور، ۲۳/۲/۱۳۶۵.

۵- ۹. سند شماره ۱۳۹۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲ سپاه، شماره ۱۱۵، ۲۷/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۶- حاضران در این جلسه عبارت بودند از: علی شمشانی فرمانده نیروی زمینی سپاه، محمد فروزنده فرمانده قرارگاه مهندسی خاتمالانیا(ص)، حسن داناییفر جانشین فرماندهی قرارگاه کربلا، مهدی ورشابی مسئول مهندسی جهادسازندگی، محمدرضا عطار مسئول مهندسی رزمی سپاه جنوب کربلا و یدالله شمایللی مسئول پشتیبانی جهاد سازندگی ستاد کربلا.

احداث مواضع مناسب برای نیروهای پیاده و نیز سلاحها و تجهیزات؛ احداث پد بالگرد؛ استمرار فعالیتهای مهندسی به دلیل وضعیت باتلاقی و نامناسب زمین منطقه و... .

وی سپس ضمن تقدیر از تلاشهای مستمر واحدهای مهندسی جهاد سازندگی و کوششهای شبانهروزی آنها،^(۱) از کندی پیشرفت کارها و باقیماندن کارهای بسیاری که دفاع از منطقه تصرفشده را دچار مشکل ساخته، گلایه کرد و گفت: ما آمدهایم اینجا که مشکلات و کمبودها را در حضور آقای فروزنده مطرح کنیم تا آن را حل کند.

در ادامه جلسه، مهدی ورشابی با بیان اینکه در این سه ماه، کار مهندسی مستمر و بیسابقهای در این منطقه شده است، افزود: نزدیک به ۸۰ درصد از باکیفیتترین نیروها و کادرهای مهندسی را از دست دادیم. از جهاد تهران، شش رده از کادر که مسئولیت محور و تشکیلات را به عهده داشتند شهید یا زخمی شدهاند. در منطقه ای کوچک، بر اثر آتش و ترکشهای دشمن ۳ تن از بالاترین ردههای مسئولان مهندسی جهاد تهران و ۸ دستگاه مهندسی را از دست دادیم. در همین عملیات کوچک ۸ اردیبهشت و ادامه آن، ۴۰ دستگاه مهندسیمان منهدم شد که حتی یک دستگاه آن هنوز جایگزین نشده است. آمبولانس نداریم که مجروحانمان را به اورژانس برسانیم. ... ما ۴۰۰۰ دستگاه سبک، نیمهسنگین و سنگین از جهاد به جبهه ها آوردهایم که هنوز یکی از آنها هم جایگزین نشده است. برای اولینبار در این سه ماه اخیر، بچههای جهاد نجفآباد جلوی ما ایستادهاند و از اینکه امکانات ندارند تا کارشان را تمام کنند ناراحتاند. اما نداریم که بدهیم. ... امروز، در منطقه فاو کارها را از نزدیک دیدیم. با وضعیتی که هست، تانکهای دشمن در فاصله کم به ردیف ایستادهاند، کارهایی که شده قابلتصور نیست.

مسئولان مهندسی همچنین گفتند یگانهای عملیاتی شب، عملیات میکنند و چند روز بعد برای بازسازی یگان خود، نیروهایشان را به مرخصی میفرستند، ولی بچههای مهندسی همچنان مستمر کار میکنند. این وظیفه ماست که به آنان برسیم. با این وضعیت نمیدانیم جواب آنها را چه بدهیم.

پس از آن علی شمعانی گفت: از محاسن جهاد سازندگی این است که از ما امکانات و تجهیزات و آموزش نمیخواهد. این بار اول است که جهاد آمده میگوید من مشکل امکانات

ص: ۳۵۹

۱- جانشین فرمانده قرارگاه کربلا برای نمونه از حجتی از مسئولان واحد مهندسی جهادسازندگی نجفآباد، نام برد و گفت وی سه ماه مستمر است که در اینجا کار میکند. بدنش پر از ترکش شده است، تنگی نفس گرفته و گاهی میافتد و از حال میرود. فقط دوسه روز برای شهادت برادرش رفت و برگشت. پسر عمو یا پسرخاله‌اش سه روز پیش، شهید شد. حسن داناییفر افزود: «برادرمان حجتی دو سه بار به من گفت که بابا ما دیگه پوکیدیم، دیگه توان نداریم، البته عمدتاً مشکل نداشتن دستگاه و تجهیزات را مطرح میکنند و آنچه مربوط به خودشان می شود را زیاد مطرح نمیکنند.» [سند شماره ۱۹۷۹۹/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: کربلای ۴ (قرارگاه نیروی زمینی، ۲۳/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۷۹۹)، راوی مهدی انصاری، صص ۳ و ۲۵]

دارم. تاکنون هر مأموریتی به جهاد واگذار میکردیم، انجام میداد. مسئولان جهاد در پاسخ گفتند که الآن داریم اعلام میکنیم که از دستگاههای مهندسیمان چیزی نمانده است، چیزی هم جایگزین نشده است.

محمد فروزنده هم اظهار کرد: از مدتی پیش، هیچ دستگاه مهندسی نیامده است. برای عملیات والفجر ۸ تعداد ۵۰۰ دستگاه از سازمانهای دولتی آمد که تعدادی منهدم شد و تعدادی هم در اختیار یگانها و مشغول کار میباشند.

فروزنده با اشاره به مشکلات ارزی کشور افزود: یک هفته در تهران با محسن رفیق دوست و چند نماینده مجلس بحثی طولانی درباره ارز و سهمیه ارز جنگ بود. درمورد مهمات و مهندسی هم گفتوگوی اساسی شد. به آنها گفتم ارز مهمات و مهندسی را کاهش ندهید چون در اینصورت دیگر عملیاتی اجرا نمی شود. این را پذیرفتند، ولی واقعیت این است که ارتش، سپاه، جهاد و حتی دستگاههای اجرایی دولت که وارد جنگ شدهاند، هرچه داشتهاند، آوردهاند. محسن رفیق دوست میگفت دارم توپوهای استانها را جمع میکنم و به جای آن پیکان میدهم. وی افزود که ارز برای درخواستهای جهاد و سپاه قرار است تأمین شود و اختیار خرید داده شده، اگر مشکلی پیش نیاید، حداقل چهار، پنج ما طول میکشد که برسد.

فرمانده قرارگاه مهندسی خاتمالانیا(ص) ضمن اشاره به رفع مشکلات حملونقل امکانات و مهمات به جانشین فرمانده قرارگاه کربلا یادآوری کرد که فقط به کارهای انجامنشده نپردازد، بلکه حجم عظیمی از کارهایی که واحدهای مهندسی از شش ماه قبل از عملیات والفجر ۸ شروع کردهاند و تاکنون هم ادامه دارد را در نظر داشته باشد.

در ادامه جلسه یدالله شمایل و محمدرضا عطار علاوه بر مشکلات مهندسی جهاد، مشکلات واحدهای مهندسی سپاه و واحدهای یگانها را یادآور شدند و گفتند که آنها نیز مدتهاست که امکانات دریافت نکردهاند. عطار گفت که از دو سال پیش تاکنون، مهندسی یگانها پشتیبانی نشدهاند و هرچه داشتهاند به کار گرفتهاند که منهدم شده است. وی دیگر مشکلات را کمبود استحکامات، از جمله تراورس و ورقهای پلست ذکر کرد که محمد فروزنده گفت پلست اصلاً در کشور نیست.

به این ترتیب، در این جلسه مشخص شد راه حل سریعی برای رفع کمبودها وجود ندارد و اگر مشکلی بروز نکند، تا چهار، پنج ماه آینده، فقط بخشی از نیازها رفع می شود. فرمانده نیروی زمینی سپاه هم در پایان اینگونه نتیجهگیری کرد: پس ما به حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی فرمانده عالی جنگ، اعلام کنیم که برای عملیات جدید، امکانات مهندسی وجود ندارد و اجرای عملیات میسر نیست.(۱)

ص: ۳۶۰

۱- ۱۰. سند شماره ۱۲۱۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۸ - ۳۶؛ و - سند شماره ۱۸۲۹۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه عملیات کربلای ۴، (قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ۲۳/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۷۹۹)، مهدی انصاری، صص ۷۱ - ۱.

۱. فرمانده نیروی زمینی سپاه در دو نامه جداگانه، دستور شناسایی مکانی مناسب برای احداث پایگاه موشکی در جنوب کشور و همچنین ارتقای سازمانی تیپ ۳۳ المهدی (عج) را ابلاغ کرد.

علی شمشانی امروز در نامه‌ای به فرماندهی تیپ هفتم الحید (موشکی) دستور داد: «به منظور کسب آمادگی‌های لازم برای مقابله با هر گونه توطئه احتمالی دشمنان، پایگاه‌هایی را در جنوب کشور (استانهای خوزستان و بوشهر) ظرف یک ماه، شناسایی و پس از تصویب فرماندهی احداث نماید.» (۱)

فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران در نامه دیگری خطاب به فرمانده تیپ ۳۳ المهدی (عج)، ضمن تقدیر از عملکرد مؤثر این تیپ در عملیات والفجر ۸، سازمان آن را به لشکر ارتقا داد. در نامه شمشانی به محمدجعفر اسدی آمده است: «با توجه به توانایی و استعدادی که در تیپ ۳۳ المهدی (عج) جهت تقویت و گسترش سازمان رزمی آن وجود دارد و لیاقت و شایستگی فرماندهی آن، بدینوسیله ابلاغ میگردد از این تاریخ تیپ ۳۳ المهدی (عج) به لشکر ۳۳ المهدی (عج) تغییر یافته و سازمان رزمی آن به صورت ۹ گردان مانوری پیاده و ۳ گردان احتیاط می باشد، امید است کلیه مسئولین و رزمندگان دلاور لشکر ۳۳ المهدی (عج) با توکل بر خداوند متعال همچنان نسبت به تقویت رزمی این یگان در جهت دفاع از اسلام و نابودی دشمنان آن موفق و مؤید باشند.» (۲)

۱. مشاور فرمانده سپاه در زمینه صنایع نظامی با ابراز نگرانی از کمبود نیروی انسانی و تأکید بر لزوم رفع این مشکل و تقویت و افزایش سازمان رزم، خواهان تغییر کاربری برخی صنایع غیرنظامی به صنایع نظامی شد.

بعد از ظهر امروز، حمید صفاری با علی شمشانی فرمانده نیروی زمینی سپاه، دیدار کرد. به گزارش راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، در این جلسه، مشاور فرمانده سپاه ضمن اظهار نگرانی از ضعف برخی مسئولان بسیج در جذب نیرو، گفت: «در حال حاضر امکان بسیج یکمیلیون نفر هم وجود دارد. یک نفر استخواندار [قوی] را بگذارید مسئول بسیج، مثل برادر [غلامعلی] رشید، او میتواند یکمیلیون نفر را بسیج کند. امروز، جنگیدن با افرادی مثل ملک حسین (شاه اردن) ذلت است، ولی جنگیدن با صدام که یک آدم قوی است، کیف دارد و نابودی او عزت است. ... ما نیرویمان را در جهت جنگ [خوب] به کار نگرفته‌ایم.» وی افزود: من علاوه بر پیشنهاد طرحی برای بسیج نیرو با هدف تشکیل ۹۰ لشکر، طرح ساختن سلاحهای جدید را داده‌ام.

صفاری خاطرنشان کرد: «ما باید توانمان را افزایش دهیم. باید خودمان را برای جنگی که پیدریپی بتوانیم به دشمن بزنیم، آماده کنیم تا دشمن سقوط کند؛ نه اینکه یک حمله کنیم و تا سال بعد منتظر

ص: ۳۶۱

۱- ۱۱.. سند شماره ۴۴۲۶۸۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی نیروی زمینی سپاه به فرماندهی تیپ الحید (موشکی)، ۲۳/۲/۱۳۶۵.

۲- ۱۲.. سند شماره ۱۰۷۰۹۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی نیروی زمینی سپاه به فرمانده تیپ ۳۳

بمانیم. با این روش نمی شود پیروز شد. اگر ما بدون سروصدا، نیرو و تسلیحات لازم برای یک برخورد قوی و مستمر با دشمن را فراهم کنیم، دشمن را ساقط میکنیم.» وی همچنین به لزوم تغییر کاربری برخی صنایع در جهت پشتیبانی جنگ اشاره کرد و افزود: «ما میتوانیم به جای ساختن زودپز، با همان دستگاه خمپاره تولید کنیم. ما باید کارخانه (ماشینسازی) رنو را تبدیل به ساخت نفربر زرهی کنیم.»^(۱)

۲. عراق امروز، از سرنگونی یک هواپیمای جنگنده ایرانی خبر داد. منابع کشتیرانی ادعای روز گذشته عراق درباره حمله به یک هدف دریایی در سواحل ایران را تأیید نکردند. آمریکا نیز از اقدام ایران به تهدید کشتیهای کشورهای حامی عراق ابراز نگرانی کرد.

فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق در اطلاعیه نظامی شماره ۲۲۲۴ خود مدعی شد: ۲ هواپیمای جنگنده اف ۴ ایران در ساعت ۱۳:۴۰ امروز، پس از عبور از مرزهای بین المللی و ورود به حریم عراق، هدف آتش سلاحهای دفاع هوایی سپاه چهارم عراق در شرق میسان قرار گرفتند که یکی از آنها سقوط کرد و دیگری گریخت.^(۲)

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، در پی حملات مکرر هواپیماهای عراق به منطقه نفتی گناوه، اهالی روستای بنهاسماعیل از توابع دیلم، وجود چندین بمب عملنکرده در این منطقه را گزارش کردند. پس از بررسی، ۴ بمب در مزرعهای کشف و با همکاری گروه خنثیسازی منتقل شد. تحقیقات انجام گرفته حاکی است پرتاب بمب ۱ از ارتفاع بسیار پایین بوده است.^(۳)

از سوی دیگر، امروز رادیو آمریکا و رادیو اسرائیل با اشاره به ادعای روز گذشته عراق در مورد حمله به یک هدف دریایی در نزدیکی سواحل ایران، گفتند تاکنون منابع مستقل امور کشتیرانی و هیچ منبع بیطرفی حمله به یک کشتی بازرگانی یا نفتکش در خلیج فارس را تأیید نکرده است.^(۴)

در همین حال، رادیو آمریکا به نقل از سخنگوی کاخ سفید از نگرانی ایالات متحده در مورد شدت گرفتن حملات هوایی علیه کشتیهای بیطرف خبر داد و بدون اشاره به حملات هوایی عراق علیه کشتیها با ادعای اینکه در سه ماهه اخیر از ۱۴ حمله به کشتیها در خلیج فارس به احتمال قوی ۸ حمله از جانب ایران بوده است، گفت: «امریکا مصمم است راه تنگه هرمز را باز نگه دارد و گسترش دامنه جنگ ایران و عراق به کشورهای عرب حوزه خلیج [فارس] تهدید عمدهای برای منافع آمریکا خواهد بود.» سخنگوی کاخ سفید افزود که ایران نباید رأی منفی کنگره آمریکا به فروش سلاح به عربستان را اشتباه تعبیر کند و این کشور هرگز نباید تردیدی در مورد اراده آمریکا به تضمین آزادی عبور و مرور کشتیها در خلیج فارس و دفاع از بخش پایین خلیج فارس داشته باشد.^(۵)

ص: ۳۶۲

- ۲ - ۱۴.. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۴/۲/۱۳۶۵، ص ۱، رادیو بغداد، ۲۳/۲/۱۳۶۵.
- ۳- ۱۵.. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۴، ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۲۵.
- ۴- ۱۶.. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۵، ۲۴/۲/۱۳۶۵، ص ۲۳، رادیو امریکا؛ و - همان، ص ۱۹، رادیو اسرائیل، ۲۳/۲/۱۳۶۵.
- ۵- ۱۷.. همان، ص ۲۱، رادیو امریکا، ۲۳/۲/۱۳۶۵.

۳. در جریان عملیات مینگذاری نیروهای سپاه پاسداران در جاده دیانا - سیدکان و جاده دیانا - حاج عمران ارتش عراق متحمل خسارات و تلفاتی شد.

واحد اطلاعات قرارگاه رمضان بنا بر اخباری که امروز دریافت کرده، گزارش داد: در نیمه اردیبهشت ماه ۱۳۶۵، در دو عملیات مینگذاری سپاه در جاده دیانا - سیدکان، یک کامیون عراقی مخصوص حمل کاتیوشا با ۴ سرنشین به کلی منهدم شد و بر اثر برخورد قسمتی از آن به خودروی جاشهای احمد خرکی ۸ نفر از آنان کشته و ۲ نفر مجروح شدند. همچنین در جاده دیانا - حاج عمران نزدیک پل حافظ یک خودروی زیل ارتش بعث منهدم شد و تمامی سرنشینان آن کشته شدند.^(۱)

۱. مبارزان کرد عراقی با اجرای عملیتهایی در مناطق دهوک و شیروان، تلفات و خساراتی به نظامیان ارتش بعث عراق وارد آوردند. همچنین در پی آگاهی قرارگاه رمضان سپاه از حمله قریبالوقوع ارتش عراق به منطقه بارزان (محل استقرار معارضین کرد عراقی)، اقدامات اولیه برای مقابله با این هجوم انجام شد.

خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از منابع موثق داخل عراق گزارش داد که اوایل ماه جاری، در حمله انقلابیون مسلمان کرد عراقی به ۷ پایگاه نظامی عراق در منطقه دهوک، بیش از ۲۰ تن از عوامل بعثی کشته و ۱۷ تن مجروح شدند. پایگاههای مذکور عبارتند از: اردوگاه گردان دیمکا و پایگاههای کفریسور، بیجان، کلوله، ملاگارینه، کاینافه و بیسره. ارتش عراق پس از این حملات، چراگاههای منطقه کردنشین را به توپ بست و خساراتی به کشاورزان این منطقه وارد کرد.^(۲)

همچنین انقلابیون مسلمان کرد عراقی با اجرای عملیاتی دیگر موفق شدند یک ارتفاع راهبردی در غرب شیروان در استان اربیل را تصرف کنند. نشریه النهضه ارگان انقلابیون مسلمان کرد عراقی وابسته به مجلس اعلاى انقلاب اسلامی عراق، با درج این خبر نوشت: در این عملیات ۱۵ تن از نیروهای رژیم بعثی کشته شدند و چند تن نیز به اسارت نیروهای مسلمان کرد درآمدند.^(۳)

هفتهنامه العملالاسلامی نیز که از مواضع انقلابیون حمایت میکند در سرمقاله اخیر خود تأکید کرده است: «ضربات کوبنده نظامی علیه رژیم حاکم بر بغداد بایستی ادامه یابد تا این رژیم و حامیانش توطئه بنیست در جنگ را برای همیشه فراموش کنند. بنا براین بر تمام حرکت‌های اسلامی و عمومی ملت مسلمان عراق واجب است به هر نحو ممکن چه در عملیات نظامی و چه فعالیتهای سیاسی، اجتماعی و تبلیغاتی در ایجاد یک عراق اسلامی بکوشند.»^(۴)

ص: ۳۶۳

۱- ۱۸.. سند شماره ۱۳۸۸۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای، از واحد اطلاعات قرارگاه رمضان به قرارگاه خاتمالانیا(ص)، شماره ۳، ۲۵/۲/۱۳۶۵، ص ۸.

۲- ۱۹.. روزنامه اطلاعات، ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۳- ۲۰.. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۴- ۲۱.. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

از سوی دیگر، قرارگاه رمضان در گزارشی به قرارگاه خاتمالانیا(ص) اعلام کرد: «طبق خبر رسیده دشمن تصمیم دارد طی چند روز آینده، از محور دشت بالندا و پیرو، حمله گسترده خودش را به بارزان شروع نماید، لذا اقدامات مقدماتی لازم انجام گردیده است.»(۱)

۲. فرمانده نظامی منطقه کردستان درباره آمادگی حزب دمکرات کردستان و سازمان مجاهدین خلق (منافقین) برای اجرای عملیات ایزدایی در مناطق اشنویه و بانه هشدار داد. ۲ تن از اعضای گروههای مسلح ضدانقلاب در سقز و سنندج تسلیم نیروهای خودی شدند.

فرماندهی گردان نوهده در گزارشی به بخشداری اشنویه اعلام کرد: تعداد بسیاری از عناصر حزب دمکرات که در واحدهای نظامی این حزب سازماندهی شده و در نقاط مختلف این منطقه گسترش یافته‌اند، قصد دارند پس از شناسایی راههای نفوذ به پایگاههای رزمندگان، در چند روز آینده، اقدام به عملیات ایزدایی کنند. به همین دلیل، عواملی از هیز قندیل و هیز زمزیوان، مناطق روستاهای بادینآباد، گزگز، شاکله و همآباد را شناسایی کرده و مترصد فرصت برای اجرای عملیات علیه پایگاههای رزمندگان هستند.(۲)

شهربانی استان کردستان نیز از تردد یک گروه ۲۰ نفری از عوامل سازمان مجاهدین خلق (منافقین) با ۵ قاطر حامل مهمات که بیشتر مین ضدنفر است، در حوالی روستای صدباروساوان از توابع شهرستان بانه خبر داد.(۳)

امروز، همچنین یکی از اهالی روستای قلعهکهنه از توابع شهرستان سقز خود را تسلیم کرد که از او ۱۳ اسلحه ژ ۳، ۲ اسلحه کلاشینکف، ۲۰ عدد نارنجک صوتی، ۲۰ عدد نارنجک جنگی و ۲ بسته مواد منفجره کشف شد. یک نفر نیز به اتهام همکاری با او دستگیر شد. در سنندج هم فردی که با گروه کومهله همکاری میکرد خود را تسلیم نیروهای خودی کرد.(۴)

۳. سازمان مجاهدین خلق (منافقین) ضمن دستور آمادهباش به تیمهای عملیاتی خود در ایران برای پذیرش نیروهای آموزش‌شدیده خارج از کشور، همچنان به فعالیتهای جاسوسی ادامه میدهد.

به نوشته بولتن اخبار روزانه، یکی از اعضای این سازمان تحت عنوان جهاد دانشگاهی گیلان با مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق تماس گرفته و خواستار دریافت آمار عملیاتیهای مجلس اعلا و وابستگان به این مجلس، علیه رژیم عراق شده است. البته این شخص به دلیل نبودن مترجم نتوانسته هیچگونه اطلاعاتی دریافت کند.(۵)

ص: ۳۶۴

۱- ۲۲.. سند شماره ۱۳۴۰۹۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۲- ۲۳.. سند شماره ۱۸۵۴۸۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی گردان نوهده به بخشداری اشنویه، ۲۳/۲/۱۳۶۵.

۳- ۲۴.. سند شماره ۳۱۴۴۴۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۲۹/۲/۱۳۶۵.

۴- ۲۵.. سند شماره ۲۰۰۲۴۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه اخبار روزانه وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی، شماره

۲۴۷، ۲۷/۲/۱۳۶۵، ص ۴.

۵- ۲۶.. سند شماره ۲۰۰۲۴۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه اخبار روزانه وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی، شماره

۲۴۶، ۲۵/۲/۱۳۶۵، ص ۱.

همچنین به تازگی این سازمان در اطلاعیه‌های اعلام کرده است که ۲۰۰ نفر از فارغالتحصیلان مقر ملکمرزبان واقع در کردستان عراق، که کلیه آموزشهای لازم را پشتسر گذارده‌اند در حال ورود به ایران هستند. این اطلاعیه در ادامه به تیمهای عملیاتی و هواداران گوشزد کرده است که برای پذیرش این افراد آماده باشند. یادآوری می‌شود که روز ۱۲ اردیبهشت، افراد مذکور در مقر ملکمرزبان تجمعی را ترتیب داده بودند.^(۱)

۴. امروز نیز کاروانهایی متشکل از نیروهای داوطلب رزمی و تخصصی از شهرهای مختلف عازم جبهه‌ها شدند.

براساس گزارش رسانه‌های داخلی امروز، ششمین کاروان کربلا شامل نیروهای رزمی از مشهد؛ بیستوچهارمین گروه اعضای شورای اسلامی از کهگیلویه و بویراحمد؛ نیروهای داوطلب بسیج سپاه پاسداران از جهرم و سروستان؛ کاروانی از نیروهای رزمی مهندسی جهاد سازندگی کاشان و بخشهای آران و بیدگل؛ ۲ اکیپ ۷۵ نفره از نیروهای تخصصی، مهندسی، رزمی، خدماتی و تبلیغاتی ستاد پشتیبانی جنگ جهاد سازندگی گیلان؛ گروه کثیری از طلاب شهرستانهای تنکابن، قم و مشهد؛ نیروهای رزمی و تخصصی تنکابن؛ گروهی از داوطلبان بسیجی سپاه پاسداران شهرستانهای شیروان و خیاران و کاروان فنی - تخصصی استان همدان عازم جبهه‌های جنگ شدند.

بنا بر این گزارش، همراه اکیپ اعزامی از همدان، ۳ دستگاه بولدوزر، ۲ دستگاه گریدر، ۵ دستگاه خودروی سبک، یک دستگاه آمبولانس و یک دستگاه تانکر آب و همراه گروه دیگری از نیروهای تخصصی خدماتی این استان ۲۱ دستگاه کمپرسی، ۶ دستگاه لودر و بولدوزر به جبهه‌ها ارسال شد.^(۲)

۱. نخستوزیر در دیدار با نیروهای لشکر امام علی (ع) و در پیامی به کارکنان صنایع نفت جنوب، روحیه ایثارگرانه و مبارزه قهرمانانه را ضامن حفظ انقلاب و موفقیت در جبهه‌ها دانست.

صبح امروز، جمعی از نیروهای تخصصی گردان تخریب لشکر امام علی (ع) از قرارگاه نجف با نخستوزیر دیدار کردند. میرحسین موسوی در این دیدار با اشاره به اینکه ایثارگری رزمندگان با هیچ معیار مادی قابل‌سنجش نیست و روحیه و معنویت آنان تاکنون ضامن حفظ انقلاب در برابر توطئه‌های مختلف و حمایت‌های گسترده استکبار از رژیم عراق در جنگ با ایران بوده است، گفت: «اگر بخواهیم یکی از بزرگترین دستاوردهای انقلاب اسلامی را به دنیا معرفی کنیم، همان معرفی شما انسانهای نمونه است.»

ص: ۳۶۵

۱- ۲۷.. سند شماره ۲۰۰۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه اخبار روزانه وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی، شماره ۲۴۴، ص ۱.

۲- ۲۸.. روزنامه اطلاعات، ۲۴/۲/۱۳۶۵، ص ۲؛ و - روزنامه ابرار، ۲۴/۲/۱۳۶۵، ص ۱۰؛ و - روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۴/۲/۱۳۶۵، ص ۴.

وی با اشاره به نقش دستگاه تبلیغاتی برخی کشورها در مخدوش جلوه‌دادن چهره رزمندگان بسیجی افزود: «استکبار جهانی و رسانه‌های گروهی آنان همواره از ارائه چهره حقیقی شما رزمندگان ایثارگر وحشت داشته‌اند؛ چراکه با معرفی شما به مسلمانان جهان هزاران مسلمان، پدید خواهند آمد.»

نخستوزیر در ادامه، توطئه کاهش به ای نفت را بی‌اثر دانست و تصریح کرد: «اگر امروز، فشارهای اقتصادی، نظامی و سیاسی را به انقلاب ما وارد میکنند، ملت ما هرگز یک گام به عقب نخواهد گذاشت. دشمنان ما نیز اعتراف کرده‌اند که ملت ما در مقابل سختیها از خود مقاومت و ایثار بیشتری نشان می‌دهد.»^(۱)

میرحسین موسوی همچنین در پیامی خطاب به کارکنان مناطق نفتخیز جنوب، با اظهار تألم از شهادت و جراحت چند تن از کارکنان تأسیسات نفتی بر اثر حملات اخیر ارتش عراق، تأکید کرد که مقاومت دلیرانه برادران صنعت نفت جنوب و دفاع شرافتمندانه آنها در سنگرهای اقتصادی، جبهه‌های جدیدی در مبارزات قهرمانانه امت اسلامی گشوده است.^(۲)

۲. نخستوزیر ایران در گفت‌وگویی با اصحاب رسانه، شرایط و مراحل موردنظر دولت را برای ارتباط با ایرانیان خارج از کشور و بازگشت آنان تشریح کرد.

میرحسین موسوی صبح امروز، در یک مصاحبه مطبوعاتی دراینباره گفت: «تلاش دولت برای ارتباط با ایرانیان خارج از کشور مربوط به زمان حاضر نیست، بلکه دولت از مدتها قبل به دنبال این مسئله بوده و نمایندگیهای ایران در خارج از کشور سعی کرده‌اند ارتباط خود را با ایرانیان مقیم آن کشورها گسترش دهند. ... ما اکثریت ایرانیهایی را که در خارج از کشور هستند جزو ضدانقلاب قلمداد نمی‌کنیم. تعداد ضدانقلاب نسبت به جمعیت ایرانیان در آنجا بسیار کم است، ولی اکثر کسانی که در خارج هستند از نظر فرهنگی با جو فرهنگ داخل تفاوت‌هایی دارند.»

نخستوزیر اتخاذ این تصمیم را حاصل کاری گروهی برشمرد و گفت: «در بررسیهای انجام‌شده توسط وزارتخانه‌های کشور، اطلاعات، [امور] خارجه و ارشاد کلاً یک تقسیم‌بندی در کار به وجود آمده که براساس آن در وهله اول دولت بتواند با وسایل ممکن ارتباط خود را با ایرانیان مقیم خارج از کشور برقرار سازد و از مسائل داخل و تحولات انقلاب، آنها را مطلع کند. درایتمینه ضدانقلاب وضعیتی را در خارج از کشور به وجود آورده که باعث انحراف در اذهان ایرانیان شده است و مقصود [دولت] این است که این ذهنیت در حد امکان از میان برده شود.»

ص: ۳۶۶

۱- ۲۹.. روزنامه اطلاعات، ۲۴/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۲- ۳۰.. روزنامه رسالت، ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۶.

میرحسین موسوی افزود: «دومین مرحله کار، دعوت از ایرانیانی است که در داخل کشور مرتکب جنایتی نشده‌اند و در صورت پذیرش نظام حاکم بر جامعه، این دسته می‌توانند به کشور بازگشته و مشغول به خدمت شوند.»

نخستوزیر درباره امکان بازگشت مخالفان سیاسی و فکری به کشور تصریح کرد: «ما این مسئله را قبلاً نیز اعلام کرده‌ایم که هر نیروی سیاسی که قصد براندازی نظام را نداشته باشد آن را تحمل می‌کنیم و از طرف دولت مجدداً می‌گوییم که هر حرکتی که اهداف آن مبارزه مسلحانه علیه نظام ما نباشد، قابل تحمل است.»^(۱)

۳. وزیر امور خارجه در مصاحبه ای مواضع ایران درخصوص امنیت خلیج فارس، روابط تهران - دمشق، خروج شوروی از افغانستان، نتایج اجلاس غیرمتعهدها، تحرکات جدید امریکا در منطقه و انگیزه تصرف فاو در جنوب عراق را تشریح کرد.

علیاکبر ولایتی در گفتوگویی اختصاصی با خبرنگار روزنامه رسالت در واکنش به اظهارات سخنگوی کاخ سفید و موضوع امنیت خلیج فارس گفت: «موضع ایران در رابطه با خلیج فارس موضعی ثابت و شناخته شده است و آن این است که این منطقه باید از دخالت ابرقدرتها به دور باشد و منطقه ای باشد در امنیت کامل و کشتیهای تجاری آزادانه بتوانند در آبه ای این منطقه رفتوآمد کنند. حفظ امنیت این منطقه هم به عهده کشورهای ساحلی خلیج فارس است که اجازه دخالت به هیچ کشور خارجی، امریکا یا غیر امریکا در این منطقه نخواهیم داد. ... و اظهارات سخنگوی امریکا درحقیقت یک دلگرمی است برای حامیان امریکا در این منطقه، و الا- امریکاییها امتحان خودشان را داده‌اند و ناتوانی خودشان را در عملیات نظامی علیه کشورهای انقلابی نشان داده بودند.»

علی اکبر ولایتی
وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران

ولایتی بروز هرگونه سردی در روابط ایران و سوریه و نیز چرخش سیاسی موضع سوریه در جنگ عراق - ایران را رد کرد و افزود: «سوریه از ابتدای جنگ، از حامیان صمیمی جمهوری اسلامی در دفاع عادلانه‌اش علیه حکومت عراق بوده و فلسفه درستی که آنها تعقیب می کردند و هنوز هم میکنند این است که حکومت عراق با حمله به ایران درحقیقت به دو ملت خیانت کرده، ملت ایران و ملت عراق و این دو ملت را

۱- ۳۱.. روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۲/۲۳، ص ۲.

از صحنه مبارزات فلسطین که مبارزه اصلی کشورهای مسلمان منطقه است، دور کرده است.»

ولایتی همچنین با استقبال از طرح شوروی برای خروج از افغانستان، روش آن را نادرست برشمرد.

وزیر امور خارجه مذاکرات اجلاس اخیر غیرمتعهدها در مورد برخی موضوعات، از جمله جنگ ایران - عراق را ناموفق دانست و افزود: در زمینه سیاسی به خصوص در زمینه جنگ، اجلاس موفق نبود و در کمیته سیاسی هیچ کلمه‌ای راجع به جنگ تصویب نشد و در قطعنامه پایانی هم نیامد. (۱)

ولایتی همچنین تصرف فاو و استقرار رزمندگان در آن را اقدامی دفاعی ذکر کرد و با تأکید بر اینکه صدام عامل اصلی تشنج در منطقه است، افزود: «آنچه که رزمندگان ما در فاو انجام دادند در حقیقت خاموش کردن منشاء آتشی بود که عراقی‌ها در آن منطقه داشتند و از آنجا شهرهای ما را در این طرف و آن طرف گلوله‌باران و موشک‌باران می‌کردند و کشتیهای تجاری را در رأس خلیج فارس میزدند. بنابراین، این کار دفاعی بود و هیچ مغایرتی با این اصلی که ما از ابتدا در اینجا اعلام کردیم و همواره در آن ایستاده‌ایم ندارد و آن این است که ما خواهان امنیت منطقه هستیم و خواهان حسن همجواری با کشورهای حاشیه جنوبی خلیج فارس هستیم و اگر جنگی در منطقه وجود دارد توسط عراق تحمیل شده است و ما در حقیقت داریم از تمامیت ارضی و استقلال و انقلاب خودمان دفاع میکنیم. صدام به عنوان یک عامل تشنج در منطقه باید از بین برود و دیگر کشورهای خلیج فارس امروز خود میدانند و تجربه کرده‌اند که حکومت فعلی عراق حتی قبل از انقلاب اسلامی همواره موجبات تشنج را در کشورهای حاشیهای خلیج فارس به وجود می‌آورد و بنا بر این موردی برای اضطراب و تشویش‌خاطر آنها نیست، اما متأسفانه بعضی از این کشورها قدر این حسنیت جمهوری اسلامی را در حسن همجواری نمیدانند و برخلاف جهت منافع خودشان حرکت میکنند.» (۲)

ص: ۳۶۸

۱- علیاکبر ولایتی درباره تلاش عراق در اجلاس وزیران امور خارجه کشورهای غیرمتعهد که در حراره پایتخت زیمبابوه، برگزار شد، گفت: «آنها [عراقی‌ها] میخواستند که در جلسه اختتامیه، همان صحبتی که تقریباً سه سال قبل، در اجلاس سران از طرف رئیس اجلاس گفته شده بود تکرار کنند. ما مخالفت کردیم و گفتیم که سه سال از آن زمان گذشته و در این مدت تغییرات زیادی حادث شده؛ عراق مکرراً به کشتیهای تجاری ما حمله کرده، به مناطق مسکونی و... مجامع بین المللی بعضاً در این رابطه موضع گرفته‌اند و شما نباید اینجا مورد تجاوز قرار گرفته و متجاوز را در دو کفه مساوی بگذارید، بلکه باید یک موضعی در برابر تجاوزی که به حقوق بین المللی شده داشته باشید که آنها حاضر نشدند جز آن بیانیه که سه سال پیش، داده بودند، بدهند و ما هم به این امر معترض بودیم و اعتراض خودمان را هم توسط نماینده‌مان [بدون حضور بنده] قرائت کردیم. در مجموع برای ما به لحاظ سیاسی دستاورد خوبی داشت و مانع از این شدیم که عراق بتواند چیزی علیه جمهوری اسلامی به تصویب برساند، اما ما به این قانع نبودیم و الآن زمانی است که نهضت عدم‌متعهد باید یک موضع جدیدتری در مقابل متجاوز بگیرد.» [روزنامه رسالت، ۲۴/۲/۱۳۶۵، ص ۸]

۲- ۳۲.. روزنامه رسالت، ۲۴/۲/۱۳۶۵، ص ۸.

۱. فرمانده سپاه پاسداران ناحیه اصفهان خواستار به رهگیری از توان علمی و فنی دانشگاهها و مراکز صنعتی برای تأمین نیازهای سپاه و جنگ شد.

فرماندهی سپاه ناحیه اصفهان در نامه‌ای به فرماندهی سپاه کشوری با اشاره به تأکید امام خمینی بر مشارکت مردم، ارگانها و مراکز علمی - صنعتی در امور جنگ و نیز انتظار مراکز تحقیقات از سپاه پاسداران برای سپردن پروژههای علمی - فنی به آنها، نوشته است: «متأسفانه اکنون که کشور به سمت جنگ کشانده شده است به نظر میرسد سپاه برنامه ریزی مشخص برای به کارگیری توان علمی و صنعتی نهادهای مزبور را [نداشته] باشد. همینکه در اصفهان بزرگترین کارخانجات صنعتی و دو دانشگاه بزرگ فنی و علوم قرار دارد که سپاه قادر به جوابگویی آنان نمی باشد. دراینراستا شاید به ترین کار، فعالکردن و محوریت دادن به واحدهای مهندسی سپاه ناحیه بوده تا در هر استان واحدهای مزبور مسئولیت پیگیری طرحهای صنعتی و علمی را دنبال نموده و در مرکز نیز با مسئله، برخورد متمرکز صورت پذیرد.

پیشنهاد می شود به کلیه امورات تحقیقاتی در مرکزیت سپاه تمرکز اطلاعاتی و فنی داده شده و برحسب توانمندیهای استانها، مأموریتها و پروژههای فنی و علمی واگذار شود.» (۱)

۲. به گفته معاون برنامه ریزی و هماهنگی ستاد بازسازی و نوسازی استان خوزستان، بیش از ۵ میلیارد ریال بودجه برای بازسازی مناطق آسیب دیده از جنگ اختصاص یافته است.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی: «ستاد بازسازی و نوسازی مناطق جنگزده استان خوزستان در اولین جلسه سال جاری، کل اعتبارات بازسازی مناطق جنگزده این استان را بالغ بر ۵ میلیارد و ۵۰ میلیون ریال اعلام کرد که از این مبلغ، اعتبار یکمیلیارد و ۹۰۰ میلیون ریال جهت خانهسازی و اسکان مهاجرین جنگ تحمیلی و ۶۰ درصد مابقی معادل یکمیلیارد و ۸۹۰ میلیون ریال جهت طرحهای شهری و ۴۰ درصد معادل یکمیلیارد و ۲۶۰ میلیون ریال جهت طرحهای روستایی تعیین گردیده است.» (۲)

۱. مسئول ستاد پشتیبانی جنگ جهاد سازندگی استان گیلان جادهسازی، احداث پل و خاکریز در دشوارترین موقعیتها را از مهمترین فعالیتهای جهاد سازندگی ذکر کرد.

رضایتبخش در گفتوگو با خبرنگار روزنامه رسالت ضمن اشاره به مأموریتهای جهاد

ص: ۳۶۹

۱ - ۳۳.. سند شماره ۷۴۷۵۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی ناحیه اصفهان به فرماندهی سپاه کشوری، ۲۳/۲/۱۳۶۵.

۲ - ۳۴.. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۴/۲/۱۳۶۵، ص ۴.

سازندگی در جبهه های جنگ و خدمات جهاد سازندگی استان گیلان، از جمله جاده ها و پلهای مهمی که قبل از عملیات مسلم بن عقیل (ع) و در عملیات بیتالمقدس با یاری جهاد سازندگی برخی استانهای دیگر احداث شده است، درباره بارزترین خدمات جهاد این استان گفت: «در بین عملیاتی که جهاد گیلان در آن شرکت کرد بارزترین نمونه اش عملیات والفجر ۸ است که در آن مقاومت ایشارگرانه جهادگران گیلانی متجلی شده [است]. چه با اندک تحقیق و تأملی در عملیات قبل از عملیات والفجر ۸ معلوم میگردد که عملیات غالباً شب، آغاز می شود و مهمترین عملیات یک یا دو و حداکثر سه شب، زمان میگیرد، اما در عملیات والفجر ۸ جهاد گیلان قریب ۲۲ شب در عملیات شرکت مستمر و مؤثر داشتند و تحمل این فشار سنگین برای جهادگرها و نیروهای رزمنده بسیار دشوار است، ولی با رجای واثق به عنایات حق تعالی مقاومت نمودند و مواضع به دستآمده را تثبیت کردند، گذشتن از رودخانه عریض اروند با آن جزرومدش و با آن تلاطم و امواجی که دارد و وارد شدن به آن منطقه و حفاظت و حراست از مواضع در مقابل یورشهای سنگین عراق در آن منطقه که تمام نیروهای خود را وارد عمل کرده بود کار بسیار دشواری بود، اگر مهندسی رزمی جهاد در کنار برادران ارتش و سپاه نبود، به هیچوجه تثبیت مواضع امکان نداشت.

اگر بخواهیم نمونه کوچکی ارائه دهیم شاید بتوان به عملیات زدن خاکریزی به طول ۹ کیلومتر در جاده فاو - امالقصر اشاره کرد که یک منطقه آسیبپذیر بود. شمال و جنوب جاده فاو - امالقصر آب و باتلاق بود و به هیچوجه امکان تجهیز و استفاده از وسایل و امکانات برای زدن خاکریز نبود، لاجرم برادران جهاد از امکانات خود جاده یعنی جاده آسفالت استفاده کردند و در مدت کوتاهی جهاد گیلان و مازندران مشترکاً این خاکریز را زدند، برادران جهاد گیلان با تکیه بر تخصص و توانایی که از مختصات و ویژگیهای کار جهاد در استان گیلان است دست به کارهایی زدند، این کارها نهایتاً منجر به این شد که یگان دریایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی توانست در آنجا دست به عملیات بزند. به هر حال جهاد گیلان تا به امروز، در فاو هست و در همین عملیات ۳ نفر از به ترین برادران ما شهید شدند و حدود ۲۷ تا ۳۰ نفر نیز به وسیله تیر و ترکش و مواد شیمیایی مجروح گشتند، ولی همچنان با جدیت تمام و روحیه عالی مشغول مجاهدت و دفاع از دستاوردهای این عملیات هستند. برادران جهاد در منطقه هورالهوریزه نیز دست به یک کارهایی میزنند که به امید خدا در عملیات آتی که برای اهداف بسیار ارزشمندی در منطقه دنبال می شود آتش پشتیبانی را برای رزمندگان اسلام تهیه کنند.»

رضایتبخش همچنین درباره ابتکارات جهاد سازندگی استان گیلان در جبهه های جنگ اظهار کرد: « جهاد گیلان دست به ابتکاری خدایسندانه زد. بدین معنی کاری را که جهاد دیگری در منطقه به زمانی قریب با ۷۵ روز و با هزینه نزدیک به ۶۰۰ هزار تومان و با نیروی انسانی حدود ۱۲۵ نفر انجام داده بود، جهاد گیلان با توجه به تخصصهایی که در استان گیلان آموخته و با توجه به نمونه

کارهایی که انجام داده بود در عمق ۴۵ کیلومتری هورالهویزه به طرف عراق در رأس مرداب طویل با استفاده از امکانات خود هور، همان کار را با نیروی ۳۰ تا ۲۵ نفر و با هزینه‌های نزدیک به ۱۰۰ هزار تومان و در زمان قریب به ۱۵ تا ۲۰ روز انجام داد که یک تحولی در منطقه بود.»^(۱)

۲. در پی دیدار محمدجعفر محلاتی مدیرکل امور بین‌المللی وزارت امور خارجه ایران، با مصطفی تولبا دبیر اجرایی برنامه محیط زیست سازمان ملل در ژنو، بیانیه مشترکی در محکومیت رژیم بعث عراق برای استفاده از سلاحهای شیمیایی صادر شد.

به گزارش روابطعمومی وزارت امور خارجه، در این بیانیه دو طرف ضمن محکومکردن رژیم عراق به دلیل استفاده از سلاحهای شیمیایی، اعلام کردند: «متخصصین سازمان ملل متحد تأیید کرده‌اند که در جنگ عراق علیه ایران گازهای شیمیایی توسط عراق به کار گرفته شده و این عمل نه تنها در چارچوب مقررات بین‌المللی نمی‌باشد، بلکه سلامت بشریت را نیز به مخاطره می‌اندازد.» در این بیانیه همچنین آمده است: «بخش محیط زیست سازمان ملل متحد با کلیه حرکاتی که برای جلوگیری از به کارگیری سلاحهای شیمیایی و میکروبی در هرجای دنیا انجام شود، همصدا است و حاضر است کلیه امکاناتش را در آن مسیر قرار دهد.»^(۲)

۳. فرانسه حضور نظامی خود را در خلیج فارس قانونی خواند و در واکنش به اخطار فرمانده نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی اعلام کرد که واحدهای نیروی دریایی فرانسه، هیچ کشتی ایرانی را تعقیب نکرده‌اند.

به گزارش خبرگزاری قطر از پاریس، در پی اظهارات روز گذشته ناخدا یکم ملکزادگان فرمانده نیروی دریایی ارتش، مبنبر اینکه نیروهای دریایی امریکا و فرانسه سعی میکنند تا مزاحمتهایی برای عملیات تفتیش و بازرسی نیروی دریایی ایران به وجود آورند، مقامات وزارت دفاع فرانسه امروز، گفتند که واحدهای نیروی دریایی این کشور در منطقه مذکور هیچ کشتی نیروی دریایی ایران را تعقیب نکرده‌اند.^(۳)

خبرگزاری قطر افزود: «مقامات وزارت دفاع فرانسه گفته‌اند که این واحدهای دریایی تنها در مناطق و آبه ای بین‌المللی شناور می‌باشند و در هیچ موردی ناقض مقررات و قوانین کشتیرانی در آبه ای بین‌المللی نبوده‌اند و حضور این واحدها، در صورت لزوم برای تأمین امنیت کشتیهای بازرگانی فرانسه می‌باشد و در روزهای اخیر، هیچگونه مشکل خاصی با نیروی دریایی ایران وجود

ص: ۳۷۱

۱- ۳۵.. روزنامه رسالت، ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۵.

۲- ۳۶.. روزنامه کیهان، ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۳- در اخطارهای ایران در روز دوشنبه ۲۲/۲/۱۳۶۵، ذکر شده است که کشتیهای نیروی دریایی فرانسه و امریکا، نیروی دریایی ایران را هنگام اجرای گشتیهای بازرسی در آبه ای خلیج فارس تعقیب میکنند. [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش ویژه، شماره ۵۶، ۲۵/۲/۱۳۶۵، ص ۱۹، پاریس - خبرگزاری قطر، ۲۴/۲/۱۳۶۵]

نداشته است و واحدهای دریایی فرانسه دائماً در منطقه خلیج [فارس] و به طور عادی حضور دارند.»

خبرگزاری فرانسه نیز اضافه کرده است که سه واحد کشتی موشک‌انداز فرانسوی و آمریکایی حامل بالگرد، در منطقه امنیتی ایران در خلیج فارس مشغول گشت‌زنی می‌باشند.^(۱)

۱. درحالی‌که خبرگزاری رویتر به نقل از منابع کشتیرانی مدعی شد ایران پایگاه نظامی جدید در خلیج فارس تأسیس کرده است، رئیس‌جمهوری آمریکا نیز لزوم حمایت تسلیحاتی از عربستان سعودی را مورد تأکید قرار داد و اقدام ایران در بازرسی از کشتیهای تجاری در خلیج فارس را که موجب افزایش تنش بین ایران و آمریکا شده است، گستاخانه توصیف کرد. در همین حال سخنگوی وزارت دفاع آمریکا درباره احتمال اوجگیری تنش در منطقه خلیج فارس به ایران هشدار داد.

خبرگزاری رویتر از بحرین به نقل از منابع کشتیرانی ادعا کرد که ایران با استفاده از یک پایگاه جدید در جزیره‌های واقع در نزدیکی تنگه راهبردی هرمز برای حمله به کشتیها در منطقه خود، جنگ نفتکش‌ها در خلیج فارس را گسترش داده است. پایگاه مذکور در جزیره بوموسی است. محلی در بخش جنوبی خلیج فارس که اکثر کشتیهای درحال عبور، در برد حملات هواپیماها و هلیکوپترهای ایرانی قرار میگیرند. این منابع گفتند پایگاه بوموسی فشار بر کشتیهای را که از تنگه باریک میان ایران و عمان عبور میکنند، افزایش میدهد.

رویتر افزود: «منابع کشتیرانی گفته‌اند، دیگر حملات اخیر ایران از یک فرودگاه هلیکوپتر در روی یک اسکله نفتی بلااستفاده در جزیره رستم [رشادت] واقع در نیمه‌راه میان ایران و قطر و احتمالاً محل مشابهی در حوزه نفتی ساسان [سلمان] در همان نزدیکی انجام گرفته است.» رویتر با بیان این ادعا که «از آغاز ماه آوریل (۱۲ فروردین) به این طرف، ایران درمورد حمله به ۶ کشتی، ازجمله نفتکش سعودی، مقصر شناخته شده است»، به نقل از منابع کشتیرانی افزوده است: درحالی‌که شاهد محکمی وجود ندارد که نشان دهد ایران نفتکش‌های سعودی را برای حمله دستچین میکند. لیکن درطول همین مدت، عراق ۴ حمله تأییدشده به کشتیهای بزرگ انجام داده است.

به گفته منابع کشتیرانی در خلیج فارس، از ماه مارس (۱۰ اسفند ۱۳۶۴ تا ۱۱ فروردین ۱۳۶۵)، تنش در خلیج فارس شدت یافته است، طوریکه در این ماه به ۱۴ کشتی حمله شد. در این حملات که بالا-ترین رکورد سراسر جنگ را از نظر کشتیهای آسیب‌دیده دارد ۸ کشتی ازسوی ایران موردحمله قرار گرفت.^(۲)

از سوی دیگر گزارش یونایتدپرس نیز حاکی است: «ریگان رئیس‌جمهور آمریکا روز سه‌شنبه [۲۳/۲/۱۳۶۵]، ضمن برشمردن ضرورت حمایت از قرارداد فروش اسلحه به عربستان برای رهبران کنگره این کشور هشدار داد که ایرانیها در خلیج فارس گستاختر شده‌اند.»

ص: ۳۷۲

۲۵/۲/۱۳۶۵، ص ۱۹، پاریس - خبرگزاری قطر، ۲۴/۲/۱۳۶۵.

۲- ۳۸.. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۵، ۲۴/۲/۱۳۶۵، صص ۳ و ۴، بحرین - خبرگزاری
رویتر، ۲۳/۲/۱۳۶۵.

این خبرگزاری با اشاره به اینکه سخنان ریگان واکنشی به حمله هوایی ایران به کشتیهای عربستان سعودی در خلیج فارس می باشد افزود: «ریگان درصدد است رأی منفی کنگره امریکا نسبت به فروش اسلحه به عربستان را وتو کرده و خواستار حمایت سنا از وتوی خود است.»^(۱)

در همین حال، رادیو بیبسی در تحلیلی با اشاره به اظهارات فرمانده نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران و واکنش سخنگوی کاخ سفید درباره تعهد امریکا به حفظ آزادی کشتیرانی در خلیج فارس گفت: «اگر اظهارات فرمانده نیروی دریایی ایران حقیقت داشته باشد، تحول جدید حاکم بر تشدید نگرانیهای موجود در مورد امنیت شناورهای غیرنظامی در خلیج فارس می باشد. ایران طبق قوانین بین المللی حق دارد که کشتیهای بازرگانی که مظنون به حمل بار برای دشمن است را در آبه ای بین المللی بازرسی کند. باوجوداین، منابع امریکایی میگویند که هیچ کشتی بازرگانی متعلق به امریکا اخیراً متوقف نشده است، البته لاری اسپیکس سخنگوی رئیس جمهور امریکا دیروز، در واشنگتن، گفت دولت ایالات متحده شدیداً نگران تشدید تهدیدات به خطوط کشتیرانی بیطرف در خلیج فارس است، او بر تعهد کشورش به آزادی کشتیرانی در خلیج فارس مجدداً تأکید کرد. سخنان اسپیکس کمی بعد از آنکه کنگره امریکا پیشنهاد فروش اسلحه به عربستان سعودی را رد کرد، ایراد شد. اسپیکس گفت رأی مخالف کنگره این شبهه را برای بعضی به وجود آورده که در عزم ایالات متحده نسبت به حفظ آزادی رفتوآمد کشتیها در خلیج [فارس] و نیز در حمایت از عربستان سعودی در دفاع از خود تزلزل ایجاد شد و این باعث تشدید حملات علیه کشتیهای باربری شده است.»^(۲)

خبرگزاری فرانسه نیز گزارش داد: از منابع دولتی امریکا کسب اطلاع شد که یک کشتی نیروی دریایی امریکا ساعت ۷:۳۰ روز سهشنبه (۲۳/۲/۱۳۶۵)، راه را بر یک کشتی جنگی ایرانی که به یک کشتی باری امریکایی در خلیج عمان نزدیک می شد بسته و آن را متقاعد ساخته که دور شود. تصریح می شود در این حادثه که مقابله توصیف شده، فقط پیامهای رادیویی مبادله شده است. به گفته یکی از منابع امریکایی، کشتی جنگی امریکایی یک ناوشکن از نوع اسپروانس بوده و به قدری سریع مداخله کرده که کشتی ایرانی فرصت بازرسی در کشتی باری امریکایی پرزیدنت مک کینلی را نیافته است. درحالیحاضر ۶ کشتی جنگی امریکایی در بخش خلیج فارس درحال گشتزنی هستند.^{(۳)(۴)}

ص: ۳۷۳

۱ - ۳۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۶، ۲۵/۲/۱۳۶۵، ص ۲۷، واشنگتن - خبرگزاری یونایتدپرس، ۲۴/۲/۱۳۶۵.

۲ - ۴۰. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۴/۲/۱۳۶۵، صص ۲ و ۳، رادیو بیبسی، ۲۳/۲/۱۳۶۵.

۳- خبرگزاری رویتر و رادیو امریکا در گزارشهایی دراینباره گفتند که دولت امریکا روز گذشته، حملات نظامی ایران به کشتیهای بیطرف در خلیج فارس را با خودداری کنگره از تصویب طرح فروش ۳۵۴ میلیون دلار اسلحه به عربستان سعودی در هفته گذشته، مرتبط دانست. لاری اسپیکس سخنگوی کاخ سفید با اشاره به اینکه در ۸ روز گذشته، دو نفتکش عربستان سعودی هدف حملات هوایی ایران واقع شده است، خاطرنشان کرد رد پیشنهاد فروش در حدود ۲۵۰۰ موشک استیگر،

سایدویندر و هارپون به عربستان سعودی از سوی کنگره ایالات متحده احتمالاً منجر به آن شده که ایران به حمایت ایالات متحده از سعودیها و آزادی کشتیرانی در خلیج فارس شک کند. در هفته گذشته طرفداران دولت از نقش عربستان سعودی در تأمین امنیت خلیج فارس به رهبرداری کردهاند. [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۵، ۲۴/۲/۱۳۶۵، ص ۹، واشنگتن - خبرگزاری رویتر، ۲۳/۲/۱۳۶۵؛ و - همان، ص ۲۱، رادیو امریکا، ۲۳/۲/۱۳۶۵]

۴- ۴۱.. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۶، ۲۵/۲/۱۳۶۵، ص ۲۶، واشنگتن - خبرگزاری فرانسه، ۲۴/۲/۱۳۶۵.

۱. تأثیر کاهش قیمت نفت بر جنگ ایران و عراق و تبعات آن در برخی کشورهای حاشیه خلیج فارس در مقالات و تحلیل‌های رسانه‌های متعددی، از جمله روزنامه امریکایی وال استریت ژورنال، روزنامه ژاپنی آساهی، الاتحاد کویت و خبرگزاری رویتر مورد بررسی قرار گرفته است.

وال استریت ژورنال هدف سعودیها از اتخاذ سیاست کاهش قیمت نفت را تشویق مشتریان در سراسر جهان به استفاده بیشتر از نفت و دستیابی به توافقی جهانی بر سر میزان تولید نفت اعلام کرده و نوشته است: «استراتژی سعودیها هم مؤثر و هم خطرناک است. این استراتژی به ای نفت را به میزان ۶۰ درصد کاهش داده و سطح تولید و فروش نفت عربستان را به دو برابر افزایش داده است. ... کاهش به ای نفت وضعیت اقتصادی و سیاسی بسیاری از کشورهای تولیدکننده نفت را در هم کوبیده است. از جمله منجر به کودتای نظامی در کشور نیجر و استعفای دولت نروژ شده است. ... دراینمیان ایران سیاست سعودیها را اقدامی برای محروم کردن ایران از درآمد نفت جهت جلوگیری از ادامهدادن به جنگ با همپیمان نزدیک عربستان تفسیر میکند.» به نوشته این روزنامه در واکنش به این سیاست سعودیها، بالگردهای ایران در طول چهار هفته گذشته، به ۳ نفتکش عربستان سعودی حمله کرده و به آنها آسیب زده‌اند.^(۱)

سردبیر نشریه سرویس خارجی عربی نیز در مصاحبه‌ای با روزنامه آساهی گفته است که بحران سقوط قیمت نفت در طول ۶ ماه، حجم مبادلات تجاری کشورهای غرب آسیا را به یکسوم کاهش داده است. وی با اشاره به اینکه ایران و عراق برای ادامه جنگ، ماهانه به یکمیلیارد دلار احتیاج دارند، افزود که سقوط قیمت نفت، ایران را که باید اسلحه‌های خود را از بازار سیاه تهیه کند تحت فشار بیشتری قرار خواهد داد و درحالیکه ایران به ظاهر خواهد گفت که به جنگ ادامه میدهد، اما این وضعیت به خاموش شدن تدریجی شعله‌های جنگ خواهد انجامید.^(۲)

به نوشته روزنامه الاتحاد کویت، بودجه سال آینده کویت نیز ۴۰ درصد کاهش خواهد یافت. خبرگزاری رویتر هم گزارش داد که به دلیل کاهش درآمدهای نفتی، پرداخت حقوق کارکنان امارات عربی متحده به تأخیر افتاده است.^(۳)

۲. رادیو بیبیسی امروز، در گزارشی ویژه درباره جنگ ایران و عراق به بیان دیدگاه‌های سه کارشناس و تحلیلگر مسائل راهبردی درباره عملیات والفجر ۸، اهمیت و تأثیر آن در منطقه، عملیات والفجر ۹ و اهداف آن، عملیات آتی ایران و منطقه آن و تلاش کشورهای منطقه و دبیرکل سازمان ملل برای توقف جنگ پرداخته است.

رادیو بیبیسی ابتدا با بیان مقدمه‌های درباره جنگ و اشاره به عملیات والفجر ۸، این پرسش را مطرح کرد که در وضعیت کنونی با توجه به مشخصتر شدن مواضع راهبردی، آیا وضعیت نظامی

ص: ۳۷۴

۱- ۴۲.. همان، صص ۴۰ و ۴۱، واشنگتن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۴/۲/۱۳۶۵.

۲- ۴۳.. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۵، ۲۴/۲/۱۳۶۵، ص ۸، توکیو - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۳/۲/۱۳۶۵.

تغییر خواهد کرد؟ باب الیوت کارشناس مؤسسه بین المللی مطالعات راهبردی، دراینباره پاسخ داد: «یک جنبه جالب نبردها [عملیات والفجر ۸] این بوده که نیروهای ایران توانسته‌اند از آبه ای شور عبور کنند، این کاری است که حتی در ارتشهای پیشرفته نیز دشوار است. آنان سپس به خطوط عراقی ها نفوذ کردند، خود را در مواضع دفاعی مستقر ساختند، این مواضع را تقویت کردند و سپس در مقابل ضدحمله‌های عراق به مقابله برخاستند. این امر نشانه مهارت‌های حرفه‌ای و مدیریت به تر فرماندهان ایرانی است و ازجانب دیگر نشان می‌دهد، عراق قبل از آنکه بتواند یک ضدحمله موفقیت آمیز علیه ایران انجام دهد، راهی دراز درپیش دارد. منطقه فاو اصولاً محل پرمخاطره‌های است، ولی اگر عراق مهارت واقعی در استقرار نیروها و هماهنگ‌کردن واحدهای مختلف خود در این منطقه را داشت می توانست کارهای بسیار بیشتری انجام دهد.» الیوت در پاسخ به این پرسش خبرنگار بیسیسی که از نظر راهبردی بازپس‌گیری شبه جزیره فاو برای عراق تا چه حد اهمیت دارد؟ گفت: «شبه جزیره فاو اینک یک منطقه کوچک است که تعداد قابل توجهی از نیروهای ایران در آن مستقر هستند. این نیرو درعینحال کنترل دو آبراه مهم در خلیج [فارس]، یعنی خور عبدالله که به تنها پایگاه دریایی عراق در خلیج [فارس] منتهی می شود و شطالعرب [اروندرو] را در دست دارند. عراق باید فاو را پس بگیرد، زیرا اگر قرار باشد مذاکراتی انجام گیرد ایران خواهد گفت ما کنترل آبراهها را در اختیار داریم و شما بدون اطلاع و اجازه ما در منطقه فاو قادر به انجام دادن هیچ کاری نیستید. حالا در مقابل به ما چه می‌دهید؟ بدیهی است برای دولت عراق مواجهه با این وضع، بسیار دشوار خواهد بود. علت تصرف شبه جزیره فاو توسط ایران به نظر من اولاً این بود که ایران از مدتها قبل چنین فکری را در سر داشت. دوم آنکه ایران میخواست در نقطه‌ای که عراق ضعیف است، ضربه وارد آورد. اگر به موقعیت محل توجه کنید میبینید فاو، کاملاً به بصره نزدیک است که خود این نزدیکی تهدیدی محسوب می شود. عراق ناچار خواهد بود نیروهای دفاعی خود را در این منطقه مستقر سازد و به ایران پاسخی بدهد.»

همچنین فرد هالیدی استاد روابط بین الملل در مدرسه عالی اقتصاد لندن، درباره نزدیکی شبه جزیره فاو به مرزهای کویت و عربستان، دو کشور ثروتمندی که در طول جنگ از عراق حمایت کرده‌اند و نیز تأثیر هشدارهای جدی تهران به این دو کشور درباره حمایت‌کردن از صدام حسین گفت: «عربستان در کنار عراق قرار دارد، زیرا این کشور عرب است و اگر سقوط کند پای ایران بیشتر به خلیج فارس و داخل سرزمین اعراب باز خواهد شد، ولی باوجود این حمایت، همانطور که ریگان در فلیپین و هائیتی دست به عمل زده، امکان دارد کشورهای عرب بکوشند تغییراتی در دولت عراق به وجود آورند، ولی این کار بسیار دشوار خواهد بود، زیرا صدام حسین کنترل کامل اوضاع را در دست دارد. ایران نه تنها خواستار برکناری صدام حسین، بلکه تمامی حکومت بعث در عراق است. بعثیها دومیلیون نفر از چهاردهمیلیون نفر جمعیت عراق را تشکیل می‌دهند. بنا براین قبول تقاضای ایران بسیار دشوار و هرگونه تغییر رئیس دولت در عراق مخاطره‌آمیز خواهد بود. عربستان

سعودی مایل است تا آنجا که ایران زیاد تندروی نکند با آن کشور به مصالحه دست یابد، ایران نیز مایل نیست به یک جنگ تمامعیار با عربستان سعودی دست بزند، بلکه مایل است دامنه جنگ را گسترش ندهد و تنها به عربستان و کویت فشارهای سیاسی و دیپلماتیک وارد آورد و به آنها بگوید اگر میخواهید جنگ تمام شود باید تغییراتی را که برای ما قابلپذیرش است در عراق به وجود آورید، ولی هنوز این مرحله فرا نرسیده است، عربستان و کویت از سوریه خواستهاند از نفوذ خود برای کشاندن ایران به پای میز مذاکره استفاده کند. سوریه به خاطر خصومت خود با عراق از ایران حمایت میکند. از سوی دیگر، این کشور مایل نیست به حرفها و نصیحتهای کشورهای دیگر عرب درمورد سیاستهای خارجی خود گوش بدهد. شاید هم سوریه گمان میکند میتواند دولت بعث عراق را با یک دولت بعث دیگر که برای خودش مفیدتر است عوض کند.»

خبرنگار بیبسی از هژیر تیموریان یک کرد ایرانی، که برای نشریه تایمز مقاله مینویسد، درباره عملیات روز ۲۴ فوریه (۵ اسفند ۱۳۶۴) ایران، موسوم به والفجر ۹، در کردستان عراق و همچنین وضعیت کردهای معارض عراقی که علیه رژیم این کشور در حال جنگ هستند سؤال کرد. هژیر تیموریان در پاسخ گفت: «این حمله تا حد زیادی یک مسئله مربوط به کردها بود. سههزار چریک کرد عراق که اینک در ایران زندگی میکنند و عضو قبیله بارزانی عراق هستند همراه چهل هزار نفر از سربازان و پاسداران ایرانی به کردستان حمله کردند.^(۱) آنان در ابتدا ۱۵ مایل در داخل خاک عراق پیشروی کردند، ولی سههزار کرد عراقی که به دولت وفادار هستند ایرانیها را به طور کامل عقب راندهاند، اینک میتوان گفت که کردهای عراق در حال دستاندازی به خاک ایران هستند. من احساس میکنم هدف اصلی عملیات والفجر ۹ آن بود که بخشی از ارتش عراق را از جبهه های جنوب دور کنند و آن را پراکنده سازند. این طرح عملی نبود، زیرا نبرد در کوهستانهای مرتفع را میتوان با تعداد اندکی نیرو که با اسلحه در گذرگاهها مستقر شوند، انجام داد. اگر ایران در این حمله به پیروزیهای قابل توجهی دست مییافت، ضربه روانی شدیدی به نیروهای عراق وارد می آمد. ایران در چنین صورتی می توانست به حوزههای نفتی کرکوک که عراق اکثر نفت خود را از آنجا به وسیله خطوط لولههای نفتی صادر میکند، دست یابد و صادرات نفت عراق را قطع کند.»

خبرنگار بیبسی پرسید: «روز ۲۹ می (۸ خرداد)، که مصادف با نوزدهم رمضان و قتل حضرت علی (ع) پسرعموی حضرت محمد (ص) است، تاریخ مهمی است، بسیاری از ناظران انتظار دارند در این روز، ایران به یک حمله بزرگ در بخش جنوبی جبهه های مرکزی دست بزند.»

هژیر تیموریان پاسخ داد: «ما انتظار داریم این حمله بزرگ که میبایست نامش والفجر ۱۰ باشد در این تاریخ انجام گیرد. حملههایی که اخیراً انجام شده درواقع مقدمهای است بر این حمله بزرگ. ایران امیدوار است با این حمله ضربه فلجکنندهای به عراق بزند.»

ص: ۳۷۶

۱- کردهای بارزانی در عملیات والفجر ۹ شرکت نداشتند. برای اطلاع از جزئیات این عملیات به کتاب تنبیه متجاوز تألیف حسین اردستانی، صفحات ۱۹۲ تا ۲۰۱ مراجعه کنید.

خبرنگار بیسی گفت: «عراق نیز طی چند هفته اخیر به داخل خاک ایران هجوم آورده و ۲۰۰ مایل مربع از خاک این کشور را اشغال کرده است.»

باب الیوت نیز یادآور شد: «نیروهایی که در این ناحیه مستقر شوند برای نیروهای عراق که از پایین جزیره مجنون واقع در باتلاقهای هویزه به سوی خرمشهر یا آبادان بیایند تهدیدی بالقوه محسوب خواهند شد. هر نیرویی که از مواضع عراقی ها در شمالشرقی بصره بیاید، تهدیدی برای نیروهای ایران محسوب خواهد شد، توانایی عراق درمورد انجام حملات هوایی در چند صد مایلی داخل خاک ایران چندین جنبه دارد، یک جنبه آن است که عراق اینک از جتهای بمبافکن خود که چندین سال بیاستفاده مانده بود برای پرتاب بمبه ای سنگین استفاده میکند. جنبه دیگر آن است که این حملات ممکن است به رفاه اقتصادی ایران لطمه بزند، ولی اثری در نیروهای ایران و خود دولت ایران ندارد.»

خبرنگار بیسی افزود: «یک تحول مهم دیگر در جنگ خلیج [فارس]، مصاحبه اخیر دبیرکل سازمان ملل بود. وی در این مصاحبه گفت روی یک دستور کار هشتمادهای در رابطه با مذاکرات مستقیم ایران و عراق موفق شده است.»

فرد هالیدی این امر را باعث خوشبینی ندانسته و خاطرنشان کرد: «پرز دکوئیار فرد خوشبینی است که در چندین مورد، از جمله ایران، قبرس و افغانستان کوشیده به درگیریها از طریق مذاکرات پایان دهد. درمورد جنگ خلیج فارس من گمان میکنم اینک شانس توافق میان دو کشور از چند ماه قبل، بیشتر نیست زیرا ایران قویاً خواستار گرفتن امتیازات عمده از عراق است و عراق تاکنون به چنین کاری تن نداده است. ایران همچنین هنوز در موقعیتی نیست که عراق را وادار به دادن امتیاز بکند. من فکر میکنم درنهایت اگر قرار باشد عراق ناچار به دادن امتیاز شود این کار نه از طریق ابرقدرتها و نه از طریق کشورهای عرب، بلکه توسط خود ایران انجام خواهد شد. ایران جنگی طولانی را دنبال خواهد کرد ممکن است این کشور به فتوحات عمده دست نیابد و عراق به ضدحملات علیه مراکز اقتصادی ایران دست بزند، ولی درنهایت اگر قرار باشد دولت فعلی ایران با دولت آیندهای نظیر آن به مذاکرات صلح تن در دهد، خود در این کشور امتیازات لازم را از عراق خواهد گرفت.»^(۱)

۱. حافظ اسد رئیس جمهور سوریه، درحالی خواهان پایان جنگ ایران و عراق است که به گزارش مؤسسه بین المللی مطالعات راهبردی لندن هیچ نشانهایی درباره پایان جنگ ایران و عراق وجود ندارد.

به نوشته روزنامه لبنانی السفیر، حافظ اسد به تازگی در دیداری ششساعته با تعدادی از اعضای اتحادیه وکلای دادگستری لبنان که در اجلاس وکلای دادگستری عرب در دمشق،

ص: ۳۷۷

شرکت داشته‌اند، گفته است که وی خواهان متوقف‌شدن جنگ ایران و عراق است، ولی نمیداند به چه نحوی و با چه وسیله‌ای این توقف باید حاصل شود.^(۱)

اسد همچنین تأکید کرده است که باید بین حرکت اسلامی نشئت‌گرفته از ایران و تفکرات اسلامی، تفکیک قائل شد، همانطوری که تروریسم از عکسالعملهای زجرکشیدگان قابل‌تمیز است.^(۲)

از سویی، مؤسسه بین‌المللی مطالعات راهبردی لندن در آخرین گزارش خود درباره جنگ ایران و عراق نوشته است: «باوجود آنکه جنگ ایران و عراق از نقطه‌نظر شدت و وسعت و همچنین تلفات انسانی از دیگر منازعات خاورمیانه [غرب آسیا] پیشی گرفته است، ولی با این وصف هیچ نشانه‌های دال بر اینکه، این جنگ به زودی پایان پذیرد، وجود ندارد. در این گزارش افزوده شده که ایران حاضر به مذاکره نیست و از سوی دیگر، توانایی تحمیل‌کردن صلح موردنظر خود را ندارد. این درحالی است که عراق همزمان تمایل بیشتری به صلح دارد.»^(۳)

۲. به گزارش خبرگزاری فرانسه، شاه حسین پادشاه اردن، امروز، به بغداد رفت و با صدام حسین رئیس‌جمهور عراق، ملاقات کرد؛ این سفر یک هفته پس از دیدار رسمی حافظ اسد از اردن و دو روز پس از دیدار با حسنی مبارک در عقبه انجام شد. در این سفر که با هدف تلاش برای آشتی عراق و سوریه انجام شد، نخست‌وزیر، وزیر دربار، وزیر امور خارجه و فرمانده نیروهای مسلح اردن، شاه حسین را همراهی کردند.^(۴)

۳. یک شبکه تلویزیونی امریکا اعلام کرد سوریه در راه تلاش برای آزادی گروگانهای امریکایی، ایران را تهدید کرد که در صورت همکاری‌نکردن در این‌مورد، دیگر از ایران در جنگ با عراق حمایت نخواهد کرد.

به گزارش خبرگزاری فرانسه، شبکه تلویزیونی سی.بی.اس امریکا به نقل از منابع دیپلماتیک اعلام کرد: حافظ اسد رئیس‌جمهوری سوریه، تلاشهای مستمری را برای آزاد کردن گروگانهای امریکایی و فرانسوی ربوده‌شده در لبنان به کار گرفته است. سی.بی.اس افزود: رهبران سوریه در

ص: ۳۷۸

۱- به نظر میرسد بعد از عملیات فاو، برخی کشورهای عرب به خصوص عربستان و کویت فشار فزایندهای را برای متقاعد کردن سوریه به اتخاذ موضعی ملایم‌تر درباره جنگ آغاز کرده‌اند. در این موقعیت دولت سوریه به دلیل مشکلات اقتصادی بسیار، سیاست تهاجمی ریگان در منطقه، تهدیدات رژیم صهیونیستی، شکست سیاستهای سوریه در لبنان و در نتیجه منزوی‌شدن در صحنه سیاسی احتیاج به کسب آرا در صحنه عربی و بین‌المللی دارد. به همین دلایل، سوریه بعد از عملیات والفجر ۸، به طور عملی درباره مسئله جنگ حالت محافظه‌کارانه و راهبرد تبلیغاتی نوینی را اتخاذ کرده است.

۲- ۴۶.. سند شماره ۲۱۲۴۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن گزارش مستقیم، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی، شماره ۲۲/۴، ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۱۰.

۳-۴۷.. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۵، ۲۴/۲/۱۳۶۵، ص ۷، لندن - خبرگزاری فرانسه، ۲۳/۲/۱۳۶۵.

۴-۴۸.. روزنامه کیهان، ۲۴/۲/۱۳۶۵، ص ۲۰.

دیدار با مقامات ایرانی در دمشق، تهدید کرده‌اند در صورتیکه آیت الله خمینی از نفوذ خود برای آزادسازی گروگانها استفاده نکند، آنها حمایت خود را از ایران در جنگ با عراق سلب خواهند کرد.

به گفته سی.بی.اس، اغلب گروگانها توسط حزب الله طرفدار ایران در بعلبک نگهداری میشوند و دمشق میکوشد تا بر روی این حزب لبنانی اعمال نفوذ کند. سی.بی.اس ادامه داد: سوریها به اطلاع دولت امریکا رسانده‌اند که آنها نمیتوانند با متوسلشدن به زور ریسک کنند.^(۱)

۴. امروز، در امریکا، ۴ نفر به توطئه طراحی قاچاق ۳۳ میلیون دلاری موشکهای پیشرفته ضدتانک از امریکا به ایران و عراق متهم شدند.

به گزارش خبرگزاری رویتر وزارت دادگستری امریکا اعلام کرد: ۲ امریکایی و دو اروپایی تلاش خود را از اواخر ماه فوریه تا آوریل، به قصد صدور ۳۸۱۹ دستگاه موشک هدایتشونده آغاز کردند، ولی مأموران مخفی اداره گمرک امریکا نقشه آنان را قبل از موفقیت کشف و خنثی کردند. به گفته مقامات رسمی، ۲ امریکایی متهم اصلی این پرونده دستگیر و ۲ متهم دیگر تحت تعقیب قرار دارند.

هیئت عالی دادگاه تگزاس در دالاس ادعا کرده است که متهمان این پرونده قصد داشتند موشکهای سرقتشده پورتوریکو را از طریق اروپا به مقاصد خود ارسال دارند و پول خود را از طریق یک بانک ناشناس اروپایی و یک بانک دیگر در هوستون دریافت دارند.^(۲)

در همینحال، خبرگزاری یونایتد پرس گزارش داد که وزیر دادگستری برمودا خواهان اخراج ۵ فرد متهم به تلاش برای فروش تسلیحات امریکایی به ارزش ۱/۲ میلیارد دلار به ایران، و تحویل آنها به امریکا شد. این متهمان شامل ۴ امریکایی و یک ژنرال بازنشسته اسرائیلی هستند. مسئول امور دفاعی برمودا، صدور دستور اخراج ۵ متهم مزبور و تحویل آنها به امریکا را کاری نادرست اعلام کرد.^(۳) شایان ذکر است رسانه های خبری گاهبه گاه یک موج تبلیغاتی مبنیبر فروش سلاح از طریق رژیم صهیونیستی یا امریکا به ایران، راه میاندازند.

۱. درحالیکه ریگان اقدام ایران در خلیج فارس را گستاخانه خواند، سخنگوی کاخ سفید نیز اعلام کرد اگر کنگره امریکا همچنان مصمم به مخالفت با فروش اسلحه به عربستان باشد، ریگان قطعنامه کنگره را وتو خواهد کرد. وی تأکید کرد مخالفت کنگره موجب تردید ایران به عزم ایالات متحده می شود.

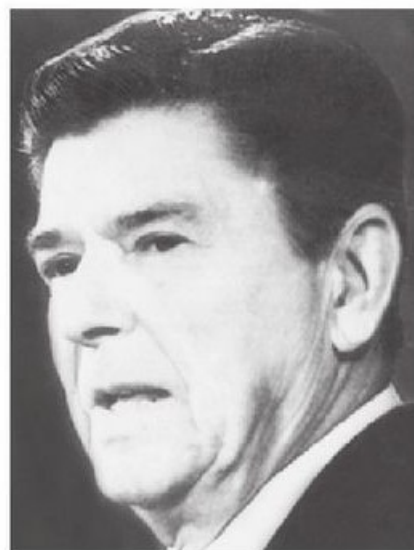
رونالد ریگان رئیس جمهور امریکا، امروز، در سخنانی ایران را متهم به حمله هوایی علیه کشتی

ص: ۳۷۹

۲- ۵۰.. همان، ص ۲۹، واشنگتن - خبرگزاری رویتر، ۲۴/۲/۱۳۶۵.

۳- ۵۱.. همان، صص ۲۹ و ۳۰، هامیلتون - خبرگزاری یونایتدپرس، ۲۴/۲/۱۳۶۵.

عربستان سعودی در خلیج فارس کرد. (۱) وی که این حادثه را بهانه و فرصتی مناسب برای فشار به کنگره برای موافقت با فروش سلاح به عربستان دانسته، ضمن برشمردن ضرورت حمایت از عربستان به رهبران کنگره هشدار داد که ایرانیها در خلیج فارس گستاختر شدهاند. (۲)

رونالد ریگان رئیس‌جمهور امریکا

رادیو امریکا به نقل از روزنامه واشنگتن تایمز که در یک گزارش تحلیلی به بررسی دیدگاههای موافق و مخالف با فروش موشکهای امریکایی به عربستان سعودی و نقش جنبی ایران در این زمینه پرداخته است، گفت: «دولت ریگان دیروز، حملات نظامی فزاینده ایران به کشتیهای بیطرف در خلیج فارس را با خودداری کنگره از تصویب طرح فروش ۳۵۴ میلیون دلار اسلحه به عربستان سعودی در هفته گذشته مرتبط دانست.»

این رادیو افزود: «لاری اسپیکس سخنگوی کاخ سفید، خاطرنشان کرد ما بر این تصوریم، ایرانیان احتمالاً درمورد عزم ایالات متحده دچار شک و تردید شدهاند [به عبارتی] رأی کنگره علائم نادرستی به ایران فرستاده است.» (۳)

لاری اسپیکس با اشاره به ۲ حمله ایران به نفتکش‌های عربستان در روزهای گذشته، خاطرنشان کرد: «امریکا مصمم است راه تنگه هرمز را باز نگاه دارد و گسترش دامنه جنگ ایران و عراق به کشورهای عرب حوزه خلیج [فارس] تهدید عمده‌ای برای منافع امریکا خواهد بود.» وی افزود: «ایران نباید رأی کنگره امریکا را به اشتباه تعبیر کند و هیچ تردیدی درمورد اراده امریکا داشته باشد.» به گفته لاری اسپیکس، مخالفت کنگره امریکا با فروش تسلیحات به عربستان در نظر کشورهای میانه‌روی عرب چنین تعبیر خواهد شد که امریکا شریک قابلاعتمادی نیست و در مواقع بحران برای کمک به دوستان خود در منطقه با سرعت کافی عمل نمیکند. وی گفت: «انتظار می‌رود پرزیدنت ریگان قطعنامه کنگره را در زمینه منع فروش اسلحه به عربستان سعودی وتو کند. آرای مختلف در سنای امریکا و مجلس نمایندگان به مراتب بیش از آرای موردنیاز برای باطل کردن وتوی رئیس‌جمهوری است، ولی اگر پرزیدنت ریگان بتواند یکی از دو مجلس قانونگذاری را مجاب کند که وتوی او را باطل نسازد، طرح فروش اسلحه به عربستان سعودی عملی خواهد شد.» (۴)

۱- شایان ذکر است هفته گذشته، ستاد مجلس نمایندگان امریکا، لایحه پیشنهادی ریگان مبنیبر فروش موشکهای ضدهوایی و زمینه دریا به عربستان را رد کردند. [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۶، ۲۵/۲/۱۳۶۵، ص ۲۷، واشنگتن - خبرگزاری یونایتدپرس]

۲ - ۵۲.. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۶، ۲۵/۲/۱۳۶۵، ص ۲۷، واشنگتن - خبرگزاری یونایتدپرس، ۲۴/۲/۱۳۶۵.

۳- ۵۳.. همان، صص ۲۳ و ۲۴، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۴/۲/۱۳۶۵.

۴- ۵۴.. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۵، ۲۴/۲/۱۳۶۵، ص ۲۱، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۳/۲/۱۳۶۵.

۱. باوجود موفقیت نیروهای سپاه پاسداران در ساعت اولیه حمله به دشمن در منطقه پیچ انگیزه، در ادامه به دلیل برقرار نشدن الحاق میان یگانها و مقاومت و فشار دشمن، نیروهای خودی از دستیابی به اهداف موردنظر بازماندند. در این عملیات تلفات و خساراتی به هر دو طرف درگیر وارد شد.

به گزارش واحد عملیات نیروی زمینی سپاه پاسداران، در ادامه عملیات نیروهای خودی که از ساعت ۲۳ شب گذشته، به همت لشکرهای ۱۹ فجر و ۷ ولیعصر (عج) و تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) از سپاه پاسداران آغاز شد، (۱) نیروهای دو لشکر ۷ ولیعصر (عج) و ۱۹ فجر در نخستین ساعات بامداد امروز، با نفوذ و در هم شکستن خط اول دشمن، توانستند مواضع عراقی ها را تصرف و زمینه را برای الحاق با یکدیگر آماده کنند. در محور چپ نیز تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) بلافاصله با دشمن درگیر شد. واحد شنود ساعت ۲:۴۰، با اشاره به ادامه پیشروی نیروهای خودی به سوی مواضع دشمن اعلام کرد یگانهای عراقی به طور مداوم تقاضای کمک و پشتیبانی میکنند. (۲) با اینحال پس از گذشت حدود ۳ ساعت از آغاز عملیات، فرماندهان عراقی در مواضعی که نیروهایشان فرار کرده بودند، با سازماندهی و تقویت مجدد نیروهای خود و نیز تشکیل چند رده آتش سلاحهای سبک و تیربار و آتش تانک به مقاومت و مقابله با رزمندگان پرداختند. (۳)

رکن ۲ ارتش نیز در اینباره گزارش داد که یک نیروی کماندویی به نام حزیران با استعداد نامعلوم، برای یاری رساندن به نیروهای در محاصره از منطقه پشتیبانی به خط مقدم اعزام

ص: ۳۸۳

۱- مسئولیت پدافندی منطقه پیچ انگیزه قبل از حمله عراق، برعهده یگانهای از ارتش جمهوری اسلامی بود پس از هجوم دشمن، یگانهای از سپاه برای کمک به ارتش با هدف بازپسگیری به این منطقه عزیمت کردند. برپایه طرح عملیات، شب جاری لشکر ۷ ولیعصر (عج) در محور راست (در منطقه گردان ۱۲۵ و گردان قدس)، لشکر ۱۹ فجر در محور وسط (در منطقه خط حد ژاندارمری) و تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) در محور چپ (در منطقه شیار ربوط) وارد عمل شدند. [سند شماره ۱۳۷۶۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش تک عراق در منطقه پیچ انگیزه، واحد اطلاعات نیروی زمینی سپاه، ۱۹/۲/۱۳۶۵ تا ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۷]

۲- سند شماره ۷۴۸۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد مرکزی سپاه پاسداران (مرکز فرماندهی) به فرمانده نیروی زمینی سپاه، ۲۴/۲/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۱۳۷۶۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش تک دشمن در منطقه پیچ انگیزه، واحد اطلاعات نیروی زمینی سپاه، ۱۹/۲/۱۳۶۵ تا ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۷.

۳- ۲. سند شماره ۱۳۸۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش عملیات رزمندگان در منطقه پیچ انگیزه و پاسگاه بجلیه، قرارگاه خاتمالانیا (ص)، ۲۳/۲/۱۳۶۵، ص ۱؛ و - سند شماره ۱۳۹۸۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای قرارگاه خاتمالانیا (ص) سپاه (واحد اطلاعات)، شماره ۱۴، ۳۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

شده‌اند(۱) و فرماندهی عملیات منطقه به نیروها و واحدهای تحت‌امر دستور داده تا خود را برای بازپس‌گرفتن مواضع ازدست‌رفته آماده کنند.

در چنین وضعیتی، لشکر ۷ ولیعصر(عج) که در حال پیشروی بود، به دلیل آشنانیدن به زمین منطقه و فاصله افتادن میان دو گردان عملکننده‌اش حدود ۵/۱ کیلومتر در منطقه بدون پاکسازی باقی ماند و چون قوای دشمن در آن محدوده سرکوب نشده بود، لذا با وجود پیشروی مؤثر، با مقاومت واحد زرهی عراق مواجه شد و به علت اینکه در معرض آتش شدید و تیر مستقیم تانکها قرار گرفت، قادر به ادامه پیشروی و الحاق با یگان همجوار خود نشد. ضمن آنکه سازمان گردان سمت راست این لشکر برخلاف دو گردان دیگر، به دلیل شهادت فرمانده گردان و جراحت دو تن از فرماندهان گروهانهایش از هم پاشیده و موفق به تصرف خط اول دشمن نشد. بنابراین درخواست نیروی کمکی کرد، اما به سبب تأخیر در حضور نیروی کمکی و صدمه دیدن افرادش از ادامه پیشروی بازماند. از سویی، ادامه عملیات نیروی تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) نیز که منوط به موفقیت لشکر ۱۹ فجر بود، به دلیل ناکامی لشکر مذکور متوقف شد.

با توجه به تأکید فرماندهی قرارگاه مشترک لشکر ۱۶ زرهی قزوین (ارتش) و نیروی زمینی سپاه پاسداران، منبیر تصرف کامل اهداف و الحاق یگانها تا قبل از روشنایی هوا، به دلیل به هم‌ریختگی نسبی سازمان یگانهای عملکننده، صورت نگرفتن الحاق بین آنها، فشار دشمن و غیرممکن‌بودن ادامه عملیات، سرانجام در ساعت ۵ صبح، رزمندگان مجبور به عقب نشینی شدند و تا ساعت ۶:۳۰ صبح، به مواضع قبلی خود بازگشتند.(۲) برپایه گزارش واحد اطلاعات قرارگاه نیروی زمینی سپاه و اطلاعات قرارگاه خاتمالانیا(ص) از جمله عوامل ناکامی عملیات، توجه و شناسایی ناکافی رزمندگان نسبت به زمین منطقه و وضعیت دشمن بود. همچنین امکاناتی که بتواند در حین عملیات، وضعیت روشنی از دشمن را برای فرماندهی عملیات مشخص کند یا وجود نداشت یا خیلی ضعیف بود. به عنوان نمونه پست شنود قوی که بتواند استعداد و هویتی از دشمن را مشخص یا وضعیتی از آن را به طور دقیق اعلام کند، وجود نداشت.(۳)

واحد اطلاعات نیروی زمینی سپاه در بررسی عملیات انجام‌شده، اعلام کرد: ضعف یگانهای عملیاتی خودی به چند دلیل بوده است: نداشتن شناسایی از منطقه، نبود آتش مؤثر پشتیبانی؛ ناهماهنگی یگانها در جریان عملیات؛ ضعف جدی در پشتیبانی نیروها از لحاظ تدارکات، تسلیحات و امداد، ۶ پیچیدگی زمین منطقه عملیات؛ هوشیاری دشمن؛ دیررسیدن نیروهای کمکی و تأمین‌کردن شیار و جاده ربوط.(۴)

در وضعیت کنونی، از امتیازات نظامی دشمن در منطقه، زیر دید و تیر داشتن درصد زیادی از جاده ارتباطی چمهندي - بجلیه و تنگه ابو‌غریب است که ضمن تسلط کامل بر عقبه نیروهای خودی در جنوب جاده چمهندي قادر به گرفتن نیمی از توان عملیاتی یگانهای عملکننده ایرانی شده است، علاوه بر آن با گرفتن اسیر، تا حدی موجب تقویت روحیه یگانهایش شده است.(۵)

ص: ۳۸۴

۲۴/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۲-۴. سند شماره ۱۳۸۲۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش عبداللہی از عملیات پیچ انگیزہ، قرار گاہ خاتمالانبیا(ص)،

۲۳/۲/۱۳۶۵، صص ۲ و ۳.

۳-۵. سند شماره ۱۳۸۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲.

۴-۷. سند شماره ۱۳۷۶۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۹ و ۱۰.

۵-۸. سند شماره ۳۳۱۶۲۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲.

شایان ذکر است که در نتیجه این عملیات از لشکر ۱۹ فجر ۱۰۰ نفر مفقود، ۲۲ نفر شهید و ۱۳۰ نفر مجروح؛ از لشکر ۷ ولیعصر (عج) ۱۵ نفر مفقود، ۱۲ نفر شهید، ۱۰۰ نفر مجروح و ۱۵ نفر اسیر و از تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) ۱۷ نفر شهید و ۶۰ نفر مجروح شدند. (۱)(۲)

به گفته یگانهای حاضر در منطقه، نیروهای عراق در این عملیات، به دلیل قرار داشتن در مواضع پدافندی مستحکم و اقدام به فرار به محض درگیر شدن، آسیب قابل ملاحظه ای ندیدند، بنابراین میتوان تلفات دشمن اعم از کشته و زخمی را حدود ۲۰۰ تن تخمین زد. (۳)(۴) در عین حال، ۱۵ دستگاه تانک دشمن منهدم شد. (۵)(۶)

۱. ارتش رژیم بعث عراق بامداد امروز، با هدف اشغال ارتفاعات حاج عمران به مواضع نیروهای مستقر در منطقه عملیاتی والفجر ۲ حمله و ۲ ارتفاع مهم منطقه را تصرف کرد. همچنین چند فروند از بالگردهای عراقی هدف قرار گرفته و سرنگون شدند.

در پی ارسال گزارشهای متعدد و هشدار دهنده به فرماندهی لشکر ۶۴ ارتش جمهوری اسلامی درباره اقدام و تحرکات دشمن در منطقه عمومی حاج عمران، سرانجام نیروهای عراق از نخستین دقایق بامداد امروز، شروع به اجرای آتش تهیه سنگینی بر روی ارتفاعات شهید صدر -۲۴۳۵-، تپه شهدا، گردمند -۲۵۱۹-، کدو و سرسول کردند و در ساعت ۵ صبح، با استعداد ۵ تیپ تک خود را در این منطقه آغاز و به سرعت مقر ارکان تیپ ۴ لشکر ۶۴ را تصرف کردند. بنا بر گزارش سعید سرمدی راوی قرارگاه نجف سپاه، از مدتی قبل، اخبار و شواهدی دال بر تقویت نیروهای عراقی در منطقه عمومی حاج عمران (منطقه عملیاتی والفجر ۲) به مسئولان میرسید که همگی حاکی از آمادگی دشمن برای حمله بود. سرهنگ تصویری فرمانده تیپ ۴ لشکر ۶۴ که مسئولیت پدافند منطقه را بر عهده دارد، (۷) در جلسهای که در اولین روز حمله دشمن، با حضور رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه و سرهنگ جمالی جانشین فرمانده نیروی زمینی ارتش، تشکیل شد، ضمن گزارشی در این خصوص اظهار کرد: «اخباری که طی ۱۵، ۱۰ روز گذشته، به لشکر میرسید، حاکی از تجمع نیروی دشمن، هم نیروی پیاده و هم سلاحهای پشتیبانی و هلیکوپترها و عناصری از جاشها در این منطقه بود. به طوریکه در حدود ۱۰ روز قبل، به ما اطلاع دادند که ۸۰ فروند هلیکوپتر در فرودگاه دیانا مستقر است و ۱۰۰ قبضه توپ

ص: ۳۸۵

-
- ۱- آمار تلفات نیروهای خودی در گزارشهای دیگر با اندکی تفاوت ذکر شده است.
 - ۲- ۹. سند شماره ۱۳۷۶۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۸.
 - ۳- ضمناً در برخی گزارشها شماره کشتهها و مجروحان عراقی ۴۰۰ نفر اعلام شده است.
 - ۴- ۱۰. سند شماره ۱۳۸۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲.
 - ۵- ضمیمه دارد؛ بررسی علل عقب نشینی نیروهای خودی در عملیات منطقه پیچ انگیزه.
 - ۶- ۱۱. سند شماره ۱۳۷۶۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۸.
 - ۷- این خط پدافندی بعد از پیروزی رزمندگان در عملیات والفجر ۲ و حضور آنها در عمق منطقه حاج عمران، در ارتفاع ۲۴۳۵

(شهید صدر)، تپه شهدا و ارتفاع ۲۵۱۹ (گردمند) با عقبه ارتفاعات کدو به سرسول تشکیل شده بود.

جدید، علاوه بر توپهایی که در منطقه بوده است، به این منطقه وارد شده، اخبار مختلفی بوده که ۶ هزار یا ۴ هزار یا ۸ هزار جاش از افراد ارشد زیباری و غیره را به این منطقه آورده‌اند. تقریباً وضعیت محرز بود که در اینجا عراق بعد از منطقه قادر، عملیاتی را در پیش خواهد داشت.»(۱)

به دنبال افزایش اخبار مبنی بر احتمال حمله قریبالوقوع دشمن به منطقه حاج عمران، فرماندهی لشکر ۶۴ ارتش تدابیری برای پیشگیری از این حمله اتخاذ کرد که از آن جمله درخواست نیروی کمکی از سپاه پاسداران بود. در پی این درخواست تیپ ۱۱۰ شهید بروجردی به دستور فرماندهی قرارگاه نجف سپاه با دو گردان منها وارد منطقه شد. در اینباره اکبر آقابابائی فرمانده تیپ ۱۱۰، گفت: قبل از آنکه عملیات دشمن شروع شود، دو گردان منها نیرو به منطقه آوردیم که هر کدام ۱۰ روز، در خط بودند و حدود ۲۰ تا ۳۰ نفر از هر گردان در خط زخمی شدند. بنابراین در آستانه عملیات عراقی ها، هر گردان ما ۱۷۰ تا ۱۸۰ نفر نیروی تکور داشت.(۲) همچنین مقرر شد تیپ ۱۵۵ ویژه شهدای سپاه که روز قبل، به منطقه اعزام شده بود برای تقویت محور مرکزی (ارتفاع گردمند) به کمک نیروهای گردان ۱۶۲ تیپ ۴ برود. این گردان روی ارتفاع ۲۵۱۹ و شیاری که از آن به ۲۵۱۹ می آید و در یال سمت راست کدو استقرار داشت.(۳)

به گزارش راوی قرارگاه نجف، عراقی ها از نخستین ساعات بامداد امروز (بین ساعت ۰۵:۰۰ تا ۰۳:۰۰ دقیقه)، شروع به اجرای آتش تهیه سنگین بر روی ارتفاعات شهید صدر -۲۴۳۵-، گردمند -۲۵۱۹-، تپه شهدا، کدو و سرسول کردند و در ساعت ۵ صبح، با استعداد ۵ تیپ و ۱۷ گردان مختلف و ۵ گردان توپخانه، شروع به تک کرده و به سرعت مقر ارکان تیپ ۴ لشکر ۶۴ ارتش را تصرف کردند. پس از این واقعه، سایر نیروها م توجه حمله عراق شدند.

به نوشته راوی قرارگاه نجف این نیروها با هدف تقویت محور سمت راست (ارتفاع شهید صدر) برای کمک به تیپ ۴ لشکر ۶۴ که پدافند منطقه بود، فرستاده شدند که در عمل تلفیق نیروهای فوق نقش مؤثری در پدافند این محور ایفا کرد. به گفته سرهنگ تصویری، در این محور از تیپ ۴ لشکر ۶۴، گردان ۱۳۲ در دو طرف محور اصلی و جاده دربند و در راست آن گردان ۱۹۹۵ قدس از کنار راست تپه شهدا تا ارتفاعات کلپندی (سمت راست تا میله مرزی) استقرار داشتند و گردان قدس نیز با یک گروهان تکپیشه از گردان تکپیشه تقویت شده بود.(۴)

سرمدی راوی قرارگاه نجف، در ادامه به نقل از ناصر کریمیان قائم مقام فرمانده قرارگاه نجف ۴، درباره حمله دشمن نوشته است که تک نیروهای عراقی از دره بین دو ارتفاع کدو و گردمند -۲۵۱۹- در حالی آغاز شد که شب قبل، بخشی از نیروهای مهاجم بدون اینکه نیروهای مستقر در این منطقه م توجه شوند از این دره عبور کرده و تعدادی از نیروهای خودی را شهید کردند. در این هنگام یکی از فرمانده گردانهای تیپ ویژه ۱۵۵ شهدا که برای شناسایی به آنجا

ص: ۳۸۶

۱- ۱۲. سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تهاجم عراق در منطقه عملیاتی حاج عمران، گزارش راوی قرارگاه نجف، سعید سرمدی، خرداد ۱۳۶۵، ص ۱؛ و - سند شماره ۲۰۶۵۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش سرهنگ تصویری از تک عراق به حاج عمران، (قرارگاه نجف، ۲۴/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۲۱۸)، مسعود سرمدی.

۲-۱۳. سند شماره ۱۹۲۸۹/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش فرمانده تیپ ۱۱۰ بروجردی به فرماندهی سپاه درباره تک عراق به حاج عمران، (قرارگاه نجف، ۵/۳/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۲۷۵)، مسعود سرمدی؛ و - سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۲.

۳- این نیروها با شروع تک دشمن در روز جاری، در کمک به برادران ارتشی، نقش مؤثری را در دفع حمله عراق بر روی ارتفاع ۲۵۱۹ و جلوگیری از پیشروی گسترده دشمن ایفا کردند. ضمن آنکه در جریان عملیات، فرماندهی تیپ مذکور، ۲ گروهان دیگر به منطقه درگیری اعزام کرد. بدینترتیب جمع نیروهای این تیپ به ۳ گردان منها افزایش یافت.

۴-۱۴. سند شماره ۲۰۶۵۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین؛ و - سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۲.

رفته بود پس از مشاهده اوضاع، به سرعت بازگشته و گزارش رخنه دشمن را می‌دهد.^(۱)

بدین ترتیب، سایر نیروهای مستقر در منطقه، پس از اطلاع از حمله دشمن، با استقامت زیاد موفق شدند جلوی پیشروی بیشتر نیروهای عراقی را سد کنند و ضمن کنترل رخنه دشمن بر روی ارتفاع گردمند و ارتفاع شهید صدر به ترمیم آن بپردازند، اما دشمن دوباره با اجرای آتش سنگین و انتقال نیروی تقویتی که با هلیبرن به منطقه میرسید مانع از حفظ مواضع ترمیمی به دست نیروهای خودی شد، با اینحال رزمندگان از گسترش رخنه و پیشروی دشمن جلوگیری کردند.

در محور تپه شهدای خودی که مابین ارتفاع شهید صدر و تپه شهدای عراق قرار دارد نیروهای خودی از دو طرف به محاصره دشمن درآمدند و آتش سنگینی از طرف عراقی ها بر روی محور مذکور اجرا شد، ولی رزمندگان با مقاومت و تحمل ضایعات و تلفات، حمله نیروهای عراقی را در هم شکستند و موفق به حفظ مواضع خویش شدند.^(۲)

فلش حرکت اصلی مهاجمان عراقی، ایجاد رخنه در محور چپ و تسلط بر ارتفاعات کدو به سرسول بود که از طریق شیارانه حمله را طرحریزی و اجرا کردند، اما رخنه دشمن به سبب آمادگی نیروهای خودی دفع شد و عراقی ها از پیشروی در این جناح، نه تنها توفیقی به دست نیاوردند، بلکه تعداد زیادی از نیروهای آنها کشته و زخمی و ۲۰ نفر هم به اسارت رزمندگان درآمدند.^{(۳)(۴)} گفتنی است عراقی ها در صورت موفقیت در این محور، می توانستند نیروهای خودی را در محور مرکزی- ۲۵۱۹- دور بزنند، اما شکست عراقی ها باعث شد که نیروهای خودی جای پای خود را در منطقه مستحکمتر حفظ کنند. عراقی ها با وجود این تلفات، برای حفظ زمینهای اشغالی تلاش فراوانی کردند و حاضر بودند برای تقویت منطقه و انتقال نیرو و تجهیزات دست به هر خطری بزنند. به گزارش سرمدی، دشمن که به علت وضعیت زمین، جادهای برای تدارک و پشتیبانی ارتفاعات ۲۴۳۵ و ۲۵۱۹ نداشت، به وسیله بالگرد به شدت مبادرت به تقویت خطوط خود از حیث نیرو، مهمات و تدارکات میکرد. تاحدیکه تا ساعت ۷ صبح امروز، ۶ فروند بالگرد و تا ساعت ۱۵، هشت فروند بالگرد آن سرنگون شدند.^{(۵)(۶)}

باوجود جلوگیری از پیشروی دشمن، یگانهای خودی به دلیل فشار بیش از حد عراقی ها، احتیاج شدیدی به نیروی کمکی داشتند. بنابراین فرماندهی قرارگاه نجف در ساعت ۸:۴۵ دستور حضور نیروهای بیشتری از تیپ ویژه شهدا را صادر کرد، اما به سبب آنکه نیروی دیگری در احتیاط منطقه نبود، برای جلوگیری از نفوذ مجدد دشمن، پیدرپی از نیروی زمینی سپاه تقاضای نیروی کمکی

ص: ۳۸۷

۱- ۱۵. سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲ و ۳؛ و - سند شماره ۱۹۳۶۹/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تک عراق به حاج عمران، (قرارگاه نجف، ۲۴/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۲۱۴)، مسعود سرمدی.

۲- ۱۶. سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۳.

۳- ناصر کریمیان دراینباره گفت: «بچههای تیپ شهدا که روی ۲۵۱۹ بودند، وارد عمل شدند و الحاق انجام دادند و حدود ۲۰، ۳۰ نفری از عراقی ها اسیر شدند و تعداد زیادی هم از آنها کشته شدند، یعنی آن نیروی اولی که عراق شب وارد عمل کرده بود، اکثراً تارومار شدند و یک نیروی دیگر وارد کرد.» [سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش

از تهاجم عراق در منطقه عملیاتی حاج عمران، گزارش راوی قرارگاه نجف سعید سرمدی، خرداد ۱۳۶۵]

۴-۱۷. سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳ و ۴.

۵- یک اسیر عراقی نیز فاش ساخت که شاهد سقوط ۲ بالگرد در دره هارنا بوده است که یک فروند از آنها که حامل تراولسی بوده، بر اثر اصابت آن به ملخ بالگرد سقوط میکند.

۶-۱۸. سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۴.

می شد. از اینرو فرمانده قرارگاه نجف ۴ در گزارش به جانشین فرمانده نیروی زمینی اعلام کرد: «بچه‌ها خوب دارند مقاومت میکنند و روحیه‌شان خوب است، اما مسئله این است که ۴ گردان دیگر نیرو میخواهند، عراق هم تلفاتش نسبتاً زیاد بوده، یکبار عقب نشسته و دومرته آمده جلو، تلفات او هم زیاد است. بالاخره سرعت [در انتقال نیرو] مسئله است. اگر بتوانید یک تیپ دیگر به ما بدهید اینجا خوب می شود [دشمن را] گوشمالی داد، غیر از تیپ ویژه شهدا یک تیپ دیگر میخواهیم. اگر این موافقت بشود و سرعت هم در کار باشد راحت میشوید. وگرنه فردا، باز در مرئوس مسئله ایجاد می شود. سعی کنید تیپ [۳۳] المهدی (عج) به اینجا بیاید.» (۱) (۲)

بر پایه گزارش راوی قرارگاه نجف، در نتیجه درگیریهای امروز، که تا غروب به شدت ادامه یافت، تا حدودی خط حد دشمن و نیروهای خودی مشخص شد. نیروهای دشمن پس از تصرف ارتفاعات ۲۴۳۵ (شهید صدر) و ۲۵۱۹ (گردمند)، نتوانستند پیشروی بیشتری کنند و نیروهای خودی با حضور مؤثر در زیر یالهای ارتفاعات فوق، به مقابله با آنها پرداختند. همچنین فرماندهان تیپهای ۱۱۰ شهید بروجردی و ۱۵۵ ویژه شهدا تصمیماتی را برای شب دوم درگیری اتخاذ کردند (۳) و مقرر گردید در نخستین ساعات روز پنجشنبه ۲۵/۲/۱۳۶۵، بار دیگر عملیاتی برای بازپسگیری ارتفاعات مذکور اجرا شود. (۴)

۱. قرارگاه خاتمالانیا (ص) ضمن تأیید حمله ارتش رژیم بعث عراق در منطقه حاج عمران، از دفع حمله دشمن با تلاش نیروهای خودی و سرنگونی چند فروند بالگرد عراقی در منطقه نبرد و نیز بمباران محل تجمع بالگردهای دشمن در منطقه دیانا خبر داد. ستاد مشترک ارتش هم اعلام کرد نیروهای خودی علاوه بر محاصره یک گردان از قوای عراقی در منطقه شریانی تأسیسات برق المهارنه عراق را نیز گلولهباران کرده و خساراتی به آن وارد آوردند. از سوی دیگر فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق نیز امروز، با انتشار دو اطلاعیه نظامی ادعا کرد که نیروهای سپاه پنجم در حوزه مأموریتی خود با حمله به مواضع ایران ۳ قله راهبردی را تصرف و تلفاتی را بر نیروهای ایران تحمیل کردند و نیروهای سپاه چهارم در بخش عملیاتی پیچ انگیزه حمله ایرانیان را دفع کرده و تلفات و خساراتی را به آنها وارد آوردند.

قرارگاه خاتمالانیا (ص) مرکز عملیات مشترک سپاه پاسداران و ارتش جمهوری اسلامی، با انتشار بیانیهای خاطرنشان کرد که رزمندگان، تک دشمن را در منطقه حاج عمران شناسایی

ص: ۳۸۸

۱- کریمیان در ادامه افزود: «اگر نیرو باشد یک قتلعامی از اینها (دشمن) می شود که دیگر از این کارها نمیکند. الان دشمن تلفاتش خیلی خیلی بیشتر بوده، یعنی دو بار نیرو آورده. آن نیرویی که عمل کرده بود، آنها کلاً از بین رفته‌اند و یک نیروی دیگر وارد کرده است که اگر نیرو باشد اینها را پس میزنیم. مسئلهای نیست. الان اینجا حسابی نیرو میخواهیم.» سند شماره ۱۹۲۱۴/ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تک عراق به حاج عمران، قرارگاه نجف، مسعود سردی، ۲۴/۲/۱۳۶۵

۲- ۱۹. سند شماره ۱۹۳۶۹/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۵.

۳- با توجه به تک نیروهای عراقی در منطقه حاج عمران، فرماندهی قرارگاه نجف به فرمانده تیپ ویژه شهدا اعلام کرد تا کل تیپ را وارد عمل کند. [سند شماره ۴۰۴۰۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه نجف به فرماندهی تیپ

ویژه شهدا، ۱۳۶۵/۲/۲۴]

۴-۲۰. سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۵

و در یک نبرد سنگین آن را دفع کردند. در ادامه این بیانیه آمده است: در حمله عراق که با پشتیبانی بالگرد صورت میگرفت، رزمندگان توانستند ۱۱ فروند بالگرد دشمن را هدف قرار داده و سرنگون کنند. علاوه بر این، نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی بعد از ظهر امروز، در یک عملیات موفقیت آمیز فرودگاه موقت بالگرد دشمن در منطقه دیانا را که با ۵۰ فروند بالگرد مشغول انتقال نیرو به منطقه حاج عمران بود، بمباران و فعالیت عراق را در انتقال نیرو مختل کرد و در ادامه، با حمله به یک ستون خودرویی، ضمن اختلال در آرایش آنان، تلفات و ضایعاتی به دشمن وارد ساخت. (۱) همچنین براساس اعلام ستاد مشترک ارتش، در ساعت ۳:۱۰ سحرگاه امروز، اولین خاکریز نیروهای عراقی و مقر یک گردان پیاده آنان در دهانه سرتک (منطقه عملیاتی شراهانی) به تصرف و محاصره رزمندگان درآمد. در منطقه عملیاتی عینخوش، چنانچه، حسینی نیز نیروهای خودی با اجرای آتش متقابل مانع تحرکات واحدهای زرهی و مهندسی دشمن شدند. قوای ایرانی همچنین در منطقه عملیاتی نهرعبر، نیز، با اجرای آتش توپخانههای دوربرد، پایگاه شعبیه و کارخانه برق المهارنه عراق را هدف قرار داده و خساراتی به آنها وارد کردند. (۲)

واحد مرکزی خبر از سنجیدگی نیز در گزارشی اعلام کرد نیروهای متجاوز عراقی در جریان حمله به منطقه حاج عمران با رشادت رزمندگان مواجه شدند و با وجود تکه‌های مکرر با برجایگذشتن تعداد زیادی کشته و ۹۰ اسیر مجبور به عقب نشینی شدند. در این عملیات، تیپهای ۴۳۱، ۴۳۳، یک تیپ کماندویی، گردان ۷۵ کماندویی، گردان ۷۰۳ و گردان ۶۰۴ ارتش عراق به میزان ۳۰ تا ۸۰ درصد متلاشی شدند و هم‌اکنون جنازه متجاوزان بعضی در منطقه عملیاتی دیده می‌شود. این خبرگزاری به نقل از عروان صالح نوری قلیا فرمانده گردان ۲ تیپ ۶۰۴، که به اسارت درآمده، نوشته است: در این عملیات اکثر نیروهای این گردان به هلاکت رسیدند و فقط یک سرباز مخابرات و خود وی سالم مانده‌اند. منبع مذکور در ادامه افزود که ارتش عراق تا آخرین ساعت روز ۲۴/۲/۱۳۶۵، در منطقه عملیاتی حاج عمران، ۵ مرتبه اقدام به تک کرد و هر بار با پائیمردی رزمندگان مجبور به عقب نشینی شد. (۳)

رادیو صوت‌الجماهیر به نقل از اطلاعیه نظامی شماره ۲۲۲۵ ارتش بعث عراق مدعی شد سپاه پنجم امروز، برای عراق پیروزی بزرگ و جدیدی را به دست آورده است. نیروهای این سپاه به فرماندهی سرلشکر ستاد طالع خلیل رحیم الدوری، با پشتیبانی توپخانه، نیروی هوایی و بالگردها، در نبرد شدیدی قله گردمند را که مشرف بر منطقه حاج عمران می‌باشد و امنیت کامل کشور ما و نیروهایمان را در این منطقه تأمین میکند، همراه دو قله کودو و کردکوک آزاد کردند. در این عملیات تعدادی از نیروهای دشمن کشته شدند و عده‌ای به اسارت درآمده و بقیه فرار کردند. (۴)

همچنین فرمانده کل نیروهای مسلح عراق در اطلاعیه نظامی شماره ۲۲۲۶، از دفع حمله نیروهای ایرانی در حوزه عملیاتی سپاه چهارم در منطقه پیچ انگیزه خبر داد و اعلام کرد: شب گذشته، دشمن با یک تیپ از پاسداران لشکر ۱۹، شامل ۵ گردان با پشتیبانی توپخانه و تانکها سعی در تعرض به مواضع خط مقدم ما در بخش عملیاتی سپاه چهارم را داشت. مردان سپاه چهارم

۲-۲۲. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۷/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۳-۲۳. روزنامه رسالت، ۲۷/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۴-۲۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۶، ۲۵/۲/۱۳۶۵، صص ۱ و ۲، رادیو صوتالجماهیر، ۲۴/۲/۱۳۶۵.

علیه آنها کمین کرده و نیروهای دشمن را از هم پاشیدند. تعداد بسیاری از افراد دشمن خود را به نیروهای ما تسلیم کردند. سپس دشمن به منظور جلوگیری از شکست، ۲ گردان دیگر را وارد نبرد کرد که تمامی ۲ گردان مذکور سرکوب شدند. تلفات قابلمشاهده دشمن بالغ بر ۷۸۰ کشته، دهها اسیر و انهدام ۶ تانک، یک نفربر زرهی، ۷ خودروی مختلف و ۷ چادر مهمات بود. نیروهای ما تعداد زیادی سلاح و تجهیزات منجمله یک دستگاه تانک چپتن را سالم به غنیمت گرفتند. (۱)

۱. به عقیده برخی فرماندهان و مسئولان سپاه، برخلاف افزایش فعالیت مهندسی و جابه جایی نیروهای عراقی مستقر در فاو، در وضعیت کنونی، به دلیل آسیدیدگی توان رزم ناشیاز عملیات والفجر ۸، امکان حمله عراق به فاو متصور نیست.

صبح امروز، در جلسهای در قرارگاه نیروی زمینی سپاه با حضور علی شمخانی فرمانده این نیرو، احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، مرتضی صفار جانشین قرارگاه نوح(ع)، رضا دستواره جانشین لشکر ۲۷ محمدرسول الله(ص) و جعفر اسدی فرمانده لشکر ۳۳ المهدی(عج)، فعالیتهای عراق در جبهه فاو، موردبررسی قرار گرفت. به گزارش راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه در این قرارگاه، در جمعبندی جلسه چنین استنتاج شد که یگانهای عراقی به ویژه تیپ ۶۶ نیروی مخصوص و تیپ ۵۰۳ در منطقه فاو، به شدت درحال فعالیت مهندسی شامل حفر کانال، احداث خاکریزهای جدید و ترمیم یا احداث جادههای مواصلاتی بوده و در تلاش هستند با احداث خاکریزهای جدید به تدریج خط تماس خود را به مواضع رزمندگان نزدیک کنند. به گفته رضا دستواره جانشین لشکر ۲۷ محمدرسول الله(ص)، امروز، ۳۵ کمپرسی و ۶ دستگاه لودر پرقدرت به کار مهندسی و احداث خاکریز مشغول بودند و خودشان را به ۴۰۰ متری نیروها نزدیک کردند که با اجرای آتش خودی، روند کارشان کند شد. همچنین میانگین ورودی و خروجی خودرویی آنها ۳۰۰ ورودی و ۳۰۰ خروجی و اوج ورودی آنها در روزهای هشتم تا یازدهم اردیبهشت بوده که ۹۴۲ ورودی و ۷۲۱ خروجی داشته است. در تاکتیک جدید، دشمن خودروهایش را در مواضع مختلف توزیع میکند. همچنین به نظر میرسد این جابه جایی با دو هدف انجام میگردد:

۱. تظاهر به اینکه قصد آفند دارد تا رزمندگان را زمینگیر کند.

۲. تعویض یگانهای آسیدیده در منطقه که برای بازسازی خارج شدهاند. (۲)

به عقیده فرماندهان، یگانهای عراقی با توجه به شدت آسیدیدگی، درحال حاضر قادر به اجرای عملیات گسترده در جبهه فاو نیستند، لذا ارتش عراق توانش را به جبهه های دیگر انتقال داده و با حمله به سایر مناطق درصدد است تا به برگ برندهای دست یابد. در یک ماه اخیر،

ص: ۳۹۰

۱- ۲۵. همان، صص ۳ و ۴، رادیو صوتالجماهیر، ۲۴/۲/۱۳۶۵.

۲- به گفته فرمانده نیروی زمینی سپاه، عراق در این بازسازی تیپ تازهتأسیسی به نام نیروهای طلایی تشکیل داده و نیروهای این تیپ در منطقه هبانیه آموزش دیده و در عملیات امروز، در منطقه پیچ انگیزه، از آنها استفاده شده است. نیروهای این تیپ، تحت آموزش فشردهای شامل پیاده رویهای طولانی، عبور از رودخانه، پارو زنی، تمرین هلیرن و ... هستند.

۴ پناهنده عراقی در بازجوییها گفته‌اند، یگانهای از لشکر ۱۰، جلوی منطقه امالرصاص با هدف حمله به خرمشهر تجمع کرده‌اند، ولی چون احساس کردند ایرانیها از تجمع آنها مطلع شده‌اند از اجرای عملیات منصرف شدند.^(۱)

۲. در نتیجه تبادل آتش در جبهه های ایلام، باختران، جاده ابوالخصیب، سومار، کلاشین و فاو تلفات و خساراتی به نیروهای عراقی وارد شد. قرارگاه نجف درباره افزایش تحرکات دشمن در منطقه مهران و احتمال حمله نیروهای عراقی به این منطقه هشدار داد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، در جریان تبادل آتش امروز در جبهه های ایلام و باختران و در مناطق شورشیرین، میمک و سومار، ۲۸ سنگر نفرات و ۲ دستگاه خودرو منهدم و یک انبار مهمات به آتش کشیده شد.^(۲) خبرنگار روزنامه کیهان در اهواز از اجرای آتش رزمندگان بر روی جاده نظامی ابوالخصیب - بصره خبر داد که بر اثر آن تعدادی کامیون عراقی منهدم شدند.^(۳) در منطقه کلاشین و حاج عمران نیز با اجرای آتش متقابل چند سنگر انفرادی و یک انبار مهمات دشمن منهدم شد و عدهای از نفرات آنان کشته یا مجروح شدند. روزنامه کیهان با استناد به اطلاعیه نظامی ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی نوشته است: «دو گروه از گشتی رزمی عراق در منطقه عملیاتی سومار و کانیشیخ، قصد نفوذ به مواضع رزمندگان را داشتند که با اجرای آتش به موقع، تلاش عراقی ها نتیجهای دربرداشت.»^(۴) همچنین واحد مرکزی خبر به نقل از قرارگاه خاتمالانیا(ص) درباره حوادث منطقه فاو اعلام کرد که آتش سنگین واحدهای توپخانه، کاتیوشا و خمپاره‌انداز رزمندگان اسلام در ۴۸ ساعت گذشته، در محور فاو - البحر قدرت هر گونه تحرک و جابه جایی را از نیروهای صدامی سلب کرده است.^(۵) واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲ نیز در گزارشی ضمن تشریح وضعیت عمومی مهران، از احتمال حمله ارتش بعث به این منطقه خبر داد و اعلام کرد: دشمن همچون گذشته به پدافند از مواضع خود ادامه میدهد و ضمن عادی جلوه دادن موقعیت، اقدام به شناسایی هوایی - زمینی و همچنین مستحکم نمودن مواضع خود میکند. همچنین با توجه به فعالیتهای شناسایی دشمن به وسیله بالگرد و اعزام نیروهای گشتی و بازدید فرماندهان از منطقه، احتمال تک در منطقه مهران متصور است.^{(۶)(۷)}

۱. در حمله امروز هواپیماهای عراقی به ایستگاه راه آهن هفتپه، شماری شهید یا مجروح شدند و به تأسیسات راه آهن و تعدادی منزل مسکونی خسارت وارد شد.

به گزارش حفاظت اطلاعات سپاه جنوب، قطار فوقالعاده مسافری اهواز - تهران که حامل شماری از رزمندگان و مسافران عادی بود در ساعت ۱۴:۲۰، از اهواز به طرف تهران حرکت کرده

ص: ۳۹۱

۱- ۲۶. سند شماره ۱۸۳۶۹/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات کربلای ۴، (قرارگاه نیروی زمینی، ۲۴/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۸۰۱)، مهدی انصاری.

۲- ۲۷. روزنامه اطلاعات، ۲۵/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۳- ۲۸. روزنامه کیهان، ۲۵/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۴- ۲۹. همان، ص ۳.

۵- ۳۰. روزنامه رسالت، ۱۳۶۵/۲/۲۴، ص ۲.

۶- ضمیمه دارد؛ تحلیل تحرکات دشمن در مهران، فاو و جبهه های شمال غرب در جلسات متعدد فرماندهان سپاه.

۷- ۳۱. سند شماره ۱۴۰۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای قرارگاه عملیاتی نجف ۲ (واحد اطلاعات)،

۱۳۶۵/۳/۶، ص ۵.

و ساعت ۱۶:۱۷، به ایستگاه هفتتپه رسید و طبق معمول همیشگی به مدت ۵ دقیقه توقف کرد. در همین ساعت، قطار هلالاحمر به ایستگاه مذکور رسید و قطار مسافربری به دلیل حرکت قطار هلالاحمر مدت زمان بیشتری در ایستگاه متوقف ماند. پس از حرکت قطار هلالاحمر ۳ الی ۴ فروند هواپیمای عراقی - که به احتمال قوی از منطقه فکه به سمت ایستگاه راه آهن هفتتپه هجوم آورده بودند - در دو نوبت ایستگاه را با شلیک ۵ راکت هدف قرار دادند که ۲ راکت به منازل مسکونی کارکنان راه آهن و ۲ راکت هم به سمت راست ایستگاه، یکی در ریل خط اول و کنار اولین واگن یک قطار اصابت کرد و منجر به خارج شدن این واگن از ریل و شهادت تعداد زیادی از مسافران آن شد و دیگری به سکوی کناری ریل برخورد کرد که ترکش و موج انفجار آن شیشه‌های قطار را شکست. راکت پنجم نیز بین خط دوم و سوم، کنار دیزل قطار اصابت کرد که بر اثر آن بخشی از ریل خط سوم جدا و پرتاب شد و خساراتی به دیزل وارد آمد. گفتنی است از حدود دو هفته قبل یک قطار حامل مهمات در این ایستگاه متوقف بود که در جریان حمله هوایی امروز بر اثر اصابت ترکش راکت به آن انفجار مهیبی رخ داد. در این گزارش آمار شهیدان حادثه ۷۷ نفر و مجروحان ۱۳۰ تن تخمین زده شده است. (۱)

واگن آسیب دیده قطار اهواز - تهران بر اثر حمله هوایی
جنگنده های عراق به ایستگاه راه آهن هفت تپه

ص: ۳۹۲

۱- دفتر فرماندهی سپاه دوم نیروی زمینی سپاه پاسداران چند روز بعد در گزارشی درباره میزان خسارتها و تلفات این حمله نوشته است: بر اثر حمله هوایی عراق به یک قطار مسافربری که در ایستگاه هفت تپه توقف کرده بود تعداد ۵ واگن به طور صددرصد تخریب و به ۳ واگن خساراتی وارد شده است. بر اثر اصابت ترکش به قطار باری حامل مهمات خمپاره ۸۱ میلیمتری و نارنجک تفنگی و گلوله توپ، تعداد ۴ واگن از قطار باربری منهدم و به ۲ واگن خساراتی وارد شد. در این حمله تعدادی از خانه های کارگران راه آهن که در نزدیکی ایستگاه بودند تخریب گردید و ۶۰ شهید و ۲۷۰ مجروح به جای ماند.

[سند شماره ۳۱۵۹۰۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی سپاه دوم نیروی زمینی به فرماندهی قرارگاه و یگانها، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۴] همچنین خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی گزارش داد که در میان شهدای این حادثه مادری را مشاهده کرده است که هنوز فرزند خردسالش را در آغوش دارد و تشخیص هویت این مادر به دلیل شدت جراحات به دشواری امکانپذیر است. براساس این گزارش اجساد متلاشیشده تعدادی زن و کودک در میان واگنهای سوخته این قطار مسافری مشاهده می شد که تشخیص هویت آنها امکانپذیر نبود. شاهدان عینی این حادثه میگویند هنگام حمله هواپیماهای دشمن به این قطار، مادری را مشاهده کردند که به شدت مجروح شده بود، اما با نگرانی و هراس فرزند خردسال خود را که از ناحیه سر خونریزی شدیدی داشت در آغوش گرفته و به هر سو میدوید، اما فرزند خردسال وی لحظاتی بعد به شهادت رسید. [روزنامه کیهان، ۲۵/۲/۱۳۶۵، ص ۳]

در پایان گزارش واحد حفاظت اطلاعات سپاه جنوب به نقل از منابع اطلاعاتی تصریح شده است که حمله دشمن به ایستگاه مذکور، احتمالاً بنا بر اطلاعاتی که از عوامل خودفروخته درباره حضور رزمندگان در قطار، وجود قطار حامل مهمات و نیز زمان توقف آن کسب شده، صورت گرفته است.^(۱)

آخرین گزارش رسیده به خبرگزاری جمهوری اسلامی در ساعت ۱۹:۵۰، حاکی است که ۵ واگن قطار مسافری کاملاً سوخته و بقیه واگنها نیز تا زمان مخابره خبر در حال سوختن بوده‌اند.^(۲)

۲. به تلاقی حملات هوایی عراق به مناطق غیرنظامی و تأسیسات اقتصادی ایران، نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی تأسیسات نفتی عراق در استان کرکوک، مواضع ارتش این کشور در منطقه فکه و فرودگاه موقت در شهر دیانا را بمباران و تلفات و خساراتی به دشمن وارد کرد. هواپیماهای عراقی نیز امروز، به مناطقی از استانهای خوزستان، آذربایجان غربی و کردستان تجاوز کردند و در یک مورد بمباران، ۲ تن از افراد غیرنظامی را به شهادت رساندند. علاوه بر این درباره احتمال حمله هوایی به تأسیسات استان باختران هشدار داده شد.

هواپیماهای جنگنده نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در ساعت ۱۶:۰۴ امروز، در یک عملیات برونمرزی که با رمز "یا محمد(ص)" آغاز شد توانستند مجموعه به رهبرداری جدید نفت عراق در ۲۱ کیلومتری جنوبغربی شهر کرکوک را بمباران و آن را به آتش بکشند. خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از سرهنگ خلبان هوشنگ صدیق فرمانده نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی، گزارش داد: «در این عملیات که به تلاقی حملات هوایی عراق به تأسیسات اقتصادی کشورمان انجام شد، مرکز کنترل تأسیسات جدید به رهبرداری نفت کرکوک به میزان صددرصد نابود شد.»^(۳) ۳۴

همچنین بنا بر گزارش قرارگاه خاتمالانیا(ص)، هواپیماهای ایران در ساعت ۵:۲۰ و ۶:۴۵ بامداد امروز، مواضع نیروها و تجهیزات زرهی و پارک موتوری دشمن را در شمال غرب منطقه عملیاتی فکه بمباران و خساراتی به آنها وارد کردند.^(۴)

از سوی دیگر به گزارش ستاد مشترک ارتش، ساعت ۶:۴۰ صبح امروز، جنگندههای عراقی اطراف قرارگاه عملیاتی عینخوش در جبهه جنوب را بمباران کردند.^(۵)

در همین حال قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهدا(ع) اعلام کرد: ساعت ۱۶ امروز، هواپیماهای عراقی اطراف شهرک کوپر واقع در محور پیرانشهر - سردشت و محل استقرار عشایر منگوری پیرانشهر را بمباران کردند که بر اثر آن ۲ غیرنظامی به شهادت رسیدند.

در ساعتهای ۱۶ و ۱۸:۳۰ به حریم هوایی شهرستان زیوه، پادگان جلدیان و شهر پیرانشهر تجاوز شد که هواپیماهای دشمن با آتش پدافند هوایی رزمندگان مواجه شده و بدون اجرای عملیاتی

ص: ۳۹۳

خاتمالانیا(ص)، ۲۶/۲/۱۳۶۵.

۲- ۳۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۶، ۲۵/۲/۱۳۶۵، ص ۱۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۴/۲/۱۳۶۵.

۳- خبرگزاری فرانسه به نقل از سخنگوی نظامی عراق با تکذیب هدف قرار گرفتن تأسیسات مذکور گفت: «هواپیماهای ایرانی امروز، وارد حریم هوایی عراق شدند، ولی بر اثر شلیک دفاع (پدافند) ضد هوایی بدون دستیابی به هدفهای خود، بازگشتند و تنها در بمباران هواپیماهای مهاجم ایرانی، یک تیر برق صدمه دید.» [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۷، ۲۶/۲/۱۳۶۵، ص ۵، بغداد - خبرگزاری فرانسه، ۲۵/۲/۱۳۶۵]

۴- ۳۵. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۵/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۵- ۳۶. سند شماره ۱۰۸۹۰۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی به اطلاعات نراجا، ۲۵/۲/۱۳۶۵.

گریختند و فقط در یک مورد راکت‌های خود را در بیابانهای اطراف پیرانشهر شلیک کردند.^(۱)

رکن ۲ ژاندارمری جمهوری اسلامی، با اعلام اینکه هواپیماهای عراقی به تازگی چندین سد تولید برق و تأسیسات و منابع اقتصادی شهرستان باختران را شناسایی کرده‌اند، درخصوص احتمال حمله هوایی به این منطقه در روزهای آینده هشدار داد.^(۲)

۳. نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران امروز، ۳ کشتی تجاری را در خلیج فارس بازرسی کرد. از سوی دیگر، یک قایق ایرانی در اطراف اسکله العمیه به دست دشمن افتاد و سرنشین آن اسیر شد.

ستاد مشترک ارتش در بیانیه نظامی شماره ۲۴۷۰، درباره فعالیت امروز نیروی دریایی اعلام کرد که واحدهایی از این نیرو، ۳ کشتی تجاری را در محدوده تنگه هرمز شناسایی و بازرسی کرده‌اند و پس از اطمینان از اینکه کالایی برای عراق حمل نمیکنند به آنها اجازه ادامه مسیر دادند.^(۳)

خبرگزاری فرانسه از لندن نیز به استناد اخباری که به سرویسهای اطلاعاتی کشتیرانی شرکت بیمه لویذز لندن رسیده گزارش داد: نیروی دریایی ایران در خلیج فارس یک کشتی کاننیربر انگلیسی موسوم به کلمبیا استار را رهگیری کرد و پس از دو ساعت تجسس اجازه داد تا به راه خود ادامه دهد.^(۴)

از سوی دیگر، بنا به اعلام واحد اطلاعات ستاد مشترک ارتش، در ساعت ۸:۴۸ روز جاری، برج دیدبانی عراق مستقر در سکوی العمیه اعلام کرد که یک قایق کوچک ایرانی با یک نفر سرنشین در اطراف سکوی مزبور به اسارت یگانهای نیروی دریایی عراق درآمده است.^(۵)

۱. درحالیکه دولت کویت استفاده نظامی عراق از جزیره بوبیان کویت را انکار میکند، واحد اطلاعات قرارگاه نوح سپاه از فعالیتهای نیروی دریایی عراق در این جزیره و به رهبرداری نظامی از آن، علیه ایران گزارش جامعی تهیه کرده است.

علی فدوی مسئول واحد اطلاعات قرارگاه نوح سپاه، امروز، در گزارشی هفت صفحه‌ای به قرارگاه خاتمالانیا(ص) از همکاری تنگاتنگ دولت کویت با رژیم بعثی عراق علیه ایران خبر داد. در این گزارش که مربوط به تحرکات ارتش عراق در مقطع زمانی ۱۸/۱۲/۱۳۶۴ تا ۳۰/۱/۱۳۶۵ است به انواع فعالیتهای نظامی ارتش عراق در جزیره بوبیان اشاره شد و درباره آثار منفی ادامه به رهبرداری دشمن از این جزیره علیه رزمندگان هشدار داده شده است. در بخشهایی از این گزارش آمده است:

جزیره بوبیان متعلق به کشور کویت است و بعد از عملیات والفجر ۸ به دلیل موقعیت جغرافیایی خود از اهمیت نظامی ویژه‌ای برخوردار شد. یکی از مزایای این جزیره داشتن دیدی کامل بر روی نیروهای ایرانی مستقر در منطقه فاو می باشد. متأسفانه مدتی است که شاهد استفاده چشمهای نامحرم از این دیدگاه بر روی نیروهای خودی هستیم و برخلاف تکذیب دولت کویت در استفاده دولت عراق از جزیره بوبیان، شواهد و دلایل انکارناپذیری مبنی بر دروغگویی

- ۱ - ۳۷. سند شماره ۴۰۳۹۹۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به فرماندهی راجا، ۲۵/۲/۱۳۶۵.
- ۲ - ۳۸. سند شماره ۷۴۸۶۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات راجا به وزارت اطلاعات، ۲۴/۲/۱۳۶۵.
- ۳ - ۳۹. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۵/۲/۱۳۶۵، ص ۲.
- ۴ - ۴۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۶، ۲۵/۲/۱۳۶۵، ص ۱۹، لندن - خبرگزاری فرانسه، ۲۴/۲/۱۳۶۵.
- ۵ - ۴۱. سند شماره ۱۰۸۸۲۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سماجا به اطلاعات نراجا، ۲۵/۲/۱۳۶۵.

دولت کویت درخصوص دراختیار گذاردن این جزیره به عراق وجود دارد که دراینباره گوشه‌های از اسناد و شواهد مستند و ضبط‌شده بدین صورت ارائه می‌گردد:

۵ در تاریخ ۱۸/۱۲/۱۳۶۴، یک فروند ناوچه دشمن بعثی با استفاده از سواحل بویان، علیه رزمندگان اجرای آتش کرد. این حرکت در چندینبار ثبت شده است.

۵ در تاریخ ۳/۱/۱۳۶۵ از ساعت ۱۷:۵۰ تا ۱۸:۱۰، تعداد ۱۲ فروند هواپیمای دشمن از فضای جزیره بویان به طرف نیروهای اسلام آمده و اقدام به بمباران شیمیایی کردند. (۱)(۲)

ص: ۳۹۵

۱- در گزارش قرارگاه نوح درباره به رهبرداری عراق از جزیره بویان بیش از ۲۰ نمونه آمده است که در اینجا به چند نمونه آن اشاره می‌شود: • در تاریخ ۷/۱/۱۳۶۵، هنگامیکه یک شناور دشمن در خور عبدالله هدف آتش نیروهای خودی قرار گرفت، فعالیت دشمن بعثی از جزیره بویان گسترش پیدا کرد به طوریکه اولاً، شناور دشمن خود را به سواحل بویان کشاند و در آنجا به گل نشست. ثانیاً، مشاهده شد که یک فروند هاورکرافت عراق از بویان به طرف آن شناور حرکت کرده بود و پس از هدف قرار گرفتن در چند رفتوبرگشت بالاخره روی جاده ساحل جزیره رفته و بعد از مدتی از آنجا عازم امالقصر شد. • در تاریخ ۷/۱/۱۳۶۵، به دنبال انهدام یکی از ناوچه‌های عراقی به دست نیروهای اسلام در خور عبدالله، تعداد ۲۴ تن از نیروهای عراقی زخمی شدند که به جزیره بویان منتقل و از آنجا به وسیله یکی از اتوبوسهای ارتش کویت به بیمارستان منتقل شدند. • وقتی که هواپیماهای عراقی بر آسمان بویان پرواز میکنند به وسیله بیسیم با کد ۵۹۱۰۰ به واحدهای مستقر در بویان اطلاع داده می‌شود که هواپیماهای دوست است (یعنی عراق) و هرگاه هواپیماهای ایرانی باشند با لفظ دشمن و با رمز (۱ - ۶) بیان می‌شود. • زمانیکه قایقهای عراق نزدیک بویان میشوند، رمز (فاضل ۱-۱) به واحدهای مستقر در بویان اعلام می‌شود که معنی آن این است که قایق دوست می‌باشد. در ادامه گزارش، موارد دیگر استفاده عراق از جزیره بویان چنین بیان شده است: ۱. استفاده دشمن از سواحل بویان برای تردد شناورهای در خورعبدالله و عبور برای رسیدن به سکوها البکر و العمیه. ۲. استفاده کامل از فضای جزیره بویان برای مانور هواپیماها و حمله به ایران. ۳. استفاده دشمن از بویان به عنوان محل امنی که از آتش دوربرد رزمندگان در مواقع خطر در امان خواهند بود. ۴. استفاده دشمن از بویان برای دیدبانی و شناسایی مواضع رزمندگان با استفاده از دکل و دیدهوری. ۵. استفاده دشمن از جزیره بویان قبل از عملیات والفجر ۸، برای پرتاب موشکهای اگزوست به سمت شناورهای دریایی ایران به وسیله بالگردهای سوپرفرلئون. ۶. شناسایی سواحل خودی خور عبدالله با هواپیماهای پی.سی. ۷ و بالگردهای شناسایی. ۷. بازدید فرماندهان نظامی عراق به وسیله بالگردها از فعالیت رزمندگان در رأسالیشه. و در بخش دیگر این گزارش، مشکلات و تبعات منفی به رهبرداری ارتش بعث عراق از جزیره بویان کویت بر فعالیت رزمندگان چنین ذکر شده است: ۱. تأمین نکردن پدافند هوایی از سمت جنوب منطقه عملیاتی و ضربه پذیری از این نقطه از راه هوا. ۲. نبود کنترل کافی بر روی خور عبدالله در حاشیه مرزی که دراختیار نیروهای خودی قرار دارد. ۳. ضربه پذیری از آبراه خور عبدالله از جانب سواحل بویان و استفاده دشمن از این ساحل به عنوان بنه نظامی در موقع تک دریایی بر رزمندگان. ۴. در معرض دید بودن تردها و نفرات و امکانات و آرایش نیرو از سمت بویان و استفاده دشمن از این موارد. ۵.

احتمال تک دریایی - هوایی دشمن علیه رزمندگان با استفاده از نیروهای هوابد از ناحیه بوبیان. [سند شماره ۱۳۸۵۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اطلاعات قرارگاه نوح(ع) سپاه، ۲۴/۲/۱۳۶۵]

۲ - ۴۲. سند شماره ۱۳۸۵۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات قرارگاه نوح(ع) سپاه به قرارگاه خاتمالانیا(ص) (اطلاعات)، ۲۴/۲/۱۳۶۵.

۲. ایجاد درگیری، تجمع و آماده‌شدن برای حمله به پایگاه رزمندگان، تبلیغ با هدف جلوگیری از رفتن جوانان به خدمت سربازی، افزایش دستمزد اعضا و تأسیس دفتر در خاک عراق، از جمله فعالیت‌های امروز گروه‌های ضدانقلاب در شهرهای مختلف دو استان آذربایجان غربی و کردستان است.

به گزارش شهربانی استان کردستان در یک درگیری میان نیروهای خودی و افراد کومهله در روستای دره‌قوله از توابع دیواندره، ۲ نفر از عوامل این گروه زخمی شدند.^(۱) از سوی دیگر، بنا بر اعلام فرمانداری شهرستان مریوان، عناصر گروه رزگاری در منطقه اورامانات پس از ورود به خاک ایران به کمین رزمندگان برخوردند که یک نفر از آنان کشته شد و بقیه فرار کردند.^(۲)

در سردشت، نیروی ویژه سپاه با کمین گروهی از افراد حزب دمکرات (هیزکیارنگ) مواجه و با آنها درگیر شد، در نتیجه یکی از نیروهای سپاه مجروح شد.^(۳)

واحد اطلاعات سپاه پیرانشهر نیز اعلام کرد که یک گروه از هیزهای قنبدیل، افشین، زمزیران مریوان و کیارنگ با استعداد بیش از ۱۵۰ نفر در جنگل الواتان تجمع کرده‌اند و قصد دارند در روزهای آینده یک سری عملیات در جاده پیرانشهر - سردشت و پایگاه‌های منطقه اجرا کنند.^(۴)

فرماندار شهرستان بانه به نقل از منابع اطلاعاتی گزارش داد: چتهای حزب منحل دمکرات به استعداد ۷۰ نفر، مسلح به سلاح‌های سبک و تحتفرماندهی سیدابراهیم امروز، به روستای بلو رفته و پس از خوردن شام، برای مردم درخصوص نرفتن جوانان به سربازی سخنرانی کردند.^{(۵)(۶)}

همچنین درحالیکه فرمانداری سقز از باجگیری ۳۵۰ هزار ریالی افراد حزب دمکرات از اهالی روستای خوشه خبر داد، سپاه اشنویه در گزارشی خاطرنشان کرد که رهبران این حزب با هدف جذب بیشتر نیرو، اقدام به افزایش حقوق ماهیانه نیروهای تشکیلاتی و نظامی خود کرده‌اند.^(۷)

از سوی دیگر با گسترش همکاری گروه‌های ضدانقلاب با رژیم عراق، نیروهای اطلاعاتی محور فجر تحت امر قرارگاه نجف گزارش دادند که سازمان چریک‌های فدایی خلق و حزب کومهله در روز ۲۴/۲/۱۳۶۵، در شهر سلیمانیه عراق، اقدام به تأسیس دفتر کردند.^(۸)

۱. درحالیکه نماینده حزب دمکرات عراق (بارزانیها) در گزارشی به فرمانده گردان ۱ تیپ ۳ نوه ارتش جمهوری اسلامی از اجرای عملیاتی مهم در استان کرکوک عراق علیه نیروهای صدام و تسلط بر بخشی از این استان و ضربه به قوای دشمن خبر داده است، رکن ۲ ارتش از همکاری

ص: ۳۹۶

- ۲- ۴۴. سند شماره ۳۳۷۷۹۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری مریوان به استانداری کردستان، ۲۷/۲/۱۳۶۵.
- ۳- ۴۵. سند شماره ۴۰۳۹۲۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه سردشت به قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۲۸/۲/۱۳۶۵.
- ۴- ۴۶. سند شماره ۴۰۴۱۴۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه پیرانشهر به قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۲۴/۲/۱۳۶۵.
- ۵- این فرمانداری چند روز قبل (۱۷/۲/۱۳۶۵)، در گزارشی مشابه به معاونت سیاسی استانداری کردستان تصریح کرد که حزب منحل خبات به استعداد ۵ نفر، مسلح به سلاح سبک و به فرماندهی حمزه عبدالله فرجی و ابوبکر نادری شبانه وارد روستای بوئینعلیا شده و با جمع کردن مردم برای آنان درباره نرفتن جوانان به سربازی سخنرانی و سپس به طرف روستای سورن حرکت کردند. [سند شماره ۳۳۹۷۶۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندار بانه، ۲۴/۲/۱۳۶۵]
- ۶- ۴۷. سند شماره ۳۳۹۷۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری بانه به استانداری کردستان، ۲۴/۲/۱۳۶۵.
- ۷- ۴۸. سند شماره ۴۰۴۳۰۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه اشنویه به واحد اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۲۴/۲/۱۳۶۵.
- ۸- ۴۹. سند شماره ۳۰۹۶۸۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از محور فجر به فرماندهی قرارگاه نجف ۲، ۱۳/۳/۱۳۶۵.

یک حزب قدرتمند کرد عراقی با ضدانقلابیون فراری ایران برای حمله به ایران گزارش داد. در گزارش شوکت بارزانی نماینده کمبا ۱۱، درخصوص عملیات انجام شده ادعا شده است: «درپی یک نقشه از پیش طرحریزی شده و موفقیت آمیز و برای ضربه زدن به صف مزدوران جاشی و سستکردن نیرو و مقاومت آنها در مناطق عملیاتی والفجر ۹ و والفجر ۲ و منطقه عملیاتی قادر و بالاخره ایجاد بدبینی و اختلاف بین آنان و ارتش و دیگر ارگانهای نظامی رژیم بعثی صهیونیستی صدام، نیروهای پیشمرگان شاخه ۱ بعد از هماهنگی با گردانهای سبک، جاشهای تحتفرماندهی (جعفر بیسفکی) در یک عملیات فوقالعاده مهم و بینظیر که در مورخ ۲۴/۲/۱۳۶۵ به مورد اجرا درآمد، نیروهای دشمن مستقر در بخشداری مانگیش و قصبه باگیرا را با تمام پایگاهها و ادارات و مؤسسات آن را تحتحملاست شدید خود قرار دادند و توانستند ضمن وارد آوردن خسارتهای بسیار سنگین جانی و مالی بر دشمن، بخشداری مانگیش و باگیرا را که از موقعیت استراتژیک و بسیار حساس جاده مواصلاتی در منطقه استان دهوک به شمار می آید به طور کامل آزاد سازند و تمام راههای منتهی به این منطقه را به کنترل خود دریاورند، به طوریکه اکنون خطوط ارتباطی زمینی بسیاری از شهرها مثل سرسنگ، سواره توکا و عمادیه با استان دهوک قطع گردیده [است].

بنا به اطلاعات اولیه تعدادی زرهپوش و نفربر و انواع مختلف خودرو و اسلحه و دستگاههای متنوع و وسایل نظامی بسیاری به غنیمت پیشمرگان ما درآمده است و تمام مقاومت دشمن در این منطقه سرکوب گردیده همچنین تاکنون تعداد ۳۳ تن از افراد دشمن به دست پیشمرگان اسیر شدهاند. (۱) ... صدها تن از مسلحین [نیز] که قبلاً با رژیم بعث همکاری می کردند تحتفرماندهی (سیف الله سلیم بیسفکی) با کلیه جنگافزارهای مربوطه، به پیشمرگان ما ملحق شدهاند که با آغوش باز پذیرفته شده و از آنها استقبال گرم به عمل آمد که هم اکنون دوشبه دوش برادران پیشمرگ خود علیه رژیم صدامی به نبرد میپردازند. (۲)

در عین حال، واحد اطلاعات قرارگاه عملیاتی ارتش جمهوری اسلامی در غرب به نقل از منابع (۳) خود، به فرمانده گروه رزمی ۱۲۸ و فرمانده قرارگاه تاکتیکی ارتش در مریوان و فرمانده قرارگاه نجف سپاه پاسداران خبر داد که به دستور صدام حسین رئیس جمهور عراق، تعداد ۴ هزار نفر از نیروهای عراق با پیشمرگان جلالی (۴) و ضدانقلاب رزگاری متحد شدهاند که در منطقه نوسود و توابع آن شامل شمشیر، درآورده، کمر سیاه و پایگاههای نوسود دست به یک حمله ناگهانی علیه مواضع رزمندگان ایران بزنند. (۵)

ص: ۳۹۷

۱- اسامی ۳۳ اسیر در این گزارش ذکر شده است که شامل ۶ سرگروهان پلیس، ۱۰ گروهان پلیس و ارتش، ۴ ستوان، ۱۱ سرباز و ۲ کارمند پلیس هستند.

۲- ۵۰. سند شماره ۱۸۲۴۲۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از نماینده کمبا ۱۱ (شوکت بارزانی) به فرماندهی تیپ ۳ نوه، ۲۷/۲/۱۳۶۵.

۳- در سند مذکور ارزیابی با عنوان "احتمالاً صحت دارد" قید شده است.

۴- احتمالاً منظور، نیروهای حزب اتحادیه میهنی کردستان عراق به رهبری جلال طالبانی می باشد.

۵-۵۱. سند شماره ۳۰۶۳۳۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۲ قرارگاه عملیاتی غرب به فرمانده گروه رزمی ۱۲۸،
۲۴/۲/۱۳۶۵.

۲. در پایان جلسه امروز هیئت دولت، نخست‌وزیر در واکنش به حمله هوایی عراق به قطار مسافربری، اعلام کرد که حمله عراق بدون پاسخ نخواهد ماند. وی ردپای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) را در جاسوسی و همکاری با رژیم عراق در این اقدام محرز دانست.

هیئت دولت عصر امروز، به ریاست میرحسین موسوی نخست‌وزیر، تشکیل جلسه داد. در این جلسه گزارشی از اوضاع مناطق فکه و پیچ انگیزه به هیئت دولت داده شد. به نوشته روزنامه جمهوری اسلامی در پایان جلسه نخست‌وزیر مواضع دولت را در ارتباط اقدام عراق به بمباران قطار مسافربری اعلام کرد و گفت: این حمله وحشیانه بیپاسخ نخواهد ماند. جنایاتی از این نوع، نشان می‌دهد که حل مشکل جنگ تحمیلی جز با نابودی صدام و حزب بعث علفی عراق ممکن نیست. وی افزود: در اینگونه عملیات‌ها که مردم غیرنظامی و بیگناه شهید میشوند رد پای جاسوسی منافقین کاملاً پیداست و مطابق مدارکی که در دست دولت است منافقین که در اهداف خود دچار یأس شده‌اند امروز، به صورت جاسوسان کثیف علیه مردم کشور خود با دشمن همکاری میکنند و لازم است وزارت اطلاعات، مردم را در جریان این اتحاد شوم منافقین با صدام و شاه حسین و سایر دول مرتجع منطقه قرار دهند.

میرحسین موسوی همچنین تأکید کرد که ایران، رژیم صدام را از این جنایت پشیمان خواهد کرد و در نقطه‌های که انتخاب میکند انتقام شهدای بیگناه را خواهد گرفت.^(۱)

۳. ستاد تبلیغات جنگ با صدور بیانیه‌ای، ضمن محکوم کردن حمله عراق به قطار مسافربری ایران، خواستار واکنش مجامع بین‌المللی به این جنایت شد.

در بخشی از بیانیه این ستاد آمده است: «حکام ناجوانمرد بغداد امروز، سلسله جنایت خود در طول پنج سال گذشته را کامل کردند. بعثیها در این مدت، مناطق مسکونی شهرهای ایران را بمباران [کرده] و به موشک بستند. سلاحهای شیمیایی را در صحنه جنگ به کار گرفتند. هواپیماهای مسافربری ما را سرنگون ساختند، راههای آبی تجاری را ناامن کردند. وسائط نقلیه مسافربری را هدف قرار دادند و در آخرین جنایت خود یک قطار مسافربری را که از اهواز عازم تهران بود بمباران کردند و جنایت عظیم دیگری مرتکب شدند. اینک بر همه جهانیان حجت تمام شده است. ... مردم مسلمان ایران اینک متحیرند که چه قدرتهایی بر سازمانهای بین‌المللی و مجامع جهانی مدعی دفاع از حقوق بشر، حاکمیت دارند که در مقابل این جنایت مهر سکوت بر لبان خود میزنند. آیا سلسله جنایات حکام بعثی در طول پنج سال گذشته، مدارک و مستندات آشکار و مبرهنی برای محکومیت این رژیم در مجامع بین‌المللی نیست. به نظر ما سکوت و مماشات بیش از این جایز نیست. اینک برعهده مجامع بین‌المللی مدعی دفاع از حقوق انسانهاست که در قبال اینهمه جنایت اقدام و از خود عکسالعمل نشان دهند.»^(۲)

ص: ۳۹۸

۱- ۵۲. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۵/۲/۱۳۶۵، ص ۱۲.

۲- ۵۳. همان، ص ۲.

۱. هیئت وزیران امروز، آییننامه "ستاد مرکزی امداد و درمان جنگ" و همچنین اختصاص منابع مالی برای تقویت سپاه پاسداران و ژاندارمری را تصویب کرد. وزیر فرهنگ و آموزش عالی نیز از آمادگی برای افزایش سهمیه خانواده شهدا در دانشگاهها خبر داد.

در مقدمه آییننامه ستاد مرکزی امداد و درمان جنگ، دلیل تشکیل این ستاد چنین ذکر شده است: «با توجه به رهنمودهای پیامبرگونه امام امت در خصوص جنگ و از آنجایی که نیروهای نظامی و دستاندرکار جنگ به تنهایی قادر به تأمین نیازهای امدادی، به داشت و درمانی جبهه ها و مراکز درمانی وابسته به آنها نمیشدند، لذا به منظور هماهنگ نمودن برنامه کلیه ارگانها و سازمانهای ذیربط جهت ارائه خدمات امدادی و درمانی - به داشتنی به رزمندگان اسلام، ستاد امداد و درمان جنگ با شرح وظایف تشکیل میگردد تا نیروها و امکانات با سیاست واحد و به طور هماهنگ به کار گرفته شوند.»

در آییننامه یادشده اهداف تشکیل این ستاد چنین مشخص شده است: «۱. هماهنگی و نظارت بین ارگانها و نهادهای عملکننده و تدارککننده در امر به داشت و درمان جنگ و فعال نمودن آنها. ۲. هماهنگی در برنامه ریزی جهت تأمین نیرو و تجهیزات امدادی به داشتنی مورد نیاز جنگ. ۳. هماهنگی و نظارت و پیگیری امور مجروحین در حین عملیات و ادامه درمان آن. ۴. پیگیری و جمعآوری تجارب امدادی، به داشتنی و درمانی جنگ.»

در آییننامه مذکور شرح وظایف ستاد، تشکیلات و چگونگی تأمین اعتبارهای مالی مورد نیاز این ستاد نیز مشخص شده است. (۱)

هیئت وزیران همچنین مبلغ ۲۰ میلیارد ریال به منظور تقویت بنیه نظامی و عملیات فوقالعاده سپاه پاسداران و ۵ میلیارد ریال برای عملیات نظامی فوقالعاده ژاندارمری اختصاص داد.

وزیر فرهنگ و آموزش عالی نیز مصوبه شورای مرکزی دانشگاهها را به اطلاع هیئت وزیران رساند. بر مبنای این مصوبه مسئولان دانشگاهها در لبیک به توصیه اخیر امام درمورد فرزندان معظم شهدا، آمادگی خود را برای افزایش ظرفیت دانشگاهها به میزان ۵ درصد و اختصاص آن به این عزیزان اعلام کردند. (۲)

۲. وزیر امور خارجه ایران در ملاقات با رئیس کل عملیات کمیته بین المللی صلیب سرخ، ضمن انتقاد از عملکرد این کمیته در مأموریتهای خود، خواستار ارزیابی جدید و دقیقتری از موقعیت فعلی جنگ ایران و عراق، پیگیری وضعیت اسرای ایرانی به ویژه محمدجواد تندگویان وزیر نفت، شفافیت در موضعگیری درباره حمله عراق به مناطق مسکونی، تهدید امنیت هوایی و کاربرد سلاحهای شیمیایی شد.

آندره پاسکیه رئیس کل عملیات بین المللی صلیب سرخ، که به دنبال تسلیم نامهای از سوی کمیته مبنی بر اظهار تأسف از اختلافنظرها در گذشته و آمادگی برای همکاری مجدد با جمهوری اسلامی ایران بر مبنای تفاهم متقابل به تهران آمده است، صبح امروز، با علیاکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران، ملاقات کرد.

-
- ۱- ۵۴. سند شماره ۴۴۸۸۳۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از معاونت حقوقی و امور مجلس وزارت سپاه به فرماندهی کل سپاه پاسداران، ۸/۳/۱۳۶۵.
- ۲- ۵۵. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۵/۲/۱۳۶۵، ص ۱۲.

به گزارش روابط عمومی وزارت امور خارجه، ولایتی در این دیدار ضمن اشاره به مسائلی که در گذشته با این کمیته وجود داشته، درباره مواضع نادرست این کمیته گفت: «جمهوری اسلامی ایران یک کشور انقلابی است و مردم ما در مورد مواضع سازمانهای بین المللی و کشورهای دیگر بسیار حساساند. اینها مردمی هستند که علیرغم همه مشکلات و خسارات مالی و جانی با قدرت و استقامت به مقاومت خود علیه تجاوز عراق ادامه میدهند و صلیب سرخ باید این احساسات را درک کند و براساس آنچه که در گذشته پیش آمده ارزیابی جدیدی از موقعیت فعلی داشته باشد.» ولایتی در ادامه با اشاره به بدرفتاری با اسرای ایرانی و نیز ابه ام از وضعیت آنها در بازداشتگاههای عراق تصریح کرد: «اسرای ما در عراق وضعیت بدی دارند. بسیاری از اسرا هنوز ثبتنام نکردهاند و لیست مفصلی از مفقودین به شما ارائه شده است که لازم است اقدام جدی در مورد آنها صورت گیرد.»

وی در مورد سرنوشت محمدجواد تندگویان وزیر نفت و همراهان وی خاطرنشان کرد: «پس از گذشت چند سال، ما هنوز اطلاعی از ایشان نداریم. علاوه براین با اسرای ما به شدت بدرفتاری می شود اینها مسائلی است که ما علاقهمندیم صلیب سرخ بتواند به طور جدی پیگیری نماید.»

وزیر امور خارجه ایران همچنین راجع به سایر مقررات انسانی بین المللی و توقع جمهوری اسلامی ایران از صلیب سرخ گفت: «اگر شورای امنیت سازمان ملل به لحاظ سیاسیودن ماهیت آن و نفوذ ابرقدرتها همیشه نتواند در مورد مسائلی نظیر حمله به مناطق مسکونی، تهدید امنیت هوایی و کاربرد سلاحهای شیمیایی به طور قاطع و مستمر موضعگیری نماید و اقدامات عملی برای مقابله با نقض مکرر و صریح مقررات بین المللی در این زمینهها پیش بینی نماید برای صلیب سرخ با سابقه طولانیتر و با اهداف اعلامشده غیرسیاسی این ملاحظات نمیبایست وجود داشته باشد.»

رئیس کل عملیات کمیته بین المللی صلیب سرخ در پاسخ اعلام کرد: «صلیب سرخ اصلاً قصد ندارد و مایل نیست که خارج از محدوده مسئولیت خود عمل نماید. جنگ ممکن است به طول بینجامد، ولی صلیب سرخ علاقهمند است بتواند فعالیتهای خود را در ارتباط با اسرا ادامه دهد.»

پاسکیه همچنین گزارشی از فعالیتهای صلیب سرخ در خصوص اسرای ایرانی و پیگیری اسرای مفقود مطرح کرد و درباره اسارت وزیر نفت افزود: دستگیری تندگویان و همراهان وی که در حال حاضر اسیر هستند یک واقعیت ثبت شده است و صلیب سرخ به تلاش خود برای ملاقات با آنها ادامه خواهد داد.

وی در خاتمه این دیدار، فعالیتهای صلیب سرخ درباره جلب توجه عمومی در مقابل کاربرد سلاحهای شیمیایی را بر شمرد و وعده داد صلیب سرخ در مورد حمله به مناطق مسکونی نیز به لحاظ ارتباط مستقیمتر آن با این سازمان فعالیتهای بیشتری را در حمایت از افراد غیر نظامی به عمل آورد. (۱)

۱. سخنگوی وزارت امور خارجه ایران در واکنش به بیانیه امروز کاخ سفید امریکا، خاطرنشان کرد که عراق و امریکا عامل اصلی تشنج در خلیج فارس هستند و ایران مصمم به از بین بردن عامل تشنج در منطقه است.

در پاسخ به بیانیه کاخ سفید مبنی بر تهدید منافع آمریکا در صورت بسط دامنه جنگ عراق و ایران و حمله به نفتکش ها در خلیج فارس، سخنگوی وزارت امور خارجه ایران این بیانیه را بازی تبلیغاتی هیئت حاکمه آمریکا برای تصویب فروش سلاح بیشتر به کشورهای منطقه دانست و گفت: «امروز، مردم آزاداندیش دنیا، میدانند که تنها عامل تشنج در خلیج فارس و آغازگر حمله به نفتکش ها رژیم متجاوز عراق بوده است که با پشتیبانی سیاسی و نظامی و چراغ سبز استکبار جهانی، خاصه آمریکا در جهت افزایش تشنج در منطقه عمل مینماید.» به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی سخنگوی وزارت امور خارجه با تأکید بر اینکه امنیت خلیج فارس، به عهده کشورهای منطقه است و آمریکا حق هیچگونه دخالت و اظهارنظری ندارد، افزود: آمریکا و متحدانش از یکسو عراق را در حمله به نفتکش ها در خلیج فارس یاری میکنند و از سوی دیگر، به بهانه افزایش تشنج در منطقه و حفظ امنیت سعی در فروش سلاح و حضور بیشتر در منطقه را دارند که این خود عاملی برای ناامن کردن منطقه می باشد، لذا جمهوری اسلامی ایران ضمن گوشزد به ملتها و کشورهای منطقه با این توطئهها مقابله کرده و این را حق مسلم خود میدانند که به هر طریق ممکن به دفاع از خود ادامه داده و با ازینبردن عامل تشنج در منطقه، مسئله را خاتمه دهد.^(۱)

۲. دادگاه لاهه درخصوص شکایت ایران از آمریکا، به نفع ایران حکم داد.

پس از گذشت مدتها از دعاوی مالی ایران و آمریکا و شکایت ایران به دادگاه بین المللی لاهه درخصوص اقدام دولت آمریکا به بلوکه کردن منابع مالی ایران، میرحسین موسوی نخستوزیر جمهوری اسلامی، در گفتوگو با حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی اعلام کرد که دادگاه لاهه حکمی مبنی بر پرداخت حدود پانصد میلیون دلار بدهی بانکهای آمریکایی به ایران را به نفع جمهوری اسلامی صادر کرده است.^(۲)

۳. نیروی دریایی آمریکا به شناورهای سطحی و زیرسطحی در منطقه خلیج فارس و دریای عمان هشدار داد که از نزدیک شدن به شناورهای آمریکایی از فاصله ۵ مایلی و بدون اطلاع قبلی پرهیز کنند. بخشی از اطلاعیه نیروی دریایی آمریکا که امروز، منتشر شد چنین است:

«۱. نیروی دریایی ایالات متحده که در آبه ای بین المللی خلیج فارس، تنگه هرمز، خلیج عمان و دریای عرب شمال مدار ۲۰ درجه شمالی عمل میکنند، درحال اتخاذ تمهیدات دفاعی افزونتری در برابر تهدیدهای تروریستی میباشند. از کلیه کشتیها و شناورهای سطحی و زیرسطحی خواسته می شود، پیش از شناسایی خود به محدوده شعاع ۵ مایلی نیروهای ایالات متحده نزدیکتر نشوند. نیروهای ایالات متحده به ویژه هنگامیکه در آبه ای منحصصر شده عمل میکنند، نسبت به ملاحظات دریانوردی مربوط به کشتیها و شناورهای مجاور خود، حساس خواهند

ص: ۴۰۱

۱- ۵۷. روزنامه اطلاعات، ۲۴/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۲- ۵۸. اکبر هاشمی رفسنجانی، اوج دفاع (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۵)، به اهتمام عماد هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، چاپ هشتم ۱۳۸۸، ص ۹۶.

بود. درخواست می شود به هنگام نزدیک شدن به ۵ مایلی نیروهای دریایی ایالات متحده، تماس رادیویی خود با آن نیروها را روی کانال ۱۶، یا ۲۱۸۲ کیلو هرتز حفظ نمایند.

کشتیها و شناورهای سطحی و زیرسطحی که بدون تماس قبلی به شعاع ۵ مایلی نیروهای دریایی ایالات متحده نزدیک میشوند یا قصد آنها برای آن نیروها روشن نیست، ممکن است در معرض خطر تمهیدات دفاعی ایالات متحده قرار گیرند.

۲. این تمهیدات همچنین هنگامی به کار خواهد رفت که نیروهای ایالات متحده در حال عبور و مرور از تنگه هرمز یا در حال عبور بیضر از آبه ای سرزمینی بیگانه یا هنگام عملکردن در این آبه با تصویب دولت ساحلی، باشند.

۳. این اطلاعیه منحصرراً برای آگاهی از این است که تمهیدات دفاع از خود توسط نیروهای دریایی ایالات متحده اعمال خواهد شد. تمهیدات یادشده به گونهای به اجرا درخواهد آمد که مانعی برای آزادی دریانوردی هیچ کشتی یا دولتی به وجود نیاورد. ...» ۵۹

۱. به نوشته هفتهنامه لوپوئن، تدارک مستمر و روحیه شهادتطلبی نیروهای ایران در منطقه فاو، مانع پیشروی عراق در جبهه فاو شده است و موقعیت کنونی ایران در جنگ، پیشدرآمد فتوحات بعدی است.

هفتهنامه لوپوئن در شماره اخیر خود در مقالهای درمورد جنگ ایران و عراق نوشت: «پاسداران جمهوری اسلامی در ناحیه وسیعی مستقر هستند که آذوقه، مهمات و نیروهای کمکی آنها هر شب از طریق اروندرود ارسال می شود. آنها شهادت را با آغوش باز میپذیرند، ذرهای عقب نشینی نمیکند و تسلیم نمیشوند و به همین دلیل است که عراق نتوانسته است در این ناحیه پیشروی داشته باشد.»

به گزارش واحد مرکزی خبر از پاریس، خبرنگار لوپوئن از قول یک فرمانده عراقی، حمله قوای ایران به فاو را شرح داده و افزود: «سربازان عراقی کاملاً غافلگیر شده و مواضع عراق در هم کوبیده شده و صدام برای جلوگیری از پیشروی قوای ایران به سوی بصره و املقصر آخرین امید خود یعنی گارد ریاست جمهوری را به میدان میفرستد.»

در ادامه این مقاله آمده است: «وضعیت کنونی جنگ برای ایرانیان سرچشمه امید و پیشدرآمد فتوحات آینده محسوب می شود. درگیریهای فاو ضربه روانی قابل ملاحظه ای بر رژیم عراق وارد کرده است و باوجود کوششهای مقامات عراقی برای کمجولوه دادن تلفات، اما اخبار آن با سرعت پخش می شود.» (۱)

۲. محمدحسین هیکل با تأکید بر وجود ارتباط جدی میان جنگ ایران و عراق و اوضاع افغانستان، پیش بینی کرد که جنگ ایران و عراق تا مدت طولانی ادامه خواهد یافت.

روزنامه الاتحاد (چاپ ابوظبی) در شماره امروز خود به نقل از حسین هیکل روزنامهنگار مصری، نوشته است: «به عقیده من دامنه جنگ ایران و عراق توسعه نخواهد یافت و به کشورهای منطقه کشیده

نخواهد شد چراکه ایرانیها دارای چنین نیرویی نیستند. ... خاتمه این جنگ مثل هر جنگ محلی دیگر میبایست با یک کنفرانس بین المللی صورت پذیرد و تلاشهای بین المللی نخواهد توانست زمینه‌های برای پایان این جنگ فراهم نماید. مگر آنکه تفاهم و همبستگی کاملی پیرامون اوضاع جاری افغانستان صورت گیرد، زیرا بسیاری از دلایل نشان میدهد که ارتباطی جدی بین جنگ ایران و عراق و آنچه که همانکون در افغانستان میگذرد وجود دارد. ... پیروزی عراق در این جنگ درواقع به معنی پیروزی اندیشه قومیت عربی همراه با نیروی نظامی بین ۴۰ تا ۵۰ تیپ رزمی با تجربه کافی برای جنگیدن خواهد بود. ... جنگ عراق و ایران برای مدتهای طولانی ادامه خواهد یافت.»^(۱)

۳. رئیس جمهور اسبق امریکا ضمن حمایت از حمله به لیبی، به ترین راه اعمال فشار به لیبی را محاصره اقتصادی و دیپلماتیک اعلام کرد. رهبر حزب سوسیالیست دمکرات انگلیس نیز گفت برای ضربه زدن به سوریه، لیبی و ایران این کشورها باید تحریم دیپلماتیک و اقتصادی شوند.

ریچارد نیکسون رئیس جمهور اسبق امریکا، در مصاحبه ای با مجله نیوزویک گفت: «ما از ویتنام یک درس آموختیم، درسی از درسهای بیشماری که میبایست بیاموزیم و آن اینکه دامنزدن به بحرانه‌ها باعث سرنگونی یک شخص فناتیک نمی شود.» وی افزود: «اگر قرار است بمباران صورت بگیرد باید ضربه کوبنده باشد.»

نیکسون اضافه کرد: «راه به تری هم وجود دارد و آن روش محاصره اقتصادی و دیپلماتیک است که همه به آن پیوندند بازهم تصریح میکنم که همه به آن پیوندند، اگر متحدان امریکایی به این تحریم نپیوستند باید دست به تحریم و محاصره دریایی زد.» نیکسون خاطرنشان کرد: «اشتباه بزرگی هم رخ داده است، از طرفی ریگان میگوید اگر سوریه و ایران هم همین روش را داشته باشند ما آنها را بمباران میکنیم بعد وزارت خارجه امریکا میگوید خیر ما در اینگونه فکرها نیستیم، این یک اشتباه است، ما نباید همیشه درمورد کارهایی که میخواهیم بکنیم مطلبی را اعلام کنیم.»^(۲)

از سوی دیگر، دیوید اون رهبر حزب سوسیال دمکرات انگلیس، امروز گفت: «دولت انگلیس باید جهت صدمه زدن به دولتهای سوریه، لیبی و ایران یک طرح ضد تروریستی تحریم دیپلماتیک و اقتصادی علیه این کشورها اتخاذ کند.» به گزارش خبرگزاری یونایتد پرس، اون خاطرنشان کرد که برای صدمه زدن به دولتهای یادشده ما باید در تجارت حتمی و قطع روابط دیپلماتیک متحمل خساراتی شویم. وی افزود: «یک حمله نظامی اسرائیل علیه سوریه در رابطها دستداشتن در تروریسم بین المللی اشتباه و خطرناک خواهد بود.»^(۳)

ضمیمه گزارش ۳۳۹: بررسی علل عقب نشینی نیروهای خودی در عملیات منطقه پیچ انگیزه

فرمانده لشکر ۷ ولیعصر (عج) در جلسه با فرماندهان نیروی زمینی سپاه در بررسی علل بروز مشکلات در عملیات منطقه پیچ انگیزه، سه عامل الحاق نکردن نیروها، پیچیدگی زمین و توجیه نبودن به منطقه را عمده‌ترین دلایل عقب نشینی ذکر کرد. در این جلسه که با حضور علی شمخانی فرمانده نیروی زمینی، علی فضلی فرمانده لشکر ۱۰

- ۱- ۶۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۶، ۲۵/۲/۱۳۶۵، ص ۸، ابوظبی - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۴/۲/۱۳۶۵.
- ۲- ۶۲. روزنامه رسالت، ۲۴/۲/۱۳۶۵، ص ۸.
- ۳- ۶۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۶، ۲۵/۲/۱۳۶۵، ص ۲۳، لندن - خبرگزاری یونایتدپرس، ۲۴/۲/۱۳۶۵.

سیدالشهدا(ع)، عبدالمحمد رئوفی فرمانده لشکر ۷ ولیعصر(عج)، و علی عبداللہی از مسئولان طرح عملیات قرار گاہ خاتمالانیا(ص) برگزار شد، رئوفی با اعلام اینکه باوجود آمادگی ۴ گردان این لشکر برای انجام مأموریت، توجیہنہودن دقیق نیروہا بہ منطقہ و شناسایی ناقص از وضعیت دشمن مهمترین عامل ناکامی بود، گفت: شناسایی در حد کلیات بود. حتی خود من کہ یک روز قبل، بہ خط رفتم نتوانستم دشمن را در سمت چپ خط حد مأموریتمان پیدا کنم. ہرچہ با دوربین نگاہ کردم، عقب و جلو رفتم، نیروی ارتشی مستقر نبود، بچہہای خودمان میدانستند سمت چپ یک مقدار مسئلہ دارد. رئوفی با اشارہ بہ طرح مانور لشکر و استفادہ از دو معبر برای نفوذ بہ مواضع عراقی ہا افزود: در محور چپ یک گردان داخل کانال رفت، ولی بہ دلیل پیدانکردن نقطہ شاخص، در طول مسیر گم شد و کسی ہم برای راهنمایی نبود. یک محور ہم وسط بود کہ فاصلہاش با دشمن زیاد بود، بچہہا رفتہ بودند، ولی نتوانستند دشمن را پیدا کنند. دشمن بہ طور خیلی پراکندہ، کمینہای مختلف داشت و منطقہ ہم آلودہ بود. بنابراین بہ آنها گفتیم تا صبح، همانجا بمانید تا ہوا روشن شود. بہ محض روشنایی ہوا، چشمتان کہ بہ سنگرہای دشمن افتاد یک دفعہ ہجوم بیرید. تقریباً ساعت ۵ صبح بود کہ گفتند دشمن بر ما مسلط است و سرمان را نمیتوانیم از کانال بیرون بیاوریم. گفتیم کمی عقب بیایند، تا جایکہ امکان ماندن است. از طرفی نیروہا فکر کردند عقب نشینی است، لذا عقب آمدند. آقای محمدیان با آنها بود، باآنکہ تیر خوردہ بود، میگفت بہ نیروہا گفتیم ہرجا میتوانید بایستید، چالہ بکنید و دفاع کنید، ولی عراقی ہا از پشت، بہ سمت ما تیر میزدند و وضعیت طوری شد کہ قابلقترل نبود. بہ گفتہ محمدیان اگر این گردان عقب ہم نمی آمد، نمی توانستیم بمانیم، چون ہم دشمن بچہہا را میزد و ہم ہیچ راہ تدارکاتی برای نیروہا نبود. در جریان این عقب نشینی ۲۰ الی ۲۵ نفر مفقود شدند. تعدادی از شہدا ہم در کانالہای دشمن جا ماندند. حدود ۱۵-۱۰ نفر ہم مجروح شدہ بودند کہ گویا بہ اسارت دشمن درآمدند و ۱۰۰ مجروح دیگر نیز تخلیہ شد. رئوفی با تمجید از روحیہ جنگندگی نیروہا ادامہ داد: «البتہ آنها خوب جنگیدند، در بعضی جاہا جنگ تنہ تن بود، ولی آنچه در عقب نشینی تأثیر داشت، عدم الحاق نیروہا بود. زیرا مابین دو گردان ۵/۱ کیلومتر فاصلہ افتادہ بود. همچنین مسئلہ بعد، پیچدرپیچ بودن خط دشمن بود. [بہ علاوہ شناساییہا] ناقص انجام شد.»(۱)

ضمیمہ گزارش ۳۴۳: تحلیل تحرکات دشمن در مہران، فاو و جہہ ہای شمال غرب در جلسات متعدد فرماندہان سپاہ

تحرکات نیروہای عراقی در منطقہ عمومی مہران، فاو و جہہ ہای شمال غرب از نیمہ دوم فروردینماہ مورد توجہ فرماندہان سپاہ بود و اقداماتی برای شناسایی فعالیت نیروہای عراقی صورت گرفت، بہ طوریکہ در چند جلسہ (ازجملہ جلسات ۲۵، ۲۷ و ۲۸ فروردین ۱۳۶۵) فرماندہ نیروی زمینی با حضور سایر فرماندہان و مسئولان ارشد قرار گاہ خاتمالانیا(ص) و قرار گاہ کربلا، تحرکات دشمن را مورد تجزیہ و تحلیل قرار دادند و تصمیماتی با ہدف پیشگیری از تہاجم نیروہای عراقی اتخاذ کردند. بدیہی است گزارشہای ہشداردہندہ منابع اطلاعاتی بر تصمیمگیریہای فرماندہان بسیار مؤثر بودہ است. بخشہایی از گفتوگو بین فرماندہان بدین شرح است:

بخشی از جلسہ ۲۵/۱/۱۳۶۵

احمد غلامپور: اگر تأمین بمو را برقرار کند، دیگر کل آن جہہ را محکم میکند.

خادمالحسینی: آقای ایزدی میگفت این (بیزل) را ہم میگیرد (جلوتر از شاخشمیران می آید).

محمد پیشبه ار: سورن را هم میگیرد. احتمال دارد که بیاید بگیرد.

عزیز جعفری: سهار به سورن حمله کرده است؟

خادمالحسینی: بله.

احمد غلامپور: برای سور می آید و اگر خیلی روداری کنیم، برای سورکوه هم می آید.

سورکوه را راحتتر می آید. برای اینکه ما جاده آن را هم وصل کردیم. (۲)

بخشی از جلسه ۲۷/۱/۱۳۶۵:

شمخانی: بحث دوم ما، آفند است که آفند اصلی باشد. همین حالا عراق شروع به گازدادن از شمالترین نقطه [در مرز] کرده است، یعنی [زمین منطقه عملیاتی] والفجر ۹ را گرفت، والفجر ۴ را گرفت و دارد خودش را آماده میکند که ارتفاعات بلفت (منطقه نصر ۷) را بگیرد. در سردشت تمرکز نیرو دارد، در سورن تجمع نیرو دارد، پایینتر که میآید، روی مسلم بن عقیل عملیات انجام داد و گرفت، پایینتر منطقه محرم را گرفت و همین حالا

ص: ۴۰۴

۱- ۶۴. سند شماره ۱۲۱۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه، مهدی انصاری، ۲۲/۲/۱۳۶۵ تا ۳۱/۲/۱۳۶۵، صص ۴۵ و ۴۶.

۲- ۶۵. سند شماره ۷۹۷/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: ادامه عملیات والفجر ۸، (قرارگاه خاتمالانیا(ص)، ۲۵/۱/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۰۲۸)، اسدالله احمدی، صص ۶ و ۷.

دارد آماده می شود که روی چنگوله عمل کند، روی مهران عمل کند، روی جزیره عمل کند و این سبک را ادامه خواهد داد. مجموعه تحولی که با این روحیه و در این پیشروی پیدا میکند، میخواهد این را به خط فاو بزند. بنابراین ما باید یک سیاست مشخص داشته باشیم تا جلوی این پیشرویها را بگیریم. لازم است که یک فکر اساسی در پیشروی داشته باشیم. حالا هم برای عملیاتها اینجا [جبهه های میانی] آمدند و عراق کلی دارد تبلیغ میکند. [لازم است] یک عملیات بکنیم که حداقل این را متوقف کنیم و این تجربه بدی هم هست. اگر عراق قرار است هر جایی که عمل میکنیم بعد میدان جدیدی برای ما باز بکند، ما در عملیات آینده قطعاً مشکلاتی که خواهیم داشت بیشتر خواهد بود. چون در عملیات آینده، ما باید هم جزیره را نگه داریم، هم پد خندق را نگه داریم، هم هور را نگه داریم، هم والفجر ۸ را نگه داریم و هم عملیات آینده را بکنیم. اگر عراق در این تجربه، تجربه موفق پیدا بکند، آن عملیات عملیاتی نخواهد بود که ما را رها کند و می آید در اینجا (فاو) حمله میکند. ما باید یک درسی به این بدهیم. این درس باید در حداقل مدت زمان و بالاترین میزان تسهیلات باشد. (۱)

ص: ۴۰۵

۱- ۶۶. سند شماره ۲۶۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: ادامه عملیات والفجر ۸، (قرارگاه خاتمالانیا(ص)، ۲۷/۱/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۰۳۴)، اسدالله احمدی، صص ۱۵ و ۱۶.

۱. در پی تهاجم روز گذشته قوای عراقی به منطقه حاج عمران، امروز، عملیات نیروهای مشترک ارتش و سپاه پاسداران با هدف بازپسگیری مناطق اشغالی، باوجود تحمیل تلفات و خساراتی به قوای عراقی، ناتمام ماند. در نتیجه این عملیات فرمانده تیپ ۱۵۵ ویژه شهدای سپاه پاسداران مجروح شد. همچنین ۹ فروند بالگرد عراق در منطقه عملیاتی سقوط کرد. نماینده امام در شورایعالی دفاع درباره روند اقدامات دشمن، ابراز نگرانی کرد.

نیروهای مهاجم عراقی روز گذشته، در عملیاتی در منطقه حاج عمران ارتفاعات ۲۴۳۵ (شهید صدر) و ۲۵۱۹ (گردمند) را تصرف کردند، اما در ادامه این عملیات به دلیل حضور به موقع و مؤثر نیروهای خودی در زیر یالهای ارتفاعات مذکور، موفق به پیشروی نشدند. پس از آن نیروهای خودی شناسایی تعجیلی از موقعیت زمین و آرایش دشمن انجام دادند و فرماندهان عملیاتی حاضر در منطقه با هدف پیشگیری از ادامه حمله دشمن و بازپسگیری مواضع اشغال شده لشکر ۶۴ ارتش، یک طرح عملیاتی را تهیه و تنظیم کردند. طبق طرح از نخستین ساعات بامداد امروز، ۲ تیپ ۱۱۰ شهید بروجردی و ۱۵۵ ویژه شهدا از سپاه پاسداران عملیات خود را بر روی ارتفاعات ۲۴۳۵ و ۲۵۱۹ آغاز کردند، اما باوجود وارد آوردن تلفات و ضایعات به دشمن، موفق به بازپسگیری ارتفاعات نشدند. در این عملیات محمود کاوه فرمانده تیپ ۱۵۵ ویژه شهدا، بر اثر اصابت ترکش نارنجک مجروح و به پشت جبهه منتقل شد.^(۱)

به نوشته سعید سرمدی راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه در قرارگاه نجف ۲، امیر اصفهانی معاون تیپ ۱۱۰ شهید بروجردی در گفتوگو با رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه، علت ناکامی نیروها در عملیات محور شهید صدر را آتش شدید دشمن، نبود جانپناه مناسب و کم تجربگی نیروها برشمرد و اظهار داشت که پس از هماهنگی با سرهنگ تصویری فرمانده تیپ ۴ لشکر ۶۴ ارتش، قرار شد آنها با ۴۰ نفر تکاور وارد عمل شوند، ولی متأسفانه فرمانده گروهانشان همراه نیروها نرفت و

ص: ۴۰۷

۱- ۱. سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تهاجم عراق به منطقه حاج عمران، گزارش راوی قرارگاه نجف، سعید سرمدی، اردیبهشت و خرداد ۱۳۶۵، ص ۵.

فرد دیگری آنها را هدایت کرد. یک گروهان هم از گردان ۱۹۸ در احتیاط نزدیک و گروهان دیگری در خط بود. در چنین وضعیتی ساعت ۵:۱۵ صبح، نیروهای تیپ ۱۱۰ وارد عمل شده و خاکریز اول دشمن را گرفتند. نیروهای تکاور طبق قرار قبلی سمت راست را بسته بودند، ولی در ادامه عملیات، آتش دشمن خیلی شدید شد به طوریکه هم با خمپاره ۱۲۰ میلیمتری و هم با کاتیوشا جاده را زیر آتش گرفته بود و امکان تخلیه مجروحان نبود، بنابراین ناگهان دیدیم بچه‌ها یکیکی عقب می‌آیند.

امیر اصفهانی علت این عقب نشینی را در وهله اول شیوه گسترش دشمن در خط اول و دوم ذکر کرد و افزود: «دشمن روی خاکریز اول کسی را نداشت، ولی وقتی نیروهای خودی به خاکریز دوم رسیدند، با استعدادی در حد یک گروهان مواجه شدند. برخی نیروها میگفتند عراقی‌ها از پشت سر هم می‌آمدند بالا و روی نیروهای ما آتش شدید میریختند. از سویی، چون خاکریزها برای جانپناه نیروهای خودی مناسب نبود، شروع کردند به پائین آمدن. تکاورهای ارتش هم که در موضع پدافندیشان بودند، گفتند نمیتوانیم بایستیم و آمدند پایین توی شیارها. بدین ترتیب ساعت ۶:۱۰ دقیقه بود همه عقب آمدند. البته یک گروهان را فرستادیم بروند کمک گردان ۱۹۸ ارتش، ولی آنها هم سر جاده گیر کرده بودند و نتوانستند اقدام مؤثری انجام دهند. آتش پشتیبانی هم نداشتیم. ... بدین ترتیب مشکل ما اول کم‌تجربگی بچه‌ها بود، دوم کمبود آتش پشتیبانی بود تا حدی که حتی نتوانستند یک لحظه آتش دشمن را خاموش کنند.» (۱)

بنا بر اعلام قرارگاه خاتمالانیا (ص)، رزمندگان امروز در نبرد با قوای متجاوز عراقی در منطقه حاج عمران، موفق شدند گردان کماندویی التعمیم را منهدم کرده و ضرباتی به تجهیزات، ادوات و وسایل مخابراتی تیپ ۹۸ و ۴۳۱ پیاده ارتش عراق وارد کنند. (۲)

همچنین طبق گزارش تیپ ۴ از لشکر ۶۴ ارتش و به استناد اخبار دیدبانان، امروز تعداد ۹ فروند بالگرد حامل نیرو و تدارکات دشمن در ارتفاع ۲۵۱۹، بر اثر اجرای آتش توپخانه و پدافند هوایی خودی سقوط کرده و در حال سوختن مشاهده شده‌اند. (۳)

از سویی حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی نماینده امام در شورای عالی دفاع، پس از استماع گزارش محسن رضایی فرمانده کل سپاه، درباره اوضاع جبهه‌ها، نگرانی خود را از روند اقدامات ارتش عراق چنین بیان کرد: «عراق در جبهه‌ها خیلی فعال شده و ما را به موضع انفعال کشانده است.» وی با یادآوری تلاش سپاه برای آموزش و اعزام نیروهای تازه نفس برای اجرای عملیات سرنوشت‌ساز خاطرنشان کرد: «[به دلیل اقدامات دشمن] نیروهایی که برای حمله جمع کرده‌ایم [به ناچار] داریم در دفاع به کار میگیریم.» (۴)

۱. فرماندهی مشترک قرارگاه نجف ۴ سپاه پاسداران و لشکر ۶۴ ارتش امروز، ضمن افزایش توان رزم اقدام به برنامه ریزی عملیات با هدف بازپس‌گیری مناطق اشغال شده در منطقه حاج عمران کردند.

ساعاتی پس از ناکامی نیروهای خودی در تصرف اهداف موردنظر در جبهه حاج عمران،

- ۱-۲. سند شماره ۱۱۹۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نجف در تک عراق به حاج عمران، سعید سرمدی، ۲۶/۲/۱۳۶۵ تا ۳/۳/۱۳۶۵، صص ۶ - ۴.
- ۲-۳. روزنامه اطلاعات، ۲۷/۲/۱۳۶۵، ص ۳.
- ۳-۴. سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۵.
- ۴-۵. اکبر هاشمی رفسنجانی، اوج دفاع (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۵)، به اهتمام عماد هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، چاپ هشتم ۱۳۸۸، ص ۹۷.

فرماندهی قرارگاه نجف ۴ دوباره برنامه ریزی برای تداوم عملیات در این منطقه را در دستور کار قرار داد که بر مبنای آن مقرر شد نیروهای سپاه پاسداران شامل تیپ ۱۱۰ شهید بروجردی که دیگر نیروی رزمی کافی در اختیار نداشت، با گردان جندالله خوی که دارای ۳ گروهان بود (۲ گروهان برای تک و یک گروهان برای احتیاط) عملیاتی را در اولین ساعت بامداد روز جمعه (۲۶/۲/۱۳۶۵)، اجرا کنند که با رسیدن ۴۰ نفر نیروی کمکی دیگر از خوی و ۲۰ نفر نیروی کمکی تیپ ۱۵۵ ویژه شهدا، برای حمل مهمات، توان عملیات افزایش یافت. همچنین قرار شد یک گروهان تکاور ارتش در عملیات شرکت کند. گردان جندالله مهاباد سپاه نیز که ۱۲۰ نفر نیرو داشت (۱) به عنوان احتیاط نزدیک عملیات تعیین شد. (۲) (۳) در ضمن به گفته سرهنگ ظهوری فرمانده لشکر ۶۴ ارتش، هماهنگی لازم برای اجرای آتش توپخانه هم به عمل آمده است. (۴)

۲. فرماندهی تیپ مسلم بن عقیل از تک محدود دشمن در مهران و قرارگاه عملیاتی نجف ۲ از افزایش فعالیتهای امروز ارتش عراق در جبهه میانی خبر داد.

فرماندهی تیپ مسلم بن عقیل سپاه پاسداران مستقر در جبهه مهران اعلام کرد که در روز ۲۵/۲/۱۳۶۵، در منطقه حفاظتی این تیپ، نیروهای ارتش عراق تظاهر به تک و درگیری کردهاند که با اجرای آتش رزمندگان این تیپ مجبور به عقب نشینی شدند. (۵)

برپایه گزارش واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲ تردد خودروهای فرماندهی عراق در محور دراجی به مهران، فعالیت مهندسی در محور جنوب فیروزآباد (از منطقه مهران)، تردد خودروهای مهندسی دشمن در جاده مهران و ورمهزار به زرباطیه و نیز تجمع خودروهای مختلف در منطقه عمومی مهران نسبت به روزهای قبل، افزایش یافته است. علاوه بر این، نیروهای ارتش عراق ساعت ۱۸ امروز، در منطقه مهران با انواع سلاحهای موجود در خط، اقدام به تیراندازی کردند. در مناطق سومار، انجیره و کانیشیخ نیز افراد دشمن در گروههای ۱۰ تا ۱۵ نفری در حال تحکیم مواضع بودهاند و در محور میمک اقدام به جمعآوری سیمخاردار به طول ۱۲۰ متر کردهاند. (۶)

ص: ۴۰۹

۱- یکصد و ده نفر آنها از نیروهای اعزامی شهربانی بودند.

۲- شایان ذکر است با توجه به اینکه نیروهای عراقی به تقویت خود مشغول بودند و با آتش شدید ۱۰ گردان توپخانه و کاتیوشا تلفاتی را به نیروهای خودی وارد می کردند، نیاز به یک تیپ تازه نفس و سازمانی به منطقه احساس می شد، از اینرو فرماندهی قرارگاه به تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل (ع) که آماده بود ۳ تا ۴ روز بعد (۲۸ - ۲۹ اردیبهشت) در منطقه شاخسیران (جوانرود) مبادرت به عملیات کند، ابلاغ کرد تا به عنوان احتیاط کلی وارد منطقه حاج عمران شود. البته تصمیم بر این شد که از آنها استفاده نشود مگر در حد ضرورت، تا این تیپ آمادگی لازم برای اجرای عملیات در منطقه مورد نظر را از دست ندهد. [سند شماره ۶۵۵/ گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش از تهاجم عراق در منطقه حاج عمران، گزارش راوی قرارگاه نجف، سعید سرمدی، خرداد ۱۳۶۵، ص ۶].

۳- ۶. سند شماره ۶۵۵/ گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۵.

- ۴-۷. سند شماره ۲۰۶۵۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه تک عراق به منطقه حاج عمران، (قرارگاه نجف، ۲۴/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۲۱۸)، سعید سرمدی.
- ۵-۸. سند شماره ۲۷۱۴۴۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد تیپ مسلم بن عقیل به سپاه دوم شمال، ۴/۳/۱۳۶۵.
- ۶-۹. سند شماره ۱۳۹۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه نجف ۲، شماره ۱۱۵، ۲۷/۲/۱۳۶۵، صص ۱ و ۸.

۳. در جلسه امروز فرماندهی نیروی زمینی سپاه با فرمانده و مسئولان قرارگاه نصرت و برخی فرمانده یگانهای سپاه مستقر در منطقه هور، اوضاع این جبهه، از جمله اقدامات و تحرکات نیروهای عراقی، محورهای آسپیدیر، تاکتیکهای رزمی و مهندسی دشمن و پاره‌های از مشکلات و کمبودها مورد بررسی قرار گرفت. فرمانده نیروی زمینی سپاه همچنین بر انجام تدابیر تاکتیکی با هدف فعال نگهداشتن محورهای مختلف جبهه هور، استمرار شناسایی، عملیاتهای گشتی رزمی، فریب دشمن و حفظ روحیه آفندی تأکید کرد.

این جلسه در ساعت ۱۶:۴۵، با حضور علی شمشانی فرمانده نیروی زمینی سپاه، علی هاشمی فرمانده قرارگاه نصرت، محمد باقری مسئول اطلاعات قرارگاه خاتمالانیا(ص)، محمد فروزنده از مسئولان مهندسی قرارگاه نیروی زمینی سپاه، محمدستار وفایی، حسن داناییفر، سیدعلی حسینی‌تاش، حمید رمضانی مسئول واحد اطلاعات قرارگاه نصرت، سیامک بمان مسئول طرح و عملیات قرارگاه نصرت و جمعی از فرمانده یگانهای مستقر در هور آغاز و در ساعت ۱۹، خاتمه یافت. در این جلسه علی هاشمی فرمانده قرارگاه نصرت، ابتدا با اشاره به وضعیت خط پدافندی هور گفت: بعد از عملیات خیبر، مسئولیت پدافند از جزایر به ارتش واگذار شد. دشمن با کسب آگاهی از این موضوع به اجرای تک‌های محدود علیه ارتش اقدام کرد، ضمن آنکه بر فعالیتهای مهندسی با هدف تقویت راههای مواصلاتی با عقبه و نیز توسعه و گسترش نیرو افزود، به طوریکه پس از مدتی ۲۰ تا ۳۰ درصد مناطقی که در اختیار داشت را به ۷۰ درصد افزایش داد. وی افزود: برای حفظ و تقویت جبهه در وضعیت کنونی چند برنامه را به یگانهای (سپاه) مستقر در منطقه ابلاغ کردیم. اول ترمیم و تحکیم مواضع پدافندی با به کارگیری نیروی کافی؛ دوم طرح آتش پشتیبانی و نیز به رهنمندی از استحکامات قوی؛ سوم استمرار شناساییها و چهارم با توجه به فعالشدن دشمن باید مأموریت گشتی رزمی بیشتر و فعالتر شود. هاشمی در ادامه تصریح کرد که باید از یگانها خواسته شود تا با تقویت واحدهای ضدزره (آر.پی.جیزن)، پایگاه یا پاسگاههایی را که در آن استقرار دارند فعال و زنده نگه دارند و قادر باشند در برابر تحرکات عراقی ها به راحتی از خود دفاع کنند. وی همچنین به ۳ طرح تاکتیکی دیگر مبنی بر احداث پدهای کوچک و بزرگ در منطقه غربی، شرقی و مرکزی جزیره، احداث یک جاده از قمر به پد شرقی با هدف افزایش دسترسی نیروها به عقبه و طرح خشک کردن قسمتی از جزیره جنوبی اشاره کرد.(۱)

همچنین برپایه گزارش حمید رمضانی، استعداد قوای عراقی تا قبل از عملیات والفجر ۸ در محدوده قرارگاه نصرت (از شمال جزایر تا کوشک)، شامل ۷ لشکر بود، ولی پس از عملیات رزمندگان در منطقه فاو، تعدادی از آنها این منطقه را ترک کردند. درحالی‌حال حاضر دو لشکر زرهی، یکی لشکر ۱۰ در احتیاط سپاه چهارم و دیگری لشکر ۱۲ زرهی در احتیاط سپاه ششم در محدوده مأموریت قرارگاه نصرت استقرار دارند. وی درباره عملیاتهای ارتش عراق در این منطقه افزود: در سه ماه اخیر، عراقی ها ۱۳ عملیات در حوزه مأموریتی قرارگاه نصرت انجام داده‌اند و در این عملیاتها در حد یک تیپ تلفات و ۱۶ اسیر داده‌اند و ۲ نفر نیز به ایران پناهنده شده‌اند. عراقی ها

ص: ۴۱۰

عملیات کربلای ۴، (قرارگاه نیروی زمینی، ۲۵/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۸۰۷)، مهدی انصاری، صص ۳۷ - ۳۲.

عملیاتها را با استعداد یک دسته تا یک گروهان (+) و با هدف تصرف پایگاهها و گرفتن اسیر انجام داده‌اند. سه روز پیش (۲۲/۲/۱۳۶۵) هم با استعداد یک گروهان (+) در محور جنوب جاده خندق حمله کردند. تاکتیک آنها به شیوه آتش حرکت بود، یعنی ابتدا آتش سنگینی روی پایگاهها اجرا کردند و چون نیروهای خودی جانپناه مناسبی نداشتند زیر آتش دشمن در معرض آسیب قرار گرفته و تلفاتی را متحمل شدند. در عملیات دیگر، دشمن تاکتیکی که بیشتر شیوه و تاکتیک ما بود به کار برد، یعنی عناصر عراقی سوار بر قایق شده و با موتور خاموش تلاش کردند به مواضع ما نزدیک شوند، ولی در معرض دید نیروهای تیپ امام رضا(ع) قرار گرفتند که این نیروها روی مهاجمان عراقی آتش کردند و عراقی‌ها با تحمل تلفات و به جا گذاشتن یک قایق عقب نشینی کردند. پس از آن در جزیره جنوبی در چند نقطه عملیات اجرا کردند. دو عملیات روی ضلع غربی - که در یک مورد یکی از سنگرها را تصرف کردند - سه عملیات در ضلع میانی و دو عملیات روی ضلع شرقی. هدف آنها تصرف پد مرکزی و جاده بود. رضانی در ادامه درباره مناطق آسیبپذیر و ضعف نیروهای خودی افزود: بنا بر گزارش دیدبانها، عراقی‌ها حدود ۶۰ دستگاه تانک به محور چزابه آورده‌اند که در این محور و جزیره جنوبی نیروهای خودی به طور جدی در معرض تهدید قرار دارند. طبق اظهارات ۲ پناهنده عراقی، قرار است ۴ روز دیگر در چزابه عملیات کنند، ولی ممکن است پس از اطلاع از پناهندگی آنها عملیات را برای مدتی به تأخیر اندازند. گرچه ما احتمال عملیات را در این منطقه نمیدادیم، ولی با تحرکات فعلی عراق احتمال عملیات و اشغال مواضع خودی محتمل است، زیرا سپاه در این جبهه نیروی زیادی ندارد و از ارتش هم یک تیپ در آنجا استقرار دارد. رضانی با استناد به گزارش منابع اطلاعاتی و نیز اظهارات فرمانده تیپ ۲۳ - که در جبهه فاو پناهنده شده - گفت عراقی‌ها با استفاده از ۲۰۰ کمپرسی به طور شبانهروزی در حال فعالیتاند و تلاش دارند با احداث خاکریزها و سیلبندهای جدید، خود را به ما نزدیک کنند، ضمن آنکه با اجرای عملیات گشتی رزمی ۵۰ متر، ۱۰۰ متر، ۲۰۰ متر جلو آمده‌اند.

در ادامه جلسه، سیامک بمان انگیزه عراقی‌ها از عملیات در هورالعظیم را به رهبرداری سیاسی برشمرد و هشدار داد که یگانهای مستقر در منطقه به دلیل حضور نداشتن فرماندهانشان بسیار آسیبپذیرند. محمدی از تیپ بدر نیز ضمن گزارش از وضعیت پدافندی حوزه مأموریت تیپ در هور، اوضاع پدافند در منطقه را نامناسب توصیف کرد. کمیل کهنسال از لشکر ۲۵ کربلا - هم از کمبود امکانات مهندسی رزمی، ترابری دریایی و استحکامات اظهار نگرانی کرد. به گفته وی: «در خط حد لشکر» مهمترین مسئله استحکامات است که نیرو بتواند احساس امنیت کند. در اینجا بچه‌ها به علت تلاش دشمن یک حس نگرانکننده‌ای [درباره احتمال تک] دارند. عراقی‌ها برای تضعیف نیروها، سر شب ۱ به شدت اقدام به تیراندازی میکنند، اگر بتوانید شناورهای بزرگ در اختیارمان قرار دهید تا سنگرهای بتونی به خط منتقل کنیم و تحرک بیشتری از خود نشان دهیم، میتوانیم از وضع کنونی خارج شویم».

فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا نیز با اشاره به تحرکات جدید دشمن و کمبود مهمات گفت: «عراقی‌ها با قایق ریجیندر به پاسگاه ما نزدیک میشوند و پس از اجرای آتش بر روی نیروها

فرار میکنند. آنها با افزایش فعالیت‌های مهندسی، تعدادی سنگر در جلو و عقب احداث کرده‌اند و از مهمترین اقداماتشان احداث یک دکل بلند در منطقه است که توانسته حرکات ما را زیر نظر بگیرد.» همچنین کمبود مهمات و آتش پشتیبانی از دیگر ضعف‌های خط حد این یگان اعلام شد.

علی شمعانی پس از استماع گزارش قاسم سلیمانی فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله (ع)، با اشاره به دفع ۴ تک عراق - که بعد از عملیات والفجر ۸ علیه نیروهای خودی انجام گرفته است - از کمبود مهمات ابراز ناراحتی کرد و گفت: «برای یک قبضه مینیکاتیوشا و خمپاره ۸۱ میلیتری، در روز سه گلوله سهمیه میدادند که اخیراً آنها را قطع کرده و به حد صفر رسانده‌اند.» وی درباره توانایی عراقی‌ها تصریح کرد عراقی‌ها ثبت تیر خوبی روی مواضع لشکر ۴۱ دارند و به تازگی آتششان روی خط ما زیاد شده و تعدادی کمین جلوی خط ما ایجاد کرده‌اند و در خط دوم هم تانک مستقر کرده‌اند، همچنین فعالیت‌های مهندسی، سنگرسازی و تحرکات نیروی جدیدی از آنها مشاهده شده است، ضمن آنکه احتمال حمله آنها در محور ترابه وجود دارد. (۱)

در پایان علی شمعانی فرمانده نیروی زمینی سپاه، در جمع‌بندی گزارشها با یادآوری تاکتیک مؤثر "فریب دشمن" در عملیات والفجر ۸، تأکید کرد که منطقه هور همچنان منطقه عملیاتی مورد نظر ما است، بنابراین شناساییها باید مستمر و روزانه انجام شود و برای توسعه و دقت دید از اقدامات عراق، دکل‌های جدید احداث شود. علاوه بر این، یگانها باید توجه و تقویت دو جناح خود را مد نظر داشته باشند. فرماندهی نیروی زمینی سپاه با تأکید بر حفظ روحیه آفندی، خاطرنشان کرد که یگانها باید از روحیه تدافعی در این منطقه پرهیز کنند، از اینرو باید طرح لازم برای کمینزدن به قوای عراقی را در برنامه کاری خود داشته باشند و عملیاتهای محدود با هدف انهدام مواضع دشمن و گرفتن اسیر اجرا کنند. (۲)

۱. با توجه به استمرار حملات ارتش عراق به خطوط دفاعی نیروهای جمهوری اسلامی و تهدیدهای مکرر مقامها و فرماندهان عراقی در مورد اهمیت راهبردی منطقه فاو و بازپسگیری این منطقه، امروز، احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا اقدام به صدور دستور عملیاتی برای فرماندهان یگانهای مستقر در خط دفاعی منطقه فاو کرد که در آن بر اقدامات دفاعی متعددی تأکید شده است.

در بخشی از این دستور آمده است: «با توجه به حساسیت منطقه عملیاتی والفجر ۸ و اصرار دشمن یعنی در بازپسگیری فاو، متأسفانه حساسیت و توجه گذشته نسبت به خطوط پدافندی این منطقه بسیار کم شده و این خطری است که ممکن است خدایناکرده باعث هدر رفتن زحمات و تلاش عظیم رزمندگان و خون شهدا باشد. لذا ضمن اینکه یک بار دیگر به برادران فرمانده تذکر داده می‌شود که از رسیدگی به خطوط پدافندی خود در منطقه فاو غفلت نورزند، نکات زیر جهت اجرا و پیگیری مؤکد ابلاغ میگردد:

۱. هر یگان علاوه بر داشتن احتیاط نزدیک در غرب اروند به استعداد حداقل یک گردان،

- ۱- ۱۱. سند شماره ۱۲۱۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۵۲ - ۴۷؛ و - سند شماره ۱۸۳۰۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه کربلای ۴، (قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ۲۵/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۸۰۶)، مهدی انصاری.
- ۲- ۱۲. سند شماره ۱۸۳۰۳/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه کربلای ۴، (قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ۲۵/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۸۰۸)، راوی مهدی انصاری.

میبایست یک احتیاط دور در حوالی به منشیر به استعداد یک گردان داشته باشند.

۲. هر یگان میبایست نیرویی به استعداد یک گردان را در پادگان عقبه خود به صورت آماده داشته باشد (دارای سلاح و تجهیزات) تا در کمترین زمان بتواند آن را به منطقه عملیاتی موردنظر برساند.

۳. هر یگان موظف است فرمانده و کادر گردانهای احتیاط خود را نسبت به خط پدافندی خود و یگانهای همجوار کاملاً توجیه نماید.

۴. وسایل و ادوات ضدزره یگانها متأسفانه در خط بسیار ضعیف و کم است و لازم است که اقدام لازم را دراین رابطه به عمل آورده و ضدزره خطوط پدافندی تقویت شود.

۵. فرمانده یگان موظف به حضور در منطقه می باشد. چنانچه برای رسیدگی به عقبه، نیاز به خروج از منطقه دارد میبایست جانشین یگان در منطقه حضور داشته باشد. (لازم به تذکر است خروج از منطقه بدون اجازه از قرارگاه شرعاً اشکال دارد و لازم است برادران فرمانده مورد فوق را رعایت نمایند).

۶. نظارت و رفع نقاط ضعف خط پدافندی و گماردن فرماندهان شجاع و لایق در خط از وظایف فرماندهان عزیز می باشد.

۷. ذخیرهسازی مهمات از انواع مختلف در خط از ضروریات است (حداقل برای ۳ روز جنگ شدید).

۸. اهمیت دادن و پیگیری اخباری که از نیروهای در خط درمورد تحرکات دشمن میرسد و پیش بینیهای لازم را دراین رابطه بنمایند.

۹. چککردن میادین مین و موانع و فعالکردن نیروهای کمین خودی از نکات مهم است.

۱۰. استفاده قوی از تانکهای مستقر در خط شود. (۱)

۲. قرارگاه رمضان با استناد به اخباری که از بارزانیها دریافت کرده از تشکیل جلسهای با حضور صدام به منظور انجام حملات گسترده برای بازپسگیری فاو خبر داد و افزود برای این حملات ۸ لشکر پیاده و زرهی در نظر گرفته شده است. (۲)

در گزارش نوبه ای امروز قرارگاه رمضان برای قرارگاه خاتمالانیا(ص) دراینباره به نقل از بارزانیها آمده است: «در مورخه ۱۲/۱/۶۵ در یک جلسه محرمانه نظامی با حضور صدام که یازده ساعت به طول انجامید، تصمیم گرفته شد جهت بازپسگرفتن شهر فاو حملات گستردهای آغاز شود و صدام خود به فرماندهان نظامی اخطار نموده در صورت شکست حمله مزبور مسببن بدون محاکمه اعدام خواهند شد. در پی آن برنامه ریزی و طرح نقشه عملیاتی تهیه شده و دراختیار

۱- ۱۳. سند شماره ۲۵۸۹۹۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه کربلا- به فرماندهان یگانهای تابعه،
۲۵/۲/۱۳۶۵.

۲- چندی پیش مسئول معاونت اطلاعات قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران وجود چنین توان رزمی آمادهای را در ارتش عراق رد کرد و هدف ارتش عراق از انتشار چنین اخباری را تقویت روحیه قوای خود و تضعیف روحیه نیروهای ایرانی اعلام کرد.

فرماندهان مزبور قرار داده شده و صدام اقدام به اعزام واحدهای نظامی از تمامی استانهای جنوبی و میانی به سوی بصره و العمارة کرده است. همچنین تجهیزات سنگین با سرعت تمام بارگیری و به سوی مناطق موردنیاز ارسال میگردد. قبل از شروع حمله موردنظر به فاو، چندین حملات تاکتیکی به جبهه قصر شیرین و سومار و دربندیخان جهت کشیدن نیروهای جمهوری اسلامی انجام میگردد که هدف آنها گمراه نمودن و سرپوش گذاشتن بر حمله به منطقه بصره و فاو می باشد. نیروهای پیاده و زرهی که برای حمله به فاو در نظر گرفته شدهاند، حدود ۸ لشکر می باشد که در صورت موفقیت در جبهه های العمارة و بصره، حملات مشابهی به جزایر مجنون و امالرصاص انجام خواهند داد. در این حملات موشکهای زمین به زمین و مواد شیمیایی و نیروی هوایی نقش مهمی خواهند داشت. همچنین ممکن است در منطقه والفجر ۲ حملات تاکتیکی انجام گیرد که بیشتر توسط جاشهای زیباری و تحتفرماندهی ارشد زیباری و لطیف زیباری که همین مأموریت را در منطقه چوارتا و سلیمانیه انجام دادهاند، باشد.» (۱)

۱. وزارت اطلاعات امروز در نامهای به دبیرخانه شورایعالی دفاع درباره احتمال استفاده از بمب ای قوی حاوی گاز علیه رزمندگان در منطقه فاو هشدار داد. یک دیپلمات عراقی از دستور صدام حسین برای انهدام پلها و مراکز مهم بصره در هنگام محاصره خبر داد.

در نامهای از وزارت اطلاعات که دفتر فرماندهی کل سپاه پاسداران تصویر آن را برای ستاد نیروی زمینی سپاه ارسال کرده، آمده است: «طبق اطلاع واصله، نیروهای عراقی به منظور مقابله با رزمندگان اسلام، اقدام به تأسیس دو خط لوله یکی از زیر به منطقه نمکزار و دیگری از بندر امالقصر به سمت فاو نمودهاند که در ظرف ۵ روز آینده به رهبرداری خواهد شد که در صورت حمله رزمندگان اسلام، نیروهای عراقی بمب ای قوی گاز را در داخل لولههای مزبور با فشار جاری خواهند کرد و پس از استقرار نیروها، انفجار و آتشسوزی رخ خواهد داد.» (۲)

ص: ۴۱۴

۱- ۱۴. سند شماره ۱۳۸۸۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات قرارگاه رمضان به قرارگاه خاتمالانیا(ص)، ۲۵/۲/۱۳۶۵، ص ۱۴.

۲- ۱۵. سند شماره ۱۵۹۰۶۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی ستاد مرکزی سپاه به فرماندهی نیروی زمینی سپاه، ۲۸/۲/۱۳۶۵.

همچنین یک دیپلمات عراقی سفارت این رژیم در بروکسل در گفتوگو با نشریه العمل الاسلامی فاش کرد صدام حسین که از یک راه حل نظامی برای جلوگیری از پیشروی ایرانیان ناکام مانده است، دستور داد هنگام قرار گرفتن شهر بصره در معرض محاصره یا سقوط به دست ایرانیها، پلها و مراکز مهم این شهر را به کلی منهدم کنند. به گفته این دیپلمات کمیته‌های از عناصر ستاد اطلاعات نظامی تشکیل شده تا با گروهی از افسران واحد مکانیزه ارتش و ۲ نماینده حزب بعث و یک نماینده از جیش‌الشعبی مستقر در بصره بر اجرای این دستور نظارت کنند. همچنین نقشه‌هایی برای منهدم کردن شهرهای دیگر عراق مطرح شده است و ما صحت خبرها را باور نمی‌کردیم، اما الآن با صدور این دستور درک کردیم که به تازگی صدام در صدد است با چنین اقداماتی مانع از استفاده نیروهای ایران و مجاهدین مسلمان عراق از این شهرها شود.^(۱)

۲. رزمندگان در نخستین واکنش به حمله هوایی عراق به قطار مسافربری، مواضع دشمن در منطقه ابوالخصیب در جبهه جنوب و منطقه دربندیخان در جبهه شمال را گلولهباران کرده و تلفات و خساراتی به نیروهای عراقی وارد کردند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی در پاسخ به بمباران قطار مسافربری در ایستگاه هفتپه که بعد از ظهر روز گذشته، به وسیله هواپیماهای جنگنده عراقی صورت گرفت، امروز، توپخانه‌های ایران در اقدامی هماهنگ با اجرای آتش مستقیم بر روی جاده نظامی ابوالخصیب - بصره، ۱۰ کامیون حامل سرباز عراقی را که برای بازسازی واحدهای سپاه هفتم عازم منطقه بودند، منهدم کردند. این اقدام نخستین و سریع‌ترین عکسالعمل رزمندگان در پاسخ به حمله هواپیماهای عراقی به قطار مسافربری بود.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی نیروهای خودی سحرگاه امروز نیز مقر فرماندهی دشمن در دهانه سرتک (در منطقه دربندیخان) را زیر آتش قرار دادند که با انهدام بیش از ۳۰ سنگر فرماندهی، تعدادی از عناصر عراقی کشته شدند. این حمله دومین اقدام رزمندگان در طول هفته جاری بود.^(۲)

۳. خلبان عراقی که به اسارت نیروهای خودی درآمده اطلاعاتی را درباره خرید هواپیماهای سوخترسان، اجرای مانورهای آموزشی برای بمباران خارک، برنامه سفر به اسپانیا به منظور بررسی و خرید بمب‌ه‌ایی با قدرت تخریب زیاد، تأکید صدام در مورد بازپسگیری فاو، ضعف نیروی زمینی عراق در پیشروی در فاو و چگونگی انحراف موشک‌ها به وسیله رادارها در اختیار ایران قرار داد.

ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی در گزارش بازجویی از سروان زینان فوزی خلبان اسیر عراقی، به نقل از وی چنین آورده است:

«۱. اخیراً ۴ فروند هواپیمای سوخترسان از فرانسه خریداری شده که میتواند فقط به هواپیمای میراژ سوخت برساند.

۲. پوشش هوایی پایگاه‌های هوایی عراق به شرح زیر می باشد:

الف) پایگاه هوایی شعبیه به وسیله پایگاه‌های موشکی سام ۲، سام ۳ و رولند (فرانسوی).

ب) پایگاه کرکوک به وسیله پایگاه‌های موشکی سام ۳ روسی و رولند فرانسوی.

۳. جهت بمباران جزیره خارک، ۸ فروند هواپیمای سوخوی ۲۲ برای مدت ۱۵ روز هدفهایی را که در ۲۰ کیلومتری غرب فرودگاه ناصریه شبیه به اسکله‌های خارک تهیه شده بود بمباران و سپس ۶ فروند از آنها از ناصریه به شعیبه اعزام شدند که در بمباران خارک شرکت داشت‌هاند.

۴. حدوداً ۴ ماه قبل، از سرگرد ولید در پایگاه هوایی کرکوک شنیده که قرار است تعدادی از افسران نیروی هوایی عراق به اسپانیا رفته تا کاربرد بمبه ایی را مشاهده و احتمالاً خریداری نمایند و این بمبه دارای شعاع عملی حدود ۵۰۰ الی ۱۰۰۰ متر می‌باشند که در صورت انفجار کلیه تجهیزات اطراف خود را ذوب مینمایند.

ص: ۴۱۵

۱- ۱۶. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۴/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۲- ۱۷. روزنامه اطلاعات، ۲۷/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۵. صدام حسین دریامی که برای خلبانان فرستاده یادآور شده اگر قرار باشد که نصف ارتش عراق منهدم شود میبایست منطقه فاو پس گرفته شود.

۶. برابر اظهار این اسیر ۳۰ درصد تصرف منطقه فاو مربوط به بمباران توسط نیروی هوایی می باشد و ۷۰ درصد مربوط به عملیات نیروی زمینی است که درحالحاضر نیروی هوایی وظیفه خود را انجام میدهد و این نیروی زمینی است که نمیتواند پیشروی کند.»

وی درخصوص کاهش آسیبپذیری پایگاههای موشکی گفت: «پس از اینکه یک پایگاه موشکی در برد هواپیمای سوخوی ۲۲ مجهز به موشک ایکس ۲۸ قرار گرفت مدت ۱۲ ثانیه طول میکشد تا موشک هواپیما آماده پرتاب گردد. برای اینکه پایگاه موشکی مورد اصابت موشک قرار نگیرد میبایست یکی از روشهای زیر را انجام داد:

الف) چند دستگاه رادار سالم، بدون سکوی موشک در نزدیک پایگاه اصلی مستقر کرد.

ب) پس از مشاهده هواپیما همه رادارها را روشن نموده، دراینصورت احتمال اینکه هواپیما رادار اصلی را مورد هدف قرار دهد، خلیکم است.» (۱)

۱. عناصر وابسته به گروههای ضدانقلاب امروز با اجرای کمین، مینگذاری جادهها و حمله به پایگاههای رزمندگان در استانهای کردستان و آذربایجان غربی تلفاتی را به نیروهای خودی وارد کردند.

به گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، خودروی نیروهای سپاه در محور سیانا (از توابع مریوان) به کمین افراد حزب دمکرات برخورد کرد، اما افراد مذکور موفق شدند از این کمین بگریزند. در این حادثه یکی از پاسداران مجروح شد. (۲)

برپایه گزارش سپاه سردشت، چتهای هیز کیارنگ وابسته به حزب دمکرات صبح امروز، با اجرای کمین و درگیری با نیروهای پایگاه زیوه، ۲ تن را شهید و ۴ تن را مجروح کردند. این درگیری با رسیدن نیروهای کمکی عصر امروز خاتمه یافت. (۳)

در درگیری گروه گشت نیروهای سپاه با ۲۴ نفر از افراد ضدانقلاب در نزدیکی ترخان از توابع سردشت ۲ تن از نیروهای خودی مجروح شدند. (۴)

در جانورود نیز چتهای هیز دالاهو، وابسته به حزب دمکرات، ساعت ۱۰ شب، با سلاح سبک و سنگین به دکل میرآباد حمله کردند. (۵)

همچنین در سردشت در طول دیروز و امروز، ۲ خودروی ارتش در حوالی منطقه آلوأتان روی مین رفتند که در این دو حادثه ۲ نفر شهید و ۵ نفر مجروح شدند. (۶)

در همین حال در مهاباد، حدود ۳۰ تن از افراد ضدانقلاب در اقدامی تبلیغاتی به اهالی یک روستا اعلام کردند که به زودی به

به گزارش استانداری کردستان، در جلسه شورای تأمین این استان که شامگاه امروز، برگزار

ص: ۴۱۶

-
- ۱- ۱۸. سند شماره ۱۰۸۷۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۲ سماجا به رکن ۳ سماجا، ۲۵/۲/۱۳۶۵.
- ۲- ۱۹. سند شماره ۴۰۳۸۶۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد ناحیه کردستان به قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۲۹/۲/۱۳۶۵.
- ۳- ۲۰. سند شماره ۴۰۳۸۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد ناحیه کردستان به قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۲۵/۲/۱۳۶۵.
- ۴- ۲۱. سند شماره ۴۰۴۰۵۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد ناحیه کردستان به قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۲۵/۲/۱۳۶۵.
- ۵- ۲۲. سند شماره ۹۶۶۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه دوم شمال به اطلاعات ستاد مرکزی سپاه، ۲۹/۲/۱۳۶۵.
- ۶- ۲۳. سند شماره ۴۰۳۹۰۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه سردشت به قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) ۲۸/۲/۱۳۶۵.
- ۷- ۲۴. سند شماره ۴۰۳۸۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه مهاباد به اطلاعات سپاه بوکان، ۲۷/۲/۱۳۶۵.

شد، آمار درگیریهای نیروهای خودی با افراد گروههای ضدانقلاب و تلفات آن از اول سال جاری تاکنون چنین اعلام گردید: در ۳۵ فقره درگیری ۲۳ نفر از نیروهای خودی شهید و ۲۴ تن مجروح شدند و ۱۱ نفر به اسارت عناصر ضدانقلاب درآمدند. از افراد ضدانقلاب هم ۲۵ نفر کشته و ۹ تن مجروح شدند.

در این گزارش افزوده شده که از اول سال جاری تاکنون، تعداد ۷۰ نفر از افراد گروهکهای ضدانقلاب منطقه خود را به پایگاههای رزمندگان اسلام معرفی کردهاند. (۱)

۲. به گزارش لشکر ۲۸ ارتش، رهبر اتحادیه میهنی کردستان عراق (طالبانها)، با احزاب ضدانقلاب ایران و نماینده دولت بعث عراق جلسهای برگزار کرده و توافقاتی برای آزادی اسیران و تشکیل جبهه متحد به عمل آوردند.

در گزارش امروز رکن ۲ لشکر ۲۸ (رده عقب) به فرمانده ناحیه ژاندارمری کردستان درباره تعامل و مذاکرات اتحادیه میهنی کردستان عراق با احزاب ضدانقلاب ایران و رژیم بعث عراق چنین آمده است: «طبق اخبار واصله جلسهای متشکل از جلال طالبانی فرمانده اتحادیه میهنی کردستان عراق، قاسملو فرمانده حزب دمکرات ایران، شیخ جلال فرمانده حزب خبات و عزالدین حسینی فرمانده حزب کومله ایران و نمایندهای از طرف دولت عراق در منطقه مالوله برگزار شد. [این جلسه درحالی برگزار شد که] ... در حدود دو ماه پیش، تعداد ۲۴ نفر از سربازان عراقی که در درگیری با طالبانها در منطقه دابان و حلاج اسیر شده بودند پس از توافق با دولت عراق در ساعت ۱۲:۰۰ روز ۱۹/۱/۱۳۶۵ آزاد گردیدند.» در این گزارش همچنین اضافه شده است: «حزب سوسیالیست و پاسوک و جلالیها در عراق جلسه داشتند که در آن به توافق رسیده و جبهه متحد تشکیل دادهاند.» (۲) (۳)

ص: ۴۱۷

۱- ۲۵. سند شماره ۳۴۳۷۹۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از استانداری کردستان، ۲۷/۲/۱۳۶۵.

۲- از سویی فرمانده اطلاعات ستاد مشترک ارتش از تشکیل جلسه دیگر احزاب کرد عراقی مخالف رژیم بعث برای ایجاد جبهه واحد علیه رژیم عراق، بدون مشارکت اتحادیه میهنی کردستان عراق خبر داد. در این گزارش آمده است: «در مورخه ۲۵/۱/۱۳۶۵ جلسهای با شرکت نمایندگان کلیه احزاب مخالف با رژیم بعث در خزانه رانیه جهت تشکیل جبهه مشترک علیه رژیم بعث درمورد همکاری حزب یکتی نیشتمان با دیگر احزاب بوده که نماینده حزب پارت مخالفت نموده و اعضای شرکتکننده به شرح زیر بوده است: ۱. ملا محمد از حزب پارت کمبا ۱۱. ۲. خالد حاجی از حزب سوسیالیست. ۳. ابو حکمت از حزب پارت گلماظه کریم. ۴. رنجبران ذارار از حزب کومله رنجبر. ۵. دو نفر از آسوری و پاسوک که اسامی آنها مشخص نشده است.» [سند شماره ۱۰۸۷۱۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: فرمانده اطلاعات ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۳۰/۲/۱۳۶۵] گفتنی است یکتی عنوانی بود که به حزب میهنی کردستان عراق طالبانها به رهبری جلال طالبانی اطلاق می شد و پارتی لقب حزب دمکرات عراق (بارزانها) به رهبری مسعود بارزانی بود. در تعامل این گروهها با جمهوری اسلامی ایران که با هدف مبارزه علیه رژیم بعث عراق با آغاز جنگ عراق با ایران بیشتر شد، عموماً پارتیها فعالیت و همکاری بیشتری از خود نشان دادهاند.

۳- ۲۶. سند شماره ۳۳۷۸۱۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۲ لشکر ۲۸ (رده عقب) به فرمانده ناحیه ژاجای
کردستان، ۲۵/۲/۱۳۶۵.

۳. نیروهای معارض کرد عراقی با حمله به کاخ صدام و مواضع نظامی ارتش عراق در منطقه اینشکی عمادیه و چند موضع نظامی در مناطق حلبچه و اربیل، تلفات و خساراتی بر نیروهای عراقی وارد کردند.

خبرگزاری جمهوری اسلامی در ارومیه به نقل از منابع خبری داخل عراق گزارش داد که در حمله انقلابیون مسلمان کرد عراقی در عمادیه در چند روز اخیر، کاخ تابستانی صدام حسین در گردشگاه اینشکی و قرارگاه جیشالشعبی و پایگاه نظامی بانیشکفتی و اینشکی هدف قرار گرفته است. معارضان کرد همچنین با حمله به ایستگاههای بازرسی نظامیان عراق در مسیر جاده حلبچه به سیدکان خساراتی به دشمن وارد کردند.^(۱)

همچنین به گزارش فرماندهی اطلاعات ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران، امروز، نیروهای اتحادیه میهنی کردستان عراق با اجرای عملیاتی در مناطق کانیمروارید و کانیرزینه ۲ سنگر بزرگ نیروهای عراقی را در استان اربیل مورد حمله مسلحانه قرار دادند و با انهدام سنگرها تلفات و خسارات سنگینی به نیروهای بعثی وارد ساختند. در این حمله ۶ تن از نیروهای عراقی کشته و ۲۶ دستگاه خودروی زیل منهدم شدند و یک تانک دشمن سالم به غنیمت گرفته شد.^(۲)

۱. نیروهای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) همچنان به فعالیت جاسوسی خود ادامه میدهند.

به گزارش منابع اطلاعاتی، نیروهای سازمان مجاهدین خلق ایران (منافقین) در پوشش بستگان مجروحان جنگی با ستاد امداد درمان و بیمارستانهای شهر مشهد تماس تلفنی گرفته و درمورد نحوه انتقال و ساعات پرواز هواپیماهای سی ۱۳۰ حامل مجروحان از اهواز به مشهد اطلاعاتی به دست آوردهاند.

این منبع افزود: یک ماه قبل نیز به هنگام اجرای عملیات رزمندگان، منافقین اطلاعاتی درباره تعداد مجروحان کسب کرده بودند، لیکن اقدام اخیر آنان در زمینه ساعات پرواز متمرکز بوده است.^(۳)

۲. همزمان با عزیمت کاروانهای رزمی و تخصصی از نیروهای داوطلب مردمی به جبهه ها در طول روز گذشته و امروز، کمکهای اهدایی مردم شهرهای مختلف نیز به مناطق جنگی ارسال شد. در همین حال اتحادیههای صنفی تهران هم آمادگی خود را برای اعزام به جبهه ها و اهدای کمکهای نقدی اعلام کردند.

بنا بر گزارش روزنامه رسالت از اراک، بیش از یک گردان نیروی رزمی - تخصصی متشکل از نیروهای داوطلب و اعزام مجدد بسیج سپاه پاسداران از شهرهای اراک، محلات، ساوه، خمین

ص: ۴۱۸

۱- ۲۷. روزنامه کیهان، ۲۵/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۲- ۲۸. سند شماره ۱۳۹۷۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۲ سماجا به مدیریت اطلاعات نزاجا، ۳۰/۲/۱۳۶۵.

۳- ۲۹. سند شماره ۲۰۰۲۴۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه اخبار روزانه، وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی، شماره ۲۴۸، ۲۸/۲/۱۳۶۵، ص ۱.

و دلیران؛ گروهی از روحانیون مدارس علمیه اراک؛ ۲ گروه تئاتر از سازمان تبلیغات اسلامی اراک و اولین گروه هنری در رشته‌های نقاشی، عکاسی، فیلمبرداری و طراحی تخصصی از استان همدان عازم جبهه‌ها شدند.^(۱)

روزنامه جمهوری اسلامی نیز از عزیمت نیروهای تخصصی و رزمی استان چهارمحال و بختیاری، گروهی از امدادگران جمعیت هلالاحمر شهرستان رودسر، گروهی از اعضای سازمان تبلیغات اسلامی گیلان و جمعی از نیروهای تخصصی و رزمی واحد بسیج سپاه شهرستان تنکابن به جبهه‌ها خبر داد.^(۲) برپایه گزارشهای دیگر، گروهی از مسئولان و کارکنان شهرداری جهرم همراه ۲ دستگاه ماشینآلات سنگین مهندسی عازم جبهه‌ها شدند.^(۳) بنا بر اعلام ستاد جبهه و جنگ فرمانداری مریوان، بازاریان این شهر باوجود مهاجرت و وضعیت اضطراری شهر، مبلغ ۷۷۰ هزار ریال وجه نقد و نیز ۱۰۰ عدل آرد، ۳۰ تخته پتو، ۵ حلب روغن و ۳۰۰ قطعه گونی سنگری دراختیار این ستاد قرار دادند تا به مصرف رزمندگان در جبهه‌ها برسد.

سرپرست کارکنان کارخانه چیتسازی نیز ضمن اعلام حضور ۱۰۰ تن از پرسنل کارخانه در جبهه‌ها افزوده است که تا پایان سال ۱۳۶۴، درمجموع حدود ۷۶ میلیون و ۶۰۰ هزار ریال کمکهای نقدی این کارگران به جبهه اختصاص یافته است. به علاوه شمار زیادی از وسایل نقلیه این کارخانه برابر درخواست ارگانها به منظور کمک‌رسانی و ارسال هدایا به جبهه‌ها اعزام شده‌اند.

همچنین مردم دره‌شهر از توابع ایلام، معادل ۱۵۰ هزار ریال کالای موردنیاز رزمندگان شامل پوشاک، گونی، تانکر آب؛ کارکنان خدمات آموزش و پرورش و دانش‌آموزان مدارس ابتدایی و راهنمایی شهر ایلام مبلغ ۹۲ هزار ریال وجه نقد و نیز ۳۰۰ قالب صابون، ۲۰۰ عدد گونی و مقداری چای، قند و برنج به جبهه‌ها اهدا کردند.^(۴)

محمدباقر آخوندی نماینده مردم شبستر، در جلسه علنی امروز مجلس شورای اسلامی با تمجید از عزیمت چهارمین کاروان لبیک یا امام مردم استان کردستان و کمکهای مردم این استان گفت: «کاروانهای کمکهای نقدی و غیرنقدی بازاریان، کارگران، کارمندان و سایر اقشار مردم برای پشتیبانی از رزمندگان نشاندهنده آگاهی و دلبستگی مردم مسلمان کردستان به انقلاب است.»

همچنین در گردهمایی نمایندگان جامعه انجمنهای اسلامی بازار و اصناف، اتاق بازرگانی، صنایع و معادن ایران، کمیته امور صنفی و نمایندگان کلیه اتحادیههای صنفی تهران، ستادی از نمایندگان ارگانهای ذکرشده برای جذب نیرو و کمکهای نقدی و جنسی اصناف تشکیل شد.^{(۵)(۶)}

ص: ۴۱۹

-
- ۱- ۳۰. روزنامه رسالت، ۲۵/۲/۱۳۶۵، ص ۱۰.
 - ۲- ۳۱. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۵/۲/۱۳۶۵، ص ۴.
 - ۳- این گزارش حاکی است که از اوایل جنگ تحمیلی تاکنون شهرداری جهرم ۱۸۰۰ مورد مأموریت جنگی شامل اعزام نیروهای متخصص و رزمی با ماشینآلات سبک و سنگین انجام داده است. [روزنامه رسالت، ۲۵/۲/۱۳۶۵، ص ۱۰]

۴-۳۲. روزنامه رسالت، ۲۵/۲/۱۳۶۵، صص ۲، ۶ و ۱۰.

۵- در این گردهمایی نمایندگان ۶۸ اتحادیه، ازجمله اتحادیه صنف تاکسیداران، طلا و جواهر، فرشفروشان، چایخانهداران، چرمفروشان، فروشندگان مصالح ساختمانی، مبلفروشان، نمایشگاههای اتومبیل، ابزارفروشان، آهنآلات، مصنوعات نفتی، لوازم برقی و ... شرکت داشتند.

۶-۳۳. روزنامه رسالت، ۲۷/۲/۱۳۶۵، ص ۹.

۱. در جلسه امروز شورای عالی دفاع درباره گردانهای احتیاط قدس و بودجه ارزی سپاه پاسداران و ارتش بحث شد. همچنین نماینده امام خمینی در این شورا در مصاحبه ای مطبوعاتی از واکنش ایران به حمله هوایی عراق به قطار مسافری، واکنش به تهدید امریکا و متهم کردن ایران به حمایت از تروریسم سخن گفت. امروز همچنین حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی در دیدار با حسن روحانی درباره ادامه روند مذاکرات با فرانسه و آزادی گروگانهای فرانسوی توصیههایی را بیان کرد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، عصر امروز، در جلسه شورای عالی دفاع که به ریاست آیت الله خامنه ای تشکیل شد، مسائل گردانهای احتیاط قدس، ارز مورد نیاز نیروهای مسلح و خریدهای تسلیحاتی در زمینهای دفاعی و خریدهای مصرفی بررسی شد. (۱)

حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی نماینده امام در شورای عالی دفاع، بعد از این جلسه در مصاحبه ای تلویزیونی گفت: «اگر رژیم بعثی عراق جنگ را به شهر بکشد، ایران به ناچار برنامههای تدارکشده خود را در این زمینه به اجرا میگذارد. ما سیاست مقابلهبه مثل را به عنوان دفاع انتخاب کردهایم. در صورت انجام هر گونه حرکت ناجوانمردانه از سوی دشمن، ما مجبوریم این سیاست را به اجرا بگذاریم. ما اتمام حجت میکنیم همانطور که تأسیسات نفتی عراق در کرکوک را در پاسخ به حملات به تأسیسات اقتصادیمان بمباران کردیم، حمله به قطار مسافری اهواز - تهران را نیز بیجواب نخواهیم گذاشت. (۲) رژیم عراق در شرایط فشار ممکن است به جنگ شهرها رو بیاورد. البته در جریان جنگ شهرها که در سال گذشته، روی داد رژیم بغداد ضرر کرد. رژیم صدام از امکانات بیشتر ما در مقابله با این حملات و پیشرفتهای موشکی و توپخانههای جدید دوربرد ما اطلاع دارد. دشمن از آسیبپذیری خود در این زمینه آگاه است، ولی این بدان معنا نیست که در حالت فشار دست به اینگونه کارهای احمقانه نزنند. ما امیدواریم که چنین حالتی پیش نیاید، اما اگر رژیم عراق بخواهد به اینگونه اعمال روی آورد، ما ناچاریم برنامههای خود را در این زمینه اجرا کنیم. پس از عملیات پیروزمند والفجر ۸ و فتح فاو، رژیم عراق اعتبار نظامی خود را نزد حامیانش از دست داد و اینک برای به دست آوردن اعتبار مخدوششده نظامی خود، شروع به دستپازدن در جبهه ها نموده است.» (۳)

حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی در این مصاحبه با اشاره به تهدید امریکا اظهار کرد: «ما مسئله را جدی نمبینیم چون امریکاییها میدانند که در مسئله تروریسم بیش از همه خودشان مقصرند و اگر قرار باشد عاملین واقعی تروریسم را تعقیب کنند امریکا و همیمانانش در غرب در صدر مسئله هستند.» وی افزود: فکر نمیکنم امریکاییها به یک بهانه واهی خود را گرفتار

ص: ۴۲۰

۱- ۳۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۷/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۲- رئیس مجلس شورای اسلامی در جلسه صبح امروز مجلس، در نطق پیش از دستور ضمن تسلیت و تبریک به بازماندگان شهدای حمله به قطار مسافری، گفت: رژیم بعثی عراق ماهیت خود را در اوقاتی که در تنگنا قرار میگیرد، اینطور نشان میدهد. ما از رزمندگانمان انتظار داریم مانند موارد گذشته دشمن را از این جنایات هولناک پشیمان کنند. [اکبر هاشمی رفسنجانی، اوج دفاع (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۵) به اهتمام عماد هاشمی، دفتر نشر معارف انقلاب، ۱۳۸۸، ص ۹۷]

یک درگیری مستقیم با جمهوری اسلامی ایران بکنند. آنها قدرت ایران، نفوذ معنوی رهبری و همچنین وضعیت نیروهای مخلص و فداکار ایران در سراسر دنیا را میدانند. حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی تصریح کرد: باوجوداین، ما امیدواریم امریکاییها مقداری عاقل باشند و چنین ریسکی نکنند در غیر این صورت ما آمادگی مقابله با هرگونه مسئلهای را داریم.^(۱)

نماینده امام در شورایی عالی دفاع همچنین با توجه به روند مذاکرات سیاسی ایران و فرانسه در هفتههای اخیر که با هدف رفع چالشهای موجود و به بود روابط افزایش یافته، در دیدار با حسن روحانی رئیس ستاد پدافند هوایی قرارگاه خاتمالانیا و دکتر هادی توصیههایی را درباره ادامه مذاکرات و نیز کمک به آزادی گروگانهای فرانسوی در لبنان مطرح کرد.^(۲)

۲. وزیر امور خارجه با ارسال یادداشت و پیامی به دبیرکل سازمان ملل متحد، خواستار اعزام یک هیئت کارشناسی به ایران به منظور تهیه گزارش درباره حمله عراق به قطار مسافربری و نیز اتخاذ موضع سریع و صریح در محکومیت رژیم عراق شد. برخی نهادها و مقامات دولتی با صدور بیانیه، اقدام عراق در حمله به قطار مسافربری را محکوم کردند.

امروز، وزارت امور خارجه ایران یادداشتی برای دبیرکل سازمان ملل ارسال کرد. در این یادداشت ضمن محکومکردن حمله عراق به قطار مسافربری اهواز - تهران که برخلاف کنوانسیون ۱۹۴۹ ژنو و پروتکل الحاقی آن در حمایت از غیرنظامیان و سایر کنوانسیونها و قراردادهای بین المللی، صورت پذیرفته، از دبیرکل سازمان ملل خواسته شده است تا یک هیئت کارشناسی از سازمان ملل برای تهیه گزارش این حمله به ایران اعزام کند. ۳۸

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، علیاکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران، در پیامی به خاویر پرز دکوئیار دبیرکل سازمان ملل، ضمن اشاره به نقض اصول و مقررات بین المللی گفته است: «اطمینان دارم موضعگیری سریع و صریح آن جناب در محکوم نمودن عراق میتواند نقش مهمی را در عدم ازسرگیری اینچنین جنایاتی ازجانب آن رژیم منحوس ایفا نماید و خدمت والایی برای همه بشریت خواهد بود.» ۳۹

سپاه جنوب قرارگاه کربلا- نیز با صدور بیانیههای ضمن ابراز همدردی با خانواده شهدا و مصدومان حمله عراق به قطار مسافربری در ایستگاه هفتپه به بازماندگان این فاجعه اعلام کرد که این اعمال ددمنشانه در اراده استوار رزمندگان دلاور اسلام هیچگونه تزلزلی ایجاد نخواهد کرد و عزم راسخ آنها را برای گرفتن انتقام خون شهدا مستحکمتر کرده و به این عمل وحشیانه در جبهه های نبرد حق علیه باطل با ضربات کوبندهتر پاسخ داده می شود.^(۳)

وحید دستجردی سرپرست و دبیرکل هلالاحمر جمهوری اسلامی، با اشاره به اینکه در این حادثه ۷۲ تن شهید و ۲۳۸ شهروند غیرنظامی مجروح شدند، تصریح کرد که رژیم بعث عراق برای

ص: ۴۲۱

۱- ۳۶. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۷/۲/۱۳۶۵، ص ۱۲.

۲- ۳۷. اوج دفاع، پیشین، ص ۹۷.

چندمینبار و آشکارا قوانین انسانی بین المللی را زیر پا نهاده است. وی از کلیه سازمانهای بین المللی به ویژه اتحادیه و جمعتهای ملی هلالاحمر و صلیب سرخ خواست تا این جنایت را محکوم کنند.

از سوی دیگر رئیس کل راه آهن جمهوری اسلامی ایران در پیامی به رؤسای کل راه آهن عضو اتحادیه بین المللی راه آهنها اعلام کرد اینک بر همه افراد بشردوست دنیا و مجامع بین المللی به خصوص رؤسای کل راه آهنها این جنایت ددمنشانه که حاصل بیندوباری حاکمان رژیم بعثی و نقض آشکار مقررات پذیرفته شده انسانی بین المللی می باشد، روشن شده است. امیدواریم که مجامع بین المللی راه آهن به عنوان مدافعان مصونیت و تأمینکننده تردد قطارها و سلامت مسافران در انعکاس چنین روشهای مخاطرهاآمیز اقدام عاجل را معمول کنند. ۴۱

سفارت جمهوری اسلامی ایران در کویت هم با صدور بیانیهای تأکید کرد که رزمندگان اسلام انتقام خون قربانیان بیگناه این جنایت را از رژیم عراق خواهند گرفت. (۱)

۱. در پی پذیرفته نشدن رئیس هیئت دیپلماتیک سفارت ایران از سوی انگلیس، ایران نیز صلاحیت کاردار انگلیس را رد و از دادن ویزا خودداری کرد.

وزارت امور خارجه انگلیس امروز، اعلام کرد ایران به تلافی ممانعت انگلیس از انتصاب یک دانشجوی انقلابی به عنوان رئیس هیئت دیپلماتیک ایران در لندن، از ورود کاردار جدید انگلیس به تهران جلوگیری کرده است.

به گزارش خبرگزاری رویتر: «کریستوفر مدیر سخنگوی وزارت امور خارجه انگلیس، در اینباره گفت ما پس از آنکه گفتیم آقای ملائک (۲) به سبب سابقه انقلابیاش غیرقابل پذیرش است از ایرانیها خواستیم که درخواست ویزا برای او را پس بگیرند. به این دلیل، به ملائک به دلایل امنیتی ویزا داده نشده است.» رویتر با اشاره به اینکه مقامات ایران با امتناع از دادن ویزا به هیواریونات به عنوان رئیس بخش حفاظت از منافع انگلیس در سفارت سوئد در تهران واکنش نشان دادند، به نقل از کریستوفر افزود: «به نظر ما این اقدام غیرقابل توجه است و تلافی در برابر امتناع ما از پذیرفتن آقای ملائک در اینجا است.» (۳)

۲. درحالیکه خبرها حاکی از خروج کارگران مصری از عراق به دلیل کمبود دستمزد است، روزنامه عراقی الثورة ادعا کرده است که داوطلبانی از ۸ کشور عربی برای اعزام به منطقه فاو اعلام آمادگی کرده اند. محدودیت تردد در برخی مناطق کردنشین عراق نیز افزایش یافته است.

ص: ۴۲۲

۱- ۴۲. روزنامه کیهان، ۲۷/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۲- حسین ملائک دیپلمات ایرانی، یکی از صد دانشجوی اسلامی بود که در سال ۱۹۷۹-۱۳۵۸، سفارت امریکا در تهران (لانه جاسوسی) را تصرف کردند و ۵۰ امریکایی را مدت ۴۴ روز در گروگان نگه داشتند.

۳- ۴۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۷، ۲۶/۲/۱۳۶۵، ص ۴۱، لندن - خبرگزاری رویتر،

به گزارش واحد اطلاعات قرارگاه رمضان: «مصریهایی که قبلاً مشغول کار در عراق بوده‌اند، به علت کمبود دستمزد شروع به خروج از عراق نموده‌اند و روزانه صدها تن از این کشور به وطنشان بازمیگردند. آنها قبلاً می‌توانستند ۷۵ درصد از درآمد خود را برای خانواده‌هایشان بفرستند، اما درحالی‌که تنها می‌توانند ۲۰ درصد از درآمد خود را از عراق خارج کنند و بقیه حقوقشان را رژیم عراق در بانکهای دولتی ضبط میکند.»^(۱)

از سوی دیگر، فرماندهی اطلاعات ستاد مشترک ارتش در گزارشی اعلام کرد: «امروز روزنامه الثورة عراق اعلام نمود داوطلبانی از هشت کشور عربی آمادگی خود را جهت روانه‌شدن به جنوب عراق در منطقه فاو اعلام نموده‌اند. این روزنامه نوشت که این داوطلبین از کشورهای مصر، سودان، فلسطین، سوریه، اردن، سومالی، مغرب، تونس و اریتره میباشند که هم‌اکنون جهت یادگیری [نحوه کار با] انواع مختلف سلاح در آموزش فشردهای به سر میبرند. طی دیداری که خبرنگار این روزنامه با این افراد داشته یکی از آنها اظهار نموده که از ابتدای جنگ، با عراقی‌ها همکاری داشته و تابه حال چهار بار در جبهه شرکت کرده است.»^(۲)

اطلاعات قرارگاه رمضان نیز گزارش داد: «فشار رژیم [بعثی عراق] بر مردم مناطق کردنشین همچنان رو به افزایش است و اخیراً به مردم روستانشین اخطار شده است که در صورت مشاهده عبور و مرور آنها در اطراف مکانهای نظامی دستگیر و اعدام خواهند شد.»^(۳)

۳. امریکا اقدام ایران در بازرسی کشتیها را کاری خطرناک اعلام و تهدید به واکنش کرد.

در پی اقدام نیروی دریایی ایران به بازرسی کشتیهای تجاری خارجی در خلیج فارس و متوقف کردن کشتی باری امریکا، خبرگزاری فرانسه از واشنگتن گزارش داد که دولت امریکا اقدام ایران به توقف و بازرسی کشتیهای خارجی در منطقه خلیج فارس را خطرناک میدانند و درعینحال حادثهای را که به تازگی بین یک ناو ایرانی و یک کشتی امریکایی روی داد بیاهمیت قلمداد میکند. سخنگوی وزارت امور خارجه امریکا در اینباره گفت: «حادثه کاملاً جنبه یک تبادل پیام هادی بین دو کشتی را داشته و کشتی جنگی ایران از کشتی باری امریکا درخواست توقف نکرده بود.» وی اضافه کرد: باوجود این امریکا از حملاتی که در منطقه خلیج فارس انجام می‌شود و اختلالی که جنگ ایران و عراق در کشتیرانی به وجود آورده در تشویش است. وی تأکید کرد که اقدام ایران در متوقف ساختن کشتیها خطرناک است و ممکن است واکنشهای شدیدی را به دنبال داشته باشد به ویژه اگر نیروی دریایی ایران بخواهد مانعی در راه آزادی رفت و آمد کشتیهای امریکا به وجود بیاورد.^(۴)

ص: ۴۲۳

-
- ۱- ۴۴. سند شماره ۱۳۸۸۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۶.
 - ۲- ۴۵. سند شماره ۱۰۸۸۰۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۲ سماجا به مدیریت اطلاعات نزاجا، ۲۵/۲/۱۳۶۵.
 - ۳- ۴۶. سند شماره ۱۳۸۸۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۴.
 - ۴- ۴۷. روزنامه اطلاعات، ۲۷/۲/۱۳۶۵، ص ۱۲.

۱. روزنامه القبس، امروز در گزارشی از روند تلاشهای جدید برای خاتمه جنگ ایران و عراق، خبر داد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی: «روزنامه القبس چاپ کویت امروز، خبر داد ایران به دبیرکل سازمان ملل اطلاع داده است با طرح ۸ مادهای دبیرکل سازمان ملل درمورد توقف جنگ میان ایران و عراق مخالفت نمیزد. براساس این گزارش ایران پیشنهاد کرده است تغییرات حاشیهای در طرح دبیرکل سازمان ملل انجام داده شود. دبیرکل سازمان ملل نیز درحالحاضر سرگرم انجام تماسهایی با عراق و ایران جهت دستیابی به یک راه حل میانه می باشد. القبس همچنین از اعزام یک فرستاده ژاپنی جهت وساطت میان ایران و عراق خبر داده و نوشته است که دولت ژاپن با کسب تأیید کنفرانس سران هفت کشور صنعتی غرب در توکیو تلاش جدیدی را جهت خاتمه دادن به جنگ میان ایران و عراق آغاز خواهد کرد. القبس به نقل از منابع دیپلماتیک عرب افزوده است دولت ایران در قبال تلاش میانجیگری ژاپن جهت پایان دادن جنگ از خود نرمی نشان داده است. به نوشته القبس مهمترین نکات طرح ژاپن برای خاتمه جنگ ایران و عراق، توقف عملیات نظامی به مدت شش ماه و عقب نشینی نیروهای دو کشور از سرزمینهای اشغالی و آغاز مذاکرات میان طرفین در یک کشور بیطرف بوده است. القبس همچنین در ادامه این گزارش نوشته است که سوریه به تهران اطلاع داده است شرایط منطقه خاورمیانه [غرب آسیا] و احتمال حمله اسرائیل به سوریه ایجاب میکند عملیات جنگی میان ایران و عراق برای مدتی متوقف شود.» (۱)

۲. به نوشته یک روزنامه ژاپنی سقوط قیمت نفت خام، وضعیت ذخیره ارز خارجی ایران را به شدت در تنگنا قرار داده است و گشایش اعتبارات بانکی سیر نزولی شدید دارد.

خبرگزاری جمهوری اسلامی از توکیو گزارش داد: «روزنامه اقتصادی نیهونکیزای شیمبون چاپ توکیو در شماره امروز خود به نقل از دفتر سازمان تجارت خارجی ژاپن در تهران خبر میدهد که ۱۹ کمپانی تجاری این کشور در ماه آوریل تنها ۶۷/۹ میلیون دلار ال.سی از بانک مرکزی برای صدور کالا به ایران دریافت کرده اند که این میزان تقریباً یکدهم ۶۷/۹۲ میلیون دلار ماه مشابه در سال پیش است. به علاوه، این رقم پس از ۰۱/۵ میلیون دلار ماه آوریل ۱۹۸۲ [فروردین ۱۳۶۱] پایینترین میزان صادرات ماهیانه کمپانیهای ژاپنی به ایران می باشد.

این روزنامه همچنین به نقل از منابع دیپلماتیک در تهران اضافه میکند که انتظار میرود گشایش ال.سی ماه می (اردیبهشت) نیز چندان بیشتر از ماه آوریل (فروردین) نباشد و احتمال میرود که صادرات ژاپن به ایران برای زمان حاضر سقوط فاحشی یابد.

ص: ۴۲۴

به نوشته این روزنامه، میزان ذخیره ارز خارجی ایران ۵/۲ تا ۳ میلیارد دلار تخمین زده می شود، اما ... منابع تجاری و مالی در تهران میگویند که درواقع میزان این ذخیره صفر خواهد بود. اگر سه میلیارد دلار موازنه ال.سیهای که از قبل گشایش یافتهاند در نظر گرفته شود.»(۱)

۳. روزنامه السیاسه (چاپ) کویت با اشاره به دیدار حافظ اسد با شاه حسین، مدعی تغییراتی در روابط سوریه با ایران شد. یک روزنامه اتریشی نیز خاطرنشان کرد که سوریه میکوشد با احتیاط از ایران فاصله بگیرد.

روزنامه السیاسه (چاپ کویت) در گزارشی با ادعای اینکه در پی دیدار حافظ اسد و ملک حسین، رژیم حزب بعث سوریه در سیاست خود در قبال حکومت اسلامی تهران و جنگ ایران و عراق تغییر اساسی داده است، از قول یک منبع دیپلماتیک عربی نوشت: رئیس جمهوری سوریه در ملاقات اخیر نسبت به دیدگاههای ملک حسین در جانبداری از عراق تفاهم نشان داده است. گفته می شود در گریه های اخیر ارتش سوریه با عناصر حزب الله لبنان در شهر بعلبک، نخستین نشان تغییر موضع دولت دمشق نسبت به حکومت اسلامی ایران است، ضمن آنکه شیخ احمد کفتارو مفتی اعظم سوریه نیز به تازگی فتوایی داده که در آن از خودداری لجوجانه حکومت اسلامی ایران برای پایانبخشیدن به جنگ با عراق به شدت انتقاد کرده است.

به نوشته السیاسه «این نخستینبار است که روزنامه های دولتی سوریه از حکومت اسلامی ایران به علت اشغال فاو به طور علنی انتقاد میکنند و علت مسافرت اخیر وزیر خارجه سوریه به تهران ادای توضیحاتی درمورد علت تغییر سیاست آن کشور بوده است.»(۲)

از سویی نمایندگی جمهوری اسلامی ایران از وین، در گزارشی به نقل از روزنامه رسمی اتریش، در تحلیل روابط سوریه و اردن و اثر آن در رابطه با ایران نوشت: سوریه در جنگ خلیج فارس تاکنون به دو دلیل از ایران حمایت میکرد؛ دلیل اول اینکه از ایران نفت ارزان دریافت میکرد و دلیل دوم اینکه بتواند به کمک ایران دستگاه صدام را ساقط کند، اما از یک سو صدور نفت ارزان ایران به سوریه به علت پرداختن کردن بدهیهایش به ایران دائم در تقلیل است و توقف معاملات نفت برای سوریه متضمن خسارت شدیدی برای این کشور است و از سوی دیگر اگر ایران بتواند بخشی از خاک عراق را تسخیر کند و سقوط احتمالی صدام به دست ایرانیان تحقق یابد، موضوعی مسئله آفرین است. علاوه بر آن تضاد بین سوریه و ایران درمورد مسائل لبنان و درگیری بین نیروهای سوری و شبه نظامیان طرفدار ایران موجب به وجود آمدن تفاهماتی در مذاکرات، بین اسد و شاه حسین و تا حدود مختصری باعث تقرب سوریه و اردن شده است. ضمن آنکه سوریه در جنگ خلیج فارس دیگر سازشناپذیرانه (و بدون قید و شرط) از ایران حمایت نمیکند و سعی دارد با احتیاط از ایران فاصله بگیرد.»(۳)

ص: ۴۲۵

۱- ۴۹. همان، صص ۳۴ و ۳۵، توکیو - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۵/۲/۱۳۶۵.

۲- ۵۰. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ص ۶، رادیو اسرائیل به نقل از روزنامه السیاسه، ۲۵/۲/۱۳۶۵.

۳- ۵۱. سند شماره ۲۱۲۴۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش مستقیم، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی،

۱. به گفته وزیر مشاور دولت مصر، قاهره به قدرت عراق در جنگ با ایران اطمینان دارد و از کمک به بغداد دریغ نمیکند. وی از دولت ایران خواست در راه صلح قدم بگذارد.

پطروس غالی وزیر مشاور در امور خارجه مصر، با تأکید بر همیاری و کمک دولت مصر به عراق در جنگ با ایران گفت: «ما به طور کامل به تأکیدات صدام حسین مبنیبر همبستگی و متانت جبهه داخلی عراق و قدرت این کشور در مقابله با هرگونه حملات گسترده ایران به این کشور اعتماد داریم.» غالی در تحلیل وضعیت روابط میان مصر و ایران خاطرنشان کرد که هیچ دلیلی برای خصومت و دشمنی میان مصر و ایران وجود ندارد، زیرا ایران یک کشور برادر اسلامی است که با مصر روابط تاریخی دارد. وی اظهار امیدواری کرد: «دولت ایران در راه صلح که منافع ملت ایران و عراق و تمامی ملتهای منطقه را به دنبال دارد قدم گذارد.»^(۱)

۲. نشریه اخبار روزانه از واکنش یک نماینده مجلس آلمان فدرال درباره سوءاستفاده مالی و سیاسی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) و هشدار به سایر نمایندگان این مجلس خبر داد.

وزارت اطلاعات در شماره امروز نشریه اخبار روزانه نوشته است: به دنبال کشف سوءاستفادهای مالی و سیاسی منافقین در امریکا، هانس کلاین رئیس گروه سیاست خارجی فراکسیون احزاب حاکم مجلس آلمان فدرال^(۲) در تاریخ ۲۴ فوریه ۱۹۸۶ (۵ اسفند ۱۳۶۴) به سایر نمایندگان هشدار داده است که فریب مجاهدین را نخورند و با حمایت از آنان، ملعبه دستشان قرار نگیرند. وی با اشاره به اینکه رهبران سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در گذشته موفق شدهاند از عده زیادی از اعضای فراکسیون امضا دریافت کنند، با قرائت بیانیهای به همکاران خود گفت: سازمان مجاهدین خلق (منافقین) یک جنبش چپ افراطی است که خودش به بمبگذاریها، انجام ترور و اعمال مشابه قهرآمیز اقدام میکند و این اعمال خشونتآمیز به ظاهر مخفی نگه داشته می شود. برخلاف این پردهپوشی، موضع ایدئولوژیکی آنها در برخی موارد هویدا می باشد. ازجمله، آنها از برخی اعضای سازمان با عنوان "عضو پولیت بورو" اسم میبرند. من به همین دلیل توصیه میکنم که از دادن امضا با هدف حمایت از مجاهدین خلق ایران، خودداری شود.^(۳)

ص: ۴۲۶

۱- ۵۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۷، ۲۶/۲/۱۳۶۵، ص ۳۴، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۵/۲/۱۳۶۵.

۲- فراکسیون فوق شامل احزاب دمکرات مسیحی و سوسیال مسیحی در مجلس فدرال آلمان می باشد.

۳- ۵۳. سند شماره ۲۰۰۲۴۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه اخبار روزانه، وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی، شماره ۲۴۶، ۲۵/۲/۱۳۶۵، ص ۱.

۱. عملیات امروز رزمندگان در منطقه حاج عمران(۱) به دلیل آتش شدید قوای عراقی و تأخیر در انتقال مهمات و نیروی کمکی به منطقه درگیری، بینتیجه به پایان رسید.

در حالیکه ۳ گردان جندالله شهرستان خوی و تعدادی از نیروهای تیپ ۱۵۵ ویژه شهدای سپاه و یک گروهان از تکاوران تیپ ۴ لشکر ۶۴ ارتش، آماده اجرای عملیات برای بازپسگیری ارتفاعات ۲۴۳۵ (شهید صدر) و ۲۵۱۹ (گردمند) در منطقه حاج عمران بودند، ناگهان قبل از شروع عملیات، عراق آتش سنگینی را بر روی سرسول اجرا کرد. ابتدا چنین برداشت شد که دشمن قصد نفوذ به مواضع نیروهای خودی را دارد. از اینرو به تیپ ۱۵۵ ویژه شهدا اطلاع داده شد که آماده مقابله با تک احتمالی دشمن باشد. با وجود این حادثه، رزمندگان عملیات را در محور ارتفاع شهید صدر، ساعت ۲:۵۵ بامداد، آغاز کردند. برای پشتیبانی عملیات، توپخانههای خودی مواضع عراقی ها در پشت شیار هارنا را زیر آتش گرفتند و تانکهای خودی نیز زیر تپه سرخ را با تیر مستقیم هدف قرار دادند. حدود ساعت ۳:۱۵، نیروهای خودی خبر تصرف ارتفاع شهید صدر(۲) و انهدام تیپهای ۹۸ و ۴۳۱ پیاده عراق(۳) را اعلام کردند، اما از آنجا که ارتفاع مذکور بسیار حائز اهمیت بود عراقی ها به سرعت واکنش نشان دادند و آتش سنگینی را روی مواضع تصرفشده به دست رزمندگان اجرا کردند.

با تشدید آتش توپخانه دشمن، یگانهای عملیاتی تقاضای حضور نیروی احتیاط کردند که فرماندهی قرارگاه عملیاتی دستور داد گردان جندالله سپاه مهاباد وارد عمل شود، اما از آنجا که ۱۱۰ نفر از نیروهای اعزامی شهربانی در این گردان بودند، در زیر آتش سنگین دشمن یارای پیشروی نداشته و نتوانستند به کمک گردان جندالله خوی بشتابند. بنابراین تقاضا شد گردان

ص: ۴۲۹

۱- لازم به یادآوری است، پدافند منطقه حاج عمران تحت مسئولیت تیپ ۴ لشکر ۶۴ ارتش بود، نیروهای عراقی در روز ۲۴/۲/۱۳۶۵ به آنها حمله و بخشهایی از مواضع آنها را تصرف کردند، اما در ادامه سپاه پاسداران با اعزام یگانهایی به منطقه برای کمک به نیروهای ارتش، موفق به جلوگیری از پیشروی قوای مهاجم عراقی شدند.

۲- ۱. سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تهاجم عراق به منطقه حاج عمران، گزارش راوی قرارگاه نجف، سعید سرمدی، اردیبهشت و خرداد ۱۳۶۵، ص ۶.

۳- ۲. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۷/۲/۱۳۶۵، ص ۱۱.

جندالله میاندوآب و جندالله نقده از پیرانشهر حرکت کنند و خود را به منطقه برسانند.

با اینحال استمرار آتش شدید دشمن،^(۱) نرسیدن مهمات کافی به نیروهای در خط، دیر رسیدن نیروی کمکی و روشنشدن هوا از عواملی بود که باعث شد نیروهای خودی نتوانند روی این ارتفاع دوام بیاورند و حدود ساعت ۵، اعلام شد که رزمندگان از مواضعی که تصرف کرده بودند، عقب نشینی کردند.^(۲)

شایان ذکر است در جریان درگیری امروز ۲ فروند از بالگردهای عراقی بر اثر آتش پدافند هوایی نیروهای خودی سرنگون شدند که بدینترتیب آمار بالگردهای ساقطشده عراق به ۱۳ فروند رسید.^(۳)

۲. فرماندهان سپاه و ارتش امروز، در جلسهای مشترک، وضعیت نیروهای خودی و دشمن در جبهه حاج عمران را موردبررسی قرار دادند.^(۴) مناطق آسیبپذیر، لزوم تقویت منطقه و اهداف عراق ازجمله مهمترین موضوعات مطرحشده در این جلسه دوساعته بود.

راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه نجف به نقل از فرماندهان لشکر ۶۴ ارتش نوشته است: در این منطقه لشکر ۶۴ با کلیه امکانات و گردانهای رزمی - شامل گردانهای ۱۳۲، ۱۶۲، ۱۱۵ و ۱۹۸ پیاده به علاوه ۲ گردان قدس ۱۹۰۵ و ۱۹۹۵ و یک گروهان تقویتشده ۱۷۳ و نیز گردان تکاور و ۲ گروهان از گردان ۲۰۹ تانک - در منطقه حضور داشت. ضمن آنکه گردانهای ۱۹۸ و ۱۷۳ بعد از شروع عملیات به منطقه آمدند و ما با ۱۲ تیپ و ۲ گردان کماندویی جدید درگیر هستیم. به عقیده فرماندهان ارتش اکنون مسئله عمده ارتفاع ۲۵۱۹ (گردمند) و ۲۴۳۵ (شهید صدر) است. به خصوص که دشمن درصدد احداث جاده در این مناطق است. سرهنگ ظهوری استعداد و توان فعلی یگانهای تحتامر را برای ادامه عملیات ناکافی توصیف کرد.

در ادامه جلسه، سرهنگ جمالی ترتیب تقدم حرکت دشمن را در مناطق پنجوین، مهران، میمک، ارتفاعات حمیرین و جزایر مجنون اعلام کرد.

مصطفی ایزدی هم درمورد استعداد نیروی سپاه در منطقه خاطرنشان کرد که همانکون تیپ ۱۱۰ شهید بروجردی و گردانهای جندالله شهرستان پیرانشهر و سقز برای تأمین در منطقه حضور دارند و فردا دو گردان سوم و چهارم از تیپ شهدا برای تقویت این محور، عازم منطقه خواهند شد. وی همچنین درباره اقدام و تحرک دشمن هشدار داد و گفت: «دشمن در فکر گسترش منطقه است و قصد [ایجاد] استحکامات و حفظ مواضع را دارد و نیروی جدید [به منطقه] می آورد. الآن مشغول

ص: ۴۳۰

۱- طبق اظهارات برخی فرماندهان، ۱۰ گردان توپخانه و کاتیوشای دشمن در منطقه اجرای آتش میکرد. حجم آتش به قدری زیاد بود که آن را از عملیاتهایی بدر و خیبر بیشتر توصیف کردند. [همان، ص ۶]

۲-۳. سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۶.

۳-۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۷/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۴- این جلسه با حضور رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران، مصطفی ایزدی فرمانده قرارگاه نجف سپاه، غمخوار، قجاوند، کاظمی، سرهنگ جمالی، سرهنگ جوادیان، سرهنگ هاشمی فرمانده قرارگاه نجف ۴، سرهنگ ظهوری فرمانده لشکر ۶۴ و سرهنگ سنجابی معاون قرارگاه نجف ۴ از ارتش برگزار شد. شایان ذکر است مسئولیت فرماندهی قرارگاه نجف ۴ سپاه به عهده هدایت بود.

جادهسازی است و ارتفاعاتی که در دست دشمن است اگر بماند، میتواند جزء جزء منطقه را بزند.»

ایزدی در ادامه با انتقاد از نادیده گرفته شدن نقش هوانیروز و جهاد سازندگی در این عملیات درخواست نیروی مانوری و پدافندی، آتش پشتیبانی مناسب، تقویت نیرو برای دو منطقه سورن و ناشکینه و اتخاذ تدبیر برای اجرای عملیات با هدف کشاندن دشمن به منطقه دیگر را طرح کرد.

در پایان رحیم صفوی ضمن تأکید بر تقویت و تحکیم مواضع حساس، اظهار داشت که ارتفاع ۲۵۱۹ با کمک تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل(ع) از سپاه و ارتفاع ۲۴۳۵ با نیروی موجود بازپس گرفته شود.^(۱)

۱. امروز، قرارگاه نجف سپاه پاسداران، با هدف پیشگیری از احتمال پیشروی دشمن در جبهه حاج عمران مأموریت یگانهای تحت امر را برای اجرای پاتک علیه قوای عراقی تعیین و به آنها ابلاغ کرد.

در این ابلاغیه که پس از نتیجه درگیریهای روزهای اخیر و نیز تحت کنترل عملیاتی قرار گرفتن بخشی از استعداد سازمان رزم قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) برای قرارگاه نجف صادر شد، با تصریح بر تغییرات در دستورهای قبلی چنین آمده است: «نیروهای رزمنده اسلام به حول قوه الهی حرکت نیروهای دشمن را در منطقه عملیاتی حاج عمران سد نموده و آماده میشوند نیروهای دشمن را در منطقه منهدم و خط لجم را ترمیم نمایند.» در ادامه این ابلاغیه درباره مأموریت یگانها مقرر شده است: قرارگاه نجف با به کارگیری تیپ ۱۱۰ شهید بروجردی سپاه در شمال منطقه عملیاتی با هماهنگی تیپ ۴ لشکر ۶۴ ارتش و تیپ ۱۵۵ ویژه شهدای سپاه در مرکز تحت کنترل تیپ ارتش و سپاه پیرانشهر در جنوب منطقه عملیات با اجرای تک، دشمن را در منطقه منهدم و خط لجم را ترمیم کنند.^{(۲)(۳)}

از سویی در پی نقولوانتقالات انجام گرفته، فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) در نامه‌ای به فرمانده نیروی زمینی سپاه، با اشاره به اینکه یگانهای متحرک این قرارگاه در منطقه عملیاتی حاج عمران وارد عمل شده و نیازمند بازسازی و تقویت سریع میباشند، درخواست کرد حداقل ۵ گردان ۳۰۰ نفره نیروی بسیج به این قرارگاه بپیوندند.^(۴)

ص: ۴۳۱

۱-۵. سند شماره ۱۱۹۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نجف در تک عراق به حاج عمران، سعید سرمدی، ۲۶/۲/۱۳۶۵ تا ۳۱/۲/۱۳۶۵، صص ۱۸ - ۹.

۲- این ابلاغیه با امضای مصطفی ایزدی فرمانده قرارگاه نجف سپاه، برای یگانهای تحت امر ارسال شد. تغییرات در سازمان رزم یگانهای عملیاتی نیز بدین شرح تعیین گردید: الف) تیپ ۱۱۰ شهید بروجردی: - گردان جندالله سلماس در کنترل عملیاتی تیپ ۱۱۰ شهید بروجردی. - گردان جندالله بوکان در کنترل عملیاتی از تاریخ ۲۵/۲/۱۳۶۵. - گردان جندالله خوی در کنترل عملیاتی از تاریخ ۲۵/۲/۱۳۶۵. ب) سپاه پیرانشهر: - گردان جندالله صائیندر در کنترل عملیاتی از تاریخ ۲۵/۲/۱۳۶۵. [سند شماره ۱۳۸۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه نجف به گیرندگان، ۲۶/۲/۱۳۶۵]

۳-۶. سند شماره ۱۳۸۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه نجف به گیرندگان، ۲۶/۲/۱۳۶۵.

۴-۷. سند شماره ۴۰۳۸۸۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به فرماندهی نیروی
زمینی سپاه، ۲۶/۲/۱۳۶۵.

۲. فرمانده لشکر ۵ نصر در جلسه با فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران ضمن بررسی وضعیت دشمن، درباره عملیات در جبهه شمالی و میانی راهکارهایی پیشنهاد داد. قالیباف به ترین راه برای جلوگیری از حمله عراق به مهران را حمله پیشدستانه نیروهای خودی در مناطقی چون فکه یا دربندیخان دانست و شمشانی نیز اولویت در تاکتیکهای پدافندی و آفندی را مشخص کرد.

امروز، محمدباقر قالیباف فرمانده لشکر ۵ نصر، در جلسه با علی شمشانی فرمانده نیروی زمینی سپاه، با شرح فعالیتهای شناسایی تیمهای اطلاعاتی این لشکر و برخی یگانهای دیگر در جبهه های شمال غرب، درباره وضعیت جبهه و دشمن خاطرنشان کرد که در وضع کنونی برخی مناطق در جبهه های شمال غرب یا دست نخوردهاند و قابل عملیات هستند یا با اجرای عملیات تکمیلی، میتوان در آن مناطق به موفقیتهایی دست یافت؛ از جمله مناطقی چون سورمر، برددکان، زیمنانکوه، شاخشیگ. و منطقه شاخشمیران که الآن عراقی ها در این منطقه هستند، اما هیچ نظم و انضباطی ندارند.

وی در واکنش به انتقال بخشی از نیروهای لشکر نصر به جبهه مهران با اعلام این نکته که بردن این استعداد کم و محدود نمیتواند تضمینی باشد برای اینکه عراقی ها خط خودی را نشکنند، گفت: «بدینجهت که خط [پدافندی] در اختیار ما (سپاه) نیست. درست است که عراقی ها این روزها فشار میآورند، ولی ما باید بر روی کارمان تسلط پیدا کنیم. ... الآن همه میدانیم که عراقی ها به مهران حمله میکنند یا امروز یا فردا یا سه روز دیگر. احتمالاً به منطقه والفجر ۳ [منطقه عمومی مهران] هم حمله میکنند. باینحال نباید روی [عملیات] عراقی ها عجله کنیم.» قالیباف در ادامه افزود: «معتقدم باید محکمتر [با توان بیشتر] به مهران برویم. اگر [امروز] تعلل کنیم پس از حمله عراق به جای یک گردان، باید ۷ - ۶ گردان خرج کنیم تا [منطقه اشغال شده را] پس بگیریم. ما الآن باید دو گردان و ادوات کامل ببریم تا مانع شکستشدن خط شویم. یک گردان ۴۰۰ نفره در منطقه ۳۱۰ تا ۳۴۳ تا پاسگاه دراجی استقرار یابند و یک گردان هم [در احتیاط].» وی پیشنهاد کرد که غیر از مهران، درحالحاضر میتوان در منطقه فکه یا دربندیخان عملیات انهدامی علیه دشمن اجرا کرد.

قالیباف راه بازداشتن عراق از حمله به مناطق دیگر را اقدام پیشدستانه توصیف کرد و گفت: «باید یکی دو جا عمل کنیم و به صورتی عمل کنیم که به جای آنکه عراق ما را دنبال خود بکشد، ما آنها را دنبال خودمان بیاوریم. اگر ما در دربندیخان عمل کنیم یقین بدانید که دیگر در حاج عمران عملیات نمیکند، [و عملیات را ادامه نمیدهد]. به نظرم عراقی ها در وضعیت کنونی به تنها جایی که حمله نمیکند منطقه فاو است، چون ما [سپاه] در منطقه آمادهایم.»

علی شمشانی فرمانده نیروی زمینی نیز اولویت پدافند و عملیات را چنین تشریح کرد: اول پدافند منطقه فاو، دوم اجرای عملیتهای آفندی محدود و سوم پدافند در جزایر مجنون و منطقه هور و سپس منطقه والفجر ۳ می باشد. درخصوص اجرای عملیتهای محدود، اولویت عملیات در منطقه دربندیخان است. (۱)

ص: ۴۳۲

۱. در پی دریافت گزارشهای متعدد از تحرکات عراق در مهران به ویژه منطقه قلاویزان، معاون طرح و عملیات قرارگاه فتح سپاه در دیدار با فرماندهی تیپ ۴ لشکر ۲۱ حمزه ارتش جمهوری اسلامی درباره آمادگی ارتش عراق برای حمله به مهران به وی هشدار داد. فرماندهی تیپ ۴ نیز از ادعای یک پناهنده عراقی مبنی بر حمله قریبالوقوع واحدهای عراقی به جبهه مهران خبر داد.

بر همین اساس معاون طرح و عملیات قرارگاه فتح سپاه به همراه یکی از نیروهای اطلاعات عملیات و راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ به منظور سرکشی به خطوط پدافندی ارتش و ملاقات با فرمانده یگان مستقر در خط پدافندی عازم قلاویزان شدند.

علی مژدهی راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، مشاهداتش را از وضعیت خط چنین گزارش کرده است: «وضعیت سنگرها در خط پدافندی خیلی آشفته است،^(۱) مهمات در فضای باز، پخش است. فاصله سنگرها از یکدیگر زیاد و بسیار آسیبپذیرند و این به دلیل تعداد کم نیرو [در منطقه] است. در ادامه به مقر تیپ ۴ لشکر ۲۱ حمزه باز میگردیم. معاون طرح و عملیات قرارگاه در گفتوگو با نیروهای مستقر در مقر، تأکید میکند که در صورت مشاهده هر اقدام مشکوک دشمن، سریعاً مسئولان قرارگاه را در جریان قرار دهید تا نیروهای احتیاط را به کمک بفرستیم.»

وی در ادامه افزوده است: سپس با توجه به تحرکات دشمن که به نظر مشکوک میرسید دوباره در ساعت ۲۲ تا ۲۲:۳۰، برای اطلاع از وضعیت عراق به مقر تیپ ۴ رفته و معاون طرح و عملیات قرارگاه فتح درباره احتمال حمله دشمن در شب جاری، به مسئولان تیپ هشدار داد. سرهنگ نایبی نیز متقابلاً خبر از پناهندگی یک سرباز عراقی داد که خود را از منطقه قلاویزان تسلیم نیروهای گردان ۱۳۳ پیاده مکانیزه ارتش کرده و مدعی شده است که عراقی ها امشب یا فردا شب احتمالاً حمله میکنند.

پناهنده عراقی^(۲) همچنین خاطرنشان کرده که نیروها به ۴ قسمت تقسیم شدهاند که واحدهای ۱ و ۴ آمادهاند و دو واحد دیگر (۲ و ۳) در حال آمادهدادن هستند. نزدیک به ۸۰۰۰ نیرو برای این حمله آماده شدهاند. هر گروه عملیاتی دارای ۱۱ پی.ام.پی و تعدادی تانک است.^(۳)

۲. نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران محل تجمع بالگردهای دشمن در رواندوز را بمباران کرد و هواپیماهای عراقی با بمباران مناطقی از جمله عینخوش، موسیان و پیرانشهر خسارتهایی وارد کردند. همچنین عراق مدعی شد که یک هدف بزرگ دریایی را در نزدیکی سواحل ایران بمباران کرده است.

ص: ۴۳۳

۱- خط پدافندی ارتش همان خط تماسی بود که در پایان عملیات والفجر ۳ (در سال ۱۳۶۲) بدون تغییر به قوت خود باقی ماند.

۲- نام سرباز عراقی در سند محفوظ است.

۳- ۹. سند شماره ۲۶۷/گک مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش تفصیلی تک عراق به مهران، قرارگاه نجف ۲، علی

مژدهی، اردیبهشت ۱۳۶۵، صص ۳۳ - ۲۱؛ و - سند شماره ۱۹۱۵۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: مصاحبه با علی
دانشیار، علی مژدهی، ۶/۳/۱۳۶۵.

ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی اعلام کرد: ساعت ۶:۱۵ امروز، خلبانان نیروی هوایی ارتش با چند فروند هواپیمای شکاری بمبافکن محل تجمع بالگردهای ارتش عراق واقع در ۱۰ مایلی غرب رواندوز عراق را بمباران کردند و سالم به پایگاههای خود بازگشتند.^(۱)

استانداری ایلام نیز به نقل از واحدهای ژاندارمری مستقر در مرزها از اقدام هواپیماهای عراقی به بمباران حوالی پاسگاه عینخوش و بمباران سه مکان در منطقه عمومی موسیان و اصابت یکی از بمب ۱ به یک پل و مجروح شدن یک نفر و پخش اعلامیه در جبهه های دهلران خبر داد.^(۲)

به گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) هواپیماهای عراقی در چند مرحله با تجاوز به حریم هوایی پیرانشهر، روستاهای اطراف این شهر از جمله قلعه موآباد و قرارگاه تمرچین را بمباران کردند که تلفاتی دربر نداشت، ولی خساراتی به زمینهای کشاورزی وارد شد.^(۳)

خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز به نقل از ستاد تبلیغات جنگ گزارش داد که یک هواپیمای میگ ۲۵ عراقی پس از عبور از مرز ایران و پرواز در مسیر باختران، همدان و تهران با تغییر مسیر به سمت اصفهان و سپس اهواز رفته و از آنجا به عراق بازگشت. به نظر میرسد مأموریت این هواپیما عکسبرداری بوده است.^(۴)

به ادعای فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق، نیروی هوایی این کشور امروز، ۱۲۹ مأموریت رزمی انجام داده که از جمله مهمترین اهداف آن بمباران یک هدف بزرگ دریایی در نزدیکی سواحل ایران (در ساعت ۱۰:۳۰) و نیز حمله به ۳ پل^(۵) بوده است. در اطلاعیه نظامی عراق آمده است که خلبانان هوانیروز عراق نیز امروز در ۲۵۵ مأموریت رزمی تلفاتی به افراد و تجهیزات ایران وارد کرده اند.^(۶)

۱. به گزارش شهربانی کردستان ساعت ۲۰ امروز، در محور آرموده از توابع شهرستان بانه، یک دستگاه تویوتای جهاد سازندگی همدان مورد تهاجم افراد گروهک خبات واقع شد. در این حادثه خودروی مذکور منهدم و یکی از سرنشینان آن شهید شد. مهاجمان ۲ نفر دیگر را هم به همراه یک قبضه کلاش و تعدادی فشنگ به اسارت بردند.^(۷)

۲. امامجمعه تهران و رئیس شورای عالی دفاع با اشاره به سیاستهای تجاوزگرانه رژیم بعث عراق، در واکنش به حمله هوایی عراق به قطار مسافری، بر آمادگی و توان ایران برای مقابله با این رژیم تأکید کرد.

آیت الله سیدعلی خامنه ای امامجمعه تهران، امروز در خطبه دوم نماز ضمن تحلیلی از نهضت تنباکو

ص: ۴۳۴

۱- ۱۰. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۷/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۲- ۱۱. سند شماره ۴۰۳۸۰۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از استانداری ایلام به دفتر نخستوزیری، ۲۷/۲/۱۳۶۵.

۳- ۱۲. سند شماره ۴۰۳۸۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به فرماندهی ژاجا (رکن ۳)،

- ۲۷/۲/۱۳۶۵، ص ۲؛ و - سند شماره ۲۰۰۲۴۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه اخبار روزانه، وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی، شماره ۲۴۸، ۲۸/۲/۱۳۶۵، ص ۳.
- ۴-۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۸، ۲۷/۲/۱۳۶۵، ص ۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۶/۲/۱۳۶۵.
- ۵- احتمالاً یکی از پلهای موردنظر، پل میمه در ۱۰ کیلومتری دهلران - مهران می باشد.
- ۶- ۱۴. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۷/۲/۱۳۶۵، ص ۱، رادیو بغداد، ۲۶/۲/۱۳۶۵.
- ۷- ۱۵. سند شماره ۳۱۴۵۶۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۲۸/۲/۱۳۶۵.

و نیز نكوهش سكوت كشورهای عربی در مقابل تجاوز امریکا به لیبی و تهدیدهای رژیم اشغالگر قدس علیه کشورهای اسلامی منطقه، با مقایسه رژیمهای حاکم بر عراق و سرزمین فلسطین گفت: «صدام هم مثل همان صهیونیستهاست، فرقی ندارند. همان احساسات و تجاوزطلبی و افزونطلبی را آنها هم دارند. صدامیان هم برداشتند نقشه چاپ کردند و کشور خودشان را با مرزهای جدیدی ترسیم کردند و در دنیا پخش کردند. ... و اسم خوزستان را عربستان گذاشتند و جزء خاک عراق معرفی کردند.» رئیس شورای عالی دفاع افزود: «شما فکر میکنید اگر اینها خوزستان را میگرفتند، به آن قانع بودند؟ اگر ملت ما یک ملت ضعیف، زبون، سادهدل و بدبختی بود، اگر این امام [خمینی] عزیز ... نبود ... شما فکر میکردید آنها دست برمیداشتند؟ [نه] امروز آنها [عراقی ها] شکست خورده‌اند، امروز عقب نشسته و رسوا شده در دنیا هستند و الا جزء ذات و سرشتشان تجاوز است.»

آیت الله خامنه ای همچنین دلیل ضعف عراق در جبهه ها را چنین تشریح کرد: «واقعاً این حادثه [حمله به قطار مسافربری در ۲۴/۲/۱۳۶۵] از آن حوادث زشت چهره نظام عفلقی بود. شما به قطار چه کار دارید؟ در جبهه های جنگ بجنگید. قطار مسافربری یک عده زن، بچه، مرد، مریض، همجور آدمی را از یک جا به جای دیگر میبرد، هواپیما را میفرستید؟ خوب، هواپیماها بیایند بالای سر رزمندگان در مناطق جنگی، بیایند آنجا تا جوابشان را بشنوند. دو روز قبل یازده هلیکوپتر اینها در میدان جنگ [جبهه حاج عمران] سرنگون شد. این بدبختهای روسیاه آمدند انتقام هلیکوپترها را از قطار مسافربری گرفتند. این نشاندهنده طبیعت خبیث و شرور این نظامی است که بر عراق حاکم است. ... این دلیل ضعف و ناتوانی رژیم عراق است. هروقت ما در جبهه ها پیروزی به دست آوردیم اینها یک کاری از این قبیل کردند. یا به شهرها حمله کردند یا به یک منطقه غیر نظامی.»

آیت الله سیدعلی خامنه‌ای رئیس‌جمهور و امام‌جمعه تهران

رئیس جمهور سپس ضمن تأکید بر لزوم مقاومت، درباره آمادگی جمهوری اسلامی برای مقابله با رژیم بعث عراق گفت: «مردم ما نشان دادند که چقدر با صلابت و شکستناپذیر و مقاوم هستند. ... و وظیفه ماست که از مردم خودمان دفاع کنیم. ... من الآن میگویم امروز از سال گذشته برای وارد کردن ضربه متقابل به قلب بغداد آمادہ‌تریم.» (۱)

۳. همزمان با اعزام نیروهای داوطلب مردمی از شهرهای مختلف کشور، امروز، وزیر آموزش و پرورش از طرحی برای ایجاد مراکز آموزشی در مناطق جنگی با هدف کمک به دانشآموزان رزمنده خبر داد.

امروز گروهی از روحانیون مدارس علمیه اراک به منظور انجام امور تبلیغی و یک گردان رزمی و تخصصی از نیروهای داوطلب و اعزام مجدد بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ناحیه مرکزی از شهرهای اراک، محلات، ساوه، خمین و دلیجان، گروهی از بسیجیان اعزام مجدد و متخصص کاشان، تعدادی از کارکنان متخصص آموزش و فنو حرفه‌های زنجان، جمعی از نیروهای خدماتی شامل جوشکار، سرویسکار اتومبیل، باطریساز و کارگر ساده از فریدونکنار، گروهی از فرهنگیان بخش روانسر، یک گروه از نیروهای متخصص شهرستان دشتستان شامل راننده پایه یک و دو، راننده غلتک، امدادگر، بیسیمچی، انباردار، نگهبان، چهارمین کاروان کربلای لرستان متشکل از نیروهای رزمی، تخصصی، آموزش‌دیده، اعزام مجدد همراه دهها تن از نیروهای گردان اداری، گروههای تخصصی اداره به زیستی استان تهران و هشتمین کاروان از شهرهای خرمآباد، بروجرد، الیگودرز و بخشهای درود، الشتر، نورآباد، اشترانچگنی، چغلوندی، ویسیان و کوه‌دشت عازم جبهه‌های نبرد شدند. از شیراز نیز گروهی از کارکنان شهرداری جهرم، از شهرستان قاین گروهی از کمپرسیداران و از باختران ۶ گروهان از دانشآموزان این استان رهسپار جبهه‌ها شدند.

علاوه براین، از شهرستان کرج نیز صدها تن از فرهنگیان با بدرقه وزیر آموزش و پرورش عازم جبهه‌های جنگ شدند. اکرمی وزیر آموزش و پرورش در گفتوگو با خبرگزاری جمهوری اسلامی اعلام کرد، از این وزارتخانه تاکنون ۳۰ هزار معلم و نزدیک ۱۰۰ هزار دانشآموز عازم جبهه‌ها شده‌اند و هم‌اکنون طرحی در دست است تا با ایجاد مراکز آموزشی در مناطق جنگی به دانشآموزان کمک تحصیلی شود.^(۱)

۴. به گزارش یک نشریه آمریکایی، عراق در جنگ با ایران و برای بازپس‌گیری فاو از سلاح شیمیایی استفاده کرده است. یک نشریه فرانسوی نیز به نقل از یک فرمانده عراقی، عملیات ایران در فاو را دشوارترین درگیریها در جنگ دانست.

به نوشته نشریه کریستین ساینس مانیتور گزارشهای اخیر از فاو نشان میدهد که عراق از ماه فوریه (اسفند ۱۳۶۴) به بعد نیروهای ایرانی مستقر در مناطق اشغالی را بمباران کرده است. براساس گزارشهای رسیده نیروی هوایی عراق روزانه ۳۰ پرواز در منطقه عمومی فاو داشته است. در ظاهر راهبرد عراق در این حملات شامل استفاده از سلاحهای شیمیایی نیز می‌شود. یک تاجر اروپایی که از یک بیمارستان تهران دیدن کرده، گفته است: از آنچه در بیمارستان دیدم، تکان خوردم تعداد بسیاری از رزمندگان که بر اثر سلاحهای شیمیایی مصدوم شده بودند، از شدت جراحات در حال مرگ بودند.

ص: ۴۳۶

۱- ۱۷. روزنامه اطلاعات، ۲۸/۲/۱۳۶۵، ص ۲؛ و - روزنامه کیهان، ۲۸/۲/۱۳۶۵، ص ۲؛ و - روزنامه رسالت، ۲۷/۲/۱۳۶۵، ص ۲؛ و - روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۷/۲/۱۳۶۵، ص ۴.

همچنین شخصی که وابسته به یک سفارتخانه غربی بود گفت که عراق، هرگونه مهماتی را روی سر ایرانیها خالی میکند تا به ایرانیها نشان دهد که اشغال شهر مهمی چون بصره چه معنا و مفهومی دارد. این درحالی است که مقامات ایرانی بر این عقیده‌اند که کنترل مناطق مهم سرزمین عراق میتواند خطوط تدارکاتی آنها را در فشار گذاشته و از نظر شرایط مالی و انسانی برای آنها بسیار گران تمام شود.^(۱)

در چنین وضعی یک فرمانده عالیرتبه ارتش عراق در منطقه فاو، عملیات ایران در این منطقه را دشوارترین درگیری در جنگ دو کشور خواند.

هفته‌نامه لوپوئن (چاپ فرانسه) در گزارشی از جنگ ایران و عراق با اشاره به گذشت سه ماه از تصرف بخشی از شبه جزیره فاو به دست نیروهای ایران ادعا کرده است آمارها حکایت از آن دارد که در حمله ایران به منطقه فاو، تعداد ۲۶ هزار ایرانی کشته و تعداد تلفات ارتش عراق نیز ۱۳ هزار نفر بوده است.

این نشریه در ادامه به نقل از ژنرال ماهر عبدالرشید فرمانده ارتش عراق در منطقه فاو، نوشته است: «از آغاز جنگ تاکنون دشوارترین درگیری [عملیات در منطقه فاو] است که ما با آن روبه رو شده‌ایم.» لوپوئن افزود: «زمانیکه حمله ایران به فاو با موفقیت روبه رو شد، ژنرال عبدالرشید به صدام حسین پیشنهاد کرد که ارتش عراق در قسمت دیگری از جبهه که امکان پیروزی در آن زیاد است دست به حمله بزند و مجدداً بخشی از خاک ایران را اشغال کند، اما صدام حسین به دلایل سیاسی و دیپلماتیک با این پیشنهاد مخالفت کرد.»^(۲)

۱. در پی تشدید جنگ نفتکش‌ها از سوی ایران و عراق در منطقه خلیج فارس، سخنگویان وزارت امور خارجه و وزارت دفاع آمریکا اعلام کردند که کشتیهای جنگی آمریکا بر مراقبت خود در مورد فعالیتهای کشتیهای تجاری آمریکایی که در منطقه خلیج فارس رفتوآمد میکنند، افزودند. در اینحال یک روزنامه انگلیسی مدعی شد که ایران مناطق حمله به نفتکش‌ها در خلیج فارس را گسترش داده و از جزیره بوموسی برای حمله به نفتکش‌های در حال عبور در نزدیکی تنگه هرمز استفاده میکند. این روزنامه همچنین از افزایش نرخ بیمه کشتیها در خلیج فارس خبر داد.

رابرت شینس سخنگوی وزارت دفاع آمریکا، با تأکید بر افزایش فعالیت در منطقه خلیج فارس با هدف برقراری امنیت کشتیرانی افزود: «ایران در جستجوی اسلحه از ماه آوریل سال ۱۹۸۵ (فروردین ۱۳۶۴) تاکنون ۹۰ کشتی تجاری را مورد تعرض قرار داده است.» همچنین چارلز رومان سخنگوی وزارت امور خارجه آمریکا نیز به خطرناک بودن اقدام ایران در بازرسی کشتیهای بیگانه در منطقه و به ویژه تعرض نیروی دریایی ایران به کشتیهای آمریکایی اشاره کرد.^(۳) وی گفت: «امریکا علاقه‌مند است با پرچم آمریکا بتواند طبق قوانین بین‌المللی در تمام آب‌های بین‌المللی حرکت کند.» وی بدون توجه به سیاستهای ایران در متوقف کردن و بازرسی کشتیها در منطقه خلیج فارس خاطرنشان کرد که آمریکا این عمل را به عنوان عملی که ذاتاً خطرناک است و خطر واقعی سوء تفاهم و خشونت را دربر دارد، تلقی میکند.^(۴)

- ۱- ۱۸. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۱۲۷، ۱۷/۲/۱۳۶۵، صص ۱۷ - ۱۵، نشریه کریستین ساینس مانیتور (چاپ اروپا)، ۱۶ مه ۱۹۸۶ (۲۶/۲/۱۳۶۵).
- ۲- ۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۸، ۲۷/۲/۱۳۶۵، ص ۱۴، رادیو امریکا، ۲۶/۲/۱۳۶۵.
- ۳- ۲۰. همان، صص ۳۲ و ۳۳، رادیو کویت، ۲۶/۲/۱۳۶۵.
- ۴- ۲۱. همان، ص ۲۳، واشنگتن - خبرگزاری کویت، ۲۶/۲/۱۳۶۵.

روزنامه انگلیسی لویڈز لیست (چاپ لندن) نیز امروز در گزارشی به نقل از منابع کشتیرانی نوشت: «حداقل دو حمله انجام گرفته به دو نفتکش در ماه جاری، از سوی ایران با به رهگیری از جزیره بوموسی که امکانات پروازی برای هلیکوپتر و هواپیماهای جنگی دارد انجام گرفته است.» لویڈز لیست افزود: «دیگر حملات اخیر ایران با استفاده از هلیکوپترهایی انجام گرفته است که در سکوی نفتی رستم [رشادت] بین ایران و قطر مستقرند و احتمالاً موارد مشابهی نیز از طریق سکوی نفتی ساسان [سلمان] در کنار رستم انجام می شود.»

به نوشته لویڈز لیست که یک نشریه تخصصی کشتیرانی است، درحالی که از تنگه هرمز روزانه یکششم نفت مورد احتیاج دنیای غرب عبور میکند، کاخ سفید نگرانی خود را از افزایش حمله به کشتیهای بیطرف در منطقه ابراز داشته و بر اهمیت رعایت اصول آزادی کشتیرانی و جریان سالم نفت تأکید کرده است.^(۱)

روزنامه لویڈز لیست در گزارش دیگری در شماره امروز خود، از افزایش نرخ بیمه کشتیها در بخش شمالی خلیج فارس خبر داده و نوشته است: تعدادی از ضمانتهای معتبر در بازار لندن همه شرایط بیمه مخاطرات جنگی خود را برای تمام کشتیهای باری و تانکرهای تجاری در بخش شمال خلیج فارس به اجرا گذاشتهاند و نرخهای بیمه محمولات بدون تغییر باقی مانده است. شرایط جدید بدین معناست که صاحبان کشتیهایی که در مناطق حساس خلیج فارس در تردد هستند، بابت نرخ جدید ۳۷۵/۰ درصد ارزش کشتی که بیش از ۲۵/۰ درصد اولیه می باشد، میپردازند. در این گزارش آمده که از آغاز سال جاری میلادی (۱۱ دی ۱۳۶۴)، کشتیهای تجاری تعداد ۴۱ حادثه ناشی از جنگ ایران و عراق را گزارش کردهاند.^(۲)

۲. ترکیه قرارداد خرید نفت از ایران برپایه سیستم بازیافتی^(۳) را به امضا رساند.

روزنامه ملیت (چاپ ترکیه) در گزارشی با اشاره به کاهش به ای نفت در بازارهای جهانی نوشته است: اقدامات دولت اوزال به ثمر رسید و برای خرید نفت ضمن اینکه با ایران به توافق رسیدند، با دیگر کشورهای صادرکننده نفت نیز قراردادهایی امضا کردند. این روزنامه به نقل از وزیر مشاور دولت ترکیه نوشته است که ایران سرانجام قبول کرد براساس نرخ روز، به ترکیه نفت صادر کند. به گفته کاظم اوقسای، قرارداد خرید نفت از ایران برپایه سیستم بازیافتی به امضا رسید. در چارچوب این قرارداد جدید از ماه جاری، حمل نفت از ایران به سوی ترکیه آغاز خواهد شد.

ص: ۴۳۸

۱- ۲۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۸، ۲۷/۲/۱۳۶۵، ص ۱۰، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۶/۶/۱۳۶۵.

۲- ۲۳. روزنامه اطلاعات، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۳- سیستم بازیافتی بدین مفهوم است که پس از کسر مخارج لازم برای ارسال نفت خام و هزینه حمل بار از کل قیمت محصول تولیدشده از یک واحد نفت خام، مبلغ باقیمانده به عنوان به ای نفت خام مورد محاسبه قرار میگیرد. ترکیه به غیر از ایران، برای خرید نفت از عربستان سعودی به میزان یکمیلیون تن، عراق در حدود ۵ میلیون تن، لیبی ۷/۱ میلیون تن و الجزایر ۵۰۰ هزار تن برپایه سیستم بازیافتی به امضا رسانده است.

ترکیه با امضای این قرارداد، در جهت خرید نفت ارزانقیمت، گام مثبت دیگری برداشت. به درازا کشیده شدن مذاکرات برای امضای قرارداد با ایران، که در واردات و صادرات ترکیه سهم بسزایی دارد، مسائلی را ایجاد کرده و تا رسیدن به مرحله تازه توافق، خرید نفت از ایران متوقف شده بود. صادرات سال جاری نیز به واسطه خرید نفت در سال گذشته، در ارتباط با دریافت بدهی ۴۰۰ میلیون دلاری صورت گرفت. ایران با صدور ۶ میلیون تن نفت به ترکیه در صدر کشورهای صادرکننده نفت به ترکیه قرار دارد.^(۱)

۱. کاهش درآمدهای نفتی ایران و عراق احتمالاً موجب نابودی عراق یا تغییر مسیر جنگ خواهد شد.

نشریه امریکایی شیکاگو تریبون در بررسی آثار کاهش قیمت نفت بر اقتصاد عراق و ایران و تأثیر آن بر سرنوشت جنگ نوشته است: «جنگ هزینه دارد و سقوط قیمتهای نفت از ماه نوامبر پرداخت [هزینه های جنگ] را برای ایران و عراق دشوار ساخته است. اما عراق احتمالاً باید بیشتر نگران باشد، زیرا با تکنولوژی گرانی میجنگد درحالیکه ایران از جان انسانها مایه میگذارد. ... سقوط شدید قیمتهای نفت به اندازه کافی برای ایران جدی است، زیرا بیش از ۹۰ درصد ارز خارجیش را از محل درآمدهای نفتی تأمین میکند. تهران پیش بینی میکرد که در سال مالی گذشته ۵/۱۹ میلیارد دلار به دست خواهد آورد، اما درآمد واقعیاش تنها ۱۲ میلیارد دلار بود. امسال ممکن است ۵ میلیارد دلار به دست آورد.

بیان وارداتی ایران در سال گذشته ۵ میلیارد دلار بود، ۳ میلیارد دلار برای مواد غذایی اساسی و ۷۵۰ میلیون دلار برای دارو به مصرف رسید. اگر قرار باشد درآمد ایران به نصف کاهش یابد، سوء تغذیه و کم غذایی در شهرها، مرگهای ناشی از کمبودها در بیمارستانها و کمبود شدید اسلحه و مهمات را در جبهه موجب خواهد شد.

به گزارش شیکاگو تریبون، عراق به اندازه ایران نفت صادر کرده و کمکهای زیادی از کشورهای عرب در جنوب خلیج فارس دریافت کرده است. با اینحال، برای عراق نیز کاهش قیمتها به مفهوم از دست رفتن درآمد است زیرا مقدار بسیاری از درآمدش را از دست داده و همسایگان عرب صدام حسین نیز دیگر پول اضافی ندارند که به او کمک کنند. این نشریه افزود: «حداقل سه تا شش ماه طول خواهد کشید تا سقوط درآمدهای نفتی کمبودهای جدی و شدیدی را در اسلحه و مهمات در جبهه ها به وجود آورد، اما در آن مرحله رژیم عراق با خطر مرگباری روبه رو خواهد بود. در حقیقت ممکن است در مسیر نابودی قرار گیرد مگر آنکه امریکا و شوروی به نجاتش برخیزند.» نشریه مذکور در ادامه به وجه تمایز ارزی ایران و عراق پرداخته و مینویسد: «... اما در ایران] حتی اگر منابع ارزی خارجی کشورشان به طور کامل خشک شود، آنها به راستی به شعارشان "جنگ، جنگ تا پیروزی" ادامه میدهند و جوانان داوطلب شهادت، هنوز برای پیوستن به پاسداران انقلاب جمع خواهند شد و خود را به خطوط عراقی ها خواهند زد.»^(۲)

ص: ۴۳۹

۱- ۲۴. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۱۳۸، ۷/۴/۱۳۶۵، صص ۲۰ و ۲۱، روزنامه ملیت (چاپ ترکیه)، ۱۶ مه ۱۹۸۶ (۲۶/۲/۱۳۶۵).

۲- ۲۵. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره

۱۱۲۷، ۱۷/۳/۱۳۶۵، صص ۱۴ - ۱۱، نشریه شیکاگو تریبیون (چاپ امریکا)، ۱۶ مه ۱۹۸۶ (۲۶/۲/۱۳۶۵).

۲. شوروی ضمن مخالفت با تغییر نظام سیاسی دو کشور ایران و عراق خواستار پایان جنگ و مذاکره صلح بین دو کشور شد.

هفتهنامه عصر جدید (چاپ شوروی) در مقالهای درباره جنگ ایران و عراق، ضمن اشاره به تاکتیکهای ایران در جنگ و مقایسه بدهیهای دو کشور در مدت ۵ سال جنگ، مواضع شوروی درخصوص جنگ ایران و عراق را چنین اعلام کرد: «اتحاد شوروی موضع خود در قبال جنگ ایران و عراق را با صراحت کامل تعیین کرده است. اتحاد شوروی بارها خواستار قطع این جنگ به عنوان خونریزی بیحاصل و بیمفهومی شده است که با منافع خلقهای دو کشور مغایرت و بر سر راه مساعیای که برای عادی‌ساختن اوضاع در سراسر جهان انجام میگیرد، مانع ایجاد میکند. اتحاد شوروی مذاکرات صلحآمیز را یگانه راه ختم این درگیری میداند. تلاش برای موفقیت در دعاوی ارضی، تغییر نظام سیاسی یا خط مشی اقتصادی کشور دیگر از راه فشار نظامی، به آن ناشایستی برای کشادادن و طولانی‌ساختن جنگ است.»^(۱)

۳. رهبران پاریس برخلاف مقامات واشنگتن که درمورد آزادی گروگانهای امریکایی و فرانسوی در لبنان نقش سوریه را بیشازپیش مفید تشخیص دادهاند، به راه حلی ایرانی اعتقاد بیشتری دارند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، روزنامه لوکوئیدین دوپاری (چاپ پاریس) در مقالهای ضمن اشاره به تهدیدهای جدید سازمان جهاد اسلامی درباره فشارهای واردشده بر سوریه برای آزادی گروگانها پس از درج نظریه مذکور نوشته است: «درحالحاضر سوریه به طور قطع بر این عقیده است که ایفای نقش فعالانهای برای آزادی گروگانها به نفع و صلاحش تمام خواهد شد و درحقیقت سعی دارد دربرابر غریبها که او را به داشتن رابطه و پیوند با تروریسم متهم کردهاند از خود رفع اتهام نماید.»

لوکوئیدین دوپاری ادامه میدهد: «هرچند هیچ اقدامی بدون سوریها در لبنان امکانپذیر نیست، ولی توانایی واقعی آنها را در آزادی گروگانها میتوان موردتردید قرار داد. درواقع به خاطر داریم که مذاکرات برای آزادی گروگانها با واسطه و دخالت رهبران دمشق در ابتدای سال جاری سرانجام با شکست مواجه گردید. مقامات فرانسوی زمانی گمان کرده بودند کلید این مسئله در دست دمشق است، اما به نظر میرسد دولت جدید پس از اندکی تردید دریافته است که راه حل بیشتر در تهران وجود دارد.»

به نوشته این روزنامه اگرچه مسئله گروگانها در چارچوب گفتوگوهای اخیر فرانسه و ایران به منظور عادی‌سازی مناسبات دو کشور به طور علنی مطرح نشد، اما رهبران پاریس امیدوارند که درصورت به بود روابط دو کشور، ایران حاضر خواهد شد از نفوذ و اعتبار خود در گروه مبه م و اسرارآمیز اسلامیون طرفدار ایران برای آزادی گروگانها استفاده کند.^(۲)

ص: ۴۴۰

۱- ۲۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۸، ۲۷/۲/۱۳۶۵، ص ۱۵، رادیو مسکو، ۲۶/۲/۱۳۶۵.

۲- ۲۷. همان، ص ۳۹، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۶/۲/۱۳۶۵.

۱. دولت امریکا، مخالفت کنگره این کشور با درخواست عربستان برای خرید تسلیحاتی به ارزش ۳۵۴ میلیون دلار را دیدگاهی اشتباه و کوتاهی‌بانه برشمرد.

تحلیلگر نشریه کریستین ساینس مانیتور امروز، با تحلیل رویدادهای منطقه خلیج فارس، ضمن بیان این مطلب آورده است: «فروش این میزان تسلیحات از سوی رئیس جمهور امریکا امری است که به نظر میرسد مورد مخالفت اسرائیل نباشد، زیرا اگر امریکا این سلاحها را به عربستان نفروشد، کشورهای دیگر چنین کاری خواهند کرد و همیشه این امکان وجود دارد که سلاحهایی که به یک کشور عربی فروخته می شود، سرانجام علیه اسرائیل مورد استفاده قرار گیرد، اما خطر جدی و واقعی که عربستان با آن مواجه است، اینکه ایران خارج از کنترل می باشد و اخیراً در جبهه های جنگ علیه عراق نیز خیلی بیشتر از قبل کار کرده است.» این نشریه سپس در راستای سیاست ایرانهراسی، نمایندگان کنگره را خطاب قرار داده و افزوده است: «عمل کنگره در زمانی انجام میگیرد که تحولات پیچیده‌ای بر سر راه صلح سازمان خاورمیانه [غرب آسیا] به وقوع پیوسته است. ... یکی از این تحولات، اقدامات نظامی اخیر سوریه می باشد ... و دومین تحول نامطلوب برای صلح در منطقه، امتیاز و برتری می باشد که رژیم ایران اخیراً در جنگ با عراق کسب کرده است. ... [این جنگ] احتمالاً ادامه خواهد داشت و در صورت سقوط احتمالی عراق، ایران آزاد خواهد بود که به ماجراجوییهای جدیدی در خلیج [فارس] دست زند. ... [لذا] یک ایران پیروز بر عراق و در جستجوی اهداف بالاتر در میان شیخنشینهای خلیج فارس میبایست که امریکا را نگران سازد. اما ظاهراً نمایندگان کنگره این خطر را مشاهده نمیکنند و به مخالفت به فروش سلاح به عربستان رأی داده‌اند. اگرچه خوشبختانه هنوز مسئله تمام نشده و انتظار میرود که رئیس جمهور امریکا اقدام کنگره را وتو نماید.» این نشریه در ادامه افزوده است: «بازیکردن نقش یک صلحساز در خاورمیانه [غرب آسیا] صبر زیادی لازم دارد و این امر است که دولت ریگان و دولتهای قبل از وی به خوبی آن را آموخته‌اند.» (۱)

۲. درحالیکه یک نشریه عربی در لندن مدعی سفر یک دلال رژیم صهیونیستی به ایران برای فروش اسلحه به این کشور شد، وزیر دفاع این رژیم فروش اسلحه به ایران را تکذیب کرد.

در ادامه سناریوهای غرب و برخی مطبوعات عربی همسو با آن برای بدنامکردن جمهوری اسلامی و نیز سیاست ایرانهراسی، امروز، رادیو صوت‌الجماهير به نقل از منابع مطبوعاتی در لندن مدعی شد که یعقوب نمروودی دلال صهیونیست در امور اسلحه چند روز قبل به منظور گفتگو با مقامات رژیم ایران درباره فروش و ارسال اسلحه امریکایی و اسرائیلی وارد تهران شد. به نوشته مجله الدستور (چاپ لندن)، نمروودی قبل از رویکارآمدن (امام) خمینی در ایران، به مدت ۴ سال ریاست دستگاه اطلاعاتی صهیونیستی (موساد) در تهران را عهدهدار بود. (۲)

ص: ۴۴۱

۱- ۲۸. همان، صص ۳۱ - ۲۹، واشنگتن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۶/۲/۱۳۶۵.

۲- ۲۹. همان، ص ۳۳، رادیو صوت‌الجماهير، ۲۶/۲/۱۳۶۵.

با اینحال وزیر دفاع رژیم صهیونیستی در کنگره حزب کار، پخش اینگونه اخبار مبتنیبر فروش اسلحه به ایران را یک اتهام تلقی کرد و گفت: «این اتهامات هیچگونه منطق و اساسی ندارد و بعید نیست در دستگاه حکومتی ایالات متحده مقاماتی میکوشند تا با واردآوردن چنین اتهاماتی اسرائیل را بدنام کنند.»^(۱) شایان ذکر است درج این اخبار معنیدار هرازگاه، به خصوص همزمان با موفقیت‌های ایران در عرصه نظامی - در جنگ با عراق - یا عرصه دیپلماسی بیشتر شیوع پیدا میکند.

ص: ۴۴۲

۱- ۳۰. همان، ص ۳۲، رادیو اسرائیل، ۲۶/۲/۱۳۶۵.

۱. ارتش بعث عراق از دو ماه پیش با اتخاذ سیاست جنگی جدید خود موسوم به "استراتژی دفاع متحرک" در ۹ حمله متوالی در ۹ منطقه (۱) بخشهایی از خاک جمهوری اسلامی ایران را اشغال کرد. امروز نیز در ادامه همین سیاست جنگی، نیروهایی از سپاه دوم عراق در اولین ساعت بامداد، به مواضع پدافندی ایران در منطقه عمومی مهران حمله و ضمن تصرف بخشهای حساس منطقه، تلفاتی را بر قوای خودی وارد کردند.

در پی خبرها و هشدارهای متعدد روزهای قبل، مبنبر احتمال حمله عراق به مهران، سرانجام امروز، واحدهایی از سپاه دوم عراق به استعداد یک لشکر، ۳ تیپ زرهی و ۵ تیپ پیاده، پس از اجرای آتش سنگین - که از ساعت ۰۰:۳۰ بامداد، شروع و بیش از یک ساعت ادامه یافت - در ساعت ۲ بامداد از دو محور حمله گستردهای به نام عملیات "نارالابطال" (انتقام قهرمانان) را به مواضع پدافندی نیروهای لشکر ۸۴ خرما باد و تیپ ۴ از لشکر ۲۱ حمزه (به استعداد ۶ گردان

ص: ۴۴۳

۱- این سلسله عملیاتها درواقع رویکردی جدید در جنگ بود که ارتش عراق در پاسخ به عملیات گسترده و موفق ایران موسوم به والفجر ۸ در منطقه فاو انجام داد. عملیاتهای مذکور براساس تاریخ بدین ترتیب بودند: ۲۹/۱۲/۱۳۶۴ در منطقه ارتفاعات ساختارچر و شیخگز نشین (در منطقه عمومی عملیات والفجر ۴). ۱۵/۱/۱۳۶۵ در منطقه ارتفاعات دربندیخان. ۱۸/۱/۱۳۶۵ در منطقه شرهانی. ۲۲/۱/۱۳۶۵ در منطقه سومار. ۴/۲/۱۳۶۵ در منطقه سیدکان (منطقه عملیاتی قادر). ۶/۲/۱۳۶۵ در منطقه جزیره مجنون جنوبی. ۱۰/۲/۱۳۶۵ در منطقه فکه. ۱۹/۲/۱۳۶۵ در منطقه پیچ انگیزه. ۲۴/۲/۱۳۶۵ در منطقه حاج عمران.

پیاده و ۲ گردان زرهی) در منطقه عمومی مهران آغاز کردند.^(۱) در محور اول (محور جنوبی)، تیپهای ۴۱۷ پیاده و ۷۰ زرهی عراق درحالیکه تیپ ۴۴۳ پیاده در احتیاط آنها قرار داشت، از سمت ارتفاعات قلاویزان در شیار میگسوخته به سوی محل خاکریز نیروهای خودی حمله کردند. در محور دوم (محور شمالی)، تیپهای ۹۲ و ۶۰۶ پیاده و تیپ ۵۹ مختلط حمله خود را از ارتفاعات نمهکلان-نبو برای تصرف ارتفاع کلھقندی، تنگه کنجانچم، جاده آسفالت مهران - ایلام و شهر مرزی مهران آغاز کردند.

هجوم نیروهای عراقی در محور جنوبی منطقه عملیات، بر نقاط حساس منطقه، یعنی یالهای قلاویزان و شیار میگسوخته متمرکز بود، زیرا در صورت دستیابی به این ارتفاعات، در واقع به پشت خاکریز رزمندگان مسلط می شدند. همچنین مهاجمان در صورت موفقیت در محور شمالی به پشت خاکریز نیروهای خودی در منطقه دوراجی تسلط میافتند.

در محور اول، نیروهای تحت امر تیپ ۴۱۷ پیاده عراق، پس از درگیری مختصر با یک گردان از تیپ ۸۴ خرماآباد در تپه ۲۷۰ و نیز درگیری با نیروهایی از تیپ ۴ لشکر ۲۱ حمزه در تپه میگسوخته به سرعت مواضع اولیه را اشغال کردند و در ساعت ۴ صبح، همراه تیپ ۷۰ زرهی، از محور به ین و به روزان به پیشروی ادامه دادند و در امتداد جاده مهران - هرمزآباد به سمت دهلران پیش رفتند و در نهایت در ساعت ۸ صبح، شهرک ملکشاهی و جاده آسفالت کمربندی مهران را تصرف و در فاصله ۲ کیلومتری جاده اقدام به پدافند کردند.

در محور دوم، پس از اشغال سریع مواضع خط مقدم قوای ایران، گردانهای ۲۲ و ۲۳ تانک از تیپ ۵۹ زرهی و نیروهایی از تیپ ۴۱۷ در دو جناح، یکی از سمت تنگه کنجانچم و دیگری از تپههای رضاآباد و دراجی به سمت اهداف خود پیشروی کرده و تا ساعت ۷ صبح، بدون مواجهه با مقاومت جدی ارتفاعات ۳۱۰، ۳۳۰، تپههای ۲۵۰ و ۲۲۵ معروف به تپههای غلامی، تپه پاسگاه رضاآباد و باغ کشاورزی را به تصرف درآوردند.

فرماندهان قرارگاه فتح سپاه پاسداران پس از آگاهی از در هم شکستن مواضع یگانهای پدافندی در این منطقه، به سرعت گردان حضرت ابوالفضل (ع) از تیپ مسلم بن عقیل (ع) با استعداد ۳ گروهان را به منطقه اعزام کردند. به گزارش راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه فتح، گروهان اول گردان مذکور با استعداد حدود ۱۰۰ نفر در ساعت ۳ بامداد، در تپه ۳۰۷^(۲) با قوای عراقی درگیر شد، ولی دشمن با تقویت سریع نیروها بر فشار خود افزود تا جاییکه پس از سه بار دسته دست شدن تپه فوق، سرانجام با توجه به تعداد کم نیروها و تحلیلرفتن توان آنها، نیروهای گردان یادشده ناچار به عقب نشینی شدند. در این درگیری حدود ۶۰ تن شهید یا مجروح و ۴۰ نفر موفق به بازگشت به

ص: ۴۴۴

۱- در زمان حمله عراق، نیروهای سپاه پاسداران در منطقه مهران در مقابل دشمن خط پدافندی نداشتند.

۲- این تپه به تپه S نیز شهرت داشت.

مواضع قبلی شدند.^(۱) گروهان دوم نیز با وجود رشادت زیاد در کنار جاده مهران - دهلران نتوانست مانع از پیشروی دشمن شود. به طوریکه حتی با انهدام ۴، ۵ تانک دشمن، به دلیل آسیبپذیری از جناحین به محاصره قوای عراقی درآمدند. با اینحال، تعدادی از رزمندگان موفق به گریز از حلقه محاصره شده و به سمت شهرک ملکشاهی عقب نشینی کردند و تعدادی دیگر که در روی جاده یا حاشیه آن مجروح شده بودند با نزدیک شدن تانکهای عراقی خود را به وسط جاده کشیده و با پرتاب نارنجک میکوشیدند از پیشروی تانکها جلوگیری کنند. البته همه آنها نیز به شهادت رسیدند. علاوه بر فرمانده گروهان و دو معاون وی که به شهادت رسیدند، ۶۷ تن دیگر از افراد این گروهان نیز شهید یا مجروح شدند، سومین گروهان که به منطقه فرخآباد (نزدیک قلاویزان) اعزام شده بود، به سبب روشنائی روز پیش از درگیری با دشمن، به دستور فرمانده گروهان به عقب بازگشت.

درگیری منطقه آبزیادی نیز در ساعت ۶:۲۰ صبح، شدت گرفت و نیروهای عراقی با ایجاد رخنه، پاسگاه آبزیادی و ارتفاع ۲۵۴ را از کنترل نیروهای ارتش جمهوری اسلامی خارج کردند و ۸۶ تن از سربازان را به اسارت گرفتند.

در ساعت ۶:۵۰، فرمانده کماندویی نیروی مخصوص در محور شمالی، خبر تصرف خاکریزهای دوم و سوم را در مسیر پیشروی یگان خود به سمت کنجانچم، به فرماندهی تیپ اطلاع داد و دقایقی بعد جاده مواصلاتی حسینآباد به سد کنجانچم به کنترل نیروهای عراقی درآمد. ساعت ۷:۱۰، پادگان حسینآباد اشغال شد و در ادامه پیشروی دشمن به سمت ملکشاهی، ۶۰ تن از سربازان ایرانی اسیر شدند و پرچم عراق بالای پادگان حسینآباد نصب شد.^(۲)

ساعت ۹ صبح، فرمانده گردان پیشرو دشمن در محور جنوبی، محاصره شدن شهر مهران و قطع جادههای منتهی به آن را به فرمانده تیپ خبر داد. یک ساعت و چهل دقیقه بعد در محور شمالی، نیروهای دشمن ارتفاع ۲۷۳ را اشغال و رضاآباد و حومه آن را محاصره کردند و ۵۶ تن از رزمندگان را در این منطقه به اسارت درآوردند.

ص: ۴۴۵

۱- در گزارش دو روز بعد (۲۹/۲/۱۳۶۵)، حمزه حمیدینیا به فرمانده نیروی زمینی سپاه آمده است: یک ماه پیش با همه فرماندهان ارتش در این منطقه جلسه گذاشتیم. محورهای احتمالی حمله عراق را برای آنها شرح دادیم. دو نفر بلدچی هم در اختیار فرمانده تیپ ۴ گذاشتیم و گفتیم اینها در اختیار شما، سراسر منطقه را شناسایی کنید. حتی استعداد دشمن را به او گفتم. مهدی انصاری راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، در گزارش روزانه خود به نقل از اکبر دانشیار از مسئولان طرح و عملیات قرارگاه نجف، در همین باره نوشته است: «[حتی] درباره ارتفاعات نمهکلانبو با همه فرمانده گردانهای لشکر ۸۴ یک ساعت و نیم جلسه داشتیم. فلشهای [حمله احتمالی] دشمن را به آنها گفتیم و [تأکید کردیم] که نیرویت را آرایش بده. شبه ا کمینهایت را در پایین دشت بگذار. یک محور از پایین (جنوب) و یک محور از غرب (چپ) [احتمال] فلش حمله دشمن است. راهها و تدابیر لازم را به آنها گفتیم. دیدگاه زدیم و اطلاعات را لحظه به لحظه به آنها دادیم که در جریان باشند. گفتیم در یال ۲۷۰ که دشمن خودش را به شما چسبانده، ظرف پنج دقیقه میتواند خط را بشکند و جلو بیاید.» حمیدینیا نیز در ادامه افزود: «هنگام حمله [عراق] تنها یک گردان از تیپ مسلم بن عقیل (ع) از همدان در دست ما بود که سه گروهان آن را

در قلاویزان، دوتای دیگر را روی نمهکلانبو گذاشتیم. صبح با سرهنگ علیاری به نمهکلانبو آمدیم. دشمن ارتفاع ۳۰۷ را گرفته بود.» [سند شماره ۱۲۱۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی، مهدی انصاری، ۲۲/۲/۱۳۶۵ تا ۳۱/۲/۱۳۶۵]

۱-۲. سند شماره ۲۶۷/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش تفصیلی تک عراق به مهران، گزارش راوی قرارگاه عملیاتی نجف ۲، علی مژدهی، اردیبهشت ۱۳۶۵، صص ۲۶ - ۲۴؛ و - سند شماره ۱۳۹۸۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای واحد اطلاعات قرارگاه خاتمالانبیا(ص)، شماره ۱۴، ۳۱/۲/۱۳۶۵، ص ۱؛ و - سند شماره ۱۴۰۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲، ۶/۳/۱۳۶۵، صص ۵ و ۶؛ و - سند شماره ۱۳۹۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات قرارگاه نجف ۲ به اطلاعات نیروی زمینی سپاه، ۲۶/۲/۱۳۶۵ تا ۲۸/۲/۱۳۶۵، ص ۱؛ و - سند شماره ۲۷۰/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارشی از تک عراق به مهران، گزارش راوی تیپ ۲۱ امام رضا(ع)، حمید فراهانی، صص ۲۴ - ۲۱ و ۲۹.

ساعت ۱۱:۲۵، فرمانده تیپ عراق در تماس با فرمانده سپاه دوم برای ورود به شهر مهران کسب اجازه کرد و در ساعت ۱۱:۵۵، فرمانده سپاه دوم عراق پس از بررسی گزارش سایر فرماندهان تحتامر، به فرمانده تیپ دستور داد که نیروها با احتیاط وارد شهر مهران شوند. (۱)

خبرهای دیگری که در همین زمینه با ارجحیت فوری گزارش شدند، بدین شرح است:

رکن ۲ فرماندهی ستاد مشترک ارتش در ساعت ۱۲ امروز، اعلام کرد نیروهای عراقی شهرک اسلامی (شوهان) را اشغال کردند و هماکنون جاده مهران - نصیریان - دهلران زیر دید و تیر دشمن قرار دارد و رفتوآمد در آن مختل شده است. (۲)

فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) با ارسال تلکس با ارجحیت فوری به ستاد تیپ ۱۱۴ امیرالمؤمنین (ع) سپاه اطلاع داد که دشمن توپخانه خودی در چکهموسی را محاصره کرده است، ولی ما برای آزاد کردن توپخانه آماده پاتک هستیم. (۳)

ساعت ۱۲:۰۵، در پی دستور فرمانده سپاه دوم عراق، گروه رزمی ۳۸ (رشید) و ۲ گروهان از گردان کماندویی لشکر ۲۰ در دو ستون، یکی به فرماندهی سرهنگ دوم رشید خلف در محور حسینآباد - هرمزآباد و دیگری به فرماندهی سرگرد احمد خابور در محور رضاآباد - قلعهکهنه به سوی مهران پیش رفتند و سرانجام در ساعت ۱۲:۳۰، مهاجمان عراقی با ورود به شهر و استقرار در مناطق کلیدی آن، رزمندگان را محاصره و پس از به اسارتگرفتن ۶۶ نفر، شهر مهران را برای بار دوم اشغال کردند. (۴)

دفتر فرماندهی سپاه ایلام نیز با ارسال گزارش فوری به فرماندهی کل سپاه ضمن انعکاس آخرین وضعیت تهاجم دشمن به مهران و خبر محاصره این شهر به دست قوای عراقی اعلام کرد که امکانات استان و خودروهای موجود برای کمک به نیروهای ارتش به کار گرفته شده و نیروهای پاسدار و وظیفه به منظور یاریرساندن به آنان، اعزام شدند. (۵)

به نوشته حمیدرضا فراهانی راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، همزمان با عملیات دشمن، گردان ویژه شهید محلاتی از تیپ امیرالمؤمنین (ع) از ایلام به مهران منتقل شد و یک گروهان خود را در سهرای مهران - دهلران در پشت خاکریز کمربندی به طرف کنجانچم مستقر کرد و ۲ گروهان دیگر آن در منطقه ملکشاهی در احتیاط قرار گرفتند که بر اثر آتش شدید دشمن تعدادی از افراد آنها شهید یا مجروح شدند. حضور نیروها، باعث شد تا نیروهای عراقی بیش از این پیشروی نکنند. ضمن آنکه فرمانده لشکر ۵ نصر و جانشین وی که از طریق قرارگاه از حمله عراق مطلع شده بودند، برای بررسی اوضاع عازم منطقه شدند. (۶)

شایان ذکر است که امروز، یک سرباز عراقی، از حمله قریبالوقوع ارتش عراق به مهران خبر داد. مدیرکل امور انتظامی وزارت کشور با ارسال تلکس با تأکید فوری به سپاه پاسداران اعلام

ص: ۴۴۶

(از قرارگاه تیپ ۷۰ زرهی به فرماندهی لشکر ۱۷ زرهی) تحلیل نبرد ثارالابطال، ۶/۶/۱۹۸۶ (۱۶/۳/۱۳۶۵).

۲-۳. سند شماره ۸۳۷۸۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی نیروی زمینی سپاه به ستاد مرکزی سپاه، ۲۷/۲/۱۳۶۵.

۳-۴. سند شماره ۳۱۵۸۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) به ستاد تیپ ۱۱۴ امیرالمؤمنین (ع)، ۲۷/۲/۱۳۶۵.

۴-۵. سند شماره ۱۴۲۹۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۵-۶. سند شماره ۱۵۹۰۶۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی سپاه ایلام به دفتر فرماندهی کل سپاه، ۲۸/۲/۱۳۶۵.

۶-۷. سند شماره ۲۷۰/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲۹.

کرد که یک نفر سرباز عراقی که خود را به تیپ ۵۴ لشکر ۲۱ حمزه معرفی کرده، اظهار داشت که ارتش عراق با ۵۰ دستگاه پی.ام.پی (نفربر زرهی) و ۴۰ دستگاه تانک و ۴ گردان پیاده نظام قصد دارد به شهر مهران حمله و جاده دهلران را قطع و اشغال کند. (۱)(۲)

۱. ساعاتی پس از حمله ارتش عراق به مهران، فرمانده سپاه دوم عراق با اعلام تصرف این شهر ادعا کرد که تلفات و خسارات زیادی بر نیروهای ایران وارد کرده است و وزیر اطلاعات عراق نیز شرط خروج از مهران را اعلام کرد. ایران نیز خبر حمله عراق به مهران را تصدیق کرد.

سرلشکر ضیاء توفیق ابراهیم فرمانده سپاه دوم ارتش عراق، با ارسال تلگراف به صدام حسین رئیس جمهور عراق، خبر تصرف مهران و روستاهای اطراف آن را به اطلاع وی رساند. در بخشی از این تلگراف که رادیو بغداد آن را قرائت کرد چنین آمده است: واحدهای سپاه دوم که در پیشاپیش آنها نیروهای قهرمان العباس قرار داشتند روز هفدهم ماه می (۲۷/۲/۱۳۶۵)، دست به یک حمله گازانبری زدند و حدود ۲۵۰ کیلومتر مربع از سرزمینهای ایران را به تصرف درآوردند و شهرها و قصبات مهران، هرمزآباد، حسینآباد، رضاآباد، سیدحسن و نیز ۲ لشکر دشمن را نابود کردند و چندین گروهان از ژاندارمری را به قتل رساندند و تعداد بسیاری را به اسارت درآوردند. نیروهای ما همچنین تعدادی اسلحه و جنگافزار به غنیمت گرفتند. (۳)

وی همچنین در گفتوگو با خبرگزاری عراق ضمن تکرار مطالب مذکور، افزود: «عملیات محاصره منطقه مهران تنها پنج ساعت به طول انجامید و واحدهای این سپاه توانستند تیپ چهارم لشکر ۲۱ و تیپ چهارم لشکر ۸۱ از ارتش را منهدم سازند و تعداد دیگری از گردانهای نظامی و سپاه [امام] خمینی و ژاندارمری و داوطلبان را به قتل برسانند.» (۴)

رادیو عربستان سعودی در گزارشی به نقل از لطیف نصیف جاسم وزیر فرهنگ و اطلاعات عراق، در ملاقات با هیئتهای دیپلماسی مقیم بغداد، اعلام کرد: «ارتش کشورش شهر مهران را اشغال کرده، ولی این کشور حتی به یک وجب از خاک ایران چشم طمع ندارد و نیروهای عراقی بعد از عقب نشینی کامل دو طرف به مرزهای بین المللی، از شهر مهران خارج خواهند شد. جاسم تصریح کرد که تا وقتی ایران از شبه جزیره فاو خارج نشود، عراق نیز مهران را ترک نخواهد کرد.» (۵)

ص: ۴۴۷

۱- این پیام زمانی ارسال شد که ارتش عراق از جبهه های مقابل آذربایدی، مهران و ارتفاعات کلهقندی اقدام به تک کرده و با نیروهای ارتش و ژاندارمری درگیر شده بود، اما هنوز به مهران نرسیده بود، بنابراین نیروهای ارتش از گردان مرزی ایلام تقاضای نیروی کمکی کردند. [سند شماره ۸۳۷۸۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد مرکزی سپاه پاسداران (مرکز فرماندهی) به فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا(ص) و فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران، ۲۷/۲/۱۳۶۵]

۲- ۸. سند شماره ۸۳۷۸۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد مرکزی سپاه پاسداران (مرکز فرماندهی) به فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا(ص) و فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران، ۲۷/۲/۱۳۶۵.

۳- ۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۸/۲/۱۳۶۵، ص ۴، رادیو بغداد، ۲۷/۲/۱۳۶۵.

۴- ۱۰. همان، صص ۵ و ۶، رادیو بغداد، ۲۷/۲/۱۳۶۵.

۵- ۱۱. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۷، رادیو عربستان سعودی، ۲۷/۲/۱۳۶۵.

گفتنی است عملیات امروز عراق در رسانه های خارجی بازتاب یافت، البته محور اصلی این بازتابه ا به طور عمده معطوف به انعکاس اطلاعیه های نظامی دو کشور بود.

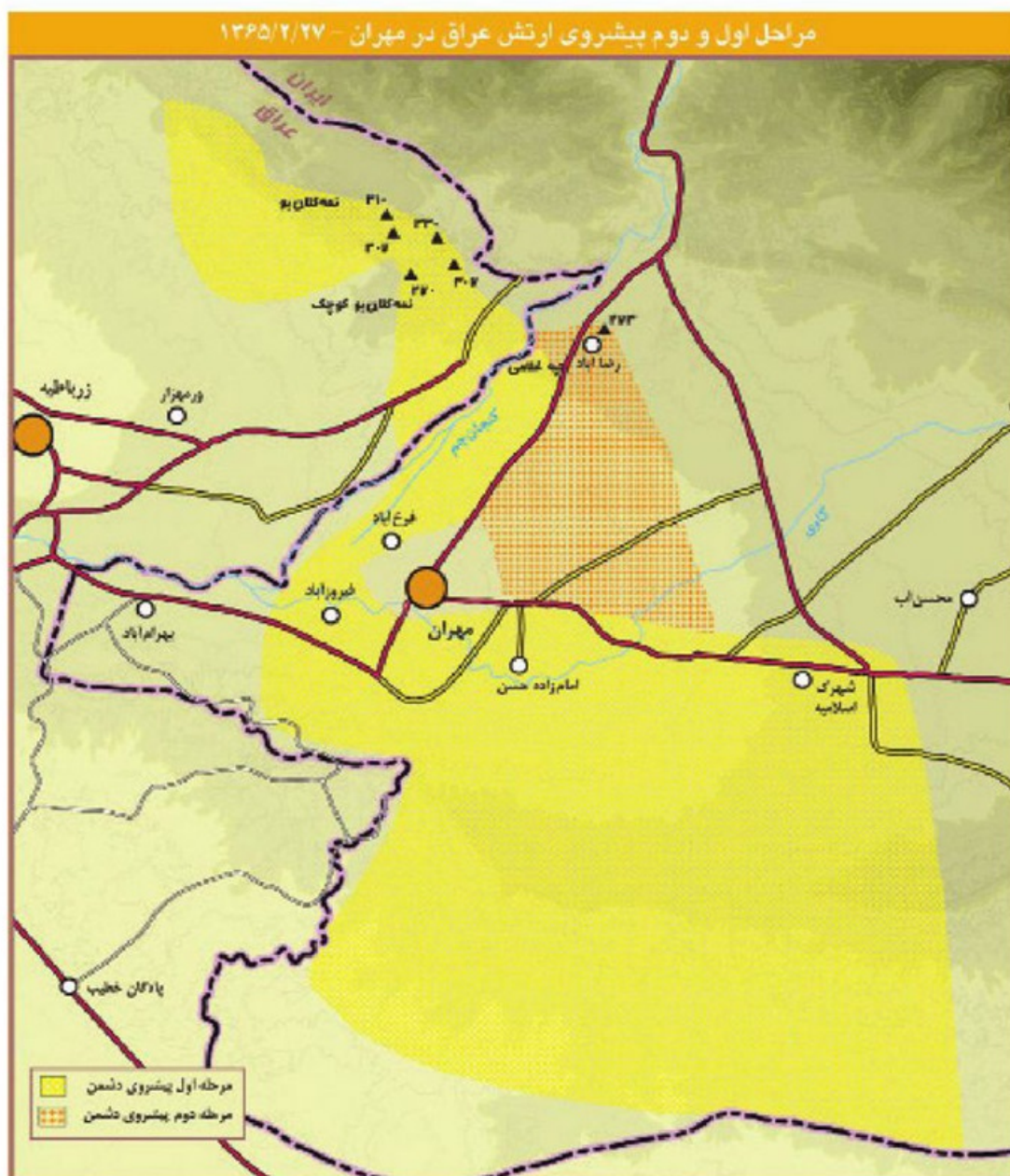
۲. ارتش عراق پس از حمله امروز به مهران و اشغال این شهر مرزی، با صدور دو اطلاعیه نظامی، ضمن اعلام شروط خود برای عقب نشینی از مهران، از تصرف مناطق دیگری در منطقه عملیاتی مهران نظیر هرمزآباد، رضاآباد و ارتفاعات ۳۳۰، ۲۵۰ و ۲۷۰ خبر داد.

فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق امروز، با صدور اطلاعیه نظامی شماره ۲۲۲۹ ابتدا به روند جنگ تا پس از تصرف فاو به دست نیروهای ایران و نیز تغییر راهبرد نظامی ارتش عراق اشاره کرد و سپس بر اشغال شهر مرزی مهران صحه گذاشت و شرایط عقب نشینی ارتش عراق از این شهر را اعلام کرد. در بخشی از این اطلاعیه که از رادیو بغداد قرائت شد، آمده است: «دشمن ایرانی به علت پایند بودن ما به استراتژی دفاعی ثابت در مرزها، توانسته بود به سرزمینهای ما در این منطقه و صحنه های دیگر عملیاتی وارد شود تا حدیکه مثلث فاو را در هفتم فوریه گذشته [۱۸ به من ۱۳۶۴]، اشغال کرد. (۱) ... پس از آن ما مجبور شدیم در استراتژی خود تجدیدنظر کنیم و جایگزینی را برای آن با هدف بیرون اندن نیروهای تجاوزگر ایران در هر منطقه ای که باشند، چه در داخل خاکمان و چه داخل خاک ایران و به دست آوردن جایگزینهایی از خاک ایران، برای آماده کردن رجوع به اصل بازگشت دوطرفه به مرزهای بین المللی [در نظر بگیریم].»

در ادامه این اطلاعیه با اشاره به اینکه عملیات روز جاری دارای دلایل ویژه ای بوده است که نیروهای عراقی در صحنه عملیاتی سپاه دوم توانستند ضربه جدیدی را بر نیروهای ایران در منطقه مهران و داخل خاک خودشان وارد سازند و آن را اشغال کنند، اضافه شده است: «درحالیکه شهر مهران را در اشغال داریم، به خلقهای ایران و ارتش ایران و افکار عمومی سراسر جهان در همه جا اعلام میداریم که چشمداشتی، حتی به یک وجب از خاک ایران نداریم و حاضریم از همین لحظه با پذیرفتن یکی از دو حالت، شهر مهران را ترک کنیم: ۱. قبول اصل عقب نشینی کامل و جامع و بدون شرط دو طرف به مرزهای بین المللی با عنوان بخشی از پذیرش حالت صلح همه جانبه بین عراق و ایران و عدم دخالت در امور داخلی یکدیگر. ۲. عقب نشینی ایران از مثلث فاو در مقابل عقب نشینی عراق از شهر مهران.»

ص: ۴۴۸

۱- مثلث فاو شامل ۱. خور عبدالله به دهانه خلیج فارس، ۲. حاشیه اروندرود به دهانه خلیج فارس و ۳. امتداد خور عبدالله و کارخانه نمک به اروندرود می باشد. درضمن، تاریخ حمله ایران به فاو ۲۰/۱۱/۱۳۶۴ (۹ فوریه ۱۹۸۶)، بود که عراق در اطلاعیه خود ۷ فوریه (۱۸ به من ماه) ذکر کرده است.

ارتش عراق در اطلاعیه مذکور خاطرنشان کرد که «به غیر از این دو شرط، بدون کمترین تردیدی به نیروهای مسلح اعلام کرده‌ایم که این شهر و دیگر اماکن را در تصرف خود نگه دارند تا وقتی که فرصت برپایی صلح کامل و جامع فراهم آید.» (۱/۲)

فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق همچنین در اطلاعیه‌ی نظامی دوم (شماره ۲۲۳۰)، اعلام کرد: در ادامه این عملیات که نیروهای تحت‌امر سرلشکر ایاز خلیل زکی از جناح چپ و نیروهای تحت‌امر سرتیپ مؤید اسماعیل حمادی العانی از سمت راست حمله و پیشروی کردند، توانستند علاوه بر شهر مهران، بر شهرها و قصبه‌هایی چون هرمز آباد، حسین آباد - رضا آباد، سید حسن و ارتفاعات ۳۳۰، ۲۷۰، ۲۲۵ و ۲۵۶ که در مجموع بالغ بر ۲۵۰ کیلومتر مربع می باشد، تسلط پیدا کنند و تعداد زیادی از نیروهای دشمن را کشته یا مجروح و تعداد زیاد دیگری را به اسارت گرفتند. همچنین در سایر جبهه ها و در بخش عملیاتی شمال، یک تیپ پیاده تقویت‌شده دشمن، قصد نزدیک شدن به مواضعمان را داشت که با اجرای آتش توپخانه و پشتیبانی بالگردها، ناچار به فرار شدند. (۳)

شایان ذکر است ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی نیز در اطلاعیه نظامی شماره ۲۴۷۳ فقط به خبر حمله عراق به مهران اشاره کرد و با ذکر اینکه از بامداد روز جاری یک رشته عملیات رزمی نزدیک و نبرد تهاجمی بین نیروهای خودی و دشمن در مهران در جریان است، از جزئیات بیشتر آن گزارشی نداد. (۴)

۱. به دنبال حمله نیروهای عراقی به مهران، فرمانده لشکر ۵ نصر سپاه پاسداران با هدف بررسی اوضاع جبهه مهران به این منطقه عزیمت و دستور انتقال سریع ۲ گردان به منطقه عملیاتی را صادر کرد.

محمدباقر قالیباف فرمانده لشکر ۵ نصر، با عزیمت به منطقه مهران به بررسی میدانی از جبهه نبرد پرداخت. راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در گزارش خود درباره اقدام فوری فرمانده لشکر ۵ نصر چنین نوشته است: از آنجا که پیش بینی شده بود عراق در اوایل اردیبهشت ماه جاری، به ایران حمله کند، لشکر ۵ نصر بخشی از استعداد خود (۳ گردان) را به ایلام انتقال داد تا در صورت حمله عراق به مهران یا میمک ظرف مدت کوتاهی خود را به منطقه درگیری برسانند. با شروع حمله عراق فرمانده این لشکر که در اهواز به سر میبرد در تماس تلفنی از جریان حمله عراق مطلع شد. وی بلافاصله به فرمانده گردان در ایلام دستور داد تا در اسرع وقت نیروهایش را به سمت مهران

ص: ۴۵۰

۱- در پی اشغال شهر مهران و صدور اطلاعیه نظامی ارتش عراق که در آن به صراحت به شرط عراق برای عقب نشینی از مهران اشاره شده بود، عصمت کتانی نماینده دائمی رژیم عراق در سازمان ملل متحد، در تاریخ ۲۸/۲/۱۳۶۵، متن اطلاعیه نظامی شماره ۲۲۲۹ را با هدف اطلاع دبیرکل سازمان مزبور از مفاد آن، برای وی ارسال داشت. در نامه ارسالی برای دبیرکل چنین آمده است: «بنا به اطلاع دولت متبوعم احتراماً متن اطلاعیه شماره ۲۲۹۹ مورخ ۱۷ می ۱۹۸۶ (۲۷/۲/۱۳۶۵) که فرماندهی کل نیروهای مسلح جمهوری عراق صادر کرده است، به پیوست ارسال میدارم.» این نامه به عنوان سند شورای امنیت به شماره S/۱۸۰۶۶ (۲۸/۲/۱۳۶۵)، ثبت و منتشر شد. [مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، جنگ ایران و عراق در اسناد

سازمان ملل، ترجمه محمدعلی خرمی، جلد ۵، تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۸۷، ص ۱۷۷]

۲- ۱۲. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۸/۲/۱۳۶۵، صص ۳ - ۱، رادیو بغداد، ۲۷/۷/۱۳۶۵.

۳- ۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۹، ۲۸/۲/۱۳۶۵، صص ۳ و ۴، رادیو صوتالجاهیر، ۲۷/۲/۱۳۶۵.

۴- ۱۴. روزنامه کیهان، ۲۸/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

محمد باقر قالیباف فرمانده لشکر ۵ نصر

حرکت دهد و اگر برای نقلوانتقال نیرو و امکانات، با کمبود خودرو مواجه است از استانداری ایلام کمک بگیرد و تا صبح زود، خود را به منطقه کلهقندی برسانند. وی سپس همراه معاون خود اهواز را ترک کرده و تصمیم گرفت از جاده مهران - دهلران به منطقه مهران برود. راوی در ادامه افزود: «نزدیک طلوع آفتاب بود که به کمربندی مهران میرسند. ناگهان م توجه میشوند که نیروهای ارتشی از مهران به طرف دهلران به طور پراکنده، ولی شتابان در حال عقب نشینیاند و اظهار میکنند که نیروهای دشمن سهراهی مهران را بستهاند. باینحال، قالیباف و معاونش به راه ادامه میدهند تا به دو کیلومتری مهران میرسند. م توجه چند تانک میشوند. ابتدا حدس میزنند تانکهای ارتش باشد، ولی با اولین شلیک تانک به سمتشان م توجه میشوند، تانکهای [مهاجم] عراقیاند و مهران و ارتفاعات رضاآباد سقوط کرده. بنابراین با بستهشدن راه به طرف قرارگاه فتح میروند. ... در چنین وضعی با توجه به سرعت پیشروی دشمن، از آنجا که احتمال داده می شد، عراقی ها جهت تصرف ارتفاع کلهقندی که کلید ورود به تنگه کنجانچم است، اقدام کنند، معاون لشکر دستور میدهد تا نیرویی به استعداد یک گردان (گردان نصرالله) حداقل تنگه اس (S) تا ارتفاع ۳۱۳ که مشرف بر پاسگاه زالوآب است و گردان دوم نیز جلوتر از تنگه اس تا ارتفاع ۳۱۳ مستقر شود.» (۱)

۲. در جلسه فرماندهان نیروی زمینی سپاه وضعیت و توان نظامی عراق، تحرکات دوماهه اخیر و اهداف عملیات آفندی در راهبرد جدید نظامی، پیشنهاد راهکارهای مقابله با تهاجم دشمن و موضوع برآورد نیرو و مهمات مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

هدف از برگزاری این جلسه که ساعت ۲۱:۴۰، در محل قرارگاه نیروی زمینی سپاه و با حضور علی شمشانی، رحیم صفوی، محمد باقری، احمد غمخور و سیدعلی حسینی‌تاش تشکیل شد تبادلنظر درمورد این هفت موضوع بود:

۱. عراق تا چه زمان میتواند به تاکتیک آفندی ادامه دهد و هدف نهاییاش چیست؟

۲. عراق با چه سازمان و استعدادی و در چه مناطقی به ایران حمله کرد و چه نتایجی به دست آورد؟

۳. توان کنونی عراق چگونه است و آیا قادر به استمرار راهبرد جدید خود می باشد؟

۴. اهداف عراق از اجرای عملیاتهای دوماهه اخیر چیست؟

۵. مناطقی که احتمال حمله عراق متصور است، کدام می باشد؟

ص: ۴۵۱

۱-۱۵. سند ۲۷۰/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۷ - ۳۵.

۶. راه حل نظامی برای مقابله با راهبرد جدید عراق چیست؟

۷. وضعیت سازمان رزم خودی چگونه است و چه مشکلاتی پیش رو دارد؟

جمع‌بندی پاسخهای اعضای حاضر در این جلسه به پرسشهای مذکور را مهدی انصاری راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه نیروی زمینی سپاه، چنین گزارش کرده است: به عقیده فرمانده نیروی زمینی سپاه، سیاست نهایی عراق تصرف فاو است و هر زمان فاو را پس بگیرد، پیروزی در عملیاته‌ای آفندیاش تکمیل می‌شود. ازاینرو در وضعیت کنونی، ما پیش از آنکه توجهمان را به مسائل مناطق دیگر معطوف کنیم، باید فاو را خوب نگه داریم. باید با سایر فرماندهان قرارگاهها و یگانها بنشینیم و روی حفظ فاو فکر کنیم. باید روی سازماندهی نیرو و واحدهای پشتیبانی شامل ادوات، ضدهوایی و... کار کنیم. طرح فریب دشمن را پیگیری کنیم تا سیاست جنگی عراق را به شکست بکشانیم. درباره عملیات در مهران باید با صبر و تأنی و دقت و توان مناسب، ضربه خوبی به دشمن بزنیم.

در ادامه، انصاری به گزارش اطلاعاتی محمد باقری، درخصوص گسترش سازمان رزم عراق، توان به کار گرفته شده برای عملیاتها، نیروهای احتیاط و... اشاره کرده و نوشته است: ارتش عراق درحالحاضر دارای ۷ سپاه سازمانی است که تعداد گردانهای درگیر و احتیاط آن بدین شرح است:

نام سپاه	تعداد یگان درگیر		تعداد یگان احتیاط	
	پیاده	زرهی و مکانیزه	پیاده	زرهی و مکانیزه
سپاه یکم	۶۰ گردان	۳ گردان	۱۵ گردان	۳ گردان
سپاه دوم	۵۵ گردان	۱۰ گردان	۱۰ گردان	۱۰ گردان
سپاه سوم	۵۰ گردان	۱۰ گردان	۵ گردان	۵ گردان
سپاه چهارم	۷۰ گردان	۲۵ گردان	۱۰ گردان	۵ گردان
سپاه پنجم	۴۵ گردان	۳ گردان	۱۰ گردان	—
سپاه ششم	۳۰ گردان	۲ گردان	۳ گردان	۳ گردان
سپاه هفتم	۵۰ گردان	۵ گردان	۱۰ گردان	۵ گردان
جمع کل	۳۶۰ گردان	۵۸ گردان	۶۳ گردان	۳۱ گردان

ص: ۴۵۲

باقری همچنین، استعداد نیروی زمینی ارتش عراق و نیز عملیاتهای انجامشده را اینطور توضیح داد:

استعداد نیروی زمینی ارتش عراق

جمع کل نیروهای ارتش عراق	۶۰۰ گردان ارتش عراق	۱۴۹ گردان زرهی و مکانیزه
جمع کل نیروهای درگیر و احتیاط محلی	۴۲۵ گردان	۹۹ گردان
جمع کل نیروهای در حال بازسازی	۱۰۰ گردان	۲۰ گردان
جمع کل نیروهای آزاد در ارتش	۷۵ گردان	۳۰ گردان

تصویر

عملیاتهای انجامشده عراق در دو ماه اخیر

شماره سپاه	منطقه عملیات	تاریخ عملیات	منطقه تصرفی به کیلومتر مربع	استعداد به کار گرفته	تلفات و خسارات
یکم	والفجر ۴ و والفجر ۹	۱۳۶۴/۱۲/۱۵	۲۷۰	۱۵ گردان پیاده	محدود
یکم	شاخ شمیران و بردکان	۱۳۶۵/۱/۲۰	۱۰۰	۱۰ گردان پیاده	۵۰۰ نفر
دوم	سومار	۱۳۶۵/۱/۲۲	۳۰	۱۵ گردان پیاده و مکانیزه	۸۰۰ نفر
سوم	جزیره جنوبی خمیر	۱۳۶۵/۲/۱۰	۶	۴ گردان پیاده	۱۰۰ نفر
چهارم	فکه	۱۳۶۵/۲/۱۳	۱۷۰	۲۰ گردان پیاده و مکانیزه	۲۰۰۰ نفر
چهارم	زیبدات تا شرمانی	۱۳۶۵/۱/۲۶	۳۰	۱۵ گردان پیاده	۲۰۰ نفر
چهارم	بیج انگیزه تا شرمانی	۱۳۶۵/۲/۲۰	۵۰	۳ گردان پیاده و مکانیزه	۱۵۰۰ نفر + ۴ بالگرد
پنجم	سیدکان	—	۲۵۰	۵ گردان پیاده و ۲۰۰۰ نیروی محلی	محدود
پنجم	حاج عمران	۱۳۶۵/۲/۲۵	۱۵	۱۰ گردان پیاده	۵۰۰ نفر + ۱۶ بالگرد

ص: ۴۵۳

به گفته باقری در مجموع ۹ عملیات یادشده، ارتش عراق ۱۲۴ گردان مختلط به کار گرفته که از این تعداد ۵۰ گردان نیروی آزاد و ۷۴ گردان از نیروهای درگیر بوده‌اند و کلاً بالغ بر ۸۲۰ کیلومتر مربع و حداقل ۱۰ ارتفاع حساس و راهبردی را به تصرف درآورده است.

مسئول اطلاعات قرارگاه نیروی زمینی سپاه در ادامه درباره تلفات و خسارات دشمن افزود که تلفات عراقی‌ها در این سلسله عملیاتها حدود ۵۷۰۰ کشته و زخمی بوده است. ۲ فروند هواپیما، ۲۰ فروند بالگرد و ۱۵۰ دستگاه تانک و نفربر آنها منهدم شد. دشمن به طور متوسط برای هر عملیات ۱۵ گردان نیز به کار گرفته که ۶۰ درصد آنها از نیروهای در خط و ۴۰ درصد از نیروهای آزاد بوده‌اند و در مجموع با در نظر گرفتن ۶۳ گردان پیاده احتیاط، ۷۰ گردان نیروی در خط و ۷۵ گردان پیاده آزاد، قادر است با حدود ۱۸۰ گردان پیاده و ۳۰ گردان زرهی و مکانیزه به عملیاتها خود ادامه دهد.

محمد باقری در تحلیلی از اهداف آفندی ارتش عراق در حملات اشاره‌شده و نیز حملات احتمالی آینده اظهار کرد که اهداف عراق از جایگزینی تاکتیک آفند به جای پدافند، در ۵ محور قابلبررسی است:

۱. جلوگیری از سازماندهی و تجمع یگانهای خودی و ممانعت از آمادگی ما برای اجرای عملیات والفجر ۱۰.

۲. تجزیه قوای ایران و زمینگیر کردن یگانها در خطوط پدافندی.

۳. تصرف مناطق سرکوب در خطوط پدافندی و گرفتن جایها برای استمرار عملیات.

۴. به دستگرفتن ابتکارعمل در جنگ و تعیین منطقه و نوع نبرد.

۵. به رهبرداری تبلیغاتی در بعد بین المللی و تقویت روحیه نظامی در بعد داخلی.

وی با توجه به دستاوردها و نتایج مثبتی که عراقی‌ها از این رشته عملیاتها به دست آورده‌اند، وضعیت آینده مناطق احتمالی برای عملیات را چنین پیش بینی کرد:

الف) عراقی‌ها به این روند (تداوم عملیات) ادامه خواهند داد.

ب) به جای اجرای عملیات گسترده اقدام به عملیاتها محدود با استعداد حداقل و حداکثر ۱۵ تا ۲۰ گردان خواهند کرد. در اینصورت علاوه بر صرفهجویی در نیرو، ما را در چند جبهه درگیر نگه میدارند.

باقری همچنین با توجه به بررسی و شناسایی به عملآمده از تحرکات دشمن در سایر مناطق، امکان حمله عراق در مناطقی چون سورکوه و سورن در محدوده منطقه عملیات والفجر ۴، سلمانیه و باغکوه در شمال قصر شیرین، سومار، میمک، ارتفاعات حمزین، دوبرج، پیچ انگیزه، (۱) شریانی، جزابه و جزیره جنوبی را محتمل دانست.

۱- در اواسط برگزاری جلسه (ساعت ۲۰:۲۲)، علی عبدالهی که در جبهه غرب به سر میبرد، خبر داد که دشمن در منطقه پیچ انگیزه تحرکاتی دارد و تعدادی تانک به منطقه آورده و احتمال دارد فردا صبح، در این منطقه اقدامی (حمله) کند. همچنین به گزارش راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه، ۴۰ دقیقه بعد (ساعت ۲۳)، ایزدی فرمانده قرارگاه نجف، در تماس با قرارگاه فرماندهی نیروی زمینی خبر داد که دشمن در محور تپه شهدا (جبهه حاج عمران) تحرکاتی دارد. [سند شماره ۱۲۱۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه، مهدی انصاری، ۲۲/۲/۱۳۶۵ تا ۳۱/۲/۱۳۶۵، پشت ص ۹۷]

مسئول اطلاعات قرارگاه نیروی زمینی سپاه در خاتمه درباره مقابله با راهبرد نظامی جدید عراق ۴ راهکار پیشنهاد کرد:

۱. سرکشی مداوم به خطوط پدافندی و ایجاد استحکامات و استقرار حداقل نیروی احتیاط در مناطق حساس و مهم.

۲. اجرای طرح فریب در چندین جبهه حساس نظیر منطقه والفجر ۸، هورالهویزه و سومار و اجرای عملیات روانی.

۳. اجرای عملیاتهای مهم در حد ۳۰ گردان که به طور جدی دشمن را درگیر کند.

۴. ایجاد درگیریهای محدود در حداقل ۱۰ جبهه که مستلزم توان بالایی می باشد. (۱)

برپایه گزارش مهدی انصاری، در ادامه جلسه اکبر غمخوار، به مشکلات جاری درباره کمبود مهمات و نیروی رزمی اشاره و اظهار کرد: مهمات ارتش و سپاه رو به اتمام است. ما (سپاه) با روندی که در این عملیاتها (پشتیبانی آتش خوب و زیاد در فکه و پیچ انگیزه و حاج عمران) مصرف کرده ایم، مهمات و ادواتمان (خمپاره) رو به اتمام است، مهمات توپخانه (۱۲۲ میلیمتری و کاتیوشا) چهل روز دیگر میرسد. ضمن آنکه یگانها دیگر به کم قانع نیستند. به نوشته راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه، غمخوار در ادامه با اشاره به مشکلات ترابری افزود: امکانات نقلوانتقالمان محدود است و قدرت جابه جایی زیاد و سریع - که از غرب به جنوب و برعکس آن عمل کنیم - نداریم. باید برای جبهه های غرب فکر کرد. آنجا مسئول عملیات، مسئول عملیات مهندسی، مسئول ضدزره، مسئول پدافند، مسئول زرهی ندارند. واحدهای اساسی، مسئول ندارند. به همین دلیل هر مسئلهای که پیش می آید، مسئولین واحدها، باید فوری از منطقه جنوب عازم منطقه غرب شوند و آنجا را تقویت کنند. ازسویی یگانها از نبود اعزام نیروی جدید رنج میبرند، زیرا مأموریت ۴۵ روزه خیلی از نیروها رو به اتمام است و یگانها خالی از نیرو میشوند. از رادیو و تلویزیون هم هیچ برنامه های راجع به اعزام نیرو نمیشنویم. باید پیگیری کنیم تا مرتب نیرو بیاید. اگر مردم اوضاع را بفهمند، می آیند. (۲)

۱. در گفتوگوی فرماندهی قرارگاه نجف ۴ و فرماندهی قرارگاه شمال غرب نیروی زمینی ارتش، موضوع طرح عملیاتی تیپ ۱۵۵ ویژه شهدا و سایر یگانها در منطقه حاج عمران موردبررسی قرار گرفت.

پس از ورود تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل (ع) به منطقه حاج عمران و آمادگی این تیپ برای

ص: ۴۵۵

۱- علی شمخانی با تأکید بر راهکار دوم خاطرنشان کرد که در وضعیت کنونی نباید از مناطقی چون فکه و مهران بگذریم، لذا یگانهایی که الآن آنجا مستقر هستند، باید بروند کار کنند (شناسایی و طرحریزی عملیات کنند) و آماده شوند برای بازپسگیری مناطق اشغال شده. [سند شماره ۱۲۱۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه، مهدی انصاری، ۲۲/۲/۱۳۶۵ تا ۳۱/۲/۱۳۶۵]

۲- ۱۶. سند شماره ۱۲۱۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه، مهدی انصاری، ۲۲/۲/۱۳۶۵ تا ۳۱/۲/۱۳۶۵، صص ۹۸ - ۸۹.

عملیات (۱) در غرب، فرماندهی قرارگاه نجف امروز به منصوری قائم مقام تیپ ۱۵۵ ویژه شهدا، مأموریت داد با بررسی وضعیت توان یگانش - چنانچه امکان بازسازی نیروهایش وجود دارد - دوباره روی ارتفاع ۲۵۱۹ عملیات اجرا کند.

فرماندهی تیپ ویژه شهدا پس از بررسیهای لازم اعلام کرد با یک گردان که استعداد نهایی این تیپ اعم از نیروهای بسیجی و کادرهای ستادی می شد، قادر است عملیاتی را در ۲۴ ساعت آینده (شب یکشنبه ۲۸/۲/۱۳۶۵)، آغاز کند. منصوری درخواست کرد تا تیپ ۵۷ به عنوان کمک پشتیبانی عملیات قرار گرفته و یک گردان سازماندهی خود را در احتیاط نزدیک تیپ شهدا قرار دهد. همزمان در محور راست نیز تیپ ۱۱۰ شهید بروجردی با کمک گردان جندالله ارومیه اقدام به تک ایذایی بر روی ارتفاعات شهید صدر -۲۵۱۹- کند. همچنین برنامه ریزی شد تا یک شب پس از عملیات مذکور، تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل (ع) با استعداد یک گردان سازماندهی و تحتامر قرار گرفتن گردانهای جندالله و پشتیبانی کامل نیروهای باقیمانده تیپ ۱۱۰ شهید بروجردی آماده عملیات از دو محور بر روی ارتفاع ۲۴۳۵ (شهید صدر) شوند. (۲)

براساس طرح یادشده برای آتش پشتیبانی عملیات، تیپ شهدا با ارتش و توپخانه موجود سپاه در منطقه هماهنگی به عمل آورد و قرار شد یک آتشبار ۱۰۵ با ۵ قبضه و یک آتشبار ۱۵۵ با ۲ قبضه به عنوان کمک مستقیم تحتامر تیپ و همچنین ۳ قبضه کاتیوشا و یک آتشبار ۱۳۰ با ۴ قبضه به عنوان عمل کلی تحتامر قرارگاه، آتش منطقه را تأمین کنند.

مهندسی قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) نیز قرار شد با ۸ دستگاه لودر و ۳ بولدوزر تحتامر تیپ، اقدامات مهندسی لازم را انجام دهد. همچنین مقرر شد مسئول به داری رزمی نجف هم برای هماهنگی امر مداوا و تخلیه مجروحان، تحتامر تیپ قرار گیرد و پدافند منطقه بعد از عملیات با مسئولیت کلی تیپ شهدا و گردان ۱۱۷ ارتش و یک گردان جندالله صائیندر باشد و گردان جندالله بوکان هم به عنوان احتیاط آنان در نظر گرفته شد. (۳)

ص: ۴۵۶

۱- تیپ ۵۷ بنا بر ضرورت وارد منطقه شد، زیرا مأموریت اصلی این تیپ اجرای عملیات در تاریخ ۲۸ یا ۲۹ اردیبهشت ، در منطقه عمومی جوانرود (محور شاخشمیران) بود و قرار شد به عنوان احتیاط در منطقه حاج عمران حضور یابد. لیکن پس از صدماتی که دو تیپ ۱۱۰ و ۱۵۵ در جریان عملیات در این منطقه متحمل شدند، فرمانده تیپ ۵۷ و تعدادی از مسئولان این تیپ روز گذشته (۲۶/۲/۱۳۶۵)، وارد منطقه شدند و پس از توجیه به وضعیت منطقه، اقدام به شناسایی کردند و ازسوی فرماندهی قرارگاه نجف به آنان ابلاغ شد تا عملیاتی را برای بازپسگیری ارتفاع ۲۵۱۹ طرحریزی و اجرا کنند. همچنین فرماندهی نجف صلاح دید تا از میان تیپهای ۳۲ انصارالحسین، ۳۳ المهدی (عج) و ۱۵ امام حسن (ع) یک تیپ به منطقه وارد شود که در نهایت فرماندهی نیروی زمینی سپاه به تیپ ۱۵ امام حسن (ع) ابلاغ کرد وارد منطقه شود، البته قرار بود که لشکر ۵ نصر به منطقه بیاید که به علت تک دشمن در مهران، به آنجا اعزام شد. [سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تهاجم عراق در منطقه عملیاتی حاج عمران، گزارش راوی قرارگاه نجف، علی مژدهی، خرداد ۱۳۶۵، ص ۷]

۲- مستند به دستور عملیاتی مشترک شماره ۲، مورخ ۲۸/۲/۱۳۶۵، قرارگاه نجف ۴ و قرارگاه شمال غرب نیروی زمینی ارتش به تیپها و یگانهای تحتامر. [همان، ص ۸]

۳-۱۷. سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تهاجم عراق به منطقه حاج عمران، گزارش راوی قرارگاه
نجف، سعید سرمدی، اردیبهشت و خرداد ۱۳۶۵، صص ۷ و ۸.

وضعیت یگان نام یگان	یگان‌هایی که از منطقه فاو آزاد شدند	یگان‌هایی که بخشی از توانشان را از فاو آزاد و در منطقه دیگری استقرار دادند	یگان‌هایی که از سایر مناطق دیگر به کار گرفته شدند
تیپ ۱۵ امام حسن (ع)	۴ گردان	—	—
تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع)	۱۱ گردان	—	—
تیپ ۳۲ انصارالحسین (ع)	۳ گردان	—	—
تیپ ۱۸ القدير	۷ گردان	—	—
تیپ ۲۱ امام رضا (ع)	۶ گردان	—	—
لشکر ۵ نصر	۸ گردان	—	—
لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع)	۵ گردان	۴ گردان	—
لشکر ۱۹ فجر	—	۴ گردان	—
لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص)	—	۲ گردان	—
لشکر ۴۱ ثارالله (ع)	—	۵ گردان	—
تیپ ۱۵۵ ویژه شهدا	—	—	۵ گردان
تیپ ۵۷ ابوالفضل (ع)	—	—	۵ گردان
تیپ شهید بروجردی	—	—	۳ گردان
تیپ نس اترم (ص)	—	—	۳ گردان
لشکر ۱۴ امام حسین (ع)	—	—	۱ گردان
گردان جندالله	—	—	۱۰ گردان

۲. در جلسه امروز فرماندهان نیروی زمینی سپاه ضمن تشریح نحوه گسترش یگانهای رزمی سپاه، راههای پیشگیری از حملات احتمالی عراق و اولویتهای تاکتیکی عملیاتی موردبررسی قرار گرفت.

به گزارش راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه در این جلسه که با حضور علی شمخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه، رحیم صفوی جانشین فرماندهی، عزیز جعفری، سیدعلی حسینی‌تاش و احمد غلامپور تشکیل شد، شمخانی ضمن اشاره به نحوه گسترش و توان یگانهای سپاه وضعیت یگانها را اینگونه تشریح کرد:

ص: ۴۵۷

راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ به نقل از علی شمشخانی نوشته است: در جریان درگیریهای دو ماه اخیر با عراق، ۱۲۵ گردان از نیروهای ارتش و سپاه به کار گرفته شده‌اند. راوی در ادامه درباره استعداد نیروی پدافندی به استناد گزارش اعضای جلسه افزوده است: درحالی‌حاضر در منطقه والفجر ۸، ۳۰ گردان در خط مقدم استقرار دارد و ۵۰ گردان برای پدافند نیاز است. ۷۰ گردان هم در سایر نقاط مرزی در خط پدافندی مستقر هستند. این درحالی است که ماهانه حدود ۳۵ گردان برای پدافند و مقابله با پاتکهای احتمالی دشمن لازم است. به عبارتی در هر سه ماه، ۱۰۵ گردان نیرو فقط برای سازمان سپاه پاسداران، لازم است. همچنین طبق محاسبه به عمل آمده میزان نیروهای یگانهای سپاه در منطقه والفجر ۸، ۳۲ گردان است که برای حفظ منطقه باید به ۸۰ گردان افزایش یابد، یعنی هر لشکر باید ۷ گردان در فاو نیرو داشته باشد. فرمانده نیروی زمینی سپس موضوع لزوم عملیات همزمان را طرح و تنها راه پیشگیری از ادامه حملات عراق را واکنش سریع دانسته و تأکید کرد که باید برای مقابله با دشمن از چندین منطقه به او حمله کرد. حسینی‌تاش نیز علت بروز تحولات جدید در جبهه ها را ناشی از ضعف در انتخاب تاکتیک پدافندی و آفندی نیروهای خودی ذکر کرد. به گفته وی چون هنوز تصمیم و جمع‌بندی نهایی برای پدافند و آفند نداشتیم، دشمن سیاستش را به ما تحمیل کرد. رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه نیز درباره سیاست جنگی جدید سپاه گفت که بر مبنای این سیاست پدافند مستحکم در فاو و مناطق حساس دیگر در اولویت قرار دارد، ضمن آنکه آماده سازی یگانها برای اجرای عملیات گسترده و عملیاتی محدود و گرفتن ابتکار عمل از دشمن از دیگر سیاستهای جنگی سپاه است.

همچنین عزیز جعفری فرمانده قرارگاه قدس، ادامه عملیات در منطقه فاو، تقویت مناطق حساس و لزوم به کارگیری جنگ آب را از جمله راههای مقابله با قوای عراقی ذکر و اظهار کرد: دشمن با ارزیابی توان ما مبنی بر اینکه فقط یک سال به یک سال امکان اجرای عملیات را داریم، اقدام به حمله کرده و ما را در چند جبهه درگیر کرده است. لذا یا باید در منطقه والفجر ۸ دست به حمله بزنیم یا با اجرای عملیاتی محدود در طول مرز، به بازپس‌گیری مناطق تصرف شده اقدام کنیم، یا با تقویت جبهه های حساس که دشمن قصد تصرف آن را دارد مانع از حملاتش بشویم. ضمن آنکه اگر دشمن در ادامه تحرکاتش، دوباره حملات کرد یا باید همان شب ما هم به او حمله کنیم یا یک ماه بگذرد و سپس با آمادگی بیشتر به دشمن حمله کنیم. وی به رهگیری از جنگ آب در منطقه فاو را به منظور آزادسازی نیرو از این منطقه و به کارگیری آنها برای اهداف تعیین شده مورد تأکید قرار داد و گفت: «الآن ۱۰ یگان در منطقه والفجر ۸ داریم که پدافند میکنند. باید زودتر بین دو جاده اول و دوم آب انداخت تا بتوانیم مقداری از نیروها را [برای به کارگیری در جبهه های دیگر] آزاد کنیم».

در ادامه جلسه رحیم صفوی با اشاره به حمله امروز عراق به منطقه مهران، پیشنهاد انتقال یگان جدید به منطقه را داد و خاطرنشان کرد که عزیز جعفری فرمانده قرارگاه قدس، با کمک قاسم

سلیمانی فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله(ع)، احمدی معاون فرماندهی تیپ ۲۱ امام رضا(ع) و محمدباقر قالیباف فرمانده لشکر ۵ نصر به منطقه مهران بروند.

در پایان جلسه مقرر شد مناطقی که مستعد اجرای عملیات هستند، از جمله کوشک، تبوک، جزیره جنوبی، منطقه سوئیب، حنین، فکه، شریانی، مهران، شاخسیران، نوسود، والفجر ۴ (گامو)، دویازا (سردشت) و منطقه عملیاتی قادر مورد بررسی قرار گیرند. همچنین علی شمتخانی آمادترین مناطق برای عملیات را جبهه فاو و مهران برشمرد. (۱)(۲)

۱. در جلسه امروز فرماندهان در قرارگاه نیروی زمینی سپاه پاسداران موضوع تقویت بعضی از محورهای جبهه فاو مورد بررسی قرار گرفت. رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه، پس از گفتوگو با احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، حسین خرازی و بنیلوخی فرمانده و مسئول ستاد لشکر ۱۴ امام حسین(ع) و امین شریعتی فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا، تصمیم گرفت تا به منظور تقویت محور املقصر در جبهه فاو، لشکر ۱۴ جایگزین لشکر ۳۱ شود.

نظر به حملات اخیر دشمن در مناطق مختلف و استفاده عراقی ها از نیروهای محلی و خارجکردن هیچ یگانی از منطقه فاو و ازسویی آسیبپذیری برخی محورهای مهم جبهه خودی در این منطقه، از جمله محور املقصر که خط دفاعی یکلایهای دارد، بنا بر تأکید رحیم صفوی و احمد غلامپور مقرر شد لشکر ۱۴ امام حسین(ع) ضمن انجام اقدامات مهندسی و ایجاد موانع و تقویت این محور، به زنده نگهداشتن و پویایی محور جدید کمک کند.

به نوشته راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه نیروی زمینی سپاه، این تصمیم با توجه به نتیجه و آثار عملکرد مثبت و مؤثر لشکر ۱۴ امام حسین(ع) در خط پدافندی در محور کارخانه نمک اتخاذ شد. همچنین جانشین نیروی زمینی سپاه درمورد احتمال حمله دشمن در منطقه سومار و ادامه عملیات در منطقه حاج عمران هشدار داد و توان یگانهای مثل تیپ ویژه شهدا را که از قوت لازم برخوردار نیستند، برای حفظ این مناطق و جلوگیری از حمله دشمن کافی ندانست. (۳)

۲. در جلسات امروز فرماندهی نیروی زمینی سپاه با فرماندهان قرارگاهها و یگانهای رزمی و مسئولان واحدهای پشتیبانی سپاه موضوعات مختلف از جمله اهداف عراق از حملات اخیر، تاکتیک مقابله با تحرکات دشمن، چگونگی مقابله سریع با تهاجم عراق در مناطق مهران و

ص: ۴۵۹

۱- این جلسه پس از سه ساعت و پانزده دقیقه، ساعت ۱ بامداد (۲۸/۲/۱۳۶۵) به پایان رسید.

۲- ۱۸. سند شماره ۱۲۱۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۰۲ - ۷۸.

۳- ۱۹. سند شماره ۱۸۳۷۳/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه عملیات کربلا ۴، (قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ۲۷/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۸۱۲)، مهدی انصاری.

حاج عمران و بررسی امکان اجرای عملیات بر روی اسکله البکر و العمیه عراق در منطقه خلیج فارس مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفت.

در این جلسات که در قرارگاه نیروی زمینی سپاه با حضور رحیم صفوی، سیدعلی حسینی‌تاش، عزیز جعفری، نبیرودکی، اکبر غمخوار، شفیعزاده، محمد باقری، رسول یاحی و مسئول واحد پدافند هوایی، زرهی و تبلیغات تشکیل شد، ضمن تحلیل محتوایی بیانیهای نظامی امروز عراق و شروط اعلامشده برای عقب نشینی از مهران در خصوص لزوم اقدام سریع در جبهه مهران با هدف جلوگیری از پیشروی بیشتر دشمن در این منطقه و جبهه حاج عمران، بر ۴ محور تأکید شد:

۱. لزوم ایستادگی و مقاومت در مقابل حمله عراق به مهران و تلاش برای حفظ آن و خطوط پدافندی.

۲. اعزام بخشی از استعداد لشکر ۵ نصر و تیپ ۲۱ امام رضا(ع) به منطقه مهران.

۳. دستور اعزام واحدهای پشتیبانیکننده به ویژه واحد توپخانه به مهران در درجه اول و سپس به جبهه حاج عمران.

۴. طراحی و برنامه ریزی سریع برای عملیات در منطقه مهران با هدف انهدام قوای مهاجم عراقی و گرفتن اسیر از دشمن.

حسینی‌تاش هدف عراق از حملات اخیر را برهمزدن روحیه و نظم برنامه ریزی ایران و انجام تبلیغات گسترده دانست. وی خاطرنشان کرد عراق با علم به اینکه ما سالی یک بار عملیات گسترده اجرا میکنیم، در تاکتیک جدید به این نتیجه رسیده که اگر در طول سال، ۴۰ عملیات محدود و ایذایی اجرا کند حتی اگر از این تعداد ۲۰ عملیات هم موفق نباشد، تلفاتش به حد عملیاتیایی که در منطقه والفجر ۸ اجرا کرد، نخواهد بود. به همیندلیل، نیروهای آزاد و احتیاط خود را در مناطق مختلف به کار گرفته است. وی افزود: هدف عمده دیگر عراق به رهبرداری تبلیغاتی وسیع از افزایش توان نظامیاش است.

عزیز جعفری فرمانده قرارگاه قدس نیز ۳ پیشنهاد برای مقابله با تاکتیک عراق مطرح کرد: ۱. ادامه عملیات در منطقه والفجر ۸ محور کارخانه نمک. ۲. اجرای دو یا سه عملیات محدود در جبهه های دیگر. ۳. عملیات در مناطقی که عراق به تازگی اشغال کرده است. وی با بیان اینکه در وضعیت کنونی، عراق در مناطق دیگر مشغول عملیات است و توان محدودی را در منطقه فاو دارد اولویت عملیات را در منطقه فاو برشمرد. عزیز جعفری تصریح کرد که دشمن تاکتیکی را آغاز کرده و باید فوری تصمیمگیری کرد یا سریع یکی دو جا عملیات کنیم یا هر منطقه ای را که دشمن خطش را شکسته است، برویم و جلوییش بایستیم و البته همه اینها غیر از برنامه ریزی برای عملیات اصلی (سالانه) است.

در ادامه جلسه نبیرودکی فرمانده لشکر ۱۹ فجر، ضمن گزارشی از شناساییهای انجامشده از دو اسکله البکر و العمیه در منطقه شمالی خلیج فارس، در پاسخ به درخواست فرمانده نیروی زمینی سپاه مبنی بر بررسی امکان اجرای عملیات بر روی دو اسکله مذکور، عملیات بر روی این اسکلهها را به دلیل ناکافیبودن امکانات، بعد مسافت، حفاظت اسکلهها با ناوچههای اوزا و نیز

پوشش مناسب آتش به وسیله تیربارهای دورتادور اسکله، مشکل برشمرد و تصریح کرد حتی در صورت موفقیت، به لحاظ آسیبپذیری اسکلهها، استقرار نیرو روی آنها و پدافند از اسکلهها بسیار مهمتر است.^(۱)

۱. همزمان با تهاجم امروز عراق به مهران، منابع نظامی و اطلاعاتی درباره تظاهر دشمن به تک در محور سومار، افزایش تردد و تقویت جبهه های شمال غرب از جمله مناطق عمومی سردشت و لولان و همچنین احتمال حمله دشمن به دهلران و سورکوه هشدار دادند.

فرمانده سپاه جبهه سومار امروز، از تجمع واحدهای زرهی دشمن در این منطقه (ارتفاع ۲۵۲ و پاسگاه کلسیکا) و انتقال ۴۱ دستگاه تانک با چراغ روشن در شب گذشته و ۳ دستگاه ایفا حامل نیرو در صبح امروز، به منطقه خبر داد و افزود واحدهای مستقر در منطقه با جلو آوردن تانکها تظاهر به تک کردند.^(۲)

همچنین ارتش عراق نیرویی بالغبر دههزار نفر را به منطقه رانیه (شمال غربی استان سلیمانیه) منتقل کرده است و ضمن آن با انتقال ۱۸ فروند هواپیما و بالگرد، ۱۰۰ دستگاه تانک، ۳۰ دستگاه تجهیزات مهندسی (لودر و بولدوزر) به منطقه، به نظر میرسد قصد حمله به مواضع رزمندگان را دارد.^(۳)

فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) نیز با اعلام افزایش نیرو در مناطق سرشیو، هرو، هشلو، سیداحمدال در نوار مرزی منطقه سردشت، درباره احتمال هجوم نیروهای متجاوز عراقی به دشت بازار، کوه هنیمال، کوه لکلک، پایگاه نظامی بردهرشان و بلفت و دیگر پایگاههای نظامی منطقه عمومی سردشت هشدار داد.^(۴)

از اشنویه نیز خبر رسید که در نتیجه گلولهباران مواضع رزمندگان ۵ نفر زخمی شدند، درضمن عده زیادی جاش به منطقه گرداشون اعزام شدهاند و احتمال حمله برای تصرف منطقه لولان و خزنه وجود دارد.^(۵)

فرماندهی محور فجر در منطقه عمومی مهران (تحتامر قرارگاه نجف) نیز از تردد دشمن در یال ارتباطی زیمنانکوه - برددکان به سمت جنوب و تجمع نیروهای عراقی خبر داد.^(۶)

از سوی دیگر رکن ۲ ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ضمن گزارش نقلوانتقال در عصر امروز در منطقه دهلران درباره احتمال تهاجم به این جبهه هشدار داد.^(۷)

علاوه براین شهربانی استان کردستان نیز با اشاره به گلولهباران توپخانههای روستای انجینه (از توابع بانه) توسط قوای عراقی و شهادت و مجروح شدن ۳ غیرنظامی، درباره اعزام جاشها برای نفوذ به ایران از طریق منطقه سورکوه و سرداب به منظور شناسایی منطقه و برنامه ریزی برای حمله به سورکوه خبر داد.^{(۸)(۹)}

ص: ۴۶۱

۲۷/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۸۱۰)، مهدی انصاری.

۲۱-۲. سند شماره ۳۰۹۶۷۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات محور سومار به اطلاعات و فرماندهی سپاه سومار، ۲۷/۲/۱۳۶۵.

۲۲-۳. سند شماره ۴۰۳۹۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به واحد اطلاعات ستاد مرکزی سپاه پاسداران، ۲۷/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۲۳-۴. سند شماره ۴۰۳۹۰۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به قرارگاه نجف، ۲۷/۲/۱۳۶۵.

۲۴-۵. سند شماره ۴۰۳۸۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه اشنویه به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۲۷/۲/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۴۰۳۹۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه اشنویه به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۲۷/۲/۱۳۶۵.

۲۵-۶. سند شماره ۳۰۹۶۷۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی محور فجر به فرمانده قرارگاه نجف، ۲۷/۲/۱۳۶۵.

۲۶-۷. سند شماره ۸۳۷۸۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد مرکزی سپاه پاسداران به فرماندهی نیروی زمینی سپاه، ۲۷/۲/۱۳۶۵.

۸- به نظر میرسد این سلسله اقدامات در پی راهبرد عراق موسوم به استراتژی دفاع متحرک در حمله به مناطق سوقالجیشی است و به طور عمده با هدف تجزیه نیروهای ایرانی و سلب قدرت و ابتکار عمل ایران برای مقابله با حملات عراق و بازپسگیری مناطق از دست رفته انجام شده است.

۲۷-۹. سند شماره ۳۱۴۳۲۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۲۷/۲/۱۳۶۵.

۲. در پی عملیاتهای زنجیرهای عراق در مناطق مختلف و به ویژه عملیات امروز در مهران، فرمانده قرارگاه کربلا- به کلیه یگانهای مستقر در فاو دستور آمادهباش صددرصد داد.

احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، با اشاره به عملیاتهای زنجیرهای عراق در مناطق پنجوین، سومار، شاخشمیران، سیدکان، زبیدات، شرهانی، پیچ انگیزه، فکه، جزایر مجنون، هورالهویزه و حاج عمران و در آخرین آن اشغال بخشی از مهران، انگیزه دشمن را تجزیه قوای خودی و کشاندن یگانهای مستقر در منطقه فاو به جبهه های دیگر ذکر کرد و به یگانهای مستقر در جبهه فاو اعلام کرد: «از آنجا که دشمن با شیوه جدید، اقدام به ورود نیروهای تقویتی و احتیاط خود به صورت نفوذی و بدون سروصدا و با استفاده از تاریکی شب به منطقه میکند و با عادی جلوه دادن آتش و ساکت و آرام نگاهداشتن خطوط پدافندی در سرتاسر جبهه فاو، قصد دارد نیروهای ما را در یک غفلت و فراموشی خطرناک قرار دهد، بنابراین با توجه به حمله اخیر دشمن به مهران و تصرف شهر تا اطلاع ثانوی آمادهباش کامل ابلاغ می شود.»^(۱)

۳. رکن سوم قرارگاه عملیاتی منطقه جنوب در نامهای به فرماندهی نیروی زمینی سپاه (معاونت عملیات و اطلاعات) در منطقه جنوب، برقراری پدافند متعادل در منطقه جنوب را منوط به به رهگیری بیش از ۱۳۵ گردان اعلام کرد.

در این نامه که با امضای سرهنگ ستاد کریم عبادت جانشین فرمانده قرارگاه عملیاتی جنوب ارتش جمهوری اسلامی و عزیز جعفری فرمانده قرارگاه عملیاتی نجف سپاه پاسداران تهیه و تنظیم شده است، ضمن تشریح استعداد گردانهای رزمی و احتیاط و نحوه گسترش آنها در خطوط پدافندی ۸ منطقه عملیاتی در جبهه های جنوب، تصریح شده که باوجود حضور ۹۶ گردان (۷۲ گردان از ارتش و ۲۴ گردان از سپاه پاسداران) در منطقه ای در حدفاصل چنگوله تا خسروآباد، برای ایجاد یک پدافند متعادل در منطقه جنوب، نیاز به ۱۳۸ گردان (۱۱۴ گردان رزمی و ۲۴ گردان احتیاط) می باشد. در این نامه همچنین درخصوص استعداد موجود توپخانه اعلام شد: «درحالحاضر، در خطوط پدافندی ذکرشده، استعداد توپخانه شامل ۱۹ گردان است که به هیچوجه تکاپوی تأمین آتش و نیاز یگانهای در خط را نمیکند»^(۲) و برای پوشش آتش و تقویت خطوط پدافندی به ۱۰ گردان دیگر توپخانه نیاز است.»^(۳)

ص: ۴۶۲

۱- ۲۸. سند شماره ۴۰۳۸۸۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه کربلا به کلیه یگانهای مستقر در منطقه فاو، ۲۷/۲/۱۳۶۵.

۲- خطوط پدافندی هشتگانه که درمجموع به طول ۵۴۰ کیلومتر بود عبارتاند از: ۱. منطقه چنگوله تا رودخانه میمه ۲. رودخانه میمه تا تلمبه خانه شرهانی ۳. تلمبه خانه شرهانی تا رقبایه ۴. رقبایه تا تنگه جزابه ۵. تنگه جزابه تا هورالعظیم ۶. جاده سیدالشهدا تا شمال آبگرفتگی ابرویی ۷. آبگرفتگی ابرویی تا جنوب جاده خرمشهر - شلمچه ۸. جنوب جاده خرمشهر - شلمچه تا خسروآباد.

۳- ۲۹. سند شماره ۱۶۹۱۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۳ قرارگاه عملیاتی جنوب به فرماندهی نراجا (معاونت عملیات)، ۲۷/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۱. امروز، نیروهای گردان حضرت رسول(ص) خوی(۱) در جریان عملیات ایذایی در منطقه عملیاتی والفجر ۲ (منطقه عمومی پیرانشهر و حاج عمران)(۲) تلفات و خساراتی به نظامیان دشمن وارد کرد و غنائمی از آنان به دست آوردند. همچنین در جریان اجرای مؤثر آتش واحدهای توپخانه دوربرد خودی در مناطق زمینانکوه و شرهانی خساراتی به دشمن وارد شد.

واحد طرح و عملیات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به نقل از فرمانده گردان حضرت رسول(ص) درباره جزئیات این عملیات گزارش داد: گردان حضرت رسول(ص) خوی که به تازگی به حوزه عملیاتی تیپ ۱۱۰ شهید بروجردی سپاه پیوسته است، مأموریت یافت تا در منطقه عملیاتی والفجر ۲ از محور شهید صدر علیه نیروهای متجاوز عملیات ایذایی انجام دهد. به همین منظور نیروهای این گردان در اولین ساعت بامداد امروز، به مواضع عراقی ها یورش بردند. در این درگیری که ۴ ساعت به طول انجامید تعداد ۲۰۰ نفر از نیروهای دشمن کشته یا زخمی شدند. از نیروهای خودی نیز ۸۵ نفر شهید یا مجروح شدند و ۸ قبضه تیربار گیرینف، ۹ قبضه آر.پی.جی، ۵۰ قبضه مسلسل کلاشینکف و تعدادی بیسیم به غنیمت نیروهای خودی درآمد.(۳)

همچنین برپایه گزارشی از جبهه شمال غرب، به دنبال افزایش حجم تردد ۲۰ دستگاه ایفای دشمن در یال ارتباطی زمینانکوه - برددکان و تجمع نیروهای عراقی، واحد توپخانه خودی با اجرای آتش، خساراتی را به دشمن وارد و یک انبار مهمات آن را منهدم کرد.(۴) در جبهه های جنوب نیز از جمله در مناطق شلمچه، ابوالخصیب، کوتزین، رأسالخیل، جنوب شرقی پاسگاه زید و منطقه قشله محل تجمع نیروهای عراقی به شدت گلولهباران شد. در جبهه میانی هم در منطقه شرهانی یک قبضه توپ عراقی منهدم گردید.(۵)

۲. در حملات هوایی امروز عراق، یک قرارگاه ارتش جمهوری اسلامی، ۲ پل ارتباطی و تأسیسات جزیره خارک هدف قرار گرفتند که در نتیجه آن تعدادی شهید یا مجروح شدند. امروز همچنین یک فروند هواپیمای عراقی در جبهه حاج عمران سقوط کرد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، ساعت ۱۵:۰۶ امروز، در جریان پشتیبانی هوایی دشمن از عملیات نیروهای پیادهاش در منطقه مهران، قرارگاه لشکر ۸۴ خرماآباد ارتش جمهوری

ص: ۴۶۳

۱- استعداد گردان حضرت رسول(ص) خوی از اکراد وفادار به انقلاب اسلامی بودند که تحتامر سپاه پاسداران، با هدف مقابله با اقدامات ضدانقلاب در شهر خود یا شهرهای همجوار به کار گرفته می شدند و بنا به اقتضا برای عملیات ایذایی محدود علیه دشمن بعثی نیز انجام وظیفه می کردند.

۲- در این عملیات ۲ گروهان نیروی پیاده از گردان حضرت رسول(ص) و یک گروهان ادوات شرکت داشتند. [سند شماره ۳۶۱۷۷۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ارومیه، ۴/۲/۱۳۶۵]

۳- ۳۰. سند شماره ۳۹۷۵۵۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات سپاه پاسداران خوی به طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۳۰/۲/۱۳۶۵.

۴- ۳۱. سند شماره ۹۶۶۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد سپاه دوم شمال به ستاد مرکزی سپاه، ۲۹/۲/۱۳۶۵.

۵-۳۲. سند شماره ۱۰۸۷۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی اطلاعات سماجا ۲ به نراجا، ۲۹/۲/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۱۳۹۷۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی اطلاعات سماجا ۲ به نراجا، ۳۰/۲/۱۳۶۵.

اسلامی در منطقه صالحآباد بمباران شد که یک افسر، ۳ درجه‌دار و ۴ سرباز شهید و ۲ سرباز دیگر مجروح شدند.^(۱) همچنین بنا بر گزارش استانداری ایلام پل میمه (واقع در ۱۲ کیلومتری شمال غرب دهلران) دو بار (ساعت ۱۱:۴۰ و ۱۴:۱۵) هدف بمباران قرار گرفت. یکی از این بمبارانها با بمبه ای خوشه‌ای و تخریبی انجام شد که موجب جراحت ۹ تن از رزمندگان و ایجاد خساراتی در پل شد. پل ارتباطی جمجانب نیز در منطقه دهلران بمباران شد و خساراتی به آن وارد آمد.^(۲) در بمباران دوم، دشمن محور تدارکاتی این منطقه در مسیر ایلام - مهران را هدف قرار داد که در نتیجه آن راه مواصلاتی محور مهران - دهلران قطع شده و تحتکنترل نیروهای دشمن قرار گرفت و به نیروهای ۲ گردان از لشکرهای ۸۴ خرماآباد و ۲۱ حمزه ارتش صدمات و تلفاتی وارد آمد.^(۳)

فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق نیز اعلام کرد امروز، خلبانان هوانیروز ۴۰۱ مأموریت و نیروی هوایی علاوه بر بمباران جزیره خارک در ساعت ۱۱:۵۸ (به وقت محلی) و به آتشکشدن تأسیسات نفتی، جمعاً ۱۴۵ مأموریت رزمی انجام و تلفات و خساراتی را به ایرانیان وارد آوردند.^(۴) دفتر فرماندهی نیروی دریایی سپاه ضمن تأیید خبر حمله هوایی گفت: بمبه ۱ در سمت جنوب شرقی داخل آب ریخته شد و هیچگونه خسارات جانی و مالی دربرداشت.^(۵)

همچنین ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی امروز، در اطلاعیه نظامی شماره ۲۴۷۳ اعلام کرد که یک فروند هواپیمای جنگنده عراقی ساعت ۸:۱۵ در جبهه حاج عمران هدف آتش پدافند هوایی رزمندگان قرار گرفت و سقوط کرد.^(۶)

۳. گروههای ضدانقلاب در کردستان و آذربایجان غربی، همچنان با اقداماتی نظیر اجرای کمین در جاده‌های بین شهری و مینگذاری ضمن تحمیل تلفات به رزمندگان، منطقه را دستخوش ناامنی قرار داده‌اند. همچنین این گروهها با تشکیل دادگاههای محلی درصدد رسیدگی به شکایات مردم برآمده‌اند.

بنا به گزارش واحد اطلاعات سپاه پیرانشهر، ساعت ۲۱:۳۰، دو دستگاه آمبولانس در جاده پیرانشهر - نقده به کمین ضدانقلابیون هیز قندیل افتاد که در نتیجه یک دستگاه آمبولانس منهدم، ۲ نفر شهید و یک نفر مجروح شدند.^(۷)

در حادثه دیگری در حدفاصل پایگاههای هوارابی و خالدآباد، یک دستگاه آمبولانس و یک دستگاه تویوتای سپاه حامل مهمات به کمین ضدانقلاب برخوردند که راننده آمبولانس موفق به فرار از منطقه کمین شد و ۲ اتومبیل مذکور را افراد ضدانقلاب به آتش کشیدند.^(۸) در مریوان، عناصر ضدانقلاب در دو نقطه جاده زداب علیه اتومبیل حامل فرماندهی سپاه سروآباد و فرماندهی گردان ضربت، اجرای کمین کردند که در نتیجه این کمین، یکی از آنها از ناحیه پا

ص: ۴۶۴

۱- ۳۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۹، ۲۸/۲/۱۳۶۵، ص ۱۰، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۷/۲/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۴۰۳۸۰۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از استانداری ایلام به نخستوزیر، ۲۷/۲/۱۳۶۵.

۲- ۳۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۹، ۲۸/۲/۱۳۶۵، ص ۶، تهران - خبرگزاری جمهوری

اسلامی، ۲۷/۲/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۸۳۷۹۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی سپاه ایلام به دفتر فرماندهی سپاه پاسداران، ۲۷/۲/۱۳۶۵.

۳-۳۵. سند شماره ۴۰۳۸۰۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۴-۳۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۹، ۲۸/۲/۱۳۶۵، ص ۵، رادیو صوتالجماهیر، ۲۷/۲/۱۳۶۵.

۵-۳۷. سند شماره ۱۴۳۶۶۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی نیروی دریایی سپاه پاسداران به دفتر فرماندهی کل سپاه، ۲۷/۲/۱۳۶۵.

۶-۳۸. روزنامه کیهان، ۲۸/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۷-۳۹. سند شماره ۴۰۳۸۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات سپاه پاسداران پیرانشهر به قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۲۸/۲/۱۳۶۵.

۸-۴۰. سند شماره ۴۰۳۸۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به رکن ۳ ژاجا، ۲۸/۲/۱۳۶۵.

و دیگری از ناحیه کمر مجروح شدند.^(۱) همچنین ۲ نفر از کارمندان دانشگاه ارومیه که از مسیر یادشده عازم جبهه مریوان بودند در کمین عناصر حزب دمکرات افتادند که یکی شهید و دیگری مجروح شد.^(۲)

در منطقه سردشت هم ۴ نفر از افراد یک واحد گشتی پاسگاه میرآباد، هنگام انجام وظیفه در مسیر زیرونیه، بر اثر برخورد با مین مجروح شدند.^(۳)

سپاه ارومیه نیز اعلام کرد چتهایی از حزب دمکرات هنگام رفتن به عراق در چندین مورد به پایگاه چاووش محال باراندوز تیراندازی کردند که بر اثر اقدام متقابل نیروهای ارتش، یک نفر از آنها کشته شد. در پی این حادثه حزب مذکور با قطع برنامه‌های عادی خود در رادیو دمکرات، رزمندگان را تهدید به مقابله مثل کرد.^(۴)

از سوی دیگر ستاد سپاه پاسداران ناحیه سنندج در مورد فعالیت جدید و اقدام تبلیغاتی گروه‌های ضدانقلاب کومله و دمکرات که به تازگی خارج از قواعد قانونی و حاکمیتی و با بیاعتنایی به دستگاه‌های قضایی دولت در شهرها، به نحوی نقش شورای حل اختلاف را با هدف رسیدگی به شکایت مردم در منطقه ایفا میکنند، هشدار داد. این ستاد همچنین اعلام کرد که در فصل بهار که فصل کشاورزی است مردم بر سر زمینها با همدیگر مشاجره یا درگیری مسلحانه دارند و اغلب به ارگانهای دولتی شکایت کرده، ولی به شکایتهای آنها رسیدگی نشده است، به همین دلیل آنها به ناچار شکایت خود را نزد عناصر ضدانقلاب می‌برند. در این خصوص دست‌هایی ویژه از چتهای ضدانقلاب دمکرات و کومله که به گروه‌های ۵ نفره تقسیم شده‌اند خود را تنها مجری عدالت در منطقه نشان داده و دستگاه‌های قضایی منطقه را فاقد قدرت و عدالت در رسیدگی به دعاوی مردم معرفی میکنند و از طریق رسیدگی سریع به شکایتهای مردم آنها را جذب خود میکنند و این همان فرصتی است که ضدانقلاب انتظارش را دارد.^(۵)

علاوه بر اقدامات مذکور برخی گزارشها حاکی است عناصر گروهک کومله با پخش اعلامیه و شعارنویسی، جوانان را به خودداری از انجام خدمت سربازی ترغیب و تشویق کرده‌اند.^(۶)

۱. نیروهای پیشمرگ کرد عراقی ضمن دفع حمله نیروهای ارتش عراق به منگیش و قصبه باگیرا و نیز حمله به یک قرارگاه نظامی در منطقه زاویت (شرق شهر دهوک) تلفات و خساراتی به نظامیان عراقی تحمیل کردند. این درگیریها در محافل رسانهای غرب بازتاب داشت.

شوکت بارزانی نماینده حزب دمکرات کردستان عراق، در گزارشی به فرمانده گردان ۱ تیپ ۳ نوه‌د ضمن اشاره کوتاه به حمله سه روز قبل پیشمرگان کرد (شاخه ۱ حزب دمکرات) به بخشداری منگیش و قصبه باگیرا و تصرف مواضع مذکور گفت: «با توجه به اهمیت فوق‌العاده مهم منطقه منگیش، طی ۲۴ ساعت اخیر (۲۶ و ۲۷/۲/۱۳۶۵)، نیروهایی از گارد ریاست جمهوری

ص: ۴۶۵

- ۲- ۴۲. سند شماره ۱۴۳۳۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) (دفتر نمایندگی امام) به ستاد مرکزی سپاه (دفتر سیاسی نمایندگی امام)، ۴/۳/۱۳۶۵، ص ۳.
- ۳- ۴۳. سند شماره ۴۰۳۸۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه سردشت به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۲۷/۲/۱۳۶۵.
- ۴- ۴۴. سند شماره ۳۶۱۷۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی سپاه ارومیه به دفتر فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۴/۳/۱۳۶۵.
- ۵- ۴۵. سند شماره ۴۰۳۹۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد سپاه ناحیه سنندج به قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۲۷/۲/۱۳۶۵.
- ۶- ۴۶. سند شماره ۳۱۴۲۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۲۷/۲/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۳۱۴۵۵۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۲۸/۲/۱۳۶۵.

و جاشهای عراقی با استفاده از کاتیوشا و زرهپوشها به (گلیزویت) با هدف تصرف مناطق آزادشده یورش آوردند که با حمله متقابل نیروهای پیشمرگ روبه رو شدند. در نتیجه نبرد بسیار سنگینی که چند ساعت به درازا کشید و در آن از انواع مختلف اسلحه استفاده شد، خسارتهای سنگینی بر دشمن وارد آمده و نیروهای دشمن ضمن بر جای گذاشتن تعداد زیادی کشته و مجروح، متواری شدند. نیروهای ما تحرکات دشمن را از سوارهتوکا تا گلیزویت با دقت تمام تحت نظر دارند.» (۱)

همچنین به گزارش اطلاعات نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی، «گروهی از پیشمرگان حزب مذکور، قرارگاه ارتش خلقی و قرارگاه جاشهای استخدای ارتش رژیم بعث عراق به رهبری علی شعبان در منطقه زاویه از توابع شیخان استان موصل را مورد حمله قرار داده و ضمن تحمیل تلفات، همگی سالم منطقه را ترک کردند.» (۲)

شایان ذکر است که حمله پیشمرگان در روز ۲۴/۲/۱۳۶۵ و تلاش امروز آنها در دفع تهاجم قوای بعثی در محافل رسانهای بازتاب ویژهای داشت. مفسر روزنامه گاردین نتیجه و دستاورد عملیات مذکور را عامل تعیینکننده در جنگ ایران و عراق دانست. رادیو دولتی لندن در گزارشی به نقل از منابع کرد، عملیات نیروهای کرد در شهر منگیش در نزدیکی موصل را یک هدف مهم نظامی دانست و سپس با اشاره به موفقیت آنها در به محاصره درآوردن شهر دهوک عراق، علت اهمیت این اقدام را نزدیکی بزرگراه بین المللی خط لوله نفت عراق به ترکیه اعلام کرد. (۳)

آشویتدپرس در انعکاس عملیات کردهای عراقی گزارش داد: دولت عراق درحالی ادعا کرد که نیروهایش این منطقه را از وجود شورشیان ضد دولتی پاک کردهاند که مسعود بارزانی رهبر ایلاتی کرد در بیانیهایش به کنترل ۱۰۰۰۰ کیلومتر مربع از نواحی شمال عراق اشاره کرده است. این خبرگزاری به نقل از بیانیه حزب دمکرات کردستان عراق خاطرنشان کرد: «نیروهای کرد منطقه ای به وسعت ۵۰۰ کیلومتر مربع در شمال عراق را آزاد کردند و ۸۰۰ سرباز عراقی را به اسارت درآوردند و عملیات در استان دهوک هنوز ادامه دارد و پیشمرگان موفق شدند ۲ دستگاه تانک، ۳ دستگاه نفربر زرهی، چندین قبضه ضد هوایی و مقادیری مهمات غنیمت بگیرند.» (۴)

روزنامه گاردین همچنین در تحلیلی درباره تأثیر عملیات اخیر کردهای معارض عراق نوشت: سلاح جدیدی در توان جنگ خلیج فارس وارد عمل شده است. حزب دمکرات کردستان (عراق) برای اولین بار مجهز به پیشرفتهترین سلاحهای تأمینشده از سوی ایران و سوریه، در مصاف با ارتش عراق به پیروزیهایی رسیدهاند به طوریکه شهر منگیش در نزدیکی موصل را تصرف و شهر دهوک را که از شهرهای مهم است به محاصره درآوردند و در نزدیکی لوله نفتی عراق به ترکیه قرار گرفتهاند. گاردین در ارزیابی عملیات کردها افزوده است: «اگر کردها بتوانند کنترل این جاده ارتباطی عراق با جنوب و نیز کنترل خطوط لوله نفتی را به دست بگیرند یا حداقل به آن خساراتی وارد آورند، عامل تعیینکنندهای وارد جنگ خلیج فارس خواهد شد، زیرا آنها

ص: ۴۶۶

۲- ۴۸. سند شماره ۱۰۸۷۷۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات سماجا به اطلاعات نراجا، ۸/۳/۱۳۶۵.

۳- ۴۹. روزنامه رسالت، ۳۰/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۴- ۵۰. روزنامه کیهان، ۲۸/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

توانستند یک‌چهارم از ارتش عراق که می‌تواند با ایران بجنگد را به خود مشغول دارند.»

پیش از این، تاکتیک کردها ترک شهرها در برابر ارتش عراق بود، ولی درحالحاضر مناطق زیادی از شمال عراق را در کنترل دارند و اگر بخواهند به این عملیات ادامه دهند، باید منتظر واکنش ترکیه باشند.^(۱)

۱. در ادامه عزیمت رزمندگان به مناطق جنگی، امروز، کاروانهای رزمی و تخصصی از ۱۵ شهر استانهای مختلف کشور و گروهی از مجاهدین عراقی راهی جبهه ها شدند.

از گنبد کاووس گروهی از برادران عضو بسیج، تعدادی از نیروهای فنی مهندسی شهرداری ایزه همراه با ۵ دستگاه ماشینآلات سبک و سنگین، یک گردان رزمی از شهرستان سلماس، گروهی از نیروهای آموزش دیده عضو سپاه پاسداران شهرستان نوشهر، اولین گروه متخصص از کارکنان به زیستی استان تهران، از کرج ۱۶۰ نفر نیروی فنی تخصصی کارخانجات و ادارات، گروهی از نیروهای داوطلب مردمی شهرهای نورآباد دهقان، فردوس، قم، دره و جهادگران فنی با مهارتهای مختلف از جمله جوشکار، مکانیک، راننده وسایل سنگین و نیروهای خدماتی از دامغان عازم جبهه های نبرد شدند.^(۲)

همچنین ۲ گروهان از نیروهای داوطلب آموزش و پرورش استان باختران و گروهی از مجاهدین عراقی در میان بدرقه خانوادهایشان از شهرستان قم رهسپار جبهه ها شدند. به نوشته روزنامه رسالت همزمان با عزیمت رزمندگان به جبهه ها، معدنکاران اداره کل معادن و فلزات استان اصفهان ۱۱,۱۰۰,۰۰۰ ریال، جمعیت هلالاحمر شهرستان رودسر ۲۰۰ میلیون ریال، دانشآموزان و فرهنگیان تنکابن و رامسر ۲ کامیون و ۳ وانتبار و کارکنان و کارگران نساجی بابکان شهرستان آمل مقادیری خواربار، پوشاک، پتو، چوب، تانکر و کلمن آب، مواد پاککننده، کمد بایگانی، لوازم صوتی و نوشتافزار، روستاهای شهرستان لاهیجان، لنگرود، بخشهای چابکسر چاچلای و داماش درمجموع ۸۰ میلیون ریال هدایای خود را به جبهه فرستادند. دانشآموزان شهرستان سنقر از توابع باختران ۱,۲۰۰,۰۰۰ ریال وجه نقد به ستاد پشتیبانی جنگ جهاد سازندگی اهدا کردند؛ ضمن آنکه ازسوی اهالی چند روستای سنقر ۵/۱ تن ماست، مقادیری چای، قند، صابون و برنج اهدا شد. دانشآموزان مدارس سه روستا از توابع اسلامآباد ۳۰,۰۰۰ ریال وجه نقد و مقادیر هدایای غیرنقدی اهدا کردند.^(۳)

سازمان انتقال خون ایران اعلام کرد مردم تهران سال گذشته ۴۸۸۹۵۶ واحد خون، برای استفاده مجروحان جنگ تحمیلی و بیماران نیازمند اهدا کردند.

بنابر اعلام روابط عمومی سازمان انتقال خون ایران در تهران، هموطنان فداکار و ایثارگر در طول سال گذشته مقدار ۱۷۵۲۹۹ واحد (کیسه) خون اهدا کردهاند که مقدار ۱۱۱۵۳۵ واحد از این خونها در مراکز سازمان و ۶۳۷۶۴ واحد در واحدهای سیار مستقر در نمازجمعه و دعای کمیل و میادین سطح شهر و نیز واحدهای اعزامی به کارخانجات و مؤسسات و مراکز دولتی و غیردولتی اهدا شده است.

روابطعمومی سازمان انتقال خون ایران در ادامه اطلاعیه خود اعلام کرد:

۱- ۵۱. روزنامه ابرار، ۳۰/۲/۱۳۶۵، ص ۱.

۲- ۵۲. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۸/۲/۱۳۶۵، ص ۱۱.

۳- ۵۳. روزنامه رسالت، ۲۸/۲/۱۳۶۵، صص ۴ و ۶.

اقتدار ملت برای حمایت از پیکارگران حق علیه باطل در سراسر کشور سال ۱۳۶۴ به مراکز سازمان انتقال خون ایران مراجعه و با اهداء ۴۸۸۹۵۶ واحد (کیسه) خون خود پشتیبانی خود را از رزمندگان اسلام اعلام کردند.^(۱)

۲. نماینده ایران در یونسکو ضمن محکومکردن عراق در استفاده از سلاح شیمیایی و نقض قوانین بین المللی در بمباران شهرها و مناطق غیرنظامی به ادعای صلحطلبی این رژیم پاسخ داد.

رضا فیض امروز در صدویستوچهارمین اجلاس شورای اجرایی یونسکو^(۲) سخنرانی کرد. وی در این اجلاس به سخنان نماینده رژیم عراق که در توجیه به کارگیری سلاح شیمیایی مدعی شده بود عراق خواهان صلح است و در برابر تجاوز ایران به هر وسیله از مرزهای خود دفاع مشروع خواهد کرد، چنین پاسخ داد: استفاده رژیم عراق از سلاح شیمیایی اکنون بر کسی پوشیده نیست و استفاده از این سلاح از طرف کنوانسیون ژنو ممنوع اعلام شده و دراینزمینه شرطی گذاشته نشده است و رژیم عراق در فاصله ماه دسامبر ۱۹۸۰ تا ماه می ۱۹۸۴ (آذر ۱۳۶۰ تا اردیبهشت ۱۳۶۵) بیش از پنجاه بار از این سلاح مخوف استفاده کرده و اکنون هم طبق گزارشهای مأموران سازمان بین المللی از این سلاح استفاده میکند.

وی در ادامه به بی توجهی رژیم بعث عراق به قطعنامه کنوانسیون عمومی یونسکو در صوفیه مبنی بر احترام دو طرف به قراردادهای بین المللی، اشاره کرد و گفت: رژیم عراق با تحقیر این قوانین اقدام به بمباران شهرها و مناطق غیرنظامی کرد. وی همچنین خواستار پیگیری پیشنهاد ایران درباره بررسی تأثیر سلاح شیمیایی به کاررفته از سوی عراق بر انسان و محیط زیست در دستور کار اجلاس شد. نماینده ایران در یونسکو در پایان سخنرانی خود اظهار کرد: نباید اجازه داد در جهان رسم شود که دولتی تجاوز کند و به هر جنایتی روی آورد و پس از مشاهده مقاومت دلاورانه ملت قربانی تجاوز، متجاوز در اوج ضعف و ذلت فریاد کمک بزند و خود را مظلوم و مظلوم قهرمان را متجاوز نشان دهد.^(۳)

۱. معاون پارلمانی وزارت برنامه بودجه عمدهترین تأثیر کاهش درآمدهای ارزی در پی کاهش به ای نفت را رکود و توقف تولید در بخش صنعتی، کاهش منابع ریالی، کمشدن هزینه های عمرانی، بیکاری شرکتهای پیمانکاری و پاینآمدن سطح اشتغال در کشور برشمرد.

در مقاله تحلیلی امروز روزنامه کیهان موضوع وضعیت خاص صنایع در سال جاری، موردبررسی قرار گرفت. درهمینزمینه، مرتضی الویری معاون پارلمانی وزارت برنامه بودجه، با توجه به کاهش به ای نفت و تأثیر آن بر اقتصاد کشور خاطرنشان کرد: کاهش قیمت نفت به طور مستقیم و غیرمستقیم موجب کاهش درآمدهای دولت می شود، زیرا به ازای ارزی که بابت فروش نفت به بانک مرکزی

ص: ۴۶۸

۱-۵۴. همان، ص ۶.

۲- برگزاری این اجلاس از ۱۰ روز قبل (۱۷/۲/۱۳۶۵)، شروع شده بود.

۳-۵۵. روزنامه رسالت، ۳۰/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

واریز می شود، خزانهداری کل اجازه پرداخت ریال پیدا میکند، حال با کاهش درآمد ارزی از یکسو و کاهش برابری دلار از دیگر سو، ما با یک کاهش مضاعف در درآمد ریالی به دستآمده از نفت روبه رو خواهیم بود، به ویژه آنکه صادرات غیرنفتی ما در سالهای اخیر فقط ۳ درصد از درآمد ارزی ما را تشکیل داده، ازاینرو کاهش به ای نفت به میزان پنجاه درصد، مشکلات فراوانی را به بار خواهد آورد.

وی همچنین درباره تأثیر زیانبار کاهش درآمد دولت افزود: «وقتی درآمد ریالی دولت کاهش یابد مجبوریم که از هزینه های جاری و عمرانی بکاهیم تا میزان درآمدها با هزینهها برابری کند.» الویری درمورد تأثیر نامطلوب کاهش درآمد ارزی بر سطح اشتغال نیز گفت: اگر مسئله صرفهجویی در هزینه های عمرانی برای مقابله با کاهش درآمدهای ارزی پیاده شود این کار منجر به بیکاری شرکتهای پیمانکاری خواهد شد. باید بگویم که در ازای کاهش یکمیلیارد تومان هزینه های عمرانی حدود ۶۷۰۰ نفر بیکار خواهند شد. ضمن آنکه با کاهش هزینهها، زمان اجرای پروژهها طولانی می شود که این خود افزایش تورم را در پی دارد. وی با اظهار تأسف خاطر نشان کرد که دلار نفتی مانند مواد مخدر به همه نسوج و اعضای سیستم اقتصادی راه یافته است و برای گریز از آن باید اقتصاد کشور از وابستگی به دلارهای نفتی رهاشده شود.^(۱)

۲. ایران حمایت خود را از سوریه در قبال تهدیدات امریکا و رژیم اشغالگر قدس اعلام کرد و سوریه نیز با مهمشمردن روابطش با ایران، عراق را آغازگر جنگ دانست و تصریح کرد که تهران هیچ چشمداشتی به خاک عراق ندارد.

در پی تهدیدات اخیر امریکا و رژیم اشغالگر قدس مبنی بر احتمال حمله نظامی به کشور سوریه، وزارت امور خارجه ایران در حمایت از سوریه بیانیهای صادر کرد. در قسمتی از این بیانیه آمده است: «وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران ضمن محکوم نمودن اینگونه تحریکات سیاسی، تبلیغی و خصمانه ... حمایت قاطع جمهوری اسلامی ایران را از کشور برادر سوریه و مقابله با توطئههای امریکا و رژیم اشغالگر قدس اعلام داشته و خاطرنشان میکند متأسفانه عدم عکسالعمل مناسب و سریع از سوی کشورهای عربی و اسلامی در محکوم نمودن تجاوز نظامی اخیر امریکا به کشور مسلمان لیبی، امریکا را در زمینه تجاوز و حمله به دیگر کشورهای اسلامی گستاخر نموده است.»^{(۲)(۳)}

ص: ۴۶۹

۱- ۵۶. روزنامه کیهان، ۲۷/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۲- به گزارش یونایتد پرس روزنامههای کویت و امارات متحده عربی نوشتند: «گزارش محرمانهای پیرامون طرح اسرائیل برای حمله به سوریه در لبنان به دست آوردهاند. روزنامه الاتحاد نوشت: اسرائیل ۲۷۰۰۰ سرباز و ۱۸۰۰ تانک برای تهاجم بسیج کرده است. این تهاجم تحت نظارت افسران ارشد نظامی امریکا صورت میگیرد. اسرائیل همچنین نیروهای مسلح خود را از سه هفته پیش، به حال آمادهباش در آورده است. به نوشته الاتحاد هدف سیاسی این حمله از بین بردن نقش سوریه در لبنان، متوقف کردن عملیات مقاومت ملی لبنان علیه اسرائیل و وادار کردن سوریه به پذیرش مذاکرات دوجانبه برای برقراری صلح در خاورمیانه [غرب آسیا] است.» [روزنامه اطلاعات، ۲۸/۲/۱۳۶۵، ص ۱۲]

۳- ۵۷. روزنامه اطلاعات، ۲۸/۲/۱۳۶۵، ص ۲۰.

به گزارش واحد مرکزی خبر از بیروت، حافظ اسد رئیس جمهور سوریه، در گفتوگویی با هیئت دفتر دائمی اتحادیه حقوقدانان عرب - که در مجله لبنانی الشراع به چاپ رسیده - روابط کشورش با جمهوری اسلامی ایران را نه تنها برای سوریه، بلکه برای تمامی اعراب بسیار مهم دانست. حافظ اسد با اشاره به جنگ تحمیلی عراق و ایران اعلام کرد: «امروز، جنگ میان ایران و عراق نمی باشد بلکه جنگی است میان ایران و رژیم حاکم بر عراق که تجاوز را علیه ایران آغاز نموده است.» وی افزود: «ایران چشمداشتی نسبت به سرزمین عراق ندارد و در صورت سرنگونی رژیم صدام ایران تمامی نیروهای خود را از سرزمین عراق خارج خواهد ساخت.» وی در این زمینه تأکید کرد که جمهوری اسلامی ایران به هیچ سرزمین عربی چشمداشتی ندارد.

حافظ اسد درباره استقبال مردم برای حضور در جبهه ها و نیز شرط ایران برای پایان جنگ افزود: «ایران دارای یک اجتماع اسلامی است که براساس فقه شیعه از ولایتفقیه پیروی میکنند، لذا وقتی امام خمینی فرمان میدهد که جنگ تنها با سقوط صدام خاتمه مییابد مردم از این دستور پیروی نموده و امکان بازگشت از آن نیست. ... [فقط] در یک صورت ممکن است که ایران از تصمیم خود منصرف شده و آن زمانی است که عراق در سوریه ادغام شود و من اطمینان دارم که ایرانیان طمع به خاک عراق نداشته و فقط صدام را مجازات خواهند کرد.» (۱)

۳. یکصدوشصتوپنج واحد مسکونی به مهاجران جنگ تحمیلی در استان ایلام واگذار شد.

به گفته مسئول واحد اسکان بنیاد مهاجرین جنگ تحمیلی استان ایلام، ۱۶۵ واحد مسکونی برای اسکان مهاجران جنگی در شهرهای دهلران، درهشهر، مورموری و آبدانان در طول سال گذشته، به خانوادههای مهاجر واجد شرایط واگذار شد. همچنین در سال جاری، حدود ۴۰ هکتار دیگر زمین در سایر نقاط این استان خریداری شد که به تدریج در اختیار مهاجران قرار خواهد گرفت.

خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از این مقام مسئول گفت: در سال جاری، برای ۵۵۰ خانوار مهاجر در استان ایلام برنامههایی با هدف واگذاری واحد مسکونی یا زمین برای احداث مسکن در دست اجرا است. (۲)

۱. به نوشته روزنامه کویتی السیاسه، شاه حسین اردنی اقداماتی را برای میانجیگری بین سوریه و عراق و با هدف برقراری روابط بین این دو کشور آغاز کرده است.

این روزنامه به نقل از منابع مطلع اضافه کرد که شاه حسین در جریان گفتوگوهای خود با حافظ اسد، ضرورت آشتی بین دمشق و بغداد را خاطرنشان کرده است. اسد نیز به نوبه خود از تبلیغات عراق علیه رژیم سوریه شکایت کرده و شاه اردن متعهد شده است که برای توقف این تبلیغات اقدام کند.

ص: ۴۷۰

السیاسه همچنین افزود سفر چهار روز قبل (۲۳/۲/۱۳۶۵)، شاه حسین به عراق در همین چارچوب انجام گرفته است. این درحالی است که صدام رئیس جمهوری عراق، باوجود اتهام به سوریه به ویژه درمورد حمایت این کشور از ایران، با اقدام شاه حسین موافق بوده است. (۱)(۲)

۲. وزیر امور خارجه مصر خواهان برقراری آتشبس در جنگ ایران و عراق شد. رئیس دایره سیاسی سازمان آزادیبخش فلسطین، ایران را متهم به جنگافروزی کرد. نماینده عراق در یونسکو خواستار محکومیت ایران ازسوی این سازمان شد.

عصمت عبدالمجید وزیر امور خارجه مصر در گفتوگو با روزنامه النهارالعربی و الدولی (چاپ بیروت) تأکید کرد که این کشور از رژیم عراق در جنگ با ایران سرسختانه حمایت میکند و کشور متبوعش به شدت دستاندرکار افزایش قدرت عراق است. وی افزود: «مصر تمایل عراق را برای فیصله‌دادن به جنگ ایران به نحوی صلح‌آمیز میستاید! و بار دیگر خواستار برقراری فوری آتشبس است.» ۶۱

از سویی فاروق رئیس دایره سیاسی سازمان آزادیبخش فلسطین نیز روابط میان این سازمان و عراق را درحال گسترش دانست و ایران را به لجبازی و اتخاذ مواضع سرسختانه در قبال مسئله پایان جنگ متهم کرد. وی ضمن حمایت از صدام خاطرنشان کرد که ایران به اشغال بخشهایی از خاک عراق ادامه میدهد. (۳)

نماینده عراق در یونسکو از رئیس این سازمان فرهنگی، علمی و تربیتی وابسته به سازمان ملل خواست جنگ ایران و عراق را محکوم کند و از دولت تهران بخواهد تا با حکومت بغداد پشت میز مذاکره بنشیند. ضمن آنکه وی این مسئله را در دستور کار روز اجلاس آینده یونسکو بگنجانده. (۴)

۳. فعالان سیاسی گروههای ملی، پس از نشست و گفتوگوهای طولانی با صدور بیانیهای تشکل سیاسی جدید موسوم به "جمعیت دفاع از آزادی و حاکمیت ملت ایران" را در ایران تشکیل دادند.

بولتن اخبار روزانه امروز، اقدام به انتشار تصویری از نشریه جبهه ملیون ایران (شماره ۸۲ - فروردینماه ۱۳۶۵) کرد. در بخشی از متن اعلامیه‌ای که این گروه به مناسبت تأسیس جمعیت دفاع از آزادی و حاکمیت ملت ایران انتشار داده‌اند، چنین آمده است: «همیهان عزیز، با

ص: ۴۷۱

۱- یادآوری می شود که در ماه اوت سال ۱۹۸۵ (مردادماه ۱۳۶۴)، اجلاس فوقالعاده سران عرب در دارالبیضا، کمیسونی را برای نزدیککردن دیدگاههای عراق و سوریه ایجاد کرد، این کمیسیون موفق شد ملاقاتی را بین مسئولان امنیتی دو کشور ترتیب دهد، ولی این ملاقات پیگیری نشد. به تازگی سوریه، عراق را متهم ساخته که عامل سوءقصد‌ها و انفجارات در سوریه بوده، انفجاراتی که موجب کشتهشدن ۱۴۴ و مجروحشدن ۱۴۹ شهروند سوری شد.

۲- ۶۰. همان، ص ۲۰.

۳-۶۲. روزنامه رسالت، ۲۸/۲/۱۳۶۵، ص ۱۲.

۴-۶۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۹، ۲۸/۲/۱۳۶۵، ص ۱۷، رادیو اسرائیل، ۲۷/۲/۱۳۶۵.

احساس مسئولیت در این موقعیت حساس از عصر کشورمان گروهی از علاقه‌مندان به ایران و اسلام و پویندگان طریق حقیقت و ایمان، مصمم شده‌اند برای نجات و اعتلای کشور علیرغم مشکلات موجود به تأسیس جمعیتی علنی و قانونی اقدام نمایند. ... با این امید و انتظار که جمعیت در دستیابی به اهداف خود از طریق ایجاد جامعهای باز توفیق یابد و از عنایت و حمایت کلیه علاقه‌مندان به این مرزوبوم به رهنمندی برخوردار گردد، تأسیس جمعیت اعلام می‌شود. باشد که با این تلاش روزنهای به سوی آزادی گشوده شود و با برخورداری از این نعمت کمال‌آفرین الهی حاکمیت ملت که همان خلافت خدا است تحقق یابد.

شورای مرکزی جمعیت دفاع از آزادی و حاکمیت ملت ایران»

بولتن اخبار روزانه با بیان اینکه ملیون ایران فعالیت علنی و قانونی در جهت حاکمیت ملی "جمعیت دفاع از آزادی و حاکمیت ملت ایران" را تشکیل دادند، چنین نوشته است: در تعقیب اطلاعات پراکنده‌ای که درباره تلاش صمیمانه ملیون ایران در راه برقراری حاکمیت ملی دریافت کرده بودیم خوشبختانه آگاهی یافتیم که در دنباله جلسات متعدد و گفتوگوهای فراوانی که بین جناحهای مختلف ملیون، اعم از آن دستهای که در جبهه ملی بودند یا در نهضت آزادی فعالیت می‌کردند، جریان یافته بود همگی بر هدف مشترک و اصلی یعنی حاکمیت ملت ایران توافق کرده و با صدور اعلامیه‌ای تأسیس "جمعیت دفاع از آزادی و حاکمیت ملت ایران" را اعلام داشته‌اند.

شرکتکنندگان اولیه که طبق گزارش رسیده طیف وسیعی از همه نیروهای ملی و رهروان نهضت ملی ایران را دربرمیگیرند در اولین کنگره مؤسسان اقدام به انتخاب شورای مرکزی کرده و اساسنامه جمعیت را نیز تصویب کردند و در اختیار شورای مرکزی منتخب قرار داده است. (۱)(۲)

۱. عراقی‌های مقیم انگلیس در تظاهراتی، رژیم بعث را به دلیل خشونت علیه شهروندان محکوم کردند.

عراقی‌های مقیم انگلیس عصر امروز، در اعتراض به نقض حقوق بشر در عراق و سکوت مجامع بین‌المللی درخصوص جنایات صدام علیه مردم و به ویژه روحانیون اجتماع کردند و با حمل پلاکاردهایی با مضمون "صدام یک قصاب است" و "مرگ بر صدام" خواهان برپایی حکومت اسلامی در عراق شدند و در پایان با صدور بیانیه‌ای جنایات رژیم بعث عراق را افشا کردند. (۳)

ص: ۴۷۲

۱- ۶۴. سند شماره ۲۰۰۲۴۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش روزانه، وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی، ۲۷/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۲- ترکیب اعضای شورای مرکزی جمعیت دفاع از آزادی و حاکمیت ملی ایران، ترکیبی از ملیون مذهبی و سیاسی است که در گذشته زیر نام جبهه ملی، نهضت آزادی و گاهویگاه با نام ایرانیان متعهد یا جمعیت دفاع از حقوق بشر، فعالیت داشته‌اند. در بین امضاکنندگان قریب به ۸ نفر از فعالان سیاسی از جمله اعضای نهضت آزادی دیده می‌شدند. علی اردلان، حسین شاه‌حسینی، جلال غنیزاده، محمود مانیان و اسدالله مبشری از جبهه ملی. حبیب داوران استاندار سابق گیلان، نظامالدین موحد

مدیرعامل اسبق کشتیرانی آریا از حزب ایران، رحیم عابدی از نیروی سوم و نورعلی تابنده و میرشمس شهشهانی نیز از فعالان منفرد شناخته شده‌اند. [سند شماره ۲۰۰۲۴۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن گزارش روزانه وزارت اطلاعات، شماره ۲۴۷، ۲۷/۲/۱۳۶۵، ص ۳]

۳-۶۵. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۱. در دومین روز نبرد در منطقه مهران، درحالیکه نیروهای عراقی با پیشروی، مواضع جدیدتری از لشکرهای ۲۱ حمزه و ۸۴ خرما باد ارتش را به تصرف خود درآوردند، لشکر ۵ نصر سپاه پاسداران توانست بخشی از مواضع اشغال شده را باز پس بگیرد. همچنین فرماندهان خودی بر لزوم حضور نیروهای تازه نفس برای مقاومت و جلوگیری از پیشروی احتمالی دشمن تأکید کردند.

بنا بر گزارش واحد اطلاعات قرارگاه نجف سپاه، نیروهای عراقی در ادامه حملات خود در منطقه مهران - که از روز گذشته آغاز شده بود - بامداد امروز، از محور چپ منطقه عملیاتی، اقدام به حمله در محور نمهکلانوبو از تپه‌های ۳۰۷ (معروف به تپه یا شیار S) و ۲۱۰، ۲۹۵، ۳۰۵ و ۳۱۰ کردند و توانستند موضعی دیگر از جمله تپه ۳۰۵ را به تصرف خود درآورند، ولی در ادامه، نیروهای لشکر ۵ نصر سپاه پاسداران(۱) پس از مقاومت و جنگ شدید با دشمن موفق به بازپس‌گیری این ارتفاع شدند. در محور راست نیز نیروهای عراقی از جاده کمربندی عقب نشینی کردند و در پشت خاکریزهای قدیمی رزمندگان در تپه ۲۱۵ و در کنار جاده خاکی همین تپه به پدافند پرداختند و به سرعت شروع به ایجاد موانع از جمله سیمخاردار و کاشت مین در جلوی خاکریز کردند و در پیشانی منطقه عملیات در تپه‌های ۲۵۰ و ۲۲۵ غلامی و تپه‌های پاسگاه رضاآباد تا تپه ۲۱۵ مستقر شدند.

البته به نظر میرسد علت عقب نشینی عراقی ها از تپه‌های دارخرما به سهراب کمربندی، علاوه بر غافلگیری، مواجهه زودهنگام با یگانهای تازهوارد سپاه پاسداران و همچنین کمبود نیروی تکور بود. این تدبیر بدینلحاظ انجام شد تا ارتش عراق بتواند تیپ ۷۰ زرهی را برای بازسازی از صحنه نبرد خارج و تیپ ۵۰ زرهی را جایگزین آن کند تا در صورت تداوم حمله رزمندگان ایران بتواند از توان نیروهای تیپ ۷۰ زرهی دوباره استفاده کند. همچنین شدت آتش دشمن در هنگام

ص: ۴۷۵

۱- لشکر ۵ نصر سپاه پاسداران روز گذشته به صورت ضربالعجل و با هدف کمک به نیروهای ارتش که مواضعشان را در حمله عراق به مهران، از دست داده بودند، به این منطقه عملیاتی وارد شد.

تحکیم هدف در جلوی خاکریز جناح راست عملیات بسیار کم بود، ولی در جناح چپ عملیات آتش سنگین روی زالوآب و نمه‌کلان‌بو از ادامه تک و عملیات دشمن در این محور با هدف تصرف تپه‌های زالوآب و تحکیم اهداف در جناح راست عملیات حکایت داشت. (۱)(۲)

حمیدرضا فراهانی راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، در گزارشی وقایع امروز را چنین تشریح کرده است: دشمن از ساعت ۶ صبح، با تعداد زیادی تانک و نفربر به مواضع رزمندگان در تپه‌های رضاآباد حمله کرد که با مقاومت آنها مواجه و توفیقی به دست نیاورد. یک ساعت بعد، دوباره اقدام به حمله کرد که رزمندگان این تهاجم دشمن را نیز دفع کردند. سپس ساعت ۸:۲۰، برای سومین بار و با توان افزون‌تر به مواضع نیروهای تیپ ۱۱۴ امیرالمؤمنین (ع) سپاه هجوم آورد. فرماندهی این تیپ که در جریان تلاش دیروز و امروز، توان نیروهایش تحلیل رفته و مهمات آنان به اتمام رسیده بود پیدرپی از قرارگاه فتح درخواست مهمات و نیروی کمکی میکرد. از سویی انجام‌شدن الحاق با یک گردان از تیپ مسلم بن عقیل (ع) سپاه و عقب نشینی تانکها و نیروهای گردان ۱۰۲ تیپ ۴ لشکر ۲۱ حمزه ارتش باعث تضعیف این منطقه شد و نیروهای خودی به ناچار از تپه‌های رضاآباد عقب نشینی کردند. (۳)(۴)

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از ایلام، یک مقام آگاه نظامی، مستقر در منطقه عملیاتی مهران که نامی از وی برده نشده است، ضمن شرح حمله روز گذشته عراق به مهران، بر اعزام فوری نیروهای کمکی تأکید کرد. این منبع نظامی گفت: «نیروهای عراقی پس از تصرف مواضع متعلق به گردانهای احتیاط قدس [ارتش و] عقب نشینی ۳ گردان از لشکر ۲۱ حمزه

ص: ۴۷۶

۱- نیروهای اطلاعات عملیات حاضر در منطقه معتقد بودند، احتمالاً دشمن برای ادامه عملیات از دو شیار به عنوان دو راهکار استفاده میکند؛ یکی از شیاری در تپه ۲۷۰ که از پشت خاکریز رزمندگان سر درمی آورد و محور اصلی تک دشمن تلقی می شد. دوم، شیار دوراجی در همان تپه ۲۷۰. لازم به یادآوری است در عملیات والفجر ۳ در سال ۱۳۶۲، لشکر ۵ نصر حدود ۳ گردان برای تصرف شیار دوم به کار گرفت که باوجود تلاش زیاد موفق به تصرف آن نشد. در آن عملیات، خط اول دشمن در ارتفاعات زالوآب تشکیل شده بود و دشمن از تپه ۲۷۰ به عنوان خط دوم استفاده میکرد که رزمندگان پس از تصرف تپه ۳۰۷ برای رسیدن به تپه ۲۷۰ دچار مشکلات زیادی شدند. نیروهای سپاه پس از پایان عملیات، اهمیت این تپه را به نیروهای تیپ ۸۴ ارتش متذکر شدند. در جناح راست عملیات هم اهمیت تپه‌های ۳۱۰، ۳۳۰ و ۳۴۵ تذکر داده شده و تأکید گردید که این تپه‌ها جناح عملیات محسوب میشوند. در آن مقطع آنان از انتقال این اطلاعات خیلی خوشحال بودند و تشکر کردند.

۲- ۱. سند شماره ۱۴۰۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: پیوست اطلاعاتی واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲، ۶/۳/۱۳۶۵، ص ۶؛ و - سند شماره ۱۱۲۵۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای مربوط به عملیات کربلای ۱، ۱۳/۴/۱۳۶۵ تا ۱۴/۴/۱۳۶۵، صص ۷-۵.

۳- به گزارش راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، گردان نصر از تیپ امیرالمؤمنین (ع) در ابتدا عملیات موفق را در تپه رضاآباد اجرا کرد و توانست هدف خود را تصرف کند. زیرا تیپ ۷۰ زرهی عراق درحال تعویض با تیپ ۵۰ زرهی بود و این تیپ جدید هنوز به منطقه توجیه نبود. بااینحال نیروهای گردان نصر موفق به الحاق با نیروهای تیپ مسلم بن عقیل (ع) نشدند و

همین معضل کافی بود تا در برابر ۳ پاتک متوالی دشمن که از محور شیار رودخانه فصلی گاوی، همزمان با روشنایی هوا آغاز شد و تا ساعت ۱۰:۳۰ با شدت بیشتر ادامه یافت نتوانند دوام بیاورند و مجبور به عقب نشینی شوند. در این درگیری دشمن با پشتیبانی هوانیروز موفق شد یک دستگاه تانک رزمندگان را منهدم کند. همچنین در نتیجه اجرای آتش سنگین، مقداری مهمات خودی به آتش کشیده شد و عده‌های شهید یا مجروح شدند. البته در جریان عقب نشینی، پیکر تعدادی از شهدا در منطقه جا ماند. [سند شماره ۲۷۰/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش عملکرد تیپ ۲۱ امام رضا(ع)، تیپ مسلم بن عقیل(ع)، تیپ امیرالمؤمنین(ع) و لشکر ۵ نصر در تک عراق به مهران، حمیدرضا فراهانی، صص ۳۲ - ۳۰]

۴-۲. سند شماره ۲۷۰/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارشی از تک عراق به مهران، گزارش راوی تیپ ۲۱ امام رضا(ع)، حمیدرضا فراهانی، صص ۳۰ و ۳۱.

از سمت جنوب، ابتدا شهرک اسلامی و منطقه دوراجی را به تصرف خود درآورده و سپس وارد شهر مهران شدند.» وی افزود: در حمله نیروهای دشمن، ضرباتی به گردانهای ۲۴۰، ۲۰۳ و ۱۳۳ لشکر ۲۱ حمزه و ۲۴۴ و ۱۵۶ لشکر ۸۴ خرماآباد وارد آمده است.

این مقام نظامی تلفات گردانهای مذکور را بیش از یکسوم از دو گردان لشکر خرماآباد و بقیه واحدها را بین ۱۰ تا ۲۰ درصد نفرات ذکر کرد و گفت: «از نظر تجهیزات در این عملیات خساراتی را متحمل نشده‌ایم و تنها به نیروهای انسانی دو لشکر یادشده تلفاتی وارد شده است و تعدادی از نفرات این گردانها نیز به اسارت نیروهای دشمن درآمده‌اند.» این مقام نظامی خاطرنشان کرد: دشمن روز گذشته، ۲ تیپ تازه‌نفس را وارد عمل کرد و ما به شدت به نیروهای تازه‌نفس احتیاج داریم. زیرا نیروهایی که ظرف ۴۸ ساعت گذشته، به صورت یکنواخت مقاومت کرده‌اند نمیتوانند سدی محکم در مقابل ۶ تیپ مجهز دشمن و تانکهای پیشرفته او باشند. گرچه آنان تاکنون با نثار جان خود مانع پیشروی دشمن شده‌اند، ولی ما به شدت به ۲ تیپ تازه‌نفس نیاز داریم چون هم‌اکنون در مقابل هر تیپ دشمن فقط یک گردان از ما با تجهیزات اندک قرار دارد.

این خبرگزاری به نقل از فرمانده یکی از لشکرهای مستقر در خط اعلام کرد: «در صورت استقرار دو گردان تازه‌نفس در هر محور عملیاتی منطقه، قادر خواهیم بود دشمن زبون که هنوز به طور کامل مستقر نشده و خسته است را تا زرباطیه عراق برانیم. ... هم‌اکنون دشمن از هر راه نفوذی برای تثبیت مواضع خود استفاده میکند و تنها راه در هم شکستن دشمن در این منطقه اعزام نیروهای تازه‌نفس همراه تجهیزات ضروری است و آن زمان است که میتوانیم درس فراموشناشدنی به دشمن بدهیم.» (۱)

برپایه این گزارش نبرد شدید در منطقه عمومی مهران ادامه دارد و از ساعت ۱۰ امروز، بر شدت آن افزوده شده است. هواپیماها و بالگردهای توپدار عراقی نیز در پشتیبانی از نیروهای پیاده حضور مستمر دارند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، «جاده آسفالته مهران به دهلران از پل کنجانچم تا دوراهی چنگوله به طول ۲۵ کیلومتر زیر آتش سلاحهای سنگین دشمن قرار دارد و این راه عملاً بسته شده است و این مسئله تدارک نیروهای خودی مستقر در منطقه چنگوله را از طریق مهران مختل کرده است.» (۲)

باوجود این وضعیت، مصطفی آبه‌محله مسئول اطلاعات محور فتح در منطقه مهران، با بیان اینکه ارتش رژیم بعثی قادر به حفظ مهران نخواهد بود، تصریح کرد حمله دشمن به منظور تصرف و تأمین شهر مهران ابتدا با گسترش فوق‌العاده تا شهرک ملکشاهی و سهراب کمربندی، تپه رضاآباد به طرف پاسگاه دوراجی و ارتفاعات ۳۰۷ انجام شده، اما احتمال عقب‌رفتن مهاجمان متصور است. وی با توجه به اشکال در گسترش فعلی نیروهای عراقی هشدار داد که در پایان، احتمال تک دشمن در ارتفاعات زالوآب و نمه‌کلانبو وجود دارد. (۳)

درهمینحال، ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران در بیانیه نظامی ۲۴۷۵ اعلام کرد که در ادامه درگیریهای رزمندگان با مهاجمان عراقی، آتش توپخانه و سلاحهای سنگین نیروهای خودی

- ۱- ۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۱، ۳۰/۲/۱۳۶۵، صص ۴ و ۵، ایلام - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۸/۲/۱۳۶۵.
- ۲- ۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۰، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۳، باختران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۸/۲/۱۳۶۵.
- ۳- ۵. سند شماره ۱۱۰۸۰۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای از اطلاعات محور فتح به اطلاعات قرارگاه نجف ۲، ۲۹/۲/۱۳۶۵.

ضایعات و خساراتی را از جمله انهدام ۴ انبار مهمات، ۱۰ سنگر جنگافزار سنگین و پست دیدبانی و یک کامیون به دشمن تحمیل کرد. در ضمن رزمندگان یک نفر از عناصر دشمن را به اسارت گرفتند.^(۱)

ارتش عراق نیز در اطلاعیه نظامی امروز خود مدعی شد واحدهای تحتامر سپاه دوم ۲ ارتفاع مهم در منطقه مهران را تصرف کردند و نیروهای ایرانی را شکست داده و دهها تن را به اسارت گرفتند. هماکنون اوضاع به نفع نیروهای ما است.^(۲)

۱. فرماندهان نظامی عراق پیروزی در جبهه مهران را ناشی از قدرت و اراده نیروها برشمرده^(۳) و مشارکت اکراد در این عملیات را ستودند.

سرلشکر ستاد ضیاء الدین جمال فرمانده سپاه سوم عراق، در مصاحبه ای اعلام کرد که پیروزی نیروهای سپاه دوم در تسلط بر تمام دشت مهران و در عمق سرزمین ایران، یک امر غافلگیرانه نبود زیرا نیروهای سپاه دوم دارای سرعت عمل و قدرت رزمی برای تحقق پیروزی و انجام دشوارترین مأموریتها هستند. رادیو بغداد نیز سرعت عمل نیروها در تحقق اهداف را ناشی از ضعف روحی نیروهای ایران تلقی کرد و به نقل از ضیاءالدین جمال گفت: «به دلیل ضعف واضح و فروریختگی روحیه نیروهای ایرانی قوای ما به سرعت توانستند به این نبرد فیصله دهند و طی چند ساعت به هدفهای خود برسند.»

همچنین رادیو بغداد به نقل از سپهبد حمید شعبان فرمانده نیروی هوایی عراق، افزود: «پیروزیهای نیروهای سپاه دوم و تسلط بر شهر ایرانی مهران، آخرین ابتکار عمل نخواهد بود و نیروهای مسلح ما قدرت و توانایی در ورود مجدد به عمق سرزمین ایران را هروقت که بخواهند، دارند.»^(۴)

از سویی فرمانده سپاه دوم نیز مشارکت نیروهای کرد عراقی را ستود و در گفتوگو با رادیو بغداد گفت: «اکراد عراق با تمام قوا در عملیات سپاه دوم شرکت داشتند و فداکاریهای فراوانی برای رسیدن به پیروزی از خود نشان دادند و نشان دادند سربازان باوفای رهبر کل قوا هستند.»^{(۵)(۶)}

ص: ۴۷۸

۱-۶. روزنامه اطلاعات، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۲-۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۰، ۲۹/۲/۱۳۶۵، صص ۱ و ۲، رادیو صوتالجماهیر، ۲۸/۲/۱۳۶۵.

۳-ضمیمه دارد؛ گزارش جامع دو فرمانده تیپ عراقی از جزئیات عملیات در منطقه مهران

۴-۸. همان، صص ۱۴ و ۱۵، رادیو بغداد، ۲۸/۲/۱۳۶۵.

۵-فرماندهی تیپ ۷۰ زرهی (تقویتشده)، پس از گذشت ۲۰ روز از عملیات در مهران، در گزارشی به فرماندهی لشکر ۱۷ زرهی دلایل موفقیت در این عملیات را بدین شرح برشمرد: «آموزش مداوم نیروها در زمینههای اختصاصی و تاکتیکی، اجرای مانورهای مختلف عبور از خاکریزها، آموزش گردان کماندویی لشکر ۲۰ درزمینه سوار و پیادهشدن و گسترش به وسیله نفربر بی.تی.آر ۶۰، اجرای تمرینات و مانورها، دیدار مداوم افسران، توجیه سیاسی پرسنل، بازدید مداوم فرمانده تیپ از خطوط

پدافندی با هدف افزایش روحیه، انجام شناساییهای کامل از منطقه و توجیهشدن کلیه فرماندهان تا رده فرمانده تانک، انعطافپذیری سریع یگانها، تعیین معابر مناسب برای هر گروه رزمی جهت عبور با نصب علائم راهنما، عدم توقف نیروها در حین نبرد تا رسیدن به هدف اصلی، توجیه کامل فرماندهان و نیروها به طرح مانور عملیات، اجرای تمرینات پاتک، تفاهم و انسجام بین فرماندهان و مصممبودن رزمندگان تیپ ۷۰ زرهی برای گرفتن انتقام (از ایران)». [سند شماره ۱۴۲۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات نیروی زمینی به دفتر تحقیقات جنگ نیروی زمینی، ۱۹/۳/۱۳۶۵، به نقل از (سند عراقی)، نامه فرماندهی تیپ ۷۰ زرهی تقویتشده به فرماندهی لشکر ۱۷ زرهی، ۶/۶/۱۹۸۶ (۱۶/۳/۱۳۶۵)]

۶-۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۷، رادیو بغداد، ۲۸/۲/۱۳۶۵.

۲. در پی حملات اخیر عراق که در چارچوب استراتژی دفاع متحرک انجام شد، امروز، فرمانده نیروی زمینی سپاه در جلسه با مسئولان این نیرو، مشکلات موجود و راههای مقابله با تهاجم دشمن و نیز جبهه های در معرض تهدید را مورد بررسی قرار داد.

در این جلسه که با حضور علی شمعخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه، رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه، سیدعلی حسینی‌تاش، محمد باقری و اکبر غمخوار برگزار شد، ضمن بررسی اوضاع جاری در جبهه ها، طرح پیشنهادی برای مقابله با حملات و تهدیدات اخیر عراق مورد توجه و تبادل نظر قرار گرفت. به گزارش مهدی انصاری راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه نیروی زمینی سپاه، برجسته ترین مشکلات مطرح شده عبارت بودند از: کمبود مهمات، محدود بودن امکانات خودرویی برای نقل و انتقال سریع نیرو و سایر ملزومات جنگی و پشتیبانی، ضعف برخی یگانهای محلی سپاه در جبهه های غرب به دلیل کمبود کادر مجرب، رکود و ضعف حاکم در خطوط پدافندی و مشکل جایگزینی نیرو برای یگانهایی که مأموریت نیروهایشان رو به اتمام است. (۱) مهدی انصاری در ادامه درباره تصمیمات نهایی فرماندهان آورده است: مقرر شد وضعیت جبهه فاو به طور مستمر پیگیری و گزارش شود؛ استحکام خطوط پدافندی بیش از پیش مورد توجه قرار گیرد؛ تیمهای اطلاعاتی یگانهای رزمی، توان خود را معطوف به شناسایی مناطقی کنند که امکان آفند با نیروی کم در آنها وجود دارد؛ برنامه ریزی برای ایجاد سازماندهی یگانهای مانوری سیال با سرعت جابه جایی بالا، (۲) افزایش تلاش برای کسب اطلاعات بیشتر از دشمن و اجرای عملیاتهای فریب.

در ادامه جلسه، فرمانده نیروی زمینی سپاه ضمن تأکید بر تقویت خطوط پدافندی و اجرای عملیاتهای محدود در واکنش به اشغال مناطقی چون فکه و مهران و تبلیغات گسترده عراق، تصریح کرد که در بازپسگیری این مناطق نباید غفلت کرد و یگانهایی که الآن در منطقه حضور دارند باید برای آزادسازی آن اقدام کنند. وی همچنین مناطقی که امکان عملیات محدود با نیروی کم در آنها وجود دارد را بدین ترتیب اعلام کرد:

ص: ۴۷۹

۱- مهدی انصاری راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، درخصوص استعداد حاکم بر خطوط پدافندی و برآورد نیروی لازم برای حفظ وضع موجود نوشته است: میزان نیروی پدافندی چنین برآورد شده است؛ در منطقه والفجر ۸، ۳۰ گردان اکنون در خط اول منطقه فاو است که ۵۰ گردان هم برای احتیاط و حفظ آن لازم است، یعنی ۸۰ گردان، ۷۰ گردان هم در سایر مناطق مرزی در خط پدافندی هستند. در وضعیت فعلی، ماهانه حدود ۳۵ گردان برای پاسخگویی به تکه های دشمن لازم است. یعنی در ۳ ماه ۱۰۵ گردان نیرو لازم داریم. به عبارتی هر دوره سه ماهه ۲۵۰ گردان نیرو فقط برای سازمان سپاه لازم است، یعنی هر ماه ۲۵۰ هزار نیرو بسیجی. [سند شماره ۱۲۱۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه، مهدی انصاری، ۲۲/۲/۱۳۶۵ تا ۳۱/۲/۱۳۶۵، صص ۱۰۰ و ۱۰۱]

۲- محمد باقری در این باره گفت: اگر ما به هر سپاه با ۲۰ گردان حمله کنیم، دیگر آنها نمیتوانند در جاهای دیگر به ما حمله کنند که پیشنهاد میکنم به ترتیب اولویت یکی در منطقه هور، دیگری در منطقه ای در فاو و سوم در سومار عملیات کنیم. [همان، ص ۱۰۳]

۱. منطقه والفجر ۸ محور امالقصر و محور شرق جاده البحار. ۲. جزیره جنوبی مجنون و آبراه سوئب. ۳. منطقه حنین. ۴. فکه. ۵. شراهانی. ۶. مهران. ۷. شاخ شمیران. ۸. نوسود. ۹. منطقه والفجر ۴ (گامو). ۱۰. سردشت محور دوپازا و ۱۱. منطقه عملیاتی قادر.

علی شمخانی با ابراز نگرانی درمورد مهمترین خط پدافندی گفت: «ما همه این کارها [و تصمیمات را] برای حفظ فاو میکنیم و میترسیم که [عراق] بیاید و فاو را هم بگیرد. من [از نگرانی این موضوع] شب خواب ندارم. ما باید برای انجام عملیات محدود یا از فاو نیرو برداریم یا نیرو بیاوریم تا فاو را تقویت کنیم»^(۱).

۳. به دنبال حمله ارتش عراق به منطقه مهران و تصرف این شهر مرزی، رسانه های خارجی همچنان راهبرد جدید نظامی عراق موسوم به استراتژی دفاع متحرک را مورد توجه قرار میدهند. این رسانه ها به نقل از مقامات عراق اعلام کردند که این کشور سیاست تهاجمی خود را تا پذیرش صلح از سوی ایران ادامه خواهد داد.

رادیو بیبیسی ضمن بازتاب حمله عراق به مهران و ۱۴ دهکده اطراف آن، درمورد انگیزه عراق گفت: «این تحول شاهد دیگری بر استراتژی نظامی تازه عراق است که در چند هفته اخیر، به کار گرفته شده است. هدف عراق این است که به ایران نشان بدهد در صورتیکه ایران در گسترش جنگ به مناطقی ماورای مرزها پافشاری کند، عراق قابلیت مقابله به مثل را خواهد داشت. همچنین عراق به وضوح مایل است پاسخی به انتقادهای دیگران درمورد تاکتیکهای تدافعیاش در سالهای اخیر بدهد و روحیه نیروهایش را با حمله به داخل مرزهای دشمن تقویت کند»^(۲).

خبرگزاری فرانسه نیز سقوط شهر مهران را نخستین موفقیت راهبرد تهاجمی جدید عراق به شمار آورد.^(۳) این خبرگزاری با اشاره به اینکه «مهران اولین شهری است که از آغاز استراتژی جدید تهاجمی که مبتنی بر انجام عملیات در خاک ایران به جای قرار گرفتن در یک موضع دفاع ساکن می باشد، به دست ارتش عراق افتاده است»، درباره وضع حاکم در منطقه مهران گفت: «در جاده منتهی به مهران لاشه تانکها و نفربرهای ایرانی افتادهاند. حدود چهل کامیون عراقی برای بردن تعداد زیادی از گروههای نظامی ایرانی که اسیر شدهاند، در حال تردد هستند. واحدهای مهندسی در اطراف مهران در حال خنثی ساختن میدانهای مین هستند. صدای شلیک توپخانه از دور شنیده می شود، ولی در مجموع آرامش در مهران برقرار است و هیچ فعالیت هوایی دیده نمی شود»^(۴).

رادیو اسرائیل نیز ضمن اشاره به پیروزی عراق در تصرف بخشی از سرزمینهای منطقه مهران اعلام کرد: «مسلم آن است که حمله به مهران، دومین گام در اجرای استراتژی جدید ارتش عراق در هفتههای اخیر است. ... [هدف] عراق از این اقدام از یکسو تقویت روحیه سربازان عراقی می باشد که در چهار سال اخیر، حالت دفاعی داشته و همیشه در انتظار شیخونهای ایران و دفع

ص: ۴۸۰

انصاری، ۲۲/۲/۱۳۶۵ تا ۳۱/۲/۱۳۶۵، صص ۱۰۵ - ۹۷؛ و - سند شماره ۱۸۳۰۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: ادامه بحث و بررسی برای مقابله با دشمن، (قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ۲۷/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۸۱۵)، مهدی انصاری.

۲- ۱۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۰، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۷، رادیو بیبسی، ۲۸/۲/۱۳۶۵؛ و - واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۵، رادیو بیبسی، ۲۸/۲/۱۳۶۵.

۳- ۱۲. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۳، رادیو ایران، ۲۸/۲/۱۳۶۵.

۴- ۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۱، ۳۰/۲/۱۳۶۵، صص ۸ و ۹، مهران - خبرگزاری فرانسه، ۲۸/۲/۱۳۶۵.

آنها بوده‌اند و از سوی دیگر ارتش عراق که پس از ۶ هفته تلاش گسترده هنوز نتوانسته نیروهای ایرانی را از شبه جزیره کوچک فاو بیرون راند امیدوار است که گشودن این جبهه تازه، موجب تضعیف فشار نیروهای ایرانی در فاو گردد. درحقیقت عراقی‌ها اکنون به تقلید از شیوه جنگی ایرانیان پرداخته‌اند، یعنی همانگونه که ایران در دو سال اخیر طی عملیات معروف به والفجر و حملات دیگر عمل نموده، ارتش عراق نیز تعداد زیادی از واحدهای خود را در نقطه‌های از جبهه متمرکز ساخته و با یک حمله غافلگیرکننده و با استفاده از ضعف نیروهای ایرانی در آن نقطه، ناحیه‌های را به تصرف درآورده است، ولی این شیوه تازه هنوز نمیتواند در سرنوشت جنگ تأثیری داشته باشد، زیرا مهران برای ایران اهمیت سوقالجیشی ندارد و عراقی‌ها در گذشته دو بار آن را اشغال کرده‌اند درحالی‌که گلوگاه فاو، یگانه راه دستیابی عراق به خلیج فارس است و ادامه اشغال آن توسط ایرانیان، برای ارتش و حکومت بغداد تحملناپذیر خواهد بود.»^(۱)

درهمینحال تلویزیون کویت ضمن پخش بیانیه‌های نظامی عراق مبنی بر اشغال شهر مهران، فیلمی نسبتاً طولانی از اسرای ایرانی که به گفته این رسانه در حملات اخیر سپاه‌های دوم و چهارم عراق به اسارت درآمده‌اند، نمایش داد.

مطبوعات کویت نیز عکسهایی از برافراشتن پرچم عراق بر روی مناطق اشغالی ایران در صفحات اول خود چاپ کردند. در نقشه‌های که یکی از روزنامه‌های کویتی از صحنه عملیات نظامی اخیر عراق در ایران به چاپ رسانده، موقعیت جغرافیایی شهر مهران در جنوب شرقی همدان و در نزدیکی شهر قم نشان داده شده است. ۱۵

از سوی دیگر، رئیس مجلس عراق در دیدار با سفیران کشورهای خارجی در بغداد، هدف از اشغال شهر مرزی مهران در غرب ایران را مقابله با حملات ایران و پاسخی به رد پیشنهاد مذاکره برای صلح از طرف ایران دانست و ادعا کرد در صورت پرهیز ایران از قبول صلح، عراق به سیاست تهاجم نظامی خود ادامه خواهد داد.

سعدون حمادی رئیس مجلس عراق، در این دیدار به سفرای خارجی اعلام کرد که عراق هیچگونه چشمداشتی به اراضی ایران نداشته و این عمل فقط به منظور پاسخگویی به تجاوزات ایران می‌باشد و هر زمان که ایران رضایت به صلح داده و در امور داخلی عراق دخالت نکند و از فاو خارج شود، شهر مهران تخلیه خواهد شد. وی در ادامه سخنان خود خاطرنشان کرد که ما این سیاست را تازمانیکه ایران صلح را قبول نکند، ادامه خواهیم داد و قادر هستیم هر نقطه‌ای از خاک ایران را که بخواهیم، تصرف کنیم.^(۲)

شایان ذکر است، سایر خبرگزاری‌ها و رسانه‌ها از جمله رادیو آلمان، رادیو امریکا، رادیو مسکو، روزنامه داگنس نیهیتو (چاپ سوئد)، خبرگزاری رویتر، رادیو پاکستان و... در بازتاب حمله عراق به مهران به نقل قولهایی از رادیو و بیانیه‌های نظامی ایران و عراق پرداختند.

ص: ۴۸۱

۱- ۱۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۰، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۶، رادیو اسرائیل، ۲۸/۲/۱۳۶۵.

۲- ۱۶. سند شماره ۱۰۸۷۹۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سماجا ۲ (فرماندهی اطلاعات) به سماجا ۳، ۳۰/۲/۱۳۶۵.

۱. فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران در جلسه با فرماندهان یگانهای مستقر در منطقه عملیاتی والفجر ۸ بر تحکیم و تقویت خطوط پدافندی فاو، هوشیاری در برابر تحرکات و اقدامات عراق، اجرای عملیاتهای محدود و ضرورت تشکیل گردانهای قائم تأکید کرد.^(۱)

علی شمعخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه، پس از شنیدن گزارش فرماندهان و مسئولان درباره وضعیت خطوط پدافندی در جبهه فاو، ضمن اشاره به تلاشهای دوماهه اخیر عراق و اشغال مواضع پدافندی رزمندگان و نیز توانایی ارتش عراق در توسعه سازمان رزم و بازسازی یگانها، بر اهمیت جبهه فاو تأکید کرد و با بیان اینکه هدف اصلی عملیاتهای زنجیرهای عراق، بازپسگیری فاو است، اظهار داشت که همه انگیزه عراق این است که یک روز به فاو حمله کند. به گفته شمعخانی عراقی ها در وضعیت کنونی مهران را که گرفتهاند میتوانند سورن و قصر شیرین را هم بگیرند. اما همه کشورها میدانند که تصرف این مناطق هیچ تأثیری در سرنوشت جنگ ندارد. گرچه برای ایران دردسر ایجاد میکند، ولی برای عراق موفقیت محسوب نمی شود و این را خودشان هم میدانند.

فرمانده نیروی زمینی سپاه درباره انگیزه عراقی ها از حمله به سایر مناطق و اقدامات مهندسی آنها در فاو خاطرنشان کرد که دشمن در مهران زیاد نمیتواند بماند و ما هم نمیتوانیم ماندن دشمن را در مهران تحمل کنیم، اما از آنجا که توان ما را میداند، ممکن است به حملاتش ادامه دهد تا ما را از فاو غافل کند، بعد در این منطقه وارد عمل شود. اکنون هم که شاهد فعالیتهای مهندسی او مثل کانالکشی هستیم، این کار برای درآمانماندن نیروهایش از آتش ما نیست، بلکه اصرار دارد تا خط تماس خود را به تدریج به ما نزدیک کند؛ همانند کاری که ما در سال اول جنگ در جبهه آبادان، محور فیاضیه و دارخوین علیه دشمن انجام دادیم. پس شک نکنید که دشمن سراغ فاو می آید و اگر سپاه قبول کرد در مهران حضور کمرنگی داشته باشد به دلیل این بود که فاو را حفظ کند.

فرمانده نیروی زمینی سپاه در ادامه با اشاره به اهمیت جبهه فاو و آثار سوء شکست در این منطقه گفت: اگر عراق به فاو حمله کند و خط پدافندیمان را بشکند، چه کسی قبول میکند که به جنگ ادامه دهد، ما با چه تحلیلی میخواهیم مردم را به جنگ بکشانیم. پس باید بر این وضعیت غالب شویم. در دو ماه اخیر، بنا بر ضرورت، ما برای مقابله با حملات عراق ۹۵ گردان از سپاه خرج کردهایم، حتی بخشی از استعداد یگانها را به ناچار از فاو خارج کردیم، ولی این کمکردنها، بیانگر اهمیتداشتن فاو نبود. ما باید بتوانیم از ظرفیتهای موجود، در فاو بیشتر استفاده کنیم. ما برای حفظ وضع موجود در منطقه فاو و هور و سایر خطوط پدافندی به ۲۵۰ گردان رزمی احتیاج داریم.

ص: ۴۸۲

۱- این جلسه با حضور علی شمعخانی، رحیم صفوی، حسن داناییفر، محرابی، احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف، شاهمرادی فرمانده تیپ قمر، مولوی از مسئولان لشکر ۳۱ عاشورا، کمیل از لشکر ۲۵ کربلا، مرتضی صفار از قرارگاه نوح، دستواره از لشکر ۲۷ محمدرسولالله(ص) و رودکی فرمانده لشکر ۱۹ فجر در محل قرارگاه فرماندهی نیروی زمینی سپاه تشکیل شد.

شمخانی با اشاره به تهدیدات آینده و ضرورت تشکیل گردانهای قائم و اجرای عملیاتهای محدود افزود: در حال حاضر با حدود ۱۰۰ نقطه خطرناک و در معرض تهدید مواجهیم. برای جلوگیری از تهدیدها باید درخصوص تشکیل گردانهای قائم جدی باشیم. یگانها باید بدون آنکه فشاری را متحمل شوند در هر نقطه‌ای که امکان عملیات محدود است، شناساییشان را کامل و یک عملیات محدود اجرا کنند. ما مجبوریم که جواب آفند دشمن را بدهیم. باید در جایی که عراق برای حمله تشخیص داده یا خودمان منطقه ای را تشخیص دادیم، عملیات محدود کنیم تا فشار دشمن کم شود. (۱)

به گزارش راوی قرارگاه نجف مقرر شد ۲ تیپ مسلم بن عقیل (ع) و امیرالمؤمنین (ع) از سپاه پاسداران هر کدام به استعداد یک گردان آماده عملیات برای بازپسگیری تپه رضاآباد و لشکر ۵ نصر با یک گردان تقویت‌شده برای آزادسازی تپه ۳۰۷ اقدام کنند. (۲)

۱. برای پیشگیری از حمله احتمالی نیروهای عراقی به فاو کلیه یگانهای رزمی، واحدهای جهادی و پشتیبانی در این جبهه به حال آمادهباش صددردصد درآمدند.

با توجه به احتمال حمله قوای دشمن در منطقه فاو، حسین علایی فرمانده قرارگاه نوح، در پی دستور فرماندهی نیروی زمینی از امروز، به کلیه یگانهای رزمی، واحدهای جهاد سازندگی و یگانهای پشتیبانی تحت‌امر مستقر در منطقه، دستور آمادهباش صددردصد داد. در این فرمان تصریح شده است: «کلیه مرخصیها ... لغو گردیده و پرسنل و کادریایی که در مرخصی هستند احضار شوند و کلیه فرماندهان، پرسنل و کادر یگانها میبایست تا زمان لغو آمادهباش در منطقه به سر ببرند.»

فرمانده قرارگاه نوح همچنین واحد ادوات یگانها را موظف کرد تا به استقرار انواع قبضه‌های خمپاره‌انداز، مینیکاتیوشا، تفنگ ۱۰۶ میلیمتری، موشک مالیوتکا و تاو اقدام و سلاحهای ضدزره خود را در عقبه نزدیک منطقه (غرب اروندرود) برای مقابله با زرهی دشمن مستقر کنند. (۳)

۲. علی شمخانی فرماندهی سپاه کشوری، (۴) در نامه‌ای به فرماندهان کلیه نواحی سپاه پاسداران خواستار تشکیل "دفتر قرارگاه جنگهای نامنظم سپاه در نواحی" شد.

در این نامه با اشاره به تشکیل قرارگاه رمضان با هدف اجرای عملیات نامنظم علیه رژیم بعثی عراق زیر نظر فرماندهی کل و تمرکز کلیه امور مربوط به عراق در سپاه، در این قرارگاه آمده است: دفتر بسیج عراق تحت‌عنوان واحد بسیج قرارگاه رمضان در این قرارگاه ادامه

ص: ۴۸۳

۱- ۱۷. سند شماره ۱۲۱۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۱۹ - ۱۰۷؛ و - سند شماره ۱۸۳۰۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بررسی خطوط پدافندی منطقه و مشکلات یگانها، (قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ۲۸/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۸۱۸)، مهدی انصاری.

- ۲- ۱۸. سند شماره ۲۶۷/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش تفصیلی تک عراق به مهران، راوی قرارگاه نجف ۲، علی مژدهی، اردیبهشت ۱۳۶۵، ص ۳۰.
- ۳- ۱۹. سند شماره ۹۶۶۵۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه نوح (ع) به گیرندگان، ۲۸/۲/۱۳۶۵.
- ۴- علی شمخانی همچنین فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی بود.

فعالیت خواهد داد. فرمانده سپاه کشوری در ادامه نامه بر ضرورت تشکیل دفاتری موسوم به "دفتر قرارگاه جنگهای نامنظم سپاه در نواحی" زیر نظر مستقیم فرماندهی نواحی تأکید کرده است.

همچنین در این نامه که به مأموریت و شرح وظایف پیشنهادی دفاتر قرارگاه رمضان در نواحی اشاره شده است، هدف از تشکیلات جدید، پشتیبانی از فعالیتهای قرارگاه رمضان به مثابه قرارگاه جنگهای نامنظم سپاه پاسداران در سطح ناحیه و مراکز تجمع نیروهای عراقی ذکر شده است. فرماندهی سپاه کشوری در ادامه به مأموریت و نمونههای از وظایف اجرایی اشاره کرده که بخشی از آن چنین است:

۱. جذب و بسیج نیروهای مردمی اعم از کرد و عرب از شهرها و اردوگاهها.
۲. جذب کادرهای ثابت عراقی به صورت پیمانی برای بخش سپاه عراق قرارگاه رمضان و پیگیری اعزام کادرهای سپاه و نیروهای مشمول داوطلب ایرانی.
۳. انجام امور تعاون مربوط به نیروهای اعزامی عراقی و راهاندازی کاروانهای مردمی عراقی برای دیدارها و مراسم مختلف با همکاری تعاون ناحیه.
۴. جمعآوری اطلاعات موردنیاز درباره مأموریتهای قرارگاه رمضان از نیروهای عراقی موجود در سطح استان اعم از بسیجی، پناهندگان و اسرا.
۵. انجام امور تبلیغی و فرهنگی با هدف جذب نیروهای عراقی.

همچنین در بخشی از بند مربوط به سازمان و نمودار تشکیلاتی آمده است: در مراکزی که نیروهای عراقی حضور دارند (اعم از شهر مرکز ناحیه یا شهرهای دیگر) قسمت بسیج دفاتر قرارگاه رمضان اقدام به تشکیل پایگاههای بسیج کرده و از آن طریق مأموریتهای خود را انجام خواهند داد. (۱)

۱. حمله نیروهای عراقی به منطقه پنجوین، اقدامات مهندسی و جابه جایی نیرو در جبهه حاج عمران و استقرار نیروی جدید در نوار مرزی مشترک شمال غرب، اجرای آتش سنگین در پد مرکزی جزیره مجنون، فعالیت مهندسی در فاو و بازدید فرماندهان عراقی از منطقه شرق بصره از مهمترین فعالیتهای امروز دشمن بود. در نتیجه حملات عراق تعدادی از نیروهای خودی شهید یا مجروح شدند و بر اثر اجرای آتش متقابل رزمندگان خساراتی بر دشمن وارد شد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از سنندج، نیروهای ارتش بعثی عراق امروز، به منظور تصرف مواضع رزمندگان در منطقه پنجوین اقدام به تکرار کردند که درگیری بین دو طرف تا زمان مخابره خبر به شدت ادامه داشت، ولی قرارگاههای منطقه غرب از تأیید آن خودداری کردهاند. (۲)

گزارش واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۴ نیز از فعالیتهای ارتش عراق در منطقه عملیاتی والفجر ۲ (حاج عمران) بدین شرح است: «اتصال جاده از زیر ارتفاع ۲۰۱۴ به ارتفاع ۲۵۱۹؛ ترمیم

۱ - ۲۰. سند شماره ۳۲۴۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه کشوری به فرماندهی کلیه نواحی سپاه،
۲۸/۲/۱۳۶۵.

۲ - ۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۱، ۳۰/۲/۱۳۶۵، ص ۵، سنندج - خبرگزاری جمهوری
اسلامی، ۲۹/۲/۱۳۶۵.

جاده‌ها؛ تحرک خودرویی سه ایفا و یک جیب فرماندهی به سمت ارتفاع ۲۵۱۹ در ساعت ۱۵؛ تحرک خودرویی چهار ایفا و دو جیب از ارتفاع ۲۵۱۹ به سمت پایین در ساعت ۱۵:۴۵» (۱)

به گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ارتش بعث عراق در چند روز گذشته، تعداد زیادی نیرو از جاشهای عراق و جیشالشعبی و ارتش منظم را در پشت نوار مرز مشترک ایران و عراق در نقاط سرمیشو، هیرولهاشو و سیداحمدان مستقر کرده است و احتمالاً در نظر دارد به نقاط دشت باژاب، کوه ینمال، کوه لکلک، پاسگاه نظامی برده‌رشان، پایگاه نظامی بلفت و دیگر پایگاههای رزمی سردشت که از نظر نظامی اهمیت دارند، حمله کند. (۲)

گزارشهای رسیده از جبهه فاو نیز حاکی است دشمن در طول دو هفته اخیر، علاوه بر احداث خاکریز جدید از جاده البحار - فاو به سمت نخلستان و استقرار نیرو در آن، اقدام به احداث یک تپه دیدبانی و استفاده از دکل‌های برق برای کار دیدبانی در همین منطقه کرده است. احداث خاکریزهای جدید تا ۵۰ درصد مانع دید نیروهای خودی بر روی جاده البحار شده است. درضمن بر اثر اجرای آتش توپخانه به روی مواضع و آتشبارهای رزمندگان، چند انبار مهمات خودی ۲۴ و یک قبضه توپ ضد هوایی ۲۳ میلیمتری آتش گرفته ۲۵ و دشمن همچنان با استفاده از تانکها، سمت چپ جاده البحار را زیر آتش قرار داده است. درعینحال بر اثر اجرای آتش متقابل توپخانه خودی ۱۲ انبار مهمات، ۲ دستگاه لودر و بولدوزر و یک دستگاه کمپرسی منهدم و چند سنگر نفرات دشمن مورد اصابت گلوله‌های توپ قرار گرفت. شایان ذکر است که آمار دقیقی از سنگرهای منهدم‌شده و تلفات دشمن گزارش نشده است. (۳)

از منطقه عملیاتی خیر، گردان پدافندی از لشکر ۱۰ سیدالشهدا(ع) اعلام کرد که در ۴۸ ساعت اخیر، در نتیجه اجرای آتش ادوات و تانکهای دشمن به روی پد مرکزی جزیره مجنون (چهارراه شهید همت تا چهارراه امام) و نیز اصابت یک گلوله به سنگر نیروهای یگان دریایی و به داری، ۲ تن شهید و بیش از ۱۰ نفر مجروح شدند.

همچنین دشمن اقدام به توسعه موانع مانند مینگذاری و نصب سیمخاردار و نیز فعالیت مهندسی در زمینه ایجاد خاکریزی برای ساخت پد و پرواز شناسایی با بالگرد کرده است. در ادامه این گزارش تصریح شده وضع تدارک نیروهای خودی خوب است، ولی وضعیت به داشت مطلوب نیست. (۴)

درهمینحال برپایه گزارش ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران، تعدادی از فرماندهان عالیرتبه عملیاتی ارتش عراق از یگانهای مستقر در منطقه شرق بصره دیدن کردند. (۵)

۲. هواپیماهای جنگنده نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران امروز، محل تجمع نیروهای دشمن در رواندوز و مواضع آنان در جبهه مهران را بمباران کردند. ۶ فروند بالگرد دشمن نیز با آتش پدافند هوایی در جبهه حاج عمران سرنگون شدند. از سوی دیگر، جنگندههای عراقی ضمن بمباران ۲ پل

- ۱- ۲۲. سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تهاجم عراق به منطقه حاج عمران، گزارش راوی قرارگاه نجف، سعید سرمدی، اردیبهشت و خرداد ۱۳۶۵، ص ۸.
- ۲- ۲۳. سند شماره ۱۸۲۴۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به قرارگاه رمضان، ۲۸/۲/۱۳۶۵.
- ۳- ۲۶. سند شماره ۲۶۹۴۵۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
- ۴- ۲۷. سند شماره ۲۷۸۶۹۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از گردان حضرت حمزه سیدالشهدا(ع) به مسئول محور قرارگاه تاکتیکی لشکر (تیپ مستقل ۱۰ سیدالشهدا(ع) مستقر در جزیره مجنون)، ۲۸/۲/۱۳۶۵.
- ۵- ۲۸. سند شماره ۱۳۹۷۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سماجا به سماجا، ۳۰/۲/۱۳۶۵.

ارتباطی در منطقه شمال غرب و غرب به حریم هوایی شهرهای پیرانشهر و دهلران تجاوز کردند.

به گزارش قرارگاه خاتمالانیا(ص)، خلبانان نیروی هوایی ارتش ساعت ۱۴:۳۰، با چند فروند هواپیمای شکاری بمبافکن محل تجمع نیروهای دشمن واقع در شمالشرق رواندوز عراق را بمباران و پس از وارد کردن تلفات و خسارات سنگین، همگی سالم به پایگاههای خود مراجعت کردند.(۱)

همچنین گزارش راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در تیپ ۲۱ امام رضا(ع) نیز حاکی است: ساعت ۶ صبح امروز، مواضع دشمن در تپه غلامی (جبهه مهران) با دقت بالا بمباران شد.(۲)

بنا بر اعلام واحد اطلاعات سپاه پاسداران خوی، ساعت ۹ صبح امروز، تعداد ۵ فروند هواپیمای عراقی به حریم هوایی منطقه قطور تجاوز و اقدام به پرتاب موشک کردند که یکی از موشکها به پایه پل هوایی و ۳ موشک هم به کنار ایستگاه سرای راه آهن اصابت کرد و در نتیجه ۵ نفر از کارمندان راه آهن زخمی شدند. به گفته یکی از کارمندان یک فروند از هواپیماهای متجاوز عراقی هدف آتش پدافند هوایی قرار گرفت و در منطقه ای نامعلوم سقوط کرد.(۳) ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ضمن تأیید خبر این حمله، اعلام کرد که یک فروند جنگنده عراقی را با آتش پرحجم ضدهوایی سرنگون کرده است.(۴) همچنین بنا به اعلام دفتر فرماندهی سپاه پاسداران ایلام، هواپیماهای عراقی امروز، ضمن چندبار تجاوز به حریم هوایی شهر دهلران، در ساعت ۱۷:۱۵ پل رودخانه میمه را بمباران کردند که بر اثر اصابت یکی از بمبها، قسمتی از پل تخریب و در رفتوآمد اختلال ایجاد شد. در ضمن در این بمباران پاسگاه ژاندارمری مستقر در پل منهدم شد و محل استقرار گردان ذوالفقار در مسیل نیز هدف قرار گرفت که ۸ نفر از رزمندگان مجروح شدند.(۵)

از سویی ستاد کل نیروهای مسلح عراق در اطلاعیه نظامی شماره ۲۲۳۱ اعلام کرد که در ساعت ۹:۲۵ امروز، ۲ حمله هوایی یکی به پل راهبردی قطور در آذربایجان غربی که راه آهن ایران را به خارج از کشور مرتبط میسازد و دیگری به تونل موازی پل انجام گرفت که به انهدام آنها انجامید. همچنین هواپیماهای جنگنده در ساعت ۱۳:۳۰، یک پل در منطقه شمال غرب دهلران را که برای مقاصد نظامی استفاده می شد، هدف قرار دادند. در پایان اطلاعیه نظامی عراق آمده است: هواپیماهای ما امروز، پس از انجام ۱۰۷ مأموریت رزمی، سالم به پایگاههای خود بازگشتند.(۶)

روزنامه ابرار به نقل از قرارگاه خاتمالانیا(ص) نوشت: در طول روز گذشته و امروز، ۶ فروند بالگرد دیگر دشمن در منطقه حاج عمران سرنگون شد. بدین ترتیب مجموع بالگردهای سرنگونشده در چند روز اخیر به ۲۸ فروند رسید.(۷)

قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) اعلام کرد که ساعت ۵:۴۰ صبح امروز، حریم هوایی شهر پیرانشهر و پادگان جلدیان مورد تجاوز هواپیماهای عراقی قرار گرفت که با آتش پدافند هوایی رزمندگان، مجبور به ترک منطقه شدند.(۸)

- ۲- ۳۰. سند شماره ۱۱۹۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی تیپ ۲۱ امام رضا(ع)، حمیدرضا فراهانی، ۲۸/۲/۱۳۶۵ تا ۵/۳/۱۳۶۵، ص ۲۰.
- ۳- ۳۱. سند شماره ۴۰۳۸۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه پاسداران خوی به واحد اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۲۸/۲/۱۳۶۵.
- ۴- ۳۲. روزنامه کیهان، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۲.
- ۵- ۳۳. سند شماره ۹۶۶۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی سپاه ناحیه ایلام به دفتر فرماندهی کل سپاه پاسداران، ۲۹/۲/۱۳۶۵.
- ۶- ۳۴. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۱، رادیو بغداد، ۲۸/۲/۱۳۶۵.
- ۷- ۳۵. روزنامه ابرار، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۲.
- ۸- ۳۶. سند شماره ۴۰۳۸۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) (ژاجا ۲) به ژاجا (رکن ۳)، ۲۸/۲/۱۳۶۵.

۱. در نتیجه اقدامات امروز عوامل ضدانقلاب در شهرهای مختلف استان کردستان و آذربایجان غربی، چند تن از رزمندگان شهید یا مجروح و افراد ضدانقلاب نیز تلفاتی متحمل شدند. مسئولان نظامی کردستان درباره همکاری جدید منافقین با ارتش رژیم بعثی عراق هشدار دادند. خبرهای متعددی از تردد عناصر ضدانقلاب و منافقین همراه با عناصری از رژیم بعثی در شهرهای استان کردستان نظیر بانه و سقز گزارش شده است. حزب دمکرات ایران از همکاری حزب اتحادیه میهنی کردستان عراق (طالبانها) با نیروهای ایرانی ابراز ناراحتی کرد.

به گزارش سپاه پاسداران پیرانشهر، ساعت ۲۱:۴۵، در جریان کمین عناصر ضدانقلاب در حوالی پایگاه هوارابی ۲ راننده توپوتا و آمبولانس به شهادت رسیدند و خودروهای آنان به آتش کشیده شد. (۱) همچنین نیروهای کمین سپاه پیرانشهر (گردان نیساکرم(ص)) در منطقه کهنه‌لاهیجان با ضدانقلاب درگیر شدند که با آتش پشتیبانی نیروهای این پایگاه درگیری پس از یک ساعت به پایان رسید. در نتیجه این درگیری ۳ تن از جمله مسئول اطلاعات سپاه پیرانشهر شهید و ۲ تن مجروح شدند. (۲)

در مریوان نیز یک گروهان از نیروهای جندالله به دنبال تعقیب عناصر ضدانقلاب در ارتفاعات سهکچکان با آنان درگیر شدند و پس از ۱۱ ساعت جنگوگریز، ۱۵ نفر از عناصر ضدانقلاب کشته یا زخمی و از رزمندگان جندالله ۳ تن زخمی و چند تن مفقود شدند و یک تن به شهادت رسید. (۳) با پایان درگیری جستجو برای یافتن مفقودان آغاز شد. در شهرستان سنندج در جریان درگیری نیروهای خودی با ضدانقلاب در منطقه دره‌کوه، عناصر ضدانقلاب مجبور به عقب نشینی و فرار از منطقه شدند. (۴) در بوکان عوامل گروهک کومهله در اقدامی تروریستی، مسئول واحد اطلاعات سپاه این شهرستان را ترور و به شهادت رساندند. (۵)

در عینحال قرارگاه حمزه اعلام کرد: ۳ نفر از روستای کاولان وابسته به حزب ضدانقلابی دمکرات خود را تسلیم رزمندگان کردند. (۶)

در خبری دیگر، حفاظت اطلاعات لشکر ۳۳ المهدی (عج) اعلام کرد که به تازگی رژیم بعث عراق با همکاری منافقین مواد سمی به ایران وارد کرده است که احتمال دارد هدفش مسموم کردن مواد غذایی یا نوشیدنی رزمندگان باشد. (۷)

بنا به گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، در پی شایع شدن همکاری نیروهای جلال طالبانی رهبر حزب اتحادیه میهنی کردستان عراق، با جمهوری اسلامی روابط حزب ضدانقلاب دمکرات ایران با طالبانها رو به سردی رفته و این حزب در مورد تردد نیروهای ایرانی به خاک عراق برای شناسایی به نیروهای طالبانی هشدار داد. (۸)

ص: ۴۸۷

۱ - ۳۷. سند شماره ۴۰۳۸۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه پاسداران پیرانشهر به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۲۸/۲/۱۳۶۵.

۲ - ۳۸. سند شماره ۴۰۳۸۱۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) (ژاجا) به فرماندهی ژاجا

(رکن ۳)، ۲۸/۲/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۴۰۳۸۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه پاسداران پیرانشهر به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۳۰/۲/۱۳۶۵.

۳- رزمنده سرباز وظیفه رحمت بلبلی فرزند جواد به علت اصابت گلوله به گلو و هر دو پا به درجه شهادت رسید. [سند ۴۰۳۸۱۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهدا (ژاجا ۳) به فرماندهی ژاجا ۳، ۳۰/۲/۱۳۶۵، ص ۲]

۴- ۳۹. سند شماره ۴۰۳۸۷۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه فرماندهی سپاه ناحیه کردستان به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۳۰/۲/۱۳۶۵.

۵- ۴۰. سند شماره ۲۰۰۲۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش روزانه، وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی، شماره ۲۵۱، ۳۱/۲/۱۳۶۵، ص ۱.

۶- ۴۱. سند شماره ۴۰۳۸۲۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به ژاجا ۳، ۳/۲/۱۳۶۵.

۷- ۴۲. سند شماره ۳۲۵۶۶۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از حفاظت لشکر ۳۳ المهدی(عج) به واحد تدارکات، ۲۹/۲/۱۳۶۵.

۸- ۴۳. سند شماره ۱۸۱۵۸۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به واحد اطلاعات قرارگاه مرکزی سپاه، ۲۸/۲/۱۳۶۵.

۱. نیروهای نظامی عراق به تلافی حمله معارضین کرد عراقی در استان دهوک، به روستای سعدون حمله و ضمن تحمیل خسارت، تعدادی از روستائیان را کشته یا مجروح کردند. مفسر رادیو لندن تأثیر عملیات کردهای معارض را موجب تغییر موازنه نیرو دانست و مطبوعات ترکیه هدف کردها را تشکیل حکومت مستقل و تحتکنترل درآوردن خطوط نفتی عراق - ترکیه اعلام کردند.

به گزارش ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران، «نیرویی از افراد ارتش خلقی و نیروی مخصوص عراق با پشتیبانی تانک، توپ و هلیکوپتر به روستای سعدون از توابع بخش مانگیش در استان دهوک (در کردستان عراق) حمله نموده و روستاها را به آتش کشیده و به کلی ویران ساختند به طوریکه تعداد کثیری از اهالی آن روستا کشته و تعدادی مجروح شدند که بلافاصله پیشمرگان دفاع ملی وابسته به حزب دمکرات عراق وارد نبرد با صدامیان شده و با به هلاکترسانیدن تعدادی از آنها قوای بعثی را مجبور به ترک منطقه نمودند.»^(۱)

رادیو دولتی لندن در گزارشی تحلیلی با عنوان "کردهای فراموششده کردستان" درمورد اوضاع کردهای عراقی و تأثیر عملیات آنها بر جنگ ایران و عراق گفت: در جنگ میان ایران و عراق، کردهای عراق مردم فراموششدهای هستند، ولی در هفته جاری، بنا به گزارشهای مخابره شده، کردهای عراق نیز وارد نبرد شده و بخشهایی از خاک شمال عراق را به تصرف خود درآوردهاند. پیشتر نیز کردهای عراق با حمایت ایران حملاتی به ارتش عراق کردهاند، ولی اینک به نظر میرسد خطوط حیاتی ارتباطی و صادرات نفت عراق در معرض تهدید قرار گرفته است. به عقیده یک کارشناس امور منطقه غرب آسیا، ادعای کردها در تصرف شهر مانگیش و تسلیمشدن هشتصد سرباز مسلح عراق گرچه دارای اهمیت است، زیرا به گفته کردها این سلاحها برای نگهداری مانگیش به مدت دو سال کافی است، ولی خود این ادعا اهمیتی ندارد بلکه آنچه مهم است این است که مانگیش در نزدیکی دهوک قرار دارد و دهوک خود در نزدیک شاهراهی قرار دارد که به ترکیه می‌رود و خط ارتباطی حیاتی برای عراق در شرایط فعلی جنگ به حساب می‌آید. علاوه بر آن، خط لوله نفتی عراق در ترکیه نیز در همین حوالی قرار دارد، بنابراین به نظر میرسد کردها قصد دارند شریان اقتصادی عراق را قطع کنند. در اینصورت اگر کردها با ادامه حملات قادر به قطع شاهراه عراق - ترکیه شوند و بر خطوط نفتی تسلط یابند، موازنه نیروها تغییر خواهد کرد.^(۲)

در همین حال، رسانه های ترکیه که به دقت روند فعالیت کردهای عراقی را پیگیری میکنند گزارشهایی را دراینباره منتشر کردند. روزنامه ترجمان دراینباره نوشت: «بنا به گزارشات واصله نیروهای مسعود بارزانی رهبر کردهای جداییطلب عراق، که از حمایت وسیع [امام] خمینی برخوردار است حمله گستردهای علیه نیروهای عراقی آغاز کرده و جاده عراق - ترکیه را تقریباً تحتکنترل خود درآوردهاند و سخنگوی حزب دمکرات کردستان ادعا نمود که ۵۰۰ کیلومتر مربع از خاک عراق را به تصرف خود درآوردهاند.»^(۳)

روزنامه ملیت (چاپ ترکیه) اهداف نیروهای بارزانی را حول ۵ محور توصیف کرده است:

ص: ۴۸۸

- ۲- ۴۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۱، ۳۰/۲/۱۳۶۵، صص ۴۵ و ۴۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۸/۲/۱۳۶۵.
- ۳- ۴۶. سند شماره ۲۱۲۴۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش مستقیم، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی، ۳۰/۲/۱۳۶۵، ص ۴.

۱. تشکیل حکومت مستقل با رسیدن به مرزهای سوریه.

۲. تحتکنترل در آوردن جاده تاریخی ابریشم.

۳. ایجاد جاده‌های در طول مرز ترکیه تا سوریه و ایجاد روابط با کشورهای مدیترانه.

۴. تصرف منطقه مرکزی گمرک (هابور) HABOR که در اقتصاد عراق نقش مهمی دارد.

۵. تحتکنترل در آوردن خطوط نفتی عراق و ترکیه.»

این روزنامه افزوده است: «بارزانیها از حزب کارگر کردستان (پ.ک.ک) PKK نیز دعوت به عمل آورده‌اند که با هم متحد شوند.» روزنامه ملیت به نقل از روزنامه‌های گاردین و تایمز نوشت: نیروهای بارزانی به جاده (ای.اس) E.S (جاده ترانزیتی ترکیه و عراق) و خطوط نفتی ترکیه - عراق نزدیک شده‌اند. اگر جاده و خطوط به طور جدی تحتخطر قرار گیرند در روند جنگ ایران و عراق نیز مؤثر خواهد بود.

ملیت به نقل از روزنامه تایمز افزود: «ترکیه به ایران هشدار داد که اگر چنانچه از نیروهای حزب دمکرات در کردستان عراق که با حمایت ایران با نیروهای عراقی می‌جنگند جلوگیری نکند و بارزانیها جاده و خطوط لوله نفتی را تهدید کنند، ترکیه برای حفظ منافع خود در منطقه شمال عراق مداخله نظامی به عمل خواهد آورد.»^(۱)

۲. مجاهدین مسلمان عراقی از انهدام کارخانه تولید مواد شیمیایی در بغداد و هفته‌نامه الجهاد از طرح تخریب شهر سلیمانیه از سوی رژیم بعث عراق خبر دادند.

به گفته یک سخنگوی سازمان عمل اسلامی عراق، در عملیات موفقیت آمیزی که ماه گذشته، به همت گروه مجاهد (شهید) سمیر نورعلی با تعبیه یک بمب قوی به وزن ۵۰۰ کیلوگرم در داخل کارخانه تولید مواد شیمیایی و رنگسازی بغداد در منطقه الدوره اجرا شد، بخش مخصوص تولید این مواد، بیش از ۱۵ هزار بشکه مواد شیمیایی، ۳ انبار بزرگ مخصوص نگهداری مواد شیمیایی آتشزا و ۲ تریلر مخصوص حملونقل مواد آتشزا به آتش کشیده و منهدم شد. وی افزود: خسارات وارده به این کارخانه که نقش عمده‌ای برای اجرای مقاصد غیرانسانی و به کارگیری آن در جبهه‌های جنگ داشت، یک میلیون دینار گزارش شده است.

خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از این سخنگو گفت: گروه مجاهد شهید سمیر نورعلی عملیات موفقیت آمیز دیگری در نیمه اول ماه جاری، اجرا کرد که در آن کاباره و بار مشروبخوری ویژه افسران بلندپایه ارتش و افراد حزب بعث عراق با کار گذاشتن مواد منفجره، به آتش کشیده شد.

همچنین در پی افشای طرح تخریب شهر بصره که یک دیپلمات عراقی در اروپا آن را فاش کرد، هفته‌نامه الجهاد نوشت: شهر سلیمانیه که در شمال عراق است در لیست سیاه رژیم عراق قرار گرفته و قرار است در صورت خارج شدن کنترل آن از دست نیروهای نظامی، ۱۲۰ گروه مهندسی که از سوی رژیم تشکیل شده است، آن را منهدم کنند.^(۲)

۱- ۴۷. سند شماره ۲۱۲۴۴۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش مستقیم، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی، ۳/۳/۱۳۶۵.

۲- ۴۸. روزنامه ابرار، ۲۸/۲/۱۳۶۵، ص ۱.

۱. وزیر جهاد سازندگی و فرمانده نیروی دریایی سپاه پاسداران در دیدارهای جداگانه با فرمانده عالی جنگ، نیازها و طرحهای خود را مورد بررسی قرار دادند. همچنین فرمانده عالی جنگ در گفتوگو با فرماندهان سپاه، بر بازپسگیری مهران از قوای عراقی تأکید کرد.

بیژن نامدار زنگنه وزیر جهاد سازندگی، صبح امروز، در جلسه با حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی موضوع نیاز واحدهای مهندسی در جبهه ها به ماشینآلات سنگین مهندسی، آموزش راننده ماشینهای سنگین و نیز حفر تونل زیر رودخانه اروندرود یا به منشیر را به عنوان راهکاری برای نفوذ به مواضع عراق مورد بحث قرار داد.

از سویی نظر به اینکه نیروی دریایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی مصمم به ساخت قایقهای کنترل از راه دور است، حسین علایی فرمانده این نیرو، در جلسه با فرمانده عالی جنگ از پیشرفت کار و طرح ساخت قایقهای کنترل از راه دور، برای ضربه زدن به کشتیها و موشکهای جدید چینی گزارش داد.

حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی همچنین در گفتوگو با محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران و علی شمخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه، درخصوص لزوم اقدام برای بازپسگیری مهران از نیروهای اشغالگر ارتش عراق و تشکیل گردانها و تیپهای تخصصی سپاه برای تأمین پدافند در کنار ارتش با هدف آزادسازی نیروهای پدافندی سپاه تأکید کرد.^(۱)

۲. سخنگوی شورایعالی دفاع با استقبال از عملکرد نیروی دریایی سپاه پاسداران، بر اهمیت و ضرورت وجود این نیرو تأکید کرد. وی توان و قدرت ابتکار این نیرو و همکاریاش با نیروی دریایی ارتش را نماد قدرت در آبه ای منطقه خلیج فارس و دریای عمان دانست.

امروز، حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی فرمانده عالی جنگ و سخنگوی شورایعالی دفاع، در دیدار با جمعی از کادرهای نیروی دریایی سپاه پاسداران با اشاره به نقش حساس و حیاتی دریا برای جمهوری اسلامی ایران گفت: «حضور نیرومند ابرقدرتها در اقیانوس هند که به سادگی از آن چشم نخواهند پوشید و حساسیت منطقه خلیج فارس، تنگه هرمز و دریای عمان و سواحل سیستان و بلوچستان و هرمزگان چیزی نیست که ما به آنها توجهی نکنیم و آن را نادیده بگیریم».

فرمانده عالی جنگ با اشاره به حضور نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در خلیج فارس و دریای عمان اظهار کرد: «نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی تحقیقاً از حضور نیروی دریایی سپاه در کنار خود برای پرکردن خلاء ما در دریا برخلاف القای دشمنان خوشحال می شود و همانگونه که نیروی زمینی ارتش باوجود سپاه در کنارش احساس پشتگرمی میکند چنین چیزی برای نیروی دریایی به خاطر وسعت دریا به طریقاولی خواهد بود. ... ما سواحل خودمان در خلیج فارس و دریای عمان را با نیروی دریایی خوب حفاظت کرده ایم و امیدواریم

ص: ۴۹۰

که این حضور با توسعه کار شما قویتر شود.» وی افزود: «در شمال هم دریای خزر برای ما یک منطقه واقعاً حیاتی است که نیاز به حضور جدی ما دارد.»

نماینده امام در شورای عالی دفاع با ذکر این مطلب که نیروی دریایی سپاه دست به ابتکاراتی زده که به اندازه یک ناو جنگی کاربرد دارد، خاطرنشان کرد که با به رهگیری از تجربه و حضور نیروهای مردمی در دریا بیشک یک قدرت قابل ملاحظه ای در دنیا ایجاد خواهد شد.

حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی در خاتمه تأکید کرد که اگر این همکاری مطلوب بین ارتش و سپاه حفظ شود، هیچ ناوگانی نمیتواند با شما رقابت کند و همسایه‌های جنوب خلیج فارس هم با توجه به حضور شما باید احساس اطمینان کنند.^(۱)

۳. نخستوزیر آمادگی بسیج مستضعفین سپاه پاسداران انقلاب اسلامی را برای آموزش نظامی رؤسای سازمانها و نیز ثبتنام افراد داوطلب اعلام کرد.

میرحسین موسوی نخستوزیر، با ارسال نامه‌ای به ستاد امور جنگ کلیه وزارتخانه‌ها، سازمانها، مؤسسات دولتی و نهادهای انقلابی اعلام کرد که در اجرای مصوبه شماره ۹۶۶۳۴ هیئت محترم وزیران در ۱۰/۱۲/۱۳۶۴ واحد بسیج مستضعفین سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در تلفنگرامی به منظور برگزاری دوره آموزش نظامی برای مسئولان در یک نوبت یک روزه یا ۲ نوبت سهروزه (چهارشنبه، پنجشنبه و جمعه) اعلام آمادگی کرده است، لذا کلیه دستگاهها، فهرست اسامی مسئولان داوطلب قطعی آموزش نظامی را (در سطح وزرا، رؤسای سازمانها، معاونان و مدیران کل) با ذکر عنوان مسئولیت حداکثر ظرف یک هفته به دبیرخانه کمیته نیروی انسانی جنگ هیئت دولت ارسال کنند.^(۲)

۱. وزیر کشور در واکنش به حضور ناوگانهای امریکایی در خلیج فارس ضمن اعلام بسیج کلیه امکانات لجستیکی و نیروی انسانی وزارت کشور برای خدمت در جبهه های نبرد، ابراز امیدواری کرد که ناوگانهای امریکا منطقه خلیج فارس را ترک کنند.

حجتالاسلام سیدعلیاکبر محتشمیپور وزیر کشور، امروز در مراسم بزرگداشت شهدای اراک اعلام کرد: مؤسسات و تشکیلات تابعه این وزارتخانه بسیج شده و در خدمت جنگ قرار گرفته‌اند و هماکنون نیروهای تابعه وزارت کشور بیشازپیش در جبهه ها حضور فعال دارند.

وی گفت: وزارت کشور هماکنون قرارگاهی در جبهه جنوب دایر کرده است که گروه کثیری از پرسنل شهرداریهای سراسر کشور در آن سازماندهی شده و نسبت به احداث جاده‌های تدارکاتی در جبهه ها اقدام میکنند. محتشمیپور با اشاره به حضور ناوگانهای امریکایی در خلیج فارس درحالیکه

ص: ۴۹۱

۲- ۵۱. سند شماره ۱۱۹۷۵۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از نخستوزیری به ستاد امور جنگ، وزارتخانهها، سازمانها و...،
۲۸/۲/۱۳۶۵.

به آنان توصیه کرد «هرچه زودتر آبه ای گرم خلیج فارس را ترک کنند»، هشدار داد: «ملت ایران و نیروهای سلحشور و رزمنده جمهوری اسلامی در آرزوی آن روزی هستند که امریکا به جنگ و مقابله با ملت ما بیاید و آن روز است که نابودیش حتمی است. ... این آرزوی قلبی ملت ما است که آن کسی که پشتسر رژیم صهیونیستی حاکم بر عراق قرار گرفته است، خودش وارد صحنه شود و ملت ایران با داشتن لشکری پرتوان و سلحشور هیچ خوفی از اینها به دل راه نمیدهد.» (۱)

۲. نیروهای متخصص و رزمنده از شهرهای مختلف کشور به جبهه ها اعزام شدند. مردم برخی شهرها و روستاها نیز کمکهای نقدی و غیرنقدی خود را برای پشتیبانی از جنگ به رزمندگان اهدا کردند.

در ادامه استقبال نیروهای مردمی و داوطلب برای اعزام به جبهه های نبرد در ۳ روز گذشته، گروه کثیری از نیروهای داوطلب شهرستان درهشهر و بخش آبدانان از توابع استان ایلام؛ یک گردان از پاسداران افتخاری سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ناحیه گیلان؛ یک تیپ از نیروهای رزمی - تخصصی استان کرمان؛ ۶ گروهان از معلمان و دانشآموزان استان باختران و ۱۰۰ نفر از دبیران، معلمان و دانشآموزان سوسنگرد؛ یک اکیپ فنی از نیروهای پایگاه هوایی بوشهر شامل تعمیرکار موتورهای قایق، خودروهای سبک و سنگین؛ گروهی رزمنده - ملوان از نیروهای یگان دریایی سپاه پاسداران بندرعباس، گروهی از اعضای بسیج و سپاه نورآباد دهاقان و نیشابور و تعدادی از کمپرسیداران شهر نیشابور همراه کامیونهای خود؛ گروهی از امدادگران جمعیت هلالاحمر کاشان و یاسوج؛ ۳۵۰ نفر از کارمندان سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای وزارت کار و امور اجتماعی با تخصص در رشتههای برق، مکانیک و تأسیسات ساختمانی؛ کاروانی از نیروهای فنی مهندسی با مهارتهای مختلف راننده پایه یک، غلتک، امدادگر، بیسیمچی، انباردار، نگهبان از شهرستانهای دامغان، ایزد و دشتستان؛ نیروهایی از رزمندگان داوطلب مردمی شهرستانهای، چهارمحالوبختیاری، ساوه و گروهی از کمپرسیداران شهرستان قاین عازم جبهه های جنگ شدند.

درهمینحال، کارکنان هواپیمایی جمهوری اسلامی کمکهای خود شامل ۵۰۰ هزار عدد بشقاب و لیوان یکبارمصرف، ۴۰۰ کیلو قند، ۱۰۰۰ عدد گونی خالی و مقدار معتدبه ی کمپوت، آبمیوه، کنسرو، آبلیمو و شربت؛ از استان گیلان اهالی روستاهای شهرستان لاهیجان ۵۰ میلیون ریال، روستاها و شهرستان لنگرود ۱۰ میلیون ریال و مردم بخشهای چابکسر چاچلای و املش ۲۰ میلیون، دانشآموزان و فرهنگیان تنکابن، رامسر، کارکنان و کارگران نساجی و مردم شهرستان آمل هدایایشان را که شامل پوشاک، پتو، چوب، تانکر آب، لوازم صوتی، نوشتافزار و مواد شوینده بود برای پشتیبانی و کمکسانی به رزمندگان از طریق ستادهای پشتیبانی جنگ روانه مناطق جنگی کردند. (۲)(۳)

ص: ۴۹۲

۱- ۵۲. روزنامه اطلاعات، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

۲- ضمیمه دارد؛ گزارش خبرنگار روزنامه لوموند از اشتیاق نیروهای داوطلب مردمی برای اعزام به جبهه های جنگ.

۳- ۵۳. روزنامه رسالت، ۲۸/۲/۱۳۶۵، صص ۲ و ۶؛ و - روزنامه اطلاعات، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۲؛ و - روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۸/۲/۱۳۶۵، ص ۱۱، و - روزنامه اطلاعات، ۲۸/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۳. وزیر امور خارجه عمان ضمن اعلام حقانیت ایران در بازرسی کشتیها در خلیج فارس، درمورد برخی مذاکرات امریکا و عربستان درخصوص چگونگی برقراری امنیت در خلیج فارس به طور تلویحی به ایران هشدار داد.

کاردار ایران در مسقط امشب، به درخواست وزیر امور خارجه عمان با وی ملاقات کرد. در این دیدار درباره وقایع مرتبط با جنگ نفتکش ها در خلیج فارس بحث و گفتوگو شد. یوسف بن علوی وزیر امور خارجه عمان، درباره موضع دولتش گفت: «عمان علاقه‌مند به وجود حسن رابطه برادری با ایران است.» وی با اشاره به مذاکرات امریکا و عربستان گفت: این مطلب را دوستانه از طرف دولت عمان اعلام میکنم که اگر مسئله خاصی بین سعودی و امریکا درمورد عبور کشتیها و نفتکش ها از خلیج عمان وجود داشته باشد، ما به هیچوجه خبری نداریم و نمیدانیم که سعودیها با امریکا دراینمورد چه مذاکراتی کرده‌اند و چه تصمیمی گرفته‌اند. وزیر امور خارجه عمان تصریح کرد که کشورش قادر نیست مانع عبور کشتیها از آبه ای بین المللی خلیج عمان و تنگه هرمز شود.

علوی که هماکنون ریاست شورای همکاری خلیج فارس را برعهده دارد، افزود: شورای همکاری نیز هیچگونه اطلاعی از مذاکرات سعودی با امریکا درمورد مسئله مذکور ندارد، اما واضح است که سعودیها به خصوص شاه فهد، خیلی زیاد از جریان حمله نفتکش ها به ویژه بعد از حمله اخیر به ۲ نفتکش میترسد و گویا با امریکا مذاکره کرده‌اند و توافق شده که اگر اقدامی دراینباره از ناحیه ایران انجام شود، وارد عمل شوند.

وی در خاتمه یک بار دیگر حقانیت جمهوری اسلامی ایران را در تفتیش کشتیها اعلام کرد و گفت: «به نظر ما دیگر کشورها نباید در این مسئله به ایران اعتراضی داشته باشند.» (۱) (۲)

۱. یک محقق فلسطینی، ضمن اشاره به محدودیت خبرنگاران در تهیه گزارش از جبهه های عراق، از همکاری کویت با عراق در جنگ با ایران، تلاش ارتش رژیم بعثی برای خشک کردن مناطق باتلاقی جنوب فاو و نگرانیهای شورای فرماندهی حزب بعث سوریه از احتمال پیشروی ایران در منطقه املالقصر خبر داد.

زکریا القاق (۳) در گفتوگو با سعیدی دبیر اول سفارت ایران در سوریه (دمشق)، درباره

ص: ۴۹۳

۱- به نظر میرسد در این ملاقات خصوصی دو هدف نهفته باشد؛ اول آنکه عمانیها خواسته‌اند بدون اینکه استنادی به حرف آنها شود، این موضوع را به ایران منتقل کنند، احتمال دوم هم این است که امریکاییها خواسته‌اند تا عکسالعمل ایران را در مقابله با این تهدید از این طریق ارزیابی کنند.

۲- ۵۴. سند شماره ۲۱۲۴۴۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش مستقیم، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی، ۳۱/۲/۱۳۶۵، ص ۱.

۳- القاق محقق فلسطینی از دانشگاه آبردین انگلستان که به تحقیق و تدریس در رشته علوم سیاسی مشغول است، پایاننامه دکترای علوم سیاسی خود را درمورد جنگ ایران و عراق تدوین کرد. وی که عراق را آغازگر جنگ با هدف سرکوب

انقلاب اسلامی معرفی کرده، با مراجعه به سفارت ایران در سوریه با سعیدی دبیر اول سفارت، به گفتوگو پرداخت و اطلاعات یادشده را در اختیار نمایندگی ایران قرار داد. متن این گفتوگو را که در تاریخ ۱۷/۱/۱۳۶۵ انجام شده بود، امروز، وزارت امور خارجه برای ستاد فرماندهی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ارسال کرده است.

اقدامات رژیم بعثی عراق در منطقه فاو و موضع کویت در برخورد احتمالی با رزمندگان گفت: «کلیه کامیونهای که از کویت به عراق کالا حمل میکنند از طرف دولت عراق مکلف شده‌اند که به هنگام مراجعت (بدون بار) به کویت کامیونهای خود را با خاک پر نموده و در مسیر برگشت در باتلاق نمکی جنوب فاو تخلیه نمایند. بدیهی است که هدف مقامات عراقی از این اقدام، پر کردن قسمتهایی از نمکزار آن منطقه به قصد استفاده‌های نظامی می باشد.» القاق درباره موضع کویت در برخورد احتمالی با رزمندگان اظهار کرد: «مقامات بلندپایه کویتی تأکید میکنند که کویت با کمال جدیت سعی در عدم تحریک جمهوری اسلامی ایران دارد و حتی به مأمورین کویتی دستور داده شده است که در مقابل تجاوز احتمالی هواپیماهای ایرانی به حریم فضایی کویت و حتی تیراندازیها تازمانیکه به تلفات عینی منجر نشده است، پاسخی ندهند و تنها در شرایط کاملاً اضطراری و به عنوان یک اقدام تدافعی ممکن است عکسالعمل نشان دهند.»

این محقق فلسطینی که روابط نزدیکی با قیاده قومیه (شورای فرماندهی بین‌العربی حزب بعث سوریه) نیز دارد، افزود: قیاده قومیه حزب بعث سوریه از پیشروی احتمالی نیروهای ایران به سوی ام‌القصر عراق که احتمالاً به همسایگی این نیروها با کویت منتهی خواهد شد، اظهار نگرانی کرده است، هرچند که این نگرانی درحالی‌حاضر چندان جدی نیست و تنها عامل تقویت آن، پیشروی نیروهای ایران به سوی ام‌القصر خواهد بود که این امر موجب ترس و وحشت خلیجیها به خصوص کویت می باشد.

وی همچنین درباره محدودیتهایی که ارتش رژیم بعثی برای خبرنگاران و تهیه گزارش ایجاد کرده است، گفت: «خبرنگاران خارجی که به دعوت ارتش عراق از منطقه فاو دیدن داشته‌اند تا از عملیات بازپسگیری بندر فاو گزارش تهیه نمایند، اخیراً توسط مأمورین عراق از بصره اخراج شده‌اند، زیرا به عقیده مأمورین عراقی، عکسبرداری این خبرنگاران از مقر فرماندهی نیروهای محمد القاسم و انتشار عکس مربوطه در مطبوعات خارجی باعث کشف مقر مزبور و در نتیجه قتل جاسم الحیانی فرمانده نیروهای یادشده توسط توپخانه نیروهای اسلامی ایران شده است.»^(۱)

۲. به نوشته روزنامه السفیر به موجب توافق دولتهای مصر و عراق، نیروی هوایی مصر ۳۰۰ خلبان عراقی را آموزش خواهد داد. یک هفته‌نامه انگلیسی نیز تصریح کرد ضعف عراق باعث شده تا مصریها و اردنیها به یاری عراق بشتابند.

سعدون حمادی رئیس مجلس رژیم عراق، در سفر اخیر خود به مصر توافقتنامه آموزش ۳۰۰ خلبان عراقی در خاک مصر را امضا کرد. روزنامه جمهوری اسلامی امروز به نقل از روزنامه السفیر، نوشت: «براساس این توافق رژیم مصر خلبانان عراقی را در پایگاه هوایی انشاص واقع در شرق نیل آموزش میدهد. بنا بر این گزارش، نظر به احتیاج مبرم رژیم عراق به خلبان، دوره آموزشی ۴۸ ماهه آنان به ۳۲ ماه کاهش یافته است.»

ص: ۴۹۴

السفير همچنین اضافه کرد: «رژیم عراق اخیراً مبلغ ۲۲ میلیون دلار بابت سومین نوبت پرداخت قیمت سلاحهای خریداریشده از مصر به رژیم مبارک پرداخت کرده است. جمع بدهی عراق بابت این سلاحها که شامل مهمات، توپ، خمپاره و همچنین سلاحهای سبک و قطعات یدکی تانکهای چینی می باشد بالغ بر ۹۰ میلیون دلار است.» (۱)

هفتهنامه ساوت (چاپ لندن) به نقل از یک دیپلمات ایرانی نوشته است که مصریها موافقت کردهاند ۱۵۰ خلبان را جانشین ۱۰۰ خلبان عراقی کنند که در حملات اخیر ایران سرنگون یا مفقودالثر شدهاند. ساوت همچنین به نقل از یک منبع سازمان ملل افزود: «عراقی ها در حال باختن به ایرانیان هستند و مصریها و اردنیها خود را به جای عراقی ها وارد عمل میکنند.» (۲)

۱. نفتکش آسیدیده یونانی در منطقه خلیج فارس همچنان در انتظار تیم خنثیسازی موشکهای منفجرنشده است. منابع کشتیرانی، ایران را مسئول این حمله دانستند.

منابع کشتیرانی دوبی ضمن اعلام انتقال اجساد ۲ ملوان هندوراسی به بیمارستانی در دوبی اظهار داشتند: نفتکش یونانی ارسطوواناسیس که در ۵۰ مایلی ساحل دوبی ظاهراً از سوی هواپیماهای ایرانی هدف قرار گرفت درحالحاضر در ۱۲ مایلی سواحل دوبی پهلوی گرفته است و مذاکرات درباره چگونگی خنثیکردن ۲ موشک منفجرنشده در عرشه این کشتی ادامه دارد. (۳) خبرگزاری رویتر به نقل از منابع کشتیرانی دراینباره گفت: کارشناسان نیروی دریایی امریکا میتوانند به خنثیسازی این موشکها مبادرت ورزند که این کار مستلزم تقاضای رسمی از واشنگتن است. رویتر افزود: منابع کشتیرانی معتقدند موشکهای عملکرده در داخل نفتکش مذکور، موشکهای امریکایی از نوع ماوریک است که از طریق فانتومهای اف ۴ ایران شلیک می شود. به گفته برخی منابع از زمان آغاز جنگ در سپتامبر ۱۹۸۰، به بیش از ۲۰۰ کشتی تجاری در آبه ای خلیج فارس حمله شده است. (۴)

۲. به گزارش هفتهنامه آبرزور (چاپ انگلیس) تشدید حملات هوایی عراق و جمهوری اسلامی به کشتیهای حامل نفت در خلیج فارس علاوه بر افزایش نرخ بیمه کشتیهای عازم خلیج فارس بر قیمت نفت و افزایش به ای نفت نیز اثر گذاشته است.

آبرزور دراینزمینه نوشت: در چند هفته اخیر به ای نفت از بشکهای ۱۰ دلار به بشکهای ۱۴ دلار رسیده است و برخی کارشناسان نفتی پیش بینی میکنند که تا ماه آینده، قیمت هر بشکه نفت

ص: ۴۹۵

۱- ۵۶. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۸/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۲- ۵۷. روزنامه جمهوری اسلامی، ۳۰/۲/۱۳۶۵، ص ۱۰.

۳- این کشتی در روز ۱۹/۲/۱۳۶۵، هدف قرار گرفته بود.

۴- ۵۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۰، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۲۴، دوبی - خبرگزاری رویتر، ۲۸/۲/۱۳۶۵.

تا ۱۵ دلار افزایش یابد. برخی دیگر از کارشناسان نفتی معتقدند با افزایش میزان مصرف نفت در امریکا احتمال دارد که به ای نفت در تابستان سال جاری، حتی تا بشکهای ۱۷ دلار نیز افزایش یابد. شایان ذکر است به ای نفت در سال گذشته، در همین فصل بشکهای ۲۷ دلار بود.^(۱)

ضمیمه گزارش ۴۲۷: گزارش جامع دو فرمانده تیپ عراقی از جزئیات عملیات در منطقه مهران

پس از اینکه عراق شهر مهران را اشغال کرد، فرماندهان تیپهای ۷۰ زرهی و ۴۱۷ پیاده ارتش عراق در دو گزارش جداگانه^(۲) به فرماندهی لشکر ۱۷ زرهی، به ارزیابی جامعی از عملیات در این منطقه پرداختند و پیشنهادهایی را برای اجرای عملیاتهای بعدی مطرح کردند. مهمترین محور این گزارشها عبارت است از هدف عملیات و بررسی نقاط مثبت و منفی آن.

فرمانده تیپ ۷۰ زرهی (تقویتشده) در مقدمه با ادعای اینکه به جهان ثابت خواهیم کرد که قادریم هرگونه هدف مهم سیاسی یا نظامی در داخل ایران را اشغال کنیم، هدف از اشغال مهران را وادار کردن ایران به مذاکره و پذیرفتن هرگونه راه حل مسالمتآمیز که حقوق عراق را تأمین کند، ذکر کرد.

سرهنگ ستاد عبدالامیر خزعل زامل در ادامه ضمن تشریح وضعیت جغرافیایی منطقه، رمز موفقیت نیروهای تیپ را عواملی چون: انتخاب درست منطقه حمزین به عنوان محلی برای تجمع واحدهای تیپ، شناسایی دقیق و کامل نیروها تا رده فرمانده تانک و راننده آن، نحوه گسترش دستتها و گروهانها، اختصاص معابر به هر گروه رزمی و شیوه توقف در آنها، آمادگیهای قبل از عملیات، اجرای مانور عبور از خاکریزها، آموزش سوار و پیادهشدن و نحوه گسترش در منطقه عملیات، تقویت روحی نیروها از طریق دیدارهای مستمر فرمانده تیپ با پرسنل و پیگیری مشکلات آنها و نیز تشویق مبتکرین، غافلگیری دشمن (ایران) با کتمان سر و رازداری به خصوص هنگام نقلوانتقالات، طراحی ساده برای عملیات، اجرای تمرینات پاتک برای همه تیپها، همراهداشتن مهمات برای تمام جنگافزارها در همه خطوط، تمایل شدید فرماندهان و گروههای رزمی برای اشغال هدف و داشتن سازمانهای رزمی مناسب دانست.^(۳)

همچنین سرهنگ فاضل حسین نصیف فرمانده تیپ ۴۱۷ (تقویتشده)، درباره عوامل مثبتی که در موفقیت نیروها نقش داشت و از آن به عنوان درسهای به دستآمده، یاد کرده است، خاطرنشان کرد که باوجود خساراتی که نیروهای حملهکننده اعم از افسران، درجهداران و سربازان متحمل شدهاند، اما روحیه تهاجمی آنان اثر بسزایی در دستیابی به اهداف و یورش به مواضع و خاکریزهای دشمن، در یک زمان استاندارد داشته است. از سویی حضور فرماندهان در خطوط جلو، ارزیابی و پیش بینی وضعیت زمین و دشمن، به داری، سیستم فرماندهی و چگونگی جایگزینی آن، عکسالعمل سریع و اقدامات ابتکاری (شامل نصب تیربارهای سنگین بر روی بعضی از خودروها، ساختن تریلرهای یدکی فلزی برای آبرسانی و حمل مهمات، تهیه حمایل نخی برای جابه جایی گالتهای آب، استفاده از چهارپایان برای حمل مهمات و نیز فرستادن آنها به معابری که احتمال مینگذاری دشمن بود، تصمیم بر عدم رهایی هر شهید یا مجروح، حمل سیم تلفن و طناب برای بستن اسرا، حمل نردبان برای عبور از درهها و بالارفتن از شیارها و علامتگذاری روی کلاهخودها و پیراهنها برای تشخیص یگانهای خودی از دشمن) از دیگر عواملی بود که در پیروزی تأثیرگذار بودند.

اما جمع‌بندی نقاط منفی که این دو فرمانده بدان معترف بودند، شامل ۱۰ موضوع می شد:

۱. ضعف گروهانهای مهندسی. ۲. تغییر ۱۰ دقیقه‌ای فرمان شروع عملیات (از ساعت ۲ به ۲:۱۰ بامداد). ۳. ضعف در کنترل نیروهای پیاده و بروز اخلال در حرکت یا پیشروی آنها. ۴. نداشتن برآورد دقیق برای نیروها

ص: ۴۹۶

۱- ۵۹. همان، ص ۲۳، هفته‌نامه آبرور، ۲۹/۲/۱۳۶۵.

۲- این دو سند که اولی در تاریخ ۶/۶/۱۹۸۶ و دومی در تاریخ ۱۱/۶/۱۹۸۶ (۱۶ و ۲۱/۳/۱۳۶۵) تهیه شده است، پس از حمله رزمندگان به مواضع ارتش عراق در مهران در تاریخ ۹/۴/۱۳۶۵ که منجر به آزادسازی شهر مهران و ارتفاعات اطراف آن شد، به دست آمد. اما از آنجا که مرتبط با زمان عملیات عراق در مهران می باشد، در این روز مورد استفاده قرار گرفته است.

۳- ۶۰. سند شماره ۱۴۲۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات نیروی زمینی سپاه به دفتر تحقیقات جنگ نیروی زمینی سپاه، ۱۹/۳/۱۳۶۵.

در مواضع پدافندی (به ویژه پس از تصرف شهر مهران). (۱). ۵. ضعف در زمانبندی هنگام جابه جایی تا تمرکز گردانهای تیپ قبل از عملیات. ۶. تمرکز یگانها در منطقه بسیار محدود. ۷. کم بودن جادههای مواصلاتی هنگام حمله. ۸. محدودیت پشتیبانی هوایی از سوی نیروی هوایی و هوانیروز. ۹. مطلوب نبودن شبکه کنترل تردد و شبکه تخلیه. ۱۰. پاکسازی ناقص معابر و موانع مینگذاری شده. (۲).

در انتها سرهنگ فاضل حسین نصیف فرمانده تیپ ۴۱۷، به منظور رفع مشکلات و نیز آمادگی به تر برای عملیاتهای آینده پیشنهادهایی بدین شرح داده است: رعایت عدالت در قدردانی و تشویق رزمندگان اعم از افسران و سربازان، تداوم مرخصیها و لزوم باخبر شدن خانوادهها از سلامتی فرزندان، ضرورت پیش بینی عکسالعملهای دشمن، اجرای مداوم تکههای محدود به وسیله بالگرد یا گشتی رزمیهای قوی به مواضع دشمن، افزایش فعالیت دستههای ردیابی، پیش بینی نیازمندیهای لازم برای مقابله با

حملات دشمن، اهمیت دادن به حمل نارنجکهای دستی برای مقابله با دشمن و حمله شبانه آنها و اهمیت دادن به محتوای داخل کولهپشتی رزمندگان اعم از مهمات یا جیره غذایی آنها. (۳)

ضمیمه گزارش ۴۴۲: گزارش خبرنگار روزنامه لوموند از اشتیاق نیروهای داوطلب مردمی برای اعزام به جبهه های جنگ

به عقیده خبرنگار روزنامه لوموند پس از مشاهده استقبال نیروهای داوطلب برای حضور در جبهه ها، عشق به انقلاب در ایران پس از ۵ سال جنگ، بیش از پیش شعله ور می باشد.

در حالیکه برخی رسانه ها با تبلیغات گسترده و هدفمند و با انگیزه برانگیختن احساسات و تشویش افکار عمومی، مدعی شدند که دولت و واحدهای نظامی ایران برای تأمین نیروهای رزمی، مردم و به ویژه نوجوانان کم سنوسال را به زور یا با وعدههای فریبنده به جبهه اعزام کرده اند، خبرنگار فرانسوی روزنامه لوموند که خود در مقابل مجلس شورای اسلامی ایران ناظر اشتیاق گروه کثیری از داوطلبان برای اعزام به جبهه بود، گزارش مفصلی را از چگونگی اعزام کاروانهای راهیان کربلا با گذشت ۵ سال از جنگ عراق و ایران و همچنین وضعیت خانوادههای شهدا، اسرا و جانبازان تهیه کرده که ترجمه آن را امروز، روزنامه ابرار به چاپ رساند. در بخشهایی از این گزارش چنین آمده است: «نمایشی تعجبانگیز است، (پارلمان) مجلس ایران با کلیه نمایندگان خود تشکیل جلسه داده است. حدود ۲۶۰ نماینده روی پلههای مقابل ساختمان مجلس - که کاخ قدیمی سنای حکومت شاهنشاهی است - و حتی روی زمین، نشستند. آنان جلسه خود را که به تجدید سازمان سیستم قضایی کشور اختصاص داشت، تعطیل کردند تا در مراسم رژه دهها هزار داوطلب (بسیجیها) که عازم جبهه بودند، شرکت کنند.

در ردیف اول، در کنار حجتالاسلام رفسنجانی رئیس پارلمان، چند روحانی دیگر رژیم از جمله [آیت الله] سیدعلی خامنه ای رئیس جمهوری و آیت الله مهدویکنی، مشاهده میشوند. در خیابانی که در امتداد پارلمان قرار دارد نمایش، تعجبانگیزتر است. داوطلبان (کاروان کربلا) که در یک جو سرشار از شادی و شغف و صفناپذیر عازم جبهه هستند، پرچمهای ایران و پرچمهای سبزرنگ و همچنین تصاویری از امام خمینی و شاخههای گل را در دستهای خود تکان میدهند. یکی از داوطلبان، پسر پنجساله اش را بر روی دوش خود قرار داده است. پدر و پسر به پیشانی خود یک باند قرمز رنگ که ویژه داوطلبان است،

بسته‌اند. مجروحین جنگی و کسانی که عضوی از بدنشان قطع شده است درحالی‌که با سرعتی غیرقابل‌باور با صندلی چرخدار خود جابه‌جا میشوند، سرگرم تماشای این رژه هستند. آنان یک شاخه گل در دست دارند و به روی دوستان و همقطاران خود که عازم جبهه هستند، لبخند می‌زنند. آنان همراه با جمعیت شعار می‌دهند "خدا انتقام خون حسین را می‌گیرد" و "الله اکبر". اکثریت قابل توجهی از بسیجیها که در آن روز صبح، از مقابل پارلمان تهران رژه می‌رفتند، بزرگسال و عده کثیری از آنان نیز کمتر از سی سال داشتند.»

خبرنگار لوموند در ادامه گزارش چنین افزوده است: «[آیت الله] خامنه‌ای رئیس‌جمهوری، طی یک سخنرانی کوتاه اظهار داشت این جمعیت داوطلبان، تحلیلگران خارجی را م توجه اشتباهشان خواهد کرد. آنان در تحلیلهای خود پیشگویی کرده‌اند که خستگی از جنگ، مردم ایران را فرا خواهد گرفت.

ص: ۴۹۷

۱- ۶۱. سند شماره ۶۷۳۷۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش قرارگاه تیپ ۴۱۷ (تقویت‌شده) عملیات به فرماندهی لشکر ۱۷ زرهی، ۱۱/۶/۱۹۸۶ (۲۱/۳/۱۳۶۵).

۲- ۶۲. سند شماره ۱۴۲۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۳- ۶۳. سند شماره ۶۷۳۷۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

هیچکس این مطلب را در ایران رد نمیکند که داوطلبان واقعاً همگی داوطلب هستند. در محافل بورژوایی ایران که مخالفترین محافل در ایران هستند و در محله‌های زیبای شمیران، صحبت از تعصب می‌شود، اما هیچکس نمیگوید که این داوطلبان به زور به جبهه میروند.

علی ۲۲ ساله، پسر یک دهقان حوالی قم است که خرج نگهداری هفت فرزند خود را با زراعت سه هکتار زمین تأمین میکند. داستان جلال نمونه است؛ او فرزند یک دکاندار جزء است که برای انتقام خون شهدای محله خود داوطلب شده بود. در جبهه مأموریت شکستن خط مقدم جبهه دشمن به او محول شده بود. اسد ۲۵ ساله که نیمی از بدنش فلج است. بیش از سه سال پیش در جبهه بین اهواز و آبادان مجروح شده است، پس از دو سال خدمت سربازی مجدداً داوطلب شده بود. او میگوید: من میخوامم بلافاصله پس از انجام خدمت سربازی دوباره به جبهه اعزام شوم، اما مقررات مانع از این کار می‌شد. من مجبور شدم ۶ ماه صبر کنم تا بتوانم بروم.

[میرسم] چرا داوطلب شده است؟ وی که از شدت هیجان میلرزد پاسخ میدهد: تازمانیکه خون در رگهایمان داریم وظیفه ماست که از مستضعفین دفاع کنیم. ... آمادهایم تا به یک حمله انتحاری علیه ناوهای جنگی امریکایی و فرانسوی در خلیج [فارس] دست بزنیم. این مطلب را به اطلاع نمایندگان پارلمان رسانده‌ایم، برای ما خدا یک ایده ذهنی نیست، ما این ایده را به مرحله عمل درآورده‌ایم.

خبرنگار لوموند، سپس نتیجه‌گیری خود را با این عبارات به پایان میرساند: «با این ایمان عمیق و سوزان، جان تازه‌ای در کالبد انقلاب ایران دمیده شده است. انقلاب پس از بسیج نیروها در شهرها، اکنون به بسیج صدها هزار داوطلب در روستاها می‌پردازد. ... بسیج تودهای صدها هزار داوطلبی که از چند ماه پیش آغاز شده و همچنان ادامه دارد باعث به وجود آمدن ضدونقیضترین فرضیه‌ها در میان دیپلماتها و وابسته‌های نظامی خارجی مقیم تهران که قادر نیستند تعداد افراد بسیج‌شده را تخمین بزنند، شده است.

ایرانیها همچنین در زمینه تسلیحات موفق شده‌اند موشکهای زمینبه هوای جدیدی تهیه کنند که با کمک آنها خواهند توانست از تعدادی از اهداف اقتصادی راهبردی در برابر حملات تلافیجویانه احتمالی نیروی هوایی عراق محافظت کنند.» (۱)

ص: ۴۹۸

۱. در سومین روز درگیری در منطقه مهران،^(۱) نیروهای عراقی پس از چند حمله نافرجام و مواجهه با مقاومت نیروهای ایرانی، سرانجام با انتقال نیروهای تازهوارد و نیز به رهگیری از واحدهای زرهی و پشتیبانی هوایی بخشی دیگر از مواضع رزمندگان را اشغال کردند.

بنا به گزارش واحد اطلاعات نیروی زمینی سپاه، تعداد زیادی تانک در امتداد تپه‌های غلامی تا شیار رضاآباد و تعداد ۲۲ تانک روی تپه رضاآباد به صورت خط آتش موضع گرفته و بیش از ۱۵ تانک روی جاده آسفالت مهران مستقر شدند و تعداد ۸ تانک نیز به تانکهای منطقه باغ کشاورزی افزوده شد.^(۲) همچنین به گفته رکن ۲^(۳) لشکر ۸۴ ارتش، دشمن با آتش انواع سلاحهای سبک و سنگین و وارد کردن نیروهای تقویتی و احتیاط (حدود یکهزار نفر پیاده در منطقه رضاآباد)، تمام واحدهای این لشکر را تحت فشار قرار داده و شیار بین ارتفاع ۳۴۳ و ۳۰۷ را به منظور رخنه و ایجاد شکاف در خط پدافندی لشکر مذکور به شدت تقویت کرده است.^(۴) بنابراین احتمال استمرار عملیات دشمن در شب جاری، با هدف تصرف ارتفاع کلهقندی و معبر وصولی آن متصور است که در اینصورت تهدید برای تصرف تنگه کنجانچم و به تبع آن قطع خط مواصلاتی لشکر بیشتر است.^(۵)

ازسویی واحدهای نظامی عراق در منطقه شمال عملیات (جناح راست) و در محور پیشانی منطقه امروز، کوشیدند تا با اجرای آتش شدید توپخانه مانع از سازمانیافتن و پیشروی نیروهای ایرانی در منطقه نمهکلانبو شوند. در محور شمالی نیز با استفاده از چند دستگاه تانک به طرف تپه ۲۵۰ غلامی و سپس به طرف خاکریز جاده کمربندی پیشروی کردند. بنا به گزارش رسیده

ص: ۵۰۱

۱- در زمان حمله عراق به مهران در تاریخ ۲۷/۲/۱۳۶۵، مسئولیت پدافندی این جبهه به عهده لشکرهای ۲۱ حمزه و ۸۴ خرماآباد ارتش بود که پس از آن تعدادی از یگانهای سپاه پاسداران بنا به دستور به سرعت برای جلوگیری از پیشروی دشمن و کمک به واحدهای ارتش به منطقه مهران عزیمت کردند.

۲- ۱. سند شماره ۱۳۹۶۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش ویژه واحد اطلاعات قرارگاه فتح (تحت امر قرارگاه نجف) به واحد اطلاعات قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ۳۰/۲/۱۳۶۵، ص ۱.

۳- رکن ۲ به واحد اطلاعات گفته می شود.

۴- ۲. سند شماره ۳۰۶۰۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای رکن ۲ قرارگاه تاکتیکی لشکر عملیاتی ۸۴ به فرماندهی عملیات غرب، شماره ۵، ۲۹/۲/۱۳۶۵، صص ۱ و ۲.

۵- ۳. سند شماره ۳۰۶۰۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۲ قرارگاه تاکتیکی لشکر عملیاتی ۸۴ به فرماندهی عملیات غرب، شماره ۵، ۲۹/۲/۱۳۶۵.

۲ فروند بالگرد عراقی تعداد ۶ موشک به مواضع رزمندگان در ارتفاع ۳۰۷ شلیک کردند. سه فروند دیگر ارتفاع ۳۴۵ را به موشک بستند، ۲ فروند هم به سوی کانيسخت شلیک کردند و ۴ فروند محور زالوآب و کلهقندی را هدف قرار دادند. ضمن آنکه مرتب در محورهای دوراجی، کانيسخت، باغ کشاورزی و تپه‌های رضاآباد در حال پرواز شناسایی بودند.^(۱)

در مقابل، رزمندگان تیپ ۱۱۴ امیرالمومنین(ع) و تیپ مستقل مسلم بن عقیل(ع) سپاه تپه‌های رضاآباد را تخلیه و پشت جاده کمربندی در برابر دشمن موضع گرفتند.^(۲) این درحالی بود که نعمان غلامی مسئول حفاظت اطلاعات تیپ ۱۱۴ امیرالمومنین(ع) و سایر نیروهای مجرب تیپ به سرعت تلاش می کردند که آرایشی منطقی به خط بدهند و رزمندگان را ترغیب به مقاومت کنند، زیرا اگر نیروهای عراقی در این محل، خط نیروهای ارتش را درهم میشکستند با توجه به اینکه بیشتر نیروهایشان در این منطقه متمرکز بودند، می توانستند با فشاری مختصر به جاده کمربندی مهران - دهلران رسیده و آن را تسخیر و کار را برای پیشروی تا تنگه کنجانچم یکسره کنند. بدین ترتیب نیروهای خودی سرانجام موفق به دفع حمله نیروهای دشمن شدند و ضمن تحمیل تلفات بر آنها، چند عراقی را به اسارت گرفتند.^(۳) در این نبرد تیپ ۱۱۴ امیرالمومنین(ع) تلفات سنگینی را متحمل شد.

پس از دفع این حمله، فرماندهان عراقی با سازماندهی سریع یگانهای خود دوباره از پاسگاه دوراجی و دو جناح آن به تپه غلامی حمله کردند و با کمک دیدبانی که در تپه ۳۰۷ داشتند تا پایان روز، عقبه رزمندگان ایران و جاده‌های مواصلاتی آنها را با آتش توپخانه هدف قرار دادند. ضمن آنکه نیروهای عراقی تپه ۳۴۵ را که چند بار دسته دسته شده بود سرانجام به اشغال خود درآوردند.^(۴)

در پایان روز سوم، با توجه به حمله دشمن در دو محور تپه‌های رضاآباد و ارتفاعات نمهکلانبو، امکان تشکیل خط پدافندی در پشت خاکریز تپه ۲۱۵ تا تپه‌های رضاآباد و نیز ادامه حملات عراقی ها در روز بعد، به طرف ارتفاعات مرزی زالوآب پیش بینی می شد.^(۵) درهمینحال، فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق با صدور اطلاعیهای ادعا کرد که در بخش عملیاتی سپاه دوم، نیروهای این سپاه توانستند تعدادی از ارتفاعات و تپه‌های جدید را پاکسازی و دشمن را منهدم کنند و بر این مناطق که عبارتاند از ارتفاعات ۳۰۷، ۳۱۰، ۳۲۷، ۳۳۰، ۳۳۷، ۳۴۵ و ۳۵۰ مسلط شوند.^(۶)

ص: ۵۰۲

۱-۴. سند شماره ۱۳۹۶۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱.

۲- همانگونه که پیشتر اشاره شد، در زمان حمله نیروهای عراقی به مهران، این جبهه تحتمسئولیت پدافندی یگانهای ارتش جمهوری اسلامی بود و سپاه فاقد مسئولیت خط پدافندی در این منطقه بود، لیکن نظر به اینکه یگانهای تیپ ۱۱۴ امیرالمومنین(ع) و تیپ مسلم بن عقیل در نزدیک منطقه و در دسترس بودند توانستند به طور ضربتی خود را به منطقه درگیری رسانده و به عنوان اولین یگانهای سپاه در منطقه حضور یابند و مانع پیشروی بیشتر دشمن در این جبهه شوند.

۳- غلامی رزمنده بومی منطقه بود که در جریان عملیات به اسارت نیروهای عراقی درآمد. فرمانده عراقی وی را دراختیار ۲ سرباز عراقی قرار داد تا به عقب (به سمت تپه‌های غلامی) منتقل کنند. لکن چون نیروهای عراقی به تازگی وارد منطقه شده

- بودند، به اشتباه به سمت کلهقندی رفتند، غلامی که م توجه غفلت و اشتباه آنها شده بود، بدون آنکه واکنشی نشان دهد، همراه آنها رفت تا اینکه نیروهای لشکر ۵ نصر م توجه آنها شدند و با به اسارتگرفتن سربازان عراقی ماجرا فیصله یافت.
- ۴-۵. سند شماره ۶۰۶۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات قرارگاه عملیاتی نجف ۲ سپاه، ۱/۴/۱۳۶۵.
- ۵-۶. سند شماره ۱۳۹۶۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱.
- ۶-۷. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۳۰/۲/۱۳۶۵، ص ۱، رادیو بغداد، ۲۹/۲/۱۳۶۵.

۲. رسانه های خارجی تهاجم ارتش عراق به شهر مهران و اشغال این شهر را به طور گستردهای پوشش خبری دادند. اهداف عراق از اشغال مهران، فشار به ایران برای پذیرش مذاکرات صلح و خروج از فاو، تحول جنگی در ارتش عراق و آثار عملیات بر نیروهای عراقی، مهمترین محورهای گزارش این رسانه هاست.

خبرنگار آسوشیتدپرس به نقل از سرتیپ ضیا ابراهیم فرمانده نیروهای عراقی مستقر در منطقه عمومی مهران، نوشته است که مهران و ۵ روستای نزدیک آن بعدازظهر شنبه (۲۷/۲/۱۳۶۵)، پس از یک حمله گازانبری ۹۰ دقیقه‌ای که در آن نیروهای عراقی به سرعت به ارتفاعات اطراف حمله کرده و نیروهای ایرانی را در مهران به دام انداختند به دست عراقی ها افتاد. ... در این عملیات هیچ گلوله‌ای در مهران شلیک نشد و وقتی آنها را محاصره کردیم با بلندگو و یک موج رادیویی از آنها خواستیم که تسلیم شوند. آنها یا عقب نشینی کردند یا با واحدهای محاصره‌کننده ما درگیر شدند یا تسلیم شدند. این فرمانده افزود که دو طرف در حال جنگ در طول خط مقدمی بودند که در ۲۴ کیلومتری داخل خاک ایران قرار دارد.

به گفته سرتیپ ضیا ابراهیم، منطقه اشغال شده چون بر بخشهایی از خاک عراق و ایران مشرف است و شهرهای عراق را در برد توپخانه ایران قرار میدهد مهم است. همچنین اهمیت این منطقه این است که جاده بین شهرهای ایرانی دهلران و ایلام را کنترل و قطع میکند. این فرمانده عراقی در هشدار به ایرانیان خاطرنشان کرده که این فقط هدف اولیه است و ما قابلیت اشغال بیش از این را داریم. آنها (ایرانیان) قابلیتهای ما را خوب میدانند و میفهمند منظور ما چیست.

ضیا ابراهیم درباره تعداد اسرا ادعا کرد که در این عملیات صدها ایرانی اسیر شده‌اند به طوریکه فقط در روز گذشته (۲۸/۲/۱۳۶۵)، ۸۰ نفر از نیروهای ایران به اسارت درآمده‌اند.(۱)

رادیو امریکا با بیان اینکه رهبران عراق تصرف مهران را نتیجه راهبرد جنگی تازه خود مبنیبر اشغال و حفظ اراضی ایران و در نتیجه وادار ساختن تهران به خروج نیروهایش از منطقه فاو میدانند، به نقل از ژنرال ابراهیم گفت: عراق، مهران را تصرف و یک شاهراه اصلی را قطع کرده است. وی همچنین پیش بینی کرد در هفته‌های آینده نیروهای ایران شکستهای نظامی سنگینتری را متحمل خواهند شد.(۲)

رادیو اسرائیل نیز با اشاره به بازدید ژنرال ابراهیم از شهر مهران به نقل از وی اعلام کرد که مهران منطقه متروکه است و علامت حیات در آن به چشم نمیخورد. این ژنرال عراقی به خبرنگاران گفت: تصرف دوباره اراضی ایران بخشی از راهبرد تازه عراق است که میکوشد سران جمهوری اسلامی ایران را از هر جهت تحت فشار قرار دهد تا اسلحه را زمین بگذارند و برای مذاکرات صلح آماده شوند.(۳)

رادیو بیبیسی تحول جنگی و تقویت روحی مردم و تجدید روحیه آفندی ارتش عراق را محور گزارش خود قرار داده و گفت: این تحولات نشانگر قصد عراق در دنبال کردن راهبرد تازه‌اش می باشد که دو هفته پیش صدام حسین اعلام کرد و گفت که عراق به حملات دیگری دست خواهد زد و تازمانیکه جنگ ادامه دارد و ایران بخشی از سرزمین عراق را در اختیار دارد نیروهای نظامی ایران را در هر کجا باشند، نابود خواهد کرد.(۴) به گفته بیبیسی، رهبران عراق در ظاهر سیاست تازه‌ای در جنگ پیش گرفته‌اند و برای تقویت روحیه ارتش و مردم که چهار سال شاهد روش تدافعی عراق و ابتکار عمل نیروهای ایران

-
- ۱- ۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۱، ۳۰/۲/۱۳۶۵، صص ۸ - ۶، مهران - آسوشیتدپرس، ۲۹/۲/۱۳۶۵.
- ۲- ۹. همان، ص ۲۱، رادیو امریکا، ۲۹/۲/۱۳۶۵.
- ۳- ۱۰. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۳۰/۲/۱۳۶۵، ص ۵، رادیو اسرائیل، ۲۹/۲/۱۳۶۵.
- ۴- ۱۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۰، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۷، رادیو بیبیسی، ۲۸/۲/۱۳۶۵.

زدند، درعینحال شاید فرماندهان ارتش عراق دریافته باشند که نخواهند توانست بدون تلفات جانی بسیار، نیروهای ایران را از شبه جزیره فاو عقب برانند و ازاینرو به فکر عملیات تهاجمی در بخشهای دیگر جبهه افتادهاند و شاید میخواهند در جبهه هایی که ایران قوای کمتری دارد پیش بروند تا رهبران ایران را به عقب نشینی از شبه جزیره فاو و در کل پایاندادن به جنگ مجبور کنند.^(۱)

البته تصرف مهران در دیگر روزنامههای انگلیسی بازتاب گوناگونی داشت، به عنوان نمونه گاردین روزنامه چپگرای لندن که با کردها، الفتی قدیمی دارد خبر تهاجم عراق به مهران را تحتالشعاع اخبار پیروزی نظامی کردها قرار داده است. روزنامه دستراستی دیلی تلگراف نیز نوشته است: «حمله عراق یک حرکت کاملاً تبلیغاتی است، و گر نه مهران اهمیت نظامی ندارد و قبلاً هم در دامنه بعضی از تپهها، توپهای عراقی فعالیت میکردهاند.»^(۲) این روزنامه هدف عراق از اشغال مهران را معاوضه با سرزمینهای شور هزار جزیره هویزه و شبه جزیره فاو که در اختیار ایران است، توصیف کرد.^(۳)

و سرانجام خبرگزاری فرانسه به موضوع تهدید ژنرال ضیاء التوفیق فرمانده عراقی، اشاره کرده و به نقل از وی گفت: «هروقت که فرماندهی عالی عراق (صدام حسین) دستوری در این زمینه صادر کند، نفراش میتوانند دهلران را نیز به اشغال خود درآورند.»^(۴)

۱. نیروهای تیپ ۱۵۵ ویژه شهدای سپاه پاسداران در عملیات امروز، در منطقه حاج عمران،^(۵) به دلیل بروز مشکلاتی موفق به تصرف هدف موردنظر (ارتفاع ۲۵۱۹) نشدند. در این درگیری به نیروهای هر دو طرف تلفاتی وارد آمد.

عملیات تیپ ۱۵۵ ویژه شهدا، با سه ساعت تأخیر در ساعت ۱:۳۰ بامداد، با رمز "توکلت علیالله، یا امیرالمؤمنین (ع)" درحالی آغاز شد که نیروهای عراقی دقایقی پیش از عملیات، از حمله ایران مطلع شده بودند و ۱۶ مبادرت به اجرای آتش سنگین روی مواضع نیروهای خودی کردند. میرزاپور معاون طرح و عملیات تیپ و مجید دیانت مسئول واحد اطلاعات، بر اثر آتش شدید توپخانه دشمن مجروح و به عقب منتقل شدند. بااینحال، عملیات با پیشروی خوب نیروها از طرف چپ و راست ارتفاع ۲۵۱۹ (گردمند) آغاز شد و رزمندگان توانستند ۴۰ نفر از نیروهای دشمن را در محور چپ و ۷۰ نفر را در محور راست به اسارت درآورند.

در ادامه، نیروها از دو طرف ارتفاع درصدد الحاق بودند تا ارتفاع ۲۵۱۹ را تصرف کنند، لکن جراحت نیروهای کلیدی تیپ در همان ابتدا و غیبتشان در هدایت میدانی نبردها از یکسو و روشنشدن هوا و آتش شدید دشمن ازسوی دیگر موجب ناکامی نیروهای دو محور برای الحاق شد. این درحالی بود که در سمت چپ ارتفاع ۲۵۱۹، فرمانده تیپ ۴۳۳ پیاده از لشکر ۲۳ عراق به نام سرهنگ عبدالرزاق بر اثر

ص: ۵۰۵

۲- ۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۱، ۳۰/۲/۱۳۶۵، صص ۱۵ - ۱۳، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۹/۲/۱۳۶۵.

۳ - ۱۴. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۳۰/۲/۱۳۶۵، ص ۹، رادیو بیبسی، ۲۹/۲/۱۳۶۵.

۴ - ۱۵. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۹، رادیو امریکا، ۲۹/۲/۱۳۶۵.

۵- این جبهه که در روز ۲۴/۲/۱۳۶۵، مورد هجوم ارتش عراق قرار گرفت، تحت مسئولیت پدافندی یگانهای از ارتش جمهوری اسلامی بود، ولی از آنجا که یگانهای ارتش به تنهایی قادر به بازپسگیری مواضع ازدسترفته نبودند، یگانهای از سپاه برای کمک به یگانهای ارتش عازم منطقه حاج عمران شدند تا با اجرای عملیاتهای مشترک مواضع تصرف شده را بازپس گیرند.

پرتاب نارنجک به داخل سنگرش، کشته شد^(۱) و تا حدی سازمان و آرایش رزم دشمن از هم پاشید، طوریکه تعدادی از نیروهای دشمن آماده اسارت شدند، ولی به علت نبود فرصت مناسب برای تخلیه آنها بر اثر آتش دشمن این نیروها دوباره خود را بازیافتند و جسورانه به مقابله با رزمندگان پرداختند. در چنین وضعیتی رزمندگان که برگشتن به عقب برایشان امکانپذیر نبود به علت روشنشدن هوا در همان منطقه و میان شیارها مخفی شدند و گاهی در طول روز در گریههایی با نیروهای دشمن داشتند، تا اینکه سرانجام توانستند از تاریکی شب استفاده کرده و به عقب برگردند.

در این عملیات یک گردان از تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل(ع) که در احتیاط نزدیک بود بنا به نیاز وارد عمل شد، اما آنها نیز بر اثر آتش سنگین توپخانه دشمن ضرباتی را متحمل شدند و فرمانده این گردان و ۳ فرمانده گروهان آن به شهادت رسیدند.

به علت موفقشدن نیروهای خودی در محورها و باوجود احتمال تک مجدد دشمن برای تصرف مواضع جدید، نیاز شدیدی به احداث خط دوم پدافندی احساس شد. خط مزبور با توجه به حضور رزمندگان بر روی کدو، سرسول و شیار هارنا به صورت خط و در زیر یالهای ۲۵۱۹ و ۲۴۳۵ (شهید صدر) و با دراختیارداشتن تپه شهدا به صورت گشتی رزمی طرحریزی شد و قرار شد مهندسی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، جهاد آذربایجان غربی و قم و اداره راه قدس اقدامات لازم را درخصوص احداث خاکریز مطمئن با سنگرهای مستحکم و قابلدفاع و وصلکردن جاده به عقبه های خودی انجام دهند و همچنین با گذاشتن میادین مین با عمق زیاد در دره هارنا و قطع جاده از طریق حفر خندق راه نفوذ احتمالی دشمن سد شود که این اقدامات با پیشرفت خوبی انجام شد.^(۲)

ارتش رژیم بعثی نیز درباره وقایع این جبهه در یک اطلاعیه نظامی اعلام کرد که نیروهای سپاه پنجم در جبهه های شمالشرقی، یک نیروی دشمن به استعداد یک تیپ تقویتشده همراه یک گردان که قصد نزدیکشدن به منطقه گردمند را داشتند، زیر آتش قرار دادند و تلفاتی را به آنها تحمیل کردند و تعدادی را نیز به اسارت گرفتند.^(۳)

۱. باوجود تلاش نیروهای عراقی برای حفظ مواضع و افزایش فعالیتهای مهندسی در منطقه حاج عمران، فرماندهی قرارگاه نجف ۴^(۴) به دلیل اهمیت برخی ارتفاعات در این منطقه، تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل(ع) و گردان جنرال الله بوکان سپاه پاسداران را مأمور اجرای عملیات در منطقه مذکور کرد. ستاد مشترک ارتش نیز درباره احتمال حمله ارتش عراق با همکاری بخشی از عشایر ضدانقلاب به منطقه حاج عمران هشدار داد.

با گذشت ۵ روز از عملیات و استمرار در گریهها، نیروهای عراقی که به هیچوجه نمیخواستند ارتفاع ۲۵۱۹ را از دست بدهند،^(۵) برای تحکیم و تثبیت هرچه بیشتر آن، جاده مناسبی احداث و ۲ دسته تانک

ص: ۵۰۶

۱- این مطلب را گروهان یکم محمد عطیه عزافه که در تاریخ ۲۹/۲/۱۳۶۵، در ارتفاع کدو تسلیم رزمندگان شد، تأیید کرد.
۲- ۱۷. سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تهاجم عراق به منطقه حاج عمران، گزارش راوی قرارگاه نجف، سعید سرمدی، خرداد ۱۳۶۵، صص ۱۰ - ۸؛ و - سند شماره ۶۸۲/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: سلسله

گزارشهای اجمالی جنگ استراتژی دفاع متحرک عراق، مهدی انصاری، اردیبهشت ۱۳۶۵، ص ۵۳.

۳ - ۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۱، ۳۰/۲/۱۳۶۵، ص ۱، رادیو صوتالجماهیر، ۲۹/۲/۱۳۶۵.

۴- قرارگاه نجف ۴ قرارگاه مشترک سپاه و ارتش برای هدایت این عملیات بود.

۵- نظر به اهمیت ارتفاع مذکور و سایر ارتفاعات منطقه در طول پنج روز درگیری (۲۴ تا ۲۹/۲/۱۳۶۵)، این ارتفاعات چند بار بین نیروهای دو طرف دستبه دست شده است.

بر روی ارتفاع نامبرده مستقر کردند. به گزارش قرارگاه نجف ۴ سپاه، از نظر عراق تصرف ارتفاع سرسول، تپه شهدا، کدو و بزرگسیر چندین مزیت داشت، از جمله: ۱. تسلط بر خط و عقبه خودش، به طوریکه حتی تا پیرانشهر دید کافی پیدا میکرد. ۲. مستقیم کردن خطوط پدافند یاش و از بین بردن جناحین در خطوط پدافندی. ۳. کمک کردن خطوط پدافندی و کاستن از ضربه پذیری نیروهایش و سرانجام به تصرف در آوردن معابری که احتمال تک رزمندگان در آینده از آنجا امکانپذیر بود.

برپایه این گزارش، گرچه دشمن تا به حال به اهداف خود نرسیده، ولی سرپل نسبتاً خوبی (ارتفاع ۲۵۱۹) گرفته است. دشمن فکر میکرد که هنگام حمله به این منطقه، همچون مناطق دیگر نظیر فکه، پیچ انگیزه و مهران با دفاعی قوی مواجه نمی شود، لذا تدبیری برایش در نظر نگرفته بود، ولی با شروع تک و حضور سریع و واکنش مؤثر رزمندگان سپاه پاسداران که به کمک نیروهای ارتش شتافتند پیش بینی دشمن به بن بست رسید و آمدن عدنان خیرالله وزیر دفاع، به این منطقه دلیل روشنی برای این مسئله است. علاوه براین با تراکم زیاد رزمندگان ارتش و سپاه و تحمیل ضربات به یگانهای دشمن، احتمال ادامه اجرای تک از سوی عراقی ها اندک است، هرچند عراق منطقه تصرف شده، به خصوص ارتفاع ۲۵۱۹ را حفظ خواهد کرد، چون این منطقه خیلی حساس است و با داشتن جاده به طرف رزمندگان و اتکایی که دشمن به این جاده برای تک دارد و نیز وجود واحدهای زرهی برای پشتیبانی، امکان اجرای عملیات ایذایی در چند روز آینده وجود دارد. علاوه بر آن گشتی رزمیهای دشمن در این منطقه فعال هستند و تردهایی که در ۲۵۱۹ می شود برای تثبیت هرچه بیشتر است. در این گزارش خاطرنشان شده است که نزدیکی خطوط رزمندگان با دشمن دلیلی برای عقب نشینی عراقی ها از این منطقه نیست، چون در مناطقی دیگر خطوطی نزدیکتر وجود دارد. (۱) در چنین وضعیتی از طرف فرماندهی قرارگاه نجف ۴، استمرار عملیات با هدف سلب ابتکار عمل دشمن مورد توجه قرار گرفت، لذا بعد از اینکه تیپ ۱۵۵ ویژه شهدا به منظور تصرف ارتفاع ۲۵۱۹ (گردمند) برای بار دوم ناکام ماند، به تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل (ع) ابلاغ شد تا حدود نیمه شب جاری، با ۳ گردان مانوری و احتیاط به ارتفاع ۲۵۱۹ حمله کند. که در این رابطه هماهنگیهای لازم بین واحدهای ذیربط بدین ترتیب به عمل آمد:

۱. یک تیم دیدبان برای هدایت آتش وارد منطقه عملیات بشود.

۲. یک آتشبار ۱۰۵ میلیمتری با ۵ قبضه و یک آتشبار ۱۵۵ میلیمتری با ۲ قبضه به عنوان کمک مستقیم عمل کنند.

۳. ادوات تیپ ۱۵۵ ویژه شهدا با تمام توان عملیات را پشتیبانی کنند.

۴. اقدامات لازم در خصوص تخلیه مجروحان و تأمین آمبولانس به عمل آید.

۵. مهندسی قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) تحت امر تیپ ۵۷ قرار گیرد و اقدامات لازم برای احداث خاکریز و استحکامات در محور سرسول و ۲۵۱۹ به کلهاسی را انجام دهد.

۶. گردان ۱۱۷ ارتش برای پدافند بعد از عملیات به کمک تیپ ۵۷ برود.

۷. گردان جندالله بوکان همزمان در محور راست ارتفاع ۲۴۳۵ (شهید صدر) عملیات ایذایی برای فریب دشمن اجرا کند. (۲)

-
- ۱- ۱۹. سند شماره ۱۳۹۴۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۴، ۲۹/۲/۱۳۶۵.
- ۲- ۲۰. سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۰.

در این حال فرماندهی اطلاعات ستاد مشترک ارتش اعلام کرد: تعدادی از افراد عشایر سیدمصطفی با پشتیبانی سلاح سنگین و ۳۰۰ رأس دواب (حیوانات بارکش) با بار مهمات در منطقه عملیاتی حاج عمران با کمک ارتش بعثی عراق آماده حمله به نیروهای خودی میباشند. (۱)

۱. در جلسه امروز فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران، علت عقب نشینی عراق از فکه و ضعف خط پدافندی خودی مورد بررسی قرار گرفت.

علی شمخانی فرماندهی نیروی زمینی سپاه، تکمیلنشدن هدف عملیاتی عراق در منطقه پیچ انگیزه و تلفات وارد آمده به دشمن در پی عملیات تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) را از جمله دلایل عقب نشینی عراق برشمرد. محمد باقری مسئول اطلاعات و عملیات قرارگاه نیز نامناسب بودن خط پدافندی دشمن و به کارگیری نیروی زیاد را علت عقب نشینی قوای عراق دانست. به اعتقاد وی عراقی ها برای صرفهجویی در نیرو و آزاد کردن آنها اقدام به عقب نشینی کردند، ضمن آنکه عراق به هدف اصلی خود یعنی به رهبرداری سیاسی و تبلیغاتی رسیده بود. باقری در ادامه به موضوع کمبود نیروی پدافندی خودی بین تپه نبأ و فکه - که در حدود ۱۴ کیلومتر از آن نیرویی حضور ندارد - پرداخت. رحیم صفوی جانشین نیروی زمینی سپاه پاسداران نیز درباره احتمال انتقال نیروهای دشمن به جبهه جنوب، به ویژه منطقه بستان با هدف حمله به این جبهه هشدار داد. (۲)

۲. امروز، فرمانده نیروی زمینی سپاه نتیجه بررسیهای انجامشده درباره اهداف دشمن از تحرکات اخیر را به اطلاع فرماندهان سپاه شمال و جنوب رساند. در این بررسی همچنین اصول مقابله با تحرکات دشمن و اولویتهای خطوط پدافندی خودی مشخص شد.

علی شمخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران، امروز در نامه‌های نتیجه بررسی راهبرد نظامی جدید دشمن موسوم به دفاع متحرک را برای سایر فرماندهان ارسال کرد. (۳) وی ابتدا اهداف ارتش عراق را در ۵ محور اصلی بدین شرح ذکر کرد:

۱. زمینگیر کردن توان آفندی یگانهای خودی و بالاحص پیشگیری از وقوع عملیات والفجر ۱۰ و درنهایت جلوگیری از ادامه جنگ.

۲. کسب زمان برای بازسازی و بالابردن توان رزمی یگانهای آسیبیده‌هاش.

۳. برقراری و حفظ موازنه سیاسی جنگ.

۴. روحیهبخشیدن به ارتش شکستخورده و مردم عراق.

۵. مایوسنشدن دنیا از توانایی ارتش بعث عراق.

ص: ۵۰۸

- و - سند شماره ۸۳۷۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از مرکز فرماندهی ستاد مرکزی سپاه به سپاه شمال و قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۲۹/۲/۱۳۶۵.
- ۲- ۲۲. سند شماره ۱۲۱۸ د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه، مهدی انصاری، ۳۱/۲/۱۳۶۵ تا ۱۲/۳/۱۳۶۵، صص ۱ و ۲.
- ۳- این نامه پاسخ به موضوعات و سؤالاتی بود که در جلسه روز ۱۸/۲/۱۳۶۵ بین فرماندهان بیان شده بود.

وی در ادامه فرماندهان ارتش و سپاه را در مقابل حملات دشمن ملزم به رعایت این ۵ اصل کرد:

۱. حفظ خونسردی و آرامش و جلوگیری از شتابزدگی.

۲. توجیه، ترغیب و دعوت رزمندگان به مقاومت در خطوط پدافندی.

۳. عکسالعمل سریع و به موقع یگانهای احتیاط (که از قبل مشخص شده است) در محل پیش بینیشده و جلوگیری از کاربرد ناصحیح یگان در خطوط غیرمحمول.

۴. بین آفند محدود و پدافند در مقابل تک دشمن، اولویتدادن به تقویت خط پدافندی موردتهاجم دشمن.

۵. تلاش برای حفظ توان آفندی و اجرای عملیات برطبق مأموریتهای ابلاغشده.

شمخانی در خاتمه درباره اولویتبندی خطوط پدافندی افزوده است: «با توجه به اولویتهای تعیین شده خطوط پدافندی منطقه عملیاتی والفجر ۸ (فاو) اولویت اول، جزایر مجنون و پد خندق در هورالهویزه، اولویت دوم، منطقه عملیاتی محرم (ارتفاعات حمزین) و منطقه عملیاتی والفجر ۳ (مهران) و منطقه عملیاتی والفجر ۲ (حاج عمران) اولویت سوم تعیین میگردد. دیگر مناطق عملیاتی در اولویت چهارم هستند، در نتیجه به کارگیری یگان احتیاط و میزان توجه به آنها با عنایت به اولویتهای فوق می باشد.»^(۱)

۱. واحد اطلاعات قرارگاه نجف امروز، نتیجه شناسایی خود را از آخرین وضعیت نیروهای عراقی در منطقه شلمچه تا جزیره مینو گزارش داد. در این شناسایی به موضوعاتی چون روحیه رزمی دشمن، احتمال به کارگیری تاکتیکهای آینده، اهمیت نظامی، اقتصادی اهداف عملیات آینده لشکر ۱۵ عراق و نقاط قوت و ضعف خودی و دشمن پرداخته شده است.

در ابتدای این گزارش پنجصفحه‌ای که حاصل بازدید متوالی تیمهای شناسایی، نیروهای دیدبان و بازجویی از اسرا است چنین آمده است: دشمن در منطقه لشکر ۱۱ از سپاه ۳ از پاسگاه کوتسواری تا دهانه شرقی نهر خین به صورت پدافندی حالت عادی داشته و میزان آتش توپخانه و ادوات و نیز تردد خودروها و پیاده و فعالیت مهندسی و زرهی کمی داشته است، ولی در منطقه لشکر ۱۵ سپاه ۷ از منطقه جزیره امالرصاص به طرف سیه فعالیت دشمن بیشتر در قالب تردد پیاده، توپخانه، ادوات و تیراندازی سلاحهای سبک و منور در شب و اجرای آتش تهیه و کارکردن بر روی مواضع خط اول و نیز درستکردن مواضع جدید در خط دوم سیلند سرتاسری بوده است. همچنین فعالیتهای مهندسی نظیر جادهسازی و درستکردن سکوهای بزرگ تانک و کارکردن بر روی مواضع و ایجاد موانع در محدوده جزیره سهیل و دهانه جنوب شرقی امالرصاص به طرف امالبابی مشاهده شده است.

در ادامه گزارش به سه فرض از فعالیتهای لشکر ۱۵ عراق از جزیره امالرصاص تا سیه اشاره شده است. فرض اول اینکه دشمن به دلیل ترس از حمله دوباره به منطقه عمومی این لشکر، به فعالیتهایی مبنیبر رفع نقاط ضعف و تقویت منطقه پرداخته است. دوم اینکه دشمن قصد حمله به منطقه جزیره مینو تا عرایض و شلمچه را در سر میپروراند و در نهایت تصرف دوباره خرمشهر

۱-۲۳. سند شماره ۲۶۰۷۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه جنوب (کربلا) به کلیه یگانهای تابعه سپاه جنوب، ۳۱/۲/۱۳۶۵.

برای سرپوشگذاری بر شکستها و ازدست دادن فاو و نیز به راهانداختن تبلیغات وسیع. گرچه با شناختی که از دشمن داریم توانایی اجرای عملیاتی به بزرگی از شلمچه تا آبادان به صورت عبور از اروندرود و هلیبرن و تأمین منطقه و تدارکات بعدی آن به شدت بعید به نظر میرسد.

ازسویی دشمن با توانایی که بعد از آموزشهای خاص هلیبرن، آبی - خاکی و غواصی به تازگی پیدا کرده و درسهایی که از عملیات والفجر ۸ و عبور از اروندرود از رزمندگان اسلام یاد گرفته است، ممکن است برای گرفتن منطقه کوچکی به خصوص مثل جزیره مینو - که گرفتن آن سادهتر است - اقدام کند. زیرا برای پدافند مشکلات چندانی ندارد هم میتواند سریع به سمت جزیره مینو پل نصب کند و خط خودش را به جنوب نهر ابوجرف برساند و هم میتواند جناح دادن خطهای فعلی خودش را رفع کند. فرض سوم که احتمال کمتری را برای آن در نظر گرفتهاند بر این مبنا است که دشمن از منطقه شلمچه تا آبادان این ۳ اقدام عملیاتی را انجام دهد: الف) تصرف جزیره مینو. ب) رخنه از حدود ۳ کیلومتری شرق تقاطع کارون و اروندرود، کنار جاده آسفالت تا تقاطع جاده آسفالت به سمت اروندرود در جنوب آبادان با استفاده از محور و معابر وصولی دهانه جنوبی امالرصا ص. ج) رخنه از منطقه عرایض تا شلمچه.

با این مفروضات واحد اطلاعات قرارگاه نجف در ادامه درباره اهمیت منطقه موردنظر از بُعد سیاسی، نظامی و اقتصادی خاطرنشان کرد که به لحاظ سیاسی دشمن با تصرف خرمشهر یا قسمتی از آن تبلیغات وسیعی خواهد کرد. روحیه رزمی و ملیش را احیا کرده و دوباره امید ابرقدرتها و کشورهای عرب منطقه را در پشتیبانی از خود جلب میکند. همچنین این اقدام از نظر اقتصادی محاسنی چون اشغال دهها کیلومتر از خاک ایران، کنترل اروندرود و سایر بنادر نزدیک به آن و از جهت نظامی مزایایی نظیر جلوگیری از عملیات آینده رزمندگان، تسلط بر اروندرود، محروم ساختن ایران از جزیره مینو که اهمیتی خاص به عنوان جاپای عملیات رزمندگان دارد، ایجاد محدودیت فراوان برای نیروهای خودی مستقر در فاو و اخلاص در روند تصمیمگیریهای ایران برای طرحریزی عملیاتی در سایر مناطق را به همراه دارد.

در بخش دیگری از گزارش به نقاط قوت و ضعف خودی و دشمن در محدوده منطقه لشکر ۱۵ عراق چنین اشاره شده است:

نقاط قوت خودی، از منطقه شلمچه تا آبادان

روحیه خوب رزمندگان، آموزش کافی برای عملیات در شب و عملیات آبی - خاکی، توجیه خوب نیروها، تحرک و جابه جایی سریع بدون تشریفات، حمیت برای دفاع از خاک و انقلاب اسلامی و سرانجام عشق به خدا و امام و روحیه شهادتطلبی.

ضعف مواضع در خط لجمن^(۱) و اتصالنداشتن در بعضی نقاط آن، ضعف موانع در جلوی خط لجمن، نداشتن لایه‌های دفاعی متعدد، ضعف دید و تیر نیروها در جلوی خط خودی، ضعف آتش پشتیبانی، ضعف آرایش سلاح‌های ضد هوایی، ضعف فعالیت‌های مهندسی به ویژه در منطقه تحت‌کنترل برادران ارتش، ضعف در تعداد دکل دیدبانی، نبود نیروی احتیاط کافی، نداشتن طرح پاتک‌های احتمالی یگانها، نفوذپذیر بودن برخی معابر و احتمال انجام هلیبرن از سوی دشمن در برخی مناطق.

نقاط ضعف دشمن

نداشتن روحیه و انگیزه خوب برای جنگیدن، نداشتن عقبه مطمئن برای عملیات، ضعف در عملیات آبی - خاکی و ضربه پذیری نیروها، ضعف آموزش برای جنگ در شب، احتمال تلفات زیاد و تردید در توانایی برای اجرای عملیات وسیع و گسترده.

نقاط قوت دشمن

حاکمبودن نظم و فرمانبری نیروها در ارتش (هرچند به زور و به ظاهر باشد)، برخورداری خوب ارتش عراق از امکانات زرهی - مهندسی، امکانات آبی - خاکی، توپخانه، ادوات، پدافند هوایی، هلیبرن و نیروی هوایی، توانایی و به رهمندی از پشتیبانی کشورهای بیگانه و عرب منطقه و دستگاه‌های تبلیغاتی.^(۲)

۱. فرمانده کل سپاه امروز، با ارسال نام‌های به کلی سری به فرمانده عالی جنگ خلاص‌های از اهداف، مراحل و برنامه اجرایی پیشنهادی سپاه را برای راهبری جنگ تشریح کرد.

در این نامه محسن رضایی با ذکر این نکته که «استراتژی هر نبرد، فن اداره و هدایت کلیه امکانات و نیروهای یک کشور برای وصول قاطع به اهداف استراتژیک در جنگ است»، تصریح کرد: «باید با شهامتی به بزرگی خود نبرد یا بیشتر از آن تمامی مصالح شخصی، رفاقتی و وحشت از آینده را فدای پیروزی در جنگ کرد. واضح است که هر نوع تردید و ابهام در اهداف استراتژیک، فن اداره نبرد و توان واقعی جنگ را ضعیف می‌کند.» رضایی با اشاره به اینکه «هدف جنگ سقوط صدام و حزب بعث است و در اداره جنگ لزوماً باید همه چیز را فدای پیروزی در جنگ کرد»، مراحل و برنامه اجرایی پیشنهادی را بدین شرح مطرح کرد:

«الف» مراحل عملیات

۱. سد کردن نیروهای دشمن و انجام عملیات در جهت بازپس‌گیری نقاط مهم نظیر مهران.

ص: ۵۱۱

۲-۲۴. سند شماره ۱۳۹۴۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات قرارگاه نجف به فرماندهی قرارگاه نجف،
۲۹/۲/۱۳۶۵.

محسن رضایی
فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

۲. آزادسازی یگانهای مانوری برای عملیات بزرگ.

۳. انجام دو یا سه عملیات بزرگ همزمان.

۴. ادامه رشته عملیاتهای همزمان در صورت وجود حزب بعث و شخص صدام.

ب) مراحل سازماندهی

۱. تشکیل یگانهای پدافندی مرحله اول و به کارگیری آنها در مقابل حملات دشمن و آزادسازی یگانهای مانوری برای انجام عملیات.

۲. تشکیل یگانهای پدافندی مرحله دوم و آزادسازی یگانهای پدافندی مرحله دوم برای انجام عملیات.

ج) مراحل لجستیک

همزمان با گسترش توان رزمی از بعد نیروهای انسانی برنامههای لجستیکی متکی به اقلام سبک و نیمهسنگین ادامه دارد.

د) مراحل آموزش

همزمان با جذب نیروی انسانی بایستی مقدمات آموزشی رو به فزونی متناسب با مراحل عملیات تدارک شود.

هـ-) مراحل جذب

همزمان با تمامشدن مرحله اول نیروها، مرحله دوم و نیز برای مراحل بعدی بایستی کلیه مراکز اداری نیروی انسانی کشور وارد

کار شوند (با برنامه‌های زمانبندی‌شده).»

محسن رضایی در ادامه در مورد ساختار و تشکیلات افزود: «ستادهای اجرایی برای انجام کلیه مراحل فوق‌الذکر زیر نظر جانشین فرماندهی عالی جنگ تشکیل می‌شود، تا هم در بعد پشتیبانی و هم در ابعاد نیروی انسانی، صنعتی و عملیاتی، نبرد را از نظر اجرایی اداره کند. بدیهی است کلیه سازمانها و کمیته‌ها و ستادهای اجرایی در ارتباط با جنگ از این ستاد تغذیه و از آن کار قبول

ص: ۵۱۲

میکنند.» رضایی خاطرنشان کرد که «این ستاد مجری کلیه فرامین فرمانده جنگ و پیشنهادات تصویب شده در ستاد عالی پشتیبانی جنگ است.» (۱)

شایان ذکر است حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی فرمانده عالی جنگ، در هامش نامه موافقت خود را اعلام و آن را امضا کرد. (۲)

۱. امروز، هواپیماهای جنگنده عراقی چند هدف در جبهه ها را بمباران و به حریم هوایی دو شهر ایلام و خرمآباد تجاوز کردند. ارتش بعث عراق ادعا کرد یک هواپیمای جنگنده ایرانی را در منطقه عملیاتی حاج عمران سرنگون کرده است.

صبح امروز، از ساعت ۵:۲۰ تا ۱۱:۲۰، نیروی هوایی عراق در مجموع در ۲۰۳ سورتی پرواز با هواپیماهای شکاری بمبافکن و ۲۰ سورتی پرواز با هواپیماهای پی.سی.۷ منطقه عملیاتی والفجر ۲ و عقبه یگانهای خودی و مواضع و مهمات رزمندگان و اورژانس را به شدت بمباران کرد و ساعت ۱۲:۰۴ نیز ۴ فروند هواپیما بار دیگر مواضع یگانهای خودی در منطقه حاج عمران را بمباران کردند. (۳)

به گفته قرارگاه عملیاتی نجف ۳، ساعت ۸ صبح امروز، یک جنگنده عراقی پاسگاه عباسآباد بانه را بمباران ۲۷ و در ساعت ۱۱:۳۵، اقدام به شناسایی هوایی از منطقه عملیاتی ملخور کرده و ۳ فروند بالگرد آنان زیر ارتفاع مذکور نیرو پیاده کردند. (۴) همچنین هواپیماهای عراقی امروز، ۳ بار به حریم هوایی شهر ایلام ۲۹ و یک بار به حریم هوایی شهر خرمآباد تجاوز کردند، اما قبل از اجرای هر عملیاتی منطقه را ترک کردند. (۵)

فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق نیز مدعی شد که یک فروند هواپیمای جنگنده دشمن از نوع اف ۴ سعی داشت به مرزهای بین المللی ما در منطقه حاج عمران در بخش سپاه پنجم نفوذ کند، ولی جنگندههای دفاع هوایی ما با آن درگیر شدند و در یک نبرد هوایی در ساعت ۱۱:۴۷، آن را هدف قرار داده که در خاک ایران سرنگون شد. (۶)

ص: ۵۱۳

۱- در بخش دیگر این نامه فرمانده کل سپاه پیشنهاد کرد فروزنده از تاریخ ۲۵/۴/۱۳۶۵، با حفظ سمت به عنوان مسئول ستاد اجرایی قرارگاه خاتمالانیا(ص) منصوب و معرفی شود. وی افزود مسئولیت فرماندهی مهندسی قرارگاه خاتمالانیا(ص) را میتوان در آینده به مرور به فرد مناسبی منتقل کرد. [سند شماره ۴۴۲۵۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: فرمانده کل سپاه پاسداران، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۲] گفتنی است جایگاه و تشکیلات ستادهای اجرایی به این شرح است: مقام رهبری: ۱. ستادعالی پشتیبانی جنگ ۲. فرمانده جنگ: (الف. ستاد خاتم (ستاد اجرایی جنگ) ب. جانشین ((یا رئیس ستاد): ۱- خاتم ۲- خاتم ۳. ستادعالی خاتم (شورای مشورتی)

۲- ۲۵. سند شماره ۴۴۲۵۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۲۹/۲/۱۳۶۵.

۳- ۲۶. سند شماره ۴۰۳۸۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی از قرارگاه عملیاتی شمال غرب به فرماندهی نزاجا، شماره ۶۰، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

- ۴- ۲۸. سند شماره ۱۳۹۹۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه عملیاتی نجف ۳، شماره ۳۳۱۴، ۳۱/۲/۱۳۶۵، ص ۵.
- ۵- ۳۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۱، ۳۰/۲/۱۳۶۵، ص ۵، خرمآباد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۹/۳/۱۳۶۵.
- ۶- ۳۱. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۳۰/۲/۱۳۶۵، ص ۱، رادیو بغداد، ۲۹/۲/۱۳۶۵، به نقل اطلاعیه نظامی شماره ۲۲۲۳، فرماندهی کل نیروهای مسلح (عراق)

۲. سخنگوی رسمی ارتش عراق حمله هوایی و بمباران قطار مسافری ایران در ایستگاه هفتپه را به عنوان یک هدف نظامی مشروع برشمرد.

سخنگوی نظامی ارتش عراق گفت: هدفی را که هواپیماهای عراق در تاریخ چهاردهم ماه می ۱۹۸۶ (۲۴/۲/۱۳۶۵)، زدند ایستگاه راه آهن هفتپه بوده که به خطوط جنگ نزدیک می باشد و از طریق آن اسلحه، مهمات، خواربار، تجهیزات و همچنین داوطلبان جنگ و سربازان جابه جا شده و به نیروهای ایران در منطقه دهلران که با نیروهای سپاه چهارم عراق در خط مقابله میکنند مرتبط می شدند. به گفته این سخنگوی عراقی در این ایستگاه تعدادی انبارهای موقت برای نگهداری مواد جنگی که باید به جبهه ها ارسال شود وجود داشت. همچنین اطلاعات رسیده لازم و دقیق به نیروهای ذیربط عراقی بیانگر این بوده که قطار موردنظر در آن زمان تعداد زیادی از نیروها و مقادیر زیادی توپ، اسلحه، مهمات و مواد دیگر را برای نیروهای ایرانی حمل میکرد و با همین قطار و از همین ایستگاه، ملزومات بیش از ۶ سپاه نظامی ایران که در منطقه تمرکز یافتهاند، فراهم می شد تا تجاوز وسیعی را علیه سپاه چهارم عراق آغاز کنند. ازاینرو در توضیح عملی که نیروهای هوایی عراق به آن اقدام کردهاند باید گفت که این کار کاملاً مشروع است چون در چارچوب جنگی صورت گرفته که رژیم ایران اصرار بر استمرار و ادامه آن دارد. (۱)

خبرگزاری فرانسه به نقل از سخنگوی نظامی عراق اعلام کرد که تبلیغات ایران درمورد این بمباران، تلاشی برای پنهانکردن شکست تهاجمهای علیه عراق است. وی بر تعهد عراق مبنیبر حملهنکردن به اهداف غیرنظامی حتی اگر ایران به طور روزمره به گلولهباران بخشهای عراقی ادامه دهد و هواپیماهای این کشور همچنان به اهداف غیرنظامی حمله کنند، تأکید کرد. این سخنگو افزود: عراق هر بار که اطمینان یابد ایران خود را برای حمله آماده میکند دست به یک چنین عملیاتی خواهد زد. وی از سوی دیگر موضع کشورش مبنیبر درخواست پایاندادن به جنگ را یادآوری و خاطرنشان کرد که افکارعمومی و سازمانهای بین المللی که از این موضع آگاهی دارند دروغهای ایران را که هر گونه ابتکار صلح را رد کرده است، باور نخواهند کرد. (۲)

رادیو اسرائیل درباره بمباران قطار مسافری ایران به وسیله هواپیماهای جنگنده عراقی گفت: این نخستینبار است که مقامات دولتی عراق خبر بمباران قطار مسافری را تأیید میکنند، ولی اکنون آنها پس از یک سکوت پنجروزه، ادعا میکنند که با این قطار علاوه بر صدها سرباز، تعداد زیادی اسلحه و مهمات جنگی نیز به مقصد دهلران حمل می شده است. (۳)

این سخنگو در خاتمه مدعی شد: ما مطمئن هستیم که افکارعمومی جهان و سازمانهای بین المللی نیز سیل اکاذیب و ادعاهای پوچ رژیم ایران را که تمام مساعی لازم برای صلح را رد میکنند، نادیده خواهد انگاشت و توجهی به گفتارهای پالایششده ایران که علیه ملت عراق به کار میگیرد نخواهد کرد. (۴)

ص: ۵۱۴

۱- ۳۲. همان، صص ۱۱ - ۹، رادیو بغداد، ۲۹/۲/۱۳۶۵.

۲- ۳۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۱، ۳۰/۲/۱۳۶۵، صص ۳۲ و ۳۳، بغداد - خبرگزاری

فرانسه، ۲۹/۲/۱۳۶۵.

۳-۳۴. همان، ص ۳۶، خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از رادیو اسرائیل، ۲۹/۲/۱۳۶۵.

۴-۳۵. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۳۰/۲/۱۳۶۵، صص ۱۱ - ۹، رادیو بغداد، ۲۹/۲/۱۳۶۵.

۱. برخی شهرهای استان کردستان و آذربایجان غربی به سبب اقدامات مسلحانه عناصر ضدانقلاب دستخوش ناامنی است. درگیری مسلحانه، انتقال مواد منفجره به کشور و همکاری با رژیم بعثی عراق ازجمله فعالیت‌های ضدانقلابیون است. درهمینحال گروهک چریک‌های فدایی خلق و منافقین اقدام به تشکیل دفتر در کردستان عراق کردند.

در درگیری امروز ضدانقلابیون با رزمندگان در دیواندره، تعدادی از اعضای مهاجم حزب دمکرات کشته یا زخمی و بقیه به کوه‌های تبریزخاتون گریختند. (۱) قرارگاه عملیاتی نجف ۳ نیز اعلام کرد امروز، تعداد کثیری از نیروهای کومهله از گردان فؤاد و آریز از طریق منطقه نرملاس و شیلر و همچنین ۴ افسر عراقی همراه عبدالله دارابی از منطقه انجیران برای شناسایی و ضربه زدن به رزمندگان وارد ایران شده‌اند. (۲)

شهربانی کردستان نیز درباره اقدام منافقین هشدار داد و اعلام کرد که عوامل منافقین در یک کامیون در یک کمپرسی بنز خاور حامل کفش کهنه لاستیکی مقداری مواد منفجره جاسازی و از سردشت به مقصد شهر تبریز منتقل کرده‌اند. (۳) در دو خبر مشابه دیگر گزارش شده است که منافقین قصد دارند تعدادی کپسول‌های گاز پیکنیک و چندین حلقه لاستیک خودرو را احتمالاً برای جاسازی اسناد و مدارک و سلاح یا به منظور انفجار وارد کشور کنند ضمن آنکه آنها به شدت درصدد تدارک و اعزام تیم‌های تروریستی به داخل کشور و تسلیح افراد می‌باشند. (۴)

همچنین منابع نظامی از ورود افراد مسلح ضدانقلاب برای ضربه زدن به رزمندگان در محور بوکان - مهاباد - سردشت ۴۰ و ستاد منطقه ۵ سپاه، از ورود عوامل ضدانقلاب و مینگذاری در جاده‌های مرزی ایران خبر دادند. (۵) ستاد سپاه دوم شمال نیز اعلام کرد که سازمان چریک‌های فدایی خلق شاخه اقلیت در شهر سلیمانیه عراق اقدام به تأسیس دفتر کردند و با اعضای حزب کومهله که در همان محل دفتر دارند روابط نزدیکی برقرار کرده‌اند، ولی با اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در شرایط دشواری به سر می‌برند و با آنها مشکلاتی دارند. البته منافقین در شهر حلبچه عراق مقر ثابت تشکیل داده‌اند و کار تدارک و پشتیبانی نیروهایشان در داخل ایران را در آنجا انجام می‌دهند. ضمن آنکه در منطقه ده‌اوانکون شهر نوسود اقدام به تأسیس پایگاه کرده‌اند. (۶) منع فوق‌خاطر نشان کرده که مقر این سازمان پیشتر در منطقه سازان بوده که به دلیل آتش شدید توپخانه ایران به منطقه به اردول منتقل شده است. (۷)

بنابر اعلام شهربانی استان کردستان، گروه خبات با نظارت مستقیم نظامیان رژیم بعثی عراق ۳ لک متشکل از عوامل بعث عراق و عوامل خود به نام مالبند تشکیل داده و قصد مینگذاری جاده‌های پرتردد نظامی به خصوص در نوار مرزی را دارد. (۸)

همچنین برپایه گزارشی دیگر یونس گوران از اداره اطلاعات و امنیت عراق یک ماه پیش، از بغداد به سمت ایران به قصد خرابکاری حرکت کرده و از منطقه چومان وارد خاک ایران شده

ص: ۵۱۵

- ۲-۳۷. سند شماره ۱۴۱۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه عملیاتی نجف ۳، شماره ۴۸۱۴، ۱۳/۳/۱۳۶۵، ص ۱۲.
- ۳-۳۸. سند شماره ۷۵۷۱۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد مرکزی سپاه به کلیه مناطق پنجگانه، ۲/۳/۱۳۶۵.
- ۴-۳۹. سند شماره ۸۳۸۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اهم اخبار ایران و جهان، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۶.
- ۵-۴۱. سند شماره ۹۶۶۳۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات ستاد منطقه ۵ به اطلاعات ستاد مرکزی سپاه، ۲۹/۲/۱۳۶۵.
- ۶-۴۲. سند شماره ۹۶۶۲۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه دوم شمال به واحد اطلاعات ستاد مرکزی سپاه، ۲۹/۲/۱۳۶۵.
- ۷-۴۳. سند شماره ۹۶۶۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه دوم شمال به واحد اطلاعات ستاد مرکزی سپاه، ۲۹/۲/۱۳۶۵.
- ۸-۴۴. سند شماره ۳۱۴۳۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان، ۲۹/۲/۱۳۶۵.

است. (۱) نیروهای عشایری زیرپیری و لودکی نیز که در عملیات شاخ شمیران با نیروهای نظامی بعثی مشارکت داشتند به دربندیخان منتقل شده‌اند و به صورت آمادهباش به سر می‌برند. (۲) ضمن آنکه ارتش بعث عراق در منطقه هانهرگرمه و کمینه از دو نیروی حزب دمکرات و رزگاری برای پدافند استفاده کرده است که در عقبه ارتش استقرار دارند. (۳)

۲. در پی حمله نیروهای حزب اتحادیه میهنی کردستان عراق به یک خودروی سازمان مجاهدین خلق ایران (منافقین) و نیز اجرای آتش رزمندگان بر روی مقر منافقین، تعدادی کشته یا زخمی شدند.

به گزارش امروز واحد اطلاعات سپاه دوم شمال، نیروهای جلال طالبانی در منطقه کناروی (کردستان عراق) به یک اتومبیل حامل اعضای منافقین حمله کردند که در نتیجه آن یک نفر از منافقین کشته و ۳ نفر دیگر به اسارت برده شدند.

همچنین طبق اطلاع واصله، بر اثر اجرای آتش رزمندگان در منطقه سازان، مقر منافقین مورد اصابت قرار گرفت و یک نفر کشته و ۶ تن دیگر زخمی شدند. (۴)

در نتیجه گلوله‌باران مقرهای نظامی منافقین در خاک عراق در مقابل شهرستان پاوه تعدادی از اعضای این سازمان کشته یا زخمی شدند. بنا به اعتراف این سازمان که در بیانیهای از طرف فرماندهی سیاسی نظامی استان تهران منتشر شد، در جریان گلوله‌باران مقر مزبور یک تن از اعضا معدوم و ۵ تن دیگر مجروح شدند. در این بیانیه آمده است که فرد کشته‌شده در سال ۱۳۵۷، برای ادامه تحصیل راهی امریکا شده بود که در آنجا به سازمان پیوست و در فروردین ۱۳۶۴، به کردستان اعزام و عضو واحدهای نظامی شاخه استان مرکزی سازمان شد. (۵)

۳. مسئول واحد بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به لیبی سفر کرد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، یک هیئت نظامی - سیاسی به سرپرستی حجت‌الاسلام رحمانی مسئول واحد بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، صبح امروز، به دعوت مقامات لیبی عازم این کشور شد. در این سفر، حجت‌الاسلام رحمانی حامل پیام شفاهی از سوی رئیس جمهوری کشورمان برای سرهنگ قذافی رهبر جماهیر لیبی است. (۶)

۱. سرپرست دادسرای انقلاب اسلامی در امور اقتصادی، علت برخی نارساییها در قیمتگذاری کالا و مبارزه با گرانفروشی را وجود قیمت شناور در ارز و فقدان وضع قانونی مناسب دانست.

حجت‌الاسلام غلامرضا رضایی در گفتوگو با خبرنگار روزنامه کیهان با اشاره به حرکت

ص: ۵۱۶

۱- ۴۵. سند شماره ۴۰۳۹۲۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) به واحد اطلاعات ستاد مرکزی سپاه، ۲۹/۲/۱۳۶۵.

۲- ۴۶. سند شماره ۹۶۶۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه دوم شمال به واحد اطلاعات ستاد

مرکزی سپاه، ۲۹/۲/۱۳۶۵.

۳-۴۷. سند شماره ۹۶۶۲۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۴-۴۸. سند شماره ۱۸۵۴۷۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: ستاد سپاه دوم شمال (اطلاعات)، ۲۹/۲/۱۳۶۵.

۵-۴۹. سند شماره ۸۳۸۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۶.

۶-۵۰. روزنامه اطلاعات، ۳۰/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

ناهماهنگ برخی سازمانها و واحدهای مسئول در نحوه عرضه و قیمتگذاری کالاها بسیاری از مشکلات اقتصادی را ناشی از شناور بودن قیمت ارز توصیف کرد و گفت که اکنون در کشور ۳ نوع ارز موجود است: ارز دولتی، صادراتی و آزاد. افرادی که با گرفتن مجوز از وزارت بازرگانی کالایی را وارد میکنند متأسفانه روی یک مبنای اساسی، روی آن قیمتگذاری نمی شود که دادسرای ویژه امور اقتصادی بتواند با آن قیمتی که وزارت بازرگانی مشخص کرده برخورد کند. بدیهی است وقتی که قیمت مشخص نباشد و ورود کالاها با سه نوع ارز صورت گیرد، وضع بازار هم به تر از این نمی شود. به عقیده رمضانی مشکل دیگر برای نظارت بر توزیع و قیمتگذاری و مبارزه با گرانفروشی، دستاورد کاران امور اقتصادی میباشند. وی گفت: ما الآن در تشکیلات قضایی به طور کلی در بین مردم مورد سؤال قرار گرفته ایم و باید بگوییم که اگر کوتاهی شود علت از بیقانونی است. برای ما هنوز نوع مجازاتها مشخص نشده است و نمیدانیم افرادی که در زمان جنگ احتکار میکنند این عملشان فساد فیالارض است یا نه؟ آیا باید اعدامشان کرد یا نه؟ فردا اگر یک بازاری گرانفروشی کرد خواستیم اعدامش کنیم احتمالاً جامعه نمیپذیرد، چون حساسیت لازم به وجود نیامده است. بنابراین اگر شما میبینید در جامعه ما یک سری فعل و انفعالات به ظاهر شرعی و در باطن صد درصد خلاف شرع وجود دارد، مربوط می شود به بیقانونی. (۱)

۲. رژیم عراق از یکسو با تطمیع سران عشایر کرد در صدد جذب آنان برای همکاری است و ازسویی به اجبار سربازان و درجهداران کرد مسلمان را به جبهه های جنوب منتقل میکند.

براساس گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی مرکز ارومیه، به دنبال اعدام استاندار اربیل به دست پیشمرگان مسلمان کرد عراق، حسین سورچی یکی از سران عشایر منطقه، به سمت استاندار اربیل برگزیده شد. وی که از سران عشایر منطقه است، حدود شش هزار نفر مسلح برای همکاری به نفع رژیم صدام در اختیار دارد.

همچنین ازسوی صدام به ارشد زیباری مسئول تسلیح کل عشایر عراق، قول تصدی پست وزارت داده شده است. وی به تازگی در بسیج و تسلیح کردهای عراق در منطقه عملیاتی قادر نقش اصلی را داشته است. علاوه براین به دنبال تغییر و تحولاتی که در منطقه عملیاتی قادر به وجود آمد، تعدادی از سران عشایر و کردهای عراق همانند حسین سورچی، انور بیک کریمخان برادوست و جوار سازان ضمن دریافت مدال ازطرف صدام به درجات ارتشی سرهنگی و سرگردی دست یافته اند. همچنین رژیم عراق به دستور صدام یکی از نمایندگان مجلس عراق به نام دکتر برزنجی که کرد است را به یک سمت مهم در حزب بعث برگزیده است. به نظر میرسد این اقدامات رژیم تدابیری برای آرام ساختن منطقه کردنشین عراق به شمار میرود. براساس

ص: ۵۱۷

گزارشهای رسیده به تازگی تا ۶۰ هزار نفر در این مناطق به نفع رژیم بعثی عراق مسلح شده و در گردانهای مخصوص سازماندهی شده‌اند.^(۱)

از سوی دیگر به دستور صدام کلیه سربازان و درجهداران کرد عراقی به اجبار از جبهه‌های شمالی به جبهه‌های جنوبی منطقه عملیاتی منتقل شدند.

همچنین در دستورالعمل سرفرماندهی ارتش بعثی عراق که به سپاههای مختلف ارسال شد از مأموران استخبارات سپاههای عراق خواسته شده تا ضمن تحت‌نظر قراردادن سربازان و درجهداران مسلمان کرد عراقی، از دادن مرخصیهای طولانی به آنان خودداری شود.^{(۲)(۳)}

۳. یکصد و دومیلیون ریال برای بازسازی خسارات ناشی از حملات موشکی عراق به شهرهای استان خوزستان اختصاص داده شد.

خبرنگار روزنامه جمهوری اسلامی از اهواز گزارش داد که در دومین جلسه ستاد بازسازی و نوسازی شهرها، شامل تأمین خسارت ناشی از حملات موشکی به شهر دزفول ۷۰ میلیون ریال، تأمین خسارت ناشی از حملات موشکی به اندیمشک ۲۰ میلیون ریال و خسارت ناشی از حملات موشکی به مسجدسلیمان ۱۲ میلیون ریال اعتبار مالی اختصاص داده شد.^(۴)

۴. در نتیجه وخامت اوضاع اقتصادی دولت عراق، خریدهای خارجی این کشور محدود به خریدهای نظامی شده است و فقط ترکیه است که از آشفته‌بازار عراق، بیشترین سود را میبرد.

به گزارش نمایندگی سفارت جمهوری اسلامی ایران در آلمان، یکی از مسئولان شرکتهای آلمانی در گفتوگو با سفیر جمهوری اسلامی ایران در مورد اوضاع اقتصادی عراق اظهار داشته است وضع اقتصادی عراق بسیار وخیم است و بدهیهای آن کشور در حال حاضر حدود ۸۰ میلیارد دلار می باشد که مسئولان عراقی سعی میکنند این ارقام از نظر افکار عمومی جهان مخفی باقی بماند. رژیم عراق برای مقامات تجاری اعتباراتی به مدت ۳ الی ۴ سال باز میکند. از سویی خریدهای خارجی آن کشور در حال حاضر بسیار محدود شده است و فقط خریدهای نظامی در رابطه با جنگ انجام می شود.

تنها کشوری که در حال حاضر از وضع آشفته اقتصادی عراق به رهبرداری میکند ترکیه است که کالاهایش را با سود بسیار زیاد به عراق داده و بیشتر طلب خود را با دریافت به ره زیاد از عراق تأمین میکند.^(۵)

ص: ۵۱۸

۱- ۵۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۱، ۳۰/۲/۱۳۶۵، صص ۴ و ۵، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۹/۲/۱۳۶۵.

۲- منطقه عملیاتی قادر در جبهه شمال غرب در منطقه اربیل - سیدکان در استان اربیل عراق می باشد.

۳- ۵۳. روزنامه ابرار، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۱۰.

۴-۵۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۳۰/۲/۱۳۶۵، ص ۴.

۵-۵۵. سند شماره ۲۱۲۴۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن گزارش مستقیم، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی، شماره ۳۵/۴، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۳.

سعدون حمادی رئیس مجلس عراق

۱. سعدون حمادی رئیس مجلس عراق، در پیامی برای رئیس اتحادیه بین المجالس، سیاست جنگی جدید عراق موسوم به استراتژی دفاع متحرک را پس از اشغال شهر مهران تشریح کرد.

به گزارش رادیو مسقط، وی در این پیام گفته است که سیاست جنگی جدید عراق خاتمه دادن به جنگ، برقراری صلح، مبادله اسرا و زمینها، عقب نشینی نیروهای دو طرف به مرزهای بین المللی، ایجاد راه حل جامع و عادلانه براساس حفظ حقوق دو کشور و دخالت نکردن در امور یکدیگر را تسریع خواهد کرد.

حمادی تصریح کرد نیروهای عراقی با اینکه بر شهر مهران مسلط شدند، اما هیچگونه طمعی به خاک ایران ندارند. وی افزود: کشورش از شهر مهران یا جاهای دیگر در صورتی عقب نشینی خواهد کرد که ایران از فاو عقب نشینی کند و به اصول عقب نشینی جامع و بدون قید و شرط برای پذیرفتن برقراری صلح کامل میان دو کشور پایبند باشد و در حق و اختیار ملت عراق در انتخاب رژیم و عقیده ملی و قومیش، دخالت نکند.

وی ابراز امیدواری کرد که اتحادیه بین المجالس، انگیزه عراق از سیاست جدید خود را درک کند. حمادی حمایت و استقبال کشورش را از هرگونه ابتکار اتحادیه بین المجالس اعلام کرد. رادیو مسقط افزود حمادی پیامهای مشابهی برای رئیس اتحادیه عربی بین المللی و اتحادیههای کشورهای افریقایی فرستاده است. (۱)

۲. به گفته وزیر امور خارجه کویت درحالحاضر هیچگونه روزنه امیدی برای پایان جنگ ایران و عراق وجود ندارد.

شیخ صباح الاحمد معاون نخستوزیر و وزیر امور خارجه کویت، در ملاقات با اعضای کمیسیون خارجه پارلمان این کشور گفت: «آنچه که درمورد امکان پایان جنگ میان ایران و عراق درحالحاضر گفته و مطرح می شود حرف بیهودهای بیش نیست.»

وی در پاسخ به احتمال اقدام جدید دبیرکل سازمان ملل برای توقف جنگ میان ایران و عراق خاطرنشان کرد که هیچگونه روزنه امیدی به پایان جنگ درحاضر وجود ندارد.

به نوشته مطبوعات کویت، وزیر امور خارجه این کشور امروز، در ملاقات با اعضای کمیسیون خارجه مجلس ملی کویت مسئله اشغال شهر ایرانی مهران به دست نیروهای عراقی و شرط رژیم بغداد برای مبادله آن با منطقه فاو را موردبررسی قرار داد.^(۲)

ص: ۵۱۹

۱- ۵۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۱، ۳۰/۲/۱۳۶۵، ص ۲۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۹/۲/۱۳۶۵.

۲- ۵۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۲، ۳۱/۲/۱۳۶۵، ص ۸، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۳۰/۲/۱۳۶۵.

۳. مشاور امنیت ملی سابق امریکا در تحلیلی درباره جنگ ایران و عراق، تصرف فاو را مقدمه‌های از طرح ایران برای برقراری حکومت انقلابی در جنوب عراق و تبدیل ایران به وزنهای سنگین در تعیین سیاست نفتی و اعمال سیاستهای کلی منطقه دانست.

گری سیک در گزارشی تحلیلی در روزنامه واشنگتن پست با بررسی پیروزی نظامی اخیر ایران در جنگ خلیج فارس و آثار نظامی و سیاسی آن نوشته است: «درحالیکه توجه جهانیان به لیبی و تهدید تروریسم بین الملل معطوف بود نیروهای انقلابی ایران به سوی شطالعرب - مرز آبی که ایران و عراق را از هم جدا کرده است - سرازیر شدند و این قمار خطر می‌تواند ایران را به یک قدرت برتر در منطقه نفتخیز خلیج فارس تبدیل کند.»

به عقیده گری سیک اگر ایران که از سه ماه قبل نیروهایش را در شبه جزیره فاو در جنوب شرقی عراق مستقر کرده، بتواند موضع خود را همچنان حفظ کند، پیامدهای این حرکت نظامی به مراتب جدیتر از تشنجهای موضعی پراکنده و خشونت‌های تروریستی لیبی خواهد بود. وی سپس سناریویی را مطرح و بر مبنای آن اظهار کرد: «اگر ایران از طریق فاو به غرب عراق و خط لوله جنوبی دسترسی پیدا کند و همزمان مواضع عراق را در بصره محاصره کند، خط ارتباطی بغداد با جنوب در معرض تهدید قرار خواهد گرفت و ایران میتواند در مناطق آزادشده یک جمهوری اسلامی تشکیل دهد و حکومت موقت انقلابی با شرکت ناراضیان عراقی پایهریزی گردد و سرانجام اینکه ایران به صورت رقیب عمده عربستان سعودی در عرصه تعیین سیاستهای نفتی ظهور کرده و میتواند وزنهای سنگین در اعمال سیاستهای کلی منطقه خاورمیانه [غرب آسیا] به شمار آید.»

مشاور امنیت ملی سابق امریکا به نقل از حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی ایران، اعلام کرد که ایران مصمم است با حداقل تلفات به پیروزی برسد و در پی آن ایران از راهبرد امواج انسانی دست کشیده و جنگوگریزهای کوچک و حملات چریکی را جایگزین آن کند.

گری سیک در ادامه افزود: «توفیق این تهاجم نظامی نمایانگر این واقعیت بود که کادر رهبری ایران دیگر در جنگ صرفاً به شور و حرارت مذهبی متکی نیست و پس از ۵ سال تجربه دشوار به اهمیت دانش حرفهای نظامی و اهمیت طرحریزی و آماده سازی نیروها پی بردند. توفیق ایران در تصرف شبه جزیره فاو با عملیات مشترک نظامی زمینی و دریایی تحتشرایط دشوار جوی مستلزم به کارگرفتن فنون نظامی ماهرانهای بود که ایران در آن تجربه نظامی اندکی داشت و این کامیابی نظامی نشانگر این واقعیت است که ایران از عدماطمینانها، اختلاف سلیقهها و نبود سازماندهی که از مشخصات نیروهای مسلح این کشور در سالهای پس از انقلاب بود، به در آمده است. ایران انقلابی همچون فرانسه، روسیه و چین توانسته است نیروهای جوان انقلابی را جایگزین نیروهای نظامی قبلی سازد و بر بسیاری از مشکلات تکنیکی خود به رغم مخالفت‌های گسترده بین المللی و تحریمها غلبه کند. همین نتیجهگیری درمورد کادر رهبری سیاسی کشور نیز صادق است. ساختار مذهبی - سیاسی

ایران منحصر به فرد و حتی با معیارهای قبلی غریب و نامأنوس است. بااینهمه این کادر سیاسی توانسته است در سروسامان بخشیدن به ناآرامیها و حفظ مصالح کشور به هنگام مواجهه با خطر قابلیت و توانایی چشمگیری نشان دهد.» در خاتمه گری سیک به نقل از حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی اضافه کرده است: «آنچه که در فاو اتفاق افتاد میتواند در بصره هم اتفاق بیفتد.» ۵۸

حافظ اسد رئیس‌جمهور سوریه

۱. حافظ اسد رئیس‌جمهوری سوریه، درحالی‌که روابط کشورش با ایران را خوب توصیف کرد، تصرف شبه جزیره فاو به دست نیروهای ایرانی را موجب تضعیف موضع سوریه در جهان عرب دانست. یک نشریه سوری نیز حمله عراق به قطار مسافبری را نقض قوانین بین‌المللی و بخشی از توطئه آمریکا و عراق برشمرد.

به گفته رئیس‌جمهوری سوریه حضور ایران در فاو، سوریه را دستپاچه کرده است. به نوشته هرالد تریبیون دستپاچگی سوریه از آنجا نشئت می‌گیرد که اسد مدعی رهبری اعراب برای آزادسازی سرزمینهای تحت‌الشغال رژیم اشغالگر قدس می‌باشد و تصرف خاک عراق به دست ایران که یک کشور غیرعرب است موضع سوریه را در مقابل سایر کشورهای عربی تضعیف کرده است. درهمین‌حال چند روزنامه انگلیسی درعین انتشار بخشی از این مصاحبه، به قسمت مربوط به ایران اشارهای نکردند و بیشتر بر موضوع بحران سوریه و رژیم صهیونیستی و مسئله گروگانها در لبنان تأکید کردند.^(۱)

روزنامه تشرین (چاپ دمشق) نیز با اشاره به اینکه حمله هوایی عراق به ایستگاه قطار مسافبری ایران مخالف هرگونه ضوابط قانونی بین‌المللی مربوط به غیرنظامیان در زمان جنگ است، نوشت: این حمله بخشی از توطئه آمریکا است که به کارگردانی جورج شولتز وزیر امور خارجه آن کشور، توسط صدام اجرا می‌شود.^(۲)

۲. یک نشریه اقتصادی مدعی شد ایران صدور نفت به سوریه را به دلیل افزایش بدهی دمشق، تیره‌شدن روابط سوریه با بنیادگرایان مسلمان در لبنان و نزدیکی سوریه و اردن، قطع کرده است.

خبرگزاری رویتر از نیکوزیا با استناد به مقاله نشریه بررسی اقتصادی خاورمیانه گزارش داد: ایران صدور نفت خام به سوریه را بیشتر به دلیل پرداختن شدن بدهی یکونیم میلیارد دلاری آن کشور قطع کرده است. این نشریه نوشته است که هم تأخیر سوریه

-
- ۱- ۵۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۱، ۳۰/۲/۱۳۶۵، ص ۲۳، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی.
- ۲- ۶۰. روزنامه کیهان، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۲۰.

هم قیمت تعیین شده از سوی ایران نیاز به انعقاد قرارداد جدید دارد. وکلای مجلس ایران سال گذشته، مفاد قرارداد مذکور را به دلیل تأخیر سوریه در پرداخت به ای نفت، تیره شدن روابط میان سوریه با بنیادگرایان مسلمان در لبنان و نزدیک شدن سوریه به اردن یعنی کشوری که از عراق در جنگ خلیج فارس پشتیبانی میکند، مورد انتقاد قرار دادند. (۱)(۲)

۳. به گفته برخی تحلیلگران امریکایی، مخالفت کنگره امریکا با دولت ریگان درباره فروش سلاح به عربستان باعث تشویق ایران در حمله به کشتیهای نفتکش در خلیج فارس شده است.

روزنامه نیویورک تایمز با اشاره به افزایش حملات ایران و عراق به کشتیهای بازرگانی بیطرف در چند ماه اخیر به نقل از منابع نظامی نوشت: «از آغاز سال جاری میلادی، ایران و عراق دستکم چهل کشتی نفتکش و دیگر کشتیهای بازرگانی را در آن آبراه پراهمیت مورد حمله قرار داده اند. این رقم تقریباً برابر است با مجموع حملات دو طرف جنگ در سال ۱۹۸۵. براساس آمار در سال گذشته میلادی، ۴۶ کشتی بیطرف و در سال ۱۹۸۴، ۵۶ کشتی از سوی ایران و عراق در آبه ای خلیج فارس مورد حمله قرار گرفتند. دیپلماتها و کارشناسان مسائل نظامی در منطقه میگویند که ایران دو پایگاه تهاجمی در جزیره بوموسی و در حوزه نفتی رستم در آبه ای خلیج فارس ایجاد کرده است که از آنجا هلیکوپترها و هواپیماهایش میتوانند کشتیهای را که برای نفتگیری به سوی بنادر عربستان سعودی، کویت و دیگر کشورهای محافظهکار خلیج فارس که از عراق حمایت میکنند و در حرکت هستند با موشک مورد حمله قرار دهند.»

رادیو امریکا به نقل از نشریه نیویورک تایمز اعلام کرد: در واشنگتن ریگان رئیس جمهور امریکا و اعضای دولت، کنگره امریکا را به دلیل شدت گرفتن حملات علیه کشتیرانی بازرگانی در خلیج فارس مورد انتقاد قرار داده و اعلام داشته اند که کنگره از طریق مخالفت با فروش موشکهای جدید به عربستان سعودی موجبات تشویق جمهوری اسلامی ایران را به اتخاذ

ص: ۵۲۲

۱- در این زمینه رادیو بیبسی درباره روابط ایران و سوریه، مشکلات اقتصادی سوریه و کمک ایران به آن کشور به نقل از یک خبرنگار بیبسی که به تازگی از سوریه بازگشته است، گفت: «در سالهای اخیر ایران تبدیل به یکی از حامیان اصلی مالی سوریه شده است و در سال حدود یکمیلیون تن نفت مجانی به این کشور میدهد. قبلاً ایران سالیانه پنجمیلیون تن نفت با نرخهای ویژه امتیازی به سوریه میفروخت. در ماه مارس سال جاری، سوریه تصمیم گرفت به این قرارداد خاتمه دهد، زیرا ایران حاضر نبود از نرخ رسمی ۲۵ دلار در هر بشکه بیش از ۵/۲ دلار به سوریه تخفیف بدهد از آنجا که ایران به هیچوجه در این مورد انعطاف پذیری نشان نداد، سوریه به قرارداد خاتمه داد و گویا اینک از الجزایر نفت میگیرد.» به گزارش بیبسی ایجاد اختلافات اقتصادی میان دو کشور، از روابط دوستانه آنان خواهد کاست، ولی این امر به معنای نزدیکی سوریه و عراق هم نخواهد بود، زیرا خصومت دیرینه ای میان رهبران این دو کشور وجود دارد. به ویژه آنکه سوریه مسئولیت چند انفجار اخیر در اتوبوسهای خود را بیشتر م توجه عراق میداند تا اسرائیل. [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۷، ۴/۳/۱۳۶۵، ص ۳۲، رادیو بیبسی، ۴/۳/۱۳۶۵]

۲- ۶۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۱، ۳۰/۳/۱۳۶۵، ص ۳۸، نیکوزیا - خبرگزاری رویترا،

موضعی تجاوزکارانهتر فراهم آورده است. منابع خلیج فارس معتقدند که ایران همچنین با اتخاذ این موضع در برابر فشارهای مالی که بر آن کشور وارد می آید واکنش نشان داده است، فشارهایی که بر اثر سقوط جهانی قیمت نفت ایجاد شده است و رهبران جمهوری اسلامی ایران، عربستان سعودی را در پیدایش چنین وضعی مقصر قلمداد میکنند.^(۱)

۱. فرانسه ادعای شبکه تلویزیونی امریکا درباره احتمال تحویل اسلحه فرانسوی به ایران را تکذیب کرد.

رادیو مونت کارلو از محافل نزدیک به وزیر امور خارجه فرانسه امروز، اعلام کرد که فرانسه برای آزادشدن فرانسویان ربوده شده در لبنان تلاش میکند، ولی هیچ نشانه‌های درمورد نزدیک‌بودن به حل این مسئله وجود ندارد. پیش از این، تلویزیون امریکا به استناد یک منبع نزدیک به یکی از سازمانهای اطلاعاتی غربی گزارش داده بود: «آزادی ۹ فرانسوی ربوده شده به زودی صورت خواهد گرفت، چون فرانسه با پرداخت باج به حزب الله و ارسال اسلحه پیشرفته به تهران موافقت کرده است.»^(۲) اما خبرگزاری رویتر، به نقل از ریمون وزیر امور خارجه فرانسه، خبر تلویزیون امریکا مبنی بر پرداخت پول به عنوان تاوان به افراطیون مسلمان طرفدار تهران و ارسال اسلحه به ایران در ازای آزادی ۹ گروگان را رد و در واکنش به آن اظهار کرد: «من صریحاً این را تکذیب میکنم و نمیدانم چرا امریکاییها مواضع فرانسه را درک نمیکنند و از پاریس انتقاد میکنند.»^{۶۴}

۲. در پی سقوط تدریجی قیمت نفت در ماههای اخیر، امروز، به ای انواع نفت خام و فرآورده‌های آن کمتر از یک دلار در هر بشکه در بازارهای جهانی افزایش یافت. نشریه اقتصادی وال استریت ژورنال عربستان سعودی را عامل اصلی کاهش قیمت نفت به انگیزه کاهش درآمدهای ارزی ایران و اجبار تهران به سازش در جنگ با عراق دانست.

روزنامه جمهوری اسلامی امروز، به نقل از روزنامه اقتصادی وال استریت ژورنال نوشت: «عربستان سعودی از سیزدهم سپتامبر گذشته (۲۲/۶/۱۳۶۴)، صریحاً اعلام کرده بود که درصدد پایین کشیدن قیمت‌های نفت است.»

وال استریت ژورنال در این خصوص تصریح کرد که زکی یمانی وزیر نفت عربستان سعودی، در تاریخ مذکور با شرکت در یک هماندیشی در دانشگاه آکسفورد از تصمیم کشورش مبنی بر سیستم قیمتگذاری نفت براساس نرخهای تخصیصی که هدف آن افزایش قابل توجه در میزان صادرات نفت است، خبر داده بود.

بدین ترتیب بزرگترین صادرکننده نفت جهان، جنگ قیمت‌ها را اعلام کرد و ظرف مدتی کمتر از شش ماه براساس راهبرد عربستان قیمت‌ها به نصف کاهش یافت. نشریه مذکور افزود: گرچه راهبرد

ص: ۵۲۳

۱- ۶۲. همان، ص ۲۷، رادیو امریکا به نقل از روزنامه نیویورک تایمز، ۲۹/۲/۱۳۶۵.

۲- ۶۳. همان، ص ۴۲، رادیو مونت کارلو، ۲۹/۲/۱۳۶۵.

جدید ازسوی سعودیها تکذیب می شود، اما علائم موجود عکس نظر سعودیها را نشان میدهد. مفسر این روزنامه عامل اصلی کاهش قیمت نفت را عربستان سعودی ذکر و علت آن را شکست رقبا در زمینه تولید عنوان کرد. از سویی به عقیده برخی آگاهان سیاسی در منطقه، انگیزه کاهش قیمت نفت ازسوی عربستان سعودی، نزول درآمدهای ارزی جمهوری اسلامی ایران بوده و تحلیلگران نظامی و اقتصادی غربی، آن را تنها راه باقیمانده برای به سازشکشانیدن جمهوری اسلامی در جنگ با عراق میدانند.^(۱)

شایان ذکر است امروز، قیمت تحویل هر بشکه نفت خام برنت دریای شمال در ماه ژوئن در بازار آزاد به ۱۵ دلار و ۲۰ سنت رسید که نشاندهنده افزایشی معادل ۷۵ سنت در مقایسه با قیمت مشابه در روز جمعه است. درضمن در پایان امروز، قیمت هر بشکه نفت خام برنت تحویلی در ماه ژوئیه به ۱۵ دلار و ۴۵ سنت رسیده است. همچنین در بازار آزاد قیمت هر بشکه نفت خام دویی برای تحویل در ماه ژوئن به ۱۲ دلار و ۱۵ سنت رسید که بیانگر افزایشی برابر ۴۵ سنت در مقایسه با قیمت مشابه در روز جمعه قبل است.^{(۲)(۳)}

۳. نرخ بیمه کشتی در خلیج فارس افزایش یافت.

روزنامه کیهان به نقل از خبرگزاریها نوشت: نرخ بیمه مخاطرات جنگی برای صاحبان کشتی فعال در اکثر حوزههای حساس خلیج فارس در پی زیانهای سنگین اخیر در این منطقه تا ۵۰ درصد افزایش یافت. نشریه لویدرز لیست در تازهترین شماره خود یادآوری کرد که تعدادی از ضمانتهای معتبر در بازار لندن کلیه شرایط بیمه مخاطرات جنگی خود را برای تمام کشتیهای باری و تانکرهای تجاری در بخش شمالی خلیج فارس تقریباً به مورد اجرا گذاردهاند.^(۴)

۴. رهبر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) به جاسوسی و افشای نقشه های عملیاتی ایران برای عراق اعتراف و بر مبارزه مسلحانه و اجرای عملیات علیه پایگاههای رزمندگان تأکید کرد. همچنین عناصر این سازمان در تماس با نهادهای انقلابی و سازمانهای دولتی تلاش فراوانی برای کسب اطلاعات موردنیاز کردند.

رادیو مجاهد که بازگوکننده مواضع رهبری سازمان مجاهدین خلق (منافقین) است در برنامه امروز خود، با نقل یکی از پیامهای رهبر این سازمان درباره مقابله با انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی

ص: ۵۲۴

۱- ۶۵. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۱۱.

۲- به گزارش رادیو دولتی انگلیس به ای تحویل در ماه ژوئن هر بشکه نفت خام سبک در بورس نیویورک نیز به ۱۷ دلار و ۱۶ سنت رسید که مبین افزایشی برابر یک دلار در مقایسه با قیمت مشابه در پایان هفته گذشته است. گفتنی است به ای فرآوردههای نفتی نیز در بورسهای لندن و نیویورک با افزایش مواجه بوده است. این درحالی است که در اواخر معاملات روز جاری در نیویورک، گزارش شده که براساس نوشته هفتهنامه بررسیهای اقتصادی خاورمیانه مید توافق در زمینه کاهش تولید نفت ممکن است قریبالوقوع باشد. [روزنامه ابرار، ۳۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲]

۳-۶۶. روزنامه ابرار، ۳۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۴-۶۷. روزنامه کیهان، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۱۹.

گفت: مسعود رجوی در ارتباط با ضرورت مقابله با ایران تأکید کرد که باید بیش از پیش و با تمام قوا علیه جمهوری اسلامی ایران عمل کرد و باید فعالانه برای در هم شکستن سیاست جنگی رهبر ایران به پا خاست و نیز کلیه پرسنل ارتش را از هر گونه همکاری با (آیت الله) خمینی بر حذر داشت. رادیو مجاهد در ادامه پیام، به نقل از رجوی درباره همکاری مستقیم با ارتش بعث عراق گفت:

«آنچه که رژیم ایران را به عصبانیت واداشته است، انتشار اطلاعاتی از سوی سازمان است که نقشه های جنگافروزان ایران را قبل از وقوع حمله افشا نمودند. کاری که در راستای مبارزه با جنگطلبی ایران و هرچه فراگیرتر کردن شعار صلح در مقاطع مختلف از سوی سازمان انجام شده.» به گفته این رادیو در همین چارچوب اولین اطلاعاتی که سازمان درباره افشای مقاصد رژیم ایران صادر کرد، در به منماه سال ۱۳۶۱ و در رابطه با عملیات موسوم به والفجر مقدماتی بود. عملیاتی که در همان زمان سردمداران رژیم، آن را عملیات نهایی تعیینکننده سرنوشت جنگ مینامیدند و دفتر مجاهدین خلق در پاریس در اطلاعاتی این تهاجم و منطقه ای را که در آن عملیات اجرا شد افشا کردند اما رژیم (آیت الله) خمینی که آمادگی افشای این طرح را نداشت، در موعد مقرر دست به تهاجم در همان منطقه یعنی فکه زد و شکست بسیار سنگینی را نیز متحمل شد. مدتی پس از این شکست نیروهای رژیم در همان منطقه دست به عملیات والفجر یک، با اهدافی مشابه تهاجم قبلی زدند، ولی باز هم موفقیتی به دست نیاورده و شکست دیگری را نیز متحمل شدند و به دلیل همین شکستها نیروهای ایران تا مدتها نتوانستند دست به تهاجم بزرگی بزنند و برای حفظ روحیه نیروهای خود و آماده نگهداشتن آنها فقط حمله های کوچک والفجر ۲، ۳ و ۴ را در طول سال ۱۳۶۲، انجام دادند. تا اینکه رژیم تلاش دیگری را برای گرد آوردن نیرو و دستزدن به یک تهاجم بسیار گسترده موسوم به خیبر در به منماه ۱۳۶۲ آغاز کرد. اساس این تهاجم بر غافلگیری بود و به همین جهت فرماندهان رژیم اقدامات وسیع و طرحهای گستردهای را برای مخفی نگهداشتن طرح از دید سازمان و پرسنل مجاهدین خلق به کار گرفتند و توانستند حمله گسترده خود را در جبهه هورالهوریزه آغاز کرده و با به کار گرفتن عنصر غافلگیری بخشی از جزایر مجنون را به اشغال خود در آورند. پس از عملیات خیبر، فرماندهان نظامی رژیم تصمیم به اجرای طرح تهاجمی در جنوب آبادان گرفتند طرحی که اساس آن گذشتن از اروندرود و اشغال قسمتی از خاک عراق بود. رژیم برای دستزدن به این تهاجم شروع به اقدامات آماده سازی و فعالیتهای گسترده مهندسی در آن منطقه کرد و از جمله کانالهای متعددی برای وصلکردن رود به منشیر و اروندرود برای عبور سریع قایقهای تندرو حفر کرد، اما تمام این نقشهها در آبانماه ۱۳۶۳ و با اطلاعاتی که از طرف دفتر مجاهدین خلق منتشر شد ناگهان نقشبرآب گردید و تهاجم رژیم در حالیکه هنوز آماده سازیهای اولیه آن به پایان نرسیده بود از سوی سازمان کشف و افشا شد و رژیم

ایران که از شکست بزرگ فکه و والفجر ۴ تجربه تلخی داشت ناگزیر شد طرح مزبور را رها کند. (۱)(۲)

علاوه بر همکاری سازمان مجاهدین خلق (منافقین) با ارتش بعثی عراق، بخش دیگری از تلاش عناصر این سازمان در تخلیه اطلاعاتی از طریق تماسهای تلفنی با منازل، نهادهای انقلابی و سازمانها و ادارات دولتی است که از اینطریق اقدام به شناسایی افراد حزباللهی و نیز کسب اطلاعات و اخبار موردنیاز خود می کردند که در این چارچوب برخی فعالیتها بدین شرح است:

○ تماس با هدف دریافت آدرس افراد حزباللهی. (۳)

○ تماس با کمیته امداد امام خمینی برای اطلاع از صدور احکام مأموریت. (۴)

○ تماس با شهرداری همدان تحتپوشش شورای هماهنگی تهران، پیرامون تاریخ اعزام راهیان کربلا و اینکه نیروها به کدام جبهه اعزام شدهاند.

○ تماس تحتپوشش دفتر هماهنگی تهران، با بعضی از گاراژهای شهر و پرسش از منطقه اعزام نیروهای کاروان کربلا.

○ تماس با پایگاههای بسیج، برای کسب اطلاعاتی از شیوههای بازرسی و محلهای بازرسی داخل شهر و بین راهها.

○ تماس با پلیسراه همدان دررابطهبا چگونگی تورهای بازرسی و مسیرهایی که بازرسی صورت میگیرد.

ص: ۵۲۶

۱- رادیو مجاهد در ادامه، پیام رهبر سازمان که همکاری با ارتش رژیم بعثی به ویژه درجهت جاسوسی برای آنها را مایه افتخار دانسته، چنین قرائت کرد: «پس از افشای طرح گسترده رژیم در جنوب آبادان رژیم [آیت الله] خمینی شروع به طراحی یک تهاجم گسترده دیگر موسوم به بدر نمود و دررابطهبا آن تلاش وسیعی را برای بسیج و گردآوری نیرو آغاز کرد. اما این طرح ازسوی سازمان مجاهدین خلق ایران [منافقین] کشف شد و در پاریس طی اطلاعیهای که در اسفندماه ۱۳۶۳، صادر شد طرح جنگی را همراه با تشریح منطقه تهاجم افشا نمود. ... به این ترتیب شکست بسیار سختی را متحمل شدند و در روز دوم تهاجم نیز ناچار به عقب نشینی کامل گردیدند.» به گفته رادیو مجاهد: «این شکست رژیم را مجبور به تغییرات استراتژیکی جنگی و رویآوردن به تهاجمات محدود و مقطعی کرد و از آنجا که به تجربه دریافته بود هر تهاجمی که توسط سازمان افشا گردد بدون استثنا شکست سخت میخورد تصمیم گرفت به هر بهایی از خصوصیت غافلگیری در عملیاتها استفاده کند. به همین منظور رژیم حداقل دو ماه قبل از تهاجم، شروع به انجام اقدامات ضداطلاعاتی نمود. به این ترتیب که اکثر نیروهای خود را به منطقه ای دور از منطقه عملیاتی در فاو منتقل نموده و در شهرهای پشت جبهه از دزفول تا اهواز مستقر کرد. سپس در موعد حمله با انتقال مخفیانه و سریع نیروها به منطقه جنوب آبادان، تهاجم خود را از آن منطقه آغاز کرد. درواقع این همان تهاجمی بود که در آبانماه سال قبل ۱۳۶۴-، سازمان با افشای آن از انجامش جلوگیری نموده بود، اما رژیم از حدود ۱۰ روز قبل از شروع عملیات، وانمود کرد نیروهایش در منطقه دزفول و هورالعظیم تهاجم اصلی خود را شروع خواهند کرد، ولی پس از چند روز و با سرعت محل نیروهای خود را تغییر داده و دست به تهاجم فاو زد و غافل از آنکه یکی از پرسنل مجاهد خلق

این فعالیتها را گزارش میکرد.» [واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۹/۲/۱۳۶۵، صص ۱۹ - ۱۵، رادیو بغداد، ۲۹/۲/۱۳۶۵]

۶۸-۲. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۹/۲/۱۳۶۵، صص ۱۹ - ۱۵، رادیو بغداد، ۲۹/۲/۱۳۶۵.

۳- شیوه کسب اطلاعات افراد: میگویند از دادستانی هستیم، جنازه یک پاسدار در محل شما پیدا شده که مجهولالهویه است شما اگر افراد پاسدار یا حزباللهی را سراغ دارید که بتوانند در شناسایی جسد به ما کمک کنند آدرس منزل، مغازه یا شماره تلفن آنها را به ما بدهید.

۴- لازم به تذکر است که منافقین پیشتر با این مرکز تماس گرفته و اطلاعاتی را کسب کرده بودند.

0 تماس با تلفنخانه فرودگاه شهر باختران برای اطلاع از محل بمبارانهای اخیر و فاصله آنها با پادگان شهید بروجردی و هوانیروز و همچنین تعداد بمبهایی که عمل کرد و اینکه آیا تخلیه مجروحان از فرودگاه ادامه دارد یا خیر. (۱)

ص: ۵۲۷

۱- ۶۹. سند شماره ۸۳۸۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۶.

۱. در جریان درگیریهای شدید امروز در جبهه مهران، تلاش نیروهای ایران و عراق برای تصرف مواضعی از یکدیگر بدون نتیجه و با تحمیل تلفاتی به دو طرف به پایان رسید.

منطقه عمومی مهران در اشغال نیروهای عراقی

هجوم نیروهای خودی (۱) که از ساعت ۲۲:۳۰ شب گذشته، با هدف بازپسگیری مناطق اشغال شده از دو محور پاسگاه رضاآباد و تپه‌های غلامی - ۲۵۰ و ۲۲۵- آغاز شده بود و تا قبل از روشنایی صبح امروز، ادامه یافت، حاصلی در بر نداشت و قوای عراقی پس از دفع تک رزمندگان، با یک گردان زرهی از تیپ ۵۹ و یک گردان پیاده تیپ ۶۰۶ و نیز ایجاد موانع و میدان مین، جناح شمالی منطقه عملیات (تپه‌های غلامی و باغ کشاورزی) را تقویت کردند. همچنین بنا به گزارش واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲، احتمال حمله دشمن برای تصرف تپه‌های زالوآب و نمهکلانبو متصور است. (۲)

مهدی انصاری راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه نجف، به نقل از قاآنی

ص: ۵۲۹

۱- نیروهای خودی شامل یگانهای از نیروی زمینی سپاه پاسداران میباشند که پس از حمله عراق به مواضع پدافندی ارتش جمهوری اسلامی در روز ۲۷/۲/۱۳۶۵ که به اشغال مواضع ارتش، انجامید به صورت تعجیلی از سایر مناطق عملیاتی به مهران آمدند تا ضمن ممانعت از پیشروی بیشتر دشمن، مواضع اشغال شده در این جبهه را بازپس گیرند.

۲- ۱. سند شماره ۶۰۶۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: پیوست اطلاعاتی - واحد اطلاعات قرارگاه عملیاتی نجف ۲ سپاه، ۱۳۶۵/۴/۱، ص ۴.

فرمانده تیپ ۲۱ امام رضا(ع) سپاه پاسداران، علل ناکامی عملیات نیروهای خودی را توان برتر دشمن در به کارگیری واحد زرهی ذکر کرده و نوشته است: «[برای عملیات] سه گردان به کار گرفتیم یکی تپه رضاآباد، دیگری تپه‌های غلامی و سومی برای پایین رضاآباد منطقه کشاورزی، ابتدا بچه‌ها (نیروها) به طرف رضاآباد و باغ کشاورزی خوب پیش رفتند، اما دشمن [با تشخیص فلش حمله] نورافکن تانکها را روی موضع نیروها در رضاآباد روشن کرده و با شلیک توپ و تیربارها، اجازه پیشروی به نیروها را نداد.» در گزارش راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ میدان مین دشمن که موجب وارد آمدن تلفات به نیروهای خودی شد، از دیگر عوامل ناکامی عملیات نیروهای خودی ذکر شده است.^(۱)

به گزارش حمیدرضا فراهانی راوی تیپ ۲۱ امام رضا(ع)، «ساعت ۲۲:۴۰ (شب گذشته)، گردانهای عملکننده، با دشمن درگیر میشوند. پس از گذشت دو ساعت و سی دقیقه، (ساعت ۱:۲۵ بامداد امروز)، نیروها در جریان درگیری مداوم و به رغم مقاومت و آتش پر حجم دشمن موفق میشوند تا حدودی به سمت اهداف در تپه رضاآباد و باغ کشاورزی پیشروی کنند. در اینحال، دشمن با روشن نمودن نورافکن تانک و متمرکز کردن آنها به سمت نیروها در تپه رضاآباد، بر شدت آتش خود افزود. شدت درگیریها به حدی بود که دو طرف متحمل خسارت شده‌اند. اما وجه تمایز نیروهای دشمن با خودی در این بود که عراقی‌ها، قدرت جابه جایی نیرو و انتقال نیروهای تازه نفس را بیشتر از ایرانیها داشتند.

ساعت ۱:۵۲، واحد مهندسی برای حفظ همان مقدار زمینی که نیروها [در آن] پیشروی کردند وارد عمل می شود تا با احداث خاکریز موضع موقتی برای مقاومت نیروها فراهم نماید، ولی به دلیل حجم زیاد آتش دشمن موفق به انجام مأموریت خود نشد.

ساعت ۳ بامداد، فرماندهی تیپ با هدف پیشگیری از تلفات دستور میدهد پس از تخلیه شهدا و مجروحین به مواضع خود بازگردند. قاآنی وسعت زیاد حد مأموریت، آمادگی صددرد و مقاومت دشمن، تصور ذهنی غلط از روحیه دشمن که به محض عملیات رزمندگان منطقه را ترک و نیروهایش فرار خواهد کرد (ضعیف تلقی کردن دشمن) و نقص در طراحی مانور را عامل ناکامی نیروهایش برشمرد.^(۲)

عراقی‌ها پس از دفع تک و بازبایی خود، در ساعت ۷:۳۰ صبح، با هدف اشغال مجدد مناطق ازدست داده، اقدام به پاتک کردند که در نتیجه مقاومت و مقابله نیروهای خودی، پاتک دشمن دفع شد.^{(۳)(۴)} در این درگیری به گردان زرهی از تیپ ۵۹، گردانهای پیاده از تیپ ۸۰۱، ۸۰۲ و ۹۴ و دو گردان کماندویی دشمن تلفات و ضایعاتی وارد شد.^(۵)

همانگون نیز تیپهای ۷۰، ۸۰ و ۵۹ زرهی دشمن، به علاوه تیپهای ۴۴۲، ۴۲۲، ۸۰۱ و ۹۴ پیاده و در مجموع ۹ گردان تانک، ۴ گردان مکانیزه و ۱۵ گردان پیاده در منطقه مهران وارد عمل شده‌اند.^(۶)

ص: ۵۳۰

۱- ۲. سند شماره ۱۲۱۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه، مهدی انصاری، ۲۲/۲/۱۳۶۵ تا ۳۱/۲/۱۳۶۵.

۲- ۳. سند شماره ۲۷۸/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات کربلای ۱، گزارش راوی تیپ ۲۱ امام رضا(ع)،

حمیدرضا فراهانی، صص ۳۴ - ۳۲.

۳- ضمیمه دارد؛ شرح فراز و فرود نبرد ایران و عراق در جبهه مهران براساس گزارش واحد جنگال از شنود مکالمات بیسیم دشمن.

۴- ۴. سند شماره ۱۱۹۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی تیپ ۲۱ امام رضا(ع)، حمیدرضا فراهانی، ۲۸/۲/۱۳۶۵ تا ۵/۳/۱۳۶۵، ص ۱۴.

۵- ۵. روزنامه اطلاعات، ۳۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۶- ۶. سند شماره ۱۲۱۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

باوجود نتیجه عملیات در این روز، اهمیت بازپسگیری نقاط حساس منطقه موجب شد تا به ۳ یگان لشکر ۵ نصر و لشکر ۴۱ ثارالله (ع) و تیپ ۲۱ امام رضا (ع) مأموریت آزادسازی مناطق اشغال شده از سه محور مختلف داده شود که برایناساس لشکر ۵ نصر و ۴۱ ثارالله (ع) مأموریت یافتند تا ارتفاعات ۳۰۷، ۳۱۰، ۳۴۵ و ۳۳۰ را تصرف کنند و تیپ ۲۱ امام رضا (ع) نیز باید به تنهایی بر روی تپه‌های رضاآباد عمل کند. بدینترتیب مقرر شد عملیات در محور یک، ساعت ۲۲:۵۰ شب جاری و در دو محور دیگر به ترتیب ساعت ۳ بامداد و ۱۱ صبح (روز ۳۱/۲/۱۳۶۵)، اجرا شود. (۱)(۲)

از سوی دیگر واحد اطلاعات قرارگاه نجف درباره احتمال ادامه عملیات نیروهای عراقی در مهران برای تصرف زالوآب هشدار داد. طبق خبر رسیده از محور شمالی منطقه عملیات، روز گذشته (۲۹/۲/۱۳۶۵)، ۳۰۰ خودروی عراقی به محور عملیاتی مهران آمده و امروز، ۲۴۰ خودرو از مهران خارج شد که احتمال تعویض یک تیپ وجود دارد. همچنین بنابه گزارش واحد جنگال (جنگهای الکترونیک سپاه پاسداران) یک تیپ کماندو وارد منطقه شده است. لذا با توجه به بازپسگیری تپه ۳۴۵ نمهکلانوبو به همت نیروهای ایران و تقویت محور پاسگاه رضاآباد، پاسگاه دوراجی و تپه ۳۴۵، احتمال تک نیروهای عراقی از سه محور یادشده برای تصرف تپه‌های زالوآب و نمهکلانوبو متصور است. (۳)

۱. یک ژنرال عراقی مدعی شد که عملیات مهران با غافلگیری ایران اجرا شده است. وزیر اطلاعات عراق نیز اعلام کرد نیروهای ارتش این کشور ضمن تصرف شهر مهران، مانع پیشروی ایران در منطقه فاو شدند. از سوی دیگر رسانه های خبری که همچنان عملیات عراق در جبهه میانی و تصرف شهر مهران را مورد توجه قرار میدهند در انعکاس رویدادهای این منطقه فقط، به اطلاعیهای نظامی دو کشور - که به اعتراف برخی رسانه ها ضدونقیض هستند - بسنده کردهاند.

به گفته خبرگزاری کویت به نقل از روزنامه انگلیسی دیلی تلگراف فرمانده عراقی سرلشکر ضیاء ابراهیم مجیب، مدعی شد نیروهای تحتفرماندهی وی شهر مرزی مهران را با غافلگیری ایرانیان و بدون شلیک حتی یک گلوله تصرف کردهاند. ابراهیم مجیب افزود که نیروهایش با حمله از دو محور پیشروی کردند و در حدود ۴۵۰ ایرانی را به اسارت گرفتند. مجیب همچنین اظهار کرد نیروهای او مواضعی را که شامل چندین تپه مشرف به شهر مهران است و در فاصله تقریباً ۱۰۰ مایلی شرق بغداد قرار دارد، تسخیر کردهاند.

به نوشته دیلیتلگراف نیروهای تحتفرماندهی این سرلشکر عراقی درحالحاضر مواضع جدید خود را تحکیم کردهاند و فرمانده آنها نیز درحال برنامه ریزی برای پیشروی در مسیر جاده جنوب به شرق، به سمت شهر دهلران می باشد. ۹

ص: ۵۳۱

۱- با توجه به اختلافات زمانی در شروع عملیات، برای اطلاع از جزئیات بیشتر آن به روزشمار ۳۱/۲/۱۳۶۵ مراجعه شود.

۲- ۷. سند شماره ۲۶۷/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش تفصیلی تک عراق به مهران، راوی قرارگاه نجف ۲، علی مزدهی، اردیبهشت ۱۳۶۵، ص ۱/۲۹.

۳- ۸. سند شماره ۱۱۰۸۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزیده اسناد عملیات کربلا، طراحی، آماده سازی و برآورد وضعیت دشمن از ۲۸/۲/۱۳۶۵ تا ۹/۴/۱۳۶۵، جلد ۱، تابستان ۱۳۷۸، ص ۱۰۴؛ و - سند شماره ۶۰۶۵۱ مرکز مطالعات و

از سویی، با گذشت چهار روز از تهاجم ارتش عراق به مهران، رویدادهای این جبهه همچنان مورد توجه محافل رسانهای است.

رادیو امریکا در گزارشی درباره جنگ ایران و عراق با اشاره به نبرد شدید در بخش مرکزی جبهه های جنگ به ویژه در گریه های شهر مهران که چند روز پیش به تصرف عراق درآمد، به نقل از لطیف نصیف جاسم وزیر اطلاعات عراق، گفت: «نیروهای ارتش عراق مهران و حوالی شهر را در مشتهای آهین خود دارند. هرگاه فرصت مناسب پیش آید دست به حمله خواهند زد.» رادیو امریکا در ادامه افزود: جاسم وزیر اطلاعات عراق، مدعی شد که عراق به یکی از اهداف خود در فاو که جلوگیری از پیشرفت سربازان ایرانی است دست یافته است. وی گفت نیروهای عراقی اکنون در ۱۲ کیلومتری فاو در یک بندر نفتی که مورد استفاده نیست در سنگرهای خود مستقر شده اند و نیروهای مخالف نیز در برخی نقاط با فاصله ۲۰۰ متر از یکدیگر پراکنده شده اند.

جاسم درباره گزارشی مبنی بر اینکه ایران به حملات فوری دیگری دست خواهد زد، ابراز تردید کرد و گفت: پس از تصرف فاو، ایران در ضعیفترین موقعیت خود قرار دارد و نیروهای عراقی برای دفع حملات ایرانیان آمادگی کامل دارند. وزیر اطلاعات عراق همچنین این نظر را که ایران و عراق بیش از هر زمان دیگری برای مذاکره درباره پایان جنگ به یکدیگر نزدیک شده اند، رد کرد و گفت: هیچیک از دو سوی متخاصم با چارچوب مذاکرات موافقت نکرده اند. وی ضمن انتقاد از کشورهای میانجی صلح سازمان ملل متحد افزود: آنانی که بر این باورند ایران با گذشت زمان انعطاف بیشتری از خود نشان خواهد داد درواقع دولت تهران را به اتخاذ موضع سرسختانه تری ترغیب میکنند. (۱)

در همین حال، رادیو فرانس انترناسیونال ضمن اینکه از پیشروی اخیر نیروهای ایران در منطقه مهران خبر داد به نقل از منابع عراقی افزود که ارتش عراق مهران را در کنترل دارد. (۲) رادیو کلن هم گفت: ایرانیها توانستند از پیشروی عراقی ها به حومه جنوبی مهران جلوگیری کنند و حتی دو موضع عراقی ها را در اطراف شهر تصرف کنند. به گفته این رادیو عراق هفت تپه مشرف به مهران را نیز تصرف کرده است. (۳) به گفته رادیو بیسی نیروهای ایران، با پشتیبانی نیروی هوایی و توپخانه سه دهکده اسلامی، رضاآباد و شوهان را در شمال مهران از نیروهای عراقی بازپس گرفتند. (۴) علاوه بر این برخی منابع خبری از کشته یا زخمی شدن ۴۰۰ سرباز عراقی و اسارت ۱۰ تن خبر دادند. (۵) همچنین در منطقه فاو و کردستان عراق، نیروهای این کشور حملات نفوذی ایرانیان را دفع و تلفات سنگینی به آنها وارد کرده اند. (۶)

۱. تلاش عملیاتی امروز نیروهای تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل (ع) و گردان جندالله بوکان سپاه پاسداران برای تصرف ارتفاع ۲۵۱۹ (گردمند) و ۲۴۳۵ (شهید صدر) در منطقه حاج عمران بین نتیجه به پایان رسید.

ص: ۵۳۲

۱- ۱۰. همان، صص ۱۳ و ۱۴، رادیو امریکا، ۳۰/۲/۱۳۶۵.

۲- ۱۱. همان، ص ۱۶، رادیو فرانس انترناسیونال، ۳۰/۲/۱۳۶۵.

۳- ۱۲. همان، ص ۱۶، بخش انگلیسی رادیو کلن، ۳۰/۲/۱۳۶۵.

۴-۱۳. همان، ص ۱۷، رادیو بیسی، ۳۰/۲/۱۳۶۵.

۵-۱۴. همان، صص ۱۸ و ۱۹، رادیو امریکا و رادیو اسرائیل ۳۰/۲/۱۳۶۵.

۶-۱۵. همان، صص ۱۶ و ۱۷، بخش فارسی رادیو کلن آلمان و رادیو بیسی، ۳۰/۲/۱۳۶۵.

فرمانده تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل (ع) که پس از ابلاغ مأموریت، مانور تیپ را برای تصرف ارتفاع ۲۵۱۹ از سه محور راست، چپ و روبه رو طرحریزی کرده بود، عملیات خود را دقایقی قبل از نیمهشب، آغاز کرد و با موفقیت‌هایی که به دست آورد توانست خود را به هدف نزدیک کند، اما بر اثر اجرای آتش شدید تیربار نیروهای عراقی از سمت جلو تلفاتی به رزمندگان وارد آمد و الحاق نیروهای عملیاتی محقق نگردید، علاوه بر آن آتش شدید توپخانه دشمن نیز بر تعداد تلفات نیروهای عملکننده افزود. در ساعت ۲:۴۷ بامداد، نیروهای خودی تقاضای ورود نیروی احتیاط به منطقه را کردند، اما نیروی احتیاط به دلیل مشکلات ترابری با تأخیر به منطقه درگیری رسید، از طرفی با توجه به شدت و استمرار آتش تیربارهای عراقی در ساعت ۴:۴۶، قرارگاه نجف به فرمانده تیپ ۵۷ اعلام کرد که مختصات دقیق سنگر تیربارهای دشمن را گزارش کند تا با توپخانه، سنگر آنها را منهدم کنند، اما به علت حضور نیروهای خودی در اطراف سنگر و احتمال آسیب رسیدن به آنها، نوری فرمانده تیپ پاسخ داد: «انشاءالله خود نیروها مسئله را حل میکنند و شما فقط عقبه دشمن را بزنید.» در نهایت به دلیل منهدم شدن سنگر تیربار و استمرار آتش شدید توپخانه دشمن و نیز روشن شدن هوا، فرمانده تیپ ۵۷ به نیروها دستور عقب نشینی داد.

از سویی طبق برنامه قرار بود در محور سمت راست و همزمان با عملیات روی ارتفاع ۲۵۱۹، عملیات ایزدایی برای فریب دشمن اجرا شود، ولی از آنجا که دشمن جابه جاییهای رزمندگان را در محور سمت راست دیده بود و احتمال میداد فلش اصلی حرکت نیروها به سمت ارتفاع ۲۴۳۵ باشد، آتش سنگین و پرحجم توپخانه خود را روی جاده مواصلاتی این محور متمرکز کرد و در نتیجه، تلفات سنگینی به گردان جندالله بوکان وارد آمد و توان اجرای عملیات ایزدایی از آنها سلب شد. پس از آن دشمن تا مدتها محور سمت راست را زیر آتش توپخانه قرار داد، ولی وقتی م توجه شد که فلش اصلی حرکت بر روی ارتفاع ۲۵۱۹ است، آتش خود را روی این ارتفاع متمرکز کرد. با وجود این موضوع طرحریزی اجرای عملیات بر روی ارتفاع شهید صدر با نیروهای تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل (ع) دوباره مطرح شد، لیکن همزمان با این طرحریزی خبر رسید که واحد مهندسی عراق در پشت ارتفاع شهید صدر در حال احداث جاده مواصلاتی است تا از طریق شیار چومان به دره هارنا جاده را به ارتفاع شهید صدر متصل کند. در صورت موفقیت دشمن در انجام این کار، ادامه عملیات برای رزمندگان دشوارتر می شد. از اینرو فرمانده قرارگاه نجف در تماس با فرمانده تیپ ۵۷ از وی خواست تا به سرعت آماده عملیات شود، ولی فرمانده تیپ ۵۷ آمادگی را به رسیدن کامل نیروهایش به منطقه مشروط کرد. (۱)

در همین حال قرارگاه خاتمالانیا (ص) اعلام کرد: در نبردهای دیروز و امروز رزمندگان با دشمن در منطقه حاج عمران، رزمندگان موفق به سد کردن تک نفوذی دشمن، از محور منطقه عملیاتی شدند و تعدادی از قوای دشمن را به هلاکت رساندند. (۲)

ص: ۵۳۳

۱- ۱۶. سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تهاجم عراق به منطقه حاج عمران، گزارش راوی قرارگاه

نجف، سعید سرمدی، اردیبهشت و خرداد ۱۳۶۵، ص ۱۲.

۲- ۱۷. روزنامه اطلاعات، ۳۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

همچنین فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق با صدور بیانیه نظامی شماره ۲۲۳۳ اعلام کرد: حمله نیمهشب دشمن (ایران)، که در دو مرحله یک بار با استعداد ۲ تیپ و مرحله بعد با استعداد یک گردان در منطقه سپاه پنجم (حاج عمران) انجام شد با اجرای آتش دفع گردید و نیروهای ایران با تحمل خساراتی مجبور به عقب نشینی شدند.^(۱)

۱. مهاجمان عراقی با وجود تلاش بسیار برای تحکیم مواضع اشغالی در منطقه فکه، به دلیل آسیبپذیری خطوط پدافندی خود، مجبور به عقب نشینی شدند.

به گزارش واحد اطلاعات قرارگاه خاتمالانیا(ص)، نیروهای دشمن در منطقه فکه پس از گذشت حدود ۲۰ روز از عملیات در این منطقه، به دلیل دستیافتن به اهداف نهایی خود (رسیدن به برغازه) و همچنین سرکوب خط پدافندیشان، ناچار شدند به مواضع اولیه خود برگردند. از اینرو، از صبح امروز، با عجله بسیار عقب نشینی کردند به طوری که مقداری مهمات ادوات مختلف و وسایل دیگر را برجای گذاشتند. این درحالی است که دشمن در این مدت خط مذکور را با ایجاد استحکامات فراوان به یک خط پدافندی قوی تبدیل کرده بود.^{(۲)(۳)}

۲. گلولهباران مواضع عراق در شرق بصره و اسکله العمیه در شمال خلیج فارس، اقدامات عراق در تحکیم مواضع و تقویت نیرو و ادامه مانور زرهی در منطقه فاو، بازدید وزیر دفاع عراق از منطقه سپاه پنجم و فعالیت واحدهایی از ارتش عراق در جبهه شمال غرب و احتمال حمله به برخی مواضع ایران از جمله وقایع مهم امروز است.

واحدهای توپخانه خودی نیز مناطق پاسگاه زید، شلمچه، ابوالخصیب، کوتالزین، القطمهبالحار و سکوی العمیه در شمال خلیج فارس را به شدت گلولهباران کردند.^(۴)

علامه برای بنا بر اعلام واحد اطلاعات قرارگاه کربلا، در ۴۸ ساعت اخیر، نیروهای عراقی مستقر در فاو اقدام به تحکیم مواضع پیاده و ادامه مانور زرهی با اجرای تیر مستقیم بر روی خطوط مقدم رزمندگان و همچنین افزایش فعالیت مهندسی برای احداث خاکریزهای جدید، گسترش سیلبندهای کارخانه نمک و نقلوانتقالات برای تدارک نیروها کردند.^(۵)

ستاد مشترک ارتش از بازدید عدنان خیرالله وزیر دفاع و همچنین رئیس ستاد ارتش عراق از منطقه عملیاتی سپاه پنجم و به خصوص جبهه حاج عمران خبر داد.^(۶)

ص: ۵۳۴

۱ - ۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۲، ۳۱/۲/۱۳۶۵، ص ۱، رادیو صوتالجماهیر، ۳۰/۲/۱۳۶۵.

۲- یگانهای از ارتش عراق تحتامر سپاه چهارم در تاریخ ۱۰/۲/۱۳۶۵، به مواضع پدافندی ارتش (تیپ ۱ لشکر ۱۶ زرهی قزوین) در منطقه فکه حمله کردند و توانستند ضمن تصرف مواضع ارتش، تا عمق ۱۲ کیلومتری خاک ایران پیشروی کنند. برای اطلاعات بیشتر به گزارشهای روز ۱۰/۲/۱۳۶۵ مراجعه شود.

- ۳ - ۱۹. سند شماره ۱۴۱۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای واحد اطلاعات قرارگاه عملیاتی خاتمالانیا(ص)، شماره ۱۵، ۹/۳/۱۳۶۵، صص ۱ و ۲.
- ۴ - ۲۰. سند شماره ۱۰۸۸۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سماجا ۲ به معاونت عملیات و اطلاعات نزا، ۳۱/۲/۱۳۶۵.
- ۵ - ۲۱. سند شماره ۱۳۹۸۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای واحد اطلاعات قرارگاه کربلا، شماره ۴۸، ۳۱/۲/۱۳۶۵.
- ۶ - ۲۲. سند شماره ۱۰۸۷۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سماجا ۲ به سماجا ۳، ۳۰/۲/۱۳۶۵.

سرهنگ ظهوری فرمانده قرارگاه مقدم شهید بروجردی ارتش، در گزارشی درباره احتمال حمله عراق از مرز دولتو با هدف اشغال ارتفاعات جاسوسان و آبادیهای اطراف هشدار داد.^(۱) فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) هم از آمادگی نیروهای ارتش بعثی با به رهگیری از ۶۰۰۰ جاش برای حمله به ارتفاعات بلفت خبر داد.^(۲) سپاه اشنویه اعلام کرد که دشمن تحرکات خود را در بینیلو زیاد کرده و ضمن افزایش آتش، احتمال حمله در منطقه سهره لولان متصور است.^(۳)

۳. صبح امروز، هواپیماهای جنگنده ایران مواضع دشمن را در مهران بمباران کردند. در محور نمهکلانبو ۲ بالگرد عراقی سرنگون شد. جنگندههای عراقی منطقه عملیاتی حاج عمران و منطقه دهلران را بمباران کرده و خساراتی به بار آوردند.

نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران از نخستین ساعات بامداد، محل تجمع نیروها و ادوات زرهی دشمن در مهران را در چند نوبت بمباران کرد.

براساس اطلاعیه نظامی ۲۴۷۶ ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران، حمله هوایی به مواضع دشمن امروز در ساعت‌های ۵:۲۰، ۵:۳۰، ۱۲:۵۵، ۱۳:۳۰ و ۱۸:۴۲ انجام شد و جنگندههای ایرانی پس از وارد کردن تلفات و خسارات سنگین به دشمن، همگی سالم به پایگاههای خود بازگشتند.^(۴)

به گزارش واحد مرکزی خبر، در این تهاجم هوایی بیش از ۱۰ دستگاه تانک و نفربر و چندین کامیون حامل مهمات منهدم و شماری از نیروهای عراقی کشته شدند. درضمن در محور نمهکلانبو ۲ بالگرد عراقی هدف آتشبارهای ضدهوایی خودی قرار گرفته و سرنگون شدند.^(۵)

به گزارش قرارگاه عملیاتی شمال غرب، هواپیماهای جنگنده عراقی از ساعت ۵:۱۵ تا ۷:۴۷ امروز، تعداد ۴۴ سورتی پرواز در منطقه عملیاتی والفجر ۲ (حاج عمران) داشتند که در یک نوبت (ساعت ۶) تعداد ۱۰ فروند از آنها مبادرت به بمباران مواضع توپخانه رزمندگان کردند.^(۶) همچنین استانداری ایلام به نقل از فرمانداری دهلران خبر داد که چند فروند هواپیمای عراقی منطقه شمال دهلران را بمباران و خساراتی را به تأسیسات این منطقه وارد کردند.^(۷)

۴. سازمان امنیت و اطلاعات عراق در جلسه با گروههای ضدانقلاب ایرانی، خط مشی فعالیت جدید آنها را اعلام کرد.

بر پایه گزارش فرمانداری شهرستان بانه به تازگی جلسات جداگانه‌ای بین مسئولان سازمان اطلاعات و امنیت و مسئولان سیاسی استان سلیمانیه عراق با گروههای ضدانقلاب ایرانی شامل حزب دمکرات، خبات، کومهله و منافقین در اطراف روستای کاریزه از توابع استان سلیمانیه برگزار و در آنها تصمیمات جدیدی گرفته شده است که گروههای مذکور ملزم به اجرای آن شدند. این تصمیمات بدین شرح است:

ص: ۵۳۵

- ۲- ۲۴. سند شماره ۴۰۳۹۳۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به فرماندهی قرارگاه نجف ۴، ۳۰/۲/۱۳۶۵.
- ۳- ۲۵. سند شماره ۴۰۳۹۴۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه اشنویه به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۳۰/۲/۱۳۶۵.
- ۴- ۲۶. روزنامه اطلاعات، ۳۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲.
- ۵- ۲۷. همان.
- ۶- ۲۸. سند شماره ۴۰۳۸۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای رکن ۲ فرماندهی شمال غرب (پیرانشهر) به گیرندگان، شماره ۶۱، ۳۰/۲/۱۳۶۵، ص ۲.
- ۷- ۲۹. سند شماره ۳۶۶۷۱۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از استانداری ایلام به دفتر نخستوزیری، ۱/۳/۱۳۶۵.

۱. با توجه به موقعیت جغرافیایی مناسب شهرستان بانه کلیه پیشمرگان کرد خیلی زود و با تدارکات کافی (مواد منفجره و اعلامیه) و مجهز به سلاحهای سبک وارد ایران شوند.

۲. کلیه احزاب سعی کنند محورهای شهرستان بانه به سقز، بوکان، دیواندره، مریوان، سردشت و پیرانشهر را ناامن و محور مواصلاتی نیروهای نظامی را مینگذاری کنند.

۳. گروهها با حضور در روستاها، جوانان را از رفتن به خدمت سربازی منع کنند.

۴. اعضای حزب دمکرات ضمن ناامنی در بانه با همکاری اعضای منافقین، در پایگاه اطراف سورکوه درگیری ایجاد کنند. (۱)

۱. درگیری عناصر ضدانقلاب با نیروهای خودی در حومه شهر مریوان، جاسوسی منافقین برای کسب برخی اطلاعات، تلاش افراد کومهله برای نفوذ به دستگاههای دولتی، تردد گروههای ضدانقلاب از چند روستای استان کردستان و تسلیمشدن ۸ تن از وابستگان این گروهها به رزمندگان از مهمترین رویدادهای امروز آذربایجان غربی، کردستان، ایلام و شیراز می باشد.

ساعت ۲۳:۳۰ امروز، در درگیری بین نیروهای خودی و عناصر ضدانقلاب حزب دمکرات در پشت کوه روستای نسل (از توابع مریوان)، ۵ نفر از رزمندگان مجروح و ۲ نفر مفقود شدند و احتمال داده می شود از ضدانقلاب هم ۳ نفر کشته شده باشند. (۲) فرماندهی قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهدا (ع) (۳) در خبر تکمیلی، تلفات واردشده به نیروهای خودی را یک شهید، یک مفقود و ۴ زخمی و از عناصر ضدانقلاب ۵ کشته و ۲ زخمی اعلام کرد. (۴) به گزارش این قرارگاه، آمار تلفات خودی و ضدانقلاب در درگیریهایی که در دو هفته اخیر (۱۷ تا ۳۰/۲/۱۳۶۵)، در شهرهای سردشت، مریوان، پیرانشهر و سنندج روی داد ۷ شهید و ۲ مجروح از نیروهای خودی و از اشرار نیز ۸ کشته می باشد. (۵)

بنا بر گزارش گردان مرزی بانه، ساعت ۲۱:۲۰، نیروهای ژاندارمری پایگاه منجیلان با ضدانقلاب درگیر شدند که پس از گذشت یک ساعت، درگیریها بدون تلفات پایان یافت. (۶) قرارگاه نجف ۳ از تلاش گروههای ضدانقلاب برای به اسارتدرآوردن رزمندگان خبر داد و افزود: یک گروه گشتی ضدانقلاب به توتمان عزیمت کردند و توانستند ۲ پاسدار را که حامل تعدادی وسایل عملیاتی بودند، به اسارت درآورند. (۷)

از سویی قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) درباره تلاش جدید اعضای گروه ضدانقلاب کومهله برای نفوذ به ادارات دولتی و نهادهای نظامی هشدار داد. ۳۶

به نوشته یک نشریه خبری در ایلام، منافقین در ارتباط تلفنی با بیمارستان امام خمینی این

ص: ۵۳۶

- ۲- ۳۱. سند شماره ۳۰۱۲۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از وزارت اطلاعات (اداره کل اطلاعات استانهای آذربایجان غربی و کردستان) به استاندار کردستان، ۴/۳/۱۳۶۵.
- ۳- این قرارگاه یکی از قرارگاههای سازمانی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در جبهه های شمال غرب بود.
- ۴- ۳۲. سند شماره ۱۴۰۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهدا(ع) به فرماندهی کل سپاه، ۴/۳/۱۳۶۵، ص ۳.
- ۵- ۳۳. سند شماره ۱۴۳۳۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به ستاد مرکزی (دفتر سیاسی نمایندگی امام - بخش مناطق)، ۴/۳/۱۳۶۵.
- ۶- ۳۴. سند شماره ۳۲۰۰۷۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۳ ناحیه ژندارمری کردستان به استانداری کردستان، ۳۱/۲/۱۳۶۵.
- ۷- ۳۵. سند شماره ۱۴۰۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای قرارگاه عملیاتی نجف ۳ (واحد اطلاعات)، ص ۴.

شهر، اطلاعاتی درباره ساعات پرواز هواپیماها و انتقال مجروحان به مقصد استان باختران و تهران به دست آوردند. در شیراز نیز منافقین در تماس با سپاه سعی در کسب اطلاعات درمورد تشکیل ستاد جنگهای نامنظم کردند.^{(۱)(۲)}

سپاه ناحیه کردستان در گزارشی از تردد گروههای ۲۰ نفره ضدانقلاب کومله (از گردانهای بانه و سردشت) در منطقه روستای کانیمامر و کوخشاویر از توابع بانه، تردد یکی از سران این گروه همراه با ۲۰ نفر عضو (از چتهای گردان کاوه) در روستای درهویان فارس از توابع سنندج، تردد گروههای ۲۰ نفره از چتهای هیز اربابا در روستای بیلوا از توابع دهستان نمیشر و روستای سفیددره از توابع بانه در ۴۸ ساعت اخیر خبر داد.^(۳)

علاوه بر وقایع مذکور در ۱۰ روز اخیر، ۸ تن از اعضای ضدانقلاب وابسته به گروههای کومله، دمکرات و رزگاری در شهرهای پیرانشهر، مهاباد، سردشت و مریوان خود را تسلیم رزمندگان کردند.^(۴)

۲. قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) امروز، گزارش جامعی از فعالیتهای گروهک کومله در شش ماهه دوم سال گذشته داد. در این گزارش علاوه بر تعداد عملیاتهای اجراشده به تغییر و تحولات سازمانی این گروه نیز اشاره شده است.

بنا بر این گزارش، گروهک کومله در طول دوره، ۲۴ مورد حمله به پایگاه، ۳ مورد حمله به شهر، ۴ مورد حمله به نیروهای تأمین، ۱۲ مورد کمین، یک مورد مینگذاری، یک مورد بمبگذاری و ۵ مورد ترور انجام داده است. همچنین رزمندگان اسلام ۴۱ مورد عملیات علیه چتهای گروهک کومله اجرا کردند که در مجموع تعداد ۸۷ نفر از افراد دشمن معدوم، ۹۵ نفر مجروح، ۷ نفر اسیر و ۸ نفر از آنان دستگیر شدند. در این رابطه ۳۰ قبضه سلاح سبک با مهمات، یک عدد دوربین صحرایی، تعدادی اسناد درونگروهی، ۱۷ گلوله خمپاره، ۶۱ عدد کیسه خواب، ۲ چادر گروهی و چندین تخته پتو به دست نیروهای خودی افتاد. از نیروهای خودی نیز ۸۱ نفر شهید، ۱۳۸ نفر مجروح، ۲۰ نفر اسیر و ۶ نفر مفقودالاثر شدند.

در ضمن پایگاههای گلچیدر و سپهران بر اثر اقدامات عناصر ضدانقلاب سقوط کامل کرده و کلیه اسلحه و مهمات این پایگاهها به یغما برده شد. همچنین این افراد ۵ دستگاه خودرو را به آتش کشیدند. در طول دوره ۸۸ نفر

ص: ۵۳۷

۱- اطلاعات قرارگاه نجف ۳ در گزارش امروز خود از جاسوسی یک عنصر گروهک سوسیالیست حسک (حزب سوسیالیست کردستان) خبر داده و نوشت: در جریان عملیات والفجر ۹، و.ح از اعضای این گروهک با استفاده از بیسیم دریافت شده از دشمن، کلیه اطلاعات حین عملیات را به افسر استخبارات شهر سیدصادق عراق ارسال میکرد و در پایان حمله به نیروهای بعثی پیوست و در قبال خدمات خود مبلغ ۳ هزار دینار دریافت کرد. [سند شماره ۱۴۰۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی، قرارگاه عملیاتی نجف ۳ (واحد اطلاعات) ۶/۳/۱۳۶۵، ص ۴]

۲- ۳۷. سند شماره ۲۰۰۲۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه اخبار روزانه، وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی، شماره ۲۵۱، ۳۱/۲/۱۳۶۵، ص ۱.

۳- ۳۸. سند شماره ۳۶۱۷۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه کردستان (اطلاعات) به ستاد قرارگاه حمزه

سیدالشہداء(ع) (اطلاعات)، ۱/۳/۱۳۶۵.

۴-۳۹. سند شماره ۱۴۳۳۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

از چتهای فریبخوردہ گروهک کومہلہ خود را بہ نیروہای اسلام تسلیم کردند. گفتنی است در طول ششماہہ دوم سال ۱۳۶۴، تغییر و تحولاتی در رده مسئولان گردانہای گروهک کومہلہ صورت گرفتہ است. (۱/۲)

۱. نیروہای کرد معارض رژیم بعثی در منطقہ شیخان بہ قرارگاہ تیپ، سازمان امنیت و مقر حزب بعث حملہ کردند و تلفات و خساراتی بر نیروہای نظامی و امنیتی رژیم عراق وارد آوردند. همچنین ۳ گروه بزرگ معارض کرد عراقی ضمن توافق برای اتحاد بیشتر، از جمہوری اسلامی درخواست حمایت و کمک کردند. رئیس اتحادیہ میہنی کردستان عراق خواستار خروج اعضای مجاہدین خلق (منافقین) از کردستان عراق شد.

خبرگزاری جمہوری اسلامی بہ نقل از منابع اطلاعاتی درباره آخرین اقدامات اکراد معارض عراقی گزارش داد کہ مواضع نظامی رژیم بعثی عراق در بخش سرسنگ منطقہ شیخان در چند روز اخیر مورد حملات شدید انقلابیون مسلمان کرد قرار گرفتہ است. در این حملات بہ قرارگاہ تیپ، سازمان امنیت، مقر حزب بعث، قرارگاہ اتحاد زنان، ایستگاہ پست بازرسی عمادیہ بہ سرسنگ و دھوک و پایگاہهای اطراف آسیبہ ای مالی و جانی فراوانی وارد آمدہ است. برپایہ این گزارش ہمزمان با این عملیات، یک یگان نظامی رژیم بعثی در منطقہ کاریفیا ہدف سلاحهای سنگین و سبک انقلابیون کرد قرار گرفت و در مینگذاری جادہ پایگاہ بایلو واقع در شمال شہر زاویہ عراق یک خودرو حامل عناصر جیشالشعبی منہدم و ۲ تن از عوامل رژیم بعثی کشتہ شدند. (۳) در ہمین ارتباط نمایندہ حزب دمکرات کردستان عراق در نامہای بہ فرماندہی گردان ۱ تیپ ۳ نوہد اعلام کرد کہ بنا بر اطلاعات رسیدہ از منطقہ شیخان، خسارتہای دشمن در منطقہ عمومی حاج عمران بسیار سنگین است. فقط در منطقہ شیخان تلفات رژیم شامل ۷ کشتہ و دہہا مجروح از جاشہای تحتفرماندہی جوہر ہرکی، یک کشتہ از طرفداران ارشد زیباری ہمراہ با ۵۵ تن دیگر از جاشہای این عشیرہ، دہہا مجروح دیگر و نیز کشتہشدن یک فرماندہ تیپ بودہ است. (۴)

از سویی رہبران ۳ گروه کرد معارض رژیم بعثی شامل اتحادیہ میہنی کردستان عراق، حزب سوسیالیست بارزانی عراق و حزب پاسوک با صدور بیانیہای مشترک اعلام کردند کہ کردستان عراق مرکز اساسی فعالیتہای نظامی علیہ رژیم بعثی است. در این بیانیہ تصریح شد کہ ۳ گروه برای ایجاد وحدت بیشتر بہ توافق رسیدہاند تا با رہبر مشترک ہمہ گروہهای ضدعراقی برای سرنگونی رژیم بعثی عراق همکاری کنند، بنابراین از جمہوری اسلامی درخواست کمک کردہاند. در بخشی از این بیانیہ چنین آمدہ است: «سہ گروہ مذکور از جمہوری اسلامی توقع

ص: ۵۳۸

-
- ۱- برای اطلاع بیشتر میتوانید بہ سند موردنظر در آرشیو مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ رجوع کنید.
 - ۲- ۴۰. سند شمارہ ۹۰۱۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندہی قرارگاہ حمزہ سیدالشہداء(ع) بہ ستاد مرکزی (دفتر تحقیق و بازرسی)، ۳۰/۲/۱۳۶۵.
 - ۳- ۴۱. روزنامہ اطلاعات، ۳۰/۲/۱۳۶۵، ص ۲.
 - ۴- ۴۲. سند شمارہ ۱۸۲۴۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از نمایندہ کمبا ۱۱ (شوکت بارزانی) بہ فرماندہی گردان ۱

کمک و دراز کردن دست همیاری دارند تا بتوانند این تدابیر را عملی نمایند و دوست وفادار جمهوری اسلامی چه در وقت مبارزه و چه بعد از پیروزی باشند. ما بار دیگر تأکید میکنیم که باید از دوستی با جمهوری اسلامی و همکاری با او پشتیبانی نماییم چون این منفعت هردو ملت مسلمان عراق و ایران را در برمیگیرد.»^(۱)

از سوی دیگر با توجه به درگیری اخیر اتحادیه میهنی کردستان عراق با اعضای سازمان مجاهدین خلق ایران (منافقین)، جلال طالبانی رهبر این اتحادیه به پیشمرگان خود دستور داد که به مقرهای این گروه در خاک عراق حمله کرده و به آنان اعلام شود که هرچه سریعتر منطقه کردستان عراق را ترک کنند. ۴۴

۲. علیرضا معیری معاون سیاسی نخستوزیر و هیئت همراه وی امروز به فرانسه سفر کردند تا درباره اختلافات دو کشور با مقامات فرانسوی گفتوگو کنند.

علیرضا معیری

این سفر نخستین دیدار رسمی یک مقام بلندپایه ایرانی بعد از انقلاب اسلامی و در پاسخ به سفر دو هیئت فرانسوی به تهران در ماه گذشته (۲۰ تا ۲۶ فروردین)، انجام شد.^(۲) معیری که حامل پیامهای رئیس جمهور، رئیس مجلس شورای اسلامی و نخستوزیر است پس از ورود به پاریس، مذاکرات رسمی خود را در یک اجلاس کاری در وزارت امور خارجه با مقامات این وزارتخانه آغاز و شرایط ایران را برای به بود روابط با فرانسه مطرح کرد. بازپرداخت وام یکمیلیارد دلاری که ایران در زمان رژیم پهلوی برای تأمین پروژه ارودیف به فرانسه اعطا کرده بود، حمایت نکردن

ص: ۵۳۹

۱- ۴۳. سند شماره ۱۸۵۴۸۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: ۳۰/۲/۱۳۶۵.

۲- البته در اوایل ماه فوریه یک هیئت اقتصادی ایران که معاون وزیر اقتصاد ریاست آن را برعهده داشت به فرانسه سفر کرده بود و پیش از آن ژاک مارتن نماینده فرانسه به تهران آمده بود، اما دو سفر اخیر هیئت فرانسوی به سرپرستی اندره رس دبیرکل وزارت امور خارجه فرانسه و مارک بنفور رئیس بخش شمال آفریقا و خاورمیانه وزارت امور خارجه فرانسه انجام شد

و هدف از آن تلاش برای برقراری مجدد روابط میان فرانسه و ایران پس از تشکیل دولت ژاک شیراک نخستوزیر جدید فرانسه، بود. شیراک در نطق عمومی خود در فروردینماه سال جاری، در مجمع ملی فرانسه گفت: «پاریس به تلاشهای هرکسی که در جهت یافتن یک راه حل برای جنگ ایران و عراق از طریق مذاکره کوشش کند، خواهد پیوست.» وی افزود: پاریس امیدوار است ضمن حفظ پیوندهای محکم دوستی و همکاری که با عراق دارد، گفتوگوهای خود را با ایران دوباره آغاز کند. ایران کشور بزرگی است که فرانسه هیچگونه خصومتی با آن ندارد. [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۲، ۳۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲۱، پاریس - خبرگزاری فرانسه]

پاریس از رژیم بعث عراق در جنگ با ایران و پرهیز از حمایت از ضدانقلابیون فراری ایرانی به پاریس موضوعاتی بود که در این دیدار مورد تأکید قرار گرفت. خبرگزاری فرانسه از پاریس به نقل از منابع آگاه فرانسوی اعلام کرد: ناظران معتقدند این سفر احتمالاً میتواند نشانه ایجاد یک آرامش نسبی در روابط دو کشور و گام کوچکی به سوی عادی شدن روابط آنها باشد و احتمالاً آرامشی در مسئله مربوط به گروگانهای فرانسوی در لبنان ایجاد خواهد کرد؛ گفتنی است خبرگزاری فرانسه مدعی شد این گروگانها احتمالاً در اختیار بنیادگرایان مسلمان طرفدار ایران هستند.^(۱) اما رادیو اسرائیل ادعا کرد بنا بر شایعه اخیر، فرانسه حاضر شده برای کسب آزادی گروگانهای خود در لبنان، تعدادی اسلحه پیشرفته به ایران صادر کند.^(۲)

۱. به گفته رئیس کمیسیون سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی، پیامدهای فتح فاو در منطقه و جهان، بازنگری اساسی در برنامهها و سیاستهای داخلی و خارجی را ضروری ساخته است.

احمد عزیزی نماینده مردم قزوین و رئیس کمیسیون سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی در نطق پیش از دستور امروز مجلس، با اشاره به اینکه در نتیجه پیروزی رزمندگان در تصرف بندر فاو عراق و ابعاد بین المللی آن، امریکا ناچار شد با حمله مستقیم به لیبی، علاوه بر تلاش برای منزوی ساختن مواضع طرفداران انقلاب اسلامی، رودررویی با جمهوری اسلامی را تمرین و آثار جهانی آن را ارزیابی کند، درباره لزوم بازنگری در سیاستگذاریهای داخلی و خارجی گفت: «اظهارات و مواضع خصمانه کشورهای منطقه و در رأس آنها عربستان سعودی و کویت، تحرکات سیاسی آنها در جهان و منطقه علیه جمهوری اسلامی پس از آزادسازی فاو و همگامی شتابآلود آنان با غرب در پیشبرد روند تنزل به ای نفت و همچنین سکوت و عدم تحرک آنها در محکوم کردن تجاوز امریکا به لیبی نشان داد که آنها علیرغم گامهای حسنیت و سعه صدر مسئولان سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، جز به منافع استکبار جهانی نمایندیشند و با بیاعتنایی به سیاستهای اصولی جمهوری اسلامی مبنیبر حسن همجواری با همسایگان حاضر نشدهاند از مواضع خود ذرهای عقب نشینی نمایند. ... [از اینرو و با] عنایت کافی به این تحرکات که براساس تجربه پس از پیروزی عمده رزمندگان اسلام در جبهه های جنگ تحمیلی چهره نمایانده است، ضرورت یک بازنگری اساسی به ماهیت روابط با این کشورها و لزوم یک بررسی جدی از سوی همه صاحب نظران و دست اندرکاران سیاست خارجی، در زمینه ابعاد عملی این سیاستها براساس اصول اولیه انقلاب، را اجتنابناپذیر ساخته و درعینحال، کارایی برخی گامهای گذشته، در عرصه سیاستهای جمهوری اسلامی در منطقه را مورد سؤال قرار میدهد.»

رئیس کمیسیون سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی با انتقاد از متولیان سیاست خارجی و نبود سیاستهای راهبردی درمورد چگونگی تنظیم سطح روابط و ابعاد عملی سیاست خارجی

ص: ۵۴۰

۱- ۴۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۲، ۳۱/۲/۱۳۶۵، صص ۲۱ و ۲۲، پاریس - خبرگزاری فرانسه، ۳۰/۲/۱۳۶۵.

۲- ۴۶. همان، ص ۲۳، رادیو اسرائیل، ۳۰/۲/۱۳۶۵.

جمهوری اسلامی با سایر کشورها گفت: حدود سطح روابط سیاسی و ارسال پیامهای مکرر، در چارچوب ملاحظات بلندمدت انقلاب اسلامی، تأثیر این تحرکات بر ملتها و درجه پیوند این دولتها با استکبار جهانی، به ویژه امریکا تنظیم نشده و همچنین درجه احترام و پاسخ متقابل از سوی آنان به گامهای حسنیت جمهوری اسلامی در نظر گرفته نشده است. وی افزود: درحقیقت باید گفت آنچه شالوده اصلی سیاستها را قلم زده است، اندیشه دولتهاوری بوده و نه ملتباوری شاید آنچه در رهگذر ارتباطات منطقه کاملاً موردعنایت واقع نشده این است که کارایی روابط و ابزارهای دیپلماتیک در جهان کنونی تا حد زیاد منوط به وابستگیهای جهانی و تبادل امتیازات متقابل بوده و صرف مبادله هیئتها و تکرار ارسال پیامها، چنانچه فاقد یک پشتوانه در چارچوبه ای موردنظر بازیگران سیاست جهانی باشد، نمیتواند ثمرآفرین باشد. بنابراین مرز تعادل در اینگونه ارتباطات تا آنجا است که به توان بالقوه و بالفعل نیروهای انقلاب در خارج و داخل لطمه نزنند.^(۱)

۲. در دو روز گذشته، گروههای دیگری از رزمندگان شهرهای ساری، زاهدان، رشت، قم، کازرون، اصفهان و... راهی جبهه ها شدند و کمکهای اهدایی مردم شهرهای رباطکریم، کاشان، رامسر، گلبافت، رفسنجان، کلبر، ارومیه، مشهد، اهواز و... به جبهه ارسال شد. زندانیان تواب نیز خواهان عزیمت به جبهه شدند. همچنین گردهمایی کارگران با حضور وزیر کار در تهران و با هدف اعزام به جبهه های جنگ برگزار شد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از ساری و زاهدان، ۲ گردان از نیروهای رزمی - تخصصی استان مازندران با تخصصهای امدادگری، آر.پی.جیزن، تکتیرانداز، جوشکار و قایقران و یک گردان مستقل مهندسی رزمی از ستاد جنگ جهاد سازندگی سیستانوبلوچستان^(۲) اعزام جبهه ها شدند. خبرنگار روزنامه ابرار نیز از عزیمت یک گردان از پاسداران افتخاری بسیج سپاه شهر رشت، ۲۱ کپ پزشکی متشکل از پزشکان جراح، ارتوپد، بیهوشی، رادیولوژی، پرستاری، کمک به یار و تکنسینهای اتاق عمل از تبریز و شیراز و گروهی از مجاهدین عراقی در قم و گروههایی از نیروهای مهندسی - رزمی جهاد سازندگی کاشان و بخش آران و بیدگل استان اصفهان و شهر مشهد و گروهی از داوطلبان بسیج شهرستان شیروان چرداول خبر داد. همچنین توابع ندامتگاه دادسرای انقلاب اسلامی زنجان با ارسال نامه‌های به رئیس مجلس شورای اسلامی آمادگی خود را برای اعزام به جبهه اعلام کردند.^(۳)

صبح امروز، گردهمایی "لیک یا امام" اعضای هیئتمدیره تعاونیهای مسکن، مصرف کارگری و ورزشکاران کارگر استان تهران برای حضور در جبهه های نبرد در محل وزارت کار و امور

ص: ۵۴۱

۱- ۴۷. روزنامه اطلاعات، ۳۰/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

۲- لازم به یادآوری است جهاد سازندگی سیستانوبلوچستان به منظور تقویت جبهه های جنگ و سازماندهی نیروهای جهادگر، اقدام به تشکیل گردانهای مستقل مهندسی رزمی کرده است.

۳- ۴۸. روزنامه ابرار، ۳/۲/۱۳۶۵، ص ۲؛ و - روزنامه رسالت، ۳۰/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

اجتماعی برگزار شد. در این گردهمایی ابوالقاسم سرحدیزاده وزیر کار، در واکنش به تشدید جنگ نفتکش ها ازسوی عراق و نیز اقدام امریکا به اسکورت نفتکش های کویتی گفت: «امروز، امریکا دیگر نمیتواند برای خلیج فارس سرنوشت تعیین کند. امروز، روزی است که رزمندگان اسلام و حزبالله منطقه باید وضعیت خلیج فارس را تعیین کنند و بگویند که ثروتهای مردم که در دست غارتگران بیتالمال است، چگونه تقسیم شود.»^(۱) همزمان با عزیمت نیروها به جبهه ها، اقشار مختلف مردم در شهرها و روستاها با اهدا و ارسال هدایای نقدی و غیرنقدی به جبهه ها، حمایت خود را از رزمندگان اعلام کردند. براساس گزارش روزنامه جمهوری اسلامی کمکهای اهداشده بدین قرار است:

از رامسر ۱۰ کامیون و وانتبار شامل مواد خوراکی، پوشاک، لوازم سنگرسازی؛ آموزشیاران و نوآموزان دفاتر نهضت سوادآموزی استان خراسان ۷ میلیون وجه نقد و ۱۰ دستگاه موتورسیکلت، ۴ دستگاه وانت مزدا، ۵۲۰ کارتن کمپوت، پتو و آبلیمو؛ از کرمان فرهنگیان و دانشآموزان ۱۲۰ هزار ریال و کارکنان شهرداری ۷۲۰۶۰۰ ریال؛ از روستای ازوار کاشان ۱۳۵۰۰ ریال وجه نقد به اضافه مقادیری کمپوت، آبلیمو، چای، دارو، صابون، آرد، گندم؛ از ارومیه ۱۴ دستگاه تراکتور، ۱۵ دستگاه تانکر، ۵۵۰ دستگاه یخچال، ۲۳۰۰ گالن آب، ۱۰ تن نان خشک، ۱۰۰ گونی آجیل، ۱۵ هزار عدد گونی، مقادیری ظرف، پتو، کنسرو و لباس عشایر؛ از توابع کلبر ۸۰ رأس گوسفند؛ از رفسنجان ۲۰۰ کیلو گرم گندم، مقادیری کمپوت، مواد شوینده، آبلیمو، قند و مربا؛ از کهنوج ۵۱,۵۰۰ ریال؛ از گلبافت ۱,۱۷۰,۰۰۰ ریال، ۱۰ تن آرد گندم، مقادیری باتری، پتو، خرما، ۱۰ دستگاه رادیو، ۱۵۰ عدد تختسیاه؛ از رباط کریم اقلامی به ارزش ۳۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال شامل ۵۰ قطعه جواهرآلات، ۲ دستگاه ماشین پخت نان اتوماتیک، یک دستگاه خمیر گیر برقی، یک دستگاه حمام صحرایی، نان، شیرینی، ترشیجات، پتو، گالن آب، نمک، کلمن آب، حبوبات، مواد شوینده و...؛ ساکنین چندین روستا از توابع نیریز فارس ۱۴۷۹۰۰ ریال پول نقد، ۲۰۰ کیلو گرم آرد، ۳۰ کارتن نان، ۱۰۰ کیلو گرم قند، ۱۸ رأس گوسفند و مقادیری روغن، صابون، کبریت، چای، البسه، کشک، دارو، گونی و آبلیمو؛ دانشآموزان و فرهنگیان گیلان ۱,۵۳۱,۳۷۹ ریال، مقادیری روغن، پیاز، سبزی، برنج، کمپوت، مربا، پودر لباسشویی، حبوبات و دارو؛ کارکنان بنیاد شهید حمیدیه یک روز حقوق؛ یکی از شرکتهای تعاونی محلی منطقه ۲۸ اهواز و کارکنان شهرداری این شهر ۱۰۰,۰۰۰ لباس ضدشیمیایی، تانکر آب، چغیه، کفش، کلمن آب، پنکه، پیراهن و مربا؛ اهالی چند روستای بندر دیلم ۱۲۰,۰۰۰ ریال، ۸۰۰ کیلو گرم پیاز، ۴۰۰ کیلو قند و شکر، ۶۰۰ کیلو برنج، ۴ دستگاه کولر، ۶ هزار نان، ۲۲ دستگاه پنکه، خمیردندان، هندوانه، خیار، لباس زیر، کنسرو، عطر، رادیو، ظروف آشپزخانه، دستگاه جوش و ۱۰۰ شاخه لوله آب؛ از کرج ۶,۵۶۰,۰۰۰ ریال و ۹۰ قلم کالاهای موردنیاز؛ از بوانات کاروانی از اهالی روستاها، مدارس و فرهنگیان ۱۰,۴۴۸,۸۳۰ ریال، ۲۷ قلم کالای موردنیاز شامل برنج، شکر، روغن، آرد گندم،

ص: ۵۴۲

گوسفند، کشمش و...؛ از اسلامشهر ۳۰ دستگاه تریلر و کامیون هدایا شامل ۱۱ دستگاه خودرو، ۲ دستگاه موتورسیکلت، ۶۵ دستگاه منبع آب، پارچه، کفش و...؛ از ساوجبلاغ ۱,۸۵۰,۰۰۰ ریال وجه نقد، ۱۳ دستگاه تانکر آب و...؛ از به بهان ۲,۰۰۰,۰۰۰ ریال، ۵۰۰ عدد قلک، ۵ دستگاه وانت، ۴۰ رأس گوسفند، ۲۵ تن گندم و جو، ۵ دستگاه حمام سیار و مقادیری نان محلی، آبلیمو، مربا، ماست، کمپوت، کنسرو، سیمان و شیرینی.

همچنین مردم شهرهای آشتیان، بوشهر، گناوه، ویس، رامهرمز، شفت، کوهبنان، جیرفت، یزد، ارسنجان، فیروزآباد، سوسنگرد، زنجان و خانبین در مجموع مبلغ ۲۴,۶۵۳,۴۹۰ ریال وجه نقد و مقادیر قابل ملاحظه ای از اقلام مورد نیاز رزمندگان را تأمین و اهدا کردند.^(۱)

۱. پیروزیهای ایران در جزایر جنوبی مجنون در هورالعظیم و منطقه فاو، موجب ناکارآمدی سیستم دفاعی و احساس تردید در مردم عراق در مورد قدرت دفاعی ارتش این کشور شد.

رادیو بیبسی در بخش خبری امروز خود ضمن تحلیل جنگ ایران و عراق، عامل تغییر راهبرد نظامی عراق را متأثر از پیروزیهای ایران و ضعف سیستم دفاعی عراق دانست و در اینباره گفت: «در طی چهار سال گذشته، اینطور به نظر میرسید که سیاست جنگی عراق بیشتر جنبه دفاعی دارد و بیشتر سعی عراق بر این بود که با ساختن استحکامات و سنگربندی حملات ایرانیان را دفع نماید، اما حمله ایران به منطقه مجنون در شمال بصره و سپس جنگهای منطقه فاو که تقریباً یک سال بعد صورت گرفت مؤید این حقیقت بود که استقرار یک سیستم دفاعی کارآمد در سراسر طول جبهه جنگ کار دشواری است، مضافاً بر اینکه اتخاذ سیاست دفاعی ابتکار عملیات را به دست ایرانیان میداد و علاوه بر آن باعث تضعیف روحیه نیروهای عراقی میگردد. این واقعیت که ایرانیان توانسته بودند فاو را به تصرف خود درآورده و موقعیت خود را در آنجا تثبیت نمایند سبب شد که در اعتقاد مردم عادی و غیرنظامی عراق نسبت به قدرت نیروی دفاعی آن کشور تردید حاصل شود.» رادیو بیبسی سپس با اشاره به عملیات جدید عراق در مهران و اشغال مواضع پدافندی ارتش جمهوری اسلامی چنین نتیجهگیری کرد: «شدتگرفتن عملیات جنگی نشاندهنده آن است که عراق تصمیم گرفته است که ابتکار عمل را در جنگ زمینی به دست گیرد.»^(۲)

۲. مجله العالم در گزارشی از روند جنگ ایران و عراق، به ویژه پس از تصرف فاو به دست ایران، علل ناکامی عراق در بازپسگیری فاو، دلایل تشدید جنگ در جبهه های جنوب، نگرش ایران به جبهه های شمال، راهبرد عراق و ایران در جنگ و تأثیر کاهش قیمت نفت را بر اقتصاد دو کشور و آینده جنگ مورد بررسی و تحلیل قرار داد.

ص: ۵۴۳

۱- ۵۰. روزنامه جمهوری اسلامی، ۳۰/۲/۱۳۶۵، ص ۱۰؛ و - روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۹/۲/۱۳۶۵، ص ۴.

۲- ۵۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۲، ۳۱/۲/۱۳۶۵، ص ۳، رادیو بیبسی، ۳۰/۲/۱۳۶۵.

در این گزارش که امروز، در روزنامه رسالت به چاپ رسید، مجله العالم ابتدا ضمن اشاره به نبردهای اخیر ماه آوریل (اردیبهشت)، درباره حمله عراق به جزیره مجنون و مهارشدن این حمله به همت رزمندگان و حمله ایران در نیمه شعبان به محور فاو - بصره و تلفات نیروهای عراقی نوشته است: از زمان تسلط نیروهای ایران بر شهر فاو در ۹ فوریه گذشته، نیروهای عراقی نتوانستند در ضدحمله‌های خود که تلفات سنگینی را همراه داشت هیچ بخشی از این شهر را بازپس بگیرند.

مفسر مجله العالم علل تشدید جنگ در جبهه‌های جنوب را که وی از آن به عنوان "بحران در منطقه جنوبی" یاد کرد، متأثر از دو عامل دانسته و دراینباره گفت: از مهمترین علل افزایش بحران، حمله امریکا به لیبی، تهدیدات ریگان علیه سوریه و ایران و توجه مسئولان ایرانی به این تهدیدات است. همچنین شاید از عواملی که باعث شدت درگیری در جنگ شده احساس ناکامی مسئولان عراقی از موضع اخیر شوروی درمورد مجهزساختن عراق به اسلحه بیشتر باشد. طه یاسین رمضان معاون اول نخستوزیر عراق، که در هفته‌های گذشته، در رأس هیئتی به شوروی رفته بود، گفت: «روابط کشورش با امریکا و شوروی خوب است، اما امریکاییها به موضع ما در جنگ نزدیکتر شده‌اند»^(۱) مفسر العالم عامل دیگر شدت جنگ در جبهه‌ها را رسیدن گزارشهایی با موضوع پیش‌بینی حمله وسیع ایران در آینده نزدیک و دعوت امام خمینی به بسیج عمومی که به دنبال آن دهها هزار داوطلب روانه جبهه‌ها شدند، دانست؛ بنا بر این گزارشها در مناطق جنوبی نیروهای زیادی تمرکز یافته‌اند. بعضی از گزارشگران غربی گفتند ممکن است ایران به حمله وسیع در ۲ منطقه دست بزند، اولی در منطقه نزدیک جزایر مجنون در هورالهویزه با هدف تسلط بر شرق دجله و شاید تسلط بر مسیر مهم بصره - بغداد و دوم در محور فکه نزدیک شهر العماره به منظور فرسوده‌کردن نیروهای عراقی و ازهمپاشیدن آنها و بالاخره تسلط بر خود شهر العماره می‌باشد و این یک دستاورد معنوی بزرگ مانند دستاورد ایرانیها در فاو خواهد بود.

العالم همچنین با اتکا به برخی گزارشهای رسیده از پایتختهای غربی درباره تغییر رویکرد ایران از جبهه‌های جنوب به جبهه‌های شمال افزود: «شاید علت توجه ایران در شرایط فعلی به سوی منطقه شمالی جبهه، پیروزیهای زیاد عراق در طول سه هفته گذشته باشد. گرچه ایرانیها به این پیروزی اشاره نمیکنند... اما طبق گزارشها ایرانیان برای یک حمله وسیع در منطقه شمالی به قصد تصرف مناطق کوهستانی آن نقشه میکشند و این حمله از جنوب شهر

ص: ۵۴۴

۱- به نظر میرسد این گفته ناراحتی مسئولان عراقی را از شوروی منعکس میکند. ناظران خاطرنشان کردند که هنگام عزیمت هیئت عراقی به مسکو اسامی تمام اعضای هیئت همراه اعلام نشد، اما پس از بازگشت به بغداد ذکر شد که سپهبد عبدالجبار شنشل وزیر مشاور در امور نظامی، جزو هیئت بود. زیرا آنها میخواستند که معاملات نظامی، سری و بدون سروصدا باشد، اما فاشکردن نام شنشل نشانه کماهمیتی دستاوردهای این سفر می‌باشد. از سوی دیگر، طه یاسین رمضان در هنگام دیدارش از مسکو نتوانست با گورباچف رهبر شوروی، یا گرومیکو ملاقات کند و این مسئله بی‌توجهی شوروی را به گسترش روابطش با بغداد نشان داد. [روزنامه رسالت، ۳۰/۲/۱۳۶۵، ص ۲]

مربوط به آغاز خواهد شد. طبق این گزارشها که نمیتوان آنها را تأیید کرد، ایرانیان یک تونل سری از جنوب شهر مریوان تا دو دهکده خرمال و سیدصادق عراق بنا کردهاند، و چند لشکر را در این منطقه متمرکز کردهاند. باوجود این شاید این منطقه به سبب صعبالعبور بودن آن و دوریاش از بغداد و مشکل حفظ آن برای زمان طولانی هدف اصلی نباشد، ولی به هر حال منطقه شمال عراق به خاطر صدور نفت عراق از آن منطقه برای ایرانیان، حیاتی به شمار می آید.»

العالم در ادامه به راهبرد دو کشور ایران و عراق اشاره کلی کرد و نوشت: ایرانیها برای تحقق اهداف خود که مهمترین آنها ازبیردن رژیم عراق و صدام حسین است مجبورند به جنگ و بسیج خود ادامه دهند. آنها برای انجام حملات خود علیه نیروهای عراق مکان و زمان مناسب را انتخاب میکنند. در مقابل مسئولان عراقی میخواهند از طریق افزایش فعالیتهای نظامی و اقدام به حملات محدود در طول جبهه جنگ و بمباران مراکز حیاتی و اقتصادی، حملات احتمالی ایران را خنثی سازند و همچنین به دنبال تحقق پیروزی معینی هستند تا بتوانند از دست دادن بندر راهبردی فاو را تحت پوشش قرار دهند. طارق عزیز وزیر امور خارجه عراق در این خصوص گفت: «از ۹ فوریه تا این لحظه نبردها در منطقه فاو ادامه دارد، اما اگر شرایط نظامی فراهم می شد ما ایرانیها را بیرون میکردیم.» علاوه بر این عراق چند سال است که سعی میکند کشورهای خلیج فارس را از احتمال حمله ایران به آنها بترساند، اما ایرانیان تأکید میکنند که این نگرانیها بدون دلیل است و هیچ چشم طمع به خاک عراق و غیرعراق ندارند. اما در عین حال به طور مداوم از کشورهای خلیج فارس دعوت میکنند که بیطرف باشند و اگر کشورهای خلیج فارس در این موضع فعلی خود باقی بمانند نمیتوان آینده را پیش بینی کرد.

العالم در خاتمه با اشاره به بحران اقتصادی ناشی از کاهش به ای نفت و تأثیر آن بر روند جنگ ایران و عراق به نقل از کارشناسان اقتصادی نوشته است: هردو کشور از این بحران نفت متضرر هستند، اما ضرر عراق بیشتر است زیرا این کشور به طور عمده روی نفت تکیه دارد و کشورهای عربی که به عراق کمک میکنند نیز روی نفت تکیه دارند و این بحران باعث می شود که نتوانند به تعهدات خود در برابر عراق پایبند باشند. کاهش به ای نفت باعث می شود که هر دو کشور ایران و عراق در جبهه های غیرنظامی به سیاست صر فهجویی متوسل شوند و کارشناسان معتقدند که کاهش به ای نفت شاید در کوتاه شدن عمر جنگ و جلوگیری از گسترش آن اثر شدیدی داشته باشد.^(۱)

۱. به نوشته نشریه العالم به نقل از منابع آگاه انگلیسی در بغداد، کارشناسان فرانسوی بخشی از ارتش کوچکی هستند که با نیروهای عراقی همکاری میکنند. این منابع به حمایت کارشناسان روسی و انگلیسی نیز اشاره کردند.

ص: ۵۴۵

در راستای همکاریهای تنگاتنگ کشورهای اروپای غربی و حمایت گسترده از رژیم بعث عراق در جنگ با ایران روزنامه رسالت امروز با درج مطلبی از نشریه العالم به نقل از منابع آگاه انگلیسی در بغداد دراینباره نوشت: «کارشناسان نظامی فرانسوی موشکهای اگزوست را آماده میکنند و روی هواپیماهای فرانسوی از نوع میراژ اف ۱ و همچنین روی هلیکوپترهای از نوع کازیل و سوپرپوما سوار میکنند. این کارشناسان نزدیک پایگاههای هوایی عراق سکونت دارند و بر روی به کارگیری موشکهای فرانسوی ضد هوایی رولان و همچنین دستگاههای کامپیوتری نظامی نظارت میکنند. طبق یکی از بندهای قرارداد، این کارشناسان حق صحبت کردن در مطبوعات را ندارند و کار آنها باید سری بماند.» این منابع افزودند: «کارشناسان فرانسوی بخشی از یک ارتش خارجی کوچک که با نیروهای عراقی کار میکنند را تشکیل میدهند و در این ارتش علاوه بر فرانسویها کارشناسان شوروی و بریتانیا نیز شرکت دارند. دیپلماتهای فرانسوی در بغداد راجع به سیاست فرانسه در حمایت از عراق گفتند که سیاست فرانسه در حمایت از عراق قبل از جنگ خلیج فارس وضع شده است و این سیاست تنها جنبه تجارتي و اقتصادی دارد و از خلال آن منافعی عاید فرانسه می شود. بریتانیا نیز دهها کارشناس در ارتش عراق دارد و این کارشناسان خلبانان عراقی را آموزش میدهند.»^(۱)

۱. دولت کویت سود حاصل از افزایش مالیات کالاهای وارداتی توسط شرکتهای بازرگانی را با هدف کمک مالی به دولت عراق، در اختیار سفارت این کشور در کویت میگذارد.

به گزارش واحد مرکزی خبر، مجلس اعلامی انقلاب اسلامی عراق به نقل از منابع اطلاعاتی این مجلس در کویت اعلام کرد که به تازگی مالیات کالاهای وارداتی توسط شرکتهای بازرگانی خارجی در کویت افزایش یافته و این مبلغ تحت عنوان کمک به قادسیه صدام جمعآوری و در اختیار سفارت عراق قرار میگیرد.^(۲)

۲. تحلیل یک هفتهنامه انگلیسی از واکنش افکار عمومی جهان درباره استفاده عراق از سلاح شیمیایی در جنگ با ایران، موضع حزب مردم پاکستان درباره جنگ ایران و عراق و تهدید شرکتهای نفتی امریکا به تحریم خرید نفت از عربستان سعودی از مهمترین خبرهای کوتاه منتشر شده در شماره امروز روزنامه جمهوری اسلامی است.

به گزارش واحد مرکزی خبر از لندن، هفتهنامه ساوت نوشت: محکومیت اخیر عراق در شورای امنیت سازمان ملل متحد به علت استفاده از سلاحهای شیمیایی در جنگ علیه ایران دلیل دیگری است بر اینکه افکار عمومی بین المللی در مناقشه ایران و عراق تغییر جهت داده است. این تغییر جهت در پی پیروزیهای اخیر ایران در فاو بوده است.^(۳)

ص: ۵۴۶

۱- ۵۳. همان.

۲- ۵۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۳۰/۲/۱۳۶۵، ص ۱۲.

۳- ۵۵. همان، ص ۱۰.

در همین حال بینظیر بوتو کفیل حزب مردم پاکستان، در مصاحبه با روزنامه انگلیسی‌زبان مسلم اعلام کرد: پاکستان باید در جنگ ایران و عراق بیطرفی پیشه کند. به گزارش واحد مرکزی خبر، بوتو در پاسخ به خبرنگار این روزنامه که سؤال کرد حتی اگر یک طرف مناقشه یعنی عراق به طور گسترده به عنوان متجاوز به حساب آید؟ گفت: متجاوز یا غیرمتجاوز فرقی ندارد. (۱)

روزنامه الاتحاد (چاپ ابوظبی) در گزارشی نوشت: ۴ شرکت بزرگ نفتی آمریکایی و عضو مجموعه شرکت‌های نفتی آرامکو به تازگی به مقامات عربستان سعودی ابلاغ کرده‌اند در صورتیکه این کشور قیمت نفت خود را در هر بشکه یک دلار و یک سنت کاهش ندهد، خرید نفت خام از آن کشور را تحریم خواهند کرد. خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از الاتحاد نوشت: شرکت‌های مذکور در تابستان سال گذشته، دست به چنین اقدامی زدند و از خرید نفت عربستان سعودی خودداری کردند. (۲)

۳. معاون وزیر امور خارجه آمریکا بار دیگر از کنگره این کشور خواست تا از مخالفت با فروش سلاح به عربستان سعودی پرهیز کنند. وی معامله تسلیحاتی با عربستان را ضامن حفظ منافع راهبردی آمریکا در منطقه، زنگ خطری برای ایران در صورت گسترش جنگ و عامل تقویت بنیه دفاعی عربستان در برابر بنیادگرایی ایران دانست.

امروز، روزنامه نیویورک تایمز به نقل از ریچارد مورفی معاون وزیر امور خارجه آمریکا در امور غرب آسیا، در مقاله‌ای نوشت: دلایل کابینه برای فروش موشک استینگر به عربستان سعودی بسیار قوی است. این معامله منافع آمریکا در خلیج فارس را مستحکم خواهد کرد و روابط چهل‌ساله و به ویژه کمک به امنیت عربستان سعودی را حفظ کرده و امکان استفاده احتمالی از نیروهای نظامی آمریکا برای حفاظت از منافع خود را کاهش می‌دهد. (۳) این معامله همچنین چراغ خطر آشکاری است برای ایران که در جنگ با عراق دامنه جنگ را به دیگر بخش‌های منطقه توسعه ندهد. از سویی سعودیها با تمام تقاضاها برای پیش‌بینیها و تدابیر امنیتی موافقت کرده‌اند و من مطمئنم که موشکها به دست تروریستها نخواهد افتاد و تعهد عربستان به امنیت اسرائیل غیرقابل‌تردید است. مورفی تأکید کرد که پیشنهاد فروش این سلاحها نه تنها بر امنیت رژیم اشغالگر قدس تأثیری نخواهد داشت، بلکه برعکس موجب تقویت ظرفیت دفاعی عربستان برای دفاع از خلیج فارس در برابر بنیادگرایی ایرانیها و فقط در خدمت منافع کشورهای میانه‌رو منطقه است. لذا بنا به این دلایل، طرح ریگان و توی رأی کنگره است و کنگره باید نظر خود را عوض کرده، و تو را معتبر شناخته و اجازه فروش اسلحه را بدهد. (۴)

ص: ۵۴۷

۱- ۵۶. همان، ص ۲.

۲- ۵۷. همان، ص ۷.

۳- وی در مورد منافع راهبردی آمریکا گفت: ما بر این عقیده‌ایم که لازمه نگهداری منافع راهبردی، اطمینان از تولید نفت و جلوگیری از نفوذ شوروی و بنای روابط منسجم با عربستان است. امری که آمریکا را فقط قدرت واسط صلح بین اعراب و اسرائیل کرده است.

۴- ۵۸. روزنامه کیهان، ۳۱/۲/۱۳۶۵، ص ۲.

ضمیمه گزارش ۴۷۵: شرح فرازوفروند نبرد ایران و عراق در جبهه مهران براساس گزارش واحد جنگال از شنود مکالمات بیسیم دشمن

درگیریهای شدید بین نیروهای سپاه پاسداران و نیروهای عراقی در منطقه مهران با فرازوفروند نبردهای دو طرف در کسب موفقیت همراه بود. در این همافروند نظامی گاه نیروهای سپاه در ساعتی از درگیری به نیروهای عراقی تفوق داشته و گاه برعکس. لذا به منظور قرار گرفتن در بطن وقایع صحنه میدان نبرد، گوشهای از مکالمات لحظه به لحظه عراقی ها در ساعت ۲۴ تا ۱۴:۰۷ روز جاری، که واحد جنگال قرارگاه نجف ۲ با شنود بیسیم عراقی ها به دست آورده بدین شرح درج می شود:

۰ ساعت ۲۴، تانکهای ایران درحال نزدیک شدن به ما هستند؟ کجا؟ (جواب داده نشد) دستور داده شد که نیروها پخش شوند. ۱. یکی از گروههایی که جلو بودند خودبه خود و بدون دستور، عقب نشینی کرد. ۲. گروهان دیگر که عاید باشد، تارومار شده و یکی دیگر (زیدان) گفته که طرف من حملهای نیست و نیمساعت پیش، یک گروه برای کمک به طرف عاید رفتهاند.

۰ ساعت ۱۳:۰۰، تعداد ۱۲ تانک عراقی روی جاده آسفالت مهران درحال عقب نشینی هستند به گروهان زیدان گفته شده که برو پایین تپه، یعنی مقداری جلوتر که مواظب عاید باشد. زیدان گفته که من آمدم پایین و دوشکا در بالا مستقر کرده.

۰ ساعت ۳۵:۰۰، یکی از گروهانها گفته که ازطرف ما خبری نیست و ما میرویم جلو.

۰ ساعت ۳۷:۰۰، گروهان عاید گفت که چند دستگاه زرهی ایران در دشت هستند و به طرف باغ درحال پیشروی هستند.

۰ ساعت ۵۷:۰۰، از زیدان خواسته شد که نیرویی بفرستد برای گروهان عاید و زیدان گفت که من نیرو ندارم فقط نیروهای اضافی بودند که آنها را فرستادم، دیگر نیروی اضافی ندارم و من جلو چیزی نمیبینم و ازطرف ایران نور زیاد است. گروه ۷/۲ گفته بر روی خودروها و زرهی ایران نور بفرستید تا ما آنها را ببینیم.

۰ ساعت ۳۰:۰۱، از عقب به عاید و غیره میگویند که نیروی انسانی و مهمات برای شما خواهند فرستاد. یک گروه کوچک برای شناسایی به طرف خاکریز ایران رفته است.

۰ ساعت (۱):۴۱، گروهان عاید میخواهند به جلو بروند و مافوق آن را تشویق کردند.

۰ ساعت ۵۰:۰۱، یک گردان تانک سمت راست قلعهآویزان درحال محاصره و بچهها فشار شدید به دشمن (ایرانیها) میآورند.

۰ ساعت ۰۳:۲۰، سمت راست عاید درحال حاضر موردضربه شدیدی قرار گرفته و از زیدان کمک خواسته و گفته مواظب ما باشید. نیروی عاید محاصره شده، ولی ازطرف نیروی خالد در سمت چپ پشتیبانی میشوند. توانستند فشار به عاید را کم کنند پس از آن وضعیت عاید خوب شد. دو گروهان از نیروی عاید در منطقه رضاآباد متحمل خسارت زیادی شدهاند.

۰ ساعت ۱۰:۲۰، عاید به علت اینکه سمت چپش ضربه خورده است به سمت راست عقب نشینی میکند.

○ ساعت ۲:۱۱، چند نفر نیرو به سمت چپ عاید می‌خواهند بروند برای پشتیبانی.

○ ساعت ۲:۱۷، عاید اعلام کرد که نیروها جلو نمی‌روند و از فرماندهی خواست که یک مقدار از نیروهای زیدان هرچند کم باشد به کمک بفرستد.

○ ساعت ۲:۴۱، نیروهای مسلم که پشتیبان عاید می‌باشند اول صبح قصد تک به منطقه موردنظر را دارند و الآن در حال جمع‌آوری نیرو و آمادگی می‌باشند.

○ ساعت ۲:۵۵، عاید می‌گوید از دو طرف چپ و راست موردحمله قرار گرفته و می‌خواهد به طرف چپ عقب نشینی کند و درخواست نیرو کرده است.

○ ساعت ۳، عاید می‌گوید فشار زیادی روی من آمده و درخواست نیرو کردم، ولی نیرو نیامد.

○ ساعت ۳:۰۲، گفته شد آتش روی پایین ارتفاع قلاویزان بریزید.

○ ساعت ۳:۰۷، عاید درخواست آتش کاتیوشا کرده است و خواستار درست‌کردن خط آتش شده و خواستار دو تا دو تا زدن شده است.

○ ساعت ۳:۱۰، عاید گفت که آتش توپخانه بالای ارتفاع باشد، نه پایین و آتش روی رضاآباد تنظیم باشد. توپخانه گفت آتش ندارم. فرمانده تیپ عاید که در سمت چپ قلعه مستقر است خواسته تا به جلو برود.

ص: ۵۴۸

۰ ساعت ۳:۲۵، عاید در سمت چپ خیلی صدمه دیده و میگوید اگر نیرو نیاید هیچ کاری نمیتوانم بکنم.

۰ ساعت ۳:۴۰، ۱۱ دستگاه نفربر با نیروهای کماندویی برای کمک در ۳۰۰ متری عاید هستند.

۰ ساعت ۳:۴۵، نیروی کمکی فوق رسید و الآن نزد عاید هستند، قرار است جلسهای برای تصمیمگیری برقرار شود.

۰ ساعت ۴:۰۳، عاید افرادش را به جاده برد تا به نیروهای خودی (ایران) حمله کند. یک گروهان کماندویی به منظور پشتیبانی برای زیدان آمده است.

۰ ساعت ۴:۱۵، عاید میگوید که صدای خودروهای ایران که از طرف شمال به جنوب به سمت نیروهای عراق حرکت میکنند به گوش میرسد تعداد این خودروها نامشخص است.

۰ ساعت ۴:۲۴، فرماندهی به عاید میگوید تانکهای را عقب بکش و عاید میگوید تانک ندارم.

۰ ساعت ۴:۳۰، عاید میگوید یک تانک با تفنگ ۱۰۶ میلیمتری در پشت خط ما قرار گرفته یعنی روبه روی فرماندهی و نمیدانم مال کیست. الآن نیرو میفرستم بینم از ماست یا دشمن؟ از دشمن است.

۰ ساعت ۴:۴۵، مسلم گفت یک خط موازی کانال تشکیل دادهام خالد و زیدان، فشار روی آنها زیاد بوده، ولی الآن کم شده.

۰ ساعت ۴:۵۰، عاید به فرمانده میگوید که چون در روز دیده میشوم، لذا یک مقدار عقب مینشینم و عقبتر مستقر میشوم.

۰ ساعت ۵:۰۵، کاتیوشای ایران وسط نیروهای عاید را زده و خلیها را سخت مجروح کرده و عاید گفت نیروهایمان تارومار شدند و نمیتوانم صبر کنم و احتمالاً تا ۱۰ دقیقه دیگر عقب مینشینم.

۰ ساعت ۹:۰۱، یک هواپیمای عراقی میخواهد به منطقه بیاید.

گزارش خسارات وارد شده به دشمن (عراق) از گردان ۲۳ تانک به تیپ ۵۹، شماره ۵۲۰ روز ۳۰/۲/۱۳۶۵ گروهان ۱، ۳ تانک منهدم شد. گروهان ۲، ۲ دستگاه تانک منهدم شد. گروهان ۳، ۱ تانک و یک دستگاه از کار افتاده است. گروهان ۱ فقط یک مجروح، گروهان ۲ فقط یک مجروح، گروهان ۳ یک کشته با درجه ستوانیکم و یک مجروح (مجروحان سه گروهان ستوانیکم بودهاند).

۰ ساعت ۹:۱۳، درخواست وسایل درمانی برای مجروحان از طرف عاید.

۰ ساعت ۱۴:۰۷، دشمن در منطقه عملیات تقاضای بالگرد برای خاموشکردن آتش توپخانه کرده است. (۱)

۱-۵۹. سند شماره ۱۱۰۸۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۰۷-۱۰۵.

۱. امروز در جریان عملیات در منطقه مهران، یگانهای رزمی سپاه پاسداران موفق شدند با تهاجم به قوای عراقی ضمن بازپسگیری مواضع حساسی از منطقه تلفات و خساراتی به دشمن وارد کنند و تعدادی را به اسارت بگیرند. همچنین فرمانده قرارگاه نجف سپاه با هدف پیشگیری از حمله غافلگیرانه دشمن در منطقه عمومی مهران، به تیپ ۱۱۴ امیرالمؤمنین (ع) دستور آمادهباش داد. نیروی هوایی ارتش نیز مواضع عراق در مهران را بمباران کرد.

در جریان درگیریهای امروز در منطقه مهران، نیروهای عراقی یکی از دشوارترین روزهای عملیات را گذراندند، نیروهای سپاه پاسداران نیز پس از حمله عراق به خطوط پدافندی ارتش و تصرف مواضع آنها در ۲۷/۲/۱۳۶۵، امروز به طور ضربتی وارد مهران شدند تا ضمن جلوگیری از ادامه عملیات و پیشروی دشمن، مناطق اشغال شده را بازپس گیرند. برابر تدبیر فرماندهی قرارگاه نجف سپاه، ۲ لشکر ۵ نصر و ۴۱ ثارالله (ع) و تیپ ۲۱ امام رضا (ع) سپاه مأموریت داشتند با حمله به مواضع عراقی ها، ارتفاعات ۳۰۷، ۳۱۰، ۳۴۵، ۳۳۰ و تپه های رضاآباد را از اشغال دشمن درآورند. عملیات با اختلاف زمانی آغاز شد. تیپ ۲۱ امام رضا (ع) که عملیات خود را از ساعت ۲۲:۵۰ شب گذشته، بر روی تپه های رضاآباد شروع کرده بود، موفق شد تا ساعت ۴ صبح امروز، بخش قابل ملاحظه ای از اهداف خود را تصرف کند و پاتکهای متعدد تیپ ۵۵ زرهی (۱) و تیپ ۴۱۷ عراق را که تا ساعت ۲۰ شب، ادامه یافت دفع کند و ضمن تحمیل تلفات به دشمن، ۳ نفر را به اسارت بگیرد و ۸ دستگاه تانک عراقی را منهدم کند. واحد مهندسی این تیپ به محض موفقیت رزمندگان تلاش کرد تا خاکریزی را از جناح راست ارتفاعات رضاآباد تا ارتفاعات حسینی و کلهقندی و نیز خاکریز کمربندی به سمت تپه رضاآباد احداث کند. ضمن آنکه برخی از خاکریزها را برای تأمین جانی نیروها و تقویت خطوط دفاعی دوجداره کرد. (۲)

ص: ۵۵۱

۱- این تیپ در سند شماره ۱۳۹۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، تیپ ۵۹ مختلط ذکر شده است.

۲- ۱. سند شماره ۲۶۷/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تک عراق به مهران، گزارش راوی قرارگاه نجف ۲، علی مژدهی، اردیبهشت ۱۳۶۵، ص ۳۶.

لشکر ۵ نصر نیز تک خود را در تپه ۳۰۷ و ۳۳۰ از ساعت ۳ بامداد، آغاز کرد، اما در تصرف تپه ۳۰۷ پس از چند بار دسته دست شدن چندان موفقیتی کسب نکرد. به گفته محمدباقر قالیباف فرمانده لشکر ۵ نصر، «روی تپه ۳۰۷ دو برآمدگی تخممرغی است و پس از آن دو ارتفاع به شکل (M) ... نیروهای ما از دو طرف تپه جلو آمدند که تخممرغی اول را گذراندند. سپس [وسط] ارتفاع بعدی یک تیربارچی (عراقی) مانده بود که مانع الحاق [نیروها] شد و ناچار به عقب نشینی شدیم.» (۱)(۲)

در چنین وضعیتی یک نیروی عراقی به رزمندگان لشکر پناهنده شده و اظهار کرد که روی تپه ۳۳۰، هفت، هشت نفر نیرو بیشتر نیستند. بنابراین فرمانده لشکر ۵ نصر از سرگرد شریفیان خواست تا آتش توپخانه را روی ارتفاع ۳۳۰ اجرا کند، با اجرای آتش توپخانه رزمندگان لشکر ۵ نصر موفق شدند ۳ با تحمیل تلفات به نیروهای تیپ ۶۰۶ پیاده و گردان کماندویی از لشکر ۱۷ و به اسارت گرفتن ۱۷ عراقی اهداف خود را تصرف کنند. (۳) این لشکر در ادامه توانست با توجه به درهم ریختگی سازمان دشمن، دو بار دیگر به نیروهای عراقی مستقر در تپه ۳۰۷ حمله کرده و آنان را به عقب براند و ارتفاع مذکور را از اشغال نیروهای متجاوز بعثی آزاد کند. (۴) همچنین لشکر ۴۱ ثارالله (ع) که عملیات خود را در تپه ۳۴۵ با استعداد یک گروهان آغاز کرده بود در ساعت ۱۱:۳۰، موفق به تصرف هدف خود شد و در ادامه نیروهای این یگان با استعداد یک دسته، به سمت هدف دیگر (ارتفاع ۳۱۰) پیش می‌رفتند و ۱۰ نیروی عراقی را به اسارت درآوردند، همزمان بینا فرمانده یکی از گردانهای عملیاتی، در تماس با قاسم سلیمانی اعلام کرد که دشمن از مواضعش فرار کرده و تاکنون ۵۰ تا ۶۰ نفر از آنان کشته شده‌اند. (۵)(۶) در نتیجه موفقیت رزمندگان، خط پدافندی دشمن تا حدی محدود و آسیبپذیر شد و نیروهای عراقی برای حفظ مناطق اشغال شده نیاز به الحاق ارتفاعات زالوآب و نمهکلانوبو به سایر مناطق اشغالی داشتند، ازاینرو با توجه به ورود تپه‌های جدید دشمن به منطقه، احتمال تک علیه رزمندگان در مناطق فوق متصور بود. به خصوص آنکه یکی از فرماندهان گردانهای

ص: ۵۵۲

۱- علی مژده‌ی راوی قرارگاه نجف ۲، با اشاره به عملیات لشکر ۵ نصر و به نقل از حسین الله‌کرم مسئول اطلاعات قرارگاه نجف، نوشته است: لشکر ۵ نصر که قصد تصرف ارتفاع ۳۰۷ را داشت، موفقیتی کسب نکرد و با به جا گذاشتن ۱۰ تا ۱۵ شهید به عقب بازگشت. راوی در ادامه درباره علت ناکامی لشکر ۵ نصر نوشته است: به دلیل اینکه نیروهای لشکر سمت راست خود را پاکسازی نکرده بودند، از آنجا مورد تهدید و فشار قرار گرفتند و چون از جبهه مقابل نیز احتمال تک وجود داشت، باعث شد تا عقب بکشند.

۲- ۲. سند شماره ۱۱۹۲/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نجف ۲ در عملیات تک عراق به مهران، علی مژده‌ی، ۲۸/۲/۱۳۶۵ تا ۲/۳/۱۳۶۵، صص ۳۲ و ۳۳.

۳- ۴. سند شماره ۱۳۹۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲، ۳۱/۲/۱۳۶۵.

۴- ۵. سند شماره ۱۱۲۵۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای، ۱۳ و ۱۴/۴/۱۳۶۵، ص ۶.

۵- در عملیات این محور ۲ تیم از نیروهای واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲ شرکت داشتند که برپایه گزارش مسئول واحد، این

۲ تیم قرار شد از ساعت ۱۲ ظهر، پس از هماهنگی با لشکر ۴۱ ثارالله (ع) و گردان ۱۸۲ ارتش برای انجام مأموریت شناسایی تپه ۳۳۰ به تپه ۳۴۵ به شکل گشتی رزمی اقدام کنند. این عملیات که با حمایت آتش پشتیبانی لشکر ۴۱ ثارالله (ع) بر روی تپه ۳۳۰ همراه بود، موجب شد این تپه به سادگی به تصرف دوباره تیمهای اطلاعاتی، درآید. با کسب این موفقیت یک دسته از نیروهای لشکر ۴۱ ثارالله (ع) به سرعت روی تپه مستقر شدند. سپس تیم عملیاتی قرارگاه نجف، در ادامه مأموریت ۳ عراقی را به اسارت گرفتند که پس از بازجویی و کسب اطلاعات از آسیب‌پذیری دشمن در ارتفاع مذکور، نیروهای لشکر ۴۱ ثارالله (ع) به سمت تپه ۳۱۰ پیشروی کرده و موفق به تصرف آن شدند و تا آستانه غروب منطقه را تثبیت کردند. [سند شماره ۱۱۰۸۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲، ۱/۳/۱۳۶۵]

۶-۶. سند شماره ۱۱۹۲/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۸ - ۳۴؛ و - سند شماره ۶۰۶۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲ سپاه، ۲/۴/۱۳۶۵.

تیپ ۱۱۴ امیرالمؤمنین (ع) به فرماندهی قرارگاه در منطقه از آمادگی دشمن برای حمله خبر داد و گفت: «احتمال تک دشمن به منطقه چنگوله بسیار قوی است.»^(۱) به عقیده این فرمانده گردان احتمال دارد علت آمادگی دشمن اطلاعاتی باشد که از اسرای این تیپ کسب کرده است و چون «دشمن از تیپ ۱۱۴ امیرالمؤمنین (ع) در مهران اسیر گرفته، نسبت به اینکه ما تپهای احتیاطمان را به کار گرفته‌ایم، هوشیار شده، لذا احتمالاً به این تیپ تک کند ... [ضمن آنکه] این حرکت دشمن در میمک، سومار و قصرشیرین [ممکن است] باشد.» در پی این خبر حمیدینیا جانشین فرمانده قرارگاه نجف، با هدف پیشگیری از تهاجم احتمالی عراق به فرماندهی تیپ ۱۱۴ امیرالمؤمنین (ع) دستور داد تا به ایجاد کمین و اعزام نیروهای گشتی رزمی اقدام کند و نیروها را در حالت آمادهباش نگه دارد.^(۲)

علاوه بر درگیری نیروهای پیاده و زرهی خودی و دشمن، امروز، هواپیماهای جنگنده نیروی هوایی ارتش محل تجمع واحدهای زرهی و نیروهای پیاده عراقی در منطقه مهران را بمباران کرده و تلفات و خساراتی به قوای دشمن وارد کردند.^(۳)

۱. اجرای عملیات تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل (ع) سپاه پاسداران در منطقه حاج عمران، به دلیل تأخیر در جابه جایی نیرو و اعلام آمادگی نداشتن فرماندهی تیپ به تعویق افتاد. امروز همچنین خبر شهادت یک عضو شورای فرماندهی قرارگاه حمزه در این منطقه اعلام شد.

برابر برنامه ریزی انجام‌شده مقرر بود تیپ ۵۷ با استعداد ۲ گردان در اوایل صبح امروز، بر روی ارتفاع شهید صدر در منطقه حاج عمران عملیات اجرا کند، ولی نیروهای این ۲ گردان با تأخیر فراوان در ساعت ۱۴:۳۰، یعنی چند ساعت قبل از عملیات به نقده رسیدند، درحالی‌که آنان میبایست پیش از این به پیرانشهر آمده و به شناسایی منطقه اقدام می کردند. بروز چنین وضعیتی، اجرای عملیات را در ساعت تعیین شده با تردید روبه رو کرد. به همین جهت ساعت ۱۸، فرماندهی تیپ آمادهنبودن خود را برای اجرای عملیات اعلام کرد که با موافقت ایزدی فرمانده قرارگاه نجف، مقرر شد عوامل تیپ ۵۷ با شناسایی بیشتر از منطقه، خود را برای اجرای عملیات در روز پنجشنبه ۱۳۶۵/۳/۱ آماده کنند.^(۴)

از سویی خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از اطلاعیه قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) خبر شهادت سیدعلی محسنی عضو شورای فرماندهی و مسئول واحد مهندسی قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) در منطقه حاج عمران را اعلام کرد. گفتنی است در این اطلاعیه چگونگی شهادت محسنی اعلام نشده است.^(۵)

ص: ۵۵۳

۱- چنگوله در فاصله حدود ۲۰ کیلومتری شرق مهران واقع است و نظر به اینکه جاده مواصلاتی مهران به ایلام از آن میگذرد، بسیار حائز اهمیت است. زیرا با تصرف این منطقه نه تنها زمینه برای پیشروی عراقی ها در بخش جنوبی استان ایلام فراهم می شد، بلکه با قطع جاده مهران - ایلام، مسیر مواصلاتی جبهه میانی با جنوب نیز برای ایران بسیار مشکل‌ساز می شد.

۲- ۷. سند شماره ۱۱۹۲/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴۲ - ۳۸.

۳- ۸. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۳/۳، ص ۲.

۴- ۹. سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تهاجم عراق به منطقه حاج عمران، گزارش راوی قرارگاه نجف،

سعید سرمدی، خرداد ۱۳۶۵، ص ۱۲.

۵- ۱۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۳، ۱/۳/۱۳۶۵، ص ۴، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۳۱/۲/۱۳۶۵.

۲. فرمانده و مسئولان سپاه پاسداران و ارتش جمهوری اسلامی امروز، در جلسهای مشترک وضعیت فعلی برخی از مناطق عملیاتی، توانایی و قابلیت‌های دشمن و نیروهای خودی، مناطق آسیب‌پذیر و در معرض تهدید را مورد بررسی قرار دادند.

در این جلسه (۱) که ساعت ۹ صبح، آغاز شد سرهنگ قویدل معاونت عملیات نیروی زمینی ارتش (رکن ۳) در تحلیل وضعیت جدید دشمن ضمن اشاره به قدرت و توان بازسازی عراق اظهار کرد: دشمن پس از تلفات ناشی از عملیات والفجر ۸ از اواخر به منماه اقدام به بازسازی کرده است. آنها برای این دوره از بازسازی حدود سه، چهار ماه وقت نیاز داشتند و این کار اواخر خرداد به پایان رسید، زیرا دشمن از نظر تأمین تجهیزات جزئی (سبک) مشکل نداشت و خیلی سریع بازسازی کرد. به نظر میرسد تجهیزات سنگین نظیر توپ، تانک و نفربر هم با کمک کشورهای مصر، سوریه، اردن و برزیل تأمین می شود.

وی در ادامه درباره ترتیب گسترش واحدهای زرهی دشمن افزود: عکسهای جدید گرفته شده حکایت از گسترش تانکهای دشمن در منطقه فاو، شرق العماره، فکه و پیچ انگیزه دارد. ضمن آنکه برآورد شده است واحد زرهی عراق ۷۰ درصد استعداد اصلی خودش را دارد.

سرهنگ قویدل ۸ مورد را عامل اصلی عملیاتی‌های دوماهه اخیر عراق برشمرد:

۱. ایجاد روحیه در پرسنل ارتش.

۲. به رهبرداری تبلیغاتی و سیاسی در سطح کشور و کشورهای عرب منطقه.

۳. جلوگیری از تمرکز رزمندگان در یک منطقه و کشاندن آنها به منطقه درگیری.

۴. تضعیف روحیه رزمندگان با تحمیل تلفات و خسارت.

۵. جلوگیری از عملیاتی‌های آینده ایران.

۶. کنترل کافی بر مناطق عملیاتی.

۷. جلوگیری از غافلگیری یگانهای پدافندی عراق.

۸. کسب زمان به منظور آمادهدادن برای حمله به فاو.

قویدل همچنین اضافه کرد در وضعیت کنونی، مناطق مورد تهدید که احتمال حمله عراق در آنها متصور است، شامل منطقه حاج عمران، منطقه پنجوین (برای اشغال ارتفاعات هزار قله سورکوه)، ارتفاعات چال‌هزینه، چال‌سبز و منطقه قلاویز می باشد. همچنین تصرف شهر قصر شیرین با هدف کسب امتیاز سیاسی و تبلیغاتی، منطقه خسروی به منظور انهدام نیرو و سایر مناطق نظیر می‌مک،

۱- در این جلسه احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، محمد باقری افشردی مسئول اطلاعات نیروی زمینی سپاه، سیدعلی حسینیتاش مسئول ستاد قرارگاه خاتمالانیا(ص) و نیروی زمینی سپاه، سرهنگ اکبر موسوی قویدل (معاونت عملیات فرمانده نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی) اقبال محمدزاده صادق (افسر عملیات قرارگاه نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی) سرهنگ مفید (معاونت اطلاعات فرمانده نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی) و حسینی حضور داشتند.

شهرانی، پیچ انگیزه، زید، جزایر مجنون و فاو از جمله اهداف احتمالی عراق هستند.

وی تاکتیک نظامی عراق را برای حمله به مناطق یادشده هدف قراردادن منابع اقتصادی در عمق کشور و به رهبرداری از هوانیروز به عنوان عنصر اصلی در پشتیبانی آتش برشمرد. قویدل در ادامه ضمن اشاره به اینکه پیروزیهای اخیر دشمن ناشی از افزایش قدرت رزمی نبوده بلکه متأثر از ضعف خطوط پدافندی جبهه خودی بوده است، درباره اهداف و مأموریت کنونی سپاههای عراق گفت: هدف از عملیتهای سپاه یکم تصرف مناطق از دست داده تا نزدیک عوارض حساس منطقه، انهدام نیرو و ایجاد روحیه است و از لحاظ تاکتیکی متکی به پشتیبانی واحد هوانیروز و نیروی هوایی است. هدف سپاه دوم، تصرف ارتفاعات مهم و خارج شدن از دید و تیر رزمندگان، انهدام نیرو و ایجاد روحیه است و از لحاظ تاکتیکی به به رهبرداری از بالگرد به عنوان عنصر اول پشتیبانی آتش و استفاده از واحدهای پیاده در خط و احتیاط محلی اتکا دارد. هدف سپاه سوم، تصرف قسمتی از جزایر مجنون است که در ۴ عملیات اخیر در این منطقه، در یک مورد موفق و ۳ مورد ناموفق بود. سپاه چهارم نیز در پی تصرف ارتفاعات و عارضه‌های حساس موجود در منطقه مأموریت خود بوده و تاکتیک رزمی آن، بمباران مناطق عقبه یگان خودی و پلها با به رهگیری از پشتیبانی کامل هوایی و واحدهای زرهی است. این سپاه از ۲۰ تک انجامشده، ۷ تک موفق و ۱۳ تک ناموفق داشته است. تاکتیک سپاه پنجم هم به رهبرداری از پشتیبانی هوانیروز و اجرای آتش هوایی و نیز به رهبرداری از پتانسیل جاشها است. این سپاه از ۶ حمله انجامشده بجز یک مورد در منطقه حاج عمران - که ناموفق بوده - در سایر موارد با موفقیت عمل کرده است. ویژگی مشترک سپاههای ارتش عراق اجرای برخی تکه‌های همزمان می باشد.

سرهنگ قویدل همچنین تواناییهای فعلی دشمن در سه محور را اینگونه توصیف کرد:

۱. اجرای تک در هر زمان توسط هریک از سپاهها.

۲. عملیتهای همزمان هوانیروز و نیروی هوایی.

۳. هر سپاه در هر زمان فقط قادر به اجرای یک تک است.

وی درمورد سیستم دفاعی عراق در فاو گفت که آنها حریم دفاعی در این منطقه را در قالب ۴ رده که متکی به جاده‌ها و خاکریزها هستند، آرایش داده‌اند.

در بخش دیگر این جلسه محمد باقری نیز استمرار عملیات را از تواناییهای کنونی ارتش بعث عراق برشمرد و گفت: درحالحاضر سپاههای اول تا پنجم قادرند هریک به تنهایی در ماه یک عملیات اجرا کنند. وی بر رفع ضعفهای خطوط پدافندی تأکید کرد. حسینی‌تاش هم گسترش سازمان رزم را مورد توجه قرار داد و افزود: «برای پاسخگویی به تکه‌های دشمن به ۱۰۰ گردان نیرو نیاز است. علاوه بر آن باید ماهانه ۵۰ گردان نیرو بازسازی و جایگزین کنیم.»^(۱)

ص: ۵۵۵

سپاه، ۳۱/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۸۲۶)، مهدی انصاری، صص ۱۴ - ۱.

۱. فرماندهان سپاه و ارتش برای مقابله با حملات و تحرکات اخیر عراق، تأمین نیازمندیهای رزمی و اجرای حملات محدود علیه نیروهای عراقی را ضروری دانستند.

در جلسه امروز که در قرارگاه نیروی زمینی سپاه و با حضور محسن رضایی فرمانده کل سپاه، رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه، سرهنگ قویدل معاونت عملیات قرارگاه خاتم نیروی زمینی ارتش و حسینی‌تاش رئیس ستاد قرارگاه مرکزی خاتمالانبیا(ص) برگزار شد، سرهنگ قویدل با اشاره به لزوم اضافه کردن ۹۰ تا ۱۰۰ گردان برای تقویت خطوط پدافندی خاطرنشان کرد که تأمین‌شدن نیازمندیها در وضعیت کنونی، موجب می شود دشمن بتواند هرگونه هدف موردنظر خود را در راستای تحرکات اخیرش در جبهه ها تأمین کند. وی عقبراندن عراق را مستلزم سرمایه‌گذاری در زمینه نیرو و تأمین امکاناتی بیش از نیازهای موجود مرزی دانست و با اشاره به تجربه سرمایه‌گذاری فوری در منطقه حاج عمران که به ناکامی دشمن در تحقق اهدافش انجامید، اظهار امیدواری کرد که در صورت تأمین نیازمندیها، تک دشمن در تمام جبهه ها خنثی شود.

حسینی‌تاش نیز با ذکر اینکه در مقابله با تحرکات اخیر عراق، حدود ۱۴۰ تا ۱۵۰ گردان از ارتش و سپاه با دشمن درگیر شده‌اند، راه حل غلبه بر وضعیت حاکم را به کارگیری گردانهای قائم با هدف تقویت استعداد پدافند متحرک و اجرای عملیاته‌ای محدود در جبهه ها دانست. رحیم صفوی تاکتیک جاری نظامی برای نیروهای خودی را حول سه محور تحکیم مواضع فعلی، جلوگیری از سقوط خطوط پدافندی و اجرای عملیات محدود و زمینه‌سازی برای اجرای عملیات گسترده ذکر کرد.^(۱)

۲. منابع اطلاعاتی نیروهای خودی درباره تحرکات دشمن از جمله اقدامات مهندسی، شناسایی هوایی در محور لولان، تقویت جبهه کانسیخت، جابه جایی نیرو به سمت مهران، تمرکز قوا در منطقه چوارتا و میمک و احتمال حمله آنها به مواضع رزمندگان گزارشهای متعددی دادند. در این باره مسئول محور عملیاتی لولان^(۲) گزارش جمع‌بندی‌شده‌ای از فعالیت قوای متجاوز عراقی و نیز اقدامات متقابل نیروهای خودی در جبهه های شمال غرب در طول دوره زمانی ۲۶ تا

ص: ۵۵۶

۱- ۱۲. سند شماره ۱۸۳۱۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی دفاع متحرک دشمن، (قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ۲۱/۲/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۸۲۷)، مهدی انصاری، صص ۱۴ - ۱.

۲- منطقه لولان در شمال منطقه دوکان، در استان سلیمانیه عراق می باشد. منطقه ای که محل فعالیت مشترک اتحادیه میهنی کردستان و حزب دمکرات کردستان عراق بود و از این نظر که منطقه عبور برای دسترسی به شهر مهم کرکوک محسوب می شد، اهمیت بسیار داشت. مسئولیت این محور را نیروهای سپاه پاسداران تحت امر قرارگاه رمضان برعهده داشتند.

۳۱/۲/۱۳۶۵، به قرارگاه مقدم رمضان (نقده) ارسال کرد. در بخشی از این گزارش هفت صفحه‌های چنین آمده است:

○ نیروهای دشمن در منطقه کارگزين استقرار يافته‌اند و يک ستون پياده‌نظام در ۲۶/۲/۱۳۶۵، از سروکه به کارگزين حرکت کرده است.

○ ارتش عراق در منطقه گردشوان علاوه بر احداث سنگرهای جديد، در حال احداث جاده از بينلاتا به طرف گردشوان است و در گردنه بين منطقه بينلاتا و گردشوان، ۳ دستگاه تانک و يک قبضه ضد هوایی مستقر کرده و چون روی جاده مواصلاتی ما در ارتفاع گلاسی دید و تیر خوبی دارد با آتش مؤثر، تردد نیروهای خودی را دچار اخلاص کرده است.

○ دشمن در جلوی منطقه بينلاتا اقدام به تله‌گذاری و احتمالاً مین‌گذاری کرده است.

○ شناسایی و اجرای آتش دشمن روی پست دیدبانی خودی در ارتفاع روبه روی نایچه موجب شده است رزمندگان منطقه مذکور را به اجبار تخلیه کنند.

○ مواضع نیروهای خودی در منطقه لولان از تاريخ ۲۸/۲/۱۳۶۵ تاکنون، چندینبار مورد شناسایی هوایی قرار گرفته است و با توجه به فعالیت‌های تحریک‌کننده دشمن در این منطقه، اقداماتی پیشگیرانه علیه عراقی‌ها انجام شد، از جمله: تله‌گذاری سنگرهای مقرر گردان ۱۰۳ دشمن در دره ماکلا؛ مین‌گذاری جاده مشرف به دره ماکلا و منطقه اتصال جاده در حوالی منطقه نایچه؛ انهدام يک ماشین شنود خودی که نیروهای ارتش در منطقه جا گذاشته بودند و چون احتمال دسترسی عراقی‌ها به آن زیاد بود، اقدام به انهدام آن کردند.

مسئول محور منطقه عملیاتی لولان در خاتمه با توجه به استقرار نیروهای عراقی روی ارتفاع کارگزين، انجام شناسایی زمینی و هوایی در این منطقه و احتمال هلیبرن نیرو در دامنه سردفلک و ارتفاعات اطراف سه‌راه لولان درباره احتمال اجرای عملیات گسترده تا ارتفاعات کلاشین و قله مرزی و خطر محاصره نیروهای خودی و سقوط مواضع هشدار داد. (۱)

از سوی دیگر، رکن ۲ ژاندارمری جمهوری اسلامی اعلام کرد که ارتش بعث عراق با استقرار يک گردان کماندو در ارتفاعات جنوب شرقی پاسگاه کانيسخت ضمن تقویت آن، قصد حمله به این محل را دارد. علاوه بر این امروز، ۶۰ دستگاه ایفا حامل نیرو از پادگان شهر به سمت مهران حرکت کردند. ارتش عراق در دو کیلومتری جاده بدره - کوت نیز ۳۰ فروند بالگرد استقرار داده که برای عملیات شناسایی هوایی و حمله به رزمندگان از آن به ره میبرد. (۲)

همچنین رکن ۳ ستاد مشترک ارتش از تمرکز نیروهای عراقی در منطقه عمومی میمک و قصد آنها برای تصرف ارتفاعات مهم و نقاط راهبردی منطقه ابراز نگرانی کرده و خواستار اتخاذ تدابیر پیشگیرانه شد. (۳) واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۳ هم هشدار داد با توجه به تمرکز نیروهای کماندوی

- ۱- ۱۳. سند شماره ۱۴۲۰۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: محور عملیاتی لولان به قرارگاه مقدم رمضان (نقده)، ۳۱/۲/۱۳۶۵.
- ۲- ۱۴. سند شماره ۱۴۰۰۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۲ ژاجا به وزارت اطلاعات، ۱/۳/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۳۰۵۷۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از گردان مرزی ژاجا (ایلام) به رکن ۲ قرارگاه فتح، ۳۱/۲/۱۳۶۵.
- ۳- ۱۵. سند شماره ۱۴۳۵۹۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۳ سماجا به ستاد مرکزی قرارگاه خاتمالانیا(ص)، ۳۱/۲/۱۳۶۵.

ارتش عراق در منطقه چوارتا و جمعآوری تعداد زیادی از جاشها در استان سلیمانیه و منطقه پنجوین، احتمال حمله مجدد دشمن به این مناطق وجود دارد و بنا بر اطلاعات کسبشده طرح حمله به منطقه چوارتا را سر تیپ ماجد مسئول نیروهای مخصوص منطقه، تنظیم کرده است. (۱)(۲)

۲. با در نظر گرفتن تحرکات اخیر ارتش بعثی عراق در منطقه فاو، یگانهای سپاه پاسداران ضمن انجام جابه جاییهایی در سطح منطقه، برای مقابله با هرگونه حرکت احتمالی دشمن اقدام به تحکیم مواضع خودی و اجرای آتش روی مواضع عراق کردند. بنا بر اعلام قرارگاه کربلا به دستور فرماندهی کل سپاه امروز، جابه جاییهایی در خط پدافندی لشکرهای ۲۷ محمدرسولالله (ص)، ۱۴ امام حسین (ع) و ۳۱ عاشورا انجام شد و واحدهای توپخانه و ادوات نیز با اجرای آتش روی مواضع دشمن، علاوه بر ممانعت از فعالیت آنها یک دستگاه خودرو، یک انبار مهمات، ۳ دستگاه تانک و چند سبک انفرادی و اجتماعی نیروهای عراقی را منهدم کردند. همچنین واحدهای مهندسی لشکرهای ۲۵ کربلا، ۱۴ امام حسین (ع)، ۷ ولیعصر (عج) و تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) با جدیت مشغول جاده سازی در محور کارخانه نمک، ترمیم کانال سیل بند کارخانه نمک - موازی با جاده استراتژیک - میباشند. احداث خاکریز ۲۵۰ متری بر روی جاده شنی، دوجداره کردن برخی خاکریزها، ترمیم و بازسازی سکوی تانک و کنترل وضعیت آبگرفتگی بین مواضع خودی و دشمن از جمله دیگر اقدامات انجام شده است. (۳)

۳. حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی فرمانده قرارگاه خاتمالانیا (ص)، با تأکید بر اهمیت منطقه مهران و قصر شیرین در جبهه میانی، دستور داد تا نیروهای تازه نفس به قصر شیرین انتقال یابند.

با توجه به سلسله عملیاته‌ای ارتش عراق در دو ماه اخیر و اخبار متعدد از اقدام و تحرکات

ص: ۵۵۸

۱- روزنامه فایننشال تایمز در گزارشی از بغداد با اشاره به اقدامات دو کشور در استفاده از پتانسیل نیروهای کرد در جنگ و نیز تلاش عراق برای به کارگیری این قشر از جامعه آن کشور در جنگ با ایران نوشته است: روابط بغداد با کردهای منطقه این روزها در مرحله حساسی قرار دارد. به خصوص که جمعیت کردهای عراق سه میلیون و پانصد هزار نفر یعنی ۱۸ درصد کل جمعیت عراق است و هدف مشترک کردهای ایران و عراق برپایی جمهوری مستقل کردستان بین این دو کشور است. از اینرو، مشارکت کردها در ضدحمله‌های اخیر عراقی‌ها علیه ایران ثمربخش بوده است. در این باره بغداد مدعی شده که چند ارتفاع چوارتا در نزدیکی سلیمانیه را از ایرانیها پس گرفته است. البته به اعتقاد کارشناسان نظامی غرب، موفقیت‌های اخیر عراق به دلیل پرداخت حق حساب به اکراد برای تصرف ارتفاعات مزبور تحقق پیدا کرده است. ظاهراً عراق برای تصرف هر قله کوهستانی ۵۰۰ هزار دینار یعنی در حدود یک میلیون و هشتصد و پنجاه هزار دلار به کردها حق حساب میدهد. [واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۱/۳/۱۳۶۵، صص ۹ و ۱۰، رادیو امریکا به نقل از روزنامه فایننشال تایمز، ۸/۳/۱۳۶۵]

۲- ۱۶. سند شماره ۱۴۰۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه نجف ۳، شماره ۴۱۴۴، ۶/۳/۱۳۶۵، ص ۴.

۳-۱۷. سند شماره ۱۱۳۲۰۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات قرارگاه کربلا، ۳۱/۲/۱۳۶۵.

جدید نیروهای عراقی در جبهه های غرب کشور و احتمال ادامه حملات، فرمانده قرارگاه خاتمالانیا(ص) در نامه های به فرماندهی قرارگاه عملیاتی مشترک قائم(عج) چنین دستور داد: «با توجه به اولویت خاصی که برای پدافند از قصرشیرین و مهران نسبت به سایر نقاط در منطقه عملیاتی قرارگاه غرب قائل میباشیم، لذا ضروری است به منظور تقویت خطوط پدافندی قصرشیرین و مقابله با تهدیدات آتی دشمن در این محور، سریعاً دو گردان از تیپ ۴ لشکر ۸۱ ارتش و دو گردان از تیپ نیباکرم(ص) سپاه را به این منطقه اعزام و تا تاریخ ۳/۳/۱۳۶۵ در خطوط پدافندی مستقر نمایید. مواضع قبلی دو تیپ مذکور را با حداقل نیرو و به صورت پاسگاههای کنترل، تأمین نمایید.»(۱)

۴. در پی تشدید حملات شیمیایی عراق و احتمال افزایش آن در عملیتهای آینده، فرمانده کل سپاه با اتخاذ تدابیری دستور تشکیل یگانهای مستقل پدافندی ش.م.ر. (شیمیایی، میکربی و رادیو اکتیو) را به ستاد سپاه جنوب کربلا ابلاغ کرد.

متعاقب این دستور، رئیس ستاد سپاه جنوب کربلا در نامه های به کلیه واحدها و دفاتر سپاه تحتامر با اشاره به تدبیر فرمانده سپاه و لزوم انفکاک یگانهای پدافندی ش.م.ر. از واحد به داری ابلاغ کرد ظرف ۴۸ ساعت و برابر شرح وظایف درمورد جداسازی واحدهای تیپ ش.م.ر. از قسمتهای به داری و تقویت آنها اقدام شود.

در پیوست این ابلاغیه که به طور مبسوط به شرح وظایف، نمودار تشکیلاتی، سازمان نیرو و تجهیزات یگان مستقل ش.م.ر. پرداخته شده است، درباره اهداف کلی این یگان حول سه محور اصلی چنین آمده است:

۱. پیشگیری از مصدوم شدن نیروهای خودی.

۲. ادامه مأموریت نیروهای خودی در حین تکه های ش.م.ر.

۳. راهنمایی و کمک به افراد آلوده و مصدوم برای رفع آلودگی.

این ابلاغیه در ادامه رعایت اصل آموزش را مورد تأکید قرار داده و آموزش امداد نیروهای رزمنده و مجهز کردن آنها به تجهیزات انفرادی و نیز نظارت بر حسن استفاده مداوم از تجهیزات را لازم و ضروری برشمرده است.

همچنین از ویژگی ساختاری این تیپ میتوان به تشکیل دسته آزمایشگاه و کنترل، تشکیل گروهان کشف و شناسایی و رفع آلودگی از اماکن و تجهیزات، تشکیل گردان رفع آلودگی نفرات، تشکیل گروهان رفع آلودگی از تجهیزات و البسه اشاره کرد.(۲)

در همین حال، وزارت اطلاعات با انتشار خبری مبنیبر عزیمت ۵ کامیون حامل مواد شیمیایی جدید از اردن به عراق اعلام کرد که این مواد از مواد شیمیایی قبلی خطرناکتر است.(۳)

ص: ۵۵۹

عملیاتی مشترک قائم (عج)، ۳۱/۲/۱۳۶۵.

۲- ۱۹. سند شماره ۱۲۲۲۰۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد سپاه جنوب (کربلا) به کلیه واحدها و دفاتر سپاه جنوب (کربلا)، ۳۱/۲/۱۳۶۵.

۳- ۲۰. سند شماره ۲۰۰۲۵۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن اخبار روزانه، وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی، شماره ۲۵۲، ۱/۳/۱۳۶۵، ص ۶.

۱. به دنبال اشغال شهر مهران و بمباران متعدد این منطقه و حوالی آن از سوی ارتش عراق، اهالی بخش صالحآباد ایلام از بیم ادامه حملات هوایی به تدریج محل اقامت خود را ترک و در بیابانها و کوههای اطراف اتراق کردهاند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، بیش از ۳۰ درصد از اهالی بخش صالحآباد و روستاهای اطراف، خانه و کاشانه خود را رها کرده و در شیار کوهها و محلهای دیگر که امنتر تشخیص دادهاند، چادر زدند. بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی استان ایلام نیز در محورهای استقرار مردم مایحتاج عمومی از قبیل آب و یخ عرضه میکند.

این گزارش حاکی است سقوط ناگهانی شهر مهران باعث نگرانی شدید اهالی شهر ایلام شده و تردد آمبولانسها در سطح شهر نیز تأثیرات بدی در روحیه مردم به جای گذاشته است. به طوریکه مردم از خطر حمله هوایی دشمن به این شهر در هراساند و تاکنون تعدادی از خانوادههای مرفه به سوی استانهای دیگر رهسپار شدهاند. (۱)

از سوی دیگر، عبور نیروهای نظامی از شهر ایلام و حرکت آنان به سمت مهران، این تصور را در مردم به وجود آورده که در صورت عملیات نظامی ایران، عراق بار دیگر حملات هوایی علیه مناطق مسکونی شهر را از سر خواهد گرفت. (۲)

۲. در درگیریهای امروز نیروهای نظامی با عناصر ضدانقلاب در کردستان هر دو طرف متحمل تلفاتی شدند و در آذربایجان شرقی عوامل ضدانقلاب اقدام به ترور ۲ پاسدار کردند. همچنین آمار درگیریها، تعداد شهدا و مجروحان نیروهای خودی و تعداد کشتهها و زخمیهای افراد ضدانقلاب در طول یک ماه اخیر اعلام شد.

به گزارش رکن ۲ ژاندارمری جمهوری اسلامی، ساعت ۵:۲۰ صبح امروز، در جریان درگیری بین نیروهای سپاه پاسداران با عناصر ضدانقلاب در حوالی روستای شن و گوشخانی در محور مریوان - سنندج، ۵ نفر از افراد ضدانقلاب کشته و چند نفر مجروح و از نیروهای خودی یک نفر شهید، ۳ نفر مجروح و ۲ نفر مفقودالاثر شدند. (۳)

سپاه پاسداران سردشت هم اعلام کرد در نتیجه اجرای کمین عناصر ضدانقلاب بین پایگاه مسافری ۱ و ۲ یک نفر از اهالی روستای زیوهگلوی مجروح و ۲ نفر بسیجی شهید شدند. (۴)

در روستای سوروان از توابع شهرستان مریوان نیز بین نیروهای خودی و عوامل گروهک کومله درگیری رخ داد که چند نفر از رزمندگان مجروح شدند. (۵)

ص: ۵۶۰

۱- یادآوری می شود در چند روز گذشته، هواپیماهای دشمن چند بار در آسمان ظاهر شده و اطراف بخش صالحآباد و چند نقطه نظامی را بمباران کردند.

۲- ۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۳، ۱/۳/۱۳۶۵، صص ۴ و ۵، ایلام - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۳۱/۲/۱۳۶۵.

۳- ۲۲. سند شماره ۳۶۱۷۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهدا(ع) (ژاجا - رکن ۲) به

فرماندهی ژاجا ۳، ۱/۳/۱۳۶۵.

۴-۲۳. سند شماره ۳۶۱۶۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی سپاه سردشت به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع)، ۱/۳/۱۳۶۵.

۵-۲۴. سند شماره ۳۴۰۱۰۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۴/۳/۱۳۶۵.

بنا بر گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از تبریز، ۲ تن از اعضای سپاه پاسداران صائیندژ در تبریز هدف گلوله ۲ موتورسوار ناشناس قرار گرفتند که یکی از پاسداران به شهادت رسید.^(۱)

از سوی دیگر، استانداری کردستان اعلام کرد که در یک ماه اخیر (۱ تا ۳۱/۲/۱۳۶۵)، در استان کردستان ۲۹ فقره درگیری رخ داده که در نتیجه آن ۲۲ نفر از نیروهای خودی شهید و ۲۱ نفر مجروح شدند و از عناصر ضدانقلاب ۱۸ نفر کشته، ۸ نفر زخمی و ۱۶ نفر خود را تسلیم رزمندگان کردند.^(۲) در اینحال، سپاه پاسداران که متولی اصلی برقراری امنیت در شهرها و مقابله با اقدامات تروریستی عناصر گروههای ضدانقلاب در کشور می باشد، در گزارشی تکمیلی اعلام کرد که در مدت مذکور از نیروهای خودی ۴۱ نفر شهید، ۱۰۰ نفر مجروح و ۱۱ نفر به گروگان گرفته شده‌اند و از عوامل ضدانقلاب نیز ۲۱ نفر کشته، ۲۵ نفر زخمی و ۲۷ نفر اسیر شده‌اند؛ علاوه بر این ۲۳ نفر هم خود را تسلیم رزمندگان کردند.^(۳)

۱. صدام حسین رئیس جمهور عراق، با تطمیع و تهدید شدید، سران عشایر را مجبور به همکاری کرد.

وزارت اطلاعات امروز، در نامهای، فرماندهی کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی را از نتیجه یکی از دیدارهای مهم رئیس جمهور عراق با سران عشایر مشهور کردستان عراق در آذرماه سال گذشته، مطلع ساخت. در این نامه چنین آمده است: «بنا به اطلاع حاصله چند ماه قبل (اواخر آذرماه ۱۳۶۴)، صدام علفی تعدادی از سران عشایر مشهور کردستان آن کشور (ازجمله ارشد زیباری استاندار سابق سلیمانی و محمودبیکگوله از سران بانفوذ اکراد عراقی) را به بغداد فراخوانده و به آنها میگوید: من ارشد را به عنوان وزیر مشاور ملی خود منصوب کردم و میخواهم که شما ضمن اعلام همکاری با من، وفاداری و غرور و رشادتی که در بین شما اکراد موروثی است آن را بار دیگر به اثبات برسانید والا همان عملی که با دشت شیلر^(۴) انجام دادم و آن را با خاک یکسان کردم به سر شما میآورم و از شما که در اینجا جمع شده‌اید کسی را زنده نخواهم گذاشت و ذیرواحی در کردستان عراق باقی نمیگذارم و اطمینان داشته باشید کشتن و نابود کردن کسانی که در این شرایط از جنگ با ایرانیها سر باز زنند خصوصاً شما اکراد برای من امری سهل است. وی سپس اضافه کرده:

۱. برای بازپسگیری هر تپه و هر نقطهای که توسط ایرانیها اشغال شده و به خصوص هر نقطهای از خاک ایران، پانصد هزار دینار و برای اسارت یا کشتن هر رزمنده ایرانی یکهزار دینار میدهم.

۲. کلیه مهمات و سلاحهای سنگین از قبیل توپ، تانک و... را به قیمت بازار سیاه از شما خریداری و کلیه سلاحهای سبک را به خود شما میبخشم و به هر فردی که علیه ایران اسلحه به دست گیرد حقوق میپردازم.

صدام در ادامه افزوده: به شما (سران اکراد) که مسئول و عهدهدار جمعآوری و آموزش نظامی نیرو هستید قبل از هر کاری یکمیلیون دینار میدهم و از شما عذری نمیپذیرم.

ص: ۵۶۱

اسلامی، ۱/۳/۱۳۶۵.

۲-۲۶. سند شماره ۴۰۸۴۱۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از استانداری کردستان به نخستوزیری جمهوری اسلامی، ۴/۳/۱۳۶۵.

۳-۲۷. سند شماره ۴۴۸۸۵۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به فرماندهی کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۷/۳/۱۳۶۵.

۴- اشاره صدام حسین به عملیات والفجر ۴ است که در آن رزمندگان ایران بر دشت شیلر و شهر پنجوین عراق مسلط شدند. پس از آن صدام برای کمرنگکردن پیروزی ایران در این عملیات، شهر پنجوین عراق را با خاک یکسان کرد.

سران اکراد گویا پیشنهاد را پذیرفته و نیروی قابل ملاحظه ای از اکراد را مسلح کرده و از طریق کردستان وارد نبرد با نیروهای جمهوری اسلامی کردهاند. شایع است که به تقلید از ایرانیها بر روی بازوبندهای خود نوشتهاند یا مرگ یا دربندیخان»^(۱).

۲. در نتیجه مقاومت پیشمرگان کرد عراقی، تهاجم سنگین ارتش عراق به منطقه عمومی مانگیش دفع و نظامیان عراقی مجبور به عقب نشینی شدند. در عملیات دیگر پیشمرگان عراقی در استان موصل، تلفات و خساراتی به نظامیان بعثی عراق وارد شد. همچنین در گیریهای شدید روزهای اخیر معارضین کرد عراقی موجب نگرانی در ترکیه شده است.

در پی حمله‌ای که از سه روز قبل آغاز شد، امروز، نماینده حزب دمکرات کردستان عراق (شوکت بارزانی)، در گزارشی به فرمانده گردان ۱ تیپ ۳ نوهده از ادامه نبرد در این منطقه خبر داد و اعلام کرد که «مورخ ۲۸/۲/۱۳۶۵، نیروی قابل توجهی از دشمن به سوی روستای (بروشکی سعدون) با پشتیبانی تانک و هواپیما و هلیکوپترها حمله کردند و بعد از بمباران شدید منطقه، این روستا را به آتش کشیدند - لکن [در ادامه نبرد] بر اثر مقابله قهرمانانه پیشمرگان، نیروهای عراقی مجبور به عقب نشینی شدند و نتوانستند به اهداف خود، از جمله به آتشکشدن روستای دیگر (بیسفکی) برسند. ... نبرد همچنان با شدت تمام در این منطقه و در اطراف منطقه مانگیش ادامه دارد و دشمن بعد از به آتشکشدن روستای بروشکی سعدون اکنون م توجه روستاهای بیسفکی، کوریمه، کونله و بندارا شده است. [باینحال] پیشمرگان تا لحظه نوشتن این گزارش بر وضعیت تسلط دارند»^(۲).

درهمینحال، پیشمرگان این حزب در عملیات هجومی دیگر به پایگاه دولتی سرکان از توابع بخش شیخان استان موصل ضمن تحمیل تلفاتی بر نیروهای عراقی، ۱۵ تن از پیشمرگان استخدای ارتش خلقی (جاشها) را به اسارت گرفتند^(۳).

از سوی دیگر، به گزارش امروز روزنامه ملیت (چاپ ترکیه) پیشمرگان حزب دمکرات کردستان عراق که از پشتیبانی ایران برخوردارند برای توسعه اراضی تحت‌اشغال خود در مناطق غربی دست به فعالیتهای وسیعی زده‌اند، ضمن آنکه مسعود بارزانی رهبر این حزب، قرارگاه خود را به منطقه قصابان در ۲۰ کیلومتری مرز ترکیه منتقل کرده است. این درحالی است که افراد حزب دمکرات پس از اشغال ۵ نقطه راهبردی در اطراف دهوک درصدد اشغال این شهر هستند. علاوه بر آن به ادعای برخی ناظران، نیروهای حزب دمکرات همچنین درصدد برنامه ریزی برای پیشروی به طرف جاده بین المللی ۵ در شمال موصل - که برای دولت عراق دارای اهمیت راهبردی است - میباشند و ارتش رژیم عراق با درک این خطر ضمن افزایش نیروهای خود در پاسگاهها، در بعضی نقاط سلاحهای سنگین مستقر و تدابیر ویژه‌ای را برای تأمین خط لوله نفتی کرکوک - یومورتالیک اتخاذ

ص: ۵۶۲

۱ - ۲۸. سند شماره ۴۴۰۹۷۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از وزارت اطلاعات به فرماندهی کل سپاه پاسداران، ۳۱/۲/۱۳۶۵.

۲ - ۲۹. سند شماره ۱۸۲۴۳۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از نماینده کمبا ۱۱ (شوکت بارزانی) به فرمانده گردان ۱ تیپ ۳ نوهده، ۳۱/۲/۱۳۶۵.

۳ - ۳۰. سند شماره ۱۵۹۰۷۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از معاونت اطلاعات و عملیات نزاچا به اطلاعات سماجا،

کرده است.^(۱) تحلیلگر روزنامه ملیت اهداف و دلایل عمده پیشمرگان برای رسیدن به مرز سوریه و اشغال مناطق غربی عراق را حول ۴ محور مفروض داشته که عبارتاند از:

۱. کسب کنترل بر جاده تاریخی ابریشم و تأمین مواد غذایی موردلزم از این طریق.

۲. متصلنمودن جاده ترانزیتی (که تا مرز ترکیه کشیده شده است) به مرز سوریه و دریافت کمک نظامی از این راه از سوریه و کشورهای حوزه مدیترانه [منطقه غرب آسیا].

۳. به کنترل درآوردن راه مرزی هابور که در اقتصاد عراق از اهمیت بسزایی برخوردار است.

۴. دراختیار گرفتن خط لوله نفتی عراق - ترکیه که شاهرگ اقتصادی عراق به شمار میرود.»

این روزنامه ضمن ابراز نگرانی از اینکه، اگر مرز بازرگانی هابور و خط لوله نفتی ترکیه - عراق واقع در شمال غربی آن کشور به دست نیروهای مسعود بارزانی بیفتد، ترکیه متحمل خسارات زیادی خواهد شد، در ادامه از گمانه‌زنی‌هایی درباره تشکیل یک جبهه مشترک در بین کردها خبر داده و نوشته است: «از مدتی پیش جهت تشکیل این جبهه مشترک مذاکراتی بین مسعود بارزانی، جلال طالبانی و عبدالرحمن قاسملو از رهبران سرشناس کردها، در جریان است.»^(۲)

۱. یکی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی در دیدار با رئیس این مجلس، خواستار تغییر دولت شد.

از آنجا که هرازگاهی اختلافات جناحی به اشکال مختلف درون حاکمیت بروز پیدا میکند، اسدالله بادامچیان نماینده مردم تهران در مجلس شورای اسلامی، امروز در ملاقات با رئیس مجلس شورای اسلامی خواستار تغییر دولت و روی کار آوردن دولت جدیدی شد که طرفدار واگذاری کارها به مردم و حل مشکلات اقتصادی با کمک آنها باشد. در این دیدار حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی تغییر دولت را عملی ندانست و پیشنهاد کرد که با دولت موجود همکاری کنند تا واگذاری کارها به مردم به دست همین دولت انجام شود. ۳۲

۲. معاون سیاسی نخست‌وزیر که در رأس هیئتی بلندپایه به فرانسه سفر کرده است^(۳) امروز، با رئیس جمهور، نخست‌وزیر و رئیس مجمع ملی فرانسه دیدار و درباره رفع موانع موجود در راه به بود روابط ایران و فرانسه گفتگو کرد.

ص: ۵۶۳

۱- روزنامه فایننشال تایمز به نقل از سرتیپ محمد طه فرمانده محلی، نوشت: بااینکه نیروهایش در کلیه روستاها نیستند، ولی کنترل راههای منطقه را در دست دارند و حتی یک وجب از خاک عراق در دست بارزانیها نیست. [واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه؛ ۱۱/۳/۱۳۶۵، ص ۹، رادیو امریکا، ۸/۳/۱۳۶۵]

۲ - ۳۱. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۱۴۷، ۳۰/۴/۱۳۶۵، صص ۲۱ و ۲۲، روزنامه ملیت (چاپ ترکیه)، ۲۱ مه ۱۹۸۶؛ و - اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت

ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۱۳۳، ۲۶/۳/۱۳۶۵، ص ۶، روزنامه ملیت (چاپ ترکیه)، ۲۱ مه ۱۹۸۶.

۳- دیدار معیری به دنبال سفر اندره رس دبیرکل وزارت امور خارجه فرانسه، به تهران در ماه گذشته میلادی (فروردین و اردیبهشت)، انجام شد.

علیرضا معیری معاون سیاسی نخست‌وزیر، امروز با فرانسوا میتران رئیس‌جمهور فرانسه، دیدار و پیام کتبی آیت‌الله خامنه‌ای رئیس‌جمهوری ایران را در پاسخ به پیام آوریل گذشته رئیس‌جمهور فرانسه تسلیم میتران کرد. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، میتران با اظهار امیدواری درباره اینکه هیئت ایرانی در بازگشت به تهران حامل پیام امید و دوستی در روابط دو کشور باشد افزود: روابط کنونی در سطحی نیست که شایسته دو کشور بزرگ باشد و میبایست به سمت وحدت و یگانگی سوق یابد تا روابط این دو کشور قدیمی و بزرگ روز به روز قویتر و عمیقتر شود. وی تأکید کرد که علاوه بر پیگیری چگونگی عملکرد دولت فرانسه برای به بود روابط، خود شخصاً این موضوع را دنبال خواهد کرد.

معیری همچنین با ژاک شیراک نخست‌وزیر فرانسه، دیدار و پیام کتبی میرحسین موسوی نخست‌وزیر در پاسخ به پیام وی را تسلیم شیراک کرد.^(۱)

پس از این دیدار ۹۰ دقیقه‌ای معاون سیاسی نخست‌وزیر با خبرنگاران به گفتگو پرداخت. به گزارش خبرگزاری رویتر، وی روند مذاکرات را مثبت و محور گفتگوها را که شامل درخواستهای متقابل ایران و فرانسه از یکدیگر بود، تشریح کرد. خواستههای ایران در مورد اعلام بیطرفی فرانسه در جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، خودداری از تبلیغات ضدایرانی، استرداد ضدانقلابیون فراری ایران به فرانسه و بازپرداخت وام یکمیلیارد دلاری به ایران و موضوع اصلی مطرح‌شده از سوی فرانسه آزادی گروگانهای فرانسوی در لبنان بود. معیری هرگونه ارتباط ایران با موضوع گروگانگیری را تکذیب کرد و گفت: ما مخالف آدمربایی هستیم، مذهب اسلام هم مخالف این عمل است و هر کاری بتوانیم در زمینه آزادی گروگانها خواهیم کرد.^(۲)

علیرضا معیری همچنین امروز، با ژاک شابان دلماس رئیس مجمع ملی فرانسه، دیدار کرد. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، معاون سیاسی نخست‌وزیر پیام حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس را که در پاسخ به پیام رئیس مجمع ملی فرانسه بود به وی تسلیم کرد. در این ملاقات مشکلات موجود در روابط تهران و پاریس نیز بررسی شد.^(۳)

در همین حال، روزنامه فیگارو (چاپ پاریس) با اشاره به سفر هیئت ایرانی و اینکه این هیئت حامل نامههایی در جواب نامههای مقامات فرانسوی است، نوشت: ایرانیان درست به همان اندازه که فرانسویان قدمهایی برداشته‌اند گامهایی برمیدارند و این خود نمونه‌ای از سیاست گامهای کوچک برای نزدیکی بین دو کشور است.^(۴)

۳. طارق عزیز وزیر امور خارجه عراق، در سفر به زیمبابوه و دیدار با همتای خود، خواهان پایان فوری جنگ با ایران شد.

به گزارش خبرگزاری آسوشیتدپرس وزیر امور خارجه عراق که برای یک دیدار سه‌روزه از زیمبابوه، وارد هراه پایتخت این کشور شده است، ضمن ابراز تمایل برای پایان فوری جنگ گفت: «مقصود ما از پیروزی این است که هر دو طرف دستنخورده، مستقل و سربلند از دستاوردهای ملی

۱- ۳۳. روزنامه جمهوری اسلامی، ۳/۳/۱۳۶۵، ص ۱۲.

۲- ۳۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۴، ۲/۳/۱۳۶۵، ص ۲۳، پاریس - خبرگزاری رویتر، ۱/۳/۱۳۶۵.

۳- ۳۵. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱/۳/۱۳۶۵، ص ۱۲.

۴- ۳۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۳، ۱/۳/۱۳۶۵، ص ۳۲، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۳۱/۲/۱۳۶۵.

خود باقی مانند.» طارق عزیز افزود: «ما نمیخواهیم که طرف دیگر حتی اگر در حال حاضر دشمن ماست استقلال خود را از دست بدهد و من امیدوارم که آنها نیز چنین آرزویی برای ما نکنند.»

وزیر امور خارجه زیمبابوه نیز با اعلام سیاست بیطرفی گفت: «ما به عنوان عضو جنبش عدم تعهد طرف هیچیک را نمیگیریم. ما اوضاع را با بیم و هراس بسیار مینگریم و امیدواریم که یک راه حل صلحآمیز به زودی برای آن پیدا شود.»^(۱)

۱. از نظر تحلیلگران رسانه های خارجی هیچ چشمانداز مثبتی برای برقراری صلح یا پایان جنگ ایران و عراق وجود ندارد.

با وجود فعالیتهای و راینیهای سیاسی مقامات دو کشور ایران و عراق و گفتوگوهای دیپلماتیک با مقامهای سایر کشورها و سازمانهای بین المللی، با گذشت حدود ۶ سال از آغاز جنگ ایران و عراق و پنج روز از حمله عراق به مهران و اشغال این شهر، به اعتراف برخی رسانه های خارجی هنوز جوامع بین المللی هیچ اقدام مثبتی برای پایان واقعی جنگ انجام ندادهاوند. خبرگزاری رویتر از بحرین با اشاره به حملات جدید عراق علیه ایران اعلام کرد که عراق به یک قمار بزرگ دست زده که بر مبنای آن امیدوار است از طریق اشغال بخشی از خاک ایران، تهران را به پشت میز مذاکره بکشاند. این در حالی است که پس از گذشت ۵ سال و چند ماه از جنگ، راه حلی در افق دیده نمی شود. ناظران نیز عقیده دارند که ایران و عراق هر دو تصور میکنند که فشار روانی ناشی از اشغال بخشی از خاک همدیگر، آنها را به هدفهای از پیش تعیین شده نزدیک خواهد کرد، ولی هیچیک از ناظران پایان نزدیکی برای این جنگ پیش بینی نمیکنند، ضمن آنکه هیچ ابتکار صلح تازه ای از جانب کشورها و سازمانهای جهانی وجود ندارد.^(۲)

خبرگزاری فرانسه نیز امروز، در تحلیلی هدف عراق از اشغال مهران را فشار به ایران برای خروج از فاو دانست و به نقل از ژنرال ضیا توفیق ابراهیم فرمانده سپاه دوم عراق، نوشت: «این سپاه بر خواسته نیروهایش برای تصرف دهلران - واقع در صد کیلومتری جنوب شرقی مهران - تأکید دارد.»^(۳) در همین حال اخبار سایر خبرگزاریها، به طور کلی معطوف به بیانیه های نظامی دو کشور بود، ولی رسانه های کشورهای عرب حوزه خلیج فارس همانند گذشته بیشتر اخبار را یکطرفه و به نفع عراق منعکس کردند.

ص: ۵۶۵

۱- ۳۷. همان، ص ۷، هراوه - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۳۱/۲/۱۳۶۵.

۲- ۳۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱/۳/۱۳۶۵، ص ۵، رادیو اسرائیل به نقل از خبرگزاری رویتر، ۳۱/۲/۱۳۶۵.

۳- ۳۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۳، ۱/۳/۱۳۶۵، صص ۶ و ۷، بغداد - خبرگزاری فرانسه، ۳۱/۲/۱۳۶۵.

۱. پس از گذشت بیش از یک هفته نبرد در منطقه حاج عمران، امروز، در نتیجه رخنه قوای عراقی، نیروهای خودی مجبور به عقب نشینی از بخشهایی از مواضع خود شدند.

برابر دستور فرماندهی قرارگاه نجف درحالیکه نیروهای تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل (ع) با اتکا به استقرار نیروهای خودی در تپه شهدا و پس از ساعاتی انتظار در نقطه رهایی، برای حمله به ارتفاع شهید صدر -۲۴۳۵- آماده بودند، ناگهان در ساعت ۶:۰۵ صبح، خبر رخنه نیروهای عراقی با اجرای آتش سنگین بر روی تپه شهدا گزارش شد. همچنین ساعت ۷:۲۰ صبح نیز واحد شنود سپاه به نقل از عراقی ها اعلام کرد که نیروهای ایرانی عقب نشینی کردهاند، تلاش کنید تا آنها را اسیر و جمعآوری کنید. (۱)

به گزارش راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ پس از هشت روز نبرد سنگین و مقاومت ایشارگرانه رزمندگان، امروز درنهایت با آتش سنگین توپخانه دشمن، نیروهای خودی - که شامل نیروهای ارتش و سپاه بودند - تپه شهدا را خالی کرده و به عقب برگشتند. (۲)

رادیو صوتالجماهیر به نقل از اطلاعیه نظامی شماره ۲۲۳۵ ارتش عراق ادعا کرد نیروهای سپاه پنجم در ساعت ۲ بامداد ۲۲/۵/۱۹۸۶ (۱/۳/۱۳۶۵)، از بلندای ارتفاعاتی که در آن مستقر بودند به منطقه ای بین ارتفاع ۱۹۷۴ و کوه کردکور (گردمند) سرازیر شدند و توانستند ۷ گردان ارتش و سپاه ایران را منهدم کنند. در این اطلاعیه همچنین ادعا شده است نیروهای عراقی در یک حمله گازانبری دیگر، ۲ گردان نیروهای ایرانی را به محاصره درآوردند و با اجرای آتش سنگین به قلعوجمع آنها پرداختند. (۳)

ص: ۵۶۷

۱- شایان ذکر است واحد شنود قبل از شروع عملیات با استراقسمع بیسیمهای عراقی، به نقل از مکالمات ارتش عراق چنین گزارش داد: «ساعت ۷ شب ۳۱/۲/۱۳۶۵ هم به آتشبارهای واحد توپخانه دستور داده شده که لوله توپها را به طرف یال چپ تپه شهدا تنظیم کنند. درعینحال ثبت تیر یال سمت چپ ارتفاع گردمند و منطقه دیگر - که برای ما ناشناخته بود - را اجرا کردند.» همچنین در ساعت ۴:۳۰ امروز (۱/۳/۱۳۶۵)، به نیروها آمادهباش کامل داده شده و اوایل صبح تک دشمن روی یال تپه شهدا محتمل است. [سند شماره ۱۴۰۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش شنود، ۱/۳/۱۳۶۵]

۲- ۱. سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تهاجم عراق به منطقه حاج عمران، گزارش راوی قرارگاه نجف، سعید سرمدی، خرداد ۱۳۶۵، ص ۱۲.

۳- ۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۴، ۲/۳/۱۳۶۵، ص ۱، رادیو صوتالجماهیر، ۱/۳/۱۳۶۵.

۲. تکذیب عملیات رزمندگان در منطقه فکه از سوی ارتش بعث، احتمال عقب نشینی نیروهای عراقی از بخشهایی از منطقه عمومی مهران به دلیل نداشتن توان کافی و بمباران مواضع دشمن در مهران از مهمترین اخبار امروز مرتبط به این دو جبهه است.

بنابر اعلام قرارگاه خاتمالانبیا(ص) در پی تهاجم اخیر نیروهای عراقی در منطقه عملیاتی فکه، رزمندگان با انجام اقدامات تاکتیکی و اجرای آتش پرحجم سلاحهای سنگین علیه مواضع دشمن، نیروهای عراقی را که در معرض محاصره قرار داشتند، مجبور به فرار شتابزده از اراضی اشغالی مذکور کردند. در جریان این عقب نشینی به تیپهای یک مکانیزه، ۳۴ زرهی، ۲۷ مکانیزه و ۵۱ مختلط لشکر یک ارتش عراق ضایعات سنگین وارد شد و بیش از دوهزار نفر از قوای عراقی زخمی یا کشته شدند و غنایم فراوانی به دست رزمندگان افتاد. (۱) خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از یک فرمانده نظامی در منطقه عملیاتی گزارش داد: نیروهای عراقی برای احتراز از نابودی کامل، مواضع اشغال شده را رها کرده و به عقب گریختند. با توجه به اینکه منطقه رملی است، عقب نشینی دشمن بسیار عجولانه و توأم با سراسیمگی بود. ازاینرو، قوای دشمن علاوه بر تحمل تلفات زیاد، بخشهایی از تجهیزات خود را در منطقه نبرد به جای گذاشتند که این تجهیزات سالم به دست نیروهای خودی افتاد. در جریان این عقب نشینی ۳۹۰ کیلومتر مربع از منطقه اشغالی فکه آزاد شد. (۲) این درحالی است که خبرگزاری عراق ضمن رد هرگونه عملیات و درگیری در منطقه فکه، به نقل از یک مقام نظامی - بدون ذکر نام وی - گفت: «منطقه فکه از زمانیکه نیروهای عراقی مواضع جدیدی را در این منطقه به تصرف خود درآوردهاند، تاکنون شاهد هیچگونه نبردی اعم از کوچک یا بزرگ نبوده است ... و حکام ایرانی بایستی درباره نبردهای جاری در مناطق شمالی جبهه که بزرگترین تلفات را متحمل شدهاند، سخن بگویند.» (۳)

از سویی بنا بر گزارش واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲ در جبهه مهران، نیروهای عراقی باوجود تقویت نیروی پیاده به استعداد یک گردان در تیپهای غلامی و رضاآباد با هدف جلوگیری از حمله و پیشروی رزمندگان، تمهیداتی در نظر گرفته است و علاوه بر انجام اقدامات مهندسی تیپ ۷ زرهی را در اطراف مهران و هرمزآباد مستقر کرده که این تحرکات نشاندهنده هراس بیش از حد عراقی ها در گسترش به جناح چپ عملیات است و به علت نداشتن قوای پدافندی، احتمال عقب نشینی دشمن از خط فعلی متصور است. (۴)

بنا بر اعلام ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی، جنگنده بمبافکنهای نیروی هوایی مقارن ساعت ۵:۱۵ صبح امروز، محل تجمع نیروهای زرهی و پیاده عراق در منطقه مهران را بمباران و تلفات و خساراتی به نیروهای دشمن وارد کردند. (۵)

ص: ۵۶۸

۱-۳. روزنامه جمهوری اسلامی، ۳/۳/۱۳۶۵، ص ۲.

۲-۴. روزنامه کیهان، ۱/۳/۱۳۶۵، ص ۲.

۳-۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۴، ۲/۳/۱۳۶۵، ص ۷، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱/۳/۱۳۶۵.

- ۴-۶. سند شماره ۱۴۰۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: پیوست اطلاعاتی قرارگاه عملیاتی نجف ۲ (واحد اطلاعات)، ۶/۳/۱۳۶۵، ص ۸.
- ۵-۷. روزنامه کیهان، ۱/۳/۱۳۶۵، ص ۱۲.

۳. در جلسه امروز فرماندهان سپاه پاسداران و ارتش جمهوری اسلامی با تعدادی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی، محمد باقری مسئول اطلاعات نیروی زمینی سپاه پاسداران، از حملات زنجیره‌ای اخیر عراق موسوم به "استراتژی دفاع متحرک"، استعداد عملیاتی به کار رفته در این حملات، جبهه‌های در معرض تهدید و همچنین تدابیر و قدرت برنامه ریزی عراق برای عملیاتهای آینده گزارش داد.

این جلسه از ساعت ۱۶:۳۰، در ستاد قرارگاه خاتمالانیا(ص) با حضور حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی فرمانده عالی جنگ، محسن رضایی فرمانده کل سپاه، علی شمشانی فرمانده نیروی زمینی سپاه، سرهنگ جمالی جانشین فرمانده نیروی زمینی ارتش، سرهنگ مفید فرمانده رکن ۲ نیروی زمینی ارتش، محمد باقری مسئول اطلاعات این قرارگاه و جمعی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی آغاز شد و تا ساعت ۲۴ ادامه یافت. ابتدا محمد باقری درباره عملیاتهای متوالی عراق که از ۱۶ اسفند ۱۳۶۴ با حمله به منطقه عملیاتی والفجر ۹ آغاز و با تصرف شهر مهران در ۲۷ و ۲۸ اردیبهشت ۱۳۶۵ به اتمام رسید گزارش مبسوطی داد. وی در تشریح حمله عراق به مهران خاطرنشان کرد که واحدهایی از سپاه دوم این عملیات را علیه مواضع پدافندی لشکر ۲۱ حمزه و لشکر ۸۴ خرمآباد ارتش اجرا کردند(۱) و سرمایه‌گذاری نسبتاً زیادی برای اجرای آن شد، به طوریکه لشکر ۱۷، سه تیپ زرهی و حدود پنج تیپ پیاده را به کار گرفت و از چند محور با رعایت غافلگیری وارد عمل شد و منطقه‌ای به وسعت ۱۱۰ کیلومتر مربع، شامل شهر مهران را به تصرف درآورد که به نظر میرسد انگیزه عملیات در منطقه مهران یک هدف تبلیغاتی بود. به گفته باقری، «درمجموع عراقی‌ها در این عملیات ۱۷۰ گردان مختلط را به کار گرفتند و با نگاهی که ما به هویت یگانهای دشمن و گسترش آنها داشتیم، م توجه شدیم از این استعداد ۷۴ گردانش (۴۰ درصد) از نیروهای آزاد ارتش بودند که در هیچ منطقه‌ای مسئولیت نداشتند و ۹۶ گردان (۶۰ درصد) از نیروهای در خط و احتیاط محلی بودند.» باقری در ادامه درباره وضعیت کنونی منطقه نبرد مهران افزود: دشمن برای حفظ منطقه مهران مجبور است ارتفاعات نمه‌کلانوب و دامنه آن یعنی ردیف ارتفاعات زالوآب را تصرف کند که درحالحاضر این ارتفاعات در اختیار نیروهای خودی است و این وضع، پدافند سنگینی را به دشمن در دشت تحمیل میکند؛ ازاینرو یا تجدید قوا میکند تا دوباره برای تصرف ارتفاعات زالوآب حمله کند یا مقداری عقب می‌رود که تسلط دید و تیر رزمندگان از بالای ارتفاعات زالوآب روی خطوطشان کاهش یابد و بتواند خطش را حفظ کند. در این عملیات تعداد زیادی از نیروهای دشمن کشته، زخمی یا اسیر شدند. همچنین ۵ فروند هواپیما و ۲۷ فروند بالگرد عراقی هدف پدافند هوایی قرار گرفته و سرنگون شدند و ۱۷۰ دستگاه تانک و نفربر آنها منهدم یا به غنیمت گرفته شد.

ص: ۵۷۰

۱- پس از حمله نیروهای عراقی و عقب نشینی ارتش در این منطقه، نیروی زمینی سپاه پاسداران به سرعت تعدادی از یگانهای خود را با هدف جلوگیری از پیشروی بیشتر دشمن و نیز بازپس‌گیری اراضی اشغال شده، به منطقه مذکور اعزام کرد.

باقری در پاسخ به این سؤال که آیا دشمن میتواند به مناطق دیگر حمله کند و تا چه زمانی قادر است به این حملات ادامه دهد؟ ابتدا به اطلاعات مشترک خود و سرهنگ مفید استناد کرد و با اشاره به نوشته‌های که برای رؤیت حضار آن را به دیوار نصب کرده بود، گفت: «در جدولی که مشاهده میکنید استعداد کل ارتش عراق را سپاه به سپاه، ما همراه برادرمان جناب سرهنگ مفید بررسی دقیق کردیم که دشمن چه استعدادی از [نیروی] پیاده، زرهی و مکانیزه در خط و چه مقدار نیروی محلی دارد. ... دشمن در مجموع ۳۴۸ گردان پیاده و ۵۱ گردان تانک درگیر در خط دارد. همچنین ۶۴ گردان پیاده احتیاط محلی و ۶۱ گردان تانک و نفربر احتیاط محلی دارد.» وی با اشاره به جمع ارقام مندرج در جدول افزود: «در مجموع، کل نیروهای عراقی ۵۸۰ گردان پیاده و ۱۵۰ گردان تانک و نفربر برآورد شده که حدود ۶۰ گردان از آن، گردانهای پیاده نیروهای جاش [محلی] شمال عراق یا جیشالشعبی یعنی نیروهای غیرسازمانی ارتش هستند که همانکون در خطوط مستقرند. و مابقی آنها (۵۲۰ گردان) نیروهایی هستند که هویتشان را گردان به گردان میشناسیم. ما حدود ۸۰ گردان پیاده و ۱۸ گردان تانک و نفربر را میشناسیم که در حال حاضر مشغول بازسازی یا آخرین واحدهای باقیمانده عملیات والفجر ۸ هستند که در حال بازسازی هستند؛ مثل لشکر ۸ پیاده کوهستانی، لشکر ۱۱ پیاده، واحدهایی از لشکر ۶ زرهی و ۳ زرهی... لذا با جمع و تفریقی که کرده‌ایم این نتیجه را گرفتیم که نیروهای آزاد فعلی ارتش عراق شامل ۹۰ گردان پیاده و ۲۰ گردان تانک و نفربر است که همانکون در هیچ نقطه‌ای مسئولیتی ندارند. همچنین دشمن ۶۴ گردان پیاده احتیاط محلی در خطوط مقدم دارد که میتوانند عملیات انجام دهند. ... باینوجود به رغم [در اختیار داشتن] بعضی از مناطق حساس مثل دشت مهران به واحدهای زرهیاش از ترس حملات ما دست نمیزند، لیکن در مجموع با حدود ۲۰۰ گردان پیاده و ۳۰ گردان تانک و نفربر میتواند به عملیاتهایش ادامه دهد.» (۱)

۱. در ادامه جلسه فرماندهان سپاه و ارتش با نمایندگان مجلس شورای اسلامی، برخی عوامل مؤثر در توانمندسازی ارتش عراق و احتمال دور تک عراق در شمال غرب و جنوب مورد بررسی قرار گرفت.

دراینزمینه محمد باقری مسئول واحد اطلاعات نیروی زمینی سپاه، ضمن تشریح توانمندی عراق گزارش خود را در قالب ۶ محور قدرت و توان بازسازی، مدت زمان بازسازی، چگونگی به کارگیری نیروهای بازسازیشده، آموزش کادر افسری، تعداد مراکز آموزشی و گنجایش آنها و توان عملیاتی ارائه کرد. به گفته وی از آنجا که بسیاری از یگانهای پیاده رزمی بین ۴۰ تا ۶۰ درصد منهدم شدند، یگانهای آسیب دیده سریع به پادگانها، از جمله پادگان ناصریه منتقل شده تا در آسایش و در مدت ۹۰ روز بازسازی شوند. در طول این دوره، هم نیروی کادر یگان آسیب دیده، اعم از افسر و سرباز و هم امکانات و تجهیزات مورد نیاز جایگزین میشوند. درمورد واحدهای زرهی

ص: ۵۷۱

۱ - ۸. سند شماره ۱۵۷۲۳/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش از وضعیت دشمن، (قرارگاه خاتمالانیا(ص)، ۱۳۶۵/۱/۳، نوار شماره ۲۲۷۸۷)، محمدزاده؛ و - سند شماره ۱۵۷۲۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش وضعیت خطوط پدافندی سپاه جنوب تا غرب، (قرارگاه خاتمالانیا(ص)، ۱۳۶۵/۱/۳، نوار شماره ۲۲۷۸۸)، محمدزاده.

و توپخانه، باوجود حضور مستمر در جبهه ۳۰ درصد استعداد سازمانی هر واحد همواره در پادگان استقراری آماده است، یعنی اگر یک تیپ زرهی حدود ۱۲۰ یا ۱۳۰ دستگاه تانک و نفربر دارد، در پادگان ۴۰ دستگاه با خدمه در اختیار دارد. شیوه دیگر بازسازی یگانها اینگونه است که واحدهای آسیب دیده را به مناطق پدافندی غیرحساس که احتمال عملیات ازسوی رزمندگان ما بسیار کم است، منتقل میکند و دو ماه به آنها فرصت بازسازی و جایگزینی نیرو میدهد. این رویه حتی برای یگانهایی که ۱۰ تا ۴۰ درصد آسیب دیده اند، عمل می شود. به طوریکه هماکنون در محور دریاچه نمک، محور فاو - بصره و جاده البحر برخی از این یگانهای بازسازی شده، حضور دارند.

باقری درباره برنامه جایگزینی نیروها و آموزش آنها گفت: «تحقیقاتی که دراینباره تاکنون انجام داده ایم بیانگر این است که دوره آموزشی افسری که تا قبل از جنگ ۳ یا ۴ سال بوده، اکنون به یک سال و نیم تقلیل یافته و در هر دوره بین ۱۵۰۰ تا ۲۰۰۰ نیروی کادر تربیت میکند. در هر سال تعداد ۲۰۰ تا ۲۵۰ نفر افسر در رده فرماندهی تربیت میکند و به طور کلی توان جایگزینی کادر افسریاش حداقل ۲۷۰۰ و حداکثر ۵۷۰۰ نفر در یک سال است.

ارتش عراق درحالحاضر حدود ۱۰ مرکز آموزشی دارد که هر مرکز ۵۰۰۰ نفر گنجایش دارد و اگر روی ارتش فشار باشد، ممکن است بتواند نیروهای آموزشی را به بیش از این افزایش دهد. بدین ترتیب در دو ماه و نیمی که عملیتهای اخیر را انجام داده و ۲۰۰ گردانش ضربه دیده، قادر بود مجدداً بازسازی و آماده عملیات نماید و این نشان میدهد که با روند درپیشگرفته قادر است در طول یک ماه، چهار عملیات محدود با استعداد ۸ گردان و یک عملیات نیمهگسترده در حد ۳۰ گردان در هر ماه انجام دهد.»

مسئول اطلاعات نیروی زمینی سپاه در ادامه به محورهایی که احتمال حمله عراق در آنها بیش از سایر جبهه ها است اشاره کرد و افزود: «مناطقى که دشمن احتمالاً در آنها قصد عملیات دارد شامل منطقه حاج عمران، منطقه سورکوه، هزارقله، ملهخور و منطقه قلاویزان تا قصرشیرین است که به صورت عملیات نیمهگسترده انجام میگردد. منطقه گلنت و کوهنوری در سردشت، در مناطقی دیگر نظیر سومار، میمک و هلاله و در منطقه مریوان که انجام عملیات نسبتاً محدود در آن متصور است و سرانجام اینکه در منطقه مهران با هدف تصرف ارتفاعات نمهکلانبو که احتمالاً ظرف ۲۰ روز آینده انجام خواهد داد که دراینصورت خطوط پدافندی بسیار زیادی را به ما تحمیل میکند.» باقری درخصوص مناطق حساس عملیاتی جبهه های جنوب که میتواند هدف حمله دشمن و تهدید جدی برای جبهه خودی قرار گیرد، اظهار داشت: «در منطقه سپاه چهارم، جبهه چزابه موردتهدید است و دشمن در آنجا تمرکز زرهی دارد. سپاه ششم عراق در منطقه پد خندق قصد حمله دارد. در جزیره جنوبی خیبر سپاه سوم به نظر میرسد [قصد اجرای] عملیات محدود به روش قبلی و به صورت لاکپشتی [را دارد] همچنین در روزهای اخیر ماهر عبدالرشید همراه ۳۰ سرهنگ از مناطق امالرصاص، شلمچه و جزیره مینو بازدید کردند، ضمن آنکه ۸ پناهنده عراقی در این منطقه، گفته اند در منطقه شایع

شده که از منطقه امارصااص عملیات خواهند کرد(۱) و اگر چنین عملیاتی کند و بتواند پشت نهر جروف پدافند کند، در این صورت آبادان از دو طرف در معرض تهدید قرار میگیرد.»

باقری با توجه به اهمیت جبهه فاو و استعداد دشمن در آن منطقه گفت که احتمال دارد دشمن در منطقه فاو عملیاتی گسترده اجرا کند. در حال حاضر استعدادی در حدود ۸ تیپ پیاده و یک تیپ زرهی مکانیزه (استعدادی از لشکر گارد ریاست جمهوری و لشکرهای ۶، ۳، ۲، ۷ و ۵) در این منطقه استقرار دارند، یعنی خط خیلی شلوغی است. ارتش عراق همانکون در حد ۲ لشکر در خط و ۴ لشکر در احتیاط منطقه دارد. در همین سه روز گذشته، با حدود ۳۰ فروند قایق قصد نزدیک شدن به پایگاه موشکی را داشت که نیروهای ناو تیپ کوثر با آنها درگیر شدند.

وی در پاسخ به سؤال حسن روحانی رئیس کمیسیون دفاع مجلس شورای اسلامی و نماینده فرماندهی قرارگاه خاتم الانبیا(ع)، درباره توان برنامه ریزی عملیاتی عراق خاطرنشان کرد: «یکی از عمدهترین اهداف عراقی ها این است که ما را در طول خط مرزی درگیر کنند و خط پدافندی ما را در فاو تضعیف کنند تا در یک فرصت مناسب بتوانند در این منطقه عملیات کنند. آنها اخیراً از خاکریزهایشان بیرون میآیند و زمین جلوی خودشان را بررسی و آزمایش میکنند و در مصاحبه های اخیر اعلام کردند که منتظر خشک شدن زمین، برای حمله هستند. چیزی که حدود ۲۰ تا ۳۰ روز دیگر متصور است. البته در این مورد بستگی به اقدام ما دارد که چه ضرباتی را به خطوط دشمن بزنیم.»

باقری در خاتمه جلسه، دلیل سرعت عمل دشمن برای طرحریزی عملیات را مورد توجه قرار داد و گفت: «هر سپاه عراق میزان کادر مدیریتی که دارد حداقل به اندازه یک سپاه یا یک [سازمان] نیروی زمینی ارتش ما می باشد. یعنی هر سپاه عراق مجزا میتواند یک عملیات را مدیریت کند. ستاد کل عراق فقط به آنها میگوید مثلاً نیروی هوایی ۲۰۰ سورتی پرواز و هوانیروز روزی ۱۵۰ سورتی پرواز برای بمباران سهمیه دارید. مهمات هم که نامحدود است. بروید و فلانجا را هم باید بگیرید. آن سپاه میروود طراحی عملیات میکند. [به همین دلیل] آنها میتوانند ظرف یک ماه، پنج عملیات انجام دهند.» وی افزود: «به نظر بعد از عملیات والفجر ۸ این تصمیمات را گرفته و با این استعدادی که از خود نشان داده میتواند سریع نتیجهگیری و عمل کند. ... و برای هیچکدام [از اهداف] محدودیتی ندارد.» (۲)(۳)

ص: ۵۷۳

۱- به دنبال افزایش فرار و پناهندگی نظامیان عراقی به ویژه در جبهه های جنوب، فرماندهی نظامی بصره از نیروهای امنیتی - عملیاتی خواست کنترل شدیدی در رفتوآمدها و تماسهای تلفنی نظامیان به خصوص سربازان مسلمان کرد اعمال کنند. روزنامه کیهان در شماره امروز خود این خبر را به نقل از گزارش واحد خبر مجلس اعلای انقلاب اسلامی مستقر در منطقه عملیاتی فاو با استناد به نامه محرمانه شماره ۲۱۵ مورخ ۲۴ ژوئیه ۱۹۸۵ (۲/۵/۱۳۶۴)، فرماندهی نظامی بصره درج کرده است. [روزنامه کیهان، ۱/۳/۱۳۶۵، ص ۱۸]

۲- لازم به توضیح است که اضافه شدن ۲ ماه به خدمت نیروهای مشمول نظام وظیفه عمومی، تعیین سیاست کلی جنگ و لزوم فعالیت مؤثر در حوزه پدافند و آفند از تصمیمات گرفته شده در این جلسه بود. حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی گزارش این

جلسه را شامگاه روز جاری، به اطلاع آیت الله خامنه ای رئیس شورای عالی دفاع رساند. [اکبر هاشمی رفسنجانی، اوج دفاع (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۵) به اهتمام عمار هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ هشتم ۱۳۸۹، ص ۱۰۵]

۳-۹. همان.

۱. همزمان با عملیاتهای اخیر عراق، اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) بر فعالیت خود در نوار مرزی، مناطق مرکزی استان کردستان و پشتتجبهه افزودند. از سوی دیگر در نتیجه درگیریهای نیروهای نظامی با عناصر ضدانقلاب، در شهرهای شمال غرب کشور دو طرف متحمل تلفات و خساراتی شدند.

در پی افزایش تردها و فعالیتهای اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در کردستان در یک ماه اخیر (۱۳۶۵/۲/۱ تا ۱۳۶۵/۳/۱)، واحد اطلاعات ستاد ناحیه کردستان اهم فعالیت این سازمان را چنین اعلام کرد: اقدامات سازمان در نوار مرزی شامل مینگذاری، ملاقات با تیمهای عملیاتی و شناسایی و هواداران خود در شهرهای مرکزی استان مانند سقز، دیواندره و سنندج و تردد در قالب گروههای صد نفر به بالا است و در مناطق پشتتجبهه مانند قروه و بیجار تردد آنان در تیمهای ۱۰، ۱۲ نفر می باشد که اغلب با آزار و اذیت مردم توأم است. (۱) شهربانی استان کردستان نیز اعلام کرد در نتیجه درگیری نیروهای خودی و اعضای گروهک دمکرات در روستاهای سوء و برزآوا از توابع ژاوهرو سنندج، یک نفر از عوامل دمکرات کشته شد. (۲)

همچنین بنا بر گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع)، عناصر دمکرات به پایگاه نیروهای خودی در گرگول بالا از توابع نقده حمله و ۳ تن را شهید و ۶ نفر را مجروح کردند. در همینحال، در درگیریهای دیگر که در طول ۷۲ ساعت اخیر، در منطقه خالدلیل از توابع مهاباد و کهنهلاهیجان و کلوسه از توابع سردشت رخ داد، ۳ تن از نیروهای خودی شهید و ۲ تن مجروح شدند و از عناصر ضدانقلاب یک نفر زخمی شد. گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) همچنین حاکی است در هفته اخیر، ۷ تن از اعضای گروهک کومهله و دمکرات در شهرهای صائیندرژ، سقز و نقده خود را تسلیم نیروهای خودی کردند. (۳)

۲. درحالیکه ارتش رژیم بعثی برای پاسخ به حملات اخیر حزب دمکرات کردستان عراق در تدارک حمله به معارضین کرد است، مسئولان احزاب کرد جلسهای برای تفاهم و همکاری بیشتر برگزار کردند.

به دنبال افزایش تهاجمات معارضین کرد عراقی در ماههای اخیر علیه مواضع نیروهای ارتش بعثی عراق در استانهای شمالی این کشور که علاوه بر تحمیل تلفات و خسارات به نظامیان بعثی، آزادسازی بخشی از مناطق تحتسلط آنها را در پی داشت، ارتش بعث پس از هر حمله، به شدت به سرکوب معارضین اقدام کرد. در همین زمینه امروز، نماینده حزب دمکرات کردستان عراق در نامه‌ای به فرمانده گردان ۱ تیپ ۳ نوهد ارتش اعلام کرد که دشمن بعثی برای یک حمله گسترده علیه نیروهای این حزب (در شاخه یک) در حال تدارک و آماده سازی است و هماکنون تجمع و تحرک بزرگی را آغاز و دهها بالگرد و چندین گردان توپخانه را آماده کرده است. (۴) باینحال، بنا بر خبر رسیده از پایگاه سردشت، امروز، ملاقاتی بین افراد یکتی (حزب اتحادیه میهنی کردستان عراق) با اعضای گروه پرچم انقلاب در روستای دوله‌گرم برگزار شد. (۵) در این جلسه دو طرف بر سر موضوعات موردعلاقه - که درباره آنها توضیحی داده نشده است - به تفاهم رسیدند. ۱۵

ص: ۵۷۴

- ۲-۱۱. سند شماره ۳۴۰۱۰۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۴/۳/۱۳۶۵.
- ۳-۱۲. سند شماره ۱۴۳۳۷۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به ستاد مرکزی سپاه، ۱/۳/۱۳۶۵، ص ۳.
- ۴-۱۳. سند شماره ۱۸۵۵۱۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از نماینده کمبا ۱۱ (شوکت بازرانی)، ۱/۳/۱۳۶۵.
- ۵-۱۴. سند شماره ۱۵۱۰۶۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات قرارگاه رمضان به قرارگاه مرکزی، ۱۲/۳/۱۳۶۵.

۳. همزمان با عزیمت نیروهای داوطلب مردمی از شهرهای مختلف کشور به جبهه های جنگ، امروز دولت بخشنامه های را درمورد افراد داوطلب نهادها و سازمانهای دولتی صادر کرد.

امروز، معاونت نخستوزیر در هماهنگی و نظارت بر امور دفاعی با صدور بخشنامه های نحوه هماهنگی و ارتباط نیروهای داوطلب اعزامی وزارتخانه ها، سازمانها، ارگانهای دولتی و نهادهای انقلاب اسلامی با سپاه پاسداران را اعلام کرد. بنا بر گزارش روابطعمومی نخستوزیری، در این بخشنامه چگونگی اعلام وضعیت داوطلبان برای تعیین تکلیف و نحوه مراجعه آنان برای خدمت در جبهه های جنگ مشخص و بر هماهنگیهای لازم ستاد امور جنگ وزارتخانه ها، سازمانها، ارگانها و نهادهای انقلابی با واحد بسیج مستضعفین سپاه پاسداران برای آموزش نظامی کارکنان دولت تأکید شده است. (۱)(۲)

همچنین به دنبال استقبال نیروهای داوطلب مردمی برای حضور در جبهه ها، سرپرست ستاد جنگ استان لرستان در جهرم اعلام کرد که از ابتدای سال جاری تاکنون، بیش از ده هزار نفر از شهرهای مختلف این استان که یکمیلیون و سیصد هزار نفر جمعیت دارد، به جبهه ها عزیمت کرده اند. (۳)

روزنامه ابرار امروز، به نقل از سرپرست ستاد امداد و پشتیبانی جنگ اداره کل آموزش و پرورش استان گیلان نوشت که از آغاز جنگ تحمیلی تاکنون، بالغ بر ۱۵ هزار دانشآموز داوطلبانه به جبهه ها اعزام شده اند. ضمن آنکه دانشآموزان گیلانی در این مدت بیش از ۷۵ میلیون ریال کمک نقدی و غیرنقدی به جبهه ها اهدا کرده اند. گفتنی است که ۸۰ تن از دبیران این استان با حضور در مجمعهای آموزشی در مناطق تیپ قدس سنندج، لشکر امام علی (ع) باختران و اهواز به منظور تقویت بنیه علمی دانشآموزان رزمنده، مشغول تدریس شده اند. (۴)

معاون سیاسی نخستوزیر که در رأس هیئتی به فرانسه سفر کرده است، امروز، علاوه بر دیدار با وزیر امور خارجه فرانسه، در یک مصاحبه مطبوعاتی، ضمن تأکید بر خواسته های ایران از فرانسه از جمله اعلام بیطرفی فرانسه در جنگ ایران و عراق، هرگونه ارتباط ایران با گروگانگیران فرانسوی در لبنان را مردود دانست. در مقابل مقامات فرانسوی عراق را کشوری دوست برشمرده و تغییر رویکرد سیاسی ضدعراق را نفی کردند.

ص: ۵۷۵

۱- با تشکیل گردانهای قائم که بنیان آن را سپاه پاسداران نهاد صبح امروز، جلسه ستاد پشتیبانی جنگ استانداری یزد با حضور استاندار، فرمانده سپاه یزد، نماینده امام در جهاد و نماینده امام جمعه یزد برگزار و تصمیماتی بدین شرح اتخاذ شد: ۱. هر ۴۵ روز یکبار ۳۰۰ نفر از کارمندان به گردان قائم اعزام شوند. ۲. در حد مقدور وسایل تدارکاتی گردان قائم از طریق ادارات دولتی استان و ستاد پشتیبانی جهاد سازندگی استان تأمین شود. ۳. کارمندان اعزامی ازسوی واحد بسیج سپاه پاسداران فقط از طریق گردان قائم روانه جبهه شوند. ۴. در آینده نزدیک مدت مأموریت گردان از ۴۵ روز به دو ماه افزایش یابد. [سند شماره ۳۸۶۸۲۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: استانداری یزد، ۵/۳/۱۳۶۵]

۲- ۱۶. روزنامه رسالت، ۱/۳/۱۳۶۵، ص ۲.

۳- ۱۷. روزنامه کیهان، ۱/۳/۱۳۶۵، ص ۱۸.

علیرضا معیری معاون سیاسی نخست‌وزیر، عصر امروز، با ژان برنارد ریمون وزیر امور خارجه فرانسه، دیدار و پیام کتبی علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران را تقدیم وی کرد. در این ملاقات که مقامات ارشد سیاسی وزارت امور خارجه فرانسه نیز حضور داشتند روابط دوجانبه ایران و فرانسه و جنگ ایران و عراق مورد بررسی و گفت‌وگو قرار گرفت. گفتنی است دور اول مذاکرات معاون سیاسی نخست‌وزیر با وزیر امور خارجه فرانسه روز سهشنبه (۳۰/۲/۱۳۶۵) انجام شده بود. معیری همچنین با ژان کلود لوئه رئیس کمیسیون خارجی مجلس ملی فرانسه، دیدار کرد. در این دیدار روابط دوجانبه و اوضاع سیاسی منطقه و تهدیدات امریکا علیه کشورهای اسلامی به خصوص لیبی و سوریه بررسی شد.^(۱)

معاون سیاسی نخست‌وزیر امروز صبح، با شرکت در یک نشست مطبوعاتی به تشریح مباحث مطرح‌شده در مذاکرات خود با مقامات فرانسوی پرداخت. به نوشته روزنامه جمهوری اسلامی معیری «با اشاره به جنایات مکرر رژیم بعث عراق، از جمله استفاده از سلاح شیمیایی، حمله به مناطق مسکونی، [حمله به] کشتیهای تجاری در خلیج فارس و همچنین حمله اخیر عراق به یک فروند هواپیمای غیرنظامی و قطار مسافربری، خواستار بیطرفی فرانسه در جنگ تحمیلی شد و افزود: ما امیدواریم فرانسه از صدور سلاح جدید برای رژیم عراق خودداری کند.» معاون سیاسی نخست‌وزیر در مورد تروریستهایی که دستشان به خون مردم بیگناه ایران آغشته است و پس از فرار در خاک فرانسه پناه گرفته‌اند، اظهار داشت: «ما به قانون پناهندگی در فرانسه احترام می‌گذاریم، لیکن افراد ضدانقلابی را که ما از آنها یاد می‌کنیم به هیچوجه، ویژگی پناهندگی سیاسی را نداشته و حتی طبق قوانین فرانسه آنها نایستی اجازه فعالیت سیاسی داشته باشند.» معیری با اشاره به وجود قانون استرداد مجرمان بین فرانسه و ایران گفت: «افکار ملت ما نمیتواند بپذیرد افرادی که فرزندانشان و شخصیتهایی را که نمایندگان آنها بوده‌اند، به قتل رسانده‌اند در فرانسه پذیرفته شده و به آنها اجازه اقامت داده شود.»

وی درباره موضوع اختلاف مالی ایران و فرانسه بر سر اعطای وام یکمیلیارد دلاری ایران به کمیساریای انرژی اتمی فرانسه گفت: «در این خصوص مذاکرات کارشناسی بسیاری صورت گرفته، مقامات فرانسوی قول داده‌اند هرچه سریعتر این مسئله را حل کنند.»

معیری در پاسخ به سؤالات متعدد درباره گروگانهای فرانسوی در بیروت افزود: «ما کاملاً با گروگانگیری مخالف بوده و آن را در هر نقطه از جهان محکوم می‌کنیم. مسئله گروگانگیری فرانسویها در لبنان ارتباطی با جمهوری اسلامی نداشته، مشکل فرانسه در لبنان می باشد، لذا بایستی با دولت همان کشور نیز حلو فصل گردد. معذک ما به لحاظ اعتقاداتمان نهایت تلاش خود را در جهت آزادی کسانی که به گروگان گرفته شده‌اند، انجام خواهیم داد.» معاون سیاسی نخست‌وزیر در پاسخ به این سؤال که چه نکات ملموسی در روند عادیسازی روابط بین ایران و فرانسه وجود دارد، گفت: «با رویکارآمدن دولت آقای شیراک، ما شاهد نکات مثبتی [در سطح روابط] بودهایم. اما احساس می‌کنیم آقای شیراک توجه خاصی به موقعیت استراتژیک ایران در منطقه دارد و سخنانی وی در مجلس ملی فرانسه مؤید این مطلب می باشد و ضمناً با حرکاتی که مشاهده شده است ما فکر می‌کنیم مسائل فی‌مابین میتواند هرچه زودتر به راه‌حلهایی منتهی شود.»

۱- ۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۴، ۲/۳/۱۳۶۵، ص ۲۳، پاریس - خبرگزاری رویتر، ۱/۳/۱۳۶۵.

معیری درباره تهدیدهای امریکا علیه سوریه و ایران بعد از حمله به لیبی گفت: «شرایط ایران و لیبی کاملاً متفاوت است و ما بعید میدانیم که اقدامی از سوی امریکا علیه ایران صورت گیرد زیرا این موضوع برای امریکا بسیار گران تمام خواهد شد.» وی افزود: «ما احساس میکنیم که تهدیدهایی به طور هماهنگ از سوی امریکا و اسرائیل علیه کشور دوست سوریه وجود دارد و ما همواره در کنار برادران سوری خود خواهیم بود.» بنا بر گزارش روزنامه جمهوری اسلامی، معاون سیاسی نخستوزیر بر موضع ایران در «داشتن روابط همجواری با کشورهای منطقه و به طور کلی تمامی کشورهای دنیا بجز سه کشور امریکا، رژیم اشغالگر قدس و رژیم نژادپرست افریقای جنوبی» تأکید کرد.^(۱)

خبرگزاری فرانسه درباره این نشست مطبوعاتی چنین گزارش داد: «علیرضا معیری معاون نخستوزیر ایران، امروز در پاریس طی یک کنفرانس مطبوعاتی اعلام کرد ایران از فرانسه خواسته است تا مخالفانی را که دستهایشان به خون آلوده است مسترد نماید. ... وی خاطرنشان ساخت که پروندهها و مدارکی از طریق سفارت فرانسه در تهران و هیئت ایرانی در فرانسه در اختیار مقامات قضایی و سیاسی فرانسه قرار گرفته است. ... معاون نخستوزیر ایران تصریح کرد که وی از مقامات فرانسوی خواسته است تا قرارداد نظامی جدیدی با عراق امضا نکنند و یک بیطرفی مثبت را در جنگ ایران و عراق حفظ کنند. وی همچنین خاطرنشان ساخت که فرانسه قول داده است که هرچه سریعتر اختلاف مالی فرانسه و ایران را حل کند [وی درباره موضوع گروگانها] گفت: ایران هیچگونه روابطی با یک گروه گروگانگیر (هر گروهی که باشد) یا با یک تلفنکننده ویژه برای اعلام پیام ندارد، اما از نفوذ خود استفاده خواهد کرد. همانطور که برای آزادی گروگانهای روسی از نفوذ خود استفاده کرده است. ... [معیری] اظهار داشت سفرش به فرانسه در مجموع مثبت بوده است و گفتوگوها در یک جو دوستانه و تفاهمآمیز انجام شده است. وی با توجه به این مسئله که

فرانسه برای عادیشدن روابطش با ایران تمایل نشان داده است، اظهار داشت: تهران شاهد برخی نقاط مثبت بوده است و نخستوزیر جدید فرانسه توجه خاصی به اوضاع استراتژیک ایران دارد. ... وی در رابطه با برخوردهای اخیر میان سوریه و جنبش شیعه لبنان طرفدار ایران (حزبالله) گفت که مشکلات کوچکی وجود دارد، اما وی نوع این مشکلات را مشخص نکرد. وی گفت: این مشکلات هیچ ارتباطی با روابط ایران و سوریه که همچنان حسنه است، ندارد.»^(۲)

در همینحال، ژاک شیراک نخستوزیر فرانسه ضمن اعلام آمادگی برای عادیسازی روابط با ایران گفت: «این [دیدارها و مذاکرات] بدان معنی نیست که [فرانسه] سیاست خود را در قبال عراق که یک کشور متحد و دوست است مورد تجدیدنظر قرار دهد.» به گزارش خبرگزاری فرانسه، شیراک که در یک مهمانی ناهار در انجمن مطبوعات دیپلماتیک سخن میگفت تصریح کرد که به اطلاع معاون نخستوزیر ایران رسانده این مسئله که تغییری در روابط خود با بغداد را در نظر داشته باشد، مطرح نیست. وی در عینحال تصریح کرد: «به زودی تدابیری جهت ممانعت از انجام فعالیتهای مخالف رژیم مستقر در تهران توسط پناهندگان ایرانی در فرانسه اتخاذ خواهد شد.» شیراک افزود: «آنچه را که میتوان انجام داد مورد بررسی قرار خواهیم داد تا از برخی افراطکاریها جلوگیری به عمل آوریم و

۱- ۲۰. روزنامه جمهوری اسلامی، ۳/۳/۱۳۶۵، ص ۱۲.

۲- ۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۴، ۲/۳/۱۳۶۵، ص ۱۸، پاریس - خبرگزاری فرانسه، ۱/۳/۱۳۶۵.

به پناهندگان ایرانی، [موضع] بیطرفی را که باید در خاک فرانسه حفظ و رعایت کنند، تحمیل کنیم.» نخستوزیر فرانسه درباره مسائل مالی بین ایران و کشورش گفت: «پاریس آماده است که کارشناسانی از دو کشور گردهم آیند تا یک راه حل عادلانه و قابلقبول برای این اختلاف بیابند.»^(۱)

در همین حال، روزنامه الاتحاد در این باره نوشت: فرانسه آمادگی دارد که دو شرط ایران شامل ایجاد شرایط سخت برای فعالیتهای ضدایرانی و بازپرداخت بدهی به ایران را بپذیرد، اما حاضر نیست در روابط گسترده با عراق تجدیدنظر کند.^(۲)

رادیو اسرائیل نیز با اشاره به مباحث مطرح شده در نشست مطبوعاتی معیری به موضوع درخواست ایران برای استرداد عناصر تروریست به خصوص اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) پرداخت و گفت: «مقامات دولت پاریس میگویند در سال ۱۹۷۴، بین فرانسه و رژیم سلطنتی ایران قرارداد استرداد مجرمین امضا گردیده، [اما] فرانسه به اصل حمایت از پناهندگان سیاسی وفادار است و این درخواست حکومت اسلامی را نخواهد پذیرفت. با اینهمه گزارشهای قبلی حاکی از آن بود که آقای مسعود رجوی و همزمانش ممکن است مرکز فعالیتهای خود را از پاریس به اردن منتقل سازند.»^(۳)

۱. سفیر ایران در سازمان ملل متحد اتهام پلیس فدرال امریکا به او در مورد سرقت یک بارانی از مغازهای در نیویورک را توطئهای از پیش طراحی شده خواند.

امروز، پس از گذشت دو هفته از این موضوع که سعید رجایی خراسانی سفیر ایران در سازمان ملل متحد، برای خرید یک بارانی به فروشگاههای در منهتن نیویورک رفته بود، مطبوعات امریکا و سایر رسانه های اروپایی در اقدامی هماهنگ و همسو یک جنجال رسانهای علیه وی به اتهام سرقت به راه انداختند. به گزارش خبرگزاری فرانسه، رجایی خراسانی امروز، در مصاحبه ای مطبوعاتی ضمن رد کلیه اتهامات، پلیس امریکا (اف.بی.آی) را به تدارک عملیاتی روانی علیه خود متهم کرد و این سناریو را یک ماجرای از قبل طرح ریزی شده دانست. به گفته وی این موضوع روز ۱۷ اردیبهشت ماه روی داد، ولی روز چهارشنبه (دیروز) به مطبوعات امریکا کشیده شد و از آن به شدت به ره برداری کردند. رجایی خراسانی گفت: «وی در آن روز برای خرید بارانی به یکی از فروشگاههای مردمی محله منهتن رفته بود و پس از امتحان چند بارانی، برای مشاهده خود در یک آینه واقع در چند متری قسمت فروش بارانها میروید. در این هنگام توسط دو پلیس فروشگاه دستگیر می شود و بعداً یک نماینده اف.بی.آی نیز به آنها ملحق می شود.» به گفته رجایی خراسانی «نماینده اف.بی.آی ابتدا وی را به قصد سرقت بارانی (که قیمت آن ۹۹/۹۹ دلار بوده) متهم کرده و بعداً با پافشاری خواستار همکاری وی در زمینه شغلی شده است. در مقابل امتناع آقای خراسانی، وی به افشای آنچه که در فروشگاه روی داده تهدید شده است.»^(۴)

رادیو امریکا نیز به نقل از رجایی خراسانی گفت: «[این اتفاق] حداقل یک سوء تفاهمی بود و بدون شک مأمور اداره آگاهی امریکا سعی میکرد که از موضوع به رهبرداری کند. وی افزود قصد مأمور

ص: ۵۷۸

۲-۲۳. همان، ص ۲۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱/۳/۱۳۶۵.

۳-۲۴. همان، ص ۲۵، رادیو اسرائیل، ۱/۳/۱۳۶۵.

۴-۲۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۵، ۳/۳/۱۳۶۵، صص ۲۸ و ۲۹، نیویورک - خبرگزاری فرانسه، ۱/۳/۱۳۶۵.

پلیس این بود که مرا تحت فشار قرار دهد. ... او میخواست تماس خود را حفظ کند شاید برای اینکه بعداً جهت تحویل اطلاعات، از موضوع سوءاستفاده به عمل آورد.» رادیو امریکا در ادامه به نقل از سخنگوی اداره پلیس فدرال امریکا گفت: مأموران حفاظت ملاحظه کردند که سفیر ایران یک بارانی را به تن کرده و در شرف خارج شدن از مغازه بود. در عین حال، سخنگوی اداره آگاهی امریکا افزود که در مورد اظهار نظر سفیر ایران درباره رفتار مأمور رسمی آن اداره، اظهار نظر نمیکند.^(۱)

۲. معاون سیاسی وزارت امور خارجه در سفر به مجارستان با مقامات آن کشور دیدار و درباره روابط دوجانبه ایران و مجارستان، برخی مسائل جهانی و جنگ ایران و عراق گفتگو کرد.

وزارت امور خارجه در بولتن گزارش مستقیم به جزئیات سفر شیخالاسلام معاون سیاسی وزارت امور خارجه، به مجارستان و دیدار با مقامات این کشور^(۲) اشاره کرده و نوشته است: «در دور اول مذاکرات با ناچ در خصوص روابط دوجانبه و زمینه سازی سفر آقای نخستوزیر (میرحسین موسوی) که قرار است بنا به دعوت لازار [نخستوزیر مجارستان] صورت گیرد گفتگو شد. طرف ایرانی همچنین درباره امکان کار روی پروتکلهایی در خصوص برنامه مبادلات فرهنگی (علمی، فنی، دانشگاهی، هنری) و در خصوص همکاری رسانه های عمومی دو کشور (رادیو، تلویزیون و خبرگزاریها) و تفاهمهایی برای گسترش مناسبات اقتصادی و دفاعی گفتگو کردند.

در دور دوم مذاکرات به مسائل جهانی از جمله حمله امریکا به لیبی، مسائل مرتبط با حضور شوروی در افغانستان، سیاستهای گورباچف^(۳) و جنگ ایران و عراق پرداخته شد.»

ص: ۵۷۹

۱- ۲۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ص ۱۹، رادیو امریکا، ۱۳۶۵/۳/۱.

۲- دیدار از مجارستان بنا به دعوت گابور ناچ معاون سیاسی وزارت امور خارجه مجارستان و در پاسخ به دیدار ۶ ماه پیش وی صورت گرفت در این دیدار شیخالاسلام دو دور مذاکره با همتای خود و همچنین مذاکراتی با پیتر وارکونی وزیر امور خارجه و هنتی وزیر دارایی (رئیس مجاری کمیسیون مشترک اقتصادی) و وزیر تجارت خارجی مجارستان انجام داد و در ملاقات با جرج لازار نخستوزیر مجارستان پیام کتبی میرحسین موسوی نخستوزیر جمهوری اسلامی ایران را به وی تحویل داد. در این پیام بر شکست محتوم صدام در جنگ با ایران تأکید شده است. جرج لازار سفر آینده نخستوزیر جمهوری اسلامی ایران به مجارستان را بسیار با اهمیت تلقی کرد و گفت: ما آمادهایم مقدمات لازم برای هرچه بیشتر موفق بودن این سفر را فراهم سازیم و لازم است هیئتهای کارشناسی با تماس با یکدیگر و با تشکیل کمیسیون مشترک اقتصادی مقدمات این سفر را فراهم سازند.

۳- در این مذاکرات گابور ناچ دیدگاههای جدید و قابلتأمل را درباره سیاستهای گورباچف رهبر شوروی، که به تازگی (آبانماه ۱۳۶۴)، قدرت را در اتحاد جماهیر شوروی به دست گرفته است، بیان کرد. به گزارش مندرج در بولتن وزارت امور خارجه، ناچ بر حسن روابط بوداپست و مسکو صحه گذاشته و تأکید کرد: روابط ما با گورباچف خوب است، زیرا تفکرات گورباچف بیشتر به ما نزدیک است. البته در داخل ارتش شوروی مخالفتهایی علیه گورباچف وجود دارد، با روشهایی که وی

اعمال میکنند ممکن است نتواند با امریکا به یک توافق یا صلح نسبی دست یابد و مخالفان نظامیاش رشد و تقویت خواهند یافت. نظامیان معتقدند روشهای گورباچف، شوروی را در مقابل امریکا ضعیف میکند و نتیجه دیگری ندارد. وی اضافه کرد درحالحاضر توان اقتصادی و تکنولوژی شوروی قادر به رقابت تسلیحاتی با امریکا نیست. ناچ همچنین خاطرنشان کرد که کارهایی که گورباچف میکند در سوسیالیسم معمول وجود ندارد و لذا اگر موفق نشود مشکل برایش پیش خواهد آمد و زمینه مخالفت علیه او فراهم خواهد شد. [سند شماره ۲۱۲۴۴۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن گزارش مستقیم، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی، شماره ۳۸/۴، ۱/۳/۱۳۶۵، صص ۸ و ۹]

برپایه این گزارش در گفتوگوهای خصوصی شیخالاسلام و گابور ناچ درخصوص آینده عراق تأکید شد که حکومت آینده عراق باید با دیدگاههای ایران و سوریه و لیبی مطابقت داشته باشد. در ادامه این مذاکرات پس از اشاره به پیشنهاد عربستان درمورد جانشینی طه یاسین رمضان، گابور ناچ گفت ما میدانیم که بین طه یاسین رمضان و صدام مشکلاتی وجود دارد.

به نوشته بولتن وزارت امور خارجه، در ادامه گابور ناچ گفت: «آیا جانشین صدام میتواند عضو حزب بعث باشد؟ که به وی گفته شد خیر فقط در صورتیکه آن فرد جزو این باند جنایتکار نبوده و از افراد غیرمعروف و غیر کسانی که دستشان در این جنایات دخیل است بوده باشد، قابل فکر کردن است. گابور ناچ سپس از وضعیت ارتش عراق با توجه به روحیه اسرای جدید عراقی پرسوجو نمود.»^(۱)

۱. عراق در توجیه حمله هوایی و بمباران ایستگاه راه آهن هفتمپه که موجب شهادت و مجروح شدن جمعی از غیرنظامیان شد، آن را هدفی نظامی و اقدامی مشروع برشمرد.^(۲)

درحالیکه ایران بمباران قطار مسافربری در ایستگاه هفتمپه را حمله به هدفی کاملاً غیرنظامی دانسته و به سازمان ملل متحد شکایت کرده بود، عصمت کتانی نماینده عراق در سازمان ملل متحد، امروز، در یادداشتی برای دبیرکل این سازمان خاطرنشان کرد که ایستگاه هفتمپه، نقطه شروع یک راه آهن به طرف جبهه بوده و از این ایستگاه برای حمل نیرو، اسلحه، تجهیزات و مواد غذایی به مناطق نبرد استفاده می شده است. به گزارش خبرگزاری فرانسه از نیویورک، وی همچنین تأکید کرد کشورش اطلاعات فراوان و مطمئنی به دست آورده بود که در روز حمله تعداد زیادی از نیروهای نظامی ایران و همچنین سلاح، مهمات و مواد غذایی از این ایستگاه عازم محل استقرار شش تیپ ایرانی بوده تا به وسیله آن ایران به یک حمله وسیع علیه سپاه چهارم عراق دست بزند.

خبرگزاری فرانسه افزود: عصمت کتانی در ادامه خاطرنشان کرده که در این وضعیت، نیروی هوایی عراق از حق مشروع دفاع از خود استفاده کرده است.^(۳)

۲. شوروی درصدد دستزدن به یک اقدام دیپلماتیک تازه برای پایان دادن به جنگ عراق و ایران است. معاون نخستوزیر رومانی نیز خواستار پایان جنگ ایران و عراق شد.

خبرگزاری قطر امروز، به نقل از هفتهنامه عربیزبان المستقبل گفت: «رهبران شوروی در جریان دیدار شاذلی قلیبی دبیرکل اتحادیه عرب از مسکو در هفته پیش، به وی قول داده‌اند که تماسهای تازه‌ای

ص: ۵۸۰

۱- ۲۷. سند شماره ۲۱۲۴۴۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش مستقیم، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۳/۱، صص ۹ - ۶.

۲- گفتنی است حمله هوایی عراق به ایستگاه راه آهن هفتمپه (در ۸۷ کیلومتری شمال اهواز) که مورخ ۱۳۶۵/۲/۲۴، صورت

گرفت بیش از ۷۰ شهید و ۲۸۰ مجروح برجا گذاشت و براثر آن خسارات شدیدی به قطار و ایستگاه راه آهن وارد شد .
[خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۵۷، ۲۶/۲/۱۳۶۵، ص ۱۷]
۳-۲۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۴، ۲/۳/۱۳۶۵، ص ۸ نیویورک - خبرگزاری فرانسه،
۱/۳/۱۳۶۵.

به منظور یافتن راه حلی برای پایان جنگ ایران و عراق برقرار کنند.» این مجله خاطرنشان کرده است قلبی از رهبران شوروی خواسته تا این مسئله را به شورای امنیت (به عنوان یک جایگاه دیپلماتیک) بکشانند تا از طریق آن، کشورهای بزرگتر برای حلوفصل مناقشه نظامی میان دو کشور همسایه اقدام کنند.^(۱)

در همینحال، معاون نخستوزیر رومانی که به منظور انجام مذاکرات با مقامات دولت بعث عراق به این کشور سفر کرده است در مصاحبه با روزنامه الجمهوریه (چاپ بغداد) گفت: «عملیات نظامی باید میان نیروهای ایران و عراق هرچه سریعتر متوقف و روابط دو کشور براساس همسایگی و تفاهم برقرار شود.» به گفته رادیو امان معاون نخستوزیر رومانی یادآور شده است که کشورش، بر سر اصل حل اختلاف از طریق دیپلماسی در منطقه غرب آسیا تأکید دارد و به همین دلیل باید سال برقراری صلح بین المللی که سازمان ملل متحد آن را جشن میگیرد به ترین فرصتی باشد تا تلاشهای صلحجویانه برای برقراری صلح میان دو کشور عراق و ایران تحقق پیدا کند.^(۲)

۳. با گذشت حدود ۶ سال از جنگ ایران و عراق و وابستگی اقتصاد دو کشور به نفت، نقش این منبع انرژی و اقتصادی در روند تحولات جنگ افزایش یافته است. در اینبار روزنامه واشنگتن تایمز از تأثیرات جنگ نفتکش ها و تهدید دو کشور علیه هدف قراردادن منابع نفتی یکدیگر و خبرگزاری رویتر از فسخ قرارداد نفتی بنگلادش با ایران خبر داد.

در پی افزایش عملیاتهای زمینی از سوی ارتش عراق در دو ماه اخیر، جنگ کشتیها نیز میان عراق و ایران شدت یافته است. به گزارش روزنامه امریکایی واشنگتن تایمز در چهار ماهه اول سال جاری، بیش از ۴۰ کشتی مورد حمله موشکی قرار گرفته و این در حالی است که در تمامی سال ۱۹۸۵، فقط ۴۶ کشتی هدف حمله واقع شده بود.

این روزنامه به نقل از سردبیر نشریه اخبار خاورمیانه در نیویورک ضمن پیش بینی افزایش حملات افزوده است: حملات شدت خواهد یافت و به تدریج جنگ از جبهه ها به مناطق نفتی کشیده خواهد شد. به خصوص که فرمانده نیروی هوایی عراق از ۲۲ ماه آوریل (۲/۲/۱۳۶۵)، به کمپانیهای نفتی خارجی هشدار داده بود که کشتیهای خود را از منطقه جنگی خلیج فارس به دور نگاه دارند، زیرا بر مبنای سیاست جدید جنگی، عراق به اهداف صنعتی، اقتصادی و تکنیکی ایران حمله خواهد کرد.

واشنگتن تایمز در ادامه نوشت: بیشتر حملات را عراق علیه کشتیهای نفتکش که با ایران تجارت داشته و میخواستند که از جزیره خارک بارگیری کنند، انجام داده است. لکن ایران نیز به کشتیهایی که به بنادر عربستان و همچنین بنادر دیگر کشورهای عربی خلیج فارس رفتوآمد داشتند حمله کرده است. به گفته وزارت جنگ امریکا ظرف ۱۲ ماه گذشته، ایران ۲۴ کشتی تجاری را توقیف و در اینمیان به استثنای یکی مابقی را آزاد کرده و همچنین از بیش از ۶۶ کشتی بازرسی به عمل آورده است.

ص: ۵۸۱

۱- ۲۹. روزنامه رسالت، ۵/۳/۱۳۶۵، ص ۸.

۲- ۳۰. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ص ۷، رادیو امان، ۱/۳/۱۳۶۵.

به نوشته واشنگتن تایمز حملات موشکی ایرانیا علیه کشتیهای نفتکش عربستان در ماه می (اردیبهشت و خردادماه جاری) منجر به کاهش شدید میزان صادرات نفت این کشور شده است. در این ماه صادرات عربستان از بزرگترین ترمینال نفتی جهان در رأسالتنوره کاهش داشته و از ۷۵/۲ میلیون بشکه در روز به طور متوسط به روزانه ۲۵/۱ میلیون بشکه رسیده است. به عقیده این روزنامه آغاز مجدد حملات ایران موجب نگرانیهایی شده است؛ چراکه ظاهراً کشتیهای عربستان هدف اصلی این حملات میباشند و ایران به طور مؤثری محور حملات خود را وسیعتر کرده و کشتیهای کویتی و قطری را نیز موردحمله قرار داده است.

به گفته سردبیر نشریه خاورمیانه با توجه به اینکه عراق نفت چندانی نمیفروشد، ولی برای خریدهای تسلیحاتی خود پول نقد میدهد، جای تعجب است که این پولها را از کجا می آورد. براساس برخی اظهارنظرها عربستان پول خریدهای تسلیحاتی عراق را تأمین میکند و این امر احتمالاً باعث تحریک و حملات ایرانیا شده است. زیرا عراقی ها برای جبران کاهش صدور نفت خود از طریق بنادر این کشور میزان نفت صادراتی خود از طریق خط لوله عبوری از خاک عربستان سعودی را افزایش دادهاند و روزانه بیش از ۳۵۰۰۰۰ بشکه نفت از این خط لوله صادر میکنند.

به نوشته واشنگتن تایمز برخی از ناظران آگاه اظهارنظر کردند که عربستان به عمد سطح تولیدات خود را بالا برده و به ای نفت را پایین نگه داشته تا ایران را از لحاظ اقتصادی ضعیف کند. ایران تهدید کرده است به حملات هوایی علیه عربستان و کویت دست خواهد زد تا آنها را وادار سازد استفاده عراق از بنادر این کشورها برای واردات کالا را متوقف کنند. در صورتیکه حوادث در چنین مسیری قرار گیرد، این امر نقطه عطف خطرناکی در تشدید جنگ پنجونیم ساله خواهد بود. (۱)

از سویی به گزارش خبرگزاری رویتر، بنگلادش قرارداد خرید ۲۰۰ هزار تن نفت از ایران را فسخ کرد. این خبرگزاری به نقل از مقامات شرکت ملی نفت این کشور گفت: «بنگلادش دیگر از ایران نفت خریداری نخواهد کرد، زیرا مقامات نفتی مسئول در تهران علیرغم کاهش به ای نفت در بازار جهانی قیمت نفت خود را از ۲۱ دلار در هر بشکه کاهش نمیدهند. مقامات بنگلادش افزودند نمایندگان ما برای عقد قراردادهای جدید نفتی با عربستان سعودی عازم این کشور شدهاند.» این گزارش یادآور شد که بنگلادش سالانه یکمیلیون تن نفت از پادشاهی سعودی و امارات متحده عربی و ایران وارد میکرد است. (۲)

۱. به نوشته یک تحلیلگر استرالیایی، گرچه موفقیتهای پیشمرگان کرد عراقی، تقابل با رژیم بعثی و جنگ ایران و عراق میتواند در اتحاد کردها تأثیرگذار باشد، اما این اتحاد ناپایدار و ازمگسیخته است.

برایان بازول در م-قالهای که امروز در نشریه استرلین به چاپ رسید، نوشته است: با شدت و ضعف گرفتن جنگ در کوهستانهای عراق، عامل تازه‌ای به وجود آمده که امکان دارد به این تب پنجساله جنگ بین ایران و عراق پایان بخشد.

ص: ۵۸۲

۱- ۳۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۷، ۵/۳/۱۳۶۵، صص ۸ و ۹، واشنگتن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱/۳/۱۳۶۵.

۲- ۳۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۴، ۲/۳/۱۳۶۵، ص ۳۲، داکا - خبرگزاری رویتر،

وی با اشاره به حمله نیروهای پیشمرگ حزب دمکرات کردستان عراق به قوای نظامی این کشور در کردستان و کسب موفقیت در تصرف شهر منگیش نوشته است: «ظاهراً کردهای عراق همانکون یک تیپ کامل عراقی با بیش از هشتصد پرسنل را به اسارت درآورده و آنقدر اسلحه و مهمات به غنیمت گرفته‌اند که بتوانند این منطقه را به مدت یک سال یا بیشتر تحت‌کنترل داشته باشند.» به عقیده بازول، «عامل قدرت رو به تزاید کردها احتمالاً بیش از نبرد در جبهه جنوب، میتواند بر نتیجه جنگ تأثیر داشته باشد.»

منابع اطلاعاتی در هفته جاری اظهار کردند که کردهای عراق با نبردهای منظم و گاه با عملیات ضربه و گریز دستکم یک چهارم نیروهای مسلح عراق را در آن قسمت از خاک این کشور که به نظرشان کشور مستقل کردستان است به خود مشغول کرده‌اند. آنها درحالی‌حاضر میتوانند با در دست داشتن سلاحهای پیشرفته‌ای که یا به غنیمت گرفته‌اند یا ایران و سوریه در اختیارشان گذاشته‌اند، بزرگراه بین‌المللی و خط لوله نفت بین عراق و ترکیه را به تصرف درآورده و کنترل آن را در دست بگیرند. بزرگراه و خط لوله مذکور در اقتصاد عراق حائز اهمیتی حیاتی است چراکه راههای جنوبی عراق در محاصره ایرانیها قرار دارد.

بدین ترتیب پرزیدنت صدام حسین، نمیتواند آنها را نادیده انگارد و روی جنگ با ایران متمرکز شود، زیرا بدون شک او با این عمل تمامی اراضی شمالی قلمرو خویش را در اسرع وقت از دست خواهد داد.

بازول در ادامه با اشاره به همکاری حزب دمکرات کردستان عراق با ایران، تصریح کرده که این اتحاد ناپایدار است. وی دراینباره افزوده است: «باینوجود احتمال نیروود کردهای عراق به صورت متحدان آیت الله خمینی درآیند، آنها سنیهایی هستند که تمایل چندانی به بنیادگرایی شیعی وی ندارند و درواقع بر سر تحت‌کنترل درآوردن یکصد و دهزار کیلومتر مربع از خاک شمال ایران که به عقیده آنها جزئی از کردستان محسوب می شود از سالها پیش با دولتهای تهران مبارزه کرده‌اند.»

بازول سپس با اشاره به تعداد دهمیلیونی کردها که در کشورهای ایران، عراق، ترکیه، سوریه و ارمنستان شوروی پراکنده‌اند، یادآور شده است: اما آنها نیز همانند غالب گروههای ناسیونالیست خاورمیانه (غرب آسیا)، به شدت دچار تفرقه‌اند. حزب دمکرات کرد فقط روی حزب کمونیست کرد ایران(۱) به عنوان یار و متحد خود حساب میکند و این درحالی است که در آنسوی مرز، حزب در تبعید دمکرات کردستان ایران در اتحاد ناپایداری با اتحادیه میهنپرستان کردستان با آیت الله مبارزه میکنند. اتحادیه میهنپرستان کردستان از سال ۱۹۸۳، در منطقه آزادشدهای در شمال غربی سلیمانیه عراق و در نزدیکی مرز ایران فعالیت داشته و از آنجا به یاری بغداد، خاک ایران را مورد حمله قرار داده است و این درحالی است که حزب دمکرات کرد نیز با پشتیبانی تهران، به حملاتی در خاک عراق مبادرت ورزیده است.

ص: ۵۸۳

در عین حال در مرز شمالی عراق هم که کردهای ترکیه در آن سکونت دارند، برخوردهای فراوانی وجود دارد که در گذشته ارتش ترکیه را در زدو خورد های مرزی درگیر کرده بود.

گفته می شود صدام حسین قرارداد محرمانه ای با ترکها منعقد کرده و به ارتش آنان اجازه داده است تا عمق ۴۰ کیلومتری در خاک عراق با کردها مبارزه کنند.

پرزیدنت صدام حسین هنوز حاضر نیست به تقاضای کردها مبنی بر کسب استقلال پاسخ مثبت دهد، اما ممکن است زمانی وی دریابد که با اعطای استقلال یا دستکم خودمختاری به کردها میتواند آنها را بر آن دارد که با سلاحهای خود به جای وی، تهران را هدف قرار دهند.

بازول در خاتمه چنین نتیجه گیری کرده است: «تمامی این منطقه بسان دیگ جوشانی است که گروههای مختلف کرد به همان اندازه که با دشمنان خود در تهران و بغداد مبارزه میکنند با همدیگر به جنگ و جدال میپردازند و این نشانه از همگسیختگی اتحاد کردها به شمار می آید.» (۱)

۱. رئیس جمهور لیبی با تجلیل از روحیه ملی مقاومت مردم ایران و حضور میلیونی در راهپیمایی روز قدس سال گذشته، خواستار تشکیل ارتش یکمیلیونی با مشارکت مردم لیبی شد.

معمر قذافی رئیس جمهور لیبی

به گزارش نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در طرابلس، قذافی رئیس جمهور لیبی، عصر امروز، در سخنانی در شهر بنغازی به تفصیل از حضور میلیونی ملت مقاوم ایران در راهپیمایی روز قدس سال گذشته و وجود روح انقلابی حاکم بر جمهوری اسلامی تجلیل کرد و نتیجه گرفت که مقاومت و حضور مردم در صحنه، قدرتی بیش از بمب، موشکها و حمله هواپیماهای مهاجم عراق دارد. او گفت: «ملت ایران علیرغم تهدیداتی که عراق درخصوص بمباران به وسیله هواپیماهایش در روز قدس کرده بود و به اجرا نیز در آمد، اما با حضور یکپارچه چند میلیونی و با مشارکت زن و مرد و کودکان در تهران مقاومت نمودند و زیر بمب و موشکها شعارهای خود را مبنی بر ضرورت آزادی قدس با صدای بلند سر دادند و نشان دادند که بمب و موشک اثری در روحیه انقلابی آنها نمیگذارد.» معمر قذافی که این مطالب را بیشتر به منظور تهییج ملت خود و رفع نگرانی

آنها از هجوم هواپیماهای دشمن بیان میکرد، در ادامه افزود که مایل است ارتشی یکمیلیونی از ملت لیبی به منظور مقابله با دشمن و دفاع از شهرها تشکیل شود. وی چندینبار پیشنهاد کرد یکمیلیون نفر لیبیائی هریک با پرداخت هزینه یک مسلسل کلاشینکف در خرید و ساخت یکمیلیون قبضه کلاشینکف مشارکت کنند. قذافی درمورد

ص: ۵۸۴

۱- ۳۳. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۱۴۱، ۱۴/۴/۱۳۶۵، صص ۱۵- ۱۳، نشریه استرلین، ۲۲ مه ۱۹۸۶ (۱/۳/۱۳۶۵).

تأمین هزینه آن خاطرنشان کرد که هزینه یک کلاشینکف حدود ۲۰۰ تا ۲۵۰ دینار لیبیائی می باشد که بایستی هر فرد بپردازد و چنانچه کسی به صورت نقدی قادر به پرداخت این مبلغ نبود، میتواند با تقسیط این هزینه را به دولت بپردازد، ولی به هر تقدیر لازم است یکمیلیون نفر از مردم در این اقدام مشارکت کنند.^(۱)

۱. یک حقوقدان پاکستانی با انتقاد از رهبران کشورها و سازمانهای بین المللی به دلیل بی توجهی به علل وقوع جنگ ایران و عراق، مجازات نکردن صدام را بیعدالتی توصیف کرد.

سیدذاکر حسین شاه حقوقدان برجسته پاکستانی و سردبیر بخش بین الملل اسلامی روزنامه جنگ پاکستان با ابراز تعجب از تبلیغات گسترده رسانه ها مبنی بر جنگطلبی جمهوری اسلامی ایران گفت: «مقالات زیادی در مطبوعات نوشته می شود و بیانیههای متعدد در مورد پایان جنگ ایران و عراق توسط رهبران و مقامات کشورهای اسلامی، کشورهای غیرمتعهد، سازمانهای بین المللی و سایر کشورها صادر شده است، ولی هیچکس اهمیت نمیدهد که در مورد علل جنگ فکر کند! ... معتقدم اگر هر سازمانی یا هر رهبری خواهان پایان جنگ است باید در مورد شرایط ایران [برای خاتمه جنگ] فکر کند، حالا چه این شرایط طبق موازین قضایی یا قوانین بین المللی باشند یا نباشند.»

ذاکر حسین شاه دلیل دیدگاه خود مبنی بر اینکه جنگ ایران و عراق بدون عینیتبخشیدن به شرایط ایران نباید تمام شود، افزود: «من از نزدیک مشاهده کردهام که چگونه افراد و مناطق غیرنظامی توسط هواپیماهای عراقی بمباران شده و بچههای زیادی کشته شدهاند، چگونه شهر هویزه به کلی از بین رفته و حتی گنبد امامزاده عباس خراب [شده] و فقط یک قبر آنجاست. تمام شهر خرمشهر نابود شده و فقط یک مسجد باقی مانده و آیههای قرآن کریم نوشته شده بر در و دیوار مسجد را محو کرده بودند. من دیدم آیههای قرآن مجید که بر روی سنگ نوشته شده، به روی زمین افتاده بود. این چه گناه بزرگی است که [توسط ارتش عراق] در هویزه انجام شد. بیمارستانها و دبستانها ویران شده و هزاران نفر از مردم بیخانمان شدند. بنابراین اگر صدام بدون آنکه مجازات اعمال خودش را ببیند، باقی بماند این یک بیعدالتی است در حق شهیدان و در آینده، هر فرد دیوانهای مثل صدام میتواند همین تاریخ را تکرار کند، لذا برای جلوگیری از این اعمال وحشیانه، صدام حسین باید مجازات بشود و جنگ تا نابودی او و آزادی مسلمانان عراق ادامه یابد.»^(۲)

ص: ۵۸۵

۱- ۳۴. سند شماره ۲۱۲۴۴۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش مستقیم، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی، ۳/۳/۱۳۶۵.

۲- ۳۵. روزنامه رسالت، ۱/۳/۱۳۶۵، ص ۳.

۱. به دنبال استمرار درگیری در منطقه حاج عمران، نیروهای تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل(ع) سپاه پاسداران در عملیات بامداد امروز، اهداف موردنظر را تصرف کردند، اما در نتیجه پاتک پرفشار قوای عراقی ناچار به بازگشت به مواضع قبلی شدند. در جریان این درگیری به هر دو طرف تلفات و خساراتی وارد آمد.

استقرار نیروهای عراقی روی تپه شهدا در روز گذشته، اجرای عملیات را برای تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل(ع) مشکل کرده بود، بنابراین بار دیگر پس از شناسایی وضعیت زمین و آرایش دشمن، مانور عملیاتی این تیپ با هدف آزادسازی تپه شهدا و ارتفاع شهید صدر -۲۴۳۵- طراحی شد. تیپ مذکور قصد داشت فقط با یک گردان رزمی و یک گروهان در احتیاط این تکه را اجرا کند، اما به دنبال مخالفت فرماندهی قرارگاه نجف با این تصمیم مقرر شد ابتدا ارتفاع شهید صدر آزاد شود و بعد از بازپسگیری آن، قوای خودی با وارد آوردن فشار از این ارتفاع بر دشمن، به سمت تپه شهدا حمله و آن را نیز تصرف کنند تا بدین طریق موقعیت نیروهای خودی در این محور تثبیت شود. بنا بر این طرح، تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل(ع) در ساعت ۲ بامداد روز جاری، عملیات خود را شروع و پس از یک ساعت و نیم درگیری، اعلام کرد که مواضع دشمن سقوط کرده و ارتفاع شهید صدر -۲۴۳۵- به تصرف نیروهای خودی درآمده است، همچنین بنا به اعلام این تیپ بیش از ۸۰۰ نفر از قوای بعثی کشته یا زخمی شده و ۳۴ نفر از آنان به اسارت درآمده‌اند که ۸ نفرشان درجهدار و افسر می‌باشند.

در ساعت ۵:۲۷ صبح، نیروهای عراقی با پشتیبانی آتش شدید توپخانه برای بازپسگیری ارتفاع شهید صدر اقدام به پاتک کردند که پس از حدود یک ساعت و سی دقیقه، اعلام شد که پاتک دشمن دفع شده است. همچنین از واحد شنود خبر رسید که فرمانده تیپ ۹۸ عراق همراه ۲ دیدبان و چند افسر در محاصره نیروهای خودی قرار گرفته‌اند و عراقی‌ها پدیری با آنها در تماس بیسیمی هستند تا بتوانند به کمک بالگرد آنها را از محاصره خارج و به عقب منتقل کنند. از سوی دیگر، برخی

گزارشها حاکی از آن بود که دشمن با استفاده از بالگرد مبادرت به هلیبرن نیروهای تازه نفس در شیارهای منطقه کرده است. متعاقب این وضعیت به تیپ ۵۷ ابلاغ شد به پاکسازی منطقه بپردازد و افراد دشمن را به اسارت درآورد، اما اقدام مؤثری در این زمینه انجام نشد.

پس از دفع پاتک، نیروهای عراقی مجدداً آتش شدید توپخانه خود را روی این ارتفاع متمرکز کرده و تلفات سنگینی به رزمندگان تحمیل کردند، با وجود این نیروهای خودی همچنان به حفظ ارتفاع شهید صدر ادامه دادند.

در ساعت ۱۳:۱۰، فرماندهی تیپ ۵۷ بار دیگر اعلام کرد که آتش دشمن شدید است و نیروهای خودی در وضعیت نامناسبی هستند.

ساعت ۱۳:۵۷، واحد شنود به نقل از دیدبان عراقی اعلام کرد، نیروهایشان به قله مشرف شده اند و دیگر چیزی به تصرف قله نمانده است.

در ساعت ۱۳:۵۹، بازهم تیپ ۵۷ اعلام کرد که در وضعیت وخیمی به سر میرد.

سرانجام ساعت ۱۴:۳۰، بر اثر آتش شدید توپخانه دشمن، نیروهای خودی از ارتفاع شهید صدر به پایین آمده و قوای عراقی بلافاصله بر روی این ارتفاع مستقر شدند. (۱) در پی ناکامی عملیات امروز تیپ ۵۷، نیرویی برای اجرای عملیات در منطقه وجود نداشت. فرماندهی قرارگاه، منتظر گذشت زمان و رسیدن نیرو بود که بتواند عملیات مجددی را با استعداد ۳ تیپ (یک تیپ برای محور سمت راست ارتفاع شهید صدر، و یک تیپ برای محور مرکزی (ارتفاع ۲۵۱۹) و یک تیپ در احتیاط منطقه) اجرا کند، ولی این امر مستلزم بازسازی تیپ شهدا با نیروهای اعزامی از مشهد و آزاد شدن کامل تیپهای قدس و امام حسن (ع) از مریوان بود. (۲) گفتنی است در جریان عملیات، بالگردهای عراقی در چندین نوبت بر فراز منطقه ظاهر شدند. ۲

پس از پایان عملیات، محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، امروز با حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی در تهران دیدار کرد و نتیجه عملیات و بازگشت نیروها به مواضع قبلی را به وی گزارش داد. رضایی در این دیدار همچنین درباره جنگ و لزوم تجهیز بیشتر نیروهای مردمی و استفاده بیشتر از امکانات کشور برای جنگ، بحث و تبادل نظر کرد. ۳

سعید سرمدی راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه نجف سپاه، گسترش کنونی دشمن را چنین تشریح کرده است: تیپ ۶۰۴ در منطقه وارس است و ارتش عراق باقیمانده تیپهای خود را که ضربه های زیادی هم متحمل شده اند به ارتفاع ۲۵۱۹ منتقل کرده، ضمن آنکه این ارتفاع را به تیپ ۴۳۱ واگذار کرده است و گردانهای از تیپ ۴۳۳ و ۹۱ را تحت امر این تیپ

ص: ۵۸۸

۱- به گزارش راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ حجم آتش دشمن به قدری سنگین بود که واحد شنود ساعت ۱۴:۱۴، اعلام کرد: یک آتشبار گلوله هایش تمام شده و قادر به اجرای آتش بر روی مواضع ایرانیان نیست. به فاصله ۵ دقیقه بعد، دو

آتشبار دیگر اعلام کردند گلوله‌هایشان تمام شده است. [سند ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تهاجم عراق در منطقه عملیاتی حاج عمران، گزارش راوی قرارگاه نجف، سعید سرمدی، خرداد ۱۳۶۵، ص ۱۴]

۱-۲. سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تهاجم عراق به منطقه حاج عمران، گزارش راوی قرارگاه نجف، سعید سرمدی، اردیبهشت و خرداد ۱۳۶۵، صص ۱۳ و ۱۴؛ و - سند شماره ۱۱۹۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نجف، سعید سرمدی، ۲/۳/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۳۶۱۷۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه عملیاتی شمال غرب (رکن ۲ - پیرانشهر) به فرماندهی نزاجا، شماره ۶۴، ۲/۳/۱۳۶۵.

قرار داده است. گردان کماندویی حمزه نیز در احتیاط ارتفاع ۲۵۱۹ قرار گرفته است، یعنی منطقه را به صورت یک دایره پوشش داده است. گردان کماندویی القهقار را نیز در منطقه گسترش داده و یک گردان را هم از تیپ ۹۸ به ارتفاع شهید صدر منتقل کرده است.

نیروهایی به تازگی به منطقه آمده‌اند که شامل تیپ ۳۳۱، یک گردان تانک و یک آتشبار توپخانه است که در دینا مستقر شده‌اند. ۴

۱. در نتیجه اطلاعات دقیق رزمندگان از تمرکز فعالیت واحد زرهی، توپخانه و پیاده نیروهای عراقی مستقر در فاو و اجرای مؤثر آتش توپخانه بر روی مواضع آنان، تلفات و خساراتی به قوای دشمن وارد آمد و یک فروند شناور عراقی در خور عبدالله نابود شد.

نظر به اهمیت خاص جبهه فاو، عراق پس از شکست در عملیات والفجر ۸، تلاشها و تدابیر فراوانی را برای کسب آمادگیهای بیشتر با هدف بازپسگیری این منطقه انجام داده است؛ از جمله نیروهای عراقی اقدام به احداث راههای مواصلاتی و تدارکاتی و نیز انتقال و جابه جایی نیرو و تجهیزات کرده‌اند و خاکریز جدیدی از جاده البحار به سمت نخلستان احداث کرده و ضمن ساخت سنگرهای اجتماعی، انفرادی و نگهبانی، نیروی پیاده قابل ملاحظه ای در آن استقرار داده‌اند. همچنین با احداث خاکریزهای مقطعی بلند (با ارتفاع ۳ متر) نه تنها مانع دید و تیر رزمندگان بر جاده مواصلاتی شده، بلکه امکان نقلوانتقال امنتر را برای خود ایجاد کرده‌اند. به گزارش واحد اطلاعاتی مستقر در منطقه، در چهار روز اخیر، تانکهای دشمن با اجرای آتشبار محور سمت چپ جاده البحار را که لشکر ۴۱ (ثارالله ع) در آن استقرار دارد، هدف قرار داده‌اند. از سوی دیگر، در پی گلولهباران دقیق واحد توپخانه خودی علیه مواضع نیروهای پیاده، مهندسی، زرهی و جادههای مواصلاتی دشمن، تلفات و خساراتی شامل انهدام ۲ دستگاه لودر، یک دستگاه کمپرسی، ۵ زاغه مهمات، ۲ دستگاه خودرو، ۲ مخزن سوخت بر قوای عراقی وارد شد. ۵ نیروهای خودی با این اقدام از فعالیت عناصر دیدبان و مهندسی دشمن ممانعت کردند. ۶ علاوه بر این به گزارش قرارگاه خاتمالانیا (ص)، نیروی دریایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی موفق شد از حرکت چند فروند شناور نیروی دریایی عراق که قصد نزدیک شدن به مواضع رزمندگان در آبه ای منطقه عملیاتی والفجر ۸ را داشتند، جلوگیری و یک فروند شناور دشمن در آبه ای خور عبدالله را هدف آتش توپخانه ساحلی قرار داده و منهدم کند. ۷

۲. امروز، در جلسه مشترک فرماندهی نیروی زمینی سپاه و ارتش اوضاع جبهه حاج عمران بررسی شد.

به گزارش سعید سرمدی راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، در این جلسه که با حضور علی شمخانی، ایزدی، همدانی (از فرماندهان نیروی زمینی سپاه) و سرهنگ جمالی،

سرهنگ مفید و سرهنگ سنجابی (از فرماندهان نیروی زمینی ارتش) برگزار شد، دیدگاههای متفاوتی درخصوص طرح مانور عملیات در منطقه حاج عمران مورد بحث قرار گرفت که به دلیل اختلاف نظر در آن به تصمیم قطعی برای عملیات منتج نشد. ۸

۱. پس از ناامیدی عراق در بازپسگیری زمینهای منطقه عملیاتی فاو و نیز اتخاذ استراتژی دفاع متحرک، امروز، علی شمشخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران در جلسه با مسئولان و فرماندهان سپاه (۱) اهداف عراق در استراتژی دفاع متحرک را تحلیل کرد. در این جلسه همچنین درباره توانمندی جدید دشمن، سازمان و آرایش کنونی ارتش عراق، مناطق مورد تهدید و اولویتهای پدافندی و آفندی نیروهای خودی بحث و تبادل نظر شد. علی شمشخانی هدف عملیاتیهای اخیر عراق در فکه، پیچ انگیزه و حاج عمران را به رهبرداری سیاسی برشمرد.

در این جلسه که ساعت ۱۱:۱۵، برگزار شد شمشخانی خط مشی نظامی ارتش عراق بعد از عملیات والفجر ۸ موسوم به استراتژی دفاع متحرک را در چند محور جمع بندی و تحلیل کرد. به گفته وی، عراق با به کارگیری راهبرد مذکور در صدد است تا با تقویت یگانها و تجدیدنظر در آرایش نیرو و سازماندهی خطوط پدافندی خود از رخنه، نفوذ یا حمله احتمالی ایران جلوگیری کند. همچنین ارتش عراق ضمن اقدام به آزادسازی یگانهای عملیاتی قوی از خطوط مقدم جبهه ها و مسلح کردن زمینهای حایل، یک سرمایه گذاری جدی به منظور افزایش کسب اخبار و اطلاعات از نقاط ضعف و آسیب پذیر خطوط پدافندی کرده است. علاوه بر آن با پوشاندن نقاط ضعف خطوط پدافندی خود و مدیریت اطلاعات، تاکتیک آفندی را در سراسر جبهه به عنوان آخرین گام راهبرد جدید در نظر گرفته است.

به گزارش سعید سرمدی راوی مرکز مطالعات و تحقیقات سپاه در قرارگاه نجف، شمشخانی انتخاب این خط مشی دشمن را متأثر از چند عامل ذکر کرد: اول، براساس برداشتی که دشمن از اظهارات و پیامهای رهبر انقلاب و اقدامات ایران در بسیج عمومی برای اعزام نیرو به جبهه داشته، عملیاتیهای زنجیرهای اخیر را با انگیزه خنثی کردن این تلاشها و منتفی کردن تدابیر و طرحهای عملیاتی آینده ایران اجرا کرده است. دوم آنکه با این اقدام، نه تنها ابتکار زمان عملیاتها را به دست گرفته، بلکه قصد دارد در برنامه ایران برای تمرکز نیرو در مناطق عملیاتی مهم، اختلال ایجاد کند و در عمل سازمان و آرایش یگان رزم ایران را از خطوط مهم، به جبهه های کم اهمیت

ص: ۵۹۰

۱- سایر افراد حاضر در جلسه عبارت بودند از: رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه قدس، مصطفی ایزدی فرمانده قرارگاه نجف ۲، حسین ظریف منش مسئول واحد نیروی انسانی سپاه، سیدعلی حسینی تاش مسئول ستاد نیروی زمینی، محمد باقری مسئول اطلاعات قرارگاه خاتمالانیا (ص) و حسین همدانی فرمانده تیپ ۳ انصارالحسین.

بکشاند و سوم اینکه عراق در تلاش است تا با کسب پیروزیهای جدید، ضمن تقویت روحیه رزمی نیروهای خود، به رهبرداری سیاسی لازم را بکند.

فرمانده نیروی زمینی در ادامه با اشاره به لزوم تحمل فشارهای جدید و داشتن صبر خاطرنشان کرد: عملیاتهای اخیر دشمن کاربرد سیاسی دارند، نه نظامی. در شرایط کنونی، سیاست ما این است که در مرحله اول پدافند کنیم و پس از اطمینان از تثبیت منطقه، عملیاتهای آفندی محدود و سپس بزرگ اجرا کنیم. شمشانی همچنین بر موضوع راهاندازی گردانهای قائم با هدف تقویت خطوط پدافندی تأکید کرد.

در ادامه جلسه، محمد باقری مسئول اطلاعات قرارگاه خاتمالانیا(ص)، در بررسی هویت و استعداد سازمان رزم ارتش عراق گفت که در حال حاضر ۳۴۸ گردان پیاده و ۵۱ گردان تانک و نفربر در حال پدافند و ۶۴ گردان پیاده و ۶۱ گردان تانک و نفربر در احتیاط هستند. این در حالی است که عراق ۵۸۰ گردان پیاده و ۱۵۰ گردان تانک دارد که از این تعداد ۴۱۰ گردان در خطوط جبهه ها درگیر هستند، ۸۰ گردان بازسازی شده اند و ۱۸ گردان در حال بازسازی میباشند. علاوه بر این، ۹۰ گردان پیاده و ۲۰ گردان تانک آزاد دارد که میتوانند وارد عمل شوند. دشمن در دو ماه اخیر (یعنی پس از عملیات والفجر ۹ تا امروز)، ۱۷۰ گردان به کار برده که ۷۴ گردان آن آزاد و ۹۶ گردان از نیروهای درگیر بوده اند، یعنی ۶۰ درصد نیروهای در خط و ۴۰ درصد نیروهای آزاد بودند. به گفته باقری «ارتش عراق هم اکنون این ظرفیت را دارد که ۶۴ گردان پیاده احتیاط و ۷۰ گردان پیاده آزاد کند؛ ضمن آنکه ۹۰ گردان آزاد دارد که میتواند با آن عملیات انجام دهد. همچنین با توجه به قدرت بازسازی، قادر است ۱۷۰ گردان ضربه دیده را بازسازی نماید. از اینرو عراق توانست در مناطقی چون حاج عمران و مهران در یک هفته دو عملیات نیمه گسترده انجام دهد.» در این باره علی شمشانی فرمانده نیروی زمینی سپاه، در مقایسه توان سپاه پاسداران با ارتش عراق اظهار داشت: سپاه بعد از عملیات والفجر ۸ تا امروز [یعنی با گذشت سه ماه]، ۹۰ گردان در منطقه درگیری و ۱۱۵ گردان در احتیاط به کار گرفته است. در حالیکه با توجه به وضعیت کنونی، ما فقط ۸۰ گردان نیرو برای حفاظت از دستاوردهای عملیات والفجر ۸ در فاو نیاز داریم. وی در ادامه اولویت پدافندی را به ترتیب منطقه فاو، جزایر مجنون، منطقه عملیاتی والفجر ۲ (حاج عمران)، منطقه مهران، فکه و پیچ انگیزه برشمرد و اولویت عملیاتی را منطقه شاخ شمیران ذکر کرد و بر انجام شناسایی از این مناطق تأکید کرد.

در ادامه جلسه، مصطفی ایزدی فرمانده قرارگاه نجف ۲، وضع تحمیل شده از سوی دشمن را خطرناک توصیف و خاطرنشان کرد که باید وضع را به حالت قبلی برگرداند، زیرا از لحاظ اقتصادی در مضیقه هستیم. وی اجرای عملیات محدود را راه حلی برای کاهش فشار دشمن دانست و گفت: «با یک جابه جایی [یگان رزم]، توانی درست کنیم که به دشمن ضربه بزنیم. [فعلاً] منطقه هزارقله را میتوان کار کرد به نحویکه هم جلوی عملیات دشمن گرفته می شود و هم خط [پدافندی] اصلاح میگردد.»

در این جلسه همچنین تهدید منطقه لری، هزارقله و چالهمزین، جابه جاییهای دشمن و فعالیتهای نیروی گشتی رزمی در جبهه های سورکوه، تته و پنجوین و باز کردن معابر در جبهه پنجوین و نیز آسپیدیرودن برخی از محورها در منطقه سردشت و احتمال رخنه دشمن مورد بحث و بررسی قرار گرفت.^(۱)

۱. امروز در جلسه فرمانده نیروی زمینی سپاه با فرماندهان و مسئولان قرارگاه فتح^(۲) و فرماندهان یگانهای سپاه مستقر در منطقه مهران درحالی موضوع ادامه عملیات در منطقه مهران و جبهه قصرشیرین مورد بحث قرار گرفت که عراقی ها در منطقه به جابه جایی نیرو مشغول بوده و تلاش ایران برای بازپسگیری مناطق ازدست داده را بیاثر میدانند.

با گذشت ۷ روز از حمله عراق به مهران، حمید فراهانی راوی تیپ ۲۱ امام رضا(ع) سپاه، در گزارشی از جلسه فرماندهان به اختلاف نظر آنان درباره ادامه عملیات در مهران اشاره کرده است. از سویی نظر به گزارشهای متعدد درباره احتمال حمله عراق به سایر مناطق از جمله قصرشیرین، علی شمخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه، به قاسم سلیمانی فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله(ع)، دستور داد یک گردان را به سمت جبهه قصرشیرین بفرستد. گفتنی است سلیمانی به اجرای عملیات در مهران - با هدف تصرف تپه غلامی^(۳) - تمایل نداشت و معتقد بود زمین منطقه ارزش راهبردی ندارد و دشمن احتمالاً آن را تخلیه خواهد کرد. در مقابل حمیدینیا از مسئولین قرارگاه نجف، عقیده داشت که در صورت حفظ این جای پا (استقرار در تپه غلامی) از سوی دشمن، امکان حمله و پیشروی بیشتر عراقی ها، محتمل است.^(۴)

همچنین واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲ سپاه گزارش داد که دشمن ضمن تحکیم مواضع، مشغول فعالیتهای مهندسی در جناح چپ عملیات است، علاوه بر آن فرماندهان عراقی از جناح راست تپه های ۳۷۰ بازدید کرده اند.^(۵) دو سرباز پناهنده عراقی از تیپ ۴۴۳ نیز خبر دادند که این تیپ به تازگی از فاو به مهران اعزام شده، لذا امکان اجرای تک در مهران دور از انتظار نمی باشد.^(۶)

در همین حال گزارش امروز رادیو صوتالجماهیر، مبنی بر حفظ مناطق اشغالی بر این فرضیه قوت بخشید. این رادیو به نقل از یک فرمانده ارشد نظامی عراق گفت: «ما هنوز بر اوضاع شهر

ص: ۵۹۲

۱- ۹. همان، صص ۲۹ - ۲۳.

۲- قرارگاه فتح، قرارگاه تاکتیکی تحت امر قرارگاه نجف سپاه بود که پس از حمله عراق به مهران در ۲۳/۲/۱۳۶۵، به طور موقت تشکیل شد.

۳- پس از حمله عراق به مهران (۲۷/۲/۱۳۶۵)، که موجب اشغال این شهر و ارتفاعات مشرف به آن به دست دشمن شد، یگانهایی از نیروی زمینی سپاه با سرعت خود را به منطقه رساندند و سعی کردند در چند عملیات ایذایی با تصرف برخی مناطق حساس که امکان پیشروی دشمن در آن محورها متصور بود، مانع از ادامه پیشروی قوای عراقی شوند.

۴- ۱۰. سند شماره ۱۱۹۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی تیپ ۲۱ امام رضا(ع)، حمید فراهانی، ۲۸/۲/۱۳۶۵ تا ۵/۳/۱۳۶۵، ص ۳۱.

- ۵- ۱۱. سند شماره ۱۴۰۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: پیوست اطلاعاتی واحد اطلاعات عملیات قرارگاه نجف ۲، ۶/۳/۱۳۶۵، ص ۹.
- ۶- ۱۲. سند شماره ۲۶۷/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تک عراق به مهران، گزارش راوی قرارگاه نجف، علی مزدهی، اردیبهشت ۱۳۶۵، صص ۱۳ - ۸.

مهران و قصبه ها و ارتفاعات اطراف آن تسلط داریم و ادعاهای ایران درمورد استرداد بخشهایی از شهر مهران یا ارتفاعات اطراف آن گمراهکننده است. ... هدفهای تصرفشده هنوز در دست نیروهای رهبر فیلد مارشال صدام حسین است.»^(۱)

واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲ همچنین اعلام کرد: «قوای متجاوز عراقی ضمن فعالیت شدید مهندسی در تحکیم مواضع، اقدام به جابه جایی نیرو با هدف تعویض یا تقویت نیرو در محور دوراجی - کانیسخت کردهاند.» بر مبنای این گزارش جابه جایی دشمن ناشی از ضربات زیاد واردآمده به تیپ ۶۰۶ است که در محور نمهکلانوبو با گردانهای ۱ و ۳ و در محور رضاآباد با گردان ۲ وارد عمل شده بود و اکنون به نظر میرسد نیروهای تیپ ۴۱۲ پیاده را جایگزین آنها کردهاند. ضمن آنکه احتمال جابه جایی تیپ ۹۴ پیاده با تیپ ۴۲۵ وجود دارد.^(۲)

این درحالی است که فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق در طول دیروز و امروز، دو بیانیه نظامی به شمارههای ۲۳۳۵ و ۲۳۳۶ با موضوع جمعبندی تلفات و خسارات ایران در ۷ روز درگیری در منطقه مهران صادر کرد که در آنها ادعا شده است نیروهای سپاه دوم واحدهای رزمی ایران از جمله تیپ ۴ زرهی از لشکر ۲۱ (شامل گردان ۱۰۲ پیادهنظام مکانیزه و گردان ۱۳۳ پیادهنظام مکانیزه و گروهان ۲۴۳ توپخانه)؛ تیپ ۱ از لشکر ۸۴ (شامل گردان ۱۵۹ پیادهنظام و گردان ۱۸۲ پیادهنظام)؛ ۵ گردان پاسداران (امام) خمینی از لشکر ۵؛ ۲ گردان از تیپ ۲۱ از لشکر ۵؛ ۵ گردان دیگر از پاسداران (امام) خمینی و یک دسته نیروی شناسایی و یک دسته هم از ژاندارمری مهران را منهدم کردند. همچنین فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق مدعی شده است تلفات ایرانیان بیش از ۲۵۰۰ کشته و چند برابر این رقم مجروح، به اضافه صدها اسیر از جمله چند افسر بوده است و جنگافزارها و ماشینآلاتی که سربازان عراقی به غنیمت گرفتهاند شامل نفربرهای زرهی ۱۰ دستگاه، خمپارهای ۸۱ میلیمتری ۲۰ قبضه، خمپارهای ۶۰ میلیمتری ۸ قبضه، آر.پی.جی ۷ پنجاه قبضه، بولدوزر یک دستگاه و تراکتور ۲ دستگاه بوده است.^(۳)

۲. در پی تحرکات نیروهای عراقی در جبهه های مختلف، واحد اطلاعات قرارگاه نجف سپاه نقلوانتقالات قوای دشمن در منطقه مهران (پیش از سقوط) را به طور مستمر، رصد کرده و گزارش آن را برای آگاهی فرمانده یگانهای پدافندی ارتش ارسال کرده بود.

دراینباره مسئول اطلاعات قرارگاه نجف ۲ در گفتوگو با راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ^(۴) ابتدا با اشاره به سابقه فعالیت تیمهای شناسایی از منطقه مهران و هشدارهایی که قبل از حمله دشمن به مهران به فرماندهی یگان ارتشی مستقر در این منطقه داده شده بود، گفت:

ص: ۵۹۳

۱- ۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۵، ۳/۳/۱۳۶۵، ص ۶، رادیو صوتالجماهیر، ۲/۳/۱۳۶۵.
۲- ۱۴. سند شماره ۶۰۶۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: پیوست اطلاعاتی واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲ سپاه (خلاصه وضعیت دشمن)، ۱/۴/۱۳۶۵.

۳- ۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۵، ۳/۳/۱۳۶۵، صص ۱ و ۲، رادیو صوتالجماهیر، ۲/۳/۱۳۶۵.

۴- علی مژدهی راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه پاسداران برای تهیه گزارش در آن مقطع زمانی به قرارگاه نجف مأمور شد.

«فرمانده و مسئولان قرارگاه عملیاتی نجف ۲ سپاه پاسداران در جلسه با حضور معاون لشکر ۸۴، افسران رکن ۳ لشکر و فرماندهان گردانها ضمن توجیه محورهای آسیبپذیر خطوط پدافندی ارتش، فلشهای حمله احتمالی دشمن به مواضع لشکر را جزء به جزء تشریح و توصیههایی را جهت پیشگیری آن ارائه میکنند. ... [در این خصوص] ما تردد فرماندهان لشکر ۱۷ و سپاه دوم عراق، تقویت واحد زرهی و پیاده و پروازهای مکرر هواپیماهای عراقی برای شناسایی و اطلاعات پناهندگان را که از آمادگی برای تک در منطقه مهران خبر دادند به طور مستمر به [فرماندهی] تیپ ۴ زرهی و لشکر ۸۴ ارتش جمهوری اسلامی ایران گزارش میکردیم.» (۱)

علی مژدهی راوی قرارگاه نجف، در گزارش خود به سابقه اقدام فرماندهی سپاه در منطقه مهران اشاره کرده و نوشته است که فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا (ص) پس از استماع گزارشها در خصوص افزایش فعالیتهای دشمن از اوایل سال جاری، تعدادی از نیروهای طرح و عملیات را همراه فرمانده لشکر ۵ نصر و برخی مسئولان این یگان به منطقه مهران اعزام کرد تا از روند فعالیتهای دشمن و تمهیدات دفاعی ارزیابی دقیقتری کنند. (۲)

۱. درگیری نیروهای نظامی با عناصر ضدانقلاب در شهرهای مختلف استان آذربایجان غربی و کردستان و نیز مینگذاری در جادههای مواصلاتی آنان امروز نیز ادامه داشت که در نتیجه آن نیروهای دو طرف متحمل تلفاتی شدند.

در جریان درگیری افراد پایگاه کرگول بالا با عناصر ضدانقلاب در منطقه عمومی مهاباد که از ساعت ۲۲ شب گذشته، آغاز و تا ساعت ۱:۲۵ بامداد امروز، ادامه یافت ۲ نفر شهید و ۷ نفر مجروح شدند. (۳) در درگیری بین نیروهای پایگاه چاتراوین و گروهی از ضدانقلابیون در محور بانه - سردشت، یک نفر از نیروهای ژاندارمری شهید شد و یک نفر به اسارت گروه ضدانقلاب درآمد، از عناصر ضدانقلاب هم ۳ نفر کشته و ۲ نفر به شدت زخمی شدند. (۴)

از دیگر اقدامات افراد ضدانقلاب برای ایجاد ناامنی در منطقه، مینگذاری جادهها بود. به گزارش شهربانی استان کردستان، امروز بر اثر برخورد یک دستگاه تراکتور در جاده منتهی به پایگاه روستای سیب (از توابع مریوان) با مینی که عوامل گروهک کومله کار گذاشته بودند ۴ نفر سرنشین آن به شهادت رسیدند. (۵) همچنین یک دستگاه ایفا و یک دستگاه خودروی نیسان به ترتیب در ساعت ۹:۲۰ و ۹:۴۵، در جاده مواصلاتی سردشت با مین برخورد کردند که بر اثر آن یک تن شهید شد و ۲ تن مجروح شدند. (۶)

در سردشت، ساعت ۲:۳۰ بامداد، عناصر ضدانقلاب پس از به آتشکشدن اتومبیل یکی از پیشمرگان در مقابل منزل وی، اطراف اتومبیل را با نارنجک تلنگذاری کردند، هنگامیکه نیروهای آتشنشانی برای اطفای حریق اقدام کردند نارنجکها منفجر شد و یک آتشنشان به شهادت رسید و چند نفر مجروح شدند. (۷)

ص: ۵۹۴

۱-۱۶. سند شماره ۲۶۷/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۰.

۲-۱۷. سند شماره ۲۶۷/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۵.

- ۳- ۱۸. سند شماره ۳۶۱۷۲۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای عملیاتی از قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) (ژاجا - رکن ۲) به رکن ۳ ژاجا، ۲/۳/۱۳۶۵.
- ۴- ۱۹. سند شماره ۳۶۱۷۴۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای عملیاتی از قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) (ژاجا - رکن ۲) به رکن ۳ ژاجا، ۳/۳/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۳۲۰۰۷۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ژاجا کردستان (رکن ۳) به استانداری کردستان، ۳/۳/۱۳۶۵.
- ۵- ۲۰. سند شماره ۳۴۰۰۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۷/۳/۱۳۶۵.
- ۶- ۲۱. سند شماره ۳۶۱۷۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی فرمانده عملیات شمال غرب به فرماندهی نزاچا، شماره ۶۵، ۳/۳/۱۳۶۵.
- ۷- ۲۲. سند شماره ۴۲۳۹۹۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه سردشت به واحد اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۲۴/۳/۱۳۶۵.

فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به نقل از رکن ۲ ستاد نیروی زمینی درباره تداوم همکاری گروههای کرد ضدانقلاب با عوامل دشمن خارجی، اعلام کرد که تعداد ۱۲۰ نفر از افراد حزب دمکرات که دوره خرابکاری را در عراق گذراندهاند از سمت ارتفاعات کلهمندی در جنوب پیرانشهر به ایران وارد و به چند دسته تقسیم و به مناطق سردشت، پیرانشهر، اشنویه، نقده، دشتیل، شامات و مهاباد اعزام شدهاند.^(۱)

۲. در عملیات مشترک دو حزب بانفوذ و معارض کردستان عراق علیه پایگاههای نظامی ارتش بعث، تعدادی از قوای عراقی کشته و تعدادی اسیر شدند.

فرمانده ناحیه ۲ سپاه به نقل از فرماندهی مقر مسجدالاقصی^(۲) اعلام کرد که نیروهای حزب سوسیالیست دمکرات کردستان عراق و اتحادیه میهنی کردستان این کشور در عملیاتی مشترک، ۲ پایگاه نظامی کانیبادینی و کانیملوراید را هدف حمله قرار دادند و موفق شدند ضمن انهدام پایگاهها، ۶ نظامی عراقی را کشته و ۲۶ تن را به اسارت بگیرند. اسیران تحویل نیروهای اتحادیه میهنی شدند.^(۳) مسعود بارزانی رهبر حزب دمکرات کردستان عراق، در گفتوگو با خبرگزاری فرانسه درباره آثار سابقه مبارزاتی اکراد معارض، علیه رژیم بعثی گفت که «پیشمرگان کرد عراق طی ۲۵ سال مبارزه خود بزرگترین پیروزیها را به دست آوردهاند.» گفتنی است ناظران سیاسی بر این عقیدهاند که هدف عملیات کردها در منطقه کردستان عراق، تجزیه یگانهای عراقی مستقر در جبهه های جنوب و مرکزی است که با قوای ایران در نبرد هستند.^(۴)

۳. امروز، هواپیماهای جنگنده ایران محل تجمع دشمن در رواندوز و جنگندههای عراقی حوالی پیرانشهر و اطراف قرارگاه تمرچین را بمباران کردند. دو فروند بالگرد دشمن نیز در منطقه حاج عمران سرنگون شد.

به گزارش ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی، ساعت ۱۶:۵۲ امروز، خلبانان نیروی هوایی محل تجمع نیروهای عراقی در منطقه رواندوز عراق را بمباران کردند و با وارد آوردن ضایعات و تلفات به آنها سالم به پایگاههای خود بازگشتند.^(۵)

ص: ۵۹۵

۱- ۲۳. سند شماره ۳۶۱۷۱۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به پایگاههای پیرانشهر، سردشت و اشنویه، ۲/۳/۱۳۶۵.

۲- قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) منطقه تحتمسئولیت خود را به ۳ منطقه شمال، میانی و جنوب تقسیم کرده بود که قسمت شمالی را به فرماندهی ناحیه ۱ نقده، قسمت میانی را به قرارگاه فتح در محدوده یاغمسر کردستان عراق و قسمت جنوبی را به قرارگاه فجر سپرده بود. در این نواحی پایگاهها یا مقرهای فرعی وجود داشت که تحتنفوذ نیروهای حزب دمکرات کردستان عراق یا حزب اتحادیه میهنی کردستان عراق بودند. همچنین تعدادی از نیروهای سپاه بدر و مجاهدین عراقی در جنوب با انتقال نیروهایشان به کردستان عراق، در این منطقه مشغول مقابله با ارتش بعثی عراق بودند. این نیروها نیز نامهایی را برای پایگاه و مقرهای خود برگزیده بودند که مسجدالاقصی از جمله آنها است.

۳- ۲۴. سند شماره ۲۶۱۴۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی مقر مسجدالاقصی به فرماندهی ناحیه ۲، ۲/۳/۱۳۶۵.

- ۴-۲۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۵، ۳/۳/۱۳۶۵، صص ۴۹ و ۵۰، واشنگتن - خبرگزاری فرانسه، ۲/۳/۱۳۶۵.
- ۵-۲۶. روزنامه کیهان، ۳/۳/۱۳۶۵، ص ۲.

در همین حال، قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به نقل از ژاندارمری اعلام کرد: «هوایماهای عراقی امروز، دو بار در ساعتهای ۱۲:۵۰ و ۱۵:۱۷، به حریم فضایی شهر پیرانشهر تجاوز و اطراف قرارگاه ترمچین را بمباران کردند که در نتیجه ۴ نفر از پرسنل ژاندارمری شهید و ۳ نفر دچار موجگرفتگی شدند.»^(۱) فرماندهی قرارگاه عملیاتی شمال غرب نیز از ۲۴ سورتی پرواز هوایماهای دشمن در ساعتهای ۶:۴۲ تا ۱۸، بر فراز آسمان منطقه عملیاتی والفجر ۲ (حاج عمران) خبر داد و افزود در این سلسله عملیاتها، جنگندههای عراقی در ساعت ۷:۲۵، با استعداد ۶ فروند، ارتفاعات کدو را بمباران و در ساعت ۸:۵۸، با استعداد ۸ فروند حوالی مواضع توپخانه را هدف قرار دادند. بنا بر این گزارش، آماری از تلفات احتمالی این بمبارانها داده نشده است.^(۲) قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) نیز اعلام کرد، صبح امروز، چند فروند هوایما اطراف قریه کهنهخانه و کاسوده از توابع پیرانشهر را بمباران کردند که تلفاتی در بر نداشت.^(۳) برپایه اطلاعاتیه امروز قرارگاه خاتمالانیا(ص) پدافند هوایی رزمندگان «دو فروند هلیکوپتر دشمن را در منطقه عملیاتی حاج عمران سرنگون کرده که بدین ترتیب آمار هلیکوپترهای سرنگونشده عراقی از آغاز عملیات عراق در این منطقه به ۳۴ فروند رسید.»^(۴)

۱. هزاران رزمنده بسیجی تازه نفس از شهرهای مختلف کشور راهی جبهه های نبرد شدند.

در ادامه عزیمت گسترده نیروهای داوطلب به جبهه در دو روز اخیر، کاروانهایی از شهرهای قائمشهر متشکل از پاسداران افتخاری؛ اولین کاروان پاسداران افتخاری شیعه و سنی شهرستان گنبد کاووس؛ یک گردان احتیاط قدس گروه ۵۵ توپخانه اصفهان با تجهیزات کامل؛ عدهای از کارورزان پزشکی دانشگاه تبریز؛ ۴ یگان مجهز رزمی از یگانهای قدس لشکر ۷۷ ثامنالائمه(ع) مشهد؛ گروهی از بسیجیان سپاه سوسنگرد و جمعی از دانشجویان دانشگاه مازندران از شهر بابلسر؛ ۲ اکیپ پزشکی متشکل از پزشک عمومی، دندانپزشک، ارتوپد، تکنسین رادیولوژی، تکنسین اتاق عمل، پرستار، کمک به یار از یزد و گرگان و یک گردان از پاسداران افتخاری شهرستان به شهر عازم جبهه های جنگ شدند.^(۵)

۲. امامجمعه تهران و رئیس شورایعالی دفاع امروز در خطبه های نماز جمعه تهران تصریح کرد که رزمندگان اسلام به زودی ضربه مهلکی بر مزدوران عراقی وارد خواهند کرد. آیت الله سیدعلی خامنه ای در خطبه دوم نماز درخصوص مشابهتهای فتح خرمشهر با پیروزی رزمندگان در فاو،

ص: ۵۹۶

۱- ۲۷. سند شماره ۳۶۱۷۴۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۲- ۲۸. سند شماره ۳۶۱۷۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۳- ۲۹. سند شماره ۳۶۱۷۲۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۴- ۳۰. روزنامه کیهان، ۳/۳/۱۳۶۵، ص ۲.

۵- ۳۱. روزنامه جمهوری اسلامی، ۳/۳/۱۳۶۵، ص ۴.

استراتژی دفاع متحرک عراق، اوضاع جبهه های نبرد، ادعاهای اخیر عراق درباره معاوضه فاو با مهران و تشریح سیاستهای اقتصاد مقاومتی سخن گفت.

در دومین نماز جمعه ماه رمضان که با حضور جمع کثیری از نمازگزاران در دانشگاه تهران برگزار شد، آیت الله سیدعلی خامنه ای امامجمعه تهران و رئیس جمهور، در خطبه دوم به وضعیت جاری جنگ عراق علیه ایران اشاره کرد. وی در بخشی از این خطبه درباره شباهتهای دو عملیات بیتالمقدس و والفجر ۸ که اولی به فتح خرمشهر و دومی به تصرف فاو به دست رزمندگان انجامید گفت که هر دو عملیات، دستگاه تبلیغاتی دنیا را دچار دستپاچگی و سراسیمگی کرد. از جنبه اختصاصی در فتح خرمشهر نیروهای عراقی به میزان زیادی توانستند خودشان را از مهلکه نجات دهند، گرچه ۱۰ تا ۱۵ هزار اسیر دادند، اما در تصرف فاو، امکان فرار از منطقه برای عراقی ها به وجود نیامد.

امامجمعه تهران و رئیس شورایعالی دفاع استراتژی دفاع متحرک عراق را تقلیدی از تاکتیک رزمی ایران دانست و با اشاره به عملیاتهای والفجر ۲، والفجر ۳، محرم، مسلم بن عقیل و والفجر ۴ که در مناطق عملیاتی مختلف صورت گرفت، افزود: «رزمندگان ما ... مدتها عراقی ها را در طول این هزار کیلومتر جبهه جنگی بالا و پایین کشاندند - یک بار جبهه شمال غرب، یک بار جبهه میانی - و دائماً نیروهای عراقی در حال انفعال و ترسولر بودند ... و [این] یک حالت ناامنی و عدم اطمینانی را برای رژیم عراق به وجود آورد ... استمرار این وضع، عراق را مجبور کرد که فکر دیگری کنند و آن را به صورت یک تاکتیک ابتکاری در دنیا وانمود کنند. ... لذا به چند جبهه ما حمله کردند تا چند قدمی بیایند جلو و یک هیاهویی در دنیا راه بیندازند و چشمهای نگران حامیان خودشان را م توجه این پیروزیهای خیالی کنند. ... البته امروز، همه در دنیا پذیرفتهاند که عراق این تاکتیک را سعی کرد از رزمندگان ما تقلید کند.»

آیت الله خامنه ای درباره حملات اخیر عراق در مناطق فکه، شریانی، مهران و حاج عمران اظهار کرد: «عراقی ها قصدشان این بود که بلندیهایی [ارتفاعات] این مناطق را که خیلی حساس است، تصرف کنند. در فکه گرچه تلفات و خسارات سنگینی دیدند، توانستند ۲ کیلومتر جلو بیایند. در شریانی نه تنها موفقیتی کسب نکردند، بلکه با ضربه مهلکی که خوردند مجبور به عقب نشینی شدند.» رئیس شورایعالی دفاع با تأیید حمله اخیر عراق به مهران و پیشروی در این جبهه، مناطق اشغال شده به دست ارتش عراق را فاقد ارزش نظامی دانست و با توجه به نحوه گسترش قوای دشمن و جغرافیای منطقه تصریح کرد: «حضور عراقی ها در دشت مهران بدون اینکه ارتفاعات در اختیارشان باشد برای آنها یک انتحار و خودکشی است ... البته امروز صبح، اطلاع پیدا کردم که آنها دارند این دشت را هم تخلیه میکنند و مجبور است تخلیه کند ... ولی

اگر بماند ضربه محکم و مهلکی را از رزمندگان خواهد خورد. ... همچنین حرف معاوضه مهران در مقابل فاو هم از خنده‌آورترین حرف‌هاست و افراد آشنا [به مسائل نظامی] و کسانی که مطلع هستند میدانند مهران چگونه [جایی] است و فاو چیست. مهران شهر کوچکی است لب مرز با عراق که ۶ سال [است که] خالی از سکنه است و هیچگونه موقعیت استراتژیک ندارد [حالا] این را با فاو که برای عراق حیاتی است، مگر می‌شود مقایسه کرد.»

آیت الله خامنه‌ای همچنین سیاست دولت و رفتار پلیس آمریکا با نماینده جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل را رفتاری شرم‌آور توصیف کرد و گفت: «از زشت‌ترین و پست‌ترین کاری که اخیراً در آمریکا و در نیویورک در رابطه با سفیر جمهوری اسلامی در سازمان ملل متحد انجام داده‌اند یک حرکت بسیار رذیلانه و شرم‌انگیزی است که [طی آن آمریکاها] یک حادثه ساختگی درست کردند و سفیر جمهوری اسلامی در سازمان ملل متحد را که یکی از چهره‌های محبوب، نجیب، متدین، علاقه‌مند و بااخلاص و باصفای ما است و در یک مغازه‌های مشغول خرید پارچه است که یک‌دفعه عده‌ای میریزند سرش [و تهمت می‌زنند] که شما می‌خواستی از این پارچه دزدی کنی و دستبرد بزنی. حالا- یک مأمور دیپلمات خارجی که پول دراختیارش است این چقدر احتیاج دارد که مثلاً- دو متر، سه متر پارچه در فلان مغازه دزدی بکند، این قضاوتی است با آدم‌های عاقل ... اما مسائل ارتباط جمعی سعی میکنند تهمت را به جمهوری اسلامی م توجه کنند تا شاید بتوانند فضای جهانی را یک مقدار علیه ما برانگیزند. ... [بنابراین] اگر بخواهم یک اسمی روی این سیاست آمریکا بگذارم، محترمانه‌تر از این نمیتوانم بگویم که سیاست لاتمنشانه، کارهای لاتبازی سیاسی.»

شایان ذکر است آیت الله خامنه‌ای در خطبه اول نماز جمعه این هفته به ضرورت صرفه‌جویی و رعایت الگوی مصرف پرداخت. وی به عنوان مصداق، به مقایسه سطح مصرف فراورده‌های نفتی ایران با کشورهای نظیر هند و پاکستان اشاره کرد و گفت که سطح مصرف جامعه ما با وجود جمعیت کمتر از پاکستان، دهبابر این کشور و در مقایسه با هند و چین بیش از این است. (۱)

۱. یک هیئت امریکایی برای مذاکره در مورد آزادی گروگان‌های امریکایی در لبنان، به زودی به ایران سفر میکند، این درحالی است که مذاکرات محرمانه مقامات امریکایی با رابط دولت جمهوری اسلامی از مدتها قبل برقرار بوده است. در این مذاکرات یک طرف (امریکا) تلاش دارد تا از نفوذ ایران در مسائل لبنان برای آزادی چند تبعه خود که به اسارت نیروهای سازمان جهاد اسلامی لبنان درآمده‌اند، استفاده کند. و طرف دیگر (ایران) مترصد آن است تا از این فرصت برای خرید

ص: ۵۹۸

بخشی از تسلیحات نظامی مهم که به دلیل تحریم نظامی امریکا امکان خریداری آن را ندارد، به ره ببرد. ازاینرو، بدون آنکه ملاقاتها و تماسهای رابطان دو طرف رسانهای شود، دو کشور به طور مخفیانه راههای نزدیکی ارتباطات و تأمین و تضمین درخواستهایشان را دنبال میکنند. روند و سرخط این ارتباطات به ظاهر در اختیار حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی نماینده امام در شورایعالی دفاع و فرمانده قرارگاه خاتمالانبیا(ص)، است. وی در یادداشت‌های روزانه خود دراینباره نقل کرده است: آقای محسن کنگرلو مشاور نخستوزیر و رابط ایران با امریکاییها آمد و اطلاع داد که پسفردا هیئت امریکایی وارد ایران می شود. درباره کیفیت کنترل آنها و مسائل گروگانها و اقلام تسلیحاتی که در مقابل آن باید بدهند مذاکره شد. (۱/۲)

۲. علیرضا معیری معاون سیاسی نخستوزیر ایران، امروز، پس از یک دیدار سه‌روزه از فرانسه به تهران بازگشت. برخی ناظران این سفر را گامی به سوی عادیسازی روابط توصیف کرده و برخی دیگر آن را تردیدآمیز تلقی کردند.

محور عمده مذاکرات هیئت ایرانی با مقامات فرانسوی حول سه موضوع اساسی شامل بازپرداخت یکمیلیارد دلار وام ایران بدون هیچ قیدوشرط، خودداری فرانسه از کمکهای نظامی و اقتصادی به عراق و پشتیبانی نکردن از گروههای ضدانقلاب فراری ایران در پاریس به ویژه سازمان مجاهدین خلق (منافقین) و استرداد رهبران آن به ایران بود فرانسویها نیز از ایران خواستند تا برای آزادی گروگانهای فرانسوی در لبنان واسطه شود. علاوه براین، هر دو طرف بر تداوم تماسها و سطح مذاکرات تأکید کردند که به نظر می آید مقدمه یک دگرگونی در

ص: ۵۹۹

۱- این گروه قرار بود روز ۲۸/۲/۱۳۶۵، وارد ایران شود. پیش از این در تاریخ ۳۱/۱/۱۳۶۵، محسن کنگرلو در ملاقات با حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی گفته بود «امریکاییها حاضر شده‌اند برای اقدام ما [ایران] جهت آزادی گروگانهای امریکایی در لبنان، همراه خودشان قطعات [موشک] هاگ را بیاورند.» یک هفته بعد کنگرلو در دیدار با نماینده امام در شورایعالی دفاع گزارش داد که «امریکاییها میگویند موشک هاگ آماده تحویل است، ولی میخواهند قبل از تحویل با کنگرلو ملاقات کنند. گفتیم: مانعی ندارد، ولی ظاهراً آنها با اغراض خاص جریان را به تأخیر میاندازند و حسنیت ندارند. در گذشته هم از این فیلمها بازی کرده‌اند. علیالقاعده آنها باید عجله بیشتری برای آزاد کردن گروگانهای خود در لبنان داشته باشند، [که دراینصورت] یا در داخل خودشان مشکل دارند یا درصدد اجرای توطئه هستند. باید با هوشیاری برخورد کرد و نباید هیچ قولی درباره گروگانها داد و فقط گفته شود که اگر با تحویل قطعات هاگ، حسن نیت خود را ثابت کردند، ما برای نجات گروگانها شروع به اقدام میکنیم.» پس از آن در تاریخ ۱۸/۲/۱۳۶۵، «[محسن] کنگرلو در تماس تلفنی اطلاع داد که امریکاییها گفته‌اند روز هفده ماه می (۲۸ اردیبهشت) نصف قطعات درخواستی [موشک] هاگ را با هیئت ظاهراً آلمانی به ایران میآورند و پس از تنظیم برنامه آزادی گروگانها در لبنان بقیه را میآورند.» [اکبر هاشمی رفسنجانی، اوج دفاع (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۵)، به اهتمام عماد هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، چاپ هشتم ۱۳۸۸، صص ۷۰، ۷۸، ۷۹ و ۹۲]

۲- ۳۳. اوج دفاع، پیشین، صص ۱۰۵ و ۱۰۶.

روابط تیره دو کشور باشد.^(۱) معیری در گفتوگو با خبرنگاران با اشاره به محورهای مذاکرات خاطرنشان کرد که مقامات فرانسوی در مقابل مواضع ایران دیدگاههای روشن و خوبی داشتند و ما امیدواریم به زودی شاهد روابط اقتصادی - سیاسی جدید با این کشور باشیم.^(۲)

در بازتاب این سفر، روزنامه اقتصادی لژکو با اشاره به جایگاه ایران در منطقه، دولت فرانسه را به سبب سهلانگاری و بیتفاوتی در تعامل اقتصادی با ایران نکوهش کرد و درمورد استرداد مخالفان ایرانی نوشت: «فرانسه طبق تعهد خود از پناهندگان سیاسی ایران خواهد خواست تا مطابق قوانین و مقررات موجود سکوت و خویششننداری بیشتری را رعایت کنند.» این روزنامه همچنین درباره آزادی گروگانها با نگاهی بدبینانه افزود: «اگرچه ایران بخواهد از نفوذ خود برای آزادی گروگانها استفاده کند، اما وضع بیروت آنقدر هرجومرج است که نمیتوان به آزادی آنها خوشبین بود.» روزنامه لیبراسیون (چاپ پاریس) نیز تماسهای ایران و فرانسه را تردیدآمیز دانست و از اظهارنظر نخستوزیر فرانسه درباره آنکه ابتدا کشورش بایستی برای عادیسازی روابط با ایران حسنیت نشان دهد ابراز شگفتی کرد. لیبراسیون با اشاره به اینکه «دیپلماسی ایجاب میکند طرفین در گفتار خود شیوههایی را رعایت نمایند» اظهارامیدواری کرد که فرانسه درصدد استرداد مسعود رجوی به ایران برنیاید.^(۳) رادیو بیسی نیز دراینباره گفت: از سه موضوع اصلی مطرحشده بین دو طرف به نظر می آید بیشترین پیشرفت در جبهه مالی به دست آید و درمورد مخالفان دولت ایران هم دولت محافظهکار شیراک برای محدودکردن فعالیتهای گروههای سیاسی خارجی مقیم فرانسه و همچنین اعمال نظم و قانون و مبارزه با تروریسم احتیاج به چندان تشویقی ندارد.^(۴)

درهمینحال، روزنامه اومانیه ارگان حزب کمونیست فرانسه با انتقاد از دستور دولت درباره سکوت مطبوعاتی درخصوص وضع گروگانها نوشته است: «دستورات دولت شیراک به مطبوعات، در رعایت سکوت پس از گذشت دو ماه و اندی هیچ نتیجهای به بار نیاورده است بدون هیچ تردیدی این سکوت به نفع و صلاح دولت است چون که دولت خودش آن را درخواست کرده است، اما به چه منظوری؟ ... آیا واقعاً دولت برای آزادشدن گروگانها اقدامات مؤثری به عمل می آورد؟» اومانیه در ادامه افزوده است: «ازنظر منطقی میتوان تردید داشت،

ص: ۶۰۰

۱- همچنان که دولت امریکا در تلاش است تا با به رهگیری از پتانسیل نفوذ ایران در لبنان، راهی برای آزادی گروگانهای خود در لبنان پیدا کند، فرانسویها هم در تماس و قرارداد دیپلماتیک با ایران امیدوارند با کمک ایران بتوانند، تبعههای گروگان گرفتهشده خود در لبنان را آزاد کنند. دراینارتباط علیرضا معیری در دیدار با رئیس مجلس شورای اسلامی گزارش جامعی از این سفر و نتایج آن داد. حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی در کتاب خاطرات خود نوشته است: «عصر آقای [علیرضا] معیری معاون نخستوزیر آمد و گزارش سفر فرانسه را داد. راضی است. [ژاک] شیراک [نخستوزیر فرانسه] قول داده که هفته آینده اقدامی علیه [گروههای] ضدانقلاب ایران [در فرانسه] شروع کند. درمورد وام، هیئتی برای اقدام تعیین نماید و توقع داشته عکسالعمل آن را روی گروگانهای فرانسوی در لبنان ببیند. [همان، ص ۱۰۶]

۲- ۳۴. روزنامه ابرار، ۳/۳/۱۳۶۵، ص ۱.

۳- ۳۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۶، ۴/۳/۱۳۶۵، صص ۱۶ و ۱۷، پاریس - خبرگزاری

جمهوری اسلامی، ۲/۳/۱۳۶۵.

۴-۳۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۵، ۳/۳/۱۳۶۵، ص ۲۲، رادیو بیبسی، ۲/۳/۱۳۶۵.

زیرا دولت فرانسه بیش از سیاست ترور و وحشت به رهبری ریگان پیروی میکند و همه میدانند این سیاست یکی از سرچشمه‌های امواج قهر و خشونت است که گروگانهای فرانسوی نمونه کوچکی در میان هزاران آسیدیده دیگر از آن بیش نیستند.» این روزنامه سپس خاطرنشان کرد که «سرچشمه عملیات تروریستی را که گروگانگیری جزو آن است بایستی در ادامه مناقشات منطقه ای جستجو کرد مناقشاتی که ملل فلسطین، لبنان، عراق و ایران از سالها پیش نخستین قربانیان آن محسوب میشوند. زندگی گروگانها بدون شک چندان اهمیتی ندارد و مخالفت فرانسه با اندک تجدیدنظری در موضع خود در جنگ عراق و ایران در جهت یک بیطرفی ظاهری، این نکته را به ثبوت رسانید. نمونههای دیگر این بیاعتنایی نسبت به سرنوشت گروگانها، استرداد جنایتکارانه ۲ پناهنده عراقی به بغداد بود که نزدیک بود اعدام شوند. (۱)(۲)

روزنامه پلتیکا اکسپرس (چاپ یوگسلاوی) از زاویه دیگر به این ماجرا پرداخت و ادعا کرد: «معیری در گفتوگو با مقامات فرانسوی، نفوذ ایران بر حزبالله لبنان را برای اولینبار تأیید کرده است.» روزنامه دیگر چاپ این کشور به نام اسلوبجینه ضمن آنکه ایران را به طور تلویحی متهم به گروگانگیری کرد به نقل از مقامات فرانسوی نوشت: «اگرچه ایران به ماجرای گروگانگیری آلوده است، ولی شیراک دست به تلاشی زده است که میتران (نخستوزیر پیشین فرانسه) در آن ناموفق بوده است. از سویی ایران نیز به دلیل تحت فشار قرار گرفتن جنگ با عراق مجبور به باز کردن راه به سوی غرب شده است.» سرانجام در چنین وضعیتی که تحلیلگران درباره سرنوشت گروگانها دچار ابهام هستند، روزنامه پرنفوذ السفير (چاپ بیروت) در شماره امروز خود اعلام کرد که ۴ گروگان فرانسوی در لبنان ممکن است به زودی و ظرف ۴۸ ساعت آینده، آزاد شوند. (۳)

باینحال رادیو بیبسی به تلاش مقامات فرانسوی برای به بود روابط با ایران اشاره کرده و گفت: در درخواست دو طرف دو نکته جالب نهفته است یکی اینکه خود نخستوزیر (ژاک شیراک) قبل از به قدر رسیدن سوسیالیستها در دهه ۱۹۷۰ در پلهگذاری روابط نزدیک عراق و فرانسه نقش بسیار داشت و دیگر آنکه همین مقررات سختگیرانه پناهندگی در فرانسه بود که به آیت الله خمینی اجازه داد در اواخر دوره شاه به فرانسه پناهنده شود. به نظر میرسد دولت جدید فرانسه به رهبری شیراک آهسته آهسته نسبت به دولت اسلامی ایران تغییر موضع میدهد. (۴)

ص: ۶۰۱

۱- سیدعبدالعزیز حکیم رئیس شورایعالی انقلاب اسلامی عراق، در واکنش به اقدام فرانسه در بازگرداندن ۲ دانشجوی عراقی به بغداد گفت: اگر ۲ عراقی اخراجشده از فرانسه دوباره به پاریس بازگردانیده شوند، او میتواند موجبات آزادی گروگانهای فرانسوی را فراهم کند. حکیم که این سخنان را در مصاحبه ای با نشریه فرانسوی لوماتن دوپاری در تهران اظهار میکرد، گفت: «مصاحبه دو دانشجوی عراقی در تلویزیون بغداد و ابراز تمایلشان به ماندن در عراق حاصل فشارهای وارده بر آنان بوده است.» وی گفت: «در صورتیکه آنان این سخنان را در پاریس با حضور نماینده مجاهدین عراقی و خانوادههایشان انجام دهند قابلقبول خواهد بود و در اینصورت من همه چیز را اینجا (در تهران) رها کرده و برای آزاد کردن گروگانهای فرانسوی به لبنان میروم.» [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۶، ۴/۳/۱۳۶۵، ص ۲۴، پاریس - خبرگزاری جمهوری

اسلامی، ۳/۳/۱۳۶۵]

۲- ۳۷. همان، ص ۱۷، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲/۳/۱۳۶۵.

- ۳-۳۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۶، ۴/۳/۱۳۶۵، صص ۱۷ و ۱۸، بلگراد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲/۳/۱۳۶۵.
- ۴-۳۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۵، ۳/۳/۱۳۶۵، ص ۲۲، رادیو بیبیسی، ۲/۳/۱۳۶۵.

۱. یک روزنامه یونانی از کمکهای لجستیکی کشورهای عرب خلیج فارس به عراق و آموزش نظامیان عراقی در یونان خبر داد.

"پروازهای عجیب شبانه هواپیماهای کشورهای عربی در فرودگاه Hellinicon آتن"، عنوان تیتري است که سفیر جمهوری اسلامی ایران در یونان از روزنامه امروز آتنوس (۲۳ می ۱۹۸۶ - ۲ خرداد ۱۳۶۵)، ترجمه کرده است. براساس نوشته این روزنامه، حدود یک ماه است که به طور مداوم هواپیماهای حملونقل سی ۱۳۰ و ال ۳۸۲ کشورهای عربی به خصوص کویتی شبانه به فرودگاه آتن رفتوآمد میکنند و به نظر میرسد محموله‌های نظامی برای عراق حمل میکنند. در برخی هواپیماها سربازانی که در اصل از عربستان سعودی یا سایر کشورهای خلیج فارس هستند، دیده میشوند. مسئول فرودگاه آتن بااینکه این مطلب را تأیید کرد، اما نگفت آنها بعد از پیاده‌شدن به کجا منتقل میشوند. به نظر میرسد هواپیماهای مذکور آنان را برای طی دوره آموزش نظامی به آتن آورده و گروه‌های آموزش‌دیده قبلی را بازمیگردانند. به گفته سفیر جمهوری اسلامی شنیده شده است که در میان این افراد گروه‌هایی از خلبانان عراقی حضور دارند که برای آموزش پرواز با هواپیماهای جنگنده میراث به یونان آمده‌اند. ۴۰

۲. دو امریکایی و یک انگلیسی به دستداشتن در توطئه قاچاق ۷ فروند بالگرد نظامی امریکا و ۴۴۷۷ قطعه لوازم یدکی بالگرد به ارزش ۲۵ میلیون دلار به ایران متهم شدند.

خبرگزاری یونایتدپرس امروز، به نقل از روت ودگود - معاون وکیل مدافع امریکایی، که این مسئله را تعقیب میکند - گفت: این قضیه به ایندلیل فاش شد که دلایلی که این اقلام را از توطئه‌گران خریده بود یک عامل مخفی برای سرویس خدمات گمرک امریکا است. ودگود ادعا کرد: «سه نفر مذکور متهم به توافق در قاچاق هفت فروند هلیکوپتر گوستایل. ا. بی ۲۰۴ بی و قطعات یدکی آنها به ایران ازطریق یک کشور ناشناس در منطقه خاورمیانه [غرب آسیا] گردیدند. آنها یک درخواستنامه ساختگی را برای یک پروانه صدور به وزارت کشور ارائه دادند.» ودگود افزود: آنها با حیل‌گری ادعا کردند که این بالگردها قرار است در کمپانی پالایشگاه سوسکو در عجمان که در سوئد مستقر بوده، ولی ازطریق انتقال پرسنل و تجهیزات در ابوظبی فعالیت دارد مورد استفاده قرار گیرد. اسمیت (تبعه انگلیسی) که خودش را رئیس این پالایشگاه معرفی کرده بود گفت که او پیشنهادهای مربوط به فروش بالگردها را مورد مذاکره قرار داده است. (۱)(۲)

ص: ۶۰۲

۱- صحت این اخبار تأیید نشده است، ضمن آنکه هرچند وقت یکبار رسانه‌های غربی این نوع خبرها را که به طور عمده محور خبریشان معطوف به ادعای خریدهای تسلیحاتی ایران از رژیم اشغالگر قدس است، منتشر میکنند.

۲ - ۴۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۵، ۳/۳/۱۳۶۵، ص ۳۷، نیویورک - خبرگزاری یونایتدپرس، ۲/۳/۱۳۶۵.

۱. ارتش عراق امروز ضمن اشغال مجدد ۲ ارتفاع در منطقه حاج عمران و اجرای آتش دوربرد در منطقه زیمکان و شهر پیرانشهر، اقدام به نقلوانتقال نیرو و نیز مینگذاری در منطقه شمال مهران کرد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی مرکز ارومیه، به دنبال حمله روز گذشته رزمندگان به مواضع نیروهای عراقی در منطقه عملیاتی حاج عمران، امروز، قوای دشمن ۲ تپه در سمت چپ منطقه حاج عمران را دوباره به اشغال خود درآوردند. (۱)
درضمن امروز دشمن پیرانشهر را زیر آتش دوربرد توپخانه‌های قرار داد که در نتیجه ۵ نفر از بسیجیان و تعدادی از شهروندان زخمی شدند و به تعدادی خانه مسکونی خسارت وارد شد. (۲) از جبهه شمال غرب نیز خبر رسید: نیروهای عراقی با اجرای آتش روی مواضع نیروهای تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل (ع) در جاده جدید زیمکان، ۶ نفر از رزمندگان را به شهادت رساندند. (۳)

در همین حال، اخبار رسیده حاکی است واحدهایی از ارتش عراق در ۴۸ ساعت گذشته، دست به نقلوانتقالات جدیدی زده‌اند و از مزدوران خارجی کشورهای عرب شمال آفریقا و فلسطین و همچنین گروهکها در مناطق سومار، تنگاب، بیشگان‌بیات و نوسود استفاده کرده و آنها را در این مناطق تمرکز داده‌اند. (۴) دشمن همچنین در ۲۴ ساعت گذشته، در منطقه سومار به تثبیت مواضع و نیز تجدید سازمان گردانهای عملکننده پرداخته و نیروهای تازه‌نفس خود را جایگزین نیروهای قبلی کرده است. (۵)

بنا بر اعلام ژاندارمری، امروز، نیروهای ارتش بعث عراق مشغول مینگذاری در شمال و شرق رودخانه گاوی واقع در شمالشرقی مهران بودند، ضمن آنکه تردد ۱۱۰ دستگاه خودروی نظامی آنان از ارتفاعات قلاویزان در جنوب مهران به منطقه کوت مشاهده شده است. (۶)

ص: ۶۰۵

۱- ۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۶، ۴/۳/۱۳۶۵، ص ۴، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۳/۳/۱۳۶۵.

۲- ۲. سند شماره ۳۶۱۸۱۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه پیرانشهر به قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع)، ۵/۳/۱۳۶۵.

۳- ۳. سند شماره ۳۰۹۶۷۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از محور فجر به فرماندهی قرارگاه نجف ۲، ۴/۳/۱۳۶۵.

۴- ضمیمه دارد؛ اقدام جدید رژیم بعث عراق برای جبران کمبود نیروی انسانی در یگانهای رزمی.

۵- ۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۶، ۴/۳/۱۳۶۵، ص ۴، باختران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۳/۳/۱۳۶۵؛ و - روزنامه جمهوری اسلامی، ۷/۳/۱۳۶۵، ص ۲؛ و - روزنامه جمهوری اسلامی، ۳/۳/۱۳۶۵، ص ۲.

۶- ۵. سند شماره ۱۴۱۱۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۲ ژاجا به وزارت اطلاعات، ۷/۳/۱۳۶۵.

۱. پس از ده روز نبرد سنگین در منطقه حاج عمران آمار شهدا و مجروحان نیروهای خودی اعلام شد.

واکنش سریع و به موقع رزمندگان در منطقه عملیاتی حاج عمران، پیروزیهای تهدیدآمیز عراق در سلسله عملیاتهای محدود زمینی در جبهه های غرب را که تحت عنوان استراتژی دفاع متحرک اجرا می شد، متوقف ساخت و به نظر میرسد این امر بتواند تأثیر تعیینکنندهای در ادامه یا توقف راهبرد اخیر دشمن بر جا گذارد. به نوشته راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ درحالیکه جنگ و درگیری بین نیروهای دوطرف در جبهه حاج عمران همچنان به طور پراکنده جریان دارد، آمار تلفات خودی به نقل از گزارش فرماندهان بدین شرح است:

الف) آمار تلفات تیپهای سپاه:

۱. اکبر آقابابایی فرمانده تیپ ۱۱۰ شهید بروجردی که مسئولیت محور سمت راست ارتفاعات شهید صدر و شهدا را برعهده داشت: «۴۵ نفر شهید، ۲۸۰ مجروح و ۱۵ نفر مفقودالاثر که احتمالاً ۵، ۶ نفر از آنها در روزهای اول به اسارت دشمن درآمدهاند. در مجموع از تیپ مذکور تشکیلات گردانهایش باقی مانده، بجز گردان امام حسین (ع) که ۲ فرمانده گروهان و ۲ معاون گروهانش را از دست داد.»

۲. نوری فرمانده تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل (ع) که یگانش در دو محور مرکزی و راست، عملیات اجرا کرد: «در عملیات ۳۱/۲/۱۳۶۵ بر روی ارتفاع ۲۵۱۹، ۱۷ نفر شهید، ۳۱۵ نفر مجروح و ۲۹۸ نفر مفقودالاثر و در عملیات ۲/۳/۱۳۶۵ بر روی ارتفاع شهید صدر، ۱۰۰ نفر شهید، ۳۵۰ نفر مجروح و ۳۰۶ نفر مفقودالاثر داشتیم که تعدادی از آنها به اسارت دشمن درآمدند.»

۳. منصوری قائم مقام فرمانده تیپ ۱۵۵ ویژه شهدا نیز که در محور مرکزی، کار پدافند و آفند بر روی ارتفاع ۲۵۱۹ را به عهده داشت اعلام کرد: این تیپ حدود ۱۰۰ نفر شهید، ۵۵۰ نفر مجروح و حدود ۳۰ نفر مفقودالاثر داشته است. (۱)

ب) راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ همچنین درمورد آمار تلفات نیروهای ارتش به نقل از سرهنگ هاشمی فرمانده قرارگاه شمال غرب در تاریخ ۳/۳/۱۳۶۵ نوشته است: «افسر: ۸ نفر شهید، ۲۷ نفر مجروح و ۲ نفر مفقود که به احتمال قوی آنها نیز شهید شدهاند؛ سرباز: ۱۲۹ نفر شهید، ۷۳۶ مجروح و ۱۳۷ مفقود که روی ارتفاع ۲۵۱۹ یا روی تپه شهدا ماندهاند؛ درجهدار: ۱۴ نفر شهید، ۷۴ نفر مجروح و ۱۱ نفر مفقود؛ همچنین ۲ کارمند غیرنظامی نیز در آمار شهدا هستند.» (۲)

۲. در نتیجه حمله امروز هواپیماهای عراقی به تأسیسات نفتی گوره و امیدیه، حمله موشکی بالگرد عراقی به یک فروند کشتی در حوالی ساحل بوشهر و بمباران شهر پیرانشهر برای چندمینبار، تعدادی از افراد غیرنظامی شهید یا مجروح شدند و خساراتی نیز به بار آمد.

ص: ۶۰۶

۱- عسگری رئیس ستاد این تیپ، در روز سهشنبه ۳/۴/۱۳۶۵، تعداد شهدا را ۱۶۰ نفر و مجروحان را حدود ۷۰۰ نفر اعلام کرد

و در تاریخ ۴/۴/۱۳۶۵ واحد تعاون نجف ۴ آمار شهدای این تیپ را ۱۰۲ نفر و مجروحان را ۷۹۸ نفر اعلام کرد.

۲-۶. سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش تهاجم عراق به منطقه حاج عمران، گزارش راوی قرارگاه نجف، سعید سرمدی، اردیبهشت و خرداد ۱۳۶۵، صص ۱۸ - ۱۵.

ساعت ۱۵:۲۸ امروز، ۴ فروند هواپیمای متجاوز عراقی تلمبه خانه‌های ۱ و ۲ نفت در منطقه امیدیه در حوالی آغاجاری و تلمبه خانه گوره در حوالی بندر گناوه را با پرتاب ۸ راکت هدف قرار داده و خسارت زیادی به آنها وارد کردند. (۱)(۲) براساس گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، بر اثر این حمله به ۲ توربین انتقال نفت و خط لوله آب آشامیدنی آسیب زیادی وارد آمد که مأموران ویژه مشغول تعمیر آن هستند. به دلیل خسارت وارد شده در حال حاضر امکان پمپاژ نفت به خارک در حد زیاد میسر نیست، ولی پمپاژ نفت به طور کامل قطع نشده و به صادرات فعلی نفت ایران نیز لطمه نزده است. (۳) گفتنی است تلمبه خانه ۱ و ۲ به میزان ۸۰ درصد خسارت دیده‌اند و در پی بمباران مناطق اطراف تأسیسات نفتی تعدادی از شیشه‌های آسایشگاه نیروهای ژاندارمری شکسته است. ۹ همچنین به سازمان آب و برق منطقه امیدیه خساراتی وارد شده که موجب قطع برق در شهرهای ماهشهر، به بهان و چند شهر مجاور دیگر شده است. (۴)(۵) علاوه بر این، هواپیماهای عراقی در دو روز اخیر، پنج بار شهر پیرانشهر و روستاهای اطراف آن را بمباران کردند. (۶) در نتیجه این بمبارانها ۹ نفر شهید و ۳۲ نفر مجروح شدند. (۷) در ضمن هواپیماهای متجاوز هنگام ترک منطقه، شهر امیدیه را با تیربار به رگبار بستند. بنا بر گزارش رسیده از اتاق جنگ قرارگاه نوح نبی (ع) ساعت ۲۳:۴۰ امروز، کشتی اینتر پرایز در فاصله ۲۵ مایلی بوشهر مورد اصابت موشک بالگرد دشمن قرار گرفت. در این حمله ۷ نفر به طور سطحی مجروح شدند. (۸) ارتش عراق در اطلاعیه نظامی شماره ۲۲۳۷ اعلام کرد: «ساعت ۱۶ امروز، هواپیماهای جنگنده در دو عملیات غافلگیرانه، تلمبه خانه گوره و تلمبه خانه امیدیه را که مقادیر زیادی نفت صادر میکرد کاملاً منهدم کرده‌اند.» در این اطلاعیه گزارشی از هدف قراردادن یک فروند کشتی داده نشده است. (۹)

۳. رادیو بغداد برخلاف ادعای ارتش عراق که مهران را مهریه فاو تلقی کرده بود، منطقه مهران را از نظر نظامی کماهمیت برشمرد و در گزارشی تهدیدآمیز اعلام کرد که ارتش عراق با هدف ایجاد موازنه نظامی نه تنها مهران، بلکه شهرهای دیگری از ایران را تصرف خواهد کرد. همچنین یک فرمانده ارتش عراق ادعا کرد در جریان تصرف مهران، به نیروهای ایرانی خسارات جانی و مالی سنگینی وارد شد. نظامیان ارشد عراقی و رسانه‌های این کشور نیز پس از اشغال مهران (در ۲۷/۲/۱۳۶۵)، تبلیغات بسیار وسیع و گسترده‌ای در رابطه با این پیروزی به راه انداختند و اهمیت اشغال آن را هم‌تراز با منطقه فاو برشمردند.

امروز، رادیو بغداد در تفسیری از روند جنگ، ضمن اشاره به اقدام ارتش عراق در تثبیت

ص: ۶۰۷

۱- فرماندار آغاجاری تعداد هواپیماهای مهاجم عراقی را ۵ فروند ذکر کرده است. [سند شماره ۳۶۶۷۰۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندار آغاجاری، به استان خوزستان، ۳/۳/۱۳۶۵]

۲- ۷. سند شماره ۳۶۶۷۱۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از استانداری خوزستان به دفتر نخست‌وزیری، ۴/۳/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۳۶۶۷۰۸ از فرمانداری آغاجاری به استانداری خوزستان، ۳/۳/۱۳۶۵.

۳- ۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۷، ۵/۳/۱۳۶۵، ص ۴، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۴/۳/۱۳۶۵.

۴- تلمبه خانه گوره در حدود ۴۰ کیلومتری بندر گناوه واقع در استان بوشهر است و نفت خام اکثر چاههای نفت جنوب را به

جزیره خارک منتقل میکند. درضمن به لحاظ تفاوت سطح این تلمبه خانه با جزیره خارک یعنی وجود شیب مناسب دو محل یادشده میتوان تا بیش از یکمیلیون بشکه را بدون پمپاژ با فشار چاه به خارک انتقال داد. در گوره ۳ تلمبه خانه وجود دارد که هرکدام از آنها دارای ۸ توربین می باشد.

۵- ۱۰. سند شماره ۷۵۷۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر نمایندگی سپاه ناحیه خوزستان به نماینده امام در سپاه، ۱۱/۳/۱۳۶۵، ص ۲.

۶- ۱۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۶، ۴/۳/۱۳۶۵، ص ۶، پیرانشهر - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۳/۳/۱۳۶۵.

۷- ۱۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۷، ۵/۳/۱۳۶۵، ص ۴، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۴/۳/۱۳۶۵.

۸- ۱۳. سند شماره ۷۵۷۱۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر نمایندگی امام در سپاه دریایی بوشهر به نمایندگی امام در سپاه، ۴/۳/۱۳۶۵.

۹- ۱۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۶، ۴/۳/۱۳۶۵، ص ۱، بخش عربی رادیو صوتالجماهیر، ۳/۳/۱۳۶۵.

مواضعش در مهران و استمرار عملیات ایران در منطقه حاج عمران با هدف بازپسگیری آن، خاطرنشان کرد که ایرانیها خوب میدانند، اهداف این عملیات برایشان نمیتواند دارای هیچگونه ارزشی باشد، چون به هیچوجه قادر به حفظ و نگهداری آن نخواهند بود و عراق به آنچه در این زمینه میگوید کاملاً اطمینان دارد و از موضع قدرت و توانمندی میگوید که «در صورتیکه رژیم ایران از فاو خارج نشود اقدام به عمل متقابلی خواهد کرد و در این مورد شهر مهران را از لحاظ معیارهای نظامی، بدیلی خوب و کافی برای فاو نمیشناسد، لذا تنها به اشغال آن اکتفا نخواهد کرد و عراق در هر حال دیر یا زود اقدام به تسخیر دیگر شهرهای ایران و هدفهای دیگری خواهد کرد تا بتواند با تمام معنا یک موازنه از لحاظ استراتژیکی و نظامی برقرار نماید که این استراتژی با حاکمیت ملی و استقلال عراق و احترام عربی و بین المللیاش در رابطه باشد؛ با این توجه، باقیماندن نیروهای رژیم [آیت الله] خمینی در فاو قطعاً بسیار سنگین برایشان تمام خواهد شد.» (۱)

همچنین سپهبد ستاد ضیا توفیق فرمانده ارشد عراق، در گفتوگو با روزنامه الانباء (چاپ کویت) اعلام کرد که در حمله به مهران، واحدهای مختلفی از نیروهای ایران از جمله تیپ چهارم لشکر ۲۱ و تیپ دوم لشکر ۸۱ و گروههایی از سربازان گردانهای قدس و یگانهایی از ژاندارمری ایران تارومار شدند. وی جمع مساحت زمینهایی که در منطقه مهران به اشغال عراق درآمد را حدود ۲۹۰ کیلومتر مربع ذکر کرد.

به ادعای این فرمانده عراقی در عملیات اشغال شهر مهران دهها تن از سربازان ایرانی خود را تسلیم نیروهای عراق کردهاند. (۲)

۱. در درگیریهای امروز رزمندگان با گروههای ضدانقلاب در مریوان و سردشت تعدادی از عناصر ضدانقلاب کشته یا زخمی شدند. همچنین تلاش منافقین برای تدارک حمله به مواضع رزمندگان، درگیری افراد ضدانقلاب با یکدیگر، هشدار شورای تأمین شهر مریوان در خصوص گسترش فعالیت گروههای ضدانقلاب و اتخاذ تصمیماتی برای مقابله با فعالیت آنان از مهمترین اخبار امروز استانهای کردستان و آذربایجان غربی است.

به گزارش فرماندهی ناحیه کردستان، ساعت ۱۵ امروز در درگیری نیروهای خودی با عناصر ضدانقلاب در مریوان، تعدادی از ضدانقلابیون کشته یا زخمی شدند و رزمندگان ۲ رأس اسب و یک قاطر از آنان به غنیمت گرفتند. (۳)

در بانه، سرنشینان یک خودروی جهاد سازندگی همدان در محور آمده به کمین گروهک خبات افتادند که در نتیجه یک نفر شهید و ۲ تن به اسارت برده شدند. (۴)

قرارگاه رمضان نیز از همکاری گروههای ضدانقلاب با سیستم امنیتی عراق خبر داد و اعلام کرد که استخبارات عراق به دو گروه ضدانقلاب دستور داده تا در جبهه پنجوین به پایگاههای رزمندگان ضربه بزنند، آنان نیز با اجرای یک عملیات، ۴ نفر از نیروهای خودی را به اسارت بردند که یکی از اسیران که زخمی بود در بین راه به شهادت رسید. (۵)

ص: ۶۰۸

- ۲- ۱۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۶، ۴/۳/۱۳۶۵، ص ۶، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۳/۳/۱۳۶۵.
- ۳- ۱۷. سند شماره ۳۶۱۷۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه فرماندهی ناحیه کردستان به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۴/۳/۱۳۶۵.
- ۴- ۱۸. سند شماره ۲۰۰۲۵۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن اخبار روزانه، وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی، شماره ۲۵۳، ۳/۳/۱۳۶۵، ص ۱.
- ۵- ۱۹. سند شماره ۴۹۵۴۲۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه رمضان به ناحیه ۲ مریوان، ۳/۳/۱۳۶۵.

در سردشت، پیشمرگان یگان حزبالله در اطراف روستای زیوهضان پایین از یکسو و نیروهای ارتش در پایگاه بیوران بالا همراه پیشمرگان از سوی دیگر با عناصر ضدانقلاب هیز کیارنگ درگیر شدند که از تلفات اشرار گزارشی دریافت نشد. (۱)

از سویی با توجه به فشاری که به تازگی از طرف حکومت بعث عراق به گروههای ضدانقلاب وارد آمده مبنی بر اینکه یا حوزه فعالیت و همکاریشان را با ارتش عراق بیشتر کنند یا خاک آن کشور را ترک کنند، این گروهها دامنه اقداماتشان علیه رزمندگان را گستردهتر کردهاند از جمله در منطقه مریوان گروهک علی مریوانی در منطقه استحقاظی لشکر ۲۸ کردستان، گروهک رزگاری در منطقه سروآباد و گروههای کومهله و دمکرات در کل منطقه نفوذ خود را گسترش دادهاند، تاحدیکه بنا به اخبار و قرائن رسیده از نوار مرزی، احتمال حمله آنها با همکاری ارتش بعث به پایگاههای رزمندگان در منطقه سورن وجود دارد. (۲) در مهاباد نیز تعدادی از چتهای گروهک منافقین مسلح به انواع سلاحهای سبک و نیمهسنگین، بیسیم و مینهای ضدنفر و ضدتانک در روستای بنگوین مستقر شدند که واحد اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) درباره مینگذاری در مسیرهای مواصلاتی پایگاه خودی از سوی این گروه هشدار داد. (۳) دفتر فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) نیز اعلام کرد به تازگی ارتش عراق در حدود ۵۰۰ نفر از عشایر محمد ملا شریف را همراه توپخانه و سلاحهای سنگین به منطقه آلان مشرف به منطقه حاج عمران گسیل داشته است.

این گزارش به نقل از قرارگاه رمضان میافزاید: تعدادی از افراد عشایر سیدمصطفی با پشتیبانی سلاح سنگین با ۲۰۰ رأس اسب و بار مهمات در منطقه عملیاتی حاج عمران با کمک ارتش بعثی عراق، آماده حمله به نیروهای خودی میباشند. (۴)(۵) در همینحال، گروهک ضدانقلاب خبات اعلام کرده مشمولان استان کردستان را که از دولت اسلحه دریافت کردهاند و سربازان و بسیجیانی را که در روستاها مشغول سربازگیری هستند، ترور خواهد کرد مگر اینکه این افراد با اسلحه و مهمات خود را به خبات معرفی کنند. (۶) از سوی دیگر امروز در حوالی روستای لاجس در نوار مرزی شهر سردشت در خاک عراق درگیری بین ۲ گروه ضدانقلاب دمکرات و کومهله رخ داد که در نتیجه آن ۱۰ تن از گروهک کومهله به هلاکت رسیدند و ۶ تن دیگر زخمی و ۳ تن به اسارت دمکراتها درآمدند. (۷)

ص: ۶۰۹

۱- ۲۰. سند شماره ۱۴۱۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش خبری فرمانده قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) به فرماندهی کل سپاه پاسداران، ۸/۳/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۳۶۱۷۸۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه سردشت به قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع)، ۴/۳/۱۳۶۵.

۲- ۲۱. سند شماره ۳۴۷۰۲۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری مریوان به استانداری کردستان، ۱۱/۳/۱۳۶۵.
۳- ۲۲. سند شماره ۳۶۱۷۲۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) به اداره کل اطلاعات آذربایجان غربی، ۳/۳/۱۳۶۵.

۴- بدین منظور شورای تأمین شهرستان مریوان در محل قرارگاه لشکر ۲۸ کردستان، با حضور نجار فرماندار مریوان، سرهنگ ترکان فرمانده لشکر ۲۸ کردستان، عسکری فرمانده سپاه مریوان، سرهنگ رسولی نماینده قرارگاه عملیاتی جلوی مریوان، سروان جلالی نماینده شهربانی، سرگرد محبی فرمانده گردان مرزی ژاندارمری، مقدم فرمانده ناحیه ۲ قرارگاه رمضان و ستوان

دوم غلامی نماینده ستاد جنگهای نامنظم جلسهای تشکیل داد. در این جلسه پس از بررسی و تحلیل وضعیت جاری، تصمیماتی اتخاذ شد که مهمترین مصوبات آن بدین شرح است: ۱. اداره اطلاعات در حد امکان عکسهایی از عناصر ضدانقلاب تهیه و در اختیار پایگاهها قرار دهد. ۲. ارتش تحرکات ضدانقلاب و ارتش عراق در منطقه سورن را هوشیارانه پیگیری کند و نیروهای سپاه پاسداران آمادگی مقابله با هر تحرکی را داشته باشند. ۳. نمایندگان لشکر ۲۸، فرمانداری، سپاه و قرارگاه رمضان امکان تخلیه ساکنین از روستاها را بررسی کنند. [سند شماره ۳۴۷۰۲۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: فرمانداری شهرستان مریوان، ۱۱/۳/۱۳۶۵]

۵-۲۳. سند شماره ۳۶۱۷۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به فرماندهی قرارگاه نجف ۴، ۳/۳/۱۳۶۵.

۶-۲۴. سند شماره ۳۴۰۱۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۱۱/۳/۱۳۶۵.

۷-۲۵. سند شماره ۳۱۷۲۵۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۱۱/۳/۱۳۶۵.

۱. در حمله پیشمرگان کرد علیه واحدهای نظامی عراق در منطقه باگیرا، تعدادی از نظامیان بعثی کشته یا زخمی شدند.

به گزارش نماینده حزب دمکرات کردستان عراق عصر امروز، نیروهای پیشمرگ منطقه شیخان، عقره و زاخو، تجمع نیروهای گارد صدام را در منطقه باگیرا مورد حمله قرار دادند که بر اثر آن ۲ گردان توپخانه سنگین و یکی از نیروهای گارد ریاست جمهوری منهدم شد، در این حمله که از انواع سلاحهای سبک و نیمهسنگین استفاده شد و چند ساعت طول کشید، نیروهای دشمن ضمن تحمل خسارتهای سنگین و برجایگذاری تعدادی کشته و مجروح، به سمت شهر دهوک متواری شدند. در این نبرد یک پیشمرگ کرد مجروح شد. (۱)

۲. در پی فراخوانهای چند روز اخیر برای حضور نیروهای داوطلب در جبهه، امروز، گروههای مختلفی از نظامیان و افسران مختلف مردم از استانهای اصفهان، مازندران، خوزستان، همدان، کهگیلویه و بویراحمد و... عازم جبهه های نبرد شدند. همچنین کمکهای نقدی و جنسی به جبهه ها ارسال شد.

در ادامه عزیمت نیروهای داوطلب از تهران اولین تیپ پاسداران افتخاری سپاه پاسداران همراه اولین گردان از قرارگاه جنگهای نامنظم سپاه پاسداران؛ از قمشه یک گردان از گروه ۲۲ توپخانه؛ از سوسنگرد و بابل جمعی از رزمندگان بسیجی و پاسدار؛ از شهرهای تنکابن، رامسر و عباسآباد گروه کثیری از پاسداران افتخاری و نیز از شهرهای به شهر، نکا، قائمشهر و کورا گروههایی از نیروهای داوطلب؛ از ساری ۵۰۰ نفر از نیروهای تخصصی؛ از یاسوج جمعی از عشایر؛ از دامغان یک گردان نیروی بسیجی؛ از شهرهای همدان، گرگان و باختران نیروهایی با تخصص راهسازی، پل و سنگر سازی، تعمیر کار، راننده خودروهای سنگین و سبک، همراه یک کاروان ۲۰۰ نفری از پاسداران افتخاری باختران عازم جبهه های نبرد شدند. (۲)

در همینحال، به گزارش واحد مرکزی خبر از ساری، ۴ کامیون و ۲ وانتبار هدایای مردم شهرهای آمل، به شهر، بابل و تنکابن شامل برنج، آرد، تانکر آب، پوشاک تابستانی، کمپوت، خاکشیر، آبلیمو، یخدان، مواد پاککننده و کتب مذهبی به جبهه ها ارسال شد. (۳) مردم تبریز و حومه نیز اقلامی شامل ۳ دستگاه تویوتا وانت به ارزش ۳ میلیون ریال حاوی پیراهن، صابون، بیسکویت، ماست، کمپوت و کنسرو و مردم بروجن (فردانیه) نقنه و بخش میانکوه از توابع شهر کرد هدایای خود را در قالب کاروانی شامل ۱۵۰۰۰ قوطی کمپوت و کنسرو، ۱۵۰۰۰ کیلو خرما، ۵۰ دستگاه رادیو، ۵۰ دستگاه تانکر سوخت، ۱۰ رأس گوسفند، ۴ دستگاه کانتینر، ۴ دستگاه تویوتا لندکروز و ۲ دستگاه جیپ فرماندهی به جبهه ها ارسال کردند. (۴)

ص: ۶۱۰

۱- ۲۶. سند شماره ۱۸۱۶۸۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از نماینده کمبا ۱۱ (شوکت بارزانی) به فرماندهی گردان تیپ نوهد، ۶/۳/۱۳۶۵.

۲- ۲۷. روزنامه جمهوری اسلامی، ۴/۳/۱۳۶۵، صص ۱۱ و ۱۲.

۳- ۲۸. روزنامه رسالت، ۵/۳/۱۳۶۵، ص ۶.

۴- ۲۹. روزنامه رسالت، ۴/۳/۱۳۶۵، ص ۹.

۳. سفارت ایران در ایتالیا در واکنش به انعکاس اخبار مغرضانه خبرنگاران ایتالیایی، روایید آنان به ایران را لغو کرد.

در پی جنگ رسانه‌های مرتبط با دستگیری سعید رجایی خراسانی به اتهام دزدی،^(۱) کانال ۲ تلویزیون دولتی ایتالیا خبری را پخش کرد که موجب واکنش سفارت جمهوری اسلامی در ایتالیا شد. امروز، سفارت ایران با انتشار اطلاعیهای در اعتراض به نحوه پخش این خبر، روایید ورود ۲ تن از خبرنگاران تلویزیون و نیز روزنامه کویره دلاسر به ایران را که قرار بود ۵ ژوئن (۱۵ خردادماه جاری)، به تهران سفر کنند، لغو کرد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی در این اطلاعیه آمده است: «این تصمیم به ایندلیل اتخاذ شد که همانکون میتوان به خوبی پیش بینی کرد که نوع گزارشاتی که کانال مزبور قصد پخشکردن آنها را داشت، نمی توانست به سود روابط گسترده و رو به توسعه موجود بین ایران و ایتالیا باشد، بلکه در جهت منافع امریکا و برای مخدوشکردن وجهه جمهوری اسلامی بوده است.»^(۲)

۴. درحالیکه یک نماینده پارلمان انگلیس، ایران، لیبی و سوریه را حامیان تروریسم خواند، رئیس مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق درباره حمایت از عراق در جنگ با ایران به کشورهای اروپایی هشدار داد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از اسپانیا، بروس جورج نماینده پارلمان انگلیس در گزارشی که به سازمان پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو) تسلیم کرد از لیبی، ایران و سوریه به عنوان حامیان تروریسم جهانی نام برده است.^(۳)

درهمینحال، سیدعبدالعزیز حکیم رئیس مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق در مصاحبه با نشریه فرانسوی لوماتن دوپاری به کشورهای اروپایی حامی عراق هشدار داد که حمایت آنها از صدام و رژیم او، خشم و کینه مسلمانان عراق علیه کشورهای غربی را برمیانگیزد. وی با تجلیل از رزمندگان تأکید کرد: رزمندگان اسلام تمام منافع امریکا در منطقه را نابود خواهند کرد. حکیم به کشورهای حامی رژیم عراق گفت: افراد و کشورهایی که صدام حسین را حمایت میکنند باید بفهمند ما به زودی مقابلهه مثل کرده و انتقام میگیریم و اگر اکنون موقع مناسب و مقتضی نباشد این کار را بعدها خواهیم کرد.^(۴)

ص: ۶۱۱

۱- در تاریخ ۱/۳/۱۳۶۵، پلیس فدرال امریکا در اقدامی سؤالبرانگیز، رجایی خراسانی نماینده دائمی ایران در سازمان ملل را درحال پرو یک بارانی به اتهام سرقت دستگیر و ساعتی بعد وی را آزاد کرد. لیکن رسانه های امریکایی و سایر رسانه های همسو در جریانیه هماهنگ، این حادثه را با آبتاب فراوان و با هدف تخریب چهره های سیاسی ایران پوشش خبری دادند. (برای اطلاع بیشتر از موضوع به روزشمار ۱/۳/۱۳۶۵ رجوع شود.)

۲- ۳۰. روزنامه جمهوری اسلامی، ۵/۳/۱۳۶۵، ص ۸.

۳- ۳۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۶، ۴/۳/۱۳۶۵، ص ۳۴، مادرید - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۳/۳/۱۳۶۵.

۴- ۳۲. همان، ص ۲۴، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۳/۳/۱۳۶۵.

۱. در راستای همکاری اقتصادی و علمی - فنی عراق و شوروی، امروز، موافقتنامه‌های جدیدی بین این دو کشور به امضا رسید.

در شانزدهمین کمیسیون دائمی همکاری اقتصادی بغداد - مسکو که سه روز قبل، در پایتخت عراق شروع به کار کرد، مقامات دو کشور گفتوگوهایی در زمینه مواد سوختی، آبیاری و صنایع انجام داده و به توافقاتی در خصوص توسعه همکاریها در زمینه نفت و گاز رسیدند.

امروز رادیو بیبسی به نقل از رئیس هیئت اقتصادی شوروی گفت: موافقتنامه مذکور تازهرتین توافق در ترتیبات مفصل اقتصادی و فنی بین دو کشور است. برپایه این گزارش نظر به افت شدید به ای نفت و تأثیرات منفی آن بر اقتصاد عراق، انعقاد هر گونه موافقتنامه جدید عراق با شوروی با کمک مالی سخاوتمندانه مسکو همراه خواهد بود. (۱)(۲)

۲. نامه‌های گروگانهای فرانسوی در لبنان به نخستوزیر فرانسه و خانواده‌های آنها، در رسانه های این کشور بازتاب ویژه‌ای داشت.

از ۴ گروگان فرانسوی وابسته به کانال دوم تلویزیون فرانسه که ماه گذشته، در بیروت ربوده شدند عکسها و نامه‌هایی به نخستوزیر فرانسه رسیده و سپس در اختیار خانواده‌هایشان قرار گرفت. این ۴ گروگان دریامهای خود ابراز داشته‌اند که در سلامت به سر می‌برند.

روزنامه‌های امروز پاریس، که تلاش داشتند این اتفاق را به نوعی به ایران نسبت دهند خاطرنشان ساخته‌اند درست پس از دیدار هیئت نمایندگی ایران از پاریس، اطلاعات نویدبخش از کارکنان کانال دوم تلویزیون فرانسه به نخستوزیری رسیده است. روزنامه لوماتن دویاری در اینباره نوشت: شگفتی اینجاست که این عکسها درست هنگامی گرفته شده که سوریه هفته گذشته، سعی میکرد ایرانیان را به همکاری برای آزادی گروگانهای غربی متقاعد کند. آنهم درست هنگامی که ازسوی اسرائیل و امریکا به شرکت در عملیات تروریستی متهم شده و بدینوسیله درصدد رفع ابهام از خود برآمده بود.

لوماتن افزود: عکسهای ۴ گروگان فرانسوی عضو کانال دوم تلویزیون فرانسه در لحظات حساس و متشنجی برداشته شده، در لحظات حساسی یعنی همزمان با دیدار معیری به پاریس رسیده است و ژاک شیراک نخستوزیر، برای آنکه تصور نشود رابطهای بین دیدار هیئت نمایندگی ایران و خبرهای رسیده از لبنان وجود دارد مکالمه تلفنی پنجشنبه شب گذشته (۱/۳/۱۳۶۵) خود

ص: ۶۱۲

۱- به گزارش خبرگزاری فرانسه حجم مبادلات میان عراق و شوروی از زمان عقد پیمان همکاری (در سال ۱۳۵۱)، ۹ برابر شده و به مرز ۹۴۰ میلیون روبل برابر یکمیلیارد دلار در سال ۱۹۸۴ - ۱۳۶۳- رسید. برپایه این گزارش اگرچه در مناسبات این دو کشور، همکاریهای نظامی در این کمیسیون گنجانده نشده، ولی آنها در این زمینه در چارچوب قراردادهای ویژه عمل میکنند

به طوریکه شوروی اولین تأمینکننده اسلحه عراق از سال ۱۹۸۵-۱۳۶۴- می باشد. [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه
گزارشهای ویژه، شماره ۶۲، ۳۱/۲/۱۳۶۵، ص ۳۴، بغداد - خبرگزاری فرانسه، ۳۰/۲/۱۳۶۵]
۲-۳۳. همان، ص ۳۵، رادیو بیسی، ۳/۳/۱۳۶۵.

با حافظ اسد را بیدرنگ به اطلاع عموم رسانید. روزنامه لوماتن دویاری در ادامه به نقل از یک روزنامه کویتی نوشت: «در میان هیئت حاکمه ایران گروه قدرتمندی وجود دارد که با آزادی هر گروگانی در لبنان به صورت بلاعوض مخالفت می‌ورزد و معتقد است [آزادی] همه گروگانها یا بخشی از آنها به سود ایران نخواهد بود، بلکه سوریه از آن به رهنمندی خواهد شد و روابطش با دنیای غرب مستحکم خواهد گردید.»

لوماتن نتیجه‌گیری کرد که دولت فرانسه با ترجیح کلیدی بر کلید دیگر، سرانجام ممکن است در برابر یک در کاملاً بسته قرار گیرد.^(۱)

۳. همزمان با درگیری نظامیان لبنانی و فلسطینی، سازمان آزادیبخش فلسطین سازمان امل را به شروع درگیریها متهم کرد و خواستار وساطت کشورهای عربی منطقه برای پایان درگیریها و محاصره اردوگاههای فلسطینی شد.

خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از آسوشیتدپرس اعلام کرد: در درگیریهای چهارساعته امروز، بین شبه نظامیان مسلمان لبنان (امل) با چریکهای فلسطینی، در اردوگاههای صبرا و شتیلا در بیروت ۲ نفر کشته و ۱۶ نفر مجروح شدند.^(۲)

در پی این درگیریها، سازمان آزادیبخش فلسطین (ساف) با متهمکردن سازمان امل به شروع درگیریها و نیز اشاره به دفع حملات آنها از سوی نیروهای فلسطینی خواستار دخالت جهان عرب برای پایان دادن به محاصره اردوگاههای فلسطینی شد.^(۳)

ضمیمه گزارش ۵۴۱: اقدام جدید رژیم بعث عراق برای جبران کمبود نیروی انسانی در یگانهای رزمی

ارتش عراق با هدف جبران بخشی از تلفات خود و نیز جایگزینی نیرو و تقویت واحد و یگانهای آسیب دیده علاوه بر جذب نیروهای خارجی، از به کارگیری زندانیان در جبهه ها نیز سود جست است. واحد مرکزی خبر در منطقه عملیاتی مهران در گفتوگو با درجهدار اسیر عراقی به نام محمد صابر محمد که در منطقه مهران به اسارت رزمندگان درآمده بود، چنین گزارش داده است: من به تازگی از بغداد به منطقه مهران اعزام شده‌ام و هنگام اعزام به چشم خود دیدم که واحدهایی از نیروهای اردنی و مصری در حال اعزام به جبهه های جنگ با جمهوری اسلامی ایران هستند. ضمن آنکه ارتش عراق به دلیل کمبود نیرو نه تنها پستهای انتظامی داخل شهر، بلکه پستهای انتظامی بخشهایی از واحدهای نظامی در مناطق عملیاتی را به نیروهای مصری و اردنی سپرده است ۳۷ و در نقلوانتقالات جدید، ارتش بعث در منطقه سومار به تجدید سازمان گردانهای عملکننده، با به رهگیری از اتباع نظامی کشورهای عرب آفریقایی و عوامل ضدانقلاب در جبهه های شمال غرب ایران روی آورده است.^(۴)

همچنین مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق گزارش داد که رژیم عراق در تاریخ ۲۴ آوریل ۱۹۸۶ (۴/۲/۱۳۶۵)، به مناسبت سالگرد تولد صدام، عدهای از زندانیان را آزاد میکند، مشروط بر اینکه مدتی را در جبهه ها خدمت کنند. این نمایش رژیم عراق مبنی بر آزادی زندانیان درحالی صورت گرفت که به گفته منابع و سازمانهای غربی حدود یکصد هزار تن در زندانهای عراق تحت بدترین شرایط به سر می‌برند. همچنین ۱۶ هزار تن از زندانیان یادشده به بهانه ایرانیالاصل بودن در زندان به سر می‌برند.^(۵)

- ۱- ۳۴. همان، صص ۲۴ و ۲۵، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۳/۳/۱۳۶۵.
- ۲- ۳۵. همان، ص ۳۹، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۳/۳/۱۳۶۵.
- ۳- ۳۶. همان، ص ۳۹، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۳/۳/۱۳۶۵.
- ۴- ۳۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۶، ۴/۳/۱۳۶۵، ص ۴، باختران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۳/۳/۱۳۶۵؛ و - روزنامه جمهوری اسلامی، ۷/۳/۱۳۶۵، ص ۲؛ و - روزنامه جمهوری اسلامی، ۳/۳/۱۳۶۵، ص ۲.
- ۵- ۳۹. روزنامه جمهوری اسلامی، ۳/۳/۱۳۶۵، ص ۱۲.

۱. حمله امروز دشمن در جبهه شمال غرب برای تصرف ارتفاعات تنگه دربند و پیرانشهر با هوشیاری رزمندگان دفع شد. همچنین پادگان پیرانشهر و برخی پایگاههای رزمندگان آماج حملات توپخانه عراق قرار گرفت که حملات مذکور خساراتی در پی داشت. در همین حال فرمانده قرارگاه نجف ۲ برای تقویت، حفظ و نگهداری جبهه قصر شیرین پیشنهادهایی داد.

بنا به اعلام قرارگاه عملیاتی شمال غرب، ساعت ۲۰ روز جاری، دشمن با نیرویی به استعداد ۴ گردان، شامل ۲ گردان پیاده از تیپ ۷۲ پیاده، یک گردان کماندو و یک گردان حقیقه با آتش پشتیبانی تانک و توپخانه و سلاحهای سنگین به منظور ایجاد رخنه و بازگشایی تنگه دربند در منطقه پیرانشهر و تصرف ارتفاعات جناحین این تنگه مبادرت به تک کرد که بر اثر آتش پرحجم نیروهای خودی ناچار به عقب نشینی شد. در این عملیات یک نفر از سربازان دشمن که جمعی گردان ۲ تیپ ۷۲ پیاده بود به اسارت درآمد.

پیش از این عملیات نیز در ساعت ۱۸:۱۵، ارتش بعثی عراق با توپخانه دوبرد اتریشی ۱۵۵ میلیمتری اطراف و داخل پادگان پیرانشهر و ارتفاعات بندره را هدف قرار داده بود که بر اثر اصابت گلولههای دشمن به موضع کاتیوشای نیروهای سپاه مستقر در حوالی پادگان پیرانشهر، مهمات ذخیره شده منفجر و به قبضه کاتیوشا نیز آسیب رسید.

همچنین از ساعت ۱۲:۴۰ الی ۱۹:۵۰، پایگاههای طالش و کانیرش و از ساعت ۱۴، مواضع رزمندگان در منطقه خرینه و سروزی و اطراف لولان زیر آتش توپخانه دشمن قرار گرفتند. (۱)

از سویی در پی گزارشهای نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی مبنی بر آسیبپذیری خطوط پدافندی در جبهه قصر شیرین، امروز، فرماندهی قرارگاه نجف ۲ سپاه پیشنهادهایی به منظور اجرای پدافند مطمئن در منطقه قصر شیرین مطرح کرد. حمزه حمیدینیا فرمانده قرارگاه نجف ۲، با اشاره به اینکه برای «پدافند موضع فعلی یعنی ترمیم و تحکیم و تقویت خطوط پدافندی، نیرویی

ص: ۶۱۵

معادل ۱۸ گردان مانوری و ۲ گردان توپخانه ۱۰۵ و ۱۵۵ میلیمتری و ۲ آتشبار ۱۳۰ میلیمتری و ۲ قبضه کاتیوشا نیاز است»،
خاطرنشان کرد که در وضعیت کنونی فقط ۸ گردان مانوری در منطقه موجود است. از اینرو، با توجه به اصل هدف نگهداری
قصر شیرین و تمامیت نیرو، پیشنهاد می شود خطوط پدافندی که از طرف سپاه شناسایی شده، تعیین و به تقویت آنها بیشتر
اهتمام ورزیده شود. این خطوط شامل تنگه کهنه، تپه ۳۴۸، تلاقی رودخانه گیلان تا اروند، تپه گچی، تپه ۴۷۲ و... (برخی
تپهها که مختصات جغرافیایی آن اشاره شده) می باشد. (۱)

۲. در جلسه مشترک فرماندهان سپاه پاسداران و ارتش جمهوری اسلامی (۲) ضمن جمعبندی و ارزیابی عملیات رزمندگان در
منطقه حاج عمران و میزان تلفات دشمن، از روحیه مقاومت رزمندگان تجلیل شد.

در جریان سلسله تهاجمات عراق که در قالب استراتژی دفاع متحرک انجام شد، (۳) در منطقه حاج عمران به دلیل هماهنگی
نیروهای ارتش و سپاه پاسداران، برای اولین بار خط پدافندی - که مسئولیت آن با ارتش بود - در اولین ساعات درگیری سقوط
نکرد و نیروهای ارتش پایه پای نیروهای سپاه با روحیه قوی به مقاومت پرداختند. بدین ترتیب این عملیات علاوه بر ایجاد
تحول و دگرگونی در روحیه رزمی رزمندگان به ویژه نیروهای ارتش در نحوه تنظیم روابط ارتش و سپاه نیز تجربه مفیدی به
شمار می آمد. به نوشته راوی قرارگاه نجف سپاه به نقل از سرهنگ حسین حسینی سعدی جانشین فرمانده نیروی زمینی ارتش،
عملیات در منطقه حاج عمران برای یگانهای ارتش در حقیقت ضربالمثل شده چرا که نیروهای ارتش در این منطقه با تمام
تلاش و فداکاریشان جلوی نیروهای دشمن را گرفتند و اجازه پیشروی به آنها ندادند و حداکثر تلفات را به دشمن وارد کردند
به گونه‌ای که شاید در هیچکدام از این تکه‌های محدود و حتی تکه‌های غیرمحدود این مقدار تلفات با این حجم گسترده به
دشمن وارد نشده بود. جانشین فرمانده نیروی زمینی ارتش تصریح کرد که این عملیات برای خود ما (ارتش) هم یک نقطه
قوتی است و یک درسی است برای تمام یگانها بدین صورت که اگر در مواضع پدافندیشان مقاومت بکنند و به طور جدی
تلاش بکنند، جلوی دشمن را خواهند گرفت و به آن ترتیب نیست که دشمن با یک برتری کامل بتواند به هدفهای از پیش
تعیین شده خود برسد. (۴)

ص: ۶۱۶

۱-۲. سند شماره ۷۵۸۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه نجف ۲ سپاه به قرارگاه خاتمالانیا (ص) ۱ و
۲، ۴/۳/۱۳۶۵.

۲- افراد شرکتکننده در این جلسه عبارت بودند از: رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه، حسینی سعدی جانشین
فرمانده نیروی زمینی ارتش، مصطفی ایزدی فرمانده قرارگاه نجف، هدایت لطفیان فرمانده قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع)،
صالحی، یزدانی، جاودانی و نجات.

۳- استراتژی نظامی دفاع متحرک عراق از اسفند ۱۳۶۴، با حمله به منطقه عمومی والفجر ۴ (ارتفاعات شاخ تارچر و شیخ
گزنشین) شروع شد. ارتش عراق در ادامه به مناطقی چون دربندیخان، شراهانی، سومار، سیدکان، جزیره مجنون، فکه، پیچ
انگیزه و حاج عمران حمله کرد و در اکثر این حملات توانست، مواضع یگانهای خودی را به اشغال درآورد.

۴-۳. سند شماره ۱۹۵۶۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه مشترک فرماندهان سپاه و ارتش در پادگان پیرانشهر،

(قرارگاه نجف، ۴/۳/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۲۷۳)، مسعود سرمدی؛ و - سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ:
تهاجم عراق به منطقه حاج عمران، گزارش راوی قرارگاه نجف، سعید سرمدی، اردیبهشت و خرداد ۱۳۶۵، صص ۱۸ و ۱۹.

رحیم صفوی جانشین فرماندهی نیروی زمینی سپاه، در تأیید دیدگاههای حسنی سعدی خاطرنشان کرد که در طول این عملیاتهایی که بررسی کرده، از منطقه فکه گرفته تا منطقه پیچ انگیزه و از حاج عمران تا مهران، بزرگترین تلفات را دشمن در منطقه حاج عمران داده و این تلفات و خسارات هم از نظر پرسنلی، و هم از نظر وسایل و تجهیزات بیسابقه بوده است.^(۱) راوی قرارگاه نجف در ادامه با اشاره به حضور نیروهای عراقی شامل تیپهای ۹۱، ۶۰۴، ۹۸، ۷۰۳، ۱۰۲ و ۴۳۱ و گردانهای کماندویی عماربنیاسر، کماندویی حمزه، تانک نisan و چند گردان از کردها در قبل از عملیات، به نقل از دارایی مسئول اطلاعات نظامی قرارگاه نجف ۴، افزوده است: عراقی ها بعد از دو روز عملیات، چند گردان و تیپ دیگر به این منطقه آوردند از جمله گردان کماندویی قدس، گردان کماندویی شبانی، گردان کماندویی یرموک، گردان کماندویی تعمیم، یک گردان پیام تفیش، گردان کماندویی الکفاء القهقا، منصور و گردان ۳ تیپ ۷۱ که از پنجوین به روی تپه شهدا آمدند. همچنین گردان کماندویی القهقا و یک گردان از تیپ ۹۸ را روی شهید صدر و تپه شهدا (خودی) مستقر کرده است. نیروهایی هم که به تازگی به منطقه دیانا منتقل شدهاند شامل تیپ ۳۳۱، یک گردان تانک و یک آتشبار توپخانه میباشند.^(۲)

به نوشته راوی قرارگاه نجف، رحیم صفوی در جلسهای خصوصی به فرماندهان ارتش یادآوری کرد که با توجه به نتایج عملیات در منطقه حاج عمران، لازم است برای تشویق و ایجاد روحیه در نیروهای ارتش از این نتایج به ره گرفته شود. وی همچنین گفت: از سرهنگ ظهوری و هاشمی بخواهید این افسرهایی را که اینجا خوب جنگیدند، سربازهایی که مقاومت کردند، تشویق بشوند چون واقعاً خوب جنگیدند. جایی که مقاومت نکردند، باید گفت بد کردند، ولی اینجا واقعاً خوب جنگیدند روی دشمن را کم کردند، باید تشویق شوند. این خواست خدا بود. این یک مبنایی است برای نیروهای جبهه غرب که جلوی دشمن توانستند بایستند. این خیلی مهم است. این یک تحول است. دشمن خیلی اینجا سرمایه گذاشت و این یک مبنا است برای لشکر ۶۴ و بقیه که اگر جلوی دشمن بایستند، می شود کار کرد، باید هر کجا میرویم این مسئله را جا بیندازیم. به سربازمان، به افسرمان، به درجهدارمان، به بسیجیمان بگوییم که ما نسبت به دشمن برتریم و نمونهای همین منطقه حاج عمران است، دشمن هرچه داشت و نداشت نیرو آورد. این فرهنگ و این امید را در بچهها بدمیم. تشویقشان گفته بشود، درجه به شان داده بشود. این روحیه را زنده بکنید. این تشویقها بچهها (نیروها) را حفظ میکند و اینها به نظر من یک نقطه تحول است.^(۳)

۱. هوایماهای جنگنده ایران نیروگاه برق دربندیخان و برخی مواضع دشمن در رواندوز را بمباران کردند. هوایماهای عراقی نیز علاوه بر بمباران شیمیایی مواضع رزمندگان در جبهه مهران، اطراف یک قرارگاه نظامی را بمباران و به حریم هوایی شهر پیرانشهر تجاوز کردند.

ص: ۶۱۷

-
- ۱-۴. سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۹.
- ۲-۵. سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۸ و ۱۹؛ و - سند شماره ۱۹۲۷۳/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
- ۳-۶. سند شماره ۱۹۲۷۳/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی در اطلاعیه نظامی شماره ۲۴۸۱ اعلام کرد که امروز در ساعت ۱۳:۲۵، جنگنده‌های نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی تأسیسات برق دربندیخان را بمباران و خسارات و ضایعات قابل ملاحظه‌ای به آن وارد کردند. همچنین در ساعت ۲۱:۰۶، محل تجمع نیروهای عراقی در منطقه رواندوز را هدف قرار دادند و سالم به پایگاه‌های خود بازگشتند. (۱)

از سوی دیگر، نیروی هوایی ارتش عراق در ۲ نوبت با ۶ فروند جنگنده محل استقرار رزمندگان در منطقه عملیاتی مهران و صالح‌آباد - بین روستای گلان و رودخانه کنجانچم در نقطه انتهایی شهر مهران - را بمباران شیمیایی کرد. بر اثر این حمله که با استفاده از سلاح‌های شیمیایی از نوع تاولزا و اعصاب انجام شد تاکنون ۶۰۰ نفر بر اثر استنشاق گازهای شیمیایی مصدوم شدند که حال ۲۱۵ نفر از آنها وخیم است. (۲)(۳) در پی این حمله، قرارگاه فتح درباره استفاده از آب رودخانه کوکویی و احتمال آلودگی به سموم شیمیایی به رزمندگان هشدار داد. لشکر ۸۴ خرماآباد نیز در نامه‌ای به کلیه واحدهای مستقر در منطقه بر انجام دادن اقدامات ضروری برای پیشگیری از مصدومیت بیشتر نیروها تأکید کرد. (۴)

قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهدا (ع) نیز با اعلام خبر تجاوز هواپیماهای عراقی به حریم هوایی شهر پیرانشهر افزود: جنگنده‌های دشمن در ۲ نوبت اطراف قرارگاه تیپ ۴ مستقر در تمرچین را بمباران کردند، که تا لحظه مخابره خبر، از میزان تلفات و خسارات گزارشی نرسیده است و در ساعت ۱۱:۵۰ نیز انبار توپخانه یکی از یگانها در حوالی پیرانشهر به وسیله ۴ فروند هواپیمای دشمن، بمباران شد. (۵)

در ضمن حریم هوایی شهرهای سرپل ذهاب و پاوه، امروز، مورد تجاوز عراق قرار گرفت، اما جنگنده‌های عراقی به دلیل مواجهه با آتش پدافند هوایی نیروهای خودی مجبور به فرار شدند. (۶) شایان ذکر است خبرگزاری جمهوری اسلامی از اهواز آمار تلفات حمله هوایی روز گذشته دشمن به تأسیسات تلمبه خانه منطقه امیدیه آغاچاری را ۹ شهید و ۳۲ مجروح اعلام کرد. (۷)

۱. محسن رضایی فرمانده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، امروز، در نامه‌ای به امام خمینی فرمانده کل نیروهای مسلح، خواستار تشکیل ستادی برای اداره سه نیروی تازه تأسیس زمینی، هوایی و دریایی سپاه پاسداران شد.

رضایی در این نامه با اشاره به شکلگیری نیروهای رزمی سپاه به موازات تنظیم اساسنامه این نهاد، بر ضرورت ایجاد یک ستاد جدید برای اداره نیروهای سه‌گانه سپاه تأکید کرده و افزوده است: «در صورتیکه بخواهیم از ستاد مرکزی سپاه قدیم بدین منظور استفاده کنیم، از آنجا که تشکیلات و سازمان سپاه قدیم بر اساس اساسنامه برای انجام مأموریت‌های ضدانقلاب یا بسیج مردمی به صورت استقرار در شهرها و استانها شکل گرفته، بایستی هم از نظر شکل و هم در بعد اختیارات در ستاد مذکور تغییراتی بدهیم که این امر نیازمند مصوبه مجلس شورای اسلامی

- ۲- ضمیمه دارد؛ مشخصات برخی از سلاحهای شیمیایی استفاده شده به وسیله ارتش عراق علیه رزمندگان ایرانی.
- ۳- ۸. سند شماره ۷۵۷۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی سپاه منطقه ۵ به فرماندهان نواحی، ۴/۳/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۱۴۰۶۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه نجف ۲، شماره ۱۹۳۸، ۶/۳/۱۳۶۵.
- ۴- ۹. سند شماره ۳۰۵۷۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از لشکر خرمآباد به کلیه واحدها، ۴/۳/۱۳۶۵.
- ۵- ۱۰. سند شماره ۳۶۱۸۱۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهدا(ع) به فرماندهی راجا، ۵/۳/۱۳۶۵.
- ۶- ۱۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۷، ۵/۳/۱۳۶۵، ص ۵، باختران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۴/۳/۱۳۶۵.
- ۷- ۱۲. همان، ص ۵، اهواز - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۴/۳/۱۳۶۵.

و تأیید حضرتعالی است یا اینکه یک ستاد جداگانه برای اداره سه نیرو تشکیل دهیم که تأیید حضرتعالی در هریک از دو شیوه مذکور، مشکلات تشکیلاتی فعلی ما را حل خواهد کرد.»

وی در پایان نتایج مذاکرات خود با حجت الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی در این زمینه را اینطور برشمرده است: «اداره سپاه قدیم کما فی السابق طبق اساسنامه. تشکیل یک ستاد برای اداره سه نیرو.» (۱)(۲)

۲. فرمانده کل سپاه در دو نامه جداگانه به فرماندهی سپاه کشوری و فرماندهی نیروی زمینی سپاه، دستور داد تا درخصوص برآورد تأمین و سازماندهی نیرو و تشکیل تیپ مالک اشتر اقدام کنند.

با توجه به مباحث مفصل مطرح شده در سطح قرارگاه، برنامه و طرحریزی مقدماتی برای اجرای عملیات بزرگ (سالیانه) و ضرورت تأمین نیروی انسانی و توسعه سازمان رزم برابر طرح کلی، امروز، فرمانده کل سپاه در نامه‌های سری به فرماندهی سپاه کشوری دستور داد تا مقدمات لازم را برای سازماندهی ۱۰۰۰ گردان برآورد کند.

محسن رضایی در این نامه تصریح کرد که در اسرع وقت نیروی انسانی لازم برای سازماندهی ۱۰۰۰ گردان جدید اعم از بسیجی، مشمول، پاسدار و پاسدار افتخاری برآورد شود تا برای توسعه توان رزمی از بعد نیروی انسانی به منابع تأمین نیرو در دولت اعلام گردد. (۳)

فرمانده کل سپاه همچنین در نامه دیگری به فرماندهی نیروی زمینی سپاه اعلام کرد تا به ناحیه مازندران تحت امر سپاه کشوری ابلاغ کند که به منظور پدافند در منطقه دزلی مریوان در محدوده سپاه شمال، تیپ مالک اشتر را به استعداد ۳ گردان ظرف مدت یک ماه پس از این تاریخ، تشکیل و تحت امر سپاه شمال قرار دهند. (۴)

۳. فرماندهی سپاه دوم (تاکتیکی) عراق امروز، طرح آماده سازی مواضع پدافندی را با هدف استحکام و تقویت این مواضع، تأمین مقاومت، مدیریت نبرد پدافندی موفق و مسدود کردن به موقع شکافها به واحدهای تحت امر ابلاغ کرد. (۵)

ص: ۶۱۹

۱- امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی و فرمانده کل قوا، پس از گذشت چهار روز، به درخواست مذکور چنین پاسخ دادند: «باسم تعالی. موافقت می شود. انشاء الله موفق باشید. ۸/۳/۱۳۶۵» مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی (ره))، جلد ۲۰، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ص ۴۷

۲- ۱۳. اکبر هاشمی رفسنجانی، اوج دفاع (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۵)، به اهتمام عماد هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، چاپ هشتم ۱۳۸۸، ص ۱۰۰.

۳- ۱۴. سند شماره ۴۴۸۸۶۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی کل سپاه پاسداران به فرماندهی سپاه کشوری، ۴/۳/۱۳۶۵.

۴- ۱۵. سند شماره ۴۴۸۸۷۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی کل سپاه پاسداران به فرماندهی نیروی زمینی

سپاه، ۴/۳/۱۳۶۵.

۵- این ابلاغیه که در تاریخ ۴/۳/۱۳۶۵، صادر شده بود در نامهای به کلی سری ازسوی فرماندهی لشکر ۱۷ زرهی در تاریخ ۴/۳/۱۳۶۵، به فرماندهی قرارگاه تیپ ۴۱۷ پیاده (تقویتشده) ارسال شد و فرمانده یگان مذکور آن را در تاریخ ۴/۶/۱۳۶۵ (۱۴/۳/۱۳۶۵)، به گردانهای تحتامر ابلاغ کرد.

در این طرح ابتدا تحت عنوان "انتخاب نیروهای هشداردهنده" رعایت برخی امور مورد تأکید قرار گرفته است. برپایه این طرح برای تقویت مواضع در خط جلو (تماس) تدابیری به این شرح در نظر گرفته شده است: احداث موانع پدافندی، استقرار نیروها در مواضع اصلی، کنترل معابر وصولی نیروهای دشمن (ایران)، هماهنگی آتش پشتیبانی و ضرورت هماهنگی گروههای گشتی با کمین و شیوه ارتباط بیسیم و باسیم.

در ادامه این طرح ضمن تشریح چگونگی سیستم اصلی موانع در پنج بند آمده است: «احداث اولین موانع اصلی در جلوی موضع اصلی شامل سه ردیف مین مختلط بوده به طوریکه اولویت ایجاد آنها براساس معابر وصولی احتمالی دشمن بوده و شامل سه ردیف مین ضدنفر، یک ردیف مین ضدتانک به اضافه دو ردیف سیمخاردار سهتایی و یک ردیف سیم تله منور در جلو باشد و در آینده برحسب زمان و موارد موجود به آن افزوده خواهد شد. ... سپس در تکمیل اولویت اول، دو ردیف مین ضدنفر و مواضع سیمی 10×10 ضدنفر به سیستم موانع افزوده شود و چنانکه وقت و ادوات لازم وجود داشته باشد، یک کانال ضدتانک، حفر و داخل و کناره‌های آن با سیمهای خاردار پوشانده شود. به طوریکه این کانال، ضدتانک و ضدنفر باشد. ... همچنین باید حفاظت از سیستم موانع با آتش دیدبانی [به صورت] شبانه‌روزی انجام شود. دیدبانی در روز از دیدگاهها و دوربینهای معمولی و بزرگ و در شب از دوربینهای بزرگ و بقیه وسایل موجود دیگر انجام گیرد.»

در این ابلاغیه فرماندهی سپاه دوم ضمن اشاره به نحوه گسترش یگانهای اصلی، طرحها و راههای پاتک را بازگو و در ادامه درباره شیوه تدبیر پدافندی خاطرنشان کرده است: «اول، مأموریت نیروهای هشداردهنده مراقبت و گزارش فوری و لحظه‌به‌لحظه کلیه پیشرفتهای جبهه، از جمله حرکت یگانهای دشمن و تجمعات نیروی وی می باشد. همچنین بایستی دارای آمادگی رزم جهت درگیری و مقاومت در مواضع مربوطه باشد و به عقب کشیده نمی شود مگر با دستور دوم، در صورت عقب نشینی نیروهای هشداردهنده از مواضع مربوطه، فرمانده این نیرو و گروه او بایستی از نحوه کاشتن و چگونگی پخش مینهای (وی.اس) در کانال مواصلاتی به منظور جلوگیری از نفوذ نیروهای دشمن به مواضع پدافندی آگاه شوند ... چهارم به هنگام پدافند در موضع نیروهای هشداردهنده، باید همیشه جناحین موضع مورد توجه قرار گیرد، زیرا پیوسته آنها به منظور محاصره و جداساختن عناصر هشداردهنده و پاسدار عمومی، موردتهاجم دشمن قرار میگیرند.»

در بخشی دیگر از این ابلاغیه، فرمانده سپاه دوم عراق تصریح کرده است: «در تدبیر نبرد پدافندی، اول، نبرد موضع اصلی پس از تماس با نیروهای هشداردهنده و آغاز رخنه به شبکه موانع و در نتیجه رسیدن به منطقه لجم، شروع می شود و چنانچه دشمن توانست به موضع اصلی نفوذ و موضع یک دسته را اشغال نماید، فرمانده گردان [باید] نیروی احتیاط مربوطه را وارد عمل کند و در صورت عدم موفقیت، تلاش کند که با شکستن جناحین موضع، جناحین دشمن را تثبیت و نیروهای وی را محاصره نماید و از گسترش رخنه جلوگیری به عمل آورد. همچنین در صورت

عدم موفقیت گردان در انهدام دشمن، گردان خط سد اختیار کرده و فرمانده تیپ مربوطه را از جزء جزء جریانات آگاه مینماید، پس از آن نبرد فرمانده تیپ آغاز می شود بدین ترتیب که پس از رخنه، بلافاصله نیروی احتیاط خویش را به منظور مقابله وارد عمل کند و در صورت عدم موفقیت در مقابله با دشمن، خط سدی را به منظور سد رخنه اتخاذ نموده و پس از آن لشکر وارد عمل شود.»(۱)(۲)

۱. نفتکش قبرسی دبلیو اینتر پرایز به فاصله زمانی ۸ ساعت، برای بار دوم در نزدیکی جزیره خارک مورد حمله هوایی دشمن قرار گرفت. همچنین تأسیسات نفتی بندر گناوه در بوشهر بمباران شد. عراق ادعا کرد تأسیسات نفتی خارک را نیز هدف قرار داده است.

بنا به گزارش دفتر فرماندهی نیروی دریایی سپاه پاسداران «در ساعت ۲۳:۳۰ شب گذشته (۳/۳/۱۳۶۵)، درحالی وضعیت منطقه قرمز اعلام شد که در ده دقیقه بعد، حضور دو فروند هلیکوپتر سوپر فرلئون دشمن در منطقه گزارش شد و در ساعت ۲۳:۵۰، یک فروند نفتکش به نام دبلیو اینتر پرایز که از جزیره خارک به طرف سیری درحال حرکت بود مورد اصابت موشک قرار گرفت. محل اصابت، پاشنه قسمت موتورخانه بود که دچار آتشسوزی گردید، ولی هیچگونه خسارت جانی دربر نداشته است. پس از مهار کردن آتشسوزی، کشتی به طرف بوشهر درحال حرکت بوده که دوباره صبح امروز در ساعت ۷:۴۵، کشتی مذکور مورد اصابت قرار میگیرد. سپس یک فروند ناوچه طارک قرارگاه نوح عازم منطقه شده و تعداد ۲۴ نفر پرسنل کشتی را از دریا به ساحل آورد. هماکنون حفاظت کشتی توسط یگانهای شناور قرارگاه انجام گرفته است.»(۳)

خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز ضمن انعکاس این خبر، عامل حمله را هواپیماهای عراقی ذکر و اعلام کرد: «در اولین ساعات بامداد روز جاری، یک فروند سوپر تانکر نفتکش قبرسی ۳۲۲ هزار تنی به نام اینتر پرایز در حوالی جزیره خارک که قصد داشت نفت خام ایران را جهت صادرات از تنگه هرمز عبور دهد، مورد هدف هوایی دشمن قرار گرفت که در نتیجه موتورخانه آن به کلی نابود شد. در این حمله تعدادی از خدمه مجروح شده اند که از شمار آنها تاکنون گزارشی نرسیده است. سپس این نفتکش صبح امروز (ساعت ۸:۲۰)، درحالیکه به سوی ایران یدک کشیده می شد مجدداً مورد حمله هواپیماهای عراقی قرار گرفت، ولی به محموله کشتی آسیبی نرسید و صدای انفجار در کشتی، ناشی از انفجار اگزوزهای موتور کشتی بوده است.» به گفته این خبرگزاری، کشتی قبرسی جزء معدود نفتکش هایی بوده که نفت خام ایران را مستقیماً از خارک بارگیری میکرد، در صورتیکه کار انتقال نفت از خارک به منطقه سیری - یعنی مرکز دوم صادرات نفت ایران - با نفتکش های ایرانی یا استیجاری است.(۴)

ص: ۶۲۱

۱- در این ابلاغیه چند صفحه های به مسائل دیگری از جمله طرح مقابله با راهکارهای تعرضی ایران، طرحها و راههای مقابله با پاتک، نحوه حفاظت از قرارگاهها و مواضع استقرار و نحوه فعالیت، حفر موضع و تقویت استحکامات اشاره و رهنمودهایی در اینباره مطرح شده است.

۲- ۱۶. سند شماره ۴۹۴۹۶۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزیده اسناد عملیات کربلای ۱، "طراحی و آماده سازی

عملیات و برآورد وضعیت دشمن"، جلد ۱، از ۲۸/۲/۱۳۶۵ تا ۹/۴/۱۳۶۵، صص ۳۰۴ - ۳۰۱؛ و - سند شماره ۱۴۲۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: سند عراقی فرماندهی تیپ ۴۱۷ پیاده تقویت به گردانهای تحتامر، ۴/۶/۱۳۶۵ (۱۴/۳/۱۳۶۵)، به استناد نامه فرماندهی سپاه دوم (تاکتیکی)، ۴/۳/۱۳۶۵.

۳ - ۱۷. سند شماره ۱۳۳۹۷۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی نیروی دریایی سپاه پاسداران به دفتر فرماندهی کل سپاه پاسداران، ۴/۳/۱۳۶۵.

۴ - ۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۷، ۵/۳/۱۳۶۵، صص ۴ و ۵، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۴/۳/۱۳۶۵.

فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق با صدور اطلاعیه نظامی شماره ۲۲۳۹ اعلام کرد: «مردان نیروی دریایی به منظور تشدید قطع تمامی چیزهایی که دشمن ایرانی در جهت مقاصد خود به کار میگیرد پانزده دقیقه نیمهشب، یک هدف بزرگ دریایی را در نزدیکی سواحل ایران مورد حمله دقیق و مؤثر قرار دادند. همچنین هواپیماهای ما امروز ۱۳۷ مأموریت رزمی انجام دادند که از جمله، حمله جدید و موفقیت آمیز علیه تأسیسات جزیره خارک در عصر امروز، بوده است.» (۱)

امروز همچنین هواپیماهای جنگنده عراق با تجاوز به حریم هوایی استان بوشهر، در ساعت ۱۶:۲۵، تأسیسات نفتی بندر گناوه را هدف قرار دادند. در این حمله ۲ بمب به طرف تأسیسات پرتاب شد که به بیابانهای اطراف تأسیسات اصابت کرد و هیچگونه تلفات جانی و مالی در پی نداشت. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی این تهاجم چهارمین حمله هواپیماهای عراقی ظرف ۲۴ ساعت گذشته به استان بوشهر است. (۲)

۲. رسانه های خارجی امروز، اخبار مربوط به هدف قرار گرفتن نفتکش قبرسی دبلو اینتر پرایز، بمباران تأسیسات نفتی در آغاجاری، حمله نیروهای لشکر دو عراق به پادگان حسینآباد، غرق کردن یک ناوچه عراقی و بمباران مواضع عراق در رواندوز به وسیله جنگندههای ایرانی و همچنین اقدام ارتش عراق در گلولهباران شیمیایی منطقه مهران را منعکس کردند.

رادیو امریکا، رادیو فرانس انترناسیونال فرانسه، رادیو بیبسی، رادیو ترکیه و خبرگزاری رویتر در خبرهایی مشابه با استناد به اطلاعیه نظامی عراق اعلام کردند که در خلیج فارس یک نفتکش غولپیکر ثبت شده در قبرس (به نام دبلو اینتر پرایز) که در اختیار شرکتی از نیجریه بود هدف حمله هواپیماهای جنگنده عراقی قرار گرفت. شرکت بیمه کشتیرانی لویترز لندن با تأیید این حادثه تصریح کرد که موشک به موتورخانه این کشتی که در فاصله ۵۰ کیلومتری جنوب جزیره خارک بوده، اصابت کرده است. به گفته رادیو بیبسی، آتش به محل زندگی ملوانان سرایت کرده و ناخدای نروژی کشتی نیز مجروح شده است، اما بقیه کارکنان سالم هستند. رسانه های مذکور همچنین در خبرهای کوتاه به بمباران ۲ تلمبه خانه در جنوب غربی ایران و حمله یگانهای از لشکر دوم عراق به پایگاه نظامی حسینآباد در جبهه میانی اشاره کردند. (۳)

رادیو مونت کارلو نیز درباره اقدامات عراق گفت: بغداد به جنگ فرسایشی اقتصادی خود علیه ایران از طریق هدف قرار دادن تأسیسات نفتی و نفتکش ها ادامه میدهد. این رادیو به نقل از خبرنگار خود افزود: از زمانی که بغداد شیوه جنگی خود را تغییر داده و دست به تهاجمات ناگهانی زده و با حفظ آمادگی دائم به دفاع از دستاوردهای ارضی که محافل بین المللی با آن مخالفت نکرده اند، پرداخته است، جبهه های جنگ شاهد هیجان شدیدی شده است. (۴)

رادیو امریکا و رادیو اسرائیل نیز در خبری مشابه به نقل از منابع ایرانی درباره استفاده عراق

ص: ۶۲۲

۱- ۱۹. همان، ص ۱، رادیو صوت الجماهير، ۴/۳/۱۳۶۵.

۲- ۲۰. همان، ص ۶، بوشهر - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۴/۳/۱۳۶۵.

۳- ۲۱. همان، صص ۱۵ - ۱۳ و ۱۸، رادیو بیبسی، ۴/۳/۱۳۶۵.

۴-۲۲. همان، ص ۱۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۴/۳/۱۳۶۵.

از سلاح شیمیایی گفتند: ایران بار دیگر عراق را به استعمال گاز سمی در جنگ متهم کرده است. یک اعلامیه نظامی که در تهران منتشر شده، حاکی است که هواپیماهای عراق امروز، در بخشهای مهران و صالحآباد بمبه ای حاوی گازهای شیمیایی سمی فرو ریختند. خبرگزاری دولتی ایران میگوید به سبب اینکه سربازان ایرانی به ماسکهای ضد گاز مجهز بودند، تلفات آنها کم بوده است. اتهامات ایران به عراق در گذشته در مورد استعمال گاز سمی مورد تأیید چندین هیئت تحقیق سازمان ملل متحد قرار گرفت. (۱)

خبرگزاری رویتر نیز با اشاره به کاربرد سلاحهای شیمیایی به وسیله ارتش عراق در جبهه مهران تصریح کرد که این حمله درحالی صورت میگیرد که سازمان ملل متحد با صراحت کامل دولت عراق را محکوم دانسته و از آن کشور خواسته است از ادامه چنین اقدام ضدانسانی خودداری ورزد.

این خبرگزاری در ادامه افزوده است: درحالیکه نبردهای زمینی بین نیروهای ایرانی و عراقی در جبهه های مهران و فکه با شدت تمام ادامه دارد، در تهران اعلام شد که چند فروند از هواپیماهای نیروی هوایی آن کشور، امروز، مراکز تجمع سربازان عراقی را در ناحیه کردنشین رواندوز در داخل خاک عراق بمباران کردند. به گفته مقامات ایرانی در این بمباران به نیروهای عراقی تلفات و خسارات سنگینی وارد شد و همه هواپیماهای ایرانی سالم به پایگاه خود بازگشتند. (۲)

در همین حال، رادیو کلن به نقل از خبرگزاری ایران گزارش داد که یک ناوچه عراق در خلیج فارس با تلاش نیروی دریایی ایران غرق شد. گفته می شود این ناوچه قصد نزدیک شدن به شبه جزیره فاو را داشت. (۳)

۱. در پی اظهارات تهدیدآمیز مقامات امریکایی علیه ایران و احتمال اقدام نظامی علیه تمامیت ارضی کشور، ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران دستورالعمل مراقبتی ناس (۴) را تهیه و تنظیم کرد. در این دستورالعمل مراکز حساس نظامی، اقتصادی و سیاسی که احتمال تهاجم به آنها متصور است مشخص و مأموریت سه نیروی هوایی، دریایی و زمینی تشریح شده است. (۵)

در مقدمه این دستورالعمل پس از اشاره به حملات اخیر امریکا به لیبی و اظهارات مقامات امریکایی مبنی بر تروریست جلوه دادن جمهوری اسلامی ایران و تهدید به اقدامات تلافیجویانه علیه تمامیت ارضی ایران، درباره مکانهایی که احتمالاً مورد حمله قرار خواهد گرفت، چنین

ص: ۶۲۳

۱- ۲۳. همان، ص ۳، رادیو بیبیسی، ۴/۳/۱۳۶۵؛ و - همان، صص ۱۵ و ۱۶، رادیو اسرائیل؛ و - همان، ص ۱۷، رادیو امریکا، ۴/۳/۱۳۶۵.

۲- ۲۴. همان، ص ۱۶، رادیو اسرائیل.

۳- ۲۵. همان، ص ۱۷، رادیو کلن.

۴- این دستورالعمل به نام ناس از ابتدای کلمات نظامی، اقتصادی، سیاسی گرفته شده است و در همین حال به معنای مردم و به

طورخاص ملت ایران است که با مقاومت و ایثارگری درمقابل هرگونه تجاوزی، ایستادگی و از تمامیت جمهوری اسلامی ایران دفاع میکنند.

۵- دبیرخانه شورایعالی دفاع دستورالعمل یادشده را در تاریخ ۷/۳/۱۳۶۵، به منظور نظرخواهی برای اعضای این شورا ارسال کرده است.

آمده است: «حمله هوایی و موشکی امریکا به یگانها و پایگاههای دریایی و هوایی واقع در خلیج فارس و دریای عمان محتمل است و چنانچه شرایط برای عملیات وسیع هوایی و موشکی در داخل کشور جمهوری اسلامی ایران برای امریکا فراهم گردد، این حملات عمدتاً علیه هدفهای نظامی، اقتصادی و سیاسی و بدین شرح خواهد بود:

۱. اهداف نظامی شامل یگانها و پایگاههای دریایی و هوایی واقع در خلیج فارس و دریای عمان، کارخانجات سازمان صنایع دفاع در تهران و سایر نقاط، پایگاههای هوایی مهم کشور و پادگانها و آمادگاههای نظامی مجاور شهرهای بزرگ.

۲. اهداف اقتصادی و صنعتی شامل بنادر و ترمینالهای هوایی، دریایی و راه آهن؛ نیروگاههای برق، پالایشگاهها و تأسیسات پتروشیمی و کارخانجات ماشینسازی.

۳. در بخش اهداف سیاسی حمله به بیت امام و مجلس شورای اسلامی و مناطق اطراف آن، ستاد مشترک، ستاد نیروها و قرارگاههای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و وزارتین دفاع، امور خارجه و سپاه پاسداران متصور می باشد.»

در ادامه دستورالعمل، مأموریت سه نیروی هوایی، دریایی و زمینی تشریح شد که بر مبنای آن «نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران مأموریت دارند با طرحریزی و هدایت پدافند عامل و غیرعامل از تمامیت ارضی کشور جمهوری اسلامی ایران در مقابل حملات هوایی و موشکی دشمن دفاع نمایند. در این راستا مأموریت نیروی هوایی برقراری دفاع نسبی از مناطق موردتهدید، استفاده از مقدورات پدافندی زمینه هوا علیه حملات هوایی دشمن، عملیاتی نگهداشتن سیستمهای راداری و شبکه اعلام خبر و برقراری پدافند غیرعامل پایگاههای هوایی واقع در سواحل خلیج فارس و دریای عمان در نظر گرفته شده است.

مهمترین محورهای مأموریت نیروی دریایی نیز استفاده از مقدورات شناوری و پروازی طرح دفاعی و به رهگیری از حداکثر امکانات سایتهای الکترونیکی و استراقسمع برای کشف به موقع حمله هوایی دشمن و کنترل دقیق تحرکات دشمن مورد توجه قرار گرفت.»

در بخش انتهای دستورالعمل، مأموریتهایی برای نیروی زمینی ارتش و ژاندارمری جمهوری اسلامی، از جمله تجدیدنظر درباره طرحهای پدافندی غیرعامل برای مناطق موردتهدید و اجرای آنها پیش بینی شده است. (۱)

۱. امروز، فرماندار شهرستان مریوان آمار حملات هوایی و توپخانههای عراق به مریوان و تلفات و خسارات ناشی از آن را اعلام کرد.

مصطفی نجار فرماندار شهرستان مریوان، آمار حمله به شهر مریوان و روستاهای اطراف آن را از اول شهریورماه ۱۳۶۲ تاکنون، چنین اعلام کرد:

۱-۲۶. سند شماره ۴۴۸۸۴۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دبیرخانه شورایعالی دفاع به رئیس شورایعالی دفاع، ۷/۳/۱۳۶۵.

۱. اصابت توپ به شهر ۵۶ مورد

۲. اصابت توپ به روستاها ۲۱ مورد

۳. حمله هوایی ۹۶ مورد

۴. بمباران شهر ۴۳ مورد

۵. بمباران روستا ۲ مورد

۶. تعداد شهدا ۳۰۴ نفر (شهر و روستاها)

۷. تعداد مجروحان ۶۵۶ نفر (شهر و روستاها)

نجار همچنین به سابقه بمبارانهای سالهای قبل در این منطقه اشاره کرد و گفت: روزهای اولیه بمباران سوم شهریور ۱۳۶۲، بوده و سختترین بمبارانهای شهر که تلفات سنگینی داشته در روزهای ۱۰/۶/۱۳۶۲، با بیش از ۷۰ شهید و ۱۲۰ مجروح و ۱۹/۱۲/۱۳۶۳، با ۹۷ شهید و ۱۲۰ مجروح بوده است.^(۱)

۲. اعضای شورای تأمین شهرستان مریوان با تشکیل جلسهای وضعیت فعالیت گروههای ضدانقلاب به ویژه همکاری اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) با ارتش عراق را بررسی و برای برقراری امنیت بیشتر، تصمیماتی گرفتند.

جلسه امروز، با حضور تابش استاندار کردستان، مصطفی نجار فرماندار مریوان و جمعی از فرماندهان و مسئولان نظامی - امنیتی استان برگزار شد. استاندار کردستان با اشاره به ستیزهجویی گروههای ضدانقلاب با نظام جمهوری اسلامی و پشتیبانی ارتش عراق از آنها درباره افزایش فعالیت این گروهها در پشت مرزها هشدار داد و اظهار داشت: اکنون گروهها در تلاشاند تا خط کاری خود را به پشت مرزها بکشانند که این روش هم برای عراق مهم است و هم میتوانند به راحتی اخبار داخل کشور را به خارج منتقل کنند. در وضعیت فعلی فشار ضدانقلاب در شهرهای نوار مرزی بسیار زیاد است.

در ادامه این جلسه، عسکری فرمانده سپاه مریوان، وضعیت ۳ گروه کومله، دمکرات و منافقین را تشریح کرد. به گفته وی «در گذشته کومله اجازه فعالیت به دمکرات را نمیداد و دمکرات نیز از خود ضعف نشان میداد. اکنون بعد از احداث پایگاه توسط دمکراتها، تردد کومله مشکل شد و دمکراتها جرئت بیشتری برای فعالیت پیدا کردند. کومله اکنون با سه گردان استعداد در منطقه فعالیت دارد. آنها از بدو ورود در منطقه شرکه ضربه کاری خورده و تاکنون نتوانستهاند به نیروهای ما حمله کنند و فرصتی میخواهند که به ما ضربه وارد سازند. در روستاها بیش از چند ساعتی نمیتوانند بمانند. محل استقرار آنها در روستای چاشت واقع در دشت شیلر است. از نظر زمانی، آنها برای مدتی میتوانند در ارتفاعات بمانند، ولی فعلاً به

۱-۲۷. سند شماره ۳۴۳۷۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندار مریوان به استانداری کردستان، ۴/۳/۱۳۶۵.

ارتفاعات چهلچشمه گریخته‌اند. گروه‌های رزگاری و علی‌مرویانی هم در منطقه حضور دارند، ولی اهمیت آنچنانی ندارند.»
عسکری درباره برنامه سپاه مریوان در مقابله با عناصر ضدانقلاب و نیز مشکلات موجود گفت: «ازبیردن این گروه‌ها در طرح [ضربتی ما] است و سهل می‌باشد، اما منافقین با چند افسر عراقی، عقبه منطقه نوار مرزی ما را شناسایی کرده‌اند که اگر در دو یا چند منطقه با آنها درگیر شویم، امکان رساندن نیرو به آنجا را ندارند. البته منطقه گسترده است و مرز مشترک زیادی با شهرستانها داریم و ارتفاعات زیادی در منطقه وجود دارد که نیروی زیادی برای مقابله با ضدانقلاب می‌خواهد، ضمن آنکه نیروی مانوری ما از نیروهای دشمن کمتر است.»

عبادی از مسئولان اطلاعات مریوان نیز دلیل استقرار اعضای کومهله در منطقه چاشت را احداث پایگاه‌های زیاد در این منطقه و جمع‌آوری آذوقه ذکر کرد و گفت: «کلاً سه گردان کومهله در منطقه حضور دارند که در این مدت ضربه کاری خورده‌اند. از سویی، دمکراتها از طریق توتمان وارد منطقه شده‌اند و پس از تشکیلات جدید در منطقه به دو قسمت تقسیم شدند. از بدو ورود، نیروهای سپاه در گیریهایی با آنها داشته و ضرباتی هم به آنها تحمیل کرده‌اند و درحالحاضر در منطقه گشت و جوله دارند. منافقین در یک گروه ۱۵۰ نفره با اوئیفورم مخصوص و آرم مجاهدین [همراه] با چند افسر عراقی وارد منطقه شده و پس از دادن جوله و شناسایی، منطقه را ترک کرده‌اند.»

وی علت حضور ضدانقلاب را سه عامل ذکر کرد:

۱. به دلیل آنکه این مناطق پشت‌بجه خودی محسوب می‌شوند.

۲. تلاش برای کسب اعتماد بین مردم، زیرا جوی که بین مردم به وجود آمده از آنها زده شده بودند و اکنون می‌خواهند مجدداً جو را به دست گیرند.

۳. در انزوا قرار گرفتن هواداران آنها در روستاها و جان دادن دوباره به آنها.»

اعضای جلسه همچنین به منظور افزایش ضریب امنیت در منطقه به ایجاد خط کمربندی حفاظتی از طریق منع یا محدودسازی تردد در منطقه، برخورد با عناصر ضدانقلاب در منطقه چاشت و تقویت گروهانهای شهادت - که با همکاری نیروهای سپاه و ژاندارمری تشکیل شده‌اند - تأکید کردند. (۱)

۱. شهرهای مریوان، بانه، سنندج و جوانرود امروز، صحنه درگیری نیروهای خودی با عناصر ضدانقلاب بود. همچنین احداث پایگاه رادیویی به دست حزب توده، تأسیس پایگاه و دفتر جدید چریکهای فدایی خلق و سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در شمال عراق، هشدار رژیم عراق به گروههای ضدانقلاب برای فعالیت بیشتر علیه ایران و به رهگیری ارتش عراق از گروهک رزگاری برای تقویت موضع پدافندی خود از مهمترین اقدامات امروز گروههای ضدانقلاب در شمال غرب کشور است.

امروز، در مریوان تعداد ۶۰ نفر از نیروهای دمکرات پس از ورود به روستای رزاب، در ساعت

۱- ۲۸. سند شماره ۳۴۶۳۳۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندار مریوان به استانداری کردستان، ۱۱/۳/۱۳۶۵.

۲۲، به پایگاه رزمندگان حمله کردند و ۲ نفر از بسیجیان بومی را به اسارت برده و ۳ رزمنده را نیز مجروح کردند. از عناصر ضدانقلاب هم ۲ نفر که یکی فرمانده سابق هیز زربوار و دیگری مسئول هیز شریفزاده بود، کشته شدند.^(۱)

به گزارش فرمانداری بانه «با پشتیبانی گروهان دولارزان در ساعت ۱۶، تأمینهای پایگاه جانزاین یک در آبادی بیکش، با ضدانقلاب درگیر شدند که در این واقعه یک سرباز شهید و یک نفر دیگر به اسارت ضدانقلاب گرفتار شد. همچنین یک درجهدار بر اثر اصابت با مین کار گذاشته شده توسط ضدانقلاب از ناحیه پا مجروح گردید.»^(۲)

در سنج بین نیروهای پایگاه بازیرباب با عناصر ضدانقلاب درگیری رخ داد که افراد ضدانقلاب پس از به آتشکشدن این پایگاه، ۲ تن را شهید و ۵ تن را مجروح کردند.^(۳)

در جوانرود، به دنبال اجرای آتش سنگین رزمندگان در جلوی ارتفاعات به رو در دهانه سرتک، ضدانقلاب متحمل خسارات زیادی شد و در پایگاههای بیلهور، کانانیپاشا و کانیرشک یک مقر ضدانقلاب منهدم و چندین تن از آنان کشته یا زخمی شدند.^(۴)

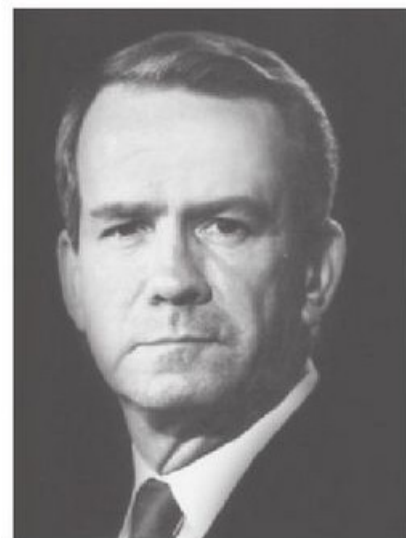
ازسویی ارتش عراق در منطقه هانگرمه درحالیکه از پتانسیل حزب رزگاری برای پدافند در عقب واحدهای نظامی خود استفاده میکند، ۳۳ به گروههای مخالف جمهوری اسلامی مستقر در عراق ابلاغ کرد که عملیتهای ایدایی خود را به شهرهای نوار مرزی گسترش دهند و چنانچه عملیات آنها چشمگیر نباشد از ورود آنان به خاک عراق جلوگیری خواهد شد.^(۵) ازاینرو به گزارش منابع اطلاعاتی کادرهایی از هیز دمدم (افشین) به تازگی وارد مریوان شده و شاخه نظامی آنها روی ارتفاعات لندیشیخان و روستای کانیزرد و بازرگه استقرار موقت یافتهاند و قصد دارند با ترور و یک سری عملیتهای ایدایی، کمین و تخریب در منطقه، اعلام موجودیت کنند.^(۶)

ستاد قرارگاه حمزه نیز اعلام کرد: «حزب توده در منطقه لولان - بین اشنویه و عراق - اقدام به ایجاد یک پایگاه رادیویی نموده است.»^(۷)

درهمینحال، چریکهای فدایی خلق شاخه شهر سلیمانیه نیز ضمن اقدام به تأسیس دفتر با گروهک کومهله در همان محل روابط خوبی برقرار کردهاند، ولی گروهک منافقین در شرایط دشواری به سر میبرند. البته منافقین نیز در جبهه نوسود در منطقه هاوانکوه، اقدام به تأسیس پایگاه کرده و در شهر حلبچه عراق دفتر ثابت تشکیل دادهاند.^(۸)

امروز، هواپیمای حامل هیئت عالیرتبه امریکایی، به همراه مقداری تجهیزات به منظور مذاکره با مقامات ایران وارد تهران شد. درپی مذاکرات محرمانه رابطان دولتهای ایران و امریکا، امروز، محسن کنگرلو مشاور امنیتی نخستوزیر، خبر ورود هواپیمای امریکایی حامل هیئت امریکایی - که با پاسپورت ایرلندی به ایران سفر کردهاند - را به اطلاع رئیس مجلس شورای اسلامی رساند.

- ۱- ۲۹. سند شماره ۳۰۱۲۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از وزارت اطلاعات اداره استانیهای آذربایجان غربی و کردستان به استاندار کردستان، ۱۲/۳/۱۳۶۵، ص ۳.
- ۲- ۳۰. سند شماره ۳۳۷۸۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری بانه به استاندار کردستان، ۴/۳/۱۳۶۵.
- ۳- ۳۱. سند شماره ۳۶۱۸۰۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی کل سپاه به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۱۵/۳/۱۳۶۵.
- ۴- ۳۲. سند شماره ۷۵۷۲۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: واحد اطلاعات سپاه دوم شمال به واحد اطلاعات ستاد مرکزی سپاه، ۴/۳/۱۳۶۵.
- ۵- ۳۴. سند شماره ۳۵۵۴۶۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای قرارگاه عملیاتی شمال غرب به فرماندهی نذاجا، شماره ۷۴، ۱۲/۳/۱۳۶۵.
- ۶- ۳۵. سند شماره ۳۶۱۷۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۴/۳/۱۳۶۵.
- ۷- ۳۶. سند شماره ۳۶۱۷۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به واحد اطلاعات ستاد مرکزی سپاه، ۴/۳/۱۳۶۵.
- ۸- ۳۷. سند شماره ۳۶۱۷۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

مک فارلین

سرپرستی هیئت مذکور برعهده مک فارلین مشاور ویژه رئیس جمهور امریکا، است. امریکاییها با همراه داشتن هدایایی، خواهان ملاقات با سران نظام جمهوری اسلامی شدند. از آنجا که این هواپیما حامل قطعات گرانقیمت تجهیزات نظامی از جمله قطعات مربوط به موشک هاگ بود، حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی به حسن روحانی، اعلام کرد که برای کنترل قطعات، اداره مسائل سیاسی و مذاکرات، همکاری و هماهنگی لازم را انجام دهد.

حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی در یادداشتهای روزانه خود دراینباره نوشته است: «آقای [محسن] کنگرلو اطلاع داد که هواپیمای حامل قطعات گرانقیمت امریکایی - که با پاسپورت ایرلندی آمده‌اند و به نام ایرلندی هستند - در فضای تهران است. به آقای روحانی گفتم که برای کنترل قطعات و اداره مسائل سیاسی و مذاکرات همکاری کنند. ... افطار مهمان نخستوزیر بودیم. آقایان [محسن] کنگرلو [مشاور نخستوزیر] و [احمد] وحیدی [مسئول اطلاعات سپاه پاسداران] آمدند و گزارش وضع هیئت امریکایی را دادند. یکچهارم قطعات هاگ درخواستی را آوردند. آقای مک فارلین مشاور ویژه ریگان و شخصیت‌های حساس دیگر امریکا در هیئت‌اند. برای سران کشور ما کلت و شیرینی هدیه آورده‌اند و خواهان ملاقات با سران هستند. قرار شد هدیه را نپذیریم و ملاقات ندهیم و مذاکره را در سطح دکتر هادی و دکتر روحانی و مهدی‌ژاد مخفی نگه داریم و [مذاکرات] محدود به مسئله گروگان‌های امریکایی در لبنان و دادن قطعات هاگ و چند قلم دیگر اسلحه [باشد]. آنها بیشتر خواهان مذاکره در مسائل کلی و سیاسی‌اند. می‌خواهند یک نفر دائماً در هواپیماهای خودشان برای تماس با خارج از طریق ماهواره بماند. این را هم قبول نکردیم. سپس با اصرار آنها قبول شد که برای مشورت و تماس، در موارد لزوم به هواپیما بروند. بنا بود در جایی غیر از هتل اقامت کنند، اما چون جای مناسبی نبوده در هتل آزادی مانده‌اند. به مأموران اطلاعات سپاه گفته شد که آنها را حفاظت کنند.» (۱)

۲. در ادامه حضور داوطلبانه نیروهای مردمی در جبهه های جنگ، امروز نیز رزمندگانی از شهرهای مختلف کشور عازم جبهه شدند.

براساس گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی و واحد مرکزی خبر صداوسیما از شهرهای مختلف، امروز، گروهی از داوطلبان عضو بسیج سپاه پاسداران نیشابور از استان خراسان و گروهی

ص: ۶۲۸

۱- ۳۸. اوج دفاع، پیشین، صص ۱۰۸ و ۱۰۹.

بسیجی از شهرستان ممسنی استان فارس، ۳۹ ششمین کاروان راهیان کربلا از استان کهگیلویه و بویراحمد متشکل از گردانهای ویژه رمضان، جمعی از آموزشیاران نهضت سوادآموزی یاسوج، گروهی از نیروهای متخصص از بوشهر، هفتمین کاروان راهیان کربلا از شهرستان کاشان، ششمین کاروان راهیان کربلا و سومین کاروان لیبک یا امام پایگاههای نواحی بسیج سپاه پاسداران شهرهای مختلف استان اصفهان و گروهی از مردم نقاط مختلف استان لرستان عازم جبهه های نبرد شدند.^(۱)

به گزارش روزنامه جمهوری اسلامی، داوطلبان از نیروهای ویژه سپاه پاسداران ناحیه آذربایجان شرقی؛ نیرویی متخصص از کارخانجات فجر ایران، نفت پارس، بنیاد رنگ و آموزش و پرورش کرج با تخصصهای مختلف رانندگی، جوشکاری، بنایی، برقکار؛ گروهی از نیروهای تخصصی و اداری سپاه پاسداران همدان و نیز نیروهایی از شهرهای بجنورد، کازرون، کاشمر، ارسنجان، درگز، داراب و علیآباد کتول عازم جبهه ها شدند.^(۲)

همچنین از سوی اهالی ۲۱ روستای شهرستان کهگیلویه و بویراحمد مبلغ ۶۰۰,۰۰۰ ریال و نیز ۲۵۰۰ کیلو خواربار جمعآوری و تحویل ستاد پشتیبانی یاسوج شد.^(۳) روابط عمومی وزارت کار و امور اجتماعی نیز اعلام کرد که کلیه کارکنان این وزارتخانه داوطلبانه تا پایان سال ۱۳۶۵، هر ماه یک روز حقوق و مزایای خود را به جبهه های جنگ اختصاص دادند. روابط عمومی شرکت فولاد ایران نیز از اهدای ۲۶,۶۳۳,۹۱۵ ریال وجه نقد و ۱۳ میلیون ریال به منظور خرید خودرو برای رزمندگان و ۵۳۵,۷۲۵,۹۰۹ ریال برای هزینه اسکان هموطنان جنگزده خبر داد.^(۴)

۳. رئیس مجلس شورای اسلامی در دیدار با سفیر چین راه حل افزایش به ای نفت را کاهش ده درصدی تولید کشورهای صادرکننده ذکر کرد.

حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، عصر امروز، در دیدار با سفیر جدید جمهوری خلق چین در ایران گفت: «چنانچه کشورهای صادرکننده نفت حاضر شوند ده درصد از تولید خود را کم کنند، ظرف چند ماه کاهش قیمت نفت جبران خواهد شد و ما از مسئولان خلق چین انتظار داریم درخصوص رویارویی با توطئه اخیر کاهش قیمت نفت فعال بوده و با هماهنگی سایر کشورهای تولیدکننده این توطئه را خنثی نمایند.» حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی با ابراز رضایت از روند مناسبات دو کشور، خواهان گسترش همکاری دوجانبه شد. سفیر چین نیز با اشاره به تمایل پکن بر توسعه روابط با ایران خاطرنشان کرد که «چین آماده است تا تجربیات خود را در همه زمینهها در اختیار کشور ایران قرار دهد.»^(۵)

ص: ۶۲۹

۱- ۴۰. همان، صص ۲ و ۳.

۲- ۴۱. روزنامه جمهوری اسلامی، ۵/۳/۱۳۶۵، ص ۱۱.

۳- ۴۲. روزنامه رسالت، ۵/۳/۱۳۶۵، ص ۴.

۴- ۴۳. روزنامه جمهوری اسلامی، ۴/۳/۱۳۶۵، ص ۲.

۵- ۴۴. روزنامه رسالت، ۵/۳/۱۳۶۵، ص ۱.

۴. عضو شورای رهبری لیبی دفاع از انقلاب اسلامی ایران را همسان دفاع از انقلاب لیبی دانست و تلاش سران کشورهای عرب برای تغییر نگرش لیبی در مورد جمهوری اسلامی را بی نتیجه خواند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از طرابلس، حجت‌الاسلام محمدعلی رحمانی مسئول بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی که در رأس هیئتی به لیبی سفر کرده است (۱) امروز با سرگرد عبدالسلام جلود عضو شورای رهبری انقلاب لیبی، دیدار کرد. در این ملاقات جلود با اشاره به روابط راهبردی دو کشور گفت: «ما از پیروزی انقلاب اسلامی ایران بسیار خوشحالیم، زیرا پیروزی شما در حقیقت پیروزی خود ما بود و ما وظیفه دفاع از این انقلاب را وظیفه دفاع از انقلاب خود میدانیم، زیرا انقلاب اسلامی را سرآغاز یک قیام گسترده اسلامی در منطقه میدانیم.» جلود انقلاب اسلامی ایران را دستاوردی بزرگ برای مردم جهان توصیف کرد و افزود: «به همین دلیل استعمارگران از پیروزی انقلاب اسلامی بسیار ناراحتاند و تهاجم گسترده را علیه آن آغاز کردند.»

وی درباره تلاش سران کشورهای عرب منطقه برای تغییر رویکرد لیبی در جانبداری از ایران گفت: «آنها تصور کردند ما در اجلاس سران عرب سازش خواهیم کرد و لذا برای این کنفرانس زمینه‌سازی کردند. آنها میخواستند یک شکست سیاسی بر ما تحمیل کنند. میخواستند ما موضع خود را در قبال جنگ تحمیلی علیه جمهوری اسلامی تغییر دهیم و با یک راه حل سیاسی برای مسئله فلسطین نیز موافقت کنیم، ولی ما به آنها گفتیم ما در مقابل امریکا ایستادگی کردیم حال چگونه ممکن است از شما شرط بپذیریم.»

حجت‌الاسلام رحمانی نیز در مقابل بر پشتیبانی تهران از مبارزات ملت لیبی به خصوص در تقابل با امریکا (۲) تأکید و خاطرنشان کرد: «امریکا و کشورهای مرتجع منطقه دو هدف از این تهاجمات دنبال میکنند که اولی به سازشکشاندن ماست، همچنان که این تجربه را در مصر و دیگر کشورها داشتند و دومی ضربه نظامی و نابودی ما است، ولی ما بر این اعتقادیم که آزادی و حقی که با زور گرفته شده تحقق پیدا نخواهد کرد، مگر اینکه با قدرت پس گرفته شود و لذا ما با مقاومت خود، ملت‌ها را به حرکت درآوردیم.» (۳)

۱. مقامات پاریس در تلاش برای آزادی گروگانهای فرانسوی در لبنان چشمه راه اقدامات ایران و سوریه هستند. در همین رابطه یک روزنامه امریکایی مدعی شد که پاریس، تهران را به حمایت بیشتر از عراق تهدید کرده است. یک روزنامه لبنانی هم از گفتوگوی تلفنی رئیس جمهور سوریه و نخستوزیر فرانسه خبر داد.

ص: ۶۳۰

-
- ۱- حجت‌الاسلام رحمانی در تاریخ ۲۸/۲/۱۳۶۵ با پیامی از جانب رئیس جمهور برای سرهنگ قذافی به لیبی سفر کرد.
 - ۲- لازم به یادآوری است، امریکا در ماههای اخیر، در چند نوبت با تجاوز به حریم هوایی لیبی، مناطقی از این کشور و از جمله کاخ ریاست جمهوری لیبی را بمباران کرده بود.
 - ۳- ۴۵. روزنامه کیهان، ۵/۳/۱۳۶۵، صص ۱ و ۱۸.

روزنامه امریکایی نیویورک تایمز سفر هیئت ایرانی به فرانسه را انعکاس کوششهای فراوان دولت محافظهکار جدید پاریس در آزادساختن گروگانهای فرانسوی که در اسارت مسلمانان شیعه لبنان هستند، دانست. این روزنامه درباره نتایج مذاکرات به نقل از مقامات فرانسوی نوشت: «فرانسه معتقد است که ایران از نفوذ زیادی بر گروههایی که گروگانها را در اسارت خود دارند برخوردار می باشد و آقای شیراک نخستوزیر جدید فرانسه، بلافاصله بعد از به دستگرفتن قدرت تصمیم گرفت که در جهت عادیساختن روابط ایران و فرانسه کوشش نماید.

این درحالی است که به رغم انتظار هیئت ایرانی مبنی بر قول تعهد فرانسه به عدم انعقاد قرارداد جدید تسلیحاتی با عراق و نیز استرداد مخالفین رژیم ایران از خاک فرانسه (به ویژه رهبران سازمان مجاهدین خلق)، نخستوزیر فرانسه تأکید نمود که پاریس مصمم به حفظ روابط با بغداد و عدم تمایل به استرداد مخالفین رژیم ایران است و فرانسه عادت ندارد که پناهندگان سیاسی را به کشورشان بازگرداند.»

نیویورک تایمز در ادامه از قول مقامات فرانسوی افزوده است: «در صورتیکه ایران در کمک به فرانسه در مورد جریان گروگانها عکسالعمل مثبت نشان ندهد، [فرانسه] پشتیبانی و حمایت خود از عراق را افزایش خواهد داد.» (۱)

در همین حال به گفته خبرگزاری رویتر، روزنامه چپگرای السفیر (چاپ بیروت) با اشاره به گفتوگوی تلفنی حافظ اسد رئیس جمهور سوریه، با ژاک شیراک نخستوزیر فرانسه و جو خوشبینی در زمینه رهایی گروگانها در پاریس گزارش داد که فرانسه عمران ادهم بازرگان سوریا اصل مقیم پاریس را به منظور از سر گرفتن کوششهایی برای آزادی گروگانها در لبنان درحالی به دمشق فرستاده است که منابع آگاه در بیروت گزارش دادهاند ممکن است ۴ گروگان فرانسوی در لبنان ظرف دو روز آینده و ۴ گروگان دیگر در هفته بعد آزاد شوند. (۲)

از سوی، رادیو مجاهد (کردی) اعلام کرد که کانال ۳ تلویزیون فرانسه در تفسیری حضور رهبر مقاومت ایران (رجوی) در فرانسه را گره اصلی روابط میان رژیم آیت الله خمینی و فرانسه نام برده و به نقل از ژاک شیراک نخستوزیر فرانسه گفته است به زودی تصمیمی برای جلوگیری از فعالیت پناهندگان ایرانی علیه امام خمینی در فرانسه اتخاذ خواهد شد. (۳)

۲. رژیم عراق نفت خام به لبنان صادر میکند. به گزارش واحد مرکزی خبر به نقل از واحد خبر مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق، طبق قرارداد جدید، رژیم عراق مقادیری نفت خام به لبنان صادر میکند که در پالایشگاههای الزهرانی و طرابلس پالایش خواهد شد. برپایه این گزارش مقرر شده است، بلافاصله پس از امضای قرارداد میان مقامات مسئول دو کشور، صدور نفت از عراق آغاز شود. یادآوری می شود شرکت امریکایی مدریکو وابسته به کمپانی

ص: ۶۳۱

۱- ۴۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۷، ۵/۳/۱۳۶۵، صص ۲۹ و ۳۰، واشنگتن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۴/۳/۱۳۶۵؛ و - واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۵/۳/۱۳۶۵، ص ۷، رادیو امریکا، ۴/۳/۱۳۶۵.

۲- ۴۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۷، ۵/۳/۱۳۶۵، ص ۳۱، بیروت - خبرگزاری رویتر، ۴/۳/۱۳۶۵.

۳- ۴۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۵/۳/۱۳۶۵، ص ۱۰، رادیو مجاهد کردی، ۴/۳/۱۳۶۵.

نفتی آرامکو پالایشگاه الزهرانی را اداره میکند. این شرکت از سال ۱۹۴۸، امتیاز تصفیه نفت را در لبنان کسب کرده است. قیمت تعیین شده برای هر بشکه نفت عراق در این قرارداد ۳/۱۳ دلار می باشد. (۱)

۳. فرانسه انجام هرگونه تلاش برای پایاندادن به جنگ ایران و عراق را تکذیب کرد.

سخنگوی سفارت فرانسه در کویت امروز، گزارش روزنامه انگلیسی زبان کویت تایمز مبنی بر اینکه پاریس در یک تلاش سیاسی به منظور پایان بخشیدن به جنگ ایران و عراق است را رد کرد. این روزنامه به نقل از منابع آگاه عرب نوشته بود: «همانگونه یک هیئت فرانسوی مشغول مذاکره با رهبران ایران هستند و کوشش میکنند تا ایران را به لزوم اتخاذ راه حل صلحجویانه متقاعد کنند.» خبرگزاری رویتر از قول روزنامه مذکور نوشته است: «فرانسه آمادگی خود را برای کمک به ایران و نوسازی اقتصاد جنگزده اش اعلام کرده، به شرطی که ایران موافقت کند، به جنگ خاتمه دهد.» این درحالی است که سخنگوی سفارت فرانسه گفت: «پیرامون کوششهای فرانسه و کمکهای اقتصادی آن کشور به ایران هیچگونه اطلاعی ندارد و اینها صرفاً شایعه محض است.» (۲)

۱. یک روزنامه چاپ ترکیه به کردهای عراقی درمورد تهدید خط لوله نفتی عراق به ترکیه هشدار داد.

به دنبال انتشار اخبار مربوط به تهدید پیشمرگان کرد عراقی (بارزانیها) درباره حمله به خط لوله نفتی عراق به ترکیه، مقامات ترک اعلام کردند این کشور به هیچوجه اجازه مسدود کردن خط لوله نفتی را نخواهد داد. روزنامه گون آیدین (چاپ ترکیه) در شماره امروز خود ضمن انتشار این خبر افزود: «خط لوله نفتی عراق به ترکیه در هر ساعت ۵۰ هزار دلار برای ترکیه درآمد دارد و از طرف دیگر ۳۰۰ هزار دلار سالانه از طریق دریافت هزینه های بارگیری نفت کشتیها عاید این کشور می شود.» این روزنامه به نقل از مقامات ترکیه نوشت: «خطوط نفتی عراق به ترکیه حکم تخم مرغ طلائی را دارد. زیرا از طریق آن ترکیه علاوه بر تأمین نفت مورد نیاز خود، سالانه میلیونها دلار درآمد ارزی کسب میکند. از اینرو این کشور به هیچوجه از این خط لوله نفتی چشم نخواهد پوشید.» (۳)(۴)

۲. وزیر دفاع امارات تصریح کرد اگر کشورش م توجه تهدید بزرگی شود که مقابله با آن دشوار باشد از کشورهای خارجی درخواست کمک خواهد کرد.

ص: ۶۳۲

۱- ۴۹. روزنامه جمهوری اسلامی، ۴/۳/۱۳۶۵، ص ۱۱.

۲- ۵۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۷، ۵/۳/۱۳۶۵، صص ۷ و ۸، کویت - خبرگزاری رویتر، ۴/۳/۱۳۶۵.

۳- ضمیمه دارد؛ واکنش رسانه های ترکیه به پیامدهای پیروزیهای اخیر اکراد معارض عراقی در مبارزه با رژیم بعثی و تسلط بر خطوط نفتی عراق - ترکیه.

۴- ۵۱. همان، صص ۳۱ و ۳۲، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۴/۳/۱۳۶۵.

روزنامه البيان (چاپ امارات) در شماره امروز خود قسمتهایی از اظهارات محمد بن راشد وزیر دفاع امارات را که چندی پیش در مصاحبه با مجله میدلایست اکونومیست دایجست عنوان شده بود به چاپ رسانده است.

بن راشد پایبندی کشورش را به بیانیه صادرشده در اجلاس سران شورای همکاری خلیج فارس در عمان اعلام کرد. در این بیانیه بر لزوم حمایت کلیه کشورهای عضو این شورا از هر عضوی که مورد تجاوز قرار بگیرد، تأکید شده است. وی درمورد جنگ عراق و ایران نیز گفت: «پایان دادن به این جنگ یکی از عمدهترین اهداف شورای همکاری است و این کشورها عراق را که کشوری عربی است تنها نخواهند گذاشت. اما از آنجا که ایران نیز یک دولت مسلمان می باشد پایان دادن به این نزاع واجب می باشد.»

بن راشد در قسمتی دیگر از مصاحبه، این مطلب را که روابط تجاری امارات و ایران موجب افزایش قدرت جنگی ایران شده است، تکذیب کرد. وی درمورد خطرهای ناشی از ادامه جنگ و آثار آن بر کشورهای منطقه افزود: «باوجود تصریح قدرتهای بزرگ درمورد تمایل آنان برای حمایت از ما در مواقع بحرانی، ما مایلیم که امور ما به دست خودمان انجام شود. ولی چنانچه م توجه شویم خطر بزرگی که مقابله با آن خارج از حیطه قدرت ماست، ما را تهدید میکند از کشورهای مذکور درخواست کمک خواهیم کرد.»^(۱)

۳. وزیر امور خارجه سوریه از آزادی گروگانهای فرانسوی در آیندهای نزدیک خبر داد.

فاروق الشرع امروز، در گفتوگو با شبکه تلویزیونی سی.بی.اس امریکا اظهار امیدواری کرد که گزارشهای مربوط به نزدیکبودن زمان آزادی گروگانهای فرانسوی و احتمالاً امریکایی در لبنان صحت داشته باشد. وی درعینحال تصریح کرد دلایل محکمی که بتواند مایه خوشبینیاش دراینمورد بشود وجود ندارد. فاروق الشرع افزود که گویا برخی از گروگانها برای فراهمشدن زمینه آزادیشان جابه جا شدهاند، اما از محل آنها اطلاعی ندارد. وی اظهار داشت: «اگر از محل نگهداری آنها باخبر بودیم، مأموریت خود را به ترانجام میدادیم.» گفتنی است خبرگزاری یونایتدپرس به نقل از روزنامه لوریان لوژور (چاپ بیروت) اعلام کرد: «چهار فرانسوی گروگان در لبنان در جریان تدارک برای آزادی قریبالوقوع آنها به مناطق تحت کنترل سوریهها در لبنان انتقال داده شدهاند.»^{(۲)(۳)}

ضمیمه گزارش ۵۵۵: مشخصات برخی از سلاحهای شیمیایی استفادهشده به وسیله ارتش عراق علیه رزمندگان ایرانی

محمدباقر نیکخواه به رامی در کتاب خود به نام گاهشمار حملات شیمیایی عراق در هشت سال دفاع مقدس با استناد به گزارش سپاه پاسداران انقلاب اسلامی درباره انواع گاز شیمیایی و تعداد مصدومان شیمیایی نوشته است:

ص: ۶۳۳

۱- ۵۲. همان، ص ۱۱، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۴/۳/۱۳۶۵،

۲- ضمیمه دارد؛ تحلیل برخی رسانه ها از علت تلاش سوریه برای آزادی گروگانهای فرانسوی در لبنان. مک فارلین

تاریخ حادثه	کشور	استان	جبهه	منطقه عملیاتی	نوع سلاح شیمیایی	وسیله حمله	مصدومین	مرجع خبر
۱۳۶۵/۳/۴	ایران	ایلام	میانی	مهران و روستاهای ملک‌شاهی	اعصاب و تاول‌زا	هوابیما	۱۵۰ نفر	خبر سپاه در اخبار استانی رادیو ایلام ۱۳۶۵/۴/۵
۱۳۶۵/۳/۴	ایران	ایلام	میانی	مهران و صالح‌آباد، کلان، کنجانیم	خفه‌کننده، اعصاب و تاول‌زا	هوابیما	۶۰۰ نفر	خبر سپاه در اخبار استانی رادیو ایلام ۱۳۶۵/۴/۵

عوامل شیمیایی عصبی (Nerve Agents) به ترکیبات بسیار سمی اطلاق میشوند و به طور عمومی خالص، بیبو، بیرنگ و بیمزه بوده و از خانواده حشرهکشهای ارگانو فسفره به شمار میروند که از میان صدها مواد سمی، عوامل جنگی مدرن آن بسیار قوی، سریع‌الاث‌ر و کشنده‌تر میباشند که درحالت عادی به صورت مایع هستند، ولی به دلیل فزایدن زیاد به صورت گاز نیز منتشر میشوند.

این عوامل بیشتر به قصد کشتن نفرات دشمن به کار میروند و به محض تماس با پوست بدن، دستگاه تنفسی، چشم و سلسله اعصاب بدن انسان باعث مسمومیت و اختلال در جریانهای عصبی شده و با ارسال اسپاسمهای عصبی کلیه فعالیت‌های ماهیچه‌ها و عضلات بدن را از کار انداخته یا مختل میسازند و با حمله به مرکز سلسله اعصاب سبب از کارانداختن سریع جریان و فعالیت‌های سیستم اعصاب انسان شده و در مدت چند دقیقه به مرگ انسان منجر میشوند و در غلظتهای کمتر سبب اختلال فعالیت‌های اعصاب شده و بیماریهای صرع، عدم تعادل جسمی و روحی، تشویش و اضطراب، ناسازگاری با محیط، ازدست‌دادن قدرت فعالیت‌های عادی، سردرد در ناحیه پیشانی، کلافگی، سردرگمی و هذیان را به دنبال دارند.

عوامل تاول‌زا یا تخریب پوستی (Blister Agents) که به صورت مایع و گاز مورد استفاده قرار میگیرند باعث ضایعات موضعی پوستی و تحریک عمومی بافتها، غشاهای مخاطی، تاول و تخریب آن میشوند. این نوع مسمومیت با علایمی چون آبریزش بینی، عطسه، سرفه‌های خشن، گلودرد و... همراه است و اغلب اولین عارضه در چشمها ظاهر می شود و با احساس وجود شن و ماسه در چشم توأم با تورم چهره است. عوامل مذکور علاوه بر آثار موضعی، نشانه‌های سیستمیک ناخوشایندی نیز در پی دارند؛ ازجمله گازهای خردل، میتوان به خردلهای سولفور (گوگردی)، گاز ایپریت (EYPRITE) یا موستارد (MUSTARD) با علامت معرف HD (بیس کلرواتیل سولفید) اشاره کرد که به صورت مایع روغنی شکل خالص بیرنگ و در غلظتهای بالا- با بویی شبیه به سیر و پیاز و تیره رنگ هستند که از پوست، چرم، رنگ و پلاستیک عبور میکنند، ولی از شیشه و کاشی قادر به نفوذ نمیباشند. تاول‌زاها به عنوان اولین گروه عوامل شیمیایی مؤثر در جنگ جهانی اول مورد استفاده قرار گرفتند و در خلال جنگ جهانی دوم عامل‌های خطرناک‌تر و قویتر سری T و Q نیز کشف شد.^(۱)

ضمیمه گزارش ۵۷۲: واکنش رسانه های ترکیه به پیامدهای پیروزیهای اخیر اکراد معارض عراقی در مبارزه با رژیم بعثی و تسلط بر خطوط نفتی عراق - ترکیه

رسانه های ترکیه به آثار و پیامدهای پیروزیهای اخیر کردهای معارض عراقی در مبارزه با نظامیان بعثی عراقی واکنش نشان دادند. گفتنی است نیروهای حزب دمکرات کردستان عراق به رهبری مسعود بارزانی، در تاریخ ۲۵/۲/۱۳۶۵، به منطقه منگیش

(مانگیش) حمله کردند و مدعی شدند این شهر را تصرف کرده‌اند. از آن پس

ص: ۶۳۴

۱- ۵۴. محمدباقر نیکخواه به رامی، گاهشمار حملات شیمیایی عراق در ۸ سال دفاع مقدس، تهران: نشر شکیب، ۱۳۸۹.

تاکنون، درگیریهای مستمر بین نیروهای این حزب با عوامل ارتش بعثی ادامه دارد که یکی از شدیدترین آنها در هفته گذشته بود. در همین رابطه مسعود بارزانی در گفتوگو با خبرگزاری فرانسه گفت: «هماکنون پیشمرگان در مناسبترین شرایط برای قطع جاده بین المللی در نزدیکی منگیش هستند. این جاده ترکیه را به مرکز مهم نفتی عراق در موصل و بغداد و نیز خط لوله‌های که به موازات آن، امکان صادرات نفت عراق به ترکیه را فراهم می آورد، وصل مینماید.»^(۱)

روزنامه ملیت (چاپ ترکیه) با اشاره به حمایت ایران از حزب دمکرات کردستان عراق به رهبری بارزانی، اهداف نیروهای این حزب در مقابله با رژیم عراق را چنین برشمرد:

۱. تشکیل حکومت مستقل با رسیدن به مرزهای سوریه.

۲. تحتکنترل در آوردن جاده تاریخی ابریشم.

۳. ایجاد جاده‌هایی در طول مرز ترکیه با سوریه و ایجاد روابط با کشورهای مدیترانه.

۴. تصرف منطقه مرکزی گمرک Habor که در اقتصاد عراق نقش مهمی دارد.

۵. تحتکنترل در آوردن خطوط نفتی عراق و ترکیه.»

این روزنامه افزود: «بارزانیها از حزب کارگر کردستان (پ.ک.ک.) نیز دعوت به عمل آورده‌اند که با هم متحد شوند. مقامات امنیتی گفتند در مورد توطئه گروه (پ.ک.ک.) علیه خطوط لوله در خاک عراق اطلاعاتی به دست نیاورده‌اند، ولی چنانچه چنین عملی انجام شود نیروهای ترکیه در خاک عراق مداخله خواهند کرد.» روزنامه ملیت همچنین به نقل از روزنامه‌های گاردین و تایمز نوشته است: «نیروهای بارزانی به جاده ای.اس [E.S] (جاده ترانزیتی ترکیه و عراق) و خطوط نفتی ترکیه و عراق نزدیک میشوند و چنانچه جاده و خطوط به طور جدی تحتخطر قرار گیرند، در روند جنگ ایران و عراق نیز مؤثر خواهد بود.»

تحلیلگران وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی در بولتن داخلی در ادامه خبر به عنوان ملاحظات چنین نوشته‌اند: روزنامه ملیت در ادامه از قول روزنامه تایمز نقل کرد که ترکیه به ایران هشدار داد چنانچه از نیروهای حزب دمکرات در کردستان عراق که با حمایت ایران با نیروهای عراقی می‌جنگند، جلوگیری نکند و بارزانیها جاده و خطوط لوله نفتی را تهدید کنند، ترکیه برای حفظ منافع خود در منطقه شمال عراق مداخله نظامی به عمل خواهد آورد.^(۲)

روزنامه ملیت در مقاله‌های دیگر خاطرنشان کرد: به دلیل بروز اختلافات عقیدتی بین اعضای حزب کارگران کردستان ترکیه در مورد پیروی از سیاست تشکیل یک دولت کرد، گروه‌های منشعب و جدا شده از سازمان که به سازمانهای راستگرا و چپگرای اروپا پیوسته‌اند، در گردهماییهای متعدد خود در مورد سیاست آینده گروه‌های منشعب، تبادل‌افکار کردند.

در این گردهماییها پیشنهاد همکاری مسعود بارزانی مورد بحث قرار گرفته و احتمال پیوستن آنها در صف بارزانیها برای نیل به اهداف خود بیشتر است. بعضی از گروه‌ها پیوستن به بارزانیها را پذیرفته‌اند و این در حالی است که از ضرورت تشکیل یک

جبهه جدید پس از انحلال حزب کارگران کردستان دفاع میکنند.

روزنامه ملیت درباره سابقه تعاملات رهبران گروههای کرد به ویژه تلاشهای رهبر حزب دمکرات کردستان عراق برای اتحاد بیشتر گروهها و اهداف آنها نوشته است: «مسعود بارزانی رهبر حزب دمکرات کردستان عراق، که در شمال آن کشور مشغول مبارزه با رژیم بغداد می باشد، چند ماه پیش درپیمای از اعضای حزب کارگران کردستان خواسته بود سازمان خود را ترک کنند و به حزب دمکرات کردستان عراق بپیوندند. در بخشی از این پیام آمده است: "حزب کارگران کردستان به یک گله بیشبان میماند. بیایید و به ما ملحق شوید تا به اتفاق هم یک دولت کرد به وجود آوریم. آغوش ما به روی تمام اعضای حزب کارگران کردستان باز است."

مسعود بارزانی رهبر حزب دمکرات کردستان عراق، درحالیکه گروههای منشعب از حزب کارگران کردستان را به همکاری فراخواند از طرف دیگر با عبدالرحمن قاسملو رهبر حزب دمکرات کردستان ایران که درگیر جنگ با دولت ایران است و نیز با جلال طالبانی رهبر اتحادیه میهنی کردستان عراق، برای تشکیل یک

ص: ۶۳۵

۱- ۵۵. روزنامه رسالت، ۵/۳/۱۳۶۵، ص ۸.

۲- ۵۶. سند شماره ۲۱۲۴۴۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش مستقیم، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی، شماره ۳۹/۴، ۳/۳/۱۳۶۵، صص ۴ و ۵.

جبهه مشترک و متحد مشغول انجام مذاکرات شد. به نظر میرسد بارزانی با نیروی جدیدی که به وجود خواهد آورد، در منطقه ای واقع در شمال عراق و شمال غربی ایران یک دولت کرد به وجود خواهد آورد.

چندی پیش طالبانی و قاسملو، بارزانی را دعوت به همکاری کرده بودند، اما بارزانی در آن موقع به دلایلی این دعوت را رد کرده بود. گفته می شود اینک زمینه برای ایجاد چنین جبهه مشترکی آماده است.^(۱)

شایان ذکر است بیشترین تعداد کردها در شرق ترکیه به سر میبرند، دستگاه حکومتی بیش از ۹ میلیون کرد این نقطه را تحت عنوان ترکهای کوهستانشین در فهرست آورده است. علاوه بر اینها، طبق یک حساب سرانگشتی ۵۰۰,۰۰۰ کرد در اتحاد شوروی و ۲,۵۰۰,۰۰۰ تن نیز در سوریه به سر میبرند.

از سویی، به دلیل اختلافات عمیق رهبران کردها، بر سر مسائل دیگر، بعید به نظر میرسد این آرزوی رهبران کرد حتی برای سالها بعد تحقق یابد.^(۲)

در همینحال، قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) نیز از جلسه امروز رهبران گروههای کرد عراقی خبر داد. به گزارش این قرارگاه تعدادی از نمایندگان احزاب مخالف رژیم بعثی عراق از جمله شیخ دارا نماینده جلال طالبانی و قادر جبار و خالد حاجی نمایندگان حزب سوسیالیست عراق و یکی از پسران ملا-مصطفی بارزانی نماینده حزب پارتی (دمکرات کردستان عراق) امروز، در روستای گلانه به منظور هماهنگی و اتحاد نیروها و چگونگی روند مبارزاتی خودشان با رژیم بعث عراق تشکیل جلسه دادند.^(۳)

ضمیمه گزارش ۵۷۴: تحلیل برخی رسانه ها از علت تلاش سوریه برای آزادی گروگانهای فرانسوی در لبنان

تلاش سوریه برای آزادی گروگانها ناشیاز فشار و تهدیدات امریکا و به ویژه رژیم اشغالگر قدس در حمله به سوریه می باشد. رسانه های کویت به نقل از فاروق الشرع نوشتهند که حافظ اسد رئیس جمهور سوریه، از دولتمردان امریکایی خواسته تا باب مذاکرات مستقیم با سوریه را بگشایند تا درمورد چشماندازهای صلح در منطقه غرب آسیا گفتوگو شود. وی درعینحال نقش سوریه در تروریسم بین المللی را به شدت تکذیب کرد.

در همین چارچوب ۳ نشریه پرتیراژ الثوره، البعث و تشرین (چاپ دمشق) روز گذشته (۳/۳/۱۳۶۵)، به طور هماهنگ پیش بینی کردند که امریکا و رژیم صهیونیستی آخرین حمله سوریه را بررسی میکنند.

روزنامه الثوره با اشاره به گستردگی ابعاد تلاش دستگاههای تبلیغاتی این دو کشور در تهدید به حمله ازسوی امریکا و رژیم اشغالگر قدس نوشت: هدف اصلی این سمپاشیها و جنگ روانی آماده کردن افکارعمومی جهان برای تجاوز احتمالی ازسوی این دو کشور است. روزنامه البعث که هدف عملیات روانی و رسانه های واشنگتن و تلاویو را منحرف کردن افکارعمومی جهان از اوضاع متشنج منطقه (غرب آسیا) دانسته، یادآور شد که امریکا پس از آزمایش تجاوز ماه گذشته علیه لیبی توانست توجه شرکای خود در گردهمایی اخیر سران کشورهای صنعتی در توکیو را تا حدودی برای تجاوز به سایر کشورهای منطقه به بهانه مبارزه با تروریسم جلب کند. روزنامه تشرین نیز هدف امریکا و رژیم صهیونیستی را تضعیف موضع و طرحهای سوریه در

جانبداری از مسئله محوری اعراب فلسطین ذکر کرد.^(۴)

یک مقام بلندپایه نظامی شوروی (مدیر بخش سیاسی نیروهای مسلح) با قاطعیت از مبارزه سوریه برای آزادی اراضی اشغالی فلسطین حمایت کرد.^(۵)

ص: ۶۳۶

-
- ۱- ۵۷. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۱۲۵، ۱۳/۳/۱۳۶۵، صص ۹ و ۱۰، روزنامه ملیت (چاپ ترکیه)، ۲۶ مه ۱۹۸۶.
- ۲- ۵۸. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۱۴۵، ۲۳/۴/۱۳۶۵، ص ۱۵، روزنامه اینترنتی هرنالد تریبون (چاپ انگلستان)، ۲۶ مه ۱۹۸۶.
- ۳- ۵۹. سند شماره ۱۴۲۰۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به اطلاعات ستاد مرکزی سپاه، ۱۳/۳/۱۳۶۵.
- ۴- ۶۰. روزنامه جمهوری اسلامی، ۴/۳/۱۳۶۵، ص ۹.
- ۵- ۶۱. همان.

۱. تک نیروهای لشکر ۴۱ ثارالله (ع) سپاه پاسداران در منطقه فاو علیه سنگر کمین دشمن و اجرای آتش توپخانه‌ای عراق در جبهه غرب به شهادت تعدادی از رزمندگان خودی انجامید.

ساعت ۲۳ شامگاه روز جاری، نیروهای لشکر ۴۱ ثارالله (ع) علیه کمین دشمن در نخلهای کنار جاده البحار تک ایذایی اجرا کردند. به گزارش واحد اطلاعات قرارگاه کربلا، رزمندگان با استعداد ۴ تیم ده نفره به طور کاملاً غافلگیرانه، به سنگر کمین نیروهایی از گردان یکم تیپ ۷۰۱ دشمن در فاصله ۳۰۰ متری از خط مقدم حمله کردند و موفق شدند تعدادی از نیروهای عراقی را کشته یا مجروح کنند و ۱۸ نفر را به اسارت بگیرند. از نیروهای خودی در این عملیات فقط یک نفر شهید شد.

طبق گفته اسرا، آنان هیچ اطلاعی از عملیات رزمندگان نداشتند و آماده مقابله با آن نبودند، به همین دلیل، در ابتدا نتوانستند حرکت سریعی انجام دهند،^(۱) اما در ادامه عملیات، عناصر دشمن به سرعت واکنش نشان دادند، بدین صورت که ابتدا اقدام به اجرای آتش سنگین توپخانه کرده و سپس با انتقال سریع یک گردان نیروی تازه نفس، مبادرت به پاتک کردند. در نتیجه نیروهای خودی پس از ۴ ساعت درگیری در ساعت ۳ بامداد، به مواضع خود بازگشتند. گفتنی است تلفات نیروی انسانی لشکر ۴۱ ثارالله (ع) در اجرای این تک محدود، شامل ۵ شهید، یک مفقودالاثر و تعدادی مجروح بود.^(۲)

از سوی دیگر، خبرگزاری جمهوری اسلامی از باختران اعلام کرد که امروز، بر اثر اصابت یک گلوله توپ به خودروی حامل نیروهای رزمنده روی پل جمهوری در منطقه شیخصله، ۷ نفر از رزمندگان به شهادت رسیدند.^(۳)

۱. قرارگاههای حمزه سیدالشهدا (ع) و نجف سپاه پاسداران درخصوص تحرکات نظامی عراق در مناطق عملیاتی چوارتا و مهران - سومار - قصر شیرین هشدار دادند. در همین حال، علاوه بر اجرای کمین نیروهای عراقی در منطقه دهلران، مقامات نظامی عراق نیز از جبهه مهران بازدید و بر حفظ و نگهداری آن تأکید کردند.

ص: ۶۳۹

۱ - ۱. سند شماره ۱۴۰۷۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش تک رزمندگان، واحد اطلاعات قرارگاه کربلا، ۶/۳/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۷۴۷۵۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد طرح و عملیات قرارگاه کربلا به گیرندگان، ۷/۳/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۳۴۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه کربلا به فرماندهی نیروی زمینی سپاه، ۶/۳/۱۳۶۵.

۲ - ۲. سند شماره ۳۴۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱؛ و - سند شماره ۱۲۲۵۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش عملیات لشکر ۴۱ ثارالله (ع)، ۵/۳/۱۳۶۵.

۳ - ۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۹، ۷/۳/۱۳۶۵، ص ۴، باختران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۶/۳/۱۳۶۵.

بنا بر اعلام واحد اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ارتش عراق تعداد ۸۰ فروند بالگرد توپدار و نفربر در پادگان چوارتا و اطراف آن مستقر کرده و قصد دارد در آینده بسیار نزدیک بر روی ارتفاعات طلوی و سورکوه هلیبرن کند و با پشتیبانی یک تیپ پیاده دست به اجرای عملیات بزند.^(۱)

در همین حال واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲ در جبهه میانی از تحکیم مواضع پدافندی عراق در منطقه مهران و بازدید عدنان خیرالله وزیر دفاع عراق، فرمانده لشکر ۱۷ عراق، و دیگر فرماندهان عراقی از تپه ۲۷۰ در مهران و نیز تقویت نیروهای دشمن در جبهه عمومی مهران خبر داد. این واحد اطلاعاتی همچنین در ادامه، در خصوص تحرکات عراق، از جمله اعزام گشتیهای شناسایی و انجام مراقبت هوایی در مناطقی چون مهران، سومار، صالح آباد، میمک و قصر شیرین هشدار داد.^(۲) به گفته واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲، اقدامات دشمن در جبهه های یادشده نشاندهنده تاکتیک دشمن برای فریب و غافلگیری نیروهای خودی است و هدف اصلی آن برنامه ریزی برای اجرای عملیات در منطقه فاو است. ضمن آنکه دشمن با اجرای عملیاتهای محدود، همچنان قصد به رهبرداری تبلیغاتی و اعاده روحیه رزمی نیروهایش را دارد.^(۳)

از سویی استانداری ایلام نیز با استناد به گزارش فرماندهی منطقه دهلران اعلام کرد: «در ساعت ۷:۳۰ امروز، گشت پایگاه سهگلال که جهت تأمین سهگلال سهگرهپشته به سمت ارتفاعات رفته بود با کمین دشمن برخورد کرد که در نتیجه یک نفر به شهادت [میرسد] و ۶ نفر اسیر میشوند و یک سرباز وظیفه موفق به فرار می شود.»^(۴)

۲. رئیس جمهور و فرمانده کل نیروهای مسلح عراق در دیدار با فرماندهان نظامی بر بازپسگیری فاو تأکید کرد.

فرماندهی سپاه منطقه ۵ به نقل از خبرگزاری عراق اعلام کرد که امروز، صدام حسین رئیس جمهور عراق، با عدهای از افسران لشکر ۷ - که مأمور تنگتر کردن محاصره نیروهای ایرانی در شبه جزیره فاو بود - ملاقات و درباره فراهم آوردن زمینه حمله نهایی برای آزادسازی فاو با آنها گفتگو کرد.^(۵) لازم به ذکر است پیش از این، منبع مذکور اعلام کرده بود که «سپهد بازنشسته سعید حمود که جدیداً به ارتش عراق بازگشته است مسئولیت آزادی فاو را برعهده گرفته. این فرمانده سابقه سرکوب معارضین کرد در کردستان عراق را داشته و اعلام نموده به ترین راه برای آزادی فاو این است که فعلاً پاتکها به فاو متوقف گردد و نیروهای ایرانی را در جاهای (مناطق) دیگر مشغول نماییم.»^(۶)

همچنین رادیو بغداد به نقل از سرهنگ ستاد عبدالامیر ساعدی یکی از فرماندهان ارتش عراق در منطقه سپاه دوم در مهران، گفت: «نیروهای عراق تمام شهر مهران و روستاهای اطراف و بلندیهای این منطقه را در دست دارند و نیروها آماده هستند در شرایطی که فرمانده کل قوا دستور پیشروی دهند بیشتر وارد خاک ایران شوند.» سرهنگ دوم عبدالامیر ساعدی در ادامه

ص: ۶۴۰

۱- ۴. سند شماره ۱۸۱۶۱۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به واحد اطلاعات ستاد مرکزی سپاه، ۵/۳/۱۳۶۵.

۲- ۵. سند شماره ۱۴۰۶۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی واحد اطلاعات قرارگاه عملیاتی

نجف ۲، شماره ۱۹۳۸، ۶/۳/۱۳۶۵، صص ۱ و ۱۱.

۳-۶. همان.

۴-۷. سند شماره ۳۶۶۷۱۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از استانداری ایلام به نخستوزیری، ۸/۳/۱۳۶۵.

۵-۸. سند شماره ۷۵۷۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه منطقه ۵ به فرماندهان نواحی، ۱۴/۳/۱۳۶۵.

۶-۹. سند شماره ۱۴۰۲۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای واحد اطلاعات قرارگاه عملیاتی نجف ۲، شماره

۱۱۸، ۳/۳/۱۳۶۵.

این مصاحبه گفت: هیچ نیرویی قادر نیست نیروهای عراق را از این منطقه عقب براند و پرچم پرافتخار عراق در این منطقه همچنان به حالت اهتزاز باقی خواهد ماند.^(۱)

عبدالمیر فضل سامر فرمانده گردان تانک در منطقه مهران نیز در گفتوگو با رادیو بغداد ادعا کرد که هرگز از مهران خارج نخواهند شد. وی با اشاره به اینکه وسعت منطقه اشغال شده مهران چندین برابر وسعت منطقه فاو است، به صدام حسین رئیس جمهور عراق، قول داد تازمانیکه ایرانیها از شهر فاو خارج نشوند، نیروهای تحتامرش مواضع اشغالی در مهران را با دست آهنین حفظ خواهند کرد و چنانچه ایران اصرار به ماندن در فاو داشته باشد، به شهرهای دیگر حمله و آنها را تصرف خواهند کرد.^(۲)

۳. جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه با حضور در پادگان پیرانشهر و دیدار با فرماندهان یگانها در منطقه حاج عمران از خدمات و مقاومت آنها تجلیل کرد و صلابت و قدرت رزمندگان در پیکار با دشمن در این منطقه را مایه سرشکستگی سیاسی و نظامی عراق دانست.

رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه، درباره تأثیر همکاری سپاه و ارتش در جبهه حاج عمران خاطرنشان کرد که در این عملیات دست فرمانده تیپ ارتش در دست فرمانده تیپ سپاه گذاشته شد، یعنی این مسئله در جمهوری اسلامی تثبیت شد که ارتش ما میتواند با ارتش عراق بجنگد اگر انهدام دشمن را به همین شیوه که در منطقه حاج عمران انجام شد ادامه بدهیم و دشمن در ما صلابت و قوت ببیند، وقتی رزمندگان حمله میکنند منهدم می شود و دست از این راهبرد جدیدش خواهد کشید. چون برای دشمن انهدام قابلقبول نیست. جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه حمله عراق به حاج عمران را اقدامی سیاسی خواند و گفت: تصرف ارتفاع ۲۵۱۹ به تنهایی هدف عراق نبوده، بلکه دشمن میخواهد از آن فیلم تهیه کند و بفرستد روی آنتن بین المللی و به دنیا بگوید ما پادگان حاج عمران را از دست ایرانیها گرفتیم، زیرا نرسیدن به پادگان حاج عمران برای عراقی ها یعنی شکست؛ شکست سیاسی و شکست نظامی عراق همین است که نتوانست فیلم حاج عمران را در تلویزیون خودش نشان بدهد. مردم عراق هم میدانند که وقتی حاج عمران را نشان نداد، یعنی در عملیات حاج عمران شکست خورده است. چرا اینقدر توپخانه آورد؟ چرا هواپیماهایش در ۱۷۰ سورتی پرواز منطقه را بمباران کردند؟ چون فشار روی دشمن زیاد بود. اینکه میبینید اینهمه بالگرد از دشمن منهدم شد و بازهم دشمن ادامه میدهد چون از شکست ناراحت است. همانطور که میبینید اینقدر که اینجا را بمباران کرد، مهران را بمباران نکرده، معلوم است که اینجا شما خیلی به دشمن فشار آوردید.^(۳)

شایان ذکر است طبق آخرین گزارش در منطقه حاج عمران، دشمن همچنان ارتفاع ۲۵۱۹ و ارتفاع شهید صدر را در اختیار دارد و با اینکه نیروهای خودی چندین مرتبه در این ارتفاعات پاتک کردهاند و این دو قله چند مرتبه دسته دست شده است، اما همچنان نیروهای عراقی بر آن مسلط هستند.^(۴)

ص: ۶۴۱

- ۲- ۱۱. سند شماره ۱۴۰۶۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات محور فتح (جبهه مهران) به فرماندهی قرارگاه نجف، ۶/۳/۱۳۶۵.
- ۳- ۱۲. سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تهاجم عراق به منطقه حاج عمران، گزارش راوی قرارگاه نجف، سعید سرمدی، اردیبهشت و خرداد ۱۳۶۵، ص ۲۰.
- ۴- ۱۳. سند شماره ۱۴۱۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای واحد اطلاعات قرارگاه عملیاتی خاتمالانیا(ص)، شماره ۱۵، ۹/۳/۱۳۶۵، ص ۱.

۱. در پی افزایش تهدیدات امریکا در خلیج فارس، فرماندهی کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی دستور آمادگی، تقویت و توسعه سازمان پدافند دریایی را ابلاغ کرد.

با توجه به اظهارات تحریک‌آمیز و تهدیدات امریکا و حساسیت موقعیت جزیره بوموسی در خلیج فارس، امروز، محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، در نامه‌های محرمانه به نیروی دریایی سپاه پاسداران دستور داد ترتیبی اتخاذ شود که اقدامات لازم برای آمادہ‌ساختن عوامل پدافندی مناسب در جزیره بوموسی و مجهز ساختن آن به یگان، به منظور مقابله احتمالی با هرگونه تجاوز امریکا، انجام پذیرد. (۱)

۲. تیپ هفتم موشکی الحدید ضمن شناسایی مناطقی برای ایجاد پایگاه موشکی، احداث آن را منوط به دریافت تجهیزات راداری جدیدتر اعلام کرد.

به ترتیب از راست: حسن شفیع‌زاده، حسن تهرانی مقدم، یعقوب زهدی، حاجی‌زاده

حسن تهرانی مقدم فرمانده تیپ الحدید، امروز در گزارشی به فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران اقدامات این تیپ (۲) را در زمینه شناسایی و مکانیابی برای احداث پایگاه موشکی تشریح کرد. وی در این گزارش اعلام کرده است که برای احداث پایگاه موشکی در منطقه عمومی اهواز - امیدیه مختصات منطقه به طور کامل شناسایی و از نظر آمادہ سازی مهندسی و نقشهبرداری مواضع، اقدامات لازم صورت گرفته است و در منطقه عمومی بوشهر - خورموج، مواضع پرتاب، شناسایی و اقدامات مربوط به تجهیز مواضع و نقشهبرداری در حال انجام است. همچنین تجهیزات حمل سکوی پرتاب و موشک در مسافتهای طولانی

ص: ۶۴۲

۱- ۱۴. سند شماره ۹۰۸۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به نیروی دریایی سپاه، ۵/۳/۱۳۶۵.

۲- گزارش امروز فرمانده تیپ هفتم الحدید در پاسخ به درخواست فرمانده نیروی زمینی سپاه (در تاریخ ۲۳/۲/۱۳۶۵) تهیه و

ارسال شده است. گفتنی است در نامه فرمانده نیروی زمینی دستور داده شده بود که به منظور مقابله با تهدیدات دشمنان، پایگاههایی در جنوب کشور (خوزستان و بوشهر) شناسایی و احداث شود. در ضمن دفتر فرماندهی قرارگاه مرکزی نیروی زمینی سپاه در جنوب در تاریخ ۱۵/۳/۱۳۶۵، پاسخ نامه تیپ الحدید را برای فرمانده کل سپاه پاسداران ارسال کرد.

به همت پرسنل این تیپ طراحی و ساخته شده است. تهرانی مقدم در خاتمه گزارش با یادآوری از کارافتادن سیستم رادار موشکی و نبود ایستگاههای هواشناسی جو بالا در اهواز و بوشهر تصریح کرده است: تا جایگزینشدن رادار هواسنجی مدرنتر (از نوع ماروتین) اجرای مأموریت درخواستی در مناطق مذکور میسر نمی باشد. (۱)

۳. امروز، درحالی مقررماندهی عراق در شمال بصره هدف حمله هواپیماهای جنگنده ایران قرار گرفت که هواپیماهای عراقی با تجاوز به حریم هوایی ایران، پایگاه پل قطور، روستای قرهداغ، پادگان عینخوش و پادگان حمید را بمباران کردند. حریم هوایی شهر ایلام و منطقه پادگان جلدیان هم مورد تجاوز هواپیماهای دشمن قرار گرفتند. یک فروند جنگنده عراقی نیز در منطقه شرفانی با آتش پدافند هوایی سرنگون شد.

بنا بر اعلام ستاد مشترک ارتش، ساعت ۹:۳۵ صبح امروز، چند فروند هواپیمای شکاری بمبافکن نیروی هوایی ایران، محل تجمع نیروهای زرهی عراق در اطراف جاده الکمیت در شمال بصره را بمباران کرده و سالم به پایگاههای خود بازگشتند. (۲)

به گزارش رکن ۲ ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی، در ساعت ۱۳:۲۶ امروز، پایگاه پل قطور مورد حمله ۶ فروند هواپیمای دشمن قرار گرفت که در نتیجه به آسایشگاه، اتاق فرماندهی بیسیم و آشپزخانه پایگاه و کلیه خودروهای راه آهن خسارت وارد شد. (۳)

به گفته فرماندهی سپاه خوی، در نتیجه این بمباران ۲ نفر از پرسنل نیروی هوایی، یک افسر، یک سرباز و ۶ نفر از کارگران راه آهن شهید و حدود ۱۲ نفر از نیروهای ژاندارمری راه آهن مجروح شدند و یک قبضه توپ ضد هوایی هم خسارت دید. (۴)

علاوه بر آن ۲ فروند هواپیمای متجاوز عراقی منطقه عملیاتی والفجر ۲ (حاج عمران)، حوالی مواضع توپخانه نیروهای خودی در تپه شهید مقبلی (واقع در منطقه کهنه لاهیجان) و مواضع توپخانه ۲۰۳ میلیمتری را بمباران کردند که تلفات انسانی در بر نداشت و فقط یک قبضه از توپها آسیب دید. (۵)

همچنین بنا بر اعلام سپاه منطقه ۲ مریوان، بر اثر بمباران ۵ روستا در منطقه قرهداغ، حدود ۱۰ نفر شهید و تعدادی مجروح شدند که بیشتر شهدا و مجروحان زن و کودک هستند. (۶)(۷)

از سویی هواپیماهای عراقی امروز، در چند نوبت حریم هوایی پادگان جلدیان، شهر ایلام و ارومیه را مورد تجاوز قرار دادند، اما قبل از هرگونه اقدامی منطقه را ترک کردند. (۸)

ستاد مشترک ارتش اعلام کرد: در ساعت ۱۳:۳۰، یک فروند جنگنده بمبافکن عراقی که قصد بمباران مناطق عملیاتی شرفانی را داشت هدف آتش پدافند هوایی یگانهای نیروی زمینی قرار گرفت و سرنگون شد. (۹) ارتش عراق ضمن اعتراف به سرنگونی یک فروند

- ۱- ۱۵. سند شماره ۴۴۲۶۸۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی قرارگاه مرکزی نیروی زمینی سپاه در جنوب به دفتر فرماندهی کل سپاه، ۱۵/۳/۱۳۶۵.
- ۲- ۱۶. روزنامه رسالت، ۱۵/۳/۱۳۶۵، ص ۲.
- ۳- ۱۷. سند شماره ۷۵۷۳۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد مرکزی سپاه به قرارگاه خاتمالانیا(ص) و منطقه ۲، ۵/۳/۱۳۶۵.
- ۴- ۱۸. سند شماره ۳۹۹۹۲۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه خوی به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۵/۳/۱۳۶۵.
- ۵- ۱۹. سند شماره ۳۶۱۸۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای قرارگاه عملیاتی شمال غرب، شماره ۶۷، ۵/۳/۱۳۶۵.
- ۶- منابع نظامی معتقدند این حمله احتمالاً به تلافی عملیات دو هفته پیش معارضین کرد عراقی به مواضع نظامیان رژیم بعثی انجام گرفته است.
- ۷- ۲۰. سند شماره ۱۸۵۵۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه منطقه مریوان به قرارگاه مرکزی رمضان، ۵/۳/۱۳۶۵.
- ۸- ۲۱. سند شماره ۳۶۶۷۱۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از استانداری ایلام به دفتر نخستوزیری، ۵/۳/۱۳۶۵.
- ۹- ۲۲. روزنامه رسالت، ۱۵/۳/۱۳۶۵، ص ۲.

هواپیمای جنگنده آن کشور در خاک ایران، علت آن را وجود نقص فنی اعلام کرد.^(۱)

رادیو صوتالجماهیر به نقل از اطلاعیه نظامی شماره ۲۲۴۰ فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق با اشاره به بمباران مناطق مذکور، اعلام کرد که در نتیجه ۹۹ مأموریت رزمی نیروی هوایی و ۵۰ مأموریت هوانیروز، پادگان حمید نیز بمباران و خساراتی به آن وارد شد.^(۲)

۱. مصدومان بمباران شیمیایی منطقه عملیاتی مهران در باختران تحت‌درمان قرار گرفتند.

در پی حمله هوایی روز گذشته عراق و بمباران شیمیایی محل تجمع رزمندگان در منطقه صالح‌آباد (۱۵ کیلومتری شهر مهران) ۶۰۰ نفر از مجروحان در طول شب گذشته و امروز، به باختران منتقل شده و تحت‌درمان قرار گرفتند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی «حال ۱۵ نفر از این عده وخیم است که برای معالجه به تهران منتقل میشوند. ... به گفته پزشکان معالج نوع مواد شیمیایی در بمباران روز گذشته گاز خردل و اعصاب بود.» چند تن از مصدومان در گفتوگو با این خبرگزاری اظهار داشتند: «تعداد بمب‌ها به قدری زیاد بود که تمام منطقه را پوشاند و فرصت استفاده از ماسک برای همه فراهم نشد.» گفتنی است در حمله شیمیایی عراق، یک گردان از ارتش و یگانهای از لشکر ۲۱ امام رضا (ع) سپاه پاسداران هدف بمباران قرار گرفتند.^(۳)

۲. قرارگاه ستاد ناحیه ۲ سپاه رمضان، شیوه ارتباط و تردد آزاد و مستقل احزاب کرد عراقی برای نفوذ به کردستان عراق را اعلام کرد.

از آنجا که در استانهای کردستان ایران و کردستان عراق برخی افراد بومی برای تأمین معیشت خود و خانواده‌هایشان در کار قاچاق بوده و به همین‌دلیل آشنایی و تسلط زیادی به کورهای (راههای مخفی) خروج یا ورود به کشور مقابل را دارند، جلسهای در تاریخ ۱۳/۲/۱۳۶۵، با حضور مسئولان قرارگاه رمضان و نیروهای تحت‌امر در مریوان برگزار و مقرر شد تا از مهارت برخی از این افراد که سوء سابقه ندارند به ره گرفته شود و با اعتماد به عرق ملی، از کمک آنها به رزمندگان برای تردد بیخطر یا کمخطر به خاک کردستان عراق استفاده شود. در این خصوص از ستاد ناحیه ۲ درخواست شد تا بررسی جامعی درباره موضوع انجام دهد. از اینرو امروز، احمد کریمی فرمانده ستاد ناحیه ۲ سپاه در نامه‌ای به فرمانده قرارگاه رمضان نتیجه اقدامات انجام‌شده برای بررسی طرح شیوه ارتباط و تردد آزاد و مستقل احزاب برای نفوذ در خاک عراق^(۴) را بدین شرح اعلام کرد:

ص: ۶۴۴

۱- ۲۳. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۶/۳/۱۳۶۵، ص ۱، رادیو بیسی، ۵/۳/۱۳۶۵.

۲- ۲۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۸، ۶/۳/۱۳۶۵، ص ۱، رادیو صوتالجماهیر، ۵/۳/۱۳۶۵.

۳- ۲۵. همان، ص ۳، باختران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۵/۳/۱۳۶۵.

۴- در حال حاضر تردد نیروهای رزمنده قرارگاه رمضان به کردستان عراق در بسیاری از مواقع از طریق افراد عراقی که وابسته به

احزاب کرد مخالف رژیم عراق هستند (نیروهای اتحادیه میهنی کردستان عراق یا حزب دمکرات عراق) انجام میپذیرد که همواره احتمال جاسوسی از سوی آنها وجود دارد.

«به دنبال جلسه مورخه ۱۳/۲/۱۳۶۵، در مریوان درمورد ایجاد شبکه‌های از افراد قاچاقچی، ولی مطمئن جهت ایجاد سیستم تردد و ارتباط و نقلوانتقال مخفی و مستقل از احزاب برای مواقع عادی و اضطراری، اعلام می‌گردد که برای این کار محور اشکان، چومان را در نظر گرفتیم، اما برای تردد آزاد همراه قاچاقچی همانطور که قبلاً اعلام شده مبلغ پنج هزار دینار و سی هزار تومان و لوازم کاری مثل قاطر مورد نیاز است که درمورد پرداخت مبلغ مذکور دستور لازم را صادر فرمایید.» (۱)

۳. امروز، شهرهای مریوان و سنندج صحنه درگیری نیروهای خودی با عناصر ضدانقلاب بود. همچنین ربودن جوانان بومی منطقه، تلاش برای مینگذاری در جاده‌های مواصلاتی، همکاری منافقین با نظامیان عراقی در اینمورد و انتقال مهمات به روستاها برای حمله به پایگاه‌ها از دیگر فعالیتهای گروههای ضدانقلاب در منطقه بوده است.

بنا بر اعلام فرماندهی سپاه ناحیه کردستان و فرماندار شهرستان مریوان، ساعت ۳ بامداد، گروهی از عناصر حزب دمکرات به استعداد ۵۰ نفر که عضو مالبند یک هیز زریوار بودند به پایگاه مقاومت روستای انجینه و پایگاه مقاومت روستای رزاب از توابع مریوان حمله کردند. پس از یک ساعت درگیری و رسیدن نیروهای گروه ضربت سپاه سروآباد، عناصر ضدانقلاب متواری شدند. در این درگیری ۳ نفر از نیروهای خودی مجروح و به گفته اهالی ۳ نفر از ضدانقلابیون کشته شدند. (۲)

شهربانی استان کردستان نیز از درگیری بین نیروهای خودی و عوامل حزب دمکرات در روستای تژمار واقع در محور سروآباد از توابع مریوان خبر داد که در نتیجه آن یکی از نیروهای خودی مجروح شده است. (۳)

در سنندج هم چتهایی از گروهک کومهله در شامگاه روز جاری، به پایگاه مقاومت بازیرباب محور دیواندره حمله کردند و ضمن انهدام پایگاه و غارت اموال آن، ۲ نفر از نیروهای خودی را شهید و ۲ نفر را مجروح کردند و ۳ نفر را به اسارت بردند. (۴)

همچنین به دنبال تهدید گروهکهای ضدانقلاب در سطح استان کردستان مبنی بر خورد با جوانانی که قصد رفتن به خدمت سربازی دارند، امروز، تعدادی از عوامل گروهک کومهله مسلح به سلاحهای سبک و خمپاره‌انداز به روستای سفیده از توابع مریوان رفته و ۳ نفر از اهالی روستای چومان از توابع این شهرستان را که تصمیم گرفته بودند خود را برای خدمت سربازی معرفی کنند به اسارت گرفتند. (۵)

اطلاعات ستاد سپاه ناحیه کردستان نیز با اشاره به تردد تعدادی از چتهای کومهله از گردان شوان که همراه ۴ قاطر با بار مهمات در روستای کلک از توابع بیجار به سر می‌برند، هشدار داد که چتهای این گروه قصد دارند عملیاتی بر روی پایگاههای نزدیک به شهرهای سنندج، بیجار و دیواندره اجرا کرده و همزمان با حمله به این پایگاهها، چند ماشین را به آتش بکشند و در نزدیک شهرها اجرای کمین کنند. (۶)

ص: ۶۴۵

- ۲- ۲۷. سند شماره ۳۶۱۸۷۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی ناحیه کردستان به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۵/۳/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۳۳۹۸۰۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی مریوان به استانداری کردستان، ۵/۳/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۲۵۰۷۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای، ۶/۳/۱۳۶۵.
- ۳- ۲۸. سند شماره ۳۴۰۰۲۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۸/۳/۱۳۶۵.
- ۴- ۲۹. سند شماره ۳۰۱۲۴۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه وزارت اطلاعات اداره کل استانهای کردستان و آذربایجان غربی به استاندار کردستان، ۶/۳/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۲۵۰۷۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
- ۵- ۳۰. سند شماره ۳۴۰۱۵۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۵/۳/۱۳۶۵.
- ۶- ۳۱. سند شماره ۲۵۰۷۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات ستاد ناحیه کردستان به واحد اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۸/۳/۱۳۶۵.

از سویی در پی افزایش ارتباط و همکاری عناصر سازمان مجاهدین خلق ایران (منافقین) با ارتش عراق، حدود ۳۵ نفر از منافقین با ۹ رأس قاطر و تعدادی مین ضد نفر و ضد تانک در منطقه میسک از توابع بانه در نوار مرزی خاک عراق مستقر شده و قصد دارند با همکاری ارتش بعث جاده نظامی سورکوه و حوالی کوه گمو را مینگذاری کنند.^(۱)

۱. در جریان ۳ درگیری جداگانه معارضین کرد عراقی با نیروهای نظامی عراق، هر دو طرف متحمل تلفات و خساراتی شدند. در این درگیریها تعدادی از نظامیان عراقی به اسارت کردها درآمدند و تعدادی خود را تسلیم کردند. در همین حال، ارتش بعث یک فرمانده خود را به دلیل خودداری از جنگ با کردها اعدام کرد.

بر پایه گزارش نماینده حزب دمکرات کردستان عراق به فرماندهی تیپ ۳ نوهده، نیروهایی از پیشمرگان این حزب در منطقه عقره، در یک عملیات نفوذی به محل تجمع زرهپوشهای ارتش بعثی در جاده دهوک - زاویه هجوم بردند و ضمن کشتن افراد و انهدام تجهیزات آنها، جاده مزبور را به کنترل خود درآوردند. سپس نیروهای مکانیزه دشمن به تلافی این درگیری به روستای صارکه در یک کیلومتری پادگان کفاسن از توابع منطقه بادگیرا، یورش بردند و پس از انهدام مسجد روستا و برخی منازل مسکونی، شماری از دامهای اهالی را کشته و خسارتهایی را به مزارع روستائیان وارد آوردند.^(۲)

همچنین در روز جاری، گروهی از نظامیان رژیم بعثی عراق که قصد شناسایی منطقه گمو را داشتند در بین راه با نیروهای حزب اتحادیه میهنی کردستان عراق (طالبانها) درگیر و با به جا گذاشتن چند کشته، مجبور به ترک منطقه شدند.^(۳)

روزنامه کیهان در شماره امروز خود به نقل از خبرگزاری جمهوری اسلامی گزارش داد: در سومین درگیری، انقلابیون مسلمان کرد عراقی با حمله به پایگاه لهیبیان واقع در بخش سرکوله در شمال عراق این پایگاه را منهدم کردند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، در این حمله تعدادی از نظامیان عراقی زخمی و ۷ تن از آنها کشته شدند. ضمن آنکه پیشمرگان مسلمان کرد عراقی در چند روز اخیر، با نفوذ به روستای راکا محل استقرار نیروهای بعثی عراق در بخشداري الگوش، ۱۵ تن از عوامل بعثی را به اسارت گرفتند. در همین حال رژیم بعثی عراق که نگران اوضاع شمال این کشور است، میکوشد با مینگذاری در مسیر جادههای روستایی ایجاد رعب و وحشت کند. گفتنی است بر اثر انفجار یکی از این مینها در مسیر جاده برهوله تا دلیجان در بخشداري باطوقه، یک روستایی کشته شد. در همین حال، به گزارش روزنامه کیهان، «یک گروهان از نیروهای رژیم بعثی به فرماندهی یونس باویل در منطقه اربیل خود را تسلیم پیشمرگان کرد کردند.» همچنین خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از منابع خبری در داخل عراق اعلام کرد

ص: ۶۴۶

۱- ۳۲. سند شماره ۱۴۱۷۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از وزارت کشور (شاجا) به وزارت اطلاعات، ۱۲/۳/۱۳۶۵.

۲- ۳۳. سند شماره ۱۵۱۱۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از نماینده کمبا ۱۱ (شوکت بارزانی) به فرمانده گردان ۱ تیپ ۳ نوهده، ۱۱/۳/۱۳۶۵.

۳- ۳۴. سند شماره ۳۳۹۹۴۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۱۸/۳/۱۳۶۵.

که ارتش بعث عراق یک فرمانده گردان به نام شیخ لطیف برزنجی را که از حمله به منطقه شاخ شمیران در شمال عراق سرپیچی کرده بود در یک کیلومتری شهر سیدصادق در منطقه سرای صبحانه، اعدام کرده است.^(۱)

۲. پس از گذشت دو هفته از تصرف شهر منگیش به دست کردهای معارض عراق، امروز، جمعی از خبرنگاران وارد این شهر شدند. به گفته خبرنگاران، با اینکه رژیم عراق به دستگیری و توبیخ رهبران کرد معارض عراقی به دلیل مخالفت با دولت یا سرپیچی از همکاری با ارتش ادامه می‌دهد، اما در همین حال به منظور جلب حمایت آنها برای مشارکت در جنگ با ایران، هزینه گزافی را به برخی از رهبران گروه‌های کرد پرداخت می‌کند.

به گزارش رادیو بیبسی، رژیم عراق عده‌ای از خبرنگاران خارجی را به منگیش برد^(۲) تا نشان دهد ادعای نیروهای حزب دمکرات کردستان عراق (به رهبری مسعود بارزانی) مبنی بر تصرف این شهر، کذب بوده و علاوه بر اینکه این منطقه در کنترل نیروهای عراق است، یک فرمانده ارتش عراق نیز مأمور حفظ نظم و امنیت در این دهکده دورافتاده شده است. بیبسی در ادامه گزارش خود به نحوه برخورد دو گانه رژیم عراق با مخالفان کرد پرداخت و در خصوص برخورد انفعالی با کردها از یکسو و شیوه جلب همکاری آنها برای مشارکت در جنگ با ایران از سوی دیگر گفت که رژیم عراق رهبر یک ایل پانصد نفری در منگیش به نام جعفر رسفکی را که حاضر نشده است در ضدحمله عراق علیه ایران در نواحی شرق کردستان عراق، همراه نیروهای ارتش عراق بجنگد، توبیخ کرد. در این ارتباط سرتیپ محمد طه، رسفکی را خائن و جانی خواند، زیرا معتقد است وی از همکاری با ارتش عراق در جبهه کردستان سر باز زده و از سیزده تا هفدهم مارس (۲۲ تا ۲۹ اسفندماه ۱۳۶۴) از دهکده خود خارج نشده و مردم این ناحیه را به سرپیچی از اوامر دولت دعوت کرده است.

سرتیپ محمد طه، با تکذیب مخالفت اکثر مردم کردستان با رژیم بعثی افزود: «کمیت کردهای عراق تقریباً سه و نیم میلیون نفر، یعنی ۱۷ درصد کل جمعیت عراق است که در تهاجم اخیر در جبهه شمالی جنگ، از کردهای عراق خواسته شده تا با کردهای معارض دولت عراق (اتحادیه میهنی کردستان و حزب دمکرات کردستان) که تحت حمایت ایران هستند، بجنگند.» به

ص: ۶۴۷

۱- ۳۵. روزنامه کیهان، ۵/۳/۱۳۶۵، ص ۲.

۲- شهر منگیش از توابع دهوک در منتهالیه شرق عراق در کردستان قرار دارد و ساکنان آن را مسیحیان و مسلمانان تشکیل می‌دهند. به گزارش آسوشیتدپرس، بالگرد حامل خبرنگاران به ناحیه (دهوک و منگیش) ناگهان به طور اضطراری در یک اتوبان در شمال عراق فرود آمد که باعث ایجاد ترافیک در جاده شد. عراقی‌ها دلیل فرود اضطراری را فعالیت هواپیماهای جنگی عراق در ناحیه یا احتمال حمله هوایی از سوی ایران توصیف کردند. [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۸، ۶/۳/۱۳۶۵، ص ۲۸، خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۵/۳/۱۳۶۵]

گفته طه، «کردهای ایرانی و عراق هدف مشترکی دارند و هر دو خواستار ایجاد یک جمهوری خودمختارند.» رادیو بیبسی در ادامه گزارش، تهاجم نیروهای عراق به چوارتا و سلیمانیه در چند هفته اخیر را بسیار موفقیت آمیز خواند و درباره علت این امر به نقل از کارشناسان نظامی غرب گفت: «رژیم عراق به ایلهای محلی برای تصرف ارتفاعات کوهستانی در این منطقه پول هنگفتی میپردازد. گفته می شود که نرخ تصرف هر قله کوه نیممیلیون دینار عراقی یا یک میلیون دلار به نرخ رسمی ارز است.» بیبسی افزود: «مقامات حزب بعث عراق در شمال این کشور انتشار چنین گزارشهایی را تکذیب کردند و گفتند که کردهای عراقی وفادار به دولت هستند و برای اینکه با دولت بجنگند پول نمیخواهند.» (۱)

خبرگزاری فرانسه نیز در گزارش خود اعلام کرد: «محمد حمزه نماینده حزب بعث در منگیش مدعی شد که اوضاع در کنترل نیروهای دولتی و وضع کاملاً عادی است.» (۲)

سرتیپ محمد توفیق یک فرمانده ارتش عراق خاطرنشان کرد: «نیروهای عراق یک یورش به سرکردگی جعفر باسیلکی در دهکده منگیش واقع در شمال منطقه کردنشین عراق را سرکوب کردهاند.» به گفته آسوشیتدپرس این افسر عراقی گفت: «منگیش در ۱۷ ماه می (۱۷ اردیبهشت ماه) از دست شورشیان خارج شده است.» این افسر درباره سابقه عملکرد باسیلکی افزود: «حزب دمکرات کردستان به رهبری مسعود بارزانی پیشنهاد کمک به باسیلکی داده بود.» وی از باسیلکی به عنوان یک فرد مزاحم یاد کرد و گفت: «زمانی او یک گروه رزمنده کرد طرفدار ارتش عراق را فرماندهی میکرد، ولی یک بار (حدود سه، چهار ماه پیش) از اطاعت دستورات ارتش سر باز زد و ما تلاش کردیم مسئله را از طریق صلحآمیز حل کنیم، ولی باسیلکی پیشنهاد را رد کرد.» توفیق در ادامه گفت: «همانکون حدود ۱۵ تن از پیروان باسیلکی به کوهستانها متواری شدند و بقیه به نیروهای میلشای محلی در این ناحیه پیوستهاند.» (۳) این درحالی است که مسعود بارزانی رهبر حزب دمکرات کردستان عراق، در گفتوگو با روزنامه واشنگتن پست در دمشق اعلام کرده بود: «پیشمرگان کرد عراقی در درگیری با نظامیان رژیم بعثی در منطقه منگیش ۱۵۹۹ [تن] را اسیر کردهاند که بزرگترین پیروزی طی ۲۵ سال مبارزه با رژیم است.» (۴) خبرگزاری فرانسه در ادامه

ص: ۶۴۸

۱- ۳۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۶/۳/۱۳۶۵، صص ۱۱ و ۱۲، رادیو بیبسی، ۵/۳/۱۳۶۵.

۲- ۳۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۸، ۶/۳/۱۳۶۵، ص ۲۹، دهوک (بغداد) - خبرگزاری فرانسه، ۵/۳/۱۳۶۵.

۳- ۳۸. همان، ص ۲۸، منگیش (عراق) - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۵/۳/۱۳۶۵.

۴- نشریه اینترنشنال هرالڈ تریبون به نقل از بارزانی نوشت: «محل درگیری در ۳۰ مایلی (۴۸ کیلومتری) مرز ترکیه و نزدیکتر به شاهراهی است که ترکیه را به شهر نفتخیز موصل و بغداد پایتخت عراق، مرتبط میسازد.» بارزانی همچنین گفت: «عراق بر آن شد تا نیروی ذخیره استراتژیک خود، یعنی گارد ریاست جمهوری را درگیر نماید، اما علیرغم استفاده از بمبافکن و هلیکوپتر توپدار نتوانست به پیشرفت و موفقیتی نایل آید.» بارزانی برای اولین مرتبه در اظهارات خود کلمه غنیمت را درمورد

چند دستگاه تانک سالم، وسایل نقلیه زرهی، تجهیزات ضد هوایی، توپخانه، خمپاره‌انداز و دیگر مهمات به کار برد. وی با اشاره به اینکه قبل از نبرد منگیش، نیروهایش ۶ مرتبه خطوط تدارکاتی این شاهراه بین المللی را قطع کرده بودند، افزود: «این پیروزی اخیر، تقویت روحیه آنان را فراهم آورده است.» مسعود بارزانی در ادامه خاطرنشان ساخت که در ماه می ۱۹۸۳، نیروهای کرد ۲ تا ۳ مایل وارد بخش شمالی عراق شدند و ۵ روز در آنجا اقامت گزیدند. این تهاجم به موجب توافقنامه‌های بین ترکیه و عراق مبنی بر اینکه نیروهای ملی هریک از دو طرف مجاز هستند عملیات خود را تا ۱۸ مایلی داخل خاک دیگری اجرا کنند، صورت گرفت. با اینحال، به عقیده تحلیلگر نشریه اینترنتی هرنال تریبون بعید است که نیروهای کرد در صدد قطع خطوط تدارکاتی حیاتی بر آیند یا تا آنجا پیش روند که همانند یک پایگاه ثابت و دائمی، این خطوط تدارکاتی را به روی هردو کشور ببندند، زیرا بازتاب آن هراسی است که ممکن است به علت تشریک‌مساعی مجدد عراق و ترکیه - شاید در درازمدت در سطحی گسترده‌تر - به وجود آید. این رهبر کرد، نبرد فعلی را با نبرد تپه‌های آنداریان، واقع در جنوب شرقی رواندوز و در نزدیکی ایران مقایسه کرد. در جریان آن نبرد نیروهای پدرش، تیپ چهارم ارتش عراق را تارومار کرده بودند. شورش اکراد در قرن جاری در ایران با پنجمیلیون و عراق با سهمیلیون و نیم کرد بوده است. [اداره کل مطبوعات خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۱۴۵، ۲۳/۴/۱۳۶۵، ص ۱۴، نشریه اینترنتی هرنال تریبون، انگلستان]

این خبر به نقل از یک سخنگوی این حزب با اشاره به عملیات در منگیش در ۲۵ اردیبهشت ماه سال جاری گفت: «جنگجویان کرد در این عملیات ۸۰۰ سرباز عراقی را کشتند.»^(۱)

خبرگزاری آسوشیتدپرس در گزارش خود با ادعای حمایت و پشتیبانی لیبی و ایران از کردهای طرفدار بارزانی گفت: «نیروهای حزب دمکرات کردستان عراق قصد افزایش دادن عملیات نظامی در شمال عراق را دارند تا رهبری عراق نیروهای خود را از جنوب و جبهه مرکزی، م توجه شمال سازد.»^(۲)

۱. مک فارلین مشاور ویژه رئیس جمهور امریکا و هیئت همراه وی امروز، موفق به ملاقات با مقامات جمهوری اسلامی نشدند. باوجود برنامه ریزی قبلی و تعیین شخص مذاکرهکننده (دکتر هادی) با هیئت امریکایی به سرپرستی مک فارلین مشاور ویژه ریگان رئیس جمهور امریکا، امروز، به دلیل مخالفت سران کشور برای مذاکره، ملاقاتی بین نمایندگان دو کشور انجام نشد.

حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، دراینباره در یادداشتهای روزانه خود آورده است: «در منزل بودم، دکتر هادی و دکتر [حسن] روحانی آمدند و پس از توصیه آنها درمورد مسائل قابلبحث، قرار شد دکتر هادی با هیئت امریکایی مذاکره کند. عصر آمدند و گفتند مک فارلین ناراضی است و مدعی شده به او توهین شده است که چرا مقامات با او حرف نمیزنند و چرا هدیهاش را نمیپذیریم. او میگوید اگر من برای خرید پوست گربه به روسیه بروم، گورباچف [رئیس جمهور شوروی] در روز دو بار با من ملاقات میکند. دیشب، موضوعات مهمی را مطرح کردهاند که قابل گفتوگو است و مدعیاند که روسیه قصد حمله به ایران را دارد. بازهم موضوع قابلبحث را مشخص کردم و گفتم مانعی ندارد که دکتر هادی با همراهان او صحبت کند، ولی سران کشور ما ملاقات و مذاکره با آنها را نمیپذیرند. قرار شد به آنها بگویند به خاطر تخلفها و بدقولیهایشان اعتماد به آنها نیست و تا عملاً جلباعتماد نکنند مذاکره رسمی ممکن نیست، این نظر سران قوا است.»^(۳)

ص: ۶۴۹

۱- ۳۹. همان، ص ۲۹، دھوک (بغداد) - خبرگزاری فرانسه، ۵/۳/۱۳۶۵.

۲- ۴۰. همان، ص ۲۹، منگش (عراق) - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۵/۳/۱۳۶۵.

۳- ۴۱. اکبر هاشمی رفسنجانی، اوج دفاع (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۵)، به اهتمام عماد هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، چاپ هشتم ۱۳۸۸، ص ۱۰۹.

۱. نخستوزیر عامل پیروزی ملت مسلمان ایران و انقلاب اسلامی را در جهان و در برابر استکبار، ایمان، مقاومت، ایثار مردم و روحیه شهادتطلبی ذکر کرد.

در آستانه شبه ای قدر میرحسین موسوی در اجتماع مردم جنوب تهران در مسجد جامع خزانه بخارایی به مقایسه وضعیت مسلمانان صدر اسلام و جنگ بدر با وضعیت کنونی جامعه پرداخت و گفت: «ملت مسلمان ایران امروز، بدون برخورداری بودن از کمترین حمایت خارجی در مقایسه با عراق که انواع سلاحهای مختلف پیچیده از سوی استکبار جهانی در اختیارش گذارده می شود، توانسته تنها با تکیه بر ایمان فرزندان مسلمان خویش و شهادتطلبی، همان الگوی صدر اسلام را پیاده کند و همچنان مقاوم و نستوه کلیه فشارها و توطئههای آنها را خنثی نماید.»

میرحسین موسوی در ادامه با اشاره به تلاش دیپلماتیک و رسانهای خارجی برای برانگیختن افکار عمومی جامعه ایران و جهان علیه انقلاب افزود: «از لحاظ سیاسی نیز علیرغم حمایتهای بیدریغ دشمنان از جریانهای منحرف داخلی و تشکیل اتحادیههای نامقدس خارجی علیه ما و نیز اتفاق نظر سازمانهای بین المللی برای محکومیت انقلاب و رفتوآمدها و تردهای مشکوک سیاسی آنان، اما ملت ما با ایمان به دستآورده در مساجد و با از خود گذشتگی و ایثار بر همه ترفندهای سیاسی دشمن غلبه میکند و امروز، به برکت حضور مردم در صحنه، صدایی رساتر از صدای انقلاب اسلامی در جهان نیست.» (۱)

۲. درحالیکه عزیمت نیروهای رزمی و تخصصی از شهرهای مختلف کشور به جبهه های جنگ ادامه دارد، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی برای تأمین نیازمندیهای جبهه به خصوص از نظر نیروی انسانی و با هدف تکمیل استعداد لازم در پدافند و آفند در سراسر خطوط عملیاتی طرح "لیک یا امام" را پیشنهاد داد.

به نوشته روزنامه کیهان، امروز، هفتمین کاروان لیک یا امام شهرستان الیگودرز متشکل از نیروهای داوطلب مردمی و گروهی از کارگران شهرداری؛ از اصفهان اکیپهای مجهز به امکانات راهسازی، سرویسکار و مکانیک؛ از بوکان یک گردان رزمی؛ از ارسنجان یک گروهان از رزمندگان بسیجی؛ از گنبد کاووس اولین کاروان پاسداران افتخاری سنی و شیعه؛ ۲ گردان از نیروهای آموزش دیده چالوس و عده کثیری از نیروهای رزمی تخصصی شهرهای فریدن، سرخس، شیراز، شهرکرد و جیرفت عازم جبهه های جنگ شدند. (۲) همچنین گروهی از اعضای بسیج لامرد و اکیپی از ستاد پشتیبانی جنگ استان گیلان و سمنان مرکب از نیروهای خدماتی، مهندسی رزمی، مکانیک و راننده ماشینآلات سنگین و سبک به جبهه های نبرد عزیمت کردند. فرمانده سپاه پاسداران سمنان ضمن بدرقه نیروهای اعزامی این شهرستان گفت: علاوه بر نیروهای فوق نیروهای آماده دیگری منتظر اعزام به جبهه میباشند. وی با اشاره به تشکیل گردانهای مستقل قائم - به منظور نگهبانی از مرزها و آزادسازی یگانهای عملیاتی و آفندی - ابراز

ص: ۶۵۰

۱- ۴۲. روزنامه رسالت، ۶/۳/۱۳۶۵، ص ۲.

۲- ۴۳. روزنامه کیهان، ۶/۳/۱۳۶۵، ص ۱.

امیدواری کرد که اولین گردان مستقل سپاه پاسداران سمنان دو هفته دیگر عازم جبهه ها شود.^(۱)

از سویی پس از اعلام نتیجه بررسی و برآورد نهایی فرماندهان سپاه پاسداران درباره نیروی موردنیاز برای اجرای عملیاتهای آینده که طبق آن به حدود ۱۰۰۰ گردان نیروی رزمی و خدمات رزم نیاز است، سپاه کشوری طرحی را موسوم به "لیک یا امام" برای رزم تا پایان سال ۱۳۶۵، پیشنهاد کرد تا بر مبنای آن کلیه مراکز مسئول اعم از داخل و خارج سپاه برای جذب و اعزام نیرو، برنامه ریزی و عمل کنند. از اینرو فرمانده سپاه کشوری در نامه‌های به فرماندهان نواحی سپاه ضمن اشاره به ضرورت تأمین نیرو برای جبهه ها درباره برآورد و استعداد موردنیاز چنین تأکید کرده است: «بحمدالله در سطح مسئولین مملکت اقدامات ارزنده‌ای جهت به کارگیری کلیه امکانات مملکتی در ارتباط با جنگ صورت گرفته است و آمادگی همه نوع همکاری را اعلام نموده‌اند. برای حل مسئله جنگ به صورت قاطع احتیاج به تشکیل هزار گردان رزمی می باشد که با ظرفیت موجود سپاه به لحاظ ضعف نیرو و امکانات، چنین امری فقط توسط سپاه، امری غیرممکن است و لازم است از امکانات و توان کل مملکت استفاده نمود و سپاه نقش هدایت، نظارت و کنترل را عهده‌دار باشد.

موضوع مهمی که در این رابطه مطرح است شناسایی امکانات موجود مردمی و دولتی و نحوه استفاده ناب از آنها می باشد که کلیه برادران موظفانند در ارتباط با موضوعاتی چون شناسایی امکانات پذیرشی و گزینشی ادارات و نیروهای مردمی و نحوه استفاده از آنها، آموزش، برطرف کردن عوامل و موانع جذب و تبلیغات طرحهایی را پیاده کنند (و پیشنهاد دهند) که به موجب آن همواره استعداد لازم برای پدافند و آفند در سراسر خطوط تأمین گردد.»^{(۲)(۳)}

کمیته امداد امام خمینی خواستار رسیدگی بیشتر به معیشت خانواده‌های مشمولان نظام وظیفه شد. به منظور تأمین معیشت خانواده‌های مشمولانی که با اعزام به خدمت وظیفه، قدرت اداره معاش را از دست داده‌اند، سیدرضا نیری سرپرست کمیته امداد امام خمینی، در نامه‌ای به ریاست جمهوری ضمن بیان این نکته و با اشاره به نبود امکانات کافی در کمیته امداد امام به لحاظ کثرت افراد تحت پوشش و نیز تأمین نشدن این امکانات از سوی مراجع مسئول، تقاضای چاره‌اندیشی و استمداد کرد. در بخشی از نامه مذکور آمده است: به سبب اهمیت مسئله و به منظور رفع مشکلات خانواده‌های محروم و سیل توقعات بحق این عزیزان مستمند در انتظار نشسته این موضوع بارها از سال ۱۳۶۳، با مکاتبات لازم به مسئولان کشور اعلام شده که تاکنون به دلیل تأمین نشدن امکانات از سوی مسئولان، کمیته امداد نتوانسته اقدام مؤثری در این زمینه انجام دهد، بنابراین خدمتگزاران این نهاد در سراسر کشور تقاضای استمداد دارند. انتظار می‌رود در راستای اهداف و سیاست جمهوری اسلامی مبنی بر رفاه این خانواده‌ها و رفع نگرانی برادران سرباز به ویژه

ص: ۶۵۱

۱- ۴۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۶/۳/۱۳۶۵، ص ۱۱.

۲- ضمیمه دارد؛ تشریح اهداف کلی طرح "لیک یا امام" سپاه پاسداران.

۳- ۴۵. سند شماره ۹۶۷۰۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانده سپاه کشوری به فرماندهان نواحی، ۵/۳/۱۳۶۵.

در این زمان که در متن قانون نظاموظیفه نیز مورد توجه قرار گرفته است، با تصمیم و دستوری که صادر خواهید کرد اقدام مناسبی برای خدمت و تأمین حداقل معیشت این خانواده‌های محترم و جلوگیری از ضایعات و پیشامدهای غیرمترقبه انجام پذیرد. (۱)(۲)

۲. ارتش عراق برای ایجاد ناامنی در سیستانوبلوچستان ایران تلاش میکند.

تلاش رژیم عراق برای ایجاد ناامنی در ایران، محدود به منطقه کردستان و ارتباط با گروه‌های ضدانقلاب منطقه نمی شود. رئیس ستاد ناحیه سیستانوبلوچستان به نقل از ژاندارمری به پایگاه‌های نظامی منطقه درباره همکاری ارتش عراق با اشراک منطقه هشدار داد و گفت: حدود یک ماه قبل، ۳ افسر عراقی همراه تعدادی از بلوچ‌های طرفدار محمد میرلاشاری از مرز هنگوی‌شاسک در پوشش لباس محلی وارد خاک جمهوری اسلامی شده و برای آموزش تفنگچیان محمدخان میرلاشاری به منطقه لاشار رفته‌اند. (۳)

۳. به نوشته یک روزنامه فرانسوی، ایران برای تجدید قرارداد استرداد مجرمان با فرانسه، از مدتها قبل، پرونده ضدانقلابیون ایرانی ساکن پاریس را تحویل مقامات فرانسه داده است.

پس از پایان سفر هیئت ایرانی به فرانسه روزنامه اومانیته ارگان حزب کمونیست فرانسه امروز، در مقالهای درباره این سفر نوشت: به نظر میرسد که مخالفان رژیم (امام) خمینی در فرانسه به ای عادیسازی روابط بین پاریس و تهران را می‌پردازند. اومانیته با اشاره به ۳ شرط ایران برای عادیسازی روابط خود با فرانسه به خصوص درباره شرط مربوط به استرداد یا اعمال حداکثر محدودیت علیه سازمان مجاهدین خلق (منافقین) به نقل از مشاور نخستوزیر ایران افزود: «معیری فاش کرد که پرونده‌های کسانی که به گفته وی ضدانقلابیون و تروریست ... می‌باشند، چند ماه پیش به مقامات فرانسوی منتقل شده است و تهران در اینمورد خواستار به کار بستن یک قرارداد استرداد می باشد که در سال ۱۹۸۴، بین فرانسه و ایران به امضا رسیده است.» اومانیته در ادامه نوشت: «معیری تعداد پرونده‌های منتقل‌شده را مشخص نکرد، ولی تأیید کرد که پرونده رهبر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) مسعود رجوی، در زمره این پرونده‌ها قرار دارد.» (۴)

۴. با افزایش فشارهای اقتصادی جنگ بر عراق، مسئولان این کشور با سفر به هند و برزیل خواستار مهلت بیشتری برای بازپرداخت بدهیهای خود شدند.

ص: ۶۵۲

۱- این موضوع به عنوان یکی از دستورات جلسه مورخ ۸/۳/۱۳۶۵ شورایعالی دفاع قرار گرفت و مقرر شد درباره آن بحث و تبادل نظر شود.

۲- ۴۶. سند شماره ۴۴۲۶۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شورایعالی دفاع به رئیس جمهور و رئیس شورایعالی دفاع، ۶/۳/۱۳۶۵.

۳- ۴۷. سند شماره ۷۵۷۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات ناحیه سیستانوبلوچستان به پایگاه‌های ایرانشهر

و نیکشهر، ۵/۳/۱۳۶۵.

۴-۴۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۶/۳/۱۳۶۵، صص ۲۰ و ۲۱، به نقل از

روزنامه اومانیتته، ۵/۳/۱۳۶۵.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از هند امروز، یک هیئت عراقی به سرپرستی معاون وزیر کابینه رژیم عراق به منظور مذاکره با مقامات هندی در مورد موضوعات عمده بازپرداخت و وامهای خارجی عراق وارد دهلینو شد. همزمان با اعزام این هیئت رادیو اسرائیل از سفر معاون اول نخستوزیر عراق طه یاسین رمضان، به برزیل خبر داد.^(۱) محور مذاکرات هیئت عراقی با مقامات هند بازپرداخت وامهای معوقه به میزان ۶۸ میلیون دلار است که اغلب مربوط به شرکتهای ساختمانی هندی می باشد. گفتنی است کشور هند در کنار ترکیه، ژاپن، یوگسلاوی و آلمان غربی یک وامدهنده عمده به عراق می باشد، اما دراینمیان به طور مشخص بارها در معرض تعویق بازپرداخت وام قرار گرفته است. درحالیکه وامدهندگان نظیر فرانسه، ایتالیا و انگلیس کمتر از دیگران با مشکل بازپرداخت روبه رو شدهاند، زیرا این کشورها ابزار راهبردی را در اختیار عراق قرار میدهند.^(۲)

۵. کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس بیش از ۵۰ میلیارد دلار به عراق در جنگ با ایران کمک مالی کردهاند.

به گفته رادیو کلن آلمان، «[کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس^(۳)] بر اثر گامهایی که برداشتند، مقادیر زیادی از پولشان در چارچوب پشتیبانی از تلاشهای جنگی عراق، نیستونابود شد. این کشورها از زمان آغاز جنگ بین ایران و عراق، بیش از ۵۰ میلیارد دلار به صورت کمکهای مالی بلاعوض یا به صورت اعتبارات مالی که پرداخت اصل و فرع آن امری غیرممکن است در اختیار عراق قرار دادهاند و چون از سال ۱۹۸۲، از میزان مصرف نفت خام در جهان و در نتیجه از میزان درآمدهای ناشی از فروش آن کاسته شده، ادامه کمکهای مالی کشورهای عضو شورای همکاری خلیج [فارس] به عراق مشکل بزرگی را برای بودجه عمرانی آنها به وجود آورده است.»^(۴)

۱. تحلیلگر نشریه واشنگتن تایمز هدف حمله آینده ایران را تصرف جزیره بویان و شهر بصره ذکر کرد و احتمال استفاده عراق از تسلیحات شیمیایی را برای مقابله با حمله ایران، دور از انتظار ندانست. روزنامه کریستین ساینس مانیتور نیز ایران را خطری بالقوه علیه کشورهای حوزه خلیج فارس برشمرد.

به دنبال جنگ رسانهای علیه ایران و تحریک بیشتر دو کشور عربستان سعودی و کویت در تقابل سیاسی با جمهوری اسلامی ایران روزنامه محافظهکار و راستگرای واشنگتن تایمز در بخش

ص: ۶۵۳

۱- رژیم عراق برای برزیل یک مشتری خوب بود و صرفنظر از فروش تسلیحات نظامی، به نوشته مجله تیمیو (چاپ اسپانیا) در شماره ۷ آوریل ۱۹۸۶ (۱۸/۱/۱۳۶۵) فقط یک مورد از صادرات برزیل به عراق تعداد ۱۵ هزار دستگاه اتومبیل فولکس واگن مدل پاسات بوده که رژیم عراق به عنوان جبران مافات در اختیار همسران کشتهشدگان جنگ قرار داده است. [روزنامه جمهوری اسلامی، ۷/۳/۱۳۶۵، ص ۳]

۲- ۴۹. روزنامه جمهوری اسلامی، ۷/۳/۱۳۶۵، ص ۳.

۳- این شورا به عنوان عاملی برای تحقق سیاست مشترک اقتصادی و عمرانی، ۸ ماه پس از آغاز جنگ ایران و عراق تأسیس شد و شامل کشورهای عربستان سعودی، قطر، بحرین، کویت، امارات متحده عربی و عمان می باشد.

۴- ۵۰. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۶/۳/۱۳۶۵، صص ۷ و ۸، رادیو کلن،

گزارشهای جاسوسی خود با اشاره به اینکه عراق برای بازپسگیری بندر فاو به زانو درآمده است، خاطرنشان کرد: ایران طرح تهاجم وسیعی را شامل اشغال جزیره بویان کویت و تقسیمکردن عراق به ۲ بخش با یک حمله دقیقتر به بندر بصره، برنامه ریزی کرده است. این نشریه در ادامه بدون اشاره به اینکه اظهارات کمال خرازی رئیس ستاد تبلیغات جبهه و جنگ در چه زمان و مکانی ذکر شده است به نقل از وی نوشت: «قصد ایران تقسیم نمودن عراق به دو بخش و سپس برانداختن رژیم صدام حسین می باشد. ... چنانچه ایرانیها موفق به فتح بصره شوند، رژیم صدام حسین به وضوح به خطر میافتد.»

واشنگتن تایمز در پایان به نقل از منابع خود در اروپا و غرب آسیا افزود: تهاجم اصلی ایران در اوایل ماه آینده مسیحی (اواسط خردادماه)، آغاز خواهد شد و احتمال دارد عراق با تسلیحات شیمیایی جدید و قویتری با این حمله مقابله کند.^(۱)

از سویی روزنامه کریستین ساینس مانیتور پرواز یک هواپیمای جنگی بر فراز پایانه مهم نفتی عربستان در سال ۱۹۸۲ را به انه عملیات روانی قرار داده و دراینمورد نوشت: «گرچه هواپیمای ایرانی که بر فراز تأسیسات نفتی عربستان به پرواز درآمده، قصد خصمانهای نداشت ... اما همین رویداد نمایانگر آسیبپذیری بزرگترین تولیدکننده نفت خلیج فارس در برابر حملات نظامی احتمالی یک کشور ستیزهجو بود. ... [به ویژه آنکه عربستان] از حیث نیروی نظامی ضعیف است و اگر حمله هماهنگی از خارج به آن کشور شود، به عقیده تحلیلگران [موقعیتش] شدیداً به خطر میافتد.» به گفته رادیو امریکا، روزنامه کریستین ساینس مانیتور افزود: «نیروهای مسلح ایران منظمأ دارند قدرتی را که در زمان شاه داشتند بازمیابند که این قدرت اکنون م توجه مقابله با عراق است. فتح بندر فاو به وسیله نیروهای ایران نشان میدهد که ایران اکنون به نظامیگری بیشتر اهمیت میدهد تا به حملات انتحاری و به کاربردن تعداد زیادی افراد شبه نظامی بیتجربه. ایران تدریجاً دارد در جنگ علیه همسایه خود امتیاز کسب میکند و با سماجت به ستیزهجویی خود میافزاید. ... حقیقت این است که ایران از لحاظ جمعیت و موقعیت جغرافیایی خود میتواند ابرقدرت ناحیه باشد و اکنون دارد از این وضعیت به نحویکه هیچکس خواهان آن نیست استفاده میکند.» این نشریه به نقل از جفری کمپ از مقامات پیشین اداره امنیت ملی امریکا در کاخ سفید، اضافه کرده است: «عربستان سعودی در نهایت امر نمیتواند حریف ایران شود.»^{(۲)(۳)}

ص: ۶۵۴

۱- ۵۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۹، ۷/۳/۱۳۶۵، ص ۵، واشنگتن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۶/۳/۱۳۶۵.

۲- به نظر میرسد عملیات روانی این رسانه در تلقین دوباره خطر بالقوه ایران علیه عربستان ناشیاز تشدید اختلافات کنگره امریکا با رئیس جمهور این کشور درخصوص میزان، مقدار و نوع تجهیزات نظامی برای فروش به عربستان سعودی است و تلاش دارد تا با سیاست ایرانهراسی در منطقه این بازار پرسود را از دست ندهد. به نوشته روزنامه کریستین ساینس مانیتور سلاحهایی که عربستان میخواهد بخرد از لحاظ اهمیت و مقدار در ۸ سال اخیر، در ردیف سومین سفارش بزرگ اسلحه ازسوی عربستان به امریکا محسوب می شود. البته این مقدار جزء کوچکی از برنامه جدید و فوری عربستان سعودی برای تأمین امنیت آن کشور از طریق اکتساب سلاحهای تکاملیافته است. کریستین ساینس مانیتور میافزاید: اتفاقاً فروش جنگافزارهای امریکایی به عربستان سعودی که باینهمه مخالف در محافل واشنگتن مواجهه شده فقط اندکی بر توانایی عربستان میافزاید.

جنگافزارهایی که قرار است به عربستان سعودی داده شود به طور عمده از ۳ نوع است و موشکهای هوا به هوا از نوع ای.ام موشکهای هوا به دریا از نوع هارپون و موشکهای قابل حمل ضدهواپیما موسوم به استینگر است. [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۸، ۶/۳/۱۳۶۵، صص ۲۰ و ۲۱، رادیو امریکا به نقل از روزنامه کریستین ساینس مانیتور، ۵/۳/۱۳۶۵]

۳-۵۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۸، ۶/۳/۱۳۶۵، ص ۲۱، رادیو امریکا به نقل از روزنامه کریستین ساینس مانیتور، ۵/۳/۱۳۶۵.

۲. روزنامه‌های امروز فرانسه نقش ایران و سوریه در آزادی احتمالی گروگانهای فرانسوی در لبنان را مورد توجه قرار دادند.

در پی برخی اطلاعات مندرج در روزنامه‌های لبنانی مبنی بر آزادی زودهنگام تمام یا تعدادی از گروگانهای فرانسوی و امریکایی رسانه‌های نوشتاری پاریس امروز، به تحلیل نقش ایران و سوریه و رقبای این دو کشور در خصوص آزادی گروگانها پرداختند. روزنامه لوکوئیدین دویاری در اینباره نوشت: رهبران پاریس از این پس اطمینان دارند که تهران کلید اصلی آزادی گروگانهاست، ولی نقش سوریه را نیز ضروری میدانند. این روزنامه در تحلیلی دوپهلوی ایران را مانع آزادی گروگانها برشمرد و با یادآوری شکست تلاشهای سوریه برای آزاد کردن گروگانها در پایان سال گذشته، مدعی شد ایران این شکست را فراهم کرده بود و فرانسویان هم م توجه شدند که سوریه به تنهایی قادر به هیچ کاری نیست به ویژه آنکه نفوذ این کشور در برخی از بخشهای لبنان روزبه روز کاهش میابد. با اینهمه در حال حاضر به نفع سوریه است که گروگانهای فرانسوی را هرچه زودتر آزاد کند، زیرا برخی کشورهای غربی دمشق را به همدستی با نهضت‌های تروریستی متهم کرده‌اند و آن کشور باید بدینوسیله از خود رفع اتهام کند.^(۱)

ضمیمه گزارش ۵۸۹: تشریح اهداف کلی طرح "لیک یا امام" سپاه پاسداران

اهداف کلی که در طرح "لیک یا امام" مدنظر است بدین شرح می باشد:

۱. تأمین نیروهای مورد نیاز یگانهای رزمی به طور مستمر (با تفکیک نوع تخصص و مدت مأموریت).

۲. سهمیه‌بندی نیروهای مورد نیاز یگانها بین شهرها و ردههای مقاومت و ادارات و کارخانجات و اقشار و صنوف و... به طوریکه با نوبه بندی، نیروی مربوط به خود را طبق زمانبندی اعلام شده، تأمین کند.

۳. مسئولیت‌دادن به مسئولان شهرها و ردههای مقاومت بسیج و ادارات و کارخانجات در تأمین نیروهای مورد نیاز جبهه و تشویق آنها.

۴. ایجاد رقابت سالم بین شهرها و ردههای مقاومت و ادارات و... در تأمین نیروهای مورد نیاز جبهه ها.

۵. ایجاد ارتباط منظم و مستمر بین یگانهای احتیاط قدس و یگانهای رزمی سپاه به طوریکه با سهمیه‌بندی بین گردانهای قدس، استعداد گردانهای رزمی تأمین شوند.

۶. افزایش استعداد یگان رزمی سپاه و بالابردن کیفیت نیروهای اعزامی.

گفتنی است پیش از این طرح، فرماندهی سپاه پاسداران اقدام به برگزاری یک گردهمایی کرد که در آن ضمن تحلیل جنگ و وضعیت سازمان رزم سپاه پاسداران و نیز بررسی مشکلات موجود برای تأمین نیازمندیهای جنگ همزمان فرماندهان دیدگاههای خود را بیان کردند. در سند شماره ۹۶۷۰۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ که به برنامه نیروی انسانی یگانهای رزم تا پایان سال ۱۳۶۵، مربوط می شود اظهارات یکی از فرماندهان سپاه پاسداران - که نام وی ذکر نشده - به تفصیل آمده است. این فرمانده با تأکید بر ضرورت تلاش بیشتر نواحی سپاه در جذب نیرو و نیز افزایش تعامل با دستگاههای اجرایی کشور

درباره راهبرد نظامی سپاه برای تداوم جنگ گفت: «ما سه مرحله نظامی را درپیش داریم. مرحله اول سد کردن دشمن، مرحله دوم آزاد کردن یگانهای آفندی از پدافند و مرحله سوم برنامه ریزی نظامی برای انجام عملیاتی بزرگتر از فاو (والفجر ۸) یا انجام دو عملیات همزمان که هر کدام مشابه فاو باشد. بدین جهت ما باید تلاش خود را روی این خط کاری تمرکز دهیم. اگر تا دیروز، مسئله این بود که این استراتژی جنگ را تا کی باید ادامه بدهیم، امروز، بحث این است که با چه توانی و با چه ظرفی این کشور را وارد جنگ کنیم؟ و چگونه بایستی این کشور وارد جنگ شود؟ و برنامه ریزی اجرایی این جنگ را بایستی چه کسی طراحی کند؟»

ص: ۶۵۵

۱-۵۳. همان، صص ۲۳ و ۲۴، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از روزنامه لوکوتیدین دویاری، ۵/۳/۱۳۶۵.

این فرمانده در ادامه با اشاره به اینکه اجرای عملیاتهای بزرگ در حد فاو امکانات و بودجه کافی میخواهد و به تنهایی در توان سپاه نیست، افزود: «مسلم [است] که سپاه نمیتواند به تنهایی راهبر جنگ باشد، لذا برای این کار آقای هاشمی رفسنجانی که فرمانده جنگ است دستور داد تا یک ستاد اجرایی خاتم تشکیل شود. ستادی که مسئولیت دارد برای کل کشور درارتباط با جنگ برنامه ریزی انجام دهد و برای چگونگی مشارکت دستگاههای اجرایی در جنگ اعم از نیرو، خدمات و امکانات برنامه ریزی کند. این ستاد هماکنون در شرف تشکیل است.»

وی سپس با طرح این سؤال که چرا این مسئولیت و نقش را به سپاه سپردهاند، اظهار داشت: «برای اینکه عمده کارهایی که میخواهد در جنگ صورت بگیرد درارتباط با نیروی مردمی است. یعنی سازمان رزم؛ سازمانی که سازمانش کلاسیک نیست. ازاینرو مسئولین با دو مسئله مواجه بودند، یا بایستی کشور را دراختیار سپاه میگذاشتند و سپاه می آمد برای همه، برای مجلس، دولت و... برنامه ریزی میکرد که خب این شدنی نبود یا بایستی سپاه بیاید به مسئولین کمک کند و چگونه و به چه میزان آنها اختیارات و توان خود را دراختیار سپاه قرار دهند. راه حل دوم انتخاب شد. بدین ترتیب سپاه در یک شأن و مسئولیت جدید قرار گرفت.»

این فرمانده با اشاره به نقشپذیری جدید در عرصه راهبری جنگ، خطاب به فرماندهان و مسئولان تصریح کرد: «ما باید اولین کاری که در این جلسه (گردهمایی) میکنیم این باشد که چه مسائلی را سپاه اجرا کند و چه اجراییاتی را باید به عهده ارگانهای دیگر واگذارد. به عنوان نمونه ما تمام آموزشهای عمومی نظامی را میتوانیم واگذار کنیم. کمالینکه این موضوع را با چهار تن از وزرا شامل وزیر کار، علوم، کشور و آموزش و پرورش طرح کردیم و گفتیم که ما میخواهیم در کشور توسعه رزمی پیدا کنیم و احتیاج به کمک شما داریم. خب، نظرات مختلف و خوبی دارند. وزیر آموزش و پرورش مدعی بود که ما ازطریق معلمان میتوانیم در کار گزینش و جذب نیرو کمک کنیم. وزیر دیگر گفت ما حاضریم ۲۵ درصد کارمندانمان را برای حضور در جبهه نوبه ای کنیم. خب اینها اگر بخواهند این کار را بکنند، بسیار خوب است. چون همین الآن سپاه برای اینکه پاسدارهای خودش را نوبه ای کند توان ندارد. یعنی توان اجرایی ندارد. مرحله بعد رفتیم شرق تهران، روحانیت مبارز و شورای اصناف آنها را پیدا کردیم و برایشان حرف زدیم. ما به این نتیجه رسیدهایم که در سطح خارج از سپاه هم آدمهای مدیر و قوی هستند و این وظیفه ماست که طرح و برنامههای ارائه دهیم که گرد آن، تمام مدیریت انقلاب در خدمت جنگ به کار گرفته شود. از الآن که مسئولین میخواهند به سپاه اهمیت دهند و دیگران (نهاد و ارگانهای دولتی) را دستشان را در دست ستاد خاتم بگذارند، نباید صنفی برخورد کنیم. ما نمیتوانیم جنگ مردمی کنیم، اما برنامه ریزیهایمان یک برنامه اداری خشک باشد. برنامه ریزی باید متناسب با جنگ مردمی باشد، متناسب با استراتژییمان باشد.»

این فرمانده با انتقاد از نگرش برخی مسئولان مبنی بر اینکه اگر سپاه بیرویه توسعه سازمان رزم دهد، کیفیتش پایین می آید، اضافه کرد: «مگر ما با کدام نیرو عملیات والفجر ۹ را انجام دادیم، آیا کیفیت آنها، کیفیت بالایی بود. ما با همان تیپهای پدافندی و گردانهای جندالله و تیپهایی که در کردستان بودند عملیات کردیم، اما چرا موفق شدیم برای اینکه دشمن در دو نقطه (فاو و جای دیگر) نمیتواند با ما بجنگد. دشمن تا قبل از فاو فهمیده بود که ما در یک نقطه میجنگیم و او در عرض ۲۰ کیلومتر می آمد هرچه توپخانه داشت متمرکز میکرد. بدین ترتیب بچههای خوب مردم که خودجوش به جبهه می آمدند در بیست کیلومتر در معرض آسیب قرار میگرفتند. حالا- اگر ما توسعه سازمان دهیم و در دو یا چند نقطه بجنگیم دراینصورت

دشمن با ۲۵۰۰ قبضه توپ در بیست کیلومتر آتش بریزد اثرش بیشتر است یا در سیصد کیلومتر؟» این فرمانده در ادامه با اشاره به اینکه اگر در والفجر ۹ توسعه سازمان داشتیم به همه دستاوردها و اهداف عملیات دسترسی پیدا میکردیم، افزود: «ما در آنجا سه گروهان از برادران ارتش داشتیم. برادران قسم میخوردند که اگر همین نیروها در والفجر ۹ عمل کرده بودند ما خط را راحت می توانستیم حفظ کنیم. تا سه هفته، دشمن اصلاً جلوی منطقه والفجر ۹ تکان نخورد. اصلاً جان نداشت. شهر سلیمانیه (عراق) باز بود. اگر دو تا لشکر [اضافه داشتیم] می توانستیم به سلیمانیه برسیم بچهها تا ۱۴، ۱۵ روز میگفتند دو تا لشکر بفرستید.»

ص: ۶۵۶

این فرمانده با اشاره به اهمیت زمان و موقعیت پیشآمده تأکید کرد که «سپاه راهی جز توسعه سازمان رزم ندارد. سپاه به تنهایی قادر به این توسعه نیست. باید بروید و در تعامل با دیگران به ارگانها و سازمانهای دولتی در نحوه سازماندهی و برنامه ریزی کمک کنید. باید برنامه و طرح برای واگذاری آموزش عمومی به دیگران بریزید. باید تلاش کنید تا آموزشگاه فرماندهی گردان را از نو تأسیس کنید. شما کارشناس در دولت در وزارتخانهها بفرستید و بر کارهای آموزش نظارت کنید. بنا براین هرکس میخواهد خدمتی به این انقلاب کند، باید این جنگ را مردمی کند.»^(۱)

ص: ۶۵۷

۱. در نتیجه اجرای عملیات کمین در جبهه عمومی مهران و درگیری نیروهای خودی و قوای دشمن در جبهه شمال، هر دو طرف متحمل تلفاتی شدند. قرارگاه خاتمالانیا(ص) نیز ضمن بررسی توانایی و نقاط ضعف عراق، در گزارشی اقدامات و تحرکات عراق در جبهه شمال غرب، میانی و جنوب را جمع‌بندی کرد.

درحالی‌که نیروهای جاش عراقی در منطقه لولان دو قسمت شده و یک بخش از آنها به منطقه عملیاتی والفجر ۲ (حاج عمران) عزیمت کرده و بخش دیگر به منطقه بارزان رفتند، رزمندگان در منطقه لولان در مسیر مواصلاتی آنان اقدام به کمین کردند که در نتیجه یک خودروی نظامی دشمن منهدم و ۵ تن از سرنشینان آن کشته شدند.^(۱)

در منطقه بینلاتا نیز نیروهای گشتی رزمی تحت‌امر قرارگاه رمضان (سپاه) موفق شدند ضرباتی بر دشمن بعثی وارد کنند که از میزان تلفات و خسارات وارد آمده گزارشی ارسال نشد.^(۲)

در ارتفاعات چکهموسی در منطقه عمومی مهران، ۲ تن از نیروهای شناسایی لشکر ۴۱ ثارالله(ع) سپاه ساعت ۹ صبح امروز، درحالی‌که با یک دستگاه موتورسیکلت تا نزدیکی سنگرهای قدیمی دشمن رفته بودند، هدف نیروهای کمین قرار گرفتند که بنا به گفته دیدبان، یک تن از آنها شهید و نفر دیگر مجروح شد که عراقی‌ها او را به اسارت گرفتند.^(۳)

از سویی واحد اطلاعات قرارگاه خاتمالانیا(ص) در گزارشی توانایی نیروهای عراقی را محدود به ادامه تکرار در مناطق عملیاتی چون سومار، میمک و جزایر امالرصاص و مینو؛ پشتیبانی هوایی و هوانیروز از عملیاتهای آفندی احتمالی در خط مقدم و در عمق و همچنین قدرت در بازسازی سریع یگانهای ضربه دیده دانست و در ادامه خاطرنشان کرد که عراقی‌ها برای ادامه عملیات در مناطقی چون فکه، پیچ انگیزه و حاج عمران با توجه به تلفات سنگینی که داده‌اند تردید دارند. در خاتمه گزارش نیز وضعیت فعالیت دشمن در جبهه‌ها بدین شرح آمده است:

ص: ۶۵۹

۱- ۱. سند شماره ۱۵۱۰۸۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه ناحیه ۱ به اطلاعات قرارگاه رمضان، ۶/۳/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۴۹۵۴۳۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه رمضان به خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۶/۳/۱۳۶۵.

۲- ۲. سند شماره ۱۳۴۲۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات قرارگاه رمضان به اطلاعات ستاد مرکزی سپاه، ۶/۳/۱۳۶۵.

۳- ۳. سند شماره ۳۱۰۷۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات لشکر ۴۱ ثارالله(ع) به اط - ن ق ن ۲، ۶/۳/۱۳۶۵.

○ تحکیم و گسترش مواضع پدافندی موجود در منطقه عملیاتی والفجر ۸ و منطقه عملیاتی مهران.

○ افزایش فعالیتهای شناسایی و حرکات خودروها در منطقه سومار و جاده بدره - مندلی.

○ ادامه کار مهندسی در جزیره جنوبی برای ایجاد سیلبندهای جدید.

○ تقویت منطقه سردشت و ایجاد پایگاههای جدید در منطقه.

○ انجام کارهای مهندسی از قبیل جادهسازی در منطقه شمال غربی پنجوین. (۱)

۲. هشدار فرمانده کل سپاه درباره احتمال تک عراق به منطقه میمک، افزایش تحرک ارتش عراق در منطقه شاخ شمیران و استان سلیمانیه و احتمال اجرای عملیات در چند جبهه ایران از مهمترین اخبار امروز است.

نظر به افزایش فعالیتهای نظامی عراق در دو ماه اخیر که در قالب استراتژی دفاع متحرک انجام پذیرفته است، محسن رضایی فرمانده کل سپاه، در نامه‌ای به فرمانده نیروی زمینی سپاه با اشاره به اطلاعات رسیده از ستاد مشترک عراق، تصریح کرد که دشمن پس از تلاشهای مذبوحانه‌اش در مناطق مختلف عملیاتی با تمرکز نیرو در منطقه عمومی میمک قصد تصرف ارتفاعات آن را دارد. (۲)

در عین حال اطلاعات به دست آمده حاکی است ارتش بعث عراق به تازگی با استفاده از نیروهای نظامی و غیرنظامی و عشایر استان سلیمانیه یک لشکر تشکیل داده و مشغول تبلیغات و جلب مردم برای مقابله با رزمندگان و نیز حمله به ایران از طرف ارتفاعات سورکوه می باشد. (۳)

همچنین در چند روز گذشته، نیروهای عراقی با ایجاد ۴ پایگاه در مقابل مرز سردشت، تعداد زیادی نیرو از جاشها، جیشالشعبی و واحدهایی از ارتش را در مناطق سرمیشو، سیداحمدان و شیرلهیشو مستقر کرده‌اند و احتمال حمله به ارتفاعات این مناطق و پایگاههای منطقه سردشت وجود دارد. علاوه بر آن، اقدام عراق به احداث ۲ پل در حوالی ارتفاعات گوزیل و فراخوان مسئولان نظامی منطقه احتمال حمله به این منطقه را قوت بخشیده است. (۴)

۳. نیروی هوایی جمهوری اسلامی بامداد امروز، تأسیسات برق منطقه دوکان عراق را بمباران و هواپیماهای جنگنده عراقی به حریم هوایی ساحل بوشهر تجاوز کردند. برخی رسانه ها مدعی شدند ایران یک کشتی تجاری آلمانی را در آبه ای خلیج فارس هدف قرار داده است. همچنین نیروی دریایی سپاه یک موشک عراق را در آبه ای خلیج فارس هدف قرار داد.

ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی با صدور یک بیانیه نظامی اعلام کرد که ساعت ۵:۲۶ صبح امروز، تأسیسات برق منطقه دوکان عراق به وسیله چند فروند هواپیمای شکاری بمافکن هدف قرار گرفت و خسارات زیادی به آن وارد شد. (۵)

- ۱-۴. سند شماره ۱۴۱۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای واحد اطلاعات قرارگاه خاتمالانیا(ص)، شماره ۱۵، ۹/۳/۱۳۶۵، ص ۹.
- ۲-۵. سند شماره ۷۵۷۴۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی کل سپاه پاسداران به فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران، ۶/۳/۱۳۶۵.
- ۳-۶. سند شماره ۱۴۰۸۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۲ ژاجا به وزارت اطلاعات، ۶/۳/۱۳۶۵.
- ۴-۷. سند شماره ۱۴۱۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۹.
- ۵-۸. روزنامه جمهوری اسلامی، ۷/۳/۱۳۶۵، ص ۲.

ازسویی رادیو اسرائیل به نقل از محافل نفتی بحرین ادعا کرد که هواپیماهای جنگی ایران امروز، یک کشتی بازرگانی آلمانی را هدف قرار دادند.^(۱) خبرگزاری آسوشیتدپرس از منامه نیز گزارشی مشابه را منتشر کرد.

گفتنی است پیش از اینکه ارتش عراق اخبار این عملیات را به طور رسمی اعلام کند و درحالیکه هنوز هیچیک از دو کشور درباره حادثه مذکور، اطلاعیه یا خبری نداده بودند برخی محافل خبری به نحوی شتابزده آن را به ایران نسبت دادند و مدعی شدند که ایران این حمله را به تلافی حمله دو روز گذشته (۴/۳/۱۳۶۵) عراق به یک نفتکش در نزدیکی سواحل ایران انجام داده است.^(۲)

از سوی دیگر بنا بر گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، هواپیماهای جنگنده عراق به حریم هوایی سواحل بندر بوشهر تجاوز کردند، اما به دلیل مواجهه با آتشبارهای پدافند هوایی قبل از هرگونه اقدامی متواری شدند.^(۳) نیروی دریایی سپاه پاسداران نیز اعلام کرد در ساعت ۲۴ روزجاری، به دنبال اعلام وضعیت قرمز، موشکی که به طرف چاههای نفت در حرکت بود، با اختلاف صد متر ازطرف ضلع غربی کشتی ایران صداقت عبور کرد که با هوشیاری و اقدام به موقع پدافند مستقر روی کشتی، موشک مذکور هدف قرار گرفته و منهدم شد.^(۴)

۴. در نتیجه گلولهباران یک مقر ارتش، شهر پیرانشهر و مرکز آموزشی این شهر، تعدادی از افراد نظامی و غیرنظامی شهید یا مجروح شدند و خساراتی نیز به بار آمد.

به گزارش سپاه پیرانشهر در ساعات اولیه صبح امروز، توپخانه ارتش رژیم بعث عراق اقدام به گلولهباران پیرانشهر کرد که در نتیجه آن ساختمان آموزش و پرورش تخریب و به پایگاه شهید غفاریان خساراتی وارد شد و ۲ نفر از رزمندگان نیز مجروح شدند.^(۵) همچنین در ساعت ۲۰، قرارگاه تیپ ۲ لشکر ۶۴ ۱۴ و در ساعت ۲۳ شهر پیرانشهر برای بار دوم هدف گلولهباران دشمن قرار گرفت. بر اثر این حملات یک زن در روستای قلعهتراش شهید، یک بسیجی و ۲۰ رزمنده مستقر در مدرسه شهید مقبلی و یک پرسنل نظامی ارتش مجروح، یک دستگاه آمبولانس سپاه منهدم، و ۲ باب مغازه در اطراف شهربانی و یک منزل مسکونی تخریب شد.^(۶)

۱. واحد اطلاعات قرارگاه خاتمالانیا(ص) در گزارشی جامع مراکز تولید و سیستم صادرات نفت کشور عراق و اولویتهای عملیاتی علیه آنها را به اطلاع فرمانده قرارگاه خاتمالانیا(ص) رساند.

به دنبال تجاوز پیدرپی نیروی هوایی عراق به حریم ایران و بمباران تأسیسات زیربنایی و اقتصادی به ویژه تأسیسات نفتی، واحد اطلاعات ستاد قرارگاه خاتمالانیا(ص) با هدف مقابله

ص: ۶۶۱

۱- ۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۷/۳/۱۳۶۵، ص ۳، رادیو اسرائیل، ۶/۳/۱۳۶۵.
۲- ۱۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۹، ۷/۳/۱۳۶۵، ص ۶، منامه - خبرگزاری آسوشیتدپرس،

۶/۳/۱۳۶۵.

۳- ۱۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۰، ۸/۳/۱۳۶۵، ص ۳، بوشهر - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۷/۳/۱۳۶۵.

۴- ۱۲. سند شماره ۱۳۳۹۷۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی نیروی دریایی سپاه پاسداران به دفتر فرماندهی کل سپاه پاسداران، ۲۵/۳/۱۳۶۵.

۵- ۱۳. سند شماره ۳۶۱۸۶۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه پیرانشهر به اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۶/۳/۱۳۶۵.

۶- ۱۵. سند شماره ۳۹۱۱۲۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی سپاه دوم نیروی زمینی سپاه به فرمانده قرارگاهها و یگانهای تحتامر، ۱۵/۳/۱۳۶۵، ص ۳.

با راهبرد عراق اقدام به مطالعه، شناسایی و بررسی سیستم صدور نفت عراق و اولویتبندی عملیاتی علیه آنها کرد. در این گزارش هفتصفحه‌ای، به حوزه‌های عمده تأسیسات نفتی و گازی عراق در شمال و جنوب این کشور و نیز حوزه‌های متفرقه نفتی، درجه اهمیت، میزان تولید، خطوط اصلی اتصال نفت، خطوط لوله راهبردی مسیر صادرات و راههای جلوگیری از صدور و به رهبرداری نفت اشاره شده است.^(۱) در بخشی از این گزارش آمده است: «با عطف توجه به اولویتهای داده‌شده در مورد نقاط حیاتی و حساس کشور عراق گروه کار مقدماتاً بر روی سیستم نفتی آن کشور، بررسیهایی را در چند جلسه انجام و نتایج حاصله به اختصار به شرح زیر می باشد:

الف) جهت جلوگیری از به رهبرداری و صدور نفت به ترکیه از میدانهای نفتی شمال (منطقه کرکوک) لازم است دو واحد به رهبرداری جدید و قدیم آن منهدم و برای خارجکردن امکان استفاده از میدانهای نفتی جنوبی (منطقه نفتی جنوب) جهت صدور به کشور ترکیه و سوریه نیاز است که تلمبه خانه (PSI) از سرویس خارج گردد.

ب) به منظور قطع صدور نفت عراق از طریق کشور عربستان سعودی به بندر ینبع، انهدام تأسیسات تلمبه خانه زیر در حال حاضر و در صورت به رهبرداری از پروژه پمپاژ جدید در منطقه رمله جنوبی که به همین منظور ساخته شده است انهدام آن در آینده توصیه میگردد.

پ) در صورت تحقق بند الف کلیه به رهبرداری از میدانهای نفتی کرکوک متوقف و در صورت تحقق بند الف و ب تمام امکانات صدور از کشور عراق سلب خواهد شد. ضمناً لازم به ذکر است که در نتیجه تحقق اهداف یادشده، هنوز کشور عراق قادر خواهد بود که با ناوگان زمینی، نفت منطقه جنوب را صادر نماید.»^(۲)

۲. در پی تصویب تشکیل ستاد اجرایی خاتم، فرمانده کل سپاه پاسداران امروز، در نامه‌ای به فرمانده عالی جنگ ضمن اعلام اصول و خطوط کلی برنامه‌های تخصصی جنگ، پیشنهادهایی را در این زمینه مطرح کرد.

محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، در این نامه ابتدا با اشاره به برگزاری جلسات مشورتی با فرماندهان، مسئولان سپاه و سایر صاحب نظران و نیز یادآوری مصوبه فرمانده عالی

ص: ۶۶۲

۱- گروه کار واحد اطلاعات قرارگاه خاتمالانینیا(ص) سپاه، این گزارش را برای رئیس مجلس شورای اسلامی و واحد اطلاعات قرارگاه رمضان و تصویر آن را برای فرمانده کل سپاه ارسال کرد. همچنین سنجقی (رابط فرمانده کل سپاه با فرمانده عالی جنگ) به نقل از فرمانده کل سپاه در حاشیه نامه خطاب به محصولی (فرمانده تیپ ۶ پاسداران) نوشته است: در نامه‌ای به قرارگاه رمضان خبر دهید، کلیه اهدافی را که در برد توپخانه است به نیروی زمینی گزارش داده و فرمانده کل را در جریان کار قرار دهند.

۲- ۱۶. سند شماره ۴۴۸۸۵۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات قرارگاه رمضان به فرماندهی کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۶/۳/۱۳۶۵.

جنگ حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی درباره تشکیل ستاد اجرایی خاتم و وظایف اجرایی آن، اصول و خطوط کلی برنامه‌های تخصصی جنگ را بدین شرح تبیین کرد:

الف) ستاد اجرایی خاتم، ستاد تخصصی فرمانده جنگ است که کلیه فرامین فرمانده را اجرا می‌کند. فرماندهی جنگ دارای یک ستاد عالی (شورای مشورتی) متشکل از کلیه فرماندهان نیروهای سپاه و ارتش است که به عنوان یک ستاد مشورتی فرماندهی را در تصمیم‌گیری‌های مهم یاری می‌دهد.

ب) کلیه برنامه‌ها به نظر و تأیید آن فرماندهی خواهد رسید.

ج) تمامی مردم و مسئولان محترم کشور مسئله اول و حیاتی خود را دفاع مقدس تا سقوط صدام تلقی می‌کنند.

د) برخورد این ستاد با دولت، برخورد مستقیم و ارتباط با ارتش از طریق ستاد عالی خاتم و با نیروی زمینی ارتش نیز از طریق قرارگاه مشترک قائم به صورت مشترک یا به امضای جنابعالی صورت می‌گیرد.

رضایی در ادامه، خطوط کلی برنامه ریزی تخصصی جنگ را چنین تشریح کرد: «با تصویب حضرتعالی ستاد اجرایی خاتم، درحقیقت مرکز برنامه ریزی تخصصی جنگ در جهت کاربرد ضروری و به موقع امکانات و نیروهای انسانی در جنگ است و اصول درنظر گرفته‌شده عبارتاند از:

اصل ۱. سرعت عمل: جنگ بایستی هرچه سریعتر با پیروزی کامل اسلام و بدون تردید خاتمه یابد؛ چراکه هرچه جنگ طولانیتر شود پیکر انقلاب اسلامی زخم‌آلودتر می‌شود. خسارات اقتصادی، نیروی انسانی و گذشت زمان برای ما ارزشمند است برای سرعت عمل در جنگ بایستی برنامه ریزی در جهت براندازی صدام و حزب بعث صورت گیرد. برنامه اصلی جنگ صرفاً مقاومت در مقابل صدام است.

اصل ۲. با توجه به استقلال سیاسی، اقتصادی کشور و نیز حملات دشمن به منابع اقتصادی باید جنگ ما یک جنگ ارزان باشد؛ چراکه در برنامه‌های جنگ ما به تانک و هواپیما و وسایل پیچیده دفاعی مرسوم در جهان و جنگهای جهان تکیه نشده است.

اصل ۳. مبنای اصلی برنامه بر نیروی انسانی مؤمن در قالب لشکرها و گردانهای پیاده و امکانات داخلی کشور گذاشته شده است.»

فرمانده کل سپاه با تأکید بر شناخت عمیق از دشمن و امکانات بالقوه خودی و انگیزه کافی مردم در مسیر تحقق مقاصد و ایده‌های مقام رهبری و ستاد اجرایی خاتم و نیز براساس اصول ذکرشده، برنامه پیشنهادی را بدین شرح مطرح کرد:

الف) توسعه توان رزمی تا پایان تابستان (مرحله اول) از ۱۸۰ گردان به ۵۰۰ گردان و تا پایان سال (مرحله دوم) به ۱۰۰۰ گردان، اجرای یک عملیات مانند فاو و بازپس‌گرفتن نقاط از دست‌رفته در مرحله اول و اجرای دو یا سه عملیات بزرگ در مرحله دوم و انشاءالله سقوط احتمالی صدام تا پایان سال یا اوایل سال آینده.

ب) برنامه ریزی نیروی انسانی و آموزشهای مورد لزوم صورت گرفته که در طرح نیروی انسانی تقدیم خواهد شد.

ج) طرح لجستیک و برنامه ریزیهای آن و نحوه استفاده از امکانات داخل کشور (چه مردمی و چه دولتی) صورت گرفته که تقدیم خواهد شد.

د) برای اجرای این امر در مرحله اول به ۵۰۰ میلیون دلار ارز و ۱۰ میلیارد تومان نیازمندیم که در اختیار برادر رفیق دوست قرار گیرد و بدون هر نوع کانال و واسطه‌های خرج شود و به صورت نوبه ای (روزانه یا هفتگی) نحوه دقیق هزینه کردن آن خدمت حضرتعالی گزارش شود.

هـ-) برای اجرای برنامه‌های مربوط به نیروی انسانی باید کلیه وزارتخانه‌ها، نهادهای انقلاب و سازمانها چه در بعد گزینش نیروی انسانی و چه در بعد امکانات محل آموزش و نیز در بعد تبلیغات حداکثر همکاری روزانه را با ستاد به عمل آورند.

و) تمامی امکانات صنعتی کشور در خدمت این برنامه قرار گیرد.

ز) در به کارگیری امکانات ارتش، برادران ارتش با مدیریت خودشان مسئولیت بپذیرند یا به مدیریت مشترک در امر آموزش و مربی کمک کنند. (۱)

۱. فرمانده کل سپاه پاسداران امروز، با پیشنهاد سیدعلی حسینی‌تاش رئیس ستاد نیروی زمینی سپاه، درباره خطوط کلی برنامه‌های نیروی زمینی سپاه با موضوع ارتقای برخی تیپها به لشکر، توسعه سازمانی تعدادی از یگانها و طرحریزی برای اجرای عملیات بزرگ و محدود موافقت کرد.

برنامه‌های پیشنهادی مسئول ستاد نیروی زمینی (که در تاریخ ۴/۲/۱۳۶۵، تهیه و تنظیم شده است) شامل مواردی بدین شرح است:

۱. سازمان تیپهای المهدی (عج)، سیدالشهدا (ع)، قمر بنی‌هاشم (ع)، امام رضا (ع)، و قدس به لشکر تبدیل شود.

۲. استعداد سازمانی لشکرهای نیروی زمینی به ۱۱ گردان، شامل ۹ گردان پیاده، یک گردان زرهی مکانیزه و یک گردان ویژه (کماندویی) ارتقا یابد.

۳. سازمان تیپهای انصارالحسین (ع)، ویژه شهدا، الغدیر و امام حسن (ع) به لشکر منها با استعداد ۷ گردان ارتقا یابند.

۴. تیپهای پدافندی مسلم بن عقیل (ع)، نبی اکرم (ص)، بیت‌المقدس، انصارالرسول (ص)، شهید بروجردی، ۵۷ ابوالفضل (ع)، امیرالمؤمنین (ع)، به تیپهای مانوری (هر کدام به استعداد ۵ گردان) تبدیل شوند.

۵. تبدیل ۲۱ گردان قائم در نظر گرفته شده به تیپ قائم با ۳ گردان و ۱۰ گردان جندالله به تیپ قائم با سه گردان.

۱- ۱۷. سند شماره ۸۶۸۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی کل سپاه به حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی،
۶/۳/۱۳۶۵.

۶. یگانها و دسته‌های پشتیبان رزمی (مهندسی، توپخانه، ادوات و...) متناسب با استعداد پیاده در نظر گرفته شده در گردانهای قائم ترسیم شوند.

۷. گردانهای احتیاط در شرایط ویژه به صورت موقت (سهماهه) به یگانهای فوق‌الذکر به این استعداد واگذار شوند: به لشکر ۴ گردان، به لشکر منها ۳ گردان، به تیپ ۲ گردان، به تیپ قائم یک گردان. به نحویکه در نهایت استعداد سازمانی معادل ۲۷۶ گردان و استعداد احتیاط معادل ۱۰۷ گردان شود.

۸. پدافند ثابت از مناطق مرزی به استعداد حدود ۷۰ گردان (۴۰ درصد فعال) انجام پذیرد و استعدادی معادل ۲۵ گردان برای پدافند متحرک (۳۰ درصد فعال) اختصاص یابد.

۹. باید تلاشهای جدیتری به منظور طرحریزی و اجرای یک عملیات گسترده در حدود ۲۵۰ گردان در ماه و طرحریزی و اجرای ۲ عملیات مهم به استعداد ۵۰ گردان در ماه و اجرای ۳۰ عملیات محدود به استعداد متوسط ۵ گردان در هفته انجام پذیرد.

محسن رضایی فرمانده کل سپاه، امروز در پاسخ این نامه چنین ابلاغ کرد: «تا پایان تابستان با روش ارائه شده [برای ارتقاء] استعداد نیروی زمینی به ۵۰۰ گردان پدافندی و آفندی موافقت می شود.» (۱)

واحد اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) و به داری لشکر ۷ ولیعصر (عج) هریک در نامههایی جداگانه به مقام مسئول در قرارگاه و لشکر درباره به رهبرداری نیروهای ضدانقلاب از امکانات عشایر کوچنشین و نیز ناکافی بودن آموزش ش.م.ر (۲) هشدار دادند. واحد اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) پس از چند مورد تحقیق و جمعآوری اخبار از شهرهای مرزی تابع آذربایجان غربی درباره عشایر کوچنشین، نتایج به دست آمده را به اطلاع فرمانده قرارگاه رساند. بنا بر اعلام این واحد «از آنجا که دامداران و کوچنشینان با توجه به فرارسیدن نیمه دوم فصل بهار و اتمام بارندگیهای

۱. شدید به اره، همراه خانوادههای خود جهت ییلاق به مکانهای مناسبتر برای دامهای خود، به ارتفاعات نزدیک نوار مرزی ایران - عراق (خصوصاً در شهرهای پیرانشهر، ارومیه، اشنویه، سردشت، تکاب و صائیندر) رفته‌اند، اولاً این مسئله فرصت مناسبی را برای تغذیه ضدانقلاب از لحاظ مواد غذایی و کسب اطلاعات مفید از پایگاهها یا مواضع استقرار رزمندگان ایجاد میکند، ثانیاً اماکن قید شده محل امنی جهت تردد یا استراحت ضدانقلابیون بعد از عملیات یا ایجاد درگیری می باشد.» این واحد تأکید کرد: «به منظور ناامکردن این اماکن برای ضدانقلاب لازم است گروههای گشتی و بلدچی هر پایگاه مسیر تردد و استقرار کوچنشینان را تحت نظر بگیرند و در صورت امکان اقدام به اجرای کمین علیه ضدانقلابیون نمایند.» (۳)

ص: ۶۶۵

۱ - ۱۸. سند شماره ۴۴۸۸۶۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رئیس ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به فرماندهی کل سپاه پاسداران، ۶/۳/۱۳۶۵.

۲ - ش.م.ر مخفف سموم مخرب شیمیایی، میکربی و رادیواکتیو است.

۳- ۱۹. سند شماره ۳۶۱۸۴۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)،

۶/۳/۱۳۶۵.

به داری لشکر ۷ ولیعصر (عج) نیز در گزارش به ستاد لشکر ضمن ابراز نگرانی از فشردگی و ناکافی بودن دوره آموزش ش.م.ر. نیروها، هشدار داد که این مسئله باعث افزایش آمار مصدومان شیمیایی خواهد شد و ضروری است که از اعزام کلیه نیروهای واحدهای پشتیبانی و گردانهای رزمی که آموزش ندیده‌اند خودداری و قید شود حضور در جبهه منوط به شرکت فعال در کلاسهای ش.م.ر. است. (۱)

۲. در مقابله رزمندگان با اقدامات ضدامنیتی عناصر ضدانقلاب که در قالب ایجاد درگیری، اجرای کمین و ترور در شهرهای مختلف شمال غرب کشور صورت پذیرفت، تعدادی از عناصر ضدانقلاب کشته و چند تن از رزمندگان شهید یا مجروح شدند. اقدام عناصر ضدانقلاب به تهدید جوانان برای خودداری از رفتن به سربازی، ترور ۲ فرد متعهد در رشت و همکاری عناصر ضدانقلاب با ارتش عراق به عنوان دیدبان در خوزستان از دیگر اخبار مهم مربوط به اقدامات ضدانقلاب در روز جاری است.

به گزارش شهربانی استان کردستان، چند نفر از عوامل سازمان کومله در روستای تازه‌آباد از توابع سنندج به نیروهای خودی کمین زده که در نتیجه ۲ نفر از رزمندگان زخمی شدند. (۲)

در پناه عناصر حزب دمکرات در منطقه دشر و ارتفاع کلهقندی با اجرای کمین علیه گروه گشتی رزمندگان یک نفر را شهید و یک نفر را مجروح کردند. (۳)

در پیرانشهر نیز نیروهای ضربت ثارالله (ع) با پیشمرگان هیزقندیل لک چهار از حزب دمکرات در روستای گردبن از توابع این شهر درگیر شدند که ۲ نفر از ضدانقلابیون کشته و ۲ نفر از نیروهای خودی به شهادت رسیدند. (۴)

در نتیجه درگیری بین نیروهای گردان حضرت رسول (ص) با ضدانقلاب در روستای تازه‌آباد دویسه، یک رزمنده مجروح شد. (۵)

امروز همچنین در شهرستان بانه، ۶۰ نفر از افراد حزب دمکرات مسلح به سلاحهای سبک، ضمن مانور سیاسی - نظامی در روستاهای سیسارک، کانیمار، سماقان، کرخهرستم و گرماب مردم روستاهای یادشده را جمع کرده و ضمن سخنانی جوانان این روستاها را تهدید کردند که حق رفتن به سربازی ندارند. همچنین از مردم خواستند به طور هماهنگ از تخلیه روستاهایی که تحت نظر دولت است، خودداری کنند و یادآور شدند در این صورت چتهای حزب از مردم پشتیبانی خواهند کرد. (۶)

در همینحال، گزارشهای رسیده حاکی است عدهای از افراد وابسته به حزب التحریر خوزستان که ساکن العماره عراق هستند، در خطوط مقدم جبهه به عنوان دیدبان به نفع ارتش عراق فعالیت میکنند. (۷)

ص: ۶۶۶

- ۲-۲۱. سند شماره ۳۴۰۰۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۸/۳/۱۳۶۵.
- ۳-۲۲. سند شماره ۲۷۴۸۲۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه پاسداران پاوه به فرماندهی سپاه دوم شمال (نیروی زمینی سپاه)، ۸/۳/۱۳۶۵.
- ۴-۲۳. سند شماره ۳۶۱۸۶۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات سپاه پیرانشهر به واحد اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۶/۳/۱۳۶۵.
- ۵-۲۴. سند شماره ۳۶۱۹۷۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به فرماندهی کل سپاه پاسداران، ۹/۳/۱۳۶۵.
- ۶-۲۵. سند شماره ۳۳۷۸۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی بانه به استاندار کردستان، ۱۱/۳/۱۳۶۵.
- ۷-۲۶. سند شماره ۱۴۷۰۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۲ ژاجا به وزارت اطلاعات، ۶/۳/۱۳۶۵.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از رشت، در ۴۸ ساعت اخیر، یک کشاورز و یک عضو گروه مقاومت بسیج، که هر دو از نیروهای حزباللهی شهر آستانه اشرفیه بودند هدف سوءقصد منافقین قرار گرفتند. در این حمله فرد کشاورز شهید و فرد دیگر مجروح شد. (۱)(۲)

۳. همزمان با اعزام نیروهای رزمی، فنی و تخصصی داوطلب از شهرهای مختلف کشور به مناطق جنگی و ارسال کمک و هدایای مردمی به جبهه های نبرد، معاون اجرایی نخستوزیر اهدای کمکهای نقدی مردم در پشتیبانی از جنگ را عامل مؤثری در افزایش قدرت دولت برای کمک به جبهه های جنگ و امر بازسازی و نوسازی مناطق جنگی برشمرد.

در پی اعزام نیروهای داوطلب مردمی به جبهه ها صبح امروز، گروه کثیری از نیروهای داوطلب رزمی - تخصصی از گنبد کاووس، گراش، داراب فارس، بردسیر، استان گیلان، بخشهای هرسین و کرند غرب، اصفهان، ۲۸ یاسوج، رشت و گروهی از اعضای اتحادیه تاکسیرانی مشهد، عازم جبهه های نبرد شدند. همزمان با اعزام نیروها، دانشآموزان ۱۱ روستای ماهدشت، پرسنل شرکت سهامی داروپخش و کارکنان تعاونی کشتار مرغ باختران مبلغ ۵۴۴ هزار ریال به جبهه اهدا کردند. (۳)

میرزاده معاون اجرایی نخستوزیر، در نشست خبری امروز، با تشکر از آحاد مردم جامعه برای کمک به حساب ۲۲۲ نخستوزیری (۴) خاطرنشان کرد که ظرف مدت ۵ سال، مبلغ ۷۰,۹۰۱,۰۰۰,۰۰۰ ریال صرف فعالیتهای عمرانی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و تبلیغاتی مناطق جنگی به خصوص مناطق محروم و استانهایی که به طور مستقیم با جنگ درگیر هستند، شده است. همچنین از این رقم ۵۴,۸۱۹,۰۰۰,۰۰۰ ریال به وزارتخانهها، ارگانهای دولتی و نهادهای انقلابی در خدمت جنگ، ۱۰,۲۶۵,۰۰۰,۰۰۰ ریال و ۵,۸۱۷,۰۰۰,۰۰۰ ریال به ستادهای پشتیبانی و بازسازی جنگ وزارتخانهها و نهادهای انقلابی در اختیار استانداریها، شهرداریها، فرمانداریها و بخشداریهای مناطق جنگی قرار گرفته است. (۵)

۱. نماینده دائمی ایران در سازمان ملل متحد در نامه‌ای به دبیرکل این سازمان، ضمن گزارش استفاده عراق از سلاح شیمیایی در منطقه مهران، درخواست کرد که یک تیم کارشناسی برای بازدید از مناطق آلوده به ایران سفر کند.

ص: ۶۶۷

۱- نام شهید در سند علی مرادپور و نام فرد مجروح رجبعلی سرافراز ذکر شده است. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از اسفندماه گذشته تاکنون، هر ماه ۲ الی ۳ نفر در رشت به دست منافقین ترور شده‌اند. [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۹، ۷/۳/۱۳۶۵، ص ۱۹]

۲- ۲۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۰، ۸/۳/۱۳۶۵، ص ۱۹، رشت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۷/۳/۱۳۶۵.

۳- ۲۹. روزنامه رسالت، ۷/۳/۱۳۶۵، ص ۱۰.

۴- این حساب به ابتکار محمدعلی رجایی رئیس جمهوری شهید ایران، پایه‌گذاری شد و هزینه های آن زیر نظر مستقیم میرحسین موسوی صرف تقویت امور پشتیبانی در جنگ، بازسازی و نوسازی مناطق جنگزده و مهاجرین جنگ تحمیلی می

شد.

۵- ۳۰. همان، ص ۲.

در پی استفاده ارتش عراق از تسلیحات ممنوعه شیمیایی در جبهه عمومی مهران در سوم خردادماه جاری، سعید رجایی خراسانی نماینده دائمی ایران در سازمان ملل متحد، در نامه‌ای به دبیرکل این سازمان نوشت: «بنا به اطلاع دولت متبوعم احتراماً به اطلاع جنابعالی می‌رسانم که در ساعات ۶:۳۰ قبل از ظهر (به وقت محلی) مورخ ۲۴ می ۱۹۸۶ (۳ خرداد ۱۳۶۵)، رژیم جنایتکار عراق به تسلیحات شیمیایی در مناطق گوگان و امیرآباد در حومه مهران متوسل شده است. در اثر این جنایات عراق، بنا به گزارشها ۵۰ تن تاکنون مجروح و در بیمارستان بستری شدند.

پروتکل ۱۹۲۵ ژنو که جهت نظارت در جنگ طرحریزی شده، دائماً از سوی رژیم عراق و بدون هیچگونه واکنش مؤثر و قابلملاحظه از سوی مجامع بین المللی نقض شده است. یک بار دیگر لازم است که از جنابعالی درخواست نمایم که تیم کارشناسان شیمیایی را جهت بازدید از مناطق آلوده اعزام نمایید تا گزارشی را درمورد این نقض آشکار پروتکل ۱۹۲۵ از سوی رژیم عراق تهیه نمایند. به امید اینکه ارگانهای مربوطه در سازمان ملل به مسئولیتهای خود به نحو احسن عمل نمایند.» (۱)(۲)

۲. امروز، خبرنگاران خارجی در بیمارستان لبا فینژاد تهران با مجروحان بمباران شیمیایی عراق که در جبهه مهران مصدوم شده بودند، دیدار کردند.

به گفته خبرگزاری رویتر مجروحان ایرانی گفتند در اوایل هفته گذشته (شنبه و یکشنبه)، بر اثر بمب‌هایی که هواپیماهای عراقی در جبهه مهران فرو ریختند، مجروح شده‌اند. (۳) محمدرضا جعفر پاسدار ۴۴ ساله به خبرنگاران گفت که با وجود داشتن لباس ضد سلاح شیمیایی مجروح شده است. رویتر در ادامه افزود: «در گذشته، دولت عراق ادعاهای ایران مبنی بر استفاده از سلاحهای شیمیایی علیه نیروهای ایرانی را رد کرده بود، درحالیکه پزشکان بیمارستانهای اروپایی جراحات مجروحان ایرانی را ناشی از گازهای سمی اعلام کرده‌اند که عمدتاً از ناحیه چشم مجروح شده‌اند.» رویتر با یادآوری این نکته که در ۲۱ مارس ۱۹۸۶ (۱/۱/۱۳۶۵)، شورای امنیت سازمان ملل متحد در بیانیهای دولت عراق را به علت استفاده از این سلاحها محکوم و این عمل را مخالف قرارداد ۱۹۲۵ ژنو اعلام کرد، افزوده است: «دولت ایران همچنین رژیم عراق را در تاریخ ۲۱ آوریل برابر با اول اردیبهشت، متهم به استفاده از سلاح شیمیایی در بندر فاو و

ص: ۶۶۸

۱- این نامه که در تاریخ ۲۷ می ۱۹۸۶ (۶ خرداد ۱۳۶۵) از طرف نمایندگی دائم ایران در سازمان ملل برای دبیرکل ارسال شد، با شماره S/۱۸۱۰۴ در دبیرخانه شورای امنیت سازمان ملل به عنوان سند ثبت شده است.

۲- ۳۱. مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، جنگ ایران و عراق در اسناد سازمان ملل متحد، ترجمه: محمدعلی خرمی، جلد پنجم، تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۷۸، ص ۱۸۰.

۳- در جریان استفاده عراق از سلاحهای شیمیایی در روزهای سوم و چهارم خردادماه سال جاری در جبهه مهران تعدادی از رزمندگان شهید و بیش از ۳۰۰ تن مجروح شدند.

مجروح نمودن گروهی از نیروهای خود کرده است»^(۱) خبرنگار رادیو بیسی نیز در گزارشی در همین زمینه از قول یک پزشک ایرانی گفت: در این جنگ از انواع سلاحهای شیمیایی از جمله گاز خردل و گاز اعصاب استفاده شده است.^(۲)

۳. وزیر آموزش و پرورش جزئیات آموزش نظامی دانشآموزان را اعلام کرد.

به گفته اکرمی وزیر آموزش و پرورش، از اول مهرماه سال تحصیلی ۱۳۶۶ - ۱۳۶۵، طبق برنامههای تنظیمشده دانشآموزان پسر سال دوم راهنمایی درسی را تحت عنوان آموزش نظامی در دو قسمت تئوری و عملی فرا خواهند گرفت و برای دختران دانشآموز فعلاً آموزشهای دفاعی در نظر گرفته شده است که در سال آینده، با نظارت مربیان امور تربیتی اجرا خواهد شد.

همچنین زرهانی معاونت امور پرورشی و تربیتی، اظهار کرد: چنانچه کشور به بنیه دفاعی بیشتری احتیاج داشته باشد این هماهنگی وجود دارد که تعداد بیشتری از دانشآموزان زیر پوشش این طرح آموزشی قرار گیرند. وی افزود: دانشآموزان زیر پوشش این طرح، دورههایی را نیز در پادگانهای نظامی سپری خواهند کرد. علاوه بر این تعدادی از مربیان امور تربیتی و عدهای از معلمان حرفه‌وفن دوره راهنمایی و سایر معلمان واجد شرایط به عنوان معلمان آموزش نظامی در این طرح به کار گرفته خواهند شد. بدین ترتیب پیش بینی می شود بیش از یکمیلیون دانشآموز پسر در سال تحصیلی آینده در این طرح زیر پوشش آموزش نظامی قرار گیرند.^(۳)

۴. نمایندگی دائمی عراق در سازمان ملل متحد در نامه‌ای به دبیرکل این سازمان، ایران را به بمباران مناطق مسکونی و احتمال ازسرگیری حمله به شهرهای عراق متهم کرد.

عصمت کتانی نمایندگی دائمی عراق در سازمان ملل متحد، در این نامه که امروز تحویل دبیرکل سازمان مذکور شد، آورده است: «بنا به اطلاع دولت متبوعم، احتراماً بازگشت به نامه‌های متعدد خود خطاب به جنابعالی، از ۷ مارس ۱۹۸۶ که در آن نامهها توجه جنابعالی را به مدارک متقن مبنیبر آمادهدشدن رژیم ایران جهت شروع حملات به شهرهای عراق، جلب نمودم (خصوصاً اسناد S/18084 و S/17904) فرصت را غنیمت شمرده و به اطلاع میرسانم که در تاریخ ۲۵ مارس ۱۹۸۶ (۵ فروردین ۱۳۶۵) در ساعت ۱:۵۵ بعدازظهر (به وقت محلی)، هواپیماهای ایران مرزهای بین المللی را نقض کرده و به مناطق مسکونی استان سلیمانیه حمله هوایی نمودند. بر اثر این حملات ۱۲ غیرنظامی کشته شدند و به ۲ خودروی غیرنظامی خسارت وارد گشت. به علاوه، نیروهای متجاوز ایران با استفاده از توپخانه دوربرد، حومه شهر خانقین و مناطق اطراف شهر خرمال و بیاره را گلولهباران کردند.

ص: ۶۶۹

۱ - ۳۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۰، ۸/۳/۱۳۶۵، ص ۲۳، تهران - خبرگزاری رویتر، ۷/۳/۱۳۶۵.

۲ - ۳۳. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۸/۳/۱۳۶۵، ص ۵، رادیو بیسی، ۷/۳/۱۳۶۵.

۳ - ۳۴. روزنامه رسالت، ۶/۳/۱۳۶۵، ص ۲.

عراق مایل است توجه جنابعالی را به دورویی رژیم ایران جلب نماید، درحالیکه به مناطق مسکونی عراق حمله میکند، مبادرت به شکایت کرده و مدعی می شود که به اهداف غیرنظامی ایران حمله شده است. یک بار دیگر بر هشاری این سازمان نسبت به طرحهای مخفی رژیم ایران و جنایاتی که مرتکب می شود، تأکید مینمایم»^{(۱)(۲)}.

۱. در ادامه سیاستهای جانبدارانه کویت از عراق در طول دوران پنجسال جنگ عراق با ایران و حمایتهای لجستیکی و مالی این کشور از رژیم بعث عراق، عراق همچنان از بنادر کویت برای ورود کالاهای اساسی و نیز تجهیزات نظامی استفاده میکند.

ژاندارمری جمهوری اسلامی امروز، اعلام کرد: «کشور عراق با موافقت دولت کویت اقدامات امنیتی خاصی برای حفاظت از اسکله احمدی به عمل آورد و تردد کشتیها و لنجهای تأییدنشده در اطراف اسکله را ممنوع اعلام کرد. ضمن آنکه دو فروند کشتی حامل سلاح و مهمات به اسکله مذکور وارد شده، ولی تاکنون به علل نامعلومی تخلیه نشده است»^{(۳)(۴)} این منبع در ادامه افزوده است که از اوایل اردیبهشت ماه تعداد ۴ فروند کشتی بزرگ حامل برنج و خواربار در اسکله بندر شیخ کویت پهلوی گرفتند و مشغول تخلیه میباشند. کالاهای پس از تخلیه به وسیله تریلرها مستقیماً از اسکله مزبور به عراق حمل می شود.^(۵)

۲. درحالیکه تحلیلگران عرب به تلاشهای حسین شاه اردن، درخصوص نزدیکی عراق با سوریه و ایجاد شکاف بین ایران و سوریه بسیار خوشبین هستند، دیپلماتهای غربی درباره به نتیجه رسیدن آن ابراز تردید میکنند.

تلاشهای حسین شاه اردن که مدتی است بخشی از سیاست و فعالیتهای راهبردی کشورش را معطوف به آشتیدادن سران دو کشور عراق و سوریه کرده و همچنین سفرهای متعدد وی درهمینارتباط به پایتخت دو کشور، همچنان مورد توجه محافل سیاسی و رسانهای قرار دارد. رسانه های اردنی بسیار خوشبینانه تلاشهای پادشاه این کشور را ستوده و آن را امکانی به منظور دستیابی به یک همبستگی ملی در جبهه ای وسیعتر برای رویارویی با دشمن تفسیر کردند.^(۶) روزنامههای کویتی نیز از موفقیت شاهحسین درخصوص توافق سران دو کشور عراق و سوریه برای ملاقات با یکدیگر خبر دادند. روزنامه السیاسه دراینباره خاطرنشان کرده است که این ملاقات احتمالاً بعد از عید فطر (دو هفته دیگر)،

ص: ۶۷۰

۱- این نامه به شماره S/۱۸۱۰۴ در تاریخ ۲۷ می ۱۹۸۶ به دبیرخانه شورای امنیت سازمان ملل متحد ارسال و به عنوان سند در سازمان مذکور به ثبت رسیده است.

۲- ۳۵. جنگ ایران و عراق در اسناد سازمان ملل متحد، پیشین، ص ۱۸۰

۳- با آغاز جنگ تحمیلی، رژیم عراق به دلیل امکانپذیر نبودن به رهبرداری از اسکلههای بندر فاو - که مدخل ورودی به خلیج فارس است - همواره با مشکلات جدی برای ورود کالاهای موردنیاز خود روبه رو بود.

۴- ۳۶. سند شماره ۱۴۰۸۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۲ ژاجا به وزارت اطلاعات، ۶/۳/۱۳۶۵.

۵- ۳۷. سند شماره ۱۴۰۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۲ ژاجا به وزارت اطلاعات، ۶/۳/۱۳۶۵.

۶- ۳۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۹، ۷/۳/۱۳۶۵، ص ۲۱، خبرگزاری رویتر به نقل از روزنامه الرأیالعام، ۶/۳/۱۳۶۵.

در امان برگزار خواهد شد.^(۱) رسانه های اماراتی هم اقدام شاهحسین را گامی مثبت و سازنده دانسته و آن را موجب همبستگی مجدد اعراب به ویژه پایاندادن به اختلافات عراق و سوریه و ساف از یکسو و حمایتنکردن سوریه از ایران در جنگ با عراق از سوی دیگر تفسیر کردند.^(۲) برخی تحلیلگران غربی نیز معتقدند سوریه قصد دارد در قالب این تلاشها، انتقادات کشورهای عرب همسایه خود را در رابطه با حمایت از ایران در جنگ خلیج فارس خنثی کند.^(۳) در عین حال دیپلماتهای غربی در امان نسبت به امکان موفقیت شاهحسین در برقراری آشتی بین بغداد و دمشق اظهار تردید کرده اند و معتقدند انتظار نیروی سوریه به حمایت از ایران پایان دهد چون شمار زیاد شیعیان طرفدار ایران در لبنان تأثیر منفی در سیاستهای سوریه در قبال لبنان خواهد داشت.^(۴)

۳. رهبر جبهه ملی در پیامی به کنگره ملیون ایران در اروپا، ضمن تکذیب شایعه انحلال جبهه ملی، این تشکیلات را فاقد انسجام دانست.

کریم سنجابی (وزیر امور خارجه دولت موقت و رهبر جبهه ملی) که مدتی است در خارج از کشور زندگی میکند به تازگی پس از یک سکوت طولانی، پیامی به مناسبت هفتمین جلسه کنگره ملیون ایران در اروپا ارسال کرد که در نشریه ایران آزاد درج شده است.

وی در این پیام با اذعان به پراکندگی و خیانت در میان ایرانیان فراری، از وفاداری کسانی که به نهضت ملی پایبند بودند تشکر کرده و خطاب به آنها اظهار داشته است: «در روزگاری که ... هزاران هموطن آزاده و مهاجر در سرزمینهای خارجی به جای آنکه وحدت کلمه و اتفاق عمل برای نجات کشور و ملت خویش داشته باشند، گرفتار تفرقه و تشتت و خودخواهی و برتری طلبی و احیاناً خیانتکاری هستند، غیرت و فداکاری شما جوانانی که بر صراط مستقیم نهضت ملی ایران پایدار مانده اید، واقعاً شایسته تحسین و سپاسگزاری است. ...»

در ادامه این پیام در مورد منحل شدن جبهه ملی آمده است: جبهه ملی ایران به علل جریاناتی که حکمفرماست در این زمان فاقد تشکیلات مرکزی و فعالیت رسمی است، ولی برخلاف آنچه بعضی عناصر غیروارد انتشار داده اند جبهه ملی منحل نشده و احدی حق انحلال آن را که مظهر خواسته های پایدار مردم ایران است، ندارد.^(۵)

ص: ۶۷۱

-
- ۱- ۳۹. همان، ص ۲۲، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از روزنامه السیاسه، ۶/۳/۱۳۶۵.
 - ۲- ۴۰. همان، ص ۲۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از مطبوعات امارات، ۶/۳/۱۳۶۵.
 - ۳- ۴۱. همان، ص ۲۳، لندن - خبرگزاری کویت به نقل از روزنامه فایننشال تایمز، ۶/۳/۱۳۶۵.
 - ۴- ۴۲. همان، ص ۱۷، امان - خبرگزاری رویتر، ۶/۳/۱۳۶۵.
 - ۵- ۴۳. دفتر نمایندگی امام در سپاه پاسداران، نشریه رویدادها و تحلیل، شماره ۹۶، ۶/۳/۱۳۶۵، صص ۳۲ و ۳۳.

۱. در دو جلسه جداگانه امروز فرماندهی نیروی زمینی سپاه با فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) و مسئولان واحدهای سپاه جنوب، مأموریت جدید لشکر ۲۷ مشخص و وضعیت سپاه جنوب بررسی شد. در پی تداوم درگیریها در جبهه حاج عمران و افزایش فعالیت مهندسی عراق در جبهه مهران و کمبود نیرو در این دو جبهه فرمانده نیروی زمینی سپاه ضمن تمهیداتی برای کاهش آسیب پذیری این جبهه، بر جذب نیروی بیشتر تأکید کرد.

به گزارش راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه در قرارگاه نیروی زمینی سپاه، جلسه اول در ساعت ۱۳ با حضور علی شمخانی، رحیم صفوی و محمد کوثری فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) برگزار گردید. در این جلسه فرماندهی نیروی زمینی سپاه به طور شفاهی به فرماندهی لشکر ۲۷ ابلاغ کرد که استعداد ۷ گردان پیاده و یک گردان زرهی با هدف آزادسازی منطقه مهران و ۵۰ نفر نیروی تخریب برای کمک به جبهه حاج عمران، به آن مناطق اعزام و درخصوص توجیه فوری مسئولان لشکر به ارتفاعات قلاویزان و نمهکلانבו اقدام کند.

در جلسه دوم، (۱) وضعیت جذب نیرو در سپاه منطقه ۳ (استانهای مازندران و گیلان)، نتیجه اقدامات درباره گردانهای قائم و مشکلات آموزش نیروها بررسی شد. علی شمخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه، با تحلیلی از راهبرد جدید عراق، دلیل بازنگری و تلاش ارتش رژیم بعثی در افزایش توان رزم و همچنین اجرای عملیاتهایی پیاپی را ناامیدی حکام عراق از سقوط انقلاب اسلامی ایران برشمرد و اظهار داشت که چون عراقی ها از سرنگونی انقلاب مأیوس شدند، بار دیگر اقدام به افزایش سازمان رزم و توان اطلاعاتی خود کرده اند، طوریکه پس از عملیات والفجر ۸ تاکنون ۱۰ عملیات علیه مواضع ما در جبهه های مختلف اجرا کرده و در این عملیاتها

ص: ۶۷۳

۱- در جلسه دوم علی شمخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران، احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، مهدی مبلغ، حیاتمقدم، حجتالاسلام محقق و تعدادی از مسئولان سپاه جنوب حضور داشتند.

اغلب از نیروهای حاضر در خطشان استفاده کرده‌اند. عراق در این سلسله عملیاتها، ۱۲۴ گردان به کار گرفته است و در مقابل، ما از ۱۰۰ گردان استفاده کردیم درحالیکه برای مقابله با تهاجمات احتمالی یا حفظ وضعیت موجود به حداقل ۲۵۰ گردان نیرو نیاز داریم. شمعخانی همچنین بر لزوم برنامه ریزی برای جذب نیرو و تدبیر فوری برای مقابله با دشمن تأکید کرد و با ابراز رضایت از تشکیل قرارگاههای فرعی نجف ۲، ۳، ۴ و نیز فعالیت قرارگاه نصرت، خواهان توسعه قرارگاه جدید در جبهه جنوب، نظیر ایجاد قرارگاه جدید کربلای ۱ شد. (۱)

۲. امروز، فرماندهی قرارگاه رمضان یک دستورالعمل عملیاتی شامل هدفهای برد کوتاه و برد متوسط (۲) در منطقه شمال و جنوب سلیمانیه عراق را به فرماندهی تیپ ۹ بدر در منطقه غرب ابلاغ کرد.

در دستورالعمل مذکور درباره مأموریت و هدفهای عملیاتی برد کوتاه در منطقه شمال سلیمانیه آمده است:

یک گردان از تیپ بدر بر ارتفاعات سورکوه روی منطقه عمومی چومان تا چوارتا (مابین ارتفاعات سورکوه و گمو) بررسی اطلاعاتی کرده و به شرح زیر عملیات کند:

۵ اجرای عملیات روی بخشداري بسنه که عقبه یک گردان نیروی دشمن می باشد.

۵ اجرای عملیات روی پایگاههای موجود در اطراف جاده بسنه.

۵ اجرای عملیات روی روستای کناروه مقر تیپ ۱۰۵ ارتش بعثی.

در منطقه جنوب سلیمانیه نیز نیروهای تیپ بدر به استعداد یک گردان با استقرار در محور دزلی منطقه عمومی دشت زور را از نظر اطلاعاتی بررسی کنند و سپس عملیاتی روی اهداف ذیل اجرا کنند:

۱. شهرهای حلبچه، سیدصادق، شاندری، دجیله با هدف آزاد کردن موقت آنها و انهدام تأسیسات دولتی و نظامی شهرهای نامبرده (به ویژه مرکز سازمان امنیت، پادگانهای نظامی موجود، شهربانی، ژاندارمری).

۲. پایگاهها و تأسیسات نظامی موجود در روستاهای سرآ و سلیمانآقا، کانیا سپیکه، کانپانکه در حاشیه جاده عربت - سیدصادق که عقبه های مهم منطقه، مرکز آماد پادگان، مرکز هلیکوپتری و احتمالاً پایگاه موشکی می باشد.

۳. اجرای عملیات در منطقه شرق بزرنگه، (این مکان عقبه یگانهای مستقر در پنجوین و مرکز توپخانه دشمن است که شهر مریوان را زیر آتش دارد).

ص: ۶۷۴

۲- هدفهای برد بلند، برد متوسط و برد کوتاه به میزان فاصله خط نیروهای خودی در عملیات تا عمق مواضع دشمن، اطلاق می شود.

درمورد هدفهای برد متوسط در این دستورالعمل، پیش بینی شده که بعد از استقرار تیپ در منطقه و اجرای عملیاتهای یادشده، امکان فعالیت در عمق خاک دشمن و اجرای عملیاتهایی در محور سلیمانیه به عربت و سلیمانیه به چوارتا و انهدام تأسیسات نظامی یگانهای دشمن، پلها و مواضع حساس و راهبردی و نیز مواضعی چون دکل فرستنده موجود در سلیمانیه فراهم خواهد شد. در خاتمه نیز مقرر گردید به منظور حفاظت عملیات و کاستن از حساسیت دشمن، محمل و پوشش مناسبی درخصوص حضور تیپ در منطقه در نظر گرفته شود و اسامی جدیدی برای یگانهای تیپ در منطقه پیش بینی شود و کلیه رزمندگان اعم از نیروهای تیپ و نیروهای قرارگاه، نسبت به موضوع توجیه شوند. (۱)

۱. هواپیماهای جنگنده عراقی امروز، در چند مرحله تجاوز به حریم هوایی ایران، محل استقرار لشکرها ۳۱ عاشورا، ۸ نجف و تیپ ۴۴ قمرنبیهاشم (ع) در شمال دزفول و حوالی شوشتر و نیز مواضعی از نیروهای ارتش در تمرچین را بمباران کردند که در نتیجه تلفات و خساراتی بر واحدهای رزمی وارد شد. همچنین حریم فضایی شهرهای ایلام و پیرانشهر نیز مورد تجاوز قرار گرفت.

دفتر فرماندهی سپاه منطقه ۳ کربلا اعلام کرد: امروز ساعت ۱۸:۳۰، ۸ فروند از هواپیماهای دشمن یعنی به پادگان شهید باکری لشکر ۳۱ عاشورا در شمال دزفول (جنب آمادگاه شهید غلامی) حمله کردند که بر اثر آن ۲ انبار زاغه مهمات منهدم و آتشسوزی مهیبی ایجاد شد. هواپیماها که به دلیل نبود سلاح پدافند هوایی در منطقه در ارتفاع پایین پرواز می کردند با تیربار رزمندگان را که از پناهگاه یا چادرها بیرون آمده بودند هدف قرار دادند و در نتیجه تعدادی از آنها شهید یا مجروح شدند. (تا لحظه ارسال گزارش آمار دقیقی از شهدا یا مجروحان مخابره نشده است). ۳

در تهاجم دیگری در ساعت ۱۸:۳۰، هواپیماهای عراقی محل استقرار نیروهای لشکر ۸ نجف در پادگان قدسی (شهید شرافت) در فاصله ۲ کیلومتری شهر شوشتر و سپس مقر تیپ ۴۴ قمرنبیهاشم (ع) در فاصله ۲۵ کیلومتری شوشتر - دزفول را بمباران کردند. بر اثر پرتاب چند بمب خوشه‌ای در این حمله ۱۰ نفر شهید و ۵۰ نفر مجروح شدند که ۲۰ تن از مجروحان و ۳ تن از شهدا از نیروهای تیپ ۴۴ قمرنبیهاشم (ع) بودند. هواپیماهای عراقی در مسیر بازگشت در حوالی بخش گتوند یک هواپیمای سی ۱۳۰ ایرانی را به رگبار بستند و در ادامه در منطقه کشتو صنعت کارون، روستای متروکه گمار را بمباران کردند که تلفات و خساراتی در بر نداشت. (۲)

فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق در اطلاعیه نظامی شماره ۲۲۴۲ تصریح کرد که هواپیماها و هلیکوپترهای این کشور ۹۲ مأموریت رزمی علیه افراد، مواضع دشمن، خطوط تدارکاتی و راههای ارتباطی انجام دادند. (۳)

ص: ۶۷۵

۱- ۲. سند شماره ۴۴۸۸۵۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه رمضان به فرماندهی تیپ ۹ بدر، ۷/۳/۱۳۶۵.
۲- ۴. سند شماره ۱۴۱۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین؛ و - سند شماره ۴۰۷۹۵۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از روابط عمومی دفتر فرماندهی کل سپاه به فرماندهان مناطق پنجگانه، ۱۳/۲/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۳۶۶۷۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اداره کل سیاسی - انتظامی خوزستان، ۷/۳/۱۳۶۵.

۳-۵. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۸/۳/۱۳۶۵، ص ۱، رادیو صوتالجماهیر، ۷/۳/۱۳۶۵.

رادیو بغداد نیز به نقل از اطلاعیه نظامی یادشده گفت که هواپیماهای نیروی هوایی امروز در یکی از ۶۰ مأموریت رزمی خود، ساعت ۱۲ نیمهشب به یک هدف دریایی بزرگ در نزدیکی سواحل ایران حمله کرده و آن را مورد اصابت دقیق و مستقیم قرار دادند. (۱)

به گزارش قرارگاه عملیاتی شمال غرب «در ساعات ۸:۳۲ و ۸:۵۲ چهار تا ده فروند از هواپیماهای رژیم عراق مواضع توپخانه ۱۲۰ میلیتری در تمرچین و ارتفاعات قمطره و اطراف قرارگاه تیپ ۲ را بمباران کردند.» درمورد میزان تلفات یا خسارات این حملات گزارشی ارسال نشد. (۲)

بنا بر اعلام استانداری ایلام و گزارش قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهدا (ع)، چند فروند هواپیمای دشمن به حریم هوایی شهر ایلام و پیرانشهر تجاوز کرده، اما قبل از هرگونه عملیاتی منطقه را ترک کردند. (۳)

۲. امروز در جریان درگیری رزمندگان با قوای عراقی در منطقه حاج عمران و شورشیرین تعدادی از نیروهای دشمن کشته شدند. در شهر سردشت و روستاهای اطراف آن نیز بر اثر آتش توپخانه دشمن تعدادی از اهالی مجروح شدند. از سوی دیگر، تجمع نیرو و برخی تحرکات قوای دشمن احتمال تک به مناطق نوسود در جبهه شمال غرب، ارتفاعاتی در منطقه عمومی مهران و بستان در جبهه جنوب را قوت بخشیده است.

به گزارش ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی، در جریان درگیری رزمندگان و نیروهای ارتش بعثی که از ساعت ۲ بامداد، در منطقه حاج عمران حدفاصل ارتفاعات ۲۵۱۹ و کدو در منطقه کلامله آغاز شد و تا ساعت ۴:۴۵، ادامه داشت، سرانجام دشمن با تحمل تلفاتی عقب نشینی کرد. (۴)

در جبهه شورشیرین در شمال منطقه عمومی مهران در نتیجه درگیری رزمندگان با قوای عراقی، ۱۵ تن از نیروهای دشمن کشته و چندین خودروی آنان منهدم شد. (۵)

بنا بر اعلام دفتر فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع)، امروز، بر اثر اصابت گلوله‌های توپ دوربرد عراق به شهر سردشت، ۴ نفر از اهالی و یک پاسدار مجروح شدند. (۶)

به دنبال شلیک حدود یکصد گلوله کاتیوشا و حملات توپخانه‌های عراق در ساعات اولیه بامداد به قرارگاه ارتش در روستاهای بیوژان بالا و بیوژان پایین، یک انبار مهمات آتش گرفت. (۷)

در جبهه مهران، دشمن خاکریز پدافندی خود را بین پاسگاه دوراجی و رودخانه کنجانچم باز کرد که در پی آن فرماندهی قرارگاه عملیاتی غرب درباره احتمال حمله و تصرف ارتفاعات ۳۴۳، ۳۲۵ و ۳۰۵ هشدار داد. در همین حال، فرماندهی نیروی زمینی ارتش هم با توجه به اینکه ۲ لشکر ۵ نصر و ۴۱ ثارالله (ع) بنا به دستور، خطوط پدافندی را تخلیه کرده‌اند، به منظور تقویت یگانهای در خط، درخواست اعزام ۲ گردان پیاده و یک گردان زرهی کرد. (۸) در این باره اطلاعات عملیات این نیرو با استناد به گزارش قرارگاه غرب، اعلام کرد که خط حد سمت چپ تیپ ۴ لشکر ۲۱ حمزه ارتش در منطقه مهران خالی از نیرو می باشد که در نتیجه یگانهای مستقر در چنگوله و تیپ ۴

- ۱- ۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۷/۳/۱۳۶۵، ص ۳، رادیو بغداد، ۶/۳/۱۳۶۵.
- ۲- ۷. سند شماره ۳۶۱۹۰۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه عملیاتی شمال غرب، شماره ۶۹، ۷/۳/۱۳۶۵، ص ۳.
- ۳- ۸. سند شماره ۳۶۱۹۵۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهدا(ع) (ژاجا - رکن ۳) به فرماندهی ژاجا (رکن ۳)، ۸/۳/۱۳۶۵.
- ۴- ۹. روزنامه کیهان، ۸/۳/۱۳۶۵، ص ۳.
- ۵- ۱۰. روزنامه رسالت، ۸/۳/۱۳۶۵، ص ۲.
- ۶- ۱۱. سند شماره ۳۶۱۹۷۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به فرماندهی کل سپاه پاسداران، ۹/۳/۱۳۶۵، ص ۲.
- ۷- ۱۲. سند شماره ۳۶۱۹۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه سردشت به فرماندهی کل سپاه پاسداران، ۸/۳/۱۳۶۵.
- ۸- ۱۳. سند شماره ۷۵۷۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از مرکز فرماندهی ستاد مرکز سپاه به فرماندهی نیروی زمینی سپاه، ۷/۳/۱۳۶۵.

لشکر ۲۱ از جناح چپ قابل دورزدن و تهدید میباشند. همچنین با نگرش به عملکرد دشمن در تجاوز به منطقه مهران، امکان نفوذ نیروهای عراقی از جناح چپ و دورزدن یگانهای توپخانه در منطقه و به غنیمتگرفتن برخی از ادوات نیروهای خودی محتمل است و از آنجا که تیپ ۱۱ امیرالمؤمنین (ع) سپاه پاسداران مسئولیت منطقه مذکور را برعهده دارد درخواست شده تا به منظور برقراری پدافندی نسبتاً مطمئن و جلوگیری از نفوذ و گسترش دشمن و ازدست دادن ارتفاعات حساس منطقه حداقل یک تیپ در اختیار قرارگاه غرب گذارده شود. (۱)

از سویی برپایه گزارش منابع نظامی، به تازگی تعدادی از بعثیون عراقی باهدف شناسایی ازطریق مرز مریوان وارد ایران شده و در منطقه چاشادولا- استقرار یافتهاند. در همینحال، در منطقه نوسود، نظامیان عراقی اقدام به تجمع کرده و قصد دارند با همکاری ضدانقلاب قلههای راهبردی منطقه را که نیروهای خودی در آن مستقر هستند، تصرف کنند. (۲)

همچنین با استناد به گزارش واحد اطلاعات نیروی زمینی سپاه پاسداران، نیروهای کماندویی و واحدهایی از ارتش عراق با به کارگیری جاشهای محلی در استان سلیمانیه و تمرکز در منطقه چوارتا، درصدد کسب آمادگی برای حمله به مواضع رزمندگان در منطقه عملیاتی والفجر ۴ هستند. به گفته این واحد اطلاعاتی، طرح حمله به منطقه مذکور را سرتیپ ماجد مسئول نیروهای مخصوص منطقه، برنامه ریزی کرده است. (۳) ژاندارمری جمهوری اسلامی نیز از احتمال حمله دشمن در منطقه بستان خبر داد. (۴)

۱. امروز، در نتیجه چندین درگیری بین نیروهای خودی با عناصر ضدانقلاب در استان کردستان تلفاتی به دو طرف وارد شد. قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) نیز آمار تلفات نیروهای خودی و عناصر ضدانقلاب در هفت روز اخیر را اعلام کرد.

به گزارش فرماندهی سپاه ناحیه کردستان، در نتیجه درگیری امروز، بین نیروهای یگان حزبالله سپاه سقز که برای گشت به روستای قباغلو از توابع سقز رفته بودند با ۱۵۰ نفر از افراد گروهک خبات ۶ تن از رزمندگان شهید و ۲ نفر مجروح شدند، یک تن نیز به اسارت گرفته شد و از گروهک مذکور نیز ۴ نفر به هلاکت رسیدند. (۵) (۶)

فرماندهی سپاه ناحیه کردستان همچنین درباره درگیری دیگری با عناصر ضدانقلاب در منطقه عمومی مریوان، اعلام کرد: گروه ضربت مریوان که به منظور گشت و کمین به هوارکبوک رفته

ص: ۶۷۷

۱- ۱۴. سند شماره ۷۵۷۹۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی کل سپاه پاسداران به فرماندهی نیروی زمینی سپاه، ۷/۳/۱۳۶۵.

۲- ۱۵. سند شماره ۷۵۷۵۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد مرکزی سپاه پاسداران (مرکز فرماندهی) به فرماندهی نیروی زمینی سپاه، ۷/۳/۱۳۶۵.

۳- ۱۶. سند شماره ۱۴۲۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای واحد اطلاعات نیروی زمینی سپاه پاسداران، شماره ۱۶، ۱۸/۳/۱۳۶۵، ص ۶.

۴-۱۷. سند شماره ۱۴۱۱۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۲ ژاندارمری به وزارت اطلاعات، ۷/۳/۱۳۶۵.

۵- ژاندارمری کردستان در گزارشی تکمیلی افزوده است که در نتیجه این درگیری ۵ تن از پیشمرگان مسلمان کرد شهید و ۵ نفر دیگر مفقود شدند. استعداد عناصر ضدانقلاب خبات ۱۵۰ تن بوده که بلافاصله نیروی کمکی از گردان مالکاشتر برای کمک به نیروهای یگان حزبالله عزیمت کرد. [سند شماره ۳۲۱۲۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ژاندارمری کردستان (رکن ۳)، ۹/۳/۱۳۶۵]

۶-۱۸. سند شماره ۳۵۲۲۸۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه از فرماندهی سپاه ناحیه کردستان به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۱۱/۳/۱۳۶۵.

بود، در ساعت ۵ صبح با افراد ضدانقلاب درگیر شد که در نتیجه ۳ نفر از نیروهای خودی زخمی شدند. در ادامه گروه ضربت سروآباد همراه یک دسته از گردان جندالله و یک گروه از نیروهای حضرت رسول(ص) سپاه پاسداران به منظور سرکوبی ضدانقلاب به طرف هوارکبوک حرکت کردند. درگیری این نیروها با افراد مسلح غیرقانونی تا ساعت ۱۸:۳۰ ادامه داشت که سرانجام عناصر ضدانقلاب متواری شدند. در این درگیری از نیروهای خودی ۶ نفر شهید و ۵ نفر زخمی شدند، از تلفات ضدانقلاب آمار دقیقی به دست نیامد.(۱) در درگیریهای دیگری که در مریوان و مهباد رخ داد از نیروهای خودی ۴ نفر شهید یا مجروح شدند و از ضدانقلاب ۲ نفر، از جمله امیر هیز سابق زریوار کشته و ۲ نفر دیگر مجروح شدند.(۲)

در درگیری بین نیروهای یک پایگاه ارتش با ضدانقلابیون دمکرات در ارتفاعات حوالی روستای اشاویه و دنازان از توابع شهرستان سردشت، ۲ نفر از نیروهای ارتش به شهادت رسیدند.(۳)

امروز همچنین گروه گشت شناسایی پایگاههای سورکوه بانه با چتهای دمکرات درگیر شدند. در نتیجه این درگیری تعدادی سلاح انفرادی دشمن به دست رزمندگان افتاد. سرانجام عناصر حزب دمکرات بر اثر آتش سنگین نیروهای خودی مجبور به فرار شدند. همچنین در طول دیروز و امروز، نیروهای پایگاههای تاژان و آلت از توابع بانه با افراد ضدانقلاب با هویت نامشخص درگیر شدند که با مقاومت پایگاههای مذکور ضدانقلابیون متواری گردیدند.(۴)

اداره کل اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی هشدار داد که از روز گذشته، تعداد زیادی از عوامل گروهک کومهله با هدف ضربه زدن به نیروهای خودی مستقر در پایگاه روستای گویره کویره از توابع مریوان، در حوالی کوههای روستای بالک مشاهده شدهاند.(۵)

در همین حال، ۳ تن از چتهای مسلح حزب دمکرات در حوالی شهرهای تکاب(۶) و مریوان(۷) خود را تسلیم نیروهای سپاه پاسداران کردند. قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) نیز در گزارشی از ۸ مورد درگیری در استان کردستان، در هفته اول خردادماه تعداد تلفات خودی و ضدانقلاب را ۸ کشته یا زخمی از افراد ضدانقلاب و ۱۰ نفر شهید یا مجروح و یک تن اسیر از نیروهای خودی اعلام کرد.(۸)

۱. پیشمرگان کرد عراقی در دو حمله جداگانه علیه نظامیان عراق بیش از ۳۰ نفر از نیروهای عراقی را کشته یا زخمی کردند. همچنین در نتیجه بمبگذاری یکی از مقرهای حزب اتحادیه میهنی کردستان عراق به دست عوامل رژیم بعث یک مقام ارشد این حزب مجروح شد.

عصر امروز، پیشمرگان حزب دمکرات در شهر زور در محور سلیمانیه به یک واحد گشتی از نیروهای عراقی حمله کردند که در پی این حمله ۴ نفر از نیروهای بعثی کشته و ۱۱ نفر به شدت

ص: ۶۷۸

- ۲-۲۰. سند شماره ۱۴۳۳۸۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر نمایندگی امام در قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به دفتر نمایندگی امام در ستاد مرکزی سپاه، ۱۷/۳/۱۳۶۵، ص ۱.
- ۳-۲۱. سند شماره ۴۹۵۴۴۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد ناحیه ۲ سپاه مریوان به قرارگاه مقدم، ۹/۳/۱۳۶۵.
- ۴-۲۲. سند شماره ۳۵۲۲۸۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای واحد اطلاعات ستاد ناحیه کردستان به قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۱۳/۳/۱۳۶۵.
- ۵-۲۳. سند شماره ۷۵۷۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد مرکزی سپاه پاسداران به قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۷/۳/۱۳۶۵.
- ۶-۲۴. سند شماره ۱۴۳۳۸۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
- ۷-۲۵. سند شماره ۱۴۲۷۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به فرمانده کل سپاه پاسداران، ۱۸/۳/۱۳۶۵، ص ۱.
- ۸-۲۶. سند شماره ۱۴۳۳۷۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به ستاد مرکزی (دفتر نمایندگی امام)، ۱۱/۳/۱۳۶۵.

مجروح شدند و ۲ دستگاه خودرو نیز به آتش کشیده شد.^(۱) به گزارش فرماندار شهرستان بانه، تیپ ۴۷ شهرباژر از نیروهای جلال طالبانی در سلیمانیه با نیروهای بعثی درگیر شدند که در این درگیری تعداد ۱۰ نفر از نظامیان بعثی به هلاکت رسیدند و یک دستگاه خودروی نظامی آنها به دست نیروهای جلال طالبانی منهدم شد.^(۲)

در مقابل، امروز، نیروهای بعثی اقدام به بمبگذاری در دفتر سیاسی طالبانها (حزب اتحادیه میهنی کردستان عراق) در منطقه سرگلو واقع در استان سلیمانیه عراق کردند که در نتیجه این اقدام معاون جلال طالبانی (به نام شیروان) مجروح شد. برابر این گزارش، عوامل بمبگذاری ۱۴ نفر بودند که به دست نیروهای طالبانی دستگیر و چند تن از آنان اعدام شدند.^(۳)

۲. تلاش رهبران احزاب کرد معارض عراق برای اتحاد با یکدیگر و مبارزه علیه رژیم بعثی حاکم بر این کشور ادامه دارد.

به گزارش قرارگاه رمضان از منطقه کردستان عراق، «اخیراً پس از انجام سلسله مذاکرات میان نمایندگان دو حزب اتحادیه میهنی کردستان عراق (جلالیه) و [حزب] سوسیالیست کردستان (حسک) [آن کشور] در جهت مبارزه علیه رژیم بعثی عراق به توافق رسیده و با هم متحد شده‌اند. مذاکرات دیگری میان نمایندگان دو حزب کمونیست و پارت سوسیالیست کردستان عراق (پاسوک) با اتحادیه میهنی و حسک کردستان عراق درمورد پیوستن و الحاق آنان به یکدیگر در جریان است و قرار است چهار حزب مذکور علیه رژیم بعثی عراق جبهه متحد و واحدی تشکیل دهند. درحالی‌حال، دو حزب اتحادیه میهنی و حسک جبهه واحدی تشکیل داده و مشترکاً مقرهایی دایر نموده‌اند. ضمناً گفته می‌شود مذاکراتی نیز میان نمایندگان اتحادیه میهنی کردستان عراق و قیاده موقت (حزب دمکرات کردستان عراق [بارزانیها]) به منظور اتحاد آنان در جریان بوده و فعالیتهایی در این زمینه وجود دارد.»^(۴)

۳. مذاکرات هیئت امریکایی با رابطان دولت جمهوری اسلامی ایران در تهران بدون نتیجه پایان یافت و امریکاییها ایران را ترک کردند.

به دنبال سفر محرمانه چند روز قبل هیئت امریکایی به سرپرستی مک فارلین مشاور ویژه رئیس جمهور امریکا به ایران که با هدف ملاقات و مذاکره با سران و مقامات ایرانی و به بهانه جلب نظر ایران درخصوص میانجیگری برای آزادی گروگانها در مقابل تحویل برخی از نیازهای تسلیحاتی ایران صورت گرفته بود، این هیئت امروز، بدون دستیابی به نتیجهای ایران را ترک

ص: ۶۷۹

۱- ۲۷. سند شماره ۱۰۸۷۳۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از مدیریت اطلاعات نراجا به فرماندهی اطلاعات سماجا، ۲۷/۳/۱۳۶۵، ص ۱.

۲- ۲۸. سند شماره ۳۳۷۹۰۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندار بانه به استاندار کردستان، ۱۶/۳/۱۳۶۵.

۳- ۲۹. سند شماره ۳۴۰۰۷۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۲۷/۳/۱۳۶۵.

۴- ۳۰. سند شماره ۴۹۸۵۹۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات قرارگاه رمضان به فرماندهی قرارگاه رمضان، ۱۳/۳/۱۳۶۵، ص ۱.

کرد. (۱) حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی در یادداشت‌های روزانه خود درباره روند مذاکرات روز گذشته و امروز با هیئت امریکایی نوشته است: «[روز گذشته] پیش از رفتن به جلسه [مجلس شورای اسلامی] دکتر هادی آمد و گزارش مذاکرات سه ساعت و نیمه دیشب، با امریکاییها را داد. معتقد بود تا حدی آنها را قانع کرده که روششان نادرست است و توقعات آنها بیجاست. نوشته‌هایی که در گذشته [منوچهر قربانیفر] شخص رابط درباره این سفر و تعهدهای آنها نوشته بود را به دکتر هادی دادم که [در گفتوگو با هیئت امریکایی] به آنها استناد کند. بعد از ظهر خبر داد که جلسه امروزشان بین نتیجه بوده و آنها میگویند امشب بدون اخذ نتیجه خواهند رفت. گویا اختلاف بر سر این [بوده است] که نمیخواهند قبل از آزادی گروگانها قطعات [نظامی] را تحویل دهند. ... [امروز، ۷/۳/۱۳۶۵] دکتر هادی اطلاع داد که مذاکره با امریکاییها به بنبست رسید و آنها [در حال] ترک ایراناند. پیش از این آقای کنگرلو اطلاع داده بود که آنها رفته‌اند و قربانیفر را گذاشتند که دنبال کار را بگیرد. عصر، احمد آقا [خمينی] آمد. در جریان مذاکرات با آنها قرار گرفت که خدمت امام بگوید.» (۲)(۳)

۱. ابلاغ پیامهای جداگانه پادشاه عربستان برای رئیس جمهور و نخستوزیر ایران و سفر وزیر امور خارجه عراق به کویت از مهمترین رویدادهای دیپلماتیک امروز در سطح منطقه بود.

به گزارش روزنامه جمهوری اسلامی کاردار عربستان سعودی پیام کتبی ملک فهد عبدالعزيز پادشاه عربستان به آیت الله خامنه ای رئیس جمهور ایران را تسلیم مصطفی میرسلیم مشاور عالی رئیس جمهور، کرد. در این پیام به مسائل مربوط به اوپک، وضعیت بازار جهانی نفت و آمادگی ریاض برای همکاری لازم برای به بود وضعیت نفت اشاره شده است. کاردار عربستان همچنین در ملاقات با معیری معاون سیاسی نخستوزیر، پیام کتبی پادشاه عربستان سعودی به میرحسین موسوی نخستوزیر ایران را به وی تقدیم کرد. (۴)(۵)

این درحالی است که میخائیل یوحنا طارق عزیز وزیر امور خارجه رژیم بعث عراق، در

ص: ۶۸۰

۱- این هیئت روز ۴/۳/۱۳۶۵، به ایران آمد و قرار بود بخشی از نیازهای تسلیحاتی ایران را تأمین و با خود به ایران بیاورد و مقامات تهران نیز در مقابل زمینه گفتوگو با رهبران سازمان جهاد اسلامی لبنان را درباره آزادی گروگانهای امریکایی فراهم کنند. [به روزشمار ۲/۳/۱۳۶۵، مراجعه شود.]

۲- عصر روز ۸/۳/۱۳۶۵، دکتر هادی و حجتالاسلام حسن روحانی در دیداری با حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی درباره گروگانهای امریکایی گفتوگو کردند. به گفته حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی قرار شد طبق پیشنهاد نهایی ایران عمل شود؛ [و] اگر امریکاییها خواستند، جلو بیایند. [هاشمی رفسنجانی، اکبر، اوج دفاع (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۵)، به اهتمام عماد هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، ۱۳۸۸، ص ۱۱۲]

۳- ۳۱. اکبر هاشمی رفسنجانی، اوج دفاع (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۵)، به اهتمام عماد هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، چاپ هشتم، ۱۳۸۸، صص ۱۱۲ - ۱۰۹.

۴- درباره محتوای پیام، خبری منتشر نشد.

سفری غیرمنتظره وارد کویت شد و بلافاصله با شیخ جابر الاحمد الصباح امیر کویت دیدار و درباره آخرین تحولات اوضاع جهان عرب و تماسهای جاری برای انعقاد اجلاس سران عرب گفتگو کرد. طارق عزیز پس از پایان این دیدار رهسپار عربستان سعودی شد.^(۱)

۲. همزمان با فراخوان نیرو برای اعزام به جبهه ها، گروههای فنی و رزمی از شهرهای بوشهر، یزد، فیروزکوه، فومن، رشت، رودسر و شیراز اعزام جبهه ها شدند. همچنین کمکهای مردمی شهرهای زنجان، اصفهان، ساری و تهران به رزمندگان اهدا شد.

به گزارش روزنامههای صبح و عصر امروز کشور، در ادامه عزیمت نیروهای داوطلب مردمی به جبهه ها، در طول چند روز اخیر گروهی از اعضای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و پاسداران وظیفه شهرستان فیروزکوه اعزام جبهه ها شدند. همچنین صبح امروز، یک گروه فنی مهندسی اداره کل ترابری استان یزد متشکل از مکانیک، کمک مکانیک، تکنیسین، باتریساز، سرویسکار و راننده و یک گروه از نیروهای فنی تخصصی جهاد ادارات استان بوشهر شامل جوشکار، برقکار اتومبیل، پنچرگیر، راننده بولدوزر، گریدر پایه یک و راننده آمبولانس به جبهه ها اعزام شدند.^(۲) از اهواز هم سومین کاروان راهیان کربلای کارکنان شرکت واحد روانه جبهه های جنگ شدند.^(۳)

گروههایی از نیروهای سپاه پاسداران شهرستان نیشابور، جمعی از مربیان و هنرآموزان هنرستان شهرستان بردسیر (کرمان)، سومین گروه فنی مهندسی اداره کل راهوترابری استان گیلان، گروهی از امدادگران سازمان هلالاحمر شهرستان فومن، فرهنگیان بخشهای هرسین و کرند باختران و گروهی از بسیجیان لامرد استان فارس نیز رهسپار جبهه ها شدند.^(۴) در ادامه کمکهای نقدی و جنسی مردم، روستائیان ۱۰ روستای تابعه استان زنجان مبلغ ۴۷۰۰۰ (۴۰۰) ریال؛ کارکنان سازمان برنامه بودجه این استان مبلغ ۳۷۰۰۰ (۳۰۰) ریال؛ از اصفهان کارکنان سازمان به داری ۲۰۰-۱۴۰-۰۰۰- ریال و سایر مراکز دیگر نظیر شهرداری، جامعه کلیمیان، شرکتهای پاکباش، بتن و اسکلتسازی اصفهان، بانک سپه و هواپیمایی جمهوری اسلامی، در مجموع ۶-۸۴۳-۰۰۰- ریال، ۱۰ دستگاه بخاری، ۱۰ تن ماست، ۲۰۰ کیلو نان خشک و مقادیری چای، قند و دارو؛ مردم منطقه نقاشمحله به شهر شهرستان ساری ۱۰۰-۰۰۰- سیسی خون^(۵) و دانشجویان دانشگاه پلیس کمکهای شامل قند، چای، پوتین، دارو و ۴۵۰-۰۰۰- ریال وجه نقد به رزمندگان اهدا کردند.^(۶)

۳. سپاه پاسداران هزینه های درمانی خانوادههای اسرا و مفقودان نیروهای خود را پرداخت میکند. همچنین مسئول واحد فرهنگی بنیاد شهید انقلاب اسلامی از اجرای طرح تحصیل فرزندان شهدا از دبستان تا دانشگاه خبر داد.

ص: ۶۸۱

۱- ۳۳. روزنامه ابرار، ۸/۳/۱۳۶۵، ص ۲۰.

۲- ۳۴. روزنامه رسالت، ۸/۳/۱۳۶۵، ص ۳.

۳- ۳۵. روزنامه کیهان، ۷/۳/۱۳۶۵، ص ۲.

۴- ۳۶. روزنامه ابرار، ۸/۳/۱۳۶۵، ص ۱۸.

۵-۳۷. روزنامه رسالت، ۸/۳/۱۳۶۵، ص ۳.

۶-۳۸. روزنامه جمهوری اسلامی، ۷/۳/۱۳۶۵، ص ۲.

امور پرسنلی ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی امروز با صدور بخشنامه‌های ضمن اشاره به اینکه از ابتدای جنگ تا کنون در رابط‌ها مسائل و مشکلات درمان خانواده اسرا و مفقودان، اقدام جدی صورت نگرفته است، خاطرنشان کرد: «با توجه به عنایت و تأکیدات ریاست محترم شورای عالی دفاع جناب ... [آیت الله] آقای خامنه‌ای مبنی بر حل مسائل خاندان اسرا و مفقودین و حسب دستور فرماندهی کل در خصوص حل مشکل درمانی این عزیزان توسط تعاون و به داری و با عنایت به قانون واگذاری پرداخت مستمری خانواده‌های شهدا و مفقودین به بنیاد شهید مصوبه مجلس شورای اسلامی که در آن به ارائه اینگونه خدمات توسط نهادهای ذیربط تلویحاً اشاره شده است، بدینوسیله ابلاغ میگردد: از تاریخ صدور این بخشنامه لازم است هزینه‌های درمانی خانواده اسرا و مفقودین تحت‌امر سپاه طبق آئیننامه درمانی سپاه از محل اعتبارات تعاون پرداخت شود.» (۱)

همچنین حجت‌الاسلام کشفی سرپرست واحد فرهنگی بنیاد شهید انقلاب اسلامی، با اشاره به صدور فرمان امام خمینی درباره برنامه ریزی تحصیلی فرزندان شهدا گفت: «براساس این طرح شهر تهران به ۶ منطقه تقسیم شد که در هر یک از این مناطق دو دبستان پسرانه و دو دبستان دخترانه - و مجموعاً در سطح تهران ۲۴ دبستان - ۵۰ درصد از فرزندان شهدا و ۵۰ درصد دانش‌آموزان عادی را که گزینش میشوند، زیر پوشش قرار میدهند.» کشفی درباره هدف این طرح افزود: «ما بدین منظور فرزندان شهدا را با سایر دانش‌آموزان در یک مدرسه تحت‌پوشش قرار داده‌ایم تا فرزندان شهدا از مردم جدا نباشند. همچنین در مقطع راهنمایی در این مناطق ششگانه یک مدرسه راهنمایی پسرانه و یک مدرسه راهنمایی دخترانه در نظر گرفته شد تا ۳۵ درصد فرزندان شهدا و بقیه سایر دانش‌آموزان در آن به تحصیل مشغول شوند.»

کشفی درباره برنامه دانشگاهی فرزندان شهدا افزود: «از سال جاری ۵ درصد از ظرفیت دانشگاه‌ها به خانواده شهدا اختصاص یافته است که بیش از نیاز بنیاد است.» (۲)

۱. رژیم بعثی عراق به منظور جلب همکاری و جذب بیشتر متواریان ایرانی، ضمن افزایش حقوق آنها، وعده داد که حتی در صورت تمایل این افراد به سفر به کشورهای اروپایی، تسهیلاتی را برای آنها فراهم خواهد کرد.

واحد اطلاعات قرارگاه رمضان در گزارشی اعلام کرد: رژیم بعثی عراق به تازگی حقوق متواریان ایرانی را در آن کشور اعم از مسلح و غیرمسلح افزایش داده و به آن عده از ایرانیانی که باسواد و روشنفکر هستند وعده داده که در صورت تمایل میتوانند برای رفتن به کشورهای اروپایی نامنویسی کنند، دولت عراق نیز با نمایندگان صلیب سرخ بین المللی ترتیب اعزام آنان را به هر کشوری که مایل باشند، خواهد داد. این موضوع در منطقه حلبچه نیز به عده‌ای از ایرانیان

ص: ۶۸۲

۱ - ۳۹. سند شماره ۴۴۸۸۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از امور پرسنلی ستاد مرکزی سپاه پاسداران به ستاد مناطق پنجگانه و ناحیه مستقل حمزه، ۷/۳/۱۳۶۵.

۲ - ۴۰. روزنامه کیهان، ۷/۳/۱۳۶۵، ص ۲.

اطلاع داده شده است. گفته می شود از چندی پیش رژیم بعثی عراق تحولاتی در جهت به بود وضع زندگی متواریان ایرانی در آن کشور به وجود آورده است که هدف از این اقدام تبلیغات و ترغیب ایرانیان برای فرار از کشور است.^(۱)

۲. عراق به توصیه چین برای پایاندادن به جنگ پاسخ منفی داد.

به گزارش سفارت جمهوری اسلامی ایران در پکن، رئیس اداره آسیای غربی وزارت امور خارجه چین در ملاقات با سفیر جمهوری اسلامی ایران، با اشاره به سفر پنجروزه جانگجینفو مشاور عالی دولت چین به عراق در اوایل اردیبهشت ماه، اظهار کرد: «هدف اصلی سفر، انجام مذاکرات اقتصادی از جمله راجع به چند پروژه کوچک مانند سدسازی و آبیاری بوده که انجام آن برای کشورهای دیگر مقرون به صرفه نمی باشد».

در این سفر جانگ به مقامات عراق توصیه کرده با بردباری و ایجاد تفاهم زمینه را برای پایانبخشیدن به جنگ فراهم سازند که عراقی ها به این پیشنهاد پاسخ منفی دادند.^(۲)

۳. درحالیکه نویسنده نشریه فرانسوی لوماتن معتقد به کاهش اشتیاق سربازان برای اعزام به جبهه است، نویسنده نشریه عربی (چاپ لندن) وفاداری مردم ایران در پشتیبانی از دولت برای غلبه بر دشمن متجاوز را دلیل پیروزیهای ایران بر عراق میداند.

باوجود آنکه هر روز گزارشهایی از استقبال نیروهای داوطلب مردمی برای مقابله با دشمن متجاوز و حضور در نواحی مقاومت بسیج برای اعزام به مراکز آموزشی یا جبهه های جنگ در رسانه ها منتشر می شود، نشریه لوماتن با استناد به گزارشی از سازمان مجاهدین خلق (منافقین) نوشته است: امروزه دوران شوروشوق ملی ایرانیان به سر آمده است. مردم به دعوتهای بسیج عمومی کمتر پاسخ میدهند. موجهای انسانی اعزامی به جبهه که تب آن به ویژه در طول سالهای اولیه جنگ بالا گرفته بود رو به کاهش است. خستگی مردم کاملاً هویدا است و اغلب فراخوانهای اعزام با شکستهای مکرر توأم می باشد.^(۳)

نویسنده مقاله در ادامه با استناد به دیدگاه گروه ضدانقلاب منافقین که خود را پشتیبان جنبش طرفداری از خاتمه جنگ میدانند، افزوده است: «محافل اپوزیسیون میگویند هیئت حاکمه بر ضرورت ادامه جنگ جهت بقای رژیم واقف می باشد. بدین علت است که کلیه نهادهای اسلامی اقدام به بسیج همگانی کردهاند. حتی در بخشنامههای که به امضای میرحسین موسوی نخستوزیر، رسیده آمده است: "به درخواست سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، کلیه وزارتخانهها، نهادهای اسلامی، بانکها، شرکتهای بیمه، شرکتهای ملیشده و کارخانهها و همچنین کلیه

ص: ۶۸۳

۱- سند شماره ۴۹۸۵۹۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات قرارگاه رمضان به فرماندهی قرارگاه رمضان، ۱۳/۳/۱۳۶۵، ص ۲.

۲- سند شماره ۲۱۲۴۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش مستقیم، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی، شماره ۴۲/۴، ۷/۳/۱۳۶۵، ص ۳.

۳- اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۱۴۱، ۱۴/۴/۱۳۶۵، صص ۹ و ۱۰، به نقل از نشریه لوماتن (چاپ فرانسه)، ۲۸ مه ۱۹۸۶.

نهادهایی که از بودجه دولت استفاده میکنند موظفاند ۲۰٪ از کارکنان خود را به طور مرتب به جبهه اعزام دارند." محتشمی[پور] وزیر کشور، حتی این رقم را افزایش داد و اعلام نمود که ۲۵٪ کارکنان وزارتخانه خود، شهرداریها و استانداریها را به جبهه اعزام خواهد کرد.

در همین حال، اسلام عبدالله خبرنگار نشریه عربیا (چاپ لندن)، مشاهدات و دیدگاه خود را درباره جو حاکم بر ایران و کثرت بیسابقه شمار داوطلبان اعزام به جبهه و دلایل آن چنین ذکر کرد: «این روزها شعار "جنگ، جنگ تا پیروزی" بیش از هر شعار دیگری در ایران به گوش میرسد. این شعار که در اماکن عمومی شهرهای تهران، قم، خراسان، مشهد، اهواز و سایر شهرهای کوچک و بزرگ، به دیوارها نوشته شده است از آن سخن دارد که مردم از دولت حمایت نموده و هرگونه میانجیگری را برای صلح با عراق رد میکنند. پیروزیهای نظامی ایران در جزیره فاو احتمالاً باعث شده تا مردم ایران تا حدی احساس پیروزی نمایند. اکنون عقیده بر این است که پیروزی بر عراق امکانپذیر می باشد.»

اسلام عبدالله اشتیاق مردم برای حضور در جبهه را چنین توصیف کرده است: «در غالب شهرها و روستاها مردم گرداگرد دفاتر پاسداران انقلاب اسلامی اجتماع میکنند تا برای اعزام به جبهه ثبتنام نمایند. از جوانان گرفته تا کهنسالان و حتی معلولین در صفوفی که خارج از دفاتر ثبتنام تشکیل شده به چشم میخورند. در میان داوطلبین شمار کثیری از روحانیون مشاهده میگردند که همواره در جنگ با عراق فعال بوده و به طور منسجم نیز از جنگ حمایت میکنند.»

نویسنده این مقاله با بیان این نکته که رهبری ایران و مردم اطمینان دارند که جنگ در آینده نزدیک به پایان خواهد رسید، دلیل این نظریه را متأثر از ۳ عامل برشمرد: «اول آنکه رابطه بسیار نزدیکی بین مردم و دولت برقرار است، دوم اینکه مردم ایران معتقدند که جهان به طور اعم و کشورهای مسلمان به طور اخص حمایت خود را از رژیم صدام حسین، سلب کردهاند. سوم اینکه، خط رهبری ایران عقیده دارد که وجود یک گروه مقاومت بانفوذ در عراق قادر است توجه نیروهای صدام حسین را از جبهه ها منحرف نماید.»^(۱)

۱. یک نشریه فرانسوی حمله عراق به مهران را کماهمیت و صرفاً دارای جنبه روانی و نمایشی دانست و افزود این حمله به منزله در دستگرفتن ابتکار عمل در جنگ تلقی نمی شود.

نشریه ژوناآفریک (چاپ فرانسه) با اشاره به تهاجم اخیر ارتش عراق که پس از ۴ سال برای اولینبار در شب ۱۸ مه (۲۸ اردیبهشت)، در خاک ایران انجام گرفت و در جریان آن نیروهای لشکر ۲ عراق وارد خرابه های مهران در یک کیلومتری مرز شدند، نوشت: نیروهای بعث در این حمله چند قصبه متروکه و کماهمیت حومه مهران را اشغال کردند. گرچه ناحیه اشغال شده اهمیت خاصی ندارد، اما ارتش ایران و پاسداران انقلاب از همان ساعات اولیه حمله عراق،

ص: ۶۸۴

۱- اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۱۳۷، ۴/۴/۱۳۶۵، صص ۶ و ۷، به نقل از نشریه عربیا (چاپ لندن).

پیشروی عراقی ها را متوقف کرده و نیروهای مهاجم را تا مسافت ۵ کیلومتر به عقب راندند.

بغداد اعلام کرد که این عملیات مقدمه‌ای است بر یک تغییر تاکتیک نیروهایش که از اواخر سال ۱۹۸۱ ابتکار عمل را از دست داده بودند، بنابراین از این پس حملات خود در ایران را از سر میگیرند تا تهران را مجبور سازند که مناطق اشغالی در عراق را تخلیه کند.

نویسنده مقاله ژونا آفریک افزود: باید گفت ابتکاراتی از این دست بعید به نظر میرسد، زیرا بغداد برای آنکه در عملیات خود پیروز شود باید از ذخایر نیروی انسانی‌اش که روزه روز کمتر می شود استفاده کند و برای هر عملیات باید نیروهای سب برابر نیروهای ایران که منطقه مورد نظر را تحت کنترل دارند بسیج کند. درحالی‌که ایرانیها با داشتن برتری نفرات هیچ مشکلی برای جبران سریع خسارات احتمالی نخواهد داشت. به علاوه این نوع عملیات ممکن است به زیان خود عراق تمام شود، زیرا اگر رزمندگان ایرانی تصمیم بگیرند که در نقاط حساستر جبهه، عملیات گسترده‌ای را اجرا کنند، عراق با کمبود نیرو مواجه خواهد شد.

بغداد از تمام این مسائل آگاه است و ناظران معتقدند که به همین دلیل حمله عراق به مهران فقط به دلایل روانی می باشد. درواقع از دست دادن فاو بر روحیه عراقی ها سخت تأثیر گذاشته است. تعداد قابل توجهی از افسران اینک تا حدودی آشکارا از نحوه رهبری عملیات صدام حسین انتقاد میکنند. بنابراین صدام میبایست برای جبران شکستهایش دست به یک اقدام نمایشی میزد. (۱)

۲. برپایه ادعای رسانه های خبری، تشدید اختلاف سوریه و ایران درباره مسائل مرتبط با لبنان، تلاش برای برگزاری اجلاس سران عرب، تهدیدهای امریکا و رژیم صهیونیستی علیه سوریه، خطر گسترش جنگ ایران و عراق به کشورهای همسایه و شکنندگی اتحاد سه‌گانه لیبی - سوریه - ایران احتمال تغییر رویکرد سیاسی دمشق در روابط با تهران را افزایش داده است. درحالی‌که به نظر میرسد تلاشهای شاه حسین برای آشتی دمشق و بغداد، به طور کلی بر انزوای بیشتر تهران تمرکز داشته باشد، رسانه های کشورهای غربی و عربی به موضوعات دیگری درباره تغییر احتمالی رویکرد سوریه اشاره کردند. دراینباره رادیو اسرائیل در واکنش به تلاشهای ملک حسین برای آشتیدادن سوریه و عراق و نیز سفر امروز طارق عزیز وزیر امور خارجه عراق به کویت و عربستان سعودی و تسلیم پیام صدام حسین رئیس جمهور عراق به سران این کشورها به نقل از ناظران سیاسی گفت: «این پیامها در رابطه با آخرین رویدادهای جنگ و امکان آشتی عراق و سوریه است به ویژه آنکه عراق در استراتژی نظامی جدیدش نتوانسته بخشهایی از خاک این کشور [ایران] را دوباره اشغال کند.» البته ناظران هدف اصلی ملک حسین برای میانجیگری بین سوریه و عراق را برگزاری اجلاس سران کشورهای عرب میدانند. گفتنی است که این اجلاس به علت اختلاف بسیار عمیق بین برخی از سران کشورهای عرب در موارد متعدد به خصوص

ص: ۶۸۵

جنگ ایران و عراق، به مدت سه سال برگزار نشده است. اما صرفنظر از این موضوع، برخی دیگر از آگاهان سیاسی معتقدند که خطر گسترش جنگ ایران و عراق به کشورهای همسایه، دولت سوریه را متقاعد کرده تا موضع خود را در حمایت از ایران تغییر دهد و از میزان کمک خود به این کشور بکاهد.^(۱)

نشریه امریکایی کریستین ساینس مانیتور اتخاذ سیاست صلحجویانه و انعطافپذیر اخیر دمشق در قبال کشورهای عرب منطقه و احتمالاً عراق را ناشی از مشکلات و فشارهای داخلی و خارجی سوریه ذکر کرد. به نوشته این نشریه، درگیریهای اخیر در لبنان بین نیروهای سوری و شبه نظامیان حزبالله یکی از نشانههای سردی روابط تهران و دمشق است. علاوه بر این دلایلی همچون بیانیه اخیر حزب کمونیست سوریه و مفتی مسلمانان سنی این کشور در واکنش به اشغال فاو به دست ایران، و خودداری تهران از قبول مذاکره صلح با عراق، تهدید نظامی از سوی اسرائیل، فشار روانی و احتمالاً نظامی از طرف امریکا و سایر کشورها در رابطها مسئله تروریسم مزید بر علت است، ضمن آنکه مشکلات امنیت داخلی و بحران شدید اقتصادی نیز در تشدید فشار و این تغییر رویکرد مؤثر بوده است.^(۲)

در همین چارچوب برخی رسانه ها وخامت اوضاع اقتصادی سوریه و تهدید روزافزون امریکا و رژیم صهیونیستی علیه این کشور را انگیزه اصلی دمشق برای تغییر نگرش در مناسباتش با ایران و جلب حمایت بیشتر اعراب برشمرده اند. در اینباره روزنامه واشنگتن تایمز در بخش تحلیلی خود به نقل از سردبیر خبرنامه میدل ایست ریپورت (چاپ نیویورک) نوشت: «ذخایر ارزی سوریه ته کشیده است و آن کشور در انزوا و در آستانه ورشکستگی قرار گرفته است. ... تدارک نفتیاش از ایران نیز فروکش کرده و اقتصادش دستخوش نابسامانی است. از سویی ایرانیان مستقر در لبنان استقلال بیشتری یافته اند. در اینحال، اگر عربستان سعودی به وعدهاش برای تأمین کمبود نفت مورد نیاز سوریه عمل کند، سوریه موضعش را تغییر خواهد داد. ... [به خصوص اینکه] سعودیها از پیشرویهای ایران به سوی کشورهای خلیج فارس [پس از تصرف بندر فاو عراق] و حملات آنها به کشتیهای حامل نفت سعودی به شدت نگراناند و گمان میکنند اگر ایران از حمایت سوریه در جنگ با عراق بپسندد به گفتوگوهای صلح تمایل بیشتری خواهد داشت.»

به گفته رادیو امریکا، واشنگتن در ادامه، سیاست ضداسرائیلی ایران را به آنه تغییر رویکرد احتمالی دمشق قرار داده و افزوده است: «آیت الله خمینی پیوسته اعلام کرده است که جنگ با عراق تنها نخستین گام در راه هدف نهایی یعنی فتح بیتالمقدس و نابودی اسرائیل است. حال سعودیها گمان میکنند که اگر بر اثر بروز یک بحران میان سوریه و اسرائیل، دشمن مشترک عراق به هواداری از سوریه برخیزد، ممکن است آقای [آیت الله] خمینی در جنگ خلیج فارس دست نگاه دارد. [از اینرو] مناقشه روزافزون میان سوریه و اسرائیل انگیزه بزرگی برای تلاش سوریه در جهت جلب حمایت اعراب است.»

ص: ۶۸۶

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۱، ۹/۳/۱۳۶۵، ص ۱۹، رادیو اسرائیل، ۸/۳/۱۳۶۵.

۲- همان، صص ۲۱ و ۲۲، واشنگتن - خبرگزاری کویت، ۸/۳/۱۳۶۵.

شایان ذکر است عبدالحلیم خدام معاون ریاست جمهوری سوریه، از هواداران سرسخت ایران است. درحالیکه رفعت اسد رئیس پلیس امنیت و برادر حافظ اسد رئیس جمهور، از تحکیم روابط با سعودیها جانبداری میکنند و مصطفی طلاس وزیر دفاع سوریه، پشتیبان اتحاد با اردن و عراق است.

روزنامه واشنگتن تایمز با زیرکی تمام به نقل از موشه موئز رئیس دانشکده مطالعات اسلامی و خاورمیانه‌های در دانشگاه عبری اورشلیم نوشت: «اگر سوریه سر جنگ با اسرائیل دارد باید از پشتیبانی یک کشور عربی دیگر برخوردار شود و عراق میتواند مایه نجات باشد، ضمن آنکه اتحاد با عراق و تجدید رابطهایش با اردن بر احتمال تأمین همبستگی سوریه با مصر میافزاید.»^(۱)

گفتنی است روزنامه کویتی الرای العام مثلث سوریه، اردن و عراق را کانون دفاعی اعراب در منطقه ذکر کرده و نوشته است که این مثلث با همیاری مصر وزنه سنگینی در جهان عرب در چارچوب نزاع با دشمن صهیونیستی و همپیمانی آنها موجب یک حرکت سرنوشتساز خواهد بود.^(۲)

باوجود تحلیلهای مذکور اختلافات بغداد و دمشق آنقدر عمیق است که وزیر امور خارجه عراق را بر آن داشت تا اعتراف کند که حصول نتیجه زودهنگام در به بود روابط با سوریه بعید است. دراینباره صدای امریکا به نقل از طارق عزیز وزیر امور خارجه عراق، گفت: «هنوز بسیار زود است که انتظار داشت کوششهای ملک حسین پادشاه اردن، برای میانجیگری بین عراق و سوریه به نتیجه برسد.»^(۳)

۱. وزیر دفاع سوریه ضمن ابراز امیدواری به آزادی گروگانهای فرانسوی در لبنان، تجاوز نظامی امریکا به لیبی را عامل تأخیر این امر دانست.

ژنرال مصطفی طلاس وزیر دفاع سوریه، در گفتوگو با رادیو اروپای یک از بیخبری دمشق درخصوص مکان گروگانهای فرانسوی خبر داد و گفت: اگر میدانستیم گروگانها کجا هستند آنها را آزاد میکردیم و حتی اگر لازم بود به زور متوسل می شدیم.^(۴) به گزارش خبرگزاری فرانسه وی اظهار امیدواری کرد که این آزادسازی هرچه زودتر انجام گیرد. طلاس افزود: علت تأخیر آزادسازی گروگانها، تجاوز امریکا به لیبی و تهدیدهای مداوم این کشور علیه سوریه است.^(۵)

رادیو بیبسی نیز به نقل از طلاس گفت که حافظ اسد رئیس جمهور سوریه از آیت الله خامنه ای رئیس جمهور ایران، خواسته بود تا با اعمال فشار، آزادی سریع این گروگانها را ممکن سازد. طلاس اظهار داشت مطمئن است که گروگانها به زودی آزاد خواهند شد.^(۶) در همین چارچوب روزنامه واشنگتن پست با اشاره به سفر کمسابقه حافظ اسد به یونان نوشت: این

ص: ۶۸۷

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۰، ۸/۳/۱۳۶۵، صص ۳۵ و ۳۶، رادیو امریکا، ۷/۳/۱۳۶۵.

۲- همان، ص ۳۹، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۷/۳/۱۳۶۵.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۸/۳/۱۳۶۵، ص ۱۳، صدای امریکا، ۷/۳/۱۳۶۵.

- ۴- گروگانهای فرانسوی ۹ نفر و از جمله اتباع کشورهای غربی بودند که به ادعای رسانه های غربی، تحت کنترل گروه جهاد اسلامی در لبنان به گروگان گرفته شدند.
- ۵- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۰، ۸/۳/۱۳۶۵، ص ۲۷، پاریس - خبرگزاری فرانسه، ۷/۳/۱۳۶۵.
- ۶- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۸/۳/۱۳۶۵، ص ۱۶، رادیو بیبسی، ۷/۳/۱۳۶۵.

سفر امید آزادی گروگانهای فرانسوی را از چنگ شیعیان متعصب در لبنان مبدل به یأس کرده است. به گفته دیپلماتهای غربی در دمشق، به نظر میرسد که حرکتی برای رهایی گروگانهای فرانسوی در دو مرحله جریان داشته و تصور می شد که ابتدا گروه چهارنفره کارکنان تلویزیون فرانسه که ۲ ماه پیش گروگان گرفته شدهاند، آزاد شوند و سپس سایر گروگانها.

رادیو امریکا به نقل از این روزنامه گزارش داد: دیپلماتهای مقیم منتظرند ببینند که آیا در اتحادهای منطقه ای سوریه، تغییری حاصل می شود یا نه، چراکه سوریه به سبب پشتیبانی از ایران غیرعرب در جنگ با عراق بسیار موردانتقاد جهان عرب قرار داشته است. این درحالی است که به گفته مقامات فرانسه روابط ایران و سوریه تیره شده و سفر غیرمنتظره حسین پادشاه اردن به دمشق، گامی در جهت آشتی سوریه و عراق تلقی شده است.^(۱)

۱. بیش از بیست هزار مصری در ارتش بعثی عراق برای جنگ با ایران به خدمت گرفته شدهاند.

در پی افزایش محکومیت به اعدام اتباع مصری در عراق، منابع دیپلماتیک مصر افشا کردند که رژیم عراق ۲۲ هزار مصری را به جبهه فرستاده است. به گزارش روزنامه جمهوری اسلامی، روزنامه لبنانی السفير در قاهره با توجه به صدور حکم جدید اعدام برای ۴۷ تن از اتباع مصری شاغل در عراق به اتهام فرار از جبهه های جنگ عراق علیه ایران نوشته است: دولت مصر فعالیتهای دیپلماتیکی برای جلوگیری از اعدام اتباع خود در عراق که در مقابل فشارهای رژیم عراق مقاومت کردهاند، آغاز کرده است. به گزارش السفير، وزارت امور خارجه مصر به تازگی گزارشی از سفارت خود در بغداد دریافت کرده که در آن آمده است: «تمامی متهمین [به اعدام] راننده کامیون بخش ساختمانی بوده و علت بازداشت آنها، خودداری از حمل اسلحه و مهمات نظامی به خط مقدم جبهه می باشد.» در این گزارش تصریح شده که هماكنون ۲۲ هزار مصری برای خدمت به جبهه ها فرستاده شدند که بخشی از این نیروها به خط مقدم جبهه انتقال داده شدهاند.^(۲) روزنامه جمهوری اسلامی در شماره امروز خود همچنین به نقل از روزنامه کویتی الراياعام نوشت: نیروهای امنیتی عراق (رانندگان) فراری مصری را دستگیر و آنها را متهم به خیانت کردهاند. به نوشته این روزنامه عصمت عبدالمجید وزیر امور خارجه مصر، دهم خردادماه به عراق میرود تا نامه حسنی مبارک رئیس جمهور مصر را درمورد بازگرداندن مصریان متهم به کشور متبوعشان تسلیم صدام حسین رئیس جمهور عراق، کند.^(۳)

در همینحال، خبرنگار النور از قول هشامالرئیس نماینده خبرگزاری شرق الاوسط در دفتر ریاست جمهوری اعلام کرد که مبارک تلفنی به صدام گفته اعدام اتباع مصر در عراق وی را در مقابل افکارعمومی مردم کشورش در شرایط بسیار بدی میگذارد و این عمل در موضع مصر در پشتیبانی از عراق تأثیر خواهد گذاشت به خصوص که طبق هیچ قانونی در هیچ کشوری افراد را

ص: ۶۸۸

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۰، ۸/۳/۱۳۶۵، صص ۳۰ و ۳۱، رادیو امریکا، ۷/۳/۱۳۶۵.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۷/۳/۱۳۶۵، ص ۲.

۳- همان.

به علت چنین گناهی اعدام نمیکنند و مجازات آن حداکثر یک سال زندان است. صدام نیز در پاسخ گفته است که
اجرا نکردن این حکم وی را در مقابل افکار عمومی عراق دچار مشکل میکند و مردم خواهند گفت چرا میبایست شهروند
عراقی به همین اتهام اعدام شود و مصری نه. (۱)

ص: ۶۸۹

۱- سند شماره ۲۱۲۴۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۵ و ۶.

۱. در جلسه امروز قرارگاه نیروی زمینی سپاه، فرمانده قرارگاه نصرت سپاه پاسداران درباره آخرین وضعیت جبهه هورالعظیم گزارش داد. مهمترین محورهای این گزارش عبارتاند از: استقرار نیروهای سپاه و ضعف خطوط پدافندی در تنگه چزابه، فعالشدن تیمهای گشتی رزمی، تحکیم استحکامات، برنامههای مهندسی رزمی، طرحریزی عملیات و افزایش تحرکات دشمن در منطقه عمومی هورالعظیم.

این جلسه با حضور علی شمخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه، علی هاشمی فرمانده قرارگاه نصرت، حمید رضانی و سیامک بمان به ترتیب مسئولان اطلاعات و عملیات قرارگاه نصرت و مهدی مبلغ جانشین رئیس ستاد قرارگاه خاتمالانیا(ص) در پایگاه منتظران شهادت (گلف) شهر اهواز برگزار شد. به گفته علی هاشمی پس از تشخیص ضعفهایی که در محور چزابه وجود داشت، هماهنگیهای لازم با فرماندهی لشکر ۷۷ ارتش انجام و استعدادی از نیروهای عشایری سپاه به این منطقه اعزام شد. همچنین یگانهای مستقر در خط، فعالیتهای جدیدتری را برای ترمیم و تحکیم استحکامات با هدف تأمین امنیت جانی نیروها آغاز کردند. هاشمی درباره اقدامات متقابل رزمندگان در برابر تحرکات جاری دشمن خاطرنشان کرد که پس از افزایش حضور سپاه در منطقه، یگانهای ارتش نیز فعالیتها را شتاباندهاند. قرارگاه نصرت نیز پس از جلسات مشورتی با فرماندهان یگانهای سپاه، طرح پدافندی جدید را تهیه و تحویل فرماندهی ارتش داد. علاوه بر آن یگانهای تحتامر قرارگاه در دو حوزه عملیات گشتی رزمی و اجرای عملیات کمین و ضدکمین فعال شدهاند به گونه‌ای که لشکر ۴۱ ثارالله(ع) در یکی از عملیاته‌ای گشتی رزمی اخیر در جزیره جنوبی به ۲ سنگر کمین دشمن حمله و آنها را منهدم کرده است. لشکر ۳۱ عاشورا نیز طرح حمله به کمین دشمن در یکی از پاسگاههای روبه روی البیضه را دارد و لشکر ۲۵ کربلا چند کمین عراقی ها را شناسایی و لشکر ۸ نجف و تیپ نبیاکرم(ص) تا منطقه روطه مواضع

دشمن را شناسایی کرده‌اند. هاشمی از جمله مهمترین فعالیتهای مهندسی رزمی و واحد تخریب را ایجاد شکاف ۲۰۰ متری در پد شرقی برشمرد و علت آن را آبگرفتگی در منطقه حایل و پیشگیری از حمله احتمالی دشمن توصیف کرد. وی در ادامه به تهیه ۳ طرح عملیاتی اشاره و اظهار کرد که با برآوردهای لازم انجام‌شده در حفاصل جاده صفین تا بالای منطقه البیضه - که منطقه رمضان نامگذاری شده - کار کرده‌ایم و طرح مانور (عملیاتی) آنجا مشخص شده است. طرح دیگر، طرح لشکر انصارالحسین (ع) در قسمت بالای برکه عظیم می باشد. همچنین طرحی را برای عملیات جزایر مجنون تهیه کرده‌ایم که آماده اجرا می باشد.

علی هاشمی درباره فعالیتهای اخیر دشمن تصریح کرد که تحرکات جدید دشمن و انتقال تانکهای جدید به منطقه، به منزله آمادگی عراق برای اجرای تک تک تلقی شده بود، اما بررسی عناصر تیمهای اطلاعاتی حاکی است این تحرکات عمدتاً جنبه تظاهر به تک یا فریب، داشته‌اند. از سویی آتش دشمن در کل جزایر مجنون به ویژه منطقه لشکر ۱۴ امام حسین (ع) و لشکر ۴۱ ثارالله (ع) از شدت بیشتری برخوردار بود، به طوریکه یک دکل ۳۰ متری لشکر ۴۱ ثارالله (ع) که به تازگی در فاصله ۷ کیلومتری خط دشمن احداث شده بود، هدف قرار گرفت. علاوه بر آن دشمن در حال افزایش موانع است و حدود ۱۰ ردیف مانع در منطقه شرق دجله (منطقه عمومی شلمچه) ایجاد کرده و شبکههای مخابراتیاش نیز فعالتر شده است. در منطقه سوئب، ۱۰۰ موتور پمپ کار گذاشته که به راحتی قادر است منطقه کوشک را زیر آب ببرد.

در پایان جلسه، فرمانده نیروی زمینی ضمن تأکید بر طرحریزی اجرای عملیتهای محدود در منطقه، درباره تهیه طرح عملیات در دو منطقه کانال سوئب و منطقه روطه تا القرنه تأکید کرد. (۱)

۲. امروز، فرماندهی قرارگاه مرکزی رمضان در نامهای، اخبار جمعآوری و بررسی‌شده نیروهای اطلاعاتی درباره تأسیسات و مراکز صدور نفت عراق را در اختیار قرارگاه مقدم رمضان در داخل عراق قرار داد تا این قرارگاه ضمن شناسایی مراکز مذکور، برای انهدام آنها برنامه ریزی کرده و از این طریق به صادرات نفت عراق ضربه بزند. (۲) در این نامه تصریح شده است: به منظور جلوگیری از به ربهرداری و صدور نفت به ترکیه از میدانهای نفتی شمال عراق (منطقه کرکوک) لازم است ۲ واحد به ربهرداری جدید و قدیم منهدم و برای غیرقابل استفاده کردن میدانهای نفتی جنوبی (منطقه نفتی جنوب) برای صدور نفت به کشور ترکیه و سوریه، نیاز است که تلمبه خانه psi از سرویس خارج گردد. علاوه بر این به منظور قطع صدور نفت عراق از طریق کشور عربستان سعودی به بندر ینبع باید تأسیسات تلمبه خانه زیر منهدم شود.

ص: ۶۹۲

۱ - ۱. سند شماره ۱۲۱۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه، مهدی انصاری، ۳۱/۲/۱۳۶۵ تا ۱۲/۳/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۱۸۵۵۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه نیروی زمینی سپاه در عملیات کربلای ۴، (قرارگاه نیروی زمینی، ۸/۳/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۸۳۱)، مهدی انصاری؛ و - سند شماره ۱۸۵۵۶/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه نیروی زمینی سپاه در عملیات کربلای ۴، (قرارگاه نیروی زمینی، ۸/۳/۱۳۶۵، نوار شماره ۱۹۸۳۲)، مهدی انصاری.

۲- ضمیمه دارد؛ گزارش شناساییهای انجامشده از خطوط اصلی انتقال نفت خام عراق.

فرمانده قرارگاه مرکزی رمضان در ادامه خاطرنشان کرد که در صورت تحقق اهداف یادشده به رهبرداري از ميدانهای نفتی کرکوک و صدور نفت از ایستگاه تلمبه خانه زبیر به عربستان قطع و تمام امکانات صدور نفت از کشور عراق سلب خواهد شد. ضمن آنکه برای سلب امکان انتقال نفت میدانهای جنوبی از مسیر خط استراتژیکی به کشور ترکیه انهدام **psi** الزامی می باشد.

در پایان این نامه نتیجهگیری شده است: «در صورتیکه به رهبرداري جدید و قدیم در منطقه شمال و تلمبه خانه **psi** و ایستگاه تلمبه خانه زبیر در جنوب عراق منهدم گردند کلیه صادرات نفت عراق از مسیرهای ترکیه - سوریه و عربستان سعودی قطع و کشور عراق را مجبور خواهد ساخت که فقط از طریق ناوگان زمینی که ظرفیت فعلی آن دویست هزار بشکه در روز از مسیر اردن می باشد اقدام به صدور نماید، ضمناً با انهدام هدفهای یادشده فقط پالایشگاه الدوره که ظرفیت آن هشتاد هزار بشکه در روز بوده و نفت خود را علاوه بر خط لوله ۲-k از عینالزله و یوتمه و نفتخانه نیز دریافت مینماید با ظرفیتی کمتر ادامه کار دهد و کلیه پالایشگاههای مهم عراق به علت قطع تغذیه نفت خام از طریق لوله عملاً از سرویس خارج میگردد.» (۱)

۱. فرماندهی یگانهای ارتشی مستقر در جبهه های غرب و شمال غرب و قرارگاه عملیاتی نجف ۲ سپاه پاسداران با اشاره به تحرکات اخیر نیروهای عراقی در جبهه های مذکور، درباره استفاده ارتش بعثی از نیروهای فرسان (۲) و ضدانقلاب، اعزام نیروهای گشتی رزمی و احتمال حمله به مناطق عملیاتی والفجر ۲، والفجر ۳ و منطقه مهران هشدار دادند. علاوه بر این هواپیماهای عراقی امروز، مواضع گردان ۱۹۹۵ را بمباران کردند.

ص: ۶۹۳

۱-۲. سند شماره ۱۸۱۶۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات قرارگاه مرکزی رمضان به اطلاعات قرارگاه مقدم رمضان، ۸/۳/۱۳۶۵.

۲- حدفاصل مهران تا دهلران یک محور مواصلاتی به طول حدود یکصد کیلومتر وجود دارد که غرب و جنوب را به هم وصل میکند. این جاده در زمان جنگ تقریباً خط دوم جبهه در این منطقه به حساب می آمد. بسیاری از مردم جنگزده و آواره دهلران در روستاهای متروکه در مسیر این جاده، اسکان گرفته بودند. این مردم، تا حدی به عنوان نیروهای پدافندکننده، نقش مهمی داشتند. ضمن اینکه جوانانشان در جبهه های مهران و دهلران مشغول دفاع بودند. این خانوادهها نیرویی دلگرمکننده برای رزمندگان مستقر در خط به شمار می آمدند. ارتش رژیم بعث عراق که از آغاز جنگ به هر طریق قصد ازبینبردن آرایش این روستاها را داشت، اقدام به به کارگیری تعدادی از عناصر مزدور کرد. این عوامل از کردهای عراقی یا برخی عشایر عرب ضدانقلاب مناطق جنوبی کشور بوده و از نظر جسمی، تنومند و توانا و با شرایط آبوهوای کوهستانی منطقه آشنا بودند. دستگاه استخبارات عراق از سال ۱۳۶۳، با سازماندهی این افراد یک تشکیلات سیاسی به نام گروه فرسان ایجاد کرد. این گروه چریکی به صورت پارتیزانی عمل می کردند و هدف آنها ضربه زدن به روستائیان و رزمندگان بود. روش کارشان این بود که افراد را دستگیر می کردند، اگر می توانستند آنها را به صورت اسیر تحویل عراقی ها میدادند، در غیر این صورت آنها را میکشتمند و یک گوش آنها را میبردند و به عنوان سند و مدرک، تحویل عراقی ها میدادند و در قبال آن پول دریافت می کردند. لذا به گروه گوشبرها نیز معروف بودند.

به گزارش سرهنگ سلیمانجاه فرمانده قرارگاه عملیات جنوب (ارتش) «قرائن و شواهد موجود از فعالیت و جابه جاییهای دشمن در منطقه شهابی (چنگوله)، چیلان و بیات(۱) حاکیاز آمادگی نیروهای عراقی برای اجرای یک تک گسترده در این دو محور می باشد؛ به طوریکه یک محور به عنوان تلاش فرعی از طریق چنگوله و چیلان جهت انهدام یگانهای تیپ امیرالمومنین(ع) و پایگاههای تأمینی لشکر ۵۸ مستقر در ارتفاعات غربی جاده دهلران و مهران (ارتفاعات کچ و چیلان) و محور دیگر به عنوان تلاش اصلی از طریق شهرک طیب بیات به منظور دستیابی به سهراهی بیات و جاده آسفالتی بیات - موسیان و نهایتاً تصرف ارتفاعات حمزین مدنظر است.» وی در ادامه بر واگذاری نیرو و تقویت منطقه تأکید کرد.(۲)

همچنین رکن ۲ قرارگاه عملیاتی شمال غرب از گلولهباران منطقه عملیاتی والفجر ۲ و نیز اجرای آتشبار بر روی بنه گردان ۱۷۲ تکاور و خسارات ناشیاز آن و نیز گلولهباران پایگاههای اشکان و قرارگاه تیپ یکم پیرانشهر خبر داد. در این گزارش درباره احتمال تک دشمن به منطقه عملیاتی والفجر ۲ (در منطقه مرزی مقابل سردشت) برای دستیابی به ارتفاعات هنیمال، گردشخان و بلفت هشدار داده شده است.(۳)

درهمینحال، قرارگاه عملیاتی نجف ۲ سپاه پاسداران در گزارشی اعلام کرد که دشمن بعضی در دو روز اخیر در مناطق مهران، سومار، شاخ شمیران و قصرشیرین ضمن تحکیم و تثبیت مواضع پدافندی و تشدید فعالیتهای مهندسی، مبادرت به اعزام گشتی شناسایی، انجام شناسایی هوایی و تقویت و جابه جایی نیرو در مواضع اشغالی کرده است. اکنون بیشترین تردد دشمن از جاده بدر به مندلی و بالعکس می باشد و در منطقه مهران فرماندهان عراقی ضمن بازدید از این جبهه اقدام به تقویت نیروهای خود در تپه ۲۷۰ کردند.

این قرارگاه در ادامه گزارش افزوده است: عراق با توجه به نیاز مبرم برای کسب اطلاعات از وضعیت نیروهای ایرانی، به نیروهای گروه فرسان برای گرفتن اسیر، اجرای عملیات کمین و مینگذاری در منطقه دارخرما و آبریزی تأکید کرده است. لذا دشمن با به رهگیری از توان این گروه علاوه بر اینکه میتواند جناح راست یگانهای خود در منطقه مهران را تأمین کند، قادر به استفاده از جاده میانکوه - آبریزی و قلاویزان می شود. از سویی در جبهه شمال غرب، دشمن ارتفاعات شاخ سورمر، شاخ شمیران و بردکان را تحویل نیروهای بعضی و مورتکه و زرین سوشات را به گروههای ضدانقلاب واگذار کرده است.

واحد اطلاعات قرارگاه عملیاتی نجف ۲ خاطرنشان کرده که با توجه به تلاش عراق برای رفع برخی نارساییهای خط پدافندی، احتمال ادامه عملیات از یک سو در منطقه مهران با هدف تصرف کامل ارتفاعات نمهکلانبو و زالوآب و از سوی دیگر در منطقه چنگوله - که به تازگی ۱۱ معبر تانک از خاکریز مقابل ارتفاع تپه ۲۰۳ باز کرده - متصور است.(۴)

ص: ۶۹۴

۱- این دو منطقه در نزدیکی منطقه عملیاتی والفجر ۳ قرار دارند.

۲- ۳. سند شماره ۱۲۶۹۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۳ قرارگاه عملیات جنوب ارتش به فرماندهی نزا (مدیریت عملیات)، ۸/۳/۱۳۶۵.

۳- ۴. سند شماره ۳۶۱۹۳۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی رکن ۲ قرارگاه عملیات شمال غرب به

فرماندهی نذاجا، شماره ۷۰، ۸/۳/۱۳۶۵، صص ۲ و ۳.

۴-۵. سند شماره ۱۴۱۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی از واحد اطلاعات قرارگاه عملیاتی

نجف ۲، شماره ۱۹۴۲، ۹/۳/۱۳۶۵، ص ۷.

در همین حال، دفتر فرماندهی ستاد منطقه ۳ کربلا- از پناهندگی ۳ نظامی عراقی که یکی از آنان پزشک است در ۴۸ ساعت گذشته در منطقه مهران خبر داد. (۱)

گفتنی است امروز، هواپیماهای عراقی مواضع گردان ۱۹۹۵ را بمباران کردند. (۲)

۲. در نتیجه اجرای کمین و درگیری عناصر ضدانقلاب با رزمندگان در شهرهای بوکان، بانه و مریوان در استانهای کردستان و آذربایجان غربی، دو طرف متحمل تلفاتی شدند. در همین حال برخی گزارشها حاکی است منافقین با تلاش برای نفوذ به ایران در صدد ضربه زدن به رزمندگان هستند. امروز همچنین در آذربایجان شرقی یک نفر به دست عناصر ضدانقلاب ترور شد.

به گزارش فرماندهی سپاه بوکان، اعضای سازمان کومهله در حوالی ترمینال شهر میاندوآب با اجرای کمین ۳ نفر از نیروهای ژاندارمری را شهید و یک عابر را مجروح کردند. (۳) همچنین در یک درگیری دیگر بین افراد ضدانقلاب با نیروهای تلفیقی سپاه و ژاندارمری در ارتفاعات کوهسالان، ۵ پاسدار وظیفه شهید و ۵ نفر دیگر مجروح شدند. در حوالی روستای دگاگاه و ژریژه از توابع مریوان نیز در جریان درگیری بین اعضای حزب دمکرات با رزمندگان در مجموع ۱۳ نفر از نیروهای خودی به شهادت رسیدند. (۴) در روستای انجینه از توابع بانه ۵۰ نفر از افراد حزب دمکرات با رزمندگان درگیر شدند که ۴ نفر از اعضای هیز اربابای این حزب مجروح شدند و یک نفر از هیز آواره کشته شد. (۵)

در همین حال، به گفته اطلاعات شهربانی استان کردستان، در نتیجه شناسایی مسیر حرکت منافقین و اجرای آتش نیروهای خودی بر روی آنها در حوالی منطقه سورکوه و گمو از توابع بانه، ۵ نفر از منافقین کشته و ۵۶ رأس قاطر حامل بار مین ضدتانک به غنیمت گرفته شدند. (۶)

همچنین از آنجا که یکی از اقدامات تاکتیکی منافقین نفوذ در ادارات و نهادهای دولتی است، وزارت اطلاعات از دستگیری ۲ تن از اعضای منافقین خبر داد که اولی از مهندسان کارخانه ذوب آهن و در ارتباط با خارج از کشور و دومی از کارکنان شرکت ملی گاز بود. (۷) در باخترا ن نیز فرماندهی سپاه پاسداران این ناحیه امروز، درباره نفوذ ۲۰۰ نفر از منافقین به ایران هشدار داد و گفت: «این افراد در دهانه سرتک بمو در خط جوانرود در کنار ارتش بعث عراق مستقر شده اند و قصد نفوذ به داخل ایران جهت انجام مأموریت را دارند و سه هدف را دنبال مینمایند:

۱. با فرارسیدن ۳۰ خرداد، تیمهای دونفره به داخل شهرها اعزام تا عملیات ترور و خرابکاری انجام دهند.

۲. احتمالاً در شناسایی پایگاههای موشکی جبهه میانی (از قصر شیرین تا دهلران) به کار گرفته شوند.

۳. در مسیر جادهها و پشت خط تدارکاتی رزمندگان کمین و مینگذاری نمایند. ضمناً این سومین نقطه استقرار منافقین در جبهه های باخترا ن پس از مستقر شدن تعدادی از منافقین در شهر نوسود و دشتسازان می باشد. (۸)

- ۱- ۶. سند شماره ۷۵۷۵۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد منطقه ۳ کربلا به دفتر فرماندهی کل سپاه پاسداران، ۸/۳/۱۳۶۵.
- ۲- ۷. سند شماره ۳۶۱۹۳۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
- ۳- ۸. سند شماره ۳۶۱۹۸۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه بوکان به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۹/۳/۱۳۶۵.
- ۴- ۹. سند شماره ۳۴۰۰۳۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۸/۳/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۳۵۲۲۸۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه ناحیه کردستان به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۱۳/۳/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۳۲۱۲۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ژاندارمری کردستان به استانداری کردستان، ۹/۳/۱۳۶۵.
- ۵- ۱۰. سند شماره ۲۵۰۷۴۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای، ۱۲/۳/۱۳۶۵.
- ۶- ۱۱. سند شماره ۱۳۳۵۶۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شاجا به وزارت کشور، ۱۰/۳/۱۳۶۵.
- ۷- ۱۲. سند شماره ۲۰۰۲۶۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اخبار روزانه، وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی، شماره ۲۶۱، ۱۳/۳/۱۳۶۵، ص ۱.
- ۸- ۱۳. سند شماره ۱۴۱۳۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه ناحیه باختران به ستاد مرکزی سپاه پاسداران، ۸/۳/۱۳۶۵.

گفتنی است امروز، از مرکز آذربایجان شرقی گزارش رسید که یک راننده سپاه پاسداران و نگهبانان دادستانی سپاه پاسداران در شهرستان تبریز هدف سوء قصد ۲ موتورسوار قرار گرفتند که در این حادثه راننده مذکور به شهادت رسید. (۱)

از سویی رکن ۲ ژاندارمری نیز اعلام کرد: تعداد ۶ نفر از افراد حزب منحله دمکرات همراه یک افسر عراقی امروز، در منطقه سیرانبند و کانشیران ایران واقع در پانزده کیلومتری جنوب شرقی بانه و ۴۰ نفر از منافقین همراه با ۲ نفر افسر عراقی در منطقه سوراب ایران واقع در ۱۸ کیلومتری جنوب بانه مشاهده شده‌اند. هدف آنها شناسایی منطقه است. (۲)

همچنین به دنبال اختلاف بین رهبران احزاب ضدانقلاب کرد و بروز برخی درگیریها، امروز، در نتیجه اجرای کمین افراد حزب دمکرات علیه عناصر سازمان کومهله در اطراف روستای سبدلو از توابع بانه، ۳ نفر از کومهله و یک نفر از دمکراتها کشته شدند. (۳)

موسی رفان فرمانده نیروی
هوایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

۱. به دنبال صدور حکم امام خمینی مبنی بر تشکیل و تجهیز نیروهای سهگانه سپاه و با توجه به تلاقی بعضی از مأموریتها در نیروهای سهگانه به ویژه در زمینه امور مربوط به پدافند و از طرفی تشکیل ستاد کل پدافند کشور و لزوم حضور فعال و مسئولانه سپاه در این ستاد، فرماندهی نیروی هوایی سپاه امروز در نامه‌های تدابیری را به فرمانده کل سپاه پیشنهاد داد تا در صورت تصویب به کار گرفته شود.

در این نامه موسی رفان فرمانده نیروی هوایی سپاه، به منظور مشخص شدن حدود و ثغور و میزان گستردگی و سازمان پدافندی نیروها و همچنین تعیین تکلیف تخصیص سیستمها و توپهای پدافندی به نیروهای سهگانه پیشنهادهایی در ۸ بند مطرح کرد. که مهمترین آن عبارتاند از:

۱. نماینده سپاه در ستاد کل پدافند کشور نیروی هوایی سپاه باشد.

۲. انجام مأموریتهای پدافندی از اماکن حساس و حیاتی کشور با ابلاغ شورای عالی دفاع یا ستاد کل پدافند کشور و نیز پوشش

عمومی پدافندی شهرها، پدافند نقطه‌های از اماکن و تأسیسات و انجام مأموریت عمومی پدافند در مناطق عملیاتی به عهده نیروی هوایی سپاه باشد.

۳. یگانهای پدافندی موجود سازمان - سازوبرگ نفرات تحت‌کنترل نیروی هوایی قرار گیرند. ضمن آنکه سلاح سازمانی پدافندی نیروی زمینی تا سقف توپهای ۲۳ میلیمتری باشد و سازمان پدافندی یگانهای رزم با هماهنگی نیروی زمینی و هوایی تهیه شده و در صورت کمبود، سقف سازمان تکمیل شود.

ص: ۶۹۶

۱- ۱۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۱، ۹/۳/۱۳۶۵، ص ۱۰، تبریز - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۸/۳/۱۳۶۵.

۲- ۱۵. سند شماره ۱۴۳۵۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه رکن ۲ ژاندارمری، ۱۰/۳/۱۳۶۵.

۳- ۱۶. سند شماره ۳۴۰۱۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۱۲/۳/۱۳۶۵.

۴. کلیه توپها با برد متوسط و بالا در اختیار نیروی هوایی قرار گیرد. (توپهای ۳۵، ۳۷ و ۵۷ میلیمتری)

۵. سیستمهای پدافندی (موشکی) در اختیار نیروی هوایی بوده و به عنوان سازمان نیرو محسوب شود.

۶. نیروی هوایی و یگانهای پدافندی تحت امر به صورت سازمانی در مناطق عملیاتی و قرارگاههای مربوط حضور یافته و موظف به انجام مأموریتهای پدافندی و گذارنده از جانب فرماندهی جنگ در جبهه های عملیاتی می باشد. (۱)

۲. درحالیکه اعزام آحاد مردم برای حضور در جبهه ها در روزهای اخیر همچنان ادامه دارد، نمایندگی امام در سپاه از ائمه جمعه خواست تا در خطبه های نماز جمعه مردم را برای مشارکت و حضور بیشتر در جبهه های جنگ ترغیب کنند.

به گزارش خبرنگار روزنامه کیهان، گروهی از رزمندگان داوطلب شهرهای مختلف کشور امروز نیز رهسپار جبهه ها شدند. براساس این گزارش از مشهد یک گردان رزمی - تخصصی بسیج، از اصفهان چهارمین یگان مرکز آموزش توپخانه، از کاشان، آباد و تنکابن گروههایی از نیروهای داوطلب و پاسداران افتخاری و از تهران دومین کاروان راهیان کربلا متشکل از دانشجویان و فرماندهان دانشکده افسری عازم مناطق جنگی شدند. (۲)

با اینحال و باوجود تلاش سپاه در زمینه جذب اقشار مختلف مردم برای اعزام به جبهه و پشتیبانی از جنگ، عواملی همچون ماه مبارک رمضان، امتحانات دانشآموزان و فصل کشاورزی تا حد زیادی موجب کاهش اعزام نیرو شده است بنابراین دفتر نمایندگی امام در سپاه از ائمه جمعه خواست در خطبه های نماز جمعه ضمن تشریح موفقیت رزمندگان در عملیات والفجر ۸ و تلاش برای حفظ دستاوردهای آن، محورهایی برای آگاهی مردم و تهییج آنان برای حضور فعالتر در جبهه ها مدنظر گرفته شود؛ از جمله:

۰ توجه مردم درباره لزوم سقوط رژیم بعث عراق و خطرهای ناشی از ادامه حاکمیت آن رژیم برای انقلاب اسلامی و منطقه.

۰ بازگو کردن واقعیتهای جنگ برای مردم و آگاه کردن آنها از دشواریهای عملیات در مرحله کنونی.

۰ تأکید بر دفاعی بودن جنگ و تشریح و تبیین فلسفه جهاد در اسلام.

۰ تشریح دستاوردهای جنگ در زمینههای سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، صنعتی و بالابردن روحیه امیدواری مردم در جنگ با دشمن.

۰ تأکید بر اینکه اعزام چند لشکر نیرو از مردم، موجب رفع تکلیف از دیگران نمی شود، بلکه حضور باید مستمر باشد.

۰ تأکید بر لزوم پشتیبانی نهادها و سازمانهای دولتی از جنگ و همکاری آنها با سپاه برای تأمین محیطهای آموزشی. (۳)

- ۱- ۱۷. سند شماره ۴۴۸۸۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانده نیروی هوایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به فرمانده کل سپاه پاسداران، ۸/۳/۱۳۶۵.
- ۲- ۱۸. روزنامه کیهان، ۸/۳/۱۳۶۵، صص ۲ و ۳.
- ۳- ۱۹. سند شماره ۷۵۷۵۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر نمایندگی امام در سپاه پاسداران به دبیرخانه ائمه جمعه، ۸/۳/۱۳۶۵.

۲. نظر به فعالیت نیروی دریای ارتش جمهوری اسلامی در بازرسی یا توقیف کشتیهای مظنون به حمل بار برای عراق در خلیج فارس، رژیم عراق برای سلب این ابتکار عمل ایران، توافقات پنهانی با کویت انجام داده است.

محمدرضا باقری سرپرست سفارت ایران در کویت، چند ماه پیش در نامه‌های توافقات پنهانی رژیم بعثی عراق با کویت را به اطلاع معاون سیاسی وزارت امور خارجه رسانده بود،^(۱) امروز، معاون حقوقی و امور مجلس وزارت امور خارجه ایران متن این نامه را به اطلاع دبیرخانه شورای عالی دفاع و سایر مراجع ذیصلاح رساند. در بخشی از نامه باقری چنین آمده است: «طبق اطلاع در ماههای اخیر، به علت بازرسی کشتیهای حامل بار برای عراق در خلیج فارس، به موجب موافقتی که بین دو دولت کویت و عراق شده است، مقرر گردیده به منظور رفع اشکالات موجود در مورد بارهای ترانزیتی عراق که از طریق کویت ارسال می شود گشایش اعتبار اسنادی نیز برای خرید و حملونقل کالا از طریق بانکهای کویتی انجام شود. بر همین اساس، کلیه بارهای عراق در بنادر مبدأ به عنوان کویت بارگیری شده و عراقی ها در هنگام تخلیه بار در بنادر کویت، اسناد محرمانه مربوط به ترخیص کالا- را که با هماهنگی دولت کویت و بانکها تنظیم شده به بنادر کویت ارائه و پس از ترخیص کالاها به عراق حمل میکنند. خبرهای واصله حاکی از آن است که ظرف چند ماه گذشته، بانکهای کویت سفارشهای زیادی برای گشایش اعتبار خرید کالا برای عراق را پذیرفته‌اند و اغلب اعتبارها در حدود ۳ تا ۱۰ میلیون دلار بوده است.

علاوه بر گشایش اعتبار اسنادی برای خرید و حملونقل کالا، تعدادی از بانکهای کویتی به بانکهای عراق وامهای زیادی داده‌اند که طبق سندی که به دست آمده در یک مورد بانک الاهلی کویت به بانک دولتی الرافدین عراق مبلغ ۵۰۰ میلیون دلار امریکایی وام داده است. این وام به منظور گسترش تجارت خارجی رژیم عراق داده شده و با به ره ۱ درصد برای مدت ۵ سال به بانک الرافدین داده شده است.» شایان ذکر است در ادامه نامه، سفیر جمهوری اسلامی ایران در کویت به اسناد دیگری در خصوص گشایشهای بانکی اشاره کرده است.^{(۲)(۳)}

۳. درحالیکه ۶۰ تن از شخصیت‌های سیاسی کشور از جمله جمعی از وزرا و نمایندگان مجلس در نامه‌های به امام خمینی از بازداشت برخی از مسئولان سابق نخستوزیری ابراز نگرانی کرده و آن را تهدیدی برای آینده کشور برشمردند، صبح امروز، دادستانی کل کشور با صدور اطلاعیهای خبر بیگناهی بازداشتشدگان و آزادی آنان را اعلام کرد.

ص: ۶۹۸

۱- ضمیمه دارد؛ توضیحات سفیر ایران در کویت از توافقات تجاری و بانکی کویت و عراق با استناد به سایر اسناد به دست آمده.

۲- سفیر ایران در کویت این نامه را در تاریخ ۱۵/۱۱/۱۳۶۴، برای معاون سیاسی وزارت امور خارجه ارسال کرده بود.

۳- ۲۰. سند شماره ۴۴۸۸۳۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی به دبیرخانه شورای عالی دفاع، ۸/۳/۱۳۶۵.

بخشی از نامه شخصیت‌های سیاسی به امام خمینی بدین شرح است: «تا به امروز بیش از چند ماه است که جمعی از برادران مخلص و متعهد به اسلام و جمهوری اسلامی و از جمله یاران شهید رجایی که هریک از ما، یک یا چند نفر از آنان را میشناسیم به اتهاماتی یکسر بیاساس و واهی و دردآور ... به بند کشیده شده‌اند. شاید مشکلات و مصائبی که هر روز در ابعاد گوناگون فراوی انقلاب اسلامی قرار میدهند مانع از آن گردیده که به روند حذف تدریجی و آرام نیروهای مخلص و مؤمن و تلاشگر برای جمهوری اسلامی که به صورت مختلف اسیر خطبازیها و برچسبها با تله‌های گوناگون میگردند توجه کافی مبذول گردد ... هم‌اکنون مشاهده میکنیم که نیروهای مؤمن و انقلابی جوان کشور مضطرب و نگران برخورد با این مسئله هستند.» در ادامه نامه افزوده شده که «تا به امروز بنا به حرمت و حفظ شئون قوه محترم قضائیه کلامی ابراز نکردیم، ولی هنگامی که مسئله از حد خواص ناگهان به صفحه اول روزنامه داخل کشور کشیده می شود و به دنبال آن دستاویز و خوراک برای رادیوهای بیگانه فراهم می آید، ناچار از بازگو کردن این درد شدیم و تقاضای امعان نظر عاجل داریم.» (۱)

از سویی صبح امروز، روابط عمومی دادستانی کل کشور با صدور بیانیهای تصریح کرد: «پرونده انفجار نخستوزیری که از اواخر سال ۱۳۶۴، در دادرسی انقلاب اسلامی تهران (اوین) مورد رسیدگی بود و به دنبال آن تنی چند بازداشت شده بودند، سرانجام پس از تحقیقات لازم، چون هیچگونه دلیلی بر اثبات اتهامات وارده در رابطه با شرکت در توطئه انفجار وجود نداشت، سرپرست دادرسی انقلاب اسلامی تهران - اوین - بازداشتشدگان را آزاد [ساخته] و پرونده آنان را مختومه اعلام نمود.» (۲)(۳)

۱. چهل واحد بزرگ تولیدی استان یزد با کمبود مواد اولیه مواجه هستند.

به گفته مدیرکل کار و امور اجتماعی استان یزد «این چهل واحد عمدتاً از واحدهای بزرگ نساجی به شمار می‌آیند که در حال حاضر با کمبود مواد اولیه شامل الیاف مصنوعی پشم، نخ و اکریلیک، چسب آهار و رنگهای پارچه مواجهند و در صورت عدم تأمین آنها از خارج کشور ۷۰ درصد آنها در ماه آینده تعطیل خواهد شد.» وی با اشاره به اینکه ۷۵ درصد واحدهای تولیدی استان در بخش صنایع نساجی فعالاند، تغییر ساعت و شیفت کاری را باعث تقلیل بازدهی و اضافه تولید در برخی واحدهای نساجی دانست و اضافه کرد که میزان دستمزد کارگران به علت دریافت نکردن به ای اضافه تولید کاهش یافته است. این مقام مسئول همچنین افزود: صنایع دیگر نظیر واحدهای تولید پلاستیک و ملامین نیز با کمبود انواع مواد تزریقی و فیلمی مواجه هستند که این مواد اولیه در داخل کشور تولید نمیشوند و همین مسئله موجب شد تا سال گذشته، چند واحد تولیدکننده لوازم پلاستیکی تعطیل شوند. (۴)

ص: ۶۹۹

۱- ۲۱. روزنامه کیهان، ۸/۳/۱۳۶۵، ص ۲.

۲- حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی در کتاب خاطرات روزانه خود درباره این موضوع نوشته است: «[۲۸ مهر ۱۳۶۱]، آقای (اسدالله) لاجوردی (دادستان انقلاب تهران)، تلفن کرد و گفت که دادستان کل کشور پرونده انفجار نخستوزیری را به ایشان محول کرده، احتمالاً باید بعضی افراد سطح بالای دولت به بازجویی احضار شوند. گفتم بدون اطلاع مسئولین اصلی اقدام

نکنید.» [اکبر هاشمی رفسنجانی پس از بحران (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۲۰۳]. وی همچنین در خاطرات روز ۹/۳/۱۳۶۵، درخصوص نامه دیگری نوشته است: «احمد آقا آمد و گفت نامه شش نفر از شخصیتها درباره پرونده انفجار نخستوزیری به امام رسیده و امام آقای موسوی اردبیلی، خوئینها و رئیسی را احضار کردهاند و پس از اینکه دادستان کل کشور گفته است که متهمان بیتقصیرند، امام دستور آزادی آنها را دادهاند و قرار شده درباره سه نفر بازپرسی که به عنوان اعتراض استعفا دادهاند، رسیدگی شود.» [اکبر هاشمی رفسنجانی، اوج دفاع (کارنامه و خاطرات ۱۳۶۵)، به اهتمام عمار هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، چاپ هشتم، ص ۱۱۳] نشریه نسیم بیداری نیز به نقل از حجتالاسلام سیدمحمد خوئینها - که در سال ۱۳۶۴، به سمت دادستان کل کشور منصوب شد - نوشته است: «روزی مرحوم حجت الاسلام والمسلمین حاج سیداحمد آقا [خمينی] - رحمته الله علیه - از طریق تلفن اطلاع داد که حضرت امام فرمودهاند شما و آقای موسوی اردبیلی و آقای رئیسی بیاید کاری با آقایان دارم. ... ما سه نفر خدمت امام رسیدیم. ... امام فرمودند از اول که این پرونده تشکیل شد، میدانستم که عدهای میخواهند با این کار، افراد به دردبخور را از ما بگیرند و خودشان جای آنها را بگیرند. ... [بنابراین] این پرونده را مختومه کنید و از اینپس هیچکس حق ندارد این پرونده را باز کند.» [علیرضا لطفاللهزادگان؛ روزشمار جنگ ایران و عراق کتاب بیستویکم (عملیات مسلم بن عقیل)، مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۹۱، ص ۹۳۶]؛ و - ضمیمه دارد؛ بازتاب آزادی متهمان به شرکت در انفجار ساختمان نخستوزیری در رسانه های خارجی.

۳-۲۲. روزنامه رسالت، ۸/۳/۱۳۶۵، ص ۱.

۴-۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۱، ۹/۳/۱۳۶۵، ص ۱۰، یزد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۸/۳/۱۳۶۵.

۲. رهبر سواپو در سفر به ایران و ملاقات با مقامات ایرانی ضمن تأکید بر مبارزه با تبعیض نژادی (آپارتاید) از سیاستهای جمهوری اسلامی درخصوص حمایت از نهضت‌های آزادیبخش و نیز جنگ با عراق حمایت کرد. وی همچنین از افتتاح دفتر نمایندگی جبهه آزادیبخش نامیبیا در تهران تقدیر کرد.

سام نجوما^(۱) رهبر جبهه آزادیبخش نامیبیا (سواپو) که دو روز پیش (۶/۳/۱۳۶۵)، وارد تهران شد، روز گذشته و امروز با آیت الله خامنه ای رئیس جمهور، حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، میرحسین موسوی نخست‌وزیر و علیاکبر ولایتی وزیر امور خارجه، دیدار و گفتگو کرد.

نجوما روز گذشته در دیدار با آیت الله خامنه ای با اشاره به سفر وی به منطقه جنوب افریقا گفت: سفر شما مشوقی برای همه مبارزان و افرادی بود که هنوز اسیر زنجیرهای رژیم‌های نژادپرست هستند. ما در جنبش خود معتقدیم دستاوردهای انقلاب اسلامی ایران کمک و مشوق بزرگی برای ما است، زیرا شکست رژیم دستنشانده امریکا در ایران، رژیم‌های فاشیستی و

ص: ۷۰۰

۱- سام سیفی شونا نجوما معروف به سام نجوما یک کشاورز زاده روستایی از اهالی شمال نامیبیا است که از دوران نوجوانی مبارزه برای رهایی سرزمین خود از استعمار انگلیس و بعدها بیرون‌راندن اشغالگران رژیم پرتوریا را آغاز کرد. وی در سال ۱۹۶۰ (۱۳۳۹ شمسی)، همراه جمعی از یارانش جبهه سواپو را تشکیل داد و به رهبری این جبهه انتخاب شد و در نیمه دهه ۱۹۶۰، به فرماندهی کل ارتش خلق نامیبیا منصوب شد. سام نجوما رئیس یک دولت در تبعید تلقی می‌شود. وی سفر خود به تهران در آستانه اجلاس سازمان ملل متحد برای رسیدگی به مسئله نامیبیا و تجاوز رژیم نژادپرست پرتوریا به کشورهای خط مقدم جبهه را نشانه توجه انقلابیون افریقا به جمهوری اسلامی به عنوان یک کشور درحال مبارزه با تجاوزگران و حامی مستضعفان توصیف کرد. [روزنامه جمهوری اسلامی، ۷/۳/۱۳۶۵، ص ۱۲]

نژادپرست افریقای جنوبی و رژیم اشغالگر قدس را تضعیف کرده است. به همین دلیل است که جنبش سواپو انقلاب اسلامی ایران را انقلاب خود میداند. لذا ما با کسب تجربه از انقلاب شما آموختهایم که امپریالیسم و حامیان او زبانی جز زبان زور نمیفهمند و از اینرو تصمیم قاطع برای ادامه مبارزات مسلحانه و بسیج مردم خود تا پیروزی نهایی داریم.

آیت الله خامنه ای نیز با بیان این نکته که ایران خانه خود شماس، اظهار داشت: بیشک سازمانهایی که مایل هستند به طور جدی رژیم افریقای جنوبی را محکوم کنند باید قاطعانه علیه سیاستهای امریکا هم موضع بگیرند.

رئیس جمهور با ابراز علاقه به مردم نامیبیا افزود: ما رنجهای مردم شما را حس میکنیم و معتقدیم که تنها راه علاج این درد بزرگ مبارزه قهرآمیز و سازشناپذیر است.^(۱)

نجوما همچنین امروز در دیدار با حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی گفت: «شکست امریکا از ایران یک پیروزی برای مردم نامیبیا بود و امریکا از اینکه نمیتواند ایران را استثمار و از منابع آن به ربهرداری کند، خشمگین است.»

رهبر سواپو در دیدار با نخستوزیر هم ضمن ستایش دیدگاههای امام خمینی، ارتباط نزدیک و بیشتر دو کشور را خواستار شد. نجوما با اشاره به مبارزات کشورش علیه رژیم نژادپرست افریقای جنوبی افزود: «شیوههای مبارزاتی انقلاب اسلامی الگو و امیدبخش مبارزات مردم تحتستم افریقا است ... و ما به این نتیجه رسیدهایم که هرگاه توده مردم را بسیج کنیم، پیروزی نزدیک است. ... ما آرزوی دوستی و پیوند با ایدههای امام خمینی را داریم و میخواهیم با جمهوری اسلامی رابطه نزدیک و دیپلماتیک داشته باشیم.» میرحسین موسوی نیز با ابراز خرسندی از سفر رهبر سواپو به ایران و اعلام پشتیبانی ایران از جنبشهای آزادیبخش خاطرنشان کرد: «ما وظیفه خود میدانیم که در کنار ملت رنجکشیده شما باشیم و یقین داریم پیروزی برای ملت های به پاخاسته دور نیست. ... و اگر با مبارزاتتان، اصالت را به مردم بدهید و هر حرکت خود را آمیخته با نهضت مردمی کنید، یقیناً پیروزی از آن شما خواهد بود.»

سام نجوما در ملاقات با ولایتی پس از گزارشی از مبارزات مردم نامیبیا از مقامات جمهوری اسلامی برای مبارزه با رژیم پرتوریا در افریقای جنوبی درخواست کمک کرد و از ایران به دلیل دراختیار قراردادن سفارت به سازمان سواپو قدردانی کرد.^(۲) وی همچنین در این دیدار درباره جنگ تحمیلی عراق علیه ایران گفت: «شما هم اکنون از سرزمین خود دفاع میکنید و درحقیقت

ص: ۷۰۱

۱- ۲۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۸/۳/۱۳۶۵، ص آخر.

۲- در اجرای سیاست جمهوری اسلامی ایران مبنی بر حمایت از جنبشها و نهضتهای آزادیبخش و گسترش روابط با کشورهای جهان سوم، صبح روز ۱۱/۳/۱۳۶۵، دفتر نمایندگی جبهه آزادیبخش نامیبیا (سواپو) در تهران با حضور رهبر این جنبش و علیاکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران، گشایش یافت. پس از آن سام نجوما رهبر این جبهه از یکی از اردوگاههای نگهداری اسرای عراقی در تهران بازدید کرد. وی به هنگام دیدار از اردوگاه به خبرگزاری جمهوری اسلامی گفت: «من میدانم که شما

ایرانیها در جنگ چه میگویند و برای چه میجنگید. من امیدوارم که روزی همه ملتها به صلح دست یابند.» نجوما با ابراز رضایت از اقدامات جمهوری اسلامی ایران در تأمین رفاه اسرای عراقی، افزود: «مطمئن هستم که [ایران] در جنگ، مفاد کنوانسیون ۱۹۴۹ ژنو را کاملاً رعایت کرده و براساس این اصول با اسرای عراقی رفتار میکند.» [روزنامه کیهان، ۱۱/۳/۱۳۶۵، صص ۱ و ۳]

این جنگ دفاع از انقلاب و تمامیت ارضی شماسست.» ولایتی نیز در مقابل بر حمایت ایران از استقلال نامیبیا و مبارزات مردم این کشور تأکید و اظهار کرد: «حمایت ایران از جنبشهای مردمی دنیا جزء سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران و از اصول اعتقادی ما می باشد.» (۱)(۲)

۱. سفیر عراق در امریکا در یک گفتوگوی مطبوعاتی مواضع دولت متبوعش را درباره ادامه عملیتهای ارتش بعث در جنگ با ایران، حمایت لیبی و سوریه از ایران، احتمال انتقال رهبران سازمان مجاهدین خلق (منافقین) به عراق و اقدام امریکا در فروش اسلحه به عربستان سعودی اعلام کرد.

رادیو امریکا به نقل از نزار حمدون سفیر عراق در امریکا، که در انجمن ملی مطبوعات امریکا به پرسشهای نمایندگان رسانه ها درباره اوضاع جنگ با ایران و تغییر راهبرد نظامی عراق پاسخ میداد، درباره سیاستهای نظامی عراق گفت: عراق پس از چند سال انتظار و تلاش برای پایاندادن به جنگ تصمیم گرفت که دست از دفاع محض برداشته و به دفاع تعرضی متوسل شود و در این راه نزدیک به ۳۰۰ کیلومتر مربع از خاک ایران در پیرامون شهر مهران را تصرف کرده و تازمانیکه نیروهای ایران از فاو خارج نشوند به کنترل آن شهر و تصرف اراضی بیشتر ادامه خواهد داد. ضمن آنکه شرط عراق برای پایاندادن به جنگ بر دو اصل اساسی و منصفانه استوار است: ۱. بازگشت به مرزهای شناخته شده بین المللی ۲. تعهد به مداخله نکردن در امور داخلی یکدیگر. حمدون افزود: «حمایت سوریه و لیبی از ایران در قبال جنگ با عراق موجب آسیرساندن به یکپارچگی اعراب شده و پشتیبانی سیاسی، نظامی یا لجستیکی آنها از ایران موجب اخلال در اتخاذ موضع یکپارچه اعراب علیه ایران و کمک به ادامه جنگ است.» سفیر عراق در واشنگتن با اشاره به گزارشهایی در زمینه نزدیکی اردن و سوریه اظهار امیدواری کرد تلاشهایی که برای پاکسازی تیرگی موجود در روابط دول جهان عرب به عمل می آید به اعمال فشار بیشتر به ایران و خاتمه جنگ طولانی در خلیج فارس منتهی شود. (۳)(۴)

ص: ۷۰۲

۱- سام نجوما همچنین در ادامه دیدار با مقامات ایران، با محسن رفیق دوست وزیر سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، دیدار کرد. در این ملاقات رهبر سوپو پس از گزارشی از مبارزات مردم نامیبیا گفت: «مبارزین سوپو توانایی آن را پیدا کردند که بتوانند با سلاحهای سبک، هواپیماها و هلیکوپترهای دشمن را سرنگون سازند.» رفیق دوست نیز با حمایت از مبارزه مردم نامیبیا علیه آپارتاید گفت: «ما خوشحال هستیم که شما در بازیهای سیاسی وارد نشدید و جنگ مسلحانه را دنبال میکنید و انشاءالله با همین شیوه پیروزید.» [همان، ص ۱۲] دیدار با وحید دستجردی دبیر کل هلالاحمر هم آخرین دیدار نجوما بود. [روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۱/۳/۱۳۶۵، ص ۱۲]

۲- ۲۵. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۱/۳/۱۳۶۵، ص ۱۲.

۳- خبرگزاری رویتر از امان روز گذشته، خاطرنشان کرد که دیپلماتهای غربی درباره امکان موفقیت شاه حسین در برقراری آشتی بین بغداد و دمشق اظهار تردید کردند. زیرا باوجود شکستن دیوار دشمنی سیاسی بین اردن و سوریه هنوز این دو کشور درباره جنگ خلیج فارس (ایران - عراق) موضع متضادی دارند. ضمن آنکه نخستوزیر سوریه در آذرماه سال گذشته، به تهران سفر کرد تا به رهبران ایران اطمینان دهد که نزدیک شدن سوریه و اردن به یکدیگر تأثیری بر روی همبستگی سوریه با

ایران نخواهد داشت. [روزنامه رسالت، ۸/۳/۱۳۶۵، ص آخر]

۴-۲۶. واحد مرکزی خبر صداوسیماى جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۱/۳/۱۳۶۵، صص ۷ و ۸، رادیو امریکا،

۸/۳/۱۳۶۵.

وی در بخش دیگری از اظهارات خود، با هدف افزایش ایرانهراسی در میان کشورهای عرب منطقه، ایران را متهم به توسعهطلبی و جنگ کرد و با محتملدانستن حمله ایران به عربستان سعودی و دیگر کشورهای میانه‌روی عرب منطقه اظهار داشت: «حمله ایران به این کشورها ممکن است در هر زمان صورت گیرد و این امر بسته به فشاری است که به ایران وارد شود. اگر ایران احساس کند که توانایی آسبیدن به عراق را ندارد تیغ حمله را م توجه دیگر کشورهای عربی میکشد، زیرا رژیم [امام] خمینی بقای خود را در ادامه جنگ میکند.»

سفیر عراق همچنین در پاسخ به پرسشهایی درباره گروههای مخالف رژیم صدام در داخل و خارج از عراق، به مسئله ناآرامی کردها اشاره کرد و گفت: «این مشکلی است که از مدتها پیش در اینجا و آنجا وجود داشته و از فعالیت برخی از کردهای وابسته به ایران مایه میگردد که در ارتش عراق نیز رخنه کرده و در میان ایالات کرد، فعال هستند.» حمدون در بخشی دیگر در پاسخ به این سؤال که اگر فشارهای ایران به دولت فرانسه برای آرامکردن گروههای مخالف ایران به نتیجه برسد، آیا با انتقال آنها به عراق موافقت خواهد شد، تصریح کرد: در صورتیکه دولت فرانسه از مجاهدین خلق (منافقین) بخواهد که این کشور را ترک کنند، عراق پیشنهاد پذیرش آنها را بررسی خواهد کرد.^(۱) به گزارش خبرگزاری آلمان، وی همچنین افزود که احتمال این دعوت هنوز در میان مقامات عراقی موردبررسی قرار نگرفته، ولی بغداد تاکنون روابط دوستانهای با این گروه داشته و حمایتهای سیاسی خود را از آنان اعلام کرده است و دلیلی ندارد که آنها در بغداد دفتر نداشته باشند. نزار حمدون علت تصمیم دولت فرانسه برای اعمال محدودیتها علیه این سازمان را ناشی از تلاش فرانسه برای آزادسازی ۷ گروگان فرانسوی در بیروت دانست.^(۲)

به گفته رادیو امریکا، سفیر عراق در امریکا درخصوص تماسها و روابط دولت عراق با گروهک ضدانقلاب منافقین، خاطرنشان کرد که «چون هدف عراق همواره فیصله مسالمتآمیز جنگ بوده است، لذا با مجاهدین خلق در زمینه همکاری برای برقراری صلح به توافق رسیده است. روابط عراق با مجاهدین خلق خوب است و آنها را بیشتر از نظر سیاسی حمایت میکند.»^{(۳)(۴)}

ص: ۷۰۳

۱- ۲۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۲، ۱۰/۳/۱۳۶۵، صص ۷ و ۸، رادیو امریکا، ۹/۳/۱۳۶۵.

۲- ۲۸. همان، ص ۱۷، واشنگتن - خبرگزاری آلمان، ۸/۳/۱۳۶۵.

۳- روزنامه الاتحاد (چاپ ابوظبی) با اشاره به اینکه سازمان مجاهدین خلق (منافقین) به دنبال به بود روابط ایران و فرانسه و جلوگیری پاریس از فعالیتهای ضدایرانی این گروه، دفتر مرکزی خود را از پاریس به بغداد یا امان انتقال خواهد داد، به نقل از منابعی در پاریس نوشته است: در پی تقاضای ایران از دولت جدید فرانسه مبنی بر جلوگیری از فعالیتهای ضدایرانی در آن کشور، جنبش ملی مقاومت ایران به این فکر افتاده است که در صورت ادامه فشار، دفتر خود را به بغداد یا امان منتقل کند. الاتحاد در ادامه درباره اختلافات داخلی اعضای این سازمان خاطرنشان کرده که هماکنون بحث شدیدی در محافل مجاهدین به رهبری رجوی درمورد این مسئله در گرفته و گروهی از اعضای این سازمان با انتقال دفتر به بغداد مخالفاند. گروه مذکور معتقد است در صورت انتقال دفتر به بغداد به سازمان ضربه وارد خواهد شد و سازمان مجاهدین خلق با این کار اکثر

پایگاههای مقاومت خود را در ایران از دست خواهد داد. زیرا این پایگاهها مایل نیستند سازمانشان با دولتی همپیمان شود که با ایران در حال جنگ است. این گروه پیشنهاد میکنند که سازمان به تر است به جای بغداد دفتر خود را به امان منتقل سازد. [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۱، ۹/۳/۱۳۶۵، ص ۲۷، روزنامه الاتحاد، ۸/۳/۱۳۶۵]

۴-۲۹. همان، ص ۷، رادیو امریکا، ۹/۳/۱۳۶۵.

بنا به گزارش خبرگزاری رویتر، سفیر عراق در امریکا همچنین با استقبال از تصمیم دولت امریکا مبنی بر فروش سلاح به عربستان سعودی تصریح کرد: «فروش این موشکها به عربستان سعودی به دادن اخطار به ایران و نیز سلامت و امنیت منطقه کمک خواهد کرد.» حمدون اظهار تمایل کرد که امریکا تلاش بیشتری را برای متقاعد کردن متحدان و دوستان خود به عمل آورد تا طرفی را که خواهان ادامه جنگ است تحت فشار بیشتری قرار دهند.^(۱)

۱. یک نشریه امریکایی به نقل از مشاور امنیت ملی سابق امریکا، نظامیگری ایران را حرفهای و تصرف فاو را عملیات ابتکاری توصیف کرد. یک روزنامه هندی هم با اینکه ایران را فاقد ساختار فرماندهی نظامی متعارف دانست، در عین حال روحیه تسلیمناپذیری رزمندگان ایرانی را موجب پیروزی ایران در میدان جنگ با عراق برشمرد.

نشریه امریکایی کریستین ساینس مانیتور به نقل از گری سیک مشاور امنیت ملی سابق امریکا در دولت کارتر و تحلیلگر فعلی مؤسسه فورد، نوشت: «تسخیر شهر بندری فاو عراق توسط ایرانیان در ماه فوریه ۱۹۸۶ (به منماه ۱۳۶۴)، نشان داد که نظامیگری حرفهای در آن مملکت تقویت شده و ایران یک ابرقدرت در منطقه می باشد و به لحاظ جمعیت و موقعیت جغرافیایی در منطقه خلیج فارس، بیم به دل همسایگان انداخته است.» او همچنین میافزاید: «تسخیر فاو در نتیجه یک حمله انتحاری نظامیان آموزشندیده نبوده، بلکه عملیاتی بسیار ابتکاری و در زیر ریزش شدید باران صورت گرفته است.»^(۲)

روزنامه انگلیسیزبان ایندیا تایمز نیز ضمن تمجید از پیروزیهای ایران در نبرد با عراق در جبهه فاو نوشته است: «سقوط فاو در حمله ناگهانی ایران که با عبور از آبراه (اروند رود) مجرای عمده دستیابی عراق به خلیج فارس صورت گرفت، بیش از یک پیروزی کوچک، حائز اهمیت است. چراکه ادامه تصرف فاو، امکان کنترل اروندرود - آبراهی که عراق به بهانه آن در سپتامبر ۱۹۸۰ (شهریور ۱۳۵۹)، وارد جنگ با ایران شد - را برای ایرانیها فراهم میسازد.» این روزنامه خاطرنشان کرده است: گرچه عراق برای مقابله با نیروهای ایرانی به استفاده از هلیکوپتر توپدار و توپخانه میانبرد و دوربرد روی آورده است، ولی فاو را تنها با نبرد تنه تن میتوان از نیروهای ایرانی بازپس گرفت.» ایندیا تایمز در خاتمه درباره نقطه ضعف و قابلیت ایران در جنگ با عراق افزود: «گرچه به نظر میرسد که ایران فاقد یک ساختار فرماندهی نظامی متعارف است، اما ایرانیها از نقطه نظر نظامی برای حملاتشان که عراقی ها را شگفتزده میکند، نمرات خوبی میگیرند. از سویی علیرغم اینکه عراق از [نظر] تسلیحات در وضعیت بهتری قرار دارد، اما ایران به آرامی و به طور تسلیمناپذیری در حال به پیروزی رسیدن در این جنگ فرسایشی است.»^(۳)

ص: ۷۰۴

۱ - ۳۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۱، ۹/۳/۱۳۶۵، ص ۵، واشنگتن - خبرگزاری رویتر، ۸/۳/۱۳۶۵.

۲ - ۳۱. روزنامه کیهان، ۸/۳/۱۳۶۵، ص ۱۶.

۳ - ۳۲. همان، ص ۳.

۲. ارتش عراق همچنان از پتانسیل نیروهای کرد و اتباع مصر در مقابله با ایران استفاده میکند.

به نوشته روزنامه تایمز مالی (چاپ لندن) نیاز ارتش عراق به حمایت نیروهای کرد برای خنثیکردن حمله‌های ایران، روابط بغداد با کردهای این کشور را که ۱۸ درصد از جمعیت کل عراق را تشکیل میدهند به مرحله حساسی کشانده به طوریکه ارتش عراق مجبور شده بابت شرکت اکراد در عملیات علیه ایران پول هنگفتی به آنها بدهد. گفته می شود آنان برای بازپسگیری هر کوه از ایرانیان در خاک عراق پانصد هزار دینار یعنی معادل یکونیم میلیون پوند به کردها میپردازند.^(۱)

رادیو اسرائیل نیز به نقل از خبرگزاری آسوشیتدپرس گفت: درحالیکه هفت سال پیش، دولت عراق پرچمدار کشورهای عرب در تحریم مصر به علت امضای صلح با اسرائیل بود، اکنون درحدود یکمیلیون مصری در عراق سکونت دارند و از این تعداد، حدود یکچهارم آنها در صفوف ارتش عراق علیه حکومت اسلامی ایران میجنگند، این درحالی است که عراق هنوز به طور رسمی مناسبات سیاسی خود را با مصر از سر نگرفته، ولی روابط دو کشور به طور عملی بسیار دوستانه و مستحکم است و دیدوبازدیدهای متقابل جریان دارد.^{(۲)(۳)}

۳. طارق عزیز معاون نخستوزیر و وزیر امور خارجه عراق، در پایان سفر خود به زیمبابوه، بدون صدور بیانیه یا امضای تفاهمنامهای این کشور را ترک کرد.

به گزارش منابع وزارت امورخارجه جمهوری اسلامی ایران از هراره، سفر طارق عزیز به زیمبابوه که بعد از حمله اخیر افریقای جنوبی به سه کشور خط مقدم جبهه صورت گرفت، با استقبال مواجه نشد.

به گفته نماینده وزارت امور خارجه ایران در هراره، طارق عزیز در بخشی از اظهاراتش که اختصاص به مواضع کشورش درباره جنگ تحمیلی داشت، گفت: «دلم میخواهد که پایان جنگ را ببینم و هردو کشور سربلند گردند.» وی با بیان اینکه جنگ ایران و عراق از مسائل عمده منطقه خلیج فارس بوده و هردو کشور از آن در رنج هستند ادعا کرد که ادامه جنگ به شدت بر مبارزه اعراب علیه رژیم صهیونیستی تأثیر میگذارد.

منبع مذکور افزود: طارق عزیز که در رأس یک هیئت عالیرتبه سیاسی - اقتصادی به زیمبابوه سفر کرده بود با رئیس جمهور و نخستوزیر این کشور دیدار کرد، اما درباره اینکه آیا وی حامل پیامی ازسوی صدام نیز بوده، خبری منتشر نگردیده است، ضمن آنکه در جراید و دیگر رسانه ها فقط یک مطلب از این دیدار منتشر شد و به نظر میرسد هیچگونه بیانیه یا تفاهمنامهای بین دو کشور به امضا نرسیده باشد.^{(۴)(۵)}

ص: ۷۰۵

۱- ۳۳. همان، ص ۳.

۲- یک سال پیش، حسنی مبارک رئیس جمهور مصر، همراه حسین پادشاه اردن، از عراق دیدن کرد.

۳- ۳۴. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۱/۳/۱۳۶۵، ص ۱۰، رادیو اسرائیل،

۴- برپایه نظریه نمایندگی وزارت امور خارجه در زیمبابوه، در این سفر برخورد سردی با طارق عزیز شده است و احتمالاً علت اصلی آن خودداری عراق از موضعگیری در زمینه حمله اخیر افریقای جنوبی علیه سه کشور افریقایی از جمله زیمبابوه بوده است.

۵- ۳۵. سند شماره ۲۱۲۴۵۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش مستقیم، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی، شماره ۴۳/۴، ۸/۳/۱۳۶۵، ص ۵.

۴. درحالی‌که وزیر دفاع امارات متحده عربی به پایبندی کشورش درخصوص حمایت از عراق در جنگ با ایران تأکید کرد، محافل و بنگاه‌های تجاری امارات از افزایش عوارض گمرکی کالاهای وارداتی به ایران و تصمیمات جدید دولت ایران دراین‌زمینه ابراز نگرانی کردند.

به گزارش مندرج در نشریه وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی، شیخ محمد وزیر دفاع امارات، در مصاحبه‌ای با تکرار مواضع پیشین خود درباره جنگ ایران و عراق، اظهار داشت: کشورهای شورای همکاری خلیج فارس از حمایت عراق دست نکشیده‌اند، چون همه ما عرب هستیم و ایران باوجودیکه عرب نیست، ولی یک کشور مسلمان است، بایستی جنگ بین دو کشور ایران و عراق خاتمه یابد و کشورهای عضو شورا خواهان توقف جنگ هستند. وی همچنین درخواست دولت متبوعش درمورد استمداد از قدرتهای خارجی درصورت بروز خطر را رد نکرد و افزود: «یک کشور بزرگ [احتمالاً آمریکا] اعلام کرده که ما را کمک خواهد کرد، ولی می‌خواهیم امور خود را خودمان برعهده بگیریم و خط اول دفاع باشیم، لیکن اگر خطر بزرگی ما را تهدید کند ... درخواست کمک خواهیم کرد».

از سویی نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در امارات در گزارشی اعلام کرد که ابراز نگرانی محافل تجاری امارات از افزایش عوارض گمرکی کالاهای وارداتی به ایران، لغو مصوبه هیئت دولت جمهوری اسلامی ایران درمورد ممنوعیت ورود کالا ازسوی شاغلان ایرانی در خلیج فارس و نیز مقررات جدید دولت ایران در صدور بلیط به مقصد امارات با واکنش رسانه های اماراتی مواجه شده است. روزنامه گلف نیوز دراین‌زمینه نوشت: افزایش این عوارض نه تنها به بازار خردهفروشی بلکه به بازار عمدهفروشی نیز لطمه زده و این امر به نقصان حجم صادرات مجدد از دویی میانجامد. مدیرعامل شرکت تویوتا در دویی اظهار داشت که صادرات مجدد ماهانه ۸۰۰ تا ۹۰۰ وانت تویوتا به ایران به شدت نوسان داشته و به مقدار ناچیزی رسیده است.

روزنامه خلیج تایمز نیز در گزارشی درهمین‌زمینه به مسئله مقررات جدید ایران ایر درمورد صدور بلیط برای مسافران ایرانی و خارجی پرداخت و نوشت: مسافرت هوایی بین ایران و امارات که در سه‌ماهه اول سال جاری مسیحی، یک کاهش کلی داشته احتمالاً به دنبال مقررات جدید کاهش بیشتری نیز خواهد یافت و از حجم رفتوآمد ترانزیت ایرانیان ازطریق امارات کاسته شده و ایرانیان مقیم در کشورهای جنوبی خلیج فارس نیز رغبت کمتری برای مسافرت مکرر به ایران خواهند داشت. (۱)(۲)

ص: ۷۰۶

۱- ایران در سال ۱۹۸۵، مهمترین بازار صادرات کالا برای دویی بوده و طبق گزارش دفتر آمار حکومتی دویی در سال ۱۹۸۵، ایران با وارداتی معادل ۶۱۴ میلیون درهم از دویی، بزرگترین بازار برای صادرات مجدد کالا از آن کشور بوده است. از سویی نظر به اینکه امارات همانند سایر کشورها با مشکلات و پیامدهای سختی ناشیاز کاهش شدید به ای نفت مواجه است، سقوط صادرات مجدد به ایران و ازدست‌دادن این بازار پرسود میتواند فشارهای اقتصادی بر این کشور را شدت بخشد و به رکود اقتصادی ابعاد تازه‌ای بدهد. تأثیرات مختلف احتمالی این روند بر سطح مناسبات سیاسی نیز جای بررسی دارد، زیرا تجارت فیما بین همواره یکی از عوامل مثبت در مناسبات دو کشور بوده است و سالیان متمادی دویی و شارجه بیش از دیگر شهرها از

این روابط تجاری نفع و به ره برده‌اند و در چارچوب اتحادیه از تر حفظ رابطه خوب با جمهوری اسلامی ایران دفاع کرده‌اند.
۲-۳۶. همان، صص ۳-۱.

۱. ترکیه در جنگ ایران و عراق سیاستی بیطرف دارد. وحید خلف اوغلو وزیر امور خارجه ترکیه، در گفتوگو با خبرگزاری رسمی قطر گفت: «ترکیه تنها کشوری است که در حفظ یک سیاست مساوی با عراق موفق بوده است.» وی مصداق این سیاست را در مبادلات بازرگانی مورد توجه قرار داد و افزود: «ترکیه از هردو کشور ایران و عراق ۵ میلیون تن نفت خریداری میکند و ۲/۱ میلیارد دلار کالا به ایران و یکمیلیارد دلار کالا به عراق صادر میکند. ضمن آنکه ترکیه به هیچیک از دو کشور ایران و عراق سلاح نمیفروشد و هیچ محموله اسلحهای از خاک کشورش به دو کشور مذکور ارسال نمیکرد.»

خلف اغلو خاطرنشان کرد که دولت ترکیه برای توقف جنگ ایران و عراق از طریق مسالمتآمیز کوشش میکند، اگرچه هنوز به نتیجهای نرسیده است.^(۱)

۲. به عقیده عرفات ادامه جنگ ایران و عراق به منافع دو کشور، جنبش عدمتعهد، اعراب، فلسطینیان و نیز مسلمانان لطمه میزند.

یاسر عرفات رئیس سازمان آزادیبخش فلسطین، ضمن بیان این مطالب در مصاحبه با روزنامه ویستیک (چاپ زاگرب) گفت: «باید این حقیقت در نظر گرفته شود که عراق آمادگی خود را برای خاتمهبخشیدن به این جنگ بیهوده بارها اعلام کرده است.»^(۲) عرفات که در مصاحبه قبلی خود با این نشریه (در اسفندماه سال گذشته)، به طور آشکار ایران را به جنگطلبی متهم کرده و از سوریه و لیبی به عنوان کشورهای عرب غیرواقعی و بیارزش نام برده بود، در مصاحبه جدیدش خواستار برقراری مجدد روابط گرم و دوستانه با سوریه شد و گفت: «علیرغم تماسهای میان مقامات ساف و برادران سوری، تاکنون هیچ پیشرفتی در مذاکرات برای به بود روابط به دست نیامده است.»^(۳)

ص: ۷۰۷

۱- ۳۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۱، ۹/۳/۱۳۶۵، صص ۴ و ۵، آنکارا - خبرگزاری قطر، ۸/۳/۱۳۶۵.

۲- فاروق قدومی رئیس دایره سیاسی سازمان آزادیبخش فلسطین، ضمن اعلام پشتیبانی از استراتژی دفاع متحرک عراق در جنگ با ایران در گفتوگویی با خبرگزاری عراق در تونس گفت: «عراق حق دارد جهت تأمین دفاع از خاک خود و ایجاد حدی برای تجاوز ایران که منجر به پایان دادن به جنگ میان دو کشور گردد از هرگونه استراتژی پیروی نماید.» وی افزود: «استراتژی جدید عراق در مقابله با تجاوز ایران نمایانگر حقیقتی برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق از طریق مسالمتآمیز و عادلانه می باشد.» قدومی اظهار اطمینان کرد که هدف عراق از اعمال استراتژی دفاع متحرک اشغال سرزمینهای ایران نیست، بلکه عراق با اعمال این سیاست به طور عملی خواهان مجبور کردن ایران برای گردننهادهن به منطق صلح و حل مناقشه میان دو کشور از راههای صلحآمیز و طبق قراردادهای بین المللی می باشد. [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۲، ۱۰/۳/۱۳۶۵، ص ۱۲، رادیو صوتالجماهیر، ۹/۳/۱۳۶۵]

۳- ۳۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۲، ۱۰/۳/۱۳۶۵، صص ۴ و ۵، بلگراد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۹/۳/۱۳۶۵.

ضمیمه گزارش ۶۳۳: گزارش شناساییهای انجامشده از خطوط اصلی انتقال نفت خام عراق

نیروهای اطلاعاتی قرارگاه مرکزی رمضان برخی خطوط اصلی انتقال نفت خام عراق را در داخل این کشور شناسایی کردند. این خطوط عبارتاند از:

(الف) خط لوله کرکوک به ترکیه

این خط از تلمبه خانه برقی IT۱ شروع و در کنار محور کرکوک - حدیثه پس از عبور از پل فتحه به سمت شمال تغییر جهت داده و پس از طی مسیر منحنی از فیشخاپور و عبور از رودخانه وارد خاک ترکیه می شود. لوله یادشده دارای ۴۰ اینچ قطر، کل مسیر طی شده آن ۱۰۰۰ کیلومتر و ظرفیت فعلی آن یکمیلیون بشکه در روز می باشد.

(ب) خط لوله کرکوک - حدیثه

خط لوله یادشده از تلمبه خانه K۱ در کرکوک شروع و در کنار محور کرکوک - بیچی پس از عبور از پل فتحه به تلمبه خانه K۲ رسیده و در امتداد مسیر به K۳ منتهی می شود. تلمبه خانه K۱ و K۳ دارای مخازن نفتی میباشند. این خط لوله میتواند نفت دریافتی را از طریق T۱ به خاک سوریه صادر کند.

(پ) خط لوله زیبر - عربستان سعودی

این خط ۴۸ اینچی از ایستگاه پمپاژ زیبر شروع و بعد از گذشتن از رمله جنوبی و کنار منطقه بیطرف وارد خاک عربستان سعودی می شود. ظرفیت فعلی این خط لوله در حال حاضر ۵۰۰ هزار بشکه در روز می باشد و به خط لوله پترولاین عربستان سعودی در اَبقیق متصل شده است.

(ت) خط لوله استراتژیکی

این خط از حدیثه شروع و پس از عبور از غرب بغداد (هیت) در مسیر نجف - ناصریه به PS۱ رسیده و سپس به سمت فاو و بعد از آن از طریق خطوط زیر دریا به اسکلههای البکر و العمیه منتهی می شود. تلمبه خانههای PS۴ در نزدیکی هیت، PS۳ در نزدیکی نجف، PS۲ در ناصریه نقش پمپاژ لوله استراتژیکی را تا PS۱ به عهده دارند. این خط لوله به ترتیبی ساخته شده که میتواند در دو مسیر حدیثه به رمله یا رمله به حدیثه به کار گرفته شود، در ضمن در کنار این خط لوله یک لوله گاز ۱۸ اینچی برای تغذیه توپهای پمپاژ (PS۱، PS۲، PS۳، PS۴) ساخته شده است. قطر خط اتصال لوله یادشده ۴۲ اینچ و طول آن ۶۷۲ کیلومتر می باشد. (۱)

ضمیمه گزارش ۶۳۸: توضیحات سفیر ایران در کویت از توافقات تجاری و بانکی کویت و عراق با استناد به سایر اسناد به دستآمده

سفیر جمهوری اسلامی ایران با دستیابی به اسناد دیگر، در ادامه نامه آورده است: «در یک سند دیگر که از صورتجلسه هیئت

امتای بانک الاهلی کویت به دست آمده نشان می‌دهد که بانک الرافدین عراق برای خرید کالا در این بانک کویتی گشایش اعتباری به مبلغ ۷ میلیون دلار امریکایی نموده است که مقرر گردیده کالاهای مزبور از طریق بندر عقبه به عراق حمل شود.

در یک سند دیگر هیئتمدیره بانک الاهلی مشخص شده است که سرمایه‌گذاری بانک الرافدین عراق در شرکت مقاطعهکاران بین المللی از ۳۱ میلیون دلار به ۵/۴۱ میلیون دلار افزایش پیدا کرده و طبق درخواست رژیم عراق از بانک الاهلی خواسته شده که در شرکت مزبور سرمایه‌گذاری کنند و هیئت مدیره بانک الاهلی تصمیم گرفته است که از سایر بانکهای کویتی بخواهد که در این شرکت که حوزه فعالیت آن عراق می باشد سرمایه‌گذاری نموده و احتیاجات شرکت را برطرف نمایند.

ص: ۷۰۸

گزارشهای دیگری حاکی است که درحالحاضر اغلب تجار کویتی به علت ترس از دیررسیدن کالاهای خود توسط شرکت‌های کشتیرانی کویت و عربی متحده (UASC) و بازرسی کشتیها از حملونقل کالاهای تجاری خود با دو شرکت مزبور خودداری نموده و در مواردی نیز اقدام به لغو قراردادهای حمل بار خود نموده‌اند. کالاهای تجار کویتی برای حمل به شرکت‌های دیگر خارجی واگذار شده است. با توجه به این مطلب پیش بینی می شود شرکت کشتیرانی عربی متحده که رژیم عراق هم در آن سهم عمده‌ای دارد در سال جاری با خسارت زیادی مواجه شود. طبق اطلاع شرکت کشتیرانی کویت و عربی متحده درحالحاضر اغلب بارهای دولتی را حملونقل مینمایند»^(۱)

ضمیمه گزارش ۶۳۹: بازتاب آزادی متهمان به شرکت در انفجار ساختمان نخستوزیری در رسانه های خارجی

آزادی متهمان به شرکت در انفجار ساختمان نخستوزیری در رسانه های خارجی بازتاب داشت.

خبرگزاری یونایتدپرس پس از اشاره به ماجرای عملیات بمبگذاری ساختمان نخستوزیری در سال ۱۳۶۰، ادعا کرد که آزادی این افراد ازسوی دادستان کل انقلاب پس از آنکه مورداعتراض جمعی از اعضای کابینه و مجلس ایران قرار گرفت، انجام پذیرفت. به گفته یونایتدپرس: «بازجوها افراد بازداشتشده را در زندان اوین موردبازجویی قرار دادند، ولی هیچ دلیلی مبنیبر اینکه آنها در این کار دست داشته‌اند، به دست نیامد. ... [بااینحال] منابع مخالفان گفته‌اند که دولت به تازگی مصمم شده است که این حادثه را موردبررسی دوباره قرار دهد، به همین دلیل تعدادی از کارکنان نخستوزیر، برای بازجویی بازداشت شدند.» این خبرگزاری به نقل از منابع مخالفان افزود: به زاد نبوی وزیر صنایع سنگین در میان افرادی بود که موردبازجویی قرار گرفت، ولی دستگیر نشد. همچنین یک دیپلمات ایرانی مقیم کابل در اثنای بازجوییها اقدام به خودکشی کرد، ولی هنوز هیچ تأیید رسمی بر اینکه نبوی موردبازجویی قرار گرفته یا دیپلمات مزبور خودکشی کرده به دست نیامده است.^(۲)

خبرگزاری رویتر نیز دراینباره گفت: روزنامه رسالت (چاپ تهران) که نخستینبار خبر دستگیریها را چاپ کرد، نوشت که یک فرد مظنون به نام محمدتقی محمدی که پیشتر کاردار ایران در افغانستان بوده، خود را در زندان کشته است.^(۳) رادیو بیسی پس از اشاره به اطلاعیه روابطعمومی دادستانی کل انقلاب اسلامی گفت: در این اطلاعیه توضیح داده نشده که چه کسانی و چه زمانی دستگیر شده‌اند. البته گزارشهای غیررسمی تعداد بازداشتشدگان را ۵ نفر ذکر کرده‌اند که نام ۲ نفر را اعلام کرده‌اند. یکی از این ۲ تن خسرو تهرانی سرپرست سابق اداره اطلاعات و امنیت در نخستوزیری و دیگری محمدی کاردار ایران در افغانستان است که گفته می شود در زندان خودکشی کرده، در اطلاعیه دادستانی به این موضوع اشاره نشده است.^(۴)

ص: ۷۰۹

۱- ۴۰. سند شماره ۴۴۸۸۳۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۲- ۴۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۲، ۱۰/۳/۱۳۶۵، ص ۱۴، آتن - خبرگزاری یونایتدپرس، ۹/۳/۱۳۶۵.

۳- ۴۲. همان، ص ۱۵، تهران - خبرگزاری رویتر، ۹/۳/۱۳۶۵.

۴-۴۳. همان، صص ۱۸ و ۱۹، تهران - رادیو بیسی، ۹/۳/۱۳۶۵.

۱. برپایه برخی اطلاعات، ارتش بعث عراق با هدف بازپسگیری فاو، در حال آماده سازی نیرو برای حمله به این منطقه است و برای این منظور ضمن تشکیل لشکر طلایی، از اتباع نظامی کشورهای مصر و اردن نیز استفاده خواهد کرد.

با گذشت چهار ماه از اجرای عملیات والفجر ۸ در منطقه فاو، ارتش بعث عراق همچنان در تکاپوی نظامی برای بازپسگیری فاو است. دراینباره قرارگاه عملیاتی خاتمالانیای سپاه پاسداران به نقل از یک اسیر عراقی (۱) اعلام کرد که «افسران آموزش دیده لشکر طلایی صدام گفته اند هدف از تشکیل این لشکر تصرف شهر فاو است و به منظور افزایش ضریب آمادگی رزمی، تاکنون مأموریتی به این لشکر واگذار نشده است. این درحالی است که نیروهای دیگری جهت آزادسازی فاو جمعآوری شده اند و اکنون در پادگان آموزشی النهروان میباشند.» به گفته این اسیر عراقی نیروهای لشکر طلایی در پادگانهای آموزشی نجف، حله و محاویل آموزش میبینند. مدت آموزش روزانه آنها حدود ۱۲ ساعت (از ساعت ۴:۳۰ صبح تا ۱۷ بعدازظهر)، می باشد. تعداد سربازان آموزش دیده در پادگان مزبور ۶۰۰ نفر و تعداد افسران ۱۵۰ نفر است. رده افسران از درجه ستوان دومی تا سروانی می باشد. نیروهای مهمات خاصه (مأموریت های ویژه) نیز از پایان عملیات والفجر ۸ تا امروز، آموزشهای ویژه ای در پادگان آموزشی جیشالشعبی النهروان دیده اند. همچنین یک ماه پیش، حدود ۶۰۰ نفر در پادگان حبانیه در حال آموزش بوده اند که آموزش آنها برای نیروی مخصوص، هلیبرن و پیاده بوده است. تعدادی دیگر از نیروهای لشکر طلایی صدام در پادگان الرشید بغداد آموزش میبینند. به نیروهای این لشکر مزایای رسته کماندویی داده خواهد شد. (۲)(۳)

ص: ۷۱۱

-
- ۱- این اسیر جمعی گردان ۱ تیپ پیاده بود که شامگاه ۵/۳/۱۳۶۵، در جریان تکه رزمندگان در جاده البحر به اسارت درآمد.
 - ۲- ضمیمه دارد؛ مشروح اطلاعاتی درباره ترکیب، گسترش، تاکتیک و شایستگیهای رزمی لشکر طلایی صدام.
 - ۳- ۱. سند شماره ۱۴۱۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای قرارگاه خاتمالانیای (ص) سپاه، شماره ۱۵، ۹/۳/۱۳۶۵، صص ۲ و ۳ ضمیمه.

درهمینحال، دفتر فرماندهی کل سپاه امروز با ارسال نامهای با ارجحیت آنی به فرمانده نیروی زمینی، ضمن هشدار به این نیرو درمورد احتمال حمله عراق به فاو به نقل از سفارت جمهوری اسلامی ایران در کویت، تصریح کرد: «یک منبع نیمه موثق کویتی که دو روز قبل، از ناصریه عراق به کویت آمده است و از قول یک افسر عالی رتبه عراقی که با وی فامیلی نزدیکی دارد شنیده است به زودی ارتش عراق در منطقه فاو عملیاتی علیه نیروهای اسلام آغاز خواهد کرد. وی اظهار کرده است که یک نیروی مخصوص ۱۵ هزار نفری هوارد برای حمله، آخرین مراحل تدارکاتی و عملیاتی را انجام میدهند. این افسر عراقی گفته است که عملیات به کمک تعدادی از نیروهای اردن و مصر و سلاحهای جدیدی که اخیراً عراق دریافت کرده است انجام خواهد شد. خبرهای مربوط به حمله قریبالوقوع عراق در روزهای اخیر از منابع مختلف واصل شده که اهم آنها قبلاً هم مخابره شده است. به نظر میرسد که عراقی ها قبل از پایان ماه رمضان و احتمالاً روز قدس حمله خود را به فاو آغاز کنند.» (۱)

۱. سپاه ناحیه کردستان با اشاره به جزئیات تحرکات رژیم عراق به ویژه استقرار قبضه‌های توپ، احداث باندهای جدید هلیکوپتر و استقرار نیرو در مقابل جبهه های شمال غرب خواهان اقدام فوری علیه مراکز تجمع دشمن شد.

واحد اطلاعات ناحیه کردستان در گزارشی به قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) اعلام کرد که به تازگی تحرکات ارتش بعثی شامل نقلوانتقالات متراکم، استقرار آتشبارها، ایجاد باندهای هلیکوپتر، ایجاد سکوی موشکی و اعزام تیمهای گشتی شناسایی با همراهی عناصر ضدانقلاب در سطح منطقه خط تماس در جنوب کردستان به خصوص مقابل پایگاههای بانه و مریوان مشاهده شده است، بنابراین احتمال اجرای عملیات در آینده نزدیک، دور از انتظار نیست. براساس اطلاعات جمع‌آوری شده باندهای هلیکوپتر یکی با موجودی ۸۰ فروند هلیکوپتر توپدار در منطقه چوارتا و دیگری با موجودی ۵۰ فروند در پادگان بستانسور و پایگاه سکوی موشکی با ۵ فروند موشک هفتمتری در سهراب سلمانآباد بین جاده عربت به سیدصادق، انتقال توپ و تانک به روستای کنایه و باسنی، انتقال یک آتشبار با ۶ قبضه توپ ۱۰۵ میلیمتری در مانیدولبه و استقرار آتشبار با ۱۲ قبضه توپ ۱۰۵ میلیمتری در کوه لب بالا- و پایین، استقرار آتشبارهای دیگر در سمت چپ منطقه قلب چولان، قلایت، ماروت و روستای کاریزه و استقرار ۸ هزار نیروی جاش در مناطق چولان و چوارتا و ۴ هزار نفر در باسهی از جمله اقدامات عراق است. در این گزارش درخواست شده تا به منظور پیشگیری از حمله احتمالی دشمن، تدبیری برای بمباران مواضع یادشده (۲) اتخاذ شود. (۳)

ص: ۷۱۲

۱- ۲. سند شماره ۷۵۷۶۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی به نیروی زمینی سپاه، ۹/۳/۱۳۶۵.

۲- در گزارش مختصات جغرافیایی مکانهای مذکور، درج شده است.

۳- ۳. سند شماره ۳۶۱۹۷۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات ناحیه کردستان به اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع)، ۹/۳/۱۳۶۵.

۲. جنگنده‌های عراقی امروز با نفوذ به حریم هوایی ایران یک هدف دریایی در خلیج فارس، تأسیسات نفتی خارک و پادگانهای قلعه‌شاهین و ابوذر را بمباران کردند. یک فروند هواپیمای خودی نیز در منطقه دهدشت سقوط کرد. همچنین تعمیرات پل قطور پایان یافت.

فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق با صدور اطلاعیه نظامی ۲۲۴۴ اعلام کرد: «طی روز جاری، هواپیماهای جنگنده نیروی هوایی ۶۳ مأموریت رزمی انجام دادند. در یکی از عملیاتها، ساعت ۱۳:۳۰ بعدازظهر امروز، یک هدف بزرگ دریایی در نزدیکی سواحل ایران را به طور دقیق مورد اصابت قرار دادند.^(۱) در حمله‌ای دیگر در ساعت ۱۴، به تأسیسات پادگان قلعه‌شاهین حمله کرده و ضمن انهدام تأسیسات پادگان، تعدادی از افراد به قتل رسیدند.» ارتش عراق در این اطلاعیه، اشاره‌ای به منطقه‌ای که هدف دریایی را مورد حمله قرار داده، نکرده است.^(۲)

خبرگزاری جمهوری اسلامی در بوشهر درباره ادعای عراق مبنی بر حمله به یک هدف دریایی ایران اعلام کرد: مقارن ساعت ۱۲:۳۰ امروز، صدای یک انفجار خفیف در شهر بوشهر شنیده شد، اما تاکنون مقامات موثق و آگاه در استان خبری دال بر حمله به یک هدف دریایی در آبه‌ای سواحل ایران را دریافت نکرده‌اند.^(۳)

همچنین ساعت ۱۴:۵۵، منطقه سرپل ذهاب مورد تجاوز و بمباران ۸ فروند هواپیمای عراقی قرار گرفت که در نتیجه بمباران پادگان ابوذر چند ساختمان تخریب و بر اثر اصابت ترکش بمبه ۱ به ساختمان ستاد تیپ ۳۱۳ ارتش، ۲ نفر مجروح شدند.^(۴)

به گزارش فرماندهی قرارگاه نوح سپاه، ساعت ۹:۵۷ امروز، در پی مشاهده ۲ فروند هواپیمای دشمن در صفحه رادار مستقر در خارک، در منطقه وضعیت قرمز اعلام شد و دقایقی بعد هواپیماهای عراقی تأسیسات نفتی جزیره خارک را هدف قرار دادند. در این حمله یکی از بمبه ۱ به نزدیکی یک تانکر نفتی حامل زباله و مواد نفتی زاید برخورد کرد و موجب آتشسوزی شد که این آتشسوزی تا ساعت ۱۲:۱۵، (زمان مخابره خبر) ادامه داشت. ۷

بنا به گزارش سپاه ناحیه استان کهگیلویه و بویراحمد، ساعت ۱۳:۳۰، یک فروند هواپیمای اف ۴ خودی در آسمان پاسگاه کوشک از توابع شهرستان دهدشت سقوط کرد. خلبانان این هواپیمای جنگنده با استفاده از چتر نجات، سالم فرود آمدند. در این گزارش به علت سقوط هواپیما اشاره‌ای نشده است. ۸

در همین حال، خبرگزاری جمهوری اسلامی از ارومیه اعلام کرد: با تلاش کارکنان راه آهن و همراهی رزمندگان امروز، تعمیر بخشی از پل قطور که در نتیجه بمباران هواپیماهای عراقی در روز ۵/۳/۱۳۶۵، تخریب و موجب قطع تردد در مسیر ایران - ترکیه شده بود، پایان یافت و نخستین قطار از روی آن عبور کرد. ۹

ص: ۷۱۳

۱- این سومین روز متوالی است که عراق ادعا میکند به یک هدف دریایی حمله کرده است.

۲- ۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۲، ۱۰/۳/۱۳۶۵، ص ۱، رادیو صوت‌الجماهیر، ۹/۳/۱۳۶۵.

۳-۵. همان، ص ۳، بوشهر - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۹/۳/۱۳۶۵.

۴-۶. سند شماره ۱۴۲۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی سپاه دوم نیروی زمینی سپاه پاسداران، شماره ۱، ۱۷/۳/۱۳۶۵، ص ۶؛ و - سند شماره ۲۷۴۸۲۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از حفاظت اطلاعات منطقه ۲ نجف (سپاه شمال) به حفاظت اطلاعات قرارگاه خاتمالانیا(ص)، ۲۶/۳/۱۳۶۵.

۱. در نتیجه کمین و درگیری رزمندگان و ضدانقلابیون در شهرهای بانه، سنندج، پاوه و سردشت در استان کردستان و آذربایجان غربی هر دو طرف متحمل تلفاتی شدند. قرارگاه حمزه به سپاه تبریز درباره احتمال اجرای یکسری عملیات ترور از سوی منافقین هشدار داد. تعدادی از اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) با هدف حمله به پایگاه رزمندگان، در نزدیک مرز ایران استقرار یافتند.

عناصر ضدانقلاب با اجرای کمین در مسیر یک خودروی جهاد سازندگی که در جاده پاوه در حرکت بود، ۳ تن از نیروهای جهاد را مجروح کردند. مسئول بسیج سپاه پاوه به محض اطلاع از درگیری، همراه چند تن، به محل حادثه رفتند که آنها نیز به کمین افراد ضدانقلاب افتادند. در این حادثه ۳ تن شهید و ۲ نفر از جمله مسئول بسیج مجروح شدند. از عناصر ضدانقلاب هم یک قبضه کلت و مقداری مهمات انفجاری و چند گلوله آر.پی.جی به غنیمت گرفته شد. گفتنیست در محل استقرار عناصر ضدانقلاب مقداری خون مشاهده شد که نشاندهنده تلفات آنها بود. (۱)

از سوی دیگر امروز تعدادی از چتهای کومهله در روستای انجیله از توابع بانه به کمین رزمندگان افتادند و یک نفر از آنها کشته شد. ۱۱

در سردشت نیز مسئول پایگاه گله واقع در محور سردشت - مهاباد، هنگام اجرای مأموریت با تعدادی از افراد هیز زمزیران درگیر و به شهادت رسید. ۱۲

همچنین در محور سردشت - بانه عناصر ضدانقلاب قصد حمله به پایگاه روستای چناره از توابع سنندج را داشتند، ۱۳ که با هوشیاری رزمندگان، متواری شدند. (۲)

قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) در گزارشی به ستاد سپاه ناحیه تبریز هشدار داد: عناصری از منافقین (سازمان مجاهدین خلق) ملبس به لباس روحانیت قصد دارند یکسری عملیات ترور علیه شخصیتها اجرا کنند. (۳) علاوه بر آن امروز، تعدادی از اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) با هدف آماده سازی حمله به پایگاههای رزمندگان و مینگذاری جاده نظامی سورکوه همراه ۹ رأس قاطر، تعدادی اسلحه و مین ضدتانک و ضدنفر و مقداری مهمات به منطقه موسک در ۲۰ کیلومتری نوار مرزی در خاک عراق وارد شدند. (۴)

۲. رئیس شورای عالی دفاع در هم شکستن روحیه مقاومت مردم و وادار کردن ایران به سازش و صلح تحمیلی را نشدنی دانست و بر سرنگونی رژیم عراق تأکید کرد.

مردم روزهدار تهران همزمان با فرارسیدن شبه ای قدر، نماز جمعه را در دانشگاه تهران به امامت آیت الله سیدعلی خامنه ای رئیس جمهور و رئیس شورای عالی دفاع اقامه کردند. امام جمعه تهران در خطبه اول به تشریح صفات برجسته امام علی (ع) و در خطبه دوم به تبیین مواضع و سیاست دفاعی ایران در برابر سیاست امریکا در حمایت از عراق، آینده جنگ و لزوم مشارکت مردم در جبهه ها پرداخت.

- ۱- ۱۰. سند شماره ۷۵۷۷۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانده سپاه پاوه به دفتر فرمانده کل سپاه، ۱۲/۳/۱۳۶۵؛ و -
سند شماره ۲۷۴۸۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از حفاظت اطلاعات منطقه ۲ نجف (سپاه شمال) به حفاظت اطلاعات
کل سپاه پاسداران، ۲۶/۳/۱۳۶۵.
- ۲- ۱۴. سند شماره ۳۴۰۱۰۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۱۲/۳/۱۳۶۵.
- ۳- ۱۵. سند شماره ۳۶۱۹۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به اطلاعات ستاد سپاه
ناحیه تبریز، ۹/۳/۱۳۶۵.
- ۴- ۱۶. سند شماره ۱۴۴۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه عملیاتی نجف ۳ سپاه، شماره
۷۵۱۴، ۲۷/۳/۱۳۶۵، ص ۵.

آیت الله خامنه ای در واکنش به تمایل غرب برای طولانی کردن جنگ به منظور حفظ رژیم عراق گفت: «اگر سیاست امریکا بر این اساس است که جنگ طولانی شود و آنها محتضری [چون صدام] را سرپا نگه دارند، اما ما می‌خواهیم جنگ را یکسره کنیم و رژیم متجاوز عراق را به مدد نیروی الهی و مردم سرنگون کنیم. ... امروز، برای امریکا و انگلیس و متحدان امریکا در منطقه که از پیروزی جمهوری اسلامی بیمناک هستند، راهی نیست جز آنکه جنگ را به شکلی ادامه دهند که هیچ طرفی پیروز نشود.» (۱)

رئیس شورای عالی دفاع در ادامه با تأکید بر موضوع جنگ به عنوان مسئله اصلی جامعه و پیچیده شدن ابعاد آن چهار فرض را درباره آینده جنگ از دیدگاه حامیان رژیم عراق محتمل دانست. آیت الله خامنه ای اولین فرض را استمرار تقویت عراق و پشتیبانی از این کشور با هدف در هم شکستن مقاومت رزمندگان دانست و افزود: «[این فرض] راه به جایی نمی‌برد، زیرا مشاهده سابقه مقاومت و روحیه جنگجویی رزمندگان طی این سالها، دشمن را به رغم آنکه در مقطعی از جنگ یکسره تا یکچهل و یکپنجام امروز در جبهه ها نیرو نداشتند و توانسته بودند ۷۰ تا ۸۰ کیلومتر در اعماق خاک ما بیایند، ناکام گذاشت و نتوانستند مقاومت رزمندگان سلحشور را درهم بشکنند. بنابراین احتمال در هم شکستن روحیه مقاومت از نظر دشمنان ما به کلی منتفی است.» آیت الله خامنه ای ادامه داد: فرض دیگر این است که جمهوری اسلامی ایران پیروز شود که این را هم استکبار جهانی به هیچوجه تحمل نمی‌کند و فرض سوم تحمیل صلح، برقراری آتشبس و وادار کردن ما به سازش است. امامجمعه تهران دراینباره تصریح کرد: ما انگیزه‌های خودخواهانه آنها را به درستی فهمیده‌ایم و فریب اینکه تن به سازش بدهیم را نمی‌خوریم، زیرا موجودی و طبیعت (دشمنان ایران) طبیعت جنگافروزی و آتشافروزی است. بنابراین هر قدر هم فشار آورند، تبلیغات کنند، هیئت فرستاده و دوباره بفرستند، گوش جمهوری اسلامی ایران و این امت بدهکار این حرفها نیست.

آیت الله خامنه ای چهارمین فرض را برای آینده جنگ، استمرار جنگ با ماهیت بردو باخت برای هیچیک تحلیل کرد. وی دراینباره خاطرنشان کرد: «یک احتمال و یک فرض دیگر بیشتر در اختیار استکبار جهانی باقی نمی‌ماند و اینکه هرگاه احساس کردند کفه جنگ به نفع جمهوری اسلامی می‌چرخد و احتمال یکسره شدن پایان کار صدام نزدیک است، کمکه‌های خودشان را به صدامحسین افزایش دهند تا شاید بتوانند به همین ترتیب جنگ را بدون آنکه برنده‌ای داشته باشد ادامه دهند. این تنها راه حلی است که برای استکبار جهانی به عنوان یک راه حل باقی می‌ماند.»

امامجمعه تهران افزود: «گرچه این تنها چیزی [راه حلی] است که امروز استکبار به او امید بسته است، ولی همچنان آرزومند است که بتواند (با گزینه سوم) ما را به صلح وادار کند، که این خودش یک شکست بزرگی برای جمهوری اسلامی و اسلام است و طبعاً سیاست جمهوری اسلامی درست نقطه مقابل این سیاست است ... و ما اجازه نخواهیم داد که سیاست استکبار

ص: ۷۱۵

جهانی و امریکا موبه مو اجرا شود و این جنگ همینطور بدون اینکه کسی در آن پیروز شود و تکلیف و سرنوشت دو ملت معلوم بشود، ادامه پیدا کند ... ما سیاستمان این است که کار جنگ را یکسره کنیم. رژیم متجاوز، ضعیف و متزلزل عراق را هرچه زودتر به مدد قدرت و نیروی الهی و مردم خودمان سرنگون کنیم و دو ملت را یکبارہ نجات بدهیم.»

رئیس شورای عالی دفاع همچنین در مورد آمادگی سپاه پاسداران برای جذب نیروهای رزمی گفت: «ما احساس میکنیم، امروز آن روز آزمایش تاریخی ما است و باید هیجان عظیم را که از ایمان آگاهانه مردم ناشی می شود به عنوان یک مشت محکم در مقابل متجاوزین بعثی به کار بگیریم و اجازه دهیم مردم معجزه‌های را که بالاخره باید اتفاق بیفتد، تحقق بخشند. ... [امروز] حضور مردم در جبهه‌ها و حضور مردم در میدانهای نبرد، حرف آخری است که جمهوری اسلامی میزند و با همین سخن آخر مسئله جنگ را پایان میدهد. ... برادران سپاه (پاسداران انقلاب اسلامی) اظهار آمادگی کرده‌اند که تلاش خودشان را برای سازماندهی بیشتر کنند. (۱) ... البته دستگاههای گوناگون باید به سپاه کمک کنند. یکی از مشکلات برادران ما [در سپاه] مسئله گزینش است. هیئتهای گزینش در سراسر کشور، (در دستگاههای دولتی) با برادران سپاه هماهنگی کنند، به آنها کمک کنند و بگذارند کسانی که مایلاند، وارد سازماندهی عظیم مردمی شوند. بایستی مسئولین شهرها، ائمه محترم جمعه و استانداران و برادران جهاد در هر استان کوشش کنند ... ما اگر بخواهیم در مقابل توطئههای استکبار جهانی و کمکهای مالی و تسلیحاتی که به عراق داده می شود ... حرکت بکنیم، نقطه قوت ما ایمانهای استوار مردم ماست. ما از این نقطه قوت که درست نقطه ضعف دشمن ماست باید حداکثر استفاده را به نفع اسلام و مسلمین بکنیم.» (۲)

۱. نماینده ایران در سازمان ملل متحد اتهام باجگیری ایران به منظور وساطت برای آزادی گروگانهای فرانسوی در لبنان را رد کرد.

سعید رجایی خراسانی در یک مصاحبه تلویزیونی گفت: «دولت ایران پیشنهاد کمک به فرانسه برای آزادسازی گروگانها را داده است، ولیکن هیچگونه اطلاعی از محل نگهداری گروگانها و اینکه چه گروهی (در لبنان) آنها را به اسارت گرفته، ندارد، چون گروههای فراوانی وجود دارند. اگرچه در لبنان و دیگر کشورهای مسلمان نفوذ زیادی داریم.»

ص: ۷۱۶

۱- رئیس شورای عالی دفاع در اینبارۀ افزود که امروز، در سرتاسر کشور کادرها و نامهای گوناگونی برای تشکلهای مردمی بسیجی به منظور حضور در جبهه‌ها وجود دارد که مردم با تمام این نامها دارند حرکت میکنند. وقتی گردانهای قائم یا تیپهای قدس معلوم می شود، مردم می‌آیند. کارشناسها و پاسداران افتخاری مطرح میشوند، مردم میبینند این راه باز است. هرجایی که مردم احساس کنند که می شود در جبهه‌ها حضور پیدا کرد، می‌آیند. [روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۱/۳/۱۳۶۵، ص ۱۱]

۲- ۱۸. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۱/۳/۱۳۶۵، ص ۱۱.

به گزارش خبرگزاری یونایتدپرس، رجایی خراسانی رابطه بین آزادی گروگانها با به بود روابط ایران و فرانسه و اینکه برخی محافل سیاسی برخورد ایران با این ماجرا را یک باجگیری تلقی کردهاند، مردود دانست و تصریح کرد که هیچگونه باجگیری در کار نیست، بلکه کاهش بحران بین ایران و فرانسه کمک خواهد کرد تا رهبران دو کشور در تماسهایشان، مسائل و مشکلاتشان از جمله مسئله گروگانگیری را حل کنند. در پایان این مصاحبه نماینده ایران در سازمان ملل ضمن سرزنش امریکا به علت انتقادات اخیرش از ایران اظهار داشت: «من نمیدانم که برای ایران چه سودی خواهد داشت تا کمک نماید که گروگانهای امریکایی آزاد شوند، زیرا که نظر ایران راجع به روابط با امریکا و فرانسه متفاوت است.» (۱)(۲)

۲. رئیس پارلمان عراق تصرف فاو را یک دستاورد تبلیغاتی صرف برای ایران ذکر کرد. سفیر عراق در ایتالیا نیز با تکرار ادعای صلحطلبی کشورش مداخله امریکا و شوروی و کشورهای اروپایی برای خاتمه جنگ ایران و عراق را ضروری دانست.

سعدون حمادی رئیس مجلس عراق، در مصاحبه با مجله عربیزبان التضامن (چاپ لندن) گفت که کشور وی درحالی حاضر از موقعیت به تری نسبت به ایران برخوردار است و قدرت اقتصادی و نظامی ایران به سرعت روبه تحلیل است. وی افزود: «تصرف ترمینال نفتی فاو توسط ایران چیزی بیش از یک دستاورد تبلیغاتی نبوده است.» به گزارش خبرگزاری کویت، حمادی خاطرنشان کرد که نیروهای دشمن در طول مرز ۱۲۰۰ کیلومتری بین دو کشور مستقر میباشند و عراق درحالی حاضر در حدود ۲۹۰ کیلومترمربع از اراضی راهبردی ایران را در اختیار دارد.

رئیس پارلمان عراق ایران را یک کشور شکستخورده سیاسی برشمرد و گفت: «این کشور هیچگاه به اندازه امروز در صحنه بین المللی منزوی نبوده است.» (۳)

از سوی دیگر سفیر عراق در ایتالیا در نشست با شرکت فدراسیون جوانان حزب سوسیالیست شهر بری ایتالیا، کشور خود را صلحجو خواند و دخالت کشورهای بزرگ در جنگ ایران و عراق را تعیینکننده تلقی کرد و گفت: «عراق خواستار صلح می باشد و برای نیل به این هدف از هیچ تلاشی فروگذار نکرده و دراینمورد آماده پذیرفتن کلیه پیشنهادات تمامی کشورهای جهان برای میانجیگری می باشد. ... معتقدم برای خاتمه دادن به این جنگ که تقریباً شش سال است به طول

ص: ۷۱۷

۱- کلود دو کمولار نماینده فرانسه در سازمان ملل، دیروز در نیویورک با تکذیب گزارش بعضی از رسانه ها که گفته بودند دولت فرانسه موافقت کرده تا در قبال آزادی گروگانها یکمیلیارد دلار به ایران بپردازد، گفت: یکمیلیارد دلار پولی که ایران از فرانسه طلب دارد با مسئله گروگانهای فرانسوی در بیروت مرتبط نیست. وی تصریح کرد: این پول از جانب دولت سابق ایران در انرژی اتمی فرانسه سرمایهگذاری شده و دولت فعلی ایران خواهان بازپسگیری آن است. [روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۱/۳/۱۳۶۵، ص ۱۲]

۲- ۱۹. روزنامه رسالت، ۱۱/۳/۱۳۶۵، ص ۱۲.

۳- ۲۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۲، ۱۰/۳/۱۳۶۵، ص ۵، خبرگزاری کویت، ۹/۳/۱۳۶۵.

انجامیده نقش سازمان ملل و کشورهای مقتدری چون آمریکا و شوروی و نیز کشورهای اروپایی و در رأس آنها ایتالیا بسیار ضروری و تعیینکننده می باشد. [به خصوص که] دولت ایتالیا هیچگاه از تلاش خود جهت خاتمهبخشیدن به تشنج در خاورمیانه [غرب آسیا] نکاسته و در کاهش دادن به درگیریهای موجود در این منطقه نقش فعالی داشته است.» به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی در رم، وی سپس با اشاره به همکاریهای میان ایتالیا و عراق افزود: «ایتالیا کشوری است که آمادگی زیادی برای همکاری با کشورهایی چون عراق دارد که طالب صلح و دوستی بوده و به حقوق بشر و اصول اساسی بین المللی و حق تعیین سرنوشت کشورها توسط ملتها احترام میگذارد.» وی افزود: اگر درحالحاضر ملت عراق در یک جنگ ناخواسته شرکت دارد فقط به دلیل دفاع از سرزمین خود می باشد. ۲۱

۱. خبرنگار روزنامه تایمز مالی با سفر به عراق آخرین تحولات جنگ تحمیلی، تاکتیکهای اخیر عراق، پیش بینی عملیات آینده ایران و زمان و مکان آن را بررسی کرده است.

این خبرنگار در یک مقاله نسبتاً طولانی با عنوان "عراق برای حفظ روحیه دست به عملیات زده است" نوشته است: «مقامات نظامی عراق به طور خصوصی میگویند مهران مطلقاً با فاو قابلمقایسه نیست. عملیات در مهران یک پیروزی توخالی است و تنها معادل فاو، احتمالاً شهر خرمشهر خواهد بود که ژنرال عراقی ماهر عبدالرشید برای تصرف آن شوق بسیار دارد.»

از سویی بعد از شکست عراق در فاو، تغییر تاکتیک نظامی به عنوان یک وسیله افزایش روحیه برای این کشور اهمیتی حیاتی دارد، باینحال، همواره به علت احتمال افزایش تلفات نگرانیهایی در عراق وجود داشته، خبرنگار تایمز مالی دراینباره افزوده است: «عراق درصدد نیست فاو را مجدداً پس بگیرد، زیرا برای این کار احتمالاً پانزدههزار نفر تلفات خواهد داد که این تعداد تلفات برای جامعه عراق رقم بسیار سنگینی خواهد بود، به خصوص که تخمین زده شده عراق در جریان نبردهای فاو، دهها هزار تن از نیروهایش را از دست داده باشد. ضمن آنکه در درگیریهای بعدی چند هزار نفر دیگر نیز به شمار تلفات عراق اضافه شده است.» تایمز مالی درباره عملیات آینده رزمندگان ایران، به تأثیر پیام اخیر امام خمینی اشاره و اضافه کرده است: «بعد از این پیام، ایران شاهد بزرگترین بسیج نیرو بوده که به جبهه عزیمت کردهاند، اعزامهایی که این بار عراق آنها را جدی گرفته است.» خبرنگار تایمز مالی به نقل از یک تحلیلگر غربی آورده است: «هم ما و هم عراقی ها میدانند که چیز بزرگی در شرف وقوع است. عراقی ها فکر میکنند قبل از آنکه اوضاع اقتصادی ایران به وخامت بگراید، این عملیات زودتر آغاز شود. از سویی استراتژیستها معتقدند اگر ایران حمله را تا سال ۱۹۸۷ (زمستان ۱۳۶۵)، به تعویق بیندازد ممکن است توان انجام یک عملیات نهایی را از دست بدهد. ازاینرو اکثر آگاهان متفققولاند که ایرانیها یک بار دیگر

تلاش خواهند کرد تا از مردابه ای اطراف جزایر مجنون عبور کنند، جایی که تنها ۱۵ کیلومتر با بصره به عنوان جایزه بزرگ فاصله دارد.» خبرنگار تایمز مالی در پایان خاطرنشان کرد: عراقی ها در گذشته ثابت کرده اند که در حملات غیرمترقبه زخم پذیرند. با وجود این در عملیات آینده و عملیات نهایی که به وسیله ایرانیها طراحی شده است امکان اشتباه ممکن است کم باشد. ۲۲

۲. نشریه امریکایی بررسی سیاست خاورمیانه جنگ ایران و عراق را حول چهار محور، اهداف عراق در راهبرد نظامی جدید، برخورد امریکا با روند جاری جنگ، همکاریهای اطلاعاتی امریکا با عراق و تشریکمسابی امریکا و شوروی در کنترل جنگ مورد بررسی و تحلیل قرار داد.

در بخشی از مقاله این نشریه، از جمله اهداف عملیتهای اخیر عراق به ویژه حمله به گذرگاه فکه و مهران - که به اشغال بخشهای کوچکی از سرزمین ایران انجامید - یکی اعمال فشار جدید نظامی به ایران و دیگری بالابردن روحیه نیروهای عراقی در پی ازدست دادن بندر فاو ذکر شده است. (۱) نشریه یاد شده به نقل از برخی کارشناسان افزوده است: مهمتر از این دو هدف، به دست آوردن ابتکار عملیات است که در آن فرماندهان عراقی حداقل به طور موقت ایرانیها را وادار کردند قبل از اینکه دست به حمله دیگری بزنند، طرحریزی عراق را برای ادامه حملات مدنظر قرار دهند. به گفته یک کارشناس امریکایی «دو سال است که ایرانیها توانسته اند بدون تحمل آسیب، در هر جای طول جبهه دست به حمله بزنند، ولی اکنون آنان حداقل بایستی اندکی درباره طرحهای عراق علیه خود نگران باشند.» گرچه یک ناظر دیگر، با تجربه طولانی در اینباره اظهار داشته که «عراقی ها بارها چیزی را شروع کرده اند که نتوانسته اند خاتمه دهند.»

نشریه بررسی سیاست خاورمیانه در ادامه دخالت امریکا و برخی اقدامات این کشور در جنگ ایران و عراق را بدین شرح توضیح داده است: «برخی مقامات امریکایی هنوز امیدوارند که از آرامش قابلپیش بینی جنگ برای تحکیم یک روش فعالتر امریکایی جهت خاتمه درگیری، به ره گیرند.

آنها استدلال میکنند که دو ستون اصلی سیاست امریکا [شامل] تحتکنترل در آوردن صادرات اسلحه غربی به ایران عملیات وقفه و تشریکمسابی اطلاعاتی با عراق اثر خود را از دست داده است.» یک مقام امریکایی گفت: «ما تقریباً راه تأمین سلاح ایران از غرب را بند آورده ایم.»

نشریه مذکور همچنین درباره همکاری اطلاعاتی امریکا و عراق و ضعف ارتش رژیم بعثی در عملیاتیکردن آن نوشته است: «همکاری اطلاعاتی [با به رهگیری از هواپیماهای جاسوسی] آواکس

ص: ۷۱۹

۱- رادیو بیبسی نیز در همین چارچوب به نقل از خبرنگار روزنامه فایننشال تایمز هدف استراتژی دفاع متحرک فعال عراق را تقویت روحیه تضعیفشده مردم عراق ناشیاز شکست مأیوسکننده نیروهای نظامی این کشور در شبه جزیره فاو دانست و خاطرنشان کرد که تهاجمات این کشور محدود بوده و مقدمه های برای هجوم گسترده عراقی ها نیست. [خبرگزاری جمهوری

اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۲، ۱۳۶۵/۳/۱۰، صص ۳ و ۴، رادیو بیسی

پر کمر، اطلاعات حیاتی برای بغداد فراهم کرده‌اند ... و اطلاعات [آن]، به همراه برخی رهنمودها از طریق سفارت امریکا به بغداد انتقال مییابد، ولی به وضوح عراقی‌ها معمولاً پاسخ می‌دهند که بعضی هدفها دور از دسترس یا خارج از توانایی بمبافکنهای بسیار بلندپرواز است.»^(۱)

همچنین این نشریه درباره تشریک‌مساعی دو ابر قدرت برای کنترل جنگ نوشته است: «چند مقام کلیدی امریکایی امیدوارند که دیگران را در دولت متقاعد سازند تا به امید ابتکاری مشترک، به اتحاد شوروی نزدیک شوند. نخستین فرصت احتمالاً در تابستان آتی طی مذاکرات در سطح متوسط با مقامات اتحاد شوروی به دست می‌آید.» در ادامه این نشریه به نقل از یک مقام عالیرتبه وزارت امور خارجه امریکا افزوده است: «اجازه بدهید موضوع را مطرح نمایم. نه ما و نه شوروی آرزوی دیدن فروپاشی عراق را نداریم و چون آنها نسبت به ما قبلاً تماسهای بیشتری با بغداد و تهران داشته‌اند، یک نظرگاه مشترک موجب فعالیت‌شدن نقش آنان در منطقه نخواهد شد.»^(۲)

۱. درحالی‌که به دنبال سیر نزولی قیمت نفت در ماههای اخیر، پیش‌بینی می‌شود که ایران در ماههای آینده با افزایش هزینه جنگ، دچار بحران شدید شود، نخستوزیر ایران ضمن تأکید بر خوداتکایی، راه برونرفت از این بحران را توسعه بخش غیرنفتی دانست.

به نوشته تحلیلگر نشریه هندلزبلا (چاپ آلمان) بنا بر «پیش‌بینی دیپلماتهای غربی، کاهش به ای نفت، قدرت خرید ایران را در سال جاری به نصف خواهد رساند. در سال مالی ۱۹۸۷ - ۱۹۸۶ (سال ۱۳۶۵) که از ماه مارس (اسفند - فروردین)، آغاز شده است درآمد ارزی کشور که ۹۵٪ آن از راه صدور نفت به دست می‌آید به زحمت بالغبر ۷ میلیارد دلار خواهد شد. درحالی‌که این مبلغ در سال گذشته، ۱۳ میلیارد دلار بوده است. در سال قبل دولت مبلغ ۴ تا ۵ میلیارد دلار جهت خرید تسلیحات، ۳ میلیارد دلار برای واردات مواد غذایی و ۷۵۰ میلیون دلار برای واردات دارویی پرداخته است. ازاینرو دولت بر برنامه‌های صرفه‌جویی بنیادین تأکید می‌ورزد. قرار است واردات در سال جاری ۱۳٪ نسبت به سال گذشته، کاهش یافته و به ۵/۱۳ میلیارد دلار محدود شود.»

تحلیلگر هندلزبلا با اشاره به اینکه موسوی نخستوزیر ایران، یکی از نمایندگان طبقه بنیادگرا می‌باشد، خاطرنشان کرد که «وی امیدوار است با توجه به فشار مالی فزاینده، موفق به جلب حمایت مردم جهت ایجاد تحولات اساسی گردد. او خواهان تغییر بنیادین اندیشه است و معتقد است کشور باید در آینده خودکفا بشود؛ حتی اگر این امر به پایین‌آمدن کیفیت کالا هم منجر گردد.» میرحسین موسوی معتقد به توسعه بخش غیرنفتی است. اگرچه اولین دستاورد این آزمایش برای او چندان درخشان نبود. زیرا باوجود افزایش ۲۵ درصدی صادرات غیرنفتی در سال

ص: ۷۲۰

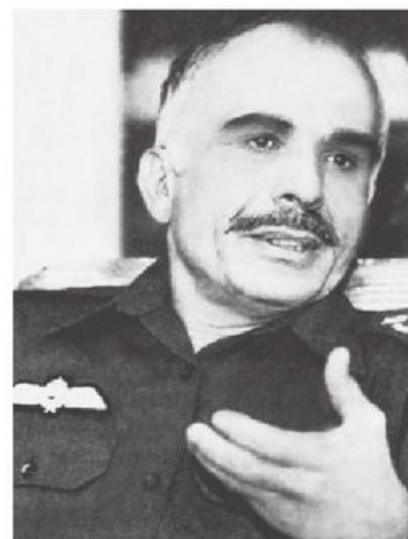
۱- ضمیمه دارد؛ گزارش کامل وزارت امور خارجه ایران از همکاری اطلاعاتی امریکا و عراق علیه ایران.
۲- ۲۳. اداره کل مطبوعات و رسانه‌های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۱۴۳، ۱۳۶۵/۴/۱۸، نشریه بررسی سیاست خاورمیانه (چاپ امریکا)، ۳۰ مه ۱۹۸۶ (۹/۳/۱۳۶۵).

گذشته، درآمدی که از این راه کسب شد چندان قابل توجه نبود و فقط تا ۴۰۰ میلیون دلار رسید.

این نشریه با ابراز تردید درمورد اظهارات موسوی مبنی بر اینکه «ایران به هیچ کشوری بدهکار نیست و در آینده هم از جایی اعتبار نخواهد گرفت»، به استناد سخنان برخی ناظران ادعا کرده است: «دیپلماتهای غربی به هیچوجه مطمئن نیستند، موسوی که اینگونه از اصلاحات سخن میگوید، به راستی دارای یک برنامه اقتصادی روشن باشد.»^(۱)

۲. بازتاب رسانهای کوششهای پادشاه اردن برای آشتیدادن سوریه و عراق همچنان ادامه دارد.

هدف کوششهای حسین شاه اردن برای نزدیککردن دمشق به بغداد، جدایی آن از تهران است. خبرگزاری رویتر به نقل از روزنامه کیهان با بیان اینکه راهبرد سوریه تحت تأثیر کمک مالی کشورهای متمدن عرب قرار گرفته است، اعلام کرد: «کشورهای نفتخیز ثروتمند خلیج فارس آمادهاند که اگر سوریه رهبران ایران را وادار به قبول یک راه حل صلح برای جنگ با عراق نماید، یک کمک مالی را به خاطر تغییر استراتژی سوریه، در اختیار دمشق قرار دهند.» این تحلیل از این دیدگاه متأثر می شود که روزنامه کیهان نوشته است: «رهبران سوریه اخیراً به عربستان گفتهاند که روابط حسنه میان دمشق - تهران در مرحله اول به نفع اعراب است و این امر میتواند به این معنا باشد که در شرایط خاص سوریه میتواند از نفوذ خود در تهران به نفع کشورهای میانهروی عرب استفاده کند.»

حسین پادشاه اردن

خبرگزاری رویتر افزود: اما اگر کشورهای ثروتمند عرب نتوانند سوریه را متقاعد کنند که در جنگ خلیج فارس میانجیگری کند، آنها یک راه حل میانه را اتخاذ میکنند، بدین معنا که خط لوله نفت عراق به مدیترانه را از طریق خاک سوریه بازگشایی خواهند کرد.^{(۲)(۳)}

روزنامه الاتحاد (چاپ ابوظبی) که به طور شتابزده نتایج تلاشهای حسین شاه اردن را مثبت ارزیابی کرده، به نقل از ناظران در سوریه نوشته است: «موفقیت در آشتیدادن میان عراق و سوریه، به نتایج بسیار مهمی نائل خواهد شد که اولین آن، پایان دادن به جنگ عراق و ایران و دومین آن استقرار مجدد وحدت عربی است.»^(۴)

روزنامه وال استریت ژورنال با اشاره به چشمانداز عربستان سعودی و اردن به عنوان حامیان رژیم بعث عراق خاطرنشان کرده که مقامات ریاض و امان بیصبرانه مشتاق تغییر گرایش حافظ اسد رئیس جمهور سوریه، هستند، زیرا آنها به دنبال فتح

ص: ۷۲۱

۱- ۲۴. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۱۴۱، ۱۳۶۵/۴/۱۴، به نقل از نشریه هندلزبلات (چاپ آلمان)، ۳۰ مه ۱۹۸۶ (۹/۳/۱۳۶۵).

۲- ضمیمه دارد؛ تحلیل روزنامه کیهان درباره تلاشهای شاهحسین برای نزدیکی دمشق و بغداد.

۳- ۲۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۲، ۱۳۶۵/۳/۱۰، ص ۲۲، تهران - خبرگزاری رویتر، ۹/۳/۱۳۶۵.

۴- ۲۶. همان، ص ۲۴، ابوظبی - خبرگزاری امارات، ۹/۳/۱۳۶۵.

فاو به دست ایرانیها درمورد شکست نظامی عراق بسیار نگران شدند و در جستجوی راههایی برای بالابردن موقعیت نظامی و سیاسی عراق بود. گرچه انتظار نمیرود تغییر موضع سوریه در آینده نزدیک اثر مهمی بر جنگ داشته باشد. با اینحال اعراب میانهرو که برای فراهم کردن این ملاقات تلاش میکنند به وضوح به تغییر نگرش سوریه یا لاقبل اتخاذ یک موضع بیطرفانه و صلحجویانه در قبال جنگ از جانب دمشق امیدوار هستند. زیرا اگر سوریه موضع بیطرفانهتری اتخاذ کند ایران را درمورد پذیرش پیشنهاد صلح بغداد، تحت فشار بیشتری قرار خواهد داد. ۲۷

روزنامه تایمز مالی نیز ملاقاتهای شاه حسین در دمشق و بغداد را موجب پیش بینیهای صاحب نظران منطقه درباره انجام تلاشهای جدی برای برگزاری اجلاس سران عرب - که احتمالاً در سه هفته آینده برگزار خواهد شد - و معتدل ساختن موضع سوریه در جنگ ایران و عراق توصیف کرد و به نقل از یک دیپلمات غربی در دمشق نوشت: آخرین چیزی که سوریهها میخواهند، انجام گرفتن یک حمله بزرگ از سوی ایران و به تصرف درآمدن همه عراق می باشد. در ادامه این مطلب آمده است: به دلیل اختلافات شخصی بین حافظ اسد و صدام حسین تغییر موضع سوریه به نفع عراق غیرمحمتمل به نظر میرسد و سوریه ممکن است برای دفع انتقادات اعراب فقط قدری از حمایت خود از ایران بکاهد. ... گرچه گزارشهایی هم میرسد که «سوریهها اکنون در باب خطر گسترش جنگ ایران و عراق به سایر نقاط با کشورهای دیگر عرب همصدا شدهاند. منابع موثق سیاسی در تونس میگویند که سوریه به کشورهای پیوسته است که دعوت قلیبی را برای برگزاری کنفرانس اول ژوئن وزیران امور خارجه عرب در مراکش پذیرفتهاند.

همچنین سوریه اظهار آمادگی کرده که در اجلاس آینده سران عرب در دستور جلسه موضوعات دیگری همچون جنگ ایران و عراق و مسئله فلسطین را نیز در کنار حمله امریکا به لیبی مورد بحث قرار دهد. گفته می شود که الجزایر نیز که دفعه پیش از موضع سوریه و لیبی حمایت کرده بود دعوت قلیبی را پذیرفته است.» (۱)

۱. دیپلماتهای غربی عقیده دارند ایران ممکن است به زودی با برقراری روابط عادی با کشورهای فرانسه و شوروی به یک موفقیت دیپلماتیک عمده در سیاست خارجی خود دست یابد.

روزنامه امریکایی کریستین ساینس مانیتور با اشاره به سفر هفته گذشته یک هیئت ایرانی به فرانسه و ملاقات با مقامات ارشد این کشور به نقل از ژاک شیراک نخستوزیر فرانسه، نوشت: «کابینه وی خواهان گفتگو و مذاکره با ایران است.» این روزنامه به نقل از خبر دو روز پیش شبکه تلویزیونی سی.بی.سی امریکا افزود: «فرانسه موافقت کرده در ازای آزادی گروگانهای فرانسوی در لبنان یکمیلیارد وام بازپرداخت شود. همچنین گفته شده که فرانسه مقداری پول به آذربایجان پرداخت خواهد کرد، ولی دلالت این گزارشها را مورد تأیید قرار ندادند.»

ص: ۷۲۲

به نوشته کریستین ساینس مانیفور «رایزنهای نظامی غربی در تهران اظهار میدارند سلاحهای ساخت فرانسه در ماههای اخیر، از طریق غیرمستقیم به ایران وارد شده است. مقامات رسمی این امر را که فرانسه اجازه صدور تسلیحات نظامی به ایران را داده تکذیب کردهاند، اما یک روزنامه فرانسوی اسفندماه گذشته، از ارسال مقادیری تسلیحات نظامی ساخت فرانسه به ایران گزارش داده بود. ازاینرو و برپایه گزارشات روزنامههای غربی در منطقه و اظهارات رایزنهای غربی در تهران، ایران اخیراً قدرت آتش رزمی هلیکوپترهای خود را با مسلحکردن آنها به موشکهای اس ۱۲ ساخت فرانسه افزایش داده است.»

نویسنده این مقاله در ادامه آورده است: «درهمنحال دولت ایران به آرامی درحال به بودبخشیدن به روابط خود با شوروی است.» به ادعای وی، مسکو در ازای محدودکردن حمایت تهران از گروههای مبارز افغانی و به تعویقانداختن محاکمه سران حزب توده، فروش تسلیحات نظامی به ایران از جانب برخی از کشورهای همپیمان خود را مورد تأیید قرار داده است. ضمن آنکه ایران و شوروی درحال انجام مذاکرات هستند تا خطوط لوله گاز میان دو کشور گشوده شود.^(۱)

۲. سفیر امریکا در سازمان ملل متحد علت میانروی سیاست امریکا درباره سوریه را تشریح کرد.

ورنون والترز سفیر امریکا در سازمان ملل، در گفتوگو با روزنامه لوموند به طور ضمنی گفت که میانروی امریکا درمورد سوریه تا حدی مربوط به مسئله گروگانهای امریکا در لبنان می شود که احتمالاً در مناطق تحتنفوذ سوریه نگهداری میشوند. به گزارش خبرگزاری فرانسه، والترز با به رخکشیدن نتایج حمله امریکا به لیبی و تصریح بر اینکه قذافی پس از حمله امریکا به اندازه کافی ساکت شده است، گفت که تحقیقات انگلیسیها درمورد مسئولیت احتمالی سوریه درزمینه تروریسم بین المللی و به ویژه در کوشش اخیر برای سوءقصد به دفتر شرکت هواپیمایی اسرائیل در لندن کم به امیدهد، ولی دلیل احتیاط واشنگتن علیه دمشق این است که «امریکا همانند فرانسویان گروگانهایی در لبنان دارد و تا آنجا که میداند آنها احتمالاً در مناطق تحتکنترل سوریهها هستند.»^(۲)

ضمیمه گزارش ۶۴۹: مشروح اطلاعاتی درباره ترکیب، گسترش، تاکتیک و شایستگیهای رزمی لشکر طلایی صدام

نیروهایی که ارتش عراق به تازگی جمعآوری کرده به نامهای لشکر طلایی صدام و گردانهای پیاده مهمات خاصه (مأموریتهای ویژه) معروف و برای آزادسازی شهر فاو سازماندهی و تشکیل شدهاند و تبلیغات زیادی درمورد تعداد و آموزش آنها شده است.

ترکیب

از تابعیت لشکر طلایی اطلاعاتی در دست نیست، اما به احتمال زیاد دراختیار ستاد کل ارتش عراق می باشد. بنا به اظهار اسرای عملیات مهران استعداد این لشکر، ۲ تیپ به نامهای تیپ ۴ کماندویی و تیپ ۵ کماندویی می باشد. از تیپهای دیگر آن اطلاع دقیقی در دست نیست. هر تیپ دارای ۳ گردان رزمی می باشد که این گردانها فاقد گروهان قرارگاه و گروهان پشتیبانی میباشند.

-
- ۱- ۲۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۴، ۱۲/۳/۱۳۶۵، صص ۱۴ و ۱۵، واشنگتن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۱/۳/۱۳۶۵.
- ۲- ۳۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۳، ۱۱/۳/۱۳۶۵، ص ۳۴، پاریس - خبرگزاری فرانسه، ۱۰/۳/۱۳۶۵.

تیپ ۴ کماندویی و تیپ ۵ کماندویی دوره آموزش یگانی خود را در کنار هم در پادگان جابیه گذرانده‌اند که پس از پایان آموزش، تیپ ۴ را در تاریخ ۲۰/۲/۱۳۶۵، از پادگان مذکور خارج و برای عملیات به منطقه شریانی منتقل کرده‌اند، ولی از محل استقرار تیپ ۵ اطلاعی در دست نیست.

استعداد

افراد این لشکر از تیپهای مختلف ارتش جمع‌آوری شده‌اند، بدین ترتیب که به کلیه تیپها اعلام شده بود که هر تیپ بایستی ۲۵ الی ۳۰ نفر از افراد ممتاز را در اختیار این لشکر قرار دهد، ولی بنا به اظهار پناهندگان و اسرای قبلی و همچنین اسرای خود لشکر مورد بحث، اکثر تیپها افراد بیانضباط، شرور، دارای غیبت و به طور کلی نیروهایی را که از کیفیت خوبی برخوردار نبوده‌اند، به این لشکر معرفی کرده‌اند.

تیپهای ۴ و ۵ حدود ۱۵۰۰ نفر پرسنل دارند، زیرا نیروهایی که در پادگان جابیه آموزش میدهند بالغ بر ۳۰۰۰ نفر بوده‌اند. لازم به یادآوری است که ارتش عراق دارای ۱۶۰ تیپ از رستههای مختلف بوده که در عملیات والفجر ۸ و پاتکهای دشمن در منطقه عملیاتی والفجر ۸ به تعداد زیادی از این تیپها تلفات و ضایعات سنگینی وارد شده است و امکان آزادسازی ۲۵ الی ۳۰ نفر پرسنل از هر تیپ مشکل به نظر میرسد.

تاکتیک و شایستگی رزمی

به گفته اسرا و پناهندگان، این لشکر با آموزشهای خوبی که دیده (کماندویی، هلیبرن، عبور از باتلاق و قایقرانی) برای آزادسازی شهر فاو در نظر گرفته شده است. همچنین به گفته آنها فرستادن تیپ ۴ کماندویی به منطقه عملیاتی شریانی خود یک آموزش بوده است تا در عمل تواناییهای این تیپ را محک بزنند. (۱)

ضمیمه گزارش ۶۵۷: گزارش کامل وزارت امور خارجه ایران از همکاری اطلاعاتی امریکا و عراق علیه ایران

درباره همکاری اطلاعاتی امریکا با رژیم بعث عراق، در نشریه گزارش مستقیم وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی مطلبی با عنوان "ماهواره‌های جاسوسی و جنگ ایران و عراق" بدین شرح درج شده است: «در طی ربع قرن گذشته [از سال ۱۳۳۹ هـ- ش ۱۹۶۰ م] و پس از آن، امریکا و شوروی به عنوان دو کشور پیشرو در امر اکتشافات فضایی از همان ابتدا درصدد به رهبرداری از فضا برای مقاصد نظامی و جاسوسی برآمدند. به طوریکه دو کشور مزبور انحصار استفاده از ماهواره‌های جاسوسی را در اختیار دارند. برای مثال دوربینهای عکسبرداری ماهواره‌های امریکایی پرنده بزرگ (Big Bird) و KH ۱۱ قادرند اشیایی کوچکتر از ۳۰ سانتیمتر را از فاصله ۱۸۵ کیلومتری زمین رؤیت و ثبت نمایند.

شوروی در رقابت با امریکا و به منظور جبران عقبافتادگی خود از آن کشور در زمینه به کارگیری ماهواره‌های جاسوسی در سال ۱۹۷۲، اقدام به پرتاب ماهواره کاسموس ۵۲۰ نمود. این ماهواره و ماهواره‌های کاسموس ۶۰۶، ۶۶۵ و ۷۰۶ انواع جدیدتر

ماهواره‌های کاسموس بودند که بعداً به فضا پرتاب گردیدند و فاقد نواقص قبلی ماهواره‌های دیگر بودند.» آنها قادرند از فاصله ۳۰۰ کیلومتری زمین به عکسبرداری از سطح زمین بپردازند.

این نشریه در ادامه افزوده است: «ماهواره کاسموس ۱۲۱۰ در ۱۹ سپتامبر ۱۹۸۰ [۲۸ شهریور ۱۳۵۹]، به فضا پرتاب شد. ... کاسموس ۱۲۱۱ روز ۲۳ سپتامبر [۱/۷/۱۳۵۹]، یک روز پس از شروع جنگ، پرتاب گردید و کاسموس ۱۲۱۲ روز ۲۶ سپتامبر [۴/۷/۱۳۵۹]، پرتاب شد. به احتمال زیاد در میان این سه (ماهواره)، کاسموس ۱۲۱۰ دقیقترین اطلاعات را جمع‌آوری نموده است.

نکته شایان توجه درمورد این ماهواره اینکه تقریباً دو روز قبل از شروع حمله نظامی عراق به ایران به فضا پرتاب شده است. این مطلب با توجه به اینکه ماهواره‌های کاسموس برای قرار گرفتن در مدار مطلوب خود حداقل به ۲۴ ساعت زمان نیاز دارند، روشنگر این حقیقت است که پرتاب کاسموس ۱۲۱۰ با برنامه ریزی و به احتمال قوی با اطلاع قبلی از زمان دقیق حمله عراق به ایران انجام شده است.»

ص: ۷۲۴

نشریه مذکور در ادامه به نقش ماهواره‌های جاسوسی امریکا پرداخته و اضافه کرده است: در مواردی که کسب اطلاعات کاملتری از یک منطقه مثل غرب آسیا یا منطقه جنگ ایران و عراق موردنظر باشد امریکاییها ماهواره‌های کوچکتری برای انجام این مأموریت به فضا پرتاب میکنند.

آنتونی کندن یکی از کارشناسان فضایی انگلستان که مسائل مربوط به پرتاب و عملیات ماهواره‌های جاسوسی را مورد بررسی و تحقیق قرار میدهد، معتقد است که از ۲ ماهواره KH ۱۱ که امریکا درحالحاضر در فضا دارد یکی از آنها از کار افتاده و دیگری دچار نقص فنی شده است. به این ترتیب اگر گفته کارشناسان نامبرده صحت داشته باشد میتوان نتیجه گرفت که سیستم ماهواره‌های جاسوسی امریکا به شدت دچار نقصان شده است و از دلایل این امر، غافلگیری و ضعف امریکا برای اطلاع‌رسانی و هشدار به موقع به عراق درباره زمان شروع عملیات والفجر ۸ از سوی ایران به شمار میرود.^(۱)

ضمیمه گزارش ۶۵۹: تحلیل روزنامه کیهان درباره تلاشهای شاهحسین برای نزدیکی دمشق و بغداد

روز گذشته، روزنامه کیهان در ستون تفسیر سیاسی خود، با بررسی تحرکات اخیر شاه حسین در میانجیگری و نزدیککردن روابط دمشق و بغداد به ملاقاتهای غیرمنتظره وی با رؤسای جمهوری عراق و سوریه در هفته جاری (۳ تا ۷ خردادماه)، اشاره کرده و نوشت: از دیدگاه اعراب میانه‌روی منطقه، سوریه نفوذ سیاسی قابل توجهی در تهران دارد، شاه حسین امیدوار است که در شرایط کنونی سوریه را به اتخاذ یک موضع مخالف استمرار عملیات نظامی ایران در خاک یک کشور عربی بکشانند.

البته شاه حسین میدانند که این تغییر راهبرد دمشق نیازمند به ای سنگینی است که رژیم عراق و کشورهای حامی این رژیم در حوزه جنوبی خلیج فارس باید به اتفاق آن را بپردازند. در آن سوی قضیه کشورهای خلیج فارس به ویژه عربستان سعودی و کویت به قطعیکردن رویگردانی دمشق از راهبرد فعلیاش میاندیشند. به عبارت دیگر، کشورهای حامی رژیم عراق در خلیج فارس آمادگی دارند که اگر تغییر راهبرد دمشق، موجب ترغیب رهبران ایران به قبول راه حل مسالمت‌آمیز در جنگ با عراق شد، در پرداخت به ای تغییر راهبرد دمشق مشارکت فعال داشته باشند.

از طرفی دیگر، در بررسی موضع دمشق درمورد تحول جاری باید گفت که سوریه یکی از کشورهایی است که بر اثر کاهش قیمت نفت به شدت در تنگنا قرار گرفته، چنانکه کارشناسان اقتصادی میگویند ساختمان اقتصادی سوریه برپایه کمکهای مالی کشورهای ثروتمند عرب استوار است. حجم کمکهای مالی کشورهای نفتخیز به سوریه به گونه بسیار مؤثر در تبیین و ابراز راهبرد سیاسی این کشور دخالت دارد. بنابراین کمکهای کشورهای ثروتمند عرب به سوریه همواره به صورت یک اهرم فشار علیه دمشق به کار گرفته شده است. پیش از به خطراتادن امنیت سیاسی رژیم عراق، یعنی قبل از تصرف شبه جزیره راهبردی فاو به دست نیروهای ایران و نیز در دوره بازار گرمی به ای نفت، کشورهای ثروتمند عرب در به رهگیری از اهرم فشار علیه دمشق محتاطانه عمل می کردند، اما در شرایط موجود حکام این کشورها جرئت بیشتری پیدا کردند تا با استفاده از این اهرم، دمشق را به اتخاذ سیاست میانجیگرانه برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق وادار کنند. از دیدگاه این کشورها با انتقال بخشی از حجم کنونی کمکهای مالی به رژیم عراق از میدان جنگ به میدان دیپلماسی میتوان امیدوار شد که جنگ ایران و عراق با میانجیگری دمشق به پایان خواهد رسید. این یکی از آرزوهای کشورهای نفتخیز عرب محسوب می شود، اما آنها در صورت ناکامی در تلاشهای خود، راه دیگری برای خروج از این بنبست پیدا خواهند کرد، راهی که میتوان آن را راه حل میانه نامید.

این راه از طریق بازگشایی خط لوله نفتی عراق به دریای مدیترانه که از سوریه میگذرد، قابل حصول است. بدین ترتیب هم سوریه از طریق بازگشایی این خط لوله نفتی به ره اقتصادی خواهد برد و هم رژیم عراق از طریق افزایش صادرات نفتی اتکای کمتری به کمکهای مالی کشورهای نفتخیز عرب خواهد داشت.

به گفته برخی از منابع دیپلماتیک در منطقه، رژیم عراق به شاه حسین اطلاع داده است که این رژیم آماده است در مقابل تجدید روابط بین بغداد و دمشق، ورقه سفید امضاء شده‌ای را در اختیار رهبران دمشق قرار دهد. حکام عراق معتقدند رویگردانی دمشق از تهران یک پیروزی بزرگ محسوب می شود که پیروزیهای نظامی ایران و نیز شرایط رهبران دمشق برای عادیسازی مناسبات خود با بغداد، در مقابل آن ناچیز است.^(۲)

ص: ۷۲۵

۱- ۳۲. سند شماره ۲۱۴۵۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش مستقیم، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی،

شماره ۴/۴۲، ۷/۳/۱۳۶۵، بخش ضمیمه.

۲- ۳۳. روزنامه کیهان، ۸/۳/۱۳۶۵، صفحه آخر.

۱. مسئول اطلاعات قرارگاه کربلای سپاه امروز در جلسهای با حضور فرماندهی نیروی زمینی سپاه اقدامات نیروهای خودی در اجرای جنگ آب در منطقه فاو و تأثیر آن بر دشمن را برای فرمانده نیروی زمینی تشریح کرد. همچنین فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله (ع) در دیدار با فرمانده نیروی زمینی سپاه ضمن اشاره به اجرای عملیات در محور البچار (فاو)، به منظور تجدید روحیه و به بود روند تکمیل سازمان لشکر، خواستار مرخصی برای نیروها و فراهم شدن امکان جذب نیروهای مشمول شد.

به گفته غلامرضا محرابی مسئول اطلاعات قرارگاه کربلا، در راستای پیشگیری از تک احتمالی عراق در منطقه فاو (محدوده جاده استراتژیک)، نیروهای خودی در روزهای اخیر عملیات دفاع آبی را به اجرا درآوردند. با جاریشدن آب زمینهای حدفصل خط خودی و دشمن به طور کامل زیر آب رفت و حتی آب به برخی مواضع دشمن نفوذ و غافلگیرشان کرد. در نتیجه این آبگرفتگی، عراق تا حدودی از نفوذ به مواضع رزمندگان ناامید شد و روز گذشته، سعی کرد نیروهایش را تخلیه کند. رزمندگان با اطلاع از نقلوانتقالات دشمن با اجرای آتش توپخانه و شلیک آر.پی.جی تلفات زیادی به آنها وارد کردند. در ادامه عملیات، نیروهای خودی آب را از طریق کانالی که از سمت چپ جاده استراتژیک به سمت راست جاده حفر شده، انتقال دادند. محرابی افزود: یک کانال دیگر هم، آب را از رودخانه اروند به نخلستان هدایت میکند به طوریکه در وضعیت مد، نخلستان را آب میگیرد. در این حالت نیروها با پمپاژ، آب را به میان خاکریز بزرگ کنار نخلستان و جاده اول جلوی خط خودی هدایت کردند و درحالحاضر اکثر بخشهای این محدوده را آب فراگرفته است. کانالهای دشمن امکان تخلیه این آب را ندارد و عراقی ها به سادگی نمیتوانند آب را جلوی مواضعشان را تخلیه کنند.

محرابی همچنین با تأکید بر اینکه خط خودی در داخل محور کارخانه نمک حساستر شده، درباره احتمال نفوذ دشمن هشدار داد و گفت: «دشمن با تانک و زرهی میتواند از این محور هجوم بیاورد. تاکنون فعالیتهای مهندسی زیادی انجام داده است، ازجمله جادههایی را از بالای کارخانه به داخل کارخانه نمک و به طرف خط اول کشیده است.»

مهدی مبلغ جانشین ستاد نیروی زمینی نیز درباره تأثیر اقدامات خودی بر نیروهای دشمن اظهار داشت: «به علت ناامیدی عراقی ها از این منطقه، آنها اکنون به محور املقصر خیلی حساس شده‌اند و طبق گزارشی که دادند، دشمن در این محور بر سرعت کارش افزوده و کانال احداثی خود را به نزدیک میدان مین ما رسانده است.»

در خاتمه، علی شمعخانی فرمانده نیروی زمینی، با تأکید بر انجام اقدامی پیشگیرانه توصیه کرد که درباره راههای جاریکردن آب در جلوی خط خودی در کارخانه نمک مطالعه شود.^(۱)

در ادامه دیدار و جلسات فرماندهان، امروز، قاسم سلیمانی فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله (ع) گزارش عملیات در محور البحار را برای علی شمعخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه، تشریح کرد. راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ به نقل از قاسم سلیمانی نوشته است: در جریان تک چند شب پیش دشمن در محور البحار، نیروهای بندرعباس (لشکر ۴۱ ثارالله (ع)) شرکت داشتند که توانستند در جریان عملیات، ۱۸ نفر از دشمن را به اسارت بگیرند، اما پس از آن، در خط پدافندی ۶۰ مجروح و ۴ شهید داده‌اند. سلیمانی با بیان اینکه نیروهای این لشکر در محورهای مختلف، از جمله جبهه هورالعظیم مدت زیادی است که به مرخصی نرفته‌اند، ضمن درخواست مرخصی برای نیروها و فرصت بازسازی مجدد، خاطرنشان کرد که اگر بتوانیم نیروها را تا آخر ماه رمضان به مرخصی بفرستیم، قادریم پس از بازگشت آنها ۶ گردان برای عملیات آماده کنیم. فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله (ع)، با اشاره به دراختیارداشتن ۱۸۰۰ نیروی مشمول، کیفیت آموزش در یگان را خوب توصیف کرد و افزود: ما واحد آموزش نظامی خوبی داریم و آموزش خوبی هم می‌دهیم، زیرا در همه عملیاتها، کنار هر فرمانده گردان، یک نفر از نیروهای آموزش نظامی قرار می‌دهیم، از اینرو برای به کارگیری مشمولین مشکلی نداریم. چون ضابطه خوبی برای به کارگیری آنها داریم. نیروهای آموزشی در همه زمینهها به طور فعال و منظم کار میکنند.^(۲)

۲. فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله (ع) ضمن اشاره به تحرکات جدید عراق در منطقه مهران، زمان پیشنهادی خود برای آزادسازی این شهر از اشغال دشمن را اعلام کرد.

قاسم سلیمانی فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله (ع) سپاه پاسداران، با اشاره به نقلوانتقالات دشمن در

ص: ۷۲۸

۱- ۱. سند شماره ۱۲۱۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه، مهدی انصاری، ۳۱/۲/۱۳۶۵ تا ۱۲/۳/۱۳۶۵، صص ۳۴ و ۳۵.

۲- ساعتی پس از این گفتوگو (۲۱:۱۰)، فرمانده نیروی زمینی در جلسهای با محمدباقر قالیباف فرمانده لشکر ۵ نصر و قآنی فرمانده تیپ ۲۱ امام رضا (ع)، میزان آمادگی آنها برای آموزش مشمولان را جویا شد که قالیباف و قآنی به ترتیب از آمادگی برای آموزش حدود ۱۰۰۰ نفر و ۳۰۰ نفر خبر دادند. سپس علی شمعخانی در تماس تلفنی با محسن رضایی فرمانده کل سپاه، گفت: ژاندارمری هم قصد دارد نیروهای مشمول را بازگرداند. به آنها بگویید بازنگردانند. ما برآورد کرده‌ایم هر تعداد نیروی مشمول باشد میتوانیم جذب کنیم و آموزش دهیم. [سند شماره ۱۲۱۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه، مهدی انصاری، ۳۱/۲/۱۳۶۵ تا ۱۲/۳/۱۳۶۵، ص ۴۱]

منطقه مهران اظهار داشت: «عراقی ها در منطقه مهران و در جلوی خط پدافندی ما، یک گروهان از نیروهای فرسان گذاشته‌اند. اینها [نفوذ میکنند و] می‌آیند نیروهای ما را [گروگان] می‌برند.» وی همچنین درباره زمان مناسب برای اجرای عملیات در مهران گفت: «زمان مناسب برای عملیات پنجم و بیستم ماه است.» (۱)

۱. در پی افزایش گزارشها درباره تحرکات ارتش بعثی در منطقه عمومی فاو، امروز، فرماندهی قرارگاه نوح اعلام آمادهباش کرد. در این دستور حسین علایی به یگانهای تحت امر تصریح کرد: «با توجه به احتمال تک دشمن در منطقه محور فاو - ام‌القصر بدینوسیله آمادهباش ۵۰ درصدی ابلاغ میگردد و لازم است تا اطلاع ثانوی فرماندهان یگانها در منطقه عملیات حضور داشته باشند.» علایی در ادامه از یگانها خواست تا طرح پیشنهادی برای اجرای پاتک علیه دشمن را به قرارگاه ارسال کنند. (۲)

۲. تهاجم به یک هدف دریایی، بمباران تأسیسات نفتی خارک و بمباران محل تجمع رزمندگان در پیرانشهر از مهمترین اقدامات امروز نیروی هوایی دشمن بود. همچنین قرارگاه نوح از فعالیت شناسایی و گشت‌رانی هوایی عراق در سواحل جنوب‌غربی خور عبدالله و جزیره بویان گزارش داد.

فرماندهی نیروی دریایی سپاه پاسداران اعلام کرد: ساعت ۱۳:۲۰ امروز، جنگنده‌های عراقی به تأسیسات نفتی جزیره خارک حمله کردند. در نتیجه پرتاب ۴ بمب به وسیله این هواپیماها، تانکر نفتی شماره ۲۵ دچار آتشسوزی شد. (۳)

همچنین به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، صبح امروز، یک نفتکش که در حال حرکت به طرف جزیره خارک بود، در ۲۴ مایلی سواحل این جزیره، هدف قرار گرفت. (۴)

علی فدوی مسئول واحد اطلاعات قرارگاه نوح، امروز درباره ۷۰ روز فعالیت گشت هوایی دشمن که اغلب در منطقه خور عبدالله و سواحل جنوب‌غربی آن و جزیره بویان (کویت) انجام شده است، گزارش داد. براساس این گزارش، دشمن بعثی در این دوره، ۹۵ سورتی پرواز در منطقه یادشده داشته که ۲۴ مورد بمباران با پرتاب بشک‌های انفجاری و بقیه فعالیتها در قالب گشت شناسایی، گشت‌رانی با بالگرد و هواپیماهای پی.سی.۷ و نیز کمکرسانی به شناورهای آسیدیده بوده است. (۵)

همچنین سپاه اشویه اعلام کرد: هواپیماهای عراقی به نیروهایی از گردان حضرت رسول (ص) که در منطقه والفجر پیرانشهر از منطقه لولان و منطقه عملیاتی گلاشن در حال جابه جایی بودند، حمله کردند. در نتیجه این حمله یک نفر از رزمندگان شهید و یک نفر دیگر مجروح شد. (۶)

ص: ۷۲۹

۱-۳. همان، صص ۳۸ - ۳۶.

۲-۴. سند شماره ۳۲۱۵۶۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه نوح (ع) به یگانهای تابعه، ۱۰/۳/۱۳۶۵.

۳-۵. سند شماره ۱۴۱۷۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی نیروی دریایی سپاه به فرماندهی کل سپاه؛ و - سند

شماره ۲۰۰۲۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن اخبار روزانه، وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی، شماره ۲۶۰، ۱۲/۳/۱۳۶۵، ص ۴.

۴-۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۴، ۱۲/۳/۱۳۶۵، ص ۳، بوشهر - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۱/۳/۱۳۶۵.

۵-۷. سند شماره ۱۴۱۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: واحد اطلاعات قرارگاه نوح(ع)، ۱۰/۳/۱۳۶۵.

۶-۸. سند شماره ۳۵۲۳۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات سپاه اشنویه به قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) (طرح و عملیات)، ۱۱/۳/۱۳۶۵.

در پی این تهاجم، فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق امروز، با صدور اطلاعیه نظامی شماره ۲۲۴۵ مدعی شد که نیروی دریایی ساعت ۱:۳۰ بامداد، یک هدف بزرگ دریایی و ساعت ۱۰:۱۰ صبح، هدف بزرگ دریایی دیگری را در نزدیکی سواحل ایران بمباران کرده است.^(۱) ۹

شرکت لویدز لندن نیز در این باره تأکید کرد که یک نفتکش لیبریایی به نام هلس پونت اینتر پرایز با ظرفیت ۱۵۰۵۱۸ تن در خلیج فارس هدف یک راکت قرار گرفت و موتورخانه آن دچار آتشسوزی شد.^(۲)

۳. در پی عملیات کمین عناصر ضدانقلاب در منطقه عمومی پاه و مریوان تعدادی رزمنده شهید یا مجروح شدند. در جریان تعقیب اعضای منافقین در بانه، تلفاتی به آنها وارد شد. قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) نیز با اشاره به همکاری گروههای ضدانقلاب با ارتش بعث، درباره احتمال حمله آنها به پایگاههای رزمندگان هشدار داد.

خبرگزاری جمهوری اسلامی از باخترا اعلام کرد: در نتیجه اجرای کمین عناصر حزب دمکرات امشب، در محور نودشه - مریوان در حوالی روستای نوین، ۲ تن از پاسداران مجروح شدند.^(۳)

از سویی در جریان تعقیب عوامل گروهک منافقین در حوالی منطقه سورکوه و گمو - از توابع بانه، ۵ نفر از آنها معدوم شدند و ۵۶ رأس قاطر با بار مین ضدتانک به غنیمت نیروهای خودی درآمد.^(۴)

فرماندار شهرستان بانه نیز اعلام کرد: در کمین گروهان ژاندارمری در اطراف روستای سفیدکمره، رؤف محمود از قضات سازمان کومهله که دارای مدرک لیسانس بوده کشته شد. پس از آن سازمان مزبور در پیامی تهدید کرد که انتقام نامبرده را خواهد گرفت.^(۵)

به گزارش سپاه سردشت، ساعت ۲۱، بین نیروهای پایگاه مهران و افراد ضدانقلاب درگیری رخ داد که تلفاتی نداشت.^(۶) فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) هشدار داد که امروز، تعداد ۱۲۰ نفر از اعضای گروهک کومهله و ۲۰۰ نفر از اعضای منافقین (سازمان مجاهدین خلق) با تعدادی از افسران عراقی در روستای هفتتاش تمرکز یافته‌اند و احتمال خطر حمله در مسیر بانه - مریوان و پایگاههای محدوده آن حوزه وجود دارد.^(۷)

علاوه بر آن حدود ۶۰۰ نفر از اعضای کومهله، منافقین و جاشهای عراقی در روستاهای مرزی

ص: ۷۳۰

۱- ارتش عراق حمله به نفتکش های بزرگ یا کشتیهای تجاری را تعبیر به هدف بزرگ دریایی میکرد. این خبر در رسانه های غربی نظیر خبرگزاری رویتر، رادیو امریکا و رادیو بیبیسی با قید این نکته که «این حادثه هنوز از طرف منابع رسمی تأیید نشده است» بازتاب داشت. به گفته خبرگزاری رویتر از بغداد، «عراق سه روز است که به طور متوالی مدعی حمله به هدف دریایی می شود، ولی آخرین باری که ادعای آن مورد تأیید قرار گرفت، یک هفته پیش بود که یک نفتکش قبرسی را مورد هدف قرار داد.» [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۳، ۱۳۶۵/۳/۱۱، صص ۱۳ - ۱۱]

- ۲- ۱۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه شماره ۷۴، ۱۲/۳/۱۳۶۵، ص ۶، لندن - خبرگزاری رویتر.
- ۳- ۱۱. همان، ص ۱۳، باختران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۱/۳/۱۳۶۵.
- ۴- ۱۲. سند شماره ۳۹۱۳۸۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی سپاه دوم نیروی زمینی سپاه به فرماندهان قرارگاهها و یگانهای رزم تابعه، ۱۵/۳/۱۳۶۵، ص ۲.
- ۵- ۱۳. سند شماره ۳۳۷۸۷۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندار بانه به استانداری کردستان (معاونت سیاسی)، ۱۵/۳/۱۳۶۵.
- ۶- ۱۴. سند شماره ۳۵۲۲۰۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات سپاه سردشت به واحد اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۱۲/۳/۱۳۶۵.
- ۷- ۱۵. سند شماره ۳۵۲۵۳۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانده قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به فرمانده قرارگاه نجف ۴، ۱۱/۳/۱۳۶۵.

هفتتاش، میشاب بالا- و میشاب پایین و سهکچله از توابع سقز تجمع کرده‌اند و قصد اجرای عملیات در مناطقی از خاک کردستان را دارند.^(۱)

همچنین برپایه گزارش وزارت اطلاعات، فردی که حامی مالی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در استانهای اصفهان و همدان بود شناسایی و دستگیر شد و پس از محاکمه، اموال منقول (۵ کیلو طلا- و ۳۵۰ هزار تومان وجه نقد) و اموال غیرمنقول وی توقیف شد.^(۲)

۱. رئیس مجلس شورای اسلامی در دیدار با امام خمینی درباره دو موضوع رسانهایکردن سفر هیئت امریکایی به ایران و صلح با عراق گفتوگو کرد.

امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی و
حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی

حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، در یادداشتهای روزانه خود نوشته است: «صبح، به زیارت امام [خمینی] رفتم. گزارش وضع جبهه ها و آمدن هیئت امریکایی را دادم.^(۳) پیشنهاد کردم که برای جلوگیری از پخش خبر توسط آنها به گونهای که ما را در موضع دفاعی قرار دهند، خودمان خبر آمدن آنها را ابتدا پخش کنیم. امام موافق نبودند. [همچنین] امام فرمودند طبق گزارش فرمانده سپاه، در جلسهای، جمعی از نمایندگان [مجلس شورای اسلامی] صحبت از مشکلات جنگ کرده و ختم جنگ را مطرح نموده‌اند. از من خواستند که به آنها بگویم ما باید تا آخرین فرد با صدام بجنگیم و صحبت از صلح نکنند.»^{(۴)(۵)}

ص: ۷۳۱

۱- ۱۶. سند شماره ۳۵۲۵۵۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانده قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به فرمانده قرارگاه نجف ۴ و ناحیه کردستان، ۱۲/۳/۱۳۶۵.

۲- ۱۷. سند شماره ۲۰۰۲۶۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن اخبار روزانه، وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی، شماره ۲۶۱، ۱۳/۳/۱۳۶۵، ص ۱.

۳- هیئت امریکایی به سرپرستی مک فارلین مشاور ویژه رونالد ریگان رئیس جمهور امریکا، در روز سوم خردادماه ۱۳۶۵، وارد تهران شد. [اکبر هاشمی رفسنجانی، اوج دفاع (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۵)، به اهتمام عماد هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب اسلامی، چاپ هشتم ۱۳۸۹، ص ۱۰۸]

۴- هاشمی رفسنجانی دراینباره خاطرنشان کرده است: «شب [گذشته ۹/۳/۱۳۶۵]، احمد آقا [خمينی] تلفنی گفت به دنبال نامه آقای محسن رضایی [فرمانده کل سپاه پاسداران] به امام درمورد مطرحشدن صلح [با عراق] در جلسه با نمایندگان مجلس با حضور دکتر روحانی، امام از من توضیح خواستند. گفتم فردا به زیارتشان می‌آیم.» [همان، ص ۱۱۳]

۵- ۱۸. اکبر هاشمی رفسنجانی، اوج دفاع (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۵)، به اهتمام عماد هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، چاپ هشتم ۱۳۸۸، ص ۱۱۳.

۲. فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی صبح امروز در یک مصاحبه مطبوعاتی وضعیت کنونی جبهه ها، آموزش نظامی، لزوم عزیمت نیروهای مردمی به جبهه ها و به رهگیری از پتانسیل نیروهای جوان و کارخانجات برای مشارکت بیشتر در امور مرتبط با جنگ، برنامه آینده جنگ و کمکهای کشورهای عربی به عراق را تشریح کرد. وی تنها راه پیروزی بر ارتش عراق را ادامه جنگ با به کارگیری تمام امکانات کشور دانست.

محسن رضایی فرمانده کل سپاه، ابتدا جلوگیری از اصلاحات داخلی انقلاب در زمینههای مختلف و وادار کردن جمهوری اسلامی ایران به تسلیم در مقابل امریکا را از جمله اهداف قدرتهای بزرگ برای ایجاد فشارهای سیاسی و اقتصادی و تحمیل جنگ بر ایران برشمرد و با اشاره به اینکه هدف ایران در مرحله جنگ مقاومتی این بود که دنیا شروط اصلی ما را بپذیرد، گفت: «مرحله جنگ مقاومتی گرچه با شعار سقوط صدام و حزب بعث همراه بود، اما از آنجاییکه قدرتهای بزرگ جهانی و ارتجاع منطقه به خواست برحق ملت ما پاسخ منفی دادند تنها راهی که امروز، برای خاتمه جنگ درپیش روی ما قرار دارد، بسیج کلیه نیروها و امکانات کشور در جبهه هاست.» وی با یادآوری اینکه، چهار ماه پیش سپاه در فلو با ۱۵۰ هزار نیرو در مقابل ۷۰۰ هزار نیروی ارتش بعث عراق جنگید و به پیروزی درخشان دست یافت، خاطرنشان کرد: «بااینحال ما تاکنون تنها از ۲ درصد نیروهای مردمی و ۱۲ درصد از امکانات اقتصادی در جنگ استفاده کردهایم و لازم است براساس [گفته] فرمانده قرارگاه خاتمالانیا(ص) جنگ کاملاً مردمی شود و از کلیه امکانات دولت و مردم برای پیشبرد جنگ استفاده کنیم. در چنین صورتی است که تکلیف جنگ در سال جاری مشخص خواهد شد.» محسن رضایی در ادامه درباره چگونگی مشارکت گسترده مردم در جنگ و مردمیکردن تمامعیار جنگ اظهار کرد: «در گذشته از عده خیلی از مردم در امور جنگ استفاده می شد، اما ازاینپس، بسیاری از کارهای جنگ از جمله آموزش نظامی و ساخت انواع سلاح و مهمات جنگی به مردم واگذار خواهد شد و از امکانات وسیع مدارس، مساجد، ادارات، ارگانهای مختلف، انجمنهای اسلامی، روحانیون و ائمه جمعه در امر آموزش و اعزام نیرو به جبهه استفاده خواهیم کرد. علاوه براین قرار است هنرستانهای فنیو حرفه‌ای کشور و کارخانجات ما امسال تولید مهمات و انواع خمپاره‌اندازها را آغاز کنند.» رضایی با ذکر آماری از آغاز اینگونه فعالیتها افزود: درحالحاضر با ۵۰۰ کارخانه و کارگاه تراشکاری در تهران برای تولید خمپاره قرارداد بسته شده است. فرمانده کل سپاه با اعلام این مطلب که در منطقه ای از تهران یک شورای نظامی متشکل از روحانیت، شورای کارگران و اصناف تشکیل شده و این شورا درحال احداث یک پادگان آموزش نظامی است، بر تبدیل جنگ مقاومتی به جنگ هجومی تأکید کرد و با اشاره به اینکه ما در آستانه یک جنگ مردمی تمامعیار قرار داریم، تنها راه حل جنگ را حضور گسترده و وسیع اقشار مختلف مردم در جبهه ها دانست.

وی در قسمت دیگری از این مصاحبه مطبوعاتی با تأکید بر این نکته که امسال، دهم برابر بیشتر از سال گذشته، نیرو به جبهه ها اعزام می شود در رابطها وضعیت کنونی جبهه های نبرد اظهار داشت: «نیروهای عراقی برای جلوگیری از وقوع عملیات والفجر ۱۰ سعی کردند به عملیاتی دست زنند و نبرد را در جایی به وجود آورند که خود تعیینکننده زمین و زمان آن باشند. عراقی ها قبل از عملیات فاو جنگ را به بنیسترسیده تلقی می کردند و فکر نمی کردند که با [وجود] استفاده از شبکههای جاسوسی بین المللی غافلگیر شوند و فاو را به راحتی از دست بدهند. اکنون تصور حمله مجدد به مناطق دیگری مثل فاو که برای دشمن قابلپیش بینی نیست، وحشت زیادی در ارکان حکومتی رژیم بغداد ایجاد کرده است.» رضایی همچنین درخصوص وحدت ارتش و سپاه افزود: «به موجب طرحی که در آینده نزدیک به مرحله اجرا گذارده خواهد شد در سطح لشکریهای ارتش و سپاه قرارگاههای مشترک به وجود خواهد آمد و این لشکرها که فرماندهان آن مشترک میباشند امر آفند و پدافند جبهه ها را برعهده خواهند گرفت.» وی

همچنین در رابطها مجاهدین عراقی خاطرنشان کرد که سپاه پاسداران برنامه جدیدی برای همکاری مشترک با مجاهدین مسلمان عراقی برای اجرای جنگهای کلاسیک و غیرمنظم در زمان و مکان معینی دارد. فرمانده کل سپاه درباره پیوستن نیروهایی از برخی کشورهای عربی به ارتش عراق با هدف کمک در بازپسگیری فاو گفت: «کشورهای عربی تاکنون عمدتاً کمک اقتصادی، سلاح و تجهیزات در اختیار رژیم عراق گذاشته و در مواردی به جای این رژیم نفت فروختهاند ولیکن نیروی نظامی به عراق اعزام نکردهاند. گرچه برخی از کشورهای عربی تعداد نیروی انسانی و نیروی نظامی به عراق اعزام نموده تا از وجود آنان در جنگ با جمهوری اسلامی استفاده شود.»^(۱)

۱. قاسم احمد تقی وزیر نفت عراق، اعلام کرد صادرات نفت این کشور در دو سال آینده، از ۵/۱ میلیون بشکه در روز به ۱/۳ میلیون بشکه خواهد رسید.

خبرگزاری فرانسه از بغداد به نقل از وزیر نفت عراق گفت: «عراق قادر خواهد بود در صورت کار طبیعی بزرگ لولههای نفتی خود و بدون احتساب بزرگ لوله نفتی عراق که از سوریه میگذرد و در حال حاضر از این لوله به رهبرداری نمی شود، روزانه ۶ میلیون بشکه نفت صادر کند.» احمد تقی اظهار عقیده کرد که اوپک بایستی در سهمیه صادرات نفت عراق تجدیدنظر کند. وی افزود: «سهمیه عراق در حال حاضر ۲/۱ میلیون بشکه در روز است (۲) و عراق خواستار افزایش سهمیه اش به خاطر احتیاجات مالی می باشد.»

ص: ۷۳۳

۱- ۱۹. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۱/۳/۱۳۵۹، ص ۱۲.

۲- یادآوری می شود، سهمیه های که سازمان اوپک برای عراق در نظر گرفته بود صادرات روزانه ۲/۱ میلیون بشکه نفت بود. لیکن عراق برخلاف مصوبه اوپک، صادرات خود را به میزان ۵/۱ میلیون بشکه در روز افزایش داده است.

وزیر نفت عراق همچنین یادآور شد به تازگی برای افزایش ظرفیت بزرگ لوله نفتی عراق که از خاک ترکیه میگذرد، اقداماتی صورت گرفته تا این ظرفیت را از یکمیلیون بشکه در روز به ۵/۱ میلیون بشکه در روز و ظرفیت بزرگ لوله نفتی عراق - عربستان را از ۵۰۰ هزار بشکه در روز به ۶/۱ میلیون بشکه در روز در سال ۱۹۸۷، برسانند.

از سوی دیگر، صادرات گاز عراق به کویت به زودی پس از تکمیل کار یک بزرگ لوله گاز به ظرفیت ۲۰۰ هزار فوت مکعب در روز آغاز خواهد شد.^(۱)

احمد تقی خاطر نشان کرد که قرار است شوروی یک شبکه گازرسانی برای قطب ای مهم صنعتی خود در عراق ایجاد کند. وی از دادن توضیح بیشتر در این زمینه خودداری کرد، لیکن یادآور شد که سطح همکاریهای میان عراق و شوروی در زمینه نفتی بسیار عالی است و این امر موجب شده تأسیسات حوزههای نفتی عراق در شمال رومیله به صورت مدرن درآید.^(۲)

وزیر نفت عراق اظهار امیدواری کرد که قیمتهای نفت خام در زمستان آینده، به ۲۰ دلار برای هر بشکه افزایش یابد.^(۳)

۲. باوجود برخی خصومتها بین واحدهای نیروی دریایی ایران با ناوهای نیروی دریایی فرانسه، امریکا و انگلیس به دلیل اقدام ایران به توقیف و بازرسی کشتیهای تجاری خارجی در خلیج فارس و دریای عمان در ماههای اخیر، هیچیک از این کشورها مایل به ایجاد یا تشدید بحران در منطقه خلیج فارس نیستند.

افزایش فعالیت واحدهای دریایی جمهوری اسلامی ایران در منطقه خلیج فارس و بازرسی کشتیهای تجاری خارجی مشکوک به حمل کالا- برای عراق، که چند کشتی متعلق به کشورهای امریکا، انگلیس و فرانسه نیز جزو آنها بودند، موجب واکنش مقامات این کشورها شد و بازتابه ای فراوانی در محافل خبری داشت.

برپایه گزارش خبرگزاری آسوشیتدپرس از منامه با توجه به تنشهای اخیر بین یگانهای شناسایی ایران با دیگر کشورها و نیز سابقه اقدامات ایران در برخورد با کشتیهای تجاری، منابع کشتیرانی اعلام کردهاند که از بهار سال ۱۹۸۴ - ۱۳۶۳- تاکنون، ایران ضمن جنگ با عراق ۱۲۰ کشتی خارجی را تعقیب و توقیف کرده است. در این بازرسیها معمولاً اگر کشتی حامل کالاهای

ص: ۷۳۴

۱- دو کشور عراق و کویت در نوامبر گذشته، قراردادی منعقد کردند که برپایه آن یک بزرگ لوله گاز به طول ۴۰۰ کیلومتر احداث شود تا بتواند گاز حوزههای نفتی رمیله در جنوب عراق را به کارخانه تبدیل گاز مایع شعبیه در ۴۰ کیلومتری پایتخت کویت برساند. از سوی دیگر، با پایان کار دومین قطعه بزرگ لوله گاز در اکتبر آینده (مهرماه)، انتظار میرود ظرفیت بزرگ لوله گاز میان عراق و کویت دوبرابر شود. [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۴، ۱۲/۳/۱۳۶۵، ص ۲۴]

۲- ۲۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۴، ۱۲/۳/۱۳۶۵، صص ۲۳ و ۲۴، بغداد - خبرگزاری

فرانسه، ۱۰/۳/۱۳۶۵.

۳ - ۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۳، ۱۱/۳/۱۳۶۵، ص ۳۵، رادیو مونت کارلو،

۱۰/۳/۱۳۶۵.

نظامی برای عراق نباشد اجازه ادامه مسیر به آن داده می شد در غیر این صورت کشتی باید به سمت یکی از بنادر ایران حرکت میکرد. در اکتبر گذشته (مهرماه ۱۳۶۴)، ناوهای فرانسوی به قایقهای توپدار ایرانی که خارج از تنگه هرمز در حال انجام بازرسی یک کشتی باری فرانسوی به نام ویل دانور بودند نزدیک شدند و عملیات بازرسی ایران از این کشتی با دخالت ناوهای فرانسوی فیصله یافت. به گفته آسوشیتدپرس یک دیپلمات فرانسوی در خلیج فارس بعد از این واقعه در اظهاراتی هشداردهنده اعلام کرد: «فرانسه مصمم است که به توقیف کشتیها از جانب ایران پایان دهد»، ولی تهران این امر را متوقف نکرده، بلکه هرازگاهی مسئله توقیف کشتیها به مدت کوتاهی اوج میگیرد و بعد خاموش می شود. در ژانویه گذشته (دیماه ۱۳۶۴)، ایران کشتی پرزیدنت تیلور که پرچم امریکا را داشت در زمانی که ناوهای امریکا در نزدیکی کشتی نبودند، متوقف کرد و موردبازرسی قرار داد. پس از این حادثه واحدهای نیروی دریایی امریکا در منطقه تقویت شدند. در همان ماه، ایران کشتی انگلیسی بربر پرسوس را متوقف کرد، اما واحدهای دریایی انگلیس دخالت نکردند. در تازهترین اقدام، قایقهای توپدار ایران در سیزدهم ماه می -۲۳/۲/۱۳۶۵-، با رادیو به کشتی پرزیدنت مک کینلی جفت کشتی پرزیدنت تیلور دستور توقف دادند که بنا به اظهار منابع کشتیرانی خلیج فارس یک ناوشکن امریکایی به نام (دیوید-ار-ری) مداخله کرده و ایرانیان عقب نشستند.

آسوشیتدپرس به نقل از یک دیپلمات غربی خاطرنشان کرد که امریکاییها دوست ندارند مسئله را پراهمیت کنند و بر حرارت آن بیفزایند. در همینحال، یک مقام اجرایی کشتیرانی در دوی گفت: «ایرانیها احمق نیستند آنها در دو مورد (امریکا و فرانسه) عقب نشستند. فکر نمیکنم کسی مایل باشد در وقوع حادثه فجیعتری مداخله کند. به نظر میرسد که امریکا با فرانسه فقط برای ترساندن ایران وارد عمل شدند تا از فعالیتهای این کشور علیه کشتیها کم کنند.» آسوشیتدپرس از قول برخی منابع افزود: «ایرانیها معمولاً برای بازرسی از قایقهای توپدار استفاده میکنند. آن دسته از کارکنان کشتیرانی که به مکالمات رادیویی ایرانیها و کشتیهای تجاری و ناوهای امریکا گوش میدهند گزارش دادهاند که ایرانیها اغلب مؤدب بوده و همانند تاجرین و کاسبکارها حرف میزنند.»

آسوشیتدپرس در ادامه درباره دیدگاه امریکاییها و موضع انگلیسیها آورده است: «بسیاری از جناحهای مربوطه از جمله وزارت خارجه امریکا بعد از واقعه کشتی پرزیدنت تیلور تصدیق میکنند که ممکن است ایران در چارچوب قوانین جنگی سنتی نیروی دریایی مبنیبر توقیف و بازرسی کالاها به مقصد کشور متخاصم عمل کند. دولت انگلیس به ناخداهای کشتیهای تجاری توصیه کرده در مقابل ایرانیها مقاومت نکنند و در رابطها واقعه کشتی بربرپرسوس نیز از راههای دیپلماتیک اعتراضی ننمود. برخی مقامات کشتیرانی معتقدند که ایرانیها به طور اتفاقی کشتیها را موردبازرسی قرار میدهند، لیکن برخی دیگر میگویند که این آزار و اذیت از تحریکات سیاسی نشئت میگیرد.»

خبرگزاری مذکور در پایان، مواضع مقامات ایران در تقابل با دخالت کشتیهای خارجی را به نقل از رئیس جمهور و رئیس مجلس ایران بدین شرح منعکس کرده است: «[آیت الله] علی خامنه ای رئیس جمهوری ایران، گفته است تهران هرگونه حضور تجاوزکارانه امریکا در خلیج فارس را به عنوان جنگ در نظر میگیرد و هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس ایران، اظهار داشته امریکا از قدرت ایران باخبر است. ... نیروهای وفادار حاضرند خود را برای جمهوری اسلامی در اطراف جهان قربانی کنند.» (۱)(۲)

۱. وزیر امور خارجه عمان از ادامه جنگ ایران و عراق و احتمال به وجود آمدن بحران امنیتی برای کشورش ابراز نگرانی کرد. دو روزنامه قطری و اردنی ضمن هشدار درمورد شعله‌ور شدن آتش جنگ عراق و ایران، خواستار تشکیل اجلاس سران کشورهای اسلامی و ایجاد یک نیروی حافظ صلح شدند.

یوسف بن علوی وزیر امور خارجه عمان، در گفتوگو با مجله المستقبل اظهار داشت که «علیرغم تلاشهای وسیعی که تاکنون از سوی کشورهای خلیج فارس و سلطنتین عمان برای پایانبخشیدن به این جنگ صورت گرفته است فکر نمیکند که این جنگ به این زودیها خاتمه یابد.» وی معتقد است به علت تضاد منافع بین المللی در حلو فصل سریع اختلافهای ایران و عراق، این جنگ ادامه خواهد یافت. به گزارش خبرگزاری آلمان، علوی با ابراز نگرانی از گسترش دامنه جنگ نفتکش ها گفت: عمان کمتر از کشورهای دیگر در معرض آسیب جنگ بوده است، اما وقتی که جنگ نفتکش ها ادامه داشته باشد جای نگرانی خواهد بود و این مسئله به ما مرتبط خواهد شد. وی خاطرنشان کرد که جنگ به سبب آنکه صاحبان منافع بین المللی طرفدار حل فوری آن نیستند ادامه دارد و فکر نمیکند که جنگ به زودی پایان پذیرد و عمان طرف هیچیک از کشورهای دیگر جنگ را نخواهد گرفت، مگر آنکه به طور مستقیم در معرض تهدید قرار گیرد. (۳)

وزیر امور خارجه عمان درباره دیدار اخیر جرج بوش معاون رئیس جمهور امریکا از عمان، عربستان سعودی و بحرین در ماه آوریل (فروردینماه) تصریح کرد که بوش با وجود ابراز نگرانی از جنگ ایران و عراق، نتوانست برای حل اختلافات موجود میان تهران و بغداد پیشنهاد جدیدی دهد. (۴)

در همینحال، روزنامه الخلیج (چاپ قطر) در سرمقاله امروز خود خواستار تشکیل اجلاس سران کشورهای اسلامی برای بررسی جنگ ایران و عراق و راههای خاتمه دادن به آن شد.

ص: ۷۳۶

۱- مقامات اجرایی کشتیرانی گفتند: نیروی دریایی امریکا از سال ۱۹۸۴ - ۱۳۶۳-، اعلام کرده واحدهای آن به کشتیهای متجاوز در فاصله ۱۵ مایلی (۲۴ کیلومتری) با علائم رادیویی هشدار میدهند و بعد اگر به فاصله ۵ مایلی (۸ کیلومتری) رسیدند به سمت آنها شلیک میکنند. کشتیهای تجاری فرانسوی، امریکایی و انگلیسی به تدریج از زمان شروع جنگ خلیج فارس در سپتامبر ۱۹۸۰ (شهریور ۱۳۵۹)، از ورود به آبه ای خلیج فارس خودداری کرده‌اند. این کشتیها محموله‌های خود را فقط در بنادر عربی، خارج از تنگه هرمز در خلیج عمان خالی میکنند.

۲- ۲۲. همان، صص ۶ - ۴، منامه - آسوشیتدپرس، ۱۰/۳/۱۳۶۵.

۳-۲۳. همان، ص ۸، مسقط - خبرگزاری کویت، ۱۰/۳/۱۳۶۵.

۴-۲۴. روزنامه رسالت، ۱۱/۳/۱۳۶۵، ص ۱.

این روزنامه تأکید کرد که جهان اسلام بایستی به اندازه کافی به پایان دادن جنگ عراق و ایران اهمیت دهد و تلاشها باید در جهت انجام گیرد که با انتخاب یک کمیسیون به عنوان داور در این جنگ بتوان به این مسئله فیصله داد و سپس یک نیروی اسلامی به منظور حفظ صلح تشکیل شود. روزنامه اردنی صوت الشعب نیز در مورد گسترش جنگ میان ایران و عراق به مجامع بین المللی هشدار داد و افزود: «آتش این جنگ که در حال شعله‌ور شدن است بایستی در نزدیکترین فرصت خاموش شود.»^(۱)

۲. به نوشته روزنامه ملیت (چاپ ترکیه)، به دنبال ضد حملات نیروهای عراقی، افراد حزب دمکرات کردستان عراق منطقه مانگیش را در حالی تخلیه کردند که تعداد کثیری از نظامیان عراقی را به اسارت خود در آوردند. همچنین در نتیجه دستگیری یکی از رهبران کرد به دست نیروهای امنیتی رژیم بعثی، ۲۰ هزار تن از قبایل جعفری به نیروهای بارزانی پیوستند.

روزنامه ملیت (چاپ ترکیه) امروز، به نقل از سخنگوی حزب دمکرات کردستان عراق نوشته است: «نیروهای این حزب همزمان با به اسارت در آوردن رئیس پلیس مانگیش، ۳۱ مأمور دولتی را اسیر کرده‌اند.» به گفته این سخنگو «[آنها] پیش از عقب نشینی از مانگیش در روز شنبه هفته قبل (۳/۳/۱۳۶۵)، تمام ساختمانهای دولتی را تخریب کرده‌اند. نیروهای عراقی پس از ورود به منطقه، ۴ روستا را به آتش کشیده و حدود ۳ هزار تن را به نقاط دیگر کشور تبعید نمودند.»^(۲)

روزنامه ملیت افزوده است که نیروهای عراقی گرچه توانسته‌اند جلوی پیشروی پیشمرگان کرد به سوی مرز سوریه را بگیرند، اما کردها در حال حاضر ۱۲ هزار کیلومترمربع از مناطق شمالی عراق را در کنترل خود داشته و در چند روز آینده نیز از خبرنگاران خارجی برای بازدید از منطقه دعوت به عمل خواهند آورد. در اینحال مسعود بارزانی رهبر حزب دمکرات کردستان عراق نیز در یک مصاحبه اعلام کرد: «برای جلوگیری از ریخته شدن خون غیرنظامیان، مانگیش را تخلیه کرده‌اند.» بارزانی افزود: «در مقابل احتمال بمباران روستاهای منطقه به وسیله ۲ گردان و ۳۷ دستگاه تانک و ۲۰ فروند هلیکوپتر جنگی عراق، چاره را در عقب نشینی از منطقه دیدند.»

روزنامه ملیت با اشاره به اوضاع جبهه نوشته است: نیروهای دولتی عراق که در جنوب و در خلیج بصره (خلیج فارس) و در شرق کردستان در منطقه سلیمانیه - کرکوک با نیروهای ایرانی و در شمال نیز با کردهای تجزیه طلب درگیر می‌باشند در روزهای اخیر با استفاده از آرامشی که در جبهه های ایرانی برقرار شده است برای تجهیز و آماده سازی خود، دست به یک سلسله اقداماتی

ص: ۷۳۷

۱- ۲۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۳، ۱۱/۳/۱۳۶۵، ص ۷، رادیو قاهره، ۱۰/۳/۱۳۶۵.
۲- رژیم عراق که در ماه می گذشته (اردیبهشت)، در مبارزه با کردها به ویژه در مناطق شمالی موفقیتی کسب نکرد و مجبور به اذیت دادن بخش وسیعی از روستاهای مانگیش و شهر دهوک شد، با یک ضدحمله گسترده دهوک و بخشی از مانگیش را بازپس گرفت.

زدند. از سویی به دنبال شکست اخیر بارزانیها و در پی بازداشت طولانی جعفر باسیفکی یکی از رهبران کرد، ۲۰ هزار تن از افراد قبایل جعفری (دوسکووا و رامال) به صفوف بارزانیها پیوستند. با پیوستن این قبایل که در منطقه دهوک صاحب نفوذ زیادی بودند به پیشمرگان، نیروی ضربتی این حزب قدرت بیشتری یافت. همچنین تعدادی از ترکمنهای ساکن مناطق شمالی که از طرف رژیم مجبور به ترک خانه و کاشانه خود شدهاند، به بارزانیها پیوستهاند.^(۱)

۱. تلاش حسین پادشاه اردن، برای آشتی بین دولت عراق و سوریه و تأثیر آن بر جنگ ایران و عراق همچنان مورد توجه تحلیلگران قرار دارد. برخی نتیجه این تلاشها را امیدوارکننده و برخی چشمانداز آن را در هاله‌ای از ابهام تفسیر کردند. رادیو بیبیسی با اشاره به خصومت‌های ریشه‌دار بغداد و دمشق گفت: با وجود این نمایش خصومت‌آمیز بین دو دولت، تحولات زیادی در پس پرده در جریان بوده تا عراق و سوریه را به نام وحدت هرچه بیشتر اعراب به یکدیگر نزدیک کند، زیرا آنچه اردن و سایر کشورهای عرب را نگران میکند حمایت سیاسی سوریه از ایران است و حساسیت بر سر این مسئله به خصوص از زمان اشغال قسمتی از خاک عراق (منطقه فاو) به دست نیروهای ایران در فوریه گذشته (به منماه) تشدید شده است و به همین دلیل عربستان سعودی و کشورهای عرب حوزه خلیج فارس به طور جدی از سوریه خواسته‌اند تا دعوای تاریخی با عراق را فراموش کند.

به گفته بیبیسی «البته خوشبینی پادشاه اردن به تلاشهای میانجیگرانه‌اش^(۲) بیدلیل نیست، زیرا اوضاع اقتصادی سوریه صدمه دیده است. از یک طرف، ایران که شدیداً به درآمدهای نفتی نیاز دارد صدور نفت به سوریه را به خاطر عقاباندان پرداختهایش قطع کرده، از سوی دیگر ممکن است کمک مالی عربستان به سوریه که سالانه معادل ۴۰۰ میلیون لیره استرلینگ برآورد شده به مخاطره افتد. مگر آنکه سوریه در سیاست خود تعدیل کند، ضمن آنکه راه برای برگزاری کنفرانس سران عرب که تلاش دارند در آن بر اصل تقدس و تمامیت خاک اعراب تأکید کنند، هموار شود. با اینحال طارق عزیز وزیر خارجه عراق، درباره چشمانداز اقدامات اردن و دبیرکل جامعه عرب برای برگزاری کنفرانس تصریح کرده برای اینکه [این] تلاشها در عادی‌کردن روابط عراق و سوریه مثمر‌تر واقع شود هنوز راه طولانی در پیش است.»^(۳)

در همین زمینه امروز روزنامه واشنگتن پست نوشت: اگر یک متارکه موقت در بحث و نزاع دنیای عرب صورت گیرد، خود یک اتحاد و پیوستگی را در جهان متفرق عرب نشان خواهد داد، ولی سابقه بد و خونین احزاب بعث رقیب دو کشور در جنگ بر سر قدرت آنچنان است که متخصصان و مفسران محتاطانه اظهار نظر میکنند که این آشتی فقط سبب خواهد شد که

ص: ۷۳۸

۱ - ۲۶. اداره کل مطبوعات و رسانه‌های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۱۴۴، ۱۳۶۵/۴/۲۱، ص ۱۹، روزنامه ملیت، ۳۱ مه ۱۹۸۶.

۲- این تلاشها برای میانجیگری و ملاقات رؤسای جمهور عراق و سوریه به پیشنهاد شاهزاده عبدالله ولیعهد عربستان و در چارچوب پیشنهاد اتحادیه عرب انجام گرفته است.

۳- ۲۷. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۱/۳/۱۳۶۵، صص ۲۰ و ۲۱، رادیو بیبیسی،

جلوی سرعت دودستگی و آشفتگی در جهان عرب گرفته شود. تفسیرهایی که از اوضاع جهان عرب به عمل می آید آنچنان از روی بدبینی می باشد که برخی معتقدند سوریه ممکن است برای عادی کردن روابط خود با عراق به سختی راضی شود خط لوله نفتی عراق را که از خاک این کشور میگذرد بازگشاید، ولی اگر حافظ اسد خط لوله نفتی عراق را باز کند و تدابیر تکنیکی را که عربستان و دیگر کشورهای عربی خلیج فارس را خشنود میسازد بپذیرد، تصمیم وی فقط به دلیل ورشکستگی اقتصادی سوریه است.

مقامات رسمی سوریه درعینحال که به نیازمندی کشورشان به درآمدهای ارزی حاصل از بازگشایی خط لوله نفتی عراق و دیگر کمکهای ارزی کشورهای عربی خلیج فارس معترف هستند، همچنان بر محفوظ بودن مخالفتهای سیاسی خود با صدام اصرار دارند. از سوی دیگر، بغداد با توجه به موقعیت جنگ و تحولات فاو، ظاهراً تمایل دارد که با سوریه حتی به یک مصالحه کوچک برسد و امیدوار است که دمشق در نهایت بر اثر کوششهای سیاسی اردن، عربستان و دیگر کشورهای عرب تولیدکننده نفت خلیج فارس در سطح وسیعتری با بغداد به مصالحه برسد. گرچه عراق با احداث خطوط لوله نفتی جدید، دیگر کمتر به خط لوله نفتی سوریه وابسته است.

این روزنامه در ادامه افزود: هر میزان به بود در روابط بغداد و دمشق مطمئناً واشنگتن و مسکو را که هردو از چشمانداز پیروزی ایران در جنگ ششساله نگران هستند، خشنود خواهد کرد. نگرانی واشنگتن و مسکو از اینجهت است که توسعه جنگ و گسترش اسلام بنیادگرای تهران در غرب آسیا که احتمالاً از عوارض پیروزی ایران در جنگ خواهد بود منافع آنان را به خطر خواهد انداخت. همچنین با توجه به اینکه تغییری در سیاستهای ایران پیش بینی نمی شود، لذا با تغییر احتمالی مواضع و سیاستهای سوریه، انتظار نمیرود که ایران به انجام مذاکره برای خاتمه دادن به جنگ وادار شود.^(۱)

از سوی دیگر رسانه های عربی این تلاشها را موفقیت آمیز توصیف کردند. روزنامه السیاسه (چاپ کویت) نوشت: روابط حزب بعث سوریه با ایران رو به سردی گرایید و نشانههای آشکاری در تغییر موضع سوریه درمورد جنگ ایران و عراق دیده می شود. این تغییر پیش از دیدار حافظ اسد از اردن آغاز شد و اکنون سوریه میکوشد اجلاس سران عرب تشکیل شود.^(۲)

ص: ۷۳۹

۱- ۲۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۴، ۱۲/۳/۱۳۶۵، صص ۱۸ و ۱۹، واشنگتن - خبرگزاری جمهوری اسلامی.

۲- ۲۹. همان، ص ۲۶، رادیو اسرائیل به نقل از روزنامه السیاسه (چاپ کویت).

۱. گزارش دفع تک نیروهای عراقی در جزیره مجنون به همت تیپ ۳۲ انصارالحسین (ع) سپاه پاسداران، هشدار ارتش درباره احتمال حمله دشمن به منطقه پیچ انگیزه و درخواست تعویض نیرو و اعلام نیاز سپاه برای اختصاص یک فروند بالگرد شنوک به منظور حمل مجروحان جنگی از جمله خبرهای امروز جبهه ها است.

به گزارش مسئول طرح و عملیات تیپ ۳۲ انصارالحسین (ع)، قوای دشمن ساعت ۱۰ صبح امروز، قصد اجرای تک محدود در ضلع غربی جزیره مجنون و نفوذ به مواضع رزمندگان و تصرف آن را داشتند که با هوشیاری و آرایش به موقع نیروهای خودی، این تک قبل از اجرا سرکوب شد و ۸ تن از نیروهای عراقی کشته شدند. همچنین در نتیجه تبادل آتش ادوات و توپخانه دشمن در سه روز اخیر، در خط حد تیپ مذکور ۵ نفر از رزمندگان مجروح و ۲ نفر شهید شدند. (۱)

در همین حال فرماندهی لشکر ۱۶ زرهی ارتش مستقر در مهران و شرهانی با اعلام تقویت نیروهای دشمن و احتمال تک عراق در منطقه پیچ انگیزه و شرهانی، خاطرنشان کرد که تیپ ۲ این لشکر که در منطقه یادشده مستقر است بر اثر تکه‌های اخیر دشمن متحمل تلفات و ضایعات فراوانی شده و به هیچوجه قادر به مقاومت و مقابله با حملات عراق نمی باشد. فرماندهی لشکر ۱۶ زرهی ارتش در ادامه درخواست کرد تا به منظور جلوگیری از تحقق اهداف دشمن با واگذاری نیروی متناسب در منطقه، ضمن برطرف کردن تهدیدات عراق، تیپ مذکور در خط تعویض شود و با بازسازی و آموزش، برای عملیات آتی آمادگی لازم را کسب کند. (۲)

در جبهه جنوب نیز با توجه به تهدیدات هوایی دشمن و قطع تردد هوایی به اهواز، فرماندهی کل سپاه به منظور تسهیل و تسریع در حمل مجروحان جنگی از فرماندهی نیروی هوایی ارتش خواست برای جابه جایی مجروحان از اهواز به مراکز درمانی در سایر مناطق یک فروند بالگرد شنوک به منطقه جنوب اختصاص داده شود. (۳)

ص: ۷۴۱

۱ - ۱. سند شماره ۲۸۷۸۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای طرح و عملیات تیپ ۳۲ انصارالحسین، ۱۰/۳/۱۳۶۵ تا ۱۲/۳/۱۳۶۵.

۲ - ۲. سند شماره ۱۲۵۲۷۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی جنوب (رکن ۲) به فرماندهی نزاجا، ۱۱/۳/۱۳۶۵.

۳ - ۳. سند شماره ۹۷۵۷۶۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانده کل سپاه پاسداران به فرماندهی نهاجا، ۱۱/۳/۱۳۶۵.

۱. جنگنده بمبافکنهای نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی محل تجمع نیروهای عراقی را در منطقه چوارته عراق و هواپیماهای جنگنده عراقی پادگان پیرانشهر، مناطق مسکونی اطراف آن و منطقه قادركرم کردستان عراق را بمباران و به حریم هوایی چندین شهر تجاوز کردند.

ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی اعلام کرد: جنگنده بمبافکنهای نیروی هوایی ساعت ۵:۳۸ بامداد امروز، محل تجمع نیروهای عراقی در منطقه چوارته در شمالشرقی سلیمانیه عراق را بمباران کردند و پس از وارد آوردن تلفات و خسارات، سالم به پایگاههای خود بازگشتند.^(۱)

در ادامه تعرضات نیروی هوایی عراق، امروز در ساعتهای ۱۱، ۱۱:۱۲ و ۱۳:۳۰، چند فروند هواپیمای عراقی پادگان پیرانشهر، ارتفاعات تمرچین، حوالی محل استقرار نیروهای تأمین پایگاه دالوان در شمالشرقی پادگان مذکور، روستاهای کهنهخانه و بوئیندره را بمباران کردند که در نتیجه آن ۲ باب منزل مسکونی تخریب و ۲ نفر مجروح شدند. همچنین قسمتی از دیوار پایگاه شهید بروجردی سپاه فرو ریخت.^(۲) در ادامه به حریم هوایی شهرهای همدان، سنندج، سردشت، پاوه، جوانرود، کامیاران، اراک و پادگان جلدیان نیز تجاوز شد.^(۳)

بنا به اعلام قرارگاه نجف ۲ به نقل از فرماندهی نیروهای تبوک در منطقه قادركرم (عراق)، ارتش عراق دهکده شواره را هدف گلولهباران توپخانههای و بمباران هوایی قرار داد که بر اثر آن ۴ نفر از انقلابیون کرد عراقی کشته و ۵ نفر زخمی شدند.^(۴)

۲. در پی فعالیت شبانهروزی یگان جنگال نیروی زمینی سپاه برای کشف عملکرد سیستمهای ارتباطی و شنود واحدهای نظامی عراقی، امروز، فرماندهی سپاه جنوب قرارگاه کربلا یگانهای تحتامر خود را از ترفندهای جنگ الکترونیک و جهتیبی دشمن در سهماهه اخیر، مطلع کرد.

در بخشی از این گزارش آمده است: دشمن پس از دریافت اطلاعات و اخبار از منابع خود مانند عوامل برونمرزی، دیدبانی کمین و گشتهای رزمی، برای تأیید صحت این اطلاعات، آخرین نتیجه را از منابع اطلاعاتی و پشتیبانی الکترونیکی و پستهای رادارهای مراقبتی دریافت میکند. به عنوان مثال دشمن به وسیله ستون پنجم و عکس هوایی به نتیجه محدود میرسد که رزمندگان در یکی از محورهای منطقه جنوب تقویت شدهاند، لذا بلافاصله از طریق گسترش پستهای راداری رازیت در منطقه مقابل محور موردنظر و همچنین گسترش پستهای شنود رادیویی، منطقه را به دقت زیرنظر میگیرد و اطلاعات دقیقی از تحرک، جابه جایی، تقویت و گسترش یگانهای خودی به دست می آورد. همچنین یکی از منابع اطلاعاتی دیگر دشمن از موقعیت

ص: ۷۴۲

۱-۴. روزنامه رسالت، ۱۳۶۵/۳/۱۱، ص ۱.

۲-۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۴، ۱۳۶۵/۳/۱۲، صص ۳ و ۴، بوشهر - خبرگزاری

جمهوری اسلامی، ۱۱/۳/۱۳۶۵.

- ۳- ۶. همان؛ و - سند شماره ۳۵۲۶۰۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای - عملیاتی از قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ژاجا (رکن ۲) به فرماندهی ژاجا، ۱۲/۳/۱۳۶۵، ص ۱؛ و - سند شماره ۳۵۲۶۰۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای - عملیاتی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ژاجا (رکن ۲) به فرماندهی ژاجا، ۱۱/۳/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۷۵۷۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات ستاد ناحیه همدان به ستاد مرکزی سپاه پاسداران، ۱۲/۳/۱۳۶۵.
- ۴- ۷. سند شماره ۱۷۲۵۷۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات (شنود) قرارگاه نجف ۲ به سپاه دوم شمال، ۱۱/۳/۱۳۶۵.

یگانهای خودی، اقدام توپخانههای خودی در پشتیبانی از رزمندگان اسلام است به گونهای که دشمن ۸۰ درصد اطلاعات خود را از راه استراقسمع و جهتیابی امواج الکترومغناطیسی جمعآوری میکند. (۱)

قرارگاه کربلا- در ادامه گزارش، ترفند دشمن برای شناسایی موقعیت و نحوه گسترش نیروهای خودی و همچنین چگونگی کشف مقاصد رزمندگان برای تک جبهه ای را چنین توضیح داده است:

الف) دشمن برای برآورد نیروهای موجود خودی در منطقه، اقدام به مانور هوایی و وادار کردن شلیک توپهای پدافند رزمندگان به طرف هواپیماها میکند. در این هنگام، آنان با شناسایی گسترش توپها و حجم آتش موجود در منطقه که بیانگر تقویت یا حالت عادی و طبیعی منطقه پدافندی می باشد، میتوانند برآورد اطلاعاتی دقیقتری را از وضعیت رزمندگان یا تغییرات احتمالی آنها به دست آورند.

ب) دشمن با اجرای آتشیهای ایدایی و آتش تهیه، به ارزیابی حجم آتشیهای ضدآتشبار خودی و کنترل شبکههای بیسیم توپخانهها و شبکههای فرماندهی پرداخته و به سهولت به سویابی آنها و جهت و مختصات لازم پی میرد.

ت) نیروهای عراقی به اندازهگیری و برآورد حجم شبکههای ارتباطی ثابت و شبکههای جدید پرداخته و با تشخیص نسبت تراکم آن در منطقه که بیانگر واردشدن نیروی تازه نفس و گسترش یگانهای جدید در منطقه می باشد، به وضعیت جدید خطوط پدافندی خودی پی برده و این تغییرات را به صورت مستمر به وسیله شنوهای استقرار پیگیری میکنند.

در خاتمه گزارش با هدف کاهش آسیبپذیری و گرفتن فرصت از دشمن بعضی و خنثیکردن نقشهها و توطئههای او تأکید شده است واحد توپخانه با کمکردن تماسهای بیسیمی و استفاده از تلفن و دستگاههای ارتباطی و باسیم برای صدور دستورات حفاظتی، تدابیر دشمن را ناکام گذارد. (۲)

ص: ۷۴۳

۱- در توضیح شیوه جمعآوری اطلاعات آمده است: «چون اکثر توپخانههای نیروهای خودی اعم از توپخانه سپاه و مخصوصاً توپخانه ارتش جمهوری اسلامی برای زدن هدفهای خود از دیدبانی استفاده میکنند و آنان نیز برای برقراری ارتباط بین دیدبانی و مرکز هدایت آتش و آتشبار از بیسیم استفاده میکنند و چون دیدبان همیشه نزدیکترین فاصله و مرتفعترین منطقه را انتخاب میکند تا دشمن را خوب ببیند غافل از آنکه با تأمین ارتباط بیسیمی به ترین کیفیت دریافت برای استراقسمع دشمن مهیا می شود و دشمن خیلی راحت اول دیدبان، سپس آتشبار و بعد از آن محل هدایت آتش را کنترل و سویابی میکند و به صورت مدام از این شبکهها اطلاعات جمعآوری کرده، استعداد، گسترش و مختصات تمام آتشبار را به صورت دقیق پیدا میکند. [سند شماره ۳۳۲۴۴۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: فرماندهی سپاه جنوب نیروی زمینی کربلا به فرماندهی یگانهای تابعه، ۱۱/۳/۱۳۶۵، ص ۲]

۲- ۸. سند شماره ۳۳۲۴۴۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه جنوب (نیروی زمینی کربلا) به فرماندهی یگانهای تابعه و تحتامر قرارگاه کربلا، ۱۱/۳/۱۳۶۵.

۱. در جلسه امروز مسئولان قرارگاه رمضان، خط مشی و سیاست همکاری سپاه پاسداران با دو گروه بزرگ اتحادیه میهنی کردستان عراق (۱) و حزب دمکرات کردستان عراق (۲) تعیین شد. آقا محمدی (نماینده فرمانده عالی جنگ در جبهه شمال غرب) به عنوان کانال ارتباطی دولت جمهوری اسلامی و سپاه پاسداران در تعامل با گروههای کرد عراقی برگزیده شد.

در پی گزارشهای مختلف درباره همکاری دو گروه یادشده با ارتش و نیروهای امنیتی رژیم بعث عراق که موجب حساسیت فرماندهان سپاه شده بود، در جلسه امروز، پس از بررسی جوانب موضوع، این موارد تصویب شد:

۱. کانال ارتباطی این دو گروه با ایران، فقط قرارگاه رمضان باشد.

۲. درخواستهای اتحادیه میهنی کردستان به ترتیب اهمیت و به میزان همکاری آنها تأمین شود.

۳. تا حصول اطمینان از حسنیت و صداقت رهبر یکتیها، کمکها و امتیازات با واسطه گروهها و جریانات همپیمان جمهوری اسلامی انجام شود.

۴. درباره برخی تخلفات و اجرانکردن تعهدات نمایندگان جلال طالبانی، به رهبر اتحادیه هشدار جدی داده شود، (۳) تا احساس نکنند که به سلیقه خود میتوانند با ایران قرارداد ببندند و هرگاه خواستند آن را زیر پا گذارند.

۵. مجموعه عملیاتی که بارزانیها اجرا میکنند به صورت قرارداد تنظیم و ابلاغ شود و ناظران قرارگاه رمضان بر اجرای عملیات آنها نظارت کنند.

۶. کلیه پشتیبانیها در عملیاتها به غیاز سلاح و مهمات را خود بارزانیها انجام دهند.

۷. درخصوص بودجه، مبلغی به صورت جاری برای کارهای ثابت و مستمر پیش بینی شود و در ازای فعالیت و عملیات جدید بودجه متناسب با آن واگذار شود.

۸. یگان ارتش که حزب دمکرات کردستان عراق را اداره میکند تا جایگزینی سپاه، تحتامر سپاه قرار گیرد.

ص: ۷۴۴

۱- از این اتحادیه گاهی به نام رهبر آن (جلال طالبانی)، طالبانیها و گاهی نیز با عنوان یکتیها یاد می شود.

۲- این حزب را به نام رهبر آن (مصطفی بارزانی)، بارزانیها و گاهی نیز پارتیها مینامند.

۳- این تصمیم به دلیل وصول اخباری مبنیبر همکاری برخی اعضای این اتحادیه با رژیم بعثی عراق گرفته شد. سازمان حفاظت ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی به نقل از منابع اطلاعاتی خود در گزارشی اعلام کرد که به تازگی رژیم بعثی نمایندگان به نامهای ارشد زیباری، یحیی جاف، یاسین رمضان، عبدالقادر زنگنه و جعفر برزنجی از سران جاشهای عراق را نزد رهبران این اتحادیه گسیل و وعده داده است که در صورت آتشبس بین دوطرف (ارتش بعثی و اتحادیه) کنترل منطقه سلیمانیه را به آنها واگذار خواهد کرد. همچنین برپایه گزارشهای دیگر، تعداد زیادی جاش از منطقه دهوک به منطقه چوارتا

و سیدصادق آمده و در ازای دریافت پول به صورت مزدور در عملیات علیه رزمندگان شرکت و هدفی را برای ارتش عراق تصرف میکنند. شایان ذکر است در پایان گزارش درمورد ارزیابی خبر، قید شده که «احتمالاً صحت دارد.» [سند ۴۹۵۴۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سازمان حفاظت اطلاعات سپاه پاسداران به قرارگاه رمضان، ۱۱/۳/۱۳۶۵]

۹. قرارگاه رمضان متن قرارداد با بارزانیها را تا پایان ماه مبارک رمضان، تنظیم و پس از تصویب فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا(ص) اجرا کند.

۱۰. تخلفات و اشکالات دمکراتهای عراق به ویژه درخصوص مأموریت لولههای نفت پیگیری و به آنها تذکر جدی داده شود.(۱)

۲. در جریان درگیری و اجرای کمین عناصر ضدانقلاب در شهرهای بانه، مریوان، اشنویه و سردشت چند تن از رزمندگان شهید یا مجروح و افراد ضدانقلاب نیز متحمل تلفاتی شدند. همچنین مأموریت آدمربایی، تلاش برای نفوذ به ایران، تطمیع جوانان با هدف جذب آنها و تردد در شهرها و روستاها از جمله فعالیتهای امروز گروههای ضدانقلاب بود.

شهربانی استان کردستان اعلام کرد: به دلیل درگیری رزمندگان با عناصر ضدانقلاب کومهله در روستای گلچیدر از توابع مریوان، یکی از نیروهای خودی به شهادت رسید.(۲)

در سردشت یک ایفای ارتشی در سرپل قلعه تاسیان در مسیر راه گریژرال - کچلاآباد به کمین افراد ضدانقلاب برخورد کرد و در نتیجه یک نفر شهید شد و ۲ نفر دیگر مجروح شدند.(۳)

در منطقه سیدصارم از توابع شهرستان مریوان نیز بین عناصر حزب دمکرات و رزمندگان درگیری رخ داد که در نتیجه آن ۳ تن از افراد این حزب با تجهیزات به اسارت رزمندگان درآمدند.(۴)

در ساعت ۲۳ نیز تعداد زیادی از عوامل گروهک کومهله همراه نظامیان رژیم بعثی عراق در منطقه شیلر به منطقه هفتتاش از توابع شهرستان بانه نفوذ کردند که با آتش به موقع نیروهای خودی تعدادی از آنان کشته یا مجروح و بقیه از منطقه متواری شدند.(۵)

به گزارش شهربانی استان کردستان، تعدادی از عوامل گروهک خبات در حوالی روستای هوارهگرمه از توابع مریوان مشاهده شدهاند که مأموریت آنان ربودن نیروهای خودی و تحویل به قوای عراقی است.(۶)

حفاظت اطلاعات تیپ ۳۱۳ ارتش نیز اعلام کرد که دو گروه از ضدانقلابیون فراری مستقر در عراق از ارتفاعات بمو و گاری به منطقه دالاهو وارد شدهاند و در محورهای مواصلاتی قصد اجرای کمین و گروگانگیری دارند، ۱۵ ضمن آنکه عوامل ضدانقلاب چهار روز است که به نیروهای تحتامر خود برای حمله به پایگاههای رزمندگان، اعلام آمادهباش کردهاند.(۷) این درحالی است که تعدادی از عوامل گروهک کومهله در کوههای امام و ملاقوبی از توابع مریوان، مستقر شده و قصد ضربه زدن به پایگاههای رزمندگان را دارند.(۸)

از سوی دیگر، شیخ جلال حسینی رهبر گروهک خبات، به منظور ترغیب جوانان کرد برای پیوستن به این گروهک اعلام کرد: هر جوان ایرانی که قصد ندارد به سربازی برود خود را

- ۱- ۹. سند شماره ۱۸۵۵۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: قرارگاه رمضان، ۱۱/۳/۱۳۶۵.
- ۲- ۱۰. سند شماره ۳۴۰۱۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۱۲/۳/۱۳۶۵.
- ۳- ۱۱. سند شماره ۳۵۲۲۰۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه سردشت به قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۱۱/۳/۱۳۶۵.
- ۴- ۱۲. سند شماره ۳۱۷۲۵۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۱۳/۳/۱۳۶۵.
- ۵- ۱۳. سند شماره ۳۱۷۲۵۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۱۳/۳/۱۳۶۵.
- ۶- ۱۴. سند شماره ۳۴۰۰۲۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۱۱/۳/۱۳۶۵.
- ۷- ۱۶. سند شماره ۳۴۰۱۱۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۱۱/۳/۱۳۶۵.
- ۸- ۱۷. سند شماره ۷۵۷۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد مرکزی سپاه پاسداران به قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۱۲/۳/۱۳۶۵.

به گروهک خبات معرفی کند تا ترتیب اعزام وی به محلی که می‌خواهد، داده شود. درضمن به افراد متأهل ماهیانه مبلغ ۵۰,۰۰۰ ریال و به مجردها ۲۵,۰۰۰ ریال حقوق داده خواهد شد.^(۱)

همچنین گزارشهای متعددی از تردد عناصر ضدانقلاب دمکرات در روستاهای توابع شهرهای تکاب، دیواندره و کامیاران حکایت دارد.^(۲)

۱. فرمانده عالی جنگ در اجتماع امروز فرماندهان نواحی سپاه، ضمن تحلیل وضعیت کنونی جبهه ها، آسیبپذیری دشمن و راهبرد جدید عراق، بر لزوم تقویت نیروهای سرباز وظیفه و ضرورت آمادگی استانها برای اعزام نیرو به جبهه تأکید کرد.

به گزارش روابطعمومی مجلس شورای اسلامی، حجت الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی با حضور در اختتامیه نشست فرماندهان نواحی سپاه، این جلسه را مایه برکت و سبب جهش در جبهه ها خواند و آن را در سرنوشت جنگ، انقلاب و مسلمین مؤثر دانست و خاطرنشان کرد که علت این اقدام مسئولان جنگ، به خصوص سپاه پاسداران، آمادگی برای شرایطی است که احتمال دارد در آینده پیش بیاید.

نماینده امام در شورایعالی دفاع درباره تأثیر عملیات والفجر ۸ در آسیبپذیری دشمن گفت: «[این] عملیات ثابت کرد که دشمن به شدت آسیبپذیر است و آنطور که بعضی خیال می کردند قدرت مقاومت و دفاع ندارند و بستگی به توانی دارد که ما بتوانیم به کار بگیریم. هر جا و به هر اندازه ما توان مناسبی به کار بگیریم به همان اندازه میتوانیم قدرت پیشرفت داشته باشیم.» حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی راهبرد جدید عراق را راهبردی انتحاری خواند و افزود: «عراق تلاشهای مذبحانه جدیدی را به عنوان استراتژی جدید شروع کرد که اگر بخواهیم اسمی روی این بگذاریم که ماهیت این استراتژی را خوب روشن بکند به ترین اسم استراتژی انتحاری است. یعنی صدام و حزب بعث با الهام از طراحان اصلی جنگ به این نتیجه رسیدند که در این مقطع هر چه دارند باید به کار بگیرند. شاید بتوانند مقاومت و حرکت کنند، ولو این کار با انتحار انجام بشود.»

وی در ادامه، سیاست جنگی جدید را برای عراق بیشتر آسیبپذیر دانست و اظهار داشت: «استراتژی که عراق در ابتدا داشت [این بود] که خود را پشت میادین مین و ردیفهای مکرر سیمهای خاردار و کانالهای آب و بشکلهای انفجاری و کمینهای دائماً هوشیار، حفظ میکرد و احتیاطهای مکرر را پشت سر هم قرار میداد و این خاصیت را داشت که نیروهای ما برای عبور از این موانع باید تلفات میدادند و آنها به خاطر این ترتیبی که داده بودند [و تاکتیکی که استفاده می کردند] در مرحله اول [نیروهایشان] کمتر از ما تلفات میدیدند و برای مراحل بعدی

ص: ۷۴۶

۱- ۱۸. سند شماره ۳۴۰۱۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۱۱/۳/۱۳۶۵.

۲- ۱۹. سند شماره ۳۳۹۹۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۱۴/۳/۱۳۶۵.

آماده می شدند، اما حالا اینطور که بخواهند از درون این حفاظها بیرون بیایند و در مقابل آتش ما قرار بگیرند شکل دیگری پیدا میکند. در اینحال نیروهای دستدوم و دستسوم تلف میشوند، بلکه آن نیروهای اساسی آنهاست که به میدان میآیند که بخشی دیگر را هنوز به میدان نیاوردهاند.» نماینده امام در شورایعالی دفاع سپس گفت: «برای صدام که خود را با یک قدرت عظیمی مواجه میبیند و نیروی پربنیه و بیکرانی را در مقابل خود میبیند، این کار خیلی روشن است که یک انتحار است. به خطر انداختن وی که معلوم نیست چه نتیجهای خواهد داشت مثل این است که او خودش را در مقابل موج آبی قرار دهد و برای آنکه آن موج را بشکند ممکن است این موج انسان را به لبه صخرهها بکوبد. بنابراین ما باید همین انتظار را برای مراحل بعد هم داشته باشیم. تازه تنها صدام هم مطرح نیست، آنها همه امکانات را به کار میگیرند. آنها در این مقطع خیلی چیزها را به کار گرفتند. قدرتهای شیطانی ابرقدرتها را برای تضعیف ما از لحاظ اقتصادی و تبلیغاتی و سیاسی به کار گرفتند. ما باید خود را برای یک چنین حالتی در شرایط جدید آماده کنیم و نیروهای مردمی و داوطلبین را آماده کنیم و آموزش دهیم و در اختیار فرماندهان در خطوط آفندی و پدافندی قرار دهیم.»

حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی در ادامه با اشاره به اینکه اکنون وارد مقطع و مرحله جدیدی از جنگ شدهایم که مستلزم تجهیز نیروهای زیادی است، تصریح کرد که ما برای آمادگی بیشتر، نیروهای سرباز وظیفه را هم تقویت کردیم. به مراکز آموزشی از جمله به لشکرهای سپاه در خط و در میدان گفتیم که همه امکانات خود را برای آموزش سربازان و نیروهای وظیفه به کار گیرند. همچنین از ماه گذشته جذب نیروهای نظاموظیفه خود را بیش از دوبرابر کردیم، ضمن آنکه شورایعالی دفاع تصویب کرد ۲ ماه به خدمت سربازی همین تعداد سرباز موجود افزوده شود. از طرف دیگر، جذب نیرو را افزایش دادیم و به سپاه هم گفتیم که به بسیجیهایی که در گذشته داوطلبانه به میدان جنگ رفتهاند پیشنهاد دهند که یک ماه مدت حضور خود را تمدید کنند. البته آنها چون داوطلب بودند ما نمیتوانیم حکم اجباری برایشان بدهیم. همچنین به مراکز دولتی و نهادها دستور داده شده یا دستور داده خواهد شد که همه امکاناتشان از قبیل امکانات انسانی، مالی، تدارکاتی، ترابری، فنی، علمی و هنری و هر چه که به درد جبهه میخورد را ولو با تعطیلکردن موقت کار در خدمت تجهیز گردانهای جدید قرار دهند. علاوه بر این باید هر استانی مسئولیت تدارک تیپهای قائم مربوط به خودش را برای دفاع از خطوط پدافندی به عهده بگیرد که یک نوع خودکفایی در استانها برای این تیپها وجود داشته باشد.

فرمانده عالی جنگ در ادامه از تشکیل ستاد تماموقت برای پیشبرد به تر جنگ خبر داد و گفت: «یک ستاد تماموقتی در قرارگاه خاتم برای پشتوانه کار تشکیل می شود که هر جا نیاز و کمبودی

مشاهده شود و یا تأکیدی و یا [نیاز به] رفع مانعی پیش بیاید این ستاد موظف به انجام آن کارها باشد.» رئیس مجلس شورای اسلامی در ادامه با اشاره به اجتماع فرماندهان نواحی سپاه افزود: «این اجتماع انشاءالله با برکت و جهش در جبهه ها و در نتیجه در سرنوشت جنگ و در نهایت در سرنوشت انقلاب و مسلمانان مؤثر خواهد بود، همتها را باید عالی گرفت. وقتی ما با ملتی ایثارگر روبه رو هستیم که ثابت نموده از نوادر تاریخ بشریت است، باید از این امکانات زیاد، این مردم و این اقیانوس بیکران قدرت که در اختیار اسلام قرار گرفته است، برای اهداف اسلام و انقلاب استفاده کنیم.» حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی، همچنین فرمان رهبر انقلاب اسلامی را عاملی روحبخش برشمرد و تصریح کرد که «فرمان امام امت به همه این مسائل روح میدهد. تکلیفی که امام فرمودند، استثنا هم ندارد و همه مکلف هستند تا آن حدی که مسئولان جنگ اعلام میکنند که ما نیاز داریم برای همه واجب است بیایند و هروقت آن مقداری که فرماندهان جنگ تعیین کردهاند جبهه ها پر شد، حکم وجوب از دیگران ساقط می شود، ولی اکنون واجب کفایی است، به این معنی که همه باید بیایند و ما زمان زیادی نداریم که صبر بکنیم. از آخر همین هفته که مراسم روز قدس شروع شد باید همه استانها برای اعزام آمادگی داشته باشند. ... باید تلاش شود ... یک مرکز برای این حرکت، یعنی اردوگاههای قدس تشکیل بشود که با امکانات و حمایت مردم تجهیز بشود ... و امیدواریم با این حرکتی که برنامه ریزی و شروع شده بتوانیم وضع جنگ را به جای مطلوبی برسانیم و خیال منطقه و مردم مسلمان و دو ملت ایران و عراق را از این جنگ راحت کنیم و انشاءالله دو ملت ایران و عراق برادروار در کنار هم برای آزادی بیتالمقدس فلسطین عزیز اقدام بکنند.» (۱)

۱. نخستوزیر ابراز امیدواری کرد که فرماندهان جنگ با سازماندهی، جذب و آموزش به موقع نیروها امسال را سال تعیین سرنوشت جنگ کنند.

میرحسین موسوی نخستوزیر، در خاتمه جلسه امروز هیئت دولت با بیان اینکه امروز، اقتصاد کشور به طور کامل در خدمت جنگ و متأثر از جنگ است به طوریکه حدود یکسوم بودجه کل کشور در اختیار سیستم جنگ قرار گرفته است، اظهار داشت: «ما افتخار میکنیم که به صورت قوی تاکنون جنگ را تدارک کردهایم و امیدواریم فرماندهان با سازماندهی و جذب و آموزش به موقع نیروها، بتوانند امسال را سال سرنوشت جنگ کنند.» وی تصریح کرد که امروز، دولت و ملت همه یکپارچه در خدمت جنگ هستند و چرخش امور جامعه به نحوی است که حتی اگر این جنگ بیست سال طول بکشد، میتوانیم مقاومت کنیم. نخستوزیر با اشاره به اینکه فرهنگ

ص: ۷۴۸

۱- ۲۰. روزنامه رسالت، ۱۳۶۵/۳/۱۲، ص ۲؛ و - اکبر هاشمی رفسنجانی، اوج دفاع (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۵)، به اهتمام عماد هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، چاپ هشتم ۱۳۸۸، ص ۱۱۵.

جبهه امروز تا عمق ادارات ریشه دوانیده است، افزود: «مردم دست در دست هم با طراحیهای اساسی نظامی و قدرت رزمی دفاعی کشور، ضمن سازماندادن حملهای سرنوشتساز علیه نیروهای صدام، آموزش گستردهای را نیز برای سازماندادن به نیروهای پشتیبانی در سطح کشور به عمل خواهند آورد.»^(۱)

۲. قرارگاه خاتمالانیا(ص) و ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در اطلاعیههای جداگانههای به مناسبت فرارسیدن هفته "اعلام آمادگی و حضور در جبهه ها"، آمادگی خود را برای جذب مردم، به رهگیری از امکانات، ارگانها و نهادها و سازماندهی و اعزام نیروهای داوطلب به جبهه اعلام کردند.

قرارگاه خاتمالانیا(ص) مرکز عملیات مشترک سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و ارتش جمهوری اسلامی ایران، در اطلاعیهای با اعلام آمادگی برای جذب همه جانبه مردم و امکانات کشور در جنگ، مشارکت بیشتر مردم و دولت را در جنگ خواستار شد. برپایه گزارش امروز روزنامه کیهان، در این اطلاعیه آمده است: «اکنون که نیروهای نظامی اعم از سپاه پاسداران و ارتش جمهوری اسلامی ایران آمادگی جهت جذب و مشارکت عمومی کشور و تحقق مقاصد عالیه فرماندهی کل قوا و آرمانهای ملت عزیز را یافتهاند انتظار میرود با شرکت همه جانبه مردم و دولت در این امر عظیم بیشازپیش در وصول به مقاصد انقلاب اسلامی توفیق یابیم.»^(۲)

همچنین به گزارش امروز روزنامه رسالت، ستاد مرکزی سپاه پاسداران نیز با صدور یک اطلاعیه ضمن اعلام آمادگی این نهاد برای توسعه و تشکیل مراکز آموزش نظامی از جمله اردوگاههای قدس سراسر کشور، روز جهانی قدس (۱۶/۳/۱۳۶۵) را به عنوان آغاز هفته "اعلام آمادگی و حضور در جبهه ها" تعیین و از کلیه داوطلبان آموزشدیده، خواست تا برای حضور در جبهه ها هرچه زودتر خود را به پایگاههای سپاه و ردههای مقاومت بسیج سپاه معرفی کنند. همچنین به نیروهای طرح مالک اشتر و کادر رسمی رزمندگان که دوره فرماندهی را گذراندهاند یا سابقه تخصصی رزمی دارند تأکید شد که در اولین فرصت به مراکز سپاه مراجعه کنند. در ادامه از افرادی که تاکنون دورههای آموزش نظامی را طی نکردهاند دعوت شد تا به مراکز آموزشی سپاه رجوع کنند و به اقشار مختلف مردم، ارگانها، نهادها، کارخانجات و اصناف که قادرند به نحوی به پیشرفت اهداف جنگ تحمیلی یاری رسانند توصیه شد تا با مسئولان سپاه هماهنگی لازم را به عمل آورند.^(۳)

ص: ۷۴۹

۱- ۲۱. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۲/۳/۱۳۶۵، ص ۱۲.

۲- ۲۲. روزنامه کیهان، ۱۱/۳/۱۳۶۵، ص ۱۸.

۳- ۲۳. روزنامه رسالت، ۱۱/۳/۱۳۶۵، ص ۲.

۱. امروز، فرماندهان نواحی سپاه پاسداران با برگزاری یک همانندیشی در تهران پس از بحث و تبادل نظر درباره مسائل مرتبط با آموزش، جذب نیرو، یگانهای مستقل قائم و وظایف ستادهای پشتیبانی جنگ تصمیماتی اتخاذ کردند.

در بخش آموزش مقرر شد که از امکانات عمومی و مردمی پادگانها استفاده شود. کلاسهای آموزش مقدماتی نیروها در پایگاهها برگزار شده و اعزام آنان به جبهه ها از طریق مراکز نواحی انجام گردد. همچنین قرار شد تا آماده سازی اردوگاههای قدس برای آموزش، نیروها به طور موقت در مدارس، دانشگاهها، اردوگاههای پیشاهنگی، کاخهای جوانان و عقبه های ارتش آموزش مقدماتی را بگذرانند.

درمورد پذیرش و جذب نیرو نیز مقرر شد: «مصوبه مجلس درمورد مشارکت سپاه برای جذب مشمولین پیگیری شود. برای جذب مشمولین در هیئتهای گزینش و اضافشدن دو ماه، به دوره خدمت نیروهای مشمول و یک ماه برای نیروهای بسیج و نیز جلوانداختن زمان اعزام نیروها، دستورالعمل تهیه شود. ضمن آنکه برای مقدمات تبدیل گردانهای مستقل قائم به تیپ و استقرار گردانهای قائم در خطوط مرزی و آزادشدن یگانهای آفندی، برنامه ریزی شود. همچنین توافقات و همکاریهای جهاد سازندگی و استانداریها درمورد پشتیبانی مهندسی استمرار یابد و اقدامات لازم برای تشکیل کمیته مردمی حمایت از رزمندگان، تشکیل اتاقهای جنگ در استانها و افزایش کیفیت به کارگیری نیرو انجام شود. روند جنگ و اقدامات دشمن پیگیری و آمادهباش نیرو تا پایان روز قدس، انجام پذیرد.»

شایان ذکر است شورای اداری استان فارس برای رسیدگی به نیازهای گردانهای قائم تشکیل جلسه داد. به نوشته شماره امروز روزنامه ابرار، در این جلسه استاندار فارس اعلام کرد که کارکنان دولت در این استان معادل یک روز حقوق خود را برای تقویت هرچه بیشتر گردانهای قائم پرداخت میکنند. همچنین مقرر شد کلیه خودروهای مورد نیاز گردانهای قائم این استان را - که متشکل از دو گردان مستقل از پاسداران افتخاری می باشد - تأمین کنند.^(۱)

۲. معاون وزیر امور خارجه در نیویورک با دبیرکل سازمان ملل متحد، دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی و سرپرست هیئتهای سیاسی شوروی، ژاپن و بلغارستان دیدار و درمورد مسائل دوجانبه گفتوگو کرد.

برپایه گزارش امروز روزنامه رسالت، محمدجواد لاریجانی معاون امور اقتصادی و بین الملل

ص: ۷۵۰

۱- ۲۴. سند شماره ۹۶۵۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: ستاد مرکزی سپاه پاسداران، ۱۱/۳/۱۳۶۵؛ و - روزنامه ابرار، ۱۱/۳/۱۳۶۵، ص ۱۰.

وزارت امور خارجه، که برای شرکت در سیزدهمین اجلاس فوقالعاده سازمان ملل در شهر نیویورک امریکا به سر میبرد، در دیدار با خاویر پرز دکوئیار دبیرکل سازمان ملل متحد، با اشاره به موارد نقض مقررات بین المللی ازسوی رژیم عراق یادآور شد: «رژیم عراق با استفاده مکرر سلاحهای شیمیایی که خلاف بیانیه شورای امنیت است، نشان میدهد که بیانیه این سازمان را به مسخره گرفته است.» لاریجانی تصریح کرد درخواست جمهوری اسلامی ایران مبنیبر مجازات صدامحسین رئیس جمهور عراق، به عنوان جنایتکار جنگی از نظر عرف بین المللی کاملاً موجه است. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، دبیرکل سازمان ملل نیز ضمن یادآوری طرح پیشنهادی هشتادهای سال گذشته، متذکر شد مفاد این طرح بر لزوم رعایت مقررات بین المللی تأکید دارد و به قوت خود باقی است. دکوئیار ابراز امیدواری کرد که جنگ براساس موازین عادلانه پایان یابد.

لاریجانی در ملاقات با پوسی ام وروفتوف قائم مقام وزارت امور خارجه و سرپرست هیئت سیاسی شوروی، درمورد مسائل مرتبط با افغانستان و تهدیدات امریکا علیه امنیت کشورهای پیشرفته و توسعه روابط دوجانبه گفتوگو کرد و درخصوص موضع ایران درباره افغانستان بر ضرورت جلوگیری از نفوذ امپریالیسم و استقرار یک حکومت مستقل و مردمی در این کشور تأکید کرد. لاریجانی در دیدار با سابور واکیتا وزیر امور خارجه اسبق ژاپن و سرپرست هیئت سیاسی این کشور، خواستار توسعه روابط و همکاریهای درازمدت و استوار بین ایران و ژاپن به دور از فشار و جوسازیهای بین المللی شد. معاون وزیر امور خارجه ایران همچنین در دیدار با شریفالدین پیرزاده دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی، درخصوص مسائل مهم جهان اسلام و در ملاقات با لوبن گوتسر معاون وزارت امور خارجه بلغارستان، درباره هماهنگی بیشتر مواضع دو کشور در اجلاس گفتوگو کرد.^(۱)

۳. سفیر فلسطین در ملاقات با رئیس مجلس شورای اسلامی از سردی روابط دو کشور ابراز ناراحتی کرد.

عصر امروز، صلاح زواوی سفیر فلسطین در ایران، در دیدار با حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، با اظهار ناراحتی از سردی ایران در روابطش با فلسطین، درباره جنگ ایران عراق، نزاع فلسطینیها با حزب امل در لبنان، مسائل فلسطین در دنیا و مشکلات دیپلماتها در ایران مطالبی را اظهار کرد. رئیس مجلس شورای اسلامی نیز در واکنش به این اظهارات مواضع فلسطین را عامل اصلی سردی روابط دانست. وی در یادداشتهای روزانه خود

ص: ۷۵۱

در این باره نوشته است: «[به سفیر فلسطین] گفتم مانع روابط خوب، موضع غلط [شما] هم در جنگ و هم نسبت به ارتجاع و هم نزدیکی با جناح کمپ دیوید و سازشکاری است...» (۱) قول دادم اگر مواضعشان را اصلاح کنند، ما [از گرمی روابط] استقبال میکنیم» (۲)

۱. دولت اتریش تصمیم گرفت همکاریهای بازرگانی خود با عراق را قطع کند.

به دنبال کاهش ذخایر ارزی رژیم بعثی در نتیجه جنگ با جمهوری اسلامی ایران و همچنین التهاب اقتصادی کشورهای عربی حامی عراق در حوزه خلیج فارس بر اثر کاهش به ای نفت، دولت اتریش خواستار قطع همکاری بازرگانی با عراق شد. روزنامه جمهوری اسلامی در شماره امروز خود به نقل از گزارش نشریه عربیزبان الشهاده ارگان رسمی مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق نوشته است: «دولت اتریش هفته گذشته، با صدور بخشنامه‌ای از مؤسسات و شرکتهای بازرگانی این کشور خواست تا همکاری بازرگانی و صدور کالا به عراق را به خاطر بحران شدید ارزی و مالی و نابسامانیهای اقتصادی رژیم حاکم بر این کشور قطع کنند.» در این گزارش افزوده شده است که به دنبال این تصمیم، سفیر عراق در وین فعالیتهای گستردهای را برای منصرف کردن دولت اتریش به عمل آورد که از جمله آن دیدار با وزیر بازرگانی دولت اتریش بود. (۳)

۲. کویت خواستار پایان جنگ ایران و عراق و همچنین درگیریهای شبه نظامیان امل و فلسطینیها شد.

به گزارش خبرگزاری رویتر امروز، دولت کویت به مناسبت ماه رمضان درخواستنامه‌های صادر کرده و در آن خواستار پایان جنگ ششساله ایران و عراق و درگیریهای شبه نظامیان مسلمان شیعه و فلسطینیها در لبنان شد.

راشد الراشد وزیر مشاور امور کابینه کویت، در پایان نشست هفتگی این کشور از ایران خواست با توجه به ماه روزه‌داری مسلمانان به تلاشهای دیپلماتیک برای متوقف کردن جنگ خلیج فارس پاسخ دهد. وی ابراز امیدواری کرد که «این ماه، ماه صلح و برادری میان تمامی

ص: ۷۵۲

۱- یاسر عرفات رهبر سازمان آزادیبخش فلسطین (ساف)، در سالهای جنگ از رژیم بعث عراق جانبداری میکرد و بارها با صدام حسین رئیس جمهور عراق، ملاقات و علیه جمهوری اسلامی اعلام موضع کرد. او معتقد بود که جنگ عراق با ایران به ضرر فلسطین و به نفع رژیم اشغالگر قدس است. شایان ذکر است بعد از پایان جنگ و در دوره ریاست جمهوری حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی در سال ۱۳۶۹، یاسر عرفات واسطه مکاتباتی میان رئیس جمهوری ایران و صدام حسین رئیس جمهور عراق، بود. این نامهها منجر به آزادی اسیران دو طرف شد. [اکبر هاشمی رفسنجانی، اوج دفاع (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۵)، به اهتمام عماد هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ هشتم ۱۳۸۹، ص ۱۱۴]

۲- ۲۶. اکبر هاشمی رفسنجانی، اوج دفاع (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۵)، به اهتمام عماد هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، چاپ هشتم ۱۳۸۸، ص ۱۱۴.

۳- ۲۷. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۱/۳/۱۳۶۵، ص ۹.

مسلمین باشد»^(۱) شایان ذکر است درخواست دولت کویت یکطرفه بوده و باوجود حملات توپخانه‌ای و هوایی مستمر ارتش عراق علیه مناطق مسکونی و تأسیسات زیربنایی ایران، چنین درخواستی از رژیم بعث عراق صورت نگرفته است.

۳. سفیر امریکا در کویت با اعتراف به افزایش مناسبات سیاسی با عراق، ادامه جنگ ایران و عراق را مغایر مصلحت امریکا دانست. آنتونی کوینتن سفیر امریکا در کویت، در مصاحبه با روزنامه کویتی القبس با اشاره به روابط مستقیم امریکا و رژیم عراق اظهار کرد که روابط واشنگتن و بغداد در چند سال گذشته، به طور روزافزونی به بود یافته است. ضمن آنکه مسئله صدور انقلاب ایران به خارج از این کشور برای ما و جهان غرب حائز اهمیت فراوانی است. آنتونی کوینتن در ادامه، ضمن تکذیب ارسال اسلحه از امریکا به ایران، مسئله ارسال سلاح از جانب اسرائیل - که به تازگی رسانه های غربی در خط تبلیغاتی همسو و هماهنگ خود با هدف بدنام کردن ایران به آن دامن زده‌اند - را تکذیب کرد و گفت: «ادامه جنگ میان عراق و ایران به مصلحت امریکا نیست زیرا منافع سیاسی و اقتصادی امریکا در خلیج فارس را به خطر میاندازد.» سفیر امریکا ادعا کرد که واشنگتن قادر به متوقف ساختن جنگ نیست، زیرا به هیچیک از دو کشور در گیر در جنگ سلاح صادر نمیکنند و امریکا عصای سحرآمیز ندارد تا بتواند جنگ خلیج (فارس) را متوقف سازد.^(۲)

ص: ۷۵۳

۱- ۲۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۴، ۱۲/۳/۱۳۶۵، ص ۹، کویت - خبرگزاری رویتر، ۱۱/۳/۱۳۶۵.

۲- ۲۹. همان، صص ۷ و ۸، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۱/۳/۱۳۶۵.

۱. در حالیکه نیروهای عراقی در منطقه مهران، همچنان در حال تحکیم مواضع، تقویت و جابه جایی نیرو و شناسایی هوایی هستند، جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه امروز در محل قرارگاه نجف ۲ سپاه پاسداران، موضوع طرح مانور و زمان عملیات تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) و لشکر ۲۵ کربلا را برای اجرای عملیات در منطقه مهران بررسی کرد.^(۱)

متعاقب اقدام و تحرکات عراقی ها در منطقه عمومی مهران T علی لطف‌اللهزادگان راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه در قرارگاه نجف ۲، با اشاره به تلاش فرماندهان خودی در طرحریزی عملیات برای بازپسگیری منطقه اشغال شده در مهران در گزارش روزانه خود درباره تشریح مانور عملیات تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) به نقل از رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران، نوشته است که این تیپ، قسمت غربی منطقه (تپه رضاآباد) در مهران را از ارتش تحویل گرفته و پس از استقرار در منطقه مزبور، برای اجرای عملیات در سه مرحله آماده شده است. این مراحل عبارتند از: مرحله اول، پیشروی تا شرق جاده مهران - رضاآباد؛ مرحله دوم، پیشروی تا قلعهکهنه و مرحله سوم، تصرف و آزادسازی مهران. ضمن آنکه لشکر ۲۵ کربلا باید از طریق جاده اصلی (حسینآباد) به سمت مهران حرکت کند. به گفته صفوی، در گام بعدی با کمک سایر یگانها ارتفاعات قلاویزان آزاد خواهد شد تا از این طریق درباره تأمین مهران اطمینان حاصل شود و ۱۰ روز دیگر (۲۱ یا ۲۲/۳/۱۳۶۵)، به عنوان زمان عملیات پیش بینی شده است.

علی فضلی فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) نیز با بیان برخی مشکلات و کمبودها از جمله کمبود خودرو، مهمات، مشکلات مربوط به آموزش رزمندگان و آمادهدنبودن نیروها برای عملیات، به طور تلویحی پذیرش اجرای مأموریت را منوط به انجام شناسایی از منطقه و نتیجه آن دانست. وی در اینباره گفت: «میرویم شناسایی میکنیم، بعد مشخص میکنیم».^(۲)

ص: ۷۵۵

۱- در این جلسه رحیم صفوی، حمیدینیا، شوشتری، علی فضلی و حسین اللهکرم حضور داشتند.

۲- ۱. سند شماره ۱۱۹۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نجف ۲ در عملیات کربلای ۱، علیرضا لطف‌اللهزادگان و مهدی انصاری، ۱۲/۳/۱۳۶۵ تا ۲۲/۳/۱۳۶۵، صص ۱ و ۲.

۱. امروز، در جلسهای در قرارگاه نجف ۲ سپاه پاسداران، فعالیتهای مرتبط با شناسایی و مسائل حفاظتی در منطقه مهران و اولویتبندی آن، ساختار فرماندهی عملیات در این جبهه و آسیبپذیری موجود در منطقه بررسی شد.

در این جلسه که با حضور رحیم صفوی،^(۱) حمزه حمیدینیا، نورعلی شوشتری، تقوی و حسین اللهکرم برگزار شد، مسئول اطلاعات قرارگاه از اقدامات تیمهای شناسایی گزارش داد. به گفته اللهکرم احداث دیدگاه روی ارتفاع ۲۵۰ (کنار جاده کمربندی مهران)، نفوذ در موانع دشمن از منطقه شرقی رضاآباد و نیز سمت راست جاده رضاآباد - مهران با هدف شناسایی موانع و میادین مین و شناسایی ۴ محور جدید از مهمترین اقدامات واحد اطلاعات و تیمهای شناسایی بوده است. تقوی از مسئولان حفاظت قرارگاه نیز در تشریح مسائل حفاظتی منطقه و کاستیها و آسیبپذیریهای موجود گفت: منطقه از استتار خوبی برخوردار نیست، دشمن هم روی منطقه دید دارد و هم عکسبرداری میکند. خطر بعدی، امکانات شنود دشمن است که با توجه به آتش خودی در منطقه نخجیر، دشمن فعالیت شنود خود را در منطقه مهران زیاد خواهد کرد. علاوه بر آن اجرای کمین برای گرفتن اسیر از دیگر اقدامات عراقی هاست. وی در ادامه درباره آلوده بودن منطقه، رعایت نکردن اصول حفاظتی،^(۲) وجود نیروهای بومی که موجب آسیبپذیری منطقه شده است و نیز احتمال جاسوسی هشدار داد.

سپس رحیم صفوی جانشین فرماندهی نیروی زمینی سپاه، با بیان این نکته که «اینجا [مهران] جنگی وسیعتر از عملیات والفجر ۳ است»، اولویت فعالیتهای شناسایی را بدین شرح اعلام کرد:

۱. شناسایی از مهران با تمرکز بر سمت راست و چپ جاده تا ارتفاع قلاویزان.

۲. شناسایی یگانهای احتیاط دشمن، مسیرهای مواصلاتی، مقرهای فرماندهی و توپخانه.

۳. شناسایی برای احداث سنگرهای کمین.

۴. شناسایی هدف مهم از منطقه دشمن برای بمباران.

۵. توجه به نقولوانتقالات دشمن در مناطق عملیاتی سومار و قصر شیرین، زیرا احتمال انجام عملیات زود هنگام به قصر شیرین - پیش از اینکه ما عملیات در مهران را انجام دهیم - متصور است.»

ص: ۷۵۶

۱- رحیم صفوی ساعت ۱۲ ظهر امروز، با بالگرد (جت رنجر) راهی جبهه مهران شد تا با استقرار در قرارگاه فتح در نزدیکی پاسگاه کنجانچم وضعیت این جبهه را با سایر فرماندهان بررسی کند. [سند شماره ۱۲۱۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی، مهدی انصاری، ۳۱/۲/۱۳۶۵ تا ۱۲/۳/۱۳۶۵، ص ۴۲]

۲- تقوی توجیه زود هنگام نیروها و حضور نیروهای بومی را مصداق از بین رفتن اصل حفاظت توصیف کرد. به گفته وی بعضی از اشخاص در لشکر ۵ نصر برای نیروها سخنرانی کرده‌اند و قول گرفته‌اند که میروند و مهران را بازپس میگیرند و از سویی تردد اهالی بومی منطقه و نیروهای بومی در برخی یگانها، باعث حساسیتهای مردم ایلام به این نقولوانتقالات رزمندگان شده

است. [سند شماره ۱۱۹۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نجف ۲، علیرضا لطفاً الهزادگان و مهدی انصاری، ۱۲/۳/۱۳۶۵ تا ۲۲/۳/۱۳۶۵، ص ۱۵]

رحیم صفوی همچنین درباره ساختار فرماندهی عملیات در مهران گفت: «پشتیبانی عملیات به عهده قرارگاه نجف و فرماندهی عملیات به عهده نیروی زمینی سپاه می باشد. ۵ لشکر و ۲ تیپ برای عملیات در نظر گرفته شده‌اند. دستورالعملها به اسم قرارگاه نجف تنظیم و همه واحدهای ستادی قرارگاه نجف در این منطقه به کار گرفته میشوند.»

جانشین فرماندهی نیروی زمینی سپاه همچنین به منظور پیشگیری از وقوع برخی خطرهای، بر رعایت بیشتر اقدامات حفاظتی تأکید و توصیه کرد:

۱. تردد خودروها در جاده‌های مواصلاتی که در دید دشمن قرار دارند، محدود شود.

۲. تردد فقط با برگه‌های دارای مجوز انجام شود.

۳. چون امکان عکسبرداری دشمن وجود دارد، از احداث موضع توپخانه در محدوده ممنوعه منطقه عملیات خودداری شود.

۴. طرح فریب عملیاتی - نظیر عملیات در منطقه مندلی - پیش بینی و طرح حفاظتی مخابرات رعایت شود. (۱)

۲. فعالیت شدید مهندسی رزمی عراق در منطقه فاو در دو ماه اخیر، حاکی از برنامه ریزی ارتش بعث عراق در تحکیم مواضع و نیز تمهیداتی به منظور ایجاد تسهیلات برای اجرای عملیات احتمالی علیه مواضع رزمندگان است. برایناساس فرماندهی قرارگاههای کربلا و نوح سپاه پاسداران به یگانهای تحت امر خود در جبهه اعلام آمادگی کردند. معاونت اطلاعات سپاه یکم جنوب (کربلا) با مقایسه و تفسیر عکسهای هوایی گرفته شده در تاریخ ۱۹/۱/۱۳۶۵ و ۱۲/۳/۱۳۶۵، از منطقه استقرار دشمن در منطقه فاو و فعالیت‌های واحد مهندسی رزمی ارتش بعث، گزارشی جامع در ۹ صفحه تنظیم و منتشر کرد. (۲) بر مبنای این گزارش بعد از عملیات والفجر ۸، نیروهای پیاده دشمن سیلند سرتاسری در منطقه کنار اروند تا جاده البحار، را اشغال کردند که در روی این سیلند سنگرهای آنها به خوبی مشاهده می شود.

دشمن در این منطقه، در تمام ساحل اروند تا ابوالخصیب مواضعی به صورت "ب شکل" احداث کرده که روی این مواضع، نیروهای پیاده مستقر هستند. در قسمت جلوی این مواضع سنگرهای پدافندی انفرادی و اجتماعی مجهز به تیربار احداث کرده و در پشت این سنگرها و در مواضع حساس، دیوهای تانک ساخته است که در بعضی از آنها تعدادی تانک استقرار دارد. همچنین در کانالهای متعدد نفرو که به هم متصل هستند، سنگر احداث شده است. در ضمن تعداد ضد هواییهای دشمن در این منطقه ۲۶ قبضه می باشد.

در منطقه دوم (جاده البحار تا جاده استراتژیک)، دشمن اقدام به احداث ۲ سیلند به موازات

ص: ۷۵۷

جاده البحار به جزیره مینو کرده است. این سیلبندها میتواند برای تردد و به عنوان خط دفاعی استفاده شود. در موازات جاده استراتژیک، دشمن به احداث قرارگاههای جدید، ترمیم قرارگاههای قدیمی و همچنین تجمع نیروهای نظامی که اغلب از نیروهای پیاده هستند، اقدام کرده است.

در این منطقه تعداد ۴ قرارگاه بزرگ و فعال مشاهده می شود که احتمالاً قرارگاه لشکری است. (۱)

دشمن همچنین در منطقه عمومی فاو اقدام به احداث مواضعی بدین شکل () کرده است که ۳ موضع آن در منطقه دوم احداث شدهاند. این مواضع با زیرسازی محکم حدود ۵ متر ارتفاع، ۱۵ متر عرض و ۱۵۰۰ متر طول دارند که هر دهانه دارای ۵۰۰ متر طول است.

مواضع ذکر شده برای توپخانه احداث گردیده و دلیل احداث آنها نامناسب بودن زمین برای توپخانه صحرایی است. (۲) در منطقه دوم همچنین یک پد بالگرد در خورشیطانه احداث شده است که احتمالاً - برای استفاده قرارگاه لشکری در نزدیکی یک فرودگاه به رهبرداری خواهد شد. تعداد تپه‌های ضد هوایی دشمن در کنار جاده استراتژیک ۱۰ موضع سهقبضهای می باشد و ۴ موضع سهقبضهای هم در فاصله جاده البحار و جاده استراتژیک وجود دارد.

در منطقه سوم (جاده استراتژیک تا کناره خور عبدالله)، واحد مهندسی دشمن در منطقه کارخانه نمک اقدام به احداث ۲ پد در منطقه خسروآباد و یک خاکریز بین سیلند دوم و سوم تا خسروآباد کرد. همچنین، ۳ موضع توپخانه ب شکل مشاهده شد. ضمن آنکه دشمن اقدام به احداث ۱۷ قرارگاه جدید کنار جاده امالقصر و جاده اتصالی بین جاده امالقصر و جاده استراتژیک کرده که ۱۰ عدد از آنها قرارگاه زرهی فعال و ۷ عدد از آنها قرارگاه پیاده میباشند. علاوه براین دشمن در همین منطقه در حال احداث قرارگاه بزرگ در خورشیطانه بوده و هدف از احداث قرارگاههای مذکور گسترش کامل نیروهای موجود در منطقه است تا برای حرکت‌های بعدی محل و نیروی کافی در منطقه داشته باشند. تعداد تپه‌های ضد هوایی دشمن در منطقه سوم نیز ۵ موضع سهقبضهای است.

در حدفاصل جاده استراتژیک - امالقصر (منطقه سوم) در کنار جاده اتصالی (شنی) تجمع قوای توپخانه که در حدود ۱۳ گردان میباشند، مشاهده شده است و بقیه توپخانهها اغلب در کنار جاده امالقصر میباشند.

در خاتمه این گزارش آمده است: با توجه به تغییراتی که در عکس هوایی امروز نسبت به عکس هوایی روز ۱۹/۱/۱۳۶۵، مشاهده شده است نتیجهگیری می شود:

الف) دشمن بعضی قرارگاهها و جادههای قدیمی خود را ترمیم، بازسازی و اکثر آنها را فعال و اقدام به احداث قرارگاههای جدید مابین جاده استراتژیک - امالقصر کرده است. با توجه به اینکه

ص: ۷۵۸

۲- احداث این مواضع که معروف به مواضع ب شکل بودند، بیانگر این بود که دشمن قصد دارد مواضع توپخانه را در منطقه، محکم و متفرق سازد تا توپخانه خود را از حالت کانالیزه شده بیرون آورده و سپس آتش شدید روی نیروهای خودی اجرا کند و توپخانه خودی قادر به اجرای ضد آتشبار مؤثر نباشد. مانند شکل: طراحی مواضع جدید توپخانه، با ۳ دهانه و هر دهانه ۵۰۰ متر بود.

قرارگاههای جدید از آتش دوربرد نیروهای خودی دور است، یک تیپ زرهی تقویتشده در این قرارگاهها مستقر شده، احتمال نفوذ از این محور (امالقصر) وجود دارد.

ب) چون توپخانه دشمن در منطقه به علت نامناسب بودن زمین، کانالیزه شده است، بنابراین عراق دوباره اقدام به احداث مواضع جدید به طور پراکنده در کل منطقه کرد تا بدین طریق نیروهای ما را زیر آتشبار خود بگیرد و چون هر آتشبار میتواند مأموریت مجزایی اجرا کند، بنابراین نیروهای خودی قادر به اجرای ضدآتش مؤثری نخواهند بود.

پ) دشمن بعثی در کل ۵/۱۱۰ کیلومتر جاده شنی (۵/۹۵ کیلومتر در حدفاصل جاده استراتژیک - امالقصر و ۱۵ کیلومتر در حدفاصل جاده البحار - جاده استراتژیک) و ۵/۸۶ کیلومتر سیلند در منطقه عمومی فاو احداث کرده است.

بدین ترتیب احداث جادههای جدید به ویژه در منطقه حدفاصل جاده استراتژیک - امالقصر و اتصال آنها به یکدیگر و درنهایت اتصال آنها به جادههای مهم بصره بیانگر آن است که دشمن در حال تحکیم عقبه های خود می باشد، با این هدف که اگر رزمندگان عملیاتی اجرا کنند یا خود دشمن تصمیم به اجرای عملیاتی بگیرد عقبه اش محکم بوده و زیر آتش نباشد و ترافیک در دو جاده استراتژیک و امالقصر ایجاد نشده و یگانها سریع تدارک شوند. (۱)

در پی اقدامات دشمن و نیز نزدیک شدن روز جهانی قدس، احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا و حسین علایی فرمانده قرارگاه نوح، از امروز تا ۱۷/۳/۱۳۶۵، به کلیه یگانهای تحت امر اعلام آمادهباش کردند و دستور مراقبت و هوشیاری نیروها را در خط با هدف پیشگیری از حمله احتمالی دشمن صادر کردند. (۲)

۱. یک فرمانده عراقی در مصاحبه با روزنامه کویتی از تخریب شهر مهران و آمادگی ارتش عراق برای ویران کردن سایر شهرهای ایران سخن گفت. رادیو بغداد نیز از تداوم تهاجمات عراق تا تحقق صلح خبر داد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از کویت، سرهنگ ستاد مجید سالم السامرائی فرمانده تیپ ۵۹ ارتش بعث عراق، گفت: «ارتش عراق شهر مهران را به طور کلی ویران کرده است.» وی در گفتوگویی با روزنامه السیاسه (چاپ کویت) افزود: «ارتش عراق آماده است شهرهای تهران و قم را نیز ویران سازد. برای ویران کردن این دو شهر ارتش عراق در انتظار دستورات فرماندهی کل می باشد.» (۳)

در همین حال بخش فارسی رادیو بغداد بامداد امروز، در پیام تهدیدآمیزی خطاب به مردم و نیروهای مسلح ایران گفت: «ما بار دیگر اعلام میداریم که تا مجبور ساختن [امام] خمینی و حکام ایران به قبول صلح به ابتکار نظامی خود بر درهمکوبیدن هر هدفی که مایل باشیم ادامه خواهیم داد و در نابود کردن نیروهای انسانی رژیم تجاوزگر تهران مصمم میباشیم.» (۴)

ص: ۷۵۹

۲-۴. سند شماره ۲۵۶۱۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه کربلا به فرماندهی کلیه یگانهای تابعه، ۱۲/۳/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۳۲۱۵۶۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه نوح(ع) به یگانهای تابعه قرارگاه نوح(ع)، ۱۳/۳/۱۳۶۵.

۳-۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۵، ۱۳/۳/۱۳۶۵، ص ۳، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۲/۳/۱۳۶۵.

۴-۶. همان، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۲/۳/۱۳۶۵.

۲. دبیر ستاد عالی پشتیبانی جنگ نتیجه بررسی تصمیمات اعضا درخصوص ضرورت تقویت جبهه های پدافندی با استفاده از پتانسیل گردانهای قائم و با هدف آزادسازی نیروهای تپیها و لشکرهای آفندی برای اجرای عملیات در عمق خاک دشمن را به مراجع ذیصلاح ارسال کرد.

سیدحسن فیروزآبادی دبیر کمیسیون ستاد عالی پشتیبانی جنگ، امروز در نامه های نتیجه تصمیمات اعضای ستاد عالی پشتیبانی جنگ را که در دو جلسه مورخ ۱۳۶۵/۱۰/۳، با موضوع بررسی طرح مرابطون (گردانهای قائم پدافند مرزی) برگزار شده بود به اطلاع ستاد پشتیبانی جنگ در استانها رساند. تصمیمات اتخاذ شده بدین شرح است:

۱. «مرزهای پدافندی کشور با تناسب توان و استعداد هر استان، مابین استانهای کشور تقسیم شوند و ستاد پشتیبانی جنگ در استان همچنان که مسئولیت پشتیبانی جبهه را دارد دراینمورد نیز در خطحد تعیین شده مسئولیت پشتیبانی گردانهای قائم (پدافند از مرزها) را برعهده گیرد.

۲. این پدافند شامل برنامه ریزی و تأمین به موقع نیروی انسانی گردانها و تپیهای قائم و نیز اجرای طرحهای مهندسی و احداث استحکامات و ایجاد موانع می باشد.

۳. مسئولیت جذب، سازماندهی و به کارگیری گردانهای قائم (یا تپیهای قائم) برعهده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی بوده و دیگر نهادها و ادارات و سازمانهای استان موظف به همکاری با سپاه میباشند.

۴. فرماندهی و نظارت و ابلاغ طرحهای امور مهندسی و احداث استحکامات (از قبیل سنگر، خاکریز و غیره) به فرماندهی مهندسی رزمی قرارگاه خاتمالانیا(ص) واگذار گردید.

۵. تهیه و تأمین امکانات و ماشینآلات مربوط به این طرح، از امکانات استان که تاکنون در خدمت جنگ قرار نگرفته است، می باشد.»(۱)

۳. تلاش برای اجرای تک با همراهی و مشارکت گروهی از عشایر، گلولهباران جبهه خرمال، تجمع نیروهای جاش در جبهه شمال غرب و واگذاری برخی ارتفاعات مهم جبهه شمال غرب به گروههای ضدانقلاب و فرسان از مهمترین فعالیتهای امروز قوای عراقی است.

تمیزی مسئول ستاد قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، امروز در گزارشی ضمن اشاره به جلسه عدنان خیرالله وزیر دفاع عراق، با سران عشایر در تاریخ ۲۵/۲/۱۳۶۵، در منطقه رواندوز با هدف ترغیب عشایر به اجرای عملیات علیه جمهوری اسلامی ایران اعلام کرد که رژیم بعثی عراق قصد دارد با مشارکت نیروهای عشایری برادوست، مرکی، خوشناو، زیباری و سورچی به استعداد ۳۰۰۰ نفر که از مناطق سیدکان، بوجان، سقر و پشت گندهوژ میباشند، اقدام به تک جدید کند. علاوه براین دشمن درحال برنامه ریزی برای اجرای پاتک دیگری با همراهی نیروهای عشایر سیدمصطفی، سالورلگ، بتوانه، خوشناو، سیدعمر، سیدعباس، عثمان خوشناو و پشدری به استعداد ۳۰۰۰ نفر از طریق منطقه

۱-۷. سند شماره ۳۴۶۳۵۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: طرح مرابطون [گردانهای قائم پدافند مرزها] از دبیر کمیسیون اجرایی ستاد عالی پشتیبانی جنگ به ستاد پشتیبانی جنگ کلیه استانها، ۱۳۶۵/۳/۱۲.

شلوان، قرقاقوه و پشت قنديل است كه نيروي هوايي، هوايروز و توپخانه از منطقه خرمال آنها را پشتياني خواهند كرد.(۱)

گفتني است كه دشمن غروب امروز، پايدگاه ژاندارمري در دارخرمال را به شدت زير آتش توپخانه قرار داد كه بر اثر آن حدود ۲۱ نفر از نيروهاي ژاندارمري مجروح شدند.(۲)

درهمينحال فرماندهي قرارگاه رمضان با استناد به گزارش نيروهاي اطلاعاتي، درباره تجمع تعدادي جاش در منطقه سيدكان هشدار داد و خاطر نشان كرد: اگر اين نيروها در ارتفاعات حصار و سوژگه استقرار يابند منطقه پدافندي رزمندگان به طور كامل در معرض خطر قرار خواهد گرفت.(۳)

واحد اطلاعات سپاه شمال نيز از واگذاري ارتفاعات شاخ سورمر، شاخ شميان و برددكان به نيروهاي فرسان و ارتفاعات مورتكه و زرينسرشات به گروههاي ضدانقلاب خبر داد.(۴) به نظر ميرسد هدف از اين اقدامات آزادسازي نيروهاي نظامي و به كارگيري آنان براي اهداف عملياتي در ساير جبهه ها باشد.

۱. ارتش جمهوري اسلامي ايران و ارتش رژيم بعث عراق با صدور اطلاعيههاي نظامي، مهمترين اقدامات نظامي امروز خود را در جبهه هاي مياني و جنوبي اعلام كردند. همچنين واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲ سپاه، از مهمترين اقدامات و تحركات يگانهاي تحتامر سپاه دوم عراق در منطقه عمومي مهران، سومار و قصرشيرين گزارش داد.

ستاد مشترك ارتش جمهوري اسلامي ايران امروز، با انتشار اطلاعيه نظامي شماره ۲۴۹۰ اعلام كرد كه درپي تبادل آتش، رزمندگان با اجراي آتش جنگافزارهاي سنگين بر روي مواضع استحكامات و جادههاي تداركاتي ستونهاي خودرويي و ادوات زرهني دشمن تلفات و ضايعاتي به نيروهاي عراقي وارد كردند. همچنين رزمندگان در ساعت ۲۰:۰۹ نيز با اجراي انبوه آتش مانع پيادهكردن تجهيزات دشمن در منطقه عملياتي حاج عمران شدند.(۵)

از سوي ديگر ستاد فرماندهي كل نيروهاي مسلح عراق با صدور اطلاعيه نظامي شماره ۲۲۴۷ ادعا كرد كه قواي رزمي تلاشهاي دشمن را براي نزديكي به واحدهاي استقراري در چند منطقه، از جمله بخشي از منطقه سپاه هفتم، منطقه عملياتي سپاه سوم در شرق بصره، محدوده عملياتي سپاه چهارم در شرق ميسان و بخش مياني ميدان عمليات سپاه دوم دفع كردند كه درنتيجه تعدادي از نيروهاي ايراني كشته يا مجروح شدند و تجهيزاتي به غنيمت گرفته و تعدادي سلاح، خودرو و سنگر نيز منهدم شد.(۶)

بنا بر گزارش واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲، فعاليت يگانهاي تحتامر سپاه دوم عراق به ويژه لشكر ۱۷ زرهني آن، شامل تحكيم و تثبيت مواضع پدافندي، تقويت و جابه جايي نيرو در منطقه سومار و به خصوص منطقه اشغالي مهران، اعزام گشتي شناسايي و عكسبرداري هوايي در مناطق مهران، صالحآباد، ميمك، سرپل ذهاب و قصرشيرين افزايش يافته است. همچنين در اين گزارش آمده است: با توجه به تداوم اقدامات تبليغاتي و سياسي دشمن درخصوص مهم جلوهدادن اشغال مهران و نيز شناساييهاي زميني و هوايي نيروهاي خودي از وضعيت نامناسب خط پدافندي دشمن،

- ۱- ۸. سند شماره ۱۴۱۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به ستاد مرکزی ستاد سپاه پاسداران، ۱۲/۳/۱۳۶۵.
- ۲- ۹. سند شماره ۳۱۵۹۳۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانده قرارگاه تاکتیکی حمزه سیدالشهدا(ع) به فرماندهی تیپ ۱۱۴ امیرالمؤمنین(ع)، ۱۲/۳/۱۳۶۵.
- ۳- ۱۰. سند شماره ۱۳۴۲۱۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات فرماندهی قرارگاه رمضان به واحد اطلاعات قرارگاه مرکزی رمضان، ۱۲/۳/۱۳۶۵.
- ۴- ۱۱. سند شماره ۲۷۴۸۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه شمال به فرماندهی سپاه شمال، ۱۲/۳/۱۳۶۵.
- ۵- ۱۲. روزنامه کیهان، ۱۴/۳/۱۳۶۵، ص ۳.
- ۶- ۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۵، ۱۳/۳/۱۳۶۵، صص ۱ و ۲، رادیو صوتالجماهیر، ۱۲/۳/۱۳۶۵.

احتمال ادامه عملیات عراق در محور مهران برای دفع آسیب‌پذیریهای خط پدافندی متصور است.

حسین اللهکرم از مسئولان اطلاعات قرارگاه نجف ۲، اقدامات دشمن در شناسایی و بمباران هوایی اخیر در منطقه سرپل ذهاب را تاکتیکی فریبکارانه تلقی کرد و تحرک و تک محدود دشمن در منطقه قصر شیرین و میمک را بیش از سایر مناطق محتمل دانست. (۱)

۲. سخنگوی ارتش عراق درحالی حمله به مناطق مسکونی ایران را تکذیب کرد که امروز، در نتیجه بمباران هوایی شهرهای مرزی ایران به ویژه یک روستا از توابع پیرانشهر، چندین فرد غیرنظامی شهید شدند. علاوه بر این جنگندههای عراقی حریم هوایی چند شهر را هم مورد تجاوز هوایی قرار دادند.

در ۷۲ ساعت اخیر، هواپیماهای عراقی به مناطق مسکونی سقز، ۱۵ بانه، پیرانشهر ۱۶ و مناطق عملیاتی صالح آباد، سومار و میمک چندینبار تجاوز کردند که در کلیه این اقدامات به دلیل مواجهه با آتش پدافند هوایی بدون اجرای عملیات متواری شدند. (۲) با اینحال جنگندههای عراقی در اقدام تجاوزکارانه دیگری منطقه مسکونی روستای بندره از توابع پیرانشهر را بمباران کردند که در نتیجه آن ۱۱ تن از اهالی غیرنظامی به شهادت رسیدند. (۳)

سپاه پیرانشهر به نقل از ژاندارمری هشدار داد که عراق قصد دارد محل تجمع رزمندگان در مساجد و مدارس شهرستان پیرانشهر را بمباران کند. (۴)

در همینحال سخنگوی نظامی ارتش عراق، گزارش ایران مبنی بر اینکه هواپیماهای عراقی یک منطقه غیرنظامی در آذربایجان غربی (شهر پیرانشهر و روستای بندره) را بمباران کرده‌اند، تکذیب کرد ۲۰ و گفت: «نیروی هوایی عراق منحصر به زدن مناطق تجمع نیروها و مواضع نظامی ایران است». (۵)

۳. درگیری رزمندگان با عناصر ضدانقلاب در منطقه عمومی سقز و نقده، اجرای کمین افراد حزب دمکرات در پاوه و بوکان، تجمع گروههای ضدانقلاب و جاشهای عراقی در نوار مرزی سقز و احتمال حمله آنها، ائتلاف گروهکهای رزگاری و دمکرات علیه نظام جمهوری اسلامی ایران و هشدار وزارت کشور درباره احتمال اقدام حزب دمکرات به گروگانگیری از مهمترین اخبار امروز کردستان بود.

بنا بر اعلام فرمانده ناحیه ژاندارمری کردستان، عناصری از سازمان مجاهدین خلق (منافقین) به استعداد ۴۰ نفر و با سازماندهی جدید از طریق عراق وارد خاک ایران شدند. پس از مشاهده این افراد با هماهنگی نیروهای سپاه پاسداران در ساعت ۱۷ امروز، عملیات آفندی در محور بسطام بین روستای به رام و کانیمانگا از توابع سقز علیه آنها اجرا شد که در نتیجه ۱۰ نفر از منافقین کشته و عدهای مجروح شدند و بقیه آنها نیز فرار کردند. همچنین تعدادی سلاح، مقداری مهمات و ۲ دستگاه بیسیم به غنیمت رزمندگان درآمد. در پی فرار منافقین به سمت خاک عراق،

- ۱-۱۴. سند شماره ۱۴۱۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه نجف ۲ سپاه، ۱۳/۳/۱۳۶۵، صص ۱، ۲ و ۸.
- ۲-۱۷. سند شماره ۱۴۱۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
- ۳-۱۸. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳/۳/۱۳۶۵، ص ۲.
- ۴-۱۹. سند شماره ۳۵۲۶۹۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به اطلاعات سپاه پیرانشهر، ۱۲/۳/۱۳۶۵.
- ۵-۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۵، ۱۳/۳/۱۳۶۵، صص ۱ و ۲، رادیو صوتالجماهیر. ۱۲/۳/۱۳۶۵.

مرحله دوم عملیات آغاز شد و رزمندگان با پشتیبانی ۲ فروند بالگرد کبرای هوانیروز، در سه نوبت به آنها در منطقه کمرسیاه تالش حمله کردند. در جریان این درگیری ۲ نفر از نیروهای ژاندارمری و یک نفر از نیروهای سپاه پاسداران به شهادت رسیدند.^(۱)

از سویی با عزیمت چند گروه از حزب دمکرات به منطقه اورامانات و پاوه، این منطقه صحنه حمله و اجرای کمین علیه رزمندگان شد. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، در سه روز اخیر، ۳ درگیری در این منطقه رخ داد. از جمله حمله به مقر سپاه پاسداران منطقه دشه در ۱۰ کیلومتری پاوه، که بر اثر آن یک نفر شهید شد و ۳ نفر مجروح شدند.^(۲) در بانه نیز در نتیجه حمله عناصر ضدانقلاب به یک اتومبیل گشت پلیس، ۳ سرنشین آن به شهادت رسیدند.^(۳)

در همین حال وزارت کشور در نامهای به استانداری آذربایجان غربی ضمن اشاره به فرارسیدن روز جهانی قدس (۱۶/۳/۱۳۶۵)، هشدار داد که افراد حزب دمکرات قصد نفوذ به داخل شهرهای کردنشین و گروگانگیری از نیروهای خودی و خرابکاری در منطقه را دارند و از امروز، دستور آمادهباش به نیروهایشان را صادر کرده‌اند.^(۴)

بنا بر اعلام شهربانی استان کردستان، گروهک رزگاری و دمکرات با یکدیگر ائتلاف کردند تا در جبهه ای متحدتر با نظام جمهوری اسلامی ایران مقابله کنند.^(۵) استانداری کردستان نیز در خبری فوری به دبیرخانه شورای امنیت وزارت کشور درباره تجمع حدود ۶۰۰ نفر از عناصر گروهکهای کومهله و منافقین و جاشهای عراقی در روستاهای مرزی هفتتاش، میشاب بالا، میشاب پایین و سهکچله - از توابع شهرستان سقز - و احتمال حمله به مناطقی از خاک کردستان هشدار داد.^(۶)

۱. اسماعیل سهرابی رئیس ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران، امروز در پیامی از تلاش رزمندگان نیروهای مسلح ارتش در عملیتهای اخیر فکه، مهران و حاج عمران قدردانی کرد.

در بخشی از پیام سهرابی آمده است: «صلابت و مردانگی، عظمت و سنگینی رزم دشمنکش شما راهیان راه حق از نخستین روز جنگ تا امروز، که قریب هفتاد ماه میگذرد، چه زیبا در اوراق زرین تاریخ جنگ تحمیلی جای گرفته است.» وی با اشاره به تحرکات عراق پس از عملیات بزرگ والفجر ۸ افزود: «دشمن زخمخورده با حمایت مزدوران منطقه دست به اقدامات وسیع تهاجمی در طول جبهه های جنگ تحمیلی یعنی از شمالترین منطقه درگیری پیرانشهر، حاج عمران و مهران در غرب تا مناطق عملیاتی جنوب در فکه زد و چه خوب دیدیم اینبار شما ایثارگران راه الله با نثار جان و اجرای عملیات سنگین تاکتیکی و با حمایت آتشی قدرتمند توپخانه و پدافند و پشتیبانی نزدیک و دقیق عقابان تیزپرواز هوانیروز و نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران دشمن را تا کجا کشانیدید و چگونه متجاوزین صدامی را به خاک ذلت افکندید.»^(۷)

ص: ۷۶۳

۱- ۲۲. سند شماره ۳۳۹۷۲۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی ناحیه ژاجا کردستان به استاندار کردستان، ۱۴/۳/۱۳۶۵، ص ۱؛ و - سند شماره ۱۴۳۳۸۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از حفاظت قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) به حفاظت اطلاعات ناحیه کردستان، ۱۴/۳/۱۳۶۵.

- ۲-۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۵، ۱۳/۳/۱۳۶۵، ص ۹، باختران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۲/۳/۱۳۶۵.
- ۳-۲۴. همان، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۲/۳/۱۳۶۵.
- ۴-۲۵. سند شماره ۴۰۷۹۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از وزارت کشور به استانداری آذربایجان غربی، ۱۲/۳/۱۳۶۵.
- ۵-۲۶. سند شماره ۳۴۰۱۰۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۱۲/۳/۱۳۶۵.
- ۶-۲۷. سند شماره ۳۳۷۷۶۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از استانداری کردستان به وزارت کشور (دبیرخانه شورای امنیت کشور)، ۱۲/۳/۱۳۶۵.
- ۷-۲۸. روزنامه کیهان، ۱۳/۳/۱۳۶۵، ص ۱۸.

۲. نیروهای تازه‌نفس رزمی، تخصصی و فنی از شهرهای مختلف کشور عازم جبهه‌های نبرد شدند.

به گزارش امروز روزنامه جمهوری اسلامی، سومین کاروان لیبیک یا امام استان تهران؛ یک اکپ راهسازی با تخصصهای مکانیک، تکنسین راهسازی، سرویسکار، راننده قیرپاش، گریدر، لودر و راننده پایه یک از شهرستان شاهرود؛ هشتمین کاروان لیبیک یا امام متشکل از نیروهای آموزش‌دیده از شهرستان رزن همدان؛ اکپ مهندسی و راهسازی از اصفهان؛ گروهی از کارکنان اداری و فنی شهرداری تربت‌حیدریه همراه چند دستگاه ماشینآلات سنگین و هفتمین کاروان راهیان کربلا از سبزوار عازم جبهه‌های جنگ شدند.^(۱) همچنین به نوشته شماره امروز روزنامه ابرار گروهی از کارکنان اداره کل راه‌وترابری استان یزد، یک تیپ از نیروهای رزمی - تخصصی از دانش‌آموزان و مربیان مدارس شهرستان خوی، یک اکپ راهسازی از اداره کل راه‌وترابری گرگان، گروهی از نیروهای متخصص و فنی شهرستان بوشهر و شیراز و ۳ گردان رزمی از داوطلبان شهرستانهای ایلام، شیروان، چرداول، دره‌شهر و بخشهای ملکشاهی، آبدانان به یاری رزمندگان در جبهه‌های نبرد شتافتند.^(۲)

۳. در پی سفر ده روز قبل هیئت سیاسی ایران به فرانسه، امروز، یک هیئت از کارشناسان فرانسوی با هدف دستیابی به راه‌حلهایی برای رفع اختلافات، به ایران سفر کردند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، این هیئت دهنف‌ره متشکل از کارشناسان فرانسوی به نمایندگی وزارت امور خارجه، وزارت اقتصاد و دارایی و کمیساریای انرژی اتمی دولت فرانسه است.^(۳) این سفر که مورد توجه محافل سیاسی و خبری قرار گرفته به اعتقاد ناظران نشانگر به وجود آمدن جو جدیدی در روابط دو کشور و عزم سیاسی مقامات تهران و پاریس برای حل مجموعه اختلافات دو کشور یعنی بازپرداخت بدهی فرانسه به ایران، استرداد رهبران سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، سیاست بیطرفی فرانسه در جنگ ایران و عراق و درخواست مساعدت فرانسه از تهران برای آزادی گروگانهای فرانسوی در لبنان است. به نوشته روزنامه فرانسوی لوکوتیدین دویاری رهبران فرانسه درخصوص روند عادی‌سازی روابط پاریس - تهران کاملاً مصمم هستند و در پاریس این احساس وجود دارد که بازپرداخت وام ۵/۱ میلیارد دلاری ایرانیان در چارچوب عادی‌شدن روابط امری اساسی است. رادیو بیبسی به نقل از این روزنامه افزود: «طی روزهای آینده بخشی از خواسته‌های رهبران تهران مربوط به فعالیتهای مخالفان ایرانی مقیم فرانسه برآورده خواهد شد با این تفاوت که برخلاف انتظار و توقع ایرانیان، مخالفان ایران از فرانسه اخراج یا استرداد نمی‌شوند، بلکه از برخی امکانات خبری محروم و از اینپس فعالیتهایشان با دقت بیشتری تحت کنترل قرار می‌گیرد.» لوکوتیدین‌دویاری به نقل از مقامات دولت فرانسه خاطر نشان کرد که پاریس از عراق سلب حمایت نخواهد کرد و صدور سلاح به این کشور قطع نمی‌شود. ضمن آنکه از نظر دولت فرانسه عادی‌شدن روابط فرانسه و ایران مستلزم این

ص: ۷۶۴

۱- ۲۹. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۲/۳/۱۳۶۵، صص ۲ و ۱۰.

۲- ۳۰. روزنامه ابرار، ۱۲/۳/۱۳۶۵، ص ۶.

۳- ۳۱. روزنامه کیهان، ۱۳/۳/۱۳۶۵، ص ۲؛ و - روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۴/۳/۱۳۶۵، ص ۲.

است که ایران فشار جدی و مؤثری را بر گروگانگیران برای آزادی فرانسویها در لبنان وارد کند.

این درحالی است که علیرضا معیری معاون سیاسی نخستوزیر، با یادآوری اینکه اسلام گروگانگیری را محکوم میکند و ایران دخالتی در ربودن فرانسویان در لبنان ندارد، تصریح کرد که نمیتواند قولی درباره آزادی گروگانها بدهد.^(۱)

۱. یک تحلیلگر امور سیاسی عربستان ضمن انتقاد از مخالفت کنگره امریکا با فروش سلاح به عربستان سعودی، خاطرنشان کرد که عربستان هیچ خطری برای رژیم اشغالگر قدس ایجاد نخواهد کرد.

روزنامه واشنگتن پست در مقالهای به قلم مظهر حمید کارشناس امور سیاسی و امنیتی عربستان سعودی، نوشت: «به نظر میرسد که کنگره با مخالفت با فروش اسلحه به عربستان، جنگ واقعی خلیج فارس میان ایران و عراق را که تعادل سیاسی منطقه را برای نسلهای آینده تعیین خواهد کرد، به دست فراموشی سپرده باشد.» به گفته مظهر حمید: «کنگره امریکا به جای بذل توجه به این جنگ واقعی، توجه خود را به احتمال قوی به نقش عربستان سعودی در اختلافات اعراب و اسرائیل معطوف کرده که این امری حیرتآور است، زیرا عربستان سعودی هرگز در تعادل نظامی موجود میان اعراب و اسرائیل، حتی نقش حاشیهای هم برعهده نداشته و دورنمای دستیابی به چنین نقشی در آینده نزدیک نیز وجود ندارد.»^(۲)

۲. رهبر لیبی خواهان سرنگونی رژیم صدام و آزادی ملت مسلمان عراق شد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از طرابلس، سفیر ایران در لیبی با سرهنگ قذافی رهبر لیبی، دیدار کرد. قذافی ضمن تشریح ضرورت همبستگی هرچه بیشتر نیروهای مسلمان و انقلابی و تسلیم پیامی برای رئیس جمهوری ایران، بر حمایت لیبی از انقلاب اسلامی ایران و مواضع تهران در جنگ با عراق تأکید کرد. وی با ستایش ایثار رزمندگان در جبهه ها، خواهان سرنگونی هرچه سریعتر رژیم صدام و آزادی ملت مسلمان عراق شد.

حجتالاسلام خوانساری سفیر ایران در لیبی نیز در این دیدار مواضع لیبی در حمایت از ایران را موجب افتخار امت اسلام دانست. گفتنی است سفیر ایران از خانه مسکونی و محل اقامت قذافی که به وسیله جنگندههای امریکایی موردحمله قرار گرفته بود، دیدن کرد.^(۳)

۳. درحالیکه صدام حسین سقوط قیمت نفت را موجب ناپایداری اقتصاد عراق و روند یک توطئه توصیف کرد، هیئتی از عراق با هدف مذاکره برای بازگشایی خطوط لوله نفت، به سوریه اعزام شد. از سوی دیگر، پادشاه عربستان سعودی از افزایش به ای نفت در آینده نزدیک خبر داد.

ص: ۷۶۵

۱- ۳۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۵، ۱۳/۳/۱۳۶۵، ص ۱۹، رادیو بیبسی، ۱۲/۳/۱۳۶۵.

۲- ۳۳. همان، صص ۳ و ۴، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳/۳/۱۳۶۵.

۳- ۳۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳/۳/۱۳۶۵، ص ۱۰.

به گزارش خبرگزاری آسوشیتدپرس، رئیس جمهور عراق با اعتراف به اینکه کاهش قیمت نفت بر اقتصاد عراق که درگیر جنگ با ایران است، تأثیر نامطلوبی گذاشته است مدعی شد که کشورش کمتر از ایران و لیبی متحمل فشار شده است. این خبرگزاری به نقل از صدام حسین رئیس جمهور عراق که در حال بازدید از وزارت نفت عراق بود، گفت: «کاهش قیمت‌های نفت موقتی است، ولی ممکن است سالها طول بکشد.» وی در واکنش به سیاست نفتی ایران که خواهان افزایش به ای نفت به بشک‌های ۲۸ دلار است، تأکید کرد که افزایش سریع قیمت نفت، ناسالم خواهد بود. صدام با اشاره به اینکه مردم عراق خود را به قناعت دوران جنگ عادت داده‌اند، افزود: «جنگ عراقی‌ها را ناچار کرده که رفتار اجتماعی و اقتصادی خود را با بدترین حوادث تطبیق دهند، ولی ایران و لیبی قادر نیستند که ضربه کاهش قیمت‌ها را تحمل کنند و ایران‌ها نمیتوانند مخارج ماشین جنگی خود را به گون‌های که در تصور دارند، تهیه کنند.» صدام ادعا کرد که عراق در مقایسه با دیگر کشورها از توانایی‌های گسترده‌ای برخوردار است و در شرایط خوبی قرار دارد. (۱)(۲)

در اینحال، عراق با هدف بازگشایی خطوط لوله نفت، هیئتی را به سوریه اعزام کرد. روزنامه فاینشال تایمز در شماره امروز خود به نقل از منابع دیپلماتیک در بغداد نوشت که عراق هیئتی را برای بحث درباره بازگشایی خط لوله نفتی منطقه کرکوک که از خاک سوریه عبور و به سواحل مدیترانه (تریپولی - بنیاس) میرسد، به سوریه اعزام کرده است. گفتنی است این خط لوله که روزانه ظرفیت صدور ۵۰۰ هزار بشکه نفت را داشت، در سال ۱۹۸۲ - ۱۳۶۱-، هنگامی که سوریه در جنگ عراق و ایران، به نفع ایران موضع گرفت قطع شد. (۳)

از سویی فهد پادشاه عربستان سعودی، در مصاحبه با روزنامه کویتی‌السیاسه با ابراز امیدواری درمورد افزایش به ای نفت در ماه‌های آینده، درباره دلایل این پیش‌بینی گفت: «کشورهای واردکننده نفت تاکنون قسمت اعظم ذخایر استراتژیک خود را به مصرف رسانده‌اند. ضمن آنکه سقوط فاحش قیمت نفت، یک افزایش مصرف را سبب شده است.» به نظر میرسد این ادعا درحالی طرح شد که احتمالاً ۶ کشور اصلی عضو اوپک در گردهمایی اخیر خود در طائف، تصمیم گرفته‌اند به کوشش‌های خود برای تثبیت قیمت نفت در میزان ۱۷ تا ۱۹ دلار ادامه دهند.

فهد تأکید کرد: «نفت یک ماده حیاتی است که نمیتوان جایگزینی برای آن پیدا کرد. علاوه براین، منابع جایگزین نیز بسیار پرخرج و خطرناک به نظر میرسند.» اشاره پادشاه عربستان سعودی به نیروگاه هسته‌ای شوروی در این سخن مشهود است. (۴)

ص: ۷۶۶

۱- عراق که نیازمند درآمدهای نفتی برای تأمین مخارج جنگ و دیگر هزینه‌های خود بود، در آن زمان یکونیم میلیون بشکه نفت در روز از طریق دو خط لوله عبوری از عربستان و ترکیه صادر میکرد، این رقم سیصد هزار بشکه بیشتر از سهمیه‌ای بود که اوپک برای عراق تعیین کرده بود. قاسم تقی وزیر نفت عراق، در مصاحبه با یک روزنامه چاپ عراق گفت: در صورتیکه وزرای نفت اوپک در اجلاس ۲۵ ژوئن (چهارم تیرماه آینده)، در یوگسلاوی درمورد سهمیه‌های جدید نفتی توافق کنند، وی انتظار دارد که قیمت‌های نفت تا بیست دلار در هر بشکه افزایش یابد. [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۵، ۱۳/۳/۱۳۶۵، ص ۱۲، بغداد - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۱۲/۳/۱۳۶۵]

- ۲ - ۳۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۵، ۱۳/۳/۱۳۶۵، ص ۱۲، بغداد - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۱۲/۳/۱۳۶۵.
- ۳ - ۳۶. روزنامه رسالت، ۱۴/۳/۱۳۶۵، ص ۱۲.
- ۴ - ۳۷. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۴۱، ۱۴/۳/۱۳۶۵، ص ۱۶، نشریه ریپوبلیکا (چاپ ایتالیا)، ۳ ژوئن ۱۹۸۶ (۱۳/۳/۱۳۶۵).

۱. ارسال تجهیزات نظامی به عراق از طریق کشورهای عرب منطقه و هممرز با این کشور ادامه دارد.

در پی حمایت‌های مستمر سیاسی و اقتصادی کشورهای عرب حوزه خلیج فارس از عراق در جنگ با ایران، وزارت اطلاعات امروز در تازه‌ترین گزارش به دبیرخانه شورای عالی دفاع اعلام کرد که دولت امارات متحده عربی از تاریخ ۳۱ مارس تا ۵ آوریل سال جاری (۱۱ تا ۱۶ فروردین ۱۳۶۵)، به وسیله یک کشتی اقدام به بارگیری مهماتی از جمله توپ، موشک سطح به سطح، موشک زمین به هوا و ۳۰ قبضه توپ دوربرد و فشنگ‌های ضد هوایی و ارسال آن به کشور عراق کرده است. همچنین تعداد ۱۰۰۰ کامیون که در هر کامیون ۸۰ جعبه و در هر جعبه ۲ عدد گلوله توپ بوده بارگیری شده‌اند. مسیر کشتی مذکور از امارات به سمت رأس‌التنوره در عربستان سعودی بوده است و پس از تخلیه بار، مهمات از آنجا به وسیله کامیون به کویت و در نهایت به مقصد عراق حمل خواهد شد. گفتنی است که هر گونه نوشته روی جعبه های مهمات که نمایانگر ارسال آنها به عراق باشد با رنگ مشکی پوشانده شده است. (۱)(۲)

۲. یک روزنامه آلمانی فرسایش جنگ ایران و عراق و مشکلات اقتصادی ناشی از آن را موجب به زانو درآمدن ایران برشمرد و یک روزنامه اماراتی مدعی شد دولت ایران در تلاش است از بانکها و شرکتهای سرمایه‌گذاری در ژاپن و سنگاپور وام بگیرد.

روزنامه اقتصادی هندلزبلات (چاپ آلمان) با اشاره به اینکه دولت ایران تلاش میکند تا برای به حرکت درآوردن دستگاههای دولتی، حمایت افکار عمومی را برای اصلاحات و برنامههای صرفهجویی اقتصادی جلب کند، نوشت: «با فرسایش جنگ، افزایش مشکلات اقتصادی بیشتر از هر مشکل دیگری، دولت ایران را به زانو درمی آورد و حتی بیش از جنگ باعث افزایش نارضایتی میان مردم خواهد شد. البته بحرانهای اقتصادی ایران در ماههای آینده، شدت خواهد گرفت، زیرا هزینه های جنگی افزایش مییابد درحالیکه کاهش قیمت نفت قدرت خرید ایران را در سال جاری، به نصف تقلیل خواهد داد. درآمد ارزی ایران در سال مالی جاری که ۹۵ درصد آن از طریق نفت تأمین می شود به ۷ میلیارد دلار هم نخواهد رسید، درحالیکه درآمد ارزی ایران در سال گذشته ۱۳ میلیارد دلار بوده است. ایران سال گذشته ۴ تا ۵ میلیارد دلار اسلحه، ۳ میلیارد دلار مواد غذایی و ۷۵۰ میلیون دلار نیز دارو وارد کرده است. از اینرو است که دولت اصرار زیادی به صرفهجویی شدید دارد و میخواهد واردات کشور که در سال گذشته با کاهش ۱۳ درصد به ۵/۱۳ میلیارد دلار تقلیل یافته بود را امسال تا حد اکثر ممکن کاهش دهد. ... [البته] تاکنون دولت نتوانسته است از جنگ استفاده کند و مردم را برای صرفهجوییهای بیشتر [تشویق کند]. مقامات حکومتی در ایران تاکنون نتوانستهاند بر سر یک برنامه اقتصادی به توافق برسند، زیرا فاصله زیاد بین افکار تندروها

ص: ۷۶۷

۱- در این نامه صحت خبر، زیاد اعلام شده است.

۲- ۳۸. سند شماره ۱۴۱۸۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از وزارت اطلاعات به دبیرخانه شورای عالی دفاع، ۱۳۶۵/۳/۱۲.

که خواهان دولتی‌شدن امور می‌باشند و میانه‌روها که مانع اجرای هرگونه سیاست اقتصادی در ایران شده‌اند، وجود دارد.» این روزنامه در ادامه افزوده است: «موسوی نخست‌وزیر ایران، که خود یکی از نمایندگان تندروهاست تاکنون امیدوار است که با افزایش احتیاجات مالی کشور بتواند مردم را به انجام تغییرات اساسی و تعیین‌کننده راضی کند. دولت اعلام کرده است که باید کشور در آینده روی پای خود بایستد حتی اگر این باعث خراب شدن کیفیتها در کشور بشود، قسمتهای غیروابسته به نفت باید در آینده گسترش یابند، البته نتایج اولیه این مساعی تاکنون رضایتبخش نیست.»^(۱)

از سوی دیگر، روزنامه الاتحاد (چاپ ابوظبی) نوشت: ایران در مذاکره با بانکها و شرکتهای سرمایه‌گذاری ژاپنی خواهان دریافت وامی به مبلغ ۸/۲ میلیارد دلار به شکل اعتبارات مالی و تجاری است. این روزنامه افزود: ایران همچنین خواهان وامی به مبلغ ۹/۱ میلیارد دلار از بانکها و شرکتهای سنگاپوری به شکل وامهای فوری و نقدی می باشد.

بنا به ادعای این روزنامه، ایران در مقابل، با بانکها و شرکتهای مذکور قراردادی برای فروش ۲۰ درصد از کل نفت صادراتی خود خواهد بست که به موجب آن شرکتهای مذکور برای مدتی بیش از ۲ سال میتوانند نفت ایران را از قرار هر بشکه ۳ دلار ارزانتر از نرخ روز، در بازارهای بین المللی دریافت کند.^(۲)

۱. پادشاه اردن در سفر دوره‌ای به فرانسه، انگلیس و امریکا، امروز با مقامات فرانسوی دیدار و درباره نتایج تلاشهای میانجیگری میان سوریه - عراق و همچنین جنگ ایران و عراق گفتوگو خواهد کرد. وی ضمن پذیرش دیدار با رهبر سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، امکان انتقال این سازمان به اردن را بررسی میکند.

به نوشته روزنامه لوکوئیدین (چاپ پاریس) حسین پادشاه اردن، در راه سفر خود به امریکا امروز، وارد پاریس خواهد شد. قرار است وی در طول ۴۸ ساعت اقامت خود در پاریس با فرانسوا میتران رئیس جمهور و ژاک شیراک نخست‌وزیر فرانسه، دیدار و درباره نتایج مذاکرات خود با حافظ اسد و صدام حسین و میانجیگری میان این دو کشور عرب، آخرین تحولات جنگ ایران و عراق، پیروزی ایران در فاو و تصرف مهران به دست عراق گفتوگو کند.^(۳)

وی همچنین در طول اقامت در پاریس، مسعود رجوی رهبر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) را به حضور خواهد پذیرفت.

رادیو اسرائیل به نقل از روزنامه عربیزبان القدس گفت: «پادشاه اردن ابراز آمادگی کرده است تا رجوی و یاران وی از فرانسه به کشور او نقل مکان کنند تا یکی از شرایط سهگانه حکومت اسلامی ایران درمورد عادی‌ساختن مناسبات با فرانسه در رهاسازی ربوده‌شدگان فرانسوی در لبنان تأمین گردد.»^(۴)

ص: ۷۶۸

۱- ۳۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۵، ۱۳/۳/۱۳۶۵، صص ۱۴ و ۱۵، بن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۲/۳/۱۳۶۵.

۲- ۴۰. همان، ص ۱۱، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۲/۳/۱۳۶۵.

۳ - ۴۱. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳/۲/۱۳۶۵، ص ۹، رادیو ایران، ۱۲/۳/۱۳۶۵.

۴ - ۴۲. همان، ص ۱۳، رادیو اسرائیل، ۱۳/۳/۱۳۶۵.

۲. با مرور دیدگاه برخی تحلیلگران به نظر میرسد تلاشهای اردن برای نزدیکی و به بود روابط عراق و سوریه در سایه ابه ام قرار دارد و چشمانداز روشنی برای آینده آن مقدور نیست.

برخی تحلیلگران با اشاره به بمبگذاری اخیر در پایتخت سوریه^(۱) - که ناظران عراق را متهم اصلی آن میدانند - تلاش اردن را در تغییر موضع سریع سوریه در حمایت از عراق ناامیدانه توصیف کردند. خبرگزاری یونایتدپرس امروز، با شرح نشانههای بروز مشکل در روابط ایران و سوریه، خاطرنشان کرد که به دلایل متعدد از جمله نفرت درونی حافظ اسد از صدام حسین، روابط ایران و سوریه دچار گسستگی نخواهد شد و قطع روابط دمشق - تهران محتمل نیست. یونایتدپرس به نقل از آگاهان سیاسی آشنا به شخصیت حافظ اسد، افزود: «او بیش از حد خونسرد و منطقی است و گمان نمیرود که تنفرش از صدام بر تصمیمات امنیتیاش تأثیر بگذارد. از اینرو هیچ نشانه قطعی از بریدن روابط با ایران و گشایش باب روابط با عراق وجود ندارد.»^{(۲)(۳)}

روزنامه لوکوئیدین (چاپ پاریس) مسائل مرتبط با لبنان و نیز تصرف بندر فاو عراق به دست نیروهای ایران را دلیل سردی روابط سوریه و ایران دانسته و به نقل از یک دیپلمات سوری که گفته بود: «ما نمیخواهیم ایران، عراق را تسخیر کند»، نوشت: «این مسائل سوریه را به فکر انداخته است تا در روش خود با ایران تغییراتی بدهد و اندکی از حمایت خود از تهران بکاهد.» این روزنامه درباره تلاشهای شاه اردن افزود: اقدامات شاه حسین به منظور فراهم آوردن امکان برگزاری اجلاس سران عرب است که ماه آینده، در کازابلانکا برگزار خواهد شد.^{(۴)(۵)}

راديو امريكا امروز، با استناد به مطلب روزنامه واشنگتن پست که تغییر رفتار سیاسی سوریه را با اطمینان بیشتری تحلیل کرده است، گفت: «در سوریه تغییراتی رخ خواهد داد که وحدت دمشق - تهران از بین میرود. به عقیده تحلیلگر این روزنامه وجود مشکلات سوریه به قدری حاد است که احتمالاً تسلیم درخواستهای دیرینه کشورهای عرب نفتخیز خلیج فارس درمورد فاصله گرفتن از ایران و

ص: ۷۶۹

۱- در ۱۶ آوریل ۱۹۸۶ (۲۷ فروردین ۱۳۶۵)، بر اثر انفجار بمبی در یک ایستگاه اتوبوس در دمشق، ۱۴۰ تن کشته یا زخمی شدند. برخی این حادثه را به عراق و برخی به معارضان دولت حافظ اسد نسبت میدادند.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از نشریه انگلیسی میدل ایست اینترنشنال، خاطرنشان کرده است که هیچ مدرک قاطع و مشخصی مبنی بر تجدید اتحاد دولتهای بغداد و دمشق به دست نیامده، از اینرو به عقیده برخی ناظران تمامی این فعالیتهای گيجکننده علائم، واکنشها و فشارهای داخلی و خارجی است که بر دمشق وارد می شود. [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۵، ۱۳/۳/۱۳۶۵، صص ۲۳ و ۲۴، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۹/۳/۱۳۶۵، به نقل از مقاله مجله میدلایست]

۳ - ۴۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۵، ۱۳/۳/۱۳۶۵، ص ۲۲، دمشق - خبرگزاری یونایتدپرس، ۱۲/۳/۱۳۶۵.

۴- یکی از تلاشهایی که پیش بینی می شود در اجلاس سران عرب بررسی شود، تلاش برای رفع تیرگی در روابط دمشق و بغداد و آشتی بین این دو رژیم است. شایان ذکر است، لیبی درخواست دارد که محور بحث در اجلاس سران حمله هوایی امریکا به طرابلس و بنغازی در ۱۵ آوریل گذشته، باشد. ولی عراق و اکثر کشورهای عربی بر این عقیده‌اند که دستور کار اجلاس باید شامل همه خطرهایی که جهان عرب را تهدید میکند، از جمله جنگ ایران و عراق باشد.

۵- ۴۴. همان، ص ۲۶، رادیو ایران به نقل از روزنامه لوکوتیدین (چاپ پاریس)، ۱۲/۳/۱۳۶۵.

بهبود روابطش با عراق شود. در این صورت کویت و سایر کشورهای عرب خلیج فارس پاداش قطع رابطه با ایران را با از سر گرفتن کمکهای پولی به سوریه جبران خواهند کرد و انتظار میرود عربستان سعودی سالانه ۵۶۰ میلیون دلار بر موابی که به سوریه میدهد بیفزاید»^(۱).

با این حال، روزنامه‌های کشورهای منطقه خلیج فارس بسیار خوشبینانه تلاش شاه حسین را تفسیر کردند. در این زمینه روزنامه السیاسه (چاپ کویت) ادعا کرد: «جریان نفت از طریق سوریه هفته آینده، از سر گرفته می شود.» السیاسه به نقل از منابع نزدیک به رژیم اردن نوشت: رسانه های گروهی دو کشور عراق و سوریه حملات تبلیغاتی علیه یکدیگر را از چهار روز پیش متوقف ساخته‌اند و روزنامه‌های چاپ سوریه نیز به تازگی در چارچوب عادی کردن روابط میان دمشق و بغداد انتشار بیانیهای نظامی عراق را در کنار بیانیهای ایران آغاز کرده‌اند.^(۲)

۳. با تشدید درگیریها در لبنان، عرفات از سران کشورهای عرب درخواست کمک کرد و سوریه نیز تلاش خود را برای پایان دادن به جنگ اردوگاهها از سر گرفت.

درحالیکه جنگ در اردوگاههای فلسطینی میان جنبش امل و نیروهای فلسطینی ادامه داشت، از نیمه شب روز جاری، برخوردهای جدیدی در اکثر خیابانها و مناطق دیگر بخش غربی بیروت (منطقه برج البراجنه در صبرا و شتیلا) آغاز شد که در آن دو طرف از سلاحهای سبک و سنگین علیه یکدیگر استفاده کردند.^(۳) به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از بیروت، با گسترش این برخوردها این نگرانی وجود دارد که بخش مسلماننشین پایتخت لبنان بار دیگر دستخوش جنگهای خونین خیابانی میان گروههای مسلمان شود.

همزمان با ادامه جنگ میان چریکهای فلسطینی و افراد جنبش امل، سوریه فشار خود را برای صلح در اردوگاههای فلسطینی افزایش داد و با متحدانش برای پایان دادن به این جنگ وارد مذاکره شد. به گزارش رویتر، ولید جنبلاط رهبر دروژیهای لبنان، یاسر عرفات رئیس سازمان آزادیبخش فلسطین را مسبب اصلی این درگیری دانست و گفت: «جنگ کنونی از تلاش یاسر عرفات برای اعزام افراد و ارسال سلاح به بیروت فاش می شود و همه ما به خطرات و توطئه و اظهارات او مبنی بر اعزام رزمنده‌هایش به بیروت و به ویژه اردوگاهها آگاهی داریم.» رهبر جنبش امل که از حمایت ایران برخوردار است نیز از جنگ اردوگاهها به عنوان جنگ در مقام دفاع از خود یاد کرد، به گزارش خبرگزاری رویتر، جنبش امل با صدور اطلاعیهای ضمن انتقاد از کسانی که جنبش مذکور را مسئول جنگ اردوگاهها معرفی میکنند، اعلام کرد: «این جنبش اجازه نخواهد داد هر جومر جطلبی فلسطینیها بار دیگر به صحنه لبنان باز گردد و رژیمهای مختلف عربی نیروهای بین المللی با سازمان و گروههای

ص: ۷۷۰

۱- ۴۵. همان، صص ۱۹ و ۲۰، رادیو امریکا، ۱۲/۳/۱۳۶۵.

۲- ۴۶. همان، ص ۲۱، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۲/۳/۱۳۶۵.

۳- به گزارش خبرگزاری فرانسه، نیبه بری رهبر جنبش امل، اظهار کرد در جریان نبردهای دو هفته اخیر، ۶۰ تن کشته و ۳۸۰ نفر از میان هواداران وی و ساکنان بخش جنوبی مجروح شدند. در این حال سخنگوی جناح نظامی الفتح (طرفداران عرفات)

گفت: در این نبرد ۲۰ فلسطینی کشته و ۱۶۰ تن زخمی شده‌اند. [روزنامه رسالت، ۱۳/۲/۱۳۶۵، ص ۸]

خیالی خود در لبنان تصمیمگیری را از ما سلب کنند.» در این اطلاعیه اضافه شده است: «جنبش امل بدون در نظر گرفتن تابعیت، ملیت و عقیده با آنهایی که بخواهند ما را از جنگ با اسرائیل بازدارند، مبارزه خواهد کرد.»^(۱) از سویی خبرگزاری وفا اعلام کرد: «عرفات اعلام آمادگی کرد تا نماینده‌های را برای مذاکره در مورد پایانبخشیدن به درگیریها اعزام کند، عرفات همچنین از سران کشورهای عرب درخواست نمود با استفاده از نیروهای نظامی خود جلوی کشتار فلسطینیها را بگیرند یا اینکه به ساف اجازه دهند تا خود از اردوگاهها در مقابل حملات شبه نظامیان امل دفاع کند.»^(۲)

۱. در آستانه برگزاری اجلاس سران عرب شاذلی قلیبی دبیرکل جامعه عرب، در سفر به عراق، راهکارهای آشتی بغداد و دمشق را با مقامات عراقی مورد بررسی قرار میدهد.

به گفته رادیو بیبسی همزمان با تلاشهای پادشاه اردن برای آشتی عراق و سوریه و شایعشدن ملاقات مقامات عالیرتبه بغداد - دمشق، قلیبی نیز به منظور میانجیگری برای رفع اختلافات عراق - سوریه و پیوند بین آنها فعالیتهایی جدی آغاز کرد. ضمن آنکه به احتمال بسیار دلیل ازسرگیری فعالانه این رفتوآمدهای دیپلماتیک، تنظیم برنامه کاری موردقبول سوریه و عراق برای تشکیل اجلاس سران جامعه عرب می باشد.

این رادیو با طرح سه مسئله، یکی نفوذ ایران در لبنان و درگیریهای اعضای حزبالله با نیروهای سوری و دیگری اختلاف پدیدآمده بین تهران - دمشق درخصوص کاهش فروش نفت ایران به سوریه و سوم تصرف بندر فاو عراق به دست نیروهای ایران و احتمال پیشروی در این نقطه که موجب نگرانی سوریه شده است - چون نمیتواند بدون تضعیف موضع خود درباره ورود ایران به خاک عراق و اشغال آن به وسیله یک کشور غیرعرب، موفقیت نظامی ایران را نادیده بگیرد، ادعا کرد: رفتوآمدهای اخیر مقامات اردن به سوریه و عراق و همچنین سفر قلیبی این حدس را تقویت کرده که شاید سوریه در حمایت خود از ایران جانب احتیاط و اعتدال را بگیرد و حتی امکان آشتی با عراق و فاصلهگرفتن از ایران وجود داشته باشد.^(۳)

ص: ۷۷۱

۱- ۴۷. روزنامه ابرار، ۱۳/۳/۱۳۶۵، ص ۸.

۲- ۴۸. روزنامه رسالت، ۱۳/۳/۱۳۶۵، ص ۸.

۳- ۴۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۵، ۱۳/۳/۱۳۶۵، صص ۲۸ و ۲۹، رادیو بیبسی، ۱۲/۳/۱۳۶۵.

۱. فرماندهی قرارگاه نیروی زمینی سپاه پاسداران دستورالعملی عملیاتی را با هدف آزادسازی مهران به قرارگاه نجف اشرف سپاه ابلاغ کرد. همچنین دستور داده شد تا لشکرها ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) و محمدرسولالله (ص) سپاه به منطقه مهران منتقل و سایر یگانها در خط حدهای تعیین شده مستقر شوند.

در دستورالعمل هفت صفحهای که امروز با امضای رحیم صفوی جانشین فرمانده قرارگاه نیروی زمینی سپاه، به یگانهای تحتامر قرارگاه نجف ارسال شد، ضمن اشاره به اشغال مواضع پدافندی ارتش (شامل لشکر ۸۴ خرماآباد و تیپ ۴ لشکر ۲۱ حمزه) در مهران به دست قوای متجاوز عراقی، درخصوص هدف و اجرای عملیات تصریح شده است: «نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با توکل به خداوند تبارکوتعالی با به کاربردن قرارگاه نجف اشرف در منطقه مهران در ساعت (س) روز (ر) تک نموده، نیروهای دشمن را در منطقه منهدم، ارتفاعات قلعهآویزان [قلاویزان] و شهر مهران را تصرف و تأمین مینماید.»

برابر دستورالعمل ابلاغی، عملیات در ۳ مرحله با استعداد ۵ لشکر پیاده، یک تیپ مهندسی، یک گردان زرهی، یک گردان ضدزره، یک گردان توپخانه و نیروهایی از جهاد سازندگی از شمال به جنوب اجرا خواهد شد. (۱)

در دستورالعمل یادشده، درباره تدبیر عملیاتی قرارگاه نجف اشرف آمده است:

مانور

قرارگاه نجف اشرف عملیات خود را به منظور تصرف ارتفاعات قلعهآویزان و تأمین مهران در ۳ مرحله اجرا میکند.

مرحله یکم

قرارگاه با به کاربردن تیپ ۲۱ امام رضا (ع)، تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع)، لشکر ویژه ۲۵ کربلا، لشکر ۲۷

ص: ۷۷۳

حضرت رسول(ص)، لشکر ۴۱ ثارالله(ع) و لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) به ترتیب از شمال به جنوب تک کرده، دشمن را منهدم و خط نصرت را تأمین میکند. در این مرحله لشکر ۵ نصر که احتیاط قرارگاه را تشکیل میدهد در اولویت خط حد تیپ ۲۱ امام رضا(ع) بنا به دستور وارد عمل می شود.

مرحله دوم

در این مرحله تیپ ۲۱ امام رضا(ع) و تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) همزمان با لشکر ۲۵ کربلا، لشکر ۲۷ حضرت رسول(ص) و لشکر ۴۱ ثارالله(ع) تک را بنا به دستور و با استفاده از موقعیت ادامه داده، دشمن را در منطقه منهدم و خط وحدت را تأمین میکنند. در این مرحله لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) ضمن تحکیم مواضع آماده می شود تا به لشکر ۴۱ ثارالله(ع) در ادامه مأموریت مطابق دستور کمک کند و لشکر ۵ نصر آماده است بنا به دستور از خط تیپ ۲۱ امام رضا(ع) عبور کرده و خط وحدت را تأمین کند.

مرحله سوم

در این مرحله تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) با عبور از خط تیپ ۲۱ امام رضا(ع)، لشکر ۵ نصر با عبور از خط لشکر ۲۵ کربلا، لشکر ۲۵ کربلا با عبور از خط لشکر ۲۷ حضرت رسول(ص) و همچنین لشکر ۲۷ حضرت رسول(ص) به ترتیب از شمال به جنوب بنا به دستور به منظور تأمین کامل شهر مهران تک کرده دشمن را منهدم و خط استقامت را تأمین و پدافند میکنند.

همزمان لشکر ۴۱ ثارالله(ع)، لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) و تیپ ۲۱ امام رضا(ع) به پدافند از مناطق محولشده ادامه میدهند.

آتش

الف) آتش تهیه به مدت ۱۵ دقیقه، در هر مرحله طرحریزی و برابر دستور اجرا می شود.

ب) تقدم پشتیبانی آتش در مرحله یکم با لشکر ۲۵ کربلا- و تیپ ۲۱ امام رضا(ع)، در مرحله دوم به ترتیب با لشکرهای ۲۵ کربلا و ۲۷ حضرت رسول(ص) و در مرحله سوم با لشکر ۲۵ کربلا و لشکر ۵ نصر می باشد.

در ادامه نامه، به مأموریت واحدهای پشتیبانی آتش و مأموریت جزء به جزء یگانها اشاره شده است.(۱)

همچنین رحیم صفوی در گفتوگو با فرماندهان لشکرهای ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) و ۲۷ محمدرسولالله(ص) از آنها خواست تا به سرعت نیروهایشان را به منطقه مهران انتقال دهند.(۲) وی

ص: ۷۷۴

۱- ۲. سند شماره ۶۷۳۷۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۲- پیش از این دستور و در چندین جلسه خط حدهایی برای یگانهای عملیاتی در این منطقه در نظر گرفته شده بود، ازاینرو

لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) باید در حوالی ارتفاع ۲۴۵ و لشکر ۲۷ یکنویم کیلومتر پایینتر از جاده دهلران - مهران استقرار
میافتند.

به اصغر کاظمی از نیروهای طرح و عملیات قرارگاه نجف سپاه نیز دستور داد به سایر یگانها ابلاغ کند که «حداکثر تا فرداشب در خط حدهای تعیین شده در منطقه مهران استقرار یابند»^(۱).

۱. در جلسه امروز فرماندهان و مسئولان قرارگاه نجف سپاه پاسداران، ضمن بررسی فعالیت نیروهای عراقی در جبهه مهران، درباره اقدامات انجام‌شده واحدهای پشتیبانی و رزمی خودی و میزان آمادگی آنها برای عملیات در منطقه مهران نیز گفت‌وگو شد. در ادامه روند آماده سازی منطقه مهران برای عملیات، طرح فریب دشمن در سایر جبهه ها به اجرا درآمد. همچنین ازسوی رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران، دستورالعمل "حفاظتی منطقه رمضان"^(۲) و دستورالعمل "حفاظتی مخابرات" برای یگانهای تحت امر و مستقر در این منطقه ارسال شد.

امروز در ساعت ۱۶، جلسهای با حضور رحیم صفوی، نورعلی شوشتری و جمعی از فرماندهان و مسئولان قرارگاه نجف^(۳) در پاسگاه کنجانچم برگزار شد. به گزارش راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه مذکور، حسین اللهکرم مسئول اطلاعات محور فتح در منطقه عمومی مهران، در گزارشی از وضعیت عمومی دشمن، پس از اشاره به تقویت محور کانیسخت و هشمیه و مهران به استعداد یک گردان، از فعالیت شدید مهندسی و جادهسازی عراق در منطقه چکه موسی، میانکوه و آبیادی خبر داد.^(۴)

اللهکرم درباره شناسایی زمین و وضعیت دشمن در مهران اظهار کرد: از نحوه آرایش و گسترش نیروهای دشمن و موانع آنها در منطقه، کالک ترسیم و به یگانهای مستقر در منطقه تحویل داده شد. نیروهای اطلاعات یگانها درمورد زمین منطقه و محورهای مناسب برای شناسایی و اقدامات مهندسی و نیروهای نفوذی به راه تدارکاتی دشمن (جاده آبیادی) برای شناسایی و رصد نقلوانتقالات و جابه جایی نیروهای عراق توجیه شدند. در ادامه آبرومند نیز از احداث یک بنه (زاغه) مهمات اصلی در اسلامآباد و یک بنه اضطراری خبر داد. همچنین برزمهری از اقدام مهندسی در ترمیم جادههای مواصلاتی و پلها با کمک نیروهای جهاد و مهندسی یگانها گزارش داد.^(۵)

در ادامه مدنی یکی از عوامل فعال واحد حفاظت قرارگاه نجف، به طرح تقسیم منطقه عمومی مهران به دو منطقه زرد و قرمز و نیز رعایت اصول حفاظتی در این مناطق اشاره کرد و گفت: «در ایلام شایع کردیم که نیروهای سپاه دیگر نمیتوانند کاری [در منطقه] بکنند و قصد رفتن [ترک منطقه] را دارند.

ص: ۷۷۵

۱- ۳. سند شماره ۱۱۹۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راویان قرارگاه نجف سپاه، علیرضا لطف‌اللهزادگان و مهدی انصاری، ۱۳۶۵/۳/۱۲ تا ۱۳۶۵/۳/۲۲، ص ۲۴.

۲- به منظور رعایت مسائل حفاظتی در منطقه مهران، این منطقه "رمضان" نامگذاری و مقرر شد این طرح از ساعت ۸ صبح ۱۳۶۵/۳/۱۵، اجرا شود.

۳- سایر افراد حاضر در جلسه عبارت بودند از: دانشیار فرمانده سپاه شهر مهران، آبرومند مسئول لجستیک قرارگاه خاتمالانیا(ص)، جان محمد مسئول پشتیبانی قرارگاه نجف، علی عساکره مسئول واحد ادوات قرارگاه خاتمالانیا(ص)، مجید

- برزمهری از مسئولان مهندسی قرارگاه خاتمالانبیا(ص)، کریمی، مدنی، حیدری و حسین اللهکرم مسئول اطلاعات قرارگاه نجف ۲.
- ۴-۴. سند شماره ۴۹۸۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای واحد اطلاعات محور فتح به واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲، ۱۳/۳/۱۳۶۵.
- ۵-۵. سند شماره ۱۱۹۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۴ - ۳۱.

علاوه بر این، شایع کردیم که قصد داریم در منطقه مندلی، میمک، چنگوله و سومار عملیاتی انجام شود.» هدف از انتشار این شایعه فریب دشمن، ادامه شناسایی مواضع و تحرکات دشمن در منطقه مهران، شناسایی جاده‌های مواصلاتی و تدارکاتی، استمرار فعالیتهای مهندسی (جنگ خاکریزها) (۱) بود.

جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه با توجه به فعالیتهای روزافزون دشمن به خصوص در منطقه مهران، از آنجا که امکان وسیع شناسایی هوایی، بصری و دیدبانی؛ احتمال شنود تلفن‌ها و بیسیم‌های رزمندگان؛ امکان جمع‌آوری اطلاعات از یگانهای مستقر در خط پدافندی از طریق عوامل ستون پنجم و اجرای کمین و گرفتن اسیر در منطقه عمومی مهران از تهدیدات اصلی فعالیت اطلاعاتی و رزمی دشمن به شمار میرفت، بر رعایت ملاحظات حفاظتی و در غفلت نگهداشتن دشمن تأکید کرد. وی درباره چگونگی انتقال قبضه‌های توپ و لزوم دقت در تطبیق و تمرکز آتش به خصوص در مناطق استقرار دشمن و مناطقی که امکان پاتک عراق وجود دارد، از یگانها خواست تا اقدامات پوششی برای فریب دشمن و نیروهای ستون پنجم را با دقت انجام دهند. (۲)

همچنین در گزارش روزانه علیرضا لطف‌اللهزادگان و مهدی انصاری راویان قرارگاه نجف ۲، درباره فعالیت امروز دشمن در منطقه مهران، به نقل از واحد اطلاعات قرارگاه مذکور آمده است که از ساعت ۱۲ روز جاری، دشت مهران تا ملکشاهی مملو از نفرات پیاده دشمن شده است. فعالیت مهندسی آنها در جاده مهران- ملکشاهی شدت بیشتری یافته، ۶ ماشین راهسازی و ۷ کمپرسی از قلاویزان به امامزاده حسن در حال احداث جاده مشاهده شده‌اند. تا ساعت ۱۸، ۳۱ دستگاه ایفا از مهران به خط پدافندی ۲۱۵ تردد کرده است. علاوه بر این عراق در خط ۲۱۵ یک قبضه پدافند ضد هوایی دولول مستقر کرده و توپخانه‌اش امروز، فعالیت‌ها را جلوی ارتفاعات تموکه را تثبیت می‌گرفت. (۳)

از سویی نظر به اهمیت رعایت اصول حفاظتی در منطقه، جانشین فرماندهی نیروی زمینی سپاه دستورالعمل حفاظتی موسوم به "طرح حفاظتی منطقه رمضان" را به یگانهای تحت‌امر ابلاغ کرد. در این دستورالعمل، مقرراتی برای جلوگیری از جمع‌آوری اطلاعات از سوی دشمن و مغشوش کردن توان سیستم اطلاعاتی آنها تعیین شده است. در دستورالعمل یادشده، از سهراهی جندالله به طرف سومار و میمک تا سهراهی صالح‌آباد و از منطقه دهلران تا سهراهی چنگوله به عنوان منطقه زرد و از سهراهی صالح‌آباد تا سهراهی چنگوله منطقه قرمز اعلام شد. براساس این دستورالعمل ابلاغی، ورود افراد غیرنظامی و بومی به این محدوده، نقولوانتقال وسایل و امکانات زرهی و توپخانه در روز، (۴) ورود اتومبیل‌های تویوتای استیشن و پاترول به مناطق مذکور، احداث مواضع توپخانه یک روز قبل از عملیات، احداث بنه‌های مهندسی

ص: ۷۷۶

۱- فعالیت مستمر واحدهای مهندسی رزمی یگانهای خودی که با احداث خاکریز مقطعی در هر روز یا شب، درصدد کاهش فاصله خط مقدم خودی با خط مقدم دشمن بودند و متقابلاً اقدام واحد زرهی (تانک‌های) دشمن به شلیک مستمر برای ممانعت از احداث خاکریز از سوی رزمندگان را جنگ خاکریز مینامیدند.

۲- ۶. سند شماره ۱۱۹۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۴، ۲۸، ۳۱، ۳۳، ۴۱ و ۴۳.

- ۳-۷. سند شماره ۱۱۹۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۴۱؛ و - سند شماره ۳۱۰۷۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات محور فتح (مهران) به فرماندهی قرارگاه، ۱۳۶۵/۳/۱۳.
- ۴- نقلوانتقالات وسایل سنگین شامل زرهی، مهندسی، توپخانه، پدافند و محموله‌های ویژه با ماشینهای کفی و کمرشکن فقط در شب از مبادی دهلران و ایلام مجاز بود.

و پشتیبانی (تا روز «ر») بخشی از فعالیتهای ممنوع می باشد. یگانها نیز از به کارگیری بیسیم برای ارتباطات، احداث دکل دیدبانی و نامبردن یگانهای تازهوارد منع شدهاند.^(۱) همچنین دستورالعمل "حفاظت مخابرات" به یگانها ابلاغ شد و از امروز، کلیه یگانها و واحدهای تابعه نیروی زمینی موظف به اجرای دقیق این دستورالعمل شدند. براساس ابلاغیه صادرشده به استثنای ۳ یگان لشکر ۵ نصر، لشکر ۴۱ ثارالله (ع) و تیپ ۲۱ امام رضا (ع)، کلیه یگانها و واحدها تا اطلاع ثانوی موظف به سکوت رادیویی، پرهیز از برقراری هرگونه ارتباط، خاموش نگهداشتن دستگاههای ارتباطی و استفاده از کد و رمز برای ارتباط شدهاند و فقط یگانهای نامبرده مجاز به برقراری ارتباط با یکدیگر یا با قرارگاه به روال عادی هستند.^(۲)

۱. در جریان درگیری بین رزمندگان و نیروهای متجاوز عراقی در جبهه های شمال غرب (منطقه شاخ شمیران و منطقه عمومی اشنویه) تعدادی از عناصر دشمن کشته یا زخمی شدند. فرماندهی سپاه مستقر در منطقه مهران نیز با ابراز نگرانی از وضعیت جبهه مهران، به منظور مقابله با تحرکات عراق خواستار افزایش سهمیه مهمات قبضه های توپخانه ارتش برای پشتیبانی مؤثر از نیروهای پیاده شد.

به گزارش قرارگاه رمضان، در درگیری بین نیروهای تحت امر این قرارگاه و دشمن در منطقه شاخ شمیران ۱۰ نفر از جاشهای عراقی که از اهالی سیدصادق و حلبچه بودند زخمی و مسلمان حاجیفرج که فرمانده آنها بود، کشته شد، یک فرمانده جاش عراقی نیز به اسارت درآمد.^(۳)

در منطقه بمو (داخل خاک عراق) نیز در یک نبرد سه ساعته، رزمندگان موفق شدند پایگاه نیروهای دشمن را منهدم کنند. در این نبرد، ۱۰ سنگر نفرات و یک انبار مهمات دشمن منهدم و ۳۰ نفر از نظامیان عراقی کشته یا مجروح شدند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، این هفتمین پایگاهی است که ظرف یک ماه اخیر، در منطقه عمومی دربندیخان منهدم شده است.^(۴)

به گفته فرماندهی سپاه اشنویه، امروز، اطراف پایگاه سپاه اشنویه هدف توپهای دوربرد عراق قرار گرفت. درضمن نیروهای گشتی دشمن ساعت ۱۱، به ارتفاع بالای خزنه حمله کردند که درگیری رزمندگان با آنها همچنان ادامه دارد.^(۵)

در جبهه مهران^(۶) فرماندهی سپاه مستقر در منطقه ضمن گلايه از کاهش اجرای آتش خودی روی مواضع دشمن، به فرماندهی نیروی زمینی سپاه اعلام کرد: تک دشمن در منطقه به صورت محدود همچنان ادامه دارد^(۷) و ما همچنان به دفع آنها مشغول هستیم، دراینحال سهمیه روزانه

ص: ۷۷۷

۱- ۸. سند شماره ۳۱۰۹۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران به فرماندهی تیپ ۲۱ امام رضا (ع)، ۱۳/۳/۱۳۶۵.

۲- ۹. سند شماره ۳۱۱۰۴۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران به فرماندهان یگانهای تحت امر، ۱۳/۳/۱۳۶۵.

۳- ۱۰. سند شماره ۱۴۲۰۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات قرارگاه رمضان به واحد اطلاعات قرارگاه نجف سپاه، ۱۳/۳/۱۳۶۵.

۴- ۱۱. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۷/۳/۱۳۶۵، ص ۲.

۵- ۱۲. سند شماره ۳۵۲۳۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه اشنویه به فرماندهی حمزه سیدالشهدا(ع)، ۱۳/۳/۱۳۶۵.

۶- در منطقه مهران نیروهایی از لشکر ۸۴ خرماآباد و تیپ ۴ از لشکر ۲۱ حمزه به استعداد ۶ گردان پیاده و ۲ گردان زرهی استقرار داشتند. در روز ۲۷/۲/۱۳۶۵، عراق با حمله به این منطقه، مهران را به اشغال خود درآورد. همزمان واحدهایی از سپاه پاسداران به عنوان نیروی کمکی وارد منطقه شدند.

۷- به نظر می آید تهاجم (تکها) دشمن بیشتر جنبه ایدایی داشت و در قالب عملیتهای محدود که دربرگیرنده سازمان رزم گستردهتر است، نمیگنجد و هدف از آن سرگرمکردن ایران به این درگیریهای جزئی و سلب امکان عملیات گسترده از ایران بود.

مهمات قبضه‌های کاتیوشای ارتش به ۸ موشک و توپ ۱۳۰ میلیمتری به ۳ گلوله تقلیل یافته و دشمن هم که اجرای آتش مؤثری را در منطقه شاهد نیست، به راحتی مشغول ایجاد موانع است. بنابراین دستور دهید تا سهمیه قبضه‌های ارتش افزایش یابد. (۱)

۲. فرمانده لشکر ۲۷ محمدرسولالله (ص) امروز در گفتگو با جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه از کم توجهی برخی مسئولان استان تهران در پشتیبانی از این لشکر ابراز ناراحتی کرد.

لشکر ۲۷ محمدرسولالله (ص) سپاه پاسداران از جمله یگان‌هایی است که به تشخیص فرمانده نیروی زمینی سپاه در حال آماده‌کردن خود برای اجرای عملیات در منطقه مهران می باشد، از اینرو محمد کوثری فرمانده این لشکر، که یگان‌هایش از لحاظ پشتیبانی با کمبودهایی مواجه است، ضمن ابراز ناراحتی از این موضوع خواستار واگذاری امکانات بیشتر به این لشکر شد. این در حالی است که با توجه به پشتیبانی غیرسازمانی این یگان از طریق امکانات موجود در پایتخت انتظار میرفت که به سبب فراوانی نهادها و سازمانهای دولتی و کمکهای مردمی در پایتخت، پشتیبانی این یگان عملیاتی با مشکل مواجه نباشد. (۲) اما برآورده‌نشدن درخواستهای حداقلی چه از لحاظ نیازهای سازمانی مانند تجهیزات و مهمات و چه غیرسازمانی مثل هدایای مردمی، موجب نگرانی کوثری فرمانده این لشکر شد. راوی قرارگاه نجف در گزارش روزانه خود، گفتوگوی فرمانده این لشکر با رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه را در این خصوص بدین شرح آورده است:

«رحیم صفوی: زودتر آمادگیتان را برای عملیات اعلام کنید.

محمد کوثری: ما [برای عملیات در این منطقه به] مهمات تیپ ۵۰ هوابرد (با امکانات ویژه) و تیپ ۶۱ (محرم) نیاز داریم. ... به ما [برای احداث اورژانس] سوله بدهید. تا اورژانس را راه بیندازیم و تأمین کنیم.

رحیم صفوی: زودتر [برای آمادگی] فعالیت کنید. گردان قائم را راه بیندازید. فرماندهاش را برای پیگیری به تهران بفرستید تا [امکانات] را زودتر تأمین کند. شما باید امکانات لشکر به اسم گردان [تازه‌تأسیس] قائم از تهران بگیرید و با استفاده از این امکانات، امکانات لشکر را دوبرابر کنید، چرا برای ما گلایه میکنید. باید از تهران بگیرید. [اصلاً] چرا شما از تهران خودتان را تأمین نمیکنید.

محمد کوثری: [مسئولان در] تهران در سطح قرارگاه برخورد میکنند. در تهران استاندار کسی را تحویل نمیگیرد، همه در سطح وزیر ... برخورد میکنند. [فقط] رفیق دوست (وزیر سپاه پاسداران) میرود [تا حدودی] کمکهای مردمی را میگیرد. ...»

گفتنی است از آنجا که امکان تأمین سریع نیازهای لشکر میسر نبود، مقرر شد قرارگاه تا حد مقدورات بخشی از نیازمندیهای مهم لشکر را تأمین کند. (۳)

ص: ۷۷۸

زمینی سپاه، ۱۳۶۵/۳/۱۳.

۲- در زمان جنگ، پشتیبانی غیرسازمانی یگانهای هر استان، از منابع کمکهای مردمی و همکاری نهادهای و سازمانهای دولتی استان مربوط به خودشان تأمین می شد.

۳-۱۴. سند شماره ۱۱۹۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۸ و ۱/۲۸.

۱. رادیو بغداد امروز، از جلسه صدام حسین با فرماندهان ارشد ارتش عراق، ادعای گلولهباران شهرها به وسیله توپخانه ایران، دفع حمله رزمندگان در جبهه های جنوب و بمباران مواضع ایران گزارش داد.

به گزارش رادیو بغداد، صدام حسین فرمانده کل نیروهای مسلح عراق، جلسه ۵/۱۲ ساعتهای را با فرماندهان عملیاتی ارتش برگزار کرد. در این جلسه ارتشبد ستاد عدنان خیرالله معاون فرمانده کل نیروهای مسلح و وزیر دفاع و ارتشبد ستاد عبدالجبار ششل وزیر مشاور در امور نظامی نیز حضور داشتند.^(۱) این رادیو همچنین به نقل از اطلاعیه نظامی شماره ۲۲۴۸ امروز ستاد کل ارتش عراق اعلام کرد: «توپخانه سنگین و دوربرد ایران شهرهای مرزی عراق مثل عزیز، خانقین، بیاره و طویله را زیر آتش گرفته و باعث کشتهشدن یک غیرنظامی و ویرانشدن ۵ خانه مسکونی شدهاند.» در بخش دیگری از این اطلاعیه آمده است که قوای عراق روز گذشته، چندین اقدام نیروهای ایرانی برای رخنه در صفوف ارتش عراق در جبهه های جنوب به ویژه بصره را خشی و به آنها تلفات سنگینی وارد کردند.

در پایان اطلاعیه خاطرنشان شده است که در جبهه های مرکزی و شمالی تعداد زیادی اسلحه و مهمات ایرانی به دست قوای عراق افتاده و هواپیماهای عراقی در ۵۸ مأموریت جنگی مراکز تجمع قوای ایران در جبهه ها را بمباران کردهاند.^(۲)

۲. فرمانده لشکر ۱۷ زرهی عراق امروز، چهارمین دستورالعمل عملیاتی را با هدف اتخاذ پدافند تهاجمی و حفظ آمادگی برای مقابله با پاتکهای احتمالی رزمندگان ایران به فرماندهی تیپ ۴۱۷ پیاده ابلاغ کرد. در این ابلاغیه به مسائلی مانند مأموریت اصلی لشکر و یگانهای تحتامر، فعالیتهای کنونی رزمندگان و نقاط قوت و ضعف آنها، معابر وصولیشان برای حمله به مواضع پدافندی یگانهای در خط و نیز طرح نبرد پدافندی اشاره شده است.

در این دستورالعمل^(۳) درباره مأموریت پدافند تهاجمی لشکر ۱۷ زرهی و یگانهای تحتامر در منطقه مهران از تپه پاسگاه زید تا دره کنجانچم و مقاومت یگانها در مواضع خویش برای جلوگیری از رخنه رزمندگان ایران همراه با تقویت جناحین محدوده عملیات به ویژه خط حد تیپ ۴۱۷ پیاده توضیح داده شده است و در ادامه اصول طرح نبرد پدافندی بدین شرح آمده است:

۵ تأکید بر دیدبانی و مراقبت دقیق و مداوم کلیه فعالیتهای دشمن (ایران) به منظور کشف مقاصد و مسیرهای تعرض او در موقع مناسب برای دادن فرصت مانور به نیروهای احتیاط

ص: ۷۷۹

۱- این رادیو زمان تشکیل جلسه مذکور را ذکر نکرد. لازم به یادآوری است رادیو صوتالجماهیر قبل از حمله رژیم بغداد به مهران تشکیل چنین جلسهای را گزارش کرده بود.

۲- ۱۵. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۴/۳/۱۳۶۵، صص ۱ و ۲، رادیو بغداد، ۱۳/۳/۱۳۶۵.

۳- این سند عراقی در ۱۸ صفحه ترجمه شده است.

و اعزام آنها به سمت مسیر اصلی تهاجم دشمن با هدف بازپسگیری موضعی که دشمن توانسته در آن جای پای باز کند.

○ تلاش برای اجرای حداکثر حجم آتش ممکن (توپخانه - تانک - پشتیبانی به وسیله هواپیما و بالگرد) بر روی تجمعها و مناطق گسترش دشمن.

○ تأکید بر نقش نیروهای هشداردهنده، یگانهای پوششی، کمینها و گشتیها در جلوی موضع پدافندی و تأمین آتش پشتیبانی لازم.

○ اهمیتدادن به تحکیم مواضع پدافندی نیروهای مسئول نگهداری از ارتفاعات و مناطق مهم منطقه که در معرض تهاجمات دشمن قرار دارند.

○ تأکید بر تهیه طرحهای آتش به دست فرماندهان عملیاتی.

○ احداث مواضع پدافندی در عمق برای استفاده یگانهای تقویتی که به هنگام ضرورت اعزام میشوند و همچنین تأکید بر اهمیتدادن به نگهداری مداوم خط پدافندی دوم و استقرار عناصری از جیشالشعبی و بعضی از سلاحهای پشتیبانی.

فرمانده لشکر ۱۷ در ادامه این دستورالعمل با ذکر مناطق مهم منطقه عملیات نظیر عارضه حمزین، عارضه رضاآباد، ارتفاع ۲۵۰، ارتفاع ۲۵۶ و پاسگاه زید و نیز شرح جزئیات نحوه تدبیر، بر چگونگی نبرد پدافندی تأکید کرد. سرتیپ ستاد مؤید اسماعیل حمادی فرمانده لشکر ۱۷ زرهی، در ادامه دستورالعمل به نحوه نبرد پدافندی، مأموریت یگانهای رزمی و پشتیبانی تحتامر (۱) در نبرد پدافندی، فعالیت کنونی رزمندگان ایرانی و نقاط قوت و ضعف و معابر وصولی آنها برای حمله احتمالی اشاره کرده است. (۲) همچنین در این دستورالعمل تأکید شده که «عقب نشینی از مواضع پدافند فعلی تحت هیچ شرایطی پذیرفته نیست و عقب نشینی به طور کلی ممنوع است.» (۳)

۲. امروز، از جبهه های غرب، شمال غرب و جنوب گزارشهای متعددی درباره اقدامات دشمن از جمله دستور ارتش بعثی به گروههای ضدانقلاب برای افزایش فعالیت علیه جمهوری اسلامی ایران در جبهه شمال غرب، فعالیتهای دشمن در زمینه مهندسی و تحکیم مواضع، انجام شناساییها، وجود مشکلات در منطقه فکه و جزایر مجنون و احتمال حمله ایذایی در محور چزابه ارسال شد. برخی منابع، فعالیت دشمن را هشداردهنده توصیف کردهاند.

به گزارش واحد اطلاعات ژاندارمری، به تازگی ازطرف رژیم بعث عراق به گروهکهای ضدانقلاب در غرب کشور ابلاغ شده که فعالیت خود را علیه نیروهای ایرانی افزایش دهند، در غیر این صورت

ص: ۷۸۰

۱- یگانهای تحتامر شامل تیپهای ۴۴۳ پیاده، ۵۰۱ پیاده، ۴۱۷ پیاده، ۴۲۵ پیاده، ۷ زرهی، گردان ۷ و گردان ۸ مأموریتهای ویژه، توپخانه، پدافند هوایی و مهندسی و ... می باشد.

۲- برای مطالعه جزئیات این دستورالعمل به سند شماره ۴۹۸۵۹۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ مراجعه شود.

۳- ۱۶. سند شماره ۴۹۸۵۹۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانده لشکر ۱۷ زرهی به تیپ ۴۱۷ پیاده، (سند عراقی) دستورالعمل عملیاتی شماره ۴، ۳/۶/۱۹۸۶ (۱۳/۳/۱۳۶۵).

دولت عراق کمکهای خود را قطع خواهد کرد.^(۱) در اینحال منابع موثق محلی در پایگاههای بانه و مریوان خبر دادند که در چند روز اخیر، عده زیادی از نیروهای رژیم بعث عراق به همراه چتهای کومهله و منافقین به استعداد تقریباً بیش از هزار نفر با ورود به خاک ایران از طریق نوار مرزی منطقه شیلر^(۲) و استقرار در روستای هفتاش (از توابع مریوان) یک دکل مخابراتی در ارتفاعات کالجار احداث کردهاند.

علامه براین، با توجه به نقلوانتقالات جدید قوای عراقی در نوار مرزی بانه و مریوان و انتقال تعدادی بالگرد به منطقه چوارتا، احتمال اجرای یک سری عملیات وجود دارد.^(۳) همچنین یگانهای از گارد ریاست جمهوری عراق به سپاههای یکم و پنجم مأمور شده و قصد دارند از مناطق پنجوین، حاج عمران، چوارتا و ماژوت عملیاتی را برای تصرف ارتفاعات مهم منطقه اجرا کنند.^(۴)

قرارگاه رمضان نیز در گزارشی با اشاره به همکاری چند افسر عراقی با جاشهای حرکی و سورچی برای شناسایی تپه دیزبنه در منطقه هانهاحمد در اوایل ماه جاری، درخصوص احتمال حمله عراق به کوه سورن و تصرف آن هشدار داد.^(۵)

از سویی منابع اطلاعاتی با اعلام نبود مواضع مستحکم و مشکلات مربوط به فعالیت مهندسی در جزیره جنوبی مجنون و نیز گسیختگی و درهمریختگی خاکریز در منطقه فکه، وضعیت این دو جبهه را بسیار آسیبپذیر برشمردند و با توجه به سکوت و کاهش شدید فعالیت دشمن در محور تپه شهدا، درباره احتمال حمله ایذایی و محدود دشمن در منطقه جزابه هشدار دادند.^(۶)

۳. فرماندهی کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی امروز، طرح کلی تشکیلاتی نیروی زمینی سپاه پاسداران را به فرماندهی این نیرو ابلاغ کرد.

در این ابلاغیه که پس از تأیید امام خمینی فرمانده کل قوا، در تاریخ ۸/۳/۱۳۶۵، مبنی بر تشکیل ستادی برای اداره نیروهای سهگانه سپاه و مبتنی بر کلیات شرح وظایف پیشنهادی نیروی زمینی، تنظیم شد، نمودار سازمانی ستاد نیروی زمینی سپاه، نمودار سازمانی هریک از سپاههای نیروی زمینی، طرح کلی ارتباطات فرماندهی و یگانهای تحت امر فرماندهی نیروی زمینی شامل سه سپاه (سپاه یکم، سپاه دوم و سپاه سوم)، مراکز فرماندهی منطقه ای برای شمال و جنوب (مرکز پشتیبانی، مرکز مخابرات، مرکز به داری و فرماندهی دژبانی)، یگانهای ویژه، "موشکی - راکتی، توپخانه دوربرد، مهندسی ویژه، پدافند ویژه هوایی، پیاده ویژه هواپرد، هلیکوپتری و جنگال"

ص: ۷۸۱

۱ - ۱۷. سند شماره ۴۹۵۴۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ژاجا به وزارت کشور (اداره کل امور انتظامی)، ۱۳/۳/۱۳۶۵.

۲- قرارگاه نجف ۳ در گزارشی اعلام کرد که رژیم بعثی عراق در نظر دارد عدهای جاسوس تحت پوشش پیشمرگان بارزانی یا حزب سوسیالیست یا سایر گروههای مخالف خود که با ایران همکاری دارند، برای اجرای یک سری عملیات به منطقه مریوان و سقز اعزام کند. همچنین از کارتهای شناسایی رزمندگان اسیر ایرانی برای پوشش و نفوذ عوامل اطلاعاتی خود به ایران

استفاده کرده است. [سند شماره ۱۴۱۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه نجف ۳، شماره ۴۸۱۴، ۱۳/۳/۱۳۶۵، ص ۶]

۳- ۱۸. سند شماره ۳۵۲۴۱۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه ناحیه کردستان به واحد اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۱۳/۳/۱۳۶۵.

۴- ۱۹. سند شماره ۱۴۱۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۳، شماره ۴۸۱۴، ۱۳/۳/۱۳۶۵، صص ۵ و ۶.

۵- ۲۰. سند شماره ۱۴۲۰۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات قرارگاه رمضان به اطلاعات قرارگاه نجف، ۱۳/۳/۱۳۶۵.

۶- ۲۱. سند شماره ۱۴۲۰۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش بررسی وضعیت کلی منطقه جزیره جنوبی مجنون تا شرهانی، ۱۳/۳/۱۳۶۵.

و نیز مراکز تابعه مخابرات، مهندسی، به داری، خدمات کامپیوتری، چاپ و تکثیر، خدمات پرسنلی، مطالعات نظامی، تحقیقات کاربردی فنی، و فرماندهیهای کلی پشتیبانی (فرماندهی آموزش، فرماندهی لجستیک، فرماندهی تعمیرات و سازمان رزم سپاهها) تشریح شد. همچنین برابر ابلاغیه فرماندهی کل سپاه، سازمان رزم سپاههای نیروی زمینی بدین ترتیب تقسیمبندی شد:

«الف) سپاه دوم (سپاه شمال)

تیپ قدس، تیپ مسلم بن عقیل، تیپ امیرالمؤمنین (ع)، تیپ بیتالمقدس (شهید افیونی). لشکر ۵ نصر، تیپ ۲۱ امام رضا (ع)، تیپ ویژه شهدا، تیپ انصارالحسین (ع)، تیپ الغدیر، تیپ امام حسن (ع)، تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل (ع)، تیپ نبی اکرم (ص)، تیپ انصارالرسول (ص)، گروه توپخانه ۶۱ محرم، لشکر مهندسی امام علی (ع)، یک تیپ مخابرات، یک تیپ پدافند هوایی، یک گردان مستقل ادوات، یک تیپ پدافند (ش.م.ر)، یک گردان زرهی مستقل و یک تیپ ترابری.

ب) سپاه اول (سپاه جنوب)

لشکر فجر، لشکر ثارالله (ع)، لشکر ۷ ولیعصر (عج)، لشکر ۱۴ امام حسین (ع)، لشکر ۳۳ المهدی (عج)، تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع)، لشکر مهندسی ۴۲ قدر، گروه توپخانه ۱۵ خرداد، یک تیپ مخابرات، یک تیپ پدافند هوایی، یک گردان مستقل ادوات، یک تیپ پدافند (ش.م.ر)، یک گردان زرهی مستقل و یک تیپ ترابری.

ج) سپاه سوم

لشکر ۲۷ حضرت رسول (ص)، لشکر ۲۵ کربلا، لشکر ۸ نجف، لشکر عاشورا، لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع)، تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع)، گروه توپخانه ۴۰ رسالت، تیپ مهندسی جوادالائمه (ع)، یک تیپ مخابرات، یک تیپ پدافند هوایی، یک تیپ پدافند (ش.م.ر)، یک تیپ ترابری، یک گردان زرهی، یک گردان مستقل ادوات.

نواحی پشتیبانیکننده سپاهها عبارتاند از:

الف) سپاه دوم: خراسان، گیلان، همدان، یزد، لرستان، یاسوج، باختران، ایلام، کردستان.

ب) سپاه یکم: اصفهان، خوزستان، فارس، کرمان، مرکزی، چهارمحال و بختیاری.

ج) سپاه سوم: تهران، مازنداران، آذربایجان شرقی، زنجان، سمنان. [\(۱\)](#)

۱. محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، امروز در نامه‌های مأموریت پدافند هوایی سپاه را به فرماندهان سه نیروی زمینی، هوایی و دریایی، فرماندهی سپاه کشوری و فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) ابلاغ کرد.

۱- ۲۲. سند شماره ۴۴۸۸۱۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانده کل سپاه پاسداران به فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳/۳/۱۳۶۵.

براساس بند ۱ ابلاغیه مذکور، مأموریت پدافند هوایی سپاه برای سطوح پست، متوسط و بالا در سطح کشور برعهده نیروی هوایی است. در تبصره این بند افزوده شده است هریک از دو نیروی زمینی و دریایی مأموریت دارند تا مسئولیت تأمین پدافند هوایی سطوح پست کلیه مراکز و واحدهای تابعه سازمانی خود را رأساً عهده‌دار شوند. همچنین مسئولیت تأمین پدافند هوایی پست از کلیه مراکز و واحدهای تابعه سازمانی سپاه کشوری و نیز سیاستگذاریهای مربوط به آن، برعهده نیروی هوایی است. در بند دیگر اطلاعیه تصریح شده است که مسئولیت سازماندهی نظام پدافند هوایی در هر منطقه عملیات و مسئولیت اداره تیپ ضدهوایی ۱۰ محرم برعهده نیروی هوایی است. البته مقرر شد این تیپ از این تاریخ به مدت ۳ ماه در کنترل عملیاتی نیروی زمینی قرار گیرد و در این مدت نیروی زمینی با دریافت قبضه‌های ضدهوایی جدید تیپ را رها کرده و در اختیار نیروی هوایی قرار دهد. (۱)

۲. معاونت آموزش نیروی هوایی سپاه پاسداران در گزارشی از کمبود امکانات آموزشی و نیروی آموزش‌دیده ماهر و همچنین تعلل مسئولان در واگذاری امکانات آموزشی ابراز نگرانی کرد و درباره عواقب آن هشدار داد.

در ابتدای این گزارش که برای فرماندهی نیروی هوایی سپاه ارسال شده است با اظهار تأسف از نحوه نگرش و کم توجهی مسئولان به موضوع آموزش آمده است متأسفانه برداشتی که بعضی از دست‌اندرکاران از دفاع هوایی دارند فقط تأمین وسیله موشکی بوده و کمتر به سایر ابعاد از جمله امکانات جنبی و نیروی ورزیده توجهی شده است. به طوریکه تا پایان سال جاری، حداقل حدود ۸ سایت تحویل خواهد شد، ولی فقط حداکثر نیروی اپراتور برای ۱ تا ۲ سایت آموزش دیده و تابه حال هیچ امکان جنبی فراهم نشده است. دلیل این مسئله توجیه‌نبودن کامل مسئولان نیرو در درجه اول و نداشتن برنامه توجیهی روشن در درجه بعدی می باشد.

علی‌اکبر زحمتکش معاونت آموزش نیروی هوایی سپاه پاسداران، در ادامه با ذکر آماری درخصوص مقایسه بین تجهیزات موجود و نیروی انسانی و سایر ملزومات موردنیاز دیگر هشدار داد: «در ششماه گذشته، فقط ۲۴ نفر آنهم فقط ۷ نفر دیپلمه جهت این امر تأمین شده است و هنوز حتی یک ساختمان جهت آموزش در نظر گرفته نشده، آینده را چنین روشن نمی‌بینم و اگر از همین حالا (به شرط وجود امکانات و...) نیرو تحویل آموزش شود حداقل ۶ ماه دیگر آموزشش تمام می شود.»

وی در خاتمه گزارش برای رفع کاستیها بر تأمین سه نیاز فوری تأکید کرد: «۱. تأمین سریع مکان آموزشی با ظرفیت آموزشی ۳۰۰ نفر، ۲. جذب حداقل ۵۰ مهندس یا دانشجوی مهندسی برای کادر آموزشی، ۳. تأمین نیروی اپراتور و توپچی.» (۲)

ص: ۷۸۳

۱- ۲۳. سند شماره ۱۴۱۹۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانده کل سپاه پاسداران به گیرندگان، ۱۳/۳/۱۳۶۵.
۲- ۲۴. سند شماره ۱۴۲۱۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از معاونت آموزش نیروی هوایی سپاه به فرماندهی نیروی هوایی، ۱۳/۳/۱۳۶۵.

۱. با افزایش حملات هوایی عراق علیه تأسیسات و منابع اقتصادی ایران، امروز، ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی در نامه‌های به شورای عالی دفاع ضمن اعلام دستیابی نیروی هوایی عراق به هواپیماهای جدید دوربرد و موشک‌های لیزری، درباره احتمال حمله هوایی دشمن به مراکز سیاسی ایران هشدار داد.

رکن ۳ ستاد مشترک ارتش در این نامه با اشاره به اینکه دشمن بعثی عراق با پشتیبانی ابرقدرتها و کشورهای مرتجع منطقه، هر روز به جنگافزار جدیدی مجهز شده و حملات تازه‌ای را علیه ارتش و کشور جمهوری اسلامی ایران آغاز کرده است، درباره تجهیزات جدید عراق افزود: به تازگی نیروی هوایی ارتش بعث عراق هواپیماهای میزاف ۱ مجهز به بمب و موشک یا موشک لیزری ای.اس.۳۰ و میزاف ۲۰۰۰ دریافت کرده و با دارا بودن هواپیماهای دورپرواز راهبردی تی.یو.۲۲ قادر است تا عمق قلمرو فضایی کشور جمهوری اسلامی ایران نفوذ کند و نقاط انتخابی خود را با استفاده از تاکتیک پرواز در ارتفاع پایین (همانند حمله اخیر هوایی به پالایشگاه تهران) به طور دقیق هدف قرار دهد.

رکن ۳ ستاد مشترک ارتش به نقل از گزارش نیروی هوایی اضافه کرد: «چنانچه دشمن از حملات هوایی مداوم خود در طول جبهه‌های جنگ تحمیلی سودی نبرد و از روند جنگ و سرنوشت آن مأیوس گردد احتمال می‌رود که دست به شرارت‌های تازه‌ای بزند و اینبار در تقدم به هدف‌های مهم سیاسی منجمله (بیت امام مدظله‌العالی، میعادگاه نماز جمعه، مجتمع شهید مطهری شامل مجلس شورای اسلامی، نهاد ریاست جمهوری، نخست‌وزیری و...) حمله هوایی نماید. که در اینصورت خسارات جبرانناپذیری را سبب خواهد شد.»

ستاد مشترک ارتش در پایان این نامه درخواست کرد: «مراتب در جلسات شورای عالی دفاع مطرح و تدابیر مقتضی در جهت انجام اقدامات تأمینی به ویژه پدافند غیرعامل در مراکز فوق به عمل آید و مراتب به مسئولین ذیصلاح و مسئولین پدافندی در مناطق مذکور ابلاغ گردد.» (۱)

۲. همزمان با عزیمت کاروانهای نیروهای داوطلب مردمی از شهرهای مختلف کشور به جبهه‌های نبرد، رادیو بیبسی از تغییرات جدید در خط مشی نظامی ایران و عراق خبر داد.

به گزارش روزنامه جمهوری اسلامی گروه کثیری از نیروهای رزمی - تخصصی شهرستان اردکان، جمعی از نیروهای مردمی اعزام مجدد شامل رزمی و تخصصی از منطقه اسلامشهر در استان تهران، سومین کاروان راهیان کربلا و دومین کاروان لیبک یا امام استان یزد عازم جبهه نبرد شدند. این روزنامه در شماره امروز همچنین از اعزام نیروهای داوطلب مردمی از اردکان، گروهی از پاسداران افتخاری شهرستان بابل، عزیمت سومین کاروان راهیان کربلای شهرستان تفت، اعزام یک گردان از نیروهای

ص: ۷۸۴

تخصصی و رزمی ادارات و ارگانها و اصناف و کارکنان ذوبآهن بافق، یک گردان احتیاط قائم از بخش تکاب و عزیمت جمعی از نیروهای آموزش دیده از شهرستانهای میبد و تایباد خبر داد.^(۱)

همچنین به نوشته روزنامه رسالت علاوه بر اهدای بیش از ۹ میلیون ریال از سوی فرهنگیان و دانشآموزان کنگاور ۲۷ گروهی از نیروهای فنی - تخصصی شهرستان یزد نیز عازم جبهه ها شدند.^(۲)

همزمان با اشتیاق نیروهای داوطلب مردمی برای حضور در جبهه ها رادیو بیبسی در گزارشی اعلام کرد که ایران و عراق پس از عملیات والفجر ۸، تغییراتی در خط مشی نظامی خود به وجود آورده اند. گزارشگر این رادیو با اشاره به اظهارات مقامات کشوری و لشکری ایران، پس از عملیات بزرگ و موفق ایران در به منماه ۱۳۶۴، مبنی بر ضرورت بسیج وسیع نظامی نیروهای داوطلب مردمی و تأکید بر حضور آنها در جبهه ها، گفت: «از زمان حمله موفقیت آمیز ایران در ناحیه شهر بندری فاو (در جنوب شرقی) عراق قرائنی به دست آمده که حاکی از آن است که هر دو کشور عراق و ایران در خط مشی نظامی خود تغییراتی به وجود آوردند.» گزارشگر رادیو بیبسی افزود: «تازهترین اقدام ایران به بسیج نیروها، مانند تقریباً همه اقدامات و تدابیر دیگر ایران با دعوتی که از جانب آیت الله خمینی از اول فروردین سال جاری، انجام گرفت، آغاز گردید. سپس به ترتیب، رئیس جمهور، رئیس مجلس شورای اسلامی، فرماندهان ارتش و سپاه و مقامات محلی از استانهای مختلف کشور در ملاقات با یکدیگر تصمیم گرفتند چگونه این دعوت را به موقع اجرا گذارند. سرانجام تصمیم گرفته شد که هریک از استانهای کشور، مراکز بسیج دایر کنند به این منظور که کلیه فعالیتهای جنگی در استانها هماهنگ شود و هماکنون به این اقدام از سوی [آیت الله] سیدعلی خامنه ای رئیس جمهور ایران و محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب، روح تازه ای داده شد.» بیبسی در ادامه با اشاره به بخشهایی از اظهارات آیت الله خامنه ای و محسن رضایی در دعوت مردم به حضور در جبهه ها و تأکید آنها برای به کارگیری همه امکانات کشور در خدمت جنگ، از زمان و علت این تدابیر اظهار بیاطلاعی کرد و افزود: «قرائن روشن نیست که نشان دهد چرا مقامات دولت ایران در این زمان به دعوت برای بسیج عمومی اقدام کردند. [آیا] بیم و هراس [دارند که] سقوط قیمت نفت صادراتی ایران و تلاشهای جنگی، این کشور را با مشکلات روبه رو سازد؟»^{(۳)(۴)}

۱. در جریان درگیری نیروهای خودی با افراد ضدانقلاب در منطقه عمومی بانه هر دو طرف متحمل تلفات شدند. منابع نظامی در گزارشهای متعددی از نفوذ عناصر ضدانقلاب مستقر در خاک عراق به ایران با هدف اجرای عملیات علیه رزمندگان، گروگانگیری و خرابکاری خبر دادند.

بنا بر اعلام اداره اطلاعات شهربانی استان کردستان، ساعت ۱۷، در منطقه کانیسور از توابع

ص: ۷۸۵

۱- ۲۶. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۴/۳/۱۳۶۵، ص ۴.

۲- ۲۸. روزنامه رسالت، ۱۴/۳/۱۳۶۵، ص ۶.

۳- رادیو بیبسی در این گزارش به عوامل و مصادیقی که بیانگر تغییر در مشی نظامی عراق باشد، اشاره نکرده است.

۴ - ۲۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۶، ۱۴/۳/۱۳۶۵، صص ۶ و ۷، رادیو بیسی،
۱۳/۳/۱۳۶۵.

بانه بین پیشمرگان مسلمان کرد با اعضای گروهک خبات درگیری رخ داد که در نتیجه آن ۳ نفر از پیشمرگان مسلمان کرد شهید و ۲ پیشمرگ و یک پاسدار وظیفه به شدت مجروح شدند. از افراد گروهک خبات نیز یک نفر کشته شد و چند نفر زخمی شدند.^(۱)

از سویی با توجه به نزدیکی روز جهانی قدس، شهربانی جمهوری اسلامی اعلام کرد که «در آستانه روز قدس، افراد حزب منحلہ دمکرات قصد دارند ضمن نفوذ به داخل شهرهای کردنشین به گروگانگیری از نیروهای خودی و خرابکاری اقدام کنند که به همین منظور حزب یادشده از دیروز، به نیروهایش دستور آمادہباش داده است.»^{(۲)(۳)} برپایه گزارشی دیگر، پنج روز قبل منافقین، تعدادی بمب از مسیر مهاباد وارد کشور کرده و قصد دارند با هدف خرابکاری به شهرهای تهران، تبریز، اصفهان بروند.^(۴)

سپاه ناحیه ۲ مریوان تصریح کرد که ۸۰۰ نفر از عناصر ضدانقلاب در چند روز اخیر، برای اجرای یک سری عملیات از محور بانه (منطقه موسک و باری پیهوک) وارد خاک جمهوری اسلامی شدند.^(۵)

۲. در پی افزایش حملات ارتش عراق به گروههای معارض کرد عراقی، فرماندهی قرارگاه رمضان بر لزوم حمایت از معارضین کرد تأکید کرد و درباره ارسال نکردن به موقع و سریع امکانات و تجهیزات برای آنان، هشدار جدی داد.

در جریان درگیری چندساعته امروز، بین نیروهای ویژه ارتش عراق با گروهی از افراد مسلح مخالف دولت عراق که در منطقه سرچنار رخ داد، ۱۱ نفر از اکراد مسلح کشته شدند. در میان کشتهشدگان جسد چند نفر از فرماندهان کرد مشاهده شده است.^(۶)

به گزارش منابع تحتامر قرارگاه رمضان، دشمن نیروهای زیادی به منطقه گرہتو و شیروان آورده و در ظاهر قصد ادامه عملیات در منطقه شیروان را دارد.^(۷)

در پی این خبر فرمانده قرارگاه رمضان در نامهای به فرمانده کل سپاه پاسداران با اشاره به حوادث اخیر و ارسال پیامهایی به پایگاههای بارزان^(۸) و حیات که حاکی از آمادگی دشمن برای حمله به پایگاههای آنان است، چنین یادآوری کرد: «متأسفانه علیرغم پیگیریهای مکرر درخصوص واگذاری هلیکوپتر برای ارسال امکانات، غذا، مهمات و... که به خاطر بستهشدن راه تقریباً تمامشده، همچنان حتی یک پرواز هلیکوپتر انجام نشده است. مجدداً تأکید می شود در صورتیکه هلیکوپتر جهت ارسال وسایل به پایگاههای عمق واگذار نگردد، به پایگاههای مزبور اعلام خواهد شد که آنجا را تخلیه نمایند و به عقب برگردند در اینصورت نه تنها زحمت دوساله قرارگاه بر باد خواهد رفت، [بلکه] امکان کار جدید نیز از بین خواهد رفت.»^(۹)

ص: ۷۸۶

۱- ۳۰. سند شماره ۱۳۴۴۲۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات شاجا به وزارت کشور، ۱۳/۳/۱۳۶۵.

۲- این خبر را ستاد مرکزی سپاه با ارجحیت آنی به سپاه منطقه ۲ نجف اطلاع داد.

- ۳- ۳۱. سند شماره ۷۵۷۸۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از مرکز فرماندهی ستاد مرکزی سپاه به منطقه ۲ نجف، ۱۳/۳/۱۳۶۵.
- ۴- ۳۲. سند شماره ۷۵۷۸۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی سپاه منطقه ۵ به فرماندهان نواحی سهگانه، ۱۳/۳/۱۳۶۵.
- ۵- ۳۳. سند شماره ۴۹۵۱۸۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه ناحیه ۲ مریوان به قرارگاه رمضان، ۱۳/۳/۱۳۶۵.
- ۶- ۳۴. سند شماره ۱۰۸۷۲۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سماجا به مدیریت اطلاعات نزاجا، ۱۳/۳/۱۳۶۵.
- ۷- ۳۵. سند شماره ۱۴۲۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه رمضان به فرمانده کل سپاه پاسداران، ۱۳/۳/۱۳۶۵.
- ۸- واحد اطلاعات ناحیه ۱ (تحتامر قرارگاه رمضان) پیامی به فرماندهی قرارگاه با این مضمون ارسال کرد: سه روز است که جاشهای زیباری و سورچی در دیناته اجتماع کردهاند و شایع شده احتمال حمله آنها به بارزان وجود دارد.
- ۹- ۳۶. همان.

۳. معاون امور بین الملل وزارت امور خارجه پس از بازگشت از نیویورک، نتایج اجلاس فوقالعاده سازمان ملل درباره مسائل اقتصادی افریقا را تشریح کرد. وی از تلاش امریکا برای نفوذ بیشتر در منطقه افریقا و پیشنهاد ایران برای خنثی کردن آن، خبر داد.

محمدجواد لاریجانی معاون امور اقتصادی و بین الملل وزارت امور خارجه، امروز در مصاحبه ای مطبوعاتی درباره نتایج سیزدهمین اجلاس فوقالعاده سازمان ملل با اشاره به اینکه امریکا و غرب با کمک کردن به کشورهای منطقه افریقا، قصد نفوذ بیشتر در این منطقه را دارند، گفت: «هیئت جمهوری اسلامی در این اجلاس پیشنهاد کرد کشورهای صادرکننده [نفت] با افزایش یک دلار بر قیمت نفت صادراتی عواید آن را به حساب افریقا منظور کنند.» (۱) لاریجانی درباره فعالیتهای ایران در افریقا اظهار داشت: بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، ایران ۱۲ دفتر از ۱۷ دفتر افزایش یافته خود را به افریقا اختصاص داد. هم اکنون جهاد سازندگی در قلب جنگلهای تانزانیا مشغول احداث سدهای خاکی است ما ترجیح میدهم تا کالاهای مورد نیاز خود را تا آنجا که با استاندارد کلی کشور مطابقت داشته باشد از این قاره تأمین کنیم. (۲)

وی همچنین روز گذشته، گزارش سفر خود را به اطلاع حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، رساند. حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی در این دیدار با تأکید بر اینکه کشورهای صادرکننده نفت اگر عدالتخواه هستند باید از طرح جمهوری اسلامی ایران حمایت کنند، گفت: «با استقبال از این طرح، گشایش در مشکلات اقتصادی افریقا به وجود خواهد آمد.» رئیس مجلس شورای اسلامی همچنین درباره توطئه کاهش قیمت نفت افزود: «ما نباید اجازه دهیم که ذخایر جهان اسلام به ویژه نفت توسط قدرتها غارت شود، بلکه ما باید سلطه ابرقدرتها بر ذخایر خود را که [متعلق] به نسلهای آینده است، قطع کنیم.» حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی در پایان در مورد موضع دبیرکل سازمان ملل متحد در قبال جنگ ایران و عراق گفت: «همانطور که بارها اعلام کرده ایم آقای پرز د کوئیار باید در این زمینه موضع بیطرفی داشته باشد و سعی نماید چهره متجاوز را به جهانیان معرفی کند.» (۳)

۱. حزب توده و سازمان فدائیان خلق با صدور بیانیه مشترک مخالفت خود را با ادامه جنگ ایران و عراق اعلام کردند. حزب توده همچنین در بیانیه های درخصوص فراخوان تشکیلات دمکراتیک زنان ایران در مخالفت با جنگ، اپوزیسیون خارج از کشور را جسدی متعفن برشمرد. هواداران این حزب نیز با

ص: ۷۸۷

۱- لاریجانی خاطرنشان کرد که غرب به دلیل اینکه امسال از توطئه کاهش قیمت نفت، ۲۵۰ میلیارد دلار سود برده است باید به مراتب کمکهای بیشتری در اختیار افریقا قرار دهد و این ۴۰ میلیارد دلار کمک غرب در حقیقت از جیب صادرکنندگان نفت است. [روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۴/۳/۱۳۶۵، ص ۱۲]

۲- ۳۷. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۴/۳/۱۳۶۵، ص ۱۲.

۳- ۳۸. اکبر هاشمی رفسنجانی، اوج دفاع (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۵)، به اهتمام عماد هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، چاپ هشتم ۱۳۸۸، ص ۱۱۶.

انتشار اعلامیه‌های مستقل در بروجرد از مردم این شهر خواستند تا از عزیمت به جبهه‌ها خودداری کنند.

به نوشته یک نشریه داخلی سپاه پاسداران، دو گروه سیاسی حزب توده ایران و سازمان چریکهای فدایی خلق (شاخه اکثریت) که با گذشت چندین سال از پیروزی انقلاب اسلامی، همواره در تعارض با سیاستهای جمهوری اسلامی بوده‌اند، به تازگی در بیانیه‌های جدید خود، ضمن اتهامهایی به دولت جمهوری اسلامی، مخالفت خود را با ادامه جنگ ابراز کردند. دراینباره نشریه اکثریت ارگان سازمان فدائیان خلق ایران (شاخه اکثریت) در شماره اخیر خود بیانیه مشترک نمایندگان کمیته‌های مرکزی ۱۷ حزب کمونیست از کشورهای مختلف در رابطه با اعلام همبستگی با سازمان فدائیان خلق (اکثریت) و محکومیت جمهوری اسلامی را درج کرده است. در قسمتی از این بیانیه درباره جنگ ایران و عراق آمده است: «ما امضاکنندگان ذیل، شرکتکننده در سیزدهمین کنگره حزب کمونیست هند که از تاریخ ۱۲ تا ۱۷ مارس، در شهر پاتنا هندوستان برگزار شد همبستگی عمیق خود را با جنبش انقلابی و دمکراتیک مردم ایران و مبارزات قهرمانانه سازمان فدائیان خلق (اکثریت) و حزب توده ایران ابراز میداریم. ما خواستار توقف فوری جنگ ایران و عراق ... خاتمه تضيیقات و فشارها و آزادی بدون قید و شرط همه زندانیان سیاسی ایران هستیم.»

نشریه رویدادها نیز در شماره این هفته خود بیانیه چاپشده در نشریه شماره ۹۸ نامه مردم (ارگان مرکزی حزب توده ایران) را درج کرد. در این بیانیه ضمن محکوم دانستن جنگ از نظر زنان و مردان ایرانی و عراقی، از زنان ایران خواسته شده است که آموزش نظامی و رفتن به جبهه‌های جنگ را تحریم کنند.

همچنین نشریه نامه جمهوری در سرمقاله دو شماره اخیر خود، ضمن اعتراف به ناتوانی اپوزیسیون خارج از کشور در سازماندهی ایرانیان فراری و تشکیل جبهه‌ای واحد علیه جمهوری اسلامی، ضعف حرکت سیاسی مخالفان خارج از کشور را سبب شهرت نهضت آزادی (به عنوان جانشین رژیم ایران) ذکر کرده و نوشته است: «درمجموع حرکت سیاسی مخالفان حکومت اسلامی چنان کمبده است، که حکومت توانسته طلایهداران استبداد دینی ... یعنی نهضت آزادی را به نام اپوزیسیون خود به جهانیان معرفی کند و کارگروه‌های دیگر که اندک‌اندک به گروهک بدل شده‌اند چنان کاستی گرفته است که ستون پنجم دشمن بعثی عراق شده‌اند. سالی که گذشت بتردید سال شکست آزاداندیشان و مردمسالاران بود. در کارنامه همه ما که خود را کوشندگان راستای آزادی و آبادی و حکومت مردمسالار میدانیم جز شرم و شکست چیزی نیست ... با واقعگرایی بیندیشیم و بپذیریم بخش عظیمی از راهبندانهای جنبش ملی را ما مخالفان حکومت اسلامی خود ساختهایم و حفظ میکنیم.»

نویسنده در خاتمه با تشبیه اپوزیسیون به جسدی متعفن که جز دفن آن چاره‌ای وجود ندارد، خطاب به ضدانقلاب نوشته است: «امروز، روز حساب نزدیک شده است، همه آنها که با جنبش

مردمسالاری ستیز کرده‌اند تا از آب گلاکود انقلاب، ماهی حکومت فردی و مرامی را بگیرند درممانده‌اند و پایان کار خود را نزدیک می‌بینند. نتیجتاً از آنچه به درست یا غلط اپوزیسیون نام گرفته جز جسدی برجای نمانده، مسیحادمی هم پیدا نیست تا روحی دیگر بر کالبدش بدمد. بوی ناخوش جسد، صاحبان عزا را نیز می‌آزارد، فریاد و فغان را از هر سو میشنوید این بانگ تنفر هر روز بلندتر خواهد شد. جز دفن مرده که در زندگیش سودی نداشت چه میتوان کرد.»(۱)

شایان ذکر است امروز، ساعتی پس از تشییع پیکرهای جمع کثیری از شهدای رزمنده شهرستان بروجرد که در عملیات اخیر در منطقه حاج عمران به شهادت رسیده بودند، هواداران حزب توده اقدام به پخش اعلامیه در یکی از مناطق مرفه‌نشین این شهر کردند. مضمون این اطلاعیه‌ها ترغیب مردم به صلح، خودداری از ادامه جنگ و نرفتن به جبهه بود.(۲)

۲. نمایندگان صاحبان کشتی در سراسر جهان از سازمان ملل متحد خواسته‌اند تا تلاشهای مربوط به جلوگیری از هدف قراردادن کشتیهای تجاری در جریان جنگ خلیج فارس را شدت بخشد.

دو سازمان کشتیرانی در لندن به نمایندگی از طرف صاحبان اکثر کشتیهای بازرگانی جهان امروز، اعلام کردند که در تلگرافی به خاویر پرز دکوئیار دبیرکل سازمان ملل متحد، از این سازمان به طور قاطع خواسته‌اند تا برای پایان دادن به این جنبه از درگیری خلیج فارس اقدامات مثبتی انجام دهد.

به گزارش خبرگزاری کویت از لندن، در این پیام که مؤسسه بین المللی کشتیرانی و فدراسیون بین المللی کشتیرانی به طور مشترک منتشر کرده بودند به نگرانی عمیق صاحبان کشتی درمورد اوجگیری اخیر حملات دو کشور متخاصم ایران و عراق به کشتیها در منطقه خلیج فارس اشاره شده است.

سازمانهای مزبور در تلگراف خود خاطرنشان کردند که از آغاز سال جاری مسیحی تاکنون، در جریان ۲۹ حمله به کشتیها در منطقه خلیج فارس ۲۰ تن کشته و بیش از ۳۰ نفر زخمی شده‌اند. این سازمانها همچنین استفاده از بالگرد برای حمله به کشتیها در بخش شرقی خلیج فارس را مورد تازهای برای نگرانی درباره بیحرمتی آشکار به امنیت زندگی توصیف کردند.

دو سازمان یادشده هیچ پیشنهاد ویژه‌ای برای دو کشور متخاصم عراق و ایران به سازمان ملل متحد ندادند، ولی خواهان اعمال اقدامات بیشتر به منظور وادار کردن این دو کشور برای متوقف کردن حمله به کشتیهای بازرگانی شدند.(۳)(۴)

ص: ۷۸۹

۱- ۳۹. دفتر سیاسی نمایندگی امام در سپاه پاسداران، نشریه رویدادها و تحلیل، شماره ۹۷، ۱۳/۳/۱۳۶۵، صص ۳۶ - ۳۴.
۲- ۴۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۶، ۱۴/۳/۱۳۶۵، ص ۱۰، خرمآباد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳/۳/۱۳۶۵.

۳- به گفته خبرگزاری کویت، عراق یک منطقه ممنوعه در بخشهایی از خلیج فارس اعلام کرده است و به کشتیهای غیرنظامی هشدار داده که در صورت کشتیرانی در این منطقه با خطر حمله مواجه خواهند بود. ایران تاکنون بارها به کشتیهایی که از

بندرهای بیطرف در کشورهای حوزه خلیج فارس در ترددند حمله کرده و کشتیهایی که مقصد آنها این کشورها (کشورهای حوزه خلیج فارس) بوده است را متوقف و بازرسی کرده است. [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۶، ۱۴/۳/۱۳۶۵، صص ۱۷ و ۱۸، لندن - خبرگزاری کویت، ۱۳/۳/۱۳۶۵]

۴-۴۱. همان، صص ۱۷ و ۱۸، لندن - خبرگزاری کویت، ۱۳/۳/۱۳۶۵.

۱. روزنامه انگلیسی‌زبان هندوستان تایمز (چاپ دهلی‌نو) در مقاله‌های به تحلیل تحولات نظامی جنگ ایران و عراق، اوضاع اقتصادی و دفاع مردمی ایران پرداخت.

به نوشته روزنامه هندوستان تایمز، «عراقی‌ها با امید به تحریک عرب‌های ایران به قیام علیه دولت اسلامی این کشور - امیدی که هیچگاه تحقق نیافت - جنگی را علیه ایران به راه انداختند که برایشان ثمری نداشت.»

این روزنامه در ادامه با اشاره به پیروزی‌های اخیر ایران به ویژه در عملیات والفجر ۸ افزود: «درحالی‌که نبرد سنگین اطراف فاو همچنان ادامه دارد، بسیج مستضعفین که در کنار ارتش و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی می‌جنگد تاکنون سه‌میلیون تن را آموزش نظامی داده است و این واحد شمار قابل توجهی از رزمندگان خط مقدم را تأمین می‌کند.» هندوستان تایمز با اشاره به مردمی‌بودن جبهه ایران اضافه کرد: «مردم ایران به طور فزاینده‌ای کمک نقدی و جنسی در اختیار جبهه‌ها می‌گذارند. اکثر کارکنان کارخانجات هر ماه یک روز حقوق خود را به هزینه جبهه اختصاص می‌دهند. یکسوم آنان افراد بسیجی هستند که دستکم یک عید نوروز یا در برخی موارد بیشتر از آن در جبهه خدمت کرده‌اند.» این نشریه انگلیسی‌زبان در ادامه نوشت: «دولت [ایران] اکنون با کارایی بیشتر نسبت به سال ۱۹۷۹-۱۳۵۷، فعالیت می‌کند و علیرغم ادامه جنگ با عراق توانسته است نظم مالی در کشور ایجاد کند.» هندوستان تایمز هدف ایران از جنگ را عقیدتی توصیف کرد و افزود: «هدف نهایی ایران بیشتر عقیدتی است تا نظامی و پوشش مذهبی مردم همچنان از این هدف حمایت می‌کند.»^(۱)

۲. روزنامه الاتحاد از تشکیل کمیته‌های ویژه در دولت ایران با هدف برقراری ارتباط با مخالفان خود در خارج از کشور خبر داد. به نوشته این روزنامه، «کمیته مذکور متشکل از ولایتی وزیر امور خارجه، محمد خاتمی وزیر ارشاد و حسن حبیبی وزیر دادگستری است که موظفانند با کلیه مخالفین سیاسی دولت در خارج از کشور شامل: گروه‌های سیاسی اطباء، مهندسين، کارمندان و افسران فراری سابق، به دور از اتهامات وارده به آنها تماس برقرار کنند و با آنان شرط نمایند چنانچه پس از مراجعت به ایران از فعالیت سیاسی علیه دولت خودداری کنند، دولت تعهد خواهد کرد از هرگونه تعدی یا تعرض نسبت به آنها جلوگیری به عمل آورد و پس از بازگشت، همگی به کارهایشان خواهند پرداخت و حتی در صورت مصادره اموالشان، آنها را مسترد مینماید.» روزنامه اماراتی الاتحاد افزود: «کار این کمیته تماس با سازمان چپ‌گرای مجاهدین خلق به استثنای تماس با رهبران اصلی آنها بوده و کمیته تلاش خواهد کرد ... قبل از بازگشت، کلیه آنها را عفو و هزینه بازگشتشان را پرداخت کند.»

الاتحاد در ادامه به نقل از مسعود رجوی رهبر سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، نوشته است: «دولت ایران نقشه‌هایی برای تماس با مخالفین خود در خارج دارد ... و اخیراً هم مبادرت به

ص: ۷۹۰

چنین عملی کرده‌اند ... به طوریکه پس از انتخابات ریاست جمهوری در ایران مهدی بازرگان و دکتر یزدی را مأمور تماس با مخالفین خود در خارج، خاصه آلمان غربی نمودند، ولی مساعی این دو نتیجه‌ای در بر نداشت و ناموفق بود.»^(۱)

۳. در پی سفر ابراهیم یزدی به امریکا، وی ملاقات با مقامات امریکایی را تکذیب کرد.

برپایه گزارش خبرگزاری کویت از واشنگتن، امروز، ابراهیم یزدی معاون نخست‌وزیر سابق ایران، با ارسال یادداشتی به روزنامه واشنگتن پست با اشاره به اینکه سفر وی به امریکا کاملاً جنبه شخصی داشته و در رابطه با پژوهش‌های علمی انجام شده و هیچ ارتباطی به روابط بین ایران و امریکا ندارد، گزارش‌های منتشر شده درباره گفتگو و ملاقات رسمی با مقامات امریکایی را تکذیب کرد.

یزدی در نامه خود تصریح کرد که به عنوان یک دانشمند محقق در امور سرطان، در صدد استفاده از اطلاعات علمی موجود در امریکا و تکمیل جلد دوم کتاب خود در مورد ژنهای مولکولی است. به گفته خبرگزاری کویت، ماه گذشته، واشنگتن پست به نقل از منابع خارج از کشور اعلام کرده بود که یزدی قصد دارد در دیدار و گفتگو با مقامات امریکایی موضوع فروش تسلیحات امریکایی به ایران را بررسی کند.^(۲) اما یزدی در نامه خود خاطرنشان کرد: «تحت هیچ مأموریت رسمی به امریکا نیامده و با هیچ هیئت رسمی یا پزشکی یا هیئت دیگری به اینجا (امریکا) نیامده و قصد ندارد با نمایندگان [از کنگره امریکا یا شرکتهای امریکایی] تماس برقرار کند. ... [وی گفت:] هرگونه خبری درباره گفتگوهای من برای خریدهای تسلیحاتی دروغ است و منبع این خبر که سلطنت‌طلبان جوان ... می‌باشند ظاهراً به اندازه سلطنت‌طلبه‌ای قدیمی در رابطه با اوضاع ایران سردرگم هستند.»^(۳)

۱. شاذلی قلبی در دیدار با صدام حسین موضوع تشکیل اجلاس سران کشورهای عرب و میانجیگری ملک حسین را بررسی کرد.

شاذلی قلبی دبیرکل اتحادیه عرب، با سفر به عراق امروز، مذاکراتی با صدام حسین

ص: ۷۹۱

۱- ۴۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۶، ۱۴/۳/۱۳۶۵، صص ۱۴ و ۱۵، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳/۳/۱۳۶۵.

۲- رادیو امریکا در گزارشی در همین‌باره با اشاره به مطالب منتشر شده در روزنامه واشنگتن پست در روز ۱۵ ماه مه ۱۹۸۶ (۲۵/۲/۱۳۶۵)، در خصوص سفر یزدی به امریکا گفت: این روزنامه به نقل از یکی از روزنامه‌های ایران (نام روزنامه قید نشده است) نوشته است ابراهیم یزدی یک بازرگان عضو نهضت آزادی در رأس هیئتی برای شرکت در یک هماندیشی پزشکی به امریکا آمده است. در همین گزارش به نقل از گروه جوانان مشروطه‌خواه ایران خاطرنشان شده بود که «یزدی با تصویب اکبر هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، در رأس یک هیئت ۵ نفره به امریکا آمده تا از دولت امریکا درخواست کند که جریان جنگ‌افزارهایی را که از سوی دلالان امریکایی و اروپایی به ایران فروخته می‌شود، سد نگردد، چراکه خرید این

تسلیحات مانع اتکای ایران به تسلیحات ساخت شوروی می شود.» [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۶، ۱۴/۳/۱۳۶۵، صص ۱۸ و ۱۹، رادیو امریکا، ۱۳/۳/۱۳۶۵]

۳-۴۴. همان، صص ۱۰ و ۱۶، واشنگتن - خبرگزاری کویت، ۱۳/۳/۱۳۶۵.

رئیس جمهور عراق، درخصوص تشکیل اجلاس سران عرب - که قرار است در اواخر سال جاری برگزار شود - انجام داد. به گفته رادیو بیبسی از تونس، بیشتر دولتهای عرب اکنون توافق کرده‌اند که گردهمایی وزرای امور خارجه کشورهای مزبور باید در روز ۲۳ ماه ژوئن جاری (۲ تیرماه ۱۳۶۵)، تشکیل شود. همچنین انتظار میرفت قلیبی و صدام موفقیت حسین پادشاه اردن را در تلاشهایش برای نزدیکی عراق و سوریه موردنظر قرار دهند.^(۱)

شایان ذکر است روزنامه گاردین (چاپ انگلیس) در شماره امروز خود، درباره نتایج تلاشهای شاه حسین نوشته است: زمانیکه شاه اردن تلاشهای میانجیگری خود را شروع کرد، ناظران منطقه به نتایج آن امیدوار نبودند، اما اکنون مقامات اردنی گفته‌اند: «پیشرفتهای قابل توجهی دراینزمینه به دست آمده است.»^(۲)

۲. با ادامه درگیری گروههای سیاسی در لبنان، فالانژها از به قدرت رسیدن جنبش امل ابراز نگرانی کردند.

درگیریهایی که در چند روز اخیر، در اردوگاههای فلسطینی بین نیروهای چپ و سنی با نیروهای شیعه جنبش امل به یک جنگ تمامعیار تبدیل شده حکایت از طرحی با هدف تضعیف قدرت شیعیان در لبنان دارد. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از بیروت، دور جدید درگیریها که ازطرف فلسطینیها و همزمان با سالگرد جنگهای سال گذشته میان جنبش امل و نیروهای فلسطینی، آغاز شده است برخلاف مرحله قبل با اصرار نیروهای فلسطینی طرفدار عرفات همچنان با قوت ادامه دارد^(۳) و کوششهای وسیع برای توقف آن تا امروز نتیجهای در بر نداشته است. این گزارش افزود: آنچه مسلم است جنبش امل علاقهای به درگیر شدن با کلیه گروهها و احزاب چپ و راست لبنانی ندارد، اما به نظر میرسد ایجاد این درگیریها در نقاط مختلف بیروت به دست گروههای مختلف در یک زمان حاکم از طرح وسیعی برای تضعیف و نابودی شیعیان باشد. آنچنانکه رادیو فالانژها شب گذشته در تحلیلی اعلام کرد: هرچند جنبش امل تحترفماندهی نیروهای تندرو شیعه مانند حزبالله نیست، ولی قدرت روزافزون آن در لبنان میتواند پشتیبان اعلامنشده بنیادگران اسلامی باشد که غرب و رژیم اشغالگر قدس از وجود آنان در لبنان نگراناند. لذا در صورت قرارداد امل و حزبالله در جناح شیعیان لبنان که تقریباً اکثریت

ص: ۷۹۲

۱ - ۴۵. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۴/۳/۱۳۶۵، ص ۱۰، رادیو بیبسی، ۱۳/۳/۱۳۶۵.

۲ - ۴۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۶، ۱۴/۳/۱۳۶۵، ص ۲۴، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳/۳/۱۳۶۵.

۳ - به گزارش ناظران، در درگیریهای دور جدید، نیروهای درگیر، با خصومت و کینه شدید به مبارزه با هم مشغولاند و هیچ ترحمی به یکدیگر به ویژه مجروحان ندارند. به گفته خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی، در بازدید امروز از بعضی مناطق درگیری، فجایعی مشاهده شد که کمتر سابقهای از آن میتوان ذکر کرد. آتشسوزیهای متعدد، فریاد زنان و کودکان در محاصره، انهدام اتومبیلها، مغازهها، کابلهای پارهشده برق، انفجار گلولههای توپ و خمپارهاندازها در سراسر مناطق بیروت به گوش میرسید. [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۶، ۱۴/۳/۱۳۶۵، ص ۲۸، بیروت - خبرگزاری

شیعیان را در خود جای داده‌اند این نکته کاملاً روشن است که صرف‌نظر از کادر رهبری امل، این جنبش با توجه به اعتقادات فردی نیروهای خود، میتواند برای طرح آینده استکبار خطرناک باشد، ازاین‌رو به‌ترین راه ضربه زدن به شیعیان استفاده از نیروهای فلسطینی و سنی است. ضمن آنکه در این‌صورت هم‌زمان، تضعیف نیروهای شیعه و سنی در این کشور پایهریزی می‌شود.^(۱)

۳. یک روزنامه کویتی مدعی شد امریکا و شوروی بر انزوای سیاسی ایران اتفاق‌نظر دارند.

در پی تلاش‌های شاه حسین برای برقراری آشتی میان سوریه و عراق، روزنامه القبس نوشت: مقامات امریکا و شوروی در هفته گذشته به محافل عرب اطلاع داده‌اند که آنان هرگونه نزدیکی میان سوریه و عراق را به علت منجرشدن به انزوای سیاسی و دیپلماتیک ایران تأیید نمی‌کنند، زیرا انزوای ایران، موجب افزایش فشار بر این کشور و سپس قبول آتشبس و انجام مذاکرات صلح با عراق خواهد شد.^(۲)

۴. در آستانه برپایی اجلاس وزرای امور خارجه کشورهای عربی شاذلی قلیبی دبیرکل اتحادیه عرب، امروز به کویت سفر کرد.

این سفر درحالی انجام شد که اجلاس سران عرب در ماه گذشته، به دلیل اختلاف رؤسای عرب بر سر برنامه کاری اجلاس به تعویق افتاد. به گزارش خبرگزاری آسوشیتدپرس، قلیبی پس از ورود به کویت گفت که «سفر او در جهت تلاش برای برپایی کنفرانس وزرای خارجه عرب و تعیین تاریخ و محل آن صورت گرفته است.» وی افزود: «ادامه جنگ خلیج فارس و تجاوزات اسرائیل علیه سوریه و لبنان، ضرورت حرکت به سوی همبستگی اعراب را اقتضا می‌کند.»^(۳)

ص: ۷۹۳

۱- ۴۷. همان، ص ۲۸، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳/۳/۱۳۶۵.

۲- ۴۸. همان، ص ۲۱، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳/۳/۱۳۶۵.

۳- ۴۹. روزنامه کیهان، ۱۳/۳/۱۳۶۵، ص ۲۰.

۱. فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران در دو دستور جداگانه، فرمان اجرای عملیات در منطقه فاو و نیز مأموریت تیپ ۲۱ امام رضا(ع) برای اجرای مانور عملیاتی در منطقه مهران را ابلاغ و توجیه کرد. از سویی گزارشهای متعددی از افزایش فعالیت مهندسی رزمی و نقلوانتقالات در جبهه های شمال غرب، غرب و جنوب داده شد که برخی حکایت از آمادگی ارتش عراق برای حمله به مواضع رزمندگان داشت.

امروز، علی شمشخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران، در نامه های به کلی سری دستور اجرای عملیات در منطقه فاو را به فرماندهی قرارگاه کربلای سپاه ابلاغ کرد. بر مبنای این دستور قرارگاه کربلا موظف شد با به کارگیری یگانهای تحت امر شامل لشکرهای ۴۱ ثارالله(ع)، ۷ ولیعصر(عج)، ۸ نجف و تیپهای ۴۴ قمر بنی هاشم(ع) و ۱۸ الغدیر در محور نخلستان و جاده البحار عملیات اجرا کند. در این نامه به ساعت و روز عملیات اشاره نشده است.^(۱)

این دستور درحالی صادر شد که عملیات (جنگ) آب با هدف پیشگیری از حمله احتمالی دشمن در منطقه فاو که مطمئناً یگانهای پدافندی نیروی زمینی سپاه بود، امروز، اجرا شد^(۲) و «جاری شدن آب بین خطوط خودی و دشمن، باعث شد تا [قوای عراقی] اقدام به فعالیتهای مهندسی جهت ایجاد خاکریزهایی به منظور جلوگیری از نفوذ آب به مواضع مسلط به منطقه ممنوعه کنند. همچنین گزارشات نسبتاً زیادی از جمعآوری امکانات و ارسال به منطقه فاو واصل شده که نشاندهنده حساسیت دشمن نسبت به این منطقه می باشد. در محور فاو - امالقصیر دشمن همچنان با حفر کانالهای پیاده، خود را به خطوط خودی نزدیک مینماید و حساسیت زیادی در این منطقه از خود نشان میدهد.»^(۳)

ص: ۷۹۵

۱-۱. سند شماره ۱۲۳۳۸۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به فرماندهی قرارگاه کربلا، ۱۴/۳/۱۳۶۵.

۲- اجرای عملیات جنگ آب (دفاع آبی) پیش از این گاهی بنا به تشخیص فرماندهی یگانهای پدافندی مستقر در منطقه با هماهنگی قرارگاه انجام می شد و امروز نیز این عملیات در پی تصمیمات روز قبل، در این منطقه بار دیگر به اجرا درآمد.

۳-۲. سند شماره ۱۴۲۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعات نیروی زمینی سپاه، شماره ۱۶، ۱۸/۳/۱۳۶۵، صص ۱ و ۳.

همچنین در جبهه غرب، رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه، فرمانده تیپ ۲۱ امام رضا(ع) را درباره مراحل مختلف مانور عملیاتی این تیپ در منطقه مهران و مشارکت آن در اجرای عملیات فریب در منطقه سومار توجیه کرد.

بر مبنای طرح پیش بینیشده مقرر شد تا در صورت لزوم بخشی از استعداد تیپ مذکور با همکاری لشکر ۵ نصر در منطقه سومار تک فریب انجام دهند و واحد مهندسی به منظور نزدیک شدن به خطوط تماس با دشمن در منطقه مهران خاکریزهای جدیدی احداث کند. (۱)(۲)

همچنین برپایه گزارش واحد اطلاعات و عملیات نیروی زمینی سپاه، بیشترین نقولوانتقالات و حساسیت دشمن در هفته اخیر، در مناطق جزیره مینو و جزیره جنوبی منطقه چنگوله - میمک - قصرشیرین و فعالیتهای خفیفی در مناطق پنجوین - سورکوه - دوپازا در سردشت بوده که از احتمال عملیات دشمن در این مناطق حکایت دارد.

برابر گزارش قرارگاه عملیاتی شمال غرب، دشمن به تازگی از منطقه سلیمانیه در حدود ۱۲ هزار نیروی نظامی و جاش همراه تعدادی تانک، توپ و کاتیوشا به مناطق وادارشمینه، قلعه‌دیزه، شیخاودلان و هرروا انتقال داده و احتمال حمله به ارتفاعات بلفت متصور است. (۳)

۱. نیروهای گردان رعد سپاه پاسداران در سه مأموریت شناسایی بیش از یکصد قطعه عکس هوایی از مواضع دشمن در منطقه اشغال شده مهران تهیه کردند.

محمدرضا استکی فرمانده گردان رعد، (۴) امروز، در چهار گزارش جداگانه جزئیات عملکرد ۳ تیم شناسایی برای عکسبرداری هوایی از مناطق باغ کشاورزی، ملکشاهی و تپه ۳۰۷ در منطقه عملیاتی مهران را تشریح کرد. در این گزارشها که به واحد اطلاعات و عملیات قرارگاه خاتمالانبیا(ص) ارسال شد، آمده است: اعضای تیم شناسایی با دو بار به پرواز درآمدن شاهد (۵) در منطقه باغ کشاورزی، یک بار در منطقه ملکشاهی و سه مرحله در تپه ۳۰۷ موفق به گرفتن ۴۸، ۲۰ و ۴۰ عکس شدند. همچنین این گردان در دو روز گذشته، موفق به عکسبرداری از منطقه باغ کشاورزی در منطقه مهران - با گرفتن ۵۰ فریم عکس - شد. (۶)(۷)

ص: ۷۹۶

۱- این دستورات درحالی صادر شد که با گذشت ۲۰ روز از عملیات در منطقه مهران، علاوه بر انتقال ۲ گردان عراقی به دشت مهران تا ملکشاهی و یک تیپ در ارتفاعات آبریزی تا دو کیلومتری پاسگاه چکه‌موسی، فعالیتهای مهندسی رزمی عراق به ویژه احداث جادههای جدید به شدت افزایش یافت. [سند شماره ۱۴۲۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از معاونت اطلاعات نزااجا به رکن ۳ قرارگاه عملیاتی غرب، ۱۴/۳/۱۳۶۵]

۲ - ۳. سند شماره ۱۱۹۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نجف سپاه در عملیات کربلای ۱، علیرضا لطف‌اللهزادگان و مهدی انصاری، ۱۲/۳/۱۳۶۵ تا ۲۲/۳/۱۳۶۵، ص ۱/۴۹.

۳- ۴. سند شماره ۱۴۲۳۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از معاونت اطلاعات نزااجا به رکن ۲ سماجا، ۱۴/۳/۱۳۶۵.

۴- این گردان از لحاظ سازمانی زیر نظر قرارگاه خاتمالانیا(ص) فعالیت میکرد.

۵- شاهد نامی است که گردان رعد سپاه به روی پهباد (پرنده کوچک هدایتشونده از راه دور) گذارده است.

۶- ضمیمه دارد؛ شرح جزئیات اقدام گردان رعد سپاه در عکسبرداری هوایی از مواضع دشمن.

۷- ۵. سند شماره ۱۶۸۰۷۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از گردان رعد قرارگاه خاتمالانیا(ص) به اطلاعات عملیات قرارگاه خاتمالانیا(ص)، ۲۰/۳/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۱۶۸۰۷۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از گردان رعد قرارگاه خاتمالانیا(ص) به اطلاعات عملیات قرارگاه خاتمالانیا(ص)، ۲۰/۳/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۱۶۸۰۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از گردان رعد قرارگاه خاتمالانیا(ص) به اطلاعات عملیات قرارگاه خاتمالانیا(ص)، ۲۰/۳/۱۳۶۵؛ و - سند شماره ۱۶۸۰۷۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از گردان رعد قرارگاه خاتمالانیا(ص) به اطلاعات عملیات قرارگاه خاتمالانیا(ص)، ۲۳/۳/۱۳۶۵.

۲. ارتش عراق ادعا کرد امروز، بالگرد و هواپیماهای جنگنده‌اش ضمن بمباران شهر فاو، به یک هدف دریایی در آبه ای خلیج فارس نیز حمله کرده‌اند.

همچنین بنا بر اعلام واحد اطلاعات قرارگاه کربلا، امروز، هواپیماهای عراقی شهر فاو را در چند نوبت بمباران کردند.^(۱)

این درحالی است که رادیو بغداد به نقل از اطلاعیه نظامی شماره ۲۲۴۹ ارتش عراق، بدون اشاره به منطقه مأموریت هوانیروز اعلام کرد که بالگردهای توپدار در ۲۱ مأموریت ضربات خود را به تجاوزگران ادامه دادند که در نتیجه آن تعدادی از مراکز تجمع افراد دشمن نابود شد. ضمن آنکه خلبانان نیروی هوایی نیز امروز، در مجموع ۵۶ مأموریت رزمی انجام دادند که در یک مورد در ساعت ۱:۳۰ بامداد، به یک هدف دریایی بزرگ در نزدیکی سواحل ایران حمله کردند و ضربه دقیق و مؤثری را به آن وارد آوردند.^(۲)

۳. امروز، بیشترین درگیری بین نیروهای خودی با عناصر ضدانقلاب در شهرهای مهاباد، پیرانشهر، بوکان و سقز از استانهای کردستان و آذربایجان غربی رخ داد، که در نتیجه به هر دو طرف تلفاتی وارد شد. نفوذ عناصر ضدانقلاب به برخی شهرها، تسلیم شدن گروهی از افراد ضدانقلاب و پیشنهاد گروهک خبات و حزب دمکرات مبنی بر تبادل اسرا از دیگر خبرهای مناطق کردنشین بود.

به گزارش منابع نظامی، امروز، نیروهای سرتنگ از توابع مهاباد با چتلهای دمکرات درگیر شدند که در نتیجه ۴ نفر از نیروهای خودی مجروح شدند.^(۳)

در سقز واحد جندالله این شهر با همکاری نیروهای ژاندارمری و نیروهای سپاه پاسداران با عناصر ضدانقلاب در محور بسطام - مریوان به مدت سه روز (۱۲ تا ۱۴ خرداد) درگیر بودند. در این درگیری ۲ سرباز به شهادت رسیدند و از ضدانقلابیون تعداد زیادی کشته یا زخمی شدند و مقدار زیادی تجهیزات و مهمات از آنان به غنیمت گرفته شد. در این گزارش به درگیری سه‌ساعته نیروهای کمین پایگاه سیفطاله ژاندارمری با افراد ضدانقلاب که بدون تلفات جانی و خسارت پایان یافت نیز اشاره شده است.^(۴)

در شهرستان بوکان، در نتیجه حمله تعدادی از پیشمرگان گردان ۳۱ بوکان وابسته به حزب دمکرات کردستان به چهار نقطه از شهر، از جمله دو مقر سپاه پاسداران و مقر آموزشی ژاندارمری و اطراف خانه‌های سازمانی سپاه، یک نفر از نیروهای گشت خانه‌های سازمانی به شهادت رسید.^(۵)

همچنین بنا بر اعلام قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) در درگیری بین رزمندگان و عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در سقز تعدادی از منافقین کشته شدند.^(۶)

شهربانی استان کردستان اعلام کرد: تعداد زیادی از عناصر دمکرات به منظور ضربه زدن به نیروهای خودی در کوه کوسالان از توابع مریوان ۱۲ و ۲۰ نفر از عوامل گروهک خبات در پوشش

- ۱- ۶. سند شماره ۱۴۲۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای واحد اطلاعات قرارگاه کربلا، شماره ۵۵، ۱۳۶۵/۳/۱۸.
- ۲- ۷. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۵/۳/۱۷، ص ۱، رادیو بغداد، ۱۳۶۵/۳/۱۴.
- ۳- ۸. سند شماره ۲۰۰۲۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن اخبار روزانه، وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۳/۲۰، ص ۲.
- ۴- ۹. سند شماره ۳۳۷۹۸۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندار سقز به استانداری کردستان، ۱۳۶۵/۳/۱۵.
- ۵- ۱۰. سند شماره ۳۵۲۳۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه بوکان به واحد اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۱۳۶۵/۳/۱۵؛ و - سند شماره ۳۲۷۲۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی سپاه جنوب (نیروی زمینی) به فرمانده کلیه نواحی، ۱۳۶۵/۳/۲۲، ص ۲.
- ۶- ۱۱. سند شماره ۱۴۳۳۸۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از حفاظت اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) به حفاظت اطلاعات کلیه پایگاهها، ۱۳۶۵/۳/۱۵.

لباس پاسداری برای خرابکاری وارد شهر سقز شدند.^(۱) شایان ذکر است حزب دمکرات مدتی است نیروهایش را جمعآوری کرده و برای ساماندهی و آماده سازی مجدد به عراق (منطقه حلبچه، گورده و قلعه‌دیزه) برده تا با هماهنگی عراق به منطقه کلاشین، سیدکان یا سردشت حمله کنند.^(۲)

از سویی به گفته فرماندهی سپاه منطقه ۵، فرمانده هیز افشار^(۳) همراه یک پیشمرگ با چند قبضه سلاح خود را تسلیم رزمندگان کردند.^(۴) دفتر فرماندهی کل سپاه نیز از تسلیم شدن ۹ نفر از حزب دمکرات و یک نفر از کومهله در طول دو هفته اخیر خبر داد.^(۵) اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی اعلام کرد: به دنبال دستگیری ۷ تن از اعضای گروهک خبات در شهرستان بانه به دست رزمندگان، شیخ جلال حسینی رهبر این گروهک اعلام کرد که حاضر است در مقابل آزادی این ۷ تن، ۷۵ نفر از نیروهای جمهوری اسلامی را که اسیر گروهک وی میباشند آزاد کند، در غیر این صورت ۷۵ نفر یادشده را اعدام خواهد کرد. درضمن گروهک مذکور نامهایی را به خانواده اسرا در شهرهای زنجان، تبریز و تهران ارسال کرده است. این منبع افزود: «گروهک دمکرات نیز اعلام نموده در مقابل آزادی ۷ اسیر یادشده، ۶۰ نفر از اسرای جمهوری اسلامی را آزاد خواهد کرد.»^{(۶)(۷)}

۱. وزارت اطلاعات درباره تازهرتین همکاری سازمان مجاهدین خلق ایران (منافقین) با رژیم بعثی عراق درخصوص خط ترور و ادامه روند جاسوسی نیروهای سازمان، به سپاه ناحیه کردستان هشدار داد.

وزارت اطلاعات در این نامه اعلام کرد که براساس اطلاعات به دست آمده، منافقین مأموریت دارند افرادی را که به نحوی علیه رژیم بعثی در داخل کشور فعالیت میکنند، شناسایی کنند. لازم به ذکر است در پی بروز اعتراضاتی در داخل کشور عراق، دولت این کشور تصمیم گرفته با استفاده از اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، نیروهای مبارز عراقی به ویژه آن دسته از کسانی را که پیشتر در عراق مسئولیت داشتند یا عضو مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق هستند را ترور کند.^(۸) همچنین نیروهای این سازمان در جهت همکاری با رژیم بعثی عراق بر فعالیت جاسوسی خود افزود هانند. برپایه اعلام وزارت اطلاعات، به تازگی منافقین در تماسهای تلفنی موفق به کسب اطلاعات درباره محل استقرار تیپ ۲ لشکر ۸۱ در کرخه و دریافت خبر از حکمهای مأموریت واحد امداد جبهه هلالاحمر شهرستان باختران شدند.^(۹) در همین حال امروز، در تهران با تلاش و پیگیری تیمهای اطلاعاتی، یک کانال مالی منافقین به مبلغ ۱۱,۰۰۳,۰۰۰ ریال کشف و ضبط شد.^(۱۰)

ص: ۷۹۸

-
- ۱- ۱۳. سند شماره ۳۴۰۱۲۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۱۴/۳/۱۳۶۵.
- ۲- ۱۴. سند شماره ۱۷۲۶۶۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از وزارت کشور به اداره کل امور انتظامی و فرماندهی سپاه پاسداران، ۲۷/۳/۱۳۶۵.
- ۳- نام وی در گزارش سپاه بوکان محفوظ است.
- ۴- ۱۵. سند شماره ۳۵۲۳۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین؛ و - سند شماره ۳۵۲۶۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) راجا به واحد عملیات راجا، ۱۵/۳/۱۳۶۵.

۵- ۱۶. سند شماره ۸۳۵۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی کل سپاه پاسداران به فرماندهان مناطق پنجگانه، ۲۲/۳/۱۳۶۵.

۶- در سند یادشده از ماهیت ۷ اسیر حزب خیات و اینکه آنها از اعضای کادر مرکزی یا فرمانده چتها بودند یا خیر، اطلاعاتی درج نشده است

۷- ۱۷. سند شماره ۱۴۳۸۲۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شاجا به وزارت کشور، ۲۰/۴/۱۳۶۵.

۸- ۱۸. سند شماره ۳۴۱۳۳۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از وزارت اطلاعات به فرماندهی ناحیه کردستان، ۱۴/۳/۱۳۶۵.

۹- ۱۹. سند شماره ۷۵۷۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی سپاه منطقه ۵ به فرماندهان نواحی سهگانه، ۱۴/۳/۱۳۶۵، ص ۵.

۱۰- ۲۰. سند شماره ۲۰۰۲۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۳.

۲. در حالیکه اهالی شهرک اوورسور اوزا فرانسه با تشکیل کمیته‌های بر اخراج مسعود رجوی رهبر سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، پافشاری میکنند، اعضای این سازمان در اقدامی پیشگیرانه با سفارت‌های فرانسه در کشورهای مختلف تماس گرفته و خواستار حمایت آنها از سازمان شدند.

بنا بر گزارش وزارت اطلاعات «در شهرک اوورسور اوزا (محل استقرار کادر رهبری سازمان منافقین) در فرانسه کمیته‌های به نام "کمیته هوشیاری" توسط اهالی شهرک تشکیل شده که هدف آن روشنگری مردم در ارتباط با ماهیت وجود منافقین در آن شهرک بوده و از مردم درخواست نموده که از مقامات شهر و استان بخواهند تا نسبت به اخراج رجوی اقدام نمایند.» در پی تشکیل کمیته مذکور، شهردار اوورسور اوزا با اینکه وابستگی خود را به این کمیته نفی کرده است، اما اقدامات آنان را قبول دارد. در مقابل، فعالیت‌های منافقین که بنا بر تدبیر و مصلحت دولت فرانسه با محدودیت‌های خاص همراه شده است، اعضای این سازمان را در کشورهای مختلف بر آن داشت که در جهت خنثی‌سازی فشارهای دولت فرانسه، با تماس‌های مکرر و اعمال فشار بر سفارتخانه‌های فرانسه در آن کشورها از آنها بخواهند تا با توجه به شرایطی که جمهوری اسلامی و گروهک چریک‌های فدایی خلق شاخه اقلیت برای رجوی ایجاد کرده‌اند برای ماندن وی در شهر اوورسور اوزا اقدام کنند.^(۱)

۳. با افزایش مشکلات سازمان مجاهدین خلق (منافقین) و بروز پاره‌های اختلافات با شورای ملی مقاومت، رهبران این سازمان قصد دارند به منظور سرپوش‌گذاری بر مشکلات، اقدام به عملیات نظامی علیه پایگاه‌های رزمندگان، ترور شخصیت‌ها، هواپیماربایی و... کنند.

فرماندهی کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در نامه‌ای به مناطق پنجگانه سپاه، رویکرد جدید منافقین در برخورد با نظام جمهوری اسلامی را به آنان اطلاع داد. در این نامه با اشاره به اعمال محدودیت فعالیت این سازمان در فرانسه و نیز تشدید اختلافات با سایر گروه‌های ضدانقلاب در خارج از کشور آمده است: «خطوط به دست آمده از منافقین، با توجه به تفرقه موجود در درون شورای به اصطلاح ملی مقاومت و درگیری اخیر گروهک‌های چپی [چریک‌های فدایی خلق] با منافقین و برخوردهای اخیر دولت فرانسه با آنها که مجموعاً منجر به محدود کردن فعالیت آنها و بستن روزنامه منافقین گردیده و با توجه به احتمالات اخیر در رابطه با نقل و انتقالات سران این گروهک از فرانسه به دیگر کشورهای اروپایی و انشعاب اخیر مطرح شده در بین آنها و...، منافقین جهت سرپوش‌گذاری به مشکلات فوق و جلوگیری از تضعیف بیشتر خود در نظر دارند در این ایام روز جهانی قدس - ۱۵ تا ۳۰ خرداد (روز اعلام مبارزه مسلحانه منافقین علیه نظام جمهوری اسلامی) - و ثابت نمودن سرسپردگی خود به استکبار جهانی به خصوص امریکا و اماراتش با استفاده از اعزام تیم‌های ترور و امکانات نظامی دست به یکسری اقدامات مذبح‌خانه از قبیل ترورهای

ص: ۷۹۹

کور (شخصیتها، افراد ارگانها، افراد حزباللهی)، حمله به مقرهای نظامی، زدن ضرباتی به نقلوانتقالات نظامی، ایجاد خرابکاری در وسایل نظامی و لجستیکی جبهه، به خصوص در مقرهای تیپها و لشکرها، هواپیماربایی و غیره بزنند. لذا ضروری است ... اقدام عاجل ازجمله برنامه ریزی جهت حفاظت از اماکن با استفاده از نیروهای کیفی، ایجاد گشتهای مخفی و تشدید اقدامات کنترلی و مراقبتی انجام شود.» در ادامه این نامه به جزئیات بیشتری از اقدامات حفاظتی و امنیتی برای حفاظت از شخصیتها، فرودگاهها، مراکز تجمع، نمایشگاهها، مراسمها و... پرداخته شده است. این نامه را علیرضا افشار رئیس ستاد مرکزی سپاه پاسداران امضا کرده است.^(۱)

۱. نمایندگان حزب دمکرات کردستان عراق از نحوه همکاری مسئولان قرارگاه رمضان سپاه پاسداران با این حزب ابراز ناراحتی کردند.

دو تن از اعضای کمیته مرکزی حزب دمکرات کردستان عراق^(۲) در جلسه امروز خود با نمایندگان قرارگاه رمضان که در ارومیه برگزار شد، با اشاره به سابقه همکاری این حزب با نیروهای نظامی جمهوری اسلامی ایران در مبارزه با ضدانقلاب کردستان ایران در سالهای اول پیروزی انقلاب اسلامی و نیز سابقه همکاری در دوران جنگ، تصریح کردند که «انتظار ما برای پشتیبانی (قرارگاه رمضان) از این حزب، در عملیات اخیر با نظامیان بعثی در منطقه مانگیش (عراق) بیش از این بود.» نماینده حزب دمکرات عراق با تأکید بر اینکه «ما دوست نظام جمهوری اسلامی هستیم»، خواستار حمایت و اعتماد بیشتر جمهوری اسلامی شد. وی با اشاره به اینکه هماکنون مسعود بازرانی رهبر حزب دمکرات کردستان عراق، در ایران به سر میرد، ابراز امیدواری کرد که ملاقاتهای بازرانی با مقامات ایرانی دستاوردهای خوبی برای حزب داشته باشد.

نمایندگان حزب دمکرات در ادامه، به درخواست نمایندگان حزب اتحادیه میهنی کردستان عراق (طالبانها) برای ملاقات و مذاکرات مخفی با حزب دمکرات اشاره کردند و افزودند برای پاسخ به آنها، پس از هماهنگی با مسئولان ایرانی، مقرر شد ترتیب این ملاقات داده شود. در این گزارش به موضوع جلسه اشاره‌ای نشده است.^(۳)

ص: ۸۰۰

۱- ۲۲. سند شماره ۷۵۷۹۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به مناطق پنجگانه سپاه، ۱۴/۳/۱۳۶۵.

۲- در این جلسه نمایندگان حزب دمکرات کردستان عراق، ملازم بابکر و عبدالمهمن بودند. لازم به توضیح است که علت اطمینانداشتن کامل سپاه پاسداران به این حزب، متأثر از عملکرد دوگانه آنها با جمهوری اسلامی ایران از یکسو و نیروهای نظامی عراق از سوی دیگر بود. نمونه‌ای از این رفتار دوگانه در گزارش فرماندهی ناحیه ۲ میوان به قرارگاه رمضان کاملاً هویدا است. در این گزارش آمده است که به تازگی تعداد ۴۰ نفر از منافقین همراه چند نفر افراد نظامی عراقی در روستای کوخلان نزد میرزا ... رفته و بعد از یک شب استراحت به روستاهای اطراف رفته‌اند و با افراد دیگر تماس گرفته‌اند. قابلذکر است که میرزا ... از افراد حزب دمکرات کردستان عراق است که پیشتر ملاقاتی با یکی از سران جاش عراق در همین منطقه داشته است. (نام خانوادگی میرزا ... در سند محفوظ است) [سند شماره ۱۷۲۵۶۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش

فرماندهی ناحیه ۲ مریوان به فرماندهی قرارگاه رمضان، ۱۴/۳/۱۳۶۵]

۳-۲۳. سند شماره ۱۸۵۵۸۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات قرارگاه رمضان، ۱۴/۳/۱۳۶۵.

۲. وزیر امور خارجه در مورد دیدگاههای جمهوری اسلامی درباره احتمال وقوع جنگ بین سوریه و رژیم اشغالگر قدس، اوضاع سیاسی منطقه و روند کنونی سیاست خارجی ایران در قبال کشورهای همسایه مطالبی را بیان کرد.

علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه، در گفتوگوی اختصاصی با نشریه کیهان عربی در مورد احتمال وقوع جنگ بین رژیم صهیونیستی و سوریه، آن را عملیاتی روانی و با هدف فشار بر سوریه دانست و گفت: «بخش زیادی از تبلیغاتی که حول وقوع یک جنگ بین سوریه و اسرائیل در دنیا به آن دامن زده می‌شود در حقیقت یک حرکت حسابشده روانی، تبلیغاتی و سیاسی از سوی صهیونیست و حامیانش است تا سوریه را هرچه بیشتر تحت فشار قرار دهند.» ولایتی در ارزیابی مواضع خصمانه بعضی از کشورهای همسایه حوزه خلیج فارس علیه ایران پس از عملیات والفجر ۸، با بیان اینکه سیاست جمهوری اسلامی دفع تجاوز و تنبیه رژیم متجاوز عراق است، اظهار داشت: «ممکن است بعضی از کشورها این روش را نپسندند، ولی ما کار خودمان را میکنیم. اما آنچه به جریان کلی سیاست خارجی ما مربوط می‌شود اصل حسن همجواری با کشورهای همسایه است. میخواهیم این حسن روابط را داشته باشیم؛ [بنابراین] به مصلحت کشورهای کوچک خلیج فارس نیست که با جمهوری اسلامی از در خصومت در آیند، زیرا آن کشوری که میتواند حافظ امنیت منطقه در برابر بیگانگان باشد جمهوری اسلامی ایران است.» ولایتی سفر متقابل مقامات فرانسوی و ایرانی را در چارچوب حل مشکلات مثبت ارزیابی کرد و آن را گامی عملی و مقدماتی و رو به جلو برای رفع اختلافات دانست. (۱)

۳. آیت الله حسینعلی منتظری در پیامی به علما، روحانیون و مبارزان فلسطینی و لبنانی خواستار خاتمه سریع درگیریهای داخلی در لبنان شد.

وی در این پیام اظهار داشت: «در شرایط کنونی نهضت‌های اسلامی بسیاری از کشورهای زیر سلطه از جمله مصر، اردن و نیجریه در حال رشد و شکوفایی‌اند و جوانان انقلابی این کشورها با داشتن مذاهب مختلف، همگی دشمنان اسلام و قرآن را هدف قرار داده و فریب تحریک و القاءات دشمن را نمی‌خورند، اما در لبنان که از طرفی سطح حرکت و نهضت اسلامی مبارزین آن در حد بالایی قرار دارد تا آنجا که اسرائیل غاصب را با ذلت از کشور بیرون راندند ... [همان‌گونه] اینچنین ناخودآگاه، خواسته آمریکا و اسرائیل را عملی ساخته و جنگ داخلی را به بهانه‌های جزئی با تحریک عوامل مرموز و فاسد ناشناخته به نفع دشمنان اسلام و قرآن شروع کردند.» وی در ادامه از علما، روحانیون و مبارزان مسلمان لبنانی و فلسطینی خواست تا با درک شرایط کنونی به عواقب درگیریهای خونین که در جهت منافع اسرائیل و آمریکا است، توجه کنند و سعی کنند با دخالت افراد متعهد و آگاه به مسائل اسلام و انقلاب فلسطین و لبنان مسائل مورد اختلاف را با گفتوگو و مذاکرات منطقی حل کنند و جنگ فرقه‌ای میان خود را پایان بخشند. (۲)

ص: ۸۰۱

۱- ۲۴. روزنامه کیهان، ۱۴/۳/۱۳۶۵، ص ۲.

۲- ۲۵. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۷/۳/۱۳۶۵، ص ۱۲.

۱. نخستوزیر کره شمالی حمایت کشور خود از مبارزه خستگیناپذیر ملت ایران را اعلام و رئیس جمهور نیکاراگوئه کاربرد سلاح شیمیایی در جنگ ایران و عراق را محکوم کرد.

کانگ سونگ یانگ نخستوزیر کره شمالی امروز، در دیدار با نهاندیان سفیر جمهوری اسلامی ایران موفقیت‌های ملت ایران تحترهبری امام خمینی را ستود و گفت: «ملت شما در شرایط بسیار مشکل جنگ تحمیلی به نبرد با امپریالیسم امریکا و شکستن توطئه‌های شوم دشمنان داخلی و خارجی و دفاع از دستاوردهای انقلاب اسلامی و اجرای برنامه‌های سازندگی کشور ادامه داده است. ما این توفیقات را پیروزی خود میدانیم و از سیاست مستقلانه دولت جمهوری اسلامی ایران در دفاع از استقلال و اصول جنبش عدم‌تعهد حمایت میکنیم. ما مبارزه قاطع ایران علیه امپریالیسم، استعمار و صهیونیسم را عالی ارزیابی کرده و از آن پشتیبانی میکنیم.»^(۱) همچنین محمد پیروی سفیر جمهوری اسلامی ایران در نیکاراگوئه، در دیدار با آیت الله خامنه‌ای رئیس جمهور، پیام دانیل اورتگا رئیس جمهور نیکاراگوئه را به اطلاع وی رساند. اورتگا در پیام خود ضمن اعلام انزجار آشکار ایران و نیکاراگوئه از دولت امریکا، گسترش مناسبات فیما بین دو کشور را مورد تأکید قرار داد و کاربرد سلاحهای شیمیایی در جنگ را مردود دانست.^(۲)

۲. وزیر امور خارجه سوئیس در دیدار با همتای عراقی خود، ضمن اظهار نگرانی درخصوص استفاده از سلاحهای شیمیایی در جنگ ایران و عراق، شرط دولت متبوعش را برای میانجیگری در این جنگ اعلام کرد.

در دیدار وزرای امور خارجه سوئیس و عراق، وزیر امور خارجه سوئیس درخصوص استفاده از سلاحهای شیمیایی در جنگ عراق و ایران، بدون آنکه ذکری از عراق به میان آورد از کاربرد این سلاحها به شدت ابراز نگرانی کرد. به گزارش رادیو اسرائیل، وزیر امور خارجه عراق نیز بدون اشاره به کاربرد سلاحهای شیمیایی، در ملاقات با همتای سوئیسی تأکید کرد که دولت بغداد برای آغاز فوری مذاکرات صلح آمادگی دارد. این رادیو افزود: «گروهی از سفیران کشورهای عرب از جمله سفیر عراق، چهار ماه قبل، از دولت سوئیس درخواست کردند برای پایانبخشیدن به جنگ میانجیگری کند، ولی سوئیس اعلام داشت در صورتی این درخواست را خواهد پذیرفت که ایران با آن موافقت نماید.»^(۳)

۳. چین ضمن اعلام بیطرفی در جنگ، فروش اسلحه به ایران را تکذیب کرد.

وزارت امور خارجه چین امروز، گزارش انستیتو انگلیسی مطالعات راهبردی در امور نظامی جهان را مبنی بر اینکه چین با فروش ۶/۱ میلیارد دلار تسلیحات نظامی به ایران موافقت کرده

ص: ۸۰۲

۱- ۲۶. روزنامه اطلاعات، ۱۷/۳/۱۳۶۵، ص ۳.

۲- ۲۷. همان.

۳- ۲۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۷/۳/۱۳۶۵، صص ۱۰ و ۱۱، رادیو اسرائیل، ۱۵/۳/۱۳۶۵.

است، رد کرد. به گزارش رادیو امریکا، مایوژن سخنگوی وزارت امور خارجه چین، گفت که «دولت چین مکرر اعلام داشته است که با ایران معامله نظامی ندارد و در برابر جنگ ایران و عراق موضع بیطرفانه اتخاذ کرده است».

رادیو امریکا به نقل از گزارش انستیتوی مذکور افزود: «چین در ماه مارس ۱۹۸۵ - ۱۳۶۴-، با فروش اسلحه به ایران موافقت کرده، تسلیحاتی که شامل ۱۲ جت جنگنده و ۲۰۰ قلم دیگر جنگافزار از جمله تانکهای رزمی، توپخانه، سکوی پرتاب راکت و موشکهای زمین به هوا می شد.»^(۱)

۴. چهار کشور شوروی، یمن جنوبی، اسپانیا و چین خواستار پایان جنگ ایران و عراق و مذاکرات صلح بین دو کشور شدند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، در مذاکرات امروز وزرای امور خارجه دو کشور شوروی و یمن جنوبی در مسکو، دو طرف تأکید کردند که پایاندادن به جنگ، منافع عراق و ایران را در بر دارد و ثبات اوضاع در منطقه خلیج فارس و امنیت بین الملل را تحکیم میبخشد. دو کشور همچنین خواستار ایجاد راه حل فوری برای بحران منطقه غرب آسیا با شرکت کلیه کشورهای ذینفع از جمله سازمان آزادیبخش فلسطین در چارچوب یک گردهمایی بین المللی شدند.^(۲) وزیر امور خارجه چین هم خواستار حلوفصل جنگ ایران و عراق از طریق مذاکرات مسالمتآمیز شد.^(۳) رادیو صوتالجماهیر عراق نیز اعلام کرد: الگورادوار معاون نخستوزیر اسپانیا در یک نشست مطبوعاتی ضمن ابراز تأسف از ادامه جنگ ایران و عراق خاطرنشان کرد که از هرگونه تلاش برای پایاندادن به جنگ دریغ نخواهد کرد.^(۴)

۵. در پی سفر دبیرکل اتحادیه عرب به سوریه و ملاقات با حافظ اسد، خبرنگار بیسیسی از تغییر رویکرد رئیس جمهور سوریه درخصوص دستور اجلاس آینده سران کشورهای عرب خبر داد. دبیرکل اتحادیه عرب تلاشهای حسین شاه اردن را برای میانجیگری عراق و سوریه ستود.

شاذلی قلبی دبیرکل اتحادیه عرب که برای تدارک اجلاس سران عرب در یک سفر دورهای به کشورهای منطقه غرب آسیا رفته است، امروز، در دمشق با حافظ اسد رئیس جمهور سوریه، دیدار کرد. در دمشق تاکنون گزارشی از این مذاکرات منتشر نشده، ولی خبرنگار رادیو بیسیسی با اشاره به اینکه سوریه و لیبی مسبب اصلی بر گزارنشدن اجلاس سران عرب در ماه قبل، بودهاند، گفت: «از این جهت این دو کشور مورد ملامت قرار گرفتهاند، به خصوص مخالفت سوریه با گنجاندن موضوع جنگ ایران و عراق و پافشاری در محدود کردن مذاکرات به حمله امریکا به لیبی، که تشکیل کنفرانس را با شکست مواجه کرد. با اینحال گزارشاتی از جامعه عرب در تونس میرسد که حاکی از تغییر نظر پرزیدنت اسد است؛ به طوریکه گفته می شود دیگر

ص: ۸۰۳

۱- ۲۹. همان، صص ۸ و ۹، رادیو امریکا، ۱۴/۳/۱۳۶۵.

۲- ۳۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۸، ۱۶/۳/۱۳۶۵، ص ۴، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۵/۳/۱۳۶۵.

۳- ۳۱. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۷/۳/۱۳۶۵، صص ۷ و ۸.

۴ - ۳۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۸، ۱۶/۳/۱۳۶۵، ص ۵، رادیو صوتالجماهیر، ۱۵/۳/۱۳۶۵.

محدودیتی برای مسائل مطروحه در کنفرانس قائل نمی شود.» رادیو بیبسی همچنین افزود: «قلیبی تلاشهای فعلی ملک حسین برای جامعه عرب را بسیار حیاتی توصیف کرد، زیرا معتقد است دشمنی بغداد و دمشق در سالهای اخیر، جامعه عرب را فلج کرده است.»^(۱)

۱. روزنامه البیان (چاپ کویت) مدعی شد که پیشرفتهایی در رفع تنش میان دو کشور عراق و سوریه مشاهده شده است.

رادیو اسرائیل امروز به نقل از روزنامه البیان با اشاره به پیشرفتهای قابل ملاحظه اردن در میانجیگری دو جناح حزب بعث در عراق و سوریه گفت که «یکی از علل موفقیت آن است که سوریه متقاعد شده که گسترشیافتن جنگ به زیان دولت دمشق می باشد و باید میزان کمک خود را به حکومت اسلامی ایران کاهش دهد.»

البیان به نقل از محافل اردنی - که نامی از آنها نبرده است - مدعی شد که حافظ اسد به صدام حسین پیشنهاد برگزاری یک اجلاس عالی مستقیم بین دو کشور را کرده است، اما معتقد است پیش از آن وزیران امور خارجه یا نخستوزیران دو کشور ملاقات کنند تا بتوان نتایج بیشتری برای برگزاری اجلاس کسب کرد. البیان همچنین مدعی شد که سوریه به طور اصولی با صدور نفت عراق از خاک آن کشور به ازای دریافت ۳ دلار برای هر بشکه به عنوان حق عبور موافقت کرده است.^(۲)

۲. امروز، به ای نفت خام در بازار آزاد به پایینترین میزان خود در دوماه اخیر، رسید.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی کاهش به ای نفت خام به دنبال انتشار آمار و ارقام جدید که حاکیاز افزایش ذخیره مواد نفتی در امریکا بود، صورت گرفت. به گزارش رادیو بیبسی، در پایان روز جاری، به ای تحویل در ماه ژوئیه هر بشکه نفت خام برنت دریای شمال در بازار آزاد به ۱۱ دلار و ۹ سنت رسید که کاهشی معادل ۸۰ سنت در ۲۴ ساعت گذشته، داشت. در ضمن در همین روز، در بازار آزاد به ای هر بشکه نفت خام دوبی برای تحویل در ماه ژوئیه به ۱۰ دلار و ۱۵ سنت رسید که بیانگر کاهشی برابر ۳۰ سنت در مقایسه با روز گذشته بود. گفتنی است به ای فرآوردههای نفتی در بورسهای لندن و نیویورک نیز با کاهش مواجه بوده است.^(۳)

ضمیمه گزارش ۷۳۴: شرح جزئیات اقدام گردان رعد سپاه در عکسبرداری هوایی از مواضع دشمن

فرمانده گردان رعد گزارش جزئیات پرواز پهبادها (پرنده هدایتشونده از راه دور) به منظور عکسبرداری از مواضع دشمن را بدین شرح برای واحد اطلاعات قرارگاه خاتمالانیا(ص) ارسال کرد. به اطلاع میرساند که تیم عملیاتی بعد از عملیات اول، در ساعت ۸:۳۰ روز ۱۴/۳/۱۳۶۵، در منطقه مهران (باغ کشاورزی) مستقر شد. در این منطقه تیم از خط پدافندی خود در حدود یک کیلومتر گذشت و در حدود ۵۰۰ متری کمین جلوی دشمن

ص: ۸۰۴

- ۲- ۳۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۷۶، ۱۷/۳/۱۳۶۵، ص ۲۱، رادیو اسرائیل، ۱۴/۳/۱۳۶۵.
- ۳- ۳۵. روزنامه اطلاعات، ۱۸/۳/۱۳۶۵، ص ۱۱.

قرار گرفت. در این ساعت شدت باد نسبتاً رو به افزایش میرفت. اولین شاهد پرواز کرد که به علت شدت وزش باد، موتور از کار افتاد و مجبور به فرود اضطراری شد. بلافاصله دومین پرواز انجام شد که پرتاب با موفقیت همراه بود. شاهد سهار بر روی منطقه دشمن پرواز کرد و حدود ۴۸ قطعه عکس گرفت که موفقیت آمیز بود، اما در حین فرود آسیب دید. بلافاصله تیم در ساعت ۹ صبح، عازم منطقه دیگر برای عکسبرداری شد.

بعد از عملیات دوم، امروز (۱۴/۳/۱۳۶۵)، تیم عازم منطقه مهران (ارتفاعات ۳۰۷ مشرف به تپه‌های ۲۷۰ و پاسگاه دوراجی) شد. در این مرحله باد شدیدی در منطقه میوزید. اولین پرتاب شاهد با موفقیت انجام گرفت و در سه مرحله شاهد روی منطقه دشمن پرواز کرد، ولیکن به علت باد بسیار شدید هدایتکننده شاهد نتوانست در عمق کار کند. شاهد با یک فرود نسبتاً خوب به زمین نشست. در این عملیات شاهد حدود ۴۰ قطعه عکس از منطقه دشمن گرفت. بلافاصله تیم برای ظهور فیلم و نتیجه کار به قرارگاه بازگشت. (۱)

ص: ۸۰۵

۱-۳۶. سند شماره ۱۶۸۰۷۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین؛ و - سند شماره ۱۶۸۰۷۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین؛ و - سند شماره ۱۶۸۰۷۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین؛ و - سند شماره ۱۶۸۰۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

گزارش روزشمار فشرده اهم مطالب

روزشمار جنگ ایران و عراق

کتاب چهل و دوم، جلد ۱: اشغال مهران

ص: ۸۰۷

۱. نیروهایی از لشکر ۱۰ زرهی و ۱ مکانیزه عراق با حمله به مواضع پدافندی لشکر ۱۶ زرهی قزوین، توانستند ضمن تصرف بخشهایی از مواضع ارتش ایران و تحمیل تلفاتی به آنها جمعی از نیروها را به اسارت گرفته و غنایمی را به دست آورند.

۲. فرمانده کل نیروهای مسلح عراق با صدور اطلاعیهای ادعا کرد که در حمله ارتش عراق به مواضع ارتش جمهوری اسلامی ایران در فکه، نیروهای عراقی ۱۲ کیلومتر در خاک جمهوری اسلامی پیشروی کرده و ۲۵۲ کیلومتر مربع از اراضی مهم و سوقالجیشی را به تصرف خود درآوردند.

۳. فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) به دستور فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران و بنا به درخواست فرماندهی نیروی زمینی ارتش برای کمک، عازم منطقه فکه شد. این اقدام با هدف اتخاذ تدبیری مشترک برای بازپسگیری منطقه اشغال شده انجام شد.

۴. پاتک نیروهای عراقی در منطقه فاو، با مقاومت رزمندگان لشکر ۸ نجف سپاه پاسداران در هم شکست، قرارگاه خاتمالانیا(ص) از تصرف مواضع جدیدی از دشمن در محور فاو - بصره خبر داد.

۵. در جلسه فرمانده نیروی زمینی سپاه با فرمانده قرارگاه کربلا آخرین وضعیت نیروهای خودی و دشمن در منطقه فاو بررسی شد. فرمانده قرارگاه کربلا نتیجه عملیات اخیر (۸/۲/۱۳۶۵) در محور کارخانه نمک و جاده استراتژیک را از جنبه تاکتیکی و روحیه رزمی، بسیار اثربخش و بر ادامه عملیاتهای محدود در منطقه فاو تأکید کرد.

۶. فرماندهان نیروی زمینی و دریایی سپاه پاسداران در جلسهای مشترک چگونگی اجرای عملیات روی اسکلههای البکر و العمیه عراق در شمال آبه ای خلیج فارس را بررسی کردند.

۷. با توجه به افزایش فعالیتها و حملات ایدایی نیروهای عراقی در جزیره جنوبی مجنون در ۱۰ روز اخیر، فرمانده قرارگاه کربلا درباره آسیبپذیر بودن این جبهه و احتمال اشغال آن به دست دشمن هشدار داد.

۸. به دنبال موج جدید حملات هوایی عراق، هواپیماهای جنگنده این کشور تأسیسات نفتی ایران در رامشیر از توابع رامهرمز، بیسحکیمه در گچساران و امیدیه را بمباران و به حریم

هوایی چند منطقه عملیاتی و چندین شهر تجاوز کردند؛ اداره اطلاعات شهربانی درباره احتمال حمله هوایی به قطار مسافری هشدار داد.

۹. حمله هواپیماهای عراقی به یک لنج و جرثقیل شناور ایرانی در حوالی جزیره خارک؛ ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی از انجام مانور مشترک عمان، انگلیس و امریکا خبر داد.

۱۰. فرمانده کل سپاه پاسداران با هدف تقویت توان دفاعی خطوط مرزی کشور، طرح ایجاد یگانهای پدافند رزمی قائم نواحی سپاه را به نواحی سپاه پاسداران ابلاغ کرد.

۱۱. فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با صدور حکمی علی شمخانی را به سمت فرمانده نیروی زمینی سپاه و رحیم صفوی را به جانشینی فرماندهی نیروی زمینی منصوب کرد.

۱۲. در درگیریهای میان عناصر ضدانقلاب با نیروهای نظامی خودی در شهرهای مختلف استانهای کردستان و آذربایجان غربی چندین نفر شهید یا مجروح شدند.

۱۳. در نتیجه اجرای عملیات کمین پیشمرگان کرد عراقی علیه نظامیان عراق، ۱۱ تن از مأموران امنیتی و نظامی عراق کشته شدند.

۱۴. در دیدار جمعی از رزمندگان عملیات والفجر ۸ و فرماندهان ارشد سپاه پاسداران و ارتش جمهوری اسلامی با رهبر انقلاب اسلامی، فرمانده عالی جنگ عملیات دو روز گذشته رزمندگان در جبهه فاو را ضربه ای اساسی به قدرت فکری ارتش عراق توصیف کرد.

۱۵. سرپرست ستاد تبلیغات جنگ با اشاره به بمباران هوایی شهرها از سوی عراق، این کشور را تهدید به مقابله به مثل کرد؛ کمال خرازی همچنین مواضع ایران درباره اسیران ایرانی در عراق، حضور ناوگان امریکا در خلیج فارس؛ و ادعاهای غرب در مورد قاچاق اسلحه به ایران را اعلام کرد.

۱۶. در دیدار مسئولان یگان دریایی و برخی فرماندهان یگان رزمی سپاه پاسداران با میرحسین موسوی نخستوزیر، از فداکاری رزمندگان تجلیل شد. موسوی روح ایمان و ایثار مردم را عامل تغییر همه معادلات ناممکن جهان دانست.

۱۷. حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی جانشین فرمانده کل قوا، ضمن تمجید از تشکیل یگان دریایی سپاه پاسداران، بر ضرورت افزایش توان رزمی و فنی این یگان و اهمیت حضور آن در خلیج فارس با هدف رویارویی با تهدیدات ابرقدرتها تأکید کرد.

۱۸. بازتاب عملیات روزهای هشتم و نهم اردیبهشت ماه رزمندگان سپاه در منطقه فاو در رسانه های خارجی.

۱۹. همزمان با رژه نیروهای بسیج ادارات و کارخانجات در روز کارگر، سپاه پاسداران خواستار مساعدت سازمانها و ارگانهای دولتی در واگذاری امکاناتی به منظور ارتقا و سرعتبخشیدن به آموزش نیروهای داوطلب اعزام به جبهه ها شد.

۲۰. ستاد تبلیغات جنگ و نمایندگی ایران در سازمان ملل، خواستار اعزام هیئت ویژه آن سازمان به ایران برای تحقیق درباره بمباران هوایی مناطق مسکونی روزهای اخیر، به ویژه شهر باختران، شدند.

۲۱. بنا به اعلام منابع اطلاعاتی یک کشتی یونانی سلاحهای موردنیاز عراق را از بندری در لهستان بارگیری کرده و آماده حرکت به سمت بندر عقبه اردن است.

ص: ۸۰۹

۲۲. به دنبال فعالیتهای دیپلماسی پاریس - تهران برای به بود روابط دو کشور، کاردار ایران در پاریس شرایط ایران را برای تحقق این اقدام اعلام کرد؛ همزمان اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در تماس با ائمه جمعه تلاش کردند آثار به بود روابط تهران - پاریس را منفی جلوه دهند.

۲۳. نماینده دائمی عراق در سازمان ملل هرگونه بدرفتاری با اسیران ایرانی را رد کرد.

۲۴. آیت الله احمد آذری قمی با تأکید بر اینکه احکام ثانویه، مبنایی برای اداره جامعه نیست، کسب مالیات از سوی دولت در زمان جنگ را غیرضروری دانست.

۲۵. رئیس جمهور یمن جنوبی از مقاومت ایران در برابر عراق و مقاومت لیبی در برابر آمریکا حمایت کرد؛ سران مصر و اردن خواهان پایان جنگ ایران و عراق شدند.

۲۶. مخالفت ایران با شرایط ترکیه برای خرید نفت به نحو "نت بک".

۲۷. عراق در پی افت شدید قیمت نفت و کاهش کمکهای مالی عربستان سعودی و کویت، اقدام به چاپ اسکناس بدون پشتوانه کرد.

۲۸. رژیم بعث عراق زمان تردد اتباع خارجی در عراق را محدود و عزاداری علنی برای کشتهشدگان در جنگ با ایران را ممنوع اعلام کرد.

۲۹. یک کارشناس مؤسسه مطالعات راهبردی لندن، پیروزی ایران در عملیات فاو را نشانه مهارت ایران در استفاده از فرصتهای غیرقابل پیش بینی و فرماندهان عراق را فاقد انعطاف و ابتکار عمل دانست. وی همچنین بازپسگیری فاو را یک ضرورت برشمرد، به گفته الیوت از سرگیری جنگ هوایی عراق علیه ایران یک استراتژی ناکارآمد و بیاهمیت است.

۳۰. نشریه یونایتد آفریکا در مقالهای عراق با ابراز نگرانی از گسترش حملات هوایی عراق علیه کشتیهای بازرگانی در خلیج فارس و به کارگیری سلاحهای شیمیایی و بیولوژیکی علیه مواضع ایران، ادامه جنگ را به زیان عراقی ها دانست و تداوم حمایتهای کشورهای عربی از جمله کویت و عربستان سعودی از عراق را مورد تردید قرار داد.

۳۱. برپایه تحلیل پرفسور خالدی استاد مسائل منطقه غرب آسیا در دانشگاه کلمبیا، عواملی مانند درگیریهای لبنان و بحرانهای سیاسی ناشی از آن و نیز بحران اقتصادی در سوریه به علت کاهش به ای نفت، موجب تیرگی روابط تهران و دمشق نخواهد شد.

۳۲. آغاز به کار گردهمایی وزیران امور خارجه کشورهای عرب در مراکش با هدف دستیابی به توافق در مورد دستور کار اجلاس فوقالعاده سران کشورهای عرب.

۳۳. دولت آمریکا با وجود مخالفت کنگره، همچنان بر انجام معامله ۳۵۴ میلیون دلاری فروش اسلحه به عربستان سعودی پافشاری میکند.

ضمیمه گزارش ۱: استراتژی دفاع متحرک عراق.

ضمیمه گزارش ۴: اجرای عملیات محدود در منطقه فاو برای ترمیم خطوط پدافندی.

ضمیمه گزارش ۳۲: دلایل اصرار کشورهای میانه‌روی عرب بر طرح موضوع جنگ ایران و عراق در اجلاس سران کشورهای عرب.

ص: ۸۱۰

۳۸. در پی حمله روز گذشته عراق به مواضع پدافندی لشکر ۱۶ زرهی ارتش در منطقه فکه فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران دستور تشکیل قرارگاه مشترک با آن لشکر را صادر کرد؛ ابلاغ آمادگی برای حمله به مواضع ارتش عراق در فکه به فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع).

۳۹. فرمانده سپاه چهارم ارتش عراق عملیات روز گذشته در فکه را نبرد نمونه دانست و اعلام کرد تازمانیکه ایران خاک عراق را در تصرف خود داشته باشد، ارتش عراق نیز سرزمینهای تصرف کرده را نگهداری خواهد کرد.

۴۰. فرمانده لشکر ۱۷ زرهی عراق "طرح پاتک" و "طرح نبرد پدافندی" در منطقه مهران را با هدف مقابله با حمله احتمالی ایران در این منطقه به یگانهای تحت امر ارسال کرد.

۴۱. فرمانده قرارگاه کربلا در گفتوگو با مسئولان قرارگاه و مسئولان برخی یگانها، استمرار حالت پدافندی در منطقه فاو را برای یگانها زیانآور خواند و خواستار تحرک بیشتر و آمادگی آنها برای اجرای عملیاتهای محدود شد. به گفته احمد غلامپور، عراقی ها پس از عملیات والفجر ۸ رقابتی را برای حمله به ما شروع کردهاند، درحالیکه یگانهای اصلی ما در فاو مشغول پدافند هستند و این وضع خیلی بدی است.

۴۲. جانشین فرمانده قرارگاه کربلا ضمن تشریح عملیات روز هشتم و نهم اردیبهشت ماه سپاه در منطقه فاو، ترمیم مواضع پدافندی، فعال نگهداشتن جبهه، تقویت روحیه آفندی و به رهگیری از تاکتیک پدافند متحرک را ازجمله مهمترین اهداف این عملیات ذکر کرد.

۴۳. نظر به اهمیت متصرفات رزمندگان در عملیات والفجر ۸ در منطقه فاو، فرماندهان سپاه طرحهای مختلفی شامل حفر کانال در جاده املقصر به خور عبدالله، انسداد لولههای نفتی منتهی به فاو و اطفای حریق احتمالی روی اروندرود را با هدف پیشگیری از رخنه دشمن موردتدبیر قرار دادند.

۴۴. پس از در هم شکستن اولین پاتک دشمن در منطقه مهران در روز گذشته، امروز نیز عراقی ها اقدام به پاتک کردند که در نتیجه مقاومت نیروهای لشکر ۸ نجف سپاه مجبور به عقب نشینی شدند.

۴۵. فرمانده قرارگاه نصرت در پاسخ به درخواست شفاهی فرمانده سپاه پاسداران پس از بررسیهای لازم از وضعیت نظامی نیروهای خودی و دشمن در جزیره جنوبی مجنون، امکان عملیات مؤثر در آن منطقه را منتفی و پیشنهاد خود را برای اجرای عملیات محدود و ایزدایی اعلام کرد.

۴۶. تشکیل سازمان "شیمیایی، میکروبی، رادیواکتیو" در ارتش عراق به منظور آموزش و افزایش آگاهی پرسنل نظامی.

۴۷. حمله هوایی عراق به مجتمع فولاد اهواز، شهرستان بانه و محل استقرار نیروهای نظامی در منطقه سردشت؛ ادعای ارتش عراق درباره سرنگونی یک بالگرد ایرانی.

۴۸. یک نفتکش عربستان سعودی در آبه ای خلیج فارس در نزدیکی سواحل قطر هدف موشک قرار گرفت؛ خبرگزاری رویتر این حمله را به ایران نسبت داد.

۴۹. همزمان با روز جهانی کارگر، نیروهای بسیج کارخانجات و ادارات ضمن رژه در سراسر شهرهای کشور، آمادگی خود را برای عزیمت به جبهه ها اعلام کردند؛ جانشین فرمانده کل قوا حضور آنها را مایه استحکام و اقتدار نظام جمهوری اسلامی برشمرد.

ص: ۸۱۱

۵۰. ارتش عراق در راستای تأمین کادر فرماندهی یگانهای خود، علاوه بر کاهش زمان دورههای آموزش افسری، تلاش کرد تا با اعزام نمایندگان از سران جاش برای سازش با سران طوایف و احزاب کرد از جمله حزب اتحادیه میهنی کردستان، نظر آنان را برای همکاری جلب کند.

۵۱. در جریان عملیات پیشمرگان مسلمان کرد علیه نظامیان رژیم بعثی عراق در منطقه حیات و شاندری در استان کردستان عراق، علاوه بر آزادسازی بخشی از این مناطق، تلفاتی بر نیروهای عراقی وارد شد. ارتش رژیم عراق چند تن از مسئولان جیشالشعبی را اعدام کرد.

۵۲. به دنبال درگیریهای امروز بین عناصر ضدانقلاب با نیروهای نظامی، مینگذاری و اجرای کمین هر دو طرف متحمل تلفات شدند؛ افرادی از گروههای ضدانقلاب با تردد در سطح روستاها و برخی شهرهای کردستان و آذربایجان غربی اقدام به تبلیغات برضد جمهوری اسلامی کردند.

۵۳. در نشست امروز کمیسیون فرعی شورای امنیت کشور، موضوع تهدید امریکا به حمله نظامی علیه ایران، بررسی شد.

۵۴. در مراسم گرامیداشت روز معلم، رئیس جمهور ایران ضمن محکومکردن سیاستهای سلطهطلبانه امریکا، امسال را سال پیروزی نهایی بر دشمن بعثی پیش بینی کرد.

۵۵. میرحسین موسوی ضمن استقبال از طرح خروج شوروی از افغانستان، همکاری انگلیس با امریکا علیه ایران را تقبیح کرد.

۵۶. حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی نماینده امام در شورایعالی دفاع، ادعای رسانه های خارجی درباره قاچاق اسلحه از امریکا به ایران را دروغ خواند و بار دیگر بر حمایت از گروههای اسلامی در لبنان تأکید کرد.

۵۷. یک مقام وزارت بازرگانی از الگوی نادرست مصرفی جامعه در زمان جنگ انتقاد کرد و درباره سیاست اقتصادی دولت در امر توزیع و تأمین کالاهای موردنیاز مردم با نرخ ثابت و معتدل توضیحاتی داد.

۵۸. صدور بیانیه مشترک ایران و لیبی درباره ایستادگی در مقابل تهاجم امریکا علیه لیبی با تمام امکانات.

۵۹. سفر هیئت بلندپایه سیاسی - نظامی ایران به سوریه و دیدار آنها با حافظ اسد.

۶۰. ارسال هدایا و کمکهای مردمی و کارکنان کارخانجات و ادارات به جبهه ها.

۶۱. مقامات ارشد لیبیایی ضمن نفی ارتباط لیبی با تروریسم بین المللی درمورد حمله مجدد به لیبی هشدار دادند و حمایت خود را از ایران در جنگ با عراق اعلام کردند.

۶۲. تکذیب توافق دولتهای ایران و عراق درمورد مذاکرات صلح ازسوی سخنگوی سازمان ملل.

۶۳. در پایان اجلاس دوروزه شورای مرکزی فلسطین در بغداد، این شورا با حمایت از صدام حسین پیروزیهای اخیر ارتش بعث

در جنگ با ایران را ستود.

۶۴. به دنبال کاهش ۱۸ درصدی درآمدهای نفتی عربستان سعودی، وزیر صنایع ایران توطئه کاهش به ای نفت را زمینساز روحیه خوداتکایی صنایع مادر و نظامی توصیف کرد؛ عراق مدعی شد که عواقب ناشیاز بحران درآمد ارزی نفت را پشتسر گذاشته است.

۶۵. نشریه امریکایی لوسآنجلس تایمز از احساس ضعف عراق در ادامه جنگ و تأثیر منفی آن در پیکارهای آینده با ایران ابراز نگرانی کرده و آن را مایه نگرانی دولت امریکا دانست.

ص: ۸۱۲

۶۶. یک روزنامه کویتی ادعا کرد که ایران به منظور تقویت پدافند هوایی در صدد است از طریق پاکستان و افغانستان به موشکهای استینگر دسترسی پیدا کند.

۶۷. نگرانی سوریه و رژیم صهیونیستی از گسترش حزبالله و ابتکار عمل این جمعیت در صحنه سیاسی لبنان

۶۸. ضمیمه گزارش ۳۷: بررسی ادامه حملات ارتش عراق، چگونگی مقابله با آن و اجرای عملیات تکمیلی در منطقه فاو.

۶۹. ضمیمه گزارش ۵۴: پیامدهای حمله امریکا به لیبی و آثار سفر هیئت ایرانی به این کشور.

۷۰. گزارش روز شمار ۱۲/۲/۱۳۶۵

۷۱. تشکیل قرارگاه مشترک لشکر ۱۶ زرهی ارتش و تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) سپاه و تهیه طرح عملیاتی سیدالشهدا(ع) به منظور انهدام دشمن در منطقه فکه و ارسال آن برای فرمانده نیروی زمینی سپاه؛ ابلاغ دستورالعمل اجرایی از طرف فرمانده نیروی زمینی به فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع).

۷۲. اجرای عملیات تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) سپاه با هدف بازپسگیری منطقه اشغالی فکه با پشتیبانی واحد توپخانه لشکر ۱۶ زرهی ارتش و تصرف مواضعی از دشمن در همان ساعات اولیه.

۷۳. اقدامات نیروهای خودی برای مقابله با تحرکات ارتش عراق در جبهه شمال غرب.

۷۴. فرمانده قرارگاه کربلا گزارش لشکرها ۲۵ کربلا و ۸ نجف در منطقه فاو را به اطلاع فرمانده نیروی زمینی سپاه رساند و هشدار داد که لشکر ۸ نجف همچنان در معرض تهدید نیروهای عراقی است.

۷۵. تکذیب پیشروی ایران در فاو و استفاده عراق از سلاحهای شیمیایی علیه ایران در این منطقه از جانب فرمانده سپاه هفتم عراق.

۷۶. ستاد مشترک ارتش درباره فعالیتهای امروز نیروی هوایی و نیروی زمینی علیه مواضع نیروهای ارتش عراق دو اطلاعیه صادر کرد.

۷۷. درگیری نیروهای سپاه با عناصر ضدانقلاب در مناطق بوکان و مریوان.

۷۸. ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی از ملاقات عبدالرحمن قاسملو با جلال طالبانی در منطقه سلیمانیه عراق خبر داد؛ گزارش منابع نظامی از افزایش تردد و تجمع عناصر ضدانقلاب و جاشهای عراقی در اطراف برخی شهرهای کردستان و احتمال حمله آنها به پایگاهها.

۷۹. درگیری نیروهای حزب دمکرات کردستان عراق با ارتش این کشور در منطقه حیات و تصرف بخشی از ارتفاعات منطقه؛ درگیری پیشمرگان مسلمان کرد با جاشهای عراقی در منطقه زور عراق.

۸۰. اعزام نیرو و ارسال کمکهای مردمی به جبهه ها از استانهای لرستان و همدان و شهرهای تربتجام، اراک، نیشابور و رشت.
۸۱. در ادامه تلاشها و همکاریهای دولت جمهوری اسلامی برای پشتیبانی از جبهه ها و تأمین نیازهای آن و کمک به بازسازی مناطق خوزستان و فاو، دو جلسه در اهواز و فاو با حضور تعدادی از وزیران و مسئولان دولتی برگزار شد.
۸۲. در پی حمله موشکی یک بالگرد ناشناس به یک نفتکش سعودی در روز گذشته، رسانه های غربی، ایران را متهم به این حمله کردند.

۸۳. پیام رئیس جمهور ایران به دومین مجمع عمومی دور ششم مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق.

۸۴. رئیس مجلس امروز در خطبه های نماز جمعه تهران درباره عدالت اجتماعی، ضرورت وجود مراکز آموزش غیردولتی، تجاوز امریکا به لیبی و ناتوانی سران عرب در تشکیل اجلاسی در اینباره و اینکه تنها راه نجات مردم ایران، عراق و منطقه حذف حزب بعث است، سخن گفت.

۸۵. گزارش خبرنگار بیسی در منطقه غرب آسیا درباره روابط ایران و سوریه و اوضاع لبنان.

۸۶. ریگان در اجلاس وزیران امور خارجه کشورهای جنوب شرقی آسیا بار دیگر از حمله امریکا به لیبی دفاع کرد و آن را مشروع دانست؛ روزنامه پراوادا ارگان حزب کمونیست شوروی، امریکا را متهم کرد که میخواهد اجلاس سران هفت کشور صنعتی را به اجلاس ضدشوروی تبدیل کند.

۸۷. واشنگتن تایمز در مقالهای ایران را متهم به پرورش تروریست کرد و تنها راه مقابله با توسعه تروریسم را تحریم نفتی ایران دانست.

۸۸. تحلیل رادیو بیسی از دلایل ناکامی اجلاس اخیر وزیران امور خارجه کشورهای عربی در مراکش.

۸۹. مقاله روزنامه لوموند به مناسبت اعلام تشکلات جدید رهبران نهضت آزادی به نام «جمعیت اتحاد برای دفاع از آزادیها حاکمیت مردم ایران».

۹۰. در پی درگیری میان نیروهای ارتش سوریه با نیروهای حزبالله لبنان، شهر بعلبک در محاصره ارتش سوریه قرار گرفت.

۹۱. گزارش روزشمار ۱۳/۲/۱۳۶۵

۹۲. نیروهای ایرانی در عملیات آزادسازی بخش اشغال شده منطقه فکه باوجود پیروزیهای اولیه به دلیل برقرار نشدن الحاق میان گردانهای خطشکن به همه اهداف دست نیافتند و فقط توانستند از پیشروی دشمن ممانعت کنند.

۹۳. فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا(ص) دستور طراحی و اجرای تک علیه مواضع نیروهای عراقی را به نیروی زمینی ارتش و سپاه ابلاغ کرد.

۹۴. هشدار منابع اطلاعاتی سپاه، ارتش و ژاندارمری درباره احتمال حمله عراق به مواضع ایران در مناطقی از جبهه شمالی و میانی.

۹۵. قطع ارتباط مخابراتی سپاه هفتم عراق در منطقه فاو بر اثر آتش دوربرد نیروهای ایران؛ ادعای عراق مبنی بر دفع عملیات نفوذی ایران؛ گزارش ستاد مشترک ارتش درباره طرحریزی عراق برای بازپسگیری فاو.

۹۶. فرمانده نیروی زمینی سپاه در جلسهای با چند تن از فرماندهان یگانهای سپاه به بررسی و تحلیل وضعیت جنگ از آغاز تا

کنون پرداخت.

۹۷. با توجه به حمله امریکا به لیبی و تهدیدهای ضمنی این کشور علیه ایران، مسئول ستاد پدافند کشور در نامهای به رئیس شورای عالی دفاع خواهان توجه مسئولان به این تهدید و آمادگی برای مقابله با آن شد؛ پیشنهاد یک شرکت خارجی به ایران برای تعویض هواپیماهای اف ۱۴ با هواپیماهای اف ۴ و اف ۵.

ص: ۸۱۴

۹۸. دعوت یکی از عوامل حزب بعث عراق از سران حزب دمکرات، سازمان کومهله و گروهک منافقین و تشکیل جلسه با آنها برای همکاریهای بیشتر.

۹۹. ارتش عراق اهالی مناطق کردنشین اطراف سد دوکان را مجبور به تخلیه روستاهایشان کرد؛ نماینده حزب دمکرات عراق از تصمیم ارتش عراق برای حمله به مواضع این حزب در منطقه زاخو خبر داد.

۱۰۰. دستور فرمانده کل سپاه به فرماندهان مناطق پنجگانه سپاه و نواحی تابعه درباره جذب پاسدار افتخاری به منظور تکمیل نیروی کادر یگانهای رزمی.

۱۰۱. اعزام کاروانهای رزمی تخصصی و ارسال کمکهای مردمی به جبهه ها از استانهای همدان، باختران، مرکزی و شهرهای تربتحیدریه، گناباد، قوچان، بابل، نیشابور، اراک، ساوه و خمین.

۱۰۲. نخستوزیر در گردهمایی سراسری مسئولان کمیتههای تبلیغات جنگ بر اهمیت و تأثیرگذاری تبلیغات و لزوم به رهگیری از روشهای نوین تبلیغاتی در جنگ تأکید کرد.

۱۰۳. مصاحبه نخستوزیر با خبرنگاران ماهنامه عربیا و پاسخ به سؤالاتی درباره تأثیر کاهش به ای نفت در اقتصاد ایران، مفهوم صدور انقلاب، حدود فعالیت مخالفان و موضع ایران در جنگ.

۱۰۴. نامه ستاد هماهنگی انجمنهای اسلامی وزارتخانهها و مؤسسات دولتی به رئیس مجلس و اعلام آمادگی آنها برای حمایت از دولت در مبارزه علیه کاهش قیمت نفت.

۱۰۵. گزارش یک منبع اطلاعاتی به فرمانده سپاه درباره گسترش همکاریهای نظامی یوگسلاوی و عراق.

۱۰۶. توقف مذاکرات سودان و ایران درباره آزادی اسیران سودانی جنگ به دلیل نپذیرفتن شرایط ایران.

۱۰۷. توقف همکاری بانک صادرات و واردات هند با عراق به دلیل بدهی عراق به این بانک؛ سفر یک هیئت اقتصادی امریکایی به عراق برای توسعه همکاریها.

۱۰۸. مطبوعات امارات و کویت ایران را مسئول حمله دو روز پیش به نفتکش عربستان سعودی در خلیج فارس دانستند.

۱۰۹. معاونت اطلاعات ستاد مرکزی سپاه ترجمه پیامهای سری پایگاه دریایی کویت به سران این کشور را به قرارگاه خاتمالانیا(ص) ارسال کرد.

۱۱۰. وزیر نفت عربستان سعودی پیش بینی کرد که بحران انرژی سختتری نسبت به بحران دهه ۱۹۷۰ اتفاق خواهد افتاد؛ پیش بینی یک سازمان مالی در لندن درباره افت قیمت نفت؛ معاون نخستوزیر عراق پیش بینی کرد قیمت نفت افزایش خواهد یافت؛ انتقاد گابن از عربستان به دلیل افزایش تولید نفت.

۱۱۱. گزارش تحلیلی بخش انگلیسی رادیو بیبیسی از جنگ ایران و عراق با اشاره به دستاوردهای ایران به ویژه در منطقه فاو؛ گزارش مجله تایم درباره ضعف روحیه در ارتش عراق؛ یک مقام وزارت امور خارجه امریکا: سیا عقیده دارد رژیم عراق در معرض اضمحلال قریبالوقوع قرار دارد.

۱۱۲. مقاله نشریه میدل ایست تایمز (چاپ قبرس) درباره اوضاع داخلی عراق. این نشریه نظر برخی تحلیلگران مبنی بر اینکه برکناری صدام کلید خاتمه جنگ است را رد کرد.

۱۱۳. تصمیم مجلس کویت درمورد تلاش برای خاتمه جنگ؛ سفیر کویت در مراکش مأموریت اصلی شورای همکاری خلیج فارس را مقابله با ایران دانست.

ص: ۸۱۵

۱۱۵. فرمانده لشکر ۸ نجف در گفتوگو با فرمانده نیروی زمینی سپاه مشکلات این لشکر در منطقه فاو را با وی در میان گذاشت و از وی برای رفع این مشکلات استمداد کرد.

۱۱۶. در جلسه امروز فرمانده نیروی زمینی سپاه با فرمانده و مسئولان قرارگاه کربلا و لشکرهای ۸ نجف و ۴۱ ثارالله (ع) بر ضرورت استمرار عملیات در منطقه فاو با هدف سلب آرامش دشمن و خروج یگانهای خودی از حالت انفعال تأکید شد.

۱۱۷. در جلسه فرمانده نیروی زمینی سپاه با فرماندهان قرارگاههای قدس و کربلا- درباره انتخاب منطقه ای برای عملیات گسترده آتی، وضعیت خطوط پدافندی دشمن در منطقه شلمچه و مقایسه زمین شلمچه با زمین مناطق عملیاتی بدر، خیبر و فاو بحث و تبادل نظر شد.

۱۱۸. تبادل آتش بین نیروهای ایران و عراق در مناطق مختلف.

۱۱۹. ارتش عراق جاشهای مسلح زیباری را از منطقه عملیاتی والفجر ۹ به منطقه عملیاتی والفجر ۸ منتقل کرد؛ تجمع نیروهای عراقی در منطقه رواندوز؛ ترمیم کانال و همچنین احداث و ترمیم سنگر به وسیله عوامل عراقی در منطقه مهران؛ گلولهباران مواضع ارتش ایران در منطقه مهران.

۱۲۰. نیروهای ژاندارمری سومار در منطقه گاوتپه به کمین قوای عراقی برخورد کردند؛ نیروهای گردان شهید باکری با وجود مواجهه با کمین نیروهای دشمن موفق شدند با فرار دادن آنها، سالم به مقر خود باز گردند.

۱۲۱. در پی تهدید به اخراج گروهک رزگاری از عراق، این گروه قصد افزایش عملیاته‌های ترور و کمین خود را دارد؛ هشدار قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) درباره تاکتیک جدید حزب دمکرات در حمله به پایگاهها؛ کشته شدن یکی از عوامل ضدانقلاب در کمین سپاه سنندج.

۱۲۲. شکست تهاجم ارتش عراق به مواضع پیشمرگان مسلمان کرد بر اثر مقاومت آنان؛ عملیات نیروهای بارزانی در منطقه زاخو علیه ارتش بعث عراق؛ خبر روزنامه جمهوری اسلامی از بمبگذاری چند روز پیش مجاهدین عراقی در باشگاه شبانه افسران ارتش عراق در بغداد.

۱۲۳. گزارش منابع اطلاعاتی ایران درباره اقدامات سازمان مجاهدین خلق (منافقین).

۱۲۴. اعزام نیروهای رزمی، فنی، پزشکی، آموزشی، مهندسی و راهسازی از شهرهای مختلف کشور به جبهه های جنگ.

۱۲۵. وزیر کشور از تشکیل قرارگاه مهندسی وزارت کشور در جبهه جنوب خبر داد.

۱۲۶. گزارش مسئول واحد تبلیغات نیروی زمینی سپاه از اثر گذاری تبلیغات روانی بر نیروهای عراقی.

۱۲۷. قائم مقام رهبری در جلسه با سران قوا پیشنهاد ادغام نیروهای مسلح را مطرح کرد.

۱۲۸. تأکید حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی بر انعکاس حقایق جنگ در دیدار با سرپرست ستاد تبلیغات جنگ و جمعی از استانداران و معاونان.

۱۲۹. پایان گردهمایی دوروزه مسئولان کمیته‌های تبلیغات جنگ سراسر کشور.

۱۳۰. نماینده دائم ایران در سازمان ملل متحد در هشتمین هماندیشی دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه به تحلیل آثار سیاسی عملیات‌های بیت‌المقدس و والفجر ۸ پرداخت.

ص: ۸۱۶

۱۳۱. سخنرانی صدام در جمع مقامات و اعضای دفتر حزب بعث سوسیالیست شاخه بغداد و اشاره به تجربه های عراق در جریان حمله ایرانیها به فاو، خیانت سوریه و لیبی، تأکید بر صلحطلبی عراق و... .

۱۳۲. بنا به گزارش واحد خبر مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق، یک نماینده عضو پارلمان انگلیس تیرباران ۵۰۰۰ نفر از زندانیان زندان ابوغریب به دست رژیم عراق را فاش کرد.

۱۳۳. وزیر دفاع کویت اعلام کرد که کویت هرگز درگیر جنگهای خارجی در منطقه نخواهد شد.

۱۳۴. تحلیل گزارشگر انگلیسی مجله میدل ایست درباره عملیات رزمندگان ایران در منطقه فاو: «حمله ایران به فاو حملهای زیرکانه بود که ایرانیان، عراقی ها را در وضع نامساعدی قرار دادند.»

۱۳۵. گزارش مجله اشپیگل از جزئیات ملاقات هفته گذشته حافظ اسد با هانس دیتريش گنشر در بلگراد.

۱۳۶. ژنرال نجیبالله به جای بیرک کارمل، رئیس جمهور افغانستان شد؛ برهانالدین ربانی: تا خروج آخرین سرباز شوروی از افغانستان اسلحه را زمین نخواهیم گذاشت؛ استقبال ایران از طرح زمانبندی خروج نیروهای شوروی از افغانستان.

۱۳۷. آغاز اجلاس سران هفت کشور صنعتی در پایتخت ژاپن؛ پرتاب ۵ موشک به مقابل سفارت کانادا در نزدیکی محل اجلاس از سوی گروههای رادیکال ژاپنی.

۱۳۸. گزارش روزشمار ۱۵/۲/۱۳۶۵

۱۳۹. درگیری نیروهای گشتی رزمی ناوتیپ کوثر سپاه با نیروهای عراقی در خور عبدالله.

۱۴۰. افزایش تحرکات ارتش عراق در مناطقی مانند حاج عمران، فاو، مهران و جزیره مجنون.

۱۴۱. گزارش واحد اطلاعات نیروی زمینی سپاه درباره تحرکات نظامی ارتش عراق و فعالیتهای مهندسی آن در منطقه فاو با هدف آمادگی برای اجرای عملیات علیه ایران.

۱۴۲. ابلاغ دستورالعمل فرماندهان قرارگاه مشترک خاتم ۱ و ۲ به قرارگاههای مشترک نجف ۲، ۳ و ۴ نیروی زمینی سپاه و ارتش، قرارگاه نجف سپاه و ستاد مشترک ارتش برای تهیه طرحهای پدافندی مشترک به منظور مقابله با حملات ارتش عراق.

۱۴۳. فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران دستورالعمل تشکیل گردانهای پدافندی مرزی قائم را به فرمانده سپاه کشوری ابلاغ کرد.

۱۴۴. درخواست فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران برای تهیه بالگرد ۲۰۶ و نصب موشک تاو روی آن.

۱۴۵. جلسه مسئولان قرارگاه نیروی زمینی سپاه با اعضای کمیته بررسی مشکلات جنگ مجلس شورای اسلامی درمورد بررسی

اوضاع کنونی جبهه ها و تغییر راهبرد نظامی عراق.

۱۴۶. جلسه قرارگاه فرماندهی سپاه سوم ارتش عراق با حضور فرمانده این سپاه و افسران اطلاعات لشکر به منظور ارزیابی پیشرفت کار گشتیهای شناسایی و ایجاد تحرک در آنها.

۱۴۷. تجاوز هواپیماهای عراقی به حریم هوایی شهرهای ایلام، دره شهر، صالح آباد، سقز، بانه و جزیره خارک.

۱۴۸. درگیری نیروهای خودی با عناصر حزب دمکرات و کومهله در مناطقی از کردستان و آذربایجان غربی؛ گزارشهایی از همکاری گروههای معاند با ارتش عراق در زمینه جاسوسی و خرابکاری در ایران.

ص: ۸۱۷

۱۴۹. حمله ارتش عراق به مقر حیات در نزدیکی بارزان در شمال عراق؛ اقدامات کردها و مجاهدین عراقی علیه نیروهای نظامی عراق در مناطق کانیمروارید، خانزور، طاووق و شیروان.

۱۵۰. اخباری از اقدامات جاسوسی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) برای ارتش عراق.

۱۵۱. اعزام نیروهای داوطلب و ارسال کمکهای مردمی از استانهای یزد، باختران، همدان و تهران و شهرهای سمنان، میناب، بندرعباس، طبس، آشتیان، پاوه، آمل و... به جبهه های جنگ.

۱۵۲. سخنگوی واحد بسیج مستضعفین سپاه پاسداران برنامههای ستاد مرکزی بسیج خواهران درباره آموزش نظامی بانوان و چگونگی ثبتنام برای این آموزش را تشریح کرد.

۱۵۳. رئیس جمهور در دیدار با جامعه وعاظ تهران: مردم در تعیین اکثر جهتگیریهای سیاسی مؤثرند؛ رئیس شورایی عالی دفاع در دیدار با مسئولان آموزش عقیدتی - سیاسی سپاه: فرد سپاهی نباید وارد باندهای سیاسی شود و جلوی نفوذ هرگونه جریانهای سیاسی را در سپاه باید بگیریم.

۱۵۴. برگزاری همانندیشی مالیات با حضور نخستوزیر، رئیس دیوانعالی کشور و وزیر امور اقتصاد و دارایی، تأکید نخستوزیر بر نقش مالیات در بودجه دولت و اقتصاد کشور؛ رئیس دیوانعالی کشور مالیات را جزء احکام اولیه دانست.

۱۵۵. نامه استاندار تهران به عنوان مدیر اجرایی ستاد پشتیبانی جنگ استان تهران به نهادهای تابعه درباره همکاری با این ستاد.

۱۵۶. ستاد تبلیغات جنگ آییننامه تشکیل کمیته تبلیغات جنگ شهرستانها و وظایف آنان را به مراکز استانها ارسال کرد.

۱۵۷. اظهارات فرمانده نیروی دریایی عراق و ادعای نابودی ۴۰ درصد از توان ناوگان دریایی ایران، تأکید بر عزم عراق مبنی بر نابودی تمامی نفتکش هایی که به بندر ایران تردد میکنند، تشریح نقش نیروی دریایی عراق در نبردهای اخیر فاو.

۱۵۸. بخشنامه وزیر کشور به استانداران درباره ایجاد تسهیلات برای خانوادههای شهدا، مفقودان، جانبازان و اسیران.

۱۵۹. بازدید وزیر دفاع عراق از منطقه عملیاتی سپاه سوم ارتش عراق؛ تهدید وزیر فرهنگ و اطلاعات عراق به گلولهباران شهرها و روستاهای ایران.

۱۶۰. اعلام آمادگی مجلس اعلاای انقلاب اسلامی عراق برای حضور در جبهه ها در پایان اجلاس مجمع عمومی این مجلس در فاو.

۱۶۱. گردهمایی ژنرالهای بازنشسته کشورهای عربی در بغداد برای بررسی تاکتیکهای جنگی نیروهای ایران و نقاط ضعف ارتش عراق.

۱۶۲. حضور نیروهای سودانی و مصری در میان نیروهای ارتش عراق بنا بر اعلام واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۳ و رکن ۲

۱۶۳. بازتاب سخنان روز گذشته صدام درباره تغییرات راهبرد جنگی عراق در رسانه های غربی.

۱۶۴. سفارت ایران در دمشق به نقل از یک منبع موثق خبر داد که تحرک تازه های در لندن با تلاش بعثیهای سابق برای برکناری صدام انجام می شود؛ نخستوزیر ترکیه به نمایندگی ایران در آنکارا گفت که صدام قویتر شده و جایگزینی برای او وجود ندارد.

۱۶۵. مصاحبه سفیر عراق در پاریس با مجله الطلیعه العربیه (چاپ فرانسه) درباره آثار از سرگیری روابط تهران - پاریس بر عراق و راههای پایان جنگ.

۱۶۶. صادق المهدی رهبر حزب امت سودان در دیدار با کاردار ایران در سودان خواهان توقف جنگ شد.

۱۶۷. دو گزارش از دو مرکز پزشکی بین المللی درباره مشارکت پزشکان عراقی در شکنجه زندانیان.

۱۶۸. سفر حافظ اسد به اردن پس از یک دهه تیرگی روابط سوریه و اردن.

۱۶۹. ادعای نشریات غربی درباره خریدهای تسلیحاتی ایران از امریکا و رژیم اشغالگر قدس از طریق افراد واسطه.

۱۷۰. انگلیس، نروژ و کانادا برای جلوگیری از افزایش به ای نفت اوپک، قیمت نفت خود را در هر بشکه ۵ دلار کاهش دادند.

۱۷۱. سفر وزیر دفاع انگلیس به عربستان سعودی برای انعقاد قرارداد ۵/۷ میلیارد دلاری میان لندن و ریاض.

۱۷۲. ضمیمه گزارش ۱۳۸: اظهارات یکی از افراد تسلیمشده گروه رزگاری درباره دلایل تسلیمشدن خود، وضع پناهندگان ایرانی در اردوگاه عراق و چگونگی سقوط جبهه شاخ شمیران.

۱۷۳. گزارش روزشمار ۱۶/۲/۱۳۶۵

۱۷۴. جلسه فرمانده نیروی زمینی سپاه، جانشین وی و جمعی از مسئولان قرارگاه نیروی زمینی سپاه به منظور بررسی وضعیت خطوط پدافندی ایران در پی حملات جدید عراق و تشکیل گردانهای قائم برای استقرار در خطوط دفاعی.

۱۷۵. گزارش علی فضلی و علی عبداللهی از عملیات ۱۳/۲/۱۳۶۵ در منطقه فکه و علل ناکامی آن در جلسه امروز فرماندهان نیروی زمینی سپاه.

۱۷۶. فرمانده نیروی زمینی سپاه در جلسه مشترک فرماندهان این نیرو با اعضای کمیته بررسی مشکلات جنگ مجلس گفت: امروز، ما در وضعیتی قرار گرفته‌ایم که برای انتخاب منطقه نبرد و حتی زمان آن اختیاری نداریم، یعنی عراق تحمیلکننده و تعیینکننده است. نمی شود ما به بخشی از این مملکت مأموریت ادامه زندگی بدهیم و به بخشی دیگر مأموریت ادامه جنگ، بنابراین همکاری عوامل جبهه و پشتجبه ضروری است.

۱۷۷. ادامه جلسه فرماندهان و مسئولان واحدهای ستادی و پشتیبانی قرارگاه نیروی زمینی سپاه با اعضای کمیته بررسی مشکلات جنگ مجلس، در این جلسه فرمانده قرارگاه کربلا، معاون فرمانده قرارگاه نوح، فرمانده قرارگاه نجف و مسئول اطلاعات قرارگاه خاتمالانیا(ص) درمورد مشکلات و کمبودهای موجود صحبت کردند.

۱۷۸. درخواست توجه جدی به نیازهای جنگی سپاه پاسداران ازطرف مسئول تدارکات سپاه و تعدادی دیگر از مسئولان این نهاد در ادامه جلسه مسئولان نیروی زمینی سپاه با اعضای کمیته بررسی مشکلات جنگ مجلس شورای اسلامی.

۱۷۹. بمباران پایگاه نظامی رواندوز در شمال عراق به وسیله جنگنده‌های ایران؛ حمله عراق به یک نفتکش قبرسی در ۶۴ کیلومتری جزیره خارک؛ ۷ شهید و ۸ مجروح حمله هوایی عراق به

ص: ۸۱۹

پادگان و شهر مریوان؛ تجاوز به حریم هوایی شهرهای سردشت، سلماس و پادگان جلدیان.

۱۸۰. حوادث امروز مناطق کردنشین: درگیری در منطقه هفتتاش، روستای زریندژ و پایگاه دادکوش بین نیروهای خودی و عناصر ضدانقلاب؛ گزارش سپاه صائیندژ و سپاه کردستان از تردد عناصر حزب دمکرات در منطقه؛ اخاذی افراد کومهله از اهالی روستای گویزهکوره؛ کشف تعدادی سلاح و اسناد درونگروهی حزب دمکرات در روستای دورگهسنگ.

۱۸۱. گزارش منابع اطلاعاتی ایران از همکاریهای گروههای مسلح مخالف نظام با عراق.

۱۸۲. حمله پیشمرگان حزب دمکرات کردستان عراق به مواضع ارتش بعث در منطقه سرسنگ و کاریفیا.

۱۸۳. رئیس جمهور در دیدارهای جداگانه با مسئولان حفاظتو اطلاعات سپاه و مسئولان سازمانها و ارگانهای مستقر در فرودگاه تهران با محکومکردن قطعنامه سران هفت کشور صنعتی از سکوت سازمان ملل در برابر حمله امریکا به لیبی انتقاد کرد.

۱۸۴. فرمانده عالی جنگ در دیدار با مسئولان حفاظتو اطلاعات سپاه، عملیات والفجر ۸ را نمونه‌ای از قدرتمندی اطلاعاتی ایران و رسوایی دیگری برای دستگاههای اطلاعاتی دشمن دانست.

۱۸۵. پیام فرمانده کل سپاه پاسداران به رزمندگان تیپ ۱۸ الغدير و تجلیل از خدمات و رشادتهای آنان در نبردهای جزایر مجنون و فاو.

۱۸۶. سرپرست ستاد تبلیغات جنگ با تأکید بر ضرورت بیان حقایق جنگ خاطرنشان کرد: همانطور که جنگ مردمی است تبلیغات آن نیز باید مردمی باشد.

۱۸۷. بازدید تیم نظامی سازمان ملل متحد از مناطق مسکونی بمبارانشده در باختران.

۱۸۸. اعزام چهارمین کاروان راهیان کربلا- و نخستین کاروان لیبیک یا امام به جبهه ها؛ عزیمت گروهی از روحانیون خارجی مقیم ایران به جبهه ها؛ دستور رئیس ستاد مرکزی سپاه به نواحی و پایگاههای سپاه برای جذب داوطلبان عراقی و معرفی به قرارگاه رمضان؛ تجلیل نماینده امام در شورایعالی دفاع از استقبال عمومی مردم برای اعزام به جبهه ها.

۱۸۹. اظهار نگرانی مجلس امارات و دبیرکل اتحادیه عرب از ادامه جنگ در پی اجرای عملیات ظفرمند والفجر ۸ و شکست عراق در فاو؛ اعلام حمایت مجدد مصر از عراق در دیدار رئیس مجلس مصر با همتای عراقی خود.

۱۹۰. گزارش روزنامه توکیو شیمبون (چاپ ژاپن) درباره کمبود نیروی انسانی در عراق برای جنگ و اوضاع اقتصادی این کشور.

۱۹۱. اعزام نیرو و خلبان از مصر و اردن به عراق؛ استفاده گسترده عراق از بندر عقبه اردن برای واردات کالاهای ضروری؛ امضای قرارداد بین یک شرکت ایتالیایی و دولت عراق برای احداث خط لوله‌ای به منظور صدور نفت این کشور.

۱۹۲. وزیر نفت سوریه تغییر سیاستهای بغداد در قبال دمشق را شرط اصلی بازگشایی خط لوله صادرات نفت عراق از سوریه دانست.

۱۹۳. معاون وزیر امور خارجه امریکا ضعف عراق در جنگ با ایران را ناشی از ناتوانی در به رهبرداری از برتری هوایی این کشور دانست و حضور ایران در فاو را خطری برای کویت و عربستان عنوان کرد؛ لوس آنجلس تایمز ایجاد یک دولت متحد ایران در بغداد را کابوس امریکا خواند.

ص: ۸۲۰

۱۹۴. هفته‌نامه العمل الاسلامی از دیدار معاون رئیس جمهور امریکا و رئیس جمهور عراق در عربستان با حضور پادشاه این کشور خبر داد.

۱۹۵. حمله رادیوی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) به مهدی بازرگان به دلیل همسویی مواضع وی با شرایط حاکمان ایران درباره پایان جنگ.

۱۹۶. گزارش روزشمار ۱۷/۲/۱۳۶۵

۱۹۷. حمله هوایی عراق به پالایشگاه تهران؛ نیروگاه برق پالایشگاه اول، اتاق کنترل پالایشگاه دوم، مخزن نگهداری مواد نفتی، یک مخزن گاز مایع و تلمبه خانه پالایشگاه آسیب دید؛ اطلاعیه ارتش عراق دراینباره؛ بازتاب این حمله در خبرگزاری رویتر.

۱۹۸. حمله هوایی عراق به پل‌های راه آهن قزلاوزن و قافلانکوه و ایستگاه راه آهن میلادی؛ حمله هوایی عراق به پادگان عباسآباد در جبهه شمال غرب؛ بمباران مجدد شهر مریوان و پادگان شهید عبادت این شهر؛ تجاوز عراق به حریم هوایی روستاهای بستکآباد و خانیک، بخش گرماب بیجار و شهرهای سنندج، بانه، خرماآباد، بروجرد، پلدختر، کوهدشت، ارومیه و رزن؛ بمباران اطراف دریاچه دوکان کردستان عراق به وسیله جنگنده‌های ارتش عراق و نسبت دادن این موضوع به نیروهای ایران.

۱۹۹. دستور فرمانده قرارگاه خاتمالانیا(ص) برای مقابله به مث‌ل در پی حملات هوایی امروز عراق.

۲۰۰. به دنبال بمبارانهای امروز، سخنگوی ستاد تبلیغات جنگ، عراق را تهدید به مقابله به مث‌ل کرد؛ نماینده دائم عراق در سازمان ملل در نامه‌ای به دبیرکل این سازمان بمباران مناطق مسکونی ایران را تکذیب کرد؛ سخنگوی نظامی عراق با تکذیب بمباران مناطق مسکونی ایران، این کشور را متهم به بمباران مناطق مسکونی عراق کرد.

۲۰۱. بازتاب حمله امروز عراق به پالایشگاه تهران در رسانه های خارجی.

۲۰۲. حمله نیروهای قرارگاه نصرت به گروه ضدکمین عراق در هورالهویزه.

۲۰۳. بررسی اوضاع و تحولات منطقه فاو، کمبود تجهیزات مهندسی و طرح جدید برای ادامه عملیات در منطقه فاو از محورهای عمده موردبحث در جلسه فرمانده کل سپاه پاسداران با علی شمعانی، رحیم صفوی، احمد غلامپور و غلامعلی رشید بود.

۲۰۴. درخواست فرمانده کل سپاه پاسداران از جانشین فرمانده کل قوا برای انتقال ۱۰ فروند هواپیمای پی.سی.۷۰ از نیروی هوایی ارتش به نیروی هوایی سپاه.

۲۰۵. هشدار واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲ سپاه درباره حمله احتمالی عراق به میمک؛ تأکید فرمانده سپاه چهارم عراق بر ادامه راهبرد جدید عراق تا خروج نیروهای ایران از فاو.

۲۰۶. فراخوان افراد ۳۷ تا ۵۲ ساله برای خدمت در ارتش عراق؛ وعده مسکن، اتومبیل و وجه نقد به عشایر مرزنشین برای همکاری با ارتش عراق؛ دستور عفو عمومی زندانیان سیاسی و مشمولان و سربازان فراری به مناسبت تولد صدام؛ دستور سپاه هفتم ارتش عراق به واحدهای مستقر در منطقه برای ممانعت از سفر خانوادههایشان به بصره برای ملاقات با آنان.

۲۰۷. آسبیدن نفتکش سعودی النصر العربی در خلیج فارس به دلیل حمله ۲ بالگرد ناشناس؛ مطبوعات کویت ایران را عامل این حمله دانستند؛ احضار کاردار ایران در لندن به وزارت امور

ص: ۸۲۱

خارجہ انگلیس به دليل كشتهشدن كاپيتان انگليسي نفتكش السفينه، كاردار ايران دخالت ايران در اين حمله را رد كرد.

۲۰۸. گزارش واحد اطلاعات ژاندارمری درباره همکاری گروههای ضدانقلاب با رژیم عراق و تلاش برای حمله به پایگاههای نیروهای ایرانی؛ خبر اداره اطلاعات پیرانشهر به سپاه این شهر درباره احتمال حمله عناصری از حزب دمکرات به پایگاه نیروهای خودی در کاسوره؛ فرمانده گردان نوهده از توزیع پول بین روستائیان منطقه شمال غرب به وسیله عناصر سلطنتطلب خبر داد.

۲۰۹. پاکسازی ۴ روستا در محورهای مریوان، بیاندره، سرشیو؛ درگیری نیروهای خودی با افراد ضدانقلاب در روستاهای شرکه و شیرین؛ کمین عناصر دمکرات در جاده چوپلو به تکاب و درگیری با نیروهای تأمین؛ درگیری نیروهای سپاه با افراد گروه حرکت اسلامی در پاوه.

۲۱۰. به دلیل تردید در مواضع و فعالیتهای دو گروه بارزانیها و طالبانیها، قرارگاه رمضان همکاری با این دو گروه را به حالت تعلیق درآورد.

۲۱۱. اعزام نیروهای داوطلب به جبهه های جنگ؛ نخستوزیر در پایان جلسه دولت اعلام کرد که این اعزامها مایه انفعال دشمن است.

۲۱۲. فرمانده عالی جنگ در مراسم صبحگاه مشترک روحانیون، خواهران مربی و رزمندگان بسیج از حضور آنان و خدمات بسیج مستضعفین سپاسگزاری کرد.

۲۱۳. وزیر نفت عراق با تأکید بر اینکه عراق از موضع خود در سهمیهبندی اوپک کوتاه نخواهد آمد، اذعان کرد که کویت و عربستان روزانه ۳۰۰ هزار بشکه نفت به عراق وام میدهند؛ وی همچنین بر ادامه حملات عراق به تأسیسات نفتی ایران تأکید کرد.

۲۱۴. توضیحات حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی درباره اعلام آمادگی فرانسه، انگلیس و امریکا به ایران برای فروش سلاح؛ پیشنهاد سوریه برای بازپرداخت بدهیاش با کالا.

۲۱۵. ضمیمه گزارش ۱۹۵: گزارش لشکر ۲۸ پیاده کردستان درباره وضعیت گروههای ضدانقلاب در منطقه کردستان و چگونگی همکاری آنان با ارتش عراق.

۲۱۶. گزارش روزشمار ۱۸/۲/۱۳۶۵

۲۱۷. افزایش تحرکات ارتش عراق در منطقه فکه و احتمال حمله مجدد به منطقه؛ دستور تقویت خط پدافند لشکر ۱۶ زرهی ارتش ایران به نیروی زمینی سپاه ازطرف فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا(ص)؛ گلولهباران مواضع ارتش عراق در مناطق الشکاک، بجلیه، فکه، شرهانی و قلعهصالح؛ دستور آمادهباش به نیروهای عراقی در شرق العماره.

۲۱۸. با واکنش به موقع نیروهای لشکر ۲۵ کربلا- تلاش نیروهای عراقی برای حمله به کمینهای نیروهای خودی در دو محور ابولیل و شطعلی ناکام ماند.

۲۱۹. دستورالعمل قرارگاه عملیاتی نجف ۲ سپاه برای فعالکردن خطوط دفاعی و تحکیم آنها برای مقابله با راهبرد دفاع متحرک عراق.

۲۲۰. ابلاغ دستورالعمل فرمانده قرارگاه کربلای سپاه به لشکرها ۵ نصر، ۴۱ ثارالله (ع)، ۷ ولیعصر (عج) و تیپهای ۲۱ امام رضا (ع) و ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) برای اجرای عملیات در منطقه فاو.

ص: ۸۲۲

۲۲۱. نامه فرمانده قرارگاه نوح به فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا(ص) و نامناسبخواندن طرح اجرای عملیات در اسکلههای العمیه و البکر و پیشنهاد اجرای عملیات در محور فاو - امالقصر و بستن خور عبدالله.

۲۲۲. جلسه امروز قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران در پایگاه گلف اهواز درباره اوضاع جزیره جنوبی مجنون و گزارش فرمانده قرارگاه نصرت درباره تحرکات دشمن و مقابله با آن.

۲۲۳. جانشین فرمانده قرارگاه خاتمالانیا(ص) به نیروی زمینی ارتش دستور داد تأسیسات اقتصادی بانمیل خانقین و الحارثه و نیز پایگاه هواییالشعبیه عراق را به تلافی بمباران پالایشگاه تهران گلولهباران کنند.

۲۲۴. گزارش واحد اطلاعات سپاه شمال غرب درباره مأموریت جدید سازمان مجاهدین خلق (منافقین) ازطرف عراق مبنیبر انهدام سکوهای موشکی در استانهای باختران و ایلام؛ حضور عناصری از منافقین در روستای ساوان؛ گزارش منابع اطلاعاتی ایران از تأثیر گلولهباران مقرهای نظامی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در خاک عراق در منطقه مقابل پاره؛ تردد منافقین در منطقه حلبچه؛ حمله عناصری از سازمان کومله به پایگاه مقاومت روستای کانی؛ گزارش اطلاعات ژاندارمری درباره تصمیم ۲۰۰ نفر از عناصر حزب دمکرات برای عملیات علیه نیروهای ایران در منطقه سوتیه.

۲۲۵. حملات هوایی عراق به تأسیسات نفتی مارون ۲، واحد به رهبرداری شماره یک شرکت نفت در اهواز و یک نفتکش ۶۰ هزار تنی در نزدیکی بندر بوشهر؛ ارتش عراق در اطلاعیه نظامی خود مدعی انجام ۸۵ مأموریت رزمی به وسیله هواپیماهایش شد.

۲۲۶. فرمانده نیروی هوایی عراق ایران را تهدید کرد که اگر صلح را نپذیرد حملات هوایی به مناطق غیرنظامی را ادامه خواهد داد؛ تحلیل رسانه های غربی درباره حملات اخیر عراق.

۲۲۷. بازدید فرمانده عملیاتی عراق در شرق بصره از منطقه تنومه؛ افزایش فعالیتهای مهندسی عراق در منطقه عملیاتی والفجر ۸ برای مقابله با عملیات احتمالی رزمندگان ایران.

۲۲۸. حمله ارتش بعث عراق همراه نیروهای جیشالشعبی به چند روستای تحتنظر حزب دمکرات کردستان عراق با هدف انهدام و به آتشکشدن آنها، مقاومت پیشمرگان کرد و دفع حمله؛ درگیری پیشمرگان کرد حزب سوسیالیست عراق تحتسرپرستی ستاد جنگهای نامنظم مریوان با نیروهای بعثی عراق در روستاهای قلوزه و کانیردینه، ۸ تن از افراد دشمن کشته و ۲۵ تن اسیر شدند؛ حمله مجاهدین مسلمان عراقی به پایگاه هوایی الشعبیه عراق و انهدام یک انبار مهمات و چند هواپیما.

۲۲۹. اعزام نیروهای داوطلب مردمی از شهرهای همدان، پاره، الشتر، ساوجبلاغ، شهریار، طالقان و کرج و استانهای کرمان و مازندران؛ اعزام ۶۰۰ روحانی حوزه علمیه قم به جبهه ها در ماه رمضان برای فعالیتهای تبلیغی؛ کمک عشایر غرب کشور به جبهه ها.

۲۳۰. رئیس جمهور در دیدار با نیروهای بسیج عشایری اعلام کرد که تهدید عراق درباره جنگ شهرها را بیپاسخ نخواهیم

گذاشت.

۲۳۱. رئیس کمیته اسلامی صلح از ایران و عراق خواست در ماه رمضان آتشبس اعلام کنند.

۲۳۲. گزارش کریستین ساینس مانیتور درباره حمله هوایی عراق به پالایشگاه تهران، استفاده عراق از سلاحهای شیمیایی، احتمال پایان جنگ با برکناری صدام و توان اقتصادی ایران در ادامه جنگ.

ص: ۸۲۳

۲۳۳. وزیر امور خارجه امريکا با اعلام حمايت از حمله به ليبي گفت: اين اقدام ميتواند عليه ديگران نيز انجام شود؛ معاون هيئت نمايندگي امريکا در سازمان ملل حمله به ليبي را عامل آگاهتر شدن متحدان کشورش درباره تروريسم ليبي دانست؛ اعلام حمايت سفير عراق در امريکا از حمله به ليبي؛ نخستوزير رژيم صهيونيستي با اعلام حمايت از حمله امريکا به ليبي درمورد اقدام مشابه به ايران و سوريه هشدار داد.

۲۳۴. مشاور امنيتي ريگان در مقالهاي در روزنامه واشنگتن پست برخلاف مخالفت نمايندگان مجلس سنا با فروش سلاح به عربستان، اين اقدام را ضروري و درجهت منافع امريکا در منطقه دانست.

۲۳۵. انتقاد شديد خبرگزارى دولتي شوروى (تاس) از مواضع ايران در قبال افغانستان و کمک به مجاهدين افغان.

۲۳۶. گزارش روزشمار ۱۹/۲/۱۳۶۵

۲۳۷. هجوم ارتش عراق به مواضع نيروهاي خودى در منطقه پيچ انگيزه و اشغال مواضع لشکر ۱۶ زرهى، حضور نيروهاي کمکى سپاه و متوقف کردن دشمن و بازپسگيرى بخشى از منطقه اشغالى.

۲۳۸. اطلاعیه نظامی شماره ۲۲۱۹ ارتش عراق درباره حمله امروز به منطقه پيچ انگيزه.

۲۳۹. حضور فرماندهان نيروى زمينى ارتش در قرارگاه مرکزى سپاه در اهواز درپى هجوم ارتش عراق به منطقه پيچ انگيزه و استمداد آنها از سپاه براى مقابله با هجوم دشمن، برگزارى جلسه با حضور برخى از فرماندهان ارتش و سپاه و تأکيد محسن رضايى بر لزوم همکارى بين آنها براى مقابله با پيشروى ارتش عراق.

۲۴۰. دستور فرماندهى قرارگاه خاتمالانبيا(ص) به فرماندهى نيروى زمينى سپاه درباره تقويت يگانهای ارتش با يگانهای سپاه براى دفع کامل حملات امروز ارتش عراق و انتقال اين نيروها به منطقه.

۲۴۱. دستور فرمانده قرارگاه خاتمالانبيا(ص) به فرمانده نيروى زمينى سپاه مبنير مشخص کردن مسئوليت ثابت خط پدافندى يگانهای تازه تشکيل شده قائم و نيز تقويت يگانهای ارتش.

۲۴۲. دفع حملات عراق به دو نقطه از جزيره جنوبى و الکساره؛ ادعاى عراق درمورد درهمکوبيدن قواى ايران در اين حمله؛ گزارش قرارگاه نصرت از شناور شدن دو پاسگاه تپ بيتالمقدس در وسط آبراه هور به دليل باد شديد و گلولهباران اين دو پاسگاه از طرف عراق؛ گلولهباران مواضع عراق در منطقه فاو به دست نيروهاي خودى.

۲۴۳. گزارش واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲ از جابه جاييها و تحركات ارتش عراق در مناطق سانواپا، مهران و صالحآباد؛ گلولهباران جبهه ميانى به دست قواى عراق؛ تلاش نيروهاي عراقى براى نفوذ به منطقه شورشيرين قديم با هوشيارى نيروهاي خودى ناکام ماند.

۲۴۴. حملات هوايى عراق به چند نقطه از مناطق عملياتى ايلام؛ اطلاعیه نظامی شماره ۲۲۲۰ ارتش عراق و ادعاى انجام ۸۵

مأموریت هوایی موفقیت آمیز؛ حمله مجدد عراق به نفتکش هارمون ۱ در نزدیکی جزیره سیری.

ص: ۸۲۴

۲۴۵. دو درگیری در منطقه مریوان و حمله به یک خودروی ارتشی ازجمله اقدامات امروز گروههای محارب در منطقه کردستان و آذربایجان غربی بود.

۲۴۶. فرمانده نیروی هوایی ارتش در بازدید از جزیره خارک حملات هوایی اخیر عراق را بر روحیه و اراده رزمندگان و نیز سرنوشت نهایی جنگ بی‌اثر خواند.

۲۴۷. اعزام نیرو و ارسال کمکهای مردمی به جبهه‌ها از وزارت صنایع، دانشکده تربیت‌مربی سپاه قم، بسیج عشایری استان فارس، شهرهای یزد، آباد، صغاد، به من، ایزدخواست، سورمق و روستاهای آبادان.

۲۴۸. نامه نماینده دائمی ایران در سازمان ملل متحد به دبیرکل این سازمان درباره حملات هوایی اخیر عراق به شهرهای ایران.

۲۴۹. برگزاری نماز جمعه امروز تهران به امامت حجت‌الاسلام امامی کاشانی و هشدار وی به حکام عرب درباره حمایت از رژیم عراق: حمایت شما بیشتر منطقه را ناامن میکند؛ سفر معاون سیاسی وزیر امور خارجه به مجارستان و دیدار وی با وزیر امور خارجه این کشور.

۲۵۰. گزارش یک خبرنگار آلمانی که به تازگی از جبهه‌های عراق بازدید کرده درباره وضعیت جنگ در منطقه فاو و بررسی آثار کاهش قیمت نفت بر جنگ.

۲۵۱. بازدید رئیس مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق از اردوگاه اسرای عراقی در منجیل.

۲۵۲. پیام رهبر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) به اعضای این سازمان و دعوت آنان به ادامه جاسوسی برای عراق، وی این حرکت را عملی انقلابی دانست.

۲۵۳. انفجار بمب در اتوبوس شرکت واحد در مقابل پارک دانشجو و شهادت راننده و کمکراننده آن.

۲۵۴. اعتراض وزارت امور خارجه افغانستان به کاردار سفارت ایران در کابل درباره نشست رهبران گروههای مبارز افغانی در تهران؛ ادعای این وزارتخانه درباره تجاوز به خاک این کشور از طرف نیروهای سپاه.

۲۵۵. ضمیمه اول گزارش ۲۲۱: گزارش فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) از مقابله این تیپ با هجوم دشمن.

۲۵۶. ضمیمه دوم گزارش ۲۲۱: وضعیت بخشی از نیروهای عراقی حمله‌کننده به منطقه پیچ انگیزه از زبان اسیران عراقی.

۲۵۷. گزارش روزشمار ۲۰/۲/۱۳۶۵

۲۵۸. جلسه فرماندهان ارشد سپاه درمورد بررسی طرح عملیات بزرگ آتی.

۲۵۹. حمله مجدد ارتش عراق به منطقه پیچ انگیزه، این حمله با مقاومت نیروهای خودی مواجه شد و به نتیجه نرسید؛ فرماندهی

نیروی زمینی سپاه به یگانهای تحتامر مأموریت بازپسگیری منطقه اشغالی را ابلاغ کرد؛ بمباران عقبه تیپ ۲۴ مکانیزه عراق به همت نیروی هوایی ایران و سقوط یک بالگرد هوانیروز در حین عملیات بر اثر آتش سلاحهای ضدهوایی عراق؛ اطلاعیه ۲۴۶۶ ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی؛ ادعای خبرگزاری عراق مبنی بر انهدام نیروهای ایران در حمله اخیر.

ص: ۸۲۵

۲۶۰. گزارش واحد اطلاعات قرارگاه خاتمالانیا(ص) سپاه درباره تحرکات و اقدامات عراق در جبهه میانی؛ گزارش واحد اطلاعاتی محور فتح از فعالیتهای دشمن در منطقه عمومی مهران؛ خبرهایی از اطلاعات ژاندارمری درباره احتمال حمله عراق به منطقه حاج عمران؛ خبر نماینده حزب دمکرات کردستان عراق به فرمانده گردان ۱ تیپ ۳ نوهده از افزایش تحرکات عراق در منطقه سیدکان و احتمال حمله به حاج عمران؛ گزارش واحد اطلاعات قرارگاه رمضان از تحرکات عراق در منطقه بانینوک و چالهبسز، فعالیت مهندسی در زیر ارتفاعات گامو؛ احتمال حمله عراق به منطقه بارزان و نیز احتمال حمله به برخی از جبهه های جنوب.

۲۶۱. فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا(ص) در نامه های به جانشین فرمانده و سرپرست نیروی زمینی ارتش و فرمانده نیروی زمینی سپاه ضمن بیان اهداف عراق از حملات اخیر و نیز اولویت بندی خطوط پدافندی توصیه ها و دستوراتی برای مقابله با حملات احتمالی ارتش عراق و نیز حفظ توان آفندی قوای خودی بیان کرد.

۲۶۲. دستور فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا(ص) به فرماندهی نیروی زمینی سپاه درمورد تشکیل هرچه سریعتر گردانهای قائم و استقرار آنها در خطوط پدافندی مورد تهدید و بیان رهنمودهایی بدین منظور.

۲۶۳. نماینده حزب دمکرات کردستان عراق در گزارشی به فرمانده گردان ۱ تیپ ۳ نوهده از اشغال مناطقی در شمال استان اربیل به دست ارتش بعث و نیز قصد این ارتش برای حمله گسترده تر به منطقه حیات خبر داد.

۲۶۴. اعزام نیروهای رزمی و تخصصی داوطلب و کاروانهایی از هدایا و کمکهای مردمی از شهرهای گرگان، گنبد کاووس، مینودشت، اهواز، اصفهان، به بهان، شوشتر، دزفول، مسجد سلیمان، ماهشهر، ایذه، شادگان، آغاجاری، سوسنگرد، رامهرمز، هفتگل، اندیمشک و باختران و استانهای بوشهر و هرمزگان به جبهه ها؛ اهدای خون ۳۰۰ تن از کارکنان وزارت امور خارجه برای رزمندگان مجروح.

۲۶۵. طه یاسین رمضان از مسلح کردن کردهای عراق برای حمله به فاو خبر داد؛ اظهارات یک پناهنده عراقی درباره وحشت افسران و سربازان عراقی از اعزام به فاو.

۲۶۶. نخستوزیر خواستار نقش بیشتر بنیاد مستضعفان در پشتیبانی جنگ شد؛ وی همچنین در دیدار با تیمهای امدادی دستگاههای دولتی از خدمات آنان تقدیر کرد.

۲۶۷. دیدار وزیر نفت لیبی در سفر به ایران با رئیس جمهور و نخستوزیر، تأکید مقامات ایران بر امنیت خلیج فارس برای همه کشورها.

۲۶۸. گزارش رادیو کلن درباره روابط اقتصادی و بازرگانی آلمان غربی و ایران.

۲۶۹. مصاحبه رئیس مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق با روزنامه جمهوری اسلامی درباره عملیتهای مجاهدین عراقی در جبهه ها و نقش این مجلس در آینده عراق.

۲۷۰. تحلیل‌های روزنامه امریکایی وال استریت ژورنال و روزنامه ایتالیایی ایل مساجرو درباره آغاز مجدد جنگ شهرها از جانب عراق.

۲۷۱. ورود ۶ کامیون بزرگ نظامی حامل سلاح از اردن به عراق؛ خبر اطلاعات ژاندارمری درباره واگذاری حفاظت از حوزه نفتی کرکوک به نیروهای اردنی؛ استفاده عراق از افسران اردنی و سودانی برای آموزشهای تخصصی.

ص: ۸۲۶

۲۷۲. رهبر سازمان آزادیبخش فلسطین، رئیس جمهور کنگو و مفتی اعظم سوریه خواستار توقف جنگ ایران و عراق شدند؛ نخستوزیر هند پایان فوری جنگ ایران و عراق را مشکل توصیف کرد.

۲۷۳. تحلیل هفتهنامه عربیا از آثار عملیات والفجر ۸ در دیدگاه ایرانیان درباره ادامه جنگ.

۲۷۴. در پی حمله به یک کشتی تجاری در نزدیکی عربستان سعودی، اتحادیه ناوگان تجاری بریتانیا از سازمان ملل درخواست اقدامات پیشگیرانه کرد.

۲۷۵. تحلیل روزنامه السفير درباره وضعیت گروگانهای فرانسوی و امریکایی در لبنان.

۲۷۶. بیمیلی تونسها برای کار در عراق باوجود تشویق دولت تونس.

۲۷۷. ضمیمه گزارش ۲۴۲: تحولات جبهه ها و بررسی اقدامات، توان و مقاصد دشمن در مناطق مختلف.

۲۷۸. گزارش روزشمار ۲۱/۲/۱۳۶۵

۲۷۹. تلاش عراقی ها با اجرای آتش شدید برای جلوگیری از پاتک نیروهای ایرانی؛ به تعویقافتادن عملیات بازپسگیری منطقه پیچ انگیزه به دلیل کمبود نیروی رزمی.

۲۸۰. جانشین فرماندهی نیروی زمینی ارتش در گفتوگو با خبرنگاران نتایج عملیات نیروهای ایران را در منطقه فکه رضایتبخش توصیف کرد.

۲۸۱. اطلاعیه ستاد مشترک ارتش و اعلام انهدام یک پل جدید عراق در منطقه عملیاتی بیس؛ اجرای آتش روی مواضع ارتش عراق در منطقه عملیاتی قلعه دیزه؛ تک عراق در منطقه عملیاتی اشنویه و لولان و مقاومت رزمندگان؛ گزارش واحد اطلاعات ستاد مشترک ارتش درباره نتیجه اجرای آتش روی منطقه ابوالخصیب.

۲۸۲. استقبال فرمانده نیروی زمینی سپاه از طرح پیشنهادی فرمانده قرارگاه نوح(ع) درخصوص عملیات در جاده فاو - امالقصیر.

۲۸۳. فرمانده نیروی زمینی سپاه در جلسهای با حضور تعدادی از فرماندهان ازجمله جانشین این نیرو بر به کارگیری نیروهای اعزامی در واحدهای رزمی، ضرورت تحکیم پدافند در فاو و آمادگی برای اجرای عملیات آفندی تأکید کرد.

۲۸۴. به اسارت در آمدن ۷ نفر از نیروهای لشکر ۷ ولیعصر(عج) در حوالی سکوی العمیه عراق.

۲۸۵. گزارش منابع نظامی درباره افزایش فعالیت نیروهای عراقی در قالب عملیات گشتی رزمی، شناسایی، تقویت و جابه جایی نیرو در منطقه عملیاتی قادر و مناطق دیگری از جبهه های شمال غرب و جبهه میانی ازجمله مهران.

۲۸۶. گزارش معاونت اطلاعات قرارگاه نوح(ع) درباره فعالیتها و اقدامات نیروی دریایی عراق پس از عملیات والفجر ۸ یعنی از

تاریخ ۱۸/۱۲/۱۳۶۴ تا ۲۱/۲/۱۳۶۵.

۲۸۷. اطلاعیه ارتش عراق درباره اقدامات سپاه پنجم و ششم این ارتش؛ ادعای رادیو صوتالجماهیر عراق درباره حمله نیروهای ایرانی به مواضع سپاه چهارم و دفع آن با تلاش ارتش عراق.

۲۸۸. حمله هوایی عراق به تأسیسات نفتی مارون ۲ و میدان نفتی آغا جاری؛ گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) درباره بمباران مناطق عملیاتی لولان و کلاشین؛ شکسته شدن دیوار صوتی در شهرهای سقر و بانه؛ مشاهده پرواز ۹ بالگرد عراقی در اطراف میمک.

ص: ۸۲۷

۲۸۹. حملات مجاهدین عراقی به چند پایگاه و خودروی ارتش بعث در منطقه عمادیه، جاده دشت حیرانه، اربیل، شقلاوه، دیرکوک و دهوک؛ آتشباری ایران روی پایگاه سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در منطقه سازان؛ حمله نیروهای طالبانی به یک خودروی این سازمان؛ بیانیه نهضت اتحاد اسلامی عراق و دعوت از مردم این کشور به مبارزه علیه حزب بعث.

۲۹۰. اعزام نیرو و ارسال کمکهای مردمی به جبهه ها از استانهای بوشهر و اصفهان و شهرهای رودسر و شهرکرد؛ کمک نقدی کارکنان بنیاد مسکن استان تهران، ژاندارمری بوشهر، ادارات استان کردستان و فرهنگیان و دانشآموزان باختران؛ اهدای خون کارمندان شرکت دخانیات؛ ایجاد خط ویژه صلواتی با ۱۶ دستگاه اتوبوس و مینیوس به همت بنیاد مستضعفان؛ رئیس مجلس در دیدار با وزیر فرهنگ و آموزش عالی: ترکیب مقاومت رزمندگان و تخصص دانشگاهیان پدیدآورنده جهش در جنگ خواهد بود؛ معاون پژوهشی وزارت آموزش و پرورش از گنجاندن درس آموزش نظامی در مقطع دوم راهنمایی از سال آینده خبر داد.

۲۹۱. دیدار وابسته نظامی سفارت یوگسلاوی در ایران با نماینده معاونت لجستیک نیروی هوایی سپاه، وی ضمن تمجید از شجاعت رزمندگان ایران در جنگ اعلام کرد تمام تلاش خود را برای تهیه تجهیزات موردنیاز ایران خواهد کرد.

۲۹۲. بنا بر تصویب هیئت وزیران، وزارت سپاه موظف شد از محل اعتبارات جاری نظامی برای تأمین احتیاجات موردنیاز نیروهای مسلح ۵ میلیارد ریال در اختیار وزارت بازرگانی قرار دهد.

۲۹۳. توضیحات معاون سیاسی وزارت امور خارجه، درباره نتایج و محورهای مذاکرات با مقامات مجارستان و سوئد.

۲۹۴. ساخت موشکانداز ۹ لول آزادپرواز برای نخستینبار در شاهرود.

۲۹۵. گزارش خبرگزاری فرانسه درباره راهبرد جدید عراق در جنگ؛ آسوشیتدپرس هدف از حملات اخیر عراق را اعمال فشار نظامی علیه دولت ایران توصیف کرد.

۲۹۶. نشریه مید پیش بینی کرد حمله بعدی ایران به استان میسان عراق خواهد بود.

۲۹۷. روزنامه واشنگتن پست مدعی تمایل امریکا به ارسال سلاح به ایران شد.

۲۹۸. بازگشت هواپیمای کویتی که دو سال پیش، ربوده شده بود، به کویت.

۲۹۹. پاکستان برای خرید نفت از ایران خواستار تخفیف بیشتر شد.

۳۰۰. کارتر رئیس جمهور سابق امریکا، حمله یکجانبه امریکا به لیبی را اشتباه دانست.

۳۰۱. گزارش روزشمار ۲۲/۲/۱۳۶۵

۳۰۲. جلسه جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه با فرماندهان یگانهای سپاه و ارتش در منطقه فکه و بررسی دلایل عقب نشینی

نیروهای خودی و نیز وضعیت منطقه پس از درگیریهای اخیر.

۳۰۳. تهیه و ابلاغ دستور عملیاتی برای آزادسازی مناطق اشغالی در پیچ انگیزه به قرارگاههای کربلای ۱ و ۲ از طرف فرمانده نیروی زمینی سپاه.

۳۰۴. جلسه جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه با خلبانان هوانیروز و توجیه آنان به منطقه عملیاتی فکه و پیچ انگیزه.

۳۰۵. جلسه امروز قرارگاه خاتمالانیا(ص) با حضور فرماندهان ارشد ارتش و سپاه پاسداران و بررسی

ص: ۸۲۸

حملات اخیر عراق به خطوط پدافندی در مناطق فکه و پیچ انگیزه و اهداف عراق از این حملات.

۳۰۶. ادامه جلسه امروز قرارگاه خاتمالانیا(ص)، در این جلسه علاوه بر بررسی آثار عملیات والفجر ۸ بر ارتش عراق، وضعیت کنونی منطقه فاو، اهداف عراق از حملات اخیر و مناطق مورد تهدید و آسیبپذیر و اولویتهای پدافندی بررسی شد.

۳۰۷. تشکیل بخش سوم جلسه امروز در قرارگاه خاتمالانیا(ص) با هدف بررسی نحوه همکاری سپاه و ارتش برای مقابله با وضعیت کنونی و همچنین چگونگی رفع کمبود مهمات واحدهایی از سپاه که برای کمک به واحدهای ارتش به مناطق پدافندی اعزام شدهاند از جمله موضوع توپخانه.

۳۰۸. در جلسه فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران و تعدادی از فرماندهان و مسئولان این نیرو با فرمانده کل سپاه و وزیر سپاه، کمبودها و مشکلات از جمله در زمینه نیروی انسانی مطرح شد.

۳۰۹. ناکامماندن حمله عراق به مناطق بجلیه و شریانی با اجرای مؤثر آتش توپخانه خودی؛ حمله نیروهای تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) به نیروهای متجاوز در غرب شیار بجلیه و درهمکوبیدن آنان؛ ادعای عراق مبنی بر دفع دو حمله متوالی نیروهای ایران.

۳۱۰. اجرای آتش مؤثر روی مواضع ارتش عراق در مناطق ایلام، باختران، فاو و املقصر؛ خبر واحد اطلاعات ژاندارمری از تصمیم عراق برای تقویت منطقه فاو با به کارگیری عشایر سلیمانی.

۳۱۱. فرمانده قرارگاه رمضان از تصرف ارتفاعات گردشوان که نیروهای ارتش در آن مستقر هستند، به دست ارتش عراق خبر داد و به فرماندهی قرارگاه خاتمالانیا(ص) درباره خطر سقوط ارتفاعات برزین، کرگزین و کلاشین هشدار داد؛ گزارش قرارگاه نجف ۲ از تحرکات عراق در مهران.

۳۱۲. حمله هوایی عراق به جزیره خارک؛ بیانیه نظامی عراق و ادعای حمله به یک هدف دریایی بزرگ در نزدیکی سواحل ایران علاوه بر حمله به خارک و تکذیب خبر روز گذشته ایران مبنی بر حمله به یک جنگنده عراقی؛ نامه فرماندهی اطلاعات ستاد مشترک ارتش به دبیرخانه شورای عالی دفاع و هشدار درباره تکرار حملات هوایی مشابه حمله به پالایشگاه تهران در آینده.

۳۱۳. گزارش روزنامه اطلاعات به نقل از یک افسر عراقی پناهنده، مبنی بر انفجار انبار گلولههای شیمیایی ارتش عراق، در فروردینماه سال جاری، در شرق دریاچه نمک در فاو و کشته یا زخمی شدن تعداد زیادی از نیروهای ارتش عراق.

۳۱۴. مصاحبه فرمانده نیروی دریایی ارتش با روزنامه اطلاعات و هشدار به ناوگانهای امریکا و فرانسه در خلیج فارس نسبت به کارشکنی در اجرای مأموریتهای دریایی ناوگان ایران در خلیج فارس؛ واکنش فرانسه و امریکا به این اظهارات؛ خبر ستاد مشترک ارتش درباره بازرسی یک کشتی تجاری در خلیج فارس.

۳۱۵. قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، استاندار کردستان، سپاه اشنویه و سپاه ناحیه کردستان در گزارشهای جداگانه نتایج

درگیریه‌ای اخیر نیروهای خودی با عناصر ضدانقلاب در مناطق کردنشین را اعلام کردند؛ تأسیس دو مقر به دست سازمان مجاهدین خلق (منافقین) و گروه خیبات در منطقه کنهماسی؛ عراق دو فرستنده رادیویی به دو گروه مذکور داد؛ خبر ژاندارمری به وزارت اطلاعات درمورد مأموریت جدید عراق به حزب دمکرات.

ص: ۸۲۹

۳۱۶. عملیاتهای انقلابیون مسلمان کرد عراقی علیه نیروهای بعثی در مناطق العماریه، اربیل، سقلاوه، عربت، کرکوک و موصل و وارد کردن تلفات و خسارات به ارتش بعث.

۳۱۷. گزارش محرمانه خبرگزاری جمهوری اسلامی از تبعات حمله هوایی عراق به پالایشگاه تهران و خسارتهای وارد شده و اظهارات وزیر نفت در اینباره.

۳۱۸. رادیو بغداد اعلام کرد دلیل حملات هوایی اخیر عراق به ایران بازداشتن ایران از ادامه جنگ است، این رادیو مدعی شد حملات هوایی عراق فقط علیه هدفهای نظامی و نفتکش های حامل نفت ایران است؛ گزارش استاندار کردستان درباره نتایج حملات هوایی عراق به شهرهای مریوان، بانه و سقر در هفته اخیر؛ گزارش ژاندارمری به وزارت اطلاعات درباره پخش شایعه بمباران دو استان کردستان و آذربایجان غربی از جانب عراق.

۳۱۹. نامه نماینده ایران در سازمان ملل به دبیر کل این سازمان درباره حملات هوایی عراق به مناطق مسکونی ایران.

۳۲۰. حضور رئیس جمهور در مراسم صبحگاه پرسنل ستاد مشترک ارتش و تشریح تحول به وجود آمده در ارتش، پس از انقلاب.

۳۲۱. دیدار وزیر امور خارجه سوریه با رئیس جمهور، نخستوزیر و وزیر امور خارجه ایران در سفر به تهران؛ رئیس مجلس در خاطرات خود هدف این سفر و سفر وزیر نفت لیبی را آوردن پیام عربستان عنوان کرد.

۳۲۲. تصویب شرح وظایف کمیسیون اجرایی ستاد عالی پشتیبانی جنگ در جلسه امروز این ستاد و انتصاب حسن روحانی به عنوان ریاست این کمیسیون.

۳۲۳. بولتن خبری وزارت امور خارجه در گزارشی با اشاره به نامه رئیس کمیته بین المللی صلیب سرخ به وزیر امور خارجه ایران از دیدار اخیر قائم مقام این کمیته با ولایتی در اجلاس اخیر کشورهای غیرمتعهد و پیگیری درباره چگونگی تجدید روابط ایران و کمیته بین المللی صلیب سرخ خبر داد.

۳۲۴. اعزام کاروانهای نیروهای داوطلب و ارسال کمکهای مردمی به جبهه ها از شهرهای سروستان، نیشابور، ارومیه، بیرجند، سبزوار، بجنورد، فردوس، جهرم، خمینشهر، زابل، شهریار، تفرش، مهاباد، نقده، پارسآباد مغان، تهران، شهرستان بویراحمد و استانهای یزد، اصفهان، سیستان و بلوچستان و کردستان؛ تشکیل ستاد تبلیغات و کمکرسانی به جبهه ها در شورای خلیفهداری ارامنه تهران؛ اعلام آمادگی دانشآموزان دختر دبیرستانهای فنیو حرفه‌ای تهران برای کمک به جبهه ها و تشکیل کلاسهای آموزش کمکهای اولیه.

۳۲۵. اظهارات رئیس اداره وظیفه عمومی درباره تصویب قانون جدید خدمت سربازی و نحوه اجرای آییننامه آن و اعلام چگونگی برخورد با مشمولان غایب.

۳۲۶. وزیر امور خارجه عراق بار دیگر خواستار تشکیل اجلاس سران عرب برای بررسی جنگ عراق و ایران و آنچه باجخواهی

سوریه و لیبی دانست، شد.

۳۲۷. بازگشت هیئت اقتصادی عراق از ترکیه بدون دستیابی به نتیجه مطلوب.

۳۲۸. بررسی آثار منفی کاهش به ای نفت در رادیو امریکا، از جمله تأثیر آن بر جنگ ایران و عراق.

ص: ۸۳۰

۳۲۹. ادعای روزنامه دیلی تلگراف درباره دخالت مأموران شرکت ملی نفت ایران در لندن در خرید سلاح برای ایران و انتقاد از بی توجهی دولت انگلیس به این امر.

۳۳۰. خبر رسانه های کویتی از جمعآوری دومیلیون دلار کمک نقدی به عراق در کویت.

۳۳۱. گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از ارزیابی رسانه های انگلیس و فرانسه درباره تهدیدات امریکا علیه ایران و سوریه.

۳۳۲. ضمیمه گزارش ۳۰۷: ادعای یک نشریه امریکایی درباره معاملات مخفیانه سلاح توسط ایران.

۳۳۳. گزارش روزشمار ۲۳/۲/۱۳۶۵

۳۳۴. پیگیری فرماندهی نیروی زمینی سپاه درمورد عملیات منطقه پیچ انگیزه، برگزاری جلسات با فرماندهان یگانهای مأمور به عملیات در این منطقه و بحث و تبادل نظر درباره جزئیات عملیات؛ ابلاغ دستورات کتبی و شفاهی به یگانها برای اجرای عملیات و اعلام ساعت آغاز عملیات.

۳۳۵. اجرای عملیات بازپسگیری مواضع اشغال شده لشکر ۱۶ زرهی ارتش در منطقه پیچ انگیزه به همت نیروهای سپاه و موفقیت نسبی در آغاز عملیات.

۳۳۶. تک عراق به سمت پایگاه شریف در شمال هورالهویزه و مقابله نیروهای خودی و دفع حمله دشمن، اجرای آتش شدید توپخانه عراق در محور جاده خندق.

۳۳۷. گزارش قرارگاه رمضان از قصد دشمن برای حمله به منطقه حاج عمران؛ خبر قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) از دو مورد گلولهباران منطقه پیرانشهر از سوی عراق؛ قرارگاه نجف ۲ از تحرکات عراق در محور سومار خبر داد.

۳۳۸. بررسی مشکلات و کمبودهای نیروهای مهندسی جهاد سازندگی و سپاه در منطقه فاو در جلسهای با حضور فرمانده نیروی زمینی سپاه و فرمانده قرارگاه مهندسی خاتمالانیا(ص).

۳۳۹. فرمانده نیروی زمینی سپاه در دو نامه جداگانه دستور شناسایی مکانی مناسب برای احداث پایگاه موشکی در جنوب را به فرماندهی تیپ هفتم الحیدر و ارتقای تیپ ۳۳ المهدی(عج) به لشکر را ابلاغ کرد.

۳۴۰. جلسه مشاور فرمانده کل سپاه با فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران و ابراز نگرانی از کمبود نیروی انسانی در جنگ و پیشنهاد تغییر کاربری برخی صنایع غیرنظامی به صنایع نظامی.

۳۴۱. اطلاعیه نظامی ۲۲۲۴ عراق و ادعای سرنگونی یک جنگنده ایران؛ وجود چند بمب عملنکرده در روستایی از توابع گناوه؛ تأییدنشدن ادعای روز گذشته عراق مبنیبر انهدام یک هدف دریایی ایران از طرف منابع کشتیرانی بین المللی؛ ابراز نگرانی کاخ سفید از حمله به کشتیهای بیطرف در خلیج فارس.

۳۴۲. گزارش واحد اطلاعات قرارگاه رمضان درباره نتیجه مینگذاری در جاده دیانا - سیدکان و دیانا - حاج عمران و خسارات واردشده به دشمن.

۳۴۳. عملیات مبارزان مسلمان کرد عراقی در منطقه دهوک و غرب منطقه شیروان. در این عملیاتها به هفت اردوگاه ارتش بعث خسارات و تلفاتی وارد و یک ارتفاع راهبردی تصرف شد؛ مقاله نشریه العمل الاسلامی درباره لزوم ادامه حملات مبارزان عراق به رژیم حاکم بر

ص: ۸۳۱

بغداد؛ هشدار قرارگاه رمضان درمورد احتمال حمله ارتش بعث به منطقه بارزان.

۳۴۴. گزارش منابع اطلاعاتی استان کردستان از تحرکات حزب دمکرات و سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در مناطق اشنویه و بانه؛ تسلیم شدن ۲ نفر در سقز و سنندج.

۳۴۵. اقدام ناموفق سازمان مجاهدین خلق (منافقین) به جاسوسی از دفتر مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق؛ اطلاعیه این سازمان درباره ورود ۲۰۰ نیروی آموزش دیده در کردستان عراق به ایران.

۳۴۶. اعزام نیروهای داوطلب رزمی و تخصصی از مشهد، جهرم، سروستان، آران و بیدگل، تنکابن، قم، شیروان، خیاران، بویراحمد، کاشان و استانهای همدان و گیلان.

۳۴۷. نخستوزیر در دیدار با جمعی از نیروهای گردان تخریب لشکر امام علی (ع) ایثارگری، روحیه و معنویت رزمندگان را ضامن حفظ انقلاب از توطئهها دانست و توطئه کاهش قیمت نفت را بی اثر خواند؛ پیام نخستوزیر خطاب به کارکنان مناطق نفتخیز جنوب و تجلیل از مقاومت آنان.

۳۴۸. نخستوزیر در یک مصاحبه مطبوعاتی درباره طرح دولت برای ارتباط با ایرانیان خارج از کشور و شروط بازگشت آنان سخن گفت.

۳۴۹. گفتوگوی اختصاصی وزیر امور خارجه با روزنامه رسالت درباره اظهارات سخنگوی کاخ سفید درمورد امنیت خلیج فارس، روابط ایران و سوریه، مسئله افغانستان، نتایج اجلاس عدمتعهد و دفاعی خواندن تصرف فاو.

۳۵۰. فرمانده سپاه ناحیه اصفهان در نامه‌ای به فرماندهی سپاه کشوری خواستار استفاده از توان علمی دانشگاهها در زمینه جنگ شد.

۳۵۱. گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از نخستین جلسه ستاد بازسازی مناطق جنگزده استان خوزستان در سال جاری.

۳۵۲. مصاحبه مسئول ستاد پشتیبانی جنگ و جهاد سازندگی استان گیلان با روزنامه رسالت و گزارشی از عملکرد این جهاد در جبهه ها.

۳۵۳. بیانیه مشترک دبیر اجرایی برنامه محیط زیست سازمان ملل و مدیرکل امور بین الملل وزارت امور خارجه ایران در محکومیت عراق به دلیل استفاده از سلاح شیمیایی علیه ایران.

۳۵۴. واکنش مقامات وزارت دفاع فرانسه به اخطار فرمانده نیروی دریایی ایران: در هیچ موردی ناقض قوانین بین المللی نبوده‌ایم.

۳۵۵. خبرگزاری رویتر در گزارشی مدعی شد ایران در یکی از جزایر نزدیک تنگه هرمز پایگاه جدید نظامی راهاندازی کرده

است؛ حمایت دوباره ریگان از فروش سلاح به عربستان سعودی و گوشزد کردن اقدامات ایران به کنگره؛ تحلیل رادیو بیبیسی درباره اظهارات فرمانده نیروی دریایی ایران و واکنش کاخ سفید؛ گزارش خبرگزاری فرانسه از تقابل کشتی نظامی امریکا با کشتی جنگی ایران در خلیج فارس.

۳۵۶. بررسی آثار کاهش قیمت نفت و تبعات آن از جمله بر جنگ ایران و عراق در روزنامه‌های وال استریت ژورنال، آساهی، الاتحاد و خبرگزاری رویتر.

۳۵۷. گفتوگوی رادیو بیبیسی با باب الیوت، هژیر تیموریان و فرد هالیدی درباره جنگ ایران و عراق، از جمله عملیات والفجر ۸ و رمز موفقیت ایران در این عملیات، هدف ایران از عملیات والفجر ۹ و تلاش‌های اخیر دبیرکل سازمان ملل برای پایان جنگ.

ص: ۸۳۲

۳۵۸. به گزارش السفیر حافظ اسد در دیدار با اعضای اتحادیه وکلای دادگستری لبنان خواهان پایان جنگ ایران و عراق شد؛ مؤسسه بین المللی مطالعات استراتژیک لندن: هیچ نشانه‌ای دال بر اینکه به زودی جنگ ایران و عراق پایان یابد، وجود ندارد.

۳۵۹. سفر شاه اردن و هیئت بلندپایه اردنی به بغداد و دیدار با صدام حسین.

۳۶۰. گزارش شبکه سی.بی.اس. آمریکا از تلاش‌های سوریه برای آزادی گروگانهای آمریکایی در لبنان و ادعای اختلاف سوریه با ایران در این مسئله.

۳۶۱. خبرگزاری‌های رویتر و یونایتدپرس در دو خبر جداگانه از دستگیری عده‌ای به اتهام قاچاق سلاح از آمریکا به ایران خبر دادند.

۳۶۲. تهدید کنگره آمریکا به اعمال حق و تو با تلاش کاخ سفید در صورت مخالفت کنگره با فروش سلاح به عربستان سعودی.

۳۶۳. گزارش روزشمار ۲۴/۲/۱۳۶۵

۳۶۴. عملیات یگانهای سپاه پاسداران برای بازپسگیری منطقه اشغال شده پیچ انگیزه، باوجود موفقیت‌های به دست آمده در مرحله اول، در ادامه به دلیل ناکافی بودن شناسایی و توجیه نبودن نیروها به منطقه، برقرارنشدن الحاق بین یگانهای عملکننده و آتش شدید دشمن نافرجام پایان یافت. در این عملیات به هر دو طرف درگیر تلفات و خساراتی وارد شد.

۳۶۵. حمله ارتش بعث به مواضع تیپ ۴ لشکر ۶۴ ارتش در منطقه حاج عمران و اشغال چند ارتفاع مهم این منطقه؛ ممانعت از پیشروی دشمن با حضور نیروهای کمکی سپاه پاسداران.

۳۶۶. قرارگاه خاتمالانینیا(ص) و ستاد مشترک ارتش در دو اطلاعیه جداگانه ضمن اعلام حمله عراق، از دفع این حمله، گلولهباران پایگاه شعبیه و کارخانه برق المهارنه عراق، بمباران محل تجمع بالگردهای عراقی در دیانا و سرنگونی ۱۱ فروند بالگرد عراقی در منطقه حاج عمران خبر دادند؛ ارتش عراق نیز ادعا کرد که در حمله به منطقه حاج عمران، ۳ ارتفاع را تصرف و در منطقه پیچ انگیزه حمله نیروهای ایران را دفع کرده است.

۳۶۷. جلسه فرمانده نیروی زمینی سپاه با فرمانده قرارگاه کربلا و فرماندهان یگانها و بررسی اهداف تشدید فعالیت‌های مهندسی و جابه جایی‌های ارتش عراق در منطقه فاو. به عقیده فرماندهان، ارتش عراق به دلیل آسیب‌های ناشی از عملیات والفجر ۸، در شرایط کنونی قادر به اجرای عملیات در منطقه فاو نیست.

۳۶۸. تبادل آتش ایران و عراق در جبهه های سومار، ایلام، جاده ابوالخصیب، باختران، کلاشین و فاو؛ هشدار فرماندهی قرارگاه نجف ۲ سپاه درباره افزایش تحرکات دشمن در منطقه مهران و احتمال اجرای تک در این منطقه.

۳۶۹. در حمله هوایی عراق به قطار مسافربری اهواز - تهران و قطار حامل مهمات در ایستگاه هفتپه، بیش از ۲۰۰ نفر که جمع کثیری از آنها غیرنظامی بودند، شهید یا مجروح شدند و خساراتی به ساختمان ایستگاه راه آهن و منازل مسکونی کارکنان آن

وارد شد.

۳۷۰. جنگنده‌های نیروی هوایی ایران به تلافی حملات عراق به مناطق غیرنظامی و تأسیسات اقتصادی ایران، تأسیسات نفتی عراق در استان کرکوک، مواضع ارتش عراق در منطقه فکه

ص: ۸۳۳

و فرودگاه موقت در شهر دیانا را بمباران کردند؛ تجاوز هوایی عراق به مناطق عینخوش، پیرانشهر، زیوه، جلدیان؛ هشدار رکن ۲ ژاندارمری مبنی بر احتمال حمله هوایی به باختران.

۳۷۱. بازرسی ۳ کشتی تجاری در خلیج فارس به همت نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی؛ برج دیدبانی عراق مستقر در اسکله العمیه اعلام کرد که یگانهای نیروی دریایی عراق سرنشین یک قایق ایرانی در اطراف اسکله مذکور را به اسارت گرفتند.

۳۷۲. گزارش جامع واحد اطلاعات قرارگاه نوح (ع) از فعالیتهای نیروهای دریایی عراق و به رهبرداری آنان از جزیره بویان کویت علیه ایران.

۳۷۳. به گزارش منابع نظامی خودی، ایجاد درگیری، اجرای کمین، تبلیغ درخصوص خودداری جوانان از رفتن به سربازی، تردد در شهرها، تطمیع مالی نیروهای عضو و ایجاد دفتر در خاک عراق از جمله فعالیتهای امروز گروههای ضدانقلاب بوده است.

۳۷۴. گزارش نماینده حزب دمکرات کردستان عراق درباره عملیات علیه نیروهای عراقی در استان کرکوک و هشدار رکن ۲ ارتش درباره همکاری حزب اتحادیه میهنی کردستان عراق و گروه ضدانقلاب رزگاری با نظامیان عراق برای حمله به پایگاههای رزمندگان ایران.

۳۷۵. واکنش نخستوزیر به حمله هوایی عراق به قطار مسافری: این حمله بدون پاسخ نخواهد ماند.

۳۷۶. بیانیه ستاد تبلیغات جنگ درباره محکومیت رژیم عراق در حمله به قطار مسافری ایران و درخواست واکنش مجامع بین المللی علیه عراق.

۳۷۷. تصویب آییننامه ستاد مرکزی امداد و درمان جنگ و اختصاص بودجه برای تقویت بنیه نظامی سپاه و ژاندارمری از سوی هیئت وزیران؛ اعلام آمادگی وزارت فرهنگ و آموزش عالی برای افزایش پنج درصدی سهمیه دانشگاهها برای خانواده شهدا.

۳۷۸. انتقاد صریح وزیر امور خارجه ایران از رئیس کل عملیات کمیته بین المللی صلیب سرخ درباره عملکرد این سازمان؛ در دیدار ولایتی با رئیس کل عملیات بین المللی صلیب سرخ، درخواست پیگیری جدی این کمیته درخصوص وضعیت اسرای ایرانی به ویژه وزیر نفت، ارزیابی دقیقتر از جنگ ایران و عراق، موضعگیری شفاف درباره حملات هوایی عراق به مناطق مسکونی، تهدید امنیت هوایی و کاربرد سلاح شیمیایی مطرح شد.

۳۷۹. واکنش سخنگوی وزارت امور خارجه ایران به بیانیه کاخ سفید: علل تشنج در خلیج فارس و حمله به نفتکش ها رژیم عراق است که با چراغ سبز امریکا در جهت افزایش تشنج در منطقه عمل میکند.

۳۸۰. براساس رأی دادگاه لاهه، امریکا موظف به پرداخت ۵۰۰ میلیون دلار به ایران شد.

۳۸۱. هشدار نیروی دریایی آمریکا به شناورهای سطحی و زیرسطحی کشورها در منطقه خلیج فارس و دریای عمان مبنی بر رعایت فاصله ۵ مایلی با شناورهای آمریکایی در این منطقه.

۳۸۲. تحلیل هفته‌نامه لوپوئن از اوضاع جنگ: روحیه شهادت‌طلبی نیروهای ایرانی و تدارک مستمرشان عامل موفقیت آنان در جبهه فاو بوده است.

۳۸۳. حسنین هیکل روزنامه‌نگار مصری، با مرتب‌دانستن اثر جنگ ایران و عراق بر مسائل افغانستان، راه حل پایان جنگ را منوط به برگزاری اجلاس بین‌المللی و حلوفصل مسائل افغانستان دانست.

ص: ۸۳۴

۳۸۴. نیکسون رئیس جمهور اسبق امریکا، ضمن حمایت از بمباران لیبی و فشار اقتصادی بر این کشور به طور تلویحی از مواضع ریگان در برخورد با ایران و سوریه به روش نظامی حمایت کرد؛ رهبر یکی از احزاب انگلیس نیز خواستار تحریم دیپلماتیک و اقتصادی ایران، سوریه و لیبی شد.

۳۸۵. ضمیمه گزارش ۳۳۹: بررسی علل عقب نشینی نیروهای خودی در عملیات منطقه پیچ انگیزه.

۳۸۶. ضمیمه گزارش ۳۴۳: تحلیل تحرکات دشمن در مهران، فاو و جبهه های شمال غرب در جلسات متعدد فرماندهان سپاه.

۳۸۷. گزارش روزشمار ۲۵/۲/۱۳۶۵

۳۸۸. عملیات نافرجام رزمندگان در منطقه حاج عمران برای بازپسگیری مناطق اشغالی و مجروح شدن فرمانده تیپ ۱۵۵ ویژه شهدا؛ اطلاعیه قرارگاه خاتمالانیا(ص) درباره عملیات، خبر تیپ ۴ لشکر ۶۴ درباره سرنگون شدن ۹ فروند بالگرد عراق در منطقه عملیاتی؛ ابراز نگرانی نماینده امام در شورای عالی دفاع از تأثیر اقدامات دشمن بر قوای خودی.

۳۸۹. جلسه فرماندهی مشترک قرارگاه نجف ۴ سپاه و لشکر ۶۴ ارتش با هدف برنامه ریزی و طراحی عملیات مجدد علیه مواضع دشمن در منطقه حاج عمران.

۳۹۰. گزارش فرماندهی تیپ مسلم بن عقیل از دفع تکرر دشمن در جبهه مهران؛ هشدار قرارگاه عملیاتی نجف ۲ از افزایش فعالیتهای مهندسی رزمی عراق در مهران و اقدام و تحرکات نیروهای دشمن در سومار، انجیره و میمک.

۳۹۱. جلسه امروز فرماندهی نیروی زمینی سپاه با فرمانده قرارگاه نصرت و فرماندهان یگانهای مستقر در هور و گفتوگو درباره اوضاع جبهه هورالعظیم، بررسی تاکتیکهای رزمی و فعالیتهای جدید مهندسی عراق، آسیبشناسی نقاط ضعف محورهای خودی و کمبودها و مشکلات و تأکید فرمانده نیروی زمینی مبنی بر استمرار شناساییها، اجرای عملیتهای گشتی رزمی، تلاش برای فریب دشمن و فعالنگهداشتن روحیه آفندی نیروها.

۳۹۲. دستورالعمل عملیاتی فرمانده قرارگاه کربلای سپاه برای یگانهای مستقر در جبهه فاو به منظور مراقبت بیشتر از خطوط پدافندی، تحکیم مواضع و نظارت مستمر بر اقدام و تحرکات دشمن و آمادہنگهداشتن نیروهای احتیاط در صورت بروز خطر.

۳۹۳. اعلام هشدار قرارگاه رمضان به نقل از منابع بارزانیها به قرارگاه خاتمالانیا(ص) مبنی بر تمهیدات جدید صدام و فرماندهان ارتش بعث عراق برای تقویت نیرو و تجهیزات و اجرای عملیتهایی در مناطق قصر شیرین، سومار و دربندیخان با هدف فریب ایران و اجرای عملیات غافلگیرانه در فاو.

۳۹۴. هشدار وزارت اطلاعات درباره استفاده از بمبه ای قوی گاز علیه مواضع رزمندگان در جبهه فاو؛ یک دیپلمات عراقی از دستور صدام حسین درباره تخریب پلها و مراکز مهم شهر بصره در صورت محاصره خبر داد.

۳۹۵. گلولهباران مواضع دشمن در مناطق ابوالخصیب و دربندیخان در پاسخ به بمباران هوایی روز گذشته ایستگاه قطار در

۳۹۶. اعترافات خلبان اسیر عراقی درخصوص خرید هواپیماهای سوخترسان، آموزش خلبانان برای بمباران تأسیسات نفتی خارک، برنامه خریدهای تسلیحاتی عراق، چگونگی انحراف موشکها و تأکید صدام برای بازپسگیری فاو.

۳۹۷. در نتیجه اجرای کمین، مینگذاری جادهها و درگیری نیروهای ضدانقلاب با نیروهای خودی در کردستان و آذربایجان غربی تعدادی از رزمندگان شهید یا مجروح شدند.

۳۹۸. برگزاری جلسه رهبر اتحادیه میهنی کردستان عراق و رهبران سه گروه ضدانقلاب ایران با نماینده دولت عراق و توافقات اتحادیه میهنی با دو گروه ضدانقلاب دیگر برای تشکیل جبهه واحد.

۳۹۹. حمله پیشمرگان کرد مبارز به کاخ تابستانی صدام حسین، قرارگاه جیشالشعبی و پایگاه نظامی بانیشکفتی و اینشکی و ایستگاههای بازرسی نظامیان بعثی عراقی در مسیر جاده حلبچه و سیدکان. در نتیجه این حملات خسارات و تلفاتی به نظامیان بعثی عراق وارد شد.

۴۰۰. تداوم فعالیتهای جاسوسی اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین).

۴۰۱. عزیمت نیروهای داوطلب مردمی به جبهه های جنگ از شهرهای مختلف کشور و ارسال کمکهای نقدی و غیرنقدی به مناطق عملیاتی؛ گردهمایی برخی اصناف با هدف تشکیل ستادی برای جذب نیرو و جمعآوری کمکهای نقدی و جنسی.

۴۰۲. بررسی مسائل مرتبط با گردانهای احتیاط قدس و بودجه ارزی نیروهای مسلح در جلسه شورایعالی دفاع؛ مصاحبه مطبوعاتی نماینده امام در شورایعالی دفاع درباره مواضع و واکنش ایران به حمله هوایی عراق به قطار مسافری؛ واکنش به تهدید امریکا علیه ایران و متهمکردن نظام جمهوری اسلامی به حمایت از تروریسم؛ دیدار رئیس مجلس با حسن روحانی و دکتر هادی و توصیههایی درباره مذاکرات ایران و فرانسه.

۴۰۳. یادداشت اعتراضآمیز وزارت امور خارجه به دبیرکل سازمان ملل درباره حمله هوایی عراق به قطار مسافری و درخواست اعزام کارشناسان آن سازمان برای بررسی این حمله و نیز درخواست محکومیت صریح رژیم عراق؛ بیانیه سپاه جنوب قرارگاه کربلا درخصوص تلافی حمله عراق به قطار مسافری در جبهه ها؛ بیانیههای دبیرکل هلالاحمر، رئیس کل راه آهن جمهوری اسلامی و سفارت ایران در کویت در محکومیت حمله هواپیماهای عراقی به قطار مسافری ایران.

۴۰۴. ایران به تلافی ممانعت انگلیس از انتصاب یک دانشجو انقلابی به عنوان سفیر، صلاحیت کاردار جدید انگلیس را رد و از اعطای ویزا به وی خودداری کرد.

۴۰۵. خروج کارگران مصری از عراق به دلیل کمبود دستمزدها؛ ادعای روزنامه الثوره عراق درخصوص آمادگی داوطلبان ۸ کشور عربی برای اعزام به فاو و جنگ با ایران؛ ایجاد محدودیت تردد در برخی مناطق کردنشین عراق.

۴۰۶. درپی بازرسی کشتیهای تجاری خارجی در خلیج فارس به همت نیروی دریایی ایران، امریکا بار دیگر این اقدام را کاری خطرناک تلقی و ایران را تهدید به واکنش کرد.

۴۰۷. روزنامه القبس: ایران به طور تلویحی موافقت خود را با طرح ۸ ماده‌ای دبیرکل درباره توقف جنگ اعلام کرد؛ نرمش تهران در مقابل تلاش میانجیگرانه ژاپن، پیشنهاد سوریه به ایران درباره توقف جنگ.

ص: ۸۳۶

۴۰۸. گزارش روزنامه ژاپنی نیهون کیزای شیمبون درباره کاهش ذخیره ارزی ایران و نزول گشایش اعتبارات بانکی در نتیجه افت به ای نفت.

۴۰۹. به ادعای روزنامه کویتی السیاسه، دیدار شاه حسین و حافظ اسد و درگیریهای نیروهای سوریه با حزبالله لبنان، علائمی از تغییر رویکرد سیاسی دمشق با تهران است؛ یک روزنامه رسمی اتریش مدعی شد سوریه در جنگ خلیج فارس با احتیاط در حال فاصلهگرفتن از تهران است.

۴۱۰. وزیر مشاور در امور خارجه مصر با حمایت از عراق و تمجید از تواناییهای این کشور در جنگ با ایران از ایران خواست تا در راه صلح کوشا باشد.

۴۱۱. نشریه اخبار روزانه: واکنش یک نماینده مجلس آلمان فدرال به سوءاستفاده مالی و سیاسی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) و توصیه وی به همکارانش درباره پرهیز از حمایتکردن این سازمان.

۴۱۲. گزارش روزشمار ۲۶/۲/۱۳۶۵

۴۱۳. عملیات رزمندگان در منطقه حاج عمران باوجود شروع موفق و بازپسگیری بخشی از مواضع اشغال شده در ادامه به دلیل آتش شدید دشمن و تأخیر در رسیدن نیروهای کمکی، ناکام ماند.

۴۱۴. بررسی وضعیت نیروهای خودی و دشمن در جبهه حاج عمران، مواضع آسیبپذیر، لزوم تقویت منطقه و اهداف عراق در این جبهه در جلسه مشترک فرماندهان نیروی زمینی ارتش و سپاه.

۴۱۵. به منظور پیشگیری از احتمال حمله عراق به مواضع رزمندگان در حاج عمران، بخشی از یگانهای قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) تحتامر قرارگاه نجف قرار گرفتند.

۴۱۶. پیشنهاد راهکارهایی ازجانب فرمانده لشکر ۵ نصر سپاه پاسداران برای اجرای عملیات در جبهه های میانی و شمالی؛ تعیین اولویتهای پدافندی و آفندی ازسوی فرمانده نیروی زمینی سپاه.

۴۱۷. هشدار معاون طرح و عملیات قرارگاه فتح سپاه پاسداران به فرماندهی تیپ ۴ لشکر ۲۱ حمزه ارتش درباره آمادگی ارتش عراق برای حمله به مهران و تصدیق فرماندهی این تیپ به استناد و اعتراف یک پناهنده عراقی مبنیبر قریبالوقوع بودن حمله نظامی دشمن به مهران.

۴۱۸. بمباران هوایی محل تجمع بالگردهای عراقی در حوالی رواندوز عراق به وسیله هواپیماهای جنگنده نیروی هوایی ارتش؛ بمباران هوایی حوالی پاسگاه عینخوش، موسیان و قرارگاه تمرچین ازسوی هواپیماهای جنگنده عراقی؛ مأموریت عکسبرداری یک هواپیمای میگ ۲۵ عراقی از برخی از شهرهای ایران؛ ادعای فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق مبنیبر بمباران یک هدف بزرگ دریایی در نزدیکی سواحل ایران.

۴۱۹. در حمله گروهک خبات به یک خودروی جهادسازندگی یک تن از سرنشینان شهید و ۲ نفر به اسارت درآمدند.

۴۲۰. تحلیل امامجمعه تهران از سیاستهای تجاوزگرانه دولت و ارتش بعث عراق، محکومیت عراق در بمباران قطار مسافری و آمادگی ایران برای مقابله با ارتش عراق در خطبه های امروز نماز جمعه.

ص: ۸۳۷

۴۲۱. اعلام طرح در دست اقدام آموزش و پرورش برای کمک به دانش‌آموزان رزمنده، همزمان با عزیمت نیروهای داوطلب مردمی به جبهه از شهرهای مختلف کشور.

۴۲۲. نشریه کریستین ساینس مانیتور خاطرنشان کرد که عراق برای بازپس‌گیری فاو از سلاح‌های شیمیایی استفاده کرده است؛ نشریه لوپوئن به نقل از ماهر عبدالرشید نبرد فاو را دشوارترین نبرد از آغاز جنگ خواند.

۴۲۳. سخنگویان وزارت امور خارجه و وزارت دفاع آمریکا در واکنش به اقدام ایران در بازرسی کشتیها در خلیج فارس بر افزایش مراقبت کشتیهای جنگی آمریکا از کشتیهای تجاری این کشور، در این منطقه تأکید کردند؛ ادعای لویدز لیست درباره استفاده ایران از جزیره بوموسی برای حمله به کشتیها، این روزنامه همچنین از افزایش نرخ بیمه کشتیها در خلیج فارس خبر داد.

۴۲۴. امضای قرارداد خرید نفت ترکیه از ایران برپایه سیستم بازیافتی.

۴۲۵. به نوشته نشریه امریکایی شیکاگو تریبون فشارهای اقتصادی ناشیاز کاهش به ای نفت و درآمدهای ارزی و هزینه های سنگین جنگی احتمال نابودی عراق را بیش‌ازپیش تقویت کرده است، درحالی‌که ایران باوجود مشکلات اقتصادی همچنان به شعار "جنگ، جنگ تا پیروزی" ادامه میدهد.

۴۲۶. یک نشریه چاپ شوروی ضمن تحلیل جنگ ایران و عراق، در تشریح مواضع سیاسی شوروی تصریح کرد که اتحاد شوروی همچنان خواهان پایان جنگ ایران و عراق ازطریق مذاکره است و با هرگونه تغییر نظام سیاسی دو کشور مخالف می باشد.

۴۲۷. روزنامه لوکوئیدین دوپاری: مقامات فرانسوی بیشتر از امریکاییها به تلاشها و راه حل‌های ایران در مقایسه با سوریه، درخصوص آزادی گروگانهای امریکایی و فرانسوی در لبنان امیدوارند.

۴۲۸. به نوشته نشریه کریستین ساینس مانیتور مخالفت کنگره آمریکا در فروش سلاح به عربستان به نظر دولت آن کشور دیدگاهی اشتباه و کوتهبینانه است.

۴۲۹. وزیر دفاع رژیم صهیونیستی ادعای یک نشریه عربی در لندن مبنیبر ورود دلال اسرائیلی به ایران برای فروش اسلحه را تکذیب کرد.

۴۳۰. گزارش روزشمار ۲۷/۲/۱۳۶۵

۴۳۱. حمله ارتش عراق به مهران در ادامه سیاستهای جدید موسوم به استراتژی دفاع متحرک، در این تهاجم ارتش عراق بخشهای وسیعی از مواضع نیروهای خودی را اشغال کرد. نیروی زمینی سپاه پاسداران به محض اطلاع از حمله عراق، نیروهایی که در احتیاط نزدیک این منطقه بودند را به کمک یگانهای ارتش فرستاد.

۴۳۲. تلگرام فرمانده سپاه دوم عراق به صدام حسین و اعلام خبر تصرف مهران؛ وزیر اطلاعات عراق: خروج عراقی ها از مهران منوط به خارج شدن نیروهای ایران از فاو است.

۴۳۳. اطلاعیه نظامی عراق درباره اشغال مهران و اعلام شروط عقب نشینی از این منطقه؛ درخواست نماینده دائمی عراق در سازمان ملل از این سازمان برای محکوم کردن جنگ ایران و عراق.

ص: ۸۳۸

۴۳۴. فرمانده لشکر ۵ نصر سپاه پاسداران پس از بررسی میدانی اوضاع جبهه مهران، دستور انتقال سریع ۲ گردان به مهران را صادر کرد.

۴۳۵. جلسه فرماندهی نیروی زمینی سپاه و بررسی و تحلیل وضعیت توان نظامی عراق، راهبرد و دستاوردهای عملیاتی دو ماه اخیر دشمن، ارائه تحلیلهایی به منظور مقابله با حملات آینده عراق و برآورد نیرو و مهمات.

۴۳۶. بررسی مسائل مرتبط با جبهه حاج عمران و طرح عملیاتی تیپ ۱۵۵ ویژه شهدا و سایر یگانها در این منطقه در گفتوگوی فرماندهی قرارگاه نجف ۴ سپاه و فرماندهی قرارگاه شمال غرب نیروی زمینی ارتش.

۴۳۷. بررسی وضعیت جبهه ها و نحوه گسترش یگانهای رزمی سپاه، چگونگی اقدامات بازدارنده از تداوم حملات احتمالی عراق و تعیین اولویتهای تاکتیکی عملیاتی از موضوعات جلسه امروز فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران با فرماندهان ارشد سپاه بود.

۴۳۸. جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه در گفتوگو با فرمانده قرارگاه کربلا و چند تن از فرماندهان و مسئولان یگانها، مواضع آسیبپذیر و راههای تقویت بعضی از محورها در جبهه فاو را مورد بررسی قرار داد.

۴۳۹. تحلیل اهداف حملات اخیر عراق، اقدامات تاکتیکی ضروری و فوری برای پیشگیری و مقابله با تهاجم احتمالی دشمن در منطقه مهران و حاج عمران و بررسی امکان اجرای عملیات بر روی دو اسکله البکر و العمیه در شمال آبه ای خلیج فارس در جلسه امروز فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران با فرماندهان یگانها و قرارگاهها.

۴۴۰. هشدار منابع نظامی درباره افزایش تحرک و جابه جایی نیروهای عراقی در جبهه های شمال غرب، از جمله تظاهر به تک در منطقه سومار و احتمال حمله به دهلران و سورکوه.

۴۴۱. اعلام آمادهباش به یگانهای تحت امر قرارگاه کربلا در جبهه فاو.

۴۴۲. رکن سوم قرارگاه عملیاتی جنوب در نامه های به فرماندهی نیروی زمینی سپاه ضمن ابراز نگرانی از کمبود نیرو و تجهیزات، برقراری پدافند متعادل در منطقه جنوب را منوط به تأمین بیش از ۱۳۵ گردان نیرو دانست.

۴۴۳. گردان حضرت رسول (ص) شهرستان خوی با اجرای عملیاتی ایزدایی در منطقه عملیاتی والفجر ۲ تلفات و خساراتی بر دشمن تحمیل و غنائمی نیز به دست آورد؛ اجرای دقیق آتش نیروهای خودی بر محل تجمع دشمن در جبهه های شمال غرب تلفات و خساراتی به دشمن وارد کرد.

۴۴۴. جنگنده های نیروی هوایی عراق امروز، با بمباران قرارگاه لشکر ۸۴ خرماآباد ارتش در مهران، پلهای ارتباطی میمه و جمجباب و تأسیسات نفتی در جزیره خارک تلفات و خسارتی را به آنها وارد کردند؛ یک جنگنده عراقی نیز در جبهه حاج عمران سقوط کرد.

۴۴۵. استمرار درگیری عناصر ضدانقلاب با نیروهای نظامی خودی و اجرای کمین و مینگذاری به دست ضدانقلابیون در شهرهای مختلف استانهای کردستان و آذربایجان غربی؛ تشکیل اردوگاههای محلی عوامل ضدانقلاب برای رسیدگی به شکایات مردم.

۴۴۶. ادامه عملیاتهای چریکی و ایزدایی نیروهای پیشمرگ کرد عراقی علیه پایگاههای ارتش

ص: ۸۳۹

بعث عراق و دفع حمله نظامیان عراقی در منطقه منگیش و باگیرا.

۴۴۷. عزیمت نیروهای داوطلب مردمی به جبهه ها و ارسال کمکهای نقدی و غیرنقدی و خونهای اهدایی به مناطق عملیاتی.

۴۴۸. نماینده ایران در اجلاس شورای اجرایی یونسکو ضمن محکوم کردن رژیم بعث عراق در استفاده از سلاحهای شیمیایی در بمباران مناطق غیرنظامی ایران، ادعای صلحطلبی عراق را نوعی حربه و مظلومنمایی این رژیم تلقی کرد.

۴۴۹. معاون پارلمانی وزارت برنامه بودجه آثار کاهش درآمدهای ارزی ناشی از کاهش به ای نفت را در بخش صنعت، تولید و عمران کشور برشمرد.

۴۵۰. اعلام حمایت وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی از سوریه در قبال توطئههای امریکا و رژیم اشغالگر قدس علیه این کشور.

۴۵۱. واگذاری یکصد و شصتوپنج واحد مسکونی به مهاجران جنگی در استان ایلام.

۴۵۲. روزنامه کویتی السیاسه: تلاش جدید حسین پادشاه اردن برای رفع تیرگی روابط سوریه و عراق.

۴۵۳. درخواست برقراری آتشبس ازسوی وزیر امور خارجه مصر؛ متهمشدن ایران به جنگافروزی ازطرف نماینده سازمان آزادیبخش فلسطین؛ درخواست نماینده عراق از یونسکو برای متقاعد کردن ایران به گفتوگو با عراق درمورد صلح.

۴۵۴. اعلام تشکیل جمعیت دفاع از آزادی و حاکمیت ملت ایران، ازسوی فعالان سیاسی گروههای ملی.

۴۵۵. تظاهرات عراقی های مقیم انگلیس برضد جنایات صدام به دلیل خشونت علیه شهروندان عراقی.

۴۵۶. گزارش روزشمار ۲۸/۲/۱۳۶۵

۴۵۷. در دومین روز نبرد در منطقه مهران، عراق پس از پیشروی و تصرف بخش دیگری از مواضع پدافندی ارتش در ادامه به دلیل مواجهه با مقاومت لشکر ۵ نصر سپاه پاسداران نه تنها متوقف، بلکه ناچار به عقب نشینی از بعضی مناطق اشغالی شد.

۴۵۸. فرمانده سپاه سوم عراق ۳ شاخص غافلگیری، سرعت عمل و قدرت رزمی را عامل موفقیت یگانهای عملیاتی در حمله به مهران توصیف کرد؛ فرمانده نیروی هوایی عراق ادعا کرد واحدهای نظامی عراق توانایی لازم را برای پیشروی بیشتر در عمق خاک ایران دارند؛ فرمانده سپاه دوم مشارکت اکراد عراقی در این عملیات را ستود.

۴۵۹. جلسه فرماندهان نیروی زمینی سپاه پاسداران به منظور بررسی ابعاد حمله عراق به مهران، راههای مقابله فوری با آن، بررسی مشکلات و کمبودهای نیروهای خودی و نیز تعیین مناطقی که امکان اجرای عملیات محدود علیه دشمن در آنها هست.

۴۶۰. بازتاب عملیات عراق در جبهه مهران و تداوم درگیری در این منطقه در رسانه های خارجی؛ تأکید رئیس مجلس عراق در دیدار با سفرای خارجی در بغداد بر ادامه سیاست تهاجمی کشورش در صورت پذیرفتن پیشنهاد صلح از سوی ایران.

۴۶۱. فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران در جلسه با فرماندهان یگانهای مستقر در فاو با بیان اینکه عراق قادر به حفظ و نگهداری شهر مهران نخواهد بود، بر اهمیت جبهه فاو و انگیزه

ص: ۸۴۰

عراق برای بازپسگیری آن تأکید کرد. وی به منظور پیشگیری از حمله احتمالی عراق به فاو، تقویت خطوط پدافندی در کلیه محوره‌های این جبهه را لازم دانست و علاوه بر آن، افزایش ضریب هوشیاری درخصوص هرگونه اقدام و تحرک عراق و اجرای عملیاتهای ایدایی و مستمر در این منطقه و همچنین اهتمام به تشکیل گردانهای قائم را ضروری اعلام کرد.

۴۶۲. با توجه به احتمال حمله عراق به جبهه فاو، فرمانده قرارگاه نوح سپاه به کلیه یگانهای تحت امر و واحدهای پشتیبانی و جهادی دستور آمادهاش داد.

۴۶۳. ابلاغ تشکیل دفتر قرارگاه جنگهای نامنظم سپاه در نواحی ازسوی علی شمشانی فرماندهی سپاه کشوری به کلیه فرماندهان نواحی سپاه پاسداران.

۴۶۴. در ادامه تشدید تحرکات عراق در جبهه ها، امروز، نیروهای عراقی به مواضع رزمندگان در منطقه پنجوین حمله کردند؛ افزایش فعالیتهای قوای عراقی در مناطق فاو، حاج عمران و جزایر مجنون؛ بازدید تعدادی از فرماندهان عراقی از جبهه های شرق بصره.

۴۶۵. بمباران مواضع دشمن در رواندوز عراق و جبهه مهران به همت نیروی هوایی ارتش ایران؛ حمله متقابل هواپیماهای عراقی به پل ارتباطی در منطقه قطور، پل رودخانه میمه و پاسگاه ژاندارمری و محل استقرار یک گردان رزمی در همان حوالی؛ تجاوز هواپیماهای عراقی به حریم هوایی شهر دهلران، پیرانشهر و پادگان جلدیان؛ سرنگونی ۶ فروند بالگرد عراقی در منطقه حاج عمران در ۴۸ ساعت اخیر، به دست نیروهای خودی.

۴۶۶. استمرار درگیریها و اجرای کمین ازسوی عوامل ضدانقلاب در چند شهر از استانهای کردستان و آذربایجان غربی منجر به شهادت و مجروح شدن جمعی از رزمندگان و کشته و زخمی شدن عناصری از ضدانقلاب شد؛ هشدار منابع اطلاعاتی درباره ابعاد همکاریهای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) با ارتش رژیم بعث عراق؛ ابراز نگرانی حزب دمکرات ایران از همکاری حزب اتحادیه میهنی کردستان عراق با نیروهای ایرانی.

۴۶۷. حمله نظامیان عراق به مواضع پیشمرگان معارض کرد عراقی در استان دهوک و به آتشکشدن روستای سعدون؛ تحلیلگر رادیو لندن عملیات کردها را موجب تغییر موازنه قوا دانست و مطبوعات ترکیه هدف آنها را تسلط بر خطوط نفتی عراق - ترکیه و تشکیل حکومت مستقل برشمردند.

۴۶۸. شرح عملیات سازمان عمل اسلامی عراق در انهدام کارخانه تولید مواد شیمیایی در بغداد و طرح تخریب شهر سلیمانیه به دست ارتش عراق در صورت به مخاطره افتادن آن.

۴۶۹. دیدار وزیر جهاد سازندگی و فرمانده نیروی دریایی سپاه با حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی فرمانده عالی جنگ و گفتوگو درخصوص نیازهای مهندسی جنگ و طرح ساخت قایقهای کنترل از راه دور؛ تأکید فرمانده عالی جنگ در گفتوگو با فرماندهان سپاه بر بازپسگیری مهران از قوای عراقی.

۴۷۰. حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی با تحلیل کارنامه عملیاتی و ابتکارات یگان دریایی سپاه پاسداران، بر اهمیت و ضرورت وجود این نیرو تأکید و همکاری آن با نیروی دریایی ارتش را نماد قدرت در آبه ای خلیج فارس و دریای عمان ذکر کرد.

۴۷۱. میرحسین موسوی نخست‌وزیر، با ارسال نامه به ستاد امور جنگ کلبه وزارتخانهها،

ص: ۸۴۱

سازمانها و... آمادگی واحد بسیج مستضعفین سپاه پاسداران را برای ثبتنام آموزش نظامی رؤسا و مدیران و معاونان اعلام کرد.

۴۷۲. وزیر کشور ضمن واکنش به حضور نیروهای نظامی امریکا در خلیج فارس، خاطرنشان کرد این وزارتخانه امکانات لجستیکی و نیروی انسانی خود را بیشازپیش برای خدمت به جنگ به کار خواهد گرفت.

۴۷۳. اعزام نیروهای متخصص و رزمنده داوطلب از شهرهای مختلف کشور به جبهه ها و ارسال کمکهای نقدی و غیرنقدی مردمی برای پشتیبانی از جنگ به مناطق عملیاتی.

۴۷۴. وزیر امور خارجه عمان با برحقدانستن ایران در بازرسی کشتیها در خلیج فارس درباره مذاکرات عربستان سعودی و امریکا و اتخاذ تصمیمات آنها برای امنیت تردد کشتیها در خلیج فارس هشدار داد.

۴۷۵. یک محقق فلسطینی با انتقاد از رژیم بعث عراق در جلوگیری از خبرنگاران تهیه گزارش از جبهه های جنگ، همکاری کویت و عراق در جنگ با ایران، تلاش عراق برای خشککردن باتلاقهای جبهه فاو و نگرانیهای سوریه از احتمال پیشروی بیشتر ایران در منطقه فاو را تحلیل کرد.

۴۷۶. توافق مصر و عراق برای آموزش ۳۰۰ خلبان عراقی در مصر؛ به نوشته یک روزنامه انگلیسی با توجه به ضعف عراق در جنگ با ایران، مصر و اردن به یاری عراق آمدهاند.

۴۷۷. درحالیکه نفتکش آسیبدیده یونانی در انتظار رسیدن تیم خنثیسازی موشکهای منفجرنشده در کشتی است، خبرگزاری رویتر به نقل از منابع کشتیرانی ادعا کرد که ایران مسئول حمله به این کشتی است.

۴۷۸. افزایش به ای نفت و نرخ بیمه کشتیهای عازم خلیج فارس به علت تشدید حملات هوایی عراق و ایران.

۴۷۹. ضمیمه گزارش ۴۲۷: گزارش جامع ۲ فرمانده تیپ عراقی از جزئیات عملیات در منطقه مهران.

۴۸۰. ضمیمه گزارش ۴۴۲: گزارش خبرنگار روزنامه لوموند از اشتیاق نیروهای داوطلب مردمی برای اعزام به جبهه های جنگ.

۴۸۱. گزارش روزشمار ۲۹/۲/۱۳۶۵

۴۸۲. در درگیریهای شدید منطقه مهران، رزمندگان باوجود دفع چند حمله نیروهای عراقی سرانجام به دلیل نابرابری نیرو و به رهگیری دشمن از نیروهای تازهوراد و فشار واحدهای زرهی که توأم با پشتیبانی هوایی بود ناچار به عقب نشینی از بخشی از مواضع خود شدند.

۴۸۳. بازتاب عملیات عراق در منطقه مهران و اشغال این شهر در رسانه های خارجی. محور گزارش رسانه ها به طور کلی حول اهداف عراق از حمله به مهران و تحول جنگی در ارتش عراق متمرکز بود.

۴۸۴. عملیات نیروهای تیپ ۱۵۵ ویژه شهدای سپاه در منطقه حاج عمران باوجود موفقیتهای به دستآمده در مرحله اول، در ادامه

به علت بروز مشکلاتی در تصرف هدف اصلی (ارتفاع ۲۵۱۹)، نافرجام ماند. در این عملیات تعدادی از نیروهای خودی شهید
یا مجروح و تعدادی از

ص: ۸۴۲

افراد دشمن نیز کشته یا زخمی شدند و حدود ۱۱۰ نفر از قوای عراقی به اسارت درآمدند.

۴۸۵. فرماندهی قرارگاه نجف ۴ در واکنش به افزایش فعالیت‌های مهندسی رزمی ارتش عراق در جبهه حاج عمران، یک تیپ و یک گردان از یگانهای سپاه پاسداران را مأمور اجرای عملیات در آن منطقه کرد؛ هشدار ستاد مشترک ارتش درباره احتمال حمله مشترک نیروهای عراقی و ضدانقلاب به مواضع رزمندگان در حاج عمران.

۴۸۶. بررسی علل عقب نشینی نیروهای عراقی در جبهه فکه و ضعف خط پدافندی خودی در جلسه فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران.

۴۸۷. فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران ضمن بررسی و تحلیل اهداف راهبرد نظامی جدید عراق موسوم به دفاع متحرک، اصول مقابله با تحرکات دشمن و اولویتهای خطوط پدافندی را تعیین و به فرمانده یگانها ارسال کرد.

۴۸۸. اعلام نتایج شناسایی و بررسیهای جامع به عملآمده واحد اطلاعات قرارگاه نجف از روحیه رزمی نیروهای عراقی در منطقه شلمچه تا جزیره مینو و نیز اعلام تاکتیکهای رزمی آینده دشمن، اهداف عملیاتی آینده لشکر ۱۵ عراق و بررسی نقاط قوت و ضعف نیروهای خودی و عراق.

۴۸۹. فرمانده کل سپاه پاسداران در نامه‌ای به فرمانده عالی جنگ با تصریح بر ادامه جنگ تا سقوط صدام و هشدار درباره تبعات هرگونه تردید و ابهام در اهداف راهبردی و فن اداره نبرد با دشمن متجاوز، خلاصه‌ای از اهداف، مراحل و برنامه اجرایی پیشنهادی سپاه پاسداران را برای راهبری جنگ تشریح کرد.

۴۹۰. بمباران هوایی مواضع رزمندگان در منطقه حاج عمران و پاسگاه عباسآباد بانه به وسیله جنگنده‌های عراقی و نیز تجاوز به حریم هوایی شهر ایلام و خرمآباد؛ ادعای ارتش عراق درباره سرنگونی یک هواپیمای جنگنده اف ۴ ایران.

۴۹۱. سخنگوی نظامی عراق حمله روز ۲۴/۲/۱۳۶۵، به قطار مسافری ایران در ایستگاه هفتتپه را که منجر به شهادت تعداد زیادی از افراد غیرنظامی شد، با ادعای اینکه این قطار حامل اسلحه و مهمات بوده، یک اقدام مشروع برشمرد.

۴۹۲. تداوم درگیری نیروهای ضدانقلاب با نیروهای نظامی خودی در شهرهایی از استان کردستان و آذربایجان غربی؛ هشدار درباره ورود مواد انفجاری از طریق منافقین به خاک ایران؛ تأسیس مقر جدید چریکهای فدایی خلق در شهر سلیمانیه عراق و ایجاد دو مقر منافقین در شهر حلبچه عراق و حوالی شهر نوسود؛ مینگذاری جاده‌های مواصلاتی به دست گروه خبات.

۴۹۳. حمله نیروهای اتحادیه میهنی کردستان عراق به خودروی حامل اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در منطقه کنارروی کردستان عراق؛ گلولهباران مقرهای نظامی منافقین به دست رزمندگان تعدادی کشته و زخمی از آنها برجای گذاشت.

۴۹۴. سفر هیئت نظامی - سیاسی ایران به سرپرستی مسئول واحد بسیج سپاه پاسداران به لیبی.

۴۹۵. سرپرست دادسرای انقلاب اسلامی در امور اقتصادی علت نارسایی در قیمتگذاری کالا و مبارزه با گرانفروشی را فقدان قانون مناسب برای کنترل و نظارت بر قیمتگذاری دانست.

۴۹۶. تطمیع و تهدید، دو تاکتیک ارتش رژیم بعث عراق در جذب نیروهای کرد عراقی برای

ص: ۸۴۳

حضور در جبهه ها و مشارکت در جنگ با ایران؛ انتقال اجباری سربازان و درجهداران کرد مسلمان از جبهه های شمالی به جبهه های جنوبی منطقه عملیاتی.

۴۹۷. اختصاص بودجه یکصد و دومیلیون ریالی برای بازسازی خسارات ناشی از حملات هوایی عراق به ۳ شهر در جنوب کشور.

۴۹۸. گزارش نمایندگی سفارت جمهوری اسلامی ایران در آلمان درباره اظهارات یکی از مسئولان شرکتهای آلمانی در مورد وخامت اوضاع اقتصادی عراق و سودجویی ترکیه از آشفته بازار عراق.

۴۹۹. سعدون حمادی رئیس مجلس عراق، در پیامی برای رئیس اتحادیه بین المجالس ضمن اعلام شرط عراق درباره خروج از مهران، سیاست جنگی جدید عراق را نیز تشریح کرد.

۵۰۰. ابراز ناامیدی وزیر امور خارجه کویت از پایان جنگ ایران و عراق در آینده نزدیک.

۵۰۱. گری سیک مشاور رئیس جمهور سابق امریکا، با اعتراف به توانمندیهای ایران در به رهگیری از فنون و مهارتهای نظامی، اهداف ایران از اجرای عملیات والفجر ۸ در منطقه فاو را برقراری حکومت انقلابی در جنوب عراق و تسلط بر منابع نفتی این کشور و اعمال سیاستهای کلی در منطقه دانست.

۵۰۲. حافظ اسد رئیس جمهور سوریه، تصرف فاو به دست ایران را موجب تضعیف موضع سوریه در جهان عرب تلقی کرد؛ روزنامه تشرین (چاپ دمشق): حمله به قطار مسافربری در ایستگاه هفتپه توطئه امریکا است.

۵۰۳. به نوشته نشریه بررسی اقتصادی خاورمیانه، ۳ عامل مهم تأخیر در پرداخت بدهی سوریه به ایران، تیرگی روابط دمشق با برخی گروههای مسلمان لبنان و نزدیکی به اردن از دلایل قطع صدور نفت ایران به سوریه می باشد.

۵۰۴. در پی بالاگرفتن اختلافات کنگره امریکا با دولت این کشور در مورد فروش سلاح به عربستان، منتقدان مخالفت کنگره را به سود ایران برشمرد و مدعی شدند این مناقشه موجب تشویق ایران برای حمله به کشتیهای نفتکش در خلیج فارس شده است.

۵۰۵. فرانسه شایعه فروش سلاح به ایران در قبال آزادی گروگانهایش در لبنان را تکذیب کرد.

۵۰۶. نشریه اقتصادی وال استریت ژورنال عربستان را عامل کاهش به ای نفت و انگیزه آن را اجبار ایران به سازش در جنگ با عراق دانست؛ افزایش حدود یک دلاری قیمت نفت و فرآوردههای آن، پس از یک دوره سقوط تدریجی به ای نفت.

۵۰۷. افزایش پنجاه درصدی نرخ بیمه مخاطرات جنگی در منطقه خلیج فارس.

۵۰۸. اعتراف مسعود رجوی رهبر سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، به جاسوسی و افشای نقشه های عملیاتی ایران به نفع عراق؛

تأکید وی بر مقابله با نظام جمهوری اسلامی و درخواستش از پرسنل برای پیروینکردن از دستورات رهبر انقلاب.

۵۰۹. گزارش روزشمار ۱۳۶۵/۲/۳۰

۵۱۰. با گذشت چهار روز از حمله عراق به مهران، در درگیریهای شدید امروز، تلاش ایران برای بازپسگیری پاسگاه رضاآباد، ارتفاعات ۲۵۰ و ۲۲۵ و حمله عراق برای تصرف مواضع جدیدتر بدون نتیجه پایان یافت؛ با توجه به تقویت بیشتر منطقه ازسوی قوای عراقی و احتمال تداوم حمله

ص: ۸۴۴

آنها، به ۳ یگان از سپاه پاسداران مأموریت داده شد تا ضمن ممانعت از هرگونه تحرک دشمن، با اجرای عملیات، ارتفاعات ۳۰۷، ۳۱۰، ۳۴۵ و ۳۳۰ و تپه‌های رضاآباد را بازپس گیرند.

۵۱۱. ادعای سرلشکر ضیا ابراهیم مجیب فرمانده عراقی، مبنی بر غافلگیری کامل ایرانیان در جبهه مهران؛ انتقاد وزیر اطلاعات عراق از کشورهای میانجی سازمان ملل؛ گزارش ضدونقیض رسانه‌ها از وقایع و اتفاقات منطقه مهران.

۵۱۲. عملیات ناکام تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل(ع) و گردان جندالله سپاه بوکان برای تصرف ارتفاعات ۲۵۱۹ و ۲۴۳۵ در منطقه حاج عمران.

۵۱۳. عقب نشینی نیروهای مهاجم عراقی در منطقه فکه باوجود برخورداری از مواضع مستحکم، به دلیل آسیب‌پذیری خطوط پدافندی آنها.

۵۱۴. در نتیجه گلوله‌باران مواضع عراق در شرق بصره و اسکله العمیه تلفات و خساراتی بر دشمن وارد شد؛ تحکیم مواضع و تقویت نیرو در منطقه فاو؛ بازدید وزیر دفاع عراق از حوزه استحفاظی سپاه پنجم؛ افزایش آمادگی در مناطق ارتفاعات جاسوسان، بلفت، بینیلو و سهره لولان برای جلوگیری از حمله احتمالی دشمن.

۵۱۵. هواپیماهای جنگنده ایرانی مواضع عراق در مهران و جنگنده‌های عراقی مواضع ایران در حاج عمران و دهلران را بمباران کردند؛ در جبهه نمه‌کلان‌بو ۲ بالگرد عراقی هدف قرار گرفته و سرنگون شدند.

۵۱۶. تعیین خط مشی برای ۴ گروه ضدانقلاب مستقر در عراق به منظور جاسوسی، ایجاد ناامنی و ضربه زدن به جمهوری اسلامی از سوی سازمان امنیت و اطلاعات عراق.

۵۱۷. در درگیری بین نیروهای نظامی با عوامل ضدانقلاب، تعدادی شهید، مجروح یا اسیر و ۲ رزمنده مفقودالثر شدند، از عناصر ضدانقلاب هم بیش از ۱۴ تن کشته یا زخمی شدند؛ جاسوسی و تلاش افراد ضدانقلاب برای نفوذ به دستگاه‌های دولتی و تردد آنها در روستاهای استان کردستان؛ تسلیم ۸ تن از اعضای ضدانقلاب به نیروهای خودی.

۵۱۸. گزارش جمع‌بندی‌شده قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) از فعالیت گروه ضدانقلاب کومهله در ششماهه دوم سال گذشته و تغییر و تحولات درون‌تشکیلاتی این گروه.

۵۱۹. نیروهای کرد معارض عراقی در سه اقدام نظامی در مناطق شیخان، کاریفیا و جاده بایلو جمعی از عناصر عراقی را کشته و مجروح کردند و به ساختمانهای قرارگاه تیپ، سازمان امنیت، قرارگاه اتحادیه زنان، ایستگاه پست بازرسی عمادیه خساراتی وارد آوردند؛ توافق ۳ گروه بزرگ کرد عراقی برای اتحاد با جمهوری اسلامی؛ هشدار اتحادیه میهنی کردستان عراق به عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) برای خروج سریع از منطقه تحت‌نفوذ آنها.

۵۲۰. سفر علیرضا معیری معاون سیاسی نخست‌وزیر به فرانسه با هدف گفت‌وگو برای رفع اختلافات دو کشور و بررسی به بود روابط.

۵۲۱. احمد عزیزی نماینده مردم قزوین، با اشاره به آثار و پیامدهای فتح فاو در منطقه و جهان و به خصوص اقدام نظامی امریکا در بمباران لیبی و تلاش برای متزویکردن ایران و کشورهای عرب حامی ایران، بر ضرورت بازنگری اساسی در برنامهها و سیاستهای خارجی کشور تأکید کرد.

ص: ۸۴۵

۵۲۲. تداوم اعزام نیروهای داوطلب مردمی از شهرهای مختلف کشور و ارسال هدایا و کمکهای مردمی به جبهه ها، اعلام آمادگی زندانیان تواب برای حضور در جبهه و گردهمایی کارگران برای رفتن به جبهه ها با حضور وزیر کار.

۵۲۳. به گفته رادیو بیبیسی، ناکارآمدی سیستم دفاعی عراق و تردید مردم این کشور درباره قدرت ارتش و نیز موفقیت رزمندگان ایران در فاو و جزایر مجنون موجب تغییر راهبرد نظامی عراق شده است تا از این راه بتواند ابتکارعمل را در جنگ زمینی به دست گیرد.

۵۲۴. مجله العالم در گزارشی ابعاد مختلف جنگ ایران و عراق به ویژه آثار پیروزی ایران در فاو و دلایل شکست عراق، تشدید جنگ در جبهه های جنوب و نحوه نگرش ایران به جبهه های شمال و سرانجام آثار و پیامدهای کاهش به ای نفت بر اقتصاد دو کشور را موردبررسی قرار داد.

۵۲۵. نظر به حمایت کشورهای اروپایی و شوروی از عراق، نشریه العالم به نقل از منابع انگلیسی در بغداد اعلام کرد که کارشناسان فرانسوی بخشی از ارتش کوچکی هستند که با ارتش عراق همکاری میکنند.

۵۲۶. روش جدید کمکهای مالی کویت به عراق.

۵۲۷. گزارش هفتهنامه انگلیسی ساوت از واکنش افکارعمومی جهان درمورد استفاده عراق از سلاح شیمیایی در جنگ با ایران؛ اعلام بیطرفی بینظیر بوتو کفیل حزب مردم پاکستان در جنگ ایران و عراق؛ فشار ۴ شرکت بزرگ نفتی به عربستان برای کاهش به ای نفت.

۵۲۸. معاون وزیر امور خارجه امریکا با تأکید بر اینکه معامله تسلیحاتی با عربستان ضامن حفظ منافع راهبردی امریکا در منطقه و اعلام زنگ خطر به ایران در صورت گسترش جنگ خواهد بود، از کنگره خواست تا از مخالفت با فروش سلاح به عربستان اجتناب کند.

۵۲۹. ضمیمه گزارش ۴۷۵: شرح فرازوفروند نبرد ایران و عراق در جبهه مهران براساس گزارش واحد جنگال از شنود مکالمات بیسیم دشمن.

۵۳۰. گزارش روزشمار ۳۱/۲/۱۳۶۵

۵۳۱. درپی عملیاتی در منطقه مهران، یگانهایی از سپاه پاسداران موفق شدند ضمن بازپسگیری بخشی از مواضع اشغال شده ۳۰ نفر از قوای عراقی را اسیر، بیش از ۵۰ نفر را کشته و ۸ دستگاه تانک را به غنیمت بگیرند؛ همزمان با عملیات زمینی، هواپیماهای خودی محل تجمع دشمن در منطقه مهران را بمباران کردند؛ دستور آمادهباش به تیپ ۱۱۴ امیرالمؤمنین (ع) مستقر در مهران با هدف پیشگیری از تهاجم احتمالی دشمن.

۵۳۲. تأخیر در عملیات تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل (ع) سپاه پاسداران در منطقه حاج عمران به دلیل دیرکرد در جابه جایی نیرو، آمادهنه‌بودن فرماندهی تیپ برای اجرای عملیات و شهادت ۲ تن از مسئولان قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع).

۵۳۳. جلسه مشترک فرماندهان نیروی زمینی سپاه پاسداران و ارتش جمهوری اسلامی با هدف بررسی چند موضوع، از جمله وضعیت مناطق عملیاتی مورد تعرض دشمن، دلایل عراق از حملات دوماهه اخیر، تواناییهای نیروهای خودی و قوای دشمن، مناطق آسیبپذیر و مناطق در معرض تهدید.

ص: ۸۴۶

۵۳۴. جلسه امروز جمعی از فرماندهان سپاه و ارتش در قرارگاه نیروی زمینی سپاه با حضور فرمانده سپاه برای بررسی راههای مقابله با حملات و تحرکات اخیر عراق.

۵۳۵. گزارش منابع واحدهای اطلاعاتی از اقدام و تحرکات نیروهای عراقی در جبهه های شمال غرب و میانی، از جمله تقویت نیرو در منطقه کانیسخت، میمک، مهران و کارگزین و...، احداث جاده در منطقه گردشوان، مینگذاری در منطقه بینلاتا و انجام شناسایی هوایی و پیاده و هشدار درباره احتمال اجرای عملیات دشمن در مناطقی چون چوارتا، میمک و کلاشین.

۵۳۶. در نتیجه اجرای دستورات تاکتیکی و مهندسی رزمی یگانهای تحت امر قرارگاه کربلای سپاه پاسداران در منطقه فاو که در واکنش به فعالیتهای اخیر ارتش عراق در این منطقه انجام پذیرفت تلفات و خسارتی به دشمن وارد شد.

۵۳۷. دستور صریح حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی فرمانده قرارگاه خاتمالانیا(ص) مبنی بر تقویت خط پدافندی جبهه قصر شیرین و مهران.

۵۳۸. ابلاغ تشکیل یگانهای مستقل پدافندی ش.م.ر (شیمیایی، میکربی و رادیواکتیو) به ستاد جنوب کربلا از سوی فرمانده کل سپاه پاسداران.

۵۳۹. ترک محل اقامت و اتراق مردم صالح آباد استان ایلام در بیابانها و کوههای اطراف از بیم ادامه بمبارانهای دشمن.

۵۴۰. ادامه اقدامات افراد ضدانقلاب برای ایجاد ناامنی در شهرها و روستاهای شمال غربی کشور، از جمله سنندج، سردشت، مریوان و...؛ در نتیجه درگیری نیروهای نظامی خودی با عناصر ضدانقلاب، تعدادی از رزمندگان شهید یا مجروح و جمعی از عناصر ضدانقلاب نیز کشته یا زخمی شدند و برخی از آنها خود را تسلیم رزمندگان کردند. در صائیندر ۲ تن از اعضای سپاه پاسداران به دست عوامل ضدانقلاب ترور شدند.

۵۴۱. گزارش وزارت اطلاعات به فرمانده کل سپاه مبنی بر دیدار صدام حسین با سران عشایر مشهور کردستان عراق.

۵۴۲. پیشمرگان کرد عراقی ضمن دفع حمله نیروهای نظامی عراق در منطقه مانگیش و نیز اجرای عملیات علیه پایگاه دولتی سرکان از توابع شیخان استان موصل، تلفاتی را بر نیروهای عراقی وارد کرده و تعدادی از آنها را به اسارت گرفتند؛ تحلیل روزنامه ملیت (چاپ ترکیه) از اهداف و اقدامات پیشمرگان حزب دمکرات کردستان عراق در مناطق غربی عراق.

۵۴۳. درخواست یک نماینده مجلس شورای اسلامی از رئیس این مجلس برای تغییر دولت.

۵۴۴. در دیدار معاون سیاسی نخستوزیر با مقامات فرانسوی در پاریس، وی ضمن تأکید بر خواستههای ایران از فرانسه، وجود هرگونه ارتباط با گروگانگیران فرانسوی در لبنان را رد کرد.

۵۴۵. سفر وزیر امور خارجه عراق به زیмбаوه و ابراز تمایل وی برای پایان فوری جنگ.

۵۴۶. قطع امید تحلیلگران رسانه های خارجی از برقراری صلح یا پایان جنگ ایران و عراق.

۵۴۷. گزارش روزشمار ۱/۳/۱۳۶۵

۵۴۸. در نتیجه رخنه نیروهای عراقی به مواضع رزمندگان در جبهه حاج عمران، نیروهای خودی مجبور به عقب نشینی از برخی مواضع در این منطقه شدند.

ص: ۸۴۷

۵۴۹. اجرای آتش سنگین رزمندگان در جبهه فکه، نیروهای عراقی را مجبور به عقب نشینی کرد؛ با توجه به کمبود توان کافی و ضعف در خطوط پدافندی عراق در مهران، احتمال عقب نشینی ارتش بعث قوت گرفت؛ بمباران مواضع عراق در جبهه مهران به همت نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران.

۵۵۰. در جلسه فرماندهان سپاه و ارتش با نمایندگان مجلس شورای اسلامی، گزارشی از آخرین وضعیت جبهه های جنگ به ویژه عملیات اخیر دشمن در منطقه مهران داده شد.

۵۵۱. در ادامه جلسه فرماندهان سپاه و ارتش با نمایندگان مجلس شورای اسلامی عوامل مؤثر در توانمندیهای عراق در خصوص قدرت و توان بازسازی، مدت زمان بازسازی، آموزش و توان عملیاتی مورد بررسی قرار گرفت.

۵۵۲. افزایش درگیریهای عوامل ضدانقلاب با نیروهای نظامی خودی و فعالیت عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در نوار مرزی همزمان با عملیاتهایی اخیر عراق در جبهه های میانی و شمال غرب.

۵۵۳. تدارک ارتش بعث برای حمله به معارضین کرد عراقی؛ برگزاری جلسه بین دو حزب کرد عراقی برای تفاهم و همکاری بیشتر.

۵۵۴. صدور بخشنامه دولت درخصوص نحوه هماهنگی و ارتباط نیروهای داوطلب سازمانها و ارگانها و مراکز دولتی با سپاه پاسداران برای حضور در جبهه ها و گزارش اعزام نیروهای داوطلب مردمی از شهرهای مختلف به مناطق عملیاتی.

۵۵۵. معاون سیاسی نخستوزیر در سفر به فرانسه ضمن رد ارتباط ایران با هر گروهی از گروگانگیران خواستار استرداد پناهندگان ضدانقلاب ایرانی از پاریس به تهران شد؛ مقامات فرانسوی نیز بر پایداری مناسبات سیاسی - نظامی با عراق تأکید کردند.

۵۵۶. در پی جنجال رسانه های غرب و دامنزدن به اتهام پلیس امریکا به سفیر ایران درخصوص سرقت بارانی از فروشگاه، سعید رجایی خراسانی آن را توطئهای از پیش طراحی شده توصیف کرد.

۵۵۷. در سفر معاون سیاسی وزارت امور خارجه به مجارستان درباره راههای گسترش روابط دو کشور، برخی مسائل جهانی و آینده عراق در جنگ با ایران مذاکره شد.

۵۵۸. نماینده عراق در سازمان ملل متحد با ارسال یادداشتی به دبیرکل این سازمان، حمله هوایی به قطار مسافربری ایران در روز ۲۴/۲/۱۳۶۵ را هدفی نظامی و مشروع دانست.

۵۵۹. به نوشته هفتهنامه عربی المستقبل رهبران شوروی اقدام دیپلماتیک تازه های درمورد یافتن راه اصلی برای پایان جنگ پیگیری خواهند کرد؛ در اینحال معاون نخستوزیر رومانی در سفر به عراق، خواهان خاتمه جنگ ایران و عراق شد.

۵۶۰. نقش نفت در روند تحولات جنگ ایران و عراق؛ تأثیر جنگ نفتکش ها بر قیمت نفت؛ فسخ قرارداد نفتی بنگلادش با

۵۶۱. به نوشته یک روزنامه استرالیایی، عامل قدرت رو به تزاید کردها احتمالاً بیش از نبرد در جبهه جنوب میتواند بر نتیجه جنگ تأثیر داشته باشد، اما اتحاد آنها همانند غالب گروههای ناسیونالیست منطقه غرب آسیا به شدت ناپایدار است.

۵۶۲. رئیس جمهور لیبی خواستار تشکیل ارتش یکمیلیونی در لیبی شد. وی هدف از تشکیل

این ارتش مردمی را مقابله با تهاجم دشمن و دفاع از شهرها ذکر کرد.

۵۶۳. حقوقدان پاکستانی پس از مشاهدات خود از آثار مخرب بمبارانهای هوایی مناطق غیرنظامی ایران، از بی توجهی کشورها و سازمانهای بین المللی و مجازاتنشدن صدام انتقاد کرد.

۵۶۴. گزارش روزشمار ۲/۳/۱۳۶۵

۵۶۵. عملیات تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل (ع) سپاه در منطقه حاج عمران باوجود موفقیت اولیه، در نتیجه مقاومت و فشار متقابل عراق نافرجام پایان یافت.

۵۶۶. با اجرای آتش دقیق توپخانههای در منطقه فاو علیه مواضع و جادههای مواصلاتی قوای عراقی تلفات و خساراتی به ارتش عراق وارد شد.

۵۶۷. جلسه مشترک فرماندهان ارتش و سپاه درباره طرح مانور اجرای عملیات در منطقه حاج عمران.

۵۶۸. در جلسه فرمانده نیروی زمینی سپاه با مسئولان این نیرو اهداف استراتژی دفاع متحرک عراق، اقدامات و تحرکات آنها در جبهه فاو، نقاط قوت و ضعف نیروهای خودی و دشمن، سازمان و آرایش عراقی ها در فاو و خطوط پدافندی آسیبپذیر جبهه خودی و دشمن و نیز اولویتهای پدافندی و آفندی در جبهه های مختلف موردبررسی قرار گرفت.

۵۶۹. جلسه فرمانده نیروی زمینی سپاه با فرماندهان و مسئولان قرارگاه فتح و بررسی احتمال ادامه عملیات عراق در جبهه مهران و قصر شیرین؛ تداوم فعالیت مهندسی و تقویت نیروی دشمن در مهران؛ ادعاهای ارتش عراق از میزان تلفات ایرانیان در منطقه مهران.

۵۷۰. انجام شناساییهای مستمر از اقدامات و تحرکات دشمن در منطقه عمومی مهران به همت واحد اطلاعات قرارگاه نجف سپاه و ارسال آنها به یگانهای پدافندی ارتش در این منطقه.

۵۷۱. تداوم درگیری نیروهای خودی با عناصر ضدانقلاب در استانهای آذربایجان غربی و کردستان؛ ورود ۱۲۰ تن از افراد حزب دمکرات که در عراق دوره خرابکاری دیدهاند به ایران.

۵۷۲. در نتیجه عملیات کردهای معارض عراقی علیه نیروهای ۲ پایگاه نظامیان بعث عراق، جمعی از نیروهای بعثی کشته یا زخمی و ۲۶ نفر به اسارت کردهای مبارز درآمدند؛ مصاحبه مسعود بارزانی با خبرگزاری فرانسه درباره عملیاتهای اخیر کردها.

۵۷۳. بمباران محل تجمع نیروهای عراقی در رواندوز عراق به وسیله جنگندههای ایران؛ هدف قراردادن قرارگاه تمرچین توسط هواپیماهای جنگنده عراقی؛ بمباران منطقه عملیاتی والفجر ۲؛ سرنگونی ۲ فروند بالگرد عراقی در منطقه حاج عمران.

۵۷۴. استمرار اعزام نیروهای داوطلب مردمی به جبهه های جنگ از شهرهای مختلف.

۵۷۵. رئیس شورای عالی دفاع در خطبه های نماز جمعه با اشاره به اینکه استراتژی دفاع متحرک عراق تقلیدی از تاکتیک رزمی ایران است، وضعیت کنونی جنگ، تبلیغات روانی گسترده عراق در اشغال مهران و به ویژه ادعای معاوضه مهران با فاو از سوی عراق را تحلیل کرد و همچنین مردم را به اقتصاد مقاومتی دعوت کرد. وی به اقدام پلیس فدرال امریکا در اتهامزدن به سفیر جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل واکنش نشان داد.

۵۷۶. اعلام خبر سفر هیئت امریکایی به ایران به نمایندگی امام در شورای عالی دفاع.

ص: ۸۴۹

۵۷۷. بازگشت معاون سیاسی نخستوزیر ایران از پاریس و بازتاب سفر وی در رسانه ها.

۵۷۸. خبر یک روزنامه یونانی از کمکهای لجستیکی کشورهای عربی به عراق و آموزش نظامیان این کشور در یونان.

۵۷۹. به گزارش خبرگزاری یونایتدپرس، ۳ تبعه امریکایی و یک فرد انگلیسی به تلاش برای تهیه نیازهای تسلیحاتی ایران متهم شدند.

۵۸۰. گزارش روزشمار ۳/۳/۱۳۶۵

۵۸۱. گلولهباران پیرانشهر و زیمکان، مینگذاری در جبهه مهران و تقویت برخی از جبهه های منطقه شمال غرب از مهمترین اقدامات امروز ارتش بعث بود.

۵۸۲. اعلام آمار شهیدان و مجروحان عملیات در منطقه حاج عمران.

۵۸۳. در ادامه حملات هوایی و موشکی عراق، تأسیسات نفتی گوره و امیدیه و شهر پیرانشهر و نیز یک فروند کشتی هدف قرار گرفتند که در نتیجه آن چندین نفر از غیرنظامیان شهید و مجروح و خساراتی به تأسیسات نفتی و کشتی وارد شد.

۵۸۴. رادیو بغداد ضمن بیاهمیت شمردن عملیات ایران در منطقه حاج عمران و مهران با هدف بازپسگیری مناطق اشغال شده، تهدید کرد که ارتش این کشور شهرهای دیگر ایران را نیز تصرف خواهد کرد.

۵۸۵. تداوم درگیری عناصر ضدانقلاب با نیروهای نظامی خودی در استانهای کردستان و آذربایجان غربی؛ تلاش جدید منافقین برای حمله به پایگاههای رزمندگان.

۵۸۶. در نتیجه درگیریهای نیروهای کرد معارض عراقی با نظامیان ارتش بعثی در منطقه باگیر، تلفاتی به نیروهای عراقی وارد شد.

۵۸۷. تداوم اعزام نیروهای داوطلب مردمی به جبهه ها و ارسال کمکهای نقدی و جنسی مردم به مناطق جنگی.

۵۸۸. سفارت جمهوری اسلامی در ایتالیا در واکنش به نحوه انتشار خبر مربوط به دستگیری رجایی خراسانی از تلویزیون دولتی این کشور روایت ۲ تن از خبرنگاران ایتالیایی برای سفر به تهران را لغو کرد.

۵۸۹. یک نماینده پارلمان انگلیس، ایران، لیبی و سوریه را تروریست خواند؛ عبدالعزیز حکیم در واکنش به این اظهارات، توصیه کرد تا کشورهای اروپایی از حمایت عراق در جنگ با ایران پرهیز کنند.

۵۹۰. جدیدترین توافقنامه همکاریهای اقتصادی، علمی و فنی عراق و شوروی در زمینه نفت و گاز.

۵۹۱. بازتاب نامه‌های گروگانهای فرانسوی در لبنان به نخستوزیر فرانسه و خانواده‌هایشان در رسانه های فرانسوی.

۵۹۲. سازمان آزادیبخش فلسطین سازمان امل را متهم به شروع درگیریها در اردوگاههای فلسطین کرد و خواستار میانجیگری کشورهای عربی برای پایان این درگیریها شد.

۵۹۳. ضمیمه گزارش ۵۴۱: اقدام جدید رژیم بعث عراق برای جبران کمبود نیروی انسانی در یگانهای رزمی.

ص: ۸۵۰

۵۹۵. دفع حمله نیروهای عراقی در ارتفاعات تنگه دربند و پیرانشهر به همت رزمندگان؛ پیشنهاد فرماندهی قرارگاه نجف ۲ سپاه برای تقویت خطوط پدافندی جبهه قصر شیرین؛ در نتیجه گلولهباران پادگان پیرانشهر و ارتفاعات بندره، مهمات ذخیره شده منفجر شد و یک قبضه کاتیوشای سپاه آسیب دید.

۵۹۶. در نشست مشترک فرماندهان سپاه و ارتش، جوانب مختلف عملیات مشترک این دو نیرو برای مقابله با عملیات عراق در جبهه حاج عمران مورد بررسی قرار گرفت؛ در این جلسه به سازمان رزم دشمن در عملیات منطقه حاج عمران و صدمات یگانهای عراقی و گسترش فعلی آنها در این منطقه نیز پرداخته شد؛ درخواست رحیم صفوی از فرماندهان ارتش برای تشویق نیروهایی که در منطقه عملیاتی حاج عمران خوب جنگیده‌اند.

۵۹۷. هواپیماهای جنگنده ایران نیروگاه برق دربندیخان و محل تجمع دشمن در رواندوز را بمباران کردند. مصدومیت شیمیایی ۶۰۰ رزمنده در نتیجه بمباران شیمیایی عراق در جبهه مهران؛ هشدار فرماندهان قرارگاه فتح سپاه و لشکر ۸۴ خرماآباد ارتش درباره استفاده از آب رودخانه‌ها به دلیل احتمال آلودگی به سموم شیمیایی؛ بمباران پیرانشهر به وسیله هواپیماهای عراقی؛ تجاوز به حریم هوایی شهرهای سرپل ذهاب و پاوه.

۵۹۸. پس از صدور فرمان رهبر انقلاب اسلامی مبنی بر تشکیل نیروی سهگانه در سپاه پاسداران، امروز، فرمانده کل سپاه در نامه‌ای به امام خمینی خواستار تشکیل ستادی برای اداره این ۳ نیرو شد.

۵۹۹. دستور فرمانده کل سپاه به فرماندهی سپاه کشوری و فرماندهی نیروی زمینی سپاه در خصوص اقدام برای برآورد تأمین و سازماندهی ۱۰۰۰ گردان نیرو و تشکیل تیپ مالک اشتر.

۶۰۰. فرمانده سپاه دوم عراق طرح آماده سازی مواضع پدافندی به یگانهای تحت امر با هدف تحکیم و تقویت مواضع پدافندی، اداره نبرد پدافندی و انسداد معابر وصولی و آسیبپذیر را ابلاغ کرد.

۶۰۱. حمله هوایی عراق به نفتکش قبرسی دلیو اینتر پرایز برای دومینبار، عراق همچنین مدعی بمباران جزیره خارک شد؛ هدف قرار گرفتن تأسیسات نفتی بندر گناوه به وسیله جنگندههای عراقی.

۶۰۲. بازتاب حمله عراق به یک نفتکش قبرسی، بمباران شیمیایی مهران، حمله به مواضع رزمندگان در جبهه میانی، غرقشدن یک ناوچه عراقی در نزدیکی فاو و اقدام ایران به بمباران محل تجمع نیروهای عراقی در رواندوز رسانه های خارجی بازتاب دادند.

۶۰۳. ستاد مشترک ارتش در واکنش به تهدیدات نظامی امریکا علیه ایران، دستورالعمل مراقبتی ناس را با هدف مراقبت از مراکز حساسی نظامی، اقتصادی و سیاسی تهیه و تنظیم کرد.

۶۰۴. گزارش فرماندار شهرستان مریوان از آمار حملات هوایی و توپخانه‌ای عراق از سال ۱۳۶۲ تاکنون با ذکر تلفات و

خسارات وارد شده.

۶۰۵. بررسی عملکرد و خط کاری گروههای ضدانقلاب به ویژه کومهله، دمکرات و منافقین و همکاری آنان با رژیم بعث عراق در جلسه شورای تأمین شهرستان مریوان.

۶۰۶. در نتیجه درگیریهای امروز ضدانقلاب و نیروهای خودی در شهرهای مریوان، بانه، سنندج و جوانرود تعدادی از رزمندگان شهید، مجروح یا اسیر و جمعی از ضدانقلاب نیز کشته

ص: ۸۵۱

یا زخمی شدند؛ احداث یک پایگاه رادیویی به دست حزب توده؛ تأسیس دفتر جدید چریکهای فدایی خلق در سلیمانیه عراق؛ ایجاد مقر ثابت منافقین در حلبچه؛ فشار رژیم عراق به گروههای ضدانقلاب برای افزایش فعالیتهای ضدایرانی.

۶۰۷. ورود محرمانه یک هیئت امریکایی با گذرنامه ایرلندی به ایران به سرپرستی مک فارلین که حامل تجهیزات نظامی موردنیاز ایران بودند و درخواست این هیئت برای ملاقات با مقامات بلندپایه ایران که مورد موافقت قرار نگرفت.

۶۰۸. ادامه اعزام نیروهای داوطلب مردمی به جبهه ها از شهرهای مختلف کشور؛ ارسال کمکهای نقدی و غیرنقدی مردم به جبهه های جنگ.

۶۰۹. راه حل رئیس مجلس شورای اسلامی در دیدار با سفیر چین برای غلبه بر کاهش به ای نفت، وی خواستار همکاری چین برای خنثیسازی توطئه کاهش قیمت نفت شد.

۶۱۰. در سفر سرپرست بسیج سپاه پاسداران به لیبی، عضو شورای رهبری لیبی با تمجید از انقلاب اسلامی و دستاوردهای آن تلاش سران کشورهای عرب برای تغییر مواضع لیبی و خودداری از حمایت از ایران را بینتیجه دانست.

۶۱۱. مقامات پاریس منتظر اقدامات ایران و سوریه برای آزادی گروگانهای فرانسوی هستند؛ گفتوگوی تلفنی رئیس جمهور سوریه و نخستوزیر فرانسه درباره احتمال آزادی گروگانهای فرانسوی در لبنان.

۶۱۲. آغاز صدور نفت عراق به لبنان.

۶۱۳. سخنگوی سفارت فرانسه در کویت گزارش یک روزنامه انگلیسی مبنی بر تلاش فرانسه برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق را رد کرد.

۶۱۴. هشدار ترکیه به کردهای معارض عراقی در مورد تهدید خطوط نفتی عراق به ترکیه.

۶۱۵. وزیر دفاع امارات ضمن حمایت از عراق در جنگ با ایران اعلام کرد: اگر کشورش م توجه تهدید بزرگی شود برای مقابله با آن از کشورهای دیگر درخواست کمک خواهد کرد.

۶۱۶. ابراز امیدواری وزیر امور خارجه سوریه در مورد آزادی گروگانهای فرانسوی در لبنان در آیندهای نزدیک.

۶۱۷. ضمیمه گزارش ۵۵۵: مشخصات برخی از سلاحهای شیمیایی استفاده شده به وسیله ارتش عراق علیه رزمندگان ایرانی.

۶۱۸. ضمیمه گزارش ۵۷۲: واکنش رسانه های ترکیه به پیامدهای پیروزیهای اخیر اکراد معارض عراقی در مبارزه با رژیم بعثی و تسلط بر خطوط نفتی عراق به ترکیه.

۶۱۹. ضمیمه گزارش ۵۷۴: تحلیل برخی رسانه ها از علت تلاشهای سوریه برای آزادی گروگانهای فرانسوی در لبنان.

۶۲۱. نیروهای لشکر ۴۱ ثارالله (ع) سپاه پاسداران با اجرای تكت ایزدایی غافلگیرانه علیه سنگر کمین دشمن در نخلهای کنار جاده البحار (در جبهه فاو) تعدادی از نیروهای عراقی را کشته یا زخمی کرده و ۱۸ نفر را به اسارت گرفتند؛ شهادت ۷ تن از رزمندگان در نتیجه گلولهباران توپخانه ارتش عراق در غرب کشور.

۶۲۲. هشدار فرماندهی قرارگاههای حمزه سیدالشهدا(ع) و نجف سپاه پاسداران درباره تحرکات نظامی عراق در مناطق چوارتا، مهران - قصر شیرین - سومار؛ بازدید وزیر دفاع عراق و برخی از فرماندهان ارتش عراق از منطقه مهران؛ اجرای کمین نیروهای عراق علیه رزمندگان در منطقه دهلران.

۶۲۳. تأکید رئیس جمهور عراق در دیدار با فرماندهان ارتش بر بازپسگیری فاو.

۶۲۴. جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه در دیدار با فرماندهان یگانهای ارتش در منطقه حاج عمران ضمن تجلیل از مقاومت آنها در مقابله با دشمن در این منطقه، دستاورد این عملیات را به بود روحیه نیروهای ارتش دانست و صلابت و قدرت پیکار نیروهای ارتش در رویارویی با دشمن را مایه سرشکستگی سیاسی - نظامی عراق اعلام کرد.

۶۲۵. صدور دستور فرماندهی کل سپاه پاسداران مبنی بر توسعه و تقویت سازمان پدافند دریایی در واکنش به افزایش تهدیدات امریکا در خلیج فارس.

۶۲۶. گزارش فرمانده تیپ هفتم موشکی الحدید سپاه پاسداران درباره شناسایی مناطقی از جنوبغرب کشور به منظور احداث پایگاه موشکی و درخواست وی درخصوص لزوم جایگزینی تجهیزات راداری جدیدتر.

۶۲۷. بمباران محل تجمع نیروهای زرهی عراق در شمال بصره به همت نیروی هوایی ایران؛ بمباران پل قطور، روستای قرهداغ، حوالی مواضع توپخانه نیروهای خودی در منطقه کهنه‌لایجان، منطقه عملیاتی والفجر ۲ و پادگان حمید به وسیله جنگندههای عراق؛ تجاوز هواپیماهای عراقی به حریم هوایی پادگان جلدیان و شهرهای ایلام و ارومیه موجب تلفات و خساراتی شد؛ سقوط یک فروند جنگنده عراقی در منطقه شرهانی.

۶۲۸. تعدادی از رزمندگان ارتشی و سپاهی که در نتیجه حمله شیمیایی روز گذشته عراق در منطقه مهران مصدوم شده بودند، تحت‌درمان قرار گرفتند.

۶۲۹. فرمانده ستاد ناحیه ۲ سپاه پاسداران نتیجه بررسی و اقدامات انجام‌شده برای ارتباطات مطمئنتر و تردد آزاد و مستقل احزاب کرد عراقی برای نفوذ به خاک عراق را به اطلاع فرماندهی قرارگاه نجف رساند.

۶۳۰. گزارشهایی از درگیری عناصر ضدانقلاب با نیروهای خودی در مریوان و سنندج؛ مینگذاری جادههای مواصلاتی به دست منافقین با همکاری نظامیان عراقی؛ ربودن جوانان بومی کردستان؛ هشدار ستاد سپاه ناحیه کردستان درمورد احتمال تداوم حملات عوامل کومله به پایگاههای رزمندگان در سنندج، بیجار و دیواندره.

۶۳۱. در عملیات نفوذی پیشمرگان کرد بارزانی به محل تجمع زرهپوشهای ارتش عراق در جاده دهوک - زاویه و درگیری نیروهای حزب اتحادیه میهنی کردستان عراق با نیروهای گشتی شناسایی عراق در منطقه گمو و نیز حمله مسلمانان کرد عراقی به پایگاه لهیان، تعدادی از عناصر عراقی کشته یا زخمی شدند و تعدادی به اسارت گرفته شدند؛ در منطقه اربیل گروهی از نظامیان عراقی خود را تسلیم کردهای معارض عراقی کردند؛ اعدام یک فرمانده گردان عراقی به دلیل خودداری از جنگ با

کردها.

ص: ۸۵۳

۶۳۲. پس از بازدید خبرنگاران خارجی از شهر منگیش کردستان عراق خبرنگار بیبسی در گزارشی از هزینه گزاف دولت عراق برای جلب همکاری رهبران ایل‌های کرد عراق و برخورد دوگانه (تهدید و تطمیع) دولت و ارتش رژیم بعث با آنها پرده برداشت.

۶۳۳. تلاش بینتیجه مک فارلین مشاور رئیس جمهور امریکا، برای ملاقات و مذاکره با مقامات ارشد ایران در سفر به تهران، به دلیل مخالفت سران کشور.

۶۳۴. میرحسین موسوی نخستوزیر، در دیدار با مردم جنوب تهران، شاخصهایی چون ایمان، مقاومت، ایثار و روحیه شهادتطلبی مردم را مهمترین عوامل پیروزی ایران در مقابل اقدامات سیاسی و نظامی عراق و حامیان این رژیم ذکر کرد.

۶۳۵. همزمان با اعزام نیروهای داوطلب به جبهه ها، سپاه پاسداران طرحی موسوم به "لیک یا امام" را برای تأمین نیازمندیهای جبهه به خصوص از نظر نیروی انسانی پیشنهاد داد.

۶۳۶. درخواست سرپرست کمیته امداد امام خمینی از رئیس جمهور برای رسیدگی به تر و بیشتر به وضعیت معیشتی خانوادههای مشمولان نظاموظیفه.

۶۳۷. نفوذ نیروهای ارتش عراق به استان سیستانوبلوچستان و همکاری با اشراک منطقه برای ایجاد ناامنی در این استان.

۶۳۸. به نوشته روزنامه فرانسوی اومانیت، اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در فرانسه به ای عادیسازی روابط و تجدید قرارداد استرداد مجرمان بین ایران و فرانسه را میپزدازند.

۶۳۹. آسیبه ای اقتصادی وارد شده به رژیم عراق بر اثر جنگ، مقامات این کشور را بر آن داشت تا با سفر به هند و برزیل، این دو کشور را درخصوص تمدید مهلت برای بازپرداخت بدهیهای عراق متقاعد سازند.

۶۴۰. ادامه حمایت و کمکهای مالی کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس از عراق در جنگ با ایران.

۶۴۱. دو روزنامه امریکایی واشنگنتایمز و کریستین ساینس مانیتور در تحلیلی درباره جنگ ایران و عراق، یکی هدف حمله آینده ایران را تصرف شهر بصره و جزیره بویان کویت دانسته و دیگری ضمن اشاره به تلاش جدید نیروهای مسلح ایران در بازیابی قدرت نظامی، ایران را خطر بالقوه علیه کشورهای حوزه خلیج فارس معرفی کرد.

۶۴۲. تحلیل روزنامه لوکوتیدین دپاری از نقش ایران و سوریه در آزادی زودهنگام گروگانهای فرانسوی در لبنان.

۶۴۳. ضمیمه گزارش ۵۸۹: تشریح اهداف کلی طرح "لیک یا امام" سپاه پاسداران.

۶۴۴. گزارش روزشمار ۶/۳/۱۳۶۵

۶۴۵. در نتیجه اجرای ۲ عملیات کمین ازسوی ایران و عراق، هر دو طرف متحمل تلفات شدند؛ همچنین قرارگاه

خاتمالانیا(ص) در گزارشی اقدامات، تحرکات و نیز توانایی ارتش عراق را در جبهه های شمالی، میانی و جنوبی موردبررسی قرار داد.

۶۴۶.افزایش تحرکات و اقدامات ارتش عراق در جبهه های شمال غرب و هشدار فرمانده کل سپاه درباره احتمال حمله عراق به میمک.

ص: ۸۵۴

۶۴۷. بمباران هوایی تأسیسات برق دوکان به وسیله جنگنده‌های نیروی هوایی؛ نیروهای پدافند هوایی نیروی دریایی سپاه پاسداران یک موشک عراقی را منهدم کردند؛ هدف قرار گرفتن یک کشتی نفتکش در نزدیکی سواحل ایران؛ تجاوز به حریم هوایی سواحل بندر بوشهر.

۶۴۸. شهر پیرانشهر و قرارگاه تیپ ۲ لشکر ۶۴ ارتش در چند نوبت هدف حملات توپخانه‌های نیروهای عراقی قرار گرفت که در نتیجه بیش از ۲۰ نظامی و غیرنظامی مجروح شدند و به چند باب منزل مسکونی و مغازه خسارت وارد شد.

۶۴۹. به دنبال تجاوز نیروی هوایی عراق و بمباران تأسیسات زیربنایی و اقتصادی ایران، امروز، واحد اطلاعات قرارگاه خاتمالانبیاء (ص) سپاه پاسداران در گزارش مکتوبی به اعلام نتایج مربوط به شناسایی و مطالعه درباره مراکز تولید و سیستم صادرات نفت کشور عراق و اولویتهای عملیاتی علیه آنها پرداخت.

۶۵۰. پس از تصویب تشکیل ستاد اجرایی خاتم، امروز، محسن رضایی فرمانده کل سپاه، در نامه‌ای به حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی فرمانده عالی جنگ، اصول و خطوط کلی برنامه‌های تخصصی جنگ را اعلام و پیشنهادهایی را در این زمینه مطرح کرد.

۶۵۱. موافقت محسن رضایی فرمانده کل سپاه، با پیشنهاد رئیس ستاد نیروی زمینی سپاه درباره خطوط کلی برنامه‌های نیروی زمینی و ارتقای سازمانی تیپ‌های ۳۱ المهدی (عج)، ۱۰ سیدالشهدا (ع)، ۲۱ امام رضا (ع) و قدس به لشکر.

۶۵۲. هشدار واحد اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) درباره به رهبرداری گروه‌های ضدانقلاب از امکانات عشایر کوچنشین برای نفوذ به خاک ایران، جاسوسی و تأمین مایحتاج خود؛ ابراز نگرانی به داری لشکر ۷ ولیعصر (عج) از فشردگی و ناکافی بودن دوره‌های آموزشی ش.م.ر.

۶۵۳. درگیری‌های اعضای گروه‌های ضدانقلاب با نیروهای نظامی خودی؛ اقدام عناصر ضدانقلاب به تهدید خانواده‌های کرد برای جلوگیری از فرستادن جوانانشان به خدمت سربازی؛ اجرای کمین علیه پایگاه‌های رزمندگان؛ ترور ۲ نفر در رشت؛ جاسوسی افراد ضدانقلاب برای دشمن در خوزستان به عنوان دیدبان.

۶۵۴. تداوم عزیمت نیروهای داوطلب مردمی به جبهه و اهدا و ارسال کمک‌های مالی و اقلام مورد نیاز به رزمندگان؛ معاون اجرایی نخست‌وزیر کمک‌های اهدایی مردم را اقدامی مؤثر در افزایش قدرت دولت در همیاری رزمندگان و نوسازی مناطق جنگی برشمرد.

۶۵۵. در پی استفاده ارتش عراق از تسلیحات ممنوعه شیمیایی در منطقه مهران، نماینده دائمی ایران در سازمان ملل متحد در نامه‌ای به دبیرکل این سازمان، خواستار اعزام تیم کارشناسی برای بازدید از مناطق آلوده و تهیه گزارش درباره آن شد.

۶۵۶. دیدار خبرنگاران خارجی با مصدومان شیمیایی در بیمارستان شهید لبافیتژاد تهران که در نتیجه بمباران شیمیایی عراق در منطقه مهران مصدوم شدند.

۶۵۷. اعلام جزئیات نحوه آموزش نظامی دانشآموزان ازسوی وزیر آموزش و پرورش.

۶۵۸. نماینده دائمی عراق در سازمان ملل در نامه‌ای به دبیرکل این سازمان، ایران را متهم به بمباران و گلولهباران مناطق مسکونی کرد.

۶۵۹. استفاده عراق از برخی بنادر کویت برای ورود کالاهای اساسی و تجهیزات نظامی.

ص: ۸۵۵

۶۶۰. خوشبینی رسانه های کشورهای عربی از اقدامات حسین شاه اردن، درخصوص نزدیکی عراق با سوریه و ایجاد شکاف بین ایران و سوریه و ابراز تردید برخی دیپلماتهای غربی از به نتیجه رسیدن این تلاشها.

۶۶۱. کریم سنجانی رهبر جبهه ملی، با ابراز نگرانی از انسجامداشتن گروههای مخالف ایران در خارج از کشور، شایعه انحلال جبهه ملی را تکذیب کرد.

۶۶۲. گزارش روزشمار ۷/۳/۱۳۶۵

۶۶۳. در پی تداوم درگیریها در منطقه حاج عمران و فعالیتهای مهندسی عراق در مهران، مأموریت جدید لشکر ۲۷ محمد رسولالله(ص) برای بازپسگیری مهران و نیز کمک به جبهه حاج عمران از سوی فرمانده نیروی زمینی سپاه به فرمانده لشکر ۲۷ ابلاغ شد؛ فرمانده نیروی زمینی سپاه در جلسه با مسئولان سپاه جنوب نتیجه اقدامات درباره گردانهای قائم و مشکلات آموزش نیروها را بررسی کرده و خواهان توسعه قرارگاه جدید در جبهه جنوب شد.

۶۶۴. ابلاغ دستورالعمل فرماندهی قرارگاه رمضان به تیپ ۹ بدر در منطقه غرب، با موضوع مأموریت و هدفهای عملیاتی برد کوتاه و برد متوسط این تیپ.

۶۶۵. بمباران محل استقرار لشکرهای ۳۱ عاشورا و ۹ نجف و تیپ ۴۴ قمرنبیهاشم(ع) و مواضعی از نیروهای ارتش در تمرچین تلفات و خساراتی به نیروهای خودی وارد آورد؛ تجاوز عراق به حریم هوایی شهرهای ایلام و پیرانشهر.

۶۶۶. در درگیریهای نیروهای خودی و قوای عراقی در دو منطقه حاج عمران و شورشیرین تلفات و خساراتی بر قوا و تجهیزات دشمن وارد شد؛ در نتیجه گلولهباران روستاهای اطراف سردشت تعدادی غیرنظامی و یک پاسدار مجروح شدند؛ هشدار منابع نظامی درباره افزایش تحرکات عراقی ها در منطقه نوسود، مهران و بستان و احتمال تک در این مناطق.

۶۶۷. در نتیجه درگیری امروز عناصر ضدانقلاب با نیروهای خودی در استان کردستان بیش از ۳۰ نفر از نیروهای خودی شهید یا مجروح، ۲ نفر اسیر و از عوامل ضدانقلاب نیز بیش از ۱۵ نفر کشته یا زخمی شدند؛ ۳ تن از عناصر ضدانقلاب خود را تسلیم نیروهای خودی کردند.

۶۶۸. پیشمرگان کرد معارض عراقی در دو عملیات ایزدایی در استان سلیمانیه، جمعی از نیروهای نظامی عراق را کشته یا زخمی کردند؛ یک مقام ارشد حزب اتحادیه میهنی کردستان عراق در نتیجه انفجار بمب مجروح شد.

۶۶۹. تلاش احزاب کرد عراقی برای اتحاد علیه حکومت بعث، توافق نمایندگان دو حزب اتحادیه میهنی کردستان و حزب سوسیالیست کردستان برای مبارزه علیه رژیم عراق.

۶۷۰. پایان بدون نتیجه سفر محرمانه هیئت امریکایی به ایران.

۶۷۱. ابلاغ پیامهای جداگانه پادشاه عربستان برای رئیس جمهور و نخستوزیر ایران توسط کاردار سفارت عربستان؛ سفر وزیر

امور خارجه عراق به كويت و عربستان.

۶۷۲. عزیمت نیروهای داوطلب مردمی در گروههای فنی، تخصصی، امدادی و رزمی به جبهه ها؛ ارسال کمکها و هدایای مردمی به جبهه ها.

۶۷۳. پرداخت هزینه های درمانی خانواده اسرا و مفقودان جنگ تحمیلی تحتامر سپاه ازسوی

ص: ۸۵۶

سپاه پاسداران؛ توضیحات سرپرست بخش فرهنگی بنیاد شهید درباره طرح تحصیل فرزندان شهدا از دبستان تا دانشگاه و اختصاص یافتن ۵ درصد ظرفیت دانشگاهها به خانواده شهدا.

۶۷۴. شگرد جدید رژیم عراق برای جلب همکاری متواریان ایرانی مقیم آن کشور.

۶۷۵. مشاور عالی دولت چین در سفر به بغداد، دولت عراق را به بردباری و ایجاد تفاهم با ایران برای پایانبخشیدن به جنگ توصیه کرد و با پاسخ منفی عراقی ها روبه رو شد.

۶۷۶. گزارشهای متناقض دو نشریه چاپ فرانسه و انگلیس درباره حمایت مردم ایران از جنگ: لوماتن با استناد به گزارش سازمان مجاهدین خلق (منافقین) از کاهش استقبال مردم برای حضور در جبهه ها نوشت و نشریه عربیا (چاپ لندن) از افزایش حس وفاداری مردم ایران در پشتیبانی از دولت برای غلبه در جنگ علیه عراق گزارش داد.

۶۷۷. نشریه فرانسوی ژون آفریک با اشاره به حملات اخیر عراق به ایران و اشغال مناطقی از خاک این کشور، نوشت: تداوم ابتکار عمل از این دست برای رژیم عراق بعید است و با توجه به تأثیر ناگوار تصرف فاو بر روحیه عراقی ها، حملات عراق به ایران بیشتر جنبه روانی و نمایشی دارد تا به دستگیری ابتکار عمل.

۶۷۸. در حالیکه به نظر میرسد هدف از تلاش پادشاه اردن برای آشتی بغداد و دمشق، انزوای بیشتر تهران باشد، اما رسانه های غربی مؤلفه های دیگری چون تشدید اختلاف درباره مسائل مرتبط با لبنان، شکنندگی اتحاد سه گانه ایران - لیبی - سوریه و خطر گسترش جنگ ایران و عراق به کشورهای همسایه را از علل تغییر رویکرد سیاسی دمشق در قبال تهران میدانند.

۶۷۹. ابراز امیدواری وزیر دفاع سوریه درباره آزادی گروگانهای فرانسوی در لبنان و درخواست رئیس جمهوری این کشور از آیت الله خامنه ای در مورد میانجیگری برای آزادی گروگانها.

۶۸۰. واکنش مقامات مصری به اقدام دولت بعث عراق درباره صدور حکم اعدام تعدادی از اتباع مصر به دلیل خودداری از حضور در جبهه های جنگ علیه ایران.

۶۸۱. گزارش روز شمار ۸/۳/۱۳۶۵

۶۸۲. بررسی وضعیت جبهه هورالعظیم و استقرار نیروهای سپاه در تنگه چزابه، اقدام و تحرکات متقابل نیروهای خودی و عراقی در این جبهه، ضعف خط پدافندی و طرحهای عملیاتی علیه دشمن در جلسه فرماندهی قرارگاه نصرت با فرماندهی نیروی زمینی سپاه.

۶۸۳. ارسال اطلاعات مرتبط با میدانهای نفتی و مراکز صدور نفت عراق از سوی قرارگاه مرکزی رمضان به قرارگاه مقدم رمضان در داخل خاک عراق و دستور طراحی عملیات و برنامه ریزی برای انهدام آنها.

۶۸۴. گزارش منابع نظامی ارتش ایران از اقدامات و تحرکات نیروهای عراقی؛ استفاده دشمن از نیروهای فرسان و ضدانقلاب

برای ضربه زدن به پایگاه‌های رزمندگان؛ بمباران یک مرکز تجمع نیروهای ارتش به وسیله هواپیماهای جنگنده عراقی؛ پناهندگی ۳ نظامی عراق به ایران و هشدار درخصوص احتمال حمله عراق به منطقه عمومی حاج عمران و مهران.

۶۸۵. شهادت تعدادی از رزمندگان به دنبال درگیری نیروهای خودی با افراد ضدانقلاب؛ اجرای کمین به وسیله گروه‌های ضدانقلاب در شهرهای مختلف استان کردستان و آذربایجان غربی؛ کشته

ص: ۸۵۷

یا مجروح شدن جمعی از عناصر ضدانقلاب؛ تحرکات منافقین در مرزها با همکاری عناصر حزب بعث؛ دستگیری ۲ نفر از افراد نفوذی منافقین؛ درگیری بین کومله و دمکرات در نزدیکی بانه.

۶۸۶. پیشنهادهای فرمانده نیروی هوایی سپاه پاسداران درخصوص تعیین حدود و ثغور و میزان گستردگی و سازمان پدافندی نیروها، تعیین تکلیف تخصیص سیستمها و توپهای پدافندی به نیروهای سهگانه سپاه.

۶۸۷. عزیمت داوطلبانه نیروهای مردمی به جبهه ها از شهرهای مختلف کشور؛ درخواست نمایندگی امام در سپاه از ائمه جمعه برای ترغیب مردم به حضور و مشارکت بیشتر در جبهه ها.

۶۸۸. توافقات پنهانی عراق و کویت برای بارگیری کشتیها و گشایش اعتبار اسناد مرتبط با آن با هدف مقابله با فعالیت ایران در خلیج فارس درخصوص توقف کشتیهای حامل بار برای عراق.

۶۸۹. نامه ۶۰ تن از شخصیتهای سیاسی به امام خمینی و ابراز نگرانی از بازداشت برخی از فعالان و مسئولان سابق نخستوزیری؛ اعلام حکم بیگناهی بازداشتشدگان و آزادی آنها از سوی دادستانی کل کشور.

۶۹۰. کمبود مواد اولیه در ۴۰ واحد بزرگ تولیدی داخلی در استان یزد.

۶۹۱. دیدار رهبر سواپو با مقامات ارشد جمهوری اسلامی ایران.

۶۹۲. اظهارات سفیر عراق در امریکا درخصوص شرط عراق برای خروج از مهران و پایان جنگ، حمایت لیبی و سوریه از ایران، احتمال انتقال رهبران و اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) به عراق، ناآرامیهای کردستان عراق و استقبال عراق از تصمیم امریکا برای فروش سلاح به عربستان.

۶۹۳. گری سیگ مشاور سابق امنیت ملی امریکا، با اذعان به قدرت منطقه ای ایران، نظامیگری ایران را حرفهای و پیروزی رزمندگان در فاو را عملیات ابتکاری توصیف کرد؛ روزنامه انگلیسیزبان ایندیا تایمز هم ضمن تمجید از توان نظامی ایران، روحیه تسلیمناپذیری ایران در جنگ با عراق را ستود و ایران را پیروز میدان جنگ دانست.

۶۹۴. گزارش نشریه تایمز مالی درباره استفاده ارتش عراق از پتانسیل نیروهای کرد و اتباع مصری در جنگ با ایران.

۶۹۵. سفر وزیر امور خارجه عراق به زیмбаوه، بدون صدور بیانیه یا تفاهمنامهای پایان یافت.

۶۹۶. اعلام حمایت مجدد امارات متحده عربی از عراق در جنگ با ایران؛ ابراز نگرانی بنگاههای تجارتي این کشور از افزایش عوارض گمرکی کالاهای وارداتی به ایران و تصمیمات جدید دولت دراین خصوص.

۶۹۷. سیاست بیطرفانه ترکیه در جنگ ایران و عراق و تلاش آن کشور برای توقف جنگ.

۶۹۸. یاسر عرفات ضمن اتهام جنگافروزی به ایران و اشاره به آمادگی عراق برای خاتمه دادن به جنگ، تداوم جنگ را موجب

ضربه به منافع دو کشور و مسلمانان دانست.

۶۹۹. ضمیمه گزارش ۶۳۳: گزارش شناساییهای انجامشده از خطوط اصلی انتقال نفت خام عراق.

۷۰۰. ضمیمه گزارش ۶۳۸: توضیحات سفیر ایران در کویت از توافقات تجاری و بانکی کویت و عراق با استناد به سایر اسناد به دستآمده.

۷۰۱. ضمیمه گزارش ۶۳۹: بازتاب آزادی متهمان به شرکت در انفجار ساختمان نخستوزیری در رسانه های خارجی.

ص: ۸۵۸

۷۰۳. تلاش ارتش عراق برای تقویت سازمان رزم با تشکیل لشکر طلایی صدام و استخدام اتباع نظامی کشورهای اردن و مصر به منظور آماده سازی برای بازپسگیری فاو؛ سفارت جمهوری اسلامی در کویت: عراق به زودی به فاو حمله خواهد کرد.

۷۰۴. با افزایش نقلوانتقالات و تحرکات ارتش عراق به ویژه احداث باند جدید بالگرد، استقرار مواضع توپخانه‌ای، سکوهای موشکی، اعزام تیمهای گشتی شناسایی و همکاری گروههای ضدانقلاب با آنها در نوار مرزی جنوب کردستان سپاه ناحیه کردستان ضمن هشدار به قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) خواستار بمباران مواضع دشمن شد.

۷۰۵. ادعای عراق درمورد بمباران یک هدف دریایی در نزدیکی سواحل ایران؛ بمباران پادگان قلعه‌شاهین؛ حمله هوایی بینتیجه به خارک؛ سقوط یک هواپیمای جنگنده ایران در حوالی شهرستان دهدشت؛ بمباران سرپل ذهاب و اصابت ترکش به ساختمان تیپ ۳۱۳ ارتش؛ تعمیر پل قطور و تردد مجدد از روی آن.

۷۰۶. در نتیجه اجرای کمین و درگیریهای امروز عوامل ضدانقلاب با نیروهای خودی در شهرهای بانه، سردشت، پاوه و سنندج جمعی از رزمندگان شهید یا مجروح شدند؛ هشدار قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) درباره اجرای یکسری عملیات ترور از سوی سازمان مجاهدین خلق (منافقین)؛ استقرار نیروهای از منافقین با تجهیزات کامل در نزدیکی مرز ایران.

۷۰۷. رئیس شورایعالی دفاع در خطبه‌های نماز جمعه با تأکید بر تداوم جنگ تا سقوط صدام، ۴ فرض حامیان عراق از جمله ادعای در هم شکستن روحیه رزمی ایران، وادار کردن ایران به صلح، غیرقابلتحمّل بودن پیروزی ایران برای غرب و استمرار جنگ با ماهیت بردوباخت را تحلیل کرد.

۷۰۸. نماینده ایران در سازمان ملل متحد اتهام باجگیری سیاسی در مقابل آزادی گروگانهای فرانسوی را رد کرد.

۷۰۹. رئیس مجلس عراق در گفتوگو با مجله عربیزبان التضامن پیروزی ایران در فاو را یک دستاورد تبلیغاتی صرف توصیف کرد؛ سفیر عراق در ایتالیا با ادعای صلحطلبی کشورش مداخله امریکا و شوروی و کشورهای اروپایی برای خاتمه جنگ را ضروری دانست.

۷۱۰. خبرنگار روزنامه تایمز مالی با اشاره به اعتراف نظامیان عراق به قابلمقایسه‌نبودن تصرف مهران با فاو و نگرانیهای عراق برای بازپسگیری فاو، به تحلیل آخرین تحولات جنگ ایران و عراق، تاکتیکهای عراق و پیش بینی مکان و زمان عملیات آینده ایران پرداخت.

۷۱۱. تحلیل نشریه امریکایی بررسی سیاست خاورمیانه درباره روند جنگ ایران و عراق، اهداف عراق از استراتژی دفاع متحرک، رویکرد امریکا به جنگ ایران و عراق، حمایت و اقدامات امریکا در واگذاری اطلاعات نظامی به عراق و تشریکمساعی واشنگتن و مسکو در کنترل روند جنگ ایران و عراق.

۷۱۲. ادعای نشریه آلمانی هندلزبلاط درباره بحران شدید اقتصادی ایران در پی کاهش به ای نفت و تأکید میرحسین موسوی

نخستوزیر، بر خوداتکایی و توجه به تولید و صادرات غیرنفتی به عنوان راهی برای برونرفت از مشکلات اقتصادی.

ص: ۸۵۹

۷۱۳. ادامه بازتاب تلاشهای حسین پادشاه اردن، برای میانجیگری و آشتی بغداد و دمشق در محافل رسانهای.

۷۱۴. روزنامه کریستین ساینس مانیتور نزدیکی ایران به فرانسه و شوروی را یک موفقیت دیپلماتیک برای تهران برشمرد.

۷۱۵. تشریح سیاست میانهروی امریکا در برخورد با سوریه به نقل از سفیر امریکا در سازمان ملل متحد.

۷۱۶. ضمیمه گزارش ۶۴۹: مشروح اطلاعاتی از ترکیب، گسترش، تاکتیک و شایستگیهای رزمی لشکر طلایی صدام.

۷۱۷. ضمیمه گزارش ۶۵۷: گزارش کامل وزارت امور خارجه ایران از همکاری اطلاعاتی امریکا و عراق علیه ایران.

۷۱۸. ضمیمه گزارش ۶۵۹: تحلیل روزنامه کیهان درباره تلاشهای شاهحسین برای نزدیکی دمشق و بغداد.

۷۱۹. گزارش روزشمار ۱۰/۳/۱۳۶۵

۷۲۰. گزارش مسئول اطلاعات قرارگاه کربلای سپاه به فرماندهی نیروی زمینی سپاه درباره آثار اجرای جنگ آب بر دشمن در منطقه فاو و هشدار وی درخصوص احتمال عملیات نیروهای عراقی از محور کارخانه نمک؛ فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله (ع) سپاه ضمن گزارشی از تلفات عملیات در محور البحار از فرمانده نیروی زمینی سپاه درخواست مرخصی برای نیروهایش و فرصت مجدد به منظور بازسازی کرد.

۷۲۱. اعلام آمادگی فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله (ع) برای عملیات در مهران.

۷۲۲. اعلام آمادهباش پنجاه درصدی فرمانده قرارگاه نوح به یگانهای تحتامر در منطقه فاو در واکنش به تحرکات نیروهای عراقی.

۷۲۳. در ادامه حملات هوایی عراق، امروز، تأسیسات نفتی خارک، محل تجمع رزمندگان در پیرانشهر و یک کشتی نفتکش در سواحل ایران بمباران شدند؛ مسئول واحد اطلاعات قرارگاه نوح نیز از فعالیت شناسایی هوایی عراق گزارش داد.

۷۲۴. شهادت تعدادی از رزمندگان بر اثر اجرای کمین عوامل ضدانقلاب در مریوان؛ کشتهشدن تعدادی از عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در بانه؛ هشدار قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) درباره همکاری گروههای ضدانقلاب با ارتش عراق و احتمال حمله آنها به پایگاههای رزمندگان.

۷۲۵. در دیدار حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی با امام خمینی دو موضوع رسانهایکردن سفر هیئت امریکایی به ایران و صلح با عراق مطرح شد.

۷۲۶. فرمانده کل سپاه پاسداران در یک مصاحبه مطبوعاتی با تأکید بر لزوم به کارگیری تمام امکانات کشور برای پشتیبانی از رزمندگان در جبهه های جنگ از وضع کنونی جبهه گزارش داد. رضایی همچنین به تشریح موضوعاتی، ازجمله آموزش نظامی، برنامههای سپاه برای آینده جنگ، ضرورت حضور بیشتر نیروهای مردمی در جبهه ها برای پیشبرد جنگ، به رهگیری

از توان نیروها و کارخانجات برای مشارکت در امور پشتیبانی جنگ و نیز حمایت کشورهای عربی از عراق پرداخت.

۷۲۷. ابراز امیدواری وزیر نفت عراق از افزایش صادرات نفت از ۵/۱ به ۱/۳ میلیون بشکه در روز در دو سال آینده و اعلام برنامه‌های آتی برای گسترش شبکه گازی عراق.

ص: ۸۶۰

۷۲۸. گزارش آسوشیتدپرس از اقدامات نیروی دریایی ایران در بازرسی کشتیهای تجاری مشکوک به حمل کالا برای عراق، به ویژه کشتیهای متعلق به امریکا، فرانسه و انگلیس.

۷۲۹. ابراز ناامیدی وزیر امور خارجه عمان از امکان پایان جنگ در آینده نزدیک؛ تشکیل اجلاس سران کشورهای اسلامی به منظور بررسی راههای جلوگیری از گسترش جنگ و ایجاد یک نیروی حافظ صلح.

۷۳۰. شرح دلایل عقب نشینی افراد حزب دمکرات کردستان عراق از منطقه مانگیش به نقل از سخنگوی این حزب و نیز پیوستن ۲۰ هزار تن از قبایل جعفری نیروهای بارزانی در واکنش به دستگیری یکی از رهبران کرد به دست نیروهای امنیتی رژیم بعث عراق.

۷۳۱. بازتاب تلاشهای دیپلماتیک پادشاه اردن برای آشتی عراق و سوریه و تأثیر آن بر جنگ ایران و عراق در رسانه های خارجی.

۷۳۲. گزارش روزشمار ۱۱/۳/۱۳۶۵

۷۳۳. با هوشیاری و اقدام به موقع تیپ ۳۲ انصارالحسین (ع) سپاه، مستقر در جزیره مجنون، حمله عراق قبل از اجرا دفع شد؛ فرماندهی لشکر ۱۶ زرهی ارتش ضمن هشدار درباره حمله احتمالی عراق به منطقه پیچ انگیزه، درخواست تعویض نیرو کرد؛ درخواست فرمانده کل سپاه از نیروی هوایی ارتش برای اختصاص یک فروند بالگرد شنوک به منطقه جنوب به منظور حمل مجروحان.

۷۳۴. جنگندههای بمبافکن ایران محل تجمع عراقی ها در منطقه چوارته و هواپیماهای عراقی پادگان پیرانشهر، پایگاه دالوان، روستاهای کهنهخانه و بوئیندره در ایران و محل تجمع نیروهای کرد معارض در منطقه قادر کرم عراق را بمباران کردند که در نتیجه تلفات و خساراتی به دو طرف وارد شد.

۷۳۵. گزارش سپاه جنوب قرارگاه کربلا به منظور آگاهسازی یگانهای سپاه پاسداران در جبهه های جنوب از ترفندهای دشمن برای کشف عملکرد نیروهای خودی با استفاده از جنگ الکترونیک.

۷۳۶. نظر به برخی ابهامات درمورد همکاری دو حزب متنفذ اتحادیه میهنی و دمکرات کردستان عراق با ارتش بعثی، فرماندهی قرارگاه رمضان خطمشی و سیاست همکاری سپاه با این دو حزب را بررسی و کانال ارتباطی دولت جمهوری اسلامی با سپاه در تعامل با گروههای کرد را تعیین کرد.

۷۳۷. ایجاد درگیری، اجرای کمین، مأموریت آدمربایی، تلاش برای نفوذ به ایران و تطمیع جوانان کرد برای پیوستن به گروه ضدانقلاب خبات از فعالیتهای امروز عوامل ضدانقلاب در مناطق کردنشین بود.

۷۳۸. حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی در اختتامیه جلسه فرماندهان نواحی سپاه با تمجید از خدمات سپاه پاسداران در جنگ با عراق، به تحلیل وضع کنونی جبهه ها، راهبرد نظامی جدید عراق، آسیبپذیری جبهه های خودی، لزوم تقویت نیرو و ضرورت

عزیمت بیشتر نیروهای داوطلب به مناطق عملیاتی پرداخت. وی همچنین با اشاره به تشکیل ستاد تماموقت برای پیشبرد به تر جنگ، راهبرد نظامی جدید عراق را راهبردی انتحاری خواند.

۷۳۹. میرحسین موسوی نخستوزیر، در پایان جلسه هیئت دولت با بیان اینکه امروز، اقتصاد کشور به طور کامل در خدمت جنگ است، ابراز امیدواری کرد که فرماندهان با سازماندهی، جذب و آموزش نیروها امسال را سال تعیین سرنوشت جنگ قرار دهند.

ص: ۸۶۱

۷۴۰. اعلام آمادگی قرارگاه خاتمالانیا(ص) و ستاد مرکزی سپاه پاسداران برای جذب و آموزش نظامی نیروهای مردمی و مشارکت با ارگانها و نهادهای دولتی برای تسهیل اعزام نیروهای داوطلب به جبهه ها.

۷۴۱. در هماندیشی فرماندهان نواحی سپاه پاسداران مسائل مربوط به جنگ و آموزش نظامی نیرو، ایجاد تسهیلات برای تشکیل یگانهای مستقل قائم و وظایف ستادهای پشتیبانی جنگ بررسی و تصمیمات جدیدی اتخاذ شد. تشکیل جلسه شورای اداری استان فارس برای رسیدگی به نیاز گردانهای قائم.

۷۴۲. معاون وزیر امور خارجه ایران در دیدار با دبیرکل سازمان ملل متحد با استناد به موارد نقض مقررات بین المللی جنگ از سوی عراق، خواستار موضعگیری مناسب در قبال اقدامات تشنجا فرین عراق شد.

۷۴۳. ابراز ناراحتی سفیر فلسطین از سردی روابط ایران با فلسطین و پاسخ حجتالاسلام هاشمی رفسنجانی به وی.

۷۴۴. به نوشته نشریه الشهاده، دولت اتریش با صدور بخشنامه‌ای از مؤسسات و شرکتهای بازرگانی کشورش خواست تا از همکاری بازرگانی و صدور کالا به عراق به دلیل بحران اقتصادی آن کشور، خودداری کنند.

۷۴۵. درخواست یکجانبه دولت کویت از ایران برای پایان جنگ با عراق و همچنین پایان درگیریهای شبه نظامیان مسلمان شیعه و فلسطینیها در لبنان.

۷۴۶. سفیر امریکا با اعتراف به افزایش مناسبات سیاسی با عراق، خاطرنشان کرد که ادامه جنگ ایران و عراق منافع سیاسی - اقتصادی امریکا در خلیج فارس را به مخاطره میاندازد.

۷۴۷. گزارش روزشمار ۱۲/۳/۱۳۶۵

۷۴۸. جلسه فرماندهی قرارگاه نجف سپاه پاسداران با فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) و لشکر ۲۵ کربلا درباره طرح مانور و زمان اجرای عملیات در منطقه مهران.

۷۴۹. تبادل نظر جانشین نیروی زمینی سپاه پاسداران، با مسئولان قرارگاه نجف ۲ سپاه پاسداران در مهران درخصوص نتیجه شناساییهای انجامشده، لزوم رعایت مسائل حفاظتی، کاستیها و مسائل آسیبپذیر مرتبط با آن و ساختار فرماندهی در این منطقه.

۷۵۰. درپی تشدید فعالیتهای مهندسی رزمی عراق در دو ماه اخیر، قرارگاههای کربلا- و نوح به یگانهای تحتامر در منطقه عملیاتی فاو اعلام آمادهباش کردند.

۷۵۱. فرمانده تیپ ۵۹ ارتش عراق ضمن اعلام تخریب شهر مهران، تهدید کرد نیروهایش آماده حمله به ایران و ویرانکردن سایر شهرها هستند؛ رادیو بغداد از تداوم تهاجمات عراق تا تحقق صلح خبر داد.

۷۵۲. گزارش دبیر ستاد عالی پشتیبانی جنگ از نتایج تصمیمات اعضا درخصوص به رهگیری از توان گردانهای قائم برای

تقویت خطوط پدافندی و آزادسازی نیروهای یگانهای آفندی برای اجرای عملیات.

۷۵۳. مهمترین اقدام و فعالیت ارتش عراق در جبهه های شمالی شامل تلاش برای جلب همکاری عشایر کرد به منظور حمله به ایران، تجمع نیرو، گلولهباران برخی مناطق و واگذاری برخی ارتفاعات جبهه شمال به گروههای ضدانقلاب و گروه فرسان.

ص: ۸۶۲

۷۵۴. ارتش ایران و عراق با صدور اطلاعیه‌هایی از مهمترین اتفاقات امروز جبهه های میانی و جنوبی خبر دادند؛ گزارش واحد اطلاعات عملیات قرارگاه نجف ۲ سپاه از اقدام و تحرکات زمینی و شناسایی هوایی دشمن در جبهه های سومار، مهران و قصر شیرین.

۷۵۵. گزارش تداوم تجاوزات هوایی عراق و بمباران شهرهای ایران نظیر سقز، بانه، پیرانشهر؛ سخنگوی ارتش عراق حمله هوایی به مناطق مسکونی ایران را تکذیب کرد.

۷۵۶. تداوم درگیری ضدانقلاب با نیروهای خودی در شهرهای دو استان آذربایجان غربی و کردستان؛ همکاری عناصر ضدانقلاب با ارتش عراق برای حمله به ایران؛ ائتلاف گروههای ضدانقلاب علیه نظام جمهوری اسلامی ایران؛ هشدار وزارت کشور درخصوص مشی جدید ضدانقلاب برای گروگانگیری.

۷۵۷. قدردانی رئیس ستاد مشترک ارتش از تلاش نیروهای مسلح ارتش در منطقه فکه و حاج عمران.

۷۵۸. تداوم اعزام نیروهای داوطلب مردمی به جبهه های جنگ.

۷۵۹. در راستای تداوم فعالیتهای دیپلماتیک میان تهران و پاریس، امروز، هیئت دهنفره فرانسوی با هدف دستیابی به راه حلی برای رفع برخی اختلافات به ایران سفر کردند.

۷۶۰. انتقاد یک تحلیلگر امور سیاسی - امنیتی عربستان سعودی درباره مخالفت کنگره امریکا با فروش سلاح به عربستان سعودی.

۷۶۱. سرهنگ قذافی رئیس جمهور لیبی، در دیدار با سفیر ایران در این کشور ضمن ستایش ایثارگری رزمندگان ایرانی، خواستار سرنگونی صدام و آزادی ملت عراق شد.

۷۶۲. رئیس جمهور عراق با تصریح بر عواقب سقوط به ای نفت بر اقتصاد عراق، مدعی شد ایران و لیبی بیش از عراق زیان دیده‌اند؛ اعزام هیئتی از عراق به سوریه برای مذاکره درخصوص بازگشایی خطوط لوله نفت عراق به سوریه؛ پادشاه عربستان سعودی از افزایش به ای نفت خبر داد.

۷۶۳. در پی حمایت‌های کشورهای حوزه خلیج فارس از عراق در جنگ با ایران، اخباری از ترانزیت تجهیزات نظامی به عراق از طریق کشورهای عربی هم‌مرز با عراق منتشر شد.

۷۶۴. به ادعای روزنامه آلمانی هندلز بلات فرسایش جنگ در منطقه خلیج فارس، ایران را به دلیل مشکلات اقتصادی ناشی از آن به زانو درخواهد آورد؛ روزنامه اماراتی الاتحاد نیز مدعی شد ایران برای کاهش فشار اقتصادی از بانکها و شرکتهای سرمایه‌گذاری در ژاپن و سنگاپور درخواست وام کرده است.

۷۶۵. حسین پادشاه اردن، در سفر به فرانسه این کشور را از نتیجه تلاشهای درخصوص میانجیگری بین سوریه و عراق آگاه

خواهد ساخت. وی در دیدار با رجوی رهبر سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، درباره امکان انتقال این سازمان به اردن، بحث و گفتوگو خواهد کرد.

۷۶۶. به عقیده برخی تحلیلگران، چشمانداز روشنی برای تلاشهای اردن در نزدیک کردن عراق و سوریه وجود ندارد.

۷۶۷. همزمان با تشدید درگیریها در لبنان، عرفات از سران کشورهای عرب منطقه درخواست کمک کرد؛ از سرگیری تلاش سوریه برای پایان دادن به جنگ اردوگاهها.

۷۶۸. دبیرکل جامعه عرب در سفر به بغداد و ملاقات با مقامات این کشور راهکارهای آشتی بغداد و دمشق را بررسی کرد.

ص: ۸۶۳

۷۷۰. ابلاغ دستورالعمل عملیاتی به قرارگاه نجف سپاه پاسداران با هدف بازپسگیری منطقه اشغال شده مهران و دستور جانشین فرماندهی قرارگاه نیروی زمینی سپاه مبنی بر عزیمت ۲ لشکر سپاه پاسداران به منطقه مهران و استقرار سایر یگانها در محورهای تعیین شده.

۷۷۱. تبادل نظر فرماندهان و مسئولان قرارگاه نجف سپاه درباره فعالیت عراق در جبهه مهران؛ اقدامات انجام شده خودی به منظور آمادگی برای اجرای عملیات در این منطقه؛ فرایند آماده سازی طرح فریب و تجزیه توان دشمن در مهران از طریق انتشار شایعه عملیات در سومار، میمک و ... و انجام برخی فعالیت های مهندسی در این مناطق؛ ارسال دستورالعمل حفاظتی و مخابراتی برای یگانهای مستقر در مهران از سوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه.

۷۷۲. در درگیری های امروز نیروهای خودی با ارتش عراق در منطقه شاخ شمیران و بمو تعدادی از عناصر عراقی کشته یا زخمی شدند، یک فرمانده جاش به اسارت درآمد و یک پایگاه آنان در منطقه دربندیخان منهدم شد؛ حمله نیروهای گشتی دشمن به مواضع نیروهای خودی در ارتفاعات حوالی شهر اشنویه.

۷۷۳. ابراز ناراحتی فرمانده لشکر ۲۷ محمدرسول الله (ص) سپاه از کم توجهی مسئولان استان تهران در پشتیبانی و خدمات رسانی به این لشکر و اظهار نگرانی وی از کمبود مهمات لشکر برای آماده سازی این یگان با هدف عملیات در مهران.

۷۷۴. جلسه صدام حسین با فرماندهان ارشد ارتش، ادعای گلوله باران مناطق مسکونی عراق به وسیله توپخانه ایران، ممانعت از نفوذ رزمندگان در جبهه های جنوب و بمباران مواضع ایران از مهمترین اخبار امروز رادیو بغداد بود.

۷۷۵. در راستای اجرای راهبرد نظامی جدید عراق موسوم به "استراتژی دفاع متحرک" فرمانده لشکر ۱۷ زرهی عراق چهارمین دستورالعمل عملیاتی با هدف اتخاذ پدافند تهاجمی (متحرک) و لزوم آمادگی برای مقابله با حمله احتمالی ایران را به یگان تحت امر ابلاغ کرد.

۷۷۶. گزارشهای جداگانه منابع نظامی در جبهه شمال غرب از فعالیت مهندسی رزمی عراق، نفوذ نیروهایی از عراق همراه عوامل ضدانقلاب به خاک ایران در منطقه مرزی شیلر و احداث یک دکل مخابراتی، افزایش نقلوانتقالات عراقی ها در نوار مرزی بانه و مریوان، انتقال تعدادی بالگرد عراقی به منطقه چوارتا و احتمال حمله عراق.

۷۷۷. ابلاغ طرح کلی تشکیلاتی نیروی زمینی سپاه پاسداران به فرمانده نیروی زمینی سپاه که در آن سازمان رزم سپاه به ۳ سپاه یکم، دوم و سوم با مجموعه های از یگانهای تحت امر تقسیم بندی شده است.

۷۷۸. ابلاغ مأموریت پدافند هوایی سپاه برای سطوح پست، متوسط و بالا در سطح کشور به فرماندهان نیروهای سه گانه زمینی، هوایی و دریایی، فرماندهی سپاه کشوری و قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) از جانب فرمانده کل سپاه.

۷۷۹. هشدار معاونت آموزش نیروی هوایی سپاه درباره کمبود امکانات آموزشی، کمبود نیروی متخصص و عواقب ناشی از آن.

۷۸۰. نامه ستاد مشترک ارتش به شورای عالی دفاع و هشدار درباره دستیابی عراق به هواپیماهای جدید دوربرد موشک لیزری و احتمال حمله به مراکز مهم سیاسی.

ص: ۸۶۴

۷۸۱. عزیمت کاروانهای نیروهای داوطلب مردمی به جبهه های نبرد؛ گزارش رادیو بیبسی از خطمشی نظامی جدید ایران و عراق.

۷۸۲. در نتیجه درگیری عناصر ضدانقلاب با نیروهای خودی در اطراف بانه، تعدادی از نیروهای دو طرف کشته یا مجروح شدند؛ قصد افراد ضدانقلاب برای گروگانگیری؛ انتقال تعدادی بمب به دست منافقین به داخل ایران برای خرابکاری در شهرهای تهران، تبریز و اصفهان؛ ورود ۸۰۰ عنصر ضدانقلاب از طریق مرز بانه به خاک جمهوری اسلامی با هدف اجرای عملیات.

۷۸۳. در پی کشته شدن تعدادی از پیشمرگان مسلمان کرد عراقی در درگیری با نظامیان عراق و احتمال تداوم حملات قوای عراقی، فرماندهی قرارگاه رمضان با ارسال نامه به فرمانده کل سپاه ضمن تأکید بر لزوم حمایت از کردها، خواستار ارسال سریع امکانات پشتیبانی و تسلیحاتی برای آنان شد.

۷۸۴. محمدجواد لاریجانی در یک مصاحبه مطبوعاتی و در ملاقات با رئیس مجلس شورای اسلامی نتایج برگزاری اجلاس فوقالعاده سازمان ملل متحد درباره مسائل اقتصادی افریقا را تشریح کرد.

۷۸۵. دو گروه ضدانقلاب حزب توده و چریکهای فدایی خلق با صدور بیانیهای مخالفت خود را با جنگ ایران و عراق اعلام کردند؛ حزب توده با انتقاد از گروههای مخالف خارج از کشور، آنها را جسدی متعفن توصیف کرد؛ هواداران حزب مذکور با پخش اعلامیههای در بروجرد از مردم خواستند که به جبهه نروند.

۷۸۶. درخواست نمایندگان صاحبان کشتیها در سراسر جهان از دبیرکل سازمان ملل متحد درمورد تلاش بیشتر این سازمان برای جلوگیری از هدف قرار گرفتن کشتیهای تجاری در خلیج فارس.

۷۸۷. روزنامه هندوستان تایمز با اشاره به علت آغاز جنگ ایران و عراق، ضمن تصریح بر نظم اقتصادی ایران، انگیزهها و شیوههای مردم ایران را در پشتیبانی از جنگ بررسی کرد.

۷۸۸. تشکیل کمیته ویژه دولت ایران با هدف برقراری ارتباط با مخالفان خود در خارج از کشور.

۷۸۹. معاون نخستوزیر سابق ایران با ارسال یادداشتی به روزنامه واشنگتن پست ملاقات و گفتوگو با مقامات امریکایی را تکذیب کرد.

۷۹۰. دبیرکل اتحادیه عرب در سفر به عراق به بررسی دو موضوع تشکیل اجلاس سران عرب و میانجیگری شاه اردن بین سوریه و عراق پرداخت.

۷۹۱. نگرانی فالانژها از به قدرترسیدن جنبش امل در لبنان.

۷۹۲. بنا بر ادعای روزنامه القبس، امریکا و شوروی از تلاش حسین شاه اردن، برای نزدیکی سوریه و عراق که موجب انزوای

سیاسی ایران خواهد شد، حمایت کردند.

۷۹۳. سفر دبیرکل اتحادیه عرب به کویت در آستانه برپایی اجلاس وزرای امور خارجه کشورهای عربی.

۷۹۴. گزارش روزشمار ۱۴/۳/۱۳۶۵

۷۹۵. ابلاغ دستور فرماندهی نیروی زمینی سپاه به قرارگاه کربلا برای اجرای عملیات در جبهه فاو و فرمان مأموریت به تیپ ۲۱ امام رضا(ع) برای اجرای مانور عملیاتی در منطقه مهران و عملیات فریب در منطقه سومار.

۷۹۶. تهیه بیش از یکصد قطعه عکس هوایی از مواضع دشمن در منطقه عمومی مهران

ص: ۸۶۵

به وسیله پهادهای گردان رعد سپاه پاسداران.

۷۹۷. بمباران هوایی مواضع رزمندگان در جبهه فاو به وسیله بالگرد و هواپیماهای دشمن و ادعای ارتش عراق مبنی بر حمله به یک هدف دریایی در نزدیکی سواحل ایران.

۷۹۸. درگیری در شهرها و روستاهای توابع مهاباد، بوکان و سقز بین نیروهای خودی و عناصر ضدانقلاب؛ نفوذ عناصر حزب دمکرات و گروهک خبات به منطقه با لباس پاسداری؛ تسلیم شدن تعدادی از عناصر مسلح غیرقانونی؛ پیشنهاد گروهک خبات و حزب دمکرات برای تبادل اسرا.

۷۹۹. در موج جدید همکاری سازمان مجاهدین خلق (منافقین) با رژیم عراق، خط ترور و ادامه روند جاسوسی در دستور کار این سازمان قرار گرفت.

۸۰۰. با تحت فشار قرار گرفتن رهبران سازمان مجاهدین خلق (منافقین) از سوی دولت فرانسه برای ترک این کشور، اعضای سازمان در تماس با سفارتخانههای فرانسه در دیگر کشورها خواستار پیشگیری از اقدام دولت این کشور شدند.

۸۰۱. فرمانده کل سپاه پاسداران در نامه‌ای به مناطق پنجگانه سپاه رویکرد جدید منافقین را در برخورد با جمهوری اسلامی شامل: اجرای عملیاتهای نظامی علیه پایگاههای رزمندگان، هواپیماربایی، ترور و... اعلام کرد.

۸۰۲. ابراز ناراحتی نمایندگان حزب دمکرات کردستان عراق از نحوه همکاری و پشتیبانی قرارگاه رمضان سپاه.

۸۰۳. علیاکبر ولایتی وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی در مصاحبه‌ای به تشریح روند سیاست خارجی جمهوری اسلامی با کشورهای همسایه و فرانسه پرداخت. وی استمرار تهدیدات رژیم اشغالگر قدس علیه سوریه را یک جنگ روانی صرف توصیف کرد.

۸۰۴. آیت الله منتظری در پیامی به علما و مبارزان فلسطینی و لبنانی خواستار پایانبخشیدن به درگیری فرقه‌ای و حل اختلافات از طریق گفتگو و مذاکره شد.

۸۰۵. اعلام حمایت نخستوزیر کره شمالی از مبارزات ایران با عراق و امریکا؛ ابراز تمایل رئیس جمهور نیکاراگوئه در مورد توسعه همکاری با ایران و مردود دانستن استفاده از سلاح شیمیایی در جنگ ایران و عراق.

۸۰۶. اظهار نگرانی وزیر امور خارجه سوئیس در دیدار با همتای عراقی خود از کاربرد سلاحهای شیمیایی در جنگ و اعلام شرایط کشورش برای میانجیگری در جنگ ایران و عراق.

۸۰۷. وزیر امور خارجه چین اعلام کرد که پکن در جنگ ایران و عراق موضعی بیطرف دارد. وی فروش هرگونه سلاح به ایران را تکذیب کرد.

۸۰۸. درخواست چهار کشور چین، اسپانیا، یمنجنوبی و شوروی برای پایان جنگ ایران و عراق و انجام مذاکرات صلح.

۸۰۹. رادیو بیبیسی همزمان با سفر دبیرکل اتحادیه عرب به سوریه و دیدار وی با حافظ اسد، ادعا کرد که سیاست دمشق در حال دگرگونی و تغییر است. این رادیو به نقل از قلبی تلاش حسین پادشاه اردن، برای آشتی میان سوریه و دمشق را ستود.

۸۱۰. روزنامه کویتی البیان مدعی شد پیشرفت قابل ملاحظه ای در رفع تنش بغداد - دمشق مشاهده شده است.

۸۱۱. به ای نفت خام در بازار آزاد به پایتترین میزان در دوماهه اخیر رسید.

۸۱۲. ضمیمه گزارش ۷۳۴: شرح جزئیات اقدام گردان رعد سپاه در عکسبرداری هوایی از مواضع دشمن.

ص: ۸۶۶

اشاره

اشخاص ۸۶۸

مکانها

ص: ۸۶۷

اشخاص

آب محله، مصطفی (مسئول اطلاعات محور فتح در مهران): ۴۷۷

آبرومند، جمال: ۷۷۵، ۲۱۲

آخوندی، محمدباقر (نماینده شبستر در مجلس): ۴۱۹

آذری قمی، احمد (آیت الله): ۶۸

آرام صالح (از مأموران امنیتی حزب بعث در سلیمانیه): ۱۴۱

آستانه، علی (مسئول معاونت عملیات نیروی دریایی سپاه پاسداران): ۵۳، ۸۸

آقابابایی، اکبر (فرمانده تیپ ۱۱۰ شهید بروجردی): ۳۸۶، ۶۰۶

آقازاده، غلامرضا (وزیر نفت جمهوری اسلامی ایران): ۹۶، ۲۳۲، ۳۴۳

آقامحمدی (نماینده فرمانده عالی جنگ در جبهه شمال غرب): ۷۴۴

ابوبکر العطاس (رئیس جمهور یمن جنوبی): ۶۹

ابوحکمت (نماینده حزب پارت گلکلاطه کریم): ۴۱۷

احمد خابور (فرمانده عراقی محور رضاآباد - قلعه کهنه): ۴۴۶

احمد خرکی (از جاشهای عراقی): ۳۶۳

احمد خطیب (وزیر اطلاعات اردن): ۲۰۲

احمد سور (از عناصر اصلی هیز صدام): ۳۱۱

احمد عبدالحکیم (سروان، مسئول گروهان توپخانه ۶۹۶ از لشکر ۲۳): ۲۴۱

احمد کاظمی (مهندس شیمی ارتش عراق): ۱۴۶

احمد گفتارو (شیخ، مفتی اعظم سوریه): ۲۹۸، ۲۹۹، ۴۲۵، ۶۸۶

احمدپور، محمود (مسئول تدارکات قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران): ۲۱۲، ۲۱۶

احمدی (معاون فرمانده تیپ ۲۱ امام رضا(ع)): ۴۵۹

احمدی، سیدرسول (فرمانده هیزقندیل حزب دمکرات): ۲۴۲

احمدیان (رئیس ستاد نیروی دریایی سپاه پاسداران): ۵۳

اردلان، علی (وزیر دارایی در دولت موقت و عضو جبهه ملی): ۱۲۷، ۴۷۲

ارشد زیباری (استاندار سابق سلیمانیه، مسئول تسلیح کل عشایر عراق و نماینده عراق در مذاکره با اتحادیه کردهای معارض):

۳۱۰، ۳۸۶، ۴۱۴، ۵۱۷، ۵۳۸، ۵۶۱، ۷۴۴

اسپادولینی (وزیر دفاع ایتالیا): ۱۲۵

اسپیکس، لاری (سخنگوی کاخ سفید): ۳۶۲، ۳۶۷، ۳۷۳، ۳۷۹، ۳۸۰

استاندار اربیل: ۵۱۷

استاندار فارس: ۷۵۰

استاندار یزد: ۵۷۵

استجیک، پیتر (سرهنگ، وابسته نظامی سفارت یوگسلاوی در ایران): ۳۱۶

استکی، محمدرضا (فرمانده گردان رعد): ۷۹۶، ۸۰۴

اسدی، محمدجعفر (فرمانده تیپ ۳۳ المهدی(عج)): ۳۶۱، ۳۹۰

اسکندرلو (فرمانده گردان حضرت علی اصغر(ع) از تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع)): ۱۳۲، ۲۱۱

اسلام عبدالله (تحلیلگر نشریه عربیا): ۶۸۴

اسلامی نسب (معاون تأمین مایحتاج عمومی وزارت بازرگانی): ۹۸

اصغرینیا، فرهاد (از اعضای سازمان مجاهدین خلق): ۲۵۹

اصفهانى، امیر (معاون تیپ ۱۱۰ شهید بروجردی): ۴۰۷، ۴۰۸

افشار، علیرضا (رئیس ستاد مرکزی سپاه پاسداران): ۲۲۴، ۲۲۵، ۳۴۶، ۸۰۰

اکرم اسماعیل الدباغ (فرمانده آموزشگاه رسته شیمیایی در ارتش عراق): ۸۹

ص: ۸۶۸

اکرمی، سید کاظم (وزیر آموزش و پرورش ایران): ۹۶، ۱۲۰، ۴۳۶، ۶۵۶، ۶۶۹

اللهکرم، حسین (مسئول اطلاعات قرارگاه نجف): ۵۵۲، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۶۲، ۷۷۵

الماسی (سرهنگ، از لشکر ۱۶ زرهی قزوین): ۲۸۳

الماسی، مجتبی (شهید بمباران): ۲۲۴

امام خمینی (آیت الله، رهبرانقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران؛ فرمانده کل قوا): ۲۹، ۳۶، ۶۰، ۹۲، ۹۵، ۱۰۴، ۱۵۰، ۱۵۲، ۱۶۷، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۳، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۲۰۰، ۲۰۳، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۳، ۲۸۱، ۲۹۰، ۲۹۹، ۳۱۹، ۳۴۴، ۳۵۱، ۳۶۹، ۳۷۹، ۴۳۵، ۴۴۱، ۴۴۷، ۴۷۰، ۴۸۸، ۴۹۷، ۵۱۰، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۴۴، ۵۸۳، ۵۹۰، ۵۹۳، ۶۰۱، ۶۰۸، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۴، ۶۳۱، ۶۵۲، ۶۸۰، ۶۸۴، ۶۸۶، ۶۹۶، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۰۱، ۷۰۳، ۷۱۸، ۷۳۱، ۷۴۸، ۷۵۹، ۷۸۱، ۷۸۵، ۸۰۲

امامی کاشانی (حجتالاسلام، امامجمعه موقت تهران): ۲۷۹، ۲۸۰

امانی، سعید (نماینده مجلس از تهران): ۳۴۸

امراللهی، رضا (رئیس سازمان انرژی اتمی ایران): ۲۴۶

انصاری، محسن (قائم مقام فرمانده سپاه منطقه یک ثارالله(ع)): ۶۴، ۶۵

انصاری، مهدی (راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه نیروی زمینی سپاه پاسداران): ۵۳، ۸۸، ۱۵۸، ۱۶۰، ۱۶۱، ۲۰۷، ۲۱۱، ۲۸۵، ۳۰۶، ۳۲۶، ۳۳۲، ۳۹۰، ۴۴۵، ۴۵۲، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۷۹، ۵۲۹، ۶۷۳، ۷۲۸، ۷۷۶

انوریبیک کریمخان برادوست (از سران عشایر کرد): ۵۱۷

اورتگا، دانیل (رئیس جمهور نیکاراگوئه): ۸۰۲

اوزال، تورگوت (نخستوزیر ترکیه): ۱۵۳، ۱۹۹، ۲۰۰، ۳۵۰، ۴۳۸

اوقسای، کاظم (تحلیلگر روزنامه ملیت): ۴۳۸

اوکیتا، سابورو (وزیر امور خارجه اسبق ژاپن): ۷۵۱

اون، دیوید (رهبر حزب سوسیال دمکرات انگلیس): ۴۰۳

ایاز خلیل زکی (سرلشکر، فرمانده جناح چپ در سقوط مهران): ۴۵۰

ایروانی، محمدجواد (وزیر امور اقتصادی و دارایی): ۱۹۲، ۱۹۳

ایزدی، مصطفی (فرمانده قرارگاه نجف و فرمانده سپاه شمال): ۱۱۴، ۱۳۴، ۳۸۶، ۳۸۸، ۳۹۷، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۵۳۳، ۵۵۱، ۵۵۳، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۶۱۶، ۶۶۵، ۷۳۰، ۷۸۲

بابکر وسو (عضو هیز صدام): ۳۱۱

بابیر آغا (عضو هیز صدام): ۳۱۰

بادامچیان، اسدالله (نماینده تهران): ۵۶۳

بارزانی، مسعود (رهبر حزب دمکرات کردستان عراق): ۳۶، ۴۱۷، ۴۶۶، ۴۸۸، ۵۶۲، ۵۶۳، ۵۹۵، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۴۷، ۶۴۸، ۷۳۷، ۸۰۰

بارزانی، ملامصطفی (رهبر سابق حزب دمکرات کردستان عراق): ۶۳۶، ۷۴۴

بارق عبدالله حنطه (سرهنگ، فرمانده تیپ ۶۶ عراق): ۵۱

بازرگان، مهدی (نخستوزیر دولت موقت و رهبر نهضت آزادی ایران): ۱۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۷۹۱

بازول، برایان (نویسنده نشریه استریلین): ۵۸۲، ۵۸۳

باقری افشردی، محمد (معاونت اطلاعات قرارگاه خاتمالانیا(ص) و نیروی زمینی سپاه پاسداران): ۱۵۸، ۱۶۰، ۱۶۱، ۲۱۰، ۲۱۲، ۲۱۵، ۲۳۸، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۷۳، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۲، ۴۱۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۶۰، ۴۷۹، ۵۰۸، ۵۵۴، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۹۰، ۵۹۱

باقری، محمدرضا (سرپرست سفارت ایران در کویت): ۶۹۸

برزمهری، مجید (از مسئولان مهندسی قرارگاه خاتمالانیا(ص)): ۷۷۵

برزنجی، جعفر (دکتر، از نمایندگان مجلس عراق): ۵۱۷، ۷۴۴

بروس، جورج (نماینده پارلمان انگلیس): ۶۱۱

بلبلی، رحمت (سرباز، شهید): ۴۸۷

بمان، سیامک (مسئول طرح و عملیات قرارگاه نصرت): ۲۵۶، ۴۱۰، ۴۱۱، ۶۹۱

بنفور، مارک (رئیس بخش شمال افریقا و خاورمیانه وزارت امور خارجه فرانسه): ۵۳۹

بنیلو حی (مسئول ستاد لشکر ۱۴ امام حسین (ع)): ۴۵۹

بوتو، بینظیر (کفیل حزب مردم پاکستان): ۵۴۷

بوش، جرج (معاون رئیس جمهور امریکا): ۲۲۸، ۷۳۶

بوشهری (اسیر عراق به همراه تندگویان): ۶۱، ۳۴۷

به نامفر (رئیس اتحادیه فروشگاههای مواد پروتئینی و سوپرمارکتهای تهران): ۳۴۸

بیسفکی، جعفر (فرمانده جاشهای مانگیش و باگیرا): ۳۹۷

بیسفکی، سیفالله سلیم (فرمانده جاشهای دهوک): ۳۹۷

پاسکیه، آندره (رئیسکل عملیات بین المللی صلیب سرخ): ۳۹۹، ۴۰۰

پاکپور، محمد (مسئول واحد زرهی سپاه پاسداران): ۳۳۲

پرزدکوئیاری، خاویر (دبیرکل سازمان ملل متحد): ۲۰، ۳۲، ۴۲، ۶۵، ۶۶، ۶۸، ۷۳، ۱۰۲، ۱۰۳، ۲۳۶، ۲۷۹، ۳۴۴، ۳۷۴، ۳۷۷،

۴۲۱، ۴۲۴، ۴۵۰، ۵۱۹، ۵۸۰، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۸۷، ۷۸۹

برز، شیمون (نخستوزیر صهیونیستی): ۷۵، ۲۶۵، ۲۶۶

پطرس غالی (وزیر مشاور در امور خارجی مصر): ۷۵، ۴۲۶

پهلوی، محمدرضا (شاه معدوم، شاه ایران): ۲۰۳، ۶۰۱

پیرزاده، شریفالدین (دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی): ۷۵۰، ۷۵۱

پیروی، محمد (سفیر جمهوری اسلامی ایران در نیکاراگوئه): ۸۰۲

پیشبه ار، محمد (جانشین مسئول اطلاعات قرارگاه نیروی زمینی سپاه پاسداران): ۵۳، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۴۰۴

تابش (استاندار کردستان): ۳۴۱، ۳۴۴، ۶۲۵

تابنده، نورعلی (فعال منفرد سیاسی): ۴۷۲

تاچر، مارگارت (نخستوزیر انگلستان): ۹۷

تحسین معلیج (رئیس اسبق دانشکده پزشکی عراق): ۱۹۹

ترکان (سرهنگ، فرمانده لشکر ۲۸ کردستان): ۶۰۹

تصوری (سرهنگ، فرمانده تیپ ۴ لشکر ۶۴ ارومیه): ۳۸۵، ۳۸۶

تقوی (از نیروهای سپاه در قرارگاه نجف ۲): ۷۵۶

تمیزی (مسئول ستاد قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)): ۷۶۰

تندگویان، محمدجواد (وزیر نفت جمهوری اسلامی ایران؛ اسیر عراق): ۶۱، ۳۴۷، ۳۹۹، ۴۰۰

توفیق فکیکی (عضو سابق قیاده قطریه): ۱۹۹

تولبا، مصطفی (دبیر اجرایی برنامه محیط زیست سازمان ملل در ژنو): ۳۷۱

تهرانیمقدم، حسن (فرمانده تیپ هفتم موشکی الحدید): ۶۴۲، ۶۴۳

تهرانی، خسرو (سرپرست سابق اداره اطلاعات و امنیت نخستوزیری): ۷۰۹

تیلگرز، اسولریش (خبرنگار آلمانی): ۲۸۰

تیموریان، هژیر (از نویسندگان نشریه تایمز): ۳۷۶

ثابت احمد سلطان (سرلشکر، فرمانده سپاه چهارم عراق): ۲۲، ۸۲، ۲۴۰، ۲۶۰، ۲۷۲، ۳۲۶

جابر الاحمد الصباح (شیخ، امیر کویت): ۶۸۱

جاسم الحیانی (فرمانده تعدادی از نیروهای عراق در بازپسگیری فاو): ۴۹۴

جان محمد (مسئول پشتیبانی قرارگاه نجف): ۷۷۵

جاودانی (سرهنگ، از فرماندهان ارتش): ۶۱۶

جعفر باسیفکی (از رهبران کرد): ۷۳۸

جعفر باسیلکی (از معارضان کرد منگیش): ۶۴۸

جعفر رسفکی (از رهبران عشایر مخالف صدام در منگیش): ۶۴۷

جعفر، محمدرضا (مجروح شیمیایی): ۶۶۸

جعفری، غلامرضا (فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع)): ۲۱۱، ۳۵۵

جعفری، فتحالله (فرمانده زرهی سپاه پاسداران): ۸۲

جعفری، محمدعلی (عزیز، فرمانده قرارگاه قدس سپاه پاسداران): ۵۳، ۱۰۷، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۲۱۰، ۲۱۵، ۲۱۷، ۲۸۵، ۲۸۶، ۳۰۸، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۳۲، ۳۵۵، ۴۰۴، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۶۰، ۴۶۲، ۵۹۰

جلال طالبانی (رهبر اتحادیه میهنی کردستان عراق): ۹۲، ۹۳، ۱۱۷، ۳۱۴، ۳۹۷، ۴۱۷، ۴۸۷، ۵۱۶، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۶۳، ۶۳۵، ۶۳۶، ۷۴۴

جلالی (سروان، نماینده شهربانی در شورای تأمین): ۶۰۹

جلالی (سرهنگ، وزیر دفاع): ۶۰

جلالی (نماینده مجلس از فیروزآباد و عضو کمیسیون کشاورزی): ۱۸۴، ۲۱۲

جمال کمال (خبرنگار اعزامی عمان به بغداد): ۱۹۴

جمالی (جانشین فرمانده نیروی زمینی ارتش و از فرماندهان قرارگاه مشترک خاتم ۱ و ۲): ۶۰، ۱۸۲، ۱۸۳، ۲۵۲، ۲۷۱، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۸۹، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۲۶، ۳۲۸، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۸۵، ۴۳۰، ۵۷۰، ۵۸۹

جمشیدی (سرهنگ، فرمانده لشکر ۱۶ زرهی قزوین و فرمانده نیروهای ارتشی فکه): ۲۲، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۱۱۱، ۱۱۴، ۲۵۲، ۲۷۱، ۳۲۴، ۳۵۵، ۷۴۱

جمیل شعلان (سرهنگ، فرمانده تیپ ۴۸ پیاه عراق): ۵۱

جنتی، آیت الله (دبیر شورای عالی تبلیغات اسلامی): ۳۴۶

جوادیان (سرهنگ، از فرماندهان ارتش): ۴۳۰

جوارسازان (از سران عشایر کرد): ۵۱۷

جوهر هر کی (فرمانده تعدادی از جاشها در حاج عمران): ۵۳۸

جهانگیری، حسین (فرمانده جاشهای مستقر در منطقه شیروان): ۲۹۱

جین فو، جانگ (مشاور عالی دولت چین): ۶۸۳

حاجیزاده (از نیروهای توپخانه سپاه): ۶۴۲

حازم جواد (وزیر کشور عراق در سال ۱۹۶۳): ۱۹۹

حافظ اسد (رئیس جمهور سوریه): ۴۰، ۴۱، ۱۰۰، ۱۷۵، ۱۷۶، ۲۰۲، ۲۹۴، ۳۴۵، ۳۷۷، ۳۷۸، ۴۲۵، ۴۷۰، ۵۲۱، ۶۱۳، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۳۶، ۶۸۷، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۵، ۷۳۹، ۷۶۸، ۷۶۹، ۸۰۳، ۸۰۴

حبیبی، حسن (وزیر دادگستری جمهوری اسلامی ایران): ۷۹۰

حجاریان، مسعود (از مسئولان لجستیک سپاه پاسداران): ۸۷

حجازی، فخرالدین (نماینده مجلس): ۱۲۰

حجتی (از مسئولان واحد مهندسی جهادسازندگی نجفآباد): ۳۵۹

حدادی، غلامرضا (کاردار سفارت ایران در پاریس): ۶۶، ۶۷

حسینی (فرمانده گردان احتیاط المهدی (عج) از تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع)): ۱۳۲، ۲۱۱

حسینی سعدی، حسین (جانشین فرمانده نیروی زمینی ارتش): ۶۱۶، ۶۱۷

حسینی مبارک (رئیس جمهور مصر): ۱۲۶، ۳۷۸، ۶۸۸، ۷۰۵

حسینشاه، سیدذاکر (حقوقدان پاکستانی): ۵۸۵

حسینی تاش، سیدعلی (مسئول ستاد قرارگاه خاتمالانیا (ص) و نیروی زمینی سپاه پاسداران): ۵۳، ۲۱۲، ۳۲۶، ۳۳۲، ۳۳۵، ۴۱۰، ۴۵۱، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۶۰، ۴۷۹، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۹۰، ۶۶۴

حسینی، جلال (شیخ، فرمانده حزب خبات): ۴۱۷، ۷۴۵، ۷۹۸

حسینی، عزالدین (شیخ): ۴۱۷

حسینی، مجید (سرپرست اعضای مهاجم کومهله در سرشیو مریوان): ۹۴

حكيم، سيد عبدالعزيز (رئيس شوراي عالي انقلاب اسلامي عراق): ٦٠١، ٦١١

حكيم، محمد باقر (حجت الاسلام، رئيس مجلس اعلاي انقلاب اسلامي عراق): ٢٨١، ٢٩٦

ص: ٨٧٠

حمید شعبان (سپهبد، فرمانده نیروی هوایی ارتش عراق): ۲۶۰، ۲۶۱، ۴۷۸، ۵۸۱

حمیدینیا، حمزه (جانشین فرمانده قرارگاه نجف ۲): ۱۰۷، ۴۴۵، ۵۵۳، ۵۹۲، ۶۱۵، ۷۵۵، ۷۵۶

حیات مقدم (رئیس ستاد سپاه پاسداران در جنوب): ۲۱۲، ۵۵۹، ۶۷۳

حیدرپور، سیف‌الله (فرمانده تیپ ۱۸ الغدیر): ۸۴

حیدری (از مسئولان قرارگاه نجف): ۷۷۵

خاتمی، سیدمحمد (وزیر ارشاد اسلامی ایران): ۹۶، ۹۷، ۷۹۰

خادم الحسینی (از مسئولان اطلاعات قرارگاه نجف): ۴۰۴

خالد حاجی (نماینده حزب سوسیالیست عراق در خزانه رانیه): ۴۱۷، ۶۳۶

خالدی (پروفسور، استاد مسائل منطقه غرب آسیا در دانشگاه کلمبیا): ۷۴

خامنه‌ای، سیدعلی (آیت الله، رئیس جمهور و رئیس شورای عالی دفاع و امام‌جمعه تهران): ۳۱، ۴۴، ۹۵، ۹۶، ۱۰۵، ۱۱۷، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۳۹، ۱۹۱، ۱۹۳، ۲۲۰، ۲۶۳، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۳۴۵، ۳۴۶، ۴۲۰، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۹۷، ۵۱۶، ۵۳۹، ۵۶۴، ۵۷۳، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۶۵۱، ۶۸۰، ۶۸۲، ۶۸۷، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۱۴، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۳۶، ۷۶۵، ۷۸۵، ۸۰۲

خرازی، حسین (فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع)): ۴۵۹

خرازی، کمال (سرپرست ستاد تبلیغات جنگ): ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۱۶۷، ۲۲۳، ۶۵۴

خرمی، محمدعلی (نویسنده): ۶۶، ۱۱۶

خلخالی (مسئول واحد پدافند هوایی نیروی زمینی سپاه): ۳۳۲، ۳۳۴

خلف اوغلو، وحید (وزیر امور خارجه ترکیه): ۷۰۷

خمینی، سیداحمد (احمدآقا): ۶۸۰، ۶۹۹، ۷۳۱

خوانساری (سفیر ایران در لیبی): ۷۶۵

دارابی، عبدالله (عامل عراق در انجیران): ۵۱۵

دارایی (مسئول اطلاعات نظامی قرارگاه نجف ۴): ۶۱۷

دانیایفر، حسن (مسئول معاونت عملیات و جانشین فرماندهی قرارگاه کربلای سپاه): ۵۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۱۵۶، ۱۵۸، ۳۵۸، ۳۵۹، ۴۱۰، ۴۸۲

دانشیار (فرمانده سپاه مهران): ۷۷۵

دانشیار، اکبر (از مسئولان طرح و عملیات قرارگاه نجف): ۴۴۵

داوران، حبیب (استاندار اسبق گیلان و عضو حزب ایران): ۴۷۲

دبیر شورای امنیت کشور: ۱۱۷

دبیرکل جامعه عرب: ۷۳۸

دستواره، رضا (جانشین لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص)): ۳۹۰، ۴۸۲

دقیقی، حسین (فرمانده سپاه پاسداران ناحیه کردستان): ۵۹، ۶۴۵، ۶۷۷

دلماش، ژاک شابان (رئیس مجمع ملی فرانسه): ۵۶۳، ۵۶۴

دماوندی، فریدون (کاردار موقت هیئت نمایندگی ایران در سازمان ملل): ۶۵، ۶۶

دو کمولار، کلود (نماینده فرانسه در سازمان ملل): ۷۱۷

دوسکوا (از قبایل جعفری متمایل به بارزانیها): ۷۳۸

دیانت، مجید (مسئول واحد اطلاعات تیپ ۱۵۵ ویژه شهدا): ۵۰۵

ذاکری (سرهنگ، مسئول رکن ۲ قرارگاه کربلای ارتش، نماینده نیروی زمینی ارتش در قرارگاه مرکزی سپاه): ۲۵، ۲۷۳، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۳۰

ذوالقدر، محمدباقر (فرمانده قرارگاه رمضان سپاه پاسداران): ۲۴۳، ۳۳۷، ۶۴۴، ۶۷۴، ۶۹۲، ۶۹۳، ۷۶۱، ۷۷۷، ۷۸۵

راشد الراشد (وزیر مشاور امور کابینه کویت): ۷۵۲

رامال (از قبایل جعفری متمایل به بارزانیها): ۷۳۸

راننده سفارت ژاپن در بغداد: ۲۲۶

ربانی، برهان الدین (رئیس حزب جمعیت اسلامی افغانستان و سخنگوی گروههای اسلامی مبارز افغانستان): ۱۷۶

رجایی (مسئول به داری سپاه پاسداران): ۳۳۲

رجایی خراسانی، سعید (سفیر و نماینده دائم ایران در سازمان ملل متحد): ۳۸، ۴۳، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۲۷۹، ۳۴۴، ۵۷۸، ۵۷۹، ۷۱۷، ۷۱۶، ۶۶۸، ۶۶۷، ۶۱۱، ۵۹۸

رجایی، محمدعلی (رئیس جمهور شهید ایران): ۶۶۷، ۶۹۹

رجوی، مسعود (رهبر سازمان مجاهدین خلق): ۳۵، ۳۸، ۲۲۹، ۲۸۱، ۲۸۲، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۷۸، ۶۰۰، ۶۳۱، ۶۵۲، ۷۰۳، ۷۶۸، ۷۹۰، ۷۹۹

رحمانی، محمدعلی (حجتالاسلام، مسئول واحد بسیج سپاه پاسداران): ۶۰، ۵۱۶، ۶۳۰

رحیم احمد علوان (سرباز، اسیر عراقی): ۲۸۳

رخصتطلب، محسن (راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران): ۴۷، ۴۸، ۵۱، ۵۲، ۸۵، ۲۷۰

رزایی، سهراب (از فرماندهان رزگاری در حمله به رزآب): ۱۶۳

رزمجو، خلیل (سرهنگ، رئیس اداره وظیفه عمومی): ۳۴۹

رس، اندره (دبیرکل وزارت امور خارجه فرانسه): ۵۳۹، ۵۶۳

رستمی، الله نظر (عامل ضدانقلاب در ریجاب): ۲۱۹

رسولی (نماینده قرارگاه عملیاتی در مریوان): ۶۰۹

رشید خلف (فرمانده عراقی محور حسینآباد - هرمزآباد): ۴۴۶

رشید صالح (برادر استاندار سلیمانیه و مسئول عملیات مناطق حلبچه): ۹۳، ۲۰۴

رشید، غلامعلی (مسئول طرح و عملیات قرارگاه خاتمالانیا(ص)): ۱۰۷، ۲۳۸، ۲۵۱، ۲۵۶، ۲۸۵، ۳۲۶، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۶۱

رضایتبخش (مسئول ستاد پشتیبانی جنگ جهاد سازندگی استان گیلان): ۳۶۹، ۳۷۰

رضایی (سرهنگ، جانشین فرمانده تیپ ۳ لشکر ۱۶ زرهی قزوین): ۲۸۳

رضایی، محسن (فرمانده کل سپاه پاسداران و جانشین فرمانده قرارگاه خاتمالانیا(ص)): ۲۹، ۳۱، ۵۷، ۵۸، ۶۰، ۸۸، ۸۹، ۱۳۴، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۶، ۱۶۰، ۱۹۴، ۲۲۲، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۶، ۲۵۸، ۲۷۱، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۸۵، ۲۸۹، ۲۹۰، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۵، ۴۰۸، ۴۹۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۵۶، ۵۵۹، ۵۶۱، ۵۷۰، ۵۸۸، ۵۹۴، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۴۲، ۶۶۰، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴، ۶۶۵، ۶۹۶، ۷۲۸، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۳، ۷۴۱، ۷۸۱، ۷۸۲، ۷۸۵، ۷۸۶، ۷۹۹

رفان، موسی (فرمانده نیروی هوایی سپاه پاسداران): ۶۹۶، ۷۸۲، ۷۸۳

رفعت اسد (برادر رئیس جمهور و رئیس پلیس امنیت سوریه): ۶۸۷

رفعت محجوب (رئیس مجلس مصر): ۲۲۶

رفنون (وزیر امور پارلمانی انگلیس): ۳۵۱

رفیق (اهل سیانا، سرپرست پشتیبانی گروهک رزگاری در سروآباد): ۱۶۳

رفیقدوست، محسن (وزیر سپاه پاسداران): ۱۰۱، ۲۱۶، ۲۳۹، ۲۴۶، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۶۰، ۶۶۴، ۷۰۲، ۷۷۸

رمضانی، حمید (مسئول واحد اطلاعات قرارگاه نصرت): ۲۵۶، ۲۵۷، ۴۱۰، ۴۱۱، ۶۹۱

رمضانی، غلامرضا (سرپرست دادسرای انقلاب اسلامی): ۵۱۶، ۵۱۷

رنجبران ذارار (نماینده حزب کومهله در خزانه رانیه): ۴۱۷

روحانی، حسن (مسئول ستاد کل پدافند هوایی قرارگاه خاتم و رئیس کمیسیون دفاع مجلس شورای اسلامی): ۶۰، ۱۳۹، ۲۳۲، ۳۴۶، ۴۲۰، ۵۷۳، ۶۲۸، ۶۴۹، ۶۸۰، ۷۳۱

رودکی، نبی (فرمانده لشکر ۱۹ فجر): ۳۵۷، ۴۶۰

رومان، چارلز (سخنگوی وزارت امور خارجه امریکا): ۴۲۳، ۴۳۷

ریگان، رونالد (رئیس جمهور امریکا): ۳۷، ۷۸، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۲۲۰، ۳۴۰، ۳۵۲، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۵، ۳۷۹، ۳۸۰، ۴۰۳، ۴۴۱، ۵۲۲، ۵۴۷، ۶۰۱، ۶۵۵

ریمون، ژان برنارد (وزیر امور خارجه فرانسه): ۵۲۳، ۵۷۵، ۵۷۶

رئوف محمود (از قضات کومهله): ۷۳۰

رئوفی، عبدالمحمد (فرمانده لشکر ۷ ولیعصر (عج) سپاه): ۱۵۶، ۳۵۵، ۴۰۳، ۴۰۴

رئیس اتحادیه بین المجالس: ۵۱۹

رئیس اداره امور خاورمیانه در وزارت امور خارجه انگلیس: ۲۴۱

رئیس اداره آسیای غربی وزارت امور خارجه چین: ۶۸۳

رئیس اداره آموزش و پرورش فنیو حرفه‌ای تهران: ۳۴۸

رئیس انجمن مطبوعات خارجی فرانسه: ۲۰۰

رئیس پلیس مانگیش (سلیمانیه عراق): ۷۳۷

رئیس سازمان اطلاعات و ضداطلاعات ایتالیا: ۴۴، ۱۲۶

رئیس سازمان سپیری (مؤسسه بین المللی پژوهشهای صلح استکهلم؛ سوئد): ۳۱۷

رئیس ستاد ارتش عراق: ۵۳۴

رئیس ستاد ناحیه سیستان و بلوچستان: ۶۵۲

رئیس شورای امنیت سازمان ملل (از کشور هلند): ۱۷۱

رئیس شورای خلیفه‌گری ارامنه تهران: ۳۴۸

رئیس کل راه آهن جمهوری اسلامی ایران: ۴۲۲

رئیس هیئت اقتصادی شوروی: ۶۱۲

رئیس جمهور زیمبابوه: ۷۰۵

رئیس جمهور کنگو: ۲۹۸

رئیس جمهور گامبیا و رئیس کمیته صلح اسلامی: ۲۶۳

رئیس، سید ابراهیم: ۶۹۹

زارع، سعید (سرکنسولگری ایران در هنگ‌کنگ): ۳۵۲

زارع، منصور (سرکرده گروهی از ضدانقلابیون متواری در قصر شیرین): ۱۸۸

زحمتکش، علیاکبر (معاونت آموزش نیروی هوایی سپاه پاسداران): ۷۸۳

زرهانی، سیداحمد (معاون پژوهشی وزارت آموزش و پرورش): ۳۱۴، ۳۱۵، ۶۶۹

زکریا القاق (محقق فلسطینی دانشگاه آبردین انگلیس): ۴۹۳، ۴۹۴

زکی یمانی (وزیر نفت عربستان): ۱۴۹، ۲۹۵، ۵۲۳

زهدي، یعقوب (جانشین فرمانده توپخانه سپاه پاسداران): ۱۸۴، ۲۱۰، ۲۱۲، ۳۰۸، ۶۴۲

زینان فوزی (سروان، خلبان اسیر عراقی): ۴۱۵

ژنرال جبوری (از فرماندهان سابق ارتش عراق): ۱۷۵

ساداتیان، جلال (کاردار سفارت ایران در لندن): ۲۴۲

سالم الصباح (شیخ، وزیر دفاع کویت): ۱۷۴

سام نجوما (سام سیفی شونا نجوما؛ رهبر جبهه آزادیبخش نامیبیا - سواپو): ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲

سبزواری: ۳۰۹

سخنگوی اداره آگاهی امریکا: ۵۷۹

سخنگوی اداره پلیس فدرال امریکا: ۵۷۹

سخنگوی جناح نظامی الفتح (حامیان عرفات): ۷۷۰

سخنگوی حزب دمکرات کردستان عراق: ۴۸۸، ۷۳۷

سخنگوی رسمی ارتش عراق: ۵۱۴، ۷۶۲

سخنگوی سازمان عمل اسلامی عراق: ۴۸۹

سخنگوی سازمان ملل: ۱۰۲، ۱۰۳

سخنگوی ستاد تبلیغات جنگ: ۲۱۷، ۲۳۶، ۲۳۸

سخنگوی سفارت فرانسه در کویت: ۶۳۲

سخنگوی نظامی عراق: ۳۲، ۹۰، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۶۱، ۳۱۳، ۳۳۵، ۳۳۶

سخنگوی واحد بسیج مستضعفین سپاه پاسداران: ۱۹۱

سخنگوی وزارت امور خارجه ایران: ۱۷۷، ۴۰۰، ۴۰۱

سخنگوی وزارت دفاع فرانسه: ۳۷۲

سرافراز، رجب علی: ۶۶۷

سرپرست ستاد امداد و پشتیبانی جنگ اداره کل آموزش و پرورش استان گیلان: ۵۷۵

سرپرست ستاد تبلیغات جنگ استان لرستان: ۵۷۵

سرپرست کارکنان کارخانه چیتسازی: ۴۱۹

سرحدی زاده، ابوالقاسم (وزیر کار جمهوری اسلامی ایران): ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۵۶

سردار جاف: ۲۱۹

سرداری، جمشید (مسئول جنگ آب): ۸۷

سرممدی، سعید (راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه نجف): ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۴۰۷، ۴۰۹، ۴۳۰، ۴۸۳، ۵۶۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۶۰۶، ۶۱۶، ۶۱۷

سروری (سرهنگ، فرمانده تیپ ۲ لشکر ۱۶ زرهی قزوین): ۲۷۱، ۳۲۴

سعدون حمادی (رئیس مجلس عراق): ۲۷، ۲۲۶، ۴۸۱، ۴۹۴، ۵۱۹، ۷۱۷

سعود الفیصل (وزیر امور خارجه عربستان سعودی): ۲۹۵

سعید حمود (سپهبد بازنشسته): ۶۴۰

سعیدفر (جانشین مسئول اطلاعات قرارگاه کربلا): ۸۴

سعیدی (دبیر اول سفارت ایران در سوریه): ۴۹۳

سفیر جمهوری اسلامی ایران در آلمان: ۵۱۸

سفیر جمهوری اسلامی ایران در چین: ۶۸۳

سفیر جمهوری اسلامی ایران در خارطوم: ۱۴۷

سفیر جمهوری اسلامی ایران در عدن: ۶۹

سفیر جمهوری اسلامی ایران در کویت: ۶۹۸، ۷۰۸

سفیر جمهوری اسلامی ایران در یونان: ۶۰۲

سفیر چین در ایران: ۶۲۹،

سفیر سابق کویت در مراکش: ۱۵۲

سفیر عراق در ایتالیا: ۷۱۷

سفیر عراق در وین: ۷۵۲

سفیر یوگسلاوی در ایران: ۳۱۶

سلطانی نژاد، احمد (نویسنده): ۴۰

سلیمانجاء، به روز (سرهنک، فرمانده قرارگاه عملیات جنوب ارتش): ۶۹۴

سلیمانی، قاسم (فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله (ع)): ۱۵۶، ۱۵۷، ۴۱۲، ۴۵۹، ۵۹۲، ۷۲۷، ۷۲۸

سمیر نورعلی (مجاهد شهید عراقی): ۴۸۹

سنجابی (سرهنک، معاون قرارگاه نجف ۴): ۴۳۰، ۵۹۰

سنجابی، کریم (وزیر امور خارجه دولت موقت و رهبر جبهه ملی ایران): ۶۷۱

سنجقی، محمدابراهیم (مشاور فرمانده سپاه و رابط او با فرمانده عالی جنگ): ۳۳۲، ۶۶۲

سورچی، حسین (از عشایر منطقه اربیل): ۵۱۷

سونگ یانگ، کانگ (نخستوزیر کره شمالی): ۸۰۲

سهرابی، اسماعیل (سرهنک، رئیس ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی): ۶۰، ۱۰۵، ۳۴۶، ۷۶۳

سیدابراهیم (فرمانده یکی از چتهای دمکرات): ۳۹۶

سیدکریم سیدهاشم سیدعلی (ستواندوم، اسیر عراقی): ۲۸۳

سیک، گری (مشاور امنیت ملی سابق امریکا و تحلیلگر مؤسسه فورد): ۵۲۰، ۷۰۴

شاذلی بن جدید (رئیس جمهور الجزایر): ۱۰۰

شاذلی قلیبی (دبیرکل اتحادیه عرب): ۷۵، ۲۲۵، ۵۸۰، ۵۸۱، ۷۲۲، ۷۷۱، ۷۹۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۸۰۳، ۸۰۴

شافعی، غلامرضا (وزیر صنایع ایران): ۱۰۳

شاه حسین (ملک، پادشاه اردن): ۴۱، ۷۸، ۲۰۲، ۳۶۱، ۳۷۸، ۳۹۸، ۴۲۵، ۴۷۰، ۴۷۱، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۸۵، ۶۸۷، ۶۸۸، ۷۰۲، ۷۰۵

۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۵، ۷۳۸، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۹۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۸۰۳، ۸۰۴

شاه مرادی (فرمانده تیپ قمر بنیهاشم(ع)): ۴۸۲

شاهحسینی، حسین (عضو جبهه ملی): ۴۷۲

شریعتی، امین (فرمانده لشکر ۳۱ عاشورای سپاه): ۴۱۱، ۴۵۹

شریفیان (سرگرد، از نیروهای توپخانه ارتش): ۵۵۲

شفیعزاده، حسن (فرمانده توپخانه سپاه پاسداران): ۳۰۸، ۳۲۶، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۴۶۰

شمایلی، یدالله (مسئول پشتیبانی جهادسازندگی ستاد کربلا): ۸۸، ۱۵۶، ۳۵۸، ۳۶۰

شمخانی، علی (فرمانده نیروی زمینی سپاه، فرمانده سپاه کشوری و از فرماندهان قرارگاه مشترک خاتمالانبیا(ص) ۱ و ۲): ۲۲،

۲۳، ۲۴، ۲۶، ۳۰، ۳۱، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۳، ۵۸، ۸۱، ۸۷، ۸۸، ۱۰۷، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۵، ۱۳۳، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷،

۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۶، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۲۰۷، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۳۵، ۲۳۹، ۲۵۲، ۲۷۰، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۸۵، ۲۸۶،

۲۸۹، ۲۹۰، ۳۰۶، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۵، ۳۵۵، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۹۰، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۱۰، ۴۱۲،

۴۳۱، ۴۳۲، ۴۴۵، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۵

۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۹۰، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۷۰، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲، ۶۱۹، ۶۴۲، ۶۶۰، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۹۱، ۶۹۲، ۷۱۲، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۷۳، ۷۷۷، ۷۸۲، ۷۹۵

شوشتری (نماینده مجلس از قوچان و عضو کمیسیون قضایی): ۱۸۴، ۲۱۲

شوشتری، نورعلی (از نیروهای سپاه در مهران): ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۷۵

شوکت بارزانی (نماینده حزب دمکرات کردستان عراق): ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۴۱، ۱۶۴، ۲۸۸، ۲۹۱، ۳۹۶، ۳۹۷، ۴۶۵، ۵۳۸، ۵۶۲، ۵۷۴، ۶۱۰، ۶۴۶، ۸۰۰

شولتر، جرج (وزیر امور خارجه امریکا): ۳۹، ۲۶۵، ۵۲۱

شهردار اوورسور اوزا (فرانسه): ۷۹۹

شهشعانی، میرشمس (فعال منفرد سیاسی): ۴۷۲

شهینی مصطفی، محمد (نماینده مجلس از مسجد سلیمان و عضو کمیسیون به داری): ۱۸۴، ۲۱۲

شیخالاسلام (معاون سیاسی وزیر امور خارجه): ۲۷۹، ۲۸۰، ۳۱۷، ۵۷۹، ۵۸۰، ۶۹۸

شیخ دارا (نماینده جلال طالبانی): ۶۳۶

شیراک، ژاک (نخستوزیر جدید فرانسه): ۵۳۹، ۵۶۳، ۵۶۴، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۱۲، ۶۳۰، ۶۳۱، ۷۲۲، ۷۶۸

شیروان (معاون جلال طالبانی): ۶۷۹

شینس، رابرت (سخنگوی وزرات دفاع امریکا): ۴۳۷

صادق المهدی (رهبر حزب امت در سودان): ۲۰۱

صالح لازم حسن (سرهنگ، فرمانده تیپ ۴۱۳ عراق): ۵۱

صالحی، غلامرضا (مسئول عملیات قرارگاه نجف): ۶۱۶

صباح الاحمد (شیخ، معاون نخستوزیر و وزیر امور خارجه کویت): ۵۱۹

صدام حسین (رئیس جمهور و فرمانده کل نیروهای مسلح عراق): ۲۱، ۲۷، ۲۹، ۳۰، ۳۶، ۴۰، ۴۱، ۴۳، ۴۹، ۵۱، ۵۶، ۵۷، ۷۳، ۸۹، ۹۹، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۷، ۱۲۱، ۱۳۳، ۱۳۷، ۱۴۵، ۱۴۸، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۶۱، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴

۱۷۵، ۱۸۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۱۳، ۲۲۱، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۸، ۲۳۳، ۲۳۷، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۶۰، ۲۶۴، ۲۷۲، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۴۲، ۳۴۵، ۳۴۸، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۸، ۳۷۵، ۳۷۸، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۷، ۳۹۸، ۴۰۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۸، ۴۲۰، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۷، ۴۳۹، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۵۰، ۴۶۴، ۴۷۰، ۴۷۱، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۲۱، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۶۱، ۵۸۰، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۹۳، ۶۱۱، ۶۱۳، ۶۴۰، ۶۴۰، ۶۵۴، ۶۶۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۸، ۶۹۰، ۷۰۳، ۷۰۵، ۷۱۱، ۷۱۵، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۵، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۹، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۴۹، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۷۹، ۷۹۱، ۷۹۲، ۸۰۴

صدیق، هوشنگ (سرهنگ، فرمانده نیروی هوایی ارتش): ۶۰، ۲۷۸، ۳۹۳، ۷۴۱

صفار، مرتضی (جانشین فرمانده قرارگاه نوح (ع) سپاه): ۲۱۲، ۳۰۹، ۳۹۰، ۴۸۲

صفاری، حمید (مشاور فرمانده سپاه درزمینه صنایع نظامی): ۳۶۱

صفوی، سیدرحیم (جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران): ۵۳، ۵۸، ۸۱، ۸۲، ۸۸، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۱۰، ۲۱۲، ۲۳۸، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۷۱، ۲۷۳، ۲۷۵، ۲۸۵، ۲۸۶، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۸، ۳۳۲، ۳۵۵، ۳۸۵، ۴۰۷، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۵۱، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۷۹، ۴۸۲، ۵۰۸، ۵۵۶، ۵۹۰، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۴۱، ۶۷۳، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۸، ۷۹۶

صلاح ابراهیم تموخان (سرباز، اسیر عراقی): ۲۸۳

صلاح زواوی (سفیر فلسطین در ایران): ۷۵۱، ۷۵۲

صلاح عمر علی (نماینده سابق عراق در سازمان ملل متحد): ۱۹۹

صیاد شیرازی، علی (فرمانده نیروی زمینی ارتش): ۲۳۵، ۲۳۶، ۳۰۵، ۶۷۶

ضیاء توفیق ابراهیم مجیب (سرتیپ، فرمانده سپاه دوم عراق): ۲۷، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۷۸، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۳۱، ۵۶۵، ۵۹۴، ۶۰۸، ۶۱۹، ۶۲۰

ضیاءالدین جمال (سرلشکر، فرمانده سپاه سوم ارتش عراق): ۱۸۵، ۴۷۸

طارق میخائیل یوحنا عزیز (وزیر امور خارجه عراق): ۲۸۱، ۳۴۹، ۵۴۵، ۵۶۴، ۵۶۵، ۶۸۰، ۶۸۱، ۶۸۵، ۶۸۷، ۷۰۵، ۷۳۸، ۸۰۲

طالب حسینی (وزیر امور خارجه اسبق عراق): ۱۹۹

طالع خلیل رحیم الدوری (فرمانده سپاه پنجم ارتش عراق): ۳۸۹

طاهری، حسین (استاندار تهران): ۱۹۳

طه یاسین رمضان (معاون اول نخستوزیر و فرمانده ارتش خلقی عراق): ۴۲، ۱۰۴، ۱۴۹، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۹۸، ۲۹۲، ۳۱۷، ۵۴۴، ۵۸۰، ۶۵۳

ظریفمنش، حسین (مسئول واحد نیروی انسانی سپاه پاسداران): ۳۳۲، ۳۳۵، ۵۹۰

ظهرباب، حسن (جانشین مسئول واحد مخابرات): ۲۱۲

ظهوری (سرهنگ، فرمانده لشکر ۶۴ و قرارگاه مقدم شهید بروجردی ارتش): ۳۸۶، ۴۰۹، ۴۳۰، ۵۳۵، ۶۱۷

عابدی، رحیم (عضو حزب نیروی سوم): ۴۷۲

عبادت (سرهنگ، جانشین فرمانده قرارگاه عملیاتی جنوب و از فرماندهان نیروی زمینی ارتش): ۵۰، ۲۵۲، ۳۲۴، ۴۶۲

عبادی (از مسئولان اطلاعات مریوان): ۶۲۶

عبد محمد عبدالله (ارتشبد، فرمانده نیروی دریایی عراق): ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶

عبدالامیر خزعل زامل (سرهنگ، فرمانده تیپ ۷۰ زرهی ارتش عراق؛ تیپ گرگها): ۲۵، ۴۷۸، ۴۹۶

ص: ۸۷۴

عبدالامير ساعدی (از فرماندهان صدام در منطقه مهران و سرهنگ ستاد ارتش عراق): ۲۷، ۶۴۰

عبدالامير فضعل سامر (سرهنگ، فرمانده گردان تانک در مهران): ۲۷، ۶۴۱

عبدالجبار شنشل (وزیر مشاور در امور نظامی عراق): ۵۴۴، ۷۷۹

عبدالحمید خدام (معاون رئیس جمهور سوریه): ۲۹۴، ۶۸۷

عبدالرزاق (سرهنگ، فرمانده تیپ ۴۳۳ پیاده از لشکر ۲۳ عراق): ۵۰۵

عبدالسلام جلود (عضو شورای رهبری انقلاب لیبی): ۱۰۰، ۱۰۲، ۱۰۷، ۶۳۰

عبدالقادر زنگنه: ۷۴۴

عبدالله بن فهد (ملک عبدالله، ولیعهد عربستان): ۷۳

عبدالله مصطفی (از مأموران امنیتی حزب بعث در سلیمانیه): ۱۴۱

عبداللهی، علی (از مسئولان طرح و عملیات قرارگاه نیروی زمینی سپاه پاسداران): ۵۰، ۸۲، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۱۱، ۱۳۳، ۱۵۸، ۱۵۹،

۱۸۴، ۱۸۵، ۲۰۷، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۵۲، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۸۳، ۲۸۷، ۳۰۶، ۳۲۳، ۳۵۵، ۴۰۴، ۴۵۴

عبدالمطلب اشکوری (سرهنگ داروساز، رئیس اداره شیمیایی ارتش عراق): ۸۹

عبدالمهیمن (نماینده حزب دمکرات در قرارگاه رمضان): ۸۰۰

عثمان عبدالله (وزیر دفاع سودان): ۱۴۶، ۱۴۷

عدنان خلیفه (سرهنگ، فرمانده تیپ ۴۲۱ عراق): ۵۱

عدنان خیرالله (ارتشبد، وزیر دفاع و معاون فرمانده کل نیروهای مسلح عراق): ۱۹۷، ۵۰۷، ۵۳۴، ۶۴۰، ۷۶۰، ۷۷۹

عروان صالح نوری قلیا (فرمانده گردان ۲ تیپ ۶۰۴ عراق، اسیر): ۳۸۹

عزیزی، احمد (نماینده مردم قزوین و رئیس کمیسیون سیاست خارجی مجلس): ۵۴۰

عساکره، علی (مسئول واحد ادوات قرارگاه خاتم سپاه پاسداران): ۱۸۴، ۳۵۵، ۷۷۵

عسکری (فرمانده سپاه مریوان): ۶۰۹، ۶۲۵، ۶۲۶

عسگری (رئیس ستاد تیپ ۱۵۵ ویژه شهدا): ۶۰۶

عصمت عبدالمجید (وزیر امور خارجه مصر): ۴۷۱، ۶۸۸

عصمت کتانی (نماینده دائم عراق در سازمان ملل): ۶۸، ۲۳۶، ۲۳۷، ۴۵۰، ۵۸۰، ۶۶۹

عطار (چشمپزشک زندان ابوغریب): ۲۰۱

عطار، محمدرضا (مسئول مهندسی رزمی سپاه جنوب کربلا): ۳۵۸، ۳۶۰

علائی، حسین (فرمانده قرارگاه نوح سپاه پاسداران): ۲۳، ۱۷۹، ۲۵۵، ۲۵۶، ۴۸۳، ۴۹۰، ۷۱۳، ۷۲۹، ۷۵۷، ۷۵۹، ۷۸۲

علی حسین عامل (سرباز تسلیمی عراقی): ۲۰۹

علی شعبان (فرمانده جاشهای شیخان موصل): ۴۶۶

علیاری (سرهنگ، از فرماندهان ارتش): ۴۴۵

عمران ادهم (تاجر سوری مقیم پاریس): ۶۳۱

عوضزاده (نماینده مجلس از شیروان و عضو کمیسیون نهادهای انقلابی): ۱۸۴، ۲۱۲

غلامپور، احمد (فرمانده قرارگاه کربلای سپاه پاسداران): ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۸۴، ۸۵، ۸۸، ۱۰۷، ۱۱۵، ۱۵۶، ۱۵۸، ۱۶۰، ۱۶۱، ۲۱۰،

۲۱۲، ۲۱۴، ۲۱۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۵۵، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۹۰، ۴۰۴، ۴۱۲، ۴۵۷، ۴۵۹، ۴۶۲، ۵۵۴، ۶۷۳، ۷۴۲، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۵۹، ۷۹۵

غلامی (ستواندوم، نماینده جنگهای نامنظم): ۶۰۹

غلامی، عطاالله (فرمانده پیشمرگان دمکرات در حمله به روستای چمبان): ۹۴

غلامی، نعمان (مسئول حفاظت اطلاعات تیپ ۱۱۴ امیرالمومنین(ع)): ۵۰۲

غمخوار، اکبر (از مسئولان واحد پشتیبانی (لجستیک) سپاه پاسداران): ۲۱۲، ۳۳۲، ۳۳۳، ۴۳۰، ۴۵۱، ۴۵۵، ۴۶۰، ۴۷۹

غنیزاده، جلال (عضو جبهه ملی): ۴۷۲

فارس بزو (از پیشمرگان شهید): ۱۸۸

فاروق الشرع (وزیر امور خارجه سوریه): ۳۴۵، ۳۴۶، ۴۲۵، ۶۳۳، ۶۳۶

فاروق قدومی (رئیس اداره سیاسی سازمان آزادیبخش فلسطین): ۴۷۱، ۷۰۷

فاضل حسین نضیف (سرهنگ، فرمانده تیپ ۴۱۷ ارتش عراق): ۴۹۶، ۴۹۷

فاطمی، سیدمحمد (راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع)): ۳۲۵، ۳۵۷

فدوی، علی (معاونت اطلاعات نیروی دریایی و قرارگاه نوح سپاه پاسداران): ۵۳، ۳۱۱، ۳۹۴، ۷۲۹

فراهانی، حمیدرضا (راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در تیپ ۲۱ امام رضا(ع)): ۴۴۶، ۴۵۰، ۴۷۶، ۴۸۶، ۵۳۰، ۵۹۲

فرجی، حمزه عبدالله (از نیروهای حزب خبات): ۳۹۶

فرماندار آغاجری: ۶۰۷

فرماندار بانه: ۹۰، ۹۴، ۱۸۶، ۲۱۸، ۲۵۹، ۳۱۱، ۳۹۶، ۶۷۹، ۷۳۰

فرماندار سقز: ۳۹۶

فرمانده اطلاعات ستاد مشترک ارتش ایران: ۱۸۲، ۴۱۷

فرمانده پایگاه سیلافه: ۱۶۴

فرمانده تیپ ۲۳ نوه: ۱۶۴، ۱۸۵، ۴۱۱، ۶۴۶

فرمانده تیپ ۴۱۷ ارتش عراق: ۷۷۹

فرمانده تیپ ۹۸ ارتش عراق: ۵۸۷

فرمانده تیپ عاید (مستقر در رضاآباد): ۵۴۸، ۵۴۹

فرمانده تیپ مسلم بن عقیل: ۴۰۹

ص: ۸۷۵

فرمانده تیپ ۱۱۴ امیرالمؤمنین (ع): ۲۶

فرمانده تیپ ۴ لشکر ۶۴ ارومیه: ۴۰۷

فرمانده سابق هیز زریوار: ۶۲۷

فرمانده سپاه اشنویه: ۱۱۴، ۷۷۷

فرمانده سپاه باختران: ۶۹۵

فرمانده سپاه پاسداران سمنان: ۶۵۰

فرمانده سپاه پاسداران ناحیه اصفهان: ۳۶۹

فرمانده سپاه جبهه سومار: ۴۶۱

فرمانده سپاه سردشت: ۵۹، ۱۳۵

فرمانده سپاه منطقه ۵ (سپاه بوکان): ۶۴۰، ۶۹۵، ۷۹۸

فرمانده سپاه نقده: ۲۳

فرمانده سپاه یزد: ۵۷۵

فرمانده سپاه یکم عراق: ۳۱۰

فرمانده عملیاتی عراق در شرق بصره: ۲۶۱

فرمانده قرارگاه تاکتیکی ارتش در مریوان: ۳۹۷

فرمانده قرارگاه شمال غرب نیروی زمینی ارتش: ۴۵۵

فرمانده قرارگاه عملیاتی مشترک قائم: ۵۵۹

فرمانده قرارگاه عملیاتی نجف ۲ سپاه پاسداران: ۲۳، ۲۴، ۲۵۴

فرمانده کماندویی نیروی مخصوص در محور شمالی: ۴۴۵

فرمانده گردان حضرت رسول (ص) خوی: ۴۶۳

فرمانده گردان مرزی ژاندارمری ایلام: ۱۶۵

فرمانده گردان ۱ تیپ ۳ نوه: ۱۱۷، ۲۴۲، ۲۸۸، ۲۹۱، ۳۹۶، ۴۶۵، ۵۳۸، ۵۶۲، ۵۷۴

فرمانده گردان ۱۱۴ از تیپ ۳ لشکر ۱۶ زرهی قزوین: ۲۷۱

فرمانده گردان ۳ از تیپ ۹۶ عراق: ۷۷

فرمانده گروه رزمی ۱۲۸: ۳۹۷

فرمانده لشکر ۳۰ پیاده ارتش عراق: ۱۸۵

فرمانده لشکر ۵۸ ارتش: ۲۷۲

فرمانده لشکر ۷۷ ارتش: ۶۹۱

فرمانده محور فجر در مهران (قرارگاه نجف): ۴۶۱

فرمانده مقر مسجدالاقصی (کردهای معارض): ۵۹۵

فرمانده ناحیه ۲ سپاه پاسداران: ۵۹۵

فرمانده ناحیه ژاندارمری کردستان: ۴۱۷، ۷۶۲

فرمانده نظامی منطقه کردستان: ۳۶۴

فرمانده نیروهای تبوک در منطقه قادر کرم (عراق): ۷۴۲

فرمانده هیز افشار: ۷۹۸

فرماندهی اطلاعات ستاد مشترک ارتش: ۳۳۸، ۵۰۸

فرماندهی سیاسی - انتظامی استان تهران: ۵۱۶

فرماندهی سیاسی - نظامی سازمان مجاهدین خلق شاخه استان تهران: ۲۵۹

فرماندهی ناحیه ۲ مریوان: ۸۰۰

فروتن، یوسف (از مسئولان قرارگاه نیروی زمینی سپاه پاسداران): ۱۸۴، ۲۱۲

فروزنده، محمد (فرمانده مهندسی و مسئول ستاد اجرایی قرارگاه خاتمالانبیا(ص)): ۲۳۹، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۴۱۰، ۵۱۳، ۷۶۰

فرهادی، محمد (وزیر فرهنگ و آموزش عالی): ۱۲۰، ۳۱۵، ۳۹۹، ۶۵۶

فشارکی، فریدون (رئیس برنامه‌های انرژی مرکز ایست وست سنتر هاوایی): ۳۵۰

فضلی، علی (فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) سپاه پاسداران): ۴۹، ۵۰، ۸۱، ۸۲، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۴، ۱۳۲، ۱۳۳، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۵۲، ۲۷۰، ۲۸۳، ۳۲۳، ۴۰۳، ۷۵۵

فغاندار (سرهنگ فراری ارتش): ۶۰

فلسفی، محمدتقی (حجتالاسلام): ۱۴۰

فوزی شکشوکی (وزیر نفت لیبی): ۲۹۳، ۲۹۴، ۳۴۶

فهد بن عبدالعزيز (ملک فهد، پادشاه عربستان سعودی): ۲۲۸، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۴۹۳، ۶۸۰، ۷۶۵، ۷۶۶

فیروزآبادی، سیدحسن (دبیر کمیسیون ستاد عالی پشتیبانی جنگ): ۷۶۰

فیض، رضا (نماینده ایران در یونسکو): ۴۶۸

قآنی، اسماعیل (فرمانده تیپ ۲۱ امام رضا(ع)): ۱۵۶، ۵۲۹، ۵۳۰، ۷۲۸، ۷۹۶

قادر جبار (نماینده حزب سوسیالیست عراق): ۶۳۶

قاسم احمد تقی (وزیر نفت عراق): ۲۴۵، ۲۴۶، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۶۶

قاسملو، عبدالرحمن (دبیر کل حزب دمکرات کردستان ایران): ۱۱۷، ۴۱۷، ۵۶۳، ۶۳۵، ۶۳۶

قالیباف، محمدباقر (فرمانده لشکر ۵ نصر سپاه): ۴۳۲، ۴۴۶، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۹، ۵۵۲، ۵۹۴، ۷۲۸

قائم مقام کمیته بین المللی صلیب سرخ: ۳۴۷

قائم مقام معاونت دفاعی نخستوزیر: ۹۴، ۹۵

قائم مقام وزارت امور خارجه فرانسه: ۶۷

قائم مقام وزیر بازرگانی عراق: ۳۵۰

قجاوند (از نیروهای قرارگاه نجف در حاج عمران): ۴۳۰

قربانیفر، منوچهر (دلال اسلحه و رابط سفر مک فارلین به ایران): ۶۸۰

قربانی، مرتضی (فرمانده لشکر ویژه ۲۵ کربلا): ۵۲، ۲۵۳

کاتالک (ژنرال، رئیس تولیدات شیمیایی جمهوری مقدونیه): ۱۴۶

کارتز، جیمی (رئیس جمهور اسبق امریکا): ۳۲۰، ۷۰۴

کارداد جمهوری اسلامی ایران در مسقط: ۴۹۳

ص: ۸۷۶

کاردار سفارت جمهوری اسلامی ایران در سودان: ۲۰۱

کاردار سفارت جمهوری اسلامی ایران در کابل: ۲۸۲

کاردار عربستان در جمهوری اسلامی ایران: ۶۸۰

کاردار موقت نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل: ۶۸

کارمل، ببرک (رئیس جمهور افغانستان): ۱۷۶

کاظمی، احمد (فرمانده لشکر ۸ نجف اشرف): ۵۲، ۸۸، ۱۱۵، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۸، ۲۳۹، ۴۸۲

کاظمی، اصغر (از مسئولان طرح و عملیات قرارگاه خاتمالانیا(ص)): ۱۰۷، ۴۳۰، ۷۷۵

کاک رودی (اسیر عراق): ۶۱

کاوه، محمود (فرمانده تیپ ۱۵۵ ویژه شهدا): ۳۸۸، ۴۰۷، ۴۵۶

کروبی، مهدی (حجتالاسلام، نماینده امام در بنیاد شهید): ۹۱

کریمی (از گروه توپخانه سپاه): ۳۵۵

کریمی، احمد (فرمانده ستاد ناحیه ۲): ۶۴۴، ۷۷۵

کریمیان، ناصر (قائم مقام فرمانده قرارگاه نجف ۴ سپاه پاسداران): ۲۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸

کشفی (حجتالاسلام، مسئول واحد فرهنگی بنیاد شهید انقلاب اسلامی): ۶۸۱، ۶۸۲

کلاین، هانس (رئیس گروه سیاست خارجی فراکسیون احزاب حاکم مجلس آلمان فدرال): ۴۲۶

کلود، آن (عضو حزب کارگر و نماینده پارلمان انگلیس): ۱۷۳

کلولی، غلامحسین (معاون عملیات لشکر ۷ ولیعصر(عج)): ۸۴

کمال قادر (عامل عراق): ۲۴۲

کمپ، جفری (از مقامات سابق اداره امنیت ملی امریکا): ۶۵۴

کندن، آنتونی (کارشناس فضایی انگلیس): ۷۲۵

کنگرلو، محسن (مشاور امنیتی نخستوزیر): ۲۴۶، ۵۹۹، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۸۰

کوثری، محمد (فرمانده لشکر ۲۷ محمدرسولالله(ص)): ۵۴، ۳۵۵، ۶۷۳، ۷۷۸

کویتن، آنتونی (سفیر امریکا در کویت): ۷۵۳

کهنسال، کمیل (از نیروهای لشکر ۲۵ کربلا): ۴۱۱، ۴۸۲

کیسینجر، هنری (وزیر امور خارجه اسبق امریکا): ۱۰۴، ۱۲۵، ۱۷۵

گاندی، راجیو (نخستوزیر هند): ۲۹۸، ۲۹۹

گرومیکو، اندره (وزیر امور خارجه شوروی): ۵۴۴، ۸۰۳

گفتاری، محمود (از عوامل ضدانقلاب در سندج): ۱۶۳

گنشر، هانس دیتريش (وزیر امور خارجه آلمانغربی): ۱۷۵، ۱۷۶

گوتسر، لوین (وزیر امور خارجه بلغارستان): ۷۵۱

الگورادوار (معاون نخستوزیر اسپانیا): ۸۰۳

گورباچف، میخائیل (رئیس جمهور شوروی): ۵۴۴، ۵۷۹، ۶۴۹

گیلانی، سیداحمد (رهبر جبهه ملی افغانستان): ۱۰۶

لاجوردی، اسدالله (دادستان انقلاب تهران): ۶۹۹

لاریجانی، محمدجواد (معاون امور اقتصادی و بین المللی وزارت امور خارجه): ۷۵۰، ۷۸۷

لازار، جرج (نخستوزیر مجارستان): ۳۱۷، ۵۷۹

لطافت، مجید: ۱۸۸

لطفالله زادگان، علیرضا (راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه نجف ۲): ۷۵۵، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۸

لطفیان، هدایت (فرمانده قرارگاه حمزه سید الشهداء(ع)): ۹۴، ۱۱۴، ۴۴۶، ۴۶۱، ۵۹۵، ۶۱۶، ۶۶۵، ۶۷۶

لطیف برزنجی (شیخ، مخالف صدام): ۶۴۷

لطیف زیباری (فرمانده عده‌های از جاشهای سلیمانیه): ۴۱۴

لطیف نظیف جاسم (وزیر فرهنگ و اطلاعات عراق): ۱۹۷، ۴۴۷، ۵۳۱، ۵۳۲

لوئه، ژان کلود (رئیس کمیسیون خارجی مجلس ملی فرانسه): ۵۷۶

ماجد (مسئول نیروهای مخصوص منطقه پنجوین): ۵۵۸، ۶۷۷

مارتن، ژاک (نماینده دولت فرانسه در پروژه ارویدی): ۵۳۹

مارفلت، فیلیپ (گزارشگر انگلیسی مجله میدل ایست): ۱۷۴، ۱۷۵

مانیان، محمود (عضو جبهه ملی): ۴۷۲

ماهر عبدالرشید (سرلشکر، فرمانده سپاه هفتم عراق): ۲۲، ۵۱، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۳۶، ۱۷۵، ۴۳۷، ۵۷۲، ۷۱۸

ماهرو، حسین (معاون وزارت صنایع ایران): ۲۹۶

مایوژن (سخنگوی وزارت امور خارجه چین): ۸۰۳

مبشری، اسدالله (وزیر دادگستری در دولت موقت و عضو جبهه ملی): ۱۲۷، ۴۷۲

مبلغ، سیدمهدی (جانشین مسئول ستاد نیروی زمینی سپاه پاسداران): ۱۰۷، ۳۰۸، ۶۷۳، ۶۹۱، ۷۲۸

متکی، منوچهر (سفیر ایران در ترکیه): ۶۹

مجید سالم السامرائی (سرهنک، فرمانده تیپ ۵۹ ارتش عراق): ۷۵۹

محبی (سرگرد، فرمانده گردان مرزی ژاندارمری): ۶۰۹

محتشم‌پور، سیدعلیاکبر (حجت‌الاسلام، وزیر کشور): ۹۶، ۱۶۶، ۱۹۳، ۱۹۶، ۴۹۱، ۶۵۶، ۶۸۴

محرابی، غلامرضا (مسئول اطلاعات قرارگاه کربلای سپاه): ۴۸۲، ۷۲۷، ۷۵۷

محسنی (شیخ، رهبر جنبش اسلامی افغانستان): ۱۰۶

محسنی، سیدعلی (عضو شورای فرماندهی و مسئول واحد مهندسی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)): ۵۵۳

محصولی، صادق (فرمانده تیپ ۶ پاسداران): ۶۶۲

محقق (حجتالاسلام، از نیروهای سپاه جنوب): ۶۷۳

ص: ۸۷۷

محلاتی، محمدجعفر (مدیرکل امور بین المللی وزارت امور خارجه ایران): ۳۷۱

محمد القاسم (ژنرال ارتش عراق): ۴۹۴

محمد بن راشد (شیخ، وزیر دفاع امارات متحده عربی): ۶۳۲، ۶۳۳، ۷۰۶

محمد توفیق (سرتیپ، از فرماندهان ارتش عراق): ۶۴۸

محمد حسنین هیکل (روزنامه‌نگار مصری): ۴۰۲

محمد حمزه (نماینده حزب بعث در منگیش): ۶۴۸

محمد طه (سرتیپ، فرمانده محلی مبارزه با بارزانیها): ۵۶۳، ۶۴۷، ۶۴۸

محمد عبدالحمید السائح (رئیس شورای مرکزی فلسطین در بغداد): ۱۰۳

محمد عطیه عزافه (گروهبان یکم، عراقی تسلیمی): ۵۰۶

محمد فوزی (وزیر جنگ سابق مصر): ۱۹۸

محمدحسین شریف (افسر ارتش عراق): ۱۴۶

محمد خالد بارزانی (شیخ): ۱۱۷

محمدزاده صادق، اقبال (افسر عملیات قرارگاه نیروی زمینی ارتش): ۲۷۱، ۲۷۳، ۳۲۶، ۵۵۴

محمد صابر محمد (اسیر عراقی): ۶۱۳

محمدطاهر (سردسته عدهای از جاشهای شیروان): ۱۸۹

محمدی (از نیروهای تیپ ۹ بدر): ۴۱۱، ۶۷۴

محمدی ریشه‌ری، محمد (وزیر اطلاعات جمهوری اسلامی ایران): ۹۶

محمدی، محمدتقی (کاردار ایران در افغانستان): ۷۰۹

محمدیان (از نیروهای لشکر ۷ ولیعصر(عج)): ۴۰۴

محمود بیک گوله (از سران بانفوذ اکراد عراقی): ۵۶۱

مدنی (از مسئولان قرارگاه نجف): ۷۷۵،

مدیر، کریستوفر (سخنگوی وزارت امور خارجه انگلیس): ۴۲۲

مدیرعامل شرکت تویوتا در دوبی: ۷۰۶

مدیرکل امور انتظامی وزارت کشور: ۴۴۶

مدیرکل کار و امور اجتماعی استان یزد: ۷۰۰

مرادیپور، علی (کشاوری، شهید): ۶۶۷

مرادی، سعید (فرمانده عملیات گروهک رزگاری در سرآباد): ۱۶۳

مرادی، علی محمود (سرکرده یک گروه ضدانقلاب در بمو): ۱۸۸

مزینانی، علیرضا (مسئول واحد تبلیغات نیروی زمینی سپاه پاسداران): ۱۶۶، ۱۶۷

مژدهی، علی (راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ): ۱۶۲، ۴۳۳، ۵۵۲، ۵۹۳، ۵۹۴

مسلمان حاجی فرج (سردسته عدهای جاش در شاخ شمیران): ۷۷۷

مسئول اطلاعات سپاه پیرانشهر (شهید): ۴۸۷

مسئول اطلاعات قرارگاه نجف ۲: ۵۹۳

مسئول امور دفاعی جزیره برمودا: ۳۷۹

مسئول بسیج سپاه پاوه: ۷۱۴

مسئول به داری رزمی قرارگاه نجف: ۴۵۶

مسئول بیمارستان صحرایی حضرت فاطمه (س): ۳۳۹

مسئول پایگاه گله (شهید): ۷۱۴

مسئول طرح و عملیات تیپ ۳۲ انصارالحسین (ع): ۷۴۱

مسئول فرودگاه آتن: ۶۰۲

مسئول محور عملیاتی لولان (سلیمانیه): ۵۵۶، ۵۵۷

مسئول میز ژاپن در وزارت خارجه عراق: ۲۲۶

مسئول واحد اسکان بنیاد مهاجرین جنگی استان ایلام: ۴۷۰

مسئول واحد اطلاعات سپاه بوکان (شهید): ۴۸۷

مسئول واحد پدافند هوایی: ۴۶۰

مسئول هیز شریفزاده: ۶۲۷

المشاط (سفیر عراق در فرانسه): ۲۷، ۷۵، ۲۰۰

مشاور امنیتی ریگان: ۲۶۶

مصطفی طلاس (وزیر دفاع سوریه): ۶۸۷

مطهری، مرتضی (آیت الله، شهید): ۱۴۳، ۲۶۳

مظهر حمید (کارشناس امور سیاسی و امنیتی عربستان): ۷۶۵

معاون برنامه ریزی و هماهنگی ستاد بازسازی و نوسازی استان خوزستان: ۳۶۹

معاون حقوقی و امور مجلس وزارت امور خارجه ایران: ۶۹۸

معاون دوم گردان حضرت علی اصغر(ع) از تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع): ۲۱۱

معاون دوم نخستوزیر و وزیر نفت و انرژی گابن: ۱۵۰

معاون رئیس بانک مرکزی ترکیه: ۳۵۰

معاون طرح و عملیات قرارگاه فتح سپاه: ۴۳۳

معاون لشکر ۸۴ خرماآباد: ۵۹۴

معاون نخستوزیر در هماهنگی و نظارت بر امور دفاعی: ۵۷۵

معاون نخستوزیر رومانی: ۵۸۰، ۵۸۱

معاون وزیر اقتصاد و دارائی: ۱۲۰، ۵۳۹

معاونت اطلاعات سپاه یکم جنوب (کربلا): ۷۵۷

معمر قذافی (رئیس جمهور لیبی): ۱۰۰، ۱۰۲، ۱۰۷، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۲۶۶، ۲۹۳، ۲۹۴، ۳۲۰، ۵۱۶، ۵۸۴، ۶۳۰، ۷۲۳، ۷۶۵

معیری، علیرضا (معاون سیاسی نخستوزیر): ۳۸، ۵۳۹، ۵۶۳، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۱۲، ۶۵۲، ۶۸۰، ۷۶۵

معینفر، علیاکبر (وزیر سابق نفت ایران): ۱۲۸

مفید، عبدالحسین (سرهنگ، معاونت اطلاعات فرمانده نیروی زمینی ارتش): ۵۵۴، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۹۰

ص: ۸۷۸

مقدم (فرمانده ناحیه ۲ قرارگاه رمضان): ۶۰۹

مک فارلین، رابرت (مشاور ویژه رئیس جمهور امریکا): ۳۷، ۶۲۸، ۶۴۹، ۶۷۹، ۷۳۱

ملازم بابکر (نماینده حزب دمکرات در قرارگاه رمضان): ۸۰۰

ملا محمد (نماینده حزب پارت کمبا ۱۱ در خزانه رانیه): ۴۱۷

ملا محمد شریف (سردسته عشایر آلان): ۶۰۹

ملا مصطفی (سردسته عشایر حاج عمران): ۶۰۹

ملائک، حسین (رئیس هیئت دیپلماتیک ایرانی در لندن): ۴۲۲

ملکزادگان (ناخدا، فرمانده نیروی دریایی ارتش ایران): ۳۴، ۶۰، ۱۹۵، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۷۱، ۳۷۳

منتظری، حسینعلی (آیت الله، قائم مقام رهبری جمهوری اسلامی ایران): ۹۵، ۱۲۷، ۱۶۷، ۱۹۷، ۱۹۸، ۸۰۱

منصوری (قائم مقام تیپ ۱۵۵ ویژه شهدا): ۴۵۶، ۶۰۶

موحد، نظامالدین (مدیرعامل اسبق کشتیرانی آریا و عضو حزب ایران): ۴۷۲

مورفی، ریچارد (معاون وزیر امور خارجه امریکا): ۲۲۸، ۵۴۷

موسوی اردبیلی، سید عبدالکریم (آیت الله، رئیس دیوانعالی کشور): ۱۹۲، ۱۹۳، ۶۹۹

موسوی خوئینها، سید محمد (دادستان کل کشور): ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۰۹

موسوی قویدل، اکبر (سرهنگ، معاون عملیات نیروی زمینی ارتش): ۲۷۱، ۲۷۳، ۳۲۶، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶

موسوی، میرحسین (نخستوزیر جمهوری اسلامی ایران): ۶۲، ۹۶، ۹۷، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۶۹، ۱۹۲، ۲۱۶، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۶۷

۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۳۱۷، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۹۸، ۴۰۱، ۴۹۱، ۵۳۹، ۵۶۴، ۵۷۹، ۶۲۸، ۶۵۰، ۶۶۷، ۶۸۰، ۶۸۳

۷۰۰، ۷۰۱، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۴۸، ۷۶۸

مولوی، مصطفی (از مسئولان لشکر ۳۱ عاشورا): ۴۸۲

موئز، موشه (رئیس دانشکده مطالعات اسلامی و خاورمیانه دانشگاه عبری اورشلیم): ۶۸۷

مهدویکنی، محمدرضا (آیت الله): ۴۹۷

مهدیتزاد: ۶۲۸

مهدیان، حسین: ۱۴۰

مؤید اسماعیل حمادی العانی (سرتیپ، فرمانده لشکر ۱۷ زرهی عراق و فرمانده جناح راست مهران): ۸۳، ۸۴، ۴۵۰، ۴۷۸، ۴۹۶، ۵۹۴، ۶۴۰، ۷۷۹، ۷۸۰

میتران، فرانسوا (رئیس جمهور و نخستوزیر پیشین فرانسه): ۵۶۳، ۵۶۴، ۶۰۱، ۷۶۸

میرزاپور (معاون طرح و عملیات تیپ ۱۵۵ ویژه شهدا): ۵۰۵

میرزاده (معاون اجرایی نخستوزیر): ۶۶۷

میرسلیم، مصطفی (مشاور عالی رئیس جمهور): ۶۸۰

میرلاشاری، محمدخان (از خوانین سیستان و بلوچستان): ۶۵۲

میناچی، ناصر (وزیر اسبق اطلاعات): ۱۲۸

ناچ، گابور (معاون سیاسی وزارت امور خارجه مجارستان): ۳۱۷، ۵۷۹، ۵۸۰

نادری، ابوبکر (از نیروهای حزب خبات): ۳۹۶

ناطق نوری، علیاکبر (حجتالاسلام، وزیر کشور سابق ایران): ۲۲۵

ناکاسونه (نخستوزیر ژاپن): ۱۲۵، ۱۲۶

نامدار زنگنه، بیژن (وزیر جهاد سازندگی): ۴۹۰

نائبی (سرهنگ ارتش): ۴۳۳

نبوی، به زاد (وزیر صنایع سنگین): ۱۲۰، ۷۰۹

نبوی، مرتضی (وزیر پست و تلگراف و تلفن): ۱۲۰

نبیه بری (رهبر جنبش امل): ۷۷۰

نجات، حسین (مسئول حفاظت نیروی زمینی سپاه پاسداران): ۶۱۶

نجار، مصطفی (فرماندار مریوان): ۱۸۸، ۲۱۷، ۳۹۶، ۶۰۹، ۶۲۴، ۶۴۵

نجیبالله (ژنرال، رئیس سابق سازمان امنیت و رئیس جمهور جدید افغانستان): ۱۷۶

نخستوزیر زیمبابوه: ۷۰۵

نخستوزیر سوریه: ۷۰۲

نزار حمدون (سفیر عراق در امریکا): ۳۴، ۴۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴

نصیرزاده (از مسئولان پالایشگاه تهران): ۲۳۲

نماینده گی ایران در وین: ۴۲۵

نماینده امامجمعه یزد: ۵۷۵

نماینده امام در جهاد سازندگی یزد: ۵۷۵

نماینده آیت الله منتظری در ستاد جذب و هدایت کمکهای مردمی: ۳۴۶

نماینده سازمان ملل در بازدید از باختران: ۲۲۴

نماینده عراق در یونسکو: ۴۷۱

نماینده مردم ملایر در مجلس شورای اسلامی: ۱۴۲

نماینده معاونت لجستیک نیروی هوایی سپاه: ۳۱۶

نماینده وزارت امور خارجه ایران در هراړه: ۷۰۵

نمرودی، یعقوب (دلال اسلحه): ۴۴۱

نوری، روحالله (فرمانده تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل(ع)): ۴۵۶، ۵۳۳، ۶۰۶

نهاداندیان (سفیر جمهوری اسلامی ایران در کره شمالی): ۸۰۲

نیری، سیدرضا (سرپرست کمیته امداد امام خمینی): ۶۵۱

نیکخواه به رامی، محمدباقر (نویسنده): ۶۳۳

نیکخواه، محمدباقر (مسئول واحد پدافند شیمیایی): ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴

ص: ۸۷۹

نیکسون، ریچارد (رئیس جمهور اسبق امریکا): ۴۰۳

وارکونی، پیتر (وزیر امور خارجه مجارستان): ۲۷۹، ۲۸۰، ۵۷۹

واکن، هربرت (معاون هیئت نمایندگی امریکا در سازمان ملل): ۲۶۵

والترز، ورنون (سفیر امریکا در سازمان ملل): ۷۲۳

وحید دستجردی (سرپرست و دبیر کل هلال احمر): ۴۲۱، ۷۰۲

وحیدی، احمد (مسئول اطلاعات سپاه پاسداران): ۶۲۸

ودگود، روت (وکیل مدافع امریکایی): ۶۰۲

ورشابی، مهدی (مسئول مهندسی جهاد سازندگی): ۳۵۸، ۳۵۹

وروفستوف، پوسی ام (قائم مقام وزارت امور خارجه شوروی): ۷۵۱

وزیر امور خارجه چین: ۸۰۲، ۸۰۳

وزیر امور خارجه زیمبابوه: ۵۶۵

وزیر امور خارجه سوئیس: ۸۰۲

وزیر امور خارجه لیبی: ۷۴

وزیر امور خارجه یمن جنوبی: ۸۰۳

وزیر بازرگانی اتریش: ۷۵۲

وزیر تجارت خارجی مجارستان: ۵۷۹

وزیر دادگستری جزیره برمودا: ۳۷۹

وزیر دفاع انگلیس: ۲۰۳، ۲۰۴

وزیر دفاع رژیم صهیونیستی: ۴۴۱، ۴۴۲

وزیر دفاع یوگسلاوی: ۳۱۶

وزیر کار و امور اجتماعی عراق: ۶۱

وزیر نفت سوریه: ۲۲۷

وعد الدلیمی (سرهنگ، افسر عراقی): ۱۶۴

وفایی، محمدستار (از مسئولان مهندسی قرارگاه خاتمالانیا(ص)): ۳۰۸، ۴۱۰

ولایتی، علیاکبر (وزیر امور خارجه ایران): ۷۵، ۹۶، ۱۰۰، ۱۲۴، ۲۹۳، ۲۹۵، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۲۱،

۵۷۶، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۹۰، ۸۰۱

ولی، محمد (سرپرست اطلاعات گروهک رزگاری در سرآباد): ۱۶۳

ولید (سرگرد نیروی هوایی عراق): ۴۱۵

ولید جنبلاط (رهبر دروزیهای لبنان): ۷۷۰

ولید خالد (سرگرد، افسر عراقی): ۱۶۴

ولید فالح عبدالجبار (اسیر عراقی): ۱۳۱، ۱۳۶

الویری، مرتضی (معاون پارلمانی وزارت برنامه‌ریزی و دجه): ۴۶۸، ۴۶۹

هادی (دکتر، از مذاکره‌کنندگان با هیئت امریکایی): ۴۲۱، ۶۲۸، ۶۴۹، ۶۸۰

هاشمی (سرهنگ، فرمانده قرارگاه شمال غرب ارتش و قرارگاه نجف ۴): ۳۸۸، ۴۰۹، ۴۳۰، ۵۰۶، ۵۹۶، ۶۰۶، ۶۱۷، ۶۷۶، ۷۳۶

هاشمی رفسنجانی، اکبر (رئیس‌مجلس، نماینده امام در شورای عالی دفاع، فرمانده عالی جنگ؛ فرمانده قرارگاه خاتمالانیا(ص)): ۳۱، ۳۲، ۶۰، ۶۲، ۶۳، ۸۹، ۹۱، ۹۸، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۹، ۱۴۵، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۸۴، ۲۰۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵،

۲۳۲، ۲۳۵، ۲۳۹، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۵۵، ۲۶۴، ۲۷۵، ۲۸۹، ۲۹۰، ۳۰۶، ۳۱۴، ۳۱۵، ۳۱۹، ۳۳۱، ۳۴۶، ۳۶۰، ۴۰۱، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۲۰،

۴۲۱، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۷، ۵۱۱، ۵۱۳، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۳۹، ۵۴۱، ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۳، ۵۶۴، ۵۷۰، ۵۷۳، ۵۸۸، ۵۹۴، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۱۹،

۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۴۹، ۶۵۶، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۸۰، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۴۸، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۸۵،

۷۸۷، ۷۹۱

هاشمی، علی (فرمانده قرارگاه نصرت سپاه پاسداران): ۸۹، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۴۱۰، ۶۹۱، ۶۹۲

هالیدی، فرد (استاد روابط بین الملل در مدرسه عالی اقتصاد لندن): ۳۷۵

هتئی (وزیر دارایی مجارستان و رئیس کمیسیون مشترک اقتصادی): ۵۷۹

هجرتی (نماینده مجلس از قزوین و عضو کمیسیون آموزش و پرورش): ۱۸۴، ۲۱۲

هراتی (نماینده مجلس از سبزوار و عضو کمیسیون برنامه‌بودجه): ۱۸۴، ۲۱۲

هشام الرئیس (نماینده خبرگزاری شرق الاوسط): ۶۸۸

هشام صباح الفخری (ژنرال فخری، فرمانده سابق سپاه چهارم عراق): ۱۷۵

هلمز، کریستین (کارشناس مؤسسه بروکینگز): ۱۵۲

همدانی (فرمانده تیپ ۳۲ انصارالحسین): ۵۸۹، ۵۹۰

هی (رئیس کمیته بین المللی صلیب سرخ): ۳۴۶، ۳۴۷

یاحی، رسول (از نیروهای قرارگاه نوح): ۴۶۰

یاسر عرفات (رئیس کمیته اجرایی سازمان آزادیبخش فلسطین): ۱۰۳، ۲۹۸، ۷۰۷، ۷۵۲، ۷۷۰، ۷۷۱

یاسین رمضان: ۷۴۴

یحوی (اسیر عراق، از همراهان تندگویان): ۶۱، ۳۴۷

یحیی جاف: ۷۴۴

یزدانی (از نیروهای سپاه در جبهه غرب): ۶۱۶

یزدی، ابراهیم (وزیر امور خارجه دولت موقت): ۷۹۱

الیوت، باب (سرگرد، کارشناس نظامی مؤسسه مطالعات راهبردی لندن): ۷۱، ۷۲، ۱۷۴، ۳۷۵، ۳۷۷

یوسف بن علوی (وزیر امور خارجه عمان): ۴۹۳، ۷۳۶

یونات، هیوار (کاردار انگلیس در ایران و حافظ منافع انگلیس در سفارت سوئد در تهران): ۴۲۲

یونس باویل (فرمانده گروهان تسلیمی در اربیل): ۶۴۶

یونس گوران (عضو اداره اطلاعات و امنیت عراق): ۵۱۵

آبادان: ۱۶۶، ۱۹۵، ۲۷۹، ۲۸۸، ۳۷۷، ۴۸۲، ۴۹۸، ۵۱۰، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۷۳

آباده: ۲۷۹، ۶۹۷

آبدانان: ۱۶۵، ۴۷۰، ۴۹۲، ۷۶۴

آبراه انفاق: ۲۷۶

آبراه جمل: ۲۳۸

آبراه موته: ۲۷۶

آبزیادی: ۴۴۵، ۴۴۷، ۶۹۴، ۷۷۵

آبگرفتگی ابرویی: ۲۰۸، ۴۶۲

آرامصالح (عراق): ۱۴۱

آران و بیدگل: ۳۶۵، ۵۴۱

آزادشهر: ۲۴۴

آستانه اشرفیه: ۶۶۷

آشتیان: ۱۹۰، ۵۴۳

آغاجاری: ۲۹۲

آگواتان: ۳۱۱

آلان: ۶۰۹

آلمانغربی (جمهوری فدرال آلمان): ۴۲، ۷۳، ۱۲۶، ۱۴۸، ۱۷۶، ۲۰۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۳۳۴، ۳۹۶، ۶۵۳، ۶۶۱، ۷۹۱

آمل: ۶۱۰

آموزشکده به داشت عمومی: ۱۶۶

آنکارا: ۶۹، ۲۰۰، ۳۵۱

ابوالخصیب: ۱۶۰، ۱۶۱، ۲۸۵، ۲۸۶، ۳۰۷، ۴۱۵، ۴۶۳، ۵۳۴، ۷۵۷

ابوظبی: ۹۱، ۱۰۱، ۱۴۸، ۲۲۵، ۲۴۲، ۶۰۲

ابوغریب: ۵۶

ابولیلہ: ۲۵۳

اتریش: ۴۲۵، ۷۵۲

ادعان: ۱۸۷

اراک: ۱۴۲، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۳۶، ۷۴۲

اربیل (عراق): ۳۶، ۱۶۴، ۲۹۱، ۳۱۴، ۴۱۸، ۵۱۸، ۶۴۶

ارتفاع ۱۱۲: ۲۷۳

ارتفاع ۱۱۵: ۲۷۳

ارتفاع ۱۱۷: ۲۷۳

ارتفاع ۱۷۰ شریانی: ۲۷۰

ارتفاع ۱۹۷۴: ۵۶۷

ارتفاع ۲۰۱۴: ۴۸۴

ارتفاع ۲۲۵: ۴۵۰

ارتفاع ۲۳۰: ۴۴۸

ارتفاع ۲۴۵: ۷۷۴

ارتفاع ۲۵۰ (تپہ ۲۵۰): ۸۳، ۴۴۴، ۴۴۸، ۴۷۵، ۷۸۰

ارتفاع ۲۵۲: ۴۶۱

ارتفاع ۲۵۴: ۴۴۵

ارتفاع ۲۵۶: ۸۳، ۴۵۰، ۷۸۰

ارتفاع ۲۷۰ (تپه ۲۷۰): ۴۴۴، ۴۴۸، ۴۵۰، ۴۷۶، ۶۴۰، ۶۹۴، ۸۰۵

ارتفاع ۳۰۵: ۴۷۵، ۶۷۶

ارتفاع ۳۰۷ (تپه ۳۰۷): ۴۴۴، ۴۷۵، ۴۷۷، ۴۸۳، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۲، ۵۳۱، ۵۵۱، ۵۵۲، ۷۹۶، ۸۰۵

ارتفاع ۳۱۰ (تپه ۳۱۰): ۴۴۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۵۰۲، ۵۳۱، ۵۵۱، ۵۵۲

ارتفاع ۳۱۳: ۴۵۱

ارتفاع ۳۲۵: ۶۷۶

ارتفاع ۳۲۷: ۵۰۲

ارتفاع ۳۳۰ (تپه ۳۳۰): ۴۴۴، ۴۵۰، ۴۷۶، ۵۰۲، ۵۳۱، ۵۵۱، ۵۵۲

ارتفاع ۳۳۷: ۵۰۲

ارتفاع ۳۴۳: ۵۰۱، ۶۷۶

ارتفاع ۳۴۵ (تپه ۳۴۵): ۴۷۶، ۵۰۲، ۵۰۲، ۵۳۱، ۵۵۱، ۵۵۲

ارتفاع ۳۵۰: ۵۰۲

ارتفاع بالای خزانه: ۷۷۷

ارتفاع چیا سوره (سروکه): ۳۱۰

ارتفاع کنجانچم: ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۶۳۴

ارتفاع گلاسی: ۵۵۷

ارتفاعات اشیرآباد: ۲۴۷

ارتفاعات بازرگه: ۶۲۷

ارتفاعات بالاخرینه: ۳۱۰

ارتفاعات بالاسر: ۱۸۷

ارتفاعات برددکان: ۴۳۲، ۴۵۳، ۶۹۴، ۷۶۱

ارتفاعات بردهبوک: ۱۳۵

ارتفاعات برغازه: ۱۳۹

ارتفاعات بریزین: ۳۱۰، ۳۳۷

ارتفاعات بزرگسیر: ۵۰۷

ارتفاعات بلفت (منطقه عملیاتی نصر ۷): ۳۰۲، ۴۰۴، ۴۶۱، ۵۳۵، ۶۹۴، ۷۹۶

ارتفاعات بمو: ۲۵۸، ۴۰۴، ۷۴۵، ۷۷۷

ارتفاعات بندره: ۶۱۵

ارتفاعات به رو: ۶۲۷

ص: ۸۸۱

ارتفاعات تپه شهدا: ۲۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۴۵۴، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۶۷، ۵۸۷، ۶۰۶، ۶۱۷، ۷۸۱

ارتفاعات تنگه دربند: ۶۱۵

ارتفاعات جاسوسان: ۵۳۵

ارتفاعات چال‌خزینه: ۵۵۴، ۵۹۲

ارتفاعات چال‌سبز: ۲۰۸، ۵۵۴

ارتفاعات چهلچشمه: ۶۲۶

ارتفاعات حاج عمران: ۳۸۵

ارتفاعات حسینه: ۵۵۱

ارتفاعات حصار: ۷۶۱

ارتفاعات حصاروست: ۱۳۵

ارتفاعات حمزین (سلسله ارتفاعات جبال حمزین): ۲۳، ۲۵، ۴۸، ۸۳، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۲، ۲۷۴، ۲۹۰، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۶، ۴۳۰،

۴۵۴، ۴۹۶، ۵۰۹، ۶۹۴، ۷۸۰

ارتفاعات دربندیخان: ۷۶، ۹۳

ارتفاعات رضاآباد: ۴۵۱

ارتفاعات زرین سرشات: ۷۶۱

ارتفاعات زرین سوشات: ۶۹۴

ارتفاعات سربابکه: ۱۱۸

ارتفاعات سرزیلگوله: ۱۱۸

ارتفاعات سرسول: ۲۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۴۲۹، ۵۰۶، ۵۰۷

ارتفاعات سوبله: ۲۵۷

ارتفاعات سورکوه: ۱۱۴، ۲۴۷، ۳۰۲، ۶۷۴

ارتفاعات سوژگه: ۷۶۱

ارتفاعات سومار: ۷۶

ارتفاعات سهکچکان: ۴۸۷

ارتفاعات شاخسورمر: ۲۰۹، ۶۹۴، ۷۶۱

ارتفاعات شاخشمیران: ۲۸، ۱۳۴، ۲۰۹، ۲۷۶، ۴۰۴، ۴۰۹، ۴۳۲، ۴۵۳، ۴۵۶، ۴۵۹، ۴۶۲، ۴۸۰، ۵۱۶، ۵۹۱، ۶۴۷، ۶۶۰، ۶۹۴، ۷۶۱، ۷۷۷

ارتفاعات شهید صدر (ارتفاع ۲۴۳۵): ۲۴، ۲۵، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۴۰۷، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۵۶، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۵۳، ۵۶۷، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۶۰۶، ۶۱۷، ۶۴۱

ارتفاعات طلوی: ۶۴۰

ارتفاعات قلاویزان: ۲۶، ۱۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۴۳۳، ۴۴۴، ۵۴۸، ۵۵۴، ۵۷۲، ۶۰۵، ۶۷۳، ۶۹۴، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۷۳، ۷۷۶

ارتفاعات کاکر: ۲۴۷

ارتفاعات کالجار: ۷۸۱

ارتفاعات کانیزرد: ۶۲۷

ارتفاعات کانیسخت: ۲۸، ۲۰۹، ۵۰۲

ارتفاعات کدو: ۲۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۹۶، ۶۷۶

ارتفاعات کرگزین: ۳۱۰، ۳۳۷

ارتفاعات کلهقندی: ۲۶، ۱۰۷، ۳۸۶، ۴۴۴، ۴۴۷، ۴۵۱، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۵۱، ۵۹۵، ۶۶۶

ارتفاعات کنگرک: ۲۴۷

ارتفاعات کوهسالان: ۶۹۵

ارتفاعات کوهکوچ: ۱۸۷

ارتفاعات کهنهریگ: ۲۸۷

ارتفاعات گاری: ۷۴۵

ارتفاعات گامو (منطقه والفجر ۹): ۲۸۸

ارتفاعات گرمند (ارتفاع ۲۵۱۹): ۲۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۸، ۴۰۷، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۸۴، ۴۸۵، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۶۷، ۵۸۹، ۶۰۶، ۶۴۱، ۶۷۶

ارتفاعات گرویا کرولکا: ۱۱۸

ارتفاعات گلاله: ۱۳۵

ارتفاعات گمو: ۶۴۶، ۶۷۴، ۶۹۵، ۷۳۰

ارتفاعات گیسهشمیه: ۲۴۰

ارتفاعات لری: ۲۰۹، ۲۴۷، ۵۹۲

ارتفاعات لندیشیخان: ۶۲۷

ارتفاعات محمد: ۱۸۷

ارتفاعات مورتکه: ۶۹۴، ۷۶۱

ارتفاعات می شداغ: ۴۸

ارتفاعات میمک: ۳۰۲

ارتفاعات نمهکلانوبو: ۲۶، ۳۰۲، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۲۹، ۵۳۱، ۵۳۵، ۵۵۲، ۵۷۰، ۵۷۲، ۵۹۳، ۶۷۳، ۶۹۴

ارتفاعات نوری: ۳۰۲

ارتفاعات هزارقله: ۳۰۲، ۵۵۴، ۵۹۲

ارتفاعات هفتتاش: ۲۴۳

ارتفاعات هنیمال: ۶۹۴

ارتفاعات هولہ: ۲۸۸

اردستان: ۲۲۵

اردکان: ۷۸۴

اردن: ۱۹، ۲۰، ۳۴، ۴۰، ۱۰۵، ۱۰۸، ۱۳۶، ۱۴۷، ۲۰۲، ۲۲۷، ۲۶۴، ۲۹۸، ۳۷۸، ۴۲۳، ۴۲۵، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۵۴، ۵۵۹، ۵۷۸، ۶۸۷،
۶۹۳، ۷۰۲، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۲۱، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۶۸، ۷۷۰، ۸۰۱، ۸۰۴

ص: ۸۸۲

اردوگاه اربت: ۲۰۴

اردوگاه شتیلا: ۶۱۳، ۷۷۰

اردوگاه صبرا: ۶۱۳، ۷۷۰

اردوگاه قدس: ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۵۰

اردوگاه گردان دیمکا: ۳۶۳

اردوگاه نظامی دیرکوک (عراق): ۳۶، ۳۱۴

ارسنجان: ۵۴۳، ۶۲۹، ۶۵۰

ارمنستان شوروی: ۵۸۳

اروگوئه: ۶۹

ارومیه: ۵۶، ۲۳۴، ۳۴۸، ۴۱۸، ۵۱۷، ۵۴۱، ۵۴۲، ۶۰۵، ۶۶۵، ۷۱۳، ۸۰۰

اروندروود: ۲۱، ۷۱، ۸۷، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۱، ۱۶۶، ۲۲۷، ۲۷۵، ۲۸۰، ۳۰۱، ۳۱۲، ۳۵۸، ۳۶۸، ۳۷۰، ۳۷۵، ۴۰۲، ۴۱۲، ۴۴۸، ۴۸۳، ۴۹۰، ۵۱۰، ۵۲۵، ۶۱۶، ۷۰۴، ۷۲۷، ۷۵۷

اریتره: ۴۲۳

اسپانیا: ۱۰۲، ۶۱۱، ۶۵۳، ۸۰۳

استان اصفهان: ۲۲۵، ۶۱۰

استان ایلام: ۲۷۷، ۴۷۰، ۴۹۲، ۵۵۳

استان آذربایجان شرقی: ۲۱۹، ۲۳۳، ۵۶۰، ۶۹۵، ۶۹۶

استان آذربایجان غربی: ۵۹، ۱۸۷، ۲۱۸، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۴۳، ۳۴۴، ۳۹۳، ۴۱۶، ۴۶۴، ۴۸۶، ۴۸۷، ۵۱۵، ۵۳۶، ۵۹۴، ۶۰۸، ۶۶۵، ۶۹۵، ۷۱۴، ۷۶۲، ۷۹۷

استان بعقوبه عراق: ۱۸۹

استان بوشهر: ۲۹۱

استان تهران: ۱۹۰، ۱۹۳، ۴۶۷، ۵۴۱، ۷۶۴، ۷۷۸

استان خراسان: ۱۶۵، ۶۲۸، ۶۸۴

استان فارس: ۲۴۴، ۲۶۳، ۲۷۸

استان کردستان: ۳۴، ۵۹، ۹۳، ۹۴، ۱۱۴، ۱۱۷، ۱۶۲، ۱۸۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۳۴، ۲۳۹، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۶، ۳۱۳، ۳۱۵، ۳۳۵، ۳۴۱، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۹۳، ۳۹۶، ۴۱۶، ۴۱۹، ۴۶۴، ۴۸۷، ۵۱۵، ۵۳۶، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۷۴، ۵۸۳، ۵۹۴، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۴۰، ۶۴۵، ۶۵۱، ۶۵۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۹۵، ۷۱۲، ۷۱۴، ۷۳۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۹۷، ۸۰۰

استان کرمان: ۲۴۴، ۲۶۳، ۴۹۲

استان کهگیلویه و بویراحمد: ۳۶۵، ۶۱۰، ۶۲۹

استان گیلان: ۱۲۰، ۱۶۵، ۳۷۰، ۴۹۲، ۵۴۲، ۶۶۷، ۶۷۳

استان لرستان: ۱۱۹، ۱۶۵، ۲۳۳، ۲۳۴، ۴۳۶، ۶۲۹

استان مازندران: ۲۶۳، ۳۷۰، ۵۴۱، ۶۱۰، ۶۱۹، ۶۷۳

استان هرمزگان: ۱۶۵، ۲۲۴، ۲۹۲، ۴۹۰

استان همدان: ۱۴۲، ۳۶۵، ۶۱۰

استان یزد: ۲۲۲، ۲۲۳، ۳۴۷، ۷۰۰، ۷۸۴

اسکاتلند: ۷۱

اسکله الاحمدی عراق: ۶۷۰

اسکله البکر عراق: ۵۳، ۵۴، ۱۳۹، ۱۹۶، ۲۱۴، ۲۳۵، ۲۵۵، ۳۰۸، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۹۵، ۴۶۰، ۵۳۴، ۷۰۸

اسکله العمیه عراق: ۵۳، ۵۴، ۱۳۹، ۱۹۵، ۲۱۴، ۲۳۵، ۲۵۵، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۹۴، ۳۹۵، ۴۶۰، ۷۰۸

اسکله خارک: ۴۱۵، ۵۳۴

اسکوپیه (یوگسلاوی): ۱۴۶

اسلامآباد (پایتخت پاکستان): ۱۷۶

اسلامآباد: ۵۶، ۱۸۸، ۴۶۷، ۷۷۵

اسلامشهر: ۵۴۳، ۷۸۴

اشترانچگنی: ۴۳۶

اشترآباد: ۱۱۴

اشنویه: ۲۸، ۳۲، ۱۱۸، ۳۰۷، ۳۱۳، ۳۳۷، ۳۶۴، ۴۶۱، ۵۹۵، ۶۲۷، ۶۶۵، ۷۴۵، ۷۷۷

اصفهان: ۱۶۶، ۲۱۹، ۲۴۴، ۳۱۵، ۳۶۹، ۴۳۴، ۵۴۱، ۶۲۹، ۶۵۰، ۶۶۷، ۶۸۱، ۶۹۷، ۷۳۱، ۷۶۴، ۷۸۶

افریقا: ۶۰۵

افریقای جنوبی: ۲۰۱، ۵۷۷، ۷۰۱

افرینه (از توابع بخش پلدختر و کوه‌دشت): ۲۳۴

افغانستان: ۹۶، ۹۷، ۱۰۶، ۱۷۶، ۱۷۷، ۲۲۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۸۲، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۷۷، ۴۰۲، ۴۰۳، ۵۷۹، ۷۵۱

اقیانوس هند: ۴۹۰

امارات متحده عربی: ۹۱، ۱۴۷، ۲۰۳، ۲۶۰، ۳۷۴، ۴۶۹، ۵۸۲، ۶۳۳، ۶۵۳، ۷۰۶، ۷۰۹، ۷۶۷

امالبابی: ۵۰۹

امالجزیره (عراق): ۱۴۸

امالرصاص (عراق): ۲۷۶، ۳۹۱، ۴۱۴، ۵۱۰، ۵۷۲، ۵۷۳

امالقصر (عراق): ۲۶۲، ۳۱۱، ۳۳۰، ۳۳۶، ۳۹۵، ۴۰۲، ۴۱۴، ۴۵۹، ۴۸۰، ۴۹۳، ۴۹۴، ۷۵۹

امامزاده حسن: ۷۷۶

امان: ۶۷۱، ۷۰۳، ۷۲۱

املش: ۴۹۲

امیرآباد (حومه مهران): ۴۲، ۶۶۸

انجیران: ۵۱۵

انجیره: ۴۰۹

ص: ۸۸۳

اندیمشک: ۱۲۰، ۲۹۲، ۵۱۸

انگلیس (بریتانیا): ۵۷، ۶۳، ۷۱، ۹۶، ۹۷، ۱۷۳، ۱۹۸، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۲۱، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۶، ۳۵۱، ۴۰۳، ۴۲۲، ۵۴۶، ۶۵۳، ۷۰۰، ۷۱۵، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۶۸

اورامان (اورامانات): ۱۶۳، ۲۰۴، ۲۴۷، ۳۹۶، ۷۶۳

اهرم (شهر): ۳۱۵

اهواز: ۳۲، ۵۵، ۹۰، ۱۲۰، ۱۳۷، ۲۳۱، ۲۵۲، ۲۵۹، ۳۱۳، ۳۱۵، ۳۹۱، ۳۹۸، ۴۱۸، ۴۳۴، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۹۸، ۵۲۶، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۷۵، ۶۴۳، ۶۸۴، ۶۹۱، ۷۴۱

ایالات متحده امریکا (امریکا): ۱۹، ۲۰، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۷، ۳۹، ۴۰، ۴۴، ۴۵، ۵۷، ۶۰، ۶۲، ۶۹، ۷۱، ۷۴، ۷۵، ۷۸، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۸، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۳۹، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۵۱، ۱۷۱، ۱۷۵، ۱۷۷، ۲۰۲، ۲۰۴، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۴، ۲۲۸، ۲۴۶، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۹۵، ۳۱۷، ۳۱۹، ۳۳۹، ۳۴۶، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۶۲، ۳۶۷، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۲۰، ۴۲۳، ۴۳۵، ۴۳۷، ۴۳۹، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۶۹، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۶، ۵۱۶، ۵۴۰، ۵۴۲، ۵۴۴، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۹، ۵۹۸، ۶۰۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۳۰، ۶۳۳، ۶۳۶، ۶۴۲، ۶۵۴، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۴، ۷۰۶، ۷۱۴، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۳۲، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۵۱، ۷۵۳، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۸۷، ۷۹۱، ۷۹۳، ۷۹۹، ۸۰۱، ۸۰۲، ۸۰۳، ۸۰۴

ایتالیا: ۱۰۲، ۱۷۷، ۲۰۲، ۲۰۴، ۲۲۷، ۶۱۱، ۶۵۳، ۷۱۸

ایذه: ۲۹۲، ۴۹۲

ایزدخواست: ۲۷۹

ایستگاه پست بازرسی سرسنگ - دھوک (عراق): ۲۲۰

ایستگاه پست بازرسی سرسنگ - عمادیه (عراق): ۲۲۰

ایستگاه پست بازرسی عمادیه به سرسنگ و دھوک: ۵۳۸

ایستگاه تقویت گاز پروژه ایران - ژاپن: ۳۱۳

ایستگاه راه آهن هفتتپه: ۳۲، ۳۹۱، ۳۹۲، ۴۱۵، ۴۲۱، ۵۱۴، ۵۸۰

ایستگاه گاز رامشیر از توابع رامهرمز: ۳۲

ایستگاه میانه: ۲۳۳

ایلام: ۳۲، ۵۶، ۱۱۶، ۱۳۵، ۱۶۱، ۱۸۶، ۲۰۹، ۲۵۸، ۲۶۹، ۲۷۷، ۳۳۶، ۳۹۱، ۴۴۷، ۴۵۰، ۴۷۶، ۵۰۴، ۵۱۳، ۵۳۶، ۵۵۳، ۵۶۰، ۶۴۳، ۶۷۵، ۶۷۶، ۷۶۴، ۷۷۵، ۷۷۶

اینشکی: ۴۱۸

ایوانغرب: ۱۶۵

بابل: ۱۴۲، ۶۱۰، ۷۸۴

بابلسر: ۵۹۶

باتلاق هويزه: ۳۱۸

باختران (کرمانشاه): ۴۲، ۶۴، ۶۵، ۱۱۶، ۱۱۹، ۱۳۵، ۱۶۱، ۱۶۶، ۱۸۳، ۱۸۶، ۱۸۹، ۱۹۰، ۲۱۷، ۲۱۹، ۲۲۴، ۲۵۸، ۲۷۹، ۲۹۲، ۳۱۵، ۳۳۶، ۳۴۴، ۳۹۱، ۳۹۳، ۳۹۴، ۴۳۴، ۴۹۲، ۵۳۷، ۶۱۰، ۶۳۹، ۶۴۴، ۶۹۵، ۷۳۰

بادگیرا: ۶۴۶

بارزان (عراق): ۲۸، ۱۸۸، ۲۸۸، ۳۶۳، ۳۶۴

باسهی: ۷۱۲

باشگاه شبانه افسران عراقی: ۱۶۴

باغ ملارد: ۱۱۷

باغکشاوری: ۲۶، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۲۹، ۵۳۰، ۷۹۶، ۸۰۴

باغکوه: ۲۰۹، ۳۰۲، ۴۵۴

بانه: ۳۲، ۳۵، ۵۶، ۵۹، ۹۰، ۹۴، ۱۸۶، ۱۸۸، ۱۸۹، ۲۱۹، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۸، ۲۴۷، ۲۹۷، ۳۱۴، ۳۴۱، ۳۴۴، ۳۶۴، ۴۳۴، ۴۶۱، ۴۸۷، ۵۳۶، ۵۳۷، ۶۰۸، ۶۲۶، ۶۴۶، ۶۶۶، ۶۷۸، ۶۹۵، ۶۹۶، ۷۱۲، ۷۱۴، ۷۴۵، ۷۶۲، ۷۸۱، ۷۸۵، ۷۹۸

بانینوک: ۲۸۸

بجنورد: ۲۶۳، ۳۴۸، ۶۲۹

بجیله: ۴۷، ۴۸، ۲۵۳، ۲۷۲، ۳۳۵، ۳۳۶

بحرین: ۷۸، ۱۵۳، ۱۷۴، ۲۲۵، ۳۷۲، ۵۶۵، ۶۵۳، ۶۶۱، ۷۳۶

بدره: ۱۷۹

برازجان: ۲۴۴، ۳۱۵

برجالبراجنه (بیروت): ۷۷۰

برد دکان: ۲۰۹

بردسیر: ۶۶۷

برزیل: ۵۵۴، ۶۵۱

بروجرد: ۲۳۴، ۴۳۶، ۷۸۸، ۷۸۹

بروجن (فردانیه) نقنه: ۶۱۰

بزمیرآباد: ۲۱۹

بستان: ۲۵۱، ۲۵۷، ۵۰۸، ۶۷۶، ۶۷۷

بصره: ۱۵۳، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۷۵، ۱۹۸، ۲۲۷، ۲۲۷، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۴۱، ۲۵۸، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۴، ۲۸۵، ۳۰۰، ۳۷۵، ۳۷۷، ۴۰۲، ۴۱۴، ۴۳۷، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۹، ۴۹۴، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۴۳، ۵۷۳، ۶۴۳، ۶۵۳، ۶۵۴، ۷۱۹، ۷۳۷، ۷۵۹، ۷۷۹

بعلبک (لبنان): ۱۲۸، ۳۷۹، ۴۲۵

بغداد: ۱۸، ۳۸، ۴۱، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۳۴، ۱۴۱، ۱۴۷، ۱۶۴، ۱۷۳، ۱۹۷، ۱۹۸، ۲۰۰، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۴۰، ۲۶۱، ۲۹۷، ۳۱۸، ۳۴۷، ۳۶۳، ۳۷۸، ۴۲۶، ۴۷۱، ۴۸۱، ۴۸۱، ۴۸۹، ۵۱۵، ۵۲۰، ۵۴۴

ص: ۸۸۴

۷۳۸، ۷۳۶، ۷۲۵، ۷۲۲، ۷۲۱، ۷۲۰، ۷۰۵، ۷۰۳، ۷۰۲، ۶۸۸، ۶۸۵، ۶۷۱، ۶۰۱، ۵۸۴، ۵۸۴، ۵۸۳، ۵۸۱، ۵۷۷، ۵۶۱، ۵۴۶، ۵۴۵،
۷۳۹، ۷۵۳، ۷۶۶، ۷۶۹، ۷۷۰، ۷۷۱، ۸۰۲، ۸۰۴

بقاع (لبنان): ۱۲۸

بلغارستان: ۷۵۰

بلغراد: ۱۴۶، ۱۷۵، ۱۷۶

بندر الاحمدی: ۲۴۱

بندر امالقصیر عراق: ۷۲، ۱۷۷، ۱۸۱، ۲۰۰، ۲۱۵

بندر ترکمن: ۱۴۲، ۲۴۴

بندر خارک: ۱۹۴

بندر دیلم: ۵۴۲

بندر رأسالتوره عربستان: ۹۱، ۱۲۰، ۲۹۹، ۵۸۲، ۷۶۷

بندر عقبه اردن: ۶۶، ۲۲۷، ۳۷۸

بندر گز: ۲۴۴

بندر گناوه: ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۶۲، ۵۴۳، ۶۰۷

بندر لنگه: ۲۲۴

بندر ینبع عربستان: ۲۲۷، ۶۶۲، ۶۹۲

بندر عباس: ۱۹۰، ۲۰۲، ۷۲۸

بنغازی: ۱۲۶، ۵۸۴، ۷۶۹

بنگلادش: ۵۸۱، ۵۸۲

بنیاد رنگ: ۶۲۹

بوجان: ۷۶۰

بوداپست: ۵۷۹

بوسنی و هرزگوین: ۱۴۶

بوشهر: ۵۷، ۲۶۰، ۵۴۳، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۹، ۶۴۲، ۶۴۳، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۸۱، ۶۸۱، ۷۱۳، ۷۶۴

بوکان: ۳۵، ۱۱۷، ۳۴۱، ۴۸۷، ۵۳۶، ۶۵۰، ۶۹۵، ۷۶۲، ۷۹۷

بویه ۲۱: ۱۷۹

به ار (استان همدان): ۱۹۰

به اردول: ۵۱۵

به بهان: ۲۹۲، ۵۴۳، ۶۰۷

به داری لشکر ۷ و لیعصر (عج): ۶۶۵، ۶۶۶

به شهر: ۵۹۶، ۶۱۰

به من: ۲۷۹

بیات: ۱۱۶، ۶۹۴

بیاره (عراق): ۴۳، ۶۶۹، ۷۷۹

بیاندره: ۲۴۳

بیت امام خمینی: ۹۵، ۶۲۴، ۷۸۴

بیتالمقدس: ۶۸۶، ۷۴۸

بیجار: ۱۸۸، ۲۳۴، ۵۷۴، ۶۴۵

بیروت: ۶۷، ۷۴، ۱۰۶، ۱۲۸، ۴۷۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۳۱، ۷۱۷، ۷۷۰، ۷۹۲

بیزل: ۴۰۴

بیشگانیات: ۶۰۵

البیضه: ۶۹۲

بیمارستان امام خمینی بانه: ۵۳۶

بیمارستان شرکت نفت: ۲۳۲

بیمارستان صحرایی حضرت فاطمه زهرا(س): ۳۳۹

بیمارستان لبافینژاد تهران: ۶۶۸

بینبیلو: ۵۳۵

بینلاتا: ۱۱۴، ۵۵۷، ۶۵۹

پاتنا (هند): ۷۸۸

پادگان ابوذر: ۷۱۳

پادگان البسمایه: ۱۷۳، ۱۷۴

پادگان التاجی (در حومه شمالی بغداد): ۹۰

پادگان الرشید بغداد: ۷۱۱

پادگان امام علی(ع): ۲۴۵

پادگان آموزشی جیشالشعبی النهروان: ۷۱۱

پادگان آموزشی حضرت زهرا(س): ۲۴۵

پادگان آموزشی حله: ۷۱۱

پادگان آموزشی محاویل: ۷۱۱

پادگان آموزشی نجف: ۷۱۱

پادگان بانه: ۲۳۵

پادگان بستانسور: ۷۱۲

پادگان پسوه: ۳۳۷

پادگان پیرانشهر: ۶۱۵، ۶۴۱، ۷۴۲

پادگان جلدیان: ۳۲، ۹۰، ۲۱۸، ۳۳۷، ۳۹۳، ۴۸۶، ۶۴۳، ۷۴۲

پادگان چوارتا: ۶۴۰

پادگان حاج عمران: ۶۴۱

پادگان جبانیه: ۷۱۱، ۷۲۴

پادگان حسینآباد: ۴۴۵، ۶۲۲

پادگان حمید: ۶۴۳، ۶۴۴

پادگان دیرلوک: ۳۴۲

پادگان سردشت: ۲۱۸

پادگان شهید باکری لشکر ۳۱ عاشورا: ۶۷۵

ص: ۸۸۵

پادگان شهید بروجردی: ۵۲۷، ۷۴۲

پادگان شهید عبادت (مریوان): ۳۲، ۲۱۷، ۲۳۴

پادگان شیخ عبدالله (لبنان): ۱۲۸

پادگان عینخوش: ۶۴۳

پادگان قدسی (شهید شرافت): ۶۷

پادگان قلعهشاهین: ۷۱۳

پادگان کفاسن: ۶۴۶

پادگان کلالة: ۲۱۸، ۲۳۵

پادگان گنبد کاووس: ۲۲۵، ۲۶۳

پادگان مریوان: ۲۱۸، ۲۳۵

پادگان موسک: ۲۱۸

پارسآباد مغان: ۳۴۸

پاریس: ۱۹، ۳۷، ۳۸، ۶۶، ۶۷، ۲۰۰، ۳۴۰، ۳۷۱، ۴۴۰، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۳۹، ۵۴۰، ۵۶۴، ۵۷۸، ۵۹۹، ۶۰۱، ۶۱۲، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۵۱، ۶۵۵، ۷۰۳، ۷۶۴، ۷۶۸

پاسگاه الدراجی: ۸۳، ۴۳۲

پاسگاه الزیدی: ۸۳

پاسگاه آبیادی: ۲۰۸، ۴۴۵

پاسگاه بازیرباب: ۶۲۷

پاسگاه دژ: ۲۰۸

پاسگاه دوراجی: ۴۷۷، ۵۰۲، ۵۳۱، ۵۳۱، ۶۷۶

پاسگاه رضاآباد: ۴۴۴، ۴۷۵، ۵۲۹، ۵۳۱

پاسگاه زید: ۲۰۸، ۴۶۳، ۵۳۴، ۵۵۵، ۷۷۹، ۷۸۰

پاسگاه شماره ۵ ایران: ۱۸۶

پاسگاه صفریه: ۳۲۷

پاسگاه طلائیہ قدیم: ۱۸۰

پاسگاه عباسآباد بانه: ۵۱۳

پاسگاه عینخوش: ۲۷۷، ۴۳۴

پاسگاه فکه: ۸۱

پاسگاه کانسیخت: ۵۵۷

پاسگاه کلسیکا: ۴۶۱

پاسگاه کنجانچم: ۷۵۶، ۷۷۵

پاسگاه کوتسواری: ۵۰۹

پاسگاه کوشک: ۷۱۳

پاسگاه مرزی بجیلہ: ۳۵۶

پاسگاه میرآباد: ۴۶۵

پاکستان: ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۷۶، ۲۶۶، ۳۲۰، ۵۴۷، ۵۹۸

پالایشگاه الدورہ: ۶۹۳

پالایشگاه الزهرانی: ۶۳۱، ۶۳۲

پالایشگاه طرابلس: ۶۳۱

پالایشگاه نفت تهران (مجمع پالایشگاهی ری): ۳۲، ۴۳، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۵۸، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۴

۲۹۷، ۳۱۸، ۳۳۸، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۷۸۴

پاوه: ۱۶۶، ۲۵۹، ۵۱۶، ۶۱۸، ۶۶۶، ۷۱۴، ۷۳۰، ۷۴۲، ۷۶۲، ۷۶۳

پایگاه اشکان: ۶۹۴

پایگاه آلوت: ۶۷۸

پایگاه بابله (شمال زاوتیه): ۱۶۴

پایگاه بارزان: ۷۸۶

پایگاه باغلوچه: ۲۱۸

پایگاه بوموسی: ۳۷۲

پایگاه بیجان: ۳۶۳

پایگاه بیسره: ۳۶۳

پایگاه بیله‌سور: ۶۲۷

پایگاه بیوران بالا: ۶۰۹

پایگاه تاژان: ۶۷۸

پایگاه جانزاوین: ۶۲۷

پایگاه جرمو: ۲۹۸

پایگاه چاتراوین: ۵۹۴

پایگاه چاووش: ۴۶۵

پایگاه چمپال: ۲۹۸

پایگاه حصار: ۹۴

پایگاه خالدآباد: ۴۶۴

پایگاه دادکوش: ۲۱۸

پایگاه دالوان: ۷۴۲

پایگاه دریایی کویت: ۱۴۸، ۱۴۹

پایگاه دولتی سرکان: ۵۶۲

پایگاه زیوه: ۴۱۶

پایگاه ساوجی: ۳۴۱

پایگاه سپهران: ۵۳۷

پایگاه سورکوه: ۲۵۹

پایگاه سهگللال: ۶۴۰

پایگاه سیفطه ژاندارمری: ۷۹۷

پایگاه سیلافه: ۱۶۴

پایگاه سیهله: ۱۶۴

پایگاه شریف: ۳۵۷

ص: ۸۸۶

پایگاه شهید باوری: ۹۴

پایگاه شهید غفاریان: ۶۶۱

پایگاه طاروق: ۲۹۸

پایگاه طالش: ۶۱۵

پایگاه عیسی‌کندی: ۵۹

پایگاه کانانیپاشا: ۶۲۷

پایگاه کانیرش: ۶۱۵، ۶۲۷

پایگاه کانیکوتره: ۱۶۴

پایگاه کاینافه: ۳۶۳

پایگاه کرکوک: ۴۱۵

پایگاه کرگول بالا: ۵۹۴

پایگاه کفریسور: ۳۶۳

پایگاه کلوله: ۳۶۳

پایگاه گاومیشان: ۲۱۸

پایگاه گلچیدر: ۵۳۷

پایگاه لولان: ۳۱۰

پایگاه لهیان: ۶۴۶

پایگاه مقاومت روستای کانی: ۲۵۹

پایگاه ملاگارینه: ۳۶۳

پایگاه منتظران شهادت (پایگاه گلف، قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران در اهواز): ۲۵۶، ۲۷۳، ۲۷۵، ۳۲۶، ۶۹۱

پایگاه موسلان: ۹۴

پایگاه نظامی بانیشکفتی عراق: ۴۱۸

پایگاه نظامی بردهرشان: ۴۸۵، ۴۶۱

پایگاه نظامی بلفت: ۴۸۵

پایگاه نظامی رواندوز عراق: ۲۱۷

پایگاه نظامی کانبادینی: ۵۹۵

پایگاه نظامی کانیملوراید: ۵۹۵

پایگاه هستون (عراق): ۲۰۴

پایگاه هوارابی: ۴۸۷، ۴۶۴

پایگاه هوایی الشعیه عراق: ۳۶، ۱۸۲، ۲۳۶، ۲۵۸، ۲۶۲، ۳۸۹، ۴۱۵

پایگاه هوایی انشاص: ۴۹۴

پایگاه هوایی بوشهر: ۴۹۲

پد خندق: ۲۸۹، ۳۰۲، ۴۰۵، ۵۰۹، ۵۷۲

پسوه: ۳۱۳

پشت گندهدوژ: ۷۶۰

پشتقندیل: ۷۶۱

پشتک: ۲۸۸

پل ارتباطی جمجاب: ۴۶۴

پل بجيله: ۲۸۷

پل جمجاب در دهلران: ۳۲

پل چمسرۍ: ۲۳، ۴۸، ۲۶۹، ۲۷۷، ۳۲۴، ۳۲۶، ۳۲۷

پل چمهندي: ۲۳، ۴۸، ۲۶۹، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۷، ۲۸۷، ۲۸۸، ۳۲۴، ۳۲۶، ۳۲۷

پل دویرج: ۲۷۷

پل راه آهن قافلانکوه: ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵

پل راهبردی راه آهن قزلاوزن: ۲۳۳

پل شلماش: ۹۴

پل صدام: ۲۶۱

پل فتحه: ۷۰۸

پل قطور: ۲۳۵، ۴۸۶، ۴۸۶، ۷۱۳

پل کنجانچم: ۴۷۷

پل مملحه: ۸۸

پل میمه: ۴۳۴، ۴۶۴

پلدختر: ۳۲

پلدشت: ۱۶۵

پلهای بدره: ۸۳

پنجوین: ۲۲، ۲۸، ۱۱۴، ۱۳۴، ۴۳۰، ۴۶۲، ۴۸۴، ۵۵۴، ۵۵۸، ۵۶۱، ۵۹۲، ۶۰۸، ۶۱۷، ۶۶۰، ۶۷۴، ۷۸۱، ۷۹۶

پورتوریکو: ۳۷۹

پیچ انگیزه: ۱۸، ۲۰، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۷۶، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۸۳، ۲۸۶، ۲۸۷،

۲۹۰، ۳۰۲، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۸۳، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۸، ۴۰۳، ۴۴۳،

۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۶۲، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۹۰، ۵۹۱، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۵۹، ۷۴۱

پیرانشهر: ۳۲، ۳۵، ۲۴۲، ۳۱۳، ۳۴۱، ۳۵۸، ۳۹۳، ۳۹۴، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۶۳، ۴۸۶، ۵۰۷، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۵۳، ۵۹۵، ۵۹۶، ۶۰۵، ۶۰۶،

٧٩٧، ٧٦٣، ٧٦٢، ٧٢٩، ٧٢٩، ٦٧٦، ٦٧٥، ٦٦٦، ٦٦٥، ٦٦١، ٦١٨، ٦١٧، ٦١٥، ٦٠٧

٣٦٤: پيرو

تأسيسات (كارخانه) برق المهارنه عراق: ٣٨٨، ٣٨٩

تأسيسات اقتصادى بانميل خانقين: ٢٣٦، ٢٥٨

تأسيسات الحارثه: ٢٣٦، ٢٥٨

تأسيسات برق دربندىخان: ٦١٨

تأسيسات برق منطقه دومان عراق: ٦٦٠

ص: ٨٨٧

تأسیسات بندری امالقصر: ۲۳۵، ۳۳۷

تأسیسات تلمبه خانه منطقه امیدیه آغا جاری: ۶۱۸

تأسیسات خانقین: ۲۳۶

تأسیسات کویت: ۳۱۹

تأسیسات نفت زیر: ۲۳۶

تأسیسات نفتی امیدیه: ۳۲، ۳۱۳، ۶۰۶، ۶۰۷

تأسیسات نفتی بندر گناوه: ۶۲۱، ۶۲۲

تأسیسات نفتی بیبی حکیمه گچساران (منطقه نفتی، چاه نفتی): ۳۲، ۵۶، ۵۷

تأسیسات نفتی جزیره خارک: ۱۸۶، ۷۱۳، ۷۲۹

تأسیسات نفتی عراق در کرکوک (حوزه نفتی کرکوک): ۳۳، ۲۹۸

تأسیسات نفتی گوره: ۶۰۶

تالار علامه امینی دانشگاه تهران: ۱۶۹

تالار مدرس وزارت اقتصاد و دارایی: ۱۹۲

تانزانیا: ۷۸۷

تایباد: ۱۹۰، ۷۸۵

تبریز: ۱۶۵، ۲۳۳، ۵۱۵، ۵۴۱، ۶۱۰، ۷۸۶، ۷۹۸

تبوک: ۴۵۹

تپه ۱۷۵: ۲۳، ۲۶۹

تپه ۲۰۳: ۶۹۴

تپه ۲۱۰: ۴۷۵

تپه ۲۱۵: ۴۷۵، ۵۰۲

تپه ۲۹۵: ۴۷۵

تپه ۳۴۸: ۶۱۶

تپه ۳۷۰: ۵۹۲

تپه ۴۷۲: ۶۱۶

تپه بازرگان: ۳۵۸

تپه دراجی: ۴۴۴

تپه دیزینه: ۷۸۱

تپه رضاآباد: ۴۴۴، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۸۳، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۵۱، ۵۶۸، ۵۹۳، ۷۵۵، ۷۸۰

تپه سرخ: ۴۲۹

تپه شهید مقبلی: ۶۴۳

تپه غلامی (تپه ۲۲۵): ۲۶، ۴۴۴، ۴۷۵، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۲۹، ۵۶۸، ۵۹۲

تپه گچی: ۶۱۶

تپه مدور: ۲۷۳

تپه مستطیل: ۲۷۳

تپه نبئه: ۳۳۷

تپه‌های آنداریان: ۶۴۹

تته: ۵۹۲

تراپه: ۲۰۸

تربت حیدریه: ۱۴۲، ۷۶۴

ترتیبجام: ۱۱۹

ترخان (از توابع سردشت): ۴۱۶

ترکیه: ۳۶، ۴۲، ۴۴، ۶۰، ۶۹، ۷۰، ۱۱۹، ۲۴۶، ۳۵۱، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۶۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۵۱۸، ۵۶۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۶۳۲، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۴۸، ۶۴۹، ۶۵۳، ۶۶۲، ۶۹۲، ۶۹۳، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۱۳، ۷۳۷، ۷۶۶

تفت: ۷۸۴

تفرش: ۳۴۸

تکاب: ۳۵، ۲۴۳، ۳۴۱، ۶۶۵، ۶۷۸، ۷۴۶، ۷۸۵

تلاویو: ۶۳۶

تلمبه خانه پی.اس.آی: ۶۹۲، ۶۹۳

تلمبه خانه زبیر: ۶۹۲، ۶۹۳

تلمبه خانه شرهانی: ۴۶۲

تلمبه خانه گوره در بندر گناوه: ۳۲، ۶۰۷

تنکابن: ۳۶۵، ۴۶۷، ۴۹۲، ۶۱۰، ۶۹۷

تنگاب: ۶۰۵

تنگه ابوغریب: ۳۸۴

تنگه اس: ۴۵۱

تنگه چزابه: ۴۶۲، ۶۹۱

تنگه کاتو: ۱۳۴

تنگه کنجانچم: ۲۶، ۴۵۱، ۵۰۲

تنگه کهنه: ۶۱۶

تنگه هرمز: ۶۳، ۲۴۱، ۳۶۲، ۳۷۲، ۳۸۰، ۳۹۴، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۹۳، ۶۲۱، ۷۳۵، ۷۳۶

تنومه: ۲۶۱

توتمان: ۵۳۶

توکیو: ۷۵، ۱۲۵، ۱۲۶، ۴۲۴

تونس: ۳۰۰، ۴۲۳، ۸۰۳

تهران: ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۵۶، ۵۵، ۶۶، ۶۷، ۷۴، ۹۱، ۹۵، ۱۰۱، ۱۰۵، ۱۲۴، ۱۲۷، ۱۳۹، ۱۷۴، ۲۰۰، ۲۱۹، ۲۲۸،
۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۷، ۲۶۱، ۲۶۴، ۲۹۷، ۲۹۸، ۳۱۱، ۳۱۳، ۳۱۹، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۳، ۳۴۷، ۳۶۰، ۳۶۷، ۳۷۵، ۳۹۱، ۳۹۸، ۳۹۹،
۴۲۴، ۴۲۵، ۴۳۴، ۴۳۶، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۶۷، ۴۶۹، ۴۷۱، ۵۰۴، ۵۲۳، ۵۳۲، ۵۳۷، ۵۴۱، ۵۶۳، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۷۷، ۵۸۳، ۵۸۴،
۵۸۸، ۵۹۹، ۶۰۱، ۶۱۰

ص: ۸۸۸

٧٢٣، ٦٢٤، ٦٢٧، ٦٢٨، ٦٣٠، ٦٥٠، ٦٥١، ٦٥٥، ٦٧٩، ٦٨٠، ٦٨١، ٦٨٤، ٦٨٥، ٦٨٦، ٧٠٠، ٧٠١، ٧٠٢، ٧٢٠، ٧٢١، ٧٢٣، ٧٢٥،
٧٣١، ٧٣٢، ٧٣٦، ٧٣٦، ٧٥٩، ٧٦٤، ٧٦٥، ٧٦٩، ٧٧١، ٧٧٨، ٧٨٦، ٧٩٨

جاده ابو الخصب - بصره: ٣٩١، ٤١٥

جاده اربت: ٢٠٤

جاده استراتژیک فاو - بصره: ٥٢، ٧٧، ٨٨، ١١٥، ١٨١، ٢٨٥، ٣٥٨، ٥٥٨، ٧٢٧، ٧٥٧، ٧٥٨، ٧٥٩، ٧٥٩

جاده اصلی مهران: ٢٠٩

جاده البحار: ٥٢، ٢٨٥، ٤٨٠، ٤٨٥، ٥٧٢، ٥٨٩، ٦٣٩، ٧١١، ٧٥٧، ٧٥٨، ٧٥٩، ٧٩٥

جاده الکمیت: ٦٤٣

جاده امالبابی: ٢٨٥

جاده امالقصر: ٧٧، ٨٧، ١٦١، ١٨٠، ٢٦١، ٧٥٨

جاده آسفالت شرهانی: ٢٩٠

جاده بدر - کوت: ٥٥٧

جاده بدره - مندلی: ٦٦٠، ٦٩٤

جاده بدره: ٢٧٧، ٦٦٠

جاده برهوله - دلیجان: ٦٤٦

جاده بسنه: ٦٧٤

جاده بصره - العماره: ٢١٥

جاده بیات - موسیان: ٦٩٤

جاده بیوران پایین و بالا: ٢٧٨

جاده پاوه: ٧١٤

جاده پایگاه بایلو: ۵۳۸

جاده پیرانشهر - سردشت: ۳۹۶

جاده پیرانشهر - نقده: ۴۶۴

جاده تاریخی ابریشم: ۴۸۹، ۵۶۳، ۶۳۵

جاده ترانزیتی عراق - ترکیه (جاده ای.اس): ۴۸۸، ۶۳۵

جاده چمهندي - بجيله: ۳۸۴

جاده چمهندي: ۳۸۴

جاده چوپلو به تکاب: ۲۴۳

جاده حلبچه - سیدکان: ۴۱۸

جاده خرما: ۱۱۴

جاده خرمشهر - شلمچه: ۴۶۲

جاده خندق: ۲۳۸

جاده دربند: ۳۸۶

جاده دشت حیرانه: ۳۱۴، ۳۴۲

جاده دهلران: ۴۴۷، ۶۹۴

جاده دھوک - زاوتیه: ۶۴۶

جاده دیانا - سیدکان - حاج عمران: ۳۶۳

جاده رمادیه به حدیثه: ۹۰

جاده زداب: ۴۶۴

جاده سیدالشهدا: ۴۶۲

جاده شنی: ۸۶

جاده صفین: ۶۹۲

جاده عربت - سیدصادق: ۶۷۴، ۷۱۲

جاده فاو - امالقصر: ۱۸۱، ۲۵۶، ۲۸۵، ۳۰۸، ۳۱۲، ۳۷۰

جاده فاو - بصره: ۳۱۲، ۳۳۶

جاده فکه: ۱۱۲، ۱۳۲

جاده فلو جه (شمال غرب بغداد): ۹۰

جاده کمربندی کنجانچم - دهلران: ۲۶

جاده کمربندی مهران: ۷۵۶

جاده مواصلاتی حسینآباد به سد کنجانچم: ۴۴۵

جاده مواصلاتی سردشت: ۵۹۴

جاده مهران - ایلام: ۲۶، ۴۸، ۴۴۴، ۵۰۱، ۵۵۳

جاده مهران - دهلران: ۴۸، ۲۷۰، ۴۳۴، ۴۴۵، ۴۵۱، ۴۷۷، ۵۰۲، ۷۷۴

جاده مهران - رضاآباد: ۷۵۵، ۷۵۶

جاده مهران - ملکشاهی: ۷۷۶

جاده مهران - نصیریان - دهلران: ۴۴۶

جاده مهران - هرمزآباد: ۴۴۴

جاده مهران و ورمهزار به زرباطیه: ۴۰۹

جاده میانکوه - آبریادی: ۶۹۴

جاده نظامی سورکوه: ۶۴۶، ۷۱۴

جاده نهرعنبر: ۴۸، ۲۷۰

جاده نیسک (از توابع سردشت): ۹۴

جبهه شاخ شمیران: ۱۸۸، ۲۰۴

جده: ۷۰، ۲۲۸

جزایر مجنون (جزیره مجنون): ۲۲، ۲۳، ۲۸، ۵۰، ۵۳، ۶۴، ۸۵، ۱۰۷، ۱۳۵، ۱۳۸، ۱۷۹، ۱۸۵، ۲۱۰، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۵۲، ۲۷۴، ۲۸۸، ۲۸۹، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۷۷، ۴۱۴، ۴۳۰، ۴۳۲، ۴۴۳، ۴۶۲، ۴۸۰، ۴۸۴، ۴۸۵، ۵۰۹، ۵۲۵، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۵۵، ۵۹۱، ۶۱۶، ۶۹۲، ۷۱۹، ۷۴۱، ۷۸۰، ۷۸۱، ۷۹۶

الجزایر: ۳۹، ۶۹، ۱۵۰، ۱۶۸، ۵۲۲، ۷۲۲

جزیره امارصا: ۵۰۹، ۶۵۹

جزیره بالی اندونزی: ۱۲۵

ص: ۸۸۹

جزیره بویان کویت: ۴۴، ۱۴۸، ۱۷۹، ۳۹۴، ۶۵۳، ۶۵۴، ۷۲۹

جزیره بوموسی: ۳۷۲، ۴۳۷، ۴۳۸، ۵۲۲، ۶۴۲

جزیره جنوبی مجنون: ۵۱، ۵۵، ۵۶، ۷۶، ۸۹، ۱۸۰، ۲۵۶، ۲۷۶، ۳۰۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۹، ۵۷۲، ۶۶۰، ۶۹۱

جزیره خارک: ۳۲، ۳۳، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۹۵، ۲۱۷، ۲۷۸، ۳۲۷، ۳۳۷، ۳۳۸، ۴۱۵، ۴۶۳، ۴۶۴، ۵۸۱، ۶۰۷، ۶۲۱، ۶۲۲، ۷۲۹

جزیره رستم [رشادت]: ۱۲۱، ۳۷۲

جزیره سهیل: ۵۰۹

جزیره سیری: ۲۶۰، ۲۷۷، ۶۲۱

جزیره مینو: ۱۶۶، ۲۸۵، ۳۳۰، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۷۲، ۶۵۹، ۷۵۸، ۷۹۶

جزیره هرمز: ۱۹۰

جلدیان: ۳۱۳

جنگل الواتان: ۳۹۶، ۴۱۶

جنگل امقر: ۴۸

جوانرود: ۳۵، ۲۰۴، ۴۱۶، ۴۵۶، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۹۵، ۷۴۲

جهرم: ۱۶۵، ۳۴۸، ۳۶۵

جیرفت: ۵۴۳، ۶۵۰

چابکسر: ۴۶۷، ۴۹۲

چاچک (یوگسلاوی): ۱۴۶

چاچلای: ۴۶۷، ۴۹۲

چاشادولا: ۶۷۷

چالوس: ۲۴۴، ۶۵۰

چالھسز: ۲۸۸

چاه (تأسیسات) نفت آغا جاری: ۳۲، ۵۷، ۲۵۹، ۳۱۳، ۶۰۷، ۶۲۲

چاه (تأسیسات) نفت مارون ۲: ۳۲، ۵۷، ۲۵۹، ۳۱۳

چرداول: ۷۶۴

چزابہ: ۲۵۱، ۲۹۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۲۷، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۵۴، ۵۷۲، ۷۸۰، ۷۸۱

چغلوندی: ۴۳۶

چکھموسی: ۲۰۹، ۴۴۶، ۶۵۹، ۷۷۵، ۷۹۶

چنانہ (حنانہ): ۴۹، ۸۲، ۱۱۶، ۳۸۹

چنگولہ: ۱۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۴۰۵، ۴۶۲، ۴۷۷، ۵۵۳، ۶۷۶، ۶۹۴، ۷۷۶، ۷۹۶

چوارتا (عراق): ۲۲، ۱۳۴، ۱۶۵، ۳۱۱، ۳۳۷، ۴۱۴، ۵۵۶، ۵۵۸، ۶۳۹، ۶۴۸، ۶۷۴، ۶۷۷، ۷۱۲، ۷۴۲، ۷۴۴، ۷۸۱

چولان: ۷۱۲

چومان: ۱۱۴، ۲۴۷، ۵۱۵، ۶۷۴

چهار محالوبختیاری: ۴۱۹، ۴۹۲

چین: ۵۲۰، ۵۹۸، ۶۲۹، ۶۸۳، ۸۰۲، ۸۰۳

حاج عمران: ۱۸، ۲۰، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۷۶، ۱۳۵، ۱۷۹، ۲۸۸، ۳۵۸، ۳۸۶، ۳۸۸، ۳۸۹، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۵، ۴۴۳، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۶، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۳، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۵، ۵۳۸، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۶، ۵۶۷، ۵۷۲، ۵۷۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۵، ۵۹۷، ۶۰۵، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۷، ۶۴۱، ۶۷۳، ۶۷۶، ۷۶۱، ۷۶۳، ۷۸۱، ۷۸۹

حبانیہ (عراق): ۱۳۶، ۲۸۳

حدیثہ (عراق): ۷۰۸

حسنآباد (مهران): ۲۰۹

حسینآباد شاملو: ۱۴۲

حسینآباد: ۴۴۷، ۴۵۰، ۷۵۵

حسینیه جماران: ۶۰

الحصوح: ۱۷۴

حلاج: ۴۱۷

حلبچه (عراق): ۳۶، ۱۴۱، ۱۶۴، ۲۴۷، ۲۵۹، ۲۸۹، ۴۱۸، ۵۱۵، ۶۲۷، ۶۷۴، ۶۸۲، ۷۷۷، ۷۹۸

حنین: ۴۵۹، ۴۸۰

حیات: ۸۳، ۹۳، ۱۱۸، ۱۱۹، ۳۵۸، ۷۸۶

خاکریز کمربندی: ۵۵۱

خانبین: ۲۴۴، ۵۴۳

خاندلیل: ۵۷۴

خانزور: ۱۸۸

خانقین (عراق): ۴۳، ۶۶۹، ۷۷۹

خرمال (عراق): ۲۸، ۴۳، ۱۳۵، ۱۸۹، ۳۱۰، ۶۶۹، ۷۶۰، ۷۶۱

خرمآباد: ۳۲، ۲۳۴، ۴۳۶، ۵۱۳

خرمشهر: ۲۷، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۲، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۸، ۳۷۷، ۳۹۱، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۸۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۷۱۸

خرینه: ۲۸۸، ۶۱۵

خسروآباد: ۱۶۶، ۴۶۲، ۷۵۸

خسروی: ۱۱۴

خلیج عمان: ۳۷۳، ۴۹۳، ۷۳۶

خليج فارس: ۱۸، ۲۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۴۳، ۴۴، ۵۳، ۵۷، ۶۰، ۶۲، ۶۳، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۹۱، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۲۱، ۱۲۶، ۱۳۹، ۱۴۷، ۱۴۸،

۱۵۰، ۱۵۱،

ص: ۸۹۰

،۲۶۶ ،۲۶۵ ،۲۶۴ ،۲۵۹ ،۲۵۶ ،۲۴۲ ،۲۴۱ ،۲۳۷ ،۲۲۸ ،۲۲۵ ،۲۱۴ ،۱۹۸ ،۱۹۵ ،۱۸۷ ،۱۸۶ ،۱۷۵ ،۱۷۴ ،۱۷۳ ،۱۷۱ ،۱۵۳ ،۱۵۲
،۳۷۹ ،۳۷۷ ،۳۷۵ ،۳۷۳ ،۳۷۲ ،۳۶۸ ،۳۶۷ ،۳۶۲ ،۳۴۶ ،۳۴۰ ،۳۳۹ ،۳۳۸ ،۳۲۸ ،۳۱۹ ،۳۱۱ ،۳۰۸ ،۲۹۹ ،۲۹۷ ،۲۹۵ ،۲۹۴ ،۲۹۳
،۵۲۰ ،۴۹۸ ،۴۹۵ ،۴۹۳ ،۴۹۲ ،۴۹۱ ،۴۹۰ ،۴۸۱ ،۴۶۶ ،۴۶۰ ،۴۴۸ ،۴۴۱ ،۴۳۹ ،۴۳۸ ،۴۳۷ ،۴۲۵ ،۴۲۳ ،۴۰۱ ،۴۰۰ ،۳۹۴ ،۳۸۰
،۶۷۱ ،۶۷۰ ،۶۶۰ ،۶۵۴ ،۶۵۳ ،۶۴۲ ،۶۲۴ ،۶۲۳ ،۶۲۲ ،۶۰۲ ،۵۸۱ ،۵۷۶ ،۵۶۵ ،۵۴۷ ،۵۴۶ ،۵۴۵ ،۵۴۲ ،۵۳۴ ،۵۲۴ ،۵۲۳ ،۵۲۲
،۷۹۷ ،۷۸۹ ،۷۷۰ ،۷۶۷ ،۷۶۵ ،۷۵۳ ،۷۵۲ ،۷۳۸ ،۷۳۷ ،۷۳۶ ،۷۳۵ ،۷۳۴ ،۷۳۰ ،۷۲۵ ،۷۲۱ ،۷۰۶ ،۷۰۵ ،۷۰۴ ،۷۰۲ ،۶۹۸ ،۶۸۶
۸۰۳ ،۸۰۱

خمین: ۴۳۶ ،۴۱۸ ،۱۴۲

خور بندر: ۵۷

خور شیطان: ۷۵۸

خور عبدالله: ۷۵۸ ،۷۲۹ ،۵۸۹ ،۴۴۸ ،۳۹۵ ،۳۷۵ ،۳۱۲ ،۳۱۱ ،۳۰۸ ،۲۶۲ ،۲۶۱ ،۲۵۶ ،۲۵۵ ،۲۲۷ ،۲۱۵ ،۱۷۹ ،۱۶۶ ،۸۷ ،۷۱ ،۲۱

خور موج: ۳۱۵

خوزستان: ۶۶۶ ،۶۴۲ ،۶۱۰ ،۴۳۵ ،۳۹۳ ،۳۶۹ ،۲۶۹ ،۱۲۱ ،۱۲۰ ،۳۱

خوی: ۴۰۹ ،۲۳۴ ،۶۰

خیاران: ۳۶۵

دابان: ۴۱۷

داراب: ۶۶۷ ،۶۲۹

دارخرمال: ۷۶۱

دارخوین: ۴۸۲

دالاهو: ۷۴۵

دالیتا: ۲۹۱

داماش: ۴۶۷

دامغان: ۶۱۰ ،۴۹۲ ،۴۶۷

دامنه سردفلک: ۵۵۷

دانشکده افسری عراق: ۹۲

دانشکده افسری: ۶۹۷

دانشکده تربیتمربی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی: ۲۷۸

دانشگاه اربیل: ۱۷۴

دانشگاه ارومیه: ۴۶۵

دانشگاه آبردین انگلستان: ۴۹۳

دانشگاه آکسفورد: ۵۲۳

دانشگاه پلیس: ۶۸۱

دانشگاه تبریز: ۵۹۶

دانشگاه تهران: ۱۶۹، ۵۹۷، ۷۱۴

دانشگاه شهید به شتی: ۱۴۲

دانشگاه مازندران: ۵۹۶

دجله: ۱۱۳، ۲۵۸، ۲۷۶، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۵۷، ۵۴۴، ۶۹۲

دجیله: ۶۷۴

درآورده: ۳۹۷

در بندیخان: ۲۲، ۵۳، ۱۳۵، ۲۰۹، ۲۳۵، ۳۰۷، ۳۳۷، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۳۲، ۴۴۳، ۵۱۶، ۵۶۲، ۶۱۶، ۷۷۷

درکه (عراق): ۲۴۲

درگز: ۶۲۹

دروود: ۴۳۶

دره پمان (پابال): ۱۱۷

دره تفی (عراق): ۲۴۲

دره توتمان: ۶۲۶، ۲۴۷

دره شیلر: ۳۳۷

دره قطور: ۴۸۶، ۲۳۴

دره کنجانچم: ۷۷۹

دره ماکلا: ۵۵۷

دره هارنا: ۳۸۷

دره شهر (از توابع ایلام): ۱۶۵، ۱۸۶، ۴۱۹، ۴۷۰، ۴۹۲، ۷۶۴

دره شهر: ۵۶، ۳۲

دره کوه: ۴۸۷

دره وران: ۲۷۸

دریاپله: ۲۹۱

دریاچه دوکان: ۲۳۵

دریاچه نمک: ۵۱، ۵۲، ۱۳۶، ۱۵۸، ۲۳۹، ۳۰۱، ۳۲۹، ۳۳۸، ۵۷۲

دریای خزر: ۴۹۱

دریای سرخ: ۲۲۷، ۲۹۳

دریای عرب: ۴۰۱

دریای عمان: ۵۷، ۱۳۹، ۴۰۱، ۴۹۰، ۶۲۴، ۷۳۴

دزفول: ۳۲، ۱۲۰، ۱۳۷، ۱۷۲، ۲۹۲، ۵۱۸، ۵۲۶، ۶۷۵

دزلی: ۲۸، ۳۱۰، ۶۱۹، ۶۷۴

دشت بازار: ۴۶۱

ص: ۱۹۱

دشت باژاب: ۴۸۵

دشت برازگری: ۱۶۴

دشت پنجوین: ۲۰۹

دشت زور: ۶۷۴

دشت سازان (منطقه سازان): ۲۵۸، ۳۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۶۹۵

دشت هیرت: ۱۱۹

دشتیل: ۵۹۵

دشتستان: ۱۹۰، ۴۳۶، ۴۹۲

دشر: ۶۶۶

دلیجان: ۴۳۶

دمشق: ۱۹، ۲۰، ۳۸، ۴۰، ۴۱، ۷۴، ۱۰۰، ۱۲۴، ۲۲۷، ۳۶۷، ۳۷۹، ۴۴۰، ۵۲۱، ۶۳۱، ۶۳۶، ۶۵۵، ۶۷۱، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸،
۷۰۲، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۵، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۶۹، ۷۷۰، ۷۷۱، ۸۰۳، ۸۰۴

دوبی: ۵۷، ۲۴۱، ۳۱۹، ۴۹۵، ۷۰۶، ۷۳۵

الدوره: ۴۸۹

دوسلدورف آلمان: ۲۹۵، ۲۹۶

دوکان: ۵۵۶، ۶۶۰

دولتو: ۲۸۸

دهانه سرتک بمو: ۳۸۹، ۴۱۵، ۶۲۷، ۶۹۵

دهانه وربه: ۳۱۱

دهدشت: ۷۱۳

دهستان نمیشتر: ۵۳۷

دهلران: ۵۶، ۱۵۷، ۱۶۲، ۲۶۹، ۲۷۰، ۳۲۷، ۴۳۴، ۴۴۴، ۴۶۱، ۴۶۴، ۴۷۰، ۴۸۶، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۳۵، ۵۶۵، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۹۳، ۶۹۵، ۷۷۶

دهلینو: ۶۵۳

دهوک (عراق): ۳۱۴، ۳۴۲، ۳۶۳، ۳۹۷، ۴۶۵، ۴۸۸، ۵۶۲، ۶۱۰، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۴۴

دیانا (شمال عراق روبه روی پیرانشهر): ۲۰۸، ۳۰۲، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۳، ۵۸۹، ۶۱۷

دیر: ۳۱۵

دیواندره: ۳۵، ۵۹، ۵۱۵، ۵۳۶، ۵۷۴، ۶۴۵، ۷۴۶

رأسالبیشه: ۱۹۵، ۳۹۵

رأسالخیل: ۴۶۳

رامسر: ۴۶۷، ۴۹۲، ۵۴۱، ۵۴۲، ۶۱۰

رامهرمز: ۵۵، ۲۹۲، ۵۴۳

رانیه (شمال غربی استان سلیمانیه): ۲۴۷، ۴۶۱

رباطکریم: ۵۴۱، ۵۴۲

رزن همدان: ۲۳۴، ۲۴۴، ۷۶۴

رژیم اشغالگر قدس (رژیم صهیونیستی، اسرائیل): ۴۰، ۴۴، ۷۵، ۷۶، ۱۰۰، ۱۰۵، ۱۲۶، ۱۲۸، ۱۶۸، ۱۷۵، ۲۰۲، ۲۲۱، ۲۲۷، ۳۷۹، ۴۲۴، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۶۹، ۵۲۱، ۵۴۷، ۵۷۷، ۶۰۲، ۶۱۲، ۶۳۶، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۷۰۱، ۷۰۵، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۶۵، ۷۷۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۸۰۱

رشت: ۱۲۰، ۵۴۱، ۶۶۶، ۶۶۷، ۶۸۱

رشتهکوههای قافلانکوه: ۲۳۳

رضاآباد: ۴۴۵، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۵۰، ۵۴۸، ۷۵۶

رفسنجان: ۵۴۱، ۵۴۲

رقابیه: ۴۶۲

رم: ۷۱۸

رملی: ۴۸

رميله جنوبی: ۶۶۲، ۷۰۸، ۷۰۸، ۷۳۴

رواندوز عراق: ۲۱۷، ۴۳۳، ۴۸۶، ۵۹۵، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۲۲، ۶۲۳، ۷۶۰

روانسر: ۴۳۶

رود به منشیر: ۱۹۵، ۴۱۳، ۴۹۰، ۵۲۵

رودان (از توابع میناب): ۱۹۰

رودخانه دویرج: ۲۳، ۲۶۹، ۲۸۷، ۳۳۰، ۳۵۶، ۴۵۴

رودخانه شیلر: ۲۴۷

رودخانه صد: ۳۵۸

رودخانه فصلی گاوی: ۴۷۶، ۶۰۵

رودخانه قزلاوزن: ۲۳۳

رودخانه قزلجهسور: ۲۴۷

رودخانه کنجانچم: ۶۱۸، ۶۷۶

رودخانه کوکوبی: ۶۱۸

رودخانه گیلان: ۶۱۶

رودخانه میمه: ۴۸، ۲۷۰، ۴۶۲، ۴۸۶

رودسر: ۶۸۱

روستای احمدبریو: ۱۶۳

روستای اربت: ۲۰۴

روستای ازوار کاشان: ۵۴۲

روستای اسلامیة: ۵۳۲

روستای اشویه: ۶۷۸

ص: ۸۹۲

روستای اشکلان: ۱۱۷

روستای اکماله: ۲۶۲

روستای انجیله (بانه): ۷۱۴

روستای انجینه: ۴۶۱، ۶۴۵، ۶۹۵

روستای ایلزه: ۲۴۲

روستای آبخوره (از توابع پیرانشهر): ۵۹

روستای بادینآباد: ۳۶۴

روستای بارزان: ۱۴۱

روستای باسنی: ۷۱۲

روستای باغچه: ۹۴

روستای باغچه‌میشه: ۲۱۸

روستای باکوزه: ۲۶۲

روستای باگیرا در استان دهوک عراق: ۳۶، ۴۶۵، ۶۱۰

روستای بالک: ۶۷۸

روستای برزآوا: ۵۷۴

روستای برهکار: ۱۴۱

روستای بستکاآباد: ۲۳۴

روستای بلکه: ۵۹، ۱۱۴، ۲۵۹

روستای بلو: ۳۹۶

روستای بنچاقچی: ۲۱۸

روستای بندارا: ۵۶۲

روستای بندره: ۷۶۲

روستای بنگوین: ۶۰۹

روستای بنهاسماعیل (از توابع دیلم): ۳۶۲

روستای بوطیا: ۲۶۲

روستای بولوکه: ۱۶۵

روستای بوئیندره: ۷۴۲

روستای بوئینعلیا: ۳۹۶

روستای به رام: ۷۶۲

روستای به رامآباد بندول: ۱۶۳

روستای بیریکه: ۱۱۹

روستای بیسفکی: ۵۶۲

روستای بیکش: ۶۲۷

روستای بیلوا: ۵۳۷

روستای بیوژان بالا: ۶۷۶

روستای بیوژان پایین: ۶۷۶

روستای پالان: ۱۸۷

روستای پانهسر (از توابع سردشت): ۱۱۸

روستای پشتگری: ۲۶۲

روستای تازهآباد: ۱۱۸، ۶۶۶

روستای تژمار: ۶۴۵

روستای چاشت: ۶۲۵، ۶۲۶

روستای چمپان: ۹۴

روستای چناره: ۷۱۴

روستای چومان: ۶۴۵

روستای حسینآباد (از توابع سنندج): ۲۱۸

روستای خانیک: ۲۳۴

روستای خواجل: ۲۱۸

روستای خوشه: ۳۹۶

روستای داشبرات: ۲۴۳

روستای درکی: ۲۰۴

روستای درگهسنگ (از توابع نقده): ۱۸۷

روستای درهزیارت: ۹۴

روستای درهقوله (از توابع دیواندره): ۳۹۶

روستای درهویان فارس: ۵۳۷

روستای دشتازی (قرارگاه شاخدا): ۱۴۱

روستای دگاگاه: ۶۹۵

روستای دنیاازان: ۶۷۸

روستای دورگهسنگ: ۲۱۹

روستای دولهگرم: ۵۷۴

روستای رحیمآباد: ۶۵، ۲۱۷، ۲۲۴

روستای رزاب: ۱۶۳، ۶۲۶، ۶۴۵

روستای رضاآباد: ۵۳۲

روستای زرواو سفلی: ۱۸۸

روستای زرواو علیا: ۱۸۸

روستای زریندر (از توابع سقز): ۲۱۸

روستای زویران (در بخش سرشیو از توابع مریوان): ۹۴

روستای زیوهضان پایین: ۶۰۹

روستای زیوهگلو: ۵۶۰

روستای ژاروک: ۹۴

ص: ۸۹۳

روستای ژریژه: ۶۹۵

روستای ساریقمیش: ۹۴

روستای ساوان: ۲۵۹

روستای سبدلو: ۶۹۶

روستای سرا: ۶۷۴

روستای سعدون (عراق): ۴۸۸، ۵۶۲

روستای سفیددره: ۵۳۷

روستای سفیدکمره: ۷۳۰

روستای سفیده: ۶۴۵

روستای سلیمانآقا: ۶۷۴

روستای سماقان: ۶۶۶

روستای سوء: ۵۷۴

روستای سوروان: ۵۶۰

روستای سوله: ۱۹۰

روستای سهکچله: ۱۱۷، ۷۳۱، ۷۶۳

روستای سیسارک: ۶۶۶

روستای شاگله: ۳۶۴

روستای شاهنشین: ۱۸۸

روستای شرکه (از توابع مریوان): ۵۹، ۲۴۳، ۶۲۵

روستای شن: ۵۶۰

روستای شوهان: ۵۳۲

روستای شیروان: ۱۱۸

روستای شیرین: ۲۴۳

روستای صارکه: ۶۴۶

روستای صددباروساوان: ۳۶۴

روستای قارقاراوا: ۲۶۲

روستای قاضی (افغانستان): ۲۸۲

روستای قباغلو: ۶۷۷

روستای قرهداغ: ۶۴۳

روستای قلعهتراش: ۶۶۱

روستای قلعهکهنه: ۳۶۴، ۷۵۵

روستای قلوزه: ۲۶۲

روستای قلهگرده: ۲۹۱

روستای قمطره: ۳۵۸، ۶۷۶

روستای کاریزه: ۵۳۵، ۷۱۲

روستای کاگل: ۲۷۸

روستای کانیاپیکه: ۶۷۴

روستای کانپانکه: ۶۷۴

روستای کانیسور: ۹۴، ۷۸۵

روستای کانیشه: ۹۴

روستای کانیمامر: ۵۳۷، ۶۶۶

روستای کنانیردینه: ۲۶۲

روستای کرخهرستم: ۶۶۶

روستای کلک: ۶۴۵

روستای کناروه: ۶۷۴

روستای کنایه: ۷۱۲

روستای کونخشاوَر: ۵۳۷

روستای کوخلان: ۸۰۰

روستای کوریمه: ۵۶۲

روستای کونلسه: ۵۶۲

روستای کهریز: ۲۱۸

روستای کهنهخانه: ۷۴۲

روستای گردبن: ۶۶۶

روستای گرماب: ۲۳۴، ۶۶۶

روستای گروَر: ۱۱۸

روستای گزگز: ۳۶۴

روستای گلان: ۶۱۸، ۶۳۴

روستای گلانه: ۶۳۶

روستای گلچیدر: ۷۴۵

روستای گوزله: ۱۶۵

روستای گوشخانی: ۵۶۰

روستای گوندهژور: ۲۸۸

روستای گویزه: ۶۷۸

روستای گویزهکوره: ۲۱۹

روستای لاجس: ۶۰۹

روستای لولکان: ۱۱۸

روستای ماسیدر: ۱۸۷

روستای ماهدشت: ۶۶۷

روستای متروکه گمار: ۶۷۵

روستای مخروبه کلک (از توابع بیجار): ۲۱۸

ص: ۸۹۴

روستای میشاب بالا: ۷۳۱، ۷۶۳

روستای میشاب پایین: ۱۱۷، ۷۳۱، ۷۶۳

روستای میشاو بزرگ: ۲۴۳

روستای میشاو کوچک: ۲۴۳

روستای نسل (از توابع مریوان): ۵۳۶

روستای نوین: ۷۳۰

روستای ورژیر: ۲۷۸

روستای هفتتاش (منطقه هفتتاش): ۱۱۷، ۲۱۸، ۲۴۳، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۴۵، ۷۶۳، ۷۸۱

روستای همهاآباد: ۳۶۴

روستای هوارهگره: ۷۴۵

روستای هوپه: ۱۱۸، ۱۸۹

روستای هیپه: ۲۹۱

روطه: ۶۹۱، ۶۹۲

ریاض: ۴۰، ۷۰، ۱۴۶، ۲۰۳، ۲۲۸، ۲۹۵، ۷۲۱

ریجاب: ۲۱۹

ریگ: ۵۷

زابل: ۳۴۸

زاخو: ۶۱۰

زاگرب: ۷۰۷

زالوآباد: ۴۵۱، ۴۷۶، ۴۷۷، ۵۰۲، ۵۲۹، ۵۳۱، ۵۳۱، ۵۵۲، ۵۷۰، ۶۹۴

زاوتیه: ۴۶۶

زاوقیه: ۵۳۸

زاهدان: ۵۴۱

زیبیدات: ۴۷، ۵۳، ۱۱۶، ۲۷۳، ۳۲۴، ۴۵۳، ۴۶۲

زبیر (عراق): ۲۱۶

زرباطیه: ۸۳

زرنجان: ۴۳۶، ۵۴۳، ۶۸۱، ۷۹۸

زندادان ابو غریب (عراق): ۶۱، ۱۷۳، ۲۰۱

زندادان اوین: ۷۰۹

زور (عراق): ۱۱۸، ۱۱۹، ۲۶۲، ۳۱۰، ۶۷۸

زیمبابوه: ۵۶۴، ۷۰۵

زیمکان: ۶۰۵

زیمنانکوه: ۴۳۲، ۴۶۱، ۴۶۳

زیوه: ۳۹۳

ژاپن: ۴۲، ۴۵، ۱۲۶، ۱۷۷، ۲۲۶، ۶۵۳، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۶۷

ژاوهرود سنندج: ۵۷۴

ساحل بویان: ۲۵۶، ۳۹۵

ساحل عمان: ۳۴۰

ساحل فجیره: ۳۴۰

ساختمان انرژی اتمی پشت پادگان الرشید: ۹۰

ساختمان شماره ۴ ویکتوریا: ۳۵۱

ساری: ۲۴۴، ۵۴۱، ۶۸۱

سازمان خدمات موتور شهری: ۲۴۵

ساوجبلاغ: ۲۶۲، ۵۴۳

ساوجی: ۳۴۱

ساوه: ۱۴۲، ۴۱۸، ۴۳۶، ۴۹۲

سبزوار: ۳۴۸، ۷۶۴

سد دربندیخان: ۵۳، ۱۳۴

سد دوکان در استان سلیمانیه عراق: ۱۴۰

سرای صبحانه: ۶۴۷

سرپل قلعه تاسیان: ۷۴۵

سرپلذهاب: ۱۳۵، ۲۰۹، ۶۱۸، ۷۱۳، ۷۶۱، ۷۶۲

سرخس: ۱۴۲، ۶۵۰

سرداب: ۴۶۱

سردشت: ۳۲، ۳۵، ۵۶، ۹۰، ۹۴، ۱۱۸، ۲۰۸، ۲۱۸، ۲۳۴، ۲۴۲، ۲۵۹، ۳۰۲، ۳۱۰، ۳۴۱، ۳۹۶، ۴۵۹، ۴۶۱، ۴۶۵، ۴۸۰، ۵۱۵، ۵۳۶،
۵۳۷، ۵۷۲، ۵۷۴، ۵۹۲، ۵۹۴، ۵۹۵، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۰۹، ۶۶۰، ۶۶۵، ۶۷۶، ۶۷۸، ۶۹۴، ۷۱۴، ۷۴۲، ۷۴۵، ۷۹۶، ۷۹۸

سرسنگ (منطقه شیخان عراق): ۲۱۹، ۲۲۰، ۳۹۷، ۵۳۸

سرشاخان: ۱۸۷

سرشیو سقز: ۲۴۳، ۴۶۱

سرکوله: ۶۴۶

سرگريشيخان (از توابع سليمانيه عراق): ۱۱۷

سرگلو: ۶۷۹

سر ميشو: ۴۸۵، ۶۶۰

سروآباد: ۱۶۳، ۶۰۹

سروزي: ۶۱۵

سروستان: ۳۶۵

سروكه: ۵۵۷

ص: ۱۹۵

سریابک: ۹۳

سریلیکوکی: ۹۳

سقر: ۳۲، ۱۱۷، ۱۸۶، ۲۴۳، ۳۱۴، ۳۴۴، ۳۶۴، ۴۶۷، ۴۸۷، ۵۳۶، ۵۷۴، ۷۶۰، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۸۱، ۷۹۷، ۷۹۸

سقلاوہ: ۳۴۲

سکوی نفتی رستم [رشادت]: ۴۳۸، ۵۲۲

سکوی نفتی ساسان [سلمان]: ۳۷۲، ۴۳۸

سلماس: ۳۲، ۳۵، ۶۰، ۲۱۸، ۲۳۳، ۴۶۷

سلمانه: ۳۰۲، ۴۵۴

سلیمانیہ عراق: ۲۲، ۴۳، ۷۲، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۱۳۴، ۱۴۱، ۲۴۷، ۲۵۹، ۳۰۷، ۳۱۱، ۳۳۷، ۳۹۶، ۴۱۴، ۴۸۹، ۵۱۵، ۵۳۵، ۵۵۶، ۵۵۸، ۵۸۳، ۶۴۸، ۶۵۶، ۶۶۰، ۶۶۹، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۷۳۷، ۷۴۲، ۷۴۴، ۷۹۶

سمنان: ۱۶۵، ۱۹۰

سنگاپور: ۲۴۱، ۲۹۷، ۷۶۷

سندج: ۱۶۵، ۱۸۶، ۲۳۴، ۳۱۳، ۳۴۱، ۳۶۴، ۳۸۹، ۴۸۴، ۴۸۷، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۷۴، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۴۵، ۶۶۶، ۷۱۴، ۷۴۲

سوارھتو کا (عراق): ۳۹۷

سوتہ (عراق): ۲۵۹

سودان: ۱۴۶، ۱۴۷، ۲۶۶

سوراب: ۶۹۶

سورکوہ: ۲۸، ۳۱۱، ۴۰۴، ۴۵۴، ۴۶۱، ۴۶۱، ۴۶۱، ۵۳۶، ۵۷۲، ۵۹۲، ۶۴۰، ۶۶۰، ۶۷۴، ۶۹۵، ۷۳۰، ۷۹۶

سورمر: ۴۳۲

سورمق: ۲۷۹

سورن (ارتفاعات سورن، روستای سورن): ۲۰۸، ۳۹۶، ۴۰۴، ۴۳۱، ۴۵۴، ۴۸۲، ۶۰۹، ۷۸۱

سوریه: ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۴، ۶۹، ۷۴، ۷۵، ۷۸، ۱۰۰، ۱۰۶، ۱۰۸، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۴۷، ۱۶۸، ۱۷۲، ۱۷۵، ۱۷۶، ۲۰۲، ۲۲۷، ۲۴۶، ۲۴۶، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۱۷، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۹، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۶۷، ۳۷۶، ۳۷۸، ۴۰۳، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۶۶، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۸۹، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۴۴، ۵۶۳، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۸۰، ۵۸۳، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۳۰، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۵۵، ۶۶۲، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۹۲، ۶۹۳، ۷۰۲، ۷۰۷، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۷۹۳، ۸۰۱، ۸۰۳، ۸۰۴

سوسنگرد: ۱۷۵، ۲۹۲، ۳۱۸، ۴۹۲، ۵۴۳، ۶۱۰

سومار: ۲۲، ۲۸، ۷۶، ۸۵، ۱۱۴، ۱۱۶، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۶۲، ۲۷۷، ۲۸۷، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۵۸، ۳۹۱، ۴۰۹، ۴۱۴، ۴۴۳، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۹، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۷۹، ۵۵۳، ۵۷۲، ۶۰۵، ۶۱۶، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۵۹، ۶۶۰، ۶۹۴، ۷۵۶، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۷۶، ۷۹۶

سومالی: ۴۲۳

سوئد: ۳۱۷، ۶۰۲

سوئیب: ۴۵۹، ۴۸۰، ۶۹۲

سهره سلیمانآباد: ۷۱۲

سهره موصل - تلغفر: ۱۴۱

سهرای بیات: ۶۹۴

سهرای جندالله: ۷۷۶

سهرای چنگوله: ۷۷۶

سهرای دژ: ۵۳

سهرای شرهانی: ۴۸، ۲۷۰

سهرای صالحآباد: ۷۷۶

سهرای کمربندی: ۴۷۷

سهرای مهران - دهلران: ۴۴۶

سهراهی مهران: ۴۵۱

سیاناو: ۲۴۷

سیانزار: ۲۴۳

سییه (عراق): ۵۱، ۵۰۹

سیداحمدال: ۴۶۱

سیداحمدان: ۴۸۵، ۶۶۰

سیدحسن: ۴۴۷، ۴۵۰

سیدصادق (عراق): ۱۸۹، ۲۴۷، ۵۳۷، ۵۴۵، ۶۴۷، ۶۷۴، ۷۴۴، ۷۷۷

سیدصارم: ۷۴۵

سیدقاسم - مهران: ۲۷۷

سیدکان: ۲۲، ۵۳، ۷۶، ۲۸۸، ۴۴۳، ۴۵۳، ۴۶۲، ۵۱۸، ۶۱۶، ۷۶۰، ۷۹۸

سیرالتون: ۲۲۵

سیران: ۱۸۸

سیرانبند: ۶۹۶

سیستانوبلوچستان: ۴۹۰، ۶۵۱

سیلبند کارخانه نمک: ۵۵۸

شاخ تارچر: ۶۱۶

ص: ۸۹۶

شاخ خشیک: ۴۳۲

شاخکوشی: ۲۰۹

شادگان: ۳۲، ۵۶، ۲۹۲

شامات: ۵۹۵

شاندری: ۹۳، ۶۷۴

شاهرود: ۲۴۴، ۷۶۴

الشر: ٤٣٦

شرق بصره (منطقه عملیاتی سپاه سوم عراق): ۱۹۷

شهرهانی: ۲۲، ۲۳، ۴۷، ۵۳، ۷۶، ۸۵، ۱۰۷، ۱۵۳، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۳۰۲، ۳۰۶، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۵۶

۷۴۱, ۷۲۴, ۶۱۶, ۵۹۷, ۵۵۵, ۴۸۰, ۴۶۳, ۴۶۲, ۴۵۹, ۴۵۴, ۴۴۳, ۳۸۹, ۳۸۸

شط العرب: ٧١، ١٤٨، ١٤٩، ١٩٥، ٥٢٠

شطعلی: ۵۶، ۲۵۳

شفت: ۵۴۳

الشکاکی: ۲۵۳

شلمیچہ: ۲۸، ۱۵۸، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۹۷، ۲۸۵، ۳۳۰، ۴۶۳، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۳۴، ۵۷۲، ۶۹۲

شلوان: ۷۶۱

شمشیر: ۳۹۷

شمیران: ۲۱۹، ۴۹۸

شورشیرین: ۲۷۷، ۳۹۱، ۶۷۶

شوروی (روسیه): ۸۹، ۹۶، ۹۷، ۱۰۰، ۱۰۸، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۴۵، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۲۰۰، ۲۲۱، ۲۶۶، ۲۶۷، ۳۵۱، ۳۶۷، ۳۶۸، ۴۳۹

1.3 ,V93 ,V3F ,V2F ,V23 ,V22 ,V20 ,V19 ,V18 ,V17 ,9F9 ,939 ,912 ,ΔA1 ,ΔA0 ,ΔV9 ,ΔΔF ,ΔFV ,ΔF9 ,ΔFF ,FF.

شوشتر: ۶۷۵، ۲۹۲

شهری: ۲۴۵

شهرک اسلامیہ (شوهان): ۴۴۶، ۴۷۷

شهرک اوورسور اوزا فرانسه: ۷۹۹

شهرک بیاره: ۲۴۷

شهرک ربط: ۳۲، ۵۶، ۹۰، ۲۱۸

شهرک طیب بیات: ۶۹۴

شهرک کوپر: ۳۹۳

شهرک ملکشاہی: ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۷۷، ۶۳۴، ۷۶۴، ۷۷۶، ۷۹۶

شهرکرد: ۳۱۵، ۶۱۰، ۶۵۰

شهریار: ۲۶۲، ۳۴۸

شیار اس: ۴۷۵

شیارانہ: ۳۸۶، ۳۸۷

شیار بجیلہ: ۲۳، ۲۶۹، ۲۷۰، ۳۲۵، ۳۳۶

شیار چومان: ۵۳۳

شیار دوراجی (منطقہ دوراجی): ۴۷۶، ۴۷۷، ۵۰۲، ۵۹۳، ۸۰۵

شیار ربوط: ۳۵۶، ۳۸۳

شیار رضا آباد: ۵۰۱

شیار گاوی: ۲۰۸

شیار میگسوختہ: ۴۴۴

شیار هارنا (دره هارنا): ۵۰۶، ۵۳۳

شیخ حاوی (حیاوی): ۴۹، ۸۲

شیخ گزنشین: ۶۱۶

شیخان: ۲۱۹، ۴۶۶، ۵۳۸، ۵۶۲، ۶۱۰

شیخاودلان: ۷۹۶

شیخصله: ۲۰۴، ۶۳۹

شیراز: ۲۴۴، ۴۳۶، ۵۳۶، ۵۳۷، ۶۵۰، ۶۸۱، ۷۶۴

شیرلهیشو: ۶۶۰

شیروان: ۲۸، ۱۱۹، ۱۸۸، ۱۸۹، ۲۹۱، ۳۶۳، ۳۶۵، ۵۴۱، ۶۷۹، ۷۶۴، ۷۸۶

شیلر: ۲۴۳، ۵۱۵، ۵۶۱، ۶۲۵، ۷۴۵، ۷۸۱

شیلی: ۲۰۱

صالحآباد (از توابع ایلام): ۳۲، ۵۶، ۱۸۶، ۲۷۷، ۴۶۴، ۵۶۰، ۶۱۸، ۶۲۳، ۶۳۴، ۶۴۰، ۶۴۴، ۷۶۲

صائیندژ: ۳۵، ۵۷۴، ۶۶۵

صغاد: ۲۷۹

طالقان: ۲۶۲

طاووق (عراق): ۱۸۸، ۱۸۹

طائف: ۷۶۶

طبس: ۱۹۰

طرابلس: ۳۹، ۷۵، ۹۵، ۱۰۰، ۱۲۵، ۱۲۶، ۶۳۰، ۷۶۵، ۷۶۹

طلائییه: ۱۳۵، ۱۹۷

طوطیان: ۱۳۵

طویلہ (عراق): ۷۷۹

عباسآباد (از توابع بانه): ۵۹، ۶۱۰

عرایض: ۵۰۹، ۵۱۰

ص: ۸۹۷

عربستان سعودی: ۱۹، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۳، ۴۵، ۷۰، ۷۱، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۹۱، ۱۰۳، ۱۰۵، ۱۰۸، ۱۲۰، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۱، ۱۷۱، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۴۱، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۶۰، ۲۶۴، ۲۶۶، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۷، ۳۰۰، ۳۱۷، ۳۲۰، ۳۴۰، ۳۴۶، ۳۵۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۴۳۸، ۴۴۱، ۴۹۳، ۵۲۰، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۴۰، ۵۴۶، ۵۴۷، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۶۰۲، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۶۲، ۶۸۱، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۹۳، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۸، ۷۲۱، ۷۲۵، ۷۳۶، ۷۳۸، ۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۷۰

العزیز: ۳۵۷، ۷۷۹

عشاره: ۲۵۷

عقره: ۱۶۴، ۶۱۰، ۶۴۶

علیآباد کتول: ۶۲۹

علیآباد: ۲۴۴

عمادیه (عراق): ۳۱۴، ۳۹۷، ۴۱۸

العماره عراق: ۳۶، ۴۹، ۲۴۰، ۲۵۱، ۳۰۱، ۴۱۴، ۵۴۴، ۵۵۴، ۶۶۶

العماریه: ۳۴۲

عمان: ۵۷، ۳۷۲، ۴۹۳، ۶۵۳، ۷۳۶

عینالزله: ۲۷۸، ۶۹۳

عینخوش: ۳۲، ۵۶، ۲۵۳، ۲۶۹، ۲۷۳، ۳۲۷، ۳۸۹، ۴۳۳

عینکیزه: ۲۷۳

فاس: ۷۴

فاو (منطقه عملیاتی فاو، منطقه فاو): ۲۰، ۲۱، ۲۳، ۲۵، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۴۰، ۴۳، ۴۴، ۴۷، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۶، ۶۰، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۶، ۷۱، ۷۲، ۷۶، ۷۷، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۹۶، ۱۰۱، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۸، ۱۱۵، ۱۲۰، ۱۲۸، ۱۳۴، ۱۳۶، ۱۳۶، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۵، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۶، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۴، ۱۸۹، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۷، ۱۹۸، ۲۱۰، ۲۱۲، ۲۱۴، ۲۲۲، ۲۲۸، ۲۳۷، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۵۴، ۲۶۰، ۲۶۲، ۲۶۴، ۲۷۴، ۲۷۶، ۲۸۰، ۲۸۳، ۲۸۶، ۲۹۰، ۲۹۲، ۲۹۷، ۲۹۹، ۳۰۱، ۳۰۳، ۳۰۵، ۳۰۹، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۸، ۳۲۹، ۳۳۱، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۵۱، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۷۰، ۳۷۵، ۳۷۸، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۴، ۴۰۲، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۵، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۶، ۴۲۰، ۴۲۳، ۴۳۶

۴۳۷، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۵۲، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۲، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۹۳، ۴۹۴، ۵۰۴، ۵۱۰، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱،
۵۲۶، ۵۳۱، ۵۳۴، ۵۴۰، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۸، ۵۶۵، ۵۷۳، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۶۰۷، ۶۰۸،
۶۲۳، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۶۳، ۶۶۸، ۶۷۰، ۶۸۵، ۶۸۶، ۷۰۲، ۷۰۴، ۷۰۸، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۲، ۷۲۳،
۷۲۵، ۷۲۷، ۷۲۹، ۷۳۳، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۷۱، ۷۸۵، ۷۹۰، ۷۹۵، ۷۹۷

فرانسه: ۱۹، ۲۰، ۳۴، ۳۷، ۳۸، ۴۴، ۶۷، ۱۴۶، ۱۷۰، ۲۰۰، ۲۲۰، ۲۴۶، ۳۳۵، ۳۳۹، ۳۵۲، ۳۷۱، ۴۱۵، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۴۰، ۵۲۰، ۵۲۳،
۵۳۹، ۵۴۰، ۵۴۶، ۵۶۳، ۵۶۴، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۳۱، ۶۳۲، ۶۵۱، ۶۵۳، ۶۵۵، ۶۸۸، ۷۰۳، ۷۱۶، ۷۱۷،
۷۲۲، ۷۲۳، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۶۴، ۷۶۸، ۷۹۹

فراهان: ۱۴۲

فرخآباد (نزدیک قلاویزان): ۴۴۵

فردوس: ۳۴۸، ۴۶۷

فروندگاه اهواز: ۵۶

فروندگاه آتن: ۶۰۲

فروندگاه باختران: ۶۴، ۵۲۷

فروندگاه بین المللی کویت: ۳۱۹

فروندگاه تهران: ۲۲۰

فروندگاه دیانا (عراق): ۱۳۵

فروندگاه رم: ۱۲۶

فروندگاه موقت در شهر دیانا: ۳۳

فروندگاه ناصریه: ۴۱۵

فروندگاه وین: ۱۲۶

فریدن: ۶۵۰

فریدونکنار: ۴۳۶

فكه: ١٨، ٢٠، ٢٢، ٢٣، ٢٨، ٣٠، ٣١، ٣٢، ٣٧، ٣٨، ٣٩، ٤٠، ٤٦، ٤٨، ٤٩، ٥٠، ٥٦، ٨١، ٨٢، ٨٥، ١١١، ١١٢، ١١٣، ١١٦، ١٣١، ١٣٣، ١٥٦، ١٦٨،
١٨٤، ١٨٥، ١٩٨، ٢١٠، ٢١١، ٢١٣، ٢٥١، ٢٥٢، ٢٥٣، ٢٦٩، ٢٧٥، ٢٨٧، ٢٨٨، ٣٠٦، ٣٠٧، ٣١٢، ٣٢٣، ٣٢٥، ٣٢٦، ٣٢٧، ٣٢٨،
٣٢٩، ٣٣٠، ٣٣٥، ٣٣٦، ٣٩٢، ٣٩٨، ٤٣٢، ٤٤٣، ٤٥٣، ٤٥٥، ٤٥٩، ٤٦٢، ٤٧٩، ٤٨٠، ٥٠٧، ٥٠٨، ٥٢٥، ٥٢٦، ٥٣٤، ٥٥٤، ٥٦٨،
٥٩٠، ٥٩١، ٥٩٧، ٦١٦، ٦٢٣، ٦٥٩، ٧١٩، ٧٦٣، ٧٨٠، ٧٨١

فلسطين: ٦٩، ٧٨، ١٠٣، ٣٦٨، ٤٢٣، ٤٣٥، ٦٠١، ٦٠٥، ٦٣٠، ٦٣٦، ٧٢٢، ٧٥١، ٧٥٢

فومن: ٦٨١

ص: ٨٩٨

فیاضیه: ۴۸۲

فیروزآباد: ۵۴۳، ۲۰۹

فیروزکوه: ۶۸۱

فیشخاپور: ۷۰۸

فیلیپین: ۳۷۵

قادرکرم کردستان عراق: ۷۴۲

قادسیه: ۵۴۶، ۲۰۲، ۱۷۴

قاهره: ۶۸۸

قاین: ۴۹۲، ۴۳۶

قائمشهر: ۶۱۰، ۵۹۶، ۲۴۴، ۱۶۵

قبرس: ۳۷۷، ۳۰۰، ۲۱۷

قرارگاه اتحاد زنان (عراق): ۵۳۸، ۲۲۰

قرارگاه سازمان امنیت عراق: ۲۲۰

قرارگاه ستاد ناحیه ۲ سپاه رمضان: ۷۸۶، ۶۴۴

قرارگاه فتح سپاه پاسداران: ۷۵۶، ۶۱۸، ۵۹۵، ۵۹۲، ۴۵۱، ۴۴۴

قرارگاه فجر: ۵۹۵

قرارگاه نظامی دهوک (عراق): ۳۶

قرارگاه نظامی زاخو (منطقه زاخوی عراق): ۱۶۴، ۱۴۱، ۳۶

قرارگاه نظامی زاوتیه (عراق): ۳۶

قرناقوه: ۷۶۱

القرنه: ۶۹۲

قروه: ۵۷۴

قرهچمن: ۱۶۵

قریه الورطه: ۱۳۵

قریه سلیمانیهک: ۳۵، ۱۴۰

قریه کهنهخانه: ۵۹۶

قشله: ۴۶۳

قصر شیرین: ۲۸، ۱۱۴، ۱۱۶، ۱۸۸، ۲۰۴، ۲۰۹، ۲۸۸، ۳۰۳، ۳۳۰، ۴۱۴، ۴۵۴، ۴۸۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۷۲، ۵۹۲، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۹۴، ۶۹۵، ۷۵۶، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۹۶

قطر: ۷۸، ۹۱، ۱۵۳، ۱۷۴، ۳۷۲، ۴۳۸، ۶۵۳

القطمها البحار: ۵۳۴

قلات: ۷۱۲

قلاچون (از توابع سلیمانیه): ۱۹۸

قلعه موتآباد: ۴۳۴

قلعه دیزه (عراق): ۱۸۰، ۲۴۷، ۲۵۹، ۲۸۸، ۳۰۷، ۳۱۱، ۷۹۶، ۷۹۸

قلعه رشه (از توابع سردشت): ۵۹

قلعه زنجیر: ۱۸۸

قلعه صالح (محل استقرار سپاه ششم عراق): ۳۰۱

قله کودو: ۳۸۹

قم: ۱۶۵، ۳۶۵، ۴۶۷، ۴۸۱، ۴۹۸، ۵۴۱، ۶۸۴، ۷۵۹

قمشه: ۶۱۰

قوچان: ۱۴۲

قورھتو: ۱۸۰

کاخ ریاست جمهوری لیبی: ۳۹، ۶۳۰

کاخ سفید: ۳۴۰، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۳۸، ۶۵۴

کاخ صدام: ۳۶، ۴۱۸

کارخانجات اراک: ۱۱۹، ۱۲۰

کارخانه انرژی: ۲۴۵

کارخانه ایران تایر: ۱۰۱

کارخانه ایران خودرو: ۱۰۱

کارخانه ایران سیلندر: ۲۴۵

کارخانه ایران گاز: ۲۴۵

کارخانه پتروشیمی بصره: ۹۰

کارخانه چرمسازی ری: ۲۴۵

کارخانه حریر: ۲۴۵

کارخانه ذوبآهن: ۶۹۵

کارخانه رنگسازی شمس: ۲۴۵

کارخانه روغن پارس: ۱۰۱

کارخانه روغن تهران: ۲۴۵

کارخانه روغن نباتی پارس قو: ۱۰۱، ۲۴۵

کارخانه ساسان: ۱۰۱

کارخانه سایپا: ۱۰۱

کارخانه شهر ویتز: ۱۴۶

کارخانه شیر پاک: ۱۰۱

کارخانه فجر ایران: ۶۲۹

کارخانه کاشی ایرانا: ۱۰۱

کارخانه مرغوب ساتر کفش: ۲۴۵

کارخانه مواد شیمیایی پادگان سعد (در منطقه بغداد جدید): ۹۰

کارخانه مواد شیمیایی حدیثه: ۹۰

ص: ۸۹۹

کارخانه نساجی بابکان آمل: ۴۶۷

کارخانه نفت پارس: ۶۲۹

کارخانه نمک: ۲۱، ۵۳، ۵۶، ۷۷، ۸۶، ۱۰۷، ۱۱۵، ۱۵۶، ۲۶۱، ۲۷۶، ۴۴۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۷۲۸، ۷۵۸

کارگزین: ۵۵۷

کارون: ۱۶۰، ۵۱۰

کاریفیا (عراق): ۲۲۰

کازابلانکا: ۷۶۹

کازرون: ۵۴۱، ۶۲۹

کاسوده: ۵۹۶

کاسوره: ۲۴۲

کاشان: ۲۲۴، ۵۴۱، ۶۲۹، ۶۹۷

کاشمر: ۶۲۹

کامیاران: ۷۴۲، ۷۴۶

کانادا: ۲۰۳

کانشیران: ۶۹۶

کانیان عراق: ۱۱۷

کانیرزینه: ۴۱۸

کانیسخت: ۲۸۷، ۳۱۰، ۵۵۶

کانیشیخ (عراق): ۳۱۴، ۳۵۸، ۳۹۱، ۴۰۹

کانیصفر: ۲۱۹

کانیمانگا: ۵۳، ۷۶۲

کانیمروارید: ۱۸۸، ۱۸۹، ۴۱۸

کیودر آهنگ: ۱۹۰

کجور: ۲۴۴

کربلا: ۲۸۱

کرج: ۶۵، ۲۲۵، ۲۴۴، ۲۶۲، ۴۳۶، ۵۴۲

کردستان عراق: ۳۶، ۶۰، ۱۱۸، ۱۷۴، ۱۸۸، ۲۳۵، ۲۶۲، ۳۱۰، ۳۷۶، ۴۸۸، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۳۲، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۶۱، ۵۹۵، ۶۴۴، ۶۴۷، ۶۷۹

کرد کوک: ۳۸۹

کرد کوی: ۲۴۴

کرد کوک: ۶۰، ۲۳۵، ۲۳۶، ۳۴۲، ۳۷۶، ۳۹۳، ۳۹۶، ۴۲۰، ۵۵۶، ۶۶۲، ۶۹۲، ۷۰۸، ۷۳۷

کرگوزینک: ۲۸۸

کرمان: ۱۹۰، ۲۴۴، ۵۴۲

کرنند: ۳۲، ۵۶، ۱۸۸، ۶۶۷، ۶۸۱

الکساره (عراق): ۲۷۶

کلاردشت: ۲۴۴

کلاشین: ۱۳۵، ۳۱۰، ۳۱۳، ۳۳۷، ۳۴۱، ۳۹۱، ۵۵۷، ۷۹۸

کلاله (عراق): ۲۴۴، ۲۵۹، ۶۷۶

کلندر: ۱۱۸

کلوسه: ۵۷۴

کلھاسبی: ۵۰۷

کلیبر: ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۲

کمر سیاہ: ۳۹۷

کمر سیاہ تالش: ۷۶۳

کمینہ: ۵۱۶

کنارود: ۳۳۷

کناروی (کردستان عراق): ۵۱۶

کنگان: ۳۱۵

کنگاوری: ۷۸۵

کوانہ: ۲۹۱

کوبا: ۴۴، ۱۰۱

کوتالزین: ۴۶۳، ۵۳۴، ۶۰۵

کورا: ۶۱۰

کوزہ: ۳۱۱

کوشک: ۴۱۰، ۴۵۹

کوه امام: ۷۴۵

کوه تبریز خاتون: ۵۱۵

کوه سروک: ۳۳۷

کوه کوسالان: ۷۹۷

کوه لکلک: ۴۶۱، ۴۸۵

کوه ملاقویی: ۷۴۵

کوه هنیمال: ۴۶۱

کوه یتمال: ۴۸۵

کوه بنان: ۵۴۳

کوه پیران: ۱۱۸

کوه دشت: ۳۲، ۴۳۶

کوه نوری: ۵۷۲

کوههای دلاپرداغ: ۲۱۹

ص: ۹۰۰

کویت: ۱۹، ۳۹، ۴۳، ۴۴، ۷۰، ۷۱، ۷۳، ۱۰۵، ۱۰۸، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۵۱، ۱۷۱، ۱۷۴، ۲۰۳، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۴۱، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۶۴،
۳۱۹، ۳۵۱، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۸، ۳۹۴، ۳۹۵، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۶۹، ۴۸۱، ۴۹۳، ۴۹۴، ۵۴۰، ۵۴۶، ۵۸۲، ۶۵۳، ۶۷۰، ۶۸۱، ۶۸۵،
۶۹۸، ۷۰۹، ۷۱۲، ۷۲۵، ۷۳۴، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۵۹، ۷۶۷، ۷۷۰، ۷۹۳

کویه دربند: ۲۳۵

کهنوج: ۵۴۲، ۵۴۲

کهنهریگ: ۵۳

کهنهلاهيجان: ۴۸۷، ۵۷۴، ۶۴۳

کیلشین: ۲۸۸

گابن: ۱۴۹

گاوتپه: ۱۶۲

گتوند: ۶۷۵

گچساران: ۳۲، ۵۶

گراش: ۶۶۷

گردشوان: ۲۸، ۳۱۰، ۳۳۷، ۳۴۱، ۴۶۱، ۵۵۷

گردشیخان: ۶۹۴

گردنه عباسآباد: ۲۴۳

گردهمور: ۳۱۱

گرگان: ۲۴۴، ۲۹۱، ۵۹۶، ۶۱۰

گرویکولکان: ۹۳

گرهتو: ۷۸۶

گلاشن: ۷۲۹

گل‌اله: ۲۴۷

گلبافت: ۵۴۱، ۵۴۲

گلنت: ۵۷۲

گل‌هزرد: ۲۸۸

گناباد: ۱۴۲

گنبد کاووس: ۲۴۴، ۴۶۷، ۵۹۶، ۶۵۰، ۶۶۷

گورده (عراق): ۷۹۸

گوگان (حومه مهران): ۴۲، ۶۶۸

گیلانغرب: ۱۰۷، ۱۶۶، ۲۶۳

لاشار: ۶۵۱

لامرد: ۶۵۰

لاهیجان: ۴۶۷، ۴۹۲

لبنان: ۱۹، ۳۷، ۳۸، ۴۴، ۶۷، ۷۴، ۹۸، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۲۴، ۱۲۸، ۱۷۶، ۲۲۵، ۲۴۶، ۲۶۶، ۳۰۰، ۴۲۱، ۴۲۵، ۴۴۰، ۴۶۹، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۴۰، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۱۳، ۶۳۱، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۵۵، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۷۱۶، ۷۵۱، ۷۶۵، ۷۶۹، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۸۰۱

لجمن (عراق): ۶۲۰

لندن: ۱۴۴، ۱۴۷، ۱۴۹، ۱۷۱، ۱۸۹، ۱۹۸، ۲۰۳، ۳۵۱، ۴۳۸، ۴۴۱، ۴۹۵، ۵۲۴، ۵۴۶، ۷۱۷، ۷۸۹، ۸۰۴

لنگرود: ۱۶۵، ۴۶۷، ۴۹۲

لولان: ۲۸، ۲۸۸، ۳۰۷، ۳۱۰، ۳۱۳، ۴۶۱، ۵۳۵، ۵۵۷، ۶۲۷، ۶۵۹، ۷۲۹

لهستان: ۶۶

لیبیه: ۲۹۹

لیبی: ۱۸، ۱۹، ۳۸، ۳۹، ۴۴، ۶۹، ۷۱، ۷۴، ۷۵، ۷۸، ۹۵، ۹۶، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۴، ۱۰۸، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۳۹، ۱۴۶، ۱۵۰، ۱۶۸، ۱۷۲، ۱۷۶، ۲۲۰، ۲۴۶، ۲۶۵، ۲۶۶، ۳۱۷، ۳۲۰، ۳۴۶، ۳۴۹، ۳۵۱، ۴۰۳، ۴۳۵، ۴۶۹، ۵۱۶، ۵۲۰، ۵۴۰، ۵۴۴، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۴، ۶۱۱، ۶۲۳، ۶۳۰، ۶۴۹، ۶۸۵، ۶۸۷، ۷۰۲، ۷۰۷، ۷۲۳، ۷۶۵، ۷۶۶، ۸۰۳

ماروت: ۷۱۲

ماکو: ۶۰

مالوله: ۴۱۷

مانع گوشوان: ۳۱۲

مانگیش (منگیش): ۳۶، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۸۸، ۵۶۲، ۵۸۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۴۹، ۷۳۷، ۸۰۰

مانیدولبه: ۷۱۲

ماهشهر: ۲۹۲، ۶۰۷

ماؤوت عراق: ۹۴، ۲۴۷، ۳۴۱، ۷۸۱

مثلث فاو: ۲۱، ۲۷، ۱۷۲، ۱۹۵، ۴۴۸

مجارستان: ۲۸۰، ۳۱۷، ۳۳۳، ۵۷۹

مجتمع شهید مطهری: ۷۸۴

مجتمع فولاد اهواز: ۹۰

محلات: ۴۱۸، ۴۳۶

محو فاو - البحار: ۱۱۶، ۳۳۶، ۳۹۱، ۴۸۵، ۷۲۷، ۷۲۸

محور اشکان: ۶۴۵

محور امالقصر - فاو: ۸۸، ۷۲۸، ۷۵۹

محور آرمرده: ۴۳۴

ص: ۹۰۱

محور بانه - بسطام: ۲۴۳

محور بانه - سردشت: ۵۹۴

محور بانه (منطقه موسک و باری پیهوک): ۷۸۶

محور بسطام: ۷۶۲

محور بوکان - مهاباد - سردشت: ۵۱۵

محور به روزان: ۴۴۴

محور به ین: ۴۴۴

محور پیرانشهر - جلدیان: ۳۵۸

محور پیرانشهر - سردشت: ۳۹۳

محور جاده خندق: ۲۸، ۳۵۷

محور جزیره حجام: ۱۸۱

محور جنوب جاده خندق: ۴۱۱

محور جنوب فیروزآباد: ۴۰۹

محور چیلات: ۱۶۲، ۶۹۴

محور دراجی به مهران: ۴۰۹

محور دشت بالندا: ۳۶۴

محور دوپازار: ۴۵۹، ۴۸۰، ۷۹۶

محور دوراجی - کانسیخت: ۵۹۳

محور ربوط - بجيله: ۲۳

محور رضاآباد - قلعهکهنه: ۴۴۶

محور سانواپا: ۲۷۷

محور سردشت - بانه: ۷۱۴

محور سردشت - مهاباد: ۷۱۴

محور سروآباد: ۶۴۵

محور سلیمانیه به چوارتا: ۶۷۵

محور سلیمانیه به عربت: ۶۷۵

محور سیانا: ۴۱۶

محور شرهانی: ۴۷

محور شهید صدر: ۴۰۷، ۴۶۳

محور عربت: ۳۴۲

محور فاو - امالقصیر: ۲۵۵، ۷۲۹، ۷۹۵

محور فاو - بصره: ۱۱۶، ۵۴۴، ۵۷۲

محور قصر شیرین: ۱۶۲

محور کارخانه نمک: ۷۷، ۴۵۹، ۴۶۰، ۵۵۸، ۷۲۷

محور کانیسالار: ۲۷۶

محور کانیسخت: ۷۷۵

محور کرکوک - بیچی: ۷۰۸

محور کرکوک - حدیثه: ۷۰۸

محور مریوان - بسطام: ۹۴، ۷۹۷

محور مریوان - سنندج: ۵۶۰

محور مهاباد - بوکان: ۵۹، ۱۱۷، ۴۱۶

محور مهران: ۱۶۲، ۱۷۹، ۲۴۰، ۲۸۷

محور نودشه - مریوان: ۷۳۰

محور هشمیه: ۷۷۵

مدرسه شهید مقبلی: ۶۶۱

مدیترانه: ۱۲۵، ۴۸۹، ۶۳۵، ۷۶۶

مراغه: ۱۶۵

مراکش: ۷۴، ۱۵۲، ۴۲۳

مرداب طویل: ۳۷۱

مرز ارومیه - سلماس: ۲۳۴

مرز بازرگان: ۵۶

مرز بمو: ۱۸۸

مرز پاوه: ۱۶۵

مرز حسنلو: ۲۳۳

مرز هنگ ویشاسک: ۶۵۱

مرز نآباد: ۲۴۴

مریوان (دژ شاهپور): ۳۵، ۴۲، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۴۰، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۲۱۷، ۲۱۹، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۶، ۲۳۸، ۲۴۳، ۲۷۴، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۹۷، ۳۱۰، ۳۴۱، ۳۴۴، ۴۶۵، ۴۸۷، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۴۵، ۵۶۰، ۵۷۲، ۵۸۸، ۵۹۴، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۲۴، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۷۴، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۹۵، ۷۱۲، ۷۳۰، ۷۴۵، ۷۸۱

مسجد هامبورگ: ۱۲۶

مسجد سلیمان: ۲۹۲، ۵۱۸

مسکو: ۲۲۸، ۲۶۶، ۵۴۴، ۵۷۹، ۵۸۰، ۶۱۲، ۷۲۳، ۷۳۹، ۸۰۳

مسیر ایلام - مهران: ۴۶۴

مسیر بانه - مریوان: ۷۳۰

مسیر بصره - بغداد: ۵۴۴

مسیر تبری - بناب: ۱۶۵

مسیر تبریز - آذرشهر: ۱۶۵

مسیر تهران - تبریز: ۱۶۵

ص: ۹۰۲

مسیر زیرونیه: ۴۶۵

مسیر گریژرال - گچلاآباد: ۷۴۵

مسیر مهران - دهلران: ۴۶۴

مسیر میانه - زنجان: ۲۳۳

مسیر نجف - ناصریه: ۷۰۸

مسیر نیسکاآباد - قادرآباد: ۱۱۷

مشهد: ۳۶۵، ۴۱۸، ۵۴۱، ۵۸۸، ۵۹۶، ۶۸۴، ۶۹۷

مصر: ۶۹، ۱۰۲، ۱۳۶، ۱۴۷، ۱۶۸، ۱۹۸، ۲۲۶، ۲۲۷، ۳۰۰، ۳۲۰، ۴۲۳، ۴۲۶، ۴۷۱، ۴۹۴، ۴۹۵، ۵۵۴، ۶۳۰، ۶۸۷، ۶۸۸، ۷۰۵، ۷۱۱، ۷۱۲، ۸۰۱

مقر ارکان تیپ ۴ لشکر ۶۴: ۳۸۵، ۳۸۶

مقر حزبالله: ۱۸۸

مقر حیات (حیات شهری در نزدیکی بارزان): ۱۸۸

مقر سازمان حزب بعث عراق: ۲۲۰

مقر سپاه پاسداران منطقه دشه: ۷۶۳

مقر شهید مطهری: ۹۵، ۲۶۳

مقر فرماندهی عراق در شمال بصره: ۶۴۳

مقر فرماندهی گردان ۲۲۷: ۲۸۳

مقر فرماندهی نیروهای محمد القاسم: ۴۹۴

مقر مسجدالاقصی: ۵۹۵

مقر ملکمربان در کردستان عراق: ۳۶۵

ملاداره: ۲۹۱

ممسنی استان فارس: ۶۲۹

منامه: ۷۳۴

منجیل: ۲۸۱

مندلی (عراق): ۱۳۴، ۱۷۹، ۲۷۷، ۲۸۷، ۷۵۷، ۷۷۶

منزل آیت الله منتظری: ۹۵

منصوریه الجبل: ۹۰

منطقه حیاتی تروکه: ۳۱۲

منطقه عملیاتی بدر: ۱۵۸

منطقه عملیاتی جفیر: ۱۱۶

منطقه عملیاتی حسینیّه: ۱۳۵، ۳۸۹

منطقه عملیاتی شرهانی: ۱۶۱

منطقه عملیاتی فکه: ۱۶۱

منطقه عملیاتی قادر: ۱۱۴، ۳۸۶، ۳۹۷، ۴۵۹، ۴۸۰، ۵۱۷

منطقه عملیاتی محرم (ارتفاعات حمزین): ۲۸۹

منطقه عملیاتی مسلم بن عقیل: ۲۹۰

منطقه عملیاتی ملهخور: ۵۱۳، ۵۷۲

منطقه عملیاتی والفجر ۲ (حاج عمران): ۲۷۴، ۲۸۹، ۲۹۰، ۳۰۲، ۵۱۳، ۵۹۶، ۶۴۳، ۶۵۹، ۶۹۳، ۶۹۴

منطقه عملیاتی والفجر ۳ (مهران): ۲۸۹، ۲۹۰، ۴۳۲، ۶۹۳، ۶۹۴

منطقه عملیاتی والفجر ۴: ۱۳۴، ۳۲۹، ۴۰۴، ۴۵۴، ۶۷۷

منطقه عملیاتی والفجر ۸: ۱۲۰، ۱۵۹، ۱۶۲، ۱۸۰، ۲۱۵، ۲۶۱، ۲۸۹، ۳۰۱، ۳۰۳، ۳۰۹، ۴۵۵، ۴۵۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۶۶۰، ۷۲۴

منطقه عملیاتی والفجر ۹: ۵۳، ۹۳، ۱۱۴، ۱۳۴، ۱۶۲، ۳۲۹، ۴۰۴

منطقه عملیاتی بیس: ۱۱۶، ۳۰۷

منطقه عمومی اهواز - امیدیه: ۶۴۲

منطقه عمومی بوشهر - خورموج: ۶۴۲

منطقه عمومی مهران: ۲۵، ۲۶، ۸۳، ۲۰۹، ۴۳۲، ۴۴۴

منطقه کنه‌ماسی: ۳۴۱

منطقه مرکزی گمرک هابور ترکیه: ۴۸۹، ۵۶۳، ۶۳۵

مورموری: ۴۷۰

موسک (ایران): ۲۹۷، ۷۱۴

موسیان: ۳۲، ۲۷۷، ۴۳۳، ۴۳۴

موصل (عراق): ۶۰، ۱۳۶، ۳۴۲، ۴۶۶، ۵۶۲، ۶۴۸

مهاباد: ۲۱۸، ۳۴۸، ۴۱۶، ۵۳۷، ۵۷۴، ۵۹۴، ۵۹۵، ۶۰۹، ۶۷۸، ۷۸۶، ۷۹۷

مهران: ۱۸، ۲۰، ۲۲، ۲۳، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۴۲، ۴۳، ۷۶، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۱۶، ۱۳۵، ۱۷۹، ۲۴۰، ۲۷۰، ۲۷۴، ۲۷۷، ۲۸۸، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۱۰، ۳۱۰، ۳۳۰، ۳۳۷، ۳۹۱، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۹، ۴۳۰، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۹۰، ۴۹۶، ۴۹۷، ۵۰۱، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۷، ۵۰۹، ۵۱۱، ۵۱۹، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۵، ۵۴۳، ۵۴۸، ۵۵۱، ۵۵۳، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۵، ۵۶۸، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۷، ۵۹۸، ۶۰۵، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۱۳، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۳۴، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۴، ۶۵۹، ۶۶۰، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۷۳، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۷۰۲، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۳، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۴۱، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۵۹، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۶۸، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۷، ۷۷۸، ۷۷۹، ۷۹۵، ۷۹۶، ۸۰۴، ۸۰۵

میان‌تنگ سومار: ۱۳۴

میاندوآب: ۱۶۵، ۶۹۵

میانکوه: ۶۱۰، ۷۷۵

میانه: ۱۶۵، ۲۳۴

مبید: ۷۸۵

میدان نفتی اردشیر: ۱۹۵

میدان نفتی خور موسی: ۱۹۵

میدان نفتی نوروز: ۱۹۵

میدانهای نفتی کرکوک: ۶۶۲

میسان (حوزه عملیاتی سپاه چهارم عراق): ۹۰، ۱۳۳، ۲۴۰، ۲۹۸، ۳۱۲، ۳۱۸، ۳۳۶، ۳۶۲، ۷۶۱

میسک: ۶۴۶

میمک: ۲۸، ۲۴۰، ۲۷۷، ۲۹۰، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۹۱، ۴۰۹، ۴۳۰، ۴۵۰، ۴۵۴، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۷، ۵۷۲، ۶۴۰، ۶۵۹، ۶۶۰، ۷۶۱، ۷۶۲،

۷۷۶، ۷۹۶

میناب: ۱۹۰

مینودشت: ۲۴۴

ناشکینه: ۴۳۱

ناصریه (عراق): ۷۰۸، ۷۱۲

نامییا: ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۲

نایچه: ۵۵۷

نجف: ۷۰۸

نخجیر: ۷۵۶

نرملاس: ۵۱۵

نروژ: ۲۰۳، ۳۷۴

نفتخانه: ۶۹۳

نفتشهر: ۲۸، ۲۰۹، ۲۷۷، ۲۸۷

نقده: ۳۵، ۲۱۹، ۲۲۵، ۳۳۷، ۳۴۸، ۳۵۸، ۵۵۳، ۵۷۴، ۵۹۵، ۷۶۲

نکا: ۶۱۰

نورد: ۲۴۷

نورآباد دهاقان: ۴۶۷

نورآباد: ۴۳۶

نوسود: ۲۵۸، ۳۹۷، ۴۵۹، ۴۸۰، ۵۱۵، ۶۰۵، ۶۲۷، ۶۷۶، ۶۹۵

نوشهر: ۲۴۴

نھاوند: ۱۹۰

نهر جروف: ۵۷۳

نهر خین: ۵۰۹

نهر عنبر: ۱۱۶، ۱۳۵، ۳۸۹

نیجر: ۳۷۴

نیجریه: ۶۲۲، ۸۰۱

نیروگاه الحارثه: ۲۳۶

نیروگاه برق دربندیخان: ۶۱۷

نیریز فارس: ۵۴۲

نیشابور: ۱۴۲، ۳۴۷، ۴۹۲، ۶۸۱

نیکاراگوئه: ۴۴، ۲۲۰، ۸۰۲

نیل: ۴۹۴

نیویورک: ۱۷۱، ۵۲۴، ۵۷۸، ۵۸۰، ۵۹۸، ۷۱۷، ۷۵۱، ۸۰۴

واحد هفتم سیمان تهران: ۲۴۵

وادارشمینه: ۷۹۶

واراس (عراق): ۵۸۸

واشنگتن: ۱۹، ۳۹، ۱۲۵، ۲۰۲، ۲۲۸، ۳۵۲، ۳۷۳، ۴۲۳، ۴۴۰، ۴۹۵، ۵۲۲، ۶۳۶، ۶۸۶، ۷۲۳، ۷۳۹، ۷۵۳، ۷۹۱

الوت: ۱۱۴

ورامین: ۵۵، ۵۶، ۶۵

ورزشگاه شهید شیرودی: ۹۱، ۱۰۱

وفس: ۱۴۲

ویتنام: ۴۰۳

ویس: ۵۴۳

ویسیان: ۴۳۶

هانه گرمه: ۵۱۶، ۶۲۷

هانهاحمد: ۷۸۱

هانیکل: ۱۳۵

هانیکرمله: ۲۰۴

هائیتی: ۳۷۵

هبانیه عراق: ۳۹۰

هتل آزادی: ۶۲۸

هتل شرایتون بغداد: ۲۲۶

هراره (پایتخت زیمبابوه): ۵۶۴

هرروا: ۷۹۶

هرسین: ۶۶۷، ۶۸۱

هرکی عراق: ۲۱۹

هرگینه: ۲۴۷

هرمزآباد: ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۵۰، ۵۶۸

ص: ۹۰۴

هرو: ۴۶۱

هزار قله: ۱۰۷، ۲۰۹، ۵۷۲

هشلو: ۴۶۱

هفتگل: ۲۹۲

هلاله: ۲۸۷، ۵۷۲

هلند: ۷۳، ۱۷۱، ۲۰۲

همدان: ۱۱۹، ۱۶۶، ۱۸۹، ۱۹۰، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۶۲، ۴۱۹، ۴۳۴، ۴۴۵، ۴۸۱، ۶۱۰، ۷۳۱، ۷۴۲

هند: ۴۲، ۴۴، ۱۴۷، ۵۹۸، ۶۵۱، ۶۵۳، ۷۸۸

هنرستان شهرستان بردسیر: ۶۸۱

هنرستان صنعتی شهید باهنر شاهرود: ۳۱۷

هنگکنگ: ۳۵۲

هوار کبوک: ۶۷۷، ۶۷۸

هوان: ۲۸۷

هوپا: ۱۱۹

هور (هوالهویزه، منطقه عملیاتی خیبر): ۱۳۸، ۱۵۸، ۱۶۶، ۲۱۰، ۲۱۵، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۸۹، ۲۹۰، ۳۰۵، ۳۵۷، ۳۷۰، ۳۷۱، ۴۰۵، ۴۱۰، ۴۱۲، ۴۳۲، ۴۵۵، ۴۶۲، ۴۷۹، ۴۸۲، ۴۸۵، ۵۰۵، ۵۰۹، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۴۳، ۵۴۴

هورالعظیم: ۲۸، ۳۱۰، ۴۱۱، ۶۹۱، ۷۲۸

هوستون: ۳۷۹

هویزه: ۶۸، ۱۴۹، ۱۷۵، ۵۸۵

هیت (عراق): ۷۰۸

هیرولهاشو: ۴۸۵

ياسوج: ۶۶۷

ياغمسر كردستان عراق: ۵۹۵

يال ارتباطی زمينانکوه - برددکان: ۴۶۳، ۴۶۱

يزد: ۲۷۸، ۵۴۳، ۵۹۶، ۶۸۱

يگان پدافند رزمی قائم نواحی سپاه (يگانهای قائم): ۵۸، ۵۷، ۶۵، ۱۸۳، ۲۷۵، ۲۸۶، ۲۹۰، ۴۸۲، ۴۸۳، ۶۶۴، ۶۶۵، ۶۷۳

يگان حزبالله سپاه سقز: ۶۷۷

يگانهای دریایی سپاه پاسداران: ۶۳، ۴۹۲

يگانهای قدس لشکر ۷۷ ثامنالائمه: ۵۹۶

يگانهای مستقل پدافندی ش.م.ر: ۵۵۹

اليگودرز: ۴۳۶، ۶۵۰

يمن جنوبی: ۳۹، ۶۹، ۱۴۷، ۸۰۳

يمن شمالی: ۱۶۸

يوتمه: ۶۹۳

يوگسلاوی: ۴۲، ۱۴۶، ۱۷۶، ۳۱۶، ۶۵۳، ۷۶۶

يونان: ۶۰۲، ۶۸۷

سایر اسامی و اصطلاحات

آتشبس: ۹۲، ۱۰۲، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۲۲۵، ۲۶۳، ۴۷۱، ۷۴۴، ۷۹۳، ۷۹۳

آموزش و پرورش استان باختران: ۴۶۷

آموزش و پرورش کرج: ۶۲۹

آییننامه تشکیل کمیته تبلیغات جنگ شهرستانها: ۱۹۳

آییننامه ستاد مرکزی امداد و درمان جنگ: ۳۹۹

اتاق بازرسانگی: ۴۱۹

اتاق جنگ قسسرار گاه نوح نبی (ع): ۶۰۷

اتباع عراقی مقیم ایران: ۲۲۵

اتحادیه افسران ناوگان تجاری انگلیس: ۲۹۹، ۳۰۰

اتحادیه انجمنهای اسلامی شرکت توسعه کشت دانههای روغنی: ۱۴۲

اتحادیه بین المجالس: ۵۱۹

اتحادیه بین المللی راه آهنها: ۴۲۲

اتحادیه پزشکان انگلیس: ۲۰۱

اتحادیه تاکسیرانی مشهد: ۶۶۷

اتحادیه صنف طلا و جواهر: ۱۰۱

اتحادیه عرب (جامعه عرب): ۳۹، ۱۰۲، ۷۳۸

اتحادیه کشورهای جنوب شرقی آسیا: ۱۲۴، ۱۲۵

اتحادیه کمپرسیداران: ۲۹۱

اتحادیه وکلای داد گستری لبنان: ۳۷۷

اتحادیههای صنفی تهران: ۴۱۸، ۴۱۹

اجلاس دو روزه شورای مرکزی فلسطین در بغداد: ۱۰۳

اجلاس دو روزه مالیاتی کشور: ۱۹۲

اجلاس ژنو (مذاکرات ژنو): ۱۵۰، ۱۷۶

اجلاس سازمان ملل متحد برای رسیدگی به مسئله نامیبیا: ۷۰۰

اجلاس سران شورای همکاری خلیج فارس در عمان: ۶۳۳

ص: ۹۰۵

اجلاس سران کشورهای اسلامی: ۷۳۶

اجلاس سران کشورهای پیشرو: ۱۰۰

اجلاس سران کشورهای عرب در شهر فاس مراکش (اجلاس فاس): ۳۹، ۷۴، ۷۵، ۱۲۶، ۷۲۲

اجلاس سران کشورهای عرب: ۷۸، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۸، ۱۲۷، ۶۳۰، ۶۸۱، ۶۸۵، ۷۲۲، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۶۹، ۷۷۱، ۷۹۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۸۰۳

اجلاس سران هفت کشور صنعتی در توکیو: ۳۲، ۴۴، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۸، ۱۷۷، ۲۲۵، ۴۲۴، ۶۳۶

اجلاس صدویستوچهار شورای اجرایی یونسکو: ۴۶۸

اجلاس فوقالعاده سازمان ملل درباره مسائل اقتصادی افریقا: ۷۸۷

اجلاس فوقالعاده سران عرب در دارالبیضاء: ۴۷۱

اجلاس کمیته‌های تبلیغات جنگ: ۲۲۳

اجلاس وزرای امور خارجه کشورهای سازمان عدمتعهده در حراره: ۳۶۷، ۳۶۸

اجلاس وزرای امور خارجه کشورهای سازمان عدمتعهده در دهلینو: ۳۴۷

اجلاس وزرای امور خارجه کشورهای عرب: ۲۰، ۷۴، ۷۵، ۱۲۷

اجلاس وزیران امور خارجه اتحادیه کشورهای جنوب شرقی آسیا: ۱۲۵

اجلاس وزیران امور خارجه عرب در مراکش: ۳۴۹

اجلاس وزیران سازمان کشورهای عربی صادرکننده نفت (آ - اوپک): ۲۲۷

اجلاس وکلای دادگستری عرب در دمشق: ۳۷۷

احکام ثانویه: ۶۸، ۱۹۲، ۱۹۳

اداره ارشاد اسلامی: ۱۹۴

اداره اطلاعات شهربانی پیرانشهر: ۵۹، ۲۴۲

اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی: ۵۶، ۱۱۴، ۱۹۴، ۳۵۸، ۶۷۸، ۷۹۸

اداره اطلاعات شهربانی کردستان: ۷۸۵

اداره امنیت ملی امریکا: ۶۵۴

اداره آموزش و پرورش بویراحمد: ۳۴۸

اداره آموزش و پرورش استان مرکزی: ۱۴۳

اداره برق منطقه ای اصفهان: ۱۹۰

اداره به زیستی استان تهران: ۴۳۶

اداره راه قدس: ۵۰۶

اداره راهوترابری گرگان: ۱۶۵

اداره شیمیایی ارتش عراق: ۸۹

اداره کشاورزی مازندران: ۲۲۴

اداره کل آموزش و پرورش شهرستان پاوه: ۱۹۰، ۲۶۲

اداره کل راهوترابری استان گیلان: ۶۸۱

اداره کل راهوترابری استان یزد: ۶۸۱، ۷۶۴

اداره کل راهوترابری گرگان: ۷۶۴

اداره کل کشاورزی سیستان و بلوچستان: ۳۴۸

اداره کل معادن و فلزات استان اصفهان: ۴۶۷

اداره گمرک امریکا: ۳۷۹

اداره نظام وظیفه عراق: ۲۲۶

ارتش ترکیه: ۵۸۴

ارتش جمهوری اسلامی ایران: ۲۲، ۲۳، ۲۵، ۴۷، ۵۰، ۵۱، ۵۷، ۵۸، ۶۰، ۸۵، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۳۱، ۱۳۴، ۱۶۱، ۱۶۷، ۱۶۹، ۱۸۹، ۱۹۴، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۳۴، ۲۷۱، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۸، ۲۸۷، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۶، ۳۲۸، ۳۳۲، ۳۳۷، ۳۴۱، ۳۴۵، ۳۶۰، ۳۷۰، ۳۸۳، ۴۰۷، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۲۰، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۵۱، ۴۵۵، ۴۵۸، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۵، ۴۷۵، ۴۹۰، ۴۹۱، ۵۰۲، ۵۰۵، ۵۰۷، ۵۰۹، ۵۱۱، ۵۲۵، ۵۲۹، ۵۴۳، ۵۵۴، ۵۵۶، ۵۶۷، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۸۹، ۶۰۶، ۶۰۹، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۴۱، ۶۶۱، ۶۶۳، ۶۶۶، ۶۷۵، ۶۷۸، ۶۸۴، ۶۹۱، ۷۳۳، ۷۴۳، ۷۴۹، ۷۵۵، ۷۶۱، ۷۸۵، ۷۹۰

ارتش خلق نامیبیا: ۷۰۰

ارتش سرخ ژاپن: ۹۸

ارتش سوریه: ۱۲۸، ۴۲۵

ارتش عراق (ارتش رژیم بعث): ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۳۰، ۳۱، ۳۵، ۳۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۱، ۵۲، ۵۵، ۵۷، ۶۴، ۷۱، ۷۶، ۷۷، ۸۱، ۸۲، ۸۴، ۸۹، ۹۰، ۹۲، ۹۳، ۹۵، ۱۰۳، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۴۰، ۱۵۳، ۱۵۷، ۱۵۹، ۱۶۴، ۱۷۳، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۳، ۲۱۵، ۲۳۱، ۲۳۵، ۲۳۸، ۲۴۰، ۲۴۲، ۲۴۴، ۲۴۶، ۲۵۱، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۸۰، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۷، ۲۹۸، ۳۰۱، ۳۰۳، ۳۰۵، ۳۱۰، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۸، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۶۳، ۳۶۶، ۳۷۶، ۳۸۵، ۳۹۰، ۳۹۴، ۳۹۵، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۸، ۴۳۴، ۴۳۷، ۴۴۳، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۵۰، ۴۵۲، ۴۵۴، ۴۶۱، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۷۵، ۴۷۸، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۹۶، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۸، ۵۱۳، ۵۱۶، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۳۲، ۵۴۶، ۵۵۵، ۵۵۸، ۵۶۰، ۵۶۷، ۵۶۸

ص: ۹۰۶

۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۴، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۵، ۵۸۸، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۷، ۶۰۵، ۶۰۷، ۶۰۹، ۶۱۳، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۸، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۵، ۶۲۶،
۶۲۷، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۵۱، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۸، ۶۷۷، ۶۸۴، ۶۸۸، ۶۹۵، ۷۰۳، ۷۰۵، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۲۳، ۷۳۰،
۷۳۲، ۷۴۱، ۷۴۲، ۷۴۴، ۷۴۶، ۷۵۳، ۷۵۷، ۷۵۹، ۷۶۱، ۷۷۹، ۷۸۶، ۷۹۵، ۷۹۷

ارتش کویت: ۳۹۵

ارتش لبنان: ۱۲۸

اساسنامه سپاه پاسداران: ۲۲۲، ۵۹۶

استانداری ایلام: ۴۳۴، ۴۶۴، ۵۳۵، ۶۴۰، ۶۷۶

استانداری آذربایجان غربی: ۷۶۳

استانداری کردستان: ۳۱۱، ۳۹۶، ۴۱۶، ۵۶۱، ۷۶۳

استراتژی دفاع متحرک (راهبرد جدید نظامی عراق): ۱۸، ۲۰، ۲۲، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۴۷، ۴۸، ۷۶، ۸۴، ۱۰۷، ۲۵۳، ۲۶۹، ۲۹۷، ۳۱۸،
۳۲۶، ۴۴۳، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۶۱، ۴۷۹، ۴۸۰، ۵۰۴، ۵۰۸، ۵۱۹، ۵۷۰، ۵۹۰، ۵۹۷، ۶۰۶، ۶۱۶، ۶۶۰، ۷۰۷، ۷۱۹، ۷۴۶

اسیران سودانی: ۱۴۶، ۱۴۷

اقتصاد مقاومتی: ۴۴

انبار مواد شیمیایی منطقه بعقوبه عراق: ۹۰

انتخابات ریاست جمهوری در امریکا: ۳۷

انجمن مطبوعات دیپلماتیک: ۵۷۷

انجمن ملی مطبوعات امریکا: ۳۴، ۷۰۲

انستیتوی پژوهشهای اقتصادی در آلمان غربی: ۲۰۳

انفال: ۶۸، ۶۹

انفجار در رآکتور هستهای شوروی در چرنوبیل: ۱۷۷

انفجار ساختمان نخستوزیری: ۶۹۸، ۷۰۹

انقلاب ۱۹۶۸ (عراق): ۱۵۱

انقلابیون مسلمان کرد: ۶۰، ۱۸۹، ۲۹۱، ۳۴۲، ۳۶۳، ۴۱۸، ۵۳۸، ۶۴۶

ایرانهراسی: ۲۰، ۴۳

ایستگاه پمپاژ زیر: ۷۰۸

اینتلجنت سرویس: ۲۲۱

بانک الاهلی کویت: ۶۹۸، ۷۰۸

بانک بین المللی چشم: ۲۰۱

بانک دولتی الرافدین عراق: ۶۹۸، ۷۰۸

بانک سپه: ۶۸۱

بانک سلطنتی اسکاتلند: ۷۱

بانک صادرات و واردات هند: ۱۴۷

بانک مرکزی ژاپن: ۴۲۴

بانک ملی ایران: ۱۰۱

بحران انرژی و کاهش قیمت نفت: ۱۴۹

بخشداری اشنویه: ۳۶۴

بخشداری الگویش: ۶۴۶

بخشداری باطوقه: ۶۴۶

بخشداری بسنه: ۶۷۴

بخشداری مانگیش (عراق): ۳۹۷، ۴۶۵

برج دیدبانی قشله: ۱۸۲

بسیج دانش‌آموزی و معلم آق‌قلا: ۱۶۶

بسیج سپاه پاسداران اشتهارد: ۲۴۴

بسیج سپاه پاسداران آسارای کرج: ۲۴۴

بسیج سپاه پاسداران رباط‌کریم: ۲۴۴

بسیج سپاه پاسداران رشت: ۵۴۱

بسیج سپاه پاسداران ساوجبلاغ: ۲۴۴

بسیج سپاه پاسداران شهریار: ۲۴۴

بسیج سپاه پاسداران طالقان: ۲۴۴

بسیج سپاه پاسداران قم: ۱۶۵

بسیج سپاه پاسداران ناحیه کرج: ۲۴۴

بسیج سپاه پاسداران نیشابور: ۶۲۸

بسیج: ۶۰، ۶۵، ۹۱، ۱۱۹، ۱۶۵، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۲۴۵، ۳۴۷، ۳۶۵، ۴۱۸، ۴۳۶، ۴۶۷، ۴۹۱، ۵۴۱، ۶۵۵، ۶۶۷، ۶۸۱، ۶۹۷، ۷۴۹،

۷۵۰، ۷۹۰

بلوک شرق: ۱۹، ۳۹

بلوک غرب: ۱۹

بمباران شیمیایی (حملات شیمیایی): ۳۲، ۴۲

بمباران قطار مسافربری در ایستگاه راه آهن هفتتپه: ۵۱۴، ۵۲۱، ۵۸۰

بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی استان ایلام: ۵۶۰

بنیاد شهید انقلاب اسلامی: ۱۴۲، ۱۶۶، ۱۹۴، ۲۹۲، ۵۴۲

بنیاد مستضعفان انقلاب اسلامی: ۲۹۲، ۲۹۳، ۳۱۵

بنیاد مسکن استان تهران: ۳۱۵

بودجه ارزی: ۴۲۰

بودجه جنگ: ۲۱۶

بورس لندن: ۸۰۴

بورس نیویورک: ۸۰۴

ص: ۹۰۷

پارتی (لقب بارزانیها): ۴۱۷، ۶۳۶

پارلمان انگلیس: ۳۵۱، ۶۱۱

پارلمان کویت: ۷۴

پایان دادن به جنگ ایران و عراق (خاتمه جنگ، توقف جنگ): ۴۰، ۴۵، ۶۹، ۷۳، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۸، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۹۱، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۲۶، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۱۳، ۳۷۴، ۳۷۷، ۳۷۸، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۴۰، ۴۷۰، ۵۰۵، ۵۱۴، ۵۱۹، ۵۳۲، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۵، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۸۳، ۷۰۲، ۷۰۵، ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۱۷، ۷۱۹، ۷۲۱، ۷۳۲، ۷۳۶، ۷۳۹، ۷۵۲، ۷۸۸، ۸۰۲، ۸۰۳

پایگاه مقاومت سروستان: ۳۴۷

پایگاه منجیلان: ۵۳۶

پایگاه مهران: ۷۳۰

پدافند هوایی پالایشگاه تهران: ۳۴۲

پدافند هوایی سپاه: ۷۸۲، ۷۸۳

پدافند هوایی یوگسلاوی: ۳۱۶

پروتکل ۱۹۷۰ ژنو: ۷۳

پروژه ارودیف: ۵۳۹

پلیس امریکا (اف.بی.آی.): ۵۷۸، ۵۹۸، ۶۱۱

پناهندگان ایرانی در فرانسه: ۵۷۷، ۵۷۸

پیشمرگان حزب دمکرات کردستان عراق (بارزانیها): ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۴۱، ۲۱۹، ۲۲۰، ۴۸۸، ۵۳۶، ۵۶۲، ۵۸۳، ۶۳۲، ۶۷۸، ۷۳۷

پیشمرگان حزب الله کرد هوادار مجلس اعلای عراق: ۱۶۴، ۱۸۹، ۳۴۲، ۶۰۸، ۶۴۸

پیشمرگان دمکرات کردستان ایران: ۹۴

پیشمرگان فوج خفیه: ۳۱۱

پیشمرگان کرد شاخه سلیمانیه: ۱۸۸

پیشمرگان کرد عراقی: ۹۳، ۲۶۲، ۴۶۵، ۴۶۶، ۵۸۲، ۵۹۵، ۶۱۰، ۷۳۷

پیشمرگان مسلمان کرد: ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۴۰، ۲۳۵، ۵۱۷، ۶۴۶، ۶۷۷، ۷۸۶

پیمان دفاعی اعراب: ۱۲۶

پیمان کمپ دیوید: ۱۶۸، ۷۵۲

تبعیض نژادی (آپارتاید): ۷۰۰، ۷۰۲

تحریم تسلیحاتی: ۴۴

تحریم نفتی ایران: ۴۴، ۱۲۵، ۱۲۶

ترور (تروریستی، تروریسم): ۳۵، ۳۸، ۳۹، ۴۴، ۶۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۱، ۱۲۴، ۱۲۶، ۱۴۱، ۱۵۱، ۱۶۳، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۲۶۵، ۲۶۶، ۳۲۰، ۳۷۸، ۴۰۳، ۴۲۰، ۴۲۶، ۴۴۰، ۵۱۵، ۵۲۰، ۵۶۰، ۵۶۱، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۹، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۲۳، ۶۳۶، ۶۶۶، ۶۸۶، ۶۹۵، ۷۱۴، ۷۲۳، ۷۹۸، ۷۹۹

تسلیمات شیمیایی (گلوله شیمیایی، مواد شیمیایی): ۲۰، ۶۶، ۶۷، ۷۲، ۷۳، ۷۷، ۸۹، ۹۰، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۳۷، ۱۴۶، ۱۴۹، ۲۶۴، ۳۳۳، ۳۴۷، ۳۷۱، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۳۶، ۴۶۸، ۵۴۶، ۵۵۹، ۵۷۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۳۳، ۶۴۴، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹، ۷۵۱، ۸۰۲

تفنگداران دریایی امریکا: ۱۰۶

تلمبه خانه ۷۰۸: K1

تلمبه خانه ۷۰۸: K2

تلمبه خانه ۷۰۸: K3

تلمبه خانه برقی ۷۰۸: IT

توافق ۲۲ خرداد ۱۳۶۳ ایران و عراق در مورد خودداری از حمله به اهداف غیرنظامی: ۲۳۵، ۲۳۸، ۲۷۹، ۳۴۵

توپخانه سپاه پاسداران: ۱۸۴

تیپ ۱ از لشکر ۸۴ ارتش: ۵۹۳

تیپ ۱ لشکر ۱۶ زرهی قزوین: ۲۳، ۴۹، ۵۰، ۸۱، ۸۲، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۲۵۲، ۲۶۹، ۵۳۴

تیپ ۱ لشکر ۲۱ حمزه ارتش: ۳۲۸

تیپ ۱ لشکر ۸۱ ارتش: ۱۱۱

تیپ ۱ لشکر ۹۲ زرهی ارتش: ۲۵۳

تیپ ۱ لشکر گارد ریاست جمهوری عراق: ۳۰۷

تیپ ۱ مکانیزه ارتش عراق: ۱۱۳

تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع): ۲۲، ۲۳، ۵۰، ۸۱، ۸۵، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۹، ۱۶۸، ۱۸۵، ۲۰۹، ۲۵۶، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۵، ۲۸۶، ۲۹۰، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۸، ۴۵۷، ۴۸۵، ۵۰۸، ۵۸۸، ۶۶۴، ۷۵۵، ۷۷۳، ۷۷۴

تیپ ۱۰۲ ارتش عراق: ۶۱۷

تیپ ۱۰۵ ارتش عراق: ۶۷۴

تیپ ۱۱ ویژه شهدا: ۲۴، ۱۰۷، ۲۹۰

تیپ ۱۱۰ شهید بروجردی: ۲۴، ۳۸۶، ۳۸۸، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۶۳، ۶۶۴

تیپ ۱۴ امیرالمؤمنین(ع) سپاه پاسداران: ۲۶، ۲۰۸، ۲۱۰، ۴۴۶، ۴۷۶، ۴۸۳، ۵۰۲، ۵۵۱، ۵۵۳، ۶۶۴، ۶۷۷، ۶۹۴

تیپ ۱۵ امام حسن(ع) سپاه پاسداران: ۲۰۹، ۲۹۰، ۴۵۶، ۴۵۷، ۵۸۸، ۶۶۴

ص: ۹۰۸

تیپ ۱۵۵ ویژه شهدا: ۳۸۶، ۳۸۸، ۴۰۷، ۴۰۹، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۹، ۵۰۵، ۵۰۷، ۶۶۴

تیپ ۱۷ زرهی ارتش عراق: ۱۱۳، ۲۱۰، ۳۲۷

تیپ ۱۸ الغدیر: ۸۴، ۲۲۲، ۲۵۷، ۲۷۵، ۲۸۶، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۲۵، ۳۵۶، ۴۵۷، ۶۶۴، ۷۹۵

تیپ ۲ لشکر ۱۶ زرهی قزوین: ۲۳، ۴۹، ۲۵۲، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۸۳، ۲۸۶، ۳۲۴، ۳۲۵، ۷۴۱،

تیپ ۲ لشکر ۸۱ ارتش: ۱۱۱، ۶۰۸، ۷۹۸

تیپ ۲۱ اتحادیه میهنی کردستان عراق: ۹۳

تیپ ۲۱ امام رضا(ع): ۸۵، ۲۵۴، ۲۹۰، ۳۳۰، ۴۱۱، ۴۵۷، ۴۶۰، ۵۳۱، ۵۵۱، ۶۶۴، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۷، ۷۹۵

تیپ ۲۴ مکانیزه ارتش عراق: ۱۱۳، ۲۱۰، ۲۸۶، ۲۸۷، ۳۲۷

تیپ ۲۷ مکانیزه ارتش عراق: ۱۱۳

تیپ ۳ لشکر ۱۶ زرهی قزوین: ۴۹، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۸۳، ۲۸۶، ۳۰۶، ۳۲۵

تیپ ۳ لشکر ۶۴ ارتش: ۲۵

تیپ ۳ لشکر ۸۱ ارتش: ۱۱۱

تیپ ۳۰ زرهی لشکر ۶ ارتش عراق: ۸۸

تیپ ۳۲ انصارالحسین(ع): ۷۷، ۲۵۶، ۴۵۶، ۴۵۷، ۶۶۴، ۷۴۱

تیپ ۳۳ المهدی(عج): ۵۳، ۲۹۰، ۳۶۱، ۳۸۸، ۴۵۶، ۴۸۷، ۶۶۴

تیپ ۳۳۱ ارتش عراق: ۵۸۹، ۶۱۷

تیپ ۳۴ زرهی عراق: ۱۱۳، ۲۸۶

تیپ ۳۷ اتحادیه میهنی کردستان عراق: ۹۳

تیپ ۴ کماندویی عراق: ۲۸۶، ۷۲۳، ۷۲۴

تیپ ۴ لشکر ۲۱ حمزه ارتش: ۲۵، ۱۶۲، ۴۳۳، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۷، ۴۷۶، ۵۹۳، ۶۰۸، ۶۷۶، ۷۷۳، ۷۷۷

تیپ ۴ لشکر ۶۴ ارتش: ۴۲۹، ۴۰۸، ۲۴

تیپ ۴ لشکر ۸۱ ارتش: ۵۵۹، ۴۴۷

تیپ ۴۱۲ ارتش عراق: ۵۹۳، ۸۷

تیپ ۴۱۷ پیاده ارتش عراق: ۷۸۰، ۷۷۹، ۴۹۶، ۴۴۴

تیپ ۴۲ ارتش عراق: ۳۲۷

تیپ ۴۲۲ ارتش عراق: ۵۳۰

تیپ ۴۳۱ ارتش عراق: ۶۱۷، ۵۸۸، ۴۲۹، ۴۰۸، ۳۸۹

تیپ ۴۳۳ ارتش عراق: ۵۸۸، ۳۸۹

تیپ ۴۳۵ ارتش عراق: ۳۰۷

تیپ ۴۴ از لشکر ۲۰ پیاده عراق: ۳۰۷، ۲۶۹

تیپ ۴۴ قمر بنی‌هاشم (ع): ۳۲، ۲۵۴، ۲۹۰، ۵۵۸، ۶۶۴، ۶۷۵، ۷۹۵

تیپ ۴۴۲ ارتش عراق: ۵۳۰

تیپ ۴۴۳ ارتش عراق: ۷۸۰، ۵۹۲

تیپ ۵ کماندویی عراق: ۷۲۴، ۷۲۳

تیپ ۵ گارد ریاست جمهوری عراق: ۸۸

تیپ ۵۰ زرهی ارتش عراق: ۴۷۶، ۴۷۵

تیپ ۵۰ هوابرد ایران: ۷۷۸

تیپ ۵۰۱ ارتش عراق: ۷۸۰، ۸۷، ۵۲، ۵۱

تیپ ۵۰۳ ارتش عراق: ۳۹۰

تیپ ۵۱ لشکر ۱ مکانیزه ارتش عراق: ۲۸۶، ۲۶۹

تیپ ۵۴ لشکر ۲۱ حمزه ارتش: ۴۴۷

تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل (ع) سپاه پاسداران: ۲۵، ۲۰۹، ۲۹۰، ۴۰۹، ۴۳۱، ۴۴۴، ۴۵۶، ۴۵۷، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۵۳، ۵۶۷، ۵۷۸، ۵۸۸، ۶۰۵، ۶۶۴

تیپ ۵۹ زرهی عراق: ۴۴۴، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۴۹

تیپ ۶ زرهی لشکر ۲ عراق: ۱۱۳، ۲۱۰

تیپ ۶۰ مختلط لشکر ۲۰ پیاده عراق: ۲۶۹، ۲۸۶، ۳۰۷

تیپ ۶۰۴ ارتش عراق: ۵۸۸، ۶۱۷

تیپ ۶۰۶ پیاده عراق: ۴۴۴، ۵۲۹، ۵۵۲، ۵۹۳

تیپ ۶۱ محرم: ۷۷۸

تیپ ۶۵ نیروی مخصوص عراق: ۳۰۱

تیپ ۶۶ نیروی مخصوص ارتش عراق: ۵۱، ۸۵، ۳۹۰

تیپ ۶۸ نیروی مخصوص عراق: ۳۰۱

تیپ ۷ گارد ریاست جمهوری عراق: ۸۸

تیپ ۷۰ زرهی عراق (تیپ گرگها): ۲۵، ۴۴۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۸، ۴۹۶، ۵۳۰

تیپ ۷۰۱ ارتش عراق: ۶۳۹

تیپ ۷۰۳ ارتش عراق: ۶۱۷

تیپ ۷۲ پیاده عراق: ۶۱۵

تیپ ۸۰ زرهی عراق: ۵۳۰

تیپ ۸۰۱ ارتش عراق: ۵۳۰

تیپ ۸۰۵ ارتش عراق: ۳۰۷

تیپ ۹۱ ارتش عراق: ۵۸۸، ۶۱۷

تیپ ۹۲ ارتش عراق: ۴۴۴

تیپ ۹۴ ارتش عراق: ۵۳۰

تیپ ۹۵ لشکر ۱ مکانیزه ارتش عراق: ۲۶۹، ۲۸۶

ص: ۹۰۹

تیپ ۹۶ ارتش عراق: ۸۷

تیپ ۹۸ ارتش عراق: ۴۰۸، ۴۲۹، ۵۸۹، ۶۱۷

تیپ انصارالرسول (ص): ۶۶۴

تیپ بیتالمقدس: ۲۷۶، ۶۶۴

تیپ قدس سپاه پاسداران: ۲۵، ۲۰۸، ۵۸۸، ۶۶۴، ۷۱۶

تیپ قدس سندج: ۵۷۵

تیپ کماندویی حطین عراق: ۳۰۷

تیپ مسلم بن عقیل سپاه پاسداران: ۲۶، ۱۰۷، ۴۰۹، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۷۶، ۴۷۶، ۴۸۳، ۵۰۲، ۶۶۴

تیپ هفتم موشکی الحدید عراق: ۳۶۱، ۶۴۲

تیم سازمان ملل مستقر در تهران: ۲۷۸، ۳۴۴، ۳۴۵

جاشهای زیباری: ۱۶۲، ۴۱۴، ۷۸۶

جامعه ارامنه: ۳۴۷، ۳۴۸

جامعه انجمنهای اسلامی بازار و اصناف: ۴۱۹

جامعه کلیمیان: ۶۸۱

جامعه وعاظ تهران: ۱۹۱

جبهه آزادیبخش نامیبیا (جنبش سواپو): ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲

جبهه پایداری (سوریه، لیبی، الجزایر، یمن شمالی، جبهه آزادیبخش فلسطین): ۱۶۸

جبهه ملی افغانستان: ۱۰۶

جبهه ملی ایران (جبهه ملتئون): ۱۲۷، ۴۷۱، ۴۷۲، ۶۷۱

جمعیت اتحاد برای دفاع از آزادیها و حاکمیت مردم ایران: ۱۲۷، ۴۷۱، ۴۷۲

جمعیت دفاع از حقوق بشر: ۴۷۲

جمعیت هلالاحمر استان هرمزگان: ۱۶۵

جمعیت هلالاحمر جمهوری اسلامی: ۴۲۲

جمعیت هلالاحمر رودسر: ۳۱۵، ۴۱۹، ۴۶۷

جمعیت هلالاحمر فومن: ۶۸۱

جمعیت هلالاحمر کاشان: ۱۶۵، ۴۹۲

جنبش (شورای) ملی مقاومت ایران: ۷۰۳، ۷۹۹

جنبش اسلامی افغانستان: ۱۰۶

جنگ اردوگاهها: ۷۷۰

جنگ آب: ۸۷

جنگ جهانی دوم: ۳۳۴

جنگ شهرها: ۲۰، ۳۲، ۱۳۷، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۶۳، ۲۹۷، ۲۹۸، ۴۲۰

جنگ صلیبی: ۹۹، ۱۰۱

جنگ نفت: ۱۹، ۴۱

جنگ نفتکش ها: ۱۸، ۲۰، ۳۳، ۴۳۷، ۵۴۲، ۵۸۱، ۷۳۶

جهاد تهران: ۳۵۹

جهاد دانشگاهی گیلان: ۳۶۴

جهاد سازندگی: ۱۱۵، ۱۲۰، ۱۵۶، ۱۶۶، ۱۶۹، ۱۹۴، ۲۴۴، ۲۹۲، ۲۹۳، ۳۳۴، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۹، ۴۳۱، ۴۸۳، ۷۱۴، ۷۵۰

۷۸۷

جهاد سازندگی استان بوشهر: ۳۱۵

جهاد سازندگی استان گیلان: ۳۷۰

جهاد سازندگی آذربایجان غربی: ۵۰۶

جهاد سازندگی سیستان و بلوچستان: ۵۴۱

جهاد سازندگی طبس: ۱۹۰

جهاد سازندگی قم: ۵۰۶

جهاد سازندگی کاشان: ۳۶۵، ۵۴۱

جهاد سازندگی نجفآباد: ۳۵۹

جهاد سازندگی همدان: ۴۳۴، ۶۰۸

جیشالشعبی عراق: ۹۳، ۱۱۸، ۱۵۸، ۱۷۴، ۲۶۲، ۲۹۱، ۴۱۴، ۴۱۸، ۴۸۵، ۵۳۸، ۵۷۱، ۶۶۰، ۷۸۰

حزب اتحادیه میهنی کردستان عراق (طالبانیهها): ۹۲، ۱۱۷، ۲۴۴، ۳۱۰، ۳۱۴، ۳۹۷، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۸۷، ۵۱۶، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۵۶

۵۸۳، ۵۹۵، ۶۴۴، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۷۹، ۷۴۴، ۸۰۰

حزب التحریر خوزستان: ۶۶۶

حزب الدعوه: ۳۳۹

حزب بعث سوریه: ۴۲۵، ۴۹۴، ۷۳۹

حزب بعث عراق: ۳۱، ۳۵، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۶۸، ۱۹۸، ۲۰۱، ۲۱۳، ۳۱۴، ۳۱۷، ۳۴۱، ۳۹۸، ۴۱۴، ۴۸۹

۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۷، ۵۳۸، ۵۸۰، ۶۴۸، ۶۶۳، ۷۳۲

حزب پاسوک: ۴۱۷، ۵۳۸

حزب توده: ۶۲۶، ۶۲۷، ۷۲۳، ۷۸۷، ۷۸۸، ۷۸۹

حزب دمکرات امریکا: ۷۶

حزب دمکرات کردستان ایران: ۳۴، ۳۵، ۵۹، ۹۴، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۳۴، ۱۴۰، ۱۶۳، ۱۸۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۴۳، ۲۴۷، ۲۷۸، ۳۴۱، ۳۶۴

۳۹۶، ۴۱۶، ۴۶۵، ۴۸۷، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۳۵، ۵۳۷، ۵۶۲، ۵۷۴، ۵۹۵، ۶۰۹، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۴۵، ۶۶۶، ۶۷۸، ۶۹۵، ۶۹۶، ۷۳۰، ۷۴۵

٧٩٨ ،٧٨٦ ،٧٦٣ ،٧٦٢ ،٧٤٦

ص: ٩١٠

حزب دمکرات کردستان عراق (بارزانیها): ۹۳، ۹۴، ۱۱۸، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۶۴، ۲۴۳، ۲۶۲، ۲۹۱، ۳۱۰، ۳۷۶، ۳۹۶، ۴۱۳، ۴۶۶، ۴۸۹، ۵۳۶، ۵۵۶، ۵۷۴، ۵۸۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۴۴، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۴۹، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۸۱، ۸۰۰

حزب دمکرات مسیحی آلمان: ۴۲۶

حزب سوسیال مسیحی آلمان: ۴۲۶

حزب سوسیالیست کردستان عراق (حسک): ۱۸۹، ۴۱۷، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۹۵، ۶۷۹، ۷۸۱

حزب کارگران کردستان ترکیه (پ.ک.ک.): ۴۸۹، ۶۳۵

حزب کمونیست سوریه: ۶۸۶

حزب کمونیست شوروی: ۱۲۵

حزب کمونیست عراق: ۱۴۱، ۶۷۹

حزب کمونیست فرانسه: ۶۰۰، ۶۵۱

حزب مردم پاکستان: ۵۴۶

حزب الله لبنان: ۱۰۰، ۱۰۶، ۱۲۴، ۱۲۸، ۳۷۹، ۴۲۵، ۵۲۳، ۵۷۷، ۶۰۱، ۶۸۶، ۷۷۱، ۷۹۲

حفاظت اطلاعات تیپ ۳۱۳ ارتش: ۷۴۵

حفاظت اطلاعات سپاه پاسداران جنوب: ۳۹۱، ۳۹۳

حوزه علمیه قم: ۱۶۵، ۲۶۳

حوزه علمیه مشهد: ۲۶۳

خبرگزاری جمهوری اسلامی: ۱۹۴

خرید نفت به شیوه نت بک: ۶۹

خزانهداری کل: ۴۶۹

خط لوله پترولاین عربستان سعودی در ابقیق: ۷۰۸

خط لوله زیر - عربستان سعودی: ۷۰۸، ۷۳۴

خط لوله نفت عراق به ترکیه: ۴۶۶، ۴۸۸، ۴۸۹، ۵۶۳، ۵۸۳، ۶۳۲، ۶۳۴، ۶۳۵، ۷۳۳، ۷۳۴

خط لوله نفت عراق به دریای مدیترانه: ۲۲۷، ۷۲۱، ۷۲۵

خط لوله نفت عراق - سوریه: ۷۳۹

خط لوله نفت کرکوک - حدیثه: ۷۰۸

خط لوله نفت کرکوک - یومورتالیک: ۵۶۲، ۷۰۸

خط لوله نفتی کرکوک: ۷۶۶

خط آهن ایران و ترکیه: ۲۳۴

خودمختاری: ۳۶، ۹۲، ۵۸۴

دادستانی سپاه پاسداران در تبریز: ۶۹۶

دادستانی کل کشور: ۶۹۸، ۷۰۹

دادسرای انقلاب اسلامی تهران (اوین): ۶۹۸

دادگاه بین المللی لاهه: ۳۷، ۴۰۱

دادگاه نیروهای نظامی و انتظامی کل کشور: ۱۸۳

دبیرخانه ستاد پشتیبانی جنگ استانها: ۱۶۹

دبیرخانه شورای امنیت سازمان ملل: ۶۶۸، ۶۷۰

دبیرخانه شورای امنیت وزارت کشور: ۷۶۳

دبیرخانه شورای عالی دفاع: ۱۳۶، ۳۳۸، ۴۱۴، ۶۲۳، ۶۹۸، ۷۶۷

دبیرخانه کمیته نیروی انسانی جنگ هیئت دولت: ۴۹۱

دستورالعمل حفاظتی منطقه رمضان: ۷۷۵، ۷۷۶

دستورالعمل مراقبتی ناس: ۶۲۳

دفتر اجرایی اتحادیه عمومی زنان عراقی: ۱۷۳

دفتر آمار حکومتی دوبی: ۷۰۶

دفتر بسیج عراق: ۲۲۵، ۴۸۳

دفتر حزب بعث عربی سوسیالیستی شاخه بغداد: ۱۷۲

دفتر ریاست جمهوری: ۳۴۴

دفتر سازمان تجارت خارجی ژاپن در تهران: ۴۲۴

دفتر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در پاریس: ۲۸۲

دفتر فرماندهی سپاه پاسداران ارومیه: ۱۶۲

دفتر فرماندهی سپاه پاسداران ایلام: ۴۸۶

دفتر فرماندهی سپاه پاسداران شمال: ۱۷۹

دفتر فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۲ کربلا: ۱۶۲

دفتر فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۳ کربلا: ۹۰، ۶۷۵، ۶۹۵

دفتر فرماندهی سپاه دوم نیروی زمینی سپاه پاسداران: ۳۹۲

دفتر فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع): ۱۳۵، ۶۰۹، ۶۷۶، ۷۳۰

دفتر فرماندهی قرارگاه مرکزی نیروی زمینی سپاه پاسداران در جنوب: ۶۴۲

دفتر فرماندهی کل سپاه پاسداران: ۱۶۲، ۴۱۴، ۷۱۲، ۷۴۱، ۷۹۸

دفتر فرماندهی نیروی دریایی سپاه پاسداران: ۱۸۶، ۶۲۱

دفتر نمایندگی امام در سپاه پاسداران: ۶۹۷

دفتر نمایندگی جبهه آزادیبخش نامیبیا در تهران: ۷۰۰، ۷۰۱

دفتر هواپیمایی اسرائیل در لندن: ۷۲۳

دفتر هواپیمایی ایران در فرانکفورت: ۱۲۶

دکل میرآباد: ۴۱۶

دولت ریگان: ۱۰۴

دولت موقت بازرگان: ۱۲۸

ص: ۹۱۱

راهبرد پدافند در زمین و آفند در همه جا (عراق): ۲۱۲، ۲۱۳

رزمندگان مقاومت افغانستان: ۲۸۲

رژیم پروتوریا: ۷۰۰، ۷۰۱

رکن ۲ (اطلاعات) لشکر ۲۸ ارتش جمهوری اسلامی: ۱۶۳، ۴۱۷

رکن ۲ (واحد اطلاعات) ژاندارمری جمهوری اسلامی: ۲۳، ۱۳۵، ۱۸۰، ۱۹۸، ۲۱۹، ۲۴۲، ۲۵۹، ۲۸۸، ۲۹۸، ۳۳۷، ۳۹۴، ۵۵۷، ۵۶۰، ۶۹۶، ۷۸۰

رکن ۲ ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی: ۱۳۶، ۱۴۱، ۱۹۷، ۲۵۳، ۳۵۶، ۳۸۳، ۳۹۶، ۴۴۶، ۴۶۱، ۶۴۳

رکن ۲ ستاد نیروی زمینی ارتش: ۵۹۵

رکن ۲ قرارگاه عملیاتی شمال غرب: ۶۹۴

رکن ۲ قرارگاه کربلای ارتش: ۲۵

رکن ۲ لشکر ۸۴ ارتش: ۵۰۱

رکن ۳ ستاد مشترک ارتش: ۵۵۷، ۷۸۴

رکن ۳ لشکر ۸۴ ارتش: ۵۹۴

رکن سوم قرارگاه عملیاتی منطقه جنوب: ۴۶۲

روابط عمومی استانداری کردستان: ۳۱۵

روابط عمومی دادستانی کل انقلاب: ۶۹۸، ۷۰۹

روابط عمومی سازمان انتقال خون: ۴۶۷

روابط عمومی شرکت ملی فولاد ایران: ۱۴۲، ۶۲۹

روابط عمومی مجلس شورای اسلامی: ۱۴۲، ۷۴۶

روابط عمومی نخستوزیری: ۵۷۵

روابطعمومی وزارت امور خارجه: ۳۴۵، ۳۷۱، ۴۰۰

روابطعمومی وزارت کار و امور اجتماعی: ۶۲۹

روز جهانی قدس: ۵۸۴، ۷۱۲، ۷۴۸، ۷۵۹، ۷۶۳، ۷۸۶، ۷۹۹

روز جهانی کارگر: ۹۱، ۹۲، ۱۲۲

روز معلم: ۱۲۲، ۱۴۳

ژاندارمری استان بوشهر: ۳۱۵

ژاندارمری جمهوری اسلامی: ۲۳، ۴۸، ۶۰، ۱۱۴، ۱۱۶، ۱۶۲، ۱۶۷، ۲۱۸، ۲۴۰، ۲۷۰، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۷، ۳۴۱، ۳۴۴، ۳۴۹، ۳۹۹

۴۳۴، ۴۴۷، ۴۸۶، ۵۹۴، ۵۹۶، ۶۰۵، ۶۰۷، ۶۲۴، ۶۲۶، ۶۴۳، ۶۵۱، ۶۷۰، ۶۷۷، ۶۹۵، ۷۲۸، ۷۳۰، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۹۷

ژاندارمری ناحیه باختران: ۱۳۵

ژاندارمری ناحیه کردستان: ۹۳، ۶۷۷

سازمان استخبارات عراق: ۹۴، ۲۱۹، ۲۴۸، ۶۰۸، ۶۹۳

سازمان امل (گروه شبه نظامی شیعی امل): ۱۰۶، ۶۱۳، ۷۵۱، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۹۲، ۷۹۳

سازمان امنیت شهر شقلاوه: ۳۱۴

سازمان امنیت و اطلاعات عراق: ۲۱۹، ۵۳۵

سازمان انتقال خون: ۴۶۷، ۴۶۸

سازمان اوپک: ۱۹، ۴۱، ۱۴۹، ۲۰۳، ۲۴۶، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۶۸۰، ۷۳۳، ۷۶۶

سازمان آب و برق منطقه امیدیه: ۶۰۷

سازمان آزادیبخش فلسطین (ساف): ۱۰۳، ۶۱۳، ۷۰۷، ۷۷۱، ۸۰۳

سازمان بادر ماینهوف (گروه تروریستی چپگرا در آلمان): ۹۸

سازمان برنامهبودجه استان فارس: ۶۸۱

سازمان بین المللی حقوق بشر: ۲۰۲

سازمان تبلیغات اسلامی اراک: ۴۱۹

سازمان تبلیغات اسلامی گیلان: ۴۱۹

سازمان تبلیغات اسلامی: ۱۶۹، ۱۹۴

سازمان جهاد اسلامی در لبنان: ۱۹، ۳۷، ۹۸، ۴۴۰، ۵۹۸، ۶۸۰، ۶۸۷

سازمان جهانگردی: ۱۴۲

سازمان چریکهای فدایی خلق شاخه اقلیت: ۵۱۵، ۷۹۹

سازمان چریکهای فدایی خلق: ۳۹۶، ۵۱۵، ۶۲۶، ۶۲۷، ۷۸۷، ۷۸۸، ۷۹۹

سازمان حفاظت اطلاعات ارتش جمهوری اسلامی: ۳۵، ۸۹، ۱۴۰، ۷۴۴

سازمان سیا (سی.آی.ای.): ۱۵۰، ۱۵۱، ۲۲۱

سازمان شیمیایی، میکروبی، رادیواکتیو (عراق): ۸۹

سازمان صلیب سرخ جهانی (کمیته بین المللی صلیب سرخ): ۶۱، ۶۲، ۶۸، ۳۴۷، ۴۰۰، ۴۲۲، ۶۸۲

سازمان عدم متعهد (جنبش غیر متعهدها): ۲۹۸، ۳۴۷، ۵۶۵، ۵۸۵، ۷۰۷، ۸۰۲

سازمان عمل اسلامی: ۴۸۹

سازمان فنو حرفهای وزارت کار و امور اجتماعی: ۴۹۲

سازمان کرس (فرانسه): ۹۸

سازمان مالی کلین وورت گریوین: ۱۴۹

سازمان مجاهدین خلق (منافقین): ۲۰، ۳۴، ۳۵، ۳۸، ۶۷، ۱۱۷، ۱۴۰، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۲۲۸، ۲۴۷، ۲۵۸، ۲۵۹، ۳۱۴

۳۴۱، ۳۶۴، ۳۹۸، ۴۱۸، ۴۲۶، ۵۱۶، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۷۴، ۵۷۸، ۵۹۹، ۶۰۹، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷

۶۳۱، ۶۴۶، ۶۵۱، ۶۶۷، ۶۸۳، ۶۹۵، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۱۴، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۶۲، ۷۶۴، ۷۸۱، ۷۹۰، ۷۹۷، ۷۹۸

سازمان ملل متحد: ۴۲، ۶۴، ۶۵، ۱۶۹، ۱۷۵، ۱۷۶، ۲۰۰، ۲۲۰، ۲۲۴

۲۳۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۱۷، ۳۷۱، ۴۲۱، ۴۹۵، ۵۳۲، ۵۸۰، ۶۲۳، ۶۶۷، ۶۶۸، ۷۱۸، ۷۵۱، ۷۸۷، ۷۸۹

سازمان یونسکو: ۴۷۱

سپاه اول (شمال) سپاه پاسداران: ۷۸۲

سپاه اول ارتش عراق: ۴۵۲

سپاه بدر: ۵۹۵

سپاه پاسداران ارومیه: ۴۶۵

سپاه پاسداران اشنویه: ۳۴۱، ۳۹۶، ۵۳۵، ۷۲۹، ۷۷۷

سپاه پاسداران اصفهان: ۲۹۱

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی منطقه ۱ ثارالله (ع): ۶۵

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی: ۲۰، ۲۳، ۲۵، ۲۶، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۴۵، ۴۷، ۴۹، ۵۱، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۷۶، ۸۴، ۸۵، ۸۷، ۹۲، ۹۴، ۹۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۴، ۱۲۰، ۱۳۱، ۱۳۴، ۱۳۷، ۱۳۹، ۱۴۱، ۱۴۵، ۱۵۶، ۱۶۱، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۹، ۱۸۰، ۱۸۵، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۴، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۵، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۵۷، ۲۶۹، ۲۷۱، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۸۲، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۹۰، ۲۹۲، ۲۹۳، ۳۰۵، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۱۵، ۳۱۷، ۳۲۳، ۳۲۸، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۴۱، ۳۴۹، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۶۰، ۳۶۳، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۸۳، ۳۸۶، ۳۹۰، ۳۹۹، ۴۰۴، ۴۰۷، ۴۰۹، ۴۱۱، ۴۱۶، ۴۲۰، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۲، ۴۴۶، ۴۵۵، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۶۲، ۴۶۴، ۴۷۵، ۴۷۹، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۵، ۵۰۷، ۵۰۹، ۵۱۱، ۵۳۷، ۵۴۸، ۵۵۱، ۵۵۴، ۵۵۶، ۵۵۸، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۷، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۵، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۴، ۶۰۹، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۴، ۶۲۶، ۶۲۸، ۶۳۳، ۶۴۱، ۶۵۰، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۷۸، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۹۱، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷، ۷۱۶، ۷۲۸، ۷۳۳، ۷۴۴، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۶۰، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۷۵، ۷۷۷، ۷۸۵، ۷۸۸، ۷۹۰، ۷۹۷، ۸۰۰

سپاه پاسداران اهواز: ۲۹۱

سپاه پاسداران بانه: ۲۴۳

سپاه پاسداران بوکان: ۱۱۷، ۲۴۳، ۷۹۸

سپاه پاسداران پیرانشهر: ۱۶۲، ۴۳۱، ۴۸۷، ۶۶۱، ۷۶۲

سپاه پاسداران تبریز: ۷۱۴

سپاه پاسداران چناره : ۱۱۷

سپاه پاسداران خوی: ۶۴۳

سپاه پاسداران سردشت: ۱۸۷

سپاه پاسداران سروآباد: ۴۶۴

سپاه پاسداران سقز: ۲۴۳

سپاه پاسداران سمنان: ۶۵۱

سپاه پاسداران سنندج: ۱۶۳

سپاه پاسداران سوسنگرد: ۵۹۶

سپاه پاسداران صائیندژ: ۹۴، ۲۱۸، ۵۶۱

سپاه پاسداران کردستان: ۲۱۸، ۳۴۱، ۵۳۷، ۷۱۲، ۷۹۸

سپاه پاسداران کرگاه: ۲۶۳

سپاه پاسداران کهگیلویه و بویراحمد: ۷۱۳

سپاه پاسداران گیلان: ۴۹۲

سپاه پاسداران مریوان: ۱۱۴، ۱۳۵، ۶۲۶

سپاه پاسداران مهاباد: ۱۱۷

سپاه پاسداران ناحیه آذربایجان شرقی: ۶۲۹

سپاه پاسداران نقده: ۱۷۹

سپاه پاسداران نورآباد دهقان: ۴۹۲

سپاه پاسداران نیشابور: ۱۱۹

سپاه پاسداران هشتپر: ۱۶۵

سپاه پاسداران همدان: ۶۲۹

سپاه پنجم ارتش عراق: ۱۱۹، ۳۱۲، ۳۸۸، ۳۸۹، ۴۵۲، ۵۰۶، ۵۱۳، ۵۳۴، ۵۵۵، ۵۶۷

سپاه چهارم ارتش عراق: ۲۲، ۲۳، ۲۵، ۴۹، ۸۲، ۱۱۳، ۱۳۳، ۲۶۹، ۲۷۲، ۲۸۷، ۳۰۱، ۳۱۲، ۳۱۸، ۳۲۶، ۳۳۶، ۳۶۲، ۳۸۸، ۳۸۹، ۴۱۰، ۴۵۲، ۴۸۱، ۵۱۴، ۵۳۴، ۵۵۵، ۵۷۲، ۵۸۰، ۶۴۹، ۷۶۱

سپاه دوم (تاکتیکی) ارتش عراق: ۴۴۳، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۵۲، ۴۷۸، ۴۸۱، ۵۰۲، ۵۷۰، ۵۹۴، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۲، ۶۸۴، ۷۶۱، ۷۶۱

سپاه دوم (جنوب) سپاه پاسداران: ۷۸۲

سپاه سردشت: ۳۴۱، ۴۱۶، ۵۶۰، ۷۳۰

سپاه سوم ارتش عراق: ۱۶۱، ۴۵۲، ۵۰۹، ۵۵۵، ۵۷۲، ۷۶۱

سپاه سوم سپاه پاسداران: ۷۸۲

سپاه ششم ارتش عراق: ۱۱۳، ۲۷۶، ۳۱۳، ۴۱۰، ۴۵۲، ۵۷۲

سپاه منطقه ۲ مریوان: ۶۴۳

سپاه منطقه ۳: ۶۷۳

سپاه منطقه ۵: ۶۴۰

سپاه ناحیه ۱ نقده: ۱۸۸

سپاه نوشهر: ۴۶۷

سپاه هفتم ارتش عراق: ۱۱۳، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۶۱، ۴۱۵، ۴۵۲، ۵۰۹، ۷۶۱

ص: ۹۱۳

ستاد اجرایی جنگ: ۵۱۳

ستاد اجرایی قرارگاه خاتمالانیا(ص): ۶۶۲، ۶۶۳

ستاد بازسازی و نوسازی مناطق جنگزده: ۵۱۸، ۶۶۷

ستاد پشتیبانی جبهه و جنگ استان تهران: ۱۰۱، ۱۹۳

ستاد پشتیبانی جبهه و جنگ استان زنجان: ۲۷۹

ستاد پشتیبانی جبهه و جنگ استان مازندران: ۲۴۴

ستاد پشتیبانی جبهه و جنگ دشتستان: ۱۹۰

ستاد پشتیبانی جنگ استانداری یزد: ۵۷۵

ستاد پشتیبانی جنگ جهاد سازندگی استان بوشهر: ۳۱۵

ستاد پشتیبانی جنگ جهاد سازندگی دشتستان: ۲۴۴

ستاد پشتیبانی جنگ سمنان: ۶۵۰

ستاد پشتیبانی جنگ گیلان: ۳۶۵، ۶۵۰

ستاد پشتیبانی جهاد سازندگی استان یزد: ۱۹۰

ستاد پشتیبانی دفتر جنگ خانه کارگر: ۲۴۵

ستاد پشتیبانی یاسوج: ۶۲۹

ستاد تبلیغات جنگ شورایعالی دفاع: ۶۵، ۱۴۸، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۹۳، ۲۱۷، ۲۲۵، ۳۹۸، ۴۳۴

ستاد جبهه و جنگ فرمانداری مریوان: ۴۱۹

ستاد جذب و هدایت کمکهای مردمی: ۱۰۱

ستاد جنگ جهاد سازندگی سیستان و بلوچستان: ۵۴۱

ستاد جنگ وزارت کشور: ۱۶۶

ستاد جنگهای نامنظم مریوان: ۲۶۲

ستاد جنگهای نامنظم: ۵۳۷

ستاد سپاه پاسداران ناحیه سنندج: ۴۶۵

ستاد سپاه دوم شمال: ۵۱۵

ستاد سپاه ناحیه کردستان: ۶۴۵

ستاد عالی پشتیبانی جنگ: ۱۹۳، ۳۴۶، ۵۱۳، ۷۶۰

ستاد عالی خاتم (شورای مشورتی): ۵۱۳

ستاد فرماندهی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی: ۴۹۳

ستاد قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع): ۶۰، ۶۲۷

ستاد قرارگاه خاتمالانبیا(ص): ۵۷۰، ۶۵۶

ستاد کل پدافند کشور: ۶۹۶

ستاد کل نیروهای مسلح عراق: ۵۶، ۱۱۱، ۲۱۸، ۲۳۵، ۴۸۶، ۵۷۳، ۷۲۳، ۷۷۹

ستاد مجلس نمایندگان امریکا: ۳۸۰

ستاد مرکزی بسیج خواهران: ۱۹۱

ستاد مرکزی سپاه پاسداران: ۵۸، ۲۲۵، ۶۱۸، ۶۸۲، ۷۴۹، ۷۸۶

ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران: ۵۷، ۶۰، ۱۰۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۳۵، ۱۶۱، ۱۸۳، ۲۱۷، ۲۸۷، ۳۰۷، ۳۳۷، ۳۴۰، ۳۴۵

۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۱، ۳۹۳، ۳۹۴، ۴۱۵، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۲۳، ۴۳۴، ۴۵۰، ۴۶۴، ۴۷۷، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۸، ۵۰۶، ۵۰۸، ۵۳۵، ۵۶۸، ۵۹۵

۶۱۸، ۶۲۳، ۶۴۳، ۶۶۰، ۶۷۶، ۷۶۱، ۷۸۴

ستاد مشترک ارتش عراق: ۵۳۴، ۶۶۰

ستاد مشترک امداد و درمان جبهه و جنگ هلالاحمر استان اصفهان: ۳۴۸

ستاد منطقه ۵ سپاه: ۵۱۵

ستاد نیروی دریایی سپاه: ۵۳

ستاد نیروی زمینی سپاه: ۵۳، ۷۸۱

ستاد هماهنگی انجمنهای اسلامی وزارتخانهها و مؤسسات دولتی: ۱۴۵

سفارت امریکا در تهران: ۴۲۲

سفارت جمهوری اسلامی ایران در ایتالیا: ۶۱۱

سفارت جمهوری اسلامی ایران در بن: ۱۲۶، ۵۱۸

سفارت جمهوری اسلامی ایران در پکن: ۶۸۳

سفارت جمهوری اسلامی ایران در دمشق: ۱۹۸، ۴۹۳

سفارت جمهوری اسلامی ایران در کویت: ۴۲۲، ۷۱۲

سفارت جمهوری اسلامی ایران در مسقط: ۱۹۴

سفارت فرانسه در تهران: ۵۷۷

سفارتخانه امریکا در کویت: ۳۱۹

سفارتخانه فرانسه در کویت: ۳۱۹

سلاحهای (جنگافزارهای) میکروبی: ۶۶، ۳۷۱

سوپراتاندارد فرانسوی: ۱۷۰، ۱۹۵

سیستم بازیافتی خرید نفت: ۴۳۸

شرکت ابریشم شام از طاهر گوراب: ۱۶۵

شرکت اسکلتسازی اصفهان: ۶۸۱

شرکت امو کو: ۷۱

شرکت ایتالیایی ساییم: ۲۲۷

شرکت امریکایی مدریکو: ۶۳۱

شرکت بتن: ۶۸۱

شرکت بریتول: ۷۱

شرکت بریتیش پترولیوم: ۷۱

شرکت بورمان: ۷۱

شرکت بیمه لویڈز لندن: ۹۱، ۲۴۱، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۹۴، ۶۲۲

ص: ۹۱۴

شرکت پاکباش: ۶۸۱

شرکت تهیه مواد غیرفلزی اصفهان: ۱۶۶

شرکت دخانیات: ۳۱۵

شرکت سهامی داروپخش: ۶۶۷

شرکت شل: ۷۱

شرکت صنعتی آبفر: ۱۴۲

شرکت کاترپیلار: ۱۴۷

شرکت کالتکس: ۱۴۷

شرکت کلوگ: ۱۴۷

شرکت مقاطعهکاران بین المللی: ۷۰۸

شرکت ملی فولاد ایران: ۱۶۶

شرکت ملی گاز: ۶۹۵

شرکت ملی نفت ایران: ۳۵۱، ۵۸۲

شرکت نفتی آرامکو: ۵۴۷، ۶۳۲

شرکت واحد اتوبوسرانی: ۲۸۲، ۶۸۱

شرکت وستینگ هاوس: ۱۴۷

شرکت هامیلتون: ۷۱

شرکت هلیکوپترسازی بل: ۱۴۷

شورای اداری استان فارس: ۷۵۰

شورای امنیت سازمان ملل متحد: ۲۷، ۴۲، ۱۰۲، ۱۱۶، ۱۶۹، ۱۷۱، ۲۰۰، ۲۳۶، ۲۷۹، ۳۱۷، ۳۴۵، ۴۰۰، ۵۴۶، ۶۶۸، ۷۵۱

شورای امنیت کشور (ایران): ۹۴، ۹۵، ۱۱۷

شورای تأمین شهر مریوان: ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۲۵

شورای تأمین کردستان: ۴۱۶

شورای خلیفه‌گری ارامنه تهران: ۳۴۸

شورای عالی دفاع: ۳۱، ۴۴، ۹۵، ۹۶، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۱۷، ۱۳۹، ۳۴۶، ۴۲۰، ۶۸۲، ۶۹۶، ۷۴۷، ۷۸۴

شورای فرماندهی انقلاب (عراق): ۱۵۲

شورای فرماندهی حزب بعث سوریه: ۴۹۳، ۴۹۴

شورای فرماندهی قرارگاه حمزه: ۵۵۳

شورای مرکزی جمعیت دفاع از آزادی و حاکمیت ملت ایران: ۴۷۲

شورای مرکزی جهاد سازندگی: ۳۱۵

شورای مرکزی دانشگاهها: ۳۹۹

شورای مرکزی فلسطین: ۱۰۳

شورای نظامی سودان: ۱۴۷

شورای هماهنگی تهران: ۵۲۶

شورای همکاری خلیج فارس: ۱۵۲، ۱۷۵، ۴۹۳، ۶۳۳، ۶۵۳، ۷۰۶

شهربانی استان ایلام: ۱۶۵

شهربانی استان کردستان: ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۶۴، ۱۸۷، ۱۸۹، ۲۱۹، ۲۴۱، ۳۶۴، ۳۹۶، ۴۳۴، ۴۶۱، ۵۱۵، ۵۷۴، ۵۹۴، ۶۴۵، ۶۶۶، ۶۹۵، ۷۴۵، ۷۶۳، ۷۹۷

شهربانی جمهوری اسلامی: ۱۳۴، ۱۶۷، ۳۴۹، ۳۵۸، ۶۶۱

شهرداری اهواز: ۱۶۶

شهرداری ایزه: ۴۶۷

شهرداری تهران: ۲۹۳

شهرداری جهرم: ۴۱۹، ۴۳۶

شهرداری همدان: ۵۲۶

صادرات نفت: ۳۱

صداوسیما جمهوری اسلامی: ۱۶۹

صدور انقلاب: ۱۴۴

صلح حدیبیه: ۲۰۰

صلح: ۲۰، ۲۷، ۳۲، ۴۰، ۴۱، ۴۵، ۶۳، ۷۵، ۷۶، ۹۰، ۱۰۲، ۱۲۵، ۱۲۸، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۶۸، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۶، ۲۰۰، ۲۲۵، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۷، ۲۶۰، ۲۶۴، ۲۶۷، ۲۸۰، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۵۲، ۳۷۷، ۳۷۸، ۴۲۶، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۸، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۸۱، ۵۰۴، ۵۱۴، ۵۱۹، ۵۲۵، ۵۳۲، ۵۴۷، ۵۶۵، ۵۷۹، ۵۸۱، ۶۸۶، ۷۰۱، ۷۰۳، ۷۰۵، ۷۰۷، ۷۱۴، ۷۱۵، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۳۱، ۷۵۲، ۷۵۹، ۷۷۰، ۷۸۹، ۷۹۳، ۸۰۲، ۸۰۳

صنایع فولاد اهواز: ۳۲

صنایع نفت جنوب: ۳۶۵

صنایع و معادن ایران: ۴۱۹

طایفه دمیرچی: ۳۴۸

طایفه سیدلر: ۳۴۸

طایفه مغانلو: ۳۴۸

طرح ۸ مادهای دبیرکل سازمان ملل درمورد توقف جنگ میان ایران و عراق: ۴۲۴، ۷۵۱

طرح خروج شوروی از افغانستان: ۹۶

طرح ژاپن برای خاتمه جنگ ایران و عراق: ۴۲۴

طرح صلح شورا: ۲۸۱

طرح عملیات والفجر ۸: ۲۲۱

طرح عملیاتی تیپ ۱۵۵ ویژه شهدا: ۴۵۵

طرح عملیاتی سیدالشهدا (ع): ۱۱۱

ص: ۹۱۵

طرح لیک یا امام (تأمین نیازمندیهای جبهه): ۶۵۵، ۶۵۱، ۶۵۰

طرح لشکر انصارالحسین (ع): ۶۹۲

طرح مالک اشتر: ۷۴۹

طرح مانور لشکر ۷ ولیعصر (عج): ۳۵۵

طرح مرابطون (گردانهای قائم پدافند مرزی): ۷۶۰

طلاب خارجی مقیم ایران: ۲۲۴

عشایر بتوانه: ۷۶۰

عشایر برادوست: ۷۶۰

عشایر پشدری: ۷۶۰

عشایر خوشناور: ۷۶۰

عشایر زریپاری: ۵۱۶

عشایر زیباری: ۷۶۰

عشایر سالورلگ: ۷۶۰

عشایر سورچی: ۷۶۰

عشایر سیدعباس: ۷۶۰

عشایر سیدعمر: ۷۶۰

عشایر سیدمصطفی: ۷۶۰، ۶۰۹، ۵۰۸

عشایر عثمان خوشناو: ۷۶۰

عشایر لودکی: ۵۱۶

عشایر محمد ملاشریف: ۶۰۹

عشایر مرکی: ۷۶۰

عشایر منگوری پیرانشهر: ۳۹۳

عملیات بدر: ۱۳۷، ۲۱۳، ۲۱۵، ۲۱۶، ۵۲۶

عملیات بیتالمقدس: ۲۹، ۱۳۷، ۱۶۹، ۲۱۲، ۲۱۳، ۳۷۰، ۵۹۷

عملیات ثارالابطال (انتقام قهرمانان) عراق: ۴۴۳

عملیات خیبر: ۱۳۷، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۲۲، ۴۱۰، ۴۵۳

عملیات رمضان: ۱۳۷، ۱۳۸

عملیات عاشورای ۴: ۲۹۶

عملیات قدس ۴: ۲۹۶

عملیات کربلای ۵: ۲۸۹

عملیات کربلای یک: ۳۰

عملیات محرم: ۵۹۷

عملیات مسلم بن عقیل: ۳۷۰، ۵۹۷

عملیات والفجر ۱۰: ۲۸۹، ۳۷۶، ۴۵۴، ۵۰۸، ۷۳۳

عملیات والفجر ۲: ۳۸۵، ۳۹۷، ۵۲۵، ۵۹۷

عملیات والفجر ۳: ۴۳۳، ۴۷۶، ۵۲۵، ۵۹۷، ۷۵۶

عملیات والفجر ۴ (در گامو): ۲۴۷، ۴۵۳، ۴۵۹، ۴۸۰، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۶۱، ۵۹۷

عملیات والفجر ۸ (نبرد فاو): ۱۹، ۲۰، ۲۸، ۲۹، ۳۱، ۳۷، ۴۰، ۴۷، ۵۱، ۶۰، ۶۲، ۷۱، ۷۶، ۷۷، ۸۴، ۱۰۵، ۱۰۸، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۵۳،

۱۵۹، ۱۶۹، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۸۰، ۱۸۲، ۱۹۷، ۲۱۲، ۲۱۴، ۲۱۶، ۲۲۱، ۲۲۵، ۲۷۴، ۲۸۹، ۲۹۹، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۱۱، ۳۲۶، ۳۲۸، ۳۲۹،

۳۳۳، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۷۰، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۸، ۳۹۰، ۳۹۴، ۳۹۵، ۴۰۵، ۴۱۰، ۴۱۲، ۴۲۰، ۴۶۰، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۵۴، ۵۷۱، ۵۷۳، ۵۹۰،

۵۹۱، ۵۹۷، ۶۵۵، ۶۷۳، ۶۹۷، ۷۱۱، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۴۶، ۷۵۷، ۷۶۳، ۷۸۵، ۷۹۰، ۸۰۱

عملیات والفجر ۹: ۳۷۴، ۳۷۶، ۳۹۷، ۴۵۳، ۵۳۷، ۵۹۱، ۵۶۵، ۶۵۶

عملیات والفجر مقدماتی: ۲۱۳، ۵۲۵

فالانزهای مسیحی لبنان: ۷۹۲

فدراسیون بین المللی کشتیرانی: ۷۸۹

فدراسیون جوانان حزب سوسیالیست شهر بری ایتالیا: ۷۱۷

فرمانداری آمل: ۱۹۰

فرمانداری بانه: ۹۴، ۲۱۸، ۵۳۵، ۶۲۷

فرمانداری دهلران: ۵۳۵

فرمانداری سقز: ۳۹۶

فرمانداری مریوان: ۵۹، ۳۹۶

فرماندهی ارتش خلقی عراق: ۱۹۸

فرماندهی تیپ ۹ بدر: ۶۷۴

فرماندهی تیپ نوهد: ۱۶۴

فرماندهی سپاه جنوب قرارگاه کربلا: ۷۴۲

فرماندهی سپاه کشوری: ۱۸۳، ۷۸۲

فرماندهی قرارگاه رمضان: ۷۶۱

فرماندهی قرارگاه عملیاتی غرب: ۶۷۶

فرماندهی قرارگاه کربلا: ۷۵۷

فرماندهی قرارگاه مرکزی خاتمالانیا(ص): ۱۳۳، ۱۸۲، ۱۸۴، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۹۰

فرماندهی قرارگاه نوح سپاه پاسداران: ۷۱۳، ۷۵۷

فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق: ۱۳۳، ۱۶۱، ۱۸۷، ۲۳۳، ۲۷۲، ۲۷۶، ۳۱۳، ۳۳۶، ۳۶۲، ۳۸۸، ۳۸۹، ۴۳۴، ۴۴۸، ۴۵۰، ۴۶۴،
۵۰۲، ۵۱۳، ۵۳۴، ۵۹۳، ۶۲۲، ۶۴۴، ۶۷۵، ۷۱۳، ۷۳۰، ۷۶۱

فرماندهی لشکر ۱۶ زرهی ارتش: ۷۴۱

فرماندهی نیروهای تیو ک در منطقه قادر کرم عراق: ۷۴۲

فرماندهی نیروی زمینی ارتش: ۶۷۶

ص: ۹۱۶

فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران: ۷۷۷، ۷۲۷، ۲۳۵

فرماندهی نیروی هوایی ارتش: ۷۴۱

فرماندهی نیروی هوایی سپاه: ۷۸۳

فروشگاههای زنجیرهای قدس: ۱۰۱

قانون بودجه سال ۱۳۶۵ کل کشور: ۳۱۶

قانون جدید وظیفه عمومی: ۳۴۹

قانون واگذاری پرداخت مستمری خانوادههای شهدا و مفقودین به بنیاد شهید: ۶۸۲

قبایل جعفری (دوسکوا و رامال): ۷۳۷، ۷۳۸

قرارداد صلح با اسرائیل: ۱۰۲

قرارگاه تاکتیکی کربلای ۱: ۳۰۵، ۳۲۴، ۳۲۵، ۶۷۴

قرارگاه تاکتیکی کربلای ۲: ۳۰۵، ۳۲۴، ۳۲۵

قرارگاه تمرچین: ۳۲، ۴۳۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۶۱۸، ۶۷۵، ۶۷۶، ۷۴۲

قرارگاه تیپ ۲ لشکر ۱۶ زرهی قزوین: ۳۲۶، ۶۷۶

قرارگاه تیپ یکم پیرانشهر: ۶۹۴

قرارگاه جنگهای نامنظم سپاه پاسداران در نواحی: ۴۸۳، ۴۸۴

قرارگاه جنگهای نامنظم سپاه پاسداران: ۳۱، ۴۸۴، ۶۱۰

قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع): ۹۰، ۹۴، ۱۱۴، ۱۱۷، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۸۶، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۳۴، ۲۷۸، ۳۱۰، ۳۱۳، ۳۴۱، ۳۵۸، ۳۹۳، ۴۱۶، ۴۳۱، ۴۳۴، ۴۴۶، ۴۵۶، ۴۶۱، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۵۳، ۵۷۴، ۵۹۵، ۵۹۵، ۵۹۶، ۶۱۸، ۶۳۶، ۶۳۹، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۷۱۲، ۷۱۴، ۷۳۰، ۷۴۵، ۷۸۲، ۷۹۷

قرارگاه رمضان سپاه پاسداران: ۹۳، ۱۱۹، ۱۳۵، ۱۸۸، ۱۹۰، ۲۱۷، ۲۱۹، ۲۴۳، ۲۸۸، ۳۱۰، ۳۱۴، ۳۳۷، ۳۴۱، ۳۵۸، ۳۶۳، ۳۶۴، ۴۱۳، ۴۸۳، ۴۸۴، ۵۵۶، ۵۵۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۴۴، ۶۵۹، ۶۷۹، ۶۹۲، ۷۰۸، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۷۷، ۷۸۱، ۷۸۶، ۸۰۰

قرارگاه شمال غرب سپاه پاسداران: ۲۱۹

قرارگاه شمال غرب نیروی زمینی ارتش: ۴۵۵

قرارگاه شهید شهرامفر: ۲۴۳

قرارگاه شهید همت: ۱۵۸، ۲۱۰

قرارگاه عملیاتی جنوب سپاه پاسداران: ۸۸

قرارگاه عملیاتی سپاه هفتم ارتش عراق: ۲۴۱

قرارگاه عملیاتی سیدالشهدا(ع): ۲۴۳

قرارگاه عملیاتی شمال غرب: ۵۳۵، ۵۹۶، ۶۱۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۷۹۶

قرارگاه عملیاتی عینخوش: ۳۹۳

قرارگاه عملیاتی مشترک خاتمالانیا(ص): ۳۰، ۵۲، ۶۶، ۸۸، ۸۹، ۱۰۶، ۱۴۸، ۱۶۶، ۱۸۰، ۱۸۲، ۱۸۳، ۲۳۶، ۲۵۳، ۲۷۵، ۲۸۶، ۲۹۰، ۳۲۶، ۳۲۸، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۶۴، ۳۸۸، ۳۹۱، ۳۹۳، ۴۰۴، ۴۰۸، ۴۱۳، ۴۸۶، ۵۱۳، ۵۳۳، ۵۶۸، ۵۸۹، ۵۹۴، ۵۹۶، ۶۵۹، ۷۱۱، ۷۴۷، ۷۴۹، ۷۶۰، ۷۹۶

قرارگاه عملیاتی نجف ۲ سپاه پاسداران: ۵۹۴، ۶۴۰، ۶۷۴، ۶۹۳، ۶۹۴، ۷۴۲، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۶۱

قرارگاه عملیاتی نجف ۳ سپاه پاسداران: ۵۱۳، ۵۱۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۶۷۴، ۷۵۶، ۷۸۱

قرارگاه عملیاتی نجف ۴ سپاه پاسداران: ۶۷۴

قرارگاه فرعی ظفر: ۱۸۸

قرارگاه فرماندهی ارتش در جنوب: ۵۰

قرارگاه فرماندهی سپاه سوم عراق: ۱۸۵

قرارگاه فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران: ۴۸۲

قرارگاه قائم (قرارگاه مشترک نیروی زمینی ارتش و سپاه پاسداران، قرارگاه نجف ۲، ۳ و ۴): ۳۰، ۵۸، ۱۶۲، ۱۷۹، ۱۸۳، ۲۰۹، ۲۵۳، ۲۹۰، ۳۵۸، ۴۵۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۵۹، ۶۶۳

قرارگاه قدس: ۵۳، ۱۰۷

قرارگاه کربلا: ۳۰، ۵۰، ۵۳، ۵۵، ۷۷، ۸۴، ۸۶، ۸۸، ۱۰۷، ۱۱۵، ۱۵۶، ۱۸۰، ۲۵۴، ۳۰۵، ۳۰۹، ۳۲۴، ۴۰۴، ۴۲۱، ۵۵۸، ۷۴۳، ۷۹۵

قرارگاه لشکر ۱۶ زرهی قزوین در برغازه: ۵۰، ۳۲۳، ۳۸۴

قرارگاه لشکر ۱۷ زرهی: ۲۸۳

قرارگاه لشکر ۲۸ کردستان: ۶۰۹

قرارگاه لشکر ۸۱ ارتش: ۲۷۵

قرارگاه لشکر ۸۴ خرماآباد ارتش: ۴۶۳

قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران: ۲۵۶، ۲۷۱، ۲۷۶، ۲۸۵، ۴۱۳

قرارگاه مشترک ارتش و سپاه پاسداران (لشکر ۱۶ زرهی، تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع)): ۸۱، ۱۱۱، ۱۱۲

قرارگاه نجف: ۳۰، ۵۳، ۸۱، ۸۶، ۱۱۴، ۱۸۳، ۳۰۹، ۳۲۵، ۳۳۷، ۳۶۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۹۶، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۳۱، ۴۵۶، ۴۶۱

۷۷۵، ۷۷۳، ۷۵۷، ۶۳۹، ۶۱۷، ۵۹۲، ۵۸۷، ۵۶۷، ۵۵۲، ۵۵۱، ۵۳۳

قرارگاه نصرت: ۸۹، ۲۱۰، ۲۳۸، ۲۵۳، ۲۵۷، ۲۷۶، ۴۱۰، ۶۷۴، ۶۹۱

قرارگاه نوح: ۵۰، ۸۸، ۲۵۵، ۲۶۱، ۳۹۵، ۶۲۱، ۷۲۹

قرارگاه نیروی زمینی ارتش: ۵۰

قرارگاه نیروی زمینی سپاه پاسداران: ۴۹، ۸۷، ۸۸، ۱۸۴، ۲۰۷، ۲۱۲، ۲۱۴، ۳۲۷، ۳۹۰، ۴۵۱، ۴۵۹، ۴۶۰، ۵۵۶، ۶۹۱، ۷۷۳

ص: ۹۱۷

قرارگاه وزارت کشور: ۱۶۶

قطار مسافری اهواز - تهران: ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۳۴، ۴۳۵

قطعه نامه سران هفت کشور صنعتی: ۲۲۰

قطعه نامه کنوانسیون عمومی یونسکو در صوفیه: ۴۶۸

قوه قضاییه: ۱۶۹

قیاده موقت (حزب دمکرات کردستان عراق [بارزانیها]): ۶۷۹

قیاده قومیه (شورای فرماندهی بینالعربی حزب بعث سوریه): ۴۹۴

کا.گ.ب: ۲۲۱

کاروان دانشآموزان مدارس تهران: ۱۶۵

کاروان لبیک یا امام: ۱۱۹، ۱۴۲، ۱۶۵، ۲۲۴، ۲۴۴، ۲۶۲، ۲۶۳، ۳۴۸، ۴۱۹، ۵۴۱، ۶۲۹، ۶۵۰، ۷۶۴، ۷۸۴

کاروان ویژه ماه مبارک رمضان: ۲۶۳

کاروانهای راهیان کربلا: ۶۰، ۶۴، ۶۵، ۹۱، ۱۱۹، ۱۴۲، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۹۰، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۴۴، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۹۱، ۳۶۵، ۴۳۶، ۴۹۷

۵۲۶، ۶۲۹، ۶۸۱، ۶۹۷، ۷۶۴، ۷۸۴

کانال سوئیب: ۲۵۷

کسری بودجه: ۴۲

کشتی انگلیسی بربر پرسوس: ۷۳۵

کشتی باری امریکایی پرزیدنت مک کینلی: ۳۷۳، ۷۳۵

کشتی باری فرانسوی ویل دانور: ۷۳۵

کشتی پرزیدنت تیلور: ۷۳۵

کشتی فلاک سوپرپر قبرس: ۳۰۰

کشتی کانتینربر انگلیسی کلمبیا استار: ۳۹۴

کشتی نفتکش ۶۰ هزار تنی هارمون ۱: ۲۶۰، ۲۷۷

کمپانی پالایشگاه سوسکو: ۶۰۲

کمیته امداد امام خمینی: ۵۲۶، ۶۵۱

کمیته امور صنفی: ۴۱۹

کمیته انقلاب اسلامی: ۹۴، ۱۶۶، ۱۶۷، ۳۴۹

کمیته بررسی مشکلات جنگ مجلس شورای اسلامی: ۱۸۴، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۴، ۲۱۶

کمیته تبلیغات جنگ: ۱۹۳، ۱۹۴

کمیته روابط خارجی و عرب مجلس ملی عراق: ۳۴۹

کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی: ۲۰۰، ۲۶۳

کمیته فرعی امور خارجه مجلس نمایندگان امریکا: ۲۲۸

کمیته مرکزی حزب دمکرات کردستان عراق: ۸۰۰

کمیته هوشیاری: ۷۹۹

کمیته‌ساریای انرژی اتمی فرانسه: ۵۷۶

کمیته‌ساریای انرژی اتمی فرانسه: ۷۶۴

کمیسیون اجرایی ستاد عالی پشتیبانی جنگ: ۳۴۶

کمیسیون آموزش و پرورش مجلس شورای اسلامی: ۱۸۴

کمیسیون برنامه‌بودجه مجلس شورای اسلامی: ۱۸۴

کمیسیون به داری مجلس شورای اسلامی: ۱۸۴

کمیسیون بین المللی کار در ژنو: ۶۱

کمیسیون خارجه مجلس ملی کویت: ۵۱۹

کمیسیون دائمی همکاری اقتصادی بغداد - مسکو: ۶۱۲

کمیسیون دفاع مجلس شورای اسلامی: ۱۸۴

کمیسیون قضایی مجلس شورای اسلامی: ۱۸۴

کمیسیون کشاورزی مجلس شورای اسلامی: ۱۸۴

کمیسیون نهادهای انقلابی مجلس شورای اسلامی: ۱۸۴

کنگره امریکا: ۷۶، ۲۰۴، ۳۶۲، ۳۷۳، ۳۷۹، ۳۸۰، ۵۲۲، ۶۵۴، ۷۶۵، ۷۹۱

کنگره حزب کار رژیم صهیونیستی: ۴۴۲

کنگره ملتون ایران در اروپا: ۶۷۱

کنگره هفتم حزب دمکرات: ۱۶۳

کنوانسیون ۱۹۲۵ ژنو: ۶۶، ۷۳، ۶۶۸

کنوانسیون ۱۹۴۹ ژنو: ۶۶، ۶۸، ۴۲۱، ۴۶۸، ۷۰۱

کنوانسیون ۱۹۷۲ ژنو: ۷۳

کنوانسیون سازمان دریایی بین المللی: ۷۳

کومهله: ۳۴، ۳۵، ۹۴، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۳۴، ۱۴۰، ۱۸۷، ۱۸۸، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۴۳، ۲۴۷، ۲۵۹، ۲۷۸، ۳۶۴، ۳۹۶، ۴۸۷، ۵۱۵، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۶۰، ۵۷۴، ۵۸۳، ۵۹۴، ۶۰۹، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۴۵، ۶۶۶، ۶۷۸، ۶۹۵، ۶۹۶، ۷۳۰، ۷۴۵، ۷۴۵، ۷۶۳، ۷۸۱، ۷۹۸

گردان ۱۰۲ پیاده مکانیزه ارتش: ۵۹۳

گردان ۱۱۲۹ قدس ارتش: ۴۹، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳

گردان ۱۱۴ ارتش عراق: ۲۷۰، ۲۷۱، ۳۲۶

گردان ۱۱۵ لشکر ۶۴ ارتش: ۴۳۰

گردان ۱۱۷ ارتش: ۴۵۶، ۵۰۷

گردان ۱۲۲ تیپ ۲ لشکر ۷۷ خراسان: ۲۳۴

گردان ۱۲۵: ۲۳، ۲۷۰، ۲۷۱، ۳۵۶، ۳۸۳

گردان ۱۳۳ پیاده ارتش: ۴۳۳، ۵۹۳

گردان ۱۵۹ ارتش: ۵۹۳

ص: ۹۱۸

گردان ۱۷۶ پیاده مکانیزه: ۴۹

گردان ۱۸۲ ارتش: ۵۹۳

گردان ۱۸۵ ارتش: ۴۹

گردان ۱۹۲۰ قدس: ۲۷۸

گردان ۱۹۸ لشکر ۶۴ ارتش: ۴۰۸

گردان ۲ از تیپ ۵۰۱ عراق: ۵۱

گردان ۲ تیپ ۱۵ زرهی: ۸۷

گردان ۲۰۱ تانک: ۴۹

گردان ۲۰۴ امداد: ۲۱۸

گردان ۲۰۹ تانک ارتش: ۴۳۰

گردان ۲۱۵ تانک از لشکر ۸۱ زرهی: ۸۱، ۱۱۲

گردان ۲۲۰ تانک: ۴۹

گردان ۲۲۴: ۲۷۰، ۲۸۳

گردان ۲۲۷: ۱۱۲

گردان ۲۳ تانک: ۵۴۹

گردان ۲۳۰: ۱۱۲

گردان ۲۳۱ ارتش: ۸۲

گردان ۳ تیپ ۹۶ عراق: ۷۷

گردان ۳۲۰ ارتش: ۸۲

گردان ۵۰۷ ژاندارمری: ۳۲۵، ۳۲۸، ۳۵۶

گردان ۵۷۸ ژاندارمری: ۳۲۸

گردان ۶۰۴ عراق: ۳۸۹

گردان ۷۰۳ عراق: ۳۸۹

گردان ۷۵ عراق: ۳۸۹

گردان احتیاط المهدی (عج): ۱۳۲

گردان امام حسین (ع): ۶۰۶

گردان امام موسی بن جعفر (ع): ۱۹۰

گردان آموزشی بسیج روحانیون: ۲۴۵

گردان تانک از تیپ ۶۶ نیروی مخصوص ارتش عراق: ۵۱

گردان تخریب لشکر امام علی (ع): ۳۶۵

گردان جندالله سپاه ارومیه: ۴۵۶

گردان جندالله سپاه بوکان: ۴۳۱، ۴۵۶، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۳۳

گردان جندالله سپاه پیرانشهر: ۴۳۰

گردان جندالله سپاه خوی: ۴۲۹، ۴۳۱

گردان جندالله سپاه سقز: ۴۳۰، ۷۹۷

گردان جندالله سپاه سلماس: ۴۳۱

گردان جندالله سپاه صائیندر: ۴۳۱، ۴۵۶

گردان جندالله سپاه مهاباد: ۴۲۹

گردان جندالله سپاه میاندوآب: ۴۳۰

گردان جندالله سپاه نقده: ۴۳۰

گردان حضرت ابوالفضل(ع): ۱۱۹، ۱۷۹

گردان حضرت رسول(ص) خوی: ۱۱۷، ۳۴۱، ۴۶۳، ۶۶۶، ۶۷۸، ۷۲۹

گردان حضرت زینب(س): ۱۱۲، ۱۳۲، ۲۱۱، ۲۸۳

گردان حضرت قاسم(ع): ۱۱۲، ۱۳۱، ۲۱۱، ۲۸۳

گردان ذوالفقار تانک سپاه: ۱۱۲

گردان رزمی عباسآباد: ۲۳۴

گردان رعد سپاه پاسداران: ۷۹۶، ۸۰۴

گردان زهیر: ۱۱۲، ۱۳۲، ۲۱۱

گردان شوان: ۶۴۵

گردان شهید باکری: ۱۶۲

گردان صاحبالزمان(عج): ۲۴۳

گردان ضدزره ذوالفقار لشکر ۲۷ سپاه پاسداران: ۳۲۵

گردان ضدزره صاعقه: ۳۲۵

گردان ضدزره قرارگاه کربلای سپاه پاسداران: ۵۰، ۱۱۲، ۲۷۱، ۲۸۳

گردان ضدزره نجف سپاه پاسداران: ۳۲۵

گردان ضربت: ۴۶۴

گردان علی اصغر(ع): ۱۱۲، ۱۳۱، ۱۳۲، ۲۱۱

گردان علیاکبر(ع): ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۳۱، ۲۱۱

گردان فؤاد: ۵۱۵

گردان قدس: ۲۳، ۴۸، ۱۱۴، ۲۶۳، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۴، ۳۵۶، ۳۸۳، ۳۸۶، ۴۳۰

گردان قمر بنی‌هاشم (ع): ۱۱۲، ۱۳۲، ۲۱۱

گردان کماندویی لشکر ۱۷ عراق: ۵۵۲

گردان کماندویی التعمیم عراق: ۴۰۸، ۶۱۷

گردان کماندویی الکفاء القهقاء: ۵۸۹، ۶۱۷

گردان کماندویی حمزه عراق: ۵۸۹، ۶۱۷

گردان کماندویی عمار بنی‌اسر: ۶۱۷

گردان کماندویی لشکر ۲۰ عراق: ۴۴۶

گردان کماندویی یرموک: ۶۱۷

گردان مالک اشتر: ۶۱۹، ۶۷۷

گردان مرزی بانه: ۵۳۶

ص: ۹۱۹

گردان مرزی جلدیان: ۵۶

گردان نبیا کرم (ص): ۱۸۷، ۴۵۷، ۴۸۷، ۵۵۹، ۶۶۴، ۶۹۱

گردان نصرالله: ۴۵۱، ۴۷۶

گردان نوهده: ۹۳، ۱۱۸، ۲۴۲، ۳۶۴، ۳۹۶

گردان ویژه شهید محلاتی از تیپ امیرالمؤمنین (ع): ۴۴۶

گردان ۱۳۲ لشکر ۶۴ ارتش: ۳۸۶، ۴۳۰

گردان ۱۶۲ لشکر ۶۴ ارتش: ۴۳۰

گردان ۱۸۲ ارتش: ۵۵۲

گردانهای احتیاط قدس ارتش: ۴۲۰، ۴۷۶، ۶۵۵

گردانهای پدافند مرزی قائم: ۱۸۳، ۲۰۷، ۲۰۸، ۵۷۵، ۵۹۱، ۶۵۰، ۷۱۶، ۷۵۰، ۷۶۰، ۷۷۸

گردانهای پیاده مهمات خاصه: ۷۲۳

گردانهای جندالله سپاه: ۲۴، ۲۵، ۱۱۴، ۲۰۹، ۳۴۱، ۴۰۹، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۵۷، ۵۳۲، ۶۶۴، ۶۷۸

گردانهای ویژه رمضان: ۲۷۸، ۶۲۹

گردهمایی دو روزه وزیر، معاونان و مدیران وزارت بازرگانی در اهواز: ۱۲۰

گردهمایی فرماندهان نواحی سپاه پاسداران: ۲۵۲، ۷۴۶، ۷۴۸

گردهمایی مسئولان کمیتههای تبلیغات جنگ سراسر کشور: ۱۴۳، ۱۶۸، ۱۶۹

گروگانهای امریکایی در لبنان: ۳۷، ۳۸، ۱۲۸، ۳۰۰، ۳۱۹، ۳۷۸، ۴۴۰، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۲۸، ۶۵۵، ۶۷۹، ۶۸۰، ۷۱۷، ۷۲۳

گروگانهای فرانسوی در بیروت: ۳۸، ۶۷، ۳۰۰، ۳۷۸، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۴۰، ۵۴۰، ۵۶۴، ۵۷۶، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۱۲، ۶۳۰، ۶۳۱

۶۳۳، ۶۳۶، ۶۵۵، ۶۸۷، ۶۸۸، ۷۰۳، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۲۲، ۷۶۴، ۷۶۵، ۷۶۸

گروه ۵۵ توپخانه اصفهان: ۵۹۶

گروه پرچم انقلاب: ۵۷۴

گروه توپخانه ۱۲ خاتمالانیا(ص): ۲۷۶

گروه جوانان مشروطهخواه ایران: ۷۹۱

گروه حرکت اسلامی: ۲۴۳

گروه خبات (حزب منحل): ۳۴، ۵۹، ۱۸۸، ۲۴۷، ۳۴۱، ۳۹۶، ۴۳۴، ۵۳۵، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۷۷، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۸۶، ۷۹۸

گروه رزمی ۳۸ (رشید) عراق: ۴۴۶

گروه رزمی تخصصی جهاد احداث راه آهن بندرعباس: ۱۹۰

گروه ضربت سپاه پاسداران سروآباد: ۶۴۵، ۶۷۸

گروه ضربت سردشت: ۱۶۳

گروه ضربت محور انجیاران (انجیران) سپاه پاسداران ناحیه کردستان: ۱۱۷

گروه ضربت مریوان: ۶۷۷

گروه گشت شناسایی پایگاههای سورکوه بانه: ۶۷۸

گروه مجاهد (شهید) سمیرنورعلی: ۴۸۹

گروهان ۲۴۳ توپخانه: ۵۹۳

گروهان تقویت شده ۱۷۳ ارتش: ۴۳۰

گروهان چناره: ۹۴، ۱۱۷

گروهان دولارزان: ۶۲۷

گروهان زیدان: ۵۴۸

گروهان شهادت سپاه پاسداران مریوان: ۱۱۷

گروهان عاید: ۵۴۸، ۵۴۹

گروهان ویژه مازندران: ۳۴۱

گروهک رزگاری (رستگاری، گروه عملیات رزگاری): ۳۴، ۱۶۳، ۱۸۸، ۲۰۴، ۲۴۷، ۳۹۶، ۳۹۷، ۵۱۶، ۵۳۷، ۶۰۹، ۶۲۶، ۶۲۷، ۷۶۲، ۷۶۳

گروهک علی مریوانی: ۲۴۷، ۶۰۹، ۶۲۶

گروهک نجات آذربایجان: ۱۸۷

گمرک امریکا: ۶۰۲

لجستیک وزارت سپاه پاسداران: ۸۷

لشکر ۱ ارتش عراق: ۱۳۲

لشکر ۱ مکانیزه ارتش عراق: ۴۸، ۲۱۰، ۲۶۹، ۲۸۶، ۳۰۱، ۳۲۴

لشکر ۱۰ ارتش عراق: ۵۰۹

لشکر ۱۰ زرهی ارتش عراق: ۴۸، ۱۱۳، ۳۰۱، ۳۰۷، ۳۲۴، ۳۲۷، ۳۹۱

لشکر ۱۱ ارتش عراق: ۵۰۹

لشکر ۱۱ پیاده ارتش عراق: ۳۰۱

لشکر ۱۲ زرهی ارتش عراق: ۳۰۱، ۴۱۰

لشکر ۱۴ امام حسین(ع): ۷۷، ۸۵، ۲۰۸، ۲۹۰، ۳۰۹، ۴۵۷، ۴۵۹، ۵۵۸، ۶۹۲

لشکر ۱۵ ارتش عراق: ۵۰۹، ۵۱۰

لشکر ۱۶ زرهی قزوین: ۲۳، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۸۱، ۸۲، ۱۰۱، ۱۳۱، ۲۵۱، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۲۵، ۳۲۸، ۳۵۵، ۳۵۶

لشکر ۱۷ زرهی از سپاه دوم عراق: ۲۶، ۸۳، ۴۷۸، ۴۹۶، ۵۹۴، ۷۶۱، ۷۷۹

لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع): ۲۳، ۲۱۱، ۲۵۲، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۵، ۲۸۶، ۲۹۰، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۹، ۳۲۵، ۳۳۶، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۸۳، ۴۵۷، ۵۷۰، ۷۷۳، ۷۷۴

لشکر ۱۹ فجر: ۲۴، ۵۳، ۲۷۵، ۲۸۶، ۲۹۰، ۳۰۵، ۳۲۵، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۹، ۴۵۷

لشکر ۲ پیاده کوهستانی عراق: ۳۰۱

ص: ۹۲۰

لشکر ۲۰ پیاده ارتش عراق: ۲۶۹، ۲۸۶، ۳۰۷، ۳۲۴

لشکر ۲۱ حمزه ارتش: ۴۶۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۵۰۱، ۵۷۰، ۵۹۳، ۶۰۸، ۶۴۴، ۶۷۷، ۷۷۳، ۷۷۷

لشکر ۲۳ نیروی مخصوص ارتش: ۱۱۸

لشکر ۲۵ کربلا: ۵۴، ۷۷، ۸۶، ۸۷، ۱۱۵، ۲۰۸، ۲۵۳، ۲۹۰، ۴۱۱، ۶۹۱، ۷۵۵، ۷۷۳، ۷۷۴

لشکر ۲۷ محمدرسولالله(ص): ۵۳، ۵۴، ۷۷، ۱۶۱، ۲۷۵، ۲۸۶، ۲۹۰، ۳۰۵، ۳۲۵، ۳۵۵، ۳۵۶، ۴۵۷، ۵۵۸، ۶۷۳، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۸

لشکر ۲۸ پیاده کردستان: ۲۴۲، ۲۴۷، ۲۴۸، ۶۰۹

لشکر ۲۹ ارتش: ۶۴۴

لشکر ۳ زرهی ارتش عراق: ۳۰۱

لشکر ۳۱ عاشورا: ۳۲، ۷۷، ۸۶، ۲۹۰، ۴۱۱، ۴۵۹، ۵۵۸، ۶۷۵، ۶۹۱

لشکر ۴۱ ثارالله(ع): ۵۳، ۸۶، ۱۰۷، ۱۵۶، ۱۵۷، ۲۰۸، ۲۵۴، ۲۹۰، ۴۱۲، ۵۳۱، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۸۹، ۶۵۹، ۶۷۶، ۶۹۱، ۶۹۲، ۷۲۸

۷۷۴، ۷۷۷، ۷۹۵

لشکر ۵ مکانیزه ارتش عراق: ۳۰۱

لشکر ۵ نصر: ۲۶، ۸۵، ۱۰۷، ۱۵۷، ۲۵۴، ۲۹۰، ۴۵۰، ۴۵۶، ۴۶۰، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۸۳، ۵۰۲، ۵۳۱، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۹۳، ۶۷۶، ۷۵۶

۷۷۴، ۷۷۷، ۷۹۶

لشکر ۵۸ ذوالفقار ارتش: ۲۳، ۲۶۹، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۵، ۳۲۸، ۴۸۶، ۶۹۴

لشکر ۶ زرهی ارتش عراق: ۳۰۱

لشکر ۶۴ ارتش: ۲۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۳۰، ۴۳۱، ۶۱۷، ۶۶۱

لشکر ۷ پیاده ارتش عراق: ۳۰۱، ۶۴۰

لشکر ۷ ولیعصر(عج): ۲۴، ۵۶، ۸۴، ۲۰۸، ۲۵۴، ۲۷۵، ۲۸۶، ۲۹۰، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۹، ۳۲۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۸۴، ۳۸۵، ۴۰۳، ۵۵۸

۷۹۵

لشکر ۷۷ ارتش: ۵۹

لشکر ۷۷ ثامن‌الائمه سپاه پاسداران: ۲۶۳

لشکر ۸ پیاده عراق: ۳۰۱، ۴۱۳

لشکر ۸ نجف: ۳۲، ۵۲، ۵۳، ۷۷، ۷۷، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۱۱۵، ۱۵۳، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۲۰۸، ۲۹۰، ۶۷۵، ۶۹۱، ۷۹۵

لشکر ۸۱ زرهی ارتش: ۲۷۳، ۷۹۸

لشکر ۸۴ خرما‌باد: ۲۵، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۶۴، ۴۷۵، ۴۷۷، ۵۰۱، ۵۷۰، ۵۹۳، ۶۱۸، ۷۷۳، ۷۷۷

لشکر امام علی (ع) باختران: ۳۶۵، ۵۷۵

لشکر طلایی عراق: ۷۱۱، ۷۲۳

لشکر گارد ریاست جمهوری عراق [لشکر گارد انقلابی]: ۳۶، ۵۱، ۷۲، ۱۷۵، ۲۸۳، ۳۰۱، ۳۲۷، ۳۲۹، ۴۰۲، ۴۶۵، ۵۷۳، ۶۱۰، ۶۴۸، ۷۸۱

مانور دریایی در دریای عمان: ۵۷

مانور عملیات تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع): ۷۵۵

ماهواره کاسموس: ۷۲۴

مجاهدین افغانستانی: ۱۰۵، ۱۷۶

مجاهدین مسلمان شیعه عراق (مجاهدین عراقی): ۳۶، ۶۰، ۱۶۴، ۱۷۳، ۱۷۴، ۲۶۲، ۲۹۶، ۴۱۴، ۴۶۷، ۴۸۹، ۵۹۵، ۷۳۳

مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق: ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۹۷، ۱۹۸، ۲۹۱، ۲۹۶، ۳۶۳، ۳۶۴، ۵۴۶، ۶۱۳، ۶۳۱، ۷۵۲، ۷۹۸

مجلس امارات متحده عربی: ۲۲۵

مجلس انگلیس: ۱۷۳

مجلس سنای امریکا: ۲۶۶، ۳۷۳، ۳۸۰

مجلس شورای اسلامی: ۲۱۲، ۲۲۵، ۳۴۹، ۴۱۹، ۴۹۷، ۵۶۳، ۵۷۰، ۵۷۱، ۶۲۴، ۶۸۲، ۶۹۸، ۷۰۹، ۷۳۱، ۷۵۰

مجلس فدرال آلمان: ۴۲۶

مجلس کویت: ۱۵۲

مجلس ملی فرانسه: ۵۷۶

مجمع عمومی مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق: ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۹۷

مجمع ملی فرانسه: ۵۳۹

محاصره اقتصادی ایران: ۴۰۳

مراسم گرامیداشت سالگرد شهادت آیت الله مرتضی مطهری: ۹۵، ۱۴۳

مراکز تربیت معلم: ۳۱، ۹۶

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس (مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ): ۱۷، ۶۵۵

مرکز آموزشی ثارالله(ع) اصفهان: ۳۴۸

مرکز فرماندهی سپاه پاسداران: ۳۰۹

مرکز مطالعات راهبردی و بین المللی دانشگاه جرج تاون: ۱۰۵

مسئله گروگانهای غربی در لبنان: ۱۲۸، ۲۴۶، ۴۴۰، ۵۲۱، ۶۷۹

معاونت اطلاعات ستاد مرکزی سپاه پاسداران: ۱۴۸

معاونت اطلاعات قرارگاه نیروی زمینی سپاه پاسداران: ۵۳

معاونت اطلاعات نیروی دریایی سپاه پاسداران: ۵۳

معاونت اطلاعات نیروی زمینی سپاه پاسداران: ۲۳۸

معاونت اطلاعات و عملیات نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی: ۲۶۱

معاونت عملیات ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی: ۳۰۹

معاونت عملیات قرارگاه کربلا: ۵۳، ۸۴

معاونت لجستیک نیروی هوایی سپاه پاسداران: ۳۱۶

معاونت نخستوزیر در هماهنگی و نظارت بر امور دفاعی: ۵۷۵

معاونت نیروی دریایی سپاه پاسداران: ۵۳

موافقتنامه ۱۲ ژوئن ۱۹۸۴ دبیرکل سازمان ملل متحد و عراق: ۷۳

موساد: ۲۲۱، ۴۴۱

موشکهای اگزوسه (اگزوست): ۱۷۰، ۱۹۵، ۲۵۶، ۳۹۵، ۵۴۶

مهاجران جنگ تحمیلی: ۴۷۰

مهندسی جهاد: ۸۸

مؤسسه بین المللی پژوهشهای صلح استکهلم: ۳۱۷

مؤسسه بین المللی کشتیرانی: ۷۸۹

مؤسسه بین المللی مطالعات راهبردی لندن: ۷۱، ۳۷۷، ۳۷۸، ۸۰۲، ۸۰۳

مؤسسه پولی عربستان: ۱۰۳

میانجیگری: ۲۰، ۴۴، ۶۸۵، ۶۸۷، ۷۱۷، ۷۲۵، ۷۳۸، ۷۶۸، ۷۷۱، ۷۹۲، ۸۰۲، ۸۰۳، ۸۰۴

ناتو (سازمان پیمان آتلانتیک شمالی): ۶۱۱

ناو خارک: ۵۷

ناوتیپ کوثر سپاه پاسداران: ۱۷۹، ۵۷۳

ناوشکن امریکایی دیوید آر.ری: ۳۳۹، ۷۳۵

ناوشکن وای پرل: ۳۳۹

ندامتگاه دادسرای انقلاب اسلامی زنجان: ۵۴۱

نشست مطبوعاتی رهبران گروههای مبارز افغانی در تهران: ۲۸۲

نفتکش ۳۱۵۰۰ تنی السفاینه عربستان (السفینه): ۹۱، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۴۷، ۱۴۸، ۲۴۱، ۲۴۲

نفتکش النصر العربی عربستان: ۲۴۱، ۲۶۰

نفتکش قبرسی ۲۷۳۰۰۰ تنی: ۲۱۷

نفتکش قبرسی دبلیو اینترپرایز: ۶۰۷، ۶۲۱، ۶۲۲

نفتکش لیبریایی هلس پونت اینترپرایز: ۷۳۰

نفتکش یونانی ارسطو اواناسیس: ۴۹۵

نماز جمعه تهران: ۱۲۲، ۲۸۰، ۴۳۴، ۵۹۶، ۵۹۷، ۷۱۴، ۷۸۴

نماینده جمهوری اسلامی ایران در امارات: ۷۰۶

نماینده جمهوری اسلامی ایران در خارطوم: ۲۰۱

نماینده جمهوری اسلامی ایران در گابن: ۱۵۰

نماینده دائم ایران در سازمان ملل: ۴۳، ۶۵، ۶۶، ۶۸، ۶۶۸

نماینده صلیب سرخ جهانی در تهران: ۳۴۷

نماینده وزارت امور خارجه در زیمبابوه: ۷۰۵

نهاد ریاست جمهوری: ۷۸۴

نهاد نخستوزیری: ۷۸۴

نهضت آزادی: ۱۲۷، ۲۲۹، ۴۷۲، ۷۸۸

نهضت سوادآموزی استان خراسان: ۵۴۲

نهضت سوادآموزی یاسوج: ۶۲۹

نهضت‌های (جنبش‌های) آزادیبخش: ۳۶، ۹۹، ۷۰۱

نیروهای ابو عبیده عراق: ۲۷۲، ۲۷۳

نیروهای العباس عراق: ۴۴۷

نیروهای بارزانی: ۳۶

نیروهای پیشمرگ کرد عراقی (نیروهای قرآن): ۱۸۹، ۲۶۲

نیروهای جیش‌الخفیفه عراق: ۳۴، ۲۴۷

نیروهای رافدین: ۲۷۳

نیروهای سرتنگ: ۷۹۷

نیروهای ضربت ثارالله: ۶۶۶

نیروهای عقاب بزرگ (۶ هزار سرباز عراقی): ۱۴۸

نیروهای فرسان (گروه فرسان، گروه گوشبرها): ۳۴، ۲۴۷، ۳۱۱، ۶۹۳، ۷۲۹، ۷۶۰، ۷۶۱

نیروهای کماندویی حزیران عراق: ۳۸۳

نیروهای ویژه آزادسازی فاو (پاقلایی): ۳۰۲، ۳۲۴

نیروهای ویژه صدام: ۳۰۲

نیروی انتظامی جمهوری اسلامی: ۱۶۷

نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی: ۳۳، ۶۰، ۶۳، ۱۶۱، ۳۳۹، ۳۷۱، ۳۹۴، ۴۲۳، ۴۳۷، ۴۹۰، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۹۸، ۷۳۴

نیروی دریایی ارتش عراق: ۵۷، ۳۱۱، ۳۹۴، ۷۳۰

نیروی دریایی انگلیس: ۷۳۴

نیروی دریایی ایالات متحده: ۳۷۳، ۴۰۱، ۴۹۵، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶

نیروی دریایی سپاه پاسداران: ۵۳، ۵۶، ۵۷، ۶۳، ۹۱، ۲۱۴، ۳۱۲، ۴۹۰، ۴۹۱، ۵۸۹، ۶۴۲، ۶۶۰، ۶۶۱، ۷۸۲، ۷۸۳

نیروی دریایی فرانسه: ۷۳۴

نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی: ۲۲، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۶۰، ۱۱۶، ۱۳۳، ۱۸۳، ۱۹۴، ۲۳۶، ۲۵۸، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۵، ۲۹۰، ۳۱۰

۳۳۱، ۴۶۶، ۵۹۰، ۶۱۵، ۶۱۸، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۶۳

نیروی زمینی ارتش عراق: ۱۸، ۲۱، ۴۷، ۲۳۷، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۵۳

نیروی زمینی سپاه پاسداران: ۲۱، ۲۲، ۲۴، ۳۳، ۵۳، ۸۷، ۸۸، ۱۰۷، ۱۱۱، ۱۳۳، ۱۸۱، ۱۸۳، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۳۸، ۲۵۲، ۲۷۵، ۲۸۶،
۲۸۷، ۲۹۰، ۳۰۶، ۳۲۴، ۳۲۶، ۳۳۱، ۳۵۵، ۳۸۷، ۴۰۳، ۴۱۰، ۴۱۴، ۴۵۱، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۹، ۵۰۸

ص: ۹۲۲

۵۲۹، ۵۷۰، ۵۸۹، ۶۱۹، ۶۶۴، ۶۶۵، ۷۵۷، ۷۷۳، ۷۸۱، ۷۸۲، ۷۸۳، ۷۹۵

نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی: ۳۳، ۳۳، ۶۰، ۱۱۶، ۱۲۱، ۲۱۷، ۲۳۲، ۲۳۵، ۲۳۹، ۲۸۷، ۳۸۹، ۳۹۳، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۸۵،

۴۸۶، ۵۳۵، ۵۵۱، ۵۵۳، ۵۶۸، ۵۹۵، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۴۳، ۶۶۰، ۷۴۲، ۷۶۳، ۷۸۴

نیروی هوایی ارتش عراق: ۱۸، ۲۲، ۳۳، ۴۳، ۵۷، ۱۸۰، ۲۳۳، ۲۳۶، ۳۳۸، ۴۱۵، ۴۱۶، ۵۱۳، ۵۸۰، ۶۱۸، ۶۷۶، ۷۴۲، ۷۸۴، ۷۹۷

نیروی هوایی ایالات متحده: ۲۶۶

نیروی هوایی سپاه پاسداران: ۲۳۹، ۶۹۶، ۶۹۷، ۷۸۲، ۷۸۳

واحد ادوات سپاه پاسداران: ۱۸۴

واحد اطلاعات سپاه پاسداران خوی: ۴۸۶

واحد اطلاعات سپاه پاسداران سردشت: ۱۶۳، ۱۶۵

واحد اطلاعات سپاه پاسداران شمال: ۷۶۱

واحد اطلاعات سپاه پاسداران شمال غرب: ۲۵۸

واحد اطلاعات سپاه پاسداران کردستان: ۵۹

واحد اطلاعات سپاه پاسداران مهاباد: ۱۱۸

واحد اطلاعات سپاه پیرانشهر: ۳۹۶، ۴۶۴

واحد اطلاعات سپاه دوم شمال: ۵۱۶

واحد اطلاعات ستاد سپاه ناحیه کردستان: ۳۱۱، ۵۷۴

واحد اطلاعات ستاد مرکزی سپاه پاسداران: ۶۶

واحد اطلاعات ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی: ۱۳۵، ۳۹۴

واحد اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع): ۲۱۹، ۶۰۹، ۶۴۰، ۶۶۵

واحد اطلاعات قرارگاه رمضان: ۲۸۸، ۳۶۳، ۴۲۳، ۶۶۲، ۶۸۲

واحد اطلاعات قرارگاه عملیاتی ارتش جمهوری اسلامی: ۳۹۷

واحد اطلاعات قرارگاه کربلا: ۵۵، ۸۴، ۵۳۴، ۶۳۹، ۷۹۷

واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲: ۵۵۲، ۵۶۸، ۵۹۲، ۵۹۳، ۶۹۴، ۷۶۱، ۷۷۶

واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۳: ۵۵۷

واحد اطلاعات قرارگاه نجف: ۵۶، ۹۲، ۱۳۴، ۱۸۰، ۱۸۸، ۱۹۸، ۲۰۹، ۲۴۰، ۲۷۶، ۲۹۸، ۳۱۰، ۳۵۷، ۳۹۱، ۴۰۹، ۴۷۵، ۴۸۴،

۵۰۹، ۵۱۰، ۵۲۹، ۵۳۱، ۷۷۶

واحد اطلاعات قرارگاه نصرت: ۱۸۰، ۲۳۸

واحد اطلاعات قرارگاه نوح سپاه: ۱۸۰، ۳۹۴

واحد اطلاعات محور فتح (تابع قرارگاه نجف ۲): ۲۸۸

واحد اطلاعات نیروی شهربانی: ۱۳۵

واحد اطلاعات و عملیات قرارگاه خاتمالانبیا(ص): ۲۸۷، ۳۸۴، ۵۳۴، ۶۵۹، ۶۶۱، ۶۶۲، ۷۹۶، ۸۰۴

واحد اطلاعات و عملیات نیروی زمینی سپاه پاسداران: ۱۸۰، ۱۸۱، ۲۸۶، ۳۰۱، ۳۰۵، ۳۳۶، ۳۸۳، ۳۸۴، ۵۰۱، ۶۷۷، ۷۹۶

واحد امداد جبهه هلالاحمر شهرستان باختران: ۷۹۸

واحد بسیج سپاه پاسداران باختران: ۲۹۲

واحد بسیج سپاه پاسداران تنکابن: ۴۱۹

واحد بسیج عراق قرارگاه رمضان: ۲۲۵، ۴۸۳

واحد بسیج مستضعفان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی: ۳۱۵، ۵۷۵

واحد به رهبرداری شماره یک شرکت نفت: ۲۵۹

واحد توپخانه لشکر ۱۶ زرهی ارتش جمهوری اسلامی: ۱۱۳

واحد جنگال (جنگهای الکترونیک) سپاه پاسداران: ۵۳۱، ۵۴۸، ۷۴۲

واحد حفاظت قرارگاه نجف: ۷۷۵

واحد خبر مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق: ۱۷۳، ۲۰۱، ۵۷۳

واحد شنود سپاه پاسداران: ۵۶۷

واحد طرح و عملیات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی: ۴۶۳

واحد لجستیک نیروی زمینی سپاه پاسداران: ۳۳۱

واحد مهندسی جهاد سازندگی نجفآباد: ۳۵۹

واحد مهندسی رزمی عراق: ۲۷۷

وزارت ارشاد اسلامی: ۱۶۹، ۳۶۶

وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی ایران: ۳۵، ۹۴، ۱۱۷، ۱۳۹، ۱۶۵، ۱۶۹، ۲۱۹، ۳۴۱، ۳۴۴، ۳۶۶، ۴۱۴، ۵۵۹، ۵۶۱، ۶۹۵، ۷۳۱، ۷۶۷، ۷۹۹

وزارت اطلاعات سوریه: ۲۴۶

وزارت اطلاعات عراق: ۲۲۶

وزارت اقتصاد و دارایی فرانسه: ۷۶۴

وزارت امور خارجه افغانستان: ۲۸۲

وزارت امور خارجه انگلیس: ۱۰۲، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۷۱، ۴۲۲

وزارت امور خارجه امریکا: ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۵۱، ۴۰۳، ۷۲۰، ۷۳۵

وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران: ۳۲، ۳۳، ۱۰۰، ۱۰۸، ۱۹۴، ۲۹۲، ۳۶۶، ۴۲۱، ۴۶۹، ۴۹۳، ۵۸۰، ۶۲۴، ۶۳۵، ۷۰۵، ۷۲۰، ۷۲۴

وزارت امور خارجه عراق: ۲۲۶

وزارت امور خارجه فرانسه: ۱۷۶، ۵۷۶، ۷۶۴

وزارت امور خارجه مصر: ۶۸۸

وزارت بازرگانی ایران: ۹۸، ۱۹۰، ۳۱۶، ۵۱۷

وزارت برنامهمو بودجه: ۳۱۶

وزارت جنگ آمریکا: ۵۸۱

وزارت دادگستری آمریکا: ۳۷۹

ص: ۹۲۳

وزارت دادگستری: ۲۰۳

وزارت دفاع فرانسه: ۳۷۱

وزارت دفاع: ۳۱۶، ۶۲۴

وزارت راه عراق: ۱۸۱

وزارت سپاه پاسداران: ۸۷، ۳۱۶، ۳۳۴

وزارت صنایع: ۲۷۸

وزارت کشور: ۱۳۵، ۱۶۶، ۱۶۹، ۱۹۳، ۱۹۵، ۳۶۶، ۴۹۱، ۷۶۲، ۷۶۳

وزارت مسکن و شهرسازی: ۱۰۱

وزارت نفت عراق: ۷۶۶

وزارت نفت: ۸۷، ۲۳۱، ۲۹۳

هشتمین هماندیشی دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی وزارت امور خارجه: ۱۶۹

هفته اعلام آمادگی و حضور در جبهه ها: ۷۴۹

هفته بزرگداشت معلم: ۱۴۲

هماندیشی سراسری مدیران بنیاد مستضعفان: ۲۹۲

هنگ ژاندارمری سقز: ۲۴۳

هنگ ژاندارمری سنندج: ۲۴۳

هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران: ۴۹۲، ۶۸۱

هوانیروز ارتش جمهوری اسلامی: ۸۲، ۱۶۱، ۱۸۴، ۲۸۷، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۴۳۱، ۵۲۷، ۶۵۹، ۷۶۳، ۷۶۳

هوانیروز ارتش عراق: ۲۲، ۴۳۴، ۴۷۶

هیز اربابا: ۵۳۷، ۶۹۵

هیز افشین (هیز دمدم): ۳۹۶، ۶۲۷

هیز آواره: ۶۹۵

هیز پیشوا (از واحدهای نظامی حزب دمکرات): ۵۹

هیز دالاهو: ۴۱۶

هیز زریوار: ۶۲۷، ۶۴۵، ۶۷۸

هیز زمزیران: ۳۶۴، ۳۹۶، ۷۱۴

هیز شریفزاده: ۶۲۷

هیز صدام: ۳۱۰

هیز قنديل (از واحدهای نظامی حزب دمکرات): ۵۹، ۲۴۲، ۳۶۴، ۳۹۶، ۴۶۴، ۶۶۶

هیز کلاشین (سیمکو): ۱۸۸

هیز کیارنگ: ۱۶۳، ۳۹۶، ۴۱۶، ۶۰۹

هیز مریوان: ۳۹۶

هیز معینی (از واحدهای نظامی حزب دمکرات): ۵۹، ۲۵۹

هیزهای (گردانهای حزب دمکرات): ۱۶۳

هیئت امنای بانک الاهلی کویت: ۷۰۸

هیئت تحقیق سازمان ملل متحد: ۶۲۳

هیئت دفتر دائمی اتحادیه حقوقدانان عرب: ۴۷۰

هیئت دیپلماتیک ایران در لندن: ۴۲۲

هیئت صلیب سرخ جهانی: ۶۲

هیئت عالی دادگاه تگزاس در دالاس: ۳۷۹

هیئت کارشناسی سازمان ملل متحد: ۲۱۷

هیئت نمایندگی لبنان برای شرکت در اجلاس فاس: ۷۴

هیئت ویژه سازمان ملل متحد: ۶۵

ص: ۹۲۴

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفاً ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱. JAVA

۲. ANDROID

۳. EPUB

۴. CHM

۵. PDF

۶. HTML

۷. CHM

۸. GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱. ANDROID

۲. IOS

۳. WINDOWS PHONE

۴. WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتاهای خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می‌نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

